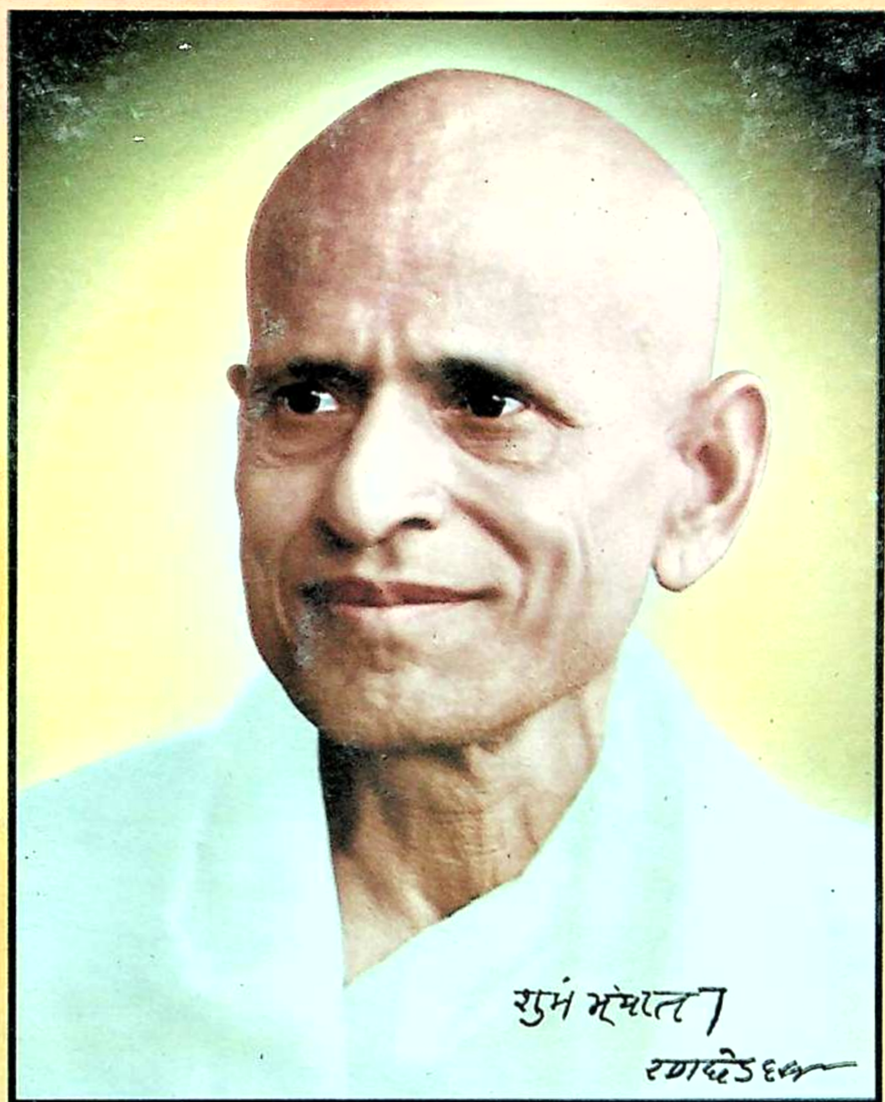
શ્રી સદ્ગુરુ પરમાત્મને નમઃ

સિધ્ધ સદ્ગુરુ શ્રી રણછોડદાસજી મહારાજ

શ્રી ગુરુદેવકી સન્નિધિમેં

પંચમ ભાગ

ઈ. સ. ૧૯૬૨ થી ૧૯૬૬

કુ. કુમુદિની પરમાનંદ પજવાણી

શ્રી સદ્‌ગુરુ પરમાત્મને નમઃ

શ્રી ગુરુદેવકી સન્નિધિમેં

(પંચમ ભાગ)

(ઈસ. ૧૯૬૨ – ૧૯૬૬)

કુ. કુમુદિની પરમાનન્દ પજવાણી

સદ્‌ગુરુ સદન ટ્રસ્ટ

આશ્રમ, કુવાડવા રોડ, રાજકોટ – ૩૬૦ ૦૦૩

પ્રકાશક :
શ્રી સદ્‌ગુરુ સદન ટ્રસ્ટ
રાજકોટ.

આવૃતિ પ્રથમ :
માઘ શુદી – છઠ
(શ્રીપતિતપાવન જયંતી)
સંવત – ૨૦૬૦
તા. ૨૭–૧–૨૦૦૪

મૂલ્ય : રૂા. ૯૯ = ૦૦

મુદ્રક :
હરિઓમ ઈન્ડસ્ટ્રીઝ
(પ્રીન્ટીંગ એન્ડ પેકેજીંગ)
શેડ નં. કે–૧/૨૪૧/૧૦–૧,
રોડ 'પી', આજી જીઆઈડીસી
ઈન્ડ. એસ્ટેટ–૨, રાજકોટ
ફોન : ૨૩૮૭૦૬૮, ૨૩૮૯૩૧૫
ફેક્સ : ૨૮૧–૨૩૮૯૫૪૪

: પ્રાપ્તિસ્થાન :

૧. શ્રી સદ્‌ગુરુ સદન ટ્રસ્ટ
આશ્રમ, કુવાડવા રોડ,
રાજકોટ – ૩૬૦ ૦૦૩.
ફોન : (૦૨૮૧) ૨૪૫૭૦૦૦
૨૪૫૭૦૦૯

૨. શ્રી સદ્‌ગુરુ સેવા સંઘ ટ્રસ્ટ
મફતલાલ હાઉસ,
બેક–બે રેકલેમેશન,
મુંબઈ – ૪૦૦૦૨૦
ફોન : (૦૨૨) ૨૨૦૨૪૫૨૦
૨૨૦૨૬૯૪૪

૩. શ્રી રામધામ ટ્રસ્ટ
પુષ્કર (અજમેર–રાજસ્થાન)
ફોન : (૦૧૪૫) ૨૭૭૦૩૯

૪. શ્રી રામદાસભાઈ ગોકાણી
સાયબર સીટી, ૯૫–એ,
શાંતિનિકેતન, મરીનડ્રાઈવ
મુંબઈ – ૪૦૦ ૦૦૨.
ફોન : (૦૨૨) ૨૨૮૩૮૯૬૮
૨૨૮૧૪૪૮૮

૫. શ્રી સદ્‌ગુરુ સેવા સંઘ ટ્રસ્ટ
જાનકી કુંડ,
ચિત્રકુટ–૨૧૦૨૦૪.
ફોન : (૦૭૬૭૦) ૨૬૫૩૩૦
૨૬૫૩૨૦

સુના ચહહિ પ્રભુ મુખકી બાની ।
જો સુની હોય સકલ ભ્રમ હાની ।।

श्री गुरुदेवकी अभिलाषा

प्रभु नहीं मैं शुभ गति इच्छुक,
नहीं मोक्ष की मुझ को साध ।
नहीं सिद्धि अणमादिक चहता,
नहीं स्वर्ग में है विश्वास ।।
यही अभिलाषा प्राणी मात्र के,
मानस में हो सुख आभास ।
भले भोगलूं कष्ट सबों के,
हों उनके दुःखों का नाश ।।

रणछोड़दास

(इन्दोर, काष्टमौन- १-१०-६०)

શ્રીરામચંદ્રાય નમઃ
શ્રી પતિતપાવનજી શ્રી ચરણકમલેભ્યો નમઃ
શ્રી સદ્‌ગુરુ પરમાત્મને નમઃ

ભૂમિકા

પરમકૃપાળુ પરમાત્મા ઔર પ.પૂ. શ્રી ગુરુદેવકી અસીમ કૃપા ઈચ્છા સે હી "શ્રી ગુરુદેવ કી સન્નિધિમેં" કા યહ પંચમ ભાગ પ્રકાશિત હો રહા હૈ. આશા હૈ કિ સભી ગુરુભાઈ–બહન–ભાવિક મુમુક્ષુ પાઠકોં કો અધિક પ્રેરણા, ઉત્સાહ વ આનંદ પ્રાપ્ત હોતે રહેંગે.

શ્રી ગુરુહરિકૃપા–પ્રેરણાસે શ્રી ગુરુદેવકે વચન–સંગ્રહકા પાંડુલિપિમેં તૈયાર કરકે મેરે ગુરુબન્ધુ ડો. લક્ષ્મણભાઈ ગોકુલભાઈ કથીરિયા (આણંદવાલે)ને પ્રેમપૂર્ણ સહયોગ દિયા હૈ– ઈસસે યહ પંચમ ભાગ કા પ્રકાશન હો રહા હૈ. ઈસકે લિયે મૈં ઉનકો ધન્યવાદ દેતી હૂઁ.

પ્રથમ સે ચતુર્થ ભાગમેં પ.પૂ. શ્રી ગુરુદેવકે સ્વરુપકા જો હમને દર્શન કિયા હૈ– ઈસ પંચમ ભાગસે ઈશ દર્શનમેં અધિક ઐશ્વર્ય, મહિમા, વ્યાપકતા નિખરતા મહસૂસ હોગા હી. હમારે શ્રી ગુરુદેવકી લીલા, વચન, કાર્ય હી ઐસે હૈ કિ માનો હમારે પ્રત્યક્ષ–સામને હી ઘટિત હો રહા હો.

સબ હમ નિરવધિ સદ્‌ભાગી હૈ કિ ઐસે વિષમ કાલ, કર્મ, ભાવના રહતે હુએ ભી શ્રી ગુરુદેવને હમ અસંખ્યકો અપનાયે હૈ, સમ્હાલ રહે હૈં. ઈસ પ્રકાર અગણિત ઉપકારકે બદલેમેં હમ ક્યા દે સકતે હૈં ? હમારે પાસ આપકો દેને યોગ્ય હૈ ભી ક્યા ? શ્રી ગુરુદેવને કહા હૈ....."ઈસ પ્રકાર બડી સાવધાનીપૂર્વક ભગવાન કા આશ્રય લેકર– અર્થાત્ શરણાગત હોકર, અપની પ્રત્યેક વૃત્તિકા બડી ગહરાઈસે નિરીક્ષણ કરતે હુએ સાધના કરો. યહી મેરી સચ્ચી સેવા હૈ, સચ્ચી પૂજા હૈ, યહી મેરી પ્રિય દક્ષિણા હૈ. યદિ તુમ લોગ મેરી પ્રિય ગુરુદક્ષિણા દેના ચાહતે હો તો અભીસે એક ક્ષણ ભી વ્યર્થ ન જાય ઈસકી જાગૃતિ રખતે હુએ સાધના કરો. શુભસ્ય શીઘ્રમ્. સાધના યાની ગુરુ આજ્ઞાકા સાંગોપાંગ પાલન કરના."

શ્રી ગુરુદેવકી સન્નિધિમેં પ્રથમ સે ચારોં ભાગોં કે પ્રકાશન કી તરહ યહ પંચમ ભાગકે ગુજરાતી લિપિમેં પ્રકાશનકી જિમ્મેવારી શ્રી સદ્‌ગુરુ સદન ટ્રસ્ટ– રાજકોટને સમ્હાલી હૈ. ઈસલિયે મૈં ટ્રસ્ટ કે પ્રમુખ શ્રી અમૃતલાલ મોહનલાલભાઈ વસાણી તથા મેનેજીંગ ટ્રસ્ટી શ્રી પ્રવિણભાઈ વસાણી તથા સભી ટ્રસ્ટી ભાઈઓં કા હાર્દિક આભાર માનતી હૂઁ.

આણંદકે શ્રી લક્ષ્મણભાઈ કથીરિયા, રાજકોટકી મેરી ગુરુબહન કુ. મંજુબેન કોટેચા ઔર શ્રી સતીષભાઈ ખંધડીયા– રાજકોટવાલે કિ જિન્હોંને ઈસ પુસ્તકકે પ્રકાશન કાર્ય–પઠન–પાઠન, પ્રુફરીડીંગ આદિ મેં શુરુઆતસે કાર્ય સમાપ્તિ પર્યંત પૂર્ણ શ્રદ્ધા

ઔર પ્રેમસે સહયોગ દિયા હૈ, ઉનકી શ્રીગુરુહરિચરણોમેં પ્રીતિ બઢતી રહે યહી શુભેચ્છા.

પુસ્તકકા પ્રકાશન ઓફસેટ પ્રિન્ટીંગ કે માધ્યમસે હુઆ હૈ. ઈસ પુસ્તકકા કોમ્પ્યુટર ટાઈપ સેટીંગ હમારે ગુરુબન્ધુ શ્રી હેમેન્દ્રભાઈ ત્રિવેદી– રાજકોટવાલેને કિયા હૈ, ઔર પુસ્તક પ્રિન્ટિંગકે ભગીરથ કાર્ય હરિ ૐ ઈન્ડસ્ટ્રીઝ ઓફસેટ ડિવીઝન રાજકોટ કે શ્રી હેમંતભાઈ ભાયાણી ઔર ઉનકે પુત્રોં શ્રી પ્રેયસભાઈ તથા રીન્કુભાઈ ભાયાણી– જામનગરવાલે ને પ્રિન્ટીંગ ચાર્જીસ લિયે બિના પૂજ્ય શ્રી ગુરુદેવકી સેવા ઔર પસન્નાર્થ અપના સહયોગ દિયા હૈ. અતઃ મૈં ઉન સબકા હાર્દિક આભાર માનતી હૂઁ. ફોટો વ હસ્તાક્ષરોં કે સ્કેનિંગ કાર્ય શ્રી હરેષભાઈ પ્રજાપતિ ને કિયા હૈ. આર્ટ મલ્ટી કલર ફોટો એ–વીઝન પ્રોસેસ ગ્રાફીક રાજકોટ કે શ્રી દિલીપભાઈને કીયા હૈ. મેં ઉન દોનોં કા ભી આભાર માનતી હૂઁ.

પ્રથમ ઔર દ્વિતીય ભાગ કી ભૂમિકા ઈસમેં સમ્મિલિત કી ગયી હૈ.

–કુ. કુમુદિની પરમાનંદ પજવાણી
C/o - શ્રી સદ્‌ગુરુ સદન ટ્રસ્ટ
રાજકોટ – ૩૬૦ ૦૦૩

વિજ્ઞપ્તિ

સર્વ આદરણીય ગુરુબન્ધુઓ તેમજ બહેનોને ખાસ વિનંતી કે આપની પાસે અથવા આપના મિત્રો કે સ્નેહીજનો પાસે પ.પૂ. શ્રી સદ્‌ગુરુદેવ ભગવાનશ્રીના વચનોંની નોંધ, પત્રો, પ્રવચનો, પ્રેરક પ્રસંગો, ફોટાઓ, વિડીયો/ઓડિયો કેસેટો, સી.ડી. વગેરે જે કંઈ ઉપલબ્ધ હોય તે શ્રી સદ્‌ગુરુ સદન ટ્રસ્ટ – રાજકોટને પ્રકાશન અર્થે મોકલી આપશો તો માનવસેવાનું જનહિતકારી ઉમદા કાર્ય બનશે. પૂ. શ્રી ગુરુદેવનો એક–એક શબ્દ જનહિતાર્થ–જનકલ્યાણ માટે માર્ગદર્શન સ્વરૂપે રહેલ છે. તેથી તેમને બહુમૂલ્ય સમજીએ.

આપ સર્વેના સહયોગથી પૂજ્યશ્રીના વચનોંનો–ઉપદેશનો પ્રચાર, પ્રસાર સારી રીતે થઈ શકશે. આપણા માટે આ પણ ભગવાનની પ્રસન્નતા પ્રાપ્ત કરવાની એક ઉમદા તક બની રહેશે.

આશા છે કે તમારા તરફથી હૃદયપૂર્વક સેવાની ભાવનાથી પૂરો સહકાર મળશે. આપશ્રીએ મોકલાવેલ સાહિત્ય જો પરત જોઈતું હશે તો તે પરત મોકલી આપીશું. જય ભગવાન, જય ગુરુદેવ !

શ્રી સદ્‌ગુરુ સદન ટ્રસ્ટ
રાજકોટ.

નમ્ર નિવેદન

પરમકૃપાલુ પરમાત્માકી અસીમ કૃપાસે હમારી ગુરુબહન કુમારી કુમુદિનીબહનકે માધ્યમસે પ.પૂ. શ્રી ગુરુદેવકે શ્રીમુખવચનોં દ્વારા સાંસારિક, આધ્યાત્મિક ઔર કઈ પ્રકાર કે વિષયોં કે બારેમેં હમેં સ્પષ્ટ માર્ગદર્શન "શ્રી ગુરુદેવકી સન્નિધિમેં" ભાગ–૧, ૨, ૩, ૪ સે પ્રાપ્ત હુઆ હૈ. ઉસી તરહ અબ હમ "શ્રી ગુરુદેવકી સન્નિધિમેં" કે યહ પંચમ ભાગસે પૂજ્યશ્રીકી સન્નિધિમેં હૈ.

ગુરુબહન કુ. કુમુદિની બહનને શ્રી ગુરુદેવકે સાથ રહનેકા મૌકા મિલને પર જો શ્રીમુખકે વચન લિખે થે, વે સબ સમ્હાલકે રખે થે. વે સદ્‌ગુરુ ટ્રસ્ટ કો પ્રકાશનાર્થ દે દિયા હૈ તો હી યહ "શ્રી ગુરુદેવકી સન્નિધિમેં" કે પંચમ ભાગકી ઉપલબ્ધી કો હમ ભાગ્યશાલી બને હૈં. ઈસ શ્રેય કે લિયે હમ ભગિની કુમુદિનીબહનકા ખૂબ ખૂબ હાર્દિક આભાર માનતે હૈં. પુસ્તક પ્રકાશન કે કાર્યમેં હમારે ગુરુભાઈ શ્રી પુરુષોત્તમભાઈ ડોડીઆ ઔર શ્રી શાંતિભાઈ કાનજીભાઈ રૂપારેલીયાને જો સહયોગ દિયા હૈ ઈસકે લિયે પૂજ્ય શ્રી સદ્‌ગુરુદેવ ભગવાન કે શ્રી ચરણોમેં ઉનકી રતિ અનુદિન બઢતી રહે યહી શુભકામના.

શ્રી ગુરુદેવકી પ્રાણીમાત્ર કે પ્રતિ કરુણા ઔર વાત્સલ્ય અજોડ હૈ. આપશ્રી નેરંતર સબકે કલ્યાણમાર્ગકા શોચતે રહતે હૈં ઔર પ્રાર્થીકો બરાબર માર્ગદર્શન દેતે રહતે હૈં. ઈતના હી નહીં– સ્વયં શ્રી ગુરુદેવને કહા હૈ કિ વે ભજન કરનેવાલે પ્રત્યેકકો બરાબર દેખતે રહતે હૈં– સમ્હાલતે રહતે હૈં ઔર આવશ્યકતા હોને પર સ્વયં યા કિસી ઓરસે ભી પ્રેરિત કરતે રહતે હૈં, ઔર સાધનામાર્ગ કા પ્રકાશ સ્વયમ્ કરતે–કરાતે જીવમાત્ર કે કલ્યાણકે લિયે અહર્નિશ પ્રવૃત્ત રહતે હૈ. સંયોગ આને પર સ્વપ્ન કે માધ્યમસે યા અપની હી વાણીકે દ્વારા હમકો સહી માર્ગદર્શન બતાતે હુએ હમારે કલ્યાણકા હી શોચતે રહતે હૈ. કલ્યાણ કે માર્ગ મેં એક ભારી વિઘ્ન હૈં– રાગ–દ્વેષ. આપશ્રી સમય–સમય પર રાગ–દ્વેષ મિટાનેકો બાર બાર કહતે રહે હૈં. હમ ઈસકી ઓર ધ્યાન દેવે તો પૂ. શ્રી કો જરૂર સંતોષ હોગા.

શ્રી ગુરુદેવ માનવતા કે અદ્વિતિય હિમાયતી હૈ. કહતે થે– માનવ જો હો તો માનવધર્મ બરાબર નિભાના હી ચાહિયે. સાથ–સાથ રૂઢિગત માન્યતાઓં– ખ્યાલ જો નિરર્થક હૈ ઉનસે છૂટકારા પાને કા ભી બતાતે રહતે હૈં. ભક્તિ કે વિષયમેં આપશ્રી બરાબર કહતે હૈં કિ ઈષ્ટ એવમ્ ઉપાસ્યકે પ્રતિ પૂર્ણ સમર્પણ હી યથાર્થ ભક્તિ હૈ. ભક્તિ તભી નિભતી હૈં જબ ઈસમેં લેશમાત્ર ભી દંભ, અહંકાર પોષનેકી વૃત્તિ યા સ્વાર્થ ન હો– યહ તબ હો સકતા હૈ જબ શિષ્ય–સાધક સહીમેં કલ્યાણમાર્ગકા ઈચ્છુક હો. આપશ્રીને આર્શીવાદકે રુપમેં ભી કહ દિયા હૈ– "યદિ સાધનામેં રત ઔર ભજનમેં મસ્ત રહો તો મૈં અતિ પ્રસન્ન, ફિર મેરે પાસ આપકે લિયે કુછ ભી અદેય

નહીં હૈં, યહ પક્કા જાનો– મેરેમેં સે અનાયાસ આપકે પાસ ચલા આ જાયગા– ઈસમેં કોઈ સંદેહ નહીં હૈં– ચાહે મૈં કહીં પર હૂઁ; યહ બિલકુલ સત્ય હૈ.''

શ્રી ગુરુદેવકી મહત્તા બતાતે ભક્તિમતિ સહજોબાને ભગવાનકો બડે ભાવમેં યહાઁ તક કહ દિયા હૈ કિ મૈં આપકો ભૂલ સકતી હૂઁ– પરંતુ મેરે શ્રી ગુરુદેવકો કભી નહીં ભૂલુઁગી– ક્યોંકિ આપને તો મુઝસે આપકો છિપાયે રખા થા, લેકિન મેરે ગુરુદેવને મુઝે આપકી પહચાન કરાઈ હૈ; આપને તો મુઝે સંસારમેં ડૂબોકે રખ્ખી– ઔર મેરે ગુરુદેવને તો બાઁહ પકડકર બાહર કીન્હી હૈ....ઐસી ઔર ભી બાતે હૈં, અતઃ આપકો મૈં ભૂલ સકતી હૂઁ પર મેરે શ્રી ગુરુદેવકો કભી નહીં ભૂલું. ઈસ પ્રકાર શ્રી સદ્‌ગુરુદેવ કે સહી મહાત્મ્યકો હમારે સામને ઉજાગર કર દિયા હૈ.

શ્રીમદ્ ગૌસ્વામીજીને ભી યહી કહા હૈ કિ

''ગુરુ બિનુ ભવનિધિ તરઈ ન કોઈ। જો બિરંચિ સંકર સમ હોઈ॥''

યદિ હમ ભક્તિ કે ઈચ્છુક હૈ તો હમેં સબકી આશા છોડકર નિષ્કામ રહતે ગુરુ આજ્ઞા પાલનમેં રત રહના ઔર શ્રીવચનોંકે સહી મર્મ–ભાવાર્થ કો સમઝના અનિવાર્ય હૈ. ઈસ પ્રકાર કલ્યાણપ્રદ ભક્તિ યા સ્વસ્વરુપમેં સ્થિત રહને કે લિયે શ્રી સદ્‌ગુરુશરણ ઔર ઉનકે વચનોંકા અનુસરણ આવશ્યક હૈ.

ઉનકી કૃપા–કરુણાસે હી હમારા જીવન ઉન્નત બનતા હૈ. વે બડે સદ્‌ભાગી હૈ– જિન પર સચ્ચે બ્રહ્મનિષ્ઠ ઔર શ્રોત્રિય સદ્‌ગુરુદેવકી કૃપા રહી હો. હમારી ગુરુબહન કુમારી કુમુદિનીબહન પજવાણી ઐસી હી બડભાગીની હૈ કિ ઉન પર પૂજ્ય શ્રીગુરુદેવકી અસીમ કૃપા બરાબર રહી હૈ. ઈસકી પ્રતીતિ હમેં ''શ્રી સદ્‌ગુરુદેવ કી સન્નિધિ'' કે સબ પુસ્તકમેં સે બરાબર હોતી રહતી હૈં.

પ.પૂ.શ્રી ગુરુદેવકે યે વાઙ્મય સ્વરુપ હી હમકો શ્રી ગુરુદેવકા વાસ્તવિક સ્વરુપકા દર્શન કરાતે હૈ. શ્રી ગુરુદેવકી સર્વજ્ઞતા, સર્વવ્યાપકતા, સામર્થ્યતા, દેશપ્રેમકા આદિ ઔર માનવ માત્ર કો સુખ કૈસે પ્રાપ્ત હો, ઉનકા જીવન ઉન્નત કૈસે હો– યહી પ્રક્રિયામેં સહજ સંલગ્ન રહતે શ્રી ગુરુદેવકે દિવ્ય દર્શન હમકો કરાતે હૈં.

યહાઁ પર આપશ્રી કી સર્વજ્ઞતાકે ઉદાહરણ દિયા જાયઁ તો અતિશયોક્તિ નહીં હોગી. સમગ્ર બ્રહ્માંડમેં કહાઁ, કયા કયા ઘટના હોનેવાલી હૈ, કબ હોગી....યહ સબ આપકો હસ્તામલકવત્ દિખાઈ પડતી મહસૂસ હોતી હૈ. – જૈસે સતનામેં તા. ૨૨–૧૧–૧૯૬૩ કો દુર્લભજીભાઈ કે ઘર પર બિરાજતે થે– તબ સુબહ રેડિયો પર અમેરિકા કે પ્રેસિડન્ટ મી. કેનેડીકી હત્યા કા સમાચાર પ્રસારિત હુઆ– તબ સુનતે હી પૂજ્યશ્રીને ઉસી વક્ત કહા કિ હમારે તીસરે પ્રધાનમંત્રી કી ભી વિદેશમેં હત્યા કી જાયેગી, ઔર યહ ઘટના તા. ૧૦–૧–૬૬ કો સત્ય બન કર હી રહી. ઉસ દિન આપશ્રી ઉજ્જૈન–ધર્મશાલામેં બિરાજતે થે. સાથમેં કુમુદબહન, ઠાકોરભાઈ, હર્ષદભાઈ તન્ના થે. શામકે સમય આપશ્રી થોડી દેર ગંભીર મુખમુદ્રામેં રહકર બોલે કિ દેખો તો !

તાશ્કંદ રેડીયો ક્યા કહતા હૈ ? ઉસ દિન હમારે તીસરે પ્રધાનમંત્રી શ્રી લાલબહાદુર શાસ્ત્રીજી ભારત–પાકિસ્તાન સુલેહ કરાર પર ચર્ચા વિમર્શ કરનેકો તાશ્કંદ (રશિયા) મેં થે. અનીલા બહન પાસમેં બૈઠી થી– બોલિ કી ઘર જાકર સમાચાર સુનકર આઉ ? શ્રી ગુરુદેવને કહા :– "અભી કોઈ જરૂરત નહીં હૈં, કલ સુબહ લોગ સબ ચિલ્લાને લગેંગે તબ પતા પડ જાયગા." સબ જાનતે હૈં કિ સુબહ સારી દુનિયા ગ્લાનીમેં સ્તબ્ધ બની હુઈ દેખી ઔર સુના કિ શાસ્ત્રીજીકા નિધન ઈસ પ્રકાર કપટ સે હો ગયા હૈ.....ઐસી તો કઈ ઘટનાયે પૂ. શ્રી સે કઈ ભાઈ–બહન સુન ચુકે હૈં.

શ્રી ગુરુદેવકે બારેમેં હમ ઔર ક્યા બતાવે ? હમ કુમુદિનીબહન કે હી સ્વરમેં બાત દોહરાતે હૈં :– (પૃષ્ઠ – ૫૯૬) ભગવન્ આપકે પાસ કિતને લોગ આતે હૈં ! સબ અપની અપની બાતકા આપસે માર્ગદર્શન પ્રાપ્ત કરકે સફલ હોતે હૈ. બાત ભી કિતને પ્રકારકી ભિન્ન ભિન્ન હોતી હૈ !!

વ્યાપારકી– ઔર યે ભી અલગ અલગ વ્યાપાર કિતને પ્રકારકે ! વૈસે હી કિતને ઉદ્યોગ, મશીનરી કે બારેમેં; ઈન્કમટેક્ષ, કાનૂની, વસ્ત્ર, આભૂષણ, રસોઈ, બાંધકામ, યંત્ર, મોટર, સાઈકલ, લગ્ન વ્યવહાર, ઔષધ, જ્યોતિષ, ભૂગોલ, ભંડારે, તીર્થ સ્થાનોં વ ગાઁવ વ રાસ્તે કે બારેમેં, મહાત્માયેં વ આશ્રમ કે બારેમેં, રસાયન, રંગરસાયન, રાજનીતિ, વિશ્વકી નીતિ, અર્થનીતિ, ટંટા–ઝઘડા, શાસ્ત્રોં, ગ્રન્થોં ઔર ભવિષ્યકે બારેમેં ભી આપસે ઉત્તર પ્રાપ્ત હોતે હૈં.

સંગીત, નૃત્ય, સિલાઈ, કિસાની, ઈતિહાસ, ગાય–ઘોડે આદિ પશુકે બારેમેં, કવિતા વ પુસ્તકકે બારેમેં ભી, અણુ–પરમાણુ, હઠયોગ, જ્ઞાન, ભક્તિ, યોગ, કર્મકાંડ કે બારેમેં ભી આપ માર્ગદર્શન દેતે હૈં. મુઝે તો આપકે જ્ઞાન કા કોઈ થાહ નહીં દેખનેમેં આ રહા હૈં. ઈતના સબ જ્ઞાન આપને કિતને વર્ષમેં ઔર કિસ પ્રકારસે પ્રાપ્ત કિયા હોગા ? સર્વ શાસ્ત્ર ઔર કલાઓંકા જ્ઞાન આપકો હૈ !!!

પ્રત્યુત્તરમેં શ્રી ગુરુદેવને ઈતના હી કહા– "એક સાધે સબ સાધે."

શ્રી ગુરુદેવકો તો કુછ ભી સાધ્ય કરને જૈસા હૈ હી નહીં. ક્યોંકિ સર્વકે લિયે જો પરમ પ્રેમાસ્પદ, સર્વ સમર્થ, ઔર સાધ્ય હૈ– વહી તત્ત્વ તો સાકાર રુપમેં હમારે શ્રી ગુરુદેવકે રુપમેં હી તો બિરાજતે હૈં !!

અતઃ, શ્રી ગુરુદેવકે ઈસ અલૌકિક સ્વરુપકો હમ જાગૃતિપૂર્વક દેખેં ઔર સમઝે, ઔર શ્રદ્ધાપૂર્વક ઈસકા પાઠ કરેં. હમ આશા રખેં કિ કિસીકે લિયે ઐસા ન હો કિ

જે શ્રદ્ધા સંબલ રહિત, નહિં સંતન્હમેં વિશ્વાસ ।
ગુરુ બચનમેં પ્રીતિ નહિં, અગમ તેહિ ગુરુ પે વાસ ॥

ઔર સચેત રહે પૂ. શ્રી ગોસ્વામીજીકે વચનકી ઓર–

બાતુલ ભૂત બિબસ મતવારે । તે નહિં બોલહિં બચન બિચારે ॥
જિન્હ કૃત મહામોહ મદ પાના । તિન્હ કર કહા કરિઅ નહિં કાના ॥

સન્નિધિકે રુપમેં શ્રી ગુરુદેવ નિત્ય હમારે સાથ બિરાજતે હૈં. હંમ શ્રી ચરણોમેં પ્રાર્થના કરે કિ હમ ઈસ સ્વરુપકો હમારેમેં આધાન કર પાવેં. ઈસકે લિયે શક્તિ, સન્મતિ, વિવેક હમકો પ્રદાન કરનેકી કૃપા કરેં !! અસ્તુ ! જય ગુરુદેવ.

તિથિ: માઘ સુદી – ૬,
(શ્રી પતિતપાવન જયંતી)
સંવત – ૨૦૬૦, તા. ૨૭–૧–૦૪

શ્રી સદ્ગુરુ સદન ટ્રસ્ટ
આશ્રમ, કુવાડવા રોડ
રાજકોટ– ૩૬૦ ૦૦૩

રામ ચરન રતિ જો ચહૈ અથવા પદ નિર્વાન ।
ભાવ સહિત સો યહ કથા કરઉ શ્રવન પુટ પાન ॥
પુરુષ નપુંસક નારિ વા જીવ ચરાચર કોઈ ।
સર્વભાવ ભજ કપટ તજિ મોહિ પરમ પ્રિય સોઈ ॥

"મૈંને સીખાયા યહ વિવેકજ્ઞાન અચ્છી તરહસે વિચાર–મનન કરતે રહો, અપની વાણી ઔર ચિત્ત મુઝમેં હી લગાયે રખના, મેરે ધર્મમેં પરાયણ રહના. ઈસસે ત્રિગુણાત્મક ગતિયોંકા ઉલ્લંઘન કરકે તુમ, ઉનસે પરે મેરે સ્વરુપકો પ્રાપ્ત કરોગે– મુઝમેં મિલ જાઓગે."
(ભાગવત ૧૧–૨૯–૪૪)

"શ્રી ગુરુદેવકી સન્નિધિમેં" પ્રથમ ભાગમેં લિખિત :–

ભૂમિકા

॥ શ્રી રામચંદ્રાય નમઃ ॥

॥ શ્રી પતિતપાવન ચરણકમલેભ્યો નમઃ ॥

નમસ્કાર શ્રી ગુરુદેવકો સત્–ચિત્–આનંદ–રાશિ,
બાઁહ પકરિ બાહિર કિન્હીં, બૂડત ભવ–જલ–રાશિ. (૧)
રક્તાંભોજ દલાભિરામનયનં પીતામ્બરાલંકૃતં,
શ્યામાંઙ્ગં દ્વિભૂજં પ્રસન્નવદનં શ્રી સીતયા શોભિતમ્,
કારુણ્યામૃતસાગરં પ્રિયગણૈર્ભ્રાત્રાદિર્ભાવિતં,
વંદે વિષ્ણુશિવાદિ સેવ્યમનિશં શ્રીરામચંદ્ર પ્રભુમ્. (૨)
શ્રી સીતાનાથ સમારંમ્ભાં રામાનંદાચાર્ય મધ્યમામ્,
અસ્માદાચાર્ય પર્યન્તાં વન્દે ગુરુપરમ્પરામ્. (૩)
નમોઽસ્તુ ગુરવે તસ્મૈ ઈષ્ટદેવ સ્વરૂપિણે,
યસ્ય વાક્યામૃતં હન્તિ વિષં સંસારસંજ્ઞિતમ્. (૪)

માનવધર્મ કે મહાન પ્રણેતા, યોગી સમ્રાટ, સિદ્ધ સદ્‌ગુરુ સંતશિરોમણિ શ્રી શ્રી શ્રી ૧૦૦૮ શ્રી રણછોડદાસજી મહારાજજીકો શ્રી સદ્‌ગુરુ રુપમેં પાકર મૈં અપનેકો બડભાગી માનતી હૂઁ.

અગસ્ત ૧૯૫૦ મેં મૈંને શ્રી ગુરુદેવકી અભય શરણ પ્રાપ્ત કી તબસે શ્વાસ શ્વાસ પર ઉનકા ગહરા પ્રભાવ રહા હૈ. ચાહે દૂર હોઊઁ યા પાસ, શ્રી ગુરુદેવને મુઝે પલ પલ સંભાલી હૈં ઔર સંભાલ રહે હૈં. વિમલ દુલાર પ્યારકા પ્રેમ–પ્યાલા પ્રેમપૂર્વક પીલાયા હૈ, જિસસે કિ આજ જીવનમેં કોઈ રિક્તતા મહસૂસ નહીં હો રહી હૈ.

યહ બાત અકેલે મેરે તક હી સીમિત નહીં હૈ. ઔર શ્રી ગુરુદેવકી યહી તો પરમ વિશિષ્ટતા રહી હૈ. શ્રી ગુરુદેવને જાતિ, વર્ણ, ધર્મ વ ઉમ્રકે ભેદભાવ બિના– હિંદુ, મુસલમાન, જૈન, પારસી, ઈસાઈ, બ્રાહ્મણ, હરિજન, શુદ્ર, તથા જ્ઞાની–મૂર્ખ, ધની–ગરીબ, સ્ત્રી–પુરુષ, બાલક–વૃદ્ધ યા વિરક્ત–ગૃહસ્થી, જિસ કિસીને ભી ચાહા, સભીકો નિરતિશય દુલારકે સાથ, નિજ જનકે રુપમેં, નિઃશંક અપનાયા હૈ.

શ્રી ગુરુદેવકા પ્રેમપૂર્ણ નિશ્ચલ સ્વર, "તુમ મેરે હો, મૈં તુમ્હારે સાથ સદૈવ હૂઁ, ફિર ભય કિસ બાતકા ?" આજ ભી, હજારોં ભક્તોંકા જીવન આધાર હૈ. ઈતની કરુણા, ઈતની મૃદુતા ઔર ઈતની વ્યાપક પ્રેમ ભાવના ! ! ! ઐસા નિરવધી પ્રેમ–પ્રાકટ્ય તો, કભી કિસી એક મંગલ મુહૂર્ત પર હી, ઈસ સંસારમેં, એક માત્ર માનવ–સમાજકી કલ્યાણકી ભરપૂર ભાવુકતાસે સ્વયમ્ અપના અવતરણ કરતા હૈ.

श्री गुरुदेवकी करुणापूर्ण स्नेहदृष्टि पाकर, बिलकुल अपरिचित भी श्री चरणोंमें श्रद्धा निवेदित कर देते रहे हैं. भगवान श्री रामचंद्रजी महाराजके आदर्श, "सतत करहिं प्रंणत पर प्रीति" और, "तुरत बिभीषण पाछे मेला" को, आपने सतत चरितार्थ किया हैं.

"सबसे ऊँची प्रेम सगाई" यह उक्ति, हमारे जीवनके अल्पकालमें आपने अपनी ओरसे सांगोपांग निभाई और प्रमाणित की है. हमारे दोष व अपराधोंका पार नहीं और श्री गुरुदेवकी प्रेम–करुणा व दयाका पार नहीं है !! हम आखिर तक समझते रहें हि हम तो श्री गुरुदेवकी आज्ञानुसार ही रत रहें है. अब भी हमारी समझमें यह नहीं आ रहा हैं कि यह कितनी भारी आत्मवंचना है ! श्री गुरुदेवने हमारे हितके लिये कितना सहन किया हैं ! कितना कितना परिश्रम उठाया हैं ! हम कभी यह न भूलें कि श्री गुरुदेवके हम कितने ऋणी हैं !

श्री गुरुदेवने सहज बातचीत के रुपमें जटिल प्रश्नोंका शास्त्र संमत सरल समाधान किया ही हैं परंतु, प्रेय और श्रेयके सुभग समन्वयका जो अत्यंत सुगम पंथ, ठोस स्वरूपमें हम असंख्योंके सामने रखा है, वह ईस संकीर्ण कालमें सर्वथा बेजोड है.

श्री गुरुदेवने कहा, "वह मानव ही कया है, जो दूसरोंके सुखका साधन न बने ? जो सुख चाहते हो तो, दूसरोंको सुख दो."

अपने ईन मंतव्यो को चरितार्थ करते हुये, श्री गुरुदेवने सन् ५० से ९९ के अन्तर्गत, मध्यप्रदेश व उसके आसपासके प्रदेशकी हद जहाँ मिलती है ऐसे, तथा आदिवासी क्षेत्रों के स्थलोमें, १८ नेत्रदान यज्ञ के संपूर्णतः निःशूल्क केम्पके आयोजन, श्री तारा नेत्रदान यज्ञके नामसे किये हैं, जिनके द्वारा हजारों आदिवासी व अभावग्रस्त लोगोंने नेत्रज्योति पुनः प्राप्त की हैं.

अकालपीडित उडिसा व बिहारमें, सन् ६६ व ६७ में, श्री गुरुदेवने छ छ आठ आठ मास तक, अन्नदानके राहत कार्यो के आयोजन, अत्यंत ही विशाल पैमाने पर किये हैं. आपके खोले हुये रसोडेमें रोजाना पंद्रह हजारसे पचास हजारकी संख्यामें अकाल पीडित दरिद्रनारायणने सम्मानपूर्वक तथा प्रसन्नतापूर्वक भोजनसे तृप्ति प्राप्त की हैं. यह वास्तविक हकीकत है.

गुजरातमें बाढ राहतकार्य, महाराष्ट्रमें कोयना भूकंप राहत कार्य, गौसेवा व गौपालन केन्द्रका आयोजन, राजस्थानमें अकाल राहत कार्य; कच्छ, गुजरात, राजस्थान व मध्य प्रदेशमें रोजाना हजारों अभावग्रस्तोंमें सुखडी वितरण कार्य; साल भरमें हजारोंको कम्बल, गरम बंडी, धोती, साडी, कमीज, आदि के रूपमें वस्त्र वितरण कार्य, ईत्यादि, मानव सेवा के कार्योंका उत्कृष्ट आयोजन किये हैं.

श्री गुरुदेवने मानव सेवाकी पुनित गंगाका प्रवाह अस्खलित रखनेके उदेश्यसे सर्व प्रथम तो (१) श्री सद्‌गुरु सदन आश्रम ट्रस्ट– राजकोट (२) श्री सद्‌गुरु रामायण

પાઠશાલા ટ્રસ્ટ—રાજકોટ. (૩) શ્રી રામજી મંદિર ટ્રસ્ટ, ગોંડલ. ઈન ટ્રસ્ટોંકા તથા તદનંતર (૪) સન ૬૭ મેં, શ્રી માનવ—રાહત—મંડલ ટ્રસ્ટ બંબઈ ઔર (૫) સન ૬૮ મેં, શ્રી રામધામ ટ્રસ્ટ, પુષ્કર વ (૬) શ્રી સદ્‌ગુરુ સેવા સંઘ ટ્રસ્ટ, બંબઈકા નિર્માણ કિયા.

શ્રી સદ્‌ગુરુ સેવા સંઘ ટ્રસ્ટ કે પ્રમુખપદ પર અપને સનિષ્ઠ, કર્મયોગી વ પ્રેમી ભક્ત અરવિંદભાઈ નવીનચંદ્રભાઈ મફતલાલ કો નિયુક્ત કરકે, ચિત્રકુટ—જાનકી કુંડકે અન્નક્ષેત્ર, સંતસેવા, શ્રી રઘુવીર મંદિર પાઠશાલા, અસ્પતાલ, વ હસ્તમ, પપરૈંદા ઔર સદ્‌ગુરુનગર— અનંતપુર, અસ્પતાલ વ શ્રી હનુમત્ મંદિર આદિ કે સ્થાન, ઈત્યાદિકે સંપૂર્ણ કારોબાર તથા શ્રી તારા નેત્રદાન યજ્ઞકી સંપૂર્ણ કાર્યવાહી વ જિમ્મેદારી, શ્રી સદ્‌ગુરુ સેવા સંઘકો સુપુર્દ કિયે.

તદ્‌નુસાર સન ૭૦ કે પશ્ચાત્, ૫૩ નેત્રદાન યજ્ઞ કેમ્પકે આયોજન, શ્રી સદ્‌ગુરુ સેવા સંઘ ટ્રસ્ટ કે દ્વારા સુચારુરુપસે, ઈતને વિશાલ પૈમાને પર હુયે હૈં કિ પ્રત્યેક કેમ્પમેં પાંચ હજારસે ગ્યારહ હજારકી સંખ્યામેં સફલ અપ્રેશન કિયે ગયે હૈં. આજ તક ૫,૨૬,૧૮૭ સફલ ઓપરેશન હુએ હૈં. નેત્રયજ્ઞ શિબિરકી સંપૂર્ણ યાદી પુસ્તકકે અંતમેં દિ ગઈ હૈ.

આજ કે દંભાચારકી પ્રાધાન્યતાવાલે સમયમેં, ઐસી માનવતાસે હમેં કૌન અનુપ્રાણિત કર સકતે હૈં ? સિવાય ઐસે શ્રી ગુરુદેવકે કિ જિનકે ખૂનકા અંતિમ બૂંદ તક પરહિતમેં હી ખપા હૈં ! શ્રી ગુરુદેવને સ્પષ્ટ કહા હૈં— "મેરા સિદ્ધાંત હૈ કિ, પ્રાણ રહતે દૂસરોંકા હિત કરના."

मेरा सिद्धान्त है कि प्राण रहते
दूसरों का हित करना।

શ્રી ગુરુદેવકે એક એક બચન સત્યતાપૂર્ણ હૈં જો સુનને પર હૃદયગત ઠોસ ભાવના બન જાતે હૈં. આત્મકલ્યાણ કે લિયે કિન સાધનોંકી આવશ્યકતા હૈ ? કિસ પ્રકારકા પુરુષાર્થ અનિવાર્ય હૈ ? ઈસ સનાતન પ્રશ્નકે સમાધાનાર્થ શ્રીગુરુદેવને અપના જીવન તથા અપના સાધન—માર્ગ હમારે સામને રખા હૈ.

શ્રી સદ્‌ગુરુ વે હી હૈં, જો હમારી ભાવનાઓંકો સુસંકૃત કરકે, હમારી વિચારધારાકો શ્રેયકે પ્રતિ પ્રવાહિત કર, હમારી જીવનધારામેં હી આમૂલ પરિવર્તન લાકર, હમેં યથાર્થમેં માનવજીવન જીના સિખાતે હૈં; જો જીવન, હમેં ક્રમશઃ, દિવ્ય જીવનકે અધિકારી બનાતા હૈ. મનુષ્ય શરીર ભલે હી હમેં મિલા હો, પરંતુ નિતાંત સત્ય યહી હૈ કિ બિના શ્રી સદ્‌ગુરુકે, માનવ જીવન જીના હમેં નહીં આતા હૈં.

ગુરુ કુમ્હાર શિષ્ય કુંભ હૈ, ગઢિ ગઢિ કાઢૈં ખોટ,
ભીતર હાથ સહાર દે, બાહર બાહર ચોટ.

એક કુમ્હાર મિટ્ટીમેં કિતની સુંદર ઉપયોગી ચીજોંકા નવ નિર્માણ કર દેતા હૈ ! વૈજ્ઞાનિક સાધન સુવિધાયેં પ્રાપ્ત હોને પર ભી, કુમ્હારકે બનાયે હુએ ઘડે કા આજ ભી ઘર ઘરમેં સ્થાન હૈ. પ્રાયઃ સભી ચીજેં મશીનેં દ્વારા બનને લગ ગઈ હૈં; પરંતુ, કુમ્હારકી કુશલતા તો અપની અનૂઠી હી હૈ.

શ્રી ગુરુદેવકી માનવ બનાને કી કુશલતા ભી અપની અનૂઠી હી હૈ. ઈસ કુશલતાકી સ્થૂલ– સૂક્ષ્મ મિશ્રિત પ્રક્રિયાકો પૂર્ણ રીતિસે તો કૌન જાન સકતા હૈ ? ફિર ભી, આપ હી કે બચન, વ્યવહાર વ પત્રોં કે માધ્યમસે, આપકી પ્રક્રિયાકા કુછ ઈશારા, પુસ્તકમેં દિખાયી દેગા ઐસી અભિલાષા હૈ.

શ્રી ગુરુદેવકે સંપર્કમેં આયે હુયે સબ જાનતે હી હૈ કિ અપને બારેમેં આપને બહુત કમ બોલચાલ કી હૈ.

શ્રી ગુરુદેવને કઈ બાર કહા હૈં– "સાધૂ કે અસલી તત્ત્વકો તો કોઈ સમઝ નહીં સકતા હૈ. ક્યોંકિ વહ સ્થૂલ યા બાહરી યા ઉપરકા નહીં હોતા હૈ."

આજ મૈં અસલિયતમેં કયા હૂઁ, મૈંને કયા અનુભૂતિ કી હૈ, કિસ પ્રકારસે ભગવદાનુસંધાનમેં હૂં, ભગવદ જ્યોતિ કિતની ઔર કિસ પ્રકાર કી દેદીપ્યમાન હૈ, યે સબ, કિન શબ્દોં દ્વારા બતા સકતા હૂઁ ?

ઈસલિયે વ્યક્તિત્વકા સહી મૂલ્યાંકન, વહ કહાઁ જન્મા, કબ જન્મા, કહઁ મરા, કબ મરા, ઈત્યાદિ સ્થૂલ ઘટના પરસે નહીં હો સકતા હૈ. ઈનકા જાનના ઈસલિયે કોઈ અનિવાર્ય ચીજ નહીં.

જો જાનના અનિવાર્ય હૈ વહ તો હૈ વ્યક્તિત્વ, સાધૂકી સાધૂતા. જિસ વ્યક્તિત્વસે દૂસરોં કો કુછ ભી લાભ હોતા હૈ, દૂસરોં કા કુછ ભી હિત હોતા હૈ, વહ વ્યક્તિત્વ અવશ્ય હી વંદનીય હૈ, પૂજનીય હૈ."

ભારતમેં પ્રાચીન કાલસે હી મહાપુરુષોંને કભી ભી વ્યક્તિ રૂપસે અપના મહત્વ ન તો જાના હૈં, ન તો માના હૈં. શ્રી ગુરુદેવ ભી ઈસકે અપવાદ નહીં હૈં. ઈસલિયે આપકે કાલનિર્ધારણ તથા જીવનવૃત્તકે સંબંધમેં પૂરા તથા વ્યવસ્થિત ઢંગસે જાનને કો નહીં મિલા હૈ.

મેરી પરિમિત ગ્રહણ શક્તિ વ શ્રવણ શક્તિને, જૈસા ભી, જો કુછ ભી સમય સમય પર, નોટ કિયા હૈ, વહ ઈસ પુસ્તકમેં હૈ. અપાર તો શ્રી ગુરુદેવકી મહિમા ! અલૌકિક તો આપકી ક્ષમતા !! ઔર, ઈતની વિરાટ તો આપકી શક્તિ–સંપન્નતા હૈં !!!

શ્રી શ્રી ગોસ્વામીજી તુલસીદાસજી મહારાજને કહા હૈં, વૈસી હી હાલતમેં મૈં સ્વયમ્ કો પા રહી હૂઁ.

કરન ચહઉઁ રઘુપતિ ગુનગાહા, લઘુમતિ મોરિ ચરિત અવગાહા.
સમુઝત અમિત રામ પ્રભુતાઈ, કરત કથા મન અતિ કદરાઈ.

ઈસલિયે, ઈસ પુસ્તકમેં શ્રી ગુરુદેવસે સુને હુયે, પરમ હિતકારી વ પરમ પાવનકારી બચનોંકા સંગ્રહ હૈ. આપકી યોગસાધના શૈલી, શ્રીગુરુપરંપરા, તથા જીવનઘટાઓંકી બાતેં હૈ, જો શ્રીગુરુદેવસે સુની હૈ. જબ ભી સુનતી, તબ લિખ લેતી રહી, ઔર મૌકા પાને પર શ્રી ગુરુદેવ કો યહ સબ પઢને કે લિયે પ્રાર્થના કરતી થી, જિસકો આપને હમેશા સ્વીકાર કિયા હૈ.

જબ, જહાઁ, જો, સુના, દેખા યા અનુભવમેં આયા હૈ, ઉસકા નોટ તારીખ વ સ્થલકે નામ સહિત કિયા હૈ. ઈસલિયે યહ પુસ્તક ડાયરી કા સ્વરૂપ હૈ.

શ્રી ગુરુદેવકે હમ હજારોં પ્રપન્ન–શિષ્ય હૈ. ઈતને પર ભી, હર એક કે ભાવ વ ક્રિયાકે સાથ, શ્રી ગુરુદેવને કિતની કરુણા, ચિંતા, જિમ્મેવારી, પ્રેમધારા, આત્મીયતા, વિનોદ, હાસ્ય, કૃપાકટાક્ષ, તથા અપનત્વ આદિકે માધ્યમસે, અપને સર્વવ્યાપ્ત વ સજગ ગુરુત્વકે રૂપમેં, સ્વયમ્‌કો સતત ઓતપ્રોત રખા હૈ, ઈસકા ચિત્ર મેરી ઈસ અનુભવ–ગાથામેં સે ઝલક આવેં, ઈસી ભાવનિષ્ઠા સે હી, શ્રી સદ્‌ગુરુ સાન્નિધિકી બીસ સાલમેં, સુની દેખી, વ અનુભૂતિકી બાતેં, સામને રખ રહી હૂઁ.

શ્રી ગુરુદેવમેં હી "સર્વમિદં પ્રોતં સૂત્રે મણિગવા ઈવ." શ્રી ગુરુદેવકી હી, સૂત્રરુપી પ્રભુતાકી હી યહ અભિવ્યક્તિ હૈ. એક એક ઘટના વ એક એક બચનકે પઢને પર મેરે અસંખ્ય ગુરુ–ભાઈ બહેંનોંકો, અપની અપની અનુભૂતિકી, ઐસી હી ઘટનાઓંકી વ સુને હુયે ઐસે હી બચનોંકી સ્મૃતિ અવશ્ય હી ઉઠેગી.

શ્રી ગુરુદેવને સ્પષ્ટ કહા હૈં કિ ચમત્કાર કભી હોતા હી નહીં હૈ. ઈસલિયે ન તો મુઝે ચમત્કારમેં શ્રદ્ધા હૈ ન તો મૈં ચમત્કારકો માનતી હૂઁ. યહ ઈસલિયે કહના પડ રહા હૈ કિ ઈસ પુસ્તકમેં કુછ ઐસી ઘટનાયે પઢનેમેં આયેગી કિ ઐસી ઘટના ઔર કોઈ મુઝસે કહતા તો મૈં ભી વિશ્વાસ નહીં કરતી.

પરંતુ, જો ઘટનાયેં મેરે સામને હી ઘટિત હુઈ હૈં; યા સ્વયમ્ મેરે ઊપર બીતી હૈ ઔર મેરી ઠોસ અનુભૂતિમેં આઈ હૈં, ઉનકા અવિશ્વાસ મૈં કૈસે કર સકતી હૂઁ? ઈતને પર ભી, ચમત્કાર હૈ, ઐસા મૈં નહીં માનતી હૂઁ.

મૈં સમઝતી હૂઁ કિ શ્રી ગુરુદેવને અત્યંત કૃપાલુતાસે, અપની સર્વસમર્થ શરણાગત વત્સલતાકા, ઈસ પ્રકાર, થોડા સા સાક્ષાત્કાર કરાયા હૈ. કલિમલગ્રસ્ત વ તર્કપૂર્ણ બુદ્ધિયોં કે સામને, પરમ તત્ત્વકે પરમ ઐશ્વર્યકો, અપને માધ્યમસે, અભિવ્યક્ત કરકે, શ્રી ગુરુદેવને અવશ્ય હી જીવોં કો કલ્યાણપૂર્ણ દિવ્યપથકા સ્પષ્ટ દર્શન કરા દિયા હૈ.

પ્રભુ પ્રતાપ મહિમા ખગરાઈ, નિજ મતિ સરિસ નાથ મૈં ગાઈ:

કહેઉ ન કછુ કરિ યુક્તિ વિશેખી, યહ સબ મૈં નિજ નયનન્હ દેખી.

શ્રી ગુરુદેવકે યે સંગ્રહિત બચન, સંતહૃદયસે બરસતેં સૌરભપૂર્ણ ચિન્મય પુષ્પ હૈં, જિનસે જ્ઞાન, ભક્તિ વ કર્મકા, અદ્વિતીય ઔર અનુપમ આહ્‌લાદ ઉઠેગા હી; જો હમારી સમઝદારી વ આચરણશીલતાકી ગતિમેં સંવેગરુપ સમ્મિલિત હોગા હી, ઐસી

પરિપૂર્ણ શ્રદ્ધા હૈ. કવિત, દોહે, વ શ્લોક, શ્રુતિ, આદિ, શ્રી ગુરુદેવસે સુને હૈ. ઉસી પાઠ સહિત દિયે ગયે હૈં.

પુસ્તકમેં કઈ તરહકી ત્રુટિયા રહ જાના સહજ હી બાત હૈ, વિચાર યા સિદ્ધાંત કી અસ્પષ્ટતા યા ઔર ભી જો દોષ હો, વે સભી મેરે હૈં. ઈનકે લિયે, શ્રી ગુરુદેવસે, ઔર સર્વ પ્રેમી પાઠક ગણસે, મૈં, હાર્દિક ક્ષમાદાન યાચતી હૂઁ.

ઈસમેં જો ભી પ્રેરક, માર્ગદર્શક, હિતકર વ પ્રિયકર હૈ, ઉસકા સારા યશ શ્રી ગુરુદેવકો હી હૈ, કિ જિનકી બચનામૃત ધારાયેં ઈસ પાત્રમેં ભરી હૈં.

ઔર, એક મુખ્ય બાત કહની હી ચાહિયે, ઈસ પુસ્તક પ્રકાશનકા સારા શ્રેય, રાજકોટકે મેરે ગુરુભાઈ, કનુભાઈ કોટેચાકે હિસ્સે મેં હૈ. શ્રી ગુરુદેવકે ઈન સંગ્રહિત બચનોંકો પુસ્તકરૂપમેં પ્રકાશિત કરના હી હૈ ઐસા, દઢ નિશ્ચયયુક્ત ઔર અત્યંત પ્રેમપૂર્ણ આગ્રહ, કનુભાઈકા સતત રહા હૈ ઔર, ઉસીકા હી પરિણામ યહ પુસ્તક હૈ. કનુભાઈકા ઈતના, ઈસ પ્રકારકા ઔર લગાતાર આગ્રહ નહીં હોતા તો, સર્વથા નિસ્સંદેહ હૈ કિ યે સંગ્રહિત બચન કદાપિ પ્રકાશિત નહીં હોતે. પુસ્તકકો પઢને, સોચને વ સમઝનેમેં, કનુભાઈને તથા મેરી ગુરુબહન કુ. ગીતાદેવીજીને (ગીતા મંદિર, રાજકોટ) જિસ સદ્ભાવપૂર્ણ હૃદયસે મુઝે પૂરા પૂરા સહયોગ દિયા હૈ, ઈસકે લિયે મૈં હાર્દિક આભાર માનતી હૂઁ.

બિલકુલ ઐન મોકે પર, રાજકોટ કે મેરે ગુરુભાઈ પુરુષોતમભાઈ ગાંધી (રાષ્ટ્રીયશાલા, રાજકોટ)ને સ્પષ્ટ સુઝાવ વ તત્પરતાયુક્ત સહયોગ દેકર, ઠીક શ્રી ગુરુપુર્ણિમા કે મંગલ અવસર પર હી, પુસ્તક, પ્રકાશનકો સંભવિત બના દિયા હૈ, ઈસકે લિયે મૈં આપકા હાર્દિક આભાર માનતી હૂઁ.

પુસ્તક પ્રકાશનકે કાર્યવશાત્ રાજકોટમેં શ્રી ગુરુદેવકે આશ્રમ શ્રી સદ્ગુરુ સદનમેં મેરે નિવાસ દરમિયાન, આશ્રમ કે ટ્રસ્ટી મંડલને તથા સેવાભાવી કાર્યકર્તા ભાઈ–બહેનોંને તથા અન્ય પ્રેમી ગુરુભાઈ–બહેનોંને, મુઝે સર્વ પ્રકારકા સહયોગ પ્રદાન કિયા હૈ. ઈસકે લિયે મૈં હાર્દિક આભાર માનતી હૂઁ.

રાજકોટ જિલ્લા સહકારી પ્રેસ, જ્ઞાન પ્રિન્ટર્સ તથા ફૂલછાબ પ્રેસકે કાર્યાલયકે કાર્યકર ભાઈઓં કે પ્રતિ હાર્દિક આભાર વ્યક્ત કિયે બિના મૈં રહ નહીં સકતી કિ, જિન્હોંને હર પ્રકારકા સંપૂર્ણ સહયોગ પ્રસન્નતાપૂર્વક દેકર, બહુત હી અલ્પ સમયમેં પુસ્તક પ્રકાશનકે કાર્ય કો પૂર્ણ કિયા હૈ.

શ્રી ગુરુપૂર્ણિમા — કુ. કુમુદિની પ. પજવાણી

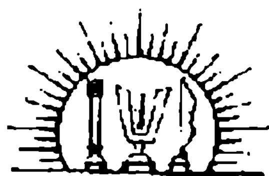
૧૧–૭–૭૬

ડહાણુ (થાણા) મહારાષ્ટ્ર.

ભૂમિકા (દ્વિતીય ભાગ કી)

॥ શ્રી રામચંદ્રાય નમઃ ॥

॥ શ્રી સદ્‌ગુરુ પરમાત્મને નમઃ ॥

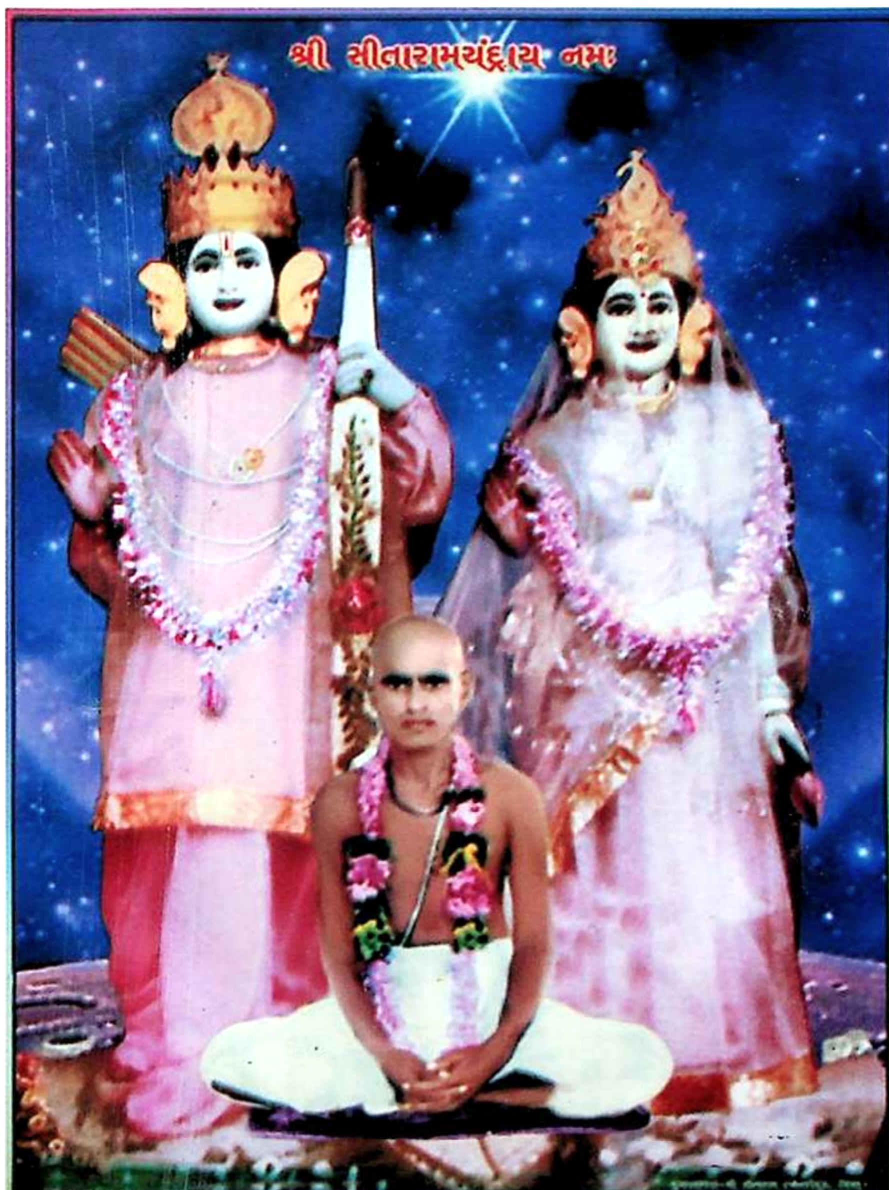
સાકેતાધીશ્વરઃ શ્રીમજ્જાનકીવલ્લભો વિભુઃ ।
અવ્યાચ્છાશ્વતં રામો ભક્તામીષ્ટપ્રદો હરિઃ ॥ ૧
પ્રપન્નાનાં ગતિ હ્યેકાં જનસન્તારણોત્સુકામ્ ।
વાત્સલ્યરસપૂર્ણાંગીં રમાકાન્તાં સદા ભજે ॥ ૨
મારુતિં વીરવ્રજાંગં ભક્તરક્ષાદીક્ષિતમ્ ।
હનુમન્ત સદા વન્દે રામમન્ત્રપ્રવર્ત્તકમ્ ॥ ૩
સીતાનાથસમારમ્ભાં બાદરાયણમધ્યમામ્ ।
બોધાયનાખ્યગુર્વન્તાં વન્દે ગુરુપરમ્પરામ્ ॥ ૪
પરં બ્રહ્મ પરં પૂજ્યં કીર્ત્તનીયં તથા પરમ્ ।
પરં પ્રાપ્યં ચ વન્દેઽહં શ્રીમદ્રામં જગદ્‌ગુરુમ્ ॥ ૫
વંદૌ ગુરુપદકંજ, કૃપાસિંધુ નર–રુપ–હરિ,
મહામોહતમપુંજ, જાસુ બચન રવિ–કર–નીકર.

આપ "શ્રી ગુરુદેવકી સન્નિધિમેં" હૈં.

"શ્રી ગુરુદેવકી સન્નિધિમેં" (પ્રથમ ભાગ) પ્રેમી પાઠકવૃંદ પરમ લાભ કરતા હુઆ આનંદવિભોર હો ગયા હૈ ઔર ઉન્હીં પ્રેમી સજ્જનોંકી ઉત્કંઠાને હી, હમ સબકો પુનઃ "શ્રી ગુરુદેવકી સન્નિધિમેં" (દ્વિતીય ભાગ) પહુઁચા દિયા હૈ.

પ્રથમ ભાગ કે પ્રકાશિત હોનેકે પશ્ચાત્ તુરંત હી ઔર આજ પર્યંત, અસંખ્ય પ્રેમી વ જિજ્ઞાસુ ભાઈબહેનોંને દ્વિતીય ભાગકે લિયે ઉત્કંઠા વ્યક્ત કી હૈં, કરુણાનિધાન શ્રી ભગવાનને ઈન્હીંકી જિજ્ઞાસાકી પૂર્તિ ઈસ પ્રકાશનસે કી હૈં. ઈસલિયે ઈસકા યશ સહીમેં ઈન્હીં પ્રેમી ભાઈ–બહેનોંકો હી હૈં.

સન ૭૬ મેં "શ્રીગુરુદેવકી સન્નિધિમેં" પ્રથમ ભાગ પ્રકાશિત હુઆ તભી

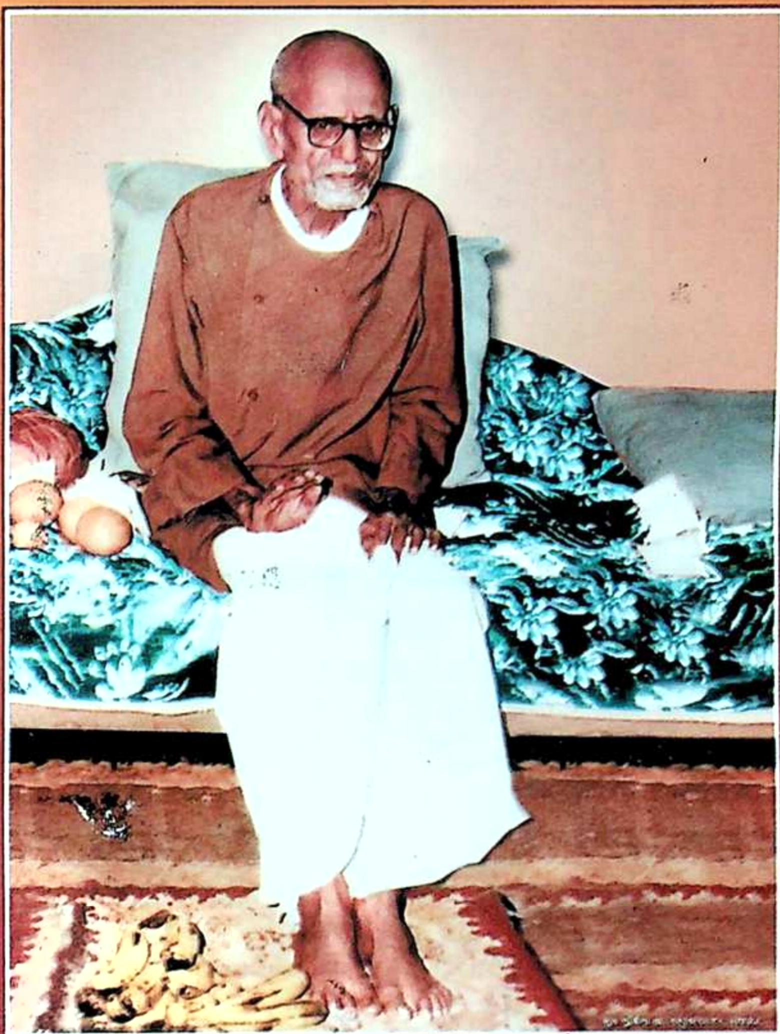
।। ૐ ભગવતે રામચંદ્રાય નમઃ ૐ રામ ।।

પરદુ:ખ દેખે દ્રવે હિયે, સંતન સો અતિ પ્રીત, ભૂખે કો ટુકડા મિલે બના જલા કી રીત.

જલારામ બાપાશ્રીકે પરિવારકે શ્રી બટુકભાઇ ભાવસે ગુરુપૂજન કર રહે હૈ
ઓરિસ્સા રાહત કાર્ય :- ગુરુપૂર્ણિમા ચાંદિપોસ્ટ.

સર્વધર્માન્પરિત્યજય મામેકં શરણં વ્રજ ।
અહં ત્વા સર્વ પાપેભ્યો મોક્ષયિષ્યામિ મા શુચઃ ॥

સુનુ સર્વજ્ઞ કૃપા સુખસિંધો, દીન દયાકર આરત બંધો ॥
અશરણ શરણ બિરદ સંભારી, મોહિ જનિ તજહુ ભક્ત ભયહારી ॥
મોરે તુમ પ્રભુ ગુરુ પિતુ માતા, જાઉ કહાઁ તજી પદ જલ જાતા ॥

ઓરિસ્સા દુષ્કાળ રાહત કાર્ય :- ૧૯૬૬

ઐસે પચાસ સે સૌ ચારિત્રવાન, સચ્ચે - ઈમાનદાર વ્યક્તિઓંકી મુઝે જરૂર હૈ,
દેશ કી વિષમતા ઔર સમસ્યાઓંકો મિટાનેકે લિયે... (શ્રી ગુરૂદેવ)

અન્નપૂર્ણા સદા પૂર્ણે શંકર પ્રાણવલ્લભે,
જ્ઞાન વૈરાગ્ય સિધ્યર્થં ભિક્ષાં દેહિ ચ પાર્વતિ.

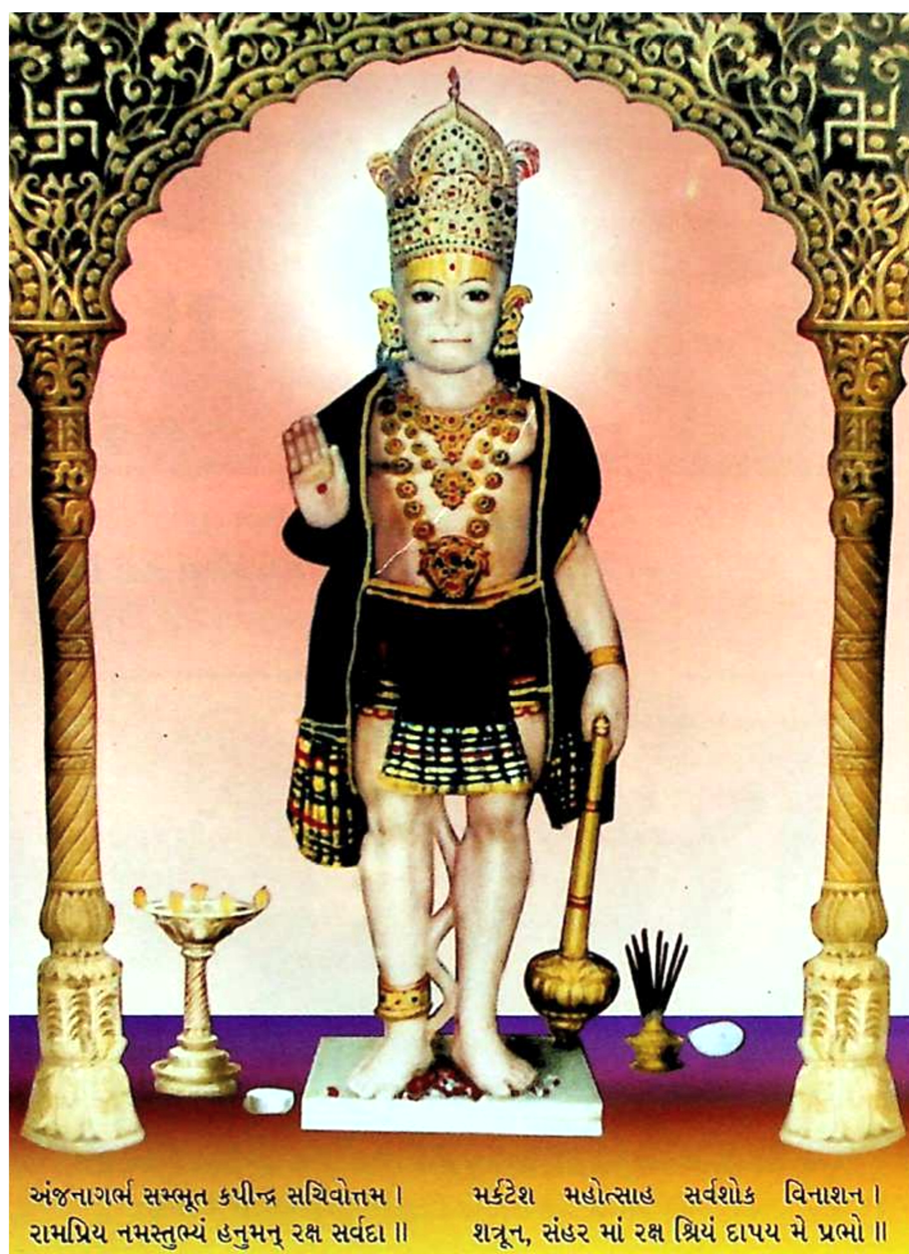
ઓરિસ્સા દુષ્કાળ રાહત કાર્ય :- ૧૯૬૬

શ્રી ગુરુદેવ :- સાધુકા જીવન અપને લિયે નહી,
દેશ કે લિયે હોતા હૈ... સાધુ લોગ દેશ પર વ્યર્થ બોજા નહી હૈ...
હૈ ન સાર્થકતા સાધુતા કી !!!

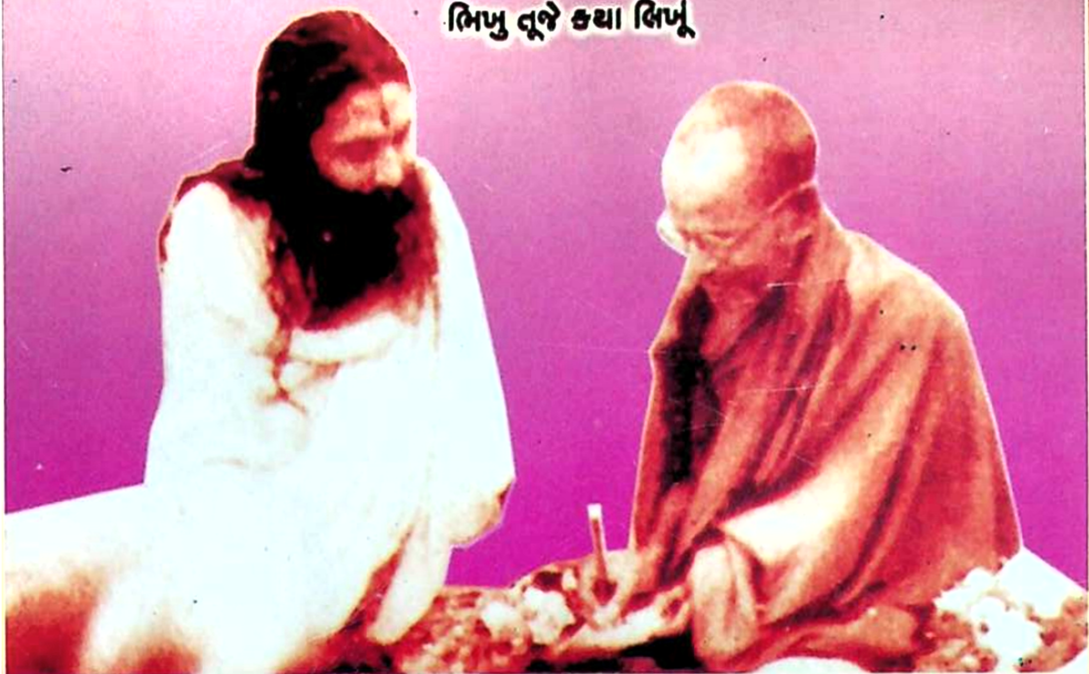
ભોજન સામગ્રીમેં ફિરતી ચમચ તો સબને દેખા હૈ,
કમાલ હૈ! યહાઁ તો ફાવડે ફિરતે હૈ, વેં ભી જલારામ પરિવાર કે શ્રી બટુકભાઇ કે હાથો સે !!
સાથ હૈ જોડીયા વાલે મહારાજભાઈ... યહી તો હૈ શ્રી ગુરુકૃપા કી ઝલક !

અંજનાગર્ભ સમ્ભૂત કપીન્દ્ર સચિવોત્તમ ।
રામપ્રિય નમસ્તુભ્યં હનુમન્ રક્ષ સર્વદા ॥
મર્કટેશ મહોત્સાહ સર્વશોક વિનાશન ।
શત્રૂન, સંહર માં રક્ષ શ્રિયં દાપય મે પ્રભો ॥

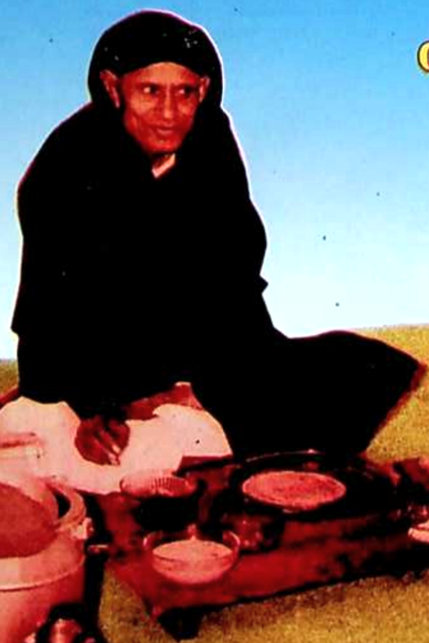
ભક્તિમતા વેલામાં કે ભાવાધિન શ્રી ગુરુદેવ

બે શુધિ મે દેતે રહે, રહા ન તનકર ભાન.
બે શુધિ મેં ખાતે રહે, દીન બન્ધુ ભગવાન.

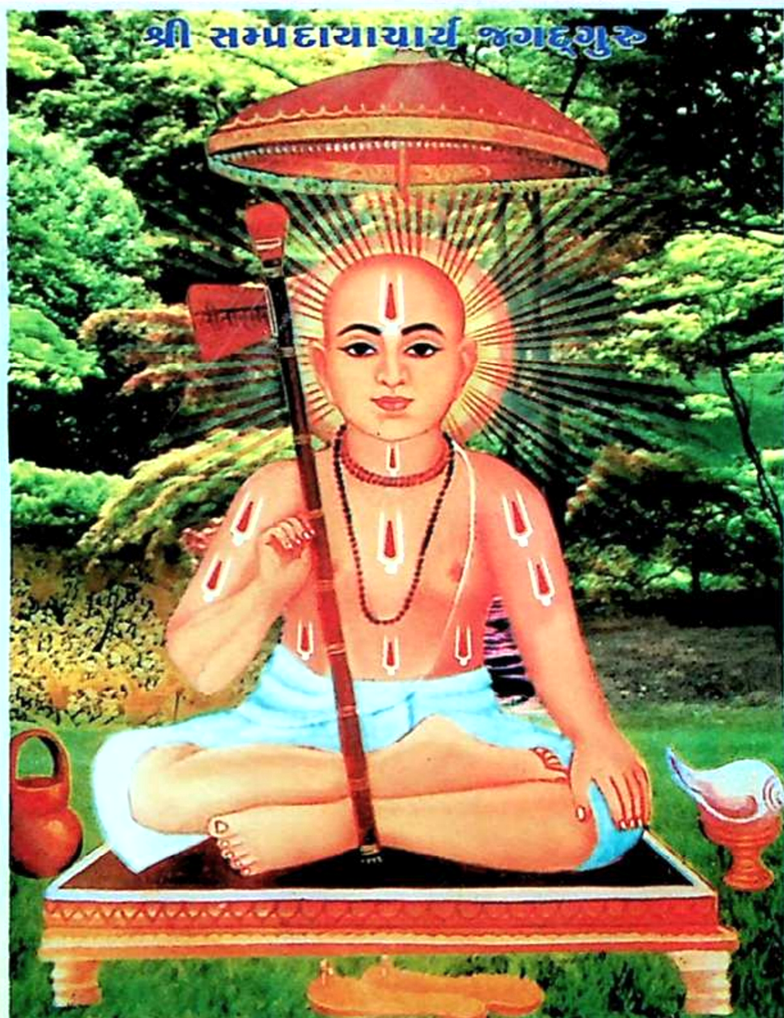
શબ્દ કી પરખ, સુરત કી ડોરી, અબતો પડક સહી । સબ તજ હરિ નામ હી ભજ, અબ લૂટ લે લૂટ નઈ ॥
બડી બડી મૂછો ભલે રખો, હમ કથા કહે તુમ બહાર આઓ, રામ નામ કી દેખો માયા, માઘ ગયા ઔર ફાલગુન આયા,
ખોદખાદ કર રાખા મંદર, તુમ કથા કહો હમ સુનેંગે અંદર, તૂં હૈ સબસે મિલનસાર, ઈસસે તેરા બેડા પાર,
પ્રભુપાસ વાસ તૂં તના, યહી ભિખુ માંગતા હૈ બના.

પૂ. શ્રી સદ્‌ગુરુ રણછોડદાસજી મહારાજ શ્રી કે સાથ શ્રી રામનામ રસિક પૂ. શ્રી પ્રેમભિક્ષુજી મહારાજ.

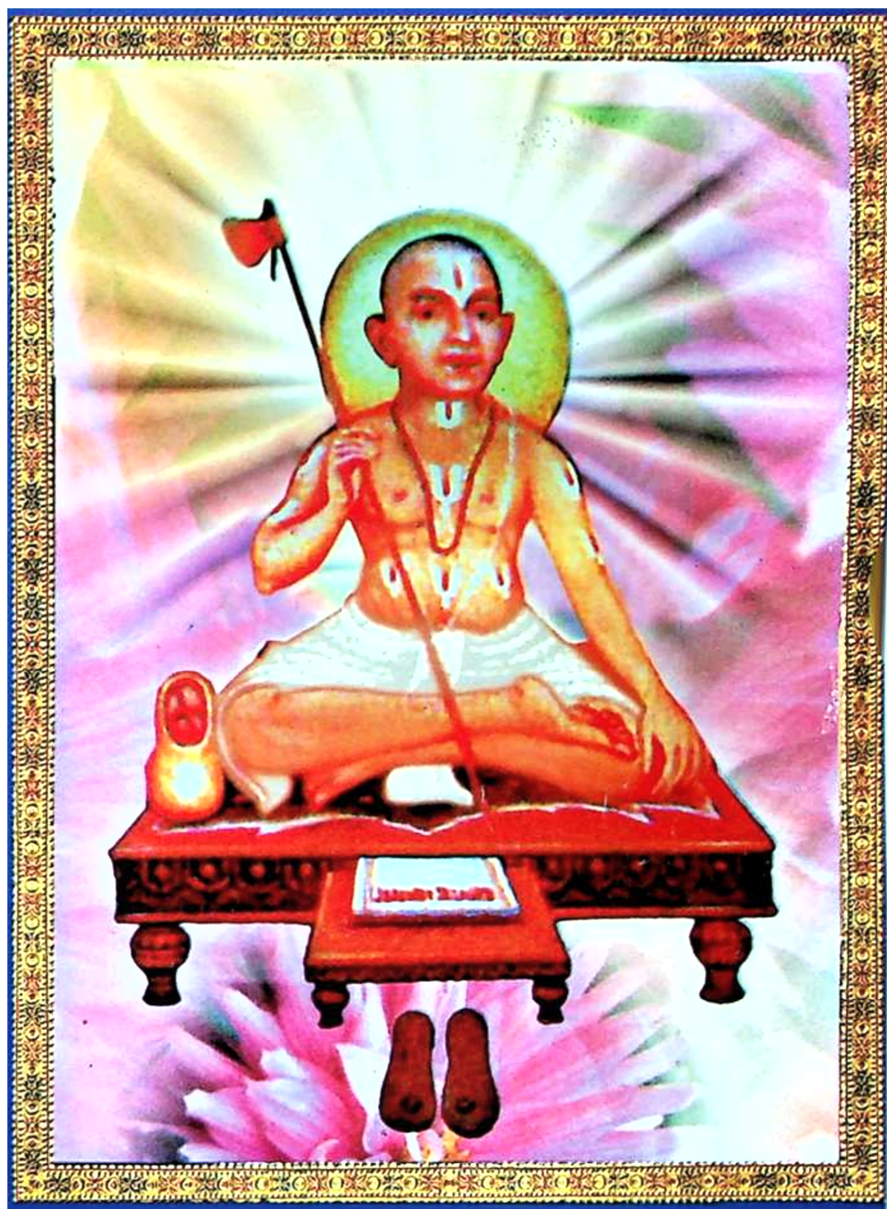

ભોજનંમ નિવેદયામિ
દેખા જબ શ્રી ગુરુદેવને ભાગીરથીમાં કા ભાવ
મા કે પ્રેમ કે આગે ભોજન પાને પધારે શ્રી ભગવાન

॥ રામાનન્દઃ સ્વયં રામઃ, પ્રાદુર્ભૂતો મહીતલે ॥
॥ જગદ્ગુરુ આચારજ ભૂપા, રામાનન્દ રામકે રૂપા ॥

નમો ભગવતે શ્રીમદ્રામાનન્દાય ધીમતે ।
આનન્દભાષ્યકારાય યતીન્દ્રાય નમો નમઃ ॥

શ્રી કુલભૂષણ શ્રેષ્ઠ, શુચિ જયતુ અનન્તાનંન્દ ।
કૃપાપાત્ર આચાર્ય કે, રહિત દોષ દુઃખ દ્વન્દ ॥
(જગદ્‌ગુરુ શ્રી ખોજીદેવચાર્ય કૃત)

ઓરિસ્સા દુષ્કાળ રાહત કાર્ય :- ૧૯૬૬

શરીરોંકો ભી તો ઢાંકના પડેગા ન !
અપના હી અંગ ખુલ્લા કૈસે રહ સકતા હૈ !
પર દુઃખ દુઃખી સુખી પર સુખતે, ઐસી રહની રહૂંગો કબ !

ચલો, ચલો ભૈયા ! કીચડમેં ટ્રક ફંસ ગઈ તો કયા ?
હમ રૂકનેવાલે થોડે હૈ ? શ્રી ગુરૂદેવ હમારે સાથ હૈ...

મંદિરકે અંદર બિરાજિત નારદાદિ દેવો સહિત ભગવાન શ્રી બદ્રીનારાયણ

સંત શિરોમણી શ્રી કબીરદાસજી

વન્દૌં શ્રી પ્રહ્લાદ જિન ધર્યો રુપ કબીર ।
કલિમદ-મર્દન વીસ્વર સિદ્ધિ સમર રણધીર ।।
કબીરા કહે મૈં ટેક ગહી, ગહી સકે ન કોય ।
પલ ભર બિસારુ રામકો, તો ગુરુ હત્યા મોહે હોય ।।

વિરહ–વ્યથા–લીલામાધુરી

મારા સીતાપતિ સીતાપતિ રામ, તમને જોઉં ક્યાં, ક્યાં છે મુકામ ?
જયપુરમાં જોયા ને કાશ્મીરમાં ખોયા, હું જનમ જનમ હવે રોયો.
તુમ બિન મારો કેમ સર સે કામ, મારા સીતાપતિ સીતાપતિ રામ.
તમારી જબરી હૈ માયા, તમે પોતે મને બિસરાયા.
જાઉં કહાં તજિ ચરણ તુમ્હારે, મારા સીતાપતિ સીતાપતિ રામ.
મારો "બનાદાસ" છે નામ, મારા સીતાપતિ સીતાપતિ રામ.

માઁ મેરી કી ગોદમેં ઈશા મસીહા

સમ દ્રષ્ટિ તભી જાનીએ, શીતલ સમતા હોય ।
સબ જીવકી આતમા, લખે એક સી હોય ।।
સબ ઘર મેરા સાઈયાઁ, સૂની સેજ ન હોય ।
બલિહારી વાહી ઘટ્ટકી, જા ઘટ પરગટ હોય ।।

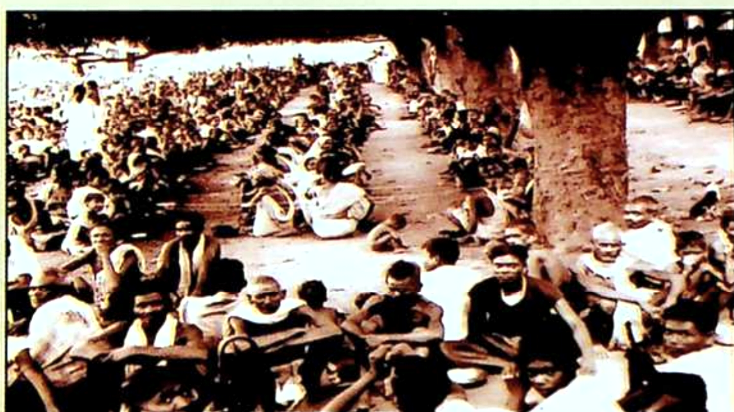

ગુરુદેવ (પૃષ્ઠ-):- ''ઈશુને કહા હૈ કિ મૈં ઔર મેરે પિતા એક હી હૈં. યદિ આપ શબ્દબ્રહ્મ કો જાનતે હો તો આપ ભી ઈશ્વર હૈં. જીસ તરહ ઈશ્વર મુજે પ્રાપ્ત હુઆ હૈ, ઉસી તરહ સબકો પ્રાપ્ત હો''. ઈસમેં વેદાન્તકા સિધ્ધાંત ''અયં આત્મા બ્રહ્મ'',''અહં બ્રહ્માસ્મિ'' સમાયા હૈ, ઈશુને દ્વિજન્મકા સિદ્ધાંતમાના હૈ. દ્વિજન્મા યાનિ આત્મામેં પ્રવેશ.

ઓરિસ્સા દુષ્કાળ રાહત કાર્ય :- ૧૯૬૬

:- અહં વૈશ્વાનરો ભૂત્વા પ્રાણિનાં દેહમાશ્રિત :- યદિ અન્નદાનયજ્ઞસે ઉસ અગ્નિકો શાંત કરના ચૂક ગયે તો, યે અગ્નિ હમકો ભી જલાયેગી. સુખ ઔર શાંતિ યજ્ઞકા પરિણામ હૈ, મત ભુલના !!

સ્વાહા આહા એક હૈ

સ્વાહા તે હરિ તોષિયે, આહા તે હરિદાસ

મેરી અનુભૂતિ, ભક્તિ શક્તિ હૈ આપ કી । સામને તુમ્હારે ફિર, મુઝે ક્યા છિપાના હૈ ॥
તાર આપ હી કા, સિતાર આપ હી કા દેવ । આપ હી કે સ્વર મેં પ્રભુ, મુઝે સ્વર મિલાના હૈ ॥
મેરી અનુભવ ગાથા, હૈ આપ હી કી નાથ । આપ હી કી વસ્તુ ઉસે, આપ હી કો ચઢાના હૈ ॥
આપ હી કી કૃપા સે, આપ હી કો હે પ્રભો । રાગ આપ હી કા, અનુરાગ સે સુનાના હૈ ॥

ઓરિસ્સા દુષ્કાળ રાહત :- ૧૯૬૬

આત્મવત્ સર્વ ભૂતેષુકિ :- ભાવના જબ દ્રઢ હોગી,
તબહી યે ઇન્તેજારકી આંખોંમેં ક્યા - ક્યા છૂપા હૈ,
ઉસકો સમઝનેકી વિવેક દ્રષ્ટિ હમારેં મેં જાગ્રત હોગી.

નહીં મુકિત હૈ જ્ઞાન - ધ્યાનમેં, નહીં મુકિત પોથીમેં
બનાને મુકિત આંખોંદેખી, હૈ ગરીબ કી રોટી મેં

પતિત પાવન ચરન રજ સદ્ગુરુ વંદન યોગ ।
મંત્ર રાજ ભેષજ દિઓ "બના" ગયો ભવરોગ ।।

નિર્વિકારાય નિત્યાય નિરવદ્યાય તેજસે સાક્ષાત રામ રુપાય બાલકૃષ્ણાય નમો નમઃ
સ બાલકૃષ્ણો વિદિતો મહાત્મા, સ એવ ભેદાધિગતઃ પરાત્મા

યહ ભી, અર્થાત્ સન ૫૦ સે ૫૪ તકકી નોંધકી પૂરી પાંડુલિપિ બિલકુલ તૈયાર હી થી. પરંતુ સન ૭૬ કી શ્રી ગુરુપૂર્ણિમાકે મંગલ અવસર પર પુસ્તક પ્રકાશિત કિયા જાવેં, ઐસી પ્રેમપૂર્ણ માંગ હોનેકે કારણ, પ્રેસમેં જિતના તૈયાર હો ગયા થા ઉતના હી, પ્રથમ ભાગ કે રુપમેં પ્રકાશિત કર દિયા ગયા થા. શ્રી ગુરુપૂર્ણિમાકે પશ્ચાત્ દ્વિતીય ભાગ ભી શીઘ્ર હી પ્રકાશિત કરનેકી ઈચ્છા ઔર કોશિષ હોને પર ભી, ઈસકે પ્રકાશિત હોને મેં ઈતના વિલંબ હુઆ હૈ. લગતા હૈ કિ શ્રી ગુરુદેવકી ઐસી હી ઈચ્છા હોં !

શ્રી ગુરુદેવકે બચનોંમે ઐસી કૌન દિવ્ય શક્તિ હૈ, જો પરિચિતકો તો બરાબર, અપિતુ અપરિચિત પ્રેમી પાઠકગણકો ભી, સ્પષ્ટ માર્ગદર્શન, અપૂર્વ આહ્‌લાદ વ વાત્સલ્ય તથા અનુપમ શાંતિ આનંદ પહુઁચાતી હૈ ?

જો જિતની હદ તક, સત્ સ્વરુપ હો રહે હૈં, ઉતની હી હદ તક, ઉનકે સત્તત્ત્વકે, વ્યક્ત ઔર અવ્યક્ત શકિતપૂર્ણ આંદોલનોંકા પ્રભાવ–પ્રસાર હોતા રહતા હૈ. સાક્ષાત્ સત્ સ્વરુપ શ્રી ગુરુદેવકે અમૃતમય બચન કઈયોંકે જીવનકો સરાબોર કર રહે હૈં. શ્રી ગુરુદેવ, ઈસ અવ્યક્ત રીતિસે, અસંખ્ય જીવાત્મા (રઘુ)ઓંકે, સાક્ષાત્ શ્રીરઘુનાથજી હૈં.

આત્મોન્નતિ, આત્મસાક્ષાત્કાર, ઈશ્વરદર્શન વા લૌકિક સ્તર પર સુ શાંતિકે લિયે અતિ આતુર આત્માઓંકો અનેકાનેક શાસ્ત્રોં કે અભ્યાસ ઔર અવિ પુરુષાર્થકે ઉપરાંત ભી, જો પ્રાપ્ત નહીં હુઆ હો, ઐસા ઐસા બહુત કુછ, શ્રી ગુરુદેવ સરલ બચનોંમેં સે પ્રાપ્ત હો ગયા હૈ. સરલ, સચોટ ઔર અર્થગાંભીર્યપૂર્ણ વાણીને શ્રીગુરુદેવકે સત્–સ્વરુપકો અભિવ્યક્ત કર દિયા હૈ.

શ્રી ગુરુદેવકી ઈશ્વરીય વિભૂતિકે દર્શન કઈયોંકો હો ગયે હૈ. પહલે કભી દર્શન યા શ્રવણ તક પ્રાપ્ત નહીં કિયા હૈ ઐસે શ્રદ્ધાલુ–પ્રેમીજનોંકા સમૂહ દિનોં દિન વિશાલ હો રહા હૈ. ઈનસે મિલનેકા મૌકા પાને પર ઉનકી અનુભૂતિપૂર્ણ દઢ અનન્યનિષ્ઠાકો જાન પાતી હૂઁ તબ હૃદય બરબસ બોલ ઉઠતા હૈ, "હે દયાલુ શ્રી ગુરુદેવ ! આપકી અનંત અનંત સામર્થ્યકી, અનંત અનંત અભિવ્યક્તિ, કહાઁ કહાઁ, કહાઁ તક, કિસ કિસ પ્રકારસે સ્ફૂટ હો રહી હૈ ! આપ કહાઁ કહાઁ, કિતનોંકે પાસ તથા કિતને વિભિન્ન ઔર અનોખે રુપ–તૌરસે પધાર રહે હૈં !"

સિદ્ધ સંત દેશ, કાલ ઔર વસ્તુસે સદા સર્વદા પરે હી હોતે હૈં. સિદ્ધ સંતકી મંગલપૂર્ણ સન્નિધિમેં અસંખ્ય પ્રાણી પદાર્થ કે સદ્‌ભાગ્ય જગ જાતે હૈં. અસંખ્ય જીવાત્માઓંકે સુપ્ત વા દબે હુએ સુકૃત, ઐસી દિવ્ય વિભૂતિકી ઓર આકૃષ્ટ હોકર એકદમ ઉપર આ જાતા હૈ.

સિદ્ધ સંત દયાલુતાવશ ઔર કારુણ્યસે પ્રેરિત, જનસમૂહમેં વિચરતે હૈં. દયા, વત્સલતા ઔર કરુણાસે પરિપૂર્ણ ઐસે અનુપમ પ્રેમ–રશ્મિયોંસે, પ્રત્યેક સ્તરકે અસંખ્ય આત્માઓંકી ચેતનાકો જાગૃત કર દેતે હૈ. સિદ્ધ સંતકે જીવન, વ્યવહાર ઔર

કૃપા–કટાક્ષપૂર્ણ આચરણોંકો જાનને સમઝનેસે શુભાશુભ ખયાલ હમારેમેં જાગૃત હો જાતા હૈ ઔર ઉનકે બચનોંકે અનુસરણસે હમારા જીવન વ્યવહાર શુદ્ધ હો જાતા હૈ.

"વ્યવહારશુદ્ધિસે હી ચિત્તશુદ્ધિ હોતી હૈ. ચિત્તશુદ્ધિકે બિના હજારોં નહીં બલ્કિ લાખોં જન્મોંકે બીતને પર ભી, યથાર્થ સાધન–ભજન ઔર સુખ–શાંતિકા અનુભવ કદાપિ નહીં હો સકતા હૈ." યહ બાત શ્રી ગુરુદેવને કઈ બાર, વિવિધ પ્રકારસે સમઝાઈ હૈ. ચિત્તશુદ્ધિસે હી કર્મ, બુદ્ધિ વ અહમ્‌કી શુદ્ધિ હોને પર હી, જીવ માત્રકો પરમ લાભ પ્રાપ્ત હો જાતા હૈ.

વ્યવહાર શુદ્ધિ કિસ પ્રકારસે સાધ્ય કી જા સકતી હૈ ? સત્ય કયા હૈ ? અસત્ય કયા હૈ ? નીતિ વ અનીતિ માને ક્યા ? ધર્મ કયા હૈ ઔર અધર્મ કયા હૈ ? કર્તવ્યનિષ્ઠાસે આત્મિક ઉન્નતિ કિસ પ્રકાર, અનાયાસ હોતી હૈ ? વાણી સંયમકા સ્વરુપ કયા હૈ ? ઉસકા ફલ કિતના અમોઘ વ અમૂલ્ય હૈ ? મનુષ્ય જીવનકા યથાર્થ સ્વરુપ, સૌંદર્ય ઔર આહ્‌લાદ કયા હૈ ? ઈત્યાદિકે બારેમેં અત્યંત સૂક્ષ્મ પરંતુ છોટી ઔર સરલ બાતેં શ્રી ગુરુદેવને કહી હૈં.

શ્રી ગુરુદેવને (પૃષ્ઠ : ૩૩) કહા હૈ : મૈં યહી કહને કે લિયે હી સતત ઘૂમતા રહતા હૂઁ. કારણ કી મૈં સદૈવ ચાહતા હૂઁ કિ પ્રત્યેક મનુષ્ય અપને ભીતરકે ખજાનેકે બારેમેં જાને, જાનકર ઉસકે દર્શનકે લિયે ઔર ઉસકો પાને કે લિયે સચેત હોવેં, ફિર પુરુષાર્થી હોવેં, ઉસે દેખેં ઔર સ્વયમ્ અનુભવ કરે કિ કિતના અપરિમિત ખજાના ઉસકે પાસ હૈ.

પવિત્ર આર્યાવત કે આધ્યાત્મિક અનૂઠે ખજાનેકી વિપુલતાકા અંદાજ, જ્ઞાન, દર્શન તથા અનુભવ શ્રી ગુરુદેવકે પ્રત્યેક બચન, ક્રિયા, કર્મ–આદિ વ્યવહારકે માધ્યમસે સ્ફૂટ હો જાતા હૈ. જિજ્ઞાસુકો માર્ગદર્શન, અટકે હુએ કો પ્રેરણા વ અવલંબન, નિરુત્સાહકો બલ, ઉત્સાહ તથા વ્યથિત– પીડિતકો શાંતિ ઔર સહાયતા દેનેવાલે, સિદ્ધસંતકે ચિન્મય તત્ત્વોંકા, યહ અક્ષરદેહ હૈં.

શ્રી ગુરુદેવને (પૃષ્ઠ : ૧૭) કહા હૈં : ભજન ક્યા હૈ ? કિસ પ્રકાર કિયા જાતા હૈ ? ઈત્યાદિ તુમને સુના હૈ ઔર લિખ ભી લિયા હૈ. ઉસે બારબાર પઢના ઔર સમઝના. પઢતે પઢતે તુમ્હારી ચેતના જિતની વિકસિત હોતી જાયેગી, ઉતની સમઝ બઢતી જાયેગી ઔર હર વક્ત પઢને પર, તુમ્હેં નૂતન સમજ વ બોધ મિલેંગે, ઈસલિયે બારબાર પઢના, સોચના ઔર સમઝના.

સરલ વરણ ભાષા સરલ અર્થ મય માન,
તુલસી સરલ સંત જન, જાઈ કરિય પહચાન.

શ્રી ગુરુદેવકે બચન–સુધા સાગરમેં ગોતા લગાનેવાલે જિજ્ઞાસુઓંકો, આચરણમેં ઉતારને યોગ્ય ઈતની અધિક આધ્યાત્મિક દિવ્ય સમૃદ્ધિ પ્રાપ્ત હોતી

રહેગી કિ ઔર કહીંસે ખોજનેકી આવશ્યકતા મહસૂસ ન હોગી. જિસકો ભી કોઈ વિચાર યા વ્યવહાર કે બારેમેં દ્વિધા હો, કોઈ પ્રશ્ન યા સમસ્યા કે સંમાધાનકી ચાહ હો, આત્મઉત્સર્ગ ઔર સાધનાકે માર્ગ પર કહીં ઉલઝ ગયે હૈ, ઐસા યા બાધા જૈસા કુછ માલુમ પડ રહા હો અથવા જીવનમેં સુખ, શાંતિ તથા પ્રસન્નતાકી અનુભૂતિકે લિયે અન્તઃસ્થ વ્યાકુલ હો, ઐસે સભી કો મૈં સવિનય અનુરોધ કરતી હૂઁ કિ શ્રી બચનોં કા પઠનપાઠન વ અનુસરણ કરેં.

કારણ કિ ઈસમેં, વર્તમાન સમય કે સિદ્ધ સંત કી દિવ્ય ઝલકકી અદ્વિતીય ઝાઁકિયાં હૈં. અતએવ મુજે પૂર્ણ વિશ્વાસ હૈ કિ "શ્રી ગુરુદેવ કી સન્નિધિમેં" પહુઁચે હુએ પ્રત્યેક પ્રેમી પાઠક કે અંતઃકરણમેં શ્રી ગુરુદેવકી અતુલનીય ઈશ્વરીય વિભૂતિકી કુછ ન કુછ ઝલક અવશ્ય હી ઉઠેગી.

સુજ્ઞ પ્રેમી પાઠક અદ્‌ભૂત આહ્‌લાદકી અનુભૂતિ જરૂર કરેગા. ઉસે કુછ ન કુછ અવશ્ય પ્રાપ્ત હોગા હી. આત્મજાગૃતિ ઔર આત્મોન્નતિ કે સાધનાંગ વ સાધનાક્રમ, ઈસમેં સે અવશ્ય પ્રાપ્ત હો જાયેંગે. શ્રી ગુરુદેવકે ઈન્હીં ચિન્મય તત્ત્વોં કો લેકર હી યહ પુસ્તક, વર્તમાન ઔર ભવિંષ્યકે જિજ્ઞાસુઓંકે લિયે ભી, દીર્ઘકાલ પર્યંત પથપ્રેરક ઔર સર્વહિતકારી બની રહેગી ઐસી વિમલ શ્રદ્ધા હૈ.

શ્રી બચનોંકો સુનતે વક્ત જો, જિતને ઔર જિસ પ્રકાર ભી, યથા–શક્તિ–મતિ, લિખ પાયી હૂઁ વે હી ઈસમેં હૈ.

શ્રી ગુરુદેવકે સંપૂર્ણ ઉપદેશ, પ્રસંગ તથા બચન ઈત્યાદિ, કિસ કિસ કે સાથ ક્યા ક્યા બાત, પ્રસંગ, ઉપદેશ, આદિ જો ભી હુએ હૈં, ઉનકો મૈં જાનતી નહીં હૂઁ, ઐસા બહુત કુછ હોને પર ભી કેવલ મૈં જાનતી નહીં. હૂઁ ઈસલિયે, ઉનકા કુછ ભી ઉલ્લેખ નહીં કર પાતી હૂઁ. ઈસ બાત કા જો અસંતોષ રહતા હૈ ઉસે વ્યક્ત કિયે બિના મેરેં સે રહા નહીં જાતા હૈ.

શ્રી ગુરુદેવકી અનંત ઐસી ઈશ્વરીય વિભૂતિ કી સંપૂર્ણ અભિવ્યક્તિ કા હોના તો નિતાંત અસંભવ હી હૈ !!

સન્. ૭૬ મેં "શ્રી ગુરુદેવ કી સન્નિધિમેં" પ્રથમ ભાગ પ્રકાશિત હો રહા થા, ઉન દિનોમેં શ્રી ગુરુદેવકે પ્રેમી ભક્ત જયંતીભાઈ લાલજીભાઈ જોબનપુત્રાને શ્રી ગુરુદેવકે જટાયુક્ત સ્વરુપ કા ફોટો દેકર મુઝસે કહા થા, "સન્ ૭૦ મેં શ્રી ગુરુદેવને ઈહલીલા સંવરણ કર લી પશ્ચાત્, શ્રી આનંદાશ્રમ– બીલખા કે પૂજનીય પૂજારીજી દલપતરામભાઈને કિસી અખબારમેં ઈસે દેખકર ફોટો કા કટીંગ મુઝે દિયા થા."

ગત વર્ષ જયંતીભાઈકા નિધન હો ગયા હૈ. પૂજનીય દલપતરામભાઈસે મૈંને જાનના ચાહા કિ કિસ અખબારમેં, કિસને ઔર કબ, યહ ફોટો પ્રકાશીત કિયા હૈ ? પરંતુ જવાબ યહી મિલા હૈ કિ મુઝે ઈતના સ્મરણ નહીં રહા હૈ, જબ દેખા ઉસી વક્ત કટીંગ કરકે જયંતીભાઈકો દે દિયા થા.

અખબારકે કાગજ પર પ્રકાશિત ફોટો કી નેગેટીવ ઈતની સાફ નહીં નીકલતી હૈ, ફિર ભી, દિનાંક ૨૮–૩–૫૩ કો શ્રી ગુરુદેવને કહા હૈ, "બહુત કાલ પહલે મૈં જટા રખતા થા." ઉસ પ્રસંગ કે અનુરુપ જટાવાલા ફોટો ઈસ પુસ્તક કે મધ્યમેં દિયા હૈ.

કવિત, દોહેં, ચૌપાઈ, શ્રુતિ, શ્લોક આદિ શ્રી ગુરુદેવ સે સુને હૈ, ઉસે પાઠ સહિત દિયે ગયે હૈ. "બના" ઔર "બનાદાસ" નામ કે દોહે, આદિ, શ્રી ગુરુદેવ પ્રણિત હૈ. શ્રી ગુરુદેવકે શ્રી હસ્તાક્ષર કઈ જગહ પર દિયે હૈં.

પુસ્તક કે પુનઃ પઠન પાઠન ઔર પ્રકાશન કાર્યમેં, રાજકોટ કે મેરે ગુરુભાઈ કનુભાઈ કોટેચા, પુરુષોતમભાઈ ડોડીયા ઔર મેરી ગુરુબહન કુ. ગીતાદેવી (શ્રી ગીતા જ્ઞાન મંદિર)ને શુરુસે લગાકર કાર્ય સમાપ્તિ પર્યંત, પૂર્ણ શ્રદ્ધા ઔર પ્રેમસે સહયોગ દિયા હૈ ઈસ કે લીયે મૈં હાર્દિક આભાર માનતી હૂઁ.

પુસ્તક પ્રકાશન કે કાર્યવશાત્, રાજકોટ મેં શ્રી ગીતાજ્ઞાન મંદિર કી સંતકુટીરમેં નિવાસ દરમ્યાન, શ્રી ગીતાજ્ઞાન મંદિરકે ટ્રસ્ટીમંડલને તથા કઈ ગુરુભાઈ બહેનોને મુઝે સર્વ પ્રકારકા સહયોગ સદ્‌ભાવપૂર્વક પ્રદાન કિયા હૈ. ઈસકે લિયે મૈં હાર્દિક આભાર વ્યક્ત કરતી હૂઁ.

સંત કુટિરમેં, કાશી કે સંપૂર્ણાનંદ સંસ્કૃત વિશ્વવિદ્યાલય કે આચાર્ય, પ્રકાંડ પંડિત, પ્રજ્ઞાચક્ષુ, પ્રખર રામાયણી, પૂજનીય શ્રી ગિરીધર મીશ્રજી કે દર્શન–મિલન કા સુંદર સંયોગ–લાભ પ્રાપ્ત હુઆ. આચાર્ય શ્રી સંસ્કૃત વ હિન્દી ભાષાકે શીઘ્ર કવિ ભી હૈ. આપને શ્રી ગુરુદેવકી સ્તુતિ કે સપ્તક વ પંચક, પ્રથમ મિલન પર, તત્ક્ષણ સુનાયે હૈં, વે ઈસમેં દિયે ગયે હૈં. ઈસકે લિયે મેં આપકા હાર્દિક આભાર માનતી હૂઁ.

પુસ્તક મેં કઈ તરહ કી ક્ષમણીય મુદ્રિત ત્રુટિયા રહ જાના સહજ હી હૈ. અનુસંધાનસે પઢને પર શુદ્ધપાઠ સ્પષ્ટ હો જાયેગા. પૃષ્ઠ ૧૭૨,૧૯૯ ઔર ૪૦૧ પર અશુદ્ધ પાઠકો શુદ્ધ લિખનેકી સેવા કઈ ભાઈ બહેનોને પ્રેમપૂર્વક દિ હૈ. ઈસલિયે મેં આપ સબ કા હાર્દિક આભાર માનતી હૂઁ. પૃષ્ઠ ૪૧૪ કે અનુસંધાનમેં પૃષ્ઠ ૭૧૫ અવશ્ય દેખીયે.

હિન્દી ભાષી અસંખ્ય ગુરુભાઈ બહનોંકી પ્રેમપૂર્ણ માઁગકી પૂર્તિ કે હેતુ "શ્રી ગુરુદેવકી સન્નિધિમેં" દ્વિતીય ભાગકા હિન્દી લિપિબદ્ધ સંસ્કરણ, યથા સંભવ શીઘ્ર હી પ્રકાશિત કિયા જાયેગા ઐસી આશા ઔર ઈચ્છા હૈ. "શ્રી ગુરુદેવકી સન્નિધિમેં" પ્રથમ ભાગ કા ગુજરાતી લિપિબદ્ધ દ્વિતિય સંસ્કરણ ભી શીઘ્ર હી પ્રકાશિત કિયા જાયેગા ઐસી ઈચ્છા હૈ.

ફોટો વ હસ્તાક્ષરો કે બ્લોક કા કાર્ય મેં મેસર્સ પ્રવિણ પ્રોસેસને તથા મુખપૃષ્ઠ વ ફોટો પ્રિન્ટીંગ કા કાર્ય મેસર્સ અજંતા પ્રિન્ટર્સને સદ્‌ભાવ સહિત કર દિયા હૈં. ઈસકે લિયે મેં આપકા હાર્દિક આભાર પ્રદર્શિત કરતી હૂઁ. રાજકોટ કે જિલ્લા સહકારી પ્રેસ

કે પદાધિકારીઓ તથા કર્મચારીયોંને પુસ્તક પ્રકાશનકે કાર્ય કો સુચારુરુપસે સંપન્ન કર દિયા હૈ. ઈસલિયે મૈં આપકા આભાર માનતી હૂઁ.

બાત, વિચાર યા સિદ્ધાંત કી અસ્પષ્ટતા યા ઔર ભી જો દોષ હોં, વે સભી મેરે હૈ. ઈસકે લિયે શ્રી ગુરુદેવસે તથા સભી પ્રેમી પાઠકગણ સે મૈં ક્ષમાદાન યાચતી હૂઁ. ઈસમેં જો ભી પ્રેરક, માર્ગદર્શક, હિતકર વ પ્રિયકર હૈં, ઉનકા સંપૂર્ણ યશ શ્રી ગુરુદેવકો હી હૈં કિ જિનકી વચનામૃત ધારાએં ઈસ પાત્રમેં ભરી હૈ.

શુભ કર્મ કે અર્પન કરને કી રીતિ સમજાતે હુએ શ્રી ગુરુદેવકે શ્રી બચનોં કી (પૃષ્ઠ : ૬૭૧) સ્મૃતિ ભૂલ નહીં પાતી હૂઁ. હે દીનદયાલુ ! હે સર્વેશ્વર ! આપ હી કી કૃપાસે ઔર આપ હી કી પ્રેરણા વ શક્તિ સે યહ શુભ કાર્ય હો પાયા હૈ. ઈસકા સંપૂર્ણ યશ સમ્યક્ પ્રકારસે આપ હી કો હૈ. મેરે માલિક ! આપહી કો યહ સમર્પિત હૈ !

અક્ષય તૃતીયા સં. ૨૦૩૫ — કુમુદિની પ. પજવાણી
૨૯ – ૪ – ૭૯
ડહાણુ, (જિ. થાણા, મહારાષ્ટ્ર)

અનુક્રમણિકા

બનારસસે ૩–૨–૬૨ કે પત્રમેં શ્રી ગુરુદેવને લિખા હૈ કિ પપરેન્દાસે કલ આયા હૂઁ. ભોજન બરાબર લેતા હૂઁ. વૈષ્ણવદાસજી સાથમેં હૈ. બમ્બઈ જાકર પીછે બનારસ આનેકા વિચાર હૈ. પપરેંદામેં ૭–૧–૬૨ સે ૧૫–૧–૬૨ શ્રી માનસ નવાહ પારાયણ, શ્રી વિષ્ણુમહાયાગ, વિદ્વત્ સમ્મેલન ઔર શ્રીભગવન્નામ સંકીર્તન સમારોહ ચલ રહા હૈ.

ઈસે મૈં ક્યા દે સકતા હૂઁ !!

શ્રી ગુરુદેવકી આજ્ઞાકે અનુસાર પપરેંદામેં યજ્ઞ ઔર શ્રીમાનસજીકે ૧૦૮ પારાયણ ગૃહશાંતિકે હેતુ ચલ રહા થા. ઉસી દિનોમેં એકબાર એક વૃદ્ધ માઁજી અપની સારી કી ગાઁઠ ખોલતી પાસમેં આતે દેખતે હી શ્રી ગુરુદેવને કહા :– હાઁ માઁ ! લાઓ મેરા રુપયા ! મુઝે રુપયા બહોત પ્યારા લગતા હૈં. બાબાકો દક્ષિણામેં રુપયા તો દેના ચાહિયે ન !

માઁજીને સૌ રુપયેકી એક કુચલી નોટ શ્રીચરણોમેં નિવેદિત કર દિયા. સબ સાઆશ્ચર્ય દેખતે રહેં.

શ્રી ગુરુદેવ :– યહ ઉત્તમ દાન હૈં. માઁને કબ ઔર કૈસે ઈતને રુપયે ઈકટ્ઠે કિયે હોંગે ? અબ ઈસકે પાસ શેષ કુછ ભી નહીં હોગા. સબ લોગ કુછ બચાકર શેષ હિસ્સા મુઝે દેતે હૈં. પરન્તુ માઁને સભીકા દાન કરકે અપને પાસ કુછ ભી નહીં રખા હૈં. ઈસને અપના સર્વસ્વ મુઝે દે દિયા. ઈસકે બદલેમેં ઈસે મૈં ક્યા દે સકતા હૂઁ !!!

અષ્ટગ્રહકે લિયે શ્રી ગુરુદેવને ઈન દિનોમેં લિખા થા:–

અષ્ટગ્રહકે ભય સે અચ્છી હો ગઈ બાત ।
ઠૌર–ઠૌર મખ યજન હો, દૂસરા કછુ ન સોહાત ॥
ભયસે જો કછુ હોત હૈં, પ્રેમસે જો કછુ હોય ।
તો અષ્ટગ્રહોંકી કા ચલી, કાલહૂ બૈઠો રોય ॥
વ્યાપક રઘુનાથ હૈં, શ્રુતિ પુરાણ કહે વેદ ।
અષ્ટગ્રહોંમેં ક્યું નહીં "બના" બતાઓ ભેદ ॥
અષ્ટગ્રહોંકે બીચ પ્રભુ હૈં, નિશ્ચિય સુન લો તાત ।
નિષ્ઠા કી હૈ અતિ કમી, ઔર હૈ ઈસકા ઉત્પાત ॥

સારે ભારતમેં યજ્ઞોં, અનુષ્ઠાન પ્રાર્થના હોનેકે પરિણામ (ફલરુપ)મેં કિસી જગહ પર ગ્રહોંકા કોઈ વિશેષ બુરા અસર નહીં હુઆ, શાન્તિમેં સબ સમય નિકલ ગયા.

બમ્બઈ– રામમહલ ૯–૨–૬૨. શ્રી ગુરુદેવ ૭–૨–૬૨ કો રામમહલ પધારેં હૈં. આજ મેરી છોટી બહન ચેતનકા લગ્ન હૈ. શ્રી ગુરુદેવને ચેતનસે કહા– તેરી ઈચ્છા

હો તો મૈં લગ્નમંડપમેં જાઉં. તુમારે રિસેપ્શનમેં ભી આઉં. મૈં અપને મનસે સામનેસે હી આનેકો તૈયાર હૂઁ બેટા !

ચેતન :– જી, નહીં ગુરુજી. આપ રામમહલમેં બિરાજે હૈં ઔર મેરે લગ્ન પર બનારસસે ઈતને પ્રેમસે પધારે હૈં. ઈસસે હી મુઝે બહુત પ્રસન્નતા હુઈ હૈ. મંડપમેં તથા રિસેપ્શનમેં નહીં જાનેકા આપકા નિયમ જો હૈ ઉસકા મુઝે પાલન કરના હૈ. લગ્ન વિધિ પૂર્ણ હોતે હી મૈં ઔર વિજુ આપકો પ્રણામ કરનેકો આયેંગે.

શ્રી ગુરુદેવ :– આ ગયે વિજુભાઈ ! મૈં આપ સબકી પ્રતીક્ષામેં હી થા.

રતનશીભાઈ :– ગુરુદેવ, આપકે આશીર્વાદસે પૂરા પ્રસંગ અચ્છી પ્રકારસે સંપન્ન હો ગયા. મૈં તો આપકો ખાસ નિમંત્રણ દેતા હૂઁ કિ આફ્રિકા દારેસલામ હમારે યહાઁ પધારનેકા પ્રોગ્રામ જરુર કરના.

શ્રી ગુરુદેવ :– આપકા નિમંત્રણ મૈં ભૂલુઁગા નહીં રતનશીભાઈ, આપ શૂરવીર વ દાનવીર હૈ. કિતની છોટી ઉમ્રમેં ઈતના કારોબાર સબ કુછ જમાયા હૈ. યહ આપકી વીરતા હૈ. અભી ખૂબ તરક્કી કરો યહી આશીર્વાદ.

ચેતન–વિજુભાઈને શ્રી ગુરુદેવકો પ્રણામ કિયા તબ, શ્રી ગુરુદેવને કહા :– આપ દોનોં સુખી રહેં. વિજુભાઈ, ચેતન આપકો સૌંપી હૈ. ઉસકો ખૂબ સુખ દેના. જ્યાદા તો ક્યા કહૂઁ પરંતુ ઈસ કાલમેં ચેતન જૈસી સર્વથા નિષ્પાપ નિર્દોષ, ઉદાર બાલિકા અત્યંત દુર્લભ હૈ. વિજુભાઈ આપ ભી ઉદાર ચિત્ત હૈ, ઔર પ્રેમાલ હૈ. ભગવાન આપકો સદા સુખી, પ્રસન્ન રખેં યહી આશિષ હૈં.

૧૦–૨–૬૨ સે ૧૨–૨–૬૨ : રામમહલ, બોમ્બે શ્રી ગુરુદેવને લિખા :– જીવન હૈં, તો સંઘર્ષ હૈ. ઔર સંઘર્ષ હૈ તો જીવન હૈ. ઐસા મૈં માનતા હૂઁ. માનવ જીવન સંઘર્ષમય હૈ. ઈસકા સામના સાહસપૂર્વક કરો. જીવન મેં વહ સમય ભી આતા હૈ જિસકી અપને પ્રતીક્ષામેં હોતે હૈં. સંઘર્ષકા સસ્મિત સામના કરતે રહો તો જીવન બનતા જાયેગા. અપને આપહી, બસ, ઔર કુછ નહીં કરો. સફલતામેં હર્ષ મૂર્ખ કરતે હૈ. વિચારવાન અસફલતાકો સફલતાકી ચાવી માનતે હૈં. સંઘર્ષ યાની સતત પુરુષાર્થ. પુરુષાર્થ યાની કૈસી ભી વિપરીત પરિસ્થિતિયોંકે હોને પર ભી આત્મિક વિકાસ ઔર લૌકિક પ્રગતિ.

બ્રહ્મ મુહૂર્તમેં જાપ વ ધ્યાનકા લાભ

ન્યાલભાઈકો શ્રી ગુરુદેવને પૂછા :– બતાઓ, અબ તો પ્રાતઃકાલ સૂર્યોદયકે પહલે ઉઠ જાતે હો ન ? ન્યાલભાઈ :– શુરુમેં તો ઉઠ જાતા થા. શ્રી ગુરુદેવ :– તો અબ ફિર આલસ્યને ઘેર લિયા હૈ યહી ન ? ન્યાલભાઈ :– દોનોં હાથ જોડકર અનુનય કરતે– ભગવન્ ! આપ કુછ કરિયે. આપકી કૃપાસે હી, આશીર્વાદસે હી આલસ્યસે

છૂટકારા પા સકૂઁગા. શ્રી ગુરુદેવઃ– બાત તો તુમ સચ્ચી ઔર ઠીક કહ રહે હો....

આલસ્ય પ્રબલ શત્રુ હૈ. કોઇ ભી શત્રુકો પરાસ્ત કરનેકે લિયે અપનેકો બરાબર સજધજકે તૈયાર હોના આવશ્યક હૈ. આલસ્યકો જિતનેકે લિયે પહલે તુમ તુમારે મનકો તૈયાર કરો. મનકો કિસ તરહ તૈયાર કરોગે ? સુનો.

પહલે તુમ ખૂબ સોચ–વિચાર કરકે નિશ્ચય કરો કિ સૂર્યોદય સે પહલે જાગ્રત હોનેમેં સચમુચ ક્યા લાભ હૈ ? અથવા નહીં હૈ ? ઈસકા ખૂબ વિચાર કરો. ઈસ વિષયકે લેખ, પુસ્તક આદિ વિચારપૂર્વક પઢો. ફિર તુમારા મન ક્યા નિશ્ચય કરતા હૈ ઈસ પર સૂક્ષ્મતાસે દેખો.

કોઇ ભી આદત બદલનેકે લિયે, કોઇ ભી પરિવર્તન કરનેકે લિયે પહલે મનકો તૈયાર કરના ચાહિયે. એક બાર મનકો સમઝા લિયા જાયે, તબ ફિર હમારેમેં દઢ સંકલ્પ હોના ચાહિયે. બિના દઢ સંકલ્પ કિયે કોઈ કાર્ય કદાપિ પૂરા નહીં હોતા હૈં.

રાત્રિકે અંતિમ પ્રહરકે તીસરે ભાગકો બ્રહ્મ મુહૂર્ત્ત કહા ગયા હૈ. અર્થાત્ પ્રાતઃકાલ ૩ાા બજે– બ્રહ્મ મુહૂર્ત્તમેં નિદ્રાત્યાગ કરનેકા હમારા આચાર્યોને આદેશ દિયા હૈ.

સાધકકો તો પક્કા નિયમ હી બના લેના ચાહિયે કિ રાત્રિકો ૯ાા બજેકે કરીબ શયન કરના ઔર પ્રાતઃકાલ ઠીક ૩ાા કે કરીબ નિદ્રા ત્યાગ કરકે નિત્યકર્મ પૂર્ણ કરકે ઠીક ૩ાાા (પૌને ચાર) ૪ (ચાર) બજે તો જાપ– ભજનમેં બૈઠ હી જાના ચાહિયે.

બ્રાહ્મમુહૂર્ત્તકે કાલમેં વિરાટકા પ્રાણવાયુ જિસકો ઓક્સીજન કહતે હો, વિપુલ માત્રામેં ઔર અત્યંત શુદ્ધ સ્વરુપકા ઔર અત્યંત તેજશક્તિપૂર્ણ પ્રસ્ફૂટિત હોતા હૈ. ઈસલિયે ઉસ કાલકો બ્રાહ્મમુર્હૂત્ત કહા ગયા હૈ. ક્યોંકિ ઉસમેં ચેતન તત્ત્વકી અત્યંત વિપુલતા ઔર શક્તિ બહતી હૈં. ઔર યહ હમારે લિયે નયા જીવન પ્રદાન કરતા હૈ.

સંધ્યાકાલકો વિરાટકા પ્રાણવાયુ સૂર્યાસ્તકે સાથ સાથ જબ મન્દ ઔર શકિત ક્ષીણ સા હો જાતા હૈ તબ વાયુમંડલમેં ભી ઓક્સીજન મન્દ બહતા હૈ, ઔર યહી કારણ હૈ કિ સન્ધ્યાકાલકો પ્રાણી માત્રકો ભી થકાનકી અનુભૂતિ હોતી હૈ. ઈસલિયે પ્રત્યેક પ્રાતઃકાલ પ્રાણી માત્રકે લિયે નયા જીવન પ્રદાતા હૈં.

સોયે હુએ પ્રાણીકો ભી જબ પ્રાતઃકાલકી વાયુ ઈતની શક્તિ વ સ્ફૂર્તિ પ્રદાન કરતી હૈં તો જગે હુએ મનુષ્યકો કિતના અધિક લાભ ઈસ (સમયકે) પ્રાણવાયુસે હો સકતા હૈ ! ઈસ બાતકો તો તુમ ખુદ અનુભવ કરો તો હી જાન પાઓગે.

શરીર સ્વાસ્થ્યકો જો લાભ પહુઁચતા હૈ, વહ તો સ્થૂલ લાભ હૈ– ઈસસે મનુષ્યકો સુખાનંદ પ્રાપ્ત હોતા હી હૈ. ચાહે કિતની ભી સંપત્તિ હોવેં– યદિ શરીર અસ્વસ્થ હૈં તો કોઈ સુખ–આનંદ ભોગા નહીં જા સકતા હૈં. ફિર ભી આરોગ્યયુક્ત શરીર હી ધર્મ, અર્થ, કામ ઔર મોક્ષકા મૂલ મુખ્ય સાધન હૈ. શરીર સુસ્વસ્થ રહેગા તો હી યે ચારો

પુરુષાર્થ પાર પડેગા, તો હી મન, ચિત્ત પ્રસન્ન રહેગા.

ઉસી પ્રકાર મનકે સ્વાસ્થ્યકા ભી બડા ભારી પ્રભાવ માનવકે જીવનમેં હૈ, યહ કદાપિ કાલ મત ભૂલના. બ્રાહ્મકાલકી પ્રાણવાયુકે સેવનસે મનકે મલિન સંસ્કારોંમેં અપને આપ પરિવર્તન હોને લગતા હૈ. મનમેં ખલભલી સી મચ જાતી હૈ. તબ આત્મા બલવાન ઔર વીર્યવાન અર્થાત્ પુષ્ટ હોકર નીતિ ઔર સત્યકે માર્ગ પર ચલનેકા આદેશ દેને લગતી હૈ. ઈસી પ્રકાર આત્માકી આવાજ સ્પષ્ટ હોને લગતી હૈ. ઈતના લાભ તો સિર્ફ બ્રાહ્મકાલકી વાયુ સેવનસે હી પ્રાપ્ત હોતા હૈ.

ફિર જબ બ્રાહ્મમુહૂર્તમેં ઉઠકર જાપ વ ધ્યાન વ ઈશ્વર પ્રાર્થના કી જાય તો કિતના અધિક લાભ પ્રાપ્ત હોતા હૈ ઈસમેં સંદેહ હી ક્યોં ?

બસ, મૈં તો યહી કહતા હૂઁ કિ મૈં કહતા હૂઁ ઈસીલિયે પ્રાતઃકાલમેં જલ્દી મત ઉઠો, લેકિન તુમ ખુદ અનુભવ કરકે તો દેખો !! મૈં ઈતના હી ચાહતા હૂઁ કિ તુમ કરકે દેખો. યદિ હમારે આચાર્યોને જો જો કહા હૈ– ઐસા તુમારે ખુદકે અનુભવમેં આ સકતા હૈ તો ફિર ઉસકો કરનેમેં દેરી ભી ક્યોં ? તો ભાઈ શુભસ્ય શીઘ્રમ. અભીસે નિશ્ચય કર ડાલો કિ અબ તો કરકે હી રહૂઁગા.

ક્રમ :– (૧) પ્રાતઃકાલ આઁખ ખુલતે હી (નીંદ ખુલતે હી) અપને ઈષ્ટદેવકા ધ્યાનપૂર્વક દર્શન કરો– મનહી મનમેં. અર્થાત્ હમારે મનમેં હમારે ઈષ્ટદેવકા પૂર્ણ સ્વરુપ લાના– દૂસરે શબ્દોમેં અપને મનકો અપને ઈષ્ટદેવકે સ્વરુપાકારમેં સ્થિર કરો– આઁખ બંદ રખકર ઈસ પ્રકાર પહલે ભગવાનકા દર્શન, સ્મરણ કરો, ભગવાનકો પ્રણામ કરો.

(૨) પ્રસન્ન ઔર શાંત ચિત્તસે ભગવાનકા (ઈસ પ્રકાર) દર્શન કરતે કરતે "પ્રાતઃ સ્મરામિ રઘુનાથ" (રામાષ્ટક)કા પાઠ અર્થાનુસંધાન સહિત કરો. તોતેકી તરહ સિર્ફ વાણી માત્રસે પઠન ભર કરના તો સિર્ફ જડ ક્રિયા હી માત્ર હૈ.

અર્થાનુસંધાન કિસકો કહતે હૈં ? જિસકા તુમ દર્શન– સ્મરણ કર રહે હો ઔર સ્તુતિ– પાઠ કર રહે હો વે કૌન હૈ ? ઉનકે ક્યા ચરિત્ર હૈ ? ઉનકે ક્યા આદર્શ હૈ ? ઉનકે ઉન ગુણોંકો, ઉન આદર્શોંકો અપને જીવનમેં ઉતારનેકી શુભ ભાવના સહિત ઉનકે ધ્યાન–સ્મરણ કરો. ઔર સચ્ચે હૃદયસે પ્રેમપૂર્વક ઉનકી પ્રાર્થના કરો કિ હે દયાલુ ભગવન્ ! આપકી કૃપાશક્તિસે હી મૈં ઉન ઉન્નત આદર્શોંકો અપને જીવનમેં ચરિતાર્થ કર પાઉંગા. હે નાથ ! મુઝે શક્તિ પ્રદાન કીજિયે, આપકે વરદ હસ્તકા સહારા દીજિયે... મુઝે બલ દીજિયે કિ મૈં સદૈવ સત્ય, નીતિ ઔર ધર્મકા હી અનુસરણ કરું. આજકે દિનમેં મૈં કોઈ ભી અનીતિકા ઔર અસત્યકા કર્મ ન કરું– ક્ષુદ્ર મોહ વાસના મુઝે મેરે ઈસ શુભ સંકલ્પસે વિચલિત ન કર પાયેં ઈસકે લિયે આપ મુઝે બલ દીજિયે ભગવન્....

ફિર વિશ્વ કલ્યાણકે લિયે ભાવનાકી પ્રાર્થના કરો– "સર્વે સુખિનઃ સન્તુ સર્વે

સન્તુ નિરામયાઃ, સર્વે ભદ્રાણિ પશ્યન્તુ મા કશ્ચિત્ દુઃખ ભાગભવેત્."

(૩) કોઈ ભી પાઠ–સ્તુતિ–પ્રાર્થના ન આતે હો તો સબસે મહાન મહામંત્ર હૈં– શ્રીરામનામ. શ્રીરામનામ મહા મંગલમય હૈ.– સર્વ કલ્યાણોંકે દાતા હૈ. બસ ! પ્રેમપૂર્વક શ્રીરામ શ્રીરામ કરો.

ઔર તુમારા દિન સુખ–શાંતિ ઔર આનંદ– મંગલમય વાતાવરણમેં પૂરા હોગા. મનમેં પ્રસન્નતાકા જ્વાર બના હી રહેગા, ઔર યહ મુદિતાવસ્થા એક દુર્લભ સિદ્ધિ હૈ.

(૪) ફિર ઉસકે બાદ, દૂસરા કામ યહ કરો કિ તુમારે હી ખુદકે હી દોનોં કરકે દર્શન કરો. કર દર્શનકા બડા ભારી પ્રભાવ હૈ.

કરાગ્રે વસતે લક્ષ્મીઃ કરમૂલે સરસ્વતી ।
કર મધ્યે તું ગોવિન્દઃ પ્રભાતે કર દર્શનમ્ ।।

ઈસ શ્લોકમેં કહા ગયા હૈ કિ હાથકે અગ્રભાગમેં લક્ષ્મીજી નિવાસ કરતી હૈ– અર્થાત્ ધનસંપત્તિ ઈસી હાથમેં નિવાસ કર રહે હૈં. ઈસી હાથોંકે પુરુષાર્થસે– પરિશ્રમસે ધનસંપત્તિ પ્રાપ્ત કર પાઓગે.

તુમારે હી હાથોંસે તુમ જો કુછ ચાહોગે પ્રાપ્ત કર સકોગે. કોઈ દૂસરા– પરાયે વ્યક્તિસે પાનેકી યા તુમ્હારી ઈચ્છાઓંકી પૂર્તિકી આશા મત રખો. ઐસી અપેક્ષા રખના યહ નીરી મૂર્ખતા હૈ. ક્યોંકિ લક્ષ્મીજી તો તુમારે હી હાથોંકે અગ્રભાગમેં બિરાજ રહી હૈં. ઉસી પ્રકાર તુમારે હાથોંકે મૂલ ભાગમેં હી સરસ્વતી દેવી– જ્ઞાન કી દાત્રી હૈં. ઔર તુમારે હાથોંકે મધ્યભાગમેં સાક્ષાત્ શ્રીગોવિંદ ભગવાન બિરાજમાન હૈં. મનુષ્ય જીવનકે ધર્મ, અર્થ, કામ ઔર મોક્ષ– યે ચારોં પુરુષાર્થ પ્રાપ્તિકી સિર્ફ એક હી કુંજી હૈ ઔર વહ હૈં– હાથ.

મનુષ્યકે લિયે ધન ભી આવશ્યક હૈ, જ્ઞાન ભી આવશ્યક હૈં ઔર ભગવાન ભી આવશ્યક હૈ. સિર્ફ ધન ઔર જ્ઞાનકી પ્રાપ્તિસે માનવ જીવન અધૂરા હી રહતા હૈં. માનવ જીવનમેં ભગવાનકી અનિવાર્યતા ઈસીલિયે હૈં કિ મનુષ્યકા મનુષ્યત્ત્વકા નાશ ન હો જાયેં.

ઈશ્વરકે ગુણોંકા ધ્યાન સ્મરણ કરતે રહનેસે હી મનુષ્ય અપની ક્ષુદ્ર પાશવિક વાસનઓં પર કાબૂ પાનેકી પ્રેરણા પ્રાપ્ત કરતા હૈ ઔર મનુષ્ય અપને મનુષ્યત્ત્વકે સાથ હોવેં તબ હી તો મનુષ્ય હૈં, અન્યથા તો પશુ તુલ્ય– પશુકે સમાન હૈં.

અર્થ, કામ ઔર મોક્ષકા પુરુષાર્થ ધર્મમય માર્ગોંસે હી સંપાદન હોના ચાહિયે. ઈસીલિયે પહલે ધર્મ સંપાદનકા આદેશ હૈં. ૨૫ સાલકી ઉમ્ર તક બ્રહ્મચર્યવ્રતકે સાથ ધર્મ સંપાદનકા પુરુષાર્થ કરો. ધર્મ ક્યા ? તુમ માનવ હો, તો તુમારા માનવધર્મ સમઝો– ઉસકો સંપાદન કરો. માનવીય ગુણોંકા અનુસરણ કરો– યહી ધર્મ.

તુમારે સારે કર્મોંકે પ્રતીક યે હાથ હૈં. પ્રાતઃકાલમેં ઈસ પ્રકારકી ભાવનાસે યુક્ત હોકર કરદર્શન કરનેકે નિયમસે તુમારેમેં આત્મનિર્ભરતા, આત્મબલ ઔર ભગવદ્ નિષ્ઠા ઈતની દઢ હો જાયેગી કિ ફિર કૈસી ભી પરિસ્થિતિ તુમકો વિચલિત ઔર સંક્ષુબ્ધ નહીં કર પાયેગી.

(૫) કરદર્શનકે પશ્ચાત્ શય્યા ત્યાગ કરકે પૃથ્વીમાતાકે પર પૈર ધરનેકે પહલે મન હી મન પૃથ્વીદેવીકી વંદના કરો. પૃથ્વીમાતા–માતૃભૂમિકે સ્વરુપકી વંદનાકા શ્લોક યહ હૈ:–

સમુદ્ર વસને દેવિ ! પર્વતસ્તનમંડલે ।
વિષ્ણુ પત્નિ નમસ્તુભ્યં, પાદ સ્પર્શં ક્ષમસ્વ મે ॥

વિશ્વભરમેં હમારી માતૃભૂમિ ઉત્કૃષ્ટ ભૂમિ હૈં

માતૃભૂમિકે લિયે કિતની ગૌરવયુક્ત યહ વંદના હૈ ઈસ પર વિચાર કરો. ઔર યહ વંદના નિત્યપ્રતિ પ્રાતઃકાલ નિયમપૂર્વક કરનેકા આદેશ હમારે આચાર્યોંને દિયા હૈ. હમારી માતૃભૂમિ કૈસી હૈ ? તો કહા હૈ કિ– સમુદ્રરુપી વસ્ત્રાલંકારોં સે અલંકૃત શોભાયમાન હૈ. અર્થાત્ હમારે દેશકી સીમાયેં સમુદ્રોંસે બંધી હુઈ હૈં. સમુદ્ર હર કોઈ દેશકે લિયે પૂર્ણ વિકાસકે ઔર ઉન્નતિકે લિયે અત્યંત મહત્વપૂર્ણ પ્રાકૃતિક સાધન હૈ– સો હમેં પ્રકૃતિકી ઓરસે પ્રાપ્ત હૈ, તો હમારી માતૃભૂમિ અત્યંત દુર્લભ ઐસે કિતને બહુ મૂલ્યવાન વસ્ત્રાલંકારોસે આવેષ્ટિત ઔર દેદીપ્યમાન હૈ ! ઈસકો સમઝો. હમારી માતૃભૂમિ ધન ધાન્યસે, દૂધ–ઘી ઔર મીઠે જલસે ઈતની સભર ઔર ફલ–ફૂલ વનસ્પતિ આદિસે ઈતની પરિપૂર્ણ પલ્લવિત હૈં કિ હમારી મહામહિમામયી મહાન ગૌરવશાલી માતા હમ સબ બાલકોકોં સમ્યક્ રુપમેં ઔર સમ્યક્ પ્રકારસે પુષ્ટિ ઔર તુષ્ટિ કરનેમેં સદા સર્વદા સર્વકાલ શક્તિમાન હૈ. ઈસ ભાવનાકો વ્યક્ત કરતે હુએ કહા ગયા હૈ કિ "પર્વતસ્તનમણ્ડલે."

વિશ્વભરમેં હમારી માતૃભૂમિ ઐસી ઉત્કૃષ્ટ ભૂમિ હૈં કિ બાહરકે કિસી ભી દેશસે યદિ કુછ ભી દાનાપાની ન મિલેં તો ભી હમારી ભૂમિ હમેં પર્યાપ્ત માત્રામેં પાની, ધાન્ય, વનસ્પતિ દે સકતી હૈં. ઈતની આત્મનિર્ભર હમારી માતા હૈ.

હમારી માતા અખંડ સૌભાગ્યવતી હૈ– ક્યોંકિ હમારે પરમપિતા હૈ સાક્ષાત્ ભગવાન વિષ્ણુ, ઈસલિયે "વિષ્ણુપત્નિ" યહ સમ્બોધન કરકે ઉનકા સદા સર્વદા મહાન ઐશ્વર્યયુક્ત હોના પ્રમાણિત કિયા ગયા હૈ.

હમારે મહાન પિતા કૌન હૈ ? તો કહા ગયા હૈં કિ ભગવાન વિષ્ણુ હી હમારે સબકે પિતા હૈ. ભારતીય સંસ્કૃતિકી યહી વિલક્ષણતા હૈ, ઈશ્વરકે સાથ હમારી કિતની આત્મીયતા પ્રતિપાદિત કી ગઈ હૈ. હમારે જીવનકી પ્રત્યેક ક્રિયા કર્મમેં હમારા સમ્બન્ધ ઈસી આત્મીયતાસે યુક્ત ભગવાનકે સાથ રહતા હૈ– યહી ભારતકી આધ્યાત્મિકતા

બેનમૂન સનાતન તત્ત્વ હૈ, સિદ્ધાંત હૈ. જિસને આજ તક ભારતિય આધ્યાત્મિકતાકો બેજોડ રખા હૈ ઔર ઈસીલિયે ભારત વિશ્વભરકા આધ્યાત્મિક ગુરુ સર્વ કાલમેં રહા હૈ ઔર રહેગા.

બ્રહ્મવિદ્યા ઔર ભક્તિમેં અન્તર

સ્વરુપ તથાં સાધન ઔર ફલ તથા અધિકારી ભેદ હોનેસે બ્રહ્મવિદ્યા ઔર ભક્તિમેં મહદ્ અન્તર હૈ. દ્રવિભાવપૂર્વિકા મનોવૃત્તિકો ભગવદાકાર હોના સવિકલ્પ ભક્તિકા સ્વરુપ હૈ. ઔર દ્રવિભાવરહિત અદ્વિતીયાત્મ માત્ર ગોચર નિર્વિકલ્પ મનોવૃત્તિ બ્રહ્મવિદ્યાકા સ્વરૂપ હૈ.

સાધન વિલક્ષણ ભી બતાતા હૂઁ, સુનો ! ભગવત્‌કથા, શ્રવણ આદિ ભગવદ્ ધર્મ ભક્તિકા સાધન હૈ, ઔર "તત્ત્વમસિ" આદિ મહાવાક્ય બ્રહ્મવિદ્યાકા સાધન હૈં.

ઈસી પ્રકાર ફલ વિલક્ષણતા ભી પાઈ જાતી હૈ. ભગવદ્ વિષયક પ્રેમ પ્રકર્ષરુપ ભક્તિકા ફલ હૈ ઔર સર્વાનર્થમૂલક અજ્ઞાનકી નિવૃત્તિ બ્રહ્મવિદ્યાકા ફલ હૈ. અધિકારીકી વિલક્ષણતા સ્પષ્ટ હી હૈ. પ્રાણી માત્રકો ભક્તિકા અધિકાર હૈ. ઔર સાધન–ચતુષ્ટય સંપન્ન પરમહંસ માત્રકો બ્રહ્મવિદ્યાકા અધિકાર હૈ. ઈસીલિયે બ્રહ્મવિદ્યા હી કો ભક્તિ કરકે નહીં કહા જા સકતા ક્યોંકિ દોનોંમેં મહદન્તર સ્પષ્ટરુપસે દિખતા હૈ.

સ્વર્ગાદિ સુખવત્ ભક્તિસુખકો કહના ઠીક નહીં, ક્યોંકિ સ્વર્ગાદિ નિયત દેશકાલ, શરીર, ઈન્દ્રિયાણિ કરકે ભોગ્ય પદાર્થ હૈ ઔર ક્ષયિત્વ પારતંત્ર લક્ષણ દોઉ દોષયુક્ત હૈ, ઔર સાતિશય સુખ સ્વભાવ હૈ. ભક્તિ સુધાધારા તો સર્વ દેશ, સર્વકાલ, સર્વ શરીર ઔર સર્વેન્દ્રિયોંકા ભોગ હોનેસે બ્રહ્મવિદ્યા સદશ હૈ ઔર ક્ષયિત્વ પારતંત્ર દોષ–દ્વય શૂન્ય હોનેસે નિરતિશય સુખ સ્વરુપ હૈ.

લૌકિક સુખસે વિલક્ષણ ભક્તિરસકા સુખ હૈ. અતઃ ભક્તિયોગમેં અવશ્ય પ્રવૃત્તિ હોની ચાહિયે. મુક્તિકી પરમપુરુષાર્થતા બતાઈ ગઈ હૈ, વહ સ્વતંત્ર નહીં અપિતુ ભક્તિકે સહયોગી હોકર મુક્તિકો પરમ પુરુષાર્થ હો સકતી હૈ, અન્યથા નહીં.

વેદાન્તાદિ શાસ્ત્રોંકી ભક્તિયોગનિષ્ઠાકે લિયે કોઈ આવશ્યકતા નહીં. આવશ્યકતા હૈ ભી તો ભજનીય સ્વરુપકા નિશ્ચય કરનેકે લિયે હૈ. ક્યોંકિ ભક્તિકે પ્રેમોદ્‌ગારકે સમયમેં તો ભક્ત અપને હી કો ભૂલ જાતા હૈ, ઔર શાસ્ત્રકો તો કહના હી ક્યા હૈ ? અતઃ સિદ્ધ હુઆ કિ પરમાનંદકા સાધન હૈ તો ભક્તિ હૈ. રાજર્ષિ જનકજીકે સન્મુખ જબકિ વહ માધુરી છટા રઘુનાથકી દેખ પડી તો (જનકજીકો) બ્રહ્મસુખકા પતા ભી નહીં રહ ગયા.

ઈનહિં બિલોકત અતિ અનુરાગા । બરબસ બ્રહ્મસુખહિ મન ત્યાગા ॥
સહજ બિરાગ રુપ મન મોરા । થકિત હોત જિમિ ચન્દ ચકોરા ॥
(માનસજી)

ફલતઃ સર્વ સાધનોંસે ભક્તિ શ્રેષ્ઠ માની જાતી હૈ. યદિ ભક્તિયોગ મેં વિશેષતા ન હોતી તો ભગવાન ગીતોપદેશ કરતે સમય અર્જુનસે યહ બાત નહીં કહતે કિ :–

અપિ ચેત્સુદુરાચારો ભજતે મામનન્યભાક્
(૯–૩૦)

ક્ષિપ્રં ભવતિ ધર્માત્મા શશ્વચ્છાન્તિં નિગચ્છતિ
(૯–૩૧)

માં હિ પાર્થ વ્યપાશ્રિત્ય યેઽપિ સ્યુઃ પાપયોનયઃ ।
સ્ત્રિયો વૈશ્યાસ્તથા શૂદ્રાસ્તેઽપિ યાન્તિ પરાં ગતિમ્ ॥
(૯–૩૨)

અનન્યાશ્ચિન્તયન્તો માં યે જનાઃ પર્યુપાસતે ।
તેષાં નિત્યાભિયુક્તાનાં યોગક્ષેમ વહામ્યહમ્ ॥
(૯–૨૨)

અનન્યચેતા સતતં યો માં સ્મરતિ નિત્યશઃ ।
તસ્યાહં સુલભઃ પાર્થ નિત્યયુક્તસ્ય યોગિનઃ ॥
(૮–૧૪)

પુરુષઃ સ પરઃ પાર્થ ભક્તયા લભ્યસ્ત્વનન્યયા
(૮–૨૨)

મહાત્માનસ્તુ માં પાર્થ દૈવિં પ્રકૃતિમાશ્રિતાઃ ।
ભજન્ત્યનન્યમનસો જ્ઞાનત્વા ભૂતાદિમવ્યયમ્ ।
(૯–૧૩)

ભક્ત્યા ત્વનન્યયા શક્ય અહમેવંવિધોઽર્જુન ।
જ્ઞાતું દ્રષ્ટું ચ તત્ત્વેન પ્રવેષ્ટું ચ પરંતપ ॥
(૧૧–૫૪)

મય્યેવ મન આધત્સ્વ મયિ બુદ્ધિં નિવેશય ।
નિવસિષ્યસિ મય્યેવ અતઃ ઉર્ધ્વં ન સંશયઃ ॥
(૧૨–૮)

માં ચ યોઽવ્યભિચારેણ ભક્તિયોગેન સેવતે ।
સ ગુણાન્સમતીત્યૈતાન્બ્રહ્મભૂયાય કલ્પતે ॥
(૧૪–૨૬)

અર્થાત્ :– યદિ કોઈ અતિશય બુરે આચરણ કરનેવાલા ભી અનન્યભાવસે મેરા ભક્ત હોકર મુઝકો ભજતા હૈં તો વહ શીઘ્ર હી ધર્માત્મા (ધાર્મિક ચિત્તવાલા) બન જાતા હૈ, ઔર સદા રહનેવાલી પરમ–શાન્તિકો પા લેતા હૈં. (ગી. ૯–૩૦,૩૧)

હે અર્જુન ! સ્ત્રી, વૈશ્ય, શૂદ્ર તથા પાપયોનિ– ચાંડાલ આદિ, જો કોઈ ભી હો, વે ભી મેરે શરણ હોકર (મુઝે હી અપના અવલમ્બન બનાકર) ઉત્તમ ગતિકો હી પ્રાપ્ત હોતે હૈં. (૯–૩૨)

જો અનન્ય પ્રેમી ભક્તજન મુઝ પરમેશ્વરકો નિરન્તર ચિન્તન કરતે હુએ નિષ્કામભાવસે ભજતે હૈં, ઉન નિત્ય–નિરન્તર મેરા ચિન્તન કરનેવાલે પુરુષોંકા યોગક્ષેમ મેં સ્વયં ચલાતા હૂઁ. (૯–૨૨)

હે અર્જુન ! જો પુરુષ મુઝમેં અનન્યચિત્ત હોકર સદા હી નિરન્તર મુઝ પુરુષોત્તમકા સ્મરણ કરતા હૈં, ઉસ નિત્ય–નિરન્તર મુઝમેં યુક્ત હુએ યોગીકે લિયે મૈં સુલભ હૂઁ– અર્થાત્ ઉસે સહજ હી પ્રાપ્ત હો જાતા હૂઁ. (૮–૧૪)

હે અર્જુન ! વહ પુરુષ (પરમાત્મા) તો અનન્ય ભક્તિસે હી પ્રાપ્ત હોને યોગ્ય હૈં (૮–૨૨)

હે પાર્થ ! દૈવી સ્વભાવ (સદ્ગુણોં) સે યુક્ત મહાત્મા–ભક્તજન મુઝકો સબ ભૂતોંકા સનાતન કારણ ઔર નાશરહિત અક્ષર સ્વરુપ જાનકર અનન્યભાવસે નિરન્તર ભજતે હૈં. (૯–૧૩)

હે અર્જુન ! અનન્ય ભક્તિકે દ્વારા ઈસ પ્રકારકે વિશ્વરુપવાલા, ચતુર્ભુજરુપવાલા મૈં પરમેશ્વર પ્રત્યક્ષ દેખનેકે લિયે, તત્ત્વસે જાનનેકે લિયે તથા પ્રવેશ કરનેકે લિયે અર્થાત્ એકીભાવસે પ્રાપ્ત હોને (= મોક્ષ) કે લિયે ભી શક્ય હૂઁ. (૧૧–૫૪)

મુઝમેં મનકો લગા ઔર મુઝમેં હી બુદ્ધિકો લગા; ઈસસે તૂ મુઝમેં હી નિવાસ કરેગા– ઈસમેં કુછ ભી સંશય નહીં. (૧૨–૮)

જો પુરુષ અવ્યભિચારી ભક્તિયોગ કે દ્વારા મેરી ભક્તિ–સેવા કરતા હૈં, વહ તીનોં ગુણોંકો ભલીભાઁતી લાઁઘકર સચ્ચિદાનન્દઘન બ્રહ્મકો પ્રાપ્ત હોનેકે લિયે– અર્થાત્ મોક્ષ પ્રાપ્ત કરનેકે લિયે યોગ્ય (= સમર્થ) બન જાતા હૈં (૧૪–૨૬)

શ્રી ભાગવતમેં કહા હૈ કિ ભક્તિમાર્ગ પર ચલનેવાલા ભક્ત નેત્ર બંદ કરકે દૌડતા હૈ, ઉસકો ન તો સ્ખલનકા ભય રહતા હૈ ઔર ન ગિરનેકા. અર્થાત્ શ્રુતિ તથા સ્મૃતિરુપ નેત્રકી ઉસકો કોઈ આવશ્યકતા નહીં રહતી. ભગવાનકે ભક્તોંકો માર્ગચ્યુતિ નહીં હોતી. જૈસે કિ કર્મ તથા જ્ઞાનમાર્ગ પર ચલનેવાલોંકી ચ્યુતિ હોતી હૈ. ભક્તોંકા રક્ષક ભગવાન સ્વયં હૈ. વે ઉસકી રક્ષાવિધાન કરતે રહતે હૈં. ભક્તિયોગકા આરંભ માત્ર ભી હો જાય તો ઉસકા નાશ નહીં હોતા. તથા ન કરનેસે પ્રત્યવાય ભી નહીં લગતા. થોડા ભી હો તો ભી મહદ્ ભયસે ઉત્તીર્ણ કર સકતા હૈ.

પ્રેમ ભક્તિ જલ બિનુ રઘુરાઈ । અભ્યંતર મલ કબહુ કિ જાઈ ॥
સોઈ સર્વગ્ય ગુની સોઈ ગ્યાતા । સોઈ મહિ મંડિત પંડિત દાતા ॥
ધર્મ પરાયન સોઈ કુલ ત્રાતા । રામ ચરન જા કર મન રાતા ॥
દચ્છ સકલ લચ્છન જૂત સોઈ । જાકેં પદ સરોજ રતિ હોઈ ॥
બ્રહ્મપયોનિધિ મંદર ગ્યાન સંત સુર આહિ ।
કથા સુધા મથિ કાઢહિં ભગતિ મધુરતા જાહિ ॥
(મા. ૧૨૦–ક)

ક્ષીર સમુદ્રરુપી વેદસે જ્ઞાનરુપી મંદરાચલ કરકે દેવરુપી સંત લોગ મંથન કર કે કથારુપી અમૃતકો નિકાલતે હૈં. જિસ અમૃતકે અંદર ભક્તિરુપી માધુર્યરસ ભરા હુઆ રહતા હૈ.

સંતોકા લક્ષણ માનસજીમેં, ગીતાજીમેં, શ્રીમદ્ ભાગવતજીમેં, ઔર શાસ્ત્રગ્રંથોમેં બતાયા હૈ. ભક્તિકા સ્વરુપ, અધિકારી, સાધન, ભલે, સંક્ષિપ્ત બતાયા ગયા. ભક્તિયોગકા પ્રધાન અંગ પ્રપત્તિ હૈ. જિસકો શરણાગતિ ભી કહતે હૈં. જિસકે લિયે ભગવાન શ્રીકૃષ્ણને અર્જુનકે પ્રતિ ચર્મોપદેશ અર્થાત્ અંતિમ ઉપદેશ કિયે હૈ. સર્વ પ્રકાર ઉપાયશૂન્યતાકા નામ પ્રપત્તિ હૈ.

સર્વધર્માન્પરિત્યજ્ય મામેકં શરણં વ્રજ ।
અહંત્વા સર્વપાપેભ્યો મોક્ષયિષ્યામિ મા શુચઃ ॥
(ગીતા. ૧૮–૬૬)

"હે અર્જુન, સર્વ ધર્મોકા અભિમાન પરિત્યાગ કરકે કેવલ મેરી શરણાગતિ કર્તવ્ય હૈ. સર્વધર્મ ત્યાગનેસે પ્રત્યવાય તુમકો નહીં હોગા. બંધુ વધ આદિ જન્ય સર્વ પાપોંસે મૈં તુમકો છુડા લૂઁગા. પ્રપત્તિકે લિયે ગીતાજીમેં પુનઃ પુનઃ ઉપદેશ હૈં."

ઈશ્વરઃ સર્વભૂતાનાં હૃદ્દેશેઽર્જુન તિષ્ઠતિ ।
ભ્રામયન્સર્વભૂતાનિ યન્ત્રારુઢાનિ માયયા ॥
(ગીતા. ૧૮–૬૧)

તમેવ શરણં ગચ્છ–સર્વભાવેન ભારત ।
તત્પ્રસાદાત્પરાં શાન્તિં–સ્થાનં પ્રાપ્સ્યસિ શાશ્વતમ્ ॥
(ગીતા ૧૮–૬૨)

"હે અર્જુન, સર્વ ભૂતોંકે ભીતર અંતર્યામિરુપસે ઈશ્વર સદા વર્તમાન હૈ. કુમ્હારકે ચાક પર બૈઠે હુએ હૈ. જંતુકે તરહ; પર ઉનકી માયા શક્તિ દ્વારા સર્વભૂત ભ્રમણ કરતે હૈં. ઉસી પરમેશ્વરકી શરણમેં સર્વભાવસે તુમ જાઓ. ઉનકે પ્રસાદસે પરા શાન્તિ તથા (શાશ્વત સ્થાન) નિત્ય સ્વરુપતાકો પ્રાપ્ત કરોગે."

દૈવી હ્યેષા ગુણમયી મમ માયા દુરત્યયા ।
મામેવ યે પ્રપદ્યન્તે માયામેતાં તરન્તિ તે ॥
(ગીતા ૭–૧૪)

(તીન ગુણોંસે મોહિત યહ સંસાર, અવિનાશી–તીનોં ગુણોંસે પરે મુઝકો નહીં જાનતા હૈં) ક્યોંકિ યહ અલૌકિક ત્રિગુણમયી મેરી માયા બડી દુસ્તર હે; પરન્તુ જો પુરુષ કેવલ મુઝકો હી નિરન્તર ભજતે હૈં, વે ઈસ માયાકો ઉલ્લંઘન કર જાતે હે અર્થાત્ સંસારસે તર જાતે હૈં (૭–૧૪)

"ઉસ પરમપદરુપ પરમેશ્વરકો ભલીભાઁતિ ખોજના ચાહિયે, જિસમેં ગયે હુએ (પ્રાપ્ત કિયે હુએ) પુરુષ ફિર લૌટકર સંસારમેં નહીં આતે; ઔર "જિસ પરમેશ્વરસે ઈસ પુરાતન સંસારવૃક્ષકી પ્રવૃત્તિ વિસ્તારકો પ્રાપ્ત હુઈ હે– ઉસી આદિ પુરુષ નારાયણકે મૈં શરણ હૂઁ"– ઈસ પ્રકાર દઢ નિશ્ચય કરકે ઉસ પરમેશ્વરકા મનન ઔર નિદિધ્યાસન કરના ચાહિયે. (૧૫–૪)"

તતઃ પદં તત્પરિમાર્ગિતવ્યં યસ્મિન્ગતા ન નિવર્તન્તિ ભૂયઃ ।
તમેવ ચાદ્યં પુરુષં પ્રપદ્યે યતઃ પ્રવૃત્તિઃ પ્રસૃતા પુરાણી ॥
(ગીતા ૧૫–૪)

વાલ્મીકિ રામાયણમેં હે–

સકૃદેવ પ્રપન્નાય તવાસ્મીતિત ચ યાચતે ।
અભયં સર્વભૂતેભ્યો દદામ્યેતદવ્રતં મમ ॥

"જો જીવ એક બાર મેરી પ્રપત્તિ કરતા હે ઔર મૈં આપકા હૂઁ"ઐસી પ્રાર્થના કરતા હે ઉસ પ્રપન્ન જીવકો મૈં સર્વ પ્રકાર અભય કર દેતા હૂઁ, કિસી ભૂતસે ઉસકો ભય નહીં રહતા. યહ મેરા વ્રત હૈ. પ્રપન્ન જીવોંકા લક્ષણ ઔર પ્રપત્તિકા પ્રકાર વિભીષણકે આખ્યાયિકા દ્વારા માનસમેં બતાયા ગયા હૈં.

રામ સત્ય સંકલ્પ પ્રભુ, સભા કાલ વશ તોરિ ।
મૈં રઘુનાયક શરણ અબ, જાઉં દેહુ જનિ ખોરિ ॥

ઈસસે સિદ્ધ હોતા હે કિ ભગવદ્ શરણાગતિ કરનેવાલેકો અમાનિતાદિ ગુણ પ્રથમ અપનાના ચાહિયે. "સબહિ માનપ્રદ આપુ અમાની", ઔર ઉસીકો જ્ઞાન ભી બતાયા ગયા હે– "જ્ઞાન માન જહઁ એકૌ નાહિં."

સર્વ અવલંબનકો ત્યાગકર શરણાગતિ કરની હોતી હૈં– યહ બાત વિભીષણકે આકાશમેં ખડા હોકર બોલનેસે સૂચિત હોતા હૈ કિ "આકાશ શૂન્ય હે, મૈં ભી સર્વાલંબન શૂન્ય હૂઁ."

વારાણસીસે ૨૧–૨–૬૨ કે પત્રમેં શ્રી ગુરુદેવને લિખા હે કિ મૈ કલકત્તા જાનેકા

સોચ રહા હૂઁ, ઔર ભાવનગર ભી. તારીખ ૪ તક યહાઁ હૂઁ ઔર ૮–૯–૧૦ તક ચિત્રકૂટકા વિચાર હૈ. ઈન્દૌરસે ૨૭–૨–૬૨ કા પત્ર હૈં કિ મૈં કાશી જાકર ૨૩ તક રહૂઁગા– પત્ર દેના. વારાણસીસે ૨૮–૨–૬૨ કે પત્રમેં લિખા હૈ કિ ૬ તારીખકો મૈં ચિત્રકૂટ જા રહા હૂઁ. ૧૬ કો કલકત્તા ભ્રમણકો.

નાસિક :– બનારસસે ૧૬–૩–૬૨ કો શ્રી ગુરુદેવકી ઓરસે મુઝે ૫૦૦ રુપયેકા મનિઓર્ડર મિલા. લિખા હૈ કિ કુમુ– ગોદાવરી ગંગાજીકે તટ પર રોજ રોજ મિઠાઈ વ નમકીન બાંટ દેના. કલકત્તાસે ૨૯–૩–૬૨ કા પત્ર મિલા કિ સ્વાસ્થ્ય સાધારણ. મૈં બમ્બઇ તા. ૮ કો પહુઁચૂઁગા. યદિ તુમ આનેકી ઈચ્છા રખો તો મુઝે આનંદ હોગા. મૈં બમ્બઇ ૮ દિન ઠહરુંગા. દેવકરણકે યહાઁ તા. ૧૦ સે સપ્તાહ હૈં. શ્રીરામનૌમિ– ૧૩–૪–૬૨ ફુલવાડી બોમ્બે–દેવકરણભાઈકે યહાઁ શ્રી ગુરુદેવકી સન્નિધિમેં મનાઈ ગઈ.

માનવતાકે સનાતન આદર્શ શ્રી રામ

વાલ્મીકિ રામાયણમેં આર્ય સંસ્કૃતિકા સાક્ષાત્ દર્શન હૈ. આર્ય પ્રજાકી નૈતિક ભાવનાએ, રાજકીય ઠોસ નીતિયાઁ તથા સામાજિક ઔર કૌટુંબિક સમ્બન્ધ વ ભાવનાઓંકા આદર્શ નિરુપણ કિયા હૈ. આર્યપ્રજાકી પ્રખર નૈતિકતાકા દર્શન હોતા હૈ.

શ્રીરામકે પ્રત્યેક પહલૂ દેખો. લોકનેતા, રાજા, પુત્ર, ભાઈ, પતિ, મિત્ર, શિષ્ય, ૧ શત્રુકા પહલૂ ભી દેખો. શ્રી રામકી નીતિમત્તા ઈતની ઉચ્ચ સ્તરકી હૈ કિ નીતિ, સ્વાર્થકા ત્યાગ વ બલિદાન સહજ ભાવસે હો જાતા હૈ ઔર રામજીકો ઉસકા કિંચિંત્ માત્ર ભી રંજ નહીં. ઈસીલિયે આજ પર્યંત રામજીકા આદર્શ લોગોંકો સ્વીકાર્ય રહા હૈં.

શ્રીરામકા આદર્શ માનવીય આદર્શ હૈ. શ્રીરામ રાજાપુત્ર હૈ. સહજ સ્વભાવસે હી ઉન્હોંને નિસ્પૃહતા, નીતિ, ન્યાય, સત્ય, પ્રેમ, કર્તવ્યપાલન, શૌર્ય, કરુણા, દયા, સમત્વ, આદિકા સાંગોપાંગ આચરણ કિયા હૈં. તો લોગોને મર્યાદાપુરુષોત્તમ કહા, ભગવાન કહા. શ્રીરામજીને આર્યપ્રજાકે આધ્યાત્મિક મૂલ્યોંકા પાલન કિયા હૈ. વસિષ્ઠિમુનિને "યોગવાસિષ્ઠ મહારામાયણ" મેં ઈસી તત્ત્વજ્ઞાનકા ઉપદેશ દિયા હૈ ઔર કહા કિ ઈન્હીં આદર્શોંકા પાલન કરોં ઔર પ્રજાકો જાગ્રત કરો.

વનવાસકી આજ્ઞાકા પાલન ક્યોં કરના ? લક્ષ્મણજીને ઐસા વિરોધ વ્યક્ત કિયા થા. પરંતુ શ્રીરામને કહા કિ પિતાકી આજ્ઞાકા પાલન પુત્રકો કરના ચાહિયે. પિતાકી સત્યનિષ્ઠા કી રક્ષા ભી પુત્રકો કરની ચાહિયે. રાજ્યકારભારકા ભી આદર્શ સત્યનિષ્ઠાકો હી સ્થાપિત કરના હૈં ઔર રાજાકી યહ ફરજ હૈં, તો ફિર મૈં રાજ્યકારભાર કિસ પ્રકાર હાથમેં લે સકતા હૂઁ !! તાત્પર્ય કિ રાજાકે લિયે ભી સત્યપાલન વ કર્તવ્યપાલનકી નિષ્ઠાકા હી આદર્શ આચરણ હૈં.

દશરથજીને ભી કહા હૈ કિ મેરેકો કેદમેં ડાલ દો ઔર તુમ વનમેં ન જાઓ– યહાઁ હી રહો– રાજ્ય સમ્હાલ લો. તબ ભી શ્રીરામજી સત્યપાલનકે આદર્શમેં અડિગ

રહતે હૈં. વસિષ્ઠજીને કહા કિ તબ ફિર તુમ અયોધ્યાજીકે બાહર ઉપવન બગીચેમેં નિવાસ કરો ઔર વહાઁસે રાજ્યભાર વહન કરો. તબ ભી રામજીને કહા કિ રાજ્ય પાનેકી લાલસા નહીં હૈ. પરન્તુ આજ્ઞાપાલન વ સત્યનિષ્ઠાકે આદર્શોકી રક્ષા કરનેમેં હી મેરે મનકી પ્રસન્નતા હૈ. રાજ્યતિલકકે જગહ વનવાસકી આજ્ઞા હુઈ હૈ તો ઈસમેં નિયતિકે ચક્કો શાંત પ્રસન્ન ચિત્તસે સ્વીકાર કરના હી ચાહિયે. ઐસા મૈં માનતા હૂઁ. નિયતિને ન માલૂમ ઈસ તરહ વનવાસ દેકર મેરે નિમિત્તસે ક્યા ક્યા કાર્ય કરના ચાહા હોગા !!

વનવાસ સ્વીકાર કિયા હૈ તો અસુરોંકા પરિચય હુઆ– નાશ હુઆ. સુગ્રીવ, વાલી વ હનુમત્તલાલજીકે સખા બને. રાવણકી વૈરભક્તિ પહચાની હૈ ઔર ઉનકા કુલ સમેત ઉદ્ધાર કિયા હૈ. ઔર ઉસકે રાજ્યકે એક પૈસાકો ભી છૂઆ નહીં. લંકાકા રાજ્ય પૂરાપૂરા વિભીષણજીકો દે દિયા. રાવણકી રાજનીતિકી દક્ષતા, ઉદારતા ઔર રાવણકે અદ્વિતિયમ્ પરાક્રમકા ભી દર્શન કિયા હૈં, ઔર સબકો કરાયા હૈ.

આજ ભી શ્રીરામકા આદર્શ એક તેજસ્વી સત્યપૂર્ણ આદર્શ રાજાકા પ્રજાકે દિલમેં અક્ષુણ્ણ બના રહા હૈ. ચારિત્ર્યભ્રષ્ટ, નીતિભ્રષ્ટ રાજા યા નેતા પ્રજાકા દૈન્ય બઢાતા હૈ– જબકિ નીતિવાન, ચારિત્ર્યવાન રાજા પ્રજાકા તેજ, શૌર્ય, ઉદ્યોગ–વ્યાપાર, વૈભવ, ધર્મપાલન, નીતિ–સત્યકા પાલન બઢાતા હૈ. ઔર તબ પ્રજા શ્રીમંત, ધીમંત, બલવંતકે સાથ સાથ ધર્મનિષ્ઠ સત્વગુણી હોતી હૈં. ઔર સુખસંપત્તિકે સાથ શાંતિ, પ્રસન્નતા સબકો પ્રાપ્ત હો જાતી હૈ.

રામભક્તિકા અધિકારી કૌન હૈ !

ભૂખે–પ્યાસે લોગોંકો ઈશ્વરકી, માનવતાકી યા સંસ્કાર– સંસ્કૃતિકી બાતેં કરના યહ શર્મકી બાત હૈં. આદર્શ યા આધ્યાત્મિકતાકા પોલપાલ નહીં હૈ. રામરાજ્યકા આદર્શ ક્યોં અભી તક સ્વીકાર્ય હૈ ? સંપત્તિકે સાથ સમઝદારી અર્થાત્ સમભાવ સ્થિર કરને પર હી મનુષ્યકી સંસ્કારિતાકા નિશ્ચય હો સકતા હૈ. સમભાવ હોગા તો દયા, દાન, ઉપકારસે રહિત વહ રહ નહીં પાયેગા યહ નિશ્ચિત્ હૈ. સંઘર્ષ હૈ, પુરુષાર્થ હૈ, સફલતા હૈ– સબ કુછ હૈ, પરંતુ સમતા, સમઝદારી, સંસ્કારિતાકા ક્યા હાલ હૈ ? આત્મોન્નતિ જૈસા કુછ હૈ નહીં !

શ્રીરામભક્તિકા અધિકાર ઉન્હીંકો હૈં જો અપને કર્તવ્યોંકા સાંગોપાંગ પાલન કરતા હૈ. કર્તવ્ય પાલનમેં દયા, કરુણા, કપટ, ત્યાગ નિઃસ્વાર્થ સેવાભાવ–પરહિત ભાવના ઔર વ્યાપક પ્રેમભાવના આદિ બાતેં જરુરી હૈ. દૂસરોંકો કષ્ટ ન હોવેં, દૂસરોંકા અહિત ન હોવેં ઐસી સતત ચિંતાકે સાથ જો કર્તવ્ય પાલનમેં રત હૈં વો હી રામભક્તિકા અધિકારી હૈ.

રામ ભગત પરહિત નિરત પર દુખ દુખી દયાલ ।
ભગત શિરોમનિ ભરત તે જનિ ડરપહુ સુરપાલ ॥

ઈસીલિયે, યહ ધ્રુવ હૈ કિ દૂસરોંકે દુઃખ, કષ્ટ આદિ દૂર કરનેકે લિયે રામભક્ત સદૈવ તત્પર હોતા હૈ. ઈસીલિયે મૈં દાવેકે સાથ કહતા હૂઁ કિ દૂસરોંકે હિતકે લિયે અપને પ્રાણોંકી બાજી લગા દેના રામભક્તકે લિયે બિલકુલ સહજ બાત હૈ.

ઐસી ભક્તિ કર ઘટ ભીતર છોડ કપટ ચતુરાઈ ।
સેવા વંદન ઔર ચતુરાઈ સહજ મિલે રઘુરાઈ ॥

રામનૌમિ ઉત્સવ....."સબ હો જાયેગા" !

તા.૧૩–૪–૬૨ કો શ્રીરામનૌમિકા ઉત્સવ ઝરિયામેં પુરુષોતમભાઈ સોનપાલ કે ઘર મનાને જા રહા થા. સબ તૈયારિયાઁ વ પ્રબંધ અચ્છા કિયા ગયા થા– પ્રેમ ઔર ઉદારતા યુક્ત. પરન્તુ દૂધકી ખૂબ અછત થી. શાંતાબહનને કહા કિ દૂધ નહીં મિલ સકેગા– ઈસલિયે પાવડરકા દૂધ ઉપયોગમેં લેના પડેગા. લેકિન યહ ખામી મહસૂસ હોતી હૈ, જચતા નહીં હૈ. શ્રી ગુરુદેવને કહા– "સબ હો જાયગા"

દૂસરે દિન ગાયકે ઝુંડકે સાથ ગોપાલક લોગ સ્થાનકે નજદીક આ પહુઁચે. વે લોગ ગાયે બેચનેકો આયે થે, પરન્તુ વે ભી જબ તક સબ ગાય બેચા ન જાય તબ તક દૂધકે ગ્રાહકોંકી તલાશમેં થે. શાંતાબહન યહ સમાચાર સુનકર ખુશ હો ગઈ ઔર દૂધ ખરીદનેકી બાત પક્કી કરવા લી.

ઈસ તરહ ગાયકે શુદ્ધ દૂધ સંતોકો–બ્રાહ્મણોંકો–મેહમાનોંકો મિલને લગા. કરિબ ૪૦૦–૫૦૦ મેહમાનોંકે લિયે દૂધકી બાસુંદી, શ્રીખંડ, ક્ષિરપાક, દહીં, છાશ આદિ છૂટસે બનતે રહે. ઉત્સવકે સમાપ્તિકે દિન સામ તક સબ ગૌ બેચી ગઈ– તબ તક ગોપાલકોં નહીં બેચ સકે થે. જરીયામેં ઈસ પ્રકાર કભી ગાયકે ઝુંડ આયે નહીં થે. ઈસકા સબકો આશ્ચર્ય હુઆ કિ કભી ભી ઈસ તરહ ગાયકે ઝુંડ આયે નહીં થે– લેકિન યે કહાઁસે આ ગયે ?

ઠાકોર સૂર્યસિંહજી સિસોદિયા (ગુનાવાલે)કી નોટમેંસે :–

પ્રાર્થના

મુંબઈ, ૧૪–૪–૬૨. શ્રી ગુરુદેવ દેવકરણભાઈ કે યહાઁ પધારે હૈ.

શ્રી ગુરુદેવ :– આપ લોગ દર્શન કરતે હૈં. કુછ લેકે જાતે હૈં ? પત્ર આતેં હૈ. ઈસ આશાકો લેકર આતે હૈં કિ કુછ પ્રાપ્ત હો જાવેં. પૂર્વ સંસ્કારોસે સંબંધિત હૈ. "સર્વ સુખિનઃ સન્તુ....સર્વે સન્તુ નિરામયાઃ સર્વેભદ્રાણિ પશ્યન્તુમા કશ્ચિત્ દુઃખ માપ્નુયાત્." યહ પ્રાર્થના સબસે પહલે ઉઠતે હી સબકે કલ્યાણકે હેતુ કરતા હૂઁ. આપમેં આત્મબલ જિતના બઢતા હૈ ઉતના હી ફલ હોતા હૈ. અંતઃકરણ ઉતના હી સ્વચ્છ હોના ચાહિયે. માનસિક પ્રાર્થના કરના ચાહિયે.

રામ રામેતિ રામેતિ રમે રામે મનોરમે ।
સહસ્ત્ર નામ તત્તુલ્યં રામનામ વરાનને ॥

ઈસ આશયકો લેકર ગદ્‌ગદ્ કંઠસે પ્રાર્થના કરેં. હમારી પૂર્ણ નિષ્ઠા ભજન ભક્તિ પર નિર્ભર કરતી હૈ. આપ ભી ભજન કરેં. મૈં તો પ્રાર્થના કરતા હૂઁ. આપ ભી પ્રાર્થના કરેં, ઈશ્વર આરાધના કરેં. મૈં તો સુબહ ઉઠકર વિશ્વકા મંગલ કરે યહી ભગવાનસે પ્રાર્થના કરતા હૂઁ. ઈસ પ્રકાર આપ ભી વિશ્વ મંગલકે લિયે પ્રાર્થના કરેં. આપ હમારી મદદ કરેં. ભગવાનસે અપને કાર્યકે લિયે પ્રાર્થના કરેં. ઈધર મૈં ભી આપકે કાર્યોંકે લિયે પ્રાર્થના કરુઁ. આપ પ્રાર્થના કરકે મેરી મદદ કરેંગે તો આપકે કાર્ય શીઘ્ર સફલ હોંગે.

હમારી પ્રાર્થના કૈસી હોની ચાહિયે ? બાલક માતાસે કિસ પ્રકાર ચિપકતા હૈ ? ઉસી પ્રકાર નિકટ પહુઁચકર પ્રાર્થના કરેં. વહ અવશ્ય પૂરા કરેંગે. ભગવાન નારાજ હો જાવેં તો વહ અપને ધામ ભેજ દેંગે. પ્રસન્ન હો જાવેંગે તો બસ ! ફિર ક્યા હૈ ? "બસ" ! ઈસી મેં હો જાયેંગે સબ ! માતા ખીજતી હૈ, કિન્તુ હૃદયમેં ઉદારતા તો હૈ. એક હી ઉપાય હૈ... ઉનસે પ્રાર્થના કરેં. નેત્ર ખુલતે હી મૈં પહલે આપકે કલ્યાણકી પ્રાર્થના કરતા હૂઁ. હમારે પતિતપાવનજી કભી છોડના નહીં જાનતે હૈં. ઊંટ, મકોડા, ભગવાન રામ– યે એક બાર પકડ લેતે હૈં ફિર છોડના નહીં જાનતે હૈં. ઉનસે પ્રાર્થના કરેં– અપને દુઃખોકી. વહ દુઃખ મિટા દેંગે.

પ્રાર્થના માને સ્તુતિ, વિનંતિ. આજીજી નહીં, કિન્તુ આત્મબલકી પ્રાપ્તિ હૈ. સંકલ્પશક્તિ, દ્રઢતા, સફલતા હૈ. પ્રાર્થના આત્મબલકી પુષ્ટિ કરતી હૈ. આત્મબલસે સહી પ્રાર્થનાસે ઈચ્છિત પ્રાપ્ત હોતા હૈ. સંકટોં કે સમય સહાયતા મિલતી હૈ. કઈ સમસ્યાઓંકા નિરાકરણ હો જાતા હૈ. ઈચ્છાઓંકી પૂર્તિ હોના તો સહજ બાત હૈ.

આપ સ્વયં પ્રાર્થના કરકે મેરી મદદ કરેં. જબ આપકે કાર્ય પૂરે નહીં હોતે હૈં તબ આપ યહી સમજીએ કિ આપકી નિષ્ઠામેં તથા ભક્તિમેં કમી હૈ. લોગ કહતે હૈં કિ ઘરમેં રહકર ભજન કૈસે હોગા ? મનુષ્ય ચાહે તો ઘરમેં રહકર ભગવાનકો પ્રાપ્ત કર સકતા હૈ. ઘરમેં રહકર ભજન નહીં હો સકતા, યહ મનકા વિચાર હૈ. કરના નહીં હૈ. દોષ બતાના હૈં. ઘરમેં રહકર દોનોં બનતે હૈં. ઈસમેં ક્યા દેખના હૈ ? સંયમકા વિષય સુનો. યદિ હમેં કરના હૈ તો ઘરમેં રહકર ભજન કરો.

ન્યાયધીશ દોનોં પક્ષોંકી સુનતા હૈ, કિન્તુ જો બાત જરૂરી નહીં હોતી હૈ ઉસે છોડ દેતા હૈ. ઈસી પ્રકાર ઘરમેં જો બાત રુચિકી નહીં હૈ ઉસે છોડ દો. ઘર છોડ ઘર ઘર ફિરે... ઘર ઘર ફિરે તો છોડા કહાઁ.

રખિહઉં તાહિ પ્રાણકી નાઈ

વિભીષણ મિલને આયા તબ શ્રીરામજીને સુગ્રીવ તથા અન્યસે પૂછા કિ– ક્યા કરે ? સુગ્રીવ રાજનીતિજ્ઞ થે. ઉન્હોંને કહા કિ બાંધકર રખના ચાહિયે. ક્યોંકિ અપના ભેદ લે જાવેગા. તો બહુત અનર્થ હો જાવેગા. શ્રી હનુમાજીને કહા– પહલે

વિભીષણસે પૂછા જાવે કિ વહ કૈસે આયા હૈ ? તબ જો સ્થિતિ હો, ઉસે સમય પર વિચાર કિયા જાવે.

શ્રી ભગવાન ઈસ વિચારસે સહમત હો ગયે. કિન્તુ સુગ્રીવકો યહ મત નહીં ભાયા ઉનકા વિચાર યહી થા કિ બાંધકર રખા જાવેં. સુગ્રીવસે ભગવાનને કહા–" મમ પન શરણાગત ભય હારી" ફિર કહા– "સન્મુખ હોઇ જીવ મોહિ જબ હિ, જન્મકોટિ અઘ નાસે તબહિ". ફિર કહા "રખિહઉં તાહિ પ્રાણકી નાઇ." ઔર ભી કહા– "જો પે દુષ્ટ હૃદય સોઈ હોઈ, મોરે સનમુખ આવ કિ સોઈ." જો દુષ્ટ જીવ હોતે હૈં વે મેરે સન્મુખ નહીં આતે હૈ. વિભીષણને આકર પ્રાર્થના કી.

શ્રવન સુજસ સુનિ આયઉ, પ્રભુ ભંજન ભવભીર ।
ત્રાહિ ત્રાહિ આરતિ હરન, સરન સુખદ રઘુવીર ॥

કરુણાનિધિ દીનબંધુ ભગવાન હૈ. બહુત દયાલુ હૈ. આપકી શરણમેં જાવેં ફિર ન રખે યહ કૈસે હો સકતા હૈ ? શત્રુકો કોઈ શરણ નહીં દે સકતે હૈં. પરંતુ ભગવાનને (તો) ઉસે ભી શરણ દિયા. ઈતને દયાલુ હૈ ! અવશ્ય દયા કરેંગે. અપને પ્રાણોંકી તરહ રક્ષા કરતે હૈં.

રાવણને વિભીષણસે કહા કિ યદિ લંકાકા ભેદ તૂ ન દેતા તો લંકા બિગડતી નહીં. યહ કહ કર બહુત હી શક્તિશાલી બાણ રાવણને છોડા. શ્રીરામજીને સોચા– યહ બાણ વિભીષણકો લગ જાયેગા તો નિશ્ચિત્ હી મર જાયેગા. ઈસલિયે વહ બાણ સ્વયમ્ રામજીને ઝેલ લિયા. ઔર વિભીષણ જો ઉનકે શરણ આયા થા ઉસે બચા લિયા હૈ. ભગવાન ઈતને પ્રણકે પાલનેવાલે વ શરણાગતોંકી રક્ષા કરનેવાલે હૈં !

વિભીષણને કહા થા કિ મેરી આપકી મિત્રતા કૈસે નિભેગી ? મૈં તો રાક્ષસ, તામસ દેહવાલા હૂઁ. દૂસરા– આપકે દુશ્મન રાવણકા ભાઇ હૂઁ. મુઝે કિસ પ્રકાર નિભાયેંગે ? યાની મેરી પાપ કરનેકી મનોવૃત્તિ, (ઔર) આપકી હૈ પુન્યકી. વિભીષણને અપને સબ પાપોં વ દોષોંકો ભગવાનસે કહ દિયા. તો ભગવાન કહને લગે કિ ઉસને અપને સબ પાપ બતા દિયે. કિતના શુદ્ધ હૃદય હૈં !!

એક બાર પૂર્ણ શ્રદ્ધાસે નિષ્ઠા બાંધો

એક બાર પૂર્ણ શ્રદ્ધાસે નિષ્ઠા બાંધો, સંપૂર્ણ કાર્ય હો જાયેંગે. કથા સુનતે સમય રામ રામ કરના ચાહિયે. યાની મનમેં ભજન કરતે રહના ચાહિયે. જૈસે હી ભજનમેં અશુધ્ધ વિચાર આવે ફૌર ઉનકો કાટ દો. બિના શ્રદ્ધાકે (ભી) ભજન કરનેસે શ્રદ્ધા પૈદા હો જાતી હૈ. ભગવાનકી શરણાગતિ કરકે વિચાર–ભાવ બનાઓ....

આધ્યાત્મિક જીવનમેં અભય હોના ચાહિયે. દો ખાઁ સાહબકી દાઢીમેં આગ લગે તો કિસકી દાઢી પહલે બુઝાના ચાહિયે ? પહલે અપની દાઢી ફિર દૂસરોંકી દાઢી,

બુઝાના ચાહિયે. ફિર મિત્રોંકી દાઢી. ફિર સ્થિતિકે અનુસાર.

અથાર્ત્ પહલે સ્વયમ્ દિવ્ય બનો. ફિર ઔરોંકો દિવ્ય બનાના ચાહિયે. યોગકા અર્થ હૈ– એક વસ્તુકો દૂસરી વસ્તુસે જોડના. યાની આત્માકો પરમાત્માસે જોડના. (એક બહન– જો શ્રી ગુરુદેવસે યોગ તથા વેદોં પર બહસ કરને આઈ થી ઉસસે યહ બાત કહી થી.)

સબકો અહમ્ દે દિયા હૈં ભગવાનને. ઉસસે મનુષ્ય જિન્દા હૈં. વહ અહમ્ મનુષ્યકો જિંદા રખતા હૈ, આશા અહમ્કે હી વિભાગ હૈં. મૈંને અચ્છા ભોજન કિયા. મેરે પાસ અચ્છા મકાન હૈ, જાયદાદ હૈં. મૈં માલદાર, વિદ્યાવાન, જ્ઞાનવાન હૂઁ, હોશિયાર હૂઁ. યહ અહમ્ હૈ. ઈસમેં સુખ પ્રાપ્ત કરતા હૈ.

પુષ્કર, ૧૦–૫–૬૨ કે પત્રમેં પુષ્પા બહનકો લિખા– પ્રિય પુત્રિ પુષ્પા, સાદર આશીરવાદ. તુમ્હારા પ્રેમાલ તથા ઉપદેશાત્મક પત્ર મિલા. પઢકર સંતોષ. અબ એકાન્ત રહકર ખૂબ રામ રામ કરુઁગા. તુમારા મન બાર બાર કનડગઢ જાનેકો કહતા હૈં ઔર મેરે કહને પર ધ્યાન નહીં દેતે, તો તુમ પહલે કનડગઢ પત્ર દેકર વહાઁકા રહન–સહન, રીત, પદ્ધતિ આદિકે વિષયમેં પૂરી જાનકારી કર લો. પીછે અપને સોચેંગે. દેખો ! બિના વિચાર સાહસ નહીં કરના ચાહિયે. ઐસા કરનેસે આયુષભ પશ્ચાતાપ કરના પડેગા. મૈં તા. ૧૪ તક ઈહાઁ હૂઁ. ઔર ૧૬ સે ૨૭ તક દિલ્હી રહૂઁગા પત્ર દેના. રણછોડદાસકા આસીસ.

પરનિંદા સમ અઘ ન ગિરીસા

પુષ્કર, ૧૨–૫–૬૨. શ્રી ગુરુદેવ :– માનવકા જન્મ એક દૂસરેકે પ્રતિ ઈર્ષા, દ્વેષ યા દુશ્મનીકે લિયે નહીં હૈ, પરંતુ એક દૂસરોંકે લિયે હો સકે ઈતના સુખપ્રદ બનનેકે લિયે હૈં, હોનેકે લિયે હૈ, ઈસલિયે જબ હમ દૂસરોંકે લિયે સુખદાતા હોતે હૈ તબ હી માનવ જીવનકા લક્ષ્ય સફલ હોતા હૈ. વહ માનવ માનવ હી નહીં જો દૂસરોંકે સુખકા સાધન ન બને, વ દૂસરોંકે સુખમેં સહાયક ન હો !

નિંદા કરનેવાલેકો કભી ભી સુખકી પ્રાપ્તી હોતી નહીં હૈ. પરનિંદા કરનેકે સમાન ઔર કોઈ બડા પાપ નહીં હૈ. નિંદા કરનેમેં ઔર સુનનેમેં સહજ હી પ્રિયતા રહતી હૈ, કારણ કિ નીચે જાનેકી વૃત્તિ સબમેં સહજ હી હોતી હૈ.

ઉપર જાનેવાલી વૃત્તિયાઁ જો જો હૈં જૈસે કિ ભજન, સાધન, સમત્ત્વ, સમદર્શિતા, ઉદારતા, ઉદાસીનતા, આદિમેં ઉનકો સહજ પ્રિયતા નહીં હોતી હૈ. ઊઁચે ચઢનેમેં કષ્ટ સહન કરના પડતા હૈ, નીચે ઉતરનેમેં તો કોઈ કષ્ટ નહીં હોતા હૈ. પાનીકો કિતના હી ઊઁચે સ્થાન પર ચઢા દો– વહીંસે ભી વહ નીચેકી તરફ હી બહને લગેગા. નિંદાવૃત્તિ ભી નીચેકી તરફ બહનેવાલી હૈં. નિંદામેં પ્રિયતા રખનેવાલોંકી કભી ઉન્નતિ યા સાધનમેં વિકાસ હોના સંભવ નહીં હૈ. એક–દૂસરેકી નિંદા કરનેસે દ્વેષભાવ હોતા હૈ ઔર

દ્વેષભાવ હોનેસે કર્તવ્યાકર્તવ્ય ભૂલા જાતા હૈ. નિંદાકી પ્રેરક ઇર્ષા હૈ. ઇસીકો મત્સર કહા હૈ.

અપનેસે જ્યાદહ આગે બઢે હુએકો દેખકર, અપનેસે જ્યાદહ સુખીકો દેખકર ઈર્ષા કરના યહ અત્યંત અહિતકર હૈ. ઈર્ષાસે નિંદા કરને લગતા હૈ, તો ઈસમેં અપને હી અશાંતિ, ઉદ્વેગ વ જલનકે પાત્ર બનતે હૈં. જિસકે અંતઃકરણમેં ઈર્ષાગ્નિ જલતી હૈ ઉસકો પ્રસન્નતાકી શાંતિકે આનંદકા સુખ હી કહાઁ ?

ઈર્ષાકો—મત્સરકો દૂર કરના હી પડેગા. જો તુમકો આનંદાનુભૂતિ કરની હૈં તો ઈસકા એક હી ઉપાય હૈ— ઉદારતાકા અવલંબન લેના. મનકો, હૃદયકો, વિચારોંકો, બુદ્ધિકો ઉદાર બનાઓ. દૂસરોંકી અચ્છી, ઊચ્ચ સ્થિતિ દેખકર જલો મત, પરંતુ ઉદારતાપૂર્વક પુરુષાર્થ કરો ઔર ખુદ ઈતના ઊંચા ઉઠો કિ દૂસરોંકે સામને આદર્શકે રુપમેં તુમ ખુદ બને રહો. "ઉદારચરિતાનાં તુ વસુધૈવ કુટુમ્બકમ્" ઔર "સીયારામમય સબ જગ જાની, કરઉઁ પ્રનામ જોરિ જુગ પાની."

ઈર્ષાસે છૂટોગે તો નિંદાવૃત્તિસે ભી છૂટ પાઓગે. ઈર્ષાસે પ્રેરિત હોકર કિસીકે ઉપર મિથ્યા દોષારોપ કરના ઈસકે સમાન ઔર કોઈ અધમતા નહીં હૈ ! તુમકો જો સુખ—દુઃખ પ્રાપ્ત હોતે હૈં યે તુમારે હી કર્મોંકે ફલકે રુપમેં તુમારે પાસ આયે હૈં. દૂસરોંને ઐસા કિયા ઔર મુઝે દુઃખ દિયા, યહ ધારણા કરકે દૂસરે નિર્દોષકે પર મિથ્યા દોષ થોપના મહાન નીચતા હૈ ઔર ભારી પાતક હૈ.

કુછ પત્ર

આજ શ્રી ગુરુદેવને આનંદ બહનકો લિખા કિ તુમારા પત્ર મિલા, બહુત ખુશી હુઇ. મેરા સ્વાસ્થ્ય નરમ રહતા હૈ પર ચિંતા ક્યોં ? દુઃખ ક્યોં ? જીવનકા યહ ભી તો એક અંગ હૈ. ફિર તો ઉસી પ્રકાર સમજના જિસ પ્રકાર સ્વસ્થ શરીરમેં સમઝતે હૈં. મૈં ૨૪ કો કુમુદ આદિકે સાથમેં જયપુર જાનેકા વિચાર કરતા હૂઁ. જ્યોતિ રહના ચાહતી હૈં તો મુઝે બહુત પ્રસન્નતા હોગી.

નઇ દિલ્હી, ૧૪—૫—૬૨, શ્રી ગુરુદેવને શમ્ભુભૈયાસે ઠાકુરભાઇકો પત્રમેં લિખવાયા— દેખો ! તુમ વિચાર કરો— મનુષ્ય અપની શક્તિકા— અપના સ્વતઃ ઉપયોગ કરે તો હી વહ શક્તિ લાભપ્રદ હોતી હૈં. દૂસરોં પર નિર્ભર રહના યહ નિતાંત ભ્રમ હૈ. અભી મૈં દિલ્હીમેં ૨૬ તારીખ તક રહૂઁગા. ધીરજ રખકર સાહસસે કાર્ય કરનેમેં સફલતા અવશ્ય મિલતી હૈ.

તુમ જગત્‌કો સ્વાર્થી અથવા પરમાર્થી જો ચાહે કહો, પર જગત્‌મેં ઐસે દાખલા બહુત કમ હોગા જો તુમ્હારે જૈસે વિચારકા પોષણ કરેં. હાઁ, તુમકો સહાનુભૂતિ દેંગે, પર ક્રિયા અપને સાહસ પર હી નિર્ભર હૈ. કોઈ સબ કાર્યમેં અપના છોડકર તુમારા કરેં યહ ઈસ જગતમેં અસંભવ હૈ. ઈસ કારણ તુમ આશાઓં પર લાત માર કહીં

એકાન્તમેં ભજન કરો ઔર જીવન સફલ બનાનેકા પ્રયત્ન કરો તો સચ્ચી શાન્તિ મિલેગી.

દિલ્હીસે ૨૨–૫–૬૨ કે પત્રમેં લિખા હૈ કિ કુમુ, સાવધાન હોઓ ! મૈં તુમકો સદૈવ નિદોર્ષ જાનતા હૂઁ ઔર કભી તુમકો દોષિત નહીં બતાયા, યહ નિશ્ચય કરો. જગત્‌કે પીછે અપને સંતુલન ખોના ? યે સબ કચડા મનસે બાહર નિકાલ દોગી તભી શાન્તિ મિલેગી.

દેખ કમુ ! શરીર સ્વાસ્થ્ય નહીં બિગાડના. જુકામ ઔર બુખાર હૈ તુઝે, ઐસા રવિન્દ્રસે માલુમ હુઆ હૈ. તારસે ખબર દેના. શરીર બિગાડનેકા તુઝે કોઈ અધિકાર નહીં હૈ. અનાધિકાર ચેષ્ટા કરના પાપ હૈ. મુઝે બરાબર ખ્યાલ હૈ– એક દિન તૃ સુખાનુભવ કરેગી. તૂ બિના કિસી વિચારકે મેરી આજ્ઞા પાલન કર. કલ નાની બહનકી પરિક્ષા સમાપ્ત હોતી હૈ. વહ પાસ (ઉત્તીર્ણ) હો યહી ભગવાનસે પ્રાર્થના. કમુ, જલ્દી ન કર. મેરી શપત હૈં.

દિલ્હીસે ૨૩–૫–૬૨ કે પત્રમેં શ્રી ગુરુદેવને લિખા કિ કુમુદ, મેરે પર વિશ્વાસ કરો ઔર એક બાર ઔર સમય દો. મુઝે પૂર્ણ આશા હૈ કિ તુમારા મન બરાબર વિશ્વાસ કરકે સમય દેગા ઔર મૈં એકાન્ત લેને યોગ્ય બનૂઁગા. મેરા વિશ્વાસ કરો કમુ, મૈં પૂર્વ કહે અનુસાર કાયા કલ્પકો એકાન્તમેં....મેરે વાસ્તે, ભગવાન વાસ્તે, થોડા ઔર કાલકી અપેક્ષા રખો કુમુદ !!

દિલ્હીસે ૨૯–૫–૬૨ કે પત્રમેં લિખા હૈઃ–

ઓઠોં પર સૂખી હઁસી હિયમેં સજન વિયોગ ।
"બના" સમઝ મન યહી હોત હૈ બિરહનકે રોગ ॥
જિસકા પ્રીતમ જૂદા હો જાવે,
ઉસકો નીંદ ન આવે...
બડી બડી ક્યારિ ઊંચી અટારી, ચઢનેમેં જિયરા જાવેં,
ઉસકો નીંદ ન આવે...
ચુન ચુન કલિયાઁ સેજ બિછાઈ, સોતેમેં જીઆ ઘબડાયે,
ઉસકો નીંદ ન આવે...

બિરહન, ચાતક, પ્રેમી, ભક્ત સબકી ચર્યા, મન સ્થિતિ સમાન હૈં.

માવિન્કેરે, ૨–૬–૬૨કે પત્રમેં લિખા– પ્રિય પુત્રી પુષ્પા સાદર આશીરવાદ. આજ શામકો મૈં આબૂ આયા હૂઁ. તુમ્હારા ધ્યાન તો બરાબર રખતા હૂઁ. ઔર પત્ર ભી બરાબર દેતા હૂઁ. પરંતુ તુમ કભી કભી અચ્છે અચ્છે પત્ર લિખ દેતી હો ઈસસે આનન્દ આતા હૈં. યહ ઠીક હૈં કિ.... દેખો ! યહ તો તુમ જાનતી હો કિ મેરા જીવન ભ્રમણશીલ હૈ. મૈં સાથ કૈસે રખ સકતા હૂઁ ? પુત્રી પિતાકે સાથ કબ તક રહ સકતી હૈ ? અસ્તુ.

તુમ લિખતી હો કિ મૈં કહીં ચલી જાઉંગી. યહ વિચાર ઠીક નહીં હૈ. ઈસસે તો–

ઈસી કારણ મૈં કહતા હૂઁ કિ અપના સ્વતંત્ર જીવન વ્યતિત કરનેકે લિયે તેરે લિયે લગ્ન કરના અતિ ઉત્તમ કાર્ય હૈ. મૈં યહાઁ પર દસ પંદ્રહ દિન ઠહરુઁગા. જયરામભાઈકી તબિયત અચ્છી હૈ. પત્ર જલ્દી દેના. દેરી કરના નહીં. મેરી તબિયત ખરાબ હૈ. ઈસલિયે શમ્ભુસે પત્ર લિખવાયા હૈં. (સ્વહસ્તાક્ષરમેં લિખા)– પ્રિય પુષ્પા, તુમ ખૂબ વિચાર કરો. રણછોદાસકા આશીસ.

આબૂસે ૬–૬–૬૨ કે પત્રમેં હરિભાઈકો લિખા કિ સ્વાસ્થ્ય ઠીક હૈં. કુમુદ ડહાણૂ પહુઁચ ગઈ હૈ. પાર્વતી યહાઁ ગઇ હૈ. રંજન ગિરીશ યહાઁ પર આયે હૈં. બા યહાઁ હૈ. જયરામભાઈ, બબીબહન ખૂબ સેવા કરતે હૈં. ઔર જગદીશ, શંભુ ખૂબ સેવા કરતે હૈં. યહાઁ પર અવ્યક્ત નગરકી ખૂબ બાતેં ચલ રહી હૈ. જમીન જલ્દી મિલ જાવેં, બગીચા ભી હોના. ખૂબ જાદા (જ્યાદા) જમીન લેના. ઔર અપના અપના રુમ સબ બના લેં, ઔર આનંદમેં રહેંગે ઈત્યાદિ. મૈં ભી હાઁ કરતા હૂઁ, તો તુમ ભી સહજ પ્રયત્ન કરના. પ્રભુકી ઈચ્છા તો પ્રભુ જાને !

આબૂસે ૬–૬–૬૨ કે દૂસરે પત્રમેં શ્રી ગુરુદેવને લિખા :– પ્રિય પુત્રિ પુષ્પા, સાદર આશીરવાદ. તુમ્હારે દોનોં પત્ર મુઝે મિલ ગયે. વિચાર ઉત્પન્ન હુએ કિ... આખિર તુમકો હો ક્યા ગયા જો હમેશ હી બે સર–પૈરકી બાતેં લિખા કરતી હો ! જો કભી મૈં સોચ નહીં સકતા. પુષ્પા ! તુમ મેરે પત્રોંકો ઠીકસે પઢકર વિચાર નહીં કરતી, કેવલ બિના વિચાર કિયે અપને વિચારકો ઠીક સમઝતી હો. યહ કહાઁ તક ઠીક હૈ ? સોચો ! લડકીઓંકો સુખી જીવન યાપન કરને કા તો સત્ય માર્ગ લગ્ન હી હૈં, બાકી વિડમ્બના હી હૈં. દેખો ! ખૂબ વિચારો, તુમારા જીવન કિતના સુકુમાર હૈં કિ તુમ કિસી આશ્રમ યા સંસ્થામેં ઠહર નહીં સકતી. મેરી અનુભૂતિ અનુસાર કહતા હૂઁ કિ યદિ જરા ભી ગૈરસમઝકા પગલા લિયા તો દુઃખી–દુઃખી હો જાવોગી. ઔર તુમારે કુટુમ્બકો દુઃખી કરોગી, ઔર ઘોર પશ્ચાત્‌પ હોગા. મેરા શરીર ઠીક નહીં રહતા. રણછોડદાસ.

ડહાણૂ, માઉન્ટ આબૂસે ૯–૬–૬૨ કો પત્ર લિખા કિ– કુમુદ, કોઇ સામાન એકત્ર કરના નહીં. કમુ, મૈં જિસ પ્રકાર ૨૫ વર્ષ પહલે કેવલ કમ્બલ– કમંડલસે અપના નિર્વાહ પર્યાપ્ત સમઝતા થા વહી અબ ભી રખના ચાહતા હૂઁ. તુમ ભી ઈસી ભાવના પર વિચાર કરના.

આબૂસે ૨૪–૬–૬૨ કે પત્રમેં લિખા કિ માઁ, સ્વાસ્થ્ય કૈસા હૈ ? મૈં ક્યા કરુઁ ? પ્રભુકા લગ્ન ૫ તારીખકા હૈ ઔર ૭ કો નૈરોબી અકસ્માત જાના પડ રહા હૈ. આબૂસે ૨૫–૬–૬૨ કો શ્રી ગુરુદેવને આનંદબહન કો લિખા– મેરા સ્વાસ્થ્ય ઠીક ઠીક હૈં. ખાસ તો લિખનેકા કિ મૈં તા. ૮ જુલાઈકો ૯૯ ટકા નૈરોબી આફ્રિકા જાનેવાલા હૂઁ. તો કુમુદકા ક્યા વિચાર હૈં ?

આબૂસે ૩૦–૬–૬૨ કો તાર મિલા કિ "તુમ પહલી જુલાઈકો વીરમગામ સ્ટેશનસે સૌરાષ્ટ્ર એક્સપ્રેસમેં મેરે સાથ હોઓગી ઐસી ઈચ્છા હૈં." ઈસકે અનુસાર

૧–૭–૬૨ મૈં વિરમગામ પહુઁચી– વહાઁસે શ્રી ગુરુદેવકે સાથ માશા–માશીબા– સબ રાજકોટ પહુઁચે.

રાજકોટ, ૨–૭–૬૨ સે ૪–૭–૬૨.

બાહુક વિધિ

હનુમાન અંજનિસૂનૂ, વાયુનસૂનુ મહાબલ ।
રામેષ્ટ, ફાલ્ગુનસખા, પિંગાક્ષૌ, અમિતવિક્રમઃ ॥
ઉદધિક્રમનશ્ચૈવ, સીતાશોકવિનાશનઃ ।
લક્ષ્મણપ્રાણદાતૃશ્વ દશગ્રીવસ્ય દર્પહા ॥
એતદ્ દ્વાદશ નામાનિ કપિન્દ્રસ્ય મહાત્મનઃ ।
પ્રાતઃકાલે, પ્રદોષે, ચ યાત્રાકાલે ચ યઃ પઠેત્ ॥
તસ્ય રોગ, ભયમ્ નાસ્તિ સર્વત્ર વિજયી ભવેત્ ॥

(શ્રી ગુરુદેવને સકલ વિઘ્ન શમનકે લિયે જો બાહુક વિધિકા નિર્દેશ કિયા થા વહી યહાઁ પર પાઠકોં કી સુગમતા કે લિયે પંચોપચાર પૂજા પૂર્ણરુપમેં બતાઈ ગઈ હૈં.)

શ્રી ગુરુદેવ :– (૧) એક સુંદર આસન પર શ્રી હનુમાનજીકી મૂર્તિ પધરાવેં સામને– પૂર્વાભિમુખ દર્ભાસન યા ઊનકે આસન પર બૈઠકર એક આચમન ઔ એક પ્રાણાયામ કરના. પશ્ચાત્ પૂજન કરના– ઈસ પ્રકાર :–

ૐ શ્રી ગણેશાય નમઃ । ૐ શ્રી ઈષ્ટ દેવતાભ્યો નમઃ । ૐ શ્રી હનુમતે નમઃ । ૐ શ્રી સદ્ગુરુ પરમાત્મને નમઃ ।

(૨) વક્રતુંડ મહાકાય સૂર્યકોટિ સમ પ્રભ ।
નિર્વિઘ્નં કુરુ મે દેવ સર્વ કાર્યેષુ સર્વદા ॥

ૐ નમઃ શ્રી સદ્ગુરુ પરમાત્મને. ૐ શ્રી સીતારામાય નમઃ ।

(૩) ૐ અપવિત્રઃ પવિત્રો વા, સર્વાવસ્થાં ગતોઽપિ વા ।
યઃ સ્મરેત્ પુંડરીકાક્ષં, સ બાહ્યાભ્યન્તરઃ શુચિઃ ॥

ઈસ મંત્રસે અપને શરીર પર ઔર પૂજન સામગ્રી પર જલ છિડકના.

(૪) ધ્યાનમ્ :– દાહિને હાથમેં પુષ્પ લેકર–

અતુલિત બલધામં હેમશૈલાભદેહં, દનુજવનકૃશાનું જ્ઞાનિનામગ્રગણ્યમ્ ।
સકલગુણનિધાનં વાનરાણામધિશં, રઘુપતિ વરદૂતં વાતજાતં નમામિ ॥

ઈસ મંત્રસે યુક્ત ધ્યાન કરના. પશ્ચાત્ પુષ્પ શ્રીહનુમાનજી કી મૂર્તિ પર ચઢા દેવે.

(૫) આવાહનમ્ :–

શ્રીરામચરણામ્ભોજ યુગલ– સ્થિરમાનસમ્ ।
આવાહયામિ વરદં હનુમન્તમભીષ્ટદમ્ ॥

ઈતિ હનુમતે આવાહનં સમર્પયામિ. ઈસ મંત્રસે શ્રીહનુમાનજી પર પુષ્પ ચઢાવે.

(૬) આસનમ્ :–

નવરત્નમયં દિવ્યં ચતુરસ્રમનુત્તમમ્ ।
સૌવર્ણમાસનં તુલ્યં કલ્પયે કપિનાયક ॥

આસનમ્ સમર્પયામિ– ઈસ મંત્રસે શ્રીહનુમાનજી પર અક્ષત ચઢાવે.

(૭) ગન્ધમ્ :–

દિવ્ય કર્પૂર સંયુક્તં મૃગનાભિસમન્વિતમ્ ।
સ કુંકુમં પીતગન્ધં લલાટે ધારય પ્રભો ! ॥

ગન્ધમ્ સમર્પયામિ. ઈસ મંત્રસે શ્રીહનુમાનજીકો સુગન્ધિત ગન્ધ (ચન્દન યાં ઈત્ર) લગાવે.

(૮) પુષ્પાણિ :–

નાના સુગન્ધિ પુષ્પાણિ યથાકાલોદ્ભવાનિ ચ ।
પૂજયે ત્વાં કપિશ્રેષ્ઠ ! ગૃહાણ પરમેશ્વર ॥

પુષ્પ (અથવા પુષ્પમાલા) સમર્પયામિ. ઈસ મંત્રસે શ્રીહનુમાનજીકો પુષ્પ (અથવા માલા) ચઢાવે.

(૯) ધૂપમ્ :–

દિવ્યં સુગુગ્ગુલં સાજ્યં સ–દશાઙ્ગં સ– વાહ્નિકમ્ ।
ગૃહાણ મારુતે ! ધૂપં સુપ્રિયં ઘ્રાણતર્પણમ્ ॥

ધૂપમ્ દર્શયામિ. ઈસ મંત્રસે શ્રીહનુમાનજીકો ધૂપ દિખાવે.

(૧૦) દીપમ્ :–

ધૃતપૂરિતમુજ્જવાલં સિતસૂર્યસમપ્રભમ્ ।
અતુલં તવ દાસ્યામિ વ્રતપૂર્ત્યૈ સુદીપકમ્ ॥

દીપં દર્શયામિ. ઈસ મંત્રસે શ્રીહનુમાનજીકો દીપ દિખાવે.

(૧૧) નૈવેદ્યમ્ :–

સ–શાકાઽપૂપ–સૂપાઢ્ય–પાયસાનિ ચ યત્નતઃ ।
સ–ક્ષીર–દધિ–સાજ્યં ચ સાઽપૂપં ધૃતપાચિતમ્ ॥

નૈવૈદ્યં નિવેદયામિ. ઈસ મંત્રસે શ્રીહનુમાનજીકો નૈવેદ્ય સમર્પણ કરે. હો સકે તો ફલ, સૂખે ફલ (સૂકા મેવા) ભી નૈવૈદ્ય કે સાથ ધરાના.

(૧૨) પાનીયમ્ :–

ગંગા–યમુના–સરયૂ ચ ગોદાવરી શુધ્ધં પ્રિયમ્ ।
પાનીયં પાવનોદ્‌ભૂતં સ્વીકુરુ ત્વં દયાનિધે ॥

પાનીયં સમર્પયામિ. ઈસ મંત્રસે શ્રીહનુમાનજીકો જલપાત્ર ધરના.

(૧૩) નમસ્કારમ્ :–

નમસ્તેઽસ્તુ મહાવીર ! નમસ્તે વાયુનન્દન્ ।
વિલોક્ય કૃપયા નિત્યં ત્રાહિ માં ભક્તવત્સલ ! ॥

હનુમાનજીકો નમસ્કાર કરેં.

(૧૪) પ્રાર્થના :–

યસ્ય સ્મૃત્યા ચ નામોક્ત્યા તપો–યજ્ઞ–ક્રિયાદિષુ ।
ન્યુનં સમ્પૂર્ણતાં યાતુ સદ્યો વન્દે તમચ્યુતમ્ ॥

ક્ષમા પ્રાર્થના :–

મન્ત્રહીનં ક્રિયાહીનં ભક્તિહીનં કપીશ્વર ।
યત્પૂજિતં મયા દેવ ! પરિપૂર્ણં તદસ્તુ મે ॥
આવાહનં ન જાનામિ ન જાનામિ તવાર્ચનમ્ ।
પૂજાં ચૈવ ન જાનામિ ક્ષમસ્વ પરમેશ્વર ॥

ઈસ પ્રાર્થના કર, શ્રી હનુમાનજીકે બાઁયે હાથમેં જલ સમર્પિત કરેં. પશ્ચાત્ બાહુકવિધિ કે બીજ– ૐ હ્રાં હ્રીં હ્રૂં હ્રૈં હ્રૌં હ્રઃ ઈસ મંત્ર કી માલા કરેં. પશ્ચાત્ વિનિયોગ કરેં.

(૧૫) વિનિયોગ :– હાથમેં જલ, અક્ષત, પુષ્પ લેકર– "શ્રીમર્કટાધીશાય મહા બાહુક સકલ દુરતિ શમનાય શ્રીમારુતનંદનાય પ્રીત્યર્થે વિનિયોગઃ" ઈસ મંત્રસે જલ, અક્ષત, પુષ્પકો ભૂમિ પર છોડ દે.

(૧૬) બાહુક કા સંપૂટ :–

"તીસરે ઉપવાસ નિવાસ સિંધુ પાસસો ।
સમાજ મહારાજજૂકો એક દિન દાન ભો ॥"

(નોંધ :– યહ સંપુટ શ્રી ગુરુદેવને કહા થા; સન્નિધિ–ભાગ–૩, પૃષ્ઠ ૧૮૫ પર. પાઠકકી ઈચ્છા હો તો ઈસકા ઉપયોગ કર સકતે હૈં. યદિ સંપુટકે સાથ પાઠ કરના હો તો ઈસ સંપૂટકા એક બાર ઉચ્ચારણ કરકે પાઠ શરૂ કરે– ફિર દો છંદકે બિચ એક–એક–બાર ઉચ્ચારણ કરના. દો–દો બાર ઉચ્ચારણ ભી કર સકતે હૈં - જિસકો સંપુટવલ્લી કહતે હૈં.)

"બાનર બાજ ! બઢે ખલ ખેચર, લીજત ક્યોં ન લપેટી લવાસે" (છંદ ૧૮ કી અંતિમ પંક્તિ)– યહાઁસે પાઠ શુરુ કરેં, ઔર ઈસકે ઉપરકી પંક્તિ "તોસો સમત્થ સુસાહેબ સેઈ, સહૈ તુલસી દુખ–દોષ દવા સે" પર પૂરા કરે ઔર સંપૂટ કા શ્લોક એક બાર ઉચ્ચારણ કરકે પૂરા કરેં. શુદ્ધ પાઠ કે લિયે દેખિયે "સ્વાધ્યાય" મેં– જો શ્રી સદ્‌ગુરુ સદન આશ્રમ રાજકોટ સે ઉપલબ્ધ હૈં, અથવા ગીતાપ્રેસ– ગોરખપુર સે પ્રકાશિત– "શ્રી હનુમાન બાહુક" પુસ્તિકા દેખેં.

ઈસ તરહ ૪૪ દિન પાઠ કરેં. પાઠકા સમય દિન ૧૦ બજે સે ૪ બજે તક, અથવા રાત ૧૦ બજે સે ૪ કે બિચ રખના. (યહ સમય શ્રી ગુરુદેવને રાજકોટ નિવાસી દયાબહન ઓધવજીભાઈ કોટેચાકો બતાયા થા– સો યહાઁ પર બતાયા જાતા હૈં.)

પાઠકે અન્તમેં "ૐ હ્રાં હ્રીં, હ્રૂં હ્રૈં હ્રૌં હ્રઃ"– ઈસ મંત્રકી એક માલા કરકે સમાપ્ત કરે.

શ્રીગુરુદેવ રચિત અંજનીનંદનકી સ્તુતિ :–

અંજનીનંદન પવનકુમાર અબ તો સુન લો મેરી પુકાર ।
મંગલ મુરતિ મારુતિ નંદન, સકલ અમંગલ મૂલ નિકંદન ॥ ૧ ॥
ભક્તજનોંકે તુમ રખવાર.....અબ તો સુન લો મેરી પુકાર ॥ ૨ ॥
પવન તનય સંતન હિતકારી, હૃદય બિરાજત અવધ બિહારી ।
સંકટ સોચ નિવારનહાર.....અબ તો સુન લો મેરી પુકાર ॥ ૩ ॥
સીય રઘુવરકે પરમ દુલારે, તુલસીકે તુમ પ્રાણ પિયારે ।
કહાઁ છીપે હો, પ્રાણ આધાર.....અબ તો સુન લો મેરી પુકાર ॥ ૪ ॥
તુમરે શરનમેં જો જો આવેં, મુદ મંગલ સુખ હૃદય પાવે ।
"બના" બુલાવત બારમબાર.....અબ તો સુન લો મેરી બાત..॥

ચૈતન્ય કી સન્નિધિસે મન ચૈતન્ય વ વિદ્યુતશક્તિ પ્રાપ્ત કરતા હૈ

શ્રી ગુરુદેવ :– પ્રાણી–પદાર્થકી ઉત્પત્તિ વ પોષણમેં અનિવાર્યરુપસે તેજ, જલ ઔર અન્ન મુખ્ય હૈં. તેજ, જલ, ઔર અન્ન યે તીનોં દેવ સાથ મિલકર જીવોંકે શરીરમેં દાખલ હોતે હે.

પરબ્રહ્મકા સંકલ્પ હુઆ કિ "એકોઽહમ બહુસ્યામ્" અર્થાત્ મૈં એકમેંસે અનેક હોઉં. તબ ઈસ વિશ્વકા સર્જન હુઆ. ઉસી પ્રકારસે વિશ્વકે સમસ્ત પ્રાણી–પદાર્થ ભી ઉસી ક્રમસે એકમેં સે અનેક હોતે રહેં હૈ.

ઈન તીનો તત્ત્વોંકે સાથ જીવાત્મા સંલગ્ન હોકર ઈચ્છા કરતા હે– "મૈં બહુત હોઉં." ઈસ તત્ત્વોમેં રહા હુઆ જીવાત્મા આભાસ માત્ર હૈ– જૈસે કિ દર્પણમેં પ્રતિબિંબ

તા હૈં. પ્રતિબિંબમેં જો વિકૃતિ દેખતી હૈ વહ દર્પણકી અશુદ્ધિકો લેકર દિખતી હૈ. જિસકા પ્રતિબિંબ હૈં ઉસ મૂલ તત્ત્વમેં કોઈ વિકૃતિ યા અશુદ્ધિ નહીં હૈ. દર્પણકી અશુદ્ધિ દૂર હોતે હી ઉસ મૂલ તત્ત્વકા સાફ દર્શન હોતા હૈ. ઈસલિયે તત્ત્વોંકી શુદ્ધિ અનિવાર્ય હૈં.

ઈસ વિશ્વમેં સમસ્ત નામ–રુપધારી પ્રાણી–પદાર્થ આત્મતત્ત્વકો લેકર હી ઈસીલિયે દેવોંકી મૂર્તિયોંકી પ્રતિષ્ઠા કરતે સમય ઈનમેં ભી પ્રાણ–પ્રતિષ્ઠા કરનેકા વિધાન હૈ.

"આત્મા હી શાશ્વત તત્ત્વ હૈં. ઈસલિયે વો હી સત્ હૈં. વો હી ચૈતન્ય હૈ. ઉસીકો લેકર હી ઈસ વિશ્વકે અનેકવિધ નામરુપવાલે પ્રાણી–પદાર્થ હૈં. સમષ્ટિ બ્રહ્માંડમેં ભી વો હી અધિષ્ઠાન હૈ. વ્યષ્ટિ બ્રહ્માંડમેં ભી વો હી અધિષ્ઠાન હૈં. ઉસી ચૈતન્યાંશકો લેકર હી "મૈં હૂઁ". ઐસા મૈં કહ સકતા હૂઁ. અર્થાત્ ઉસીકો લેકર હી પ્રાણી–માત્ર કા અસ્તિત્વ હૈં.

સૂર્યમેં કાલાપન પૃથ્વી અર્થાત્ અન્નતત્ત્વકા હૈં. શ્વેત પ્રકાશ તેજ તત્ત્વ હૈ ઔર લાલ–પીલા પ્રકાશ જલતત્ત્વ હૈં. પ્રજ્વલિત દિપક જ્યોતિમેં અધિષ્ઠાનકે ક્ષેત્રમેં કાલાપન દિખતા હૈ વહ પૃથ્વીતત્ત્વ હૈ. શ્વેત જ્યોતિ તેજતત્ત્વ ઔર ઉસકે ઉપરકા પીલા પ્રકાશ જલ (બાફ માત્ર = વરાળ) તત્ત્વ હૈં. ઈસી પ્રકાર તીનોં તત્ત્વોં મિલકર હી રહેં હૈં. કિસી એકકે અભાવમેં દો કા ભી અભાવ હો જાતા હૈ.

અન્ન જલકા કાર્ય હૈ. ઈસલિયે જલ સત્ત્ હૈ, પરંતુ જલ અગ્નિકા કાર્ય હૈ. ઈસલિયે વસ્તુતઃ અગ્નિ હી સત્ હૈ. વો હી આત્મા હૈ, પુરુષ હૈ. ઈસ પ્રકારકા સમસ્ત વિશ્વકા મૂલ કારણ આત્મા હી હૈ. ઈન્દ્રિયોંકે દ્વારા પંચતત્ત્વોંકા જો અનુભવ હમેં હોતા હૈ વહ આત્માકો લેકર હી હોતા હૈ. જબ આત્મા શરીરકો છોડકર ચલા જાતા હૈ તબ શરીર વ ઈન્દ્રિયાઁ ભી શાંત હો જાતે હૈં:

આત્મા શાશ્વત હૈ ઔર શરીર વ ઈન્દ્રિયાઁ આદિ નશ્વર હૈ. ઈસ નશ્વર શરીરકે નશ્વર ઈન્દ્રિયાઁ, અવયવ આદિકો લેકર જો સુખ–દુઃખાદિ હમેં માલૂમ હોતે હૈં વે ભી અનિત્ય હૈ. પરંતુ ઈનકો લેકર જો સંસ્કાર મનમેં સંચિત હો જાતે હૈં વે મનુષ્યકે જન્મ–મરણકે કારણ હૈં.

મૈત્રેયીને યાજ્ઞવલ્ક્યસે કહા– જિસસે મૈં અમૃતસ્વરુપ ન બન સકૂઁ, ઐસે ધન, ધાન્યાદિકસે મુઝે ક્યા પ્રયોજન હૈં ? જિસ આત્માકો, ભગવન્ આપ જાનતે હો ઉસકા મુઝે ઉપદેશ કરિયે. યહ હૈ આત્માકા માહાત્મ્ય !

આત્મા જબ તક કર્મ, વાસના આદિકે આવરણોંસે આવૃત રહતા હૈ તબ તક જીવ કહલાતા હૈ. આવરણોંકો લેકર હી જીવ ઈશ્વર અંશ હોને પર ભી ઈશ્વરકા અનુસંધાન નહીં કર સકતા હૈ. મન ઔર આત્માકા ઘનિષ્ઠ સંબંધ જો હૈ વહી બંધન

હે. ઈસ બંધનકો લેકર હી જીવ સંજ્ઞા પ્રાપ્ત હુઇ હે. જબ યહ બંધનસે મુક્ત હોતા હે તબ જીવ સંજ્ઞાકા અંત હોતા હૈં. ઔર બંધનમુક્ત હોના યહી મોક્ષ હૈં. જડ ઔર ચેતન યે દો તત્ત્વ હે. જડ પ્રકૃતિ હૈં ઔર ચેતન આત્મા હે. પ્રકૃતિકા કાર્ય મન હૈં. ઈશ્વરકા કાર્ય ઈશ્વરાંશ આત્મા હે. મનકો અંતઃકરણ ચતુષ્ટય કહા હે. મન ભીતરકે સૂક્ષ્મ કરણ હૈં. બુદ્ધિ, ભાવના, ચિત્ત ઔર અહંકાર કરનેવાલા મન અંતઃકરણ હે, ભીતરી ઉપકરણ હૈં. યે ચારોં મનકે ધર્મ હૈં, કર્મ હૈં. ઈસ કર્મભેદકો લેકર હી ચાર નામ મનકે હી હૈં. જૈસે કિ પુત્રકો પિતા હે વહી પત્નીકા પતિ ભી હે ઔર ઓફિસમેં શેઠ ભી હૈં, તો અપની માતાકા વહી પુત્ર ભી હે.

ચૈતન્યકી સન્નિધિસે મન ચૈતન્ય વ વિદ્યુતશક્તિ પ્રાપ્ત કરતા હે. ઈસી શક્તિસે મન જ્ઞાનેન્દ્રિયોંકો ઔર કર્મેન્દ્રિયોંકો ક્રિયારત રખતા હે. આત્મા આવરણોંસે આવૃત રહતા હે. તબ તક મનકી ઘનિષ્ઠતાકો લેકર મનકે સુખ દુઃખ, રાગાદિક વૃત્તિયોંસે અપને શુદ્ધ સચ્ચિદાનંદ સ્વરૂપ વ ગુણ સ્વભાવકો ભૂલા હુઆ રહતા હે. મન આત્માકે પ્રકાશસે હી પ્રકાશમય વ તેજોમય રહતા હે. મનકી ઉત્પત્તિ પંચમહાભૂતોંસે હે. જો ભોજન લિયા જાતા હે ઉસકે સૂક્ષ્મભાગસે મન બનતા હે. ઈસલિયે આહારશુદ્ધિસે મન શુદ્ધિ હોતી હે, ઔર ઈસલિયે વેદને "અન્નં બ્રહ્મ" કહા હે.

મનકી ચાર અવસ્થા હે– જાગૃત, નિદ્રા, સ્વપ્ન ઔર સુષુપ્તિ.

(૧) જાગૃત અવસ્થામેં મન જ્ઞાનેન્દ્રિયોં ઔર કર્મેન્દ્રિયોં તથા સ્થૂલ શરીરકે દ્વારા પ્રકૃતિસે સંબંધ રખતા હૈં– તબ તક જાગ્રતાવસ્થા રહતી હે. ઈસ વક્ત મન સંકલ્પ–વિકલ્પ કરતા હૈં, કર્મ કરતા હૈં, ઔર ઈસકે સંસ્કાર બનાતા જાતા હૈં.

(૨) મન થક જાતા હે તબ ક્રિયા સમેટકર શાંત હો જાતા હે. સ્થૂલ શરીરસે પૃથક હો જાતા હે. તબ નિદ્રાવસ્થા પ્રારંભ હોતી હે. ઈસમેં સ્થૂલ શરીર વ સભી ઈન્દ્રિયોંકે સાથ મન આરામ લેતા હે. નિદ્રામેં હમારા લય હો જાતા હે. સત્ તત્ત્વમેં હમ એકાકાર હો જાંતે હે. ઔર આનંદકા જો અનુભવ હોતા હે ઈસ સમય વહ આત્માકા હોતા હે. તો આત્મા હે ઔર આનંદમય હોતા હે યહ ચૌક્કસ હુઆ.

(૩) નિદ્રામેં જબ સ્વપ્નાવસ્થા શુરુ હોતી હે ઉસમેં સ્થૂલ શરીર વ ઈન્દ્રિયાઁ સોતે હે, પરંતુ મન ઉસી સમય જાગ્રત હો જાતા હે ઔર સૂક્ષ્મલોકમેં ભ્રમણ કરતા હે અર્થાત્ સૂક્ષ્મ શરીરકે સાથ તાદાત્મ્ય કરતા હે. વહ જો દેખતા હે યા સુનતા હે– અર્થાત્ જો કુછ ભ્રમણ કરતા હે ઉસકા પ્રતિબિંબ આત્મામેં પડતા હે, ઉસીકો હમ સ્વપ્ન કહતે હૈં.

(૪) સુષુપ્તિમેં શરીર ઔર મન દોનોં સો જાતે હૈં, આત્મચૈતન્ય તો જાગૃત હી હોતા હે. સૂક્ષ્મ શરીરસે તાદાત્મ્ય ભી છૂટ જાતા હે. ઈસમેં સ્વપ્ન નહીં આતે. સુષુપ્તિમેં મન જિસ પ્રકાર વિશ્રામ લેતા હે, ઉસી પ્રકાર સમાધિમેં આત્મા વિશ્રામ લેતી હે = પરમાત્માકે સન્નિકટ સમ્પર્કમેં રહતી હૈં.

બાબા–કીનારામજી

જુનાગઢ, ૫–૭–૬૨. શ્રી ગુરુદેવને કહા :– તીનસો સાલ પહલે લગભગ શ્રીરામભક્ત અઘોર સંત–બાબા કીનારામજીને જુનાગઢમેં ધૂમ મચાઈ થી. નવાબકા ફરમાન થા કિ જો કોઈ સાધુ, મુનિ, સન્યાસી નગરમેં આવે– પકડ કર જેલમેં બંદ કર દેના. ઔર જેલમેં ઉન સબકો અનાજ પીસનેકી ચક્કી પર પીસનેકો બૈઠાતે થે. યહ જુલ્મ જૈસા હી થા. અનજાન સાધુ સંન્યાસી જેલમેં કઈ દિનોં તક પડે રહતે થે.

કીનારામજી શિષ્યકે સાથ ભ્રમણ કરતે કરતે જુનાગઢ આયે તો નગરકે બાહર ઠહર ગયે. શિષ્ય ભિક્ષા માંગનેકો નગરમેં ગયે ઔર પકડે ગયે, જેલમેં બૈઠારે ગયે. કીનારામજીકો ધ્યાનશક્તિસે પત્તા લગ ગયા. ખુદ ભી નગરમેં આયે ઔર પકડે ગયે. જેલમેં ભેજે ગયે.

વહાઁ પહુઁચતે હી ઉન્હોંને સબ સંતોકો કહા કિ ચક્કી પરસે હાથ ઉઠા લો. ચક્કી અપને આપ ચલતી રહેગી. ઔર ઐસા હી હુઆ. સારે નગરમેં યહ બાત ફૈલ ગઈ. નવાબને શરમિંદા હોકર ક્ષમા માઁગી. પૂજન ભેંટ કરને લગા. હીરે મોતીકો દેખકર બાબાને કહા કિ યે હીરે મોતી ન તો ખટ્ટે હૈં ન તો મીઠે હૈં. તો હમારે કામકે નહીં હૈ. પરન્તુ તુમ તો ઐસી પ્રતિજ્ઞા કરો કિ જો કોઈ ભી સાધુ–સંત તુમારે નગરમેં આવેં ઉનકો ઢાઈ પાવ (૨૫૦ ગ્રામ) આટા બરાબર દિયા જાયે. તબસે નવાબને ઐસી વ્યવસ્થા બરાબર રખી થી.

ગિરનાર પર બાબાકો ભગવાન દત્તાત્રેયકે સાક્ષાત્ દર્શન હુઆ થા. ઉન્હોંને દત્તાત્રેયજીસે અઘોર મંત્રકી દીક્ષા–રહસ્ય સમેત પ્રાપ્ત કી થી. કરીબ ૧૫૦ સાલકી આયુકે થે તબ કાશીમેં રામગઢમેં જીવંત સમાધિ લે લી થી.

અઘોરમતમેં શ્રીરામમંત્ર હોતા હૈં. પહલે મહાત્માસે હી અઘોરમત કી દીક્ષા લી જાતી થી. પરન્તુ અભી અભી ૧૦૦–૧૨૫ સાલસે અઘોરમતવાદી સંતોને ઈસ પ્રથાકો છોડા હૈં. ઔર વૈષ્ણવ સંતોને ભી છોડા હૈ. દોનોંને અપના અલગ કર લિયા હૈ. અઘોરમતકી સબસે બડી રામશાલા કાશીકે પાસ રામગઢકી માની જાતી હૈં.

પહલે દિલાવરખાન, અકબરશાહ, શાહંશાહ, ઈત્યાદિ નામ હિંદુઓંમેં ભી પ્રચલિત થે. બાબા કીનારામજીકે પિતાકા નામ અકબરશાહ થા. વે રઘુવંશી ક્ષત્રિય થે.

રામગઢકે બાણગંગાકે જંગલમેં તપશ્ચર્યા કી થી. સિદ્ધિ વહીં પર પ્રાપ્ત કી થી. વહીં આજ ભી ઉનકે નામ પરસે કીનેશ્વર મહાદેવ હૈં. ઉન્હોંને બનવાયે હુએ વિશાલ કુઁઆ– "રામસાગર" હૈ.

૮–૭–૬૨ બોમ્બે. શ્રી ગુરુદેવ આજ પ્રમીલાકે લગ્નમેં હાજિર રહનેકો આફ્રિકા પધારેં. સાથમેં અરવિંદ હૈ. પ્લેન ૩ ઘંટા વિલંબિત થા. ૧૩–૭–૬૨, ઝીંજા (યુગાન્ડા)

આફ્રિકાસે શ્રી ગુરુદેવકા તાર મિલા : આશીર્વાદ. હેલ્થ સર્ટિફિકેટકે કારણ શાયદ યહાઁકા પ્રોગ્રામ બઢ જાયેગા તો તુમકો બુલા લૂઁગા. આશીર્વાદ.

૧૪–૭–૬૨, બોમ્બે, રામમહલ. શ્રી ગુરુદેવ આજ આફ્રિકાસે યહાઁ પધારે હૈં. આપને લિખાઃ– કાલ–સ્વભાવ–કર્મ–ગુણ અવિરત અપના કાર્ય કરતે હી રહતે હૈ. ઉનકી ઉપેક્ષા નહીં કરની ચાહિયે. અનુકંપા યાનિ અપની હી આત્માકે ઉપર દયા.

જાપ–ધ્યાન–વિવેક ક્યોં કરના ચાહિયે ?

શ્રી ગુરુદેવ ભોજન કરકે બિરાજે હૈં. મૈં ભોજન કરકે આઈ તો શ્રી ગુરુદેવકો કહતે સુના કિ અચ્છા ભાઈ! યહ પ્રશ્ન તુમને ખૂબ અચ્છા પૂછા કિ ધ્યાન ક્યોં કરના ચાહિયે ? જાપ ક્યોં કરના ચાહિયે ? વિવેક, તિતિક્ષા, દૈવી સંપત્તિકો પ્રાપ્ત કરનેકે લિયે કષ્ટ ક્યોં ઉઠાના ચાહિયે ? (પ્રશ્ન કિસને પૂછા થા યહ મૈં જાન નહીં સકી અપિતુ શ્રી ગુરુદેવ બારબાર મનહરભાઈકી ઔર દેખતે હૈં.)

શ્રી ગુરુદેવ અત્યન્ત પ્રસન્નચિત્ત હો ઉઠે હૈં. ખૂબ સંતોષપ્રદ ઉત્તર દેનેકા નિશ્ચય કર લિયા હૈ ઐસા માલૂમ પડતા હૈ. ક્યોંકિ શ્રી ગુરુદેવને અપના લાક્ષણિક આસન જમા લિયા ઔર દો તકિયે ભી અપને આપ હી ઉઠા લિયા હૈ, ઔર અપને હાથોંકો ઉન પર બડી મૌજસે રખ લિયા હૈ. ઈન સબ ક્રિયાયેં ઈતની સહજતાકે સાથ હુઈ હૈ કિ લગતા હૈ કિ આપકો ખુદકો ભી ઈન ક્રિયાઓંકા ખ્યાલ નહીં હૈં, ક્યોંકિ શ્રી ગુરુદેવકી મધુર વાણીકી ધારા પ્રવાહ તો ઈન ક્રિયાઓંકે કરતે સમય ભી અસ્ખલિત ચાલુ હી હૈ..

શ્રી ગુરુદેવ કહતે હૈં કિ આજ મૈં તુમકો ખૂબ શાંતિ ઔર વિસ્તારસે યે સબ બાતેં બતાઉઁગા.

(૧) માનવ શરીરમેં માનવ મનકી હી મહત્તા હૈ. શુભાશુભ સંકલ્પ મનમેં ઉઠતે હૈં ઉસકે અનુસાર શુભાશુભ ક્રિયાઓમેં– કર્મોમે માનવકી પ્રવૃત્તિ હોતી હૈ.

(૨) પ્રત્યેક માનવ શાશ્વત સુખ ચાહતા હૈ. અગર ઉસકે પાસ ધન હૈ તો વહ ચાહતા હૈ કિ મેરા ધન શાશ્વત બના રહે– ઉસમેં વૃદ્ધિ હોતી રહે. આવશ્યકતાસે ભી કઈ ગુના જયાદહ માત્રામેં વહ ધનસંગ્રહ કરતા હી રહતા હૈ. થોડા દેકર, હો સકે ઉતના જ્યાદહ કિસ યુક્તિસે પ્રાપ્ત કિયા જાયે ઈસકી ચિંતામેં ઔર હિસાબમેં રાતદિન ઉલઝા હુઆ રહતા હૈ. ધન લાલસા ઈતની પ્રબલ હોતી જાતી હૈ કિ ધર્મ્ય–નીતિપૂર્ણ માર્ગકો છોડકર ભી ધન સંગ્રહ કરનેમેં વહ હિચકિચાતા નહીં હૈ.

પરિણામ ક્યા આતા હૈ ?– ઉસકા આત્મ સંતોષ ખો જાતા હૈ. દ્વેષ, ઈર્ષા, લોભ, મત્સર, મોહ, વાસનાયેં, ક્રોધાદિ બઢતે જાતે હૈ. સ્થૂલ ભૌતિક ધન આદિ પદાર્થોંકી તો યેન કેન ઉપાયોંસે વૃદ્ધિ કર લેતા હૈ, પરંતુ આત્મસંતોષકી–માનવીય ગુણોંકી અમૂલ્ય નિધિ ઘટતી જાતી હૈ.

(૩) પરિણામમેં ચાહે કિતને ભી ભાંતિક સ્થૂલ પદાર્થો ઔર અનેક પ્રકારકે વિભિન્ન ઉપકરણોંકા બડા ભારી સંગ્રહ હો જાને પર ભી ઉસકો સુખાનુભૂતિ નહીં હોતી હૈ– ક્યોંકિ સુખકા વાસ્તવિક સત્ય મૂલ તો આત્મસંતોષમેં હી હૈ.

(૪) પ્રકૃતિમેં દ્વૈતકા નિયમ સર્વત્ર અબાધિત રુપમેં વ્યાપ્ત હૈ. પ્રકૃતિ–પુરુષસે પ્રારંભ હુએ ઈસ વિશ્વકી સર્વ ક્ષેત્રોમેં દ્વૈત = દ્વન્દ્વ હૈં. સુખ–દુઃખ, અચ્છા–બુરા, શુભ–અશુભ, શર્દી–ગરમી આદિ. જહાઁ ઐસે દ્વન્દ્વ હોતે હૈં વહાઁ એક જીતતા હૈ તો દૂસરા હારતા હૈ– તો જિતતા હૈ ઉસકે પ્રતિ ઈર્ષા, મત્સરકી વૃત્તિ હોતી હૈ– જો માનવકો દુઃખી બનાતી હૈ. જબ માનવકો નિષ્ફલતા મિલતી હૈ = અપના ઈચ્છિત ફલ–પરિણામ પ્રાપ્ત નહીં હોતા હૈ તબ ઉસકા મન તીવ્ર આઘાતકી અનુભૂતિ કરતા હૈ ઔર બહુત દુઃખી હોતા હૈ.

(૫) ધનકી બાત તો એક ઉદાહરણરુપમેં મૈંને કહી હૈ. વાસ્તવમેં સમઝનેકા યહ હૈ કિ ઈસ પ્રકાર આજકે માનવકી સમસ્ત વૃત્તિ આંતરવૃત્તિ ન રહકર બહિરવૃત્તિ હો ગઈ હૈ. ઈસ પ્રકાર બાહરકે સ્થૂલ આધિ ભૌતિક સાધનોમેં હી સુખ સમાયા હૈ ઐસા વહ માનને લગતા હૈ. પરિણામમેં લોભ, ક્રોધ, કામ, મોહ, મદ, મત્સર આદિસે વહ અહર્નિશ ઘિરા હુઆ રહતા હૈ. ઈન વૃત્તિયોંકા સીધા પરિણામ યહ આતા હૈ કિ ઉસકા મન અતિશય સંકુચિત સ્વાર્થી ભાવનાઓં વ વિચારોંસે યુક્ત હો જાતા હૈ.

(૬) તબ ઉસકે વિચારોમેંસે નીતિ, ધર્મ, કર્તવ્ય, જિમ્મેવારી, માનવતા ઈત્યાદિ સબકા તિરોધાન હો જાતા હૈ. ઉસકી સ્વાર્થી વૃત્તિ દૂસરે મનુષ્યોંસે જ્યાદહસે જયાદહ લાભ લેનેકી હી પ્રેરણા કરતી રહતી હૈ. તબ વહ દૂસરે કિસીકા ભી વિચાર નહીં કરકે સિર્ફ અપના હી વિચાર કરતા હૈ કિ જયાદહ સે જયાદહ સંપત્તિ–સુખ ઈત્યાદિ કિસ પ્રકારસે અપનેકો હી પ્રાપ્ત હો સકેગી ઉસકા હી ચિંતન ઔર ધ્યાન કરતા રહતા હૈ, દૂસરોંકે સુખ–સુવિધાકા થોડા સા ભી ખ્યાલ ઉસકે મનમેંસે બિલકુલ નષ્ટ હો જાતે હૈ. ઐસે સંકુચિત વ સ્વાર્થીવૃત્તિયોંસે ઘિરા હુઆ મનુષ્ય કદાપિ સુખાનુભૂતિ નહીં કર સકતા હૈ.

(૭) માનવ આજ કિતના સ્વાર્થી હો ગયા હૈ ! ઈસકા વિચાર કરતે હી હૃદય કંપાયમાન હો જાતા હૈ. કિતના અમર્યાદિત સ્વાર્થી હો ગયા હૈ. દેખો તો ! મૈંને ખૂબ દેખા હૈ કિ અપને વાસ્તે પર્યાપ્ત ધનસંપત્તિ હો જાને પર ભી વહ અપને ઘરકે નિજી આત્મિયોંકો ભી ઉસ ધનકા ઉપયોગ નહીં કરને દેતા– ઈતના સ્વાર્થી પશુકે સમાન રહતા હૈ, તો ઈસ જગતકે દૂસરે સબ પ્રાણીઓંકે સાથમેં ઉસકે મનમેં કદાપિ કાલ કરુણા, દયા ઔર સમત્વકી ભાવના ઉદય નહીં હો સકતી હૈ.

(૮) ઐસા સ્વાર્થી મનુષ્ય જબ તક સફલતા પ્રાપ્ત કરતા રહતા હૈ તબ તક તો અહંકારસે ફૂલા ફલા રહતા હૈ. વહ ભૂલ જાતા હૈ કિ તુમ્હારી ઈચ્છાનુસાર કુછ નહીં હોતા હૈ– તુમારે પ્રયત્નોંકા પરિણામ નહીં હૈ. અપિતુ ઉન મહાન જગન્નિયંતા,

પરમકૃપાલુ પરમાત્માકી હી એકમાત્ર ઈચ્છા બલવત્તી હોતી હૈ. સર્જનહારકો ભૂલકર સ્વાર્થી માનવને અપને અંતઃકરણમેં બિરાજિત શુદ્ધ પરમતત્ત્વ, શુદ્ધ ચૈતન્ય સ્વરુપ ભગવાનકો ઈશ્વરકો હી ભૂલા દિયા હૈ.

(૯) પ્રકૃતિકા યહ ભી એક અટલ નિયમ હૈં કિ જહાઁ સુખ હૈ વહાઁ ઉસકે પીછે દુઃખ ખડા હી હોતા હૈ. પરિસ્થિતિ કભી ભી એક સી નહીં રહતી હૈ. જબ નિષ્ફલતા મિલતી હૈ તબ કામાદિક ષડ્‌વૃત્તિઓંકી અધિકતાકે કારણ માનવકો અત્યંત તીવ્ર આઘાત ઔર ક્ષોભ હોતે હૈં. તબ દુઃખી–દુઃખી હો જાતા હૈ.

(૧૦) જિતના અધિક સ્વાર્થી વૃત્તિવાલે માનવ હોતે હૈ ઉતના હી અધિક વેગકા તીવ્ર પ્રત્યાઘાત ઉસકો ભોગના પડતા હૈ.

(૧૧) ઈસલિય નિશ્ચય કરો કિ સર્વેશ્વર પરમાત્મા સર્વવ્યાપક હૈં, સબમેં વહી પરમાત્મા હૈ– જો મેરેમેં ભી હૈં, જો મૈં હૂઁ, દૂસરે મનુષ્ય ભી વહી હૈ– દૂસરે પ્રાણી પદાર્થ ભી વહી તત્ત્વ હૈ– મેરેમેં ઔર દૂસરોમેં કોઇ ભેદ–અન્તર નહીં હૈ. અહંકે કારણ જીવ સમઝતા હૈ કિ મૈં હી કર્તા હૂઁ, મૈં હી બડા હૂઁ. જીવ અપનેકો હી બુદ્ધિમાન માનતા હૈ. વાસ્તવમેં જો કુછ ભી બનતા હૈ વહ એક માત્ર ભગવાનકી હી સત્તાસે હી બનતા હૈ– માનવસે કુછ ભી બનતા નહીં હૈ. યહ હાથ ભી ઊઁચા તબ ઉઠા સકતે હો જબ કી ચૈતન્ય તુમકો સાથ દેતા હૈ.

હમારે માનને યા નહીં માનનેસે સત્યમેં કઈ ઘટાબઢી નહીં હોતી હૈ. હમારી માન્યતા યા હમારે વિચારકો અનુકૂલ હોવેં વહી સત્ય ઔર જો પ્રતિકૂલ હોવેં વહી અસત્ય– ઐસી આજકલ ભૌતિકવાદી સમઝ હૈ. લેકિન યહ નિતાન્ત અનર્ગલ હૈ. સર્વ શાસ્ત્રોંનેં ઔર મહાપુરુષોંને જો સ્વીકારા હૈ વહી સત્ય હૈ.

ઈતનેમેં મંગલજીભાઈ આયે. અત્યંત ભાવપૂર્ણ મુખમુદ્રા, વૃદ્ધાવસ્થાકે કારણ કુછ કુછ કંપિત કરોમેં શ્વેત બેલોંકે પુષ્પકી અત્યંત સુવાસિત પુષ્પમાલા ઔર વિનય વિવેકવશાત્ કમરેકે બાહર હી ખડે રહ ગયે હુએ થે. ન માલૂમ કબસે વહાઁ ખડે હોંગે...લેકિન જ્યોં હી શ્રી ગુરુદેવકી દષ્ટિ ગઈ ત્યોં હી શ્રી ગુરુદેવને બુલા લિયા.

"ઓહો ! મંગલપ્રભાતજી, ભઇ મૈં તો આપકા ઈન્તજાર કબકા કર રહા હૂઁ, ઔર આપ હૈ જો વહીં પર ખડે હુયે હો !" મંગલજીભાઈને શ્રી ગુરુદેવકો પ્રણામ કિયા. શ્રી ગુરુદેવને દોનોં હાથ અપને કરકમલોંમેં જકડ લિયા....ઔર અત્યંત ગદ્‌ગદ્ કંઠસે બોલે કિ મંગલપ્રભાત ! તુમારી સાત્ત્વિકતાસે મૈં ઈતના આત્મવિભોર હો ઉઠતા હૂઁ કિ...!

મંગલજીભાઈ કે સાથ દો તીન પારસી ગૃહસ્થી ભી આયે હુએ હૈં. વે સબ બીલખાકે શ્રીમન્નથુરામશર્માજીકે અંતેવાસી શિષ્ય હૈં. સંતપ્રસાદ પાયે હુએ હૈ. વિવેક વિનયમેં ઔર સત્વગુણમેં અતિશય નિખરે હુએ હૈં.

(૧૨) અબ મેરે ધ્યાનમેં આયા કિ જયરામભાઈકા પૂરા ઘર શિષ્ય સમૂહસે

બિલકુલ ભર ચુકા હૈ– કિતને લોગ ખડે ખડે શ્રી ગુરુદેવકી અમૃતબાનીકા પાન કર રહે હૈં.

શ્રી ગુરુદેવ :– તો મૈં કહતા થા કિ કુદરતકા અટલ નિયમ હૈ– આજ સુખકા ચક્ર જિતના હોગા ઉતના હી દુઃખકા ચક્ર આયેગા હી. વિજ્ઞાનને ભી સિદ્ધ કર દિયા હૈ યહ. નિયમકી ગતિ માત્રકો પ્રતિ–ગતિ હોતી હી હૈં.

મેરે પાસ કઇ લોગોંને દુઃખી–રોતે રોતે કહા હૈ કિ મહારાજજી, મૈંને તો કિસીકા ભી કુછ ભી બિગાડા નહીં હૈ– ફિર ભી મેરે પર ઈતની વિપત્તિ ક્યોં ? ઔર કહાઁસે આ પડી હૈ ?

(૧૩) ઈન્દ્રિય લોલુપતા ઔર વિષય વાસનાકી અધિકતામેં ફઁસા સ્વાર્થી માનવ ભૂલ જાતા હૈ કિ ભૌતિક સ્થૂલ વિષય ભોગોંમેં સુખકી કલ્પના ઉસને ખુદને બના લી હૈ. વાસ્તવમેં સુખ વહાઁ હૈં નહીં. વિચાર કરો– જિસમેં તુમને સુખકી કલ્પના કી હૈ વહી ભોગ્ય વસ્તુ કભી મિલતી હૈ, કભી નહીં ભી મિલતી હૈ, સર્વત્ર વ્યાપ્ત ભી નહીં હૈં,– તો યહ પરાધીનતા ઔર પરિધિ હુઈ. દૂસરા, તુમારી ઈન્દ્રિયોંમેં સદા સર્વકા (સર્વ વિષયોંકા) ભોગ ભોગનેકી સામર્થ્ય નહીં રહતી હૈં. ક્યોંકિ રોગ, વિયોગ, કર્મ, પ્રકૃતિ, શત્રુ, મિત્ર, ઈશ્વર (નિયામક) યે સબ ઈસમેં બરાબર બાધક હોનેકી શક્તિવાલેં હૈં– અર્થાત્ તુમસે જયાદહ સામર્થ્યવાલે અનેક તત્ત્વ હૈં, જિનકે પર તુમારે ભોગ કરના અવલંબિત રહા હૈ.

(૧૪) કામ, ક્રોધાદિક, મોહ, મિથ્યા જ્ઞાન, ભ્રમ, અહમ્‌કે કારણ હી આઘાતકા ઉદ્‌ગમ હોતા હૈ. યહ સબ મોહ, રાગ– દ્વેષકા, વાસનાઓંકા ઝમેલા હૈ. યે સબ ક્યોં હૈ ? કહાઁસે હો ગયા હૈ ? ઈન સબ વૃત્તિયાઁ કહાઁસે નિકલતી રહતી હૈ ? ઈસ પર કભી વિચાર કિયા હૈ ?

(૧૫) વસ્તુ માત્રકા નિયમ દેખો– જો વસ્તુ જહાઁસે, જિસમેંસે પૈદા હોતી હૈ, ઉસી મૂલ કારણમેં યેનકેન રુપમેં ઔર યેનકેન પ્રકારસે આખિરમેં જબ મિલતી હૈ તબ હી વહ અપને મૂલ કરાણ–મૂલ અંશીમેં સ્થિર હો જાતી હૈ– વિલિન હોકર શાંત હો જાતી હૈ. જૈસે કિ જલમાત્રકી સહજ સ્વાભાવિક ગતિ સમુદ્રકી તરફ અપને ઉત્પત્તિ કેન્દ્ર તરફ હી રહતી હૈ.

(૧૬) જીવાત્માકા સર્જન સત્–ચિત્–આનંદ પરમાત્મતત્ત્વમેં સે હુઆ હૈ. જબ તક જીવકો પરમાત્મતત્ત્વકે સત્–ચિત–આનંદ સ્વરુપકી પ્રાપ્તિ ઔર અનુભૂતિ નહીં હોતી તબ તક પ્રત્યેક વસ્તુ પદાર્થોમેં સુખ ઢૂઁઢતા રહતા હૈ, જિસકી અનુભૂતિ આત્મચૈતન્યકે સમ્પર્ક માત્રસે હી હોતી હૈ. ઈસ બાતકો જીવાત્મા સમઝ નહીં પાતા હૈ.

વિષયવાસનાઓંકી ઈસ પ્રકારકી સુખાનુભૂતિ ઔર પરમાત્મતત્ત્વકા અતીન્દ્રિય સુખ જો કિ મનબુદ્ધિ ઔર ઈન્દ્રિયોંકે પરેકા સુખ હૈ, ઉસકી અનુભૂતિ અત્યંત અલ્પમાત્રામેં ભી જબ જીવકો હોતી હૈ, તબ હી જીવકો દોનોંકા અંતર (ભેદ)

સમઝમેં આતા હૈ.

જ્યોં હી યહ અંતર સમઝમેં આતા હૈ ત્યોં હી વિષય વાસનાઓંકે ઈન્દ્રિયજનિત સુખ માત્રકે પ્રતિ ઉસકો સહજ સ્વાભાવિક ઉપેક્ષાવૃત્તિ ઉદય હોતી હૈ ઔર તબ હી વહ પરમાત્મતત્ત્વકા જ્યાદહસે જ્યાદહ અનુસંધાન તીવ્ર જિજ્ઞાસાકે સાથ ચાહને લગતા હૈ. ત્યોં ત્યોં વિષય વાસનાઓંકી પકડમેંસે ઉસકા મન મુક્ત હોતા જાતા હૈ ઔર સાત્ત્વિકતા ઔર દૈવી સંપત્તિ ઉસકો પ્રાપ્ત હોતી જાતી હૈ– સાથ સાથ અંતઃકરણકી શુદ્ધિ હોતી જાતી હૈ. અર્થાત્ મમતા ઔર અહંતાકા ભી નાશ હોતા જાતા હૈ.

(૧૭) વિષય વાસના, મમતા ઔર અહંતામેં ઓતપ્રોત મન ઔર બુદ્ધિ ન જડ– સ્થૂલ હૈ ન ચેતન હૈ, અર્થાત્ જડ ચૈતન્યકી બીચમેં દેહરી દીપકકે સમાન હૈ– (ઈસલિયે) મન, જડ ઔર ચેતનકી તરફ ગતિ કર સકતા હૈ.

જિસકા મન વિષય વાસના, કામ, ક્રોધાદિકોંકે પ્રતિ આકર્ષિત હોતા હૈ, ઐસા મનબુદ્ધિવાલા મનુષ્ય અધોગતિકો પ્રાપ્ત હોતા હૈ. અર્થાત્ કામક્રોધાદિકે વશમેં આ જાતે હૈ ઔર સત્–ચિત્–આનંદ પરમાત્મતત્ત્વ સે બિલકુલ વિપરીત દિશામેં હી ગતિ કરતા હુઆ પરમાત્મતત્ત્વસે દૂર હોતા જાતા હૈ– ત્યોં ત્યોં જડતામેં જ્યાદહ જ્યાદહ લપેટ જાતા હૈ.

જડકી તરફ ગતિ કરની હૈ યા ચૈતન્યકી તરફ ? અર્થાત્ જડ વિષયભોગોમેં હી લગે રહના હૈ યા આત્મિક સુખાનુભૂતિકે લિયે પુરુષાર્થ કરના હૈ ? ઈસ બાતકી પૂર્ણ સ્વતંત્રતા ભગવાનને માત્ર મનુષ્યકો હી દી હૈ– ઈસકે લિયે કેવલ મનુષ્યકો હી વિચારશક્તિ ઔર નિર્ણયશક્તિ પ્રાપ્ત હુઈ હૈ. ઈસલિયે મનુષ્યકો ચાહિયે કિ વહ અક્ષય ચીર સ્થાઈ સુખાનુભૂતિકે આનંદકો પ્રાપ્ત કરનેકે લિયે લાલાયિત હો ઉઠે. ઉસ અવર્ણનીય શુદ્ધાતિશુદ્ધ આનંદકો કિસ તરહ પ્રાપ્ત કિયા જાયેં ઉસકા વિચાર કરેં.

(૧૮) તો નિશ્ચય હુઆ કિ જાગ્રત મનકો વિષય આકર્ષિત નહીં કર સકતા હૈ– મનમેં કામાદિક ષડ્રિપુ રહ નહીં પાતે હૈ. મનકી અજાગ્રતાવસ્થા હી મનુષ્યકે લિયે સર્વવિપત્તિઓંકા કારણ હોતા હૈ. કહા ભી હૈ– "વિપદ્ વિસ્મરણઃ વિષ્ણુઃ, સંપન્નારાયણઃ સ્મૃતિઃ ॥"

અજાગ્રત મનકો જાગ્રત કૈસે કરના ? યહાઁ પર જાપ વ ધ્યાન વ નિષ્કામ કર્મ વ ઉપાસનાકી અનિવાર્યતા સિદ્ધ હોતી હૈ....... (અપૂર્ણ)

૧૫–૭–૬૨, રામમહલ, બોમ્બે.

ધર્મ વ આત્માકા સંબંધ

ધર્મ વ આત્માકા સમ્બન્ધ નિત્ય હૈ. ઈસલિયે ધર્મ કરકે શુભ–સત્કર્મ કરકે જીવાત્માકો તુષ્ટિ પ્રાપ્ત હોતી હૈ. તુષ્ટિકે બિના સુખાનુભૂતિ નહીં હોતી હૈં. ધર્મ નિત્ય

હે. "નાસતો વિદ્યતે ભાવો નાભાવો વિદ્યતે સતઃ." અસત્‌કી ઉત્પતિ ઓર સત્‌કા નાશ કદાપિ નહીં હોતે. યહી કાર્ય–કારણકા સિદ્ધાંત હે. કાર્ય–કારણ ઓર ધર્મ–ધર્મી પર્યાયવાચી હૈ. કાર્ય અર્થાત્ ધર્મ, કારણ અર્થાત ધર્મી. કારણમેં કાર્ય પહલેસે હી વિદ્યમાન રહતા હૈ. કાર્યકી સત્તા–જો કારણ હે વહ નિત્ય હે. વહ સત્ હૈ. વર્તમાનકાલમેં સ્થૂલમેં વ્યક્ત હોને પર હી સાધારણ જનકો સ્થૂલ કાર્ય દિખાઈ પડતા હે. જબકિ યોગીકો વર્તમાન, ભૂત ઓર ભવિષ્યકે કાર્ય દિખતા હે. કારણ કિ વહ તો હમેશા સત્‌ભાવસે રહતા હી હે.

આનંદકા ઉદ્‌ભવ સ્થાન આત્માનુસંધાન હે (ઉત્તમા સહજાવૃત્તિઃ)

શ્રી ગુરુદેવઃ– તુમ પૂછતે હો આનંદ નહીં હોતા હે– નિયમમેં, માલામેં, સ્વાધ્યાયમેં– તો ક્યોં ? કારણ કિ ચિત્તકે મલ યથાવત હે. ઈસકો લેકર ભારી માત્રામેં વિક્ષેપ ભી જયાદા હે. ચિત્તકે મલ–વિક્ષેપ કમજોર હોને પર આનંદાનુભૂતિ નિશ્ચિત્ હોતી હી હૈ.

વિષયોમેં આનંદ–સુખ નહીં. ચિત્તકી સ્થિરતા–એકાગ્રતા હોતી હૈ ઉસીકા આનંદાનુભવ હોતા હે. ઈન્દ્રિયોંમેં નહીં હે આનંદ ! એકાગ્રતાસે આત્માનુસંધાન જો હો જાતા હે ઉસકા માધ્યમ ઈન્દ્રિયાઁ હે. વે તો સ્થૂલ હે. આનંદકા ઉદ્‌ભવસ્થાન આત્માનુસંધાન હે, એકાગ્રતા હે. ઈસલિયે ચિત્તકી સ્થિરતા બઢાના કર્તવ્ય હે.

ચિત્તશુદ્ધિસે સ્થિરતા બઢતી હૈ. સત્કર્મોસે શુદ્ધિ બઢતી હૈ. સ્વચ્છ શુદ્ધ જલમેં પ્રતિબિંબ પડતા હે વહ હમ દેખ પાતે હૈં– અશુદ્ધ જલમેં નહીં પડતા હૈં તો હમ નહીં દેખ પાતે હે. યહ તો અનુભવ હે ન ? ઈસલિયે સત્કર્મોકે દ્વારા મલિનતા દૂર કરના ચાહિયે.

અબ યદિ શુદ્ધ જલ ભી હોવે પરંતુ વહ સ્થિર નહીં હોગા– આલોલિત– તરંગો જૈસા હોતા તો પ્રતિબિંબ નહીં દેખ પાઓગે. તો તરંગોકો અર્થાત્ ચિત્તકે વિક્ષેપકો દૂર કરના ચાહિયે– ઉપાસના–અનુષ્ઠાન–નિષ્કામ કર્મયોગસે. ફિર ચિત્તકી સ્થિરતા પુષ્ટ હોગી. તભી ઉપાસ્યકા– ઈષ્ટકા સ્વરુપ જો જો દેખોગે ઉસમેં તૈલધારાવત્ સ્મૃતિમેં બના રહેગા. પદાર્થ માત્રમેં, જીવ માત્રમેં, વહી નિરન્તર દિખેગા. ઔર બાહરકા કર્તવ્ય–વ્યવહારકાર્ય સબ બરાબર કરતે રહોગે.

કૌન કિસકા હે ? સોચો ! તુમારે સાથમેં ક્યા ક્યા આયેગા ? યહ જો સારા પસારા હે જિસકે સાથ તુમ અતિ ઘનિષ્ટ સંબંધમેં હો, વહ તો તુમ એક સાધારણ સ્વપ્નમેં ભી ભૂલ જાતે હો– તો સોચો ! જાગ્રતકા સંબંધ કહાઁ ગયા ? ફિર સુષુપ્તિમેં– સ્વપ્નમેં જો ભી ઉત્કૃષ્ટ પદાર્થો દેખે થે ઉનકા અસ્તિત્વ હી નષ્ટ હો જાતા હૈ. સમાધિ–તુર્યાવસ્થામેં તો સુષુપ્તિ નહીં હોતી હે, તભી તો સમાધિ હોતી હૈ. તાત્પર્ય યહ હે કિ જાગ્રત, સ્વપ્ન, સુષુપ્તિ યે તીનોં અવસ્થા મિથ્યા હૈ. તુમ ભ્રમિત હો

ઉનમેં !! સમાધિમેં સ્થિર હો, ઔર ઈન ચારોં અવસ્થાકો જાનનેવાલા સાક્ષીરુપ આત્મતત્ત્વ તુમ હો, યહ જાનો.

સ્વાધ્યાય, સંત સંગસે યહ નિશ્ચય હો જાના ચાહિયે કિ મૈં આત્મસ્વરુપ હૂઁ. ઉસી પરમતત્ત્વકે સદશ પરમસુખનિધાન નિર્વિકાર તત્ત્વ હૂઁ. યહ બિલકુલ ઠોસ દઢ ભાવના હો જાની ચાહિયે. નિષ્કામભાવનામેં સહજભાવસે, સહજરુપસે રહોગે તબ નિરંતર સુખાનુભૂતિ– આનંદાનુભૂતિ રહેગી. તબ જીવનમેં ઉદ્વેગ, સંતાપ, રાગદ્વેષ, ઈર્ષા, આદિકા અભાવ હો જાતા હૈ. મહત્વાકાંક્ષાયેં– લાલસાયેં–કામનાયેં ઉઠતી નહીં હૈ. તબ ફિર સ્વપ્ન ભી ઉઠતે નહીં. ઔર ભી હૈ :– **"ઉત્તમા સહજાવૃત્તિઃ મધ્યમા ધ્યાનધારણા । અધમં પાઠપૂજાદિ તીર્થં તુ અધમાધમમ્"**

"જેહિ બિધિ રાખે રામ તેહિ બિધિ રહિયે–" કિ સહજાવૃત્તિ ઉત્તમ હૈ. "સર્વં ખલુ ઈદમ્ બ્રહ્મ", સબમેં ઈશ્વરકો દેખના– યે સબસે શ્રેષ્ઠ ભાવના હૈ. આત્મામેં અપનેમેં હી બ્રહ્મકો ઢૂઁઢના મધ્યમાવૃત્તિ હૈ. અર્થાત્ ધ્યાન ધારણામેં બૈઠના યહ મધ્યમા હૈ. તીર્થોમેં હી બ્રહ્મકો– ભગવાનકો દેખના અધમાધમવૃત્તિ કહી જાતી હૈ. પાઠ–પૂજા–મૂર્તિમેં હી ઇશ્વરકો દેખના યહ અધમવૃત્તિ માની જાતી હૈ. ઈસલિયે ઈશ્વર તો સર્વવ્યાપી હૈ, સર્વત્ર, સબમેં હૈ હી; યે ભાવના કો– દર્શન કો દઢ બનાના હી હોગા.

માનવ સમાજ નષ્ટ ભ્રષ્ટ હો જા રહા હૈ

હમારે ઋષિ–મહર્ષિ મહાન જ્ઞાની થે ઔર વિજ્ઞાની ભી. ખગોલ, ભૂગોલ, રસાયન, જ્યોતિષ, ગણિત, ધાતુ આદિકે પ્રાચીન ગ્રંથોકે આધાર પર આજ કિતના આવિષ્કાર હુએ હૈં ઔર હોંગે– યહ હમકો અર્થાત્ ભારતકો કૌન કહેગા ?

પ્રાચીનકાલસે વિદેશીઓંને ઈસ ભૂમિકે સોના–ચાંદી, હીરે–મોતી, કપડે, રસાયન આદિકે સાથ સાથ કિત– કિતને ગ્રંથ ભી ઉઠા લે ગયે હૈં. કઇ વિદેશિયોંને યહાઁ આકર ખૂબ ભ્રમણ કર કરકે જ્ઞાનકા અનમોલ ખજાના હસ્તગત કર લિયા હૈં.

કિતના વિજ્ઞાન ભરા હૈ પ્રાચીન ગ્રંથોમેં ! તીન સાલકે બાદ એક અધિકમાસ જ્વાર ભાટાકા ભી નિશ્ચિત્ સમય જાન લિયા થા. જહાજમેં સફર કરતે થે તો સાથમેં હોકાયંત્ર રખતે થે. જો દિશા સૂચિત કરતા થા. અણુ–પરમાણુકા જ્ઞાન મહર્ષિ કણાદકે ગ્રંથમેં હૈ. આર્યુવેદ ભી પ્રાચીન હૈં. કિતના અનુભૂત જ્ઞાન હૈ !

પ્રાચીન કાલકી સિદ્ધિયોંકા વ ઋષિયોંકી વિચક્ષણતાકા તથા ઐશ્વર્ય– વૈભવકા તો ખૂબ બોલતે હૈં હમ સબ, પરન્તુ હમારી આચારશૂન્યતાકા તો અપનેકો કિંચિત્ વિચાર તક નહીં ઔર અપની ભૂમિ પર રહતે હુએ ભી હમે વિદેશી ભૂમિકે સબ કુછ– આચરણીય, અનુકરણીય લગતા હૈ. યહ ભારી વિડંબના હૈ યા વિનિપાત હૈ ? ક્યા હૈ ?

બુદ્ધિ વિકાસ ભી અત્યંત આવશ્યક હૈ, પરન્તુ ભિતરકે ચિત્તકા વિકાસ ઉસસે ભી જયાદા જરુરી હૈ. મનુષ્યોંકે સુખ–શાંતિ વ આનંદકે લિયે કેવલ બુદ્ધિ વિકાસ સ્વાર્થ, લોભ, હિંસા આદિકા ભય લાયેગા.

પશ્ચિમ્કી ભૌતિક પ્રગતિને માનવકો ભી અપના એક પુરજા બના દિયા હૈ. અર્થવ્યવસ્થા ઔર અર્થ વિકાસકા તંત્ર માનવકે સુખ શાંતિકે હેતુ હોના ચાહિયે. પરન્તુ હુઆ યહ હૈ કિ અર્થવિકાસકે લિયે માનવકા જીવન ભી યંત્રકે જૈસા હો ગયા હૈ.

વહ સોચતા હૈ કિ "જબ તક જીના હૈ– ખાના, પીના, શૌખ કર લૂઁ, કૈસે ભી પૈસે જૂટા લૂઁ, અપના સોચના હૈ. દૂસરોંકા જો હો સો હો".

મૌજશોખકી ગુલામીમેં પશ્ચિમ્કે લોગોંકી દુર્દશા હો રહી હૈં, યહ બાત ઉનકી સમઝમેં નહીં આ રહી હૈ. માનવસમાજ નષ્ટ ભ્રષ્ટ હો જા રહા હૈ.

પ્રાચીન ભારતકી ઉજ્જવલ ગાથાએં ઐતિહાસિક હૈ. કપોલકલ્પિત નહીં હૈ. જબ તક ધર્મનિષ્ઠા રહી તબ તક આર્યાવત પ્રસન્ન સુખી રહા હૈ. ઉપભોગવૃત્તિ બેમર્યાદ હુઈ, વૈભવ બેમર્યાદ હુઆ, નીતિકા મૂલ્ય ઘટા. વિદેશીયોંકો મૌકા મિલા. વિધર્મિયોંકો બુલાનેવાલે, સાથ દેનેવાલે ધર્મભ્રષ્ટ ઐસે હમ હી લોગ થે. ઉસકા સામના એક જૂટ હોકર નહીં કરનેવાલે હમારે લોગ થે. ઐસે અંધકારપૂર્ણ સમયમેં બહુત સી વિકૃ બાતેં ધર્મકે નામ પર કુછ ઔર કુછકી સ્થાપિત હો ગઈ હૈ. ઈસ બાતકો પરખનેવા કૌન હૈ ? મૂલ ગ્રંથોકા અધ્યયન કરના અત્યંત આવશ્યક હૈ.

અભી આજ ભી હમારા સનાતન ધર્મ પ્રભાવિત હૈ ઔર હમારે પ્રાચીન સંસ્કાર પ્રજામેં વિદ્યમાન હૈ. વિભિન્ન કલાકૌશલ્ય વિદ્યમાન હૈ. કિતને પ્રાચીન સ્થાન ખડે હૈ !! ગ્રંથોમેં ચૌસઠ કલાઓંકા ઔર વિભિન્ન અસ્ત્રશસ્ત્રોંકા રહસ્ય ઈત્યાદિ ઈતના હૈ– જો આજકે વિદેશીકો ભી પ્રેરણા દે રહા હૈ ઔર મુગ્ધ કર રહા હૈ. ઈસ પરસે નિશ્ચય હોતા હૈ કિ દોષ હમારા હૈ, હમારે ધર્મ યા હમારી સંસ્કૃતિકા નહીં હૈ.

"માયામેતાં તરન્તિ તે"

શ્રી ગુરુદેવ :– શુભાશુભ કર્મોંકા કારણ રાગદ્વેષ હૈ. ઈસીલિયે રાગાદિકકી નિવૃત્તિ અનિવાર્ય હૈ. રાગદ્વેષકા કારણ અજ્ઞાન હૈ, અવિદ્યા હૈ. તનુ, પ્રસુપ્ત, વિછિન્ન, ઔર ઉદાર યે ચાર પ્રકારકે રાગદ્વેષકા ક્ષેત્ર અવિદ્યા હૈ. તો નિષ્કર્ષ યહી કિ અવિદ્યાકી નિવૃત્તિકા ઉપાય કરના યહ પ્રથમ કર્તવ્ય હૈ. અવિદ્યા દો પ્રકારસે કહી ગઈ હૈ. એક તો માયા નામસે, દૂસરી અવિદ્યા નામસે.

ભગવદ્ ભક્તિસે માયાકી નિવૃત્તિ હોતી હૈ ઔર જ્ઞાનસે અવિદ્યાકી નિવૃત્તિ હોતી હૈ. તો બાત તો એક હી હૈ. પરન્તુ જ્ઞાનમાર્ગકા અવલંબન સાધારણ મનુષ્યકે લિયે અત્યંત મુશ્કિલ હૈ. તીવ્ર વૈરાગ્ય ઔર તીવ્ર મેધા હોના અનિવાર્ય હૈ ઉસમેં.

જ્ઞાન અગમ પ્રત્યૂહ અનેકા । સાધન કઠિન ન મનમહઁ ટેકા ॥

ભગવદ્ શરણાગતિ ગ્રહણ કરકે માયાકો પાર કરના અત્યન્ત સરલ હૈ. ભગવાનને કહા હૈ :–

દૈવી હ્યેષા ગુણમયી મમ માયા દુરત્યયા ।
મામેવ યે પ્રપદ્યન્તે માયામેતાં તરન્તિ તે ॥ (ગીતા. ૭–૧૪)
યેષાં ત્વન્તગતં પાપં જનાનાં પુણ્ય કર્મણામ્ ।
તે દ્વન્દ્વમોહનિર્મુક્તા ભજન્તે માં દઢવ્રતાઃ ॥ (ગીતા. ૭–૨૮)

અર્થાત્, ભગવાન અર્જુનકો બતાતે હૈં કિ "યહ અલૌકિક અર્થાત્ અતિ અદ્ભુત ત્રિગુણમયી મેરી માયા બડી દુસ્તર હૈં, પરન્તુ જો પુરુષ કેવલ મુઝકો હી નિરન્તર ભજતે હૈં, વે ઈસ માયાકો ઉલ્લંઘન કર જાતે હૈં, અર્થાત્ સંસાર તર જાતે હૈં. મુક્ત હો જાતે હૈં. નિષ્કામભાવસે શ્રેષ્ઠ કર્મોંકા આચરણ કરનેવાલે જિન પુરુષોંકા પાપ નષ્ટ હો ગયા હૈં, વે રાગ–દ્વેષ જનિત દ્વન્દ્વરુપ મોહસે મુક્ત, દઢ નિશ્ચયી ભક્ત મુઝકો સબ પ્રકારસે ભજતે હૈં."

માયા યાની જો હોવે નહીં ઔર ભાસે– "જડ ચેતનહિ ગ્રન્થિ પરિ ગઈ, જદ્યપિ મૃષા છૂટત કઠિનઈ."

પ્રશ્ન :– શુદ્ધમાયા કહતે હૈં તો ઉસસે ક્યા સમઝના ?

શ્રી ગુરુદેવ :– માયા તો એક હી હૈ– દો ભેદવાલી હૈ. જો સત્ત્વગુણયુક્ત હૈ વહ શુદ્ધમાયા ઔર રજોગુણ, તમોગુણયુક્ત મલિન હૈ વહ અવિદ્યા. "માયા બસ્ય જીવ અવિનાશી". વહી માયા માયાપતિકે વશમેં હૈ. "ઈશ બસ્ય માયા ગુનખાની."

માધવ અસિ તુમારી યહ માયા ।
કરિ ઉપાય પચિ મરિય તરિય નાહિ
જબ લગિ કરહું ન (તુમ) દાયા ॥ (બિનય–૧૧૬)

માયા સ્વયં જિસકે આશ્રય કરકે હૈ ઉનકો મોહિત નહીં કર સકતી હૈ. ભગવાન માયાપતિ હૈ, માયા ઉન્હીંકે આશ્રયમેં હૈ. ભગવદ્ભક્તકો ભી ઈસલિયે મોહિત નહીં કર સકતી હૈ. ઈસીલિયે હમારે લિયે ભગવદ્ શરણાગતિ હી સરલ વ શ્રેષ્ઠ સાધન હૈં.

નાથ, જીવ તવ માયા મોહા । સો નિસ્તરહિ તુમ્હારેહિં છોહા ॥
ક્રોધ મનોજ લોભ મદ માયા । છૂટહી સકલ રામકી દાયા ॥
સો નર ઈન્દ્રજાલ નહિં ભૂલા । જા પર હોય સો નટ અનુકૂલા ॥
નટ મરકટ ઈવ સબહિં નચાવત । રામ ખગેશ બેદ અસ ગાવત ॥

માયા સબકો નચાતી હૈ. પરન્તુ માયાપતિ માયાકો નચાતે હૈ.

જો માયા સબ જગહિ નચાવા । જાસુ ચરિત લખિ કાહૂ ન પાવા ॥
સોઈ પ્રભુ ભ્રૂવિલાસ ખગરાજા । નાચ નટી ઈવ સહિત સમાજા ॥

મૃષા ભેદ યદ્યપિ કૃત માયા । બિનુ હરિ જાય ન કોટિ ઉપાયા ॥
જપ તપ મખ સમદમ વ્રત દાના । બિરતિ વિવેક યોગ વિજ્ઞાના ॥
સબકર ફલ રઘુપતિ પદ પ્રેમા । તેહિ બિનુ કોઉ ન પાવૈ ક્ષેમા ॥
હરિમાયા કૃત દોષ ગુન, બિનુ હરિ ભજન ન જાહિં ।
ભજિય રામ સબ કામ તજિ, અસ બિચારી મન માહિં ॥

પાર્વતીજી કહતી હૈં –

નર સહસ્ત્ર મહઁ સુનહુ પુરારી । કોઉ એક હોય ધર્મવ્રતધારી ॥
ધર્મશીલ કોટિક મહઁ કોઇ । વિષય બિમુખ બિરાગરત હોઈ ॥
કોટિ બિરક્ત મધ્ય શ્રુતિ કહઈ । સમ્યક્ જ્ઞાન સકૃત કોઉ લહઈ ॥
ગ્યાનવંત કોટિક મહઁ કોઈ । જીવનમુક્ત સકૃત કોઈ હોઈ ॥
તિન્હ સહસ્ત્રમહઁ સબ સુખખાની । દુર્લભ બ્રહ્મનિરત બિજ્ઞાની ॥
ધર્મશીલ બિરક્ત અરુ જ્ઞાની । જીવનમુક્ત બ્રહ્મ પર પ્રાની ॥
સબ તેં સો દુર્લભ સુરરાયા । રામભક્તિ રત ગત મદ માયા ॥
સો હરિ ભક્તિ કાક કિમિ પાઇ । વિશ્વનાથ મોહિ કહહુ બુઝાઈ ॥

પ્રેમાભક્તિ– આત્યન્તિક સુખ

આત્યન્તિક સુખ નિત્યાનંદરુપ કહા ગયા હૈ. વહ ઈન્દ્રિયાતીત હૈ. સૂક્ષ્મબુદ્ધિ કરકે ગ્રાહય હૈ. ઈસ આનંદ પર પ્રતિષ્ઠા પાનેસે મહાત્મા પુરુષ કભી અપની તાત્ત્વિક સ્થિતિસે વિચલિત નહીં હોતે. પ્રારબ્ધ જનિત ચાહે જિતના ગુરુત્તર કષ્ટ આવે– ઉસીકા પ્રભાવ ઉનકે અંતઃકરણ પર કિંચિત્ ભી નહીં પડતા. ઉસી આત્યન્તિક સુખકે લિયે મુનિલોગ સદા યત્નવાન રહતે હૈં. શ્રીમાનસજીમેં હૈં–

મુનિવર યતન કરહિં જેહિ લાગી । ભૂપ રાજ તજિ હોહિં બિરાગી ॥
જેહિ સુખ લાગિ પુરારિ, અશિવ વેષકૃત શિવ સુખદ ॥
અવધ પુરી નર નારિ, તેહિ સુખ મહં સંતત મગન ॥
સો સુખકર લવલેશ, જિન સપનેહુ બારેક લહેઉ ॥
તે નહિં ગનહિં ખગેશ, બ્રહ્મ સુખહિં સજ્જન સુમતિ ॥

રાગાત્મિકા ભક્તિકે પરિપાક અવસ્થાકા જો સુખ હૈ વહ સર્વથા અનિર્વચનીય હૈ. નારદ ભક્તિસૂત્રમેં કહા હૈ–

અનિવર્ચનીયમ્ પ્રેમ સ્વરુપમ્ મૂકા સ્વાદનવત્ ।

જૈસે ગૂંગા મનુષ્ય ભોજનકે સ્વાદકા અનુભવ કરતા હુઆ કહ નહીં સકતા, વૈસે હી ઉસ સુખકો અનુભવ કરનેવાલા કહ નહીં સકતા. "શાન્તિ

સ્વરુપાત્પરમાનન્દરુપાચ્ચ" = શાંતિ સ્વરુપ તથા પરમાનંદ સ્વરુપ હોનેસે અનુભવકા હી વિષય હૈ, કહનેકા નહીં.

વહ સુખ ત્રિગુણાતીત હૈ, કામના રહિત હૈ, પ્રતિક્ષણ બઢનેવાલા હૈ, વિચ્છેદરહિત હૈ, સૂક્ષ્મતર અનુભવ સ્વરુપ હૈ. ઉસ સુખકા અનુભવ હોનેકે પીછે ઉસીકો દેખતા હૈ, ઉસકો હી સુનતા હૈ, ઉસીકો કહતા હૈ, ઉસીકા ચિન્તવન કરતા હૈ.

વહ સુખ ઈસ પ્રકારકા હૈ જિસકા અનુભવ કર આત્મારામ હો જાતા હૈ, ઉન્મત હો જાતા હૈ. સદા દિવાના હુઆ મસ્ત રહતા હૈ, ઉસ અવસ્થાકો પ્રાપ્ત હુઆ પ્રેમીભક્ત સમસ્ત વ્યવહારોંકો પ્રિયત્તમ પ્રભુમેં હી સમપર્ણ કરતા હૈ. યહાઁ તક કિ કામ, ક્રોધ, અભિમાનાદિકી સર્વ ચેષ્ટા પ્રભુમેં હી કરતા હૈ, બાહર નહીં.

આનંદકંદ પ્રભુકી માધુરી છબિકો દેખતા હુઆ કિસીસે કુછ નહીં ચાહતા ઔર ન કિસીકા કુછ પરવાહ રખતા હૈ. ઈસ પ્રકારકા ભક્ત પરમાત્માકો જહાઁ ચાહે વહાઁ સૂક્ષ્મરુપસે પ્રગટ કર સકતા હૈ. ઈસી ભક્તિકે પ્રભાવસે ભક્ત શિરોમણિ ધ્રુવ તથા પ્રહ્લાદકો ભગવાનને પ્રગટ હોકર સાક્ષાત્ દર્શન દિયા થા, તથા ત્રૈલોક્યાધિપતિ શ્રીરામચન્દ્રજીને શબરીકે જૂઠે બૈરોંકો ખાયા થા ઔર ઉન જૂઠે બૈરોંકા સ્વાદ ઉનકો બરાબર સ્મરણ થા–

ઘર ગુરુ ગૃહ પ્રિય સદન સાસુરે જહઁ જહઁ ભઇ પહુનાઇ
તહઁ તહઁ પ્રભુ શબરીકે ફલનકી, રુચિ માધુરી ન પાઇ (વિનય)

જહાઁ કહી ભોજનકા પ્રકરણ ચલતા થા વહાઁ હી શબરીકે ફલોંકી મધુરતા ભગવાન સરાહતે થે. ઉસકી પ્રેમલક્ષણા ભક્તિકો સરાહતે હુએ આપને નવધા ભક્તિકા ઉપદેશ ભક્તોંકે લિયે બતાયા હૈં.

કહ રઘુપતિ સુનુ ભામિનિ બાતા । માનઉઁ એક ભક્તિકર નાતા ॥

નવધા ભક્તિ કહકર કહા હૈ કિ નવ પ્રકારકી ભક્તિમેંસે એક ભી જિસ કિસીકો હો વહ સ્ત્રી–પુરુષ, ચર–અચરમેંસે ચાહે કોઇ ભી હોવેં, મૈં ઉસકો અતિશય પ્રિય સમઝતા હૂઁ; ઔર તુમ્હારી ભક્તિ તો સર્વ પ્રકાર દઢ હૈં, ઈસકે લિયે તો કહના હી ક્યા હૈ !! ઈસ પ્રેમાભક્તિકી ભૂમિકા એકાદશ પ્રકારકી કહી ગઈ હૈં, જિસકો શાસ્ત્રમર્મજ્ઞ, ભક્તિરસ કુશલ, રસિક શિરોમણિ, અદ્વૈત, સિદ્ધિકાર (ઐસે), સ્વામી મધુસૂદન સરસ્વતીજીને ભક્તિ રસાયણમેં લિખા હૈ. ભક્તિકી ૧૧ ભૂમિકાએં :–

(૧) પ્રથમ ભૂમિકા મહત્સેવા :– મહત્સેવા મુક્તિકા દ્વાર હૈ, જબ કિ સંસારી પુરુષોંકા સંગ પુનઃ પુનઃ સંસારમેં જન્મ દેનેવાલા હોતા હૈ. મહાત્મા વે હી કહે જાતે હૈ જો કિ સમચિત્ત, પ્રશાન્ત, ક્રોધરહિત, સબકે સુહૃદ હોતે હૈં. ઈસી ભૂમિકા કા પ્રભાવ નારદજીને સ્વયમ્ અપની અવસ્થાકો બતાકર કહા હૈ.

(૨) દ્વિતિય ભૂમિકા :– મહાત્માઓંકી દયા પાત્રતા હૈ. વહ દો પ્રકારકી હૈ–

સ્વપ્રયત્ન સાધ્યા– ઉસકા ઉદાહરણ હૈ ધ્રુવ, ઔર તત્કૃપા સાધ્યા ઈસકા ઉદાહરણ પ્રહ્લાદ હૈ.

(૩) **તૃતિય ભૂમિકા :–** ભાગવદ્ ધર્મ વિષયિણી શ્રદ્ધા. ઈસ ભૂમિકાકી સિદ્ધિ પ્રાપ્ત હોને પર યથાશક્તિ ભાગવદ્ ધર્મકી શ્રદ્ધા ઉત્પન્ન હોતી હૈ. શ્રવણાદિ ભક્તિકો ભાગવદ્ ધર્મ કહતે હૈં.

(૪) **ચતુર્થ ભૂમિકા :–** ભાગવદ્ ધર્માનુષ્ઠાન– ઈસમેં ભગવદ્ કથામેં તથા ભગવદ્દાર્ચનાદિમેં રુચિ હોતી હૈ. ઈસ ભૂમિકાકી સિદ્ધિ પ્રાપ્ત હોને પર લોકકી તથા પરલોકકી– દોનોં સંપત્તિકા લાભ હોતા હૈ. આચાર્ય દ્વારા વૈદિકી અથવા તાન્ત્રિકી દીક્ષાસે દીક્ષિત હોકર, વિધિકે અનુસાર ભગવદ્ અર્ચન કરતા હુઆ રુચિપૂર્વક ભગવદ્ગુણ ગ્રંથિત કથા શ્રવણ કર ઉભય લોકોંકી સિદ્ધિ પ્રાપ્ત કર સકતા હૈ. પૂર્વોક્ત સાધન સંપન્ન પુરુષોંકો સ્વયં રુચિ ઉત્પન્ન હો જાતી હૈં કિ મૈં ભગવદ્ ધર્મઅનુષ્ઠાનસે કૃતાર્થ હોઉઁગા. યહ સમઝકર સ્વયં આપ હી અનુષ્ઠાનમેં પ્રવૃત હો જાતે હૈં. ઈસ પ્રકાર અનુષ્ઠાનયુક્ત હોનેસે ભક્ત પંચમ ભૂમિકાકો પ્રાપ્ત હોતા હૈ.

(૫) **પંચમ ભૂમિકા રત્યુત્પાદિકા :–** જિસમેં રતિકા અંકુર ઉત્પન્ન હોતા હૈ. યહી ભૂમિકા માનોં ભક્તિરસકા બીજ હૈ.

પૂર્વોક્ત ચાર ભૂમિકા સાધનરુપા હૈ. ઉત્તરકે ષટ્ ભૂમિકા ઈસ (પંચમ) ભૂમિકાકે ફલ સ્વરુપ હૈ. ઈસ ભૂમિકાકી સિદ્ધિ પ્રાપ્ત હોને પર રસ પ્રાપ્તિકી શ્રદ્ધા, તત્પશ્ચાત્ રતિ, તદનન્તર સ્થાયી ભાવ, તદન્તર રસાભિવ્યક્તિ હોતી હૈ.

સંજમ નિયમ ફૂલ ફલ જ્ઞાના । હરિપદ રતિ રસ વેદ બખાના ॥

અર્થાત્ પંચવિધ યમ તથા પંચવિધ નિયમ, તીન વિધ સંયમ–યોગશાસ્ત્રકા સિદ્ધાંત હૈ.

અહિંસા, સત્ય, અસ્તેય, બ્રહ્મચર્ય, અપરિગ્રહ યમ ।
શૌચ, સંતોષ, તપસ્યા, ધ્યેયેશ્વર પ્રણિધાનાનિ નિયમાઃ ॥

"ત્રયમેકત્ર સંયમઃ", યહ સબ સાધન માનોં પુષ્પ હૈં. જ્ઞાનકો ફલ સમઝના ચાહિયે ઔર હરિપદ રતિ ઉસ ફલકા રસરુપ હૈ. લક્ષ્મણજીકે પ્રશ્ન દ્વારા અરણ્યકાણ્ડમેં ભી ઈસીકો કહા હૈ–

કહહુ જ્ઞાન વિરાગ અરુ માયા । કહહુ સો ભક્તિ કરહુ જેહિ દાયા ॥
ઈશ્વર જીવહિં ભેદ પ્રભુ, સકલ કહહુ સમુજાય ।
જાતે હોઈ ચરનરતિ, શોક મોહ ભ્રમ જાય ॥

પંચમ ભૂમિકામેં ભગવદ્ ચરણકી રતિસે શોક–મોહ નષ્ટ હો જાતે હૈં.

(૬) **ષષ્ઠી ભૂમિકા સ્વરુપાધિ ગતિ :–** જિસમેં સ્વસ્વરુપકી પ્રાપ્તિ હોતી હૈ. ભક્ત નિશ્ચય કરતા હૈ કિ મૈં સ્થૂલ–સૂક્ષ્મ દોનોં શરીરસે ભગવત્કા શેષ હૂઁ.

આત્મા નિત્ય, અવિનાશી, એક, શુદ્ધ, ક્ષેત્રજ્ઞ, સબકા આશ્રય, વિકાર રહિત, સ્વયં પ્રકાશ, વ્યાપક, અસંગ, અનાવૃત્ત હૈ. ઈસ પ્રકાર આત્માકા સ્વરુપ નિશ્ચય કર વિદ્વાન અહંતા–મમતાકો છોડ દેતા હૈ.

(૭) સપ્તમ ભૂમિકા :– પ્રેમવૃદ્ધિ રુપા:– ઈસમેં વૈરાગ્ય દઢ હોકર ભગવાનકે ચરણોમેં નિત્ય નઈ પ્રીતિ બઢતી જાતી હૈ. ઉદાહરણ– ભક્ત પ્રહ્‌લાદ અપની બાલ્યાવસ્થામેં હી ખેલના કૂદના સબકો છોડકર કૃષ્ણમેં મન લગા ગૃહ ગૃહીતકે તરહ જડ હો ગયે થે. ચલતે, ખાતે–પીતે, સોતે, બોલતે કૃષ્ણકા હી અનુસંધાન કરતા હુઆ ગોવિંદ નામકા ઉચ્ચારણ કરતે થે. અતુલ પરાક્રમ ભગવાનકા શ્રવણ કર હર્ષકે મારે ગદ્ ગદ્ હો ગાતે થે– નાચતે થે– રોતે થે.

ઈસ પ્રકાર સપ્તમી ભૂમિકા તક અભ્યાસ કરનેસે ભગવાનકા સાક્ષાત્કાર હોતા હૈ. ભગવાનકા સાક્ષાત્કાર હોને પર પ્રેમકી અતિશયતાકે લિયે અષ્ટમી ભૂમિકા વિધાન કી ગઈ હૈ.

(૮) અષ્ટમી ભૂમિકા :– પ્રેમાતિશયરુપા :– ઈસ ભૂમિકા પર પ્રતિષ્ઠિત ભક્તકા લક્ષણ ભાગવતમેં લિખા હૈ– ઈસી ભૂમિકાકો લાભ કર ભક્તજન સાયુજ્ય મુક્તિકો ભી નહીં ચાહતે. પરસ્પર ભાગવત સમાગમ કરતે હુએ ભગવાનકે ગુણ, પરાક્રમ આદિકા ગાન કરતે હૈં, ભગવાનકી મુખ છબી બરાબર દેખતે રહતે હૈ. ઉસી રુપમેં મોહિત હોકર અલૌકિક વાણી બોલતે હૈં. યહ બાત કપિલદેવજીને અપની માતાસે કહી થી.

(૯) નવમી ભૂમિકા :– સિદ્ધ ભગવદ્‌ધર્મ નિષ્ઠા :– ઈસ ભૂમિકા પર પ્રતિષ્ઠિત ભક્ત–પૃથ્વીપતિ ભરતકા ચરિત્ર પ્રખ્યાત હૈ (વિષ્ણુ પુરાણમેં હૈં).

(૧૦) દશમ ભૂમિકા–સ્વસ્મિંસ્તદ્ ગુણશાલિતા :– ઈસ ભૂમિકા પર પ્રતિષ્ઠિત ભક્ત ભગવદ્‌ગુણકે સદ્દશ ગુણોંવાલા હો જાતા હૈ. ભાગવતમેં ભગવાનને કહા હૈ કિ મેરા ભક્ત– મેરી માયા કો પાર કરકે સંપાદિત સમસ્ત વિભૂતિ તથા અષ્ટાંગયુક્ત ઐશ્વર્ય ઔર કલ્યાણરુપા ભગવતી શ્રી–ઈન સબકા ભોક્તા હોતા હૈ ઔર ઉસકો કાલચક્રકા કભી ભય નહીં રહતા.

(૧૧) એકાદશી ભૂમિકા :– પ્રેમ પરાકાષ્ઠા પ્રાણ પરિત્યાગવિધિ વિરહા સહિષ્ણુતા રુપાકી હૈ. ઈસ ભૂમિકા કા લાભ હોને પર ક્ષણ માત્ર ભી પ્રિયતમકા વિયોગ નહીં સહન હોતા. યહાઁ તક કિ વિરહમેં પ્રાણકા પરિત્યાગ હો જાતા હૈ. ઈસ પ્રકાર ગોપિયોંકો હુઆ થા. યહ ભૂમિકા કિસી ભાગ્યવાન ભક્તકો હી પ્રાપ્ત હોતી હૈ.

રામાવતાર તથા કૃષ્ણાવતારમેં પ્રેમાભક્તિને અપના પ્રભાવ ઈસ પ્રકાર પ્રકટ દર્શાયા કિ ઉનકો વૈધી નીતિકો ભૂલકર ભક્તકે વશવર્તી હોના પડા. સહસ્ત્રોં તત્ત્વવેતા ઋષિમુનિયોંકો પંપા સરોવર પર છોડતે હુએ "શબરીકી કુટી કૌન હૈ" ? ઈસ પ્રકાર

પૂછતે પૂછતે અવધેન્દ્રકુમાર શ્રીરામચંદ્રજીને અધમ જાતિ ઉસ શબરીકે કુટીમેં સ્વયમ્ જાકર જૂઠે બૈરોંકો ખાયા થા તથા ઉસકી સમ્યક્ પ્રકારકી પૂજા માનકે ઉસકે બદલેમેં મુક્તિ દિયા થા.

શ્રીકૃષ્ણ ભગવાનકો તો ઉસ પ્રેમા ભક્તિને ગોપિયોંકા વશવર્તી ઈસ પ્રકાર બનાકર રખે થે કિ જબ જૈસી ઈચ્છા હોતી થી તબ વૈસી વે નાચ નચાતી થી ઔર બડે પ્રેમકે સાથ વહ નાચતે થે. યહ સ્વભાવ ભગવાનકે નિજ સૌલભ્ય ગુણકે આધાર પર નિર્ભર હૈ. વિનયમેં હૈં (૧૦૭) :–

બલિ પૂજા ચાહત નહીં, ચાહત એક પ્રીતિ ।
સુમિરત હી માનૈ ભલો, પાવન સબ રીતિ ॥
દેહિ સકલ સુખ દુખ દહૈ, આરત જન બંધુ ।
ગુણ ગહિ અઘ અવગુણ હરૈ, અસ કરુણાસિંધુ ॥

૧૬–૭–૬૨, ગુરુપૂર્ણિમા, રાજકોટ. સુબહ ૪॥ બજે રામમહલમેં શ્રી ગુરુદેવકા પૂજન હુઆ, બાદમેં ચાંદિવલીમેં પૂજન સ્વીકાર કરકે શ્રી ગુરુદેવ પ્લેનસે રાજકોટ પધારેં. ભક્ત સમૂહને બડે ભાવસે શ્રી ગુરુપૂજન કિયા. ઈસ સમયકે શ્રી ગુરુદેવકે વચનામૃત :–

માનવ બનના હૈ તો માનસજી પઢિયે

માનવીય સત્વશીલતા કૈસી હોની ચાહિયે યહ સમજના હૈ તો શ્રીમાનસજીકો દેખો. માનવ બનના હૈ તો માનસ પઢિયે. જીવનમેં ઉતારિયે. શ્રીરામજી અપને ચરિત્રસે સમ્યક્ આદર્શ માનવજીવન બતલા રહે હૈ. માનવધર્મ કે ૧૧ લક્ષણ શ્રીરામજીને ચરિતાર્થ કિયે હૈ. (૧) ધર્મે તત્પરતા (૨) મુખે મધુરતા (૩) દાને સમુત્સાહતા (૪) મિત્રેઽવંચકતા (૫) ગુરૌ વિનયતા (૬) ચિતેઽતિગંભિરતા (૭) આચારે શુચિતા (૮) ગુણે રસિકતા (૯) શાસ્ત્રેઽતિવિજ્ઞાનિતા (૧૦) રુપે સુંદરતા (૧૧) હરૌ ભજનિતા– સત્સ્વેવ સંદશ્યતે ॥ ઈનકો ખૂબ સમઝિયે ઔર જીવનકે વ્યવહારમેં આચરણમેં લાઈયે. કેવલ સુનને યા પાઠ કરનેસે કોઈ લાભ ન હોગા. ધર્મહીન જીવનકા અર્થ હૈ સૂર્યવિહિન દિન. જીવનકે આંતરબાહ્ય ઓતપ્રોત રહી હુઈ દિવ્યતા ધર્મ હૈ. ઈસમેં મનુષ્યમેં ઔર પશુમેં સ્તરભેદ રહતા હૈ.

તબ કાર્યમેં કુશલતા બઢતી હૈ

સંસારકી ક્ષણ ભંગુરતાકા નિશ્ચય હોવે તો વૈરાગ્ય ભાવનાકા ઉદય હોવે. કઈ જન્મોંસે કઇ પ્રકારકે વિષયભોગ ભોગતા હુઆ જીવ તૃપ્ત ન હોકર ઔર જ્યાદહ જ્યાદહ અતૃપ્ત વ સંતપ્ત હોતા રહતા હૈ. વિષયપદાર્થોમેંસે આસક્તિ છૂટેગી તબ તૃષ્ણારહિત મન શાંત વ સ્થિર હોતા હૈ. શાંત મન અભ્યાસમેં ધ્યેયાકાર હો સકતા હૈ.

મન ઈન્દ્રિયોંકા શાસક હૈ. શાસક ચંચલ હોતા હૈ તબ કિતની અસ્તવ્યસ્તતા,

અંધેરગદી ફેલ જાતી હૈ !! ચંચલ મન હોતા હૈ તબ ઇન્દ્રિયોંકી પ્રવૃત્તિ બહુત બઢ જાતી હૈ. પરિણામમેં મનને પ્રાપ્ત કી હુઇ ચૈતન્યશક્તિ ઈન્દ્રિયોંકે દ્વારા બહુત હી શીઘ્ર ક્ષીણ હો જાતી હૈ ઔર ફિર ઠપ્પ હો જાતી હૈ. હમ સમઝતે હૈ કિ હમ વિષયોંકો ભોગ રહે હૈ, પરન્તુ સહી બાત યહ હૈ કિ ભોગ હમેં ભોગ રહે હૈ, હમ ઉનકે ભક્ષ્ય હોતે હૈં :–

ભોગા ન ભુક્તા વયમેવ ભુક્તાસ્તપો ન તપ્તં વયમેવ તપ્તા : ।
કાલો ન યાતો વયમેવ યાતાસ્તૃષ્ણા ન જીર્ણાવયમેવ જીર્ણ: ॥

(વૈરાગ્ય શતક – ૧૨)

મન જબ સ્થિરતાસે કારોભાર ચલાતા હૈ તબ ઈન્દ્રિયોંકે દ્વારા શક્તિ વ્યય કમ હોતા હૈ– શક્તિકા સંગ્રહ હોતા હૈ. કાર્યોમેં કુશલતા બઢતી હૈ ઔર હર કાર્ય કરનેકી સૂઝ ઉદય હોતી હૈ. જિસસે પ્રત્યેક કાર્ય હમેં સરલ માલૂમ પડતે હૈં. મનકો શિસ્તમેં રખના ઈસલિયે ભી અનિવાર્ય હૈ. વિષયોમેં સુખ–દુ:ખ, અનુકૂલતા, પ્રતિકૂલતા, ક્રોધ, રાગદ્વેષ ઈત્યાદિ ક્યા હૈ ? મનકી સ્વકલ્પિત– કેવલ વૃત્તિયોંકા ઝમેલા હૈ. યહ હી જગત હૈ. મન વશમેં તો જગત વશમેં. બાહરકા કોઇ વિષય પદાર્થ સુખરુપ યા દુ:ખરુપ હૈ હી નહીં. મનકી ઉસકે સમ્બન્ધિત જૈસી વૃત્તિ હોતી હૈ વૈસી અનુભૂતિ હોતી હૈ.

જથા લાભ સંતોષ સુખ, રઘુવર ચરન નેહ ।
તુલસી જો મન વશ કરે તો જૈસે બન તૈસે ગેહ ॥
તુલસી મમતા રામસો સમતા સબ સંસાર ।
રાગ ન રોષ ન દોષ દુ:ખ, દાસ ભયે ભવપાર ॥

વાસનાપૂર્તિકે આનંદસે સહસ્ત્રોગુના આનંદ ઉસ વાસનાકે અભાવકા હૈ. અનુભવ કરકે દેખો તો પતા પડે (કિ) કિતની સમતા ઔર શાંતિ પ્રાપ્ત હોતી હૈ !

જબ તક અહમ્ તબ તક આપત્તિ

ભગવાનકે સાથ અનુરાગકે અનુસંધાનમેં રહનેસે વાસનાઓંકા અભાવ વ મનોનિગ્રહ સહજ સાધ્ય હો જાતા હૈ. સમતા પરમ સંતોષ હૈ. ઔર પરમ સંતોષ પરમ સુખ હૈં. જ્ઞાનીકે લિયે વિચાર–વિવેકસે દુ:ખનાશ કે લિયે તૃષ્ણા વ વાસનાકા નાશ, ઔર વાસના નાશકે લિયે અહમ્–મમત્વકા નાશ અનિવાર્ય હૈ. જબ તક અહમ્ તબ તક આપત્તિ. શરણાગતકે લિયે યહ સબ શરણાગતિસે હી સાધ્ય હો જાતા હૈ, ઔર આત્મનિવેદનમ્ યહી હૈ. ભક્ત અપના સબ કુછ લૂંટા દેતા હૈ– સહજ ભાવસે. પ્રેમસે ઔર પ્રસન્નતાસે અપનેકો બિલકુલ ખાલી કર દેતા હૈ. અહમ્સે ખાલી હોનેમેં લોગ બહુત ઘબડાતે હૈ. કેવલ અહમ્કે કારણ

જિન ઢૂઁઢા તિન પાઇયા ગહરે પાની પૈઠ ।
મૈં ભોલી ડૂબન ડરિ રહી કિનારે બૈઠ ॥

કબીરા કોઠી કાષ્ઠકી ચોફેર લાગી અંગાર ।
માંહી પડે સો ઉબરા, જલ ગયા દેખનહાર ।।
હદ હદ સબ કોઉ કહે બેહદ ચલેં ન કોય ।
બેહદકે ચૌટે માંહી રહા કબીરા સોય ।।
મોહ નદી વિકરાલ હૈ ન ઉતરે પાર ।
જો ઉતરે પાર સો રહે વૈકુંઠ મોઝાર ।।

શ્રીમાનસજીમેં ઈસી બાતકો "માનસસર" કી ઉપમાસે સમઝાયા હૈ–

આવત ઈહિ સર અતિ કઠિનાઈ । રામકૃપા બિનુ આઈ ન જાઈ ।।
જૌં કરિ કષ્ટ જાઈ પુનિ કોઇ । જાતહિં નીંદ જૂડાઈ હોઈ ।।
જડતા જાડ વિષમ ઉર લાગા । ગયઉ ન મજ્જન પાવ અભાગા ।।
કરિ ન જાઈ સર મજ્જન પાના । ફિરિ આવૈ સમેત અભિમાના ।।
મન કરિ વિષય અનલ બન જરઈ । હોય સુખી જો ઈહિ સર પરઈ ।।

ફિર પરિણામ આનેમેં ભી કોઈ દેર નહીં લગતી હૈં–

મજ્જન ફલ પેખિય તતકાલા । કાક હોહિ પિક બકહુ મરાલા ।।
સોઇ સાદર સર મજ્જન કરહીં । મહાઘોર ત્રયતાપ ન જરહીં ।।

સોઇ અર્થાત્– "રામકૃપા કરિ ચિતવહિં જેહિ"ઈ ઈસ અલૌકિક સરોવરમેં મજ્જનકી ઈચ્છા હૈ તો ઉપાય યહ હૈ–

જો નહાય યહ ઈહિ સર ભાઈ । તો સતસંગ કરહુ મન લાઈ ।।

ઈસ ઉપાયકો સુનકર આશ્ચર્ય યા સંશય નહીં કરો. કારણ કિ–

સુનિ આચરજ કરૈ જનિ કોઈ । સત સંગતિ મહિમા નહિં ગોઈ ।।

ગોસ્વામીજીને ગુરુકી સન્નિધિકી મહત્તા કહાઁ તક બતાઈ હૈ !! :–

પારસમણિકે સંગસે કંચન ભઇ તલવાર ।
તુલસી ઉસમેં ના ગયે ધાર ભાર આકાર ।।
મન એરણ ઔર શબ્દ ઘના, સદ્ગુરુ મિલ્યા સોનાર ।
તુલસી ઉસસે તિનોં ગયે ધાર માર આકાર ।।

વેદમેં શ્રીરામોપાસના

વેદમેં શ્રીરામોપાસના હૈ. ઋગ્વેદ મંડલ ૭મેં મંત્રરામાયણ નામકા પ્રકરણ હૈ. ઉસમેં ૧૪૧ વેં મંત્રમેં "શ્રીરામમંત્ર ઉદ્ધારક હૈ", ઐસા બતાયા હૈ. યજુર્વેદમેં કહા હૈ કિ "દેવાનાં પૂરયોધ્યા યત્ર દેવાનામધિદેવ આસ્તે", અર્થાત્ દેવોંકી દિવ્ય નગરી શ્રીઅયોધ્યાજી હૈ જહાઁ દેવોંકે દેવ ભગવાન શ્રીરામભદ્રજી બિરાજમાન હૈં. હનુમાનજી

વ પાર્ષદોંકે સાથ બિરાજમાન હૈ. શ્રીરામતાપિની ઉપનિષદ્મેં શ્રીરામમંત્રકા વિધાન હૈ. બૃહદ્હારીત સ્મૃતિમેં શ્રી રામોપાસકોંકા– વશિષ્ઠજી, અગસ્ત્યજી, બાલખિલ્ય આદિકા વર્ણન હૈ. પુરાણોમેં– મહાભારતમેં, ભાગવતમેં, પાઁચરાત્ર ઈત્યાદિ ગ્રંથોમેં ભી શ્રીરામોપાસનાકા વર્ણન હૈ. તાત્પર્ય કિ ચારો યુગમેં શ્રીરામોપાસના હોતી આઈ હૈ.

ભલા સ્વભાવ હી સાધૂતા હૈ, ફકીરી હૈં. ભલા, કોમલ સ્વભાવ, ઐસા સાધન હૈ કિ ઉસસે સર્વ પાપોંકા નાશ હો જાતા હૈં ઔર કોઈ અવગુણ વિઘ્ન નહીં કર સકતા.

ઉત્તમ સાધક કૌન હૈ ? જિસકા આહાર સંયમ સહિત હો ઔર બચન ભી સંયમ સહિત હોવેં. બાનીકે સંયમ બિના હૃદયશુદ્ધિ કદાપિ પ્રાપ્ત નહીં હોતી હૈ. આહારમેં સંયમ હોગા તો નિદ્રા, આલસ્ય ભી સંયમમેં હો હી જાતે હૈ.

શ્રી ચૂડાસમા કલેકટરકે સાથ બાત કરતે શ્રી ગુરુદેવને કહા:– એક બાર મૈં, નિત્યાનંદજી પીઠડિયાવાલે ઔર જગન્નાથજી ઠૂઁઠાજી ત્રમ્બા દરબારકે મેહમાન થે. ઉન દિનોંમેં મૈં ત્રમ્બામેં બહુત દિન રહા કરતા થા.

જગન્નાથજી ઠૂઁઠે થે. હઁસીમેં ઠૂઁઠાકી બદલીમેં વિદ્વેષી લોગ જૂઠા ભી કહા કરતે થે. જબ ભી હમારી તીનોંકી મંડલી ઈકટ્ટી હો જાતી થી, હમકો બહુત આનંદ આતા થા. રાત–રાત ભર આનંદ વાર્તામેં ઔર ભજન કથામેં નિકલ જાતી થી.

રાજકોટસે શ્રી ગુરુદેવ ગોંડલ, વીરપુર, બગસરા, ભાવનગર પધારેં.

અહિંસા પુષ્પમ્

૧૭–૭–૬૨, ગોંડલ– અપને સામને–પાસમેં પ્રસાદકી સામગ્રી ઔર પુષ્પાદિ નિહારતે– શ્રી ગુરુદેવ :– આપ સબ બડી બડી પુષ્પમાલાએઁ મુઝે ચઢા રહે હૈં, ઈતને ઢેરસે મેવા, ફલ, મિઠાઈ આદિ ભેંટમેં ચઢા રહે હૈં, બરાબર હૈ ! ભગવાન, ગુરુ, સંત, વૃદ્ધજન, પૂજનીયકે સન્મુખ ખાલી હાથ નહીં જાના ચાહિયે. યહ હમારી ભારતીય સંસ્કૃતિકી શુદ્ધ શિષ્ટાચારકો અભિવ્યક્ત કરનેકી પરંપરાસે ચલી આઈ હુઈ ઉત્તમ પ્રણાલિકા હૈ.

કહીં ભી કોઈ ભી બાજારમેં કિસી ભી ચીજ લેનેકો જાતે હો તબ ચીજકે બદલે પૂરા દામ ચૂકાતે હો તબ ચીજ પ્રાપ્ત હોતી હૈં, યહ તો આપ સબકા નિત્યપ્રતિકા અનુભવજ્ઞાન હૈ. સંત–ગુરુકે પાસ ભી આત્મિક ઉન્નતિમેં સહાયતા પ્રાપ્ત કરનેકો જાયા જાતા હૈ– તો "પત્રમ્ પુષ્પમ્" ભેંટ ચઢાકર પ્રણામ કરકે નમ્રતાપૂર્વક પાસમેં નીચે બૈઠનેકા શાસ્ત્રોંમેં વિધાન હૈં.

"લેકિન મુઝે કૈસે પત્રમ્–પુષ્પમ્ પ્રિય હૈ યહ મૈં બતાવૂં."!! સબ લોગોંને રાજી હોકર જોર જોરસે કહા કિ હા બાપૂ, બતાઓ. આપકો કૌનસા ફૂલ પ્રિય હૈં. જલ્દી બતાઈયે. શ્રી ગુરુદેવ હઁસતે હઁસતે કહતે હૈં કિ ભાઈ ! જલ્દી તો મૈં કૈસે બતા

દૂં ! દેખો, પહલે તો મૈં થોડી બાત કર લૂં. ફિર બતા દૂંગા હોં ! તો પહલે આપ સબ શાંતિસે ધ્યાન લગાકર મેરી થોડી બાતેં સુનોગે ન ? સબને પૂર્વવત્ જોરસે કહા કિ હા બાપૂ, હમ જરુર સુનેંગે.

શ્રી ગુરુદેવ :– અચ્છા ! તો સુનો– પહલા પુષ્પ જો મુઝે અતિ પ્રિય હૈ વહ અહિંસાકા હૈ. આપ સબ જ્યાદહ ઔર કુછ ન દો. સિર્ફ યહ એક હી પુષ્પ મુઝે ચઢા દો તો મુઝે ઈતની પ્રસન્નતા હોગી કિ મૈં બારબાર આપ લોગોંકે સન્મુખ આતા રહૂઁગા.

હિંદુ સંસ્કૃતિકી વિશ્વકે સમસ્ત ધર્મ વ સંસ્કૃતિકો યહ મહાન દેન હૈ કિ સત્ય વ અહિંસાકી સર્વપ્રથમ સમઝ વ પહચાન દી હૈ. હિંદુ ધર્મ વહી ધર્મ હૈ કિ જિસમેં સત્ય વ અહિંસાકા ઉપદેશ હૈ. ગુજરાત–સૌરાષ્ટ્રમેં ભ્રમણ કરનેકા મુઝે ઈસીલિયે પ્રિય ઔર રુચિકર હુઆ હૈ કિ યહાઁ કા જનસમૂહ નિરામિષહારી હૈ. બંગાલમેં, દક્ષિણમેં, ઉત્તર પ્રદેશમેં આમિષાહારકો શાસ્ત્રસંમત માના ગયા હૈ. વાસ્તવમેં માંસાહાર શાસ્ત્રોંમેં સર્વથા વર્જિત કહા ગયા હૈ. આપત્કાલમેં છૂટ હો જાતી હૈ. પરન્તુ ઈતના ઉગ્ર આપત્કાલ તો અભી હૈ હી નહીં.

યજ્ઞમેં, તપર્ણવિધિમેં, કહીં ભી, કિસી રુપમેં ભી માંસકા ઉપયોગ નહીં હૈ. જીવહિંસાકી તો બાત હી નહીં હૈ. છોટેસે છોટા પ્રાણી જીવકો ભી બચાકર જીવન યાપન કરો યહ હમારે શાસ્ત્રોંકા આદેશ હૈ. "નિગાહ નીચે રખકર ચલો કિ કહી તુમારે પૈરોંસે ચીંટી, મંકોડા કુચલકર મર ન જાયેં", યહાઁ તક તો શાસ્ત્રોંમેં કહા ગયા હૈ ! તો ફિર હિંસા ઔર માંસાહારકી બાત કહાઁ ટિક પાતી હૈ ? યહ વિષય બહુત ગહરા હૈ. ઔર બોલૂઁગા તો સમય પૂરા હો જાયેગા ઔર મેરે પુષ્પ માંગનેકા રહ જાયેગા.

અહિંસા યાની કિસીકી હિંસા નહીં કરના. જિસ પ્રકાર શરીરકી હત્યા હોતી હૈ ઉસી પ્રકાર મનકી ભી હત્યા હોતી હૈ. મનકી હત્યા મનસે ઔર વચનસે કી જાતી હૈ. ઈસીલિયે અહિંસા યાનિ તન મન વચન સે અહિંસા. "તનકર મનકર બચનકર દેત ન કાહૂઁ દુઃખ".

શારીરિક અહિંસા

શરીરકે તીન દોષ હોતે હૈં– હિંસા, ચોરી ઔર વ્યભિચાર. યે તીન પ્રકારકે શારીરિક કર્મ બંધન હૈ. કોઇ દેવે નહીં ઔર ચોરી કરકે, જબરદસ્તીસે યા ધોખાસે લેના યહ ચોરી હૈ. ઈસીકો "અદાત્તાનામુપાદાનં" કહા હૈ. ચોરી કદાપિ નહીં કરો.

દૂસરાં– "હિંસાચૈવાવિધાનતઃ" – અવિધિસે અર્થાત્ દૈવને તો નિશ્ચિત્ નહીં કિયા હૈ– ફિર ભી અપને કિસીકો પ્રાણઘાત કર દેવેં તો યહ હિંસા હૈ. ચેતન–અચેતન સર્વમેં સચરાચરમેં એક હી રામજી રમ રહે હૈં. વો હી રામજી હમારે સબકે ઈષ્ટદેવ હૈં. અબ હમ કિસીકી ભી હિંસા, હત્યા કૈસે કર સકતે હૈં ?

તીસરા હૈ "પરદારામાતૃવત્" એક પત્નીવ્રતકા પાલન કરોગે, ઔર સંસારકી પ્રત્યેક નારીકો માતાકે રુપમેં દેખો. ઈસસે વીર્યરક્ષા હોગી. મનોબલ, સંકલ્પબલ બઢેગા. પરિણામમેં શ્રીમાન, ધીમાન, બલવાન, કાંતિમાન ઔર તેજવાન બનોગે. સામર્થ્યયુક્ત પાત્રકા હી ભક્તિ–જ્ઞાન આશ્રય કરતે હૈં. ઔર ભગવાન ભી ઐસેકા વરણ કરતે હૈં, અપના પ્રિય પાત્ર બનાતે હૈં. જબ ભગવાનકે પ્રિય બનોગે તબ ભગવાનકે પાસ ઐસા કુછ ભી નહીં રહેગા જો તુમારે લિયે અદેય હોવેં– અર્થાત્ ભગવાન સબ મનોરથ પૂર્ણ કરેંગે હી. તુમ્હેં પૂર્ણકામ બનાયેંગે હી.

પરદ્રોહી પરદારરત પરધન પર અપવાદ ।
તે નર પામર પાપમય, દેહ ધરેં મનુ જાદ ॥
જાનહુ મુનિ તુમ મોર સુભાઉ । જન સન કબહુઁ કિ કરઉઁ દુરાઉઁ ॥
કવન વસ્તુ અસિ પ્રિય મોહિ લાગી । જો ન મુનિવર ન સકહુ તુમ માગી ॥

શારીરિક કર્મ બંધનકે ફલરુપમેં સ્થાવરાદિ નીચ યોનિ મિલતી હૈ. અતઃએવ ઈસસે બચો.

માનસ અહિંસા

અબ અહિંસાકા માનસવ્રત કહતા હૂઁ. માનસકર્મ બંધન તીન પ્રકારકે હૈં. (ક) દૂસરેકા દ્રવ્ય લે લેનેકો ઉસકા અનિષ્ટ ચાહના = પરધન હરણ. (ખ) દૂસરોંકા અહિત હી ચાહના = પરદ્રોહ (ગ) મિથ્યા અહમ્– કિ મૈં હી સબકુછ હૂઁ. પરલોક જૈસા કુછ હૈ હી નહીં. ભગવાનકો ભી નહીં માનના.....ઈત્યાદિ. યે તીન માનસકર્મકે બંધનકે ફલરુપમેં અંત્યજાતિ નિમ્ન યોનિ પ્રાપ્ત હોતી હૈં. મનકી શક્તિ કિતની પ્રબલ સામર્થ્યવાલી હે ? ઐસે મનકા દૂસરોંકે અહિત–અનિષ્ટ સોચનેકે હી દુરુપયોગ ક્યોં કરના ? દૂસરોંકે અનિષ્ટ ચાહે કિતના ભી સોચતે રહો– ઉનકે પ્રારબ્ધાધીન જો સુખાદિ મિલનેવાલે હૈં વે તો ઉનકો મિલતે હી રહેંગે.

ખલન્હ હૃદય અતિ તાપ વિશેખી । જરહિં સદા પરસંપતિ દેખી ॥
જહઁ કહુઁ નિંદા સુનહિં પરાઈ । હર્ષહિં મનહુઁ પરી નિધિ પાઈ ॥

વાચિક અહિંસા

"બચનકર દેત ન કાહૂ દુઃખ," વાચિક કર્મબંધન ચાર પ્રકારકે હૈ...(ક) કિસીકે હૃદયમેં દુઃખ પહુઁચે·ઐસી કઠોરવાણી બોલના (ખ) અસત્ય બોલના (ગ) નિંદા ઔર ચુગલી કરના (ઘ) કુછ ભી સંબંધ ન હોને પર ભી કુછ ન કુછ બોલતે રહના, મિથ્યા પ્રલાપ, બડ બડ કરતે રહના. યે ચાર કર્મ કરનેકે ફલરુપમેં પશુ–પક્ષીકી યોનિ પ્રાપ્ત હોતી હૈ.

મનુષ્ય શરીર જૈસા ઉત્તમ જન્મ પા કરકે કિસીકો કટુ બચન સે દુઃખ પહુઁચાના યહ પિશાચી કૃત્ય હૈં. વો મનુષ્ય હી ક્યા જો એક દૂસરેકે સુખકા સાધન ન બનેં ?

શરીરસે, મનસે ઔર બચનસે કોઇ ભી કર્મ યા ક્રિયા ઐસી ન કરો કિ જિસસે કિસીકો કિંચિત્ ભી દુઃખ, પીડા યા કષ્ટ પહુઁચે. જો અપનેકો સુખ ચાહતે હો તો દૂસરોંકો સુખ દો. જો અપને માન ચાહતે હો તો દૂસરોંકો માન દો. જો ચીજ અપનેકો બૂરી લગતી હો વો દૂસરેકો કભી મત દો.

અસત્ય બોલના યહ વાણીકા પાપ હૈ– ઈસસે તુમારા અંતઃકરણ બિગડતા હૈ, સમાજમેં તુમારી પ્રતિષ્ઠા યા ગૌરવ કુછ ભી નહીં રહેંગે. તુમ તો થોડાસા અસત્ય બોલ દોગે, લેકિન જરા તો સોચો કિ ઉસ થોડાસા અસત્યસે દૂસરેકા કિતના અહિત હો જાયેગા ! કોઇ નિદોર્ષ બેગુનાહ મનુષ્યકો નિરર્થક હી પીડા પહુઁચાના યહ ઈતના તીવ્ર દુષ્ટતમ કર્મ હૈ કિ ઈસકા બદલા તો ઈસી જન્મમેં અલ્પકાલમેં પ્રાપ્ત હોકર હી રહતા હૈ.

સત્ય બોલના યહ પરમ ઉત્તમ તપ હૈ. જો કોઈ ભી ૧૨ સાલ સમ્યક્ સત્યવ્રત કરેગા ઉસકો વચનસિદ્ધિ આપ હી આપ પ્રાપ્ત હો જાતી હૈ. યહ મૈં દાવેકે સાથ કહતા હૂઁ. ઉસકે સંકલ્પ–સિદ્ધ સંકલ્પ હી હોંગે. જો સત્યવ્રતી હૈ ઉસકે સુખકી વ કલ્યાણકી સ્વયમ્ સત્ય હી રક્ષા કરતા હૈ.

દૂસરોંકે અચ્છાપન દેખકર ઈર્ષાસે જલકર નિંદા ચુગલી કરના યહ જીવકા સ્વભાવ હૈ. નિંદા કરના બડા ભારી પાતક હૈ. નિંદા કરનેવાલોંકી બડી ભારી દુર્દશા ઈસ લોકમેં ઔર પરલોકમેં હોતી હૈ. જલન મિટાનેકા સીધા ઔર નિશ્ચિત્ ઉપાય યહ હૈ કિ તુમ ખુદ ઉસકે જૈસે બન જાઓ– વો હી અચ્છાપન તુમ ખુદ તુમારેમેં આધાન કર લો– બસ ! સબ જલન તત્કાલ ખત્મ હોતી હૈ યા નહીં દેખો ! કરકે દેખો.

દેખો ! મેરી લંબી લકડીસે ભી અધિક લંબી લકડી લાકર મેરી લકડીકે પાસ ધર દો. બસ ! મેરી લકડી છોટી હો હી જાતી હૈ ન ! ઈસી તરહ નિંદાકા માર્ગ ગ્રહણ નહીં કરકે, અચ્છાપન અપનેમેં આધાન કરકે દૂસરોંસે ભી અધિક અચ્છે બનકર ઉસકે પાસ ખડે રહ જાઓ. યહી સુખકા માર્ગ હૈ. સરલ, સીધા માર્ગ હૈ.

ઔર ભી ખૂબ સોચને જૈસી બાત હૈ– જિસકી તુમ નિંદા ચુગલી કરતે હો, ! ઉસકે સબ પાપ તુમારે પાસ ચલે આતે હૈ ઔર વહ તો અધિક શુદ્ધ હો જાતા હૈ. તુમારે નિંદા કરનેસે ઉસકી અધિક ઉન્નતિ દેખકર તુમારી જલન ઔર જયાદહ ભડકેગી ઔર તુમ જયાદહ નિંદા ચુગલી કરને લગોગે– ત્યોં–ત્યોં વહ તો અધિક અધિક ઉન્નત હોતા જાયેગા. ક્યોંકિ ઉસકે સમસ્ત પાપ તો તુમ લે રહે હો– ઉસકી નિંદા કરકે !!

ઔર કિસીકે કુકર્મકો કહતે કહતે અપની વાણીકો ક્યોં અશુદ્ધ ઔર ગંદી કરના ? ઐસી ગંદગી, નિંદા ચુગલીસે તુમ ખુદ તો ગંદે અશુદ્ધ હોતે હી હો ઔર દૂસરોંકે અંતઃકરણ ભી ક્યોં ગંદા કરતે હો ? ઐસે દુષ્કર્મકા ફલ ક્યા તુમકો નહીં ભોગના પડેગા ? નિંદા– ચુગલી કરનેવાલે ચમગાદડકી યોનિ પ્રાપ્ત કરતે હૈ, જિસમેં

કિતના ગંદાપન હૈ ? યહ બોલકર મેરી વાણી મૈં અશુદ્ધ નહીં કરુઁગા. તુમ ખુદ હી જાન લેના. યા માનસજીમેં દેખ લેના.

દૂસરોંને ક્યા કિયા ઈસકે સાથ તુમકો કુછ ભી લેના દેના નહીં હૈ. ઉસકે પરિણામ દૂસરા યાની કરનેવાલા હી ભોગેંગે. તુમકો ભોગનેકા નહીં હૈ. તુમકો તો સિર્ફ તુમારે હી કર્મોંકે ફલ પ્રાપ્ત હોનેવાલે હૈ. ઈસીલિયે તો સંતોને કહા હૈ– "નારાયણ તૂઁ બૈઠકે અપનો ભવન બુહાર."

તુમારે અંતઃકરણકી અશુદ્ધિયોં સાફ કરો. હૃદયમેં ભગવાનકી પધરામણી કરનેકા લક્ષ્ય રખો. કોઈ ભી બડે મનુષ્યકી પધરામણી કરની હોતી હૈ તબ કિતની સફાઈ કી જાતી હૈ ? ઔર કિતને પ્રેમભાવસે ઉનકા આનંદ–ઉત્સાહસે ઉનકા સ્વાગત કિયા જાતા હૈ ? તો અખિલ ભુવન લોકનાયક મહારાજાધિરાજ ભગવાનકી પધરામણીકે લિયે કિતની સફ઼ાઈ, તૈયારી કરનેકી આવશ્યકતા હૈ ? યહ સોચો ! હૃદયમેં કૂડા કચડા ભરા હો તો બાહર ફેંક દો, તો ભગવાન પધારેંગે– પ્રસન્નતાપૂર્વક બિરાજેંગે હી. યહ સબ મૈં બહુત હી સંક્ષેપમેં આપકો કહ રહા હૂઁ. ક્યોંકિ અભી મુઝે વીરપુર જાનેકા હૈ. ઔર આપ સબ જાનતે હી હૈં કિ "દો મિનિટવાલે" તો કભી છોડનેવાલે નહીં હૈ, ઔર મૈં ભી ઉનકો છોડતા નહીં હૂઁ ! યહ તો ભાઈ, પરસ્પરકી ગાંઠ હૈ. વૈસી હી દૂસરી ગાંઠ પૂજા કરનેવાલોંકે સાથ કી હૈં.

કર્મોંસે હી પ્રારબ્ધ નિર્માણ હોતા હૈ. પૂર્વકે કર્મસે આજકા જીવન હૈં. આજંકે કર્મોંસે અગલા દૂસરા જીવન હૈં. તો અબ જો હમ કરતે હૈં ઉસસે હમ ખુદ હી હમારા અગલા પ્રારબ્ધ બના રહે હૈં. ઈનકો સંચિત, ક્રિયમાણ ઔર પ્રારબ્ધ–તીન ભેદસે શાસ્ત્રોંને કહા હૈ.

દેખો ! હમ બબૂરકા પેડ ડાલેંગે તો બબૂરકે કાંટે હી હમકો મિલેંગે. હમ આમકે પેડ ડાલેંગે તો હમકો મીઠે મીઠે આમ પ્રાપ્ત હોંગે !!

કહૂકે લહે ફલ રસાલ, બબૂર બીજ બપત્ ॥
હારહિં જનિ જનમ જાયઁ, ગાલ ગુલ ગપત ॥
રામ રામ રામ રામ રામ રામ જપત ॥

ઈસ પ્રકાર દુષ્ટ કર્મોંકા ફલ દુષ્ટ દુઃખદાઈ મિલતે હૈં. અચ્છે શુભકર્મોંકા ફલ સુખ આદિ મિલતે હૈં. દુઃખ નહીં ચાહને પર ભી જિસ પ્રકાર બિના બુલાયે ભી આતા હી હૈ, ઉસી પ્રકાર સુખ ભી બિના બુલાયે આતા હૈ.

ગાયોંકા બડા ધણ (ઝુંડ) હોતા હૈ, ફિર ભી ગોવત્સ (બછડા) ઈતની સબ ગાયોમેંસે અપની માતા ગાયકે પાસ હી પહુઁચ જાતા હૈ. ઉસી પ્રકાર પૂર્વકૃત કર્મ ભી કર્તાકે પીછે પીછે જાતે હૈં. તન, મન, વચનકી સમ્યક્ અહિંસાકા પાલન સહજ હી મેં કર સકોગે તો તુમ સાત્વિક શુભકર્મોંકે હી કર્તા બનોગે. ભગવાનને ગીતાજીમેં કહા હૈઃ–

નિયતં સંગરહિતમરાગદ્વેષતઃ કૃતમ્ ।
અફલપ્રેપ્સુના કર્મ યત્તત્સાત્ત્વિકમુચ્યતે ॥ (ગીતા. ૧૮–૨૩)

"અહમ્‌કા સંગ છોડકર, રાગદ્વેષ રહિત હોકર, શાસ્ત્રોંને વિધાન કિયે હુએ વર્ણાશ્રમાદિ કર્તવ્યકર્મ– ફલકી આશાકા ત્યાગકર કરના, યહ સાત્વિક કર્મ હૈં." જો સાત્વિક કર્મ કરકે હી જીવન યાપન કરે, વહ મહાન કર્મયોગી હૈ. ક્યોંકિ– "યોગઃ કર્મસુ કૌશલમ્". ઐસે કર્મોંકે કર્તા જીવનમુક્ત અવસ્થા પ્રાપ્ત કરતા હૈ ઈસમેં કોઇ સંદેહ નહીં હૈ. ઈનકી સબ ચિંતા ભગવાન ખુદ કરતે હૈં– "યોગ ક્ષેમં વહામ્યહમ્"॥

રથકે ચક્ર પર રથ હોતા હૈ. ઈસલિયે ચક્ર રથકા ચરણ હૈ, ઉસકો ભગવાનને હાથમેં ધારણ કિયા હૈ. ભગવાન ઈસસે સ્પષ્ટ ઘોષ કર રહે હૈં કિ ઐસા (કર્મયોગી–જીવનમુક્ત) જો હોગા ઉસકો મૈં હાથમેં હી ધારણ કરતા હૂઁ. શરીર રથકા બોજા ઈન્દ્રિયોંરુપી ઉન્નત ઘોડે ચાહે વહાઁ લે જાયેગા. પરંતુ શરીર રથકા બોજા ભગવાનકે ઉપર હી રખો તો ભગવાન ઉસકે સભી પ્રકારકે બોજા અપને હાથમેં ઉઠાકર ઉસ ભક્તકે સમસ્ત કાર્યોંકા બોજા સ્વીકાર કર ભક્તકા ચરણ ભી હાથમેં ધારણ કરતે હૈં.

યહી કારણ હૈ કિ ભગવાનને ભક્તોંકી અત્યંત કઠિન કઠિન સેવા પૂર્ણ પ્રસન્નતાસે કી હૈ. એકનાથજી, નરસિંહ મહેતાજી, મીરાંબાઈ, શબરીજી, અર્જુન, ઈત્યાદિ અસંખ્ય ભક્તોંકી ખૂબ સેવા કી હૈં. જો સુના હૈ ઉસકો યાદ રખનેકે લિયે ઔર ઉસ પર વિશ્વાસ જમાનેકે લિયે એક સત્ય ઘટના કહતા હૂઁ.

રામદાસ સ્વામીને ઉપદેશ દિયા કિ "પ્રારબ્ધ હી શ્રેષ્ઠ હૈ. વહ પૂર્ણ અનુકૂલ હોવે તો બિના પ્રયત્નકે ભી ભોગ પ્રાપ્ત હોતે હૈં, કર્મ વિભિન્ન પ્રકારકે હૈં. જિનકે કર્મ પ્રયત્ન કરનેસે હી ભોગ પ્રાપ્ત કર સકે ઐસે હોવેં તો ઉનકો પ્રયત્ન કરને હી પડતે હૈં. ઔર તબ હી ઉનકો ભોગ પ્રાપ્ત હોતે હૈં. રંગનાથ સ્વામીકો રાજાકે સમાન પૂર્ણ રાજયોગ હૈ."

રામદાસ સ્વામીકે યે ઉપદેશ બચન સુનકર એક શિષ્ય જો કલ્યાણ નામકા થા, ઉસકો રંગનાથજી સ્વામીકે દર્શનકી ઈચ્છા હુઇ. રામદાસ સ્વામી કલ્યાણકે મનકી બાત જાન ગયે. કલ્યાણકો સાથ લેકર રંગનાથજી સ્વામીકે દર્શનકે લિયે નિકલે. યહ સમાચાર રંગનાથજી સ્વામીકો મિલનેસે વે ભી સામનેસે મિલનેકો નિકલેં. બીચમેં મૈદાનમેં દોનોં સિદ્ધ સંતોંકા મિલન હુઆ.

અબ રામદાસ સ્વામીને કહા કિ ભાઈ, યહ તો બતા, હમારી ક્યોં ઐસી દશા હૈ ? તૂં તો જહાઁ તહાઁ રાજવૈભવમેં હી ઘૂમતા હૈં. રંગનાથજી મહારાજને કહા– મેરી ઉસ પ્રકારકી કિંચિત્ માત્ર ભી ઈચ્છા નહીં હૈ. ફિર ભી ઐસા હી હો જાતા હૈ. ઈસમેં મૈં ક્યા કરું !!

રામદાસજી સ્વામીને કહા કિ અચ્છા, યહ બાત હૈ ? મૈં ગામમેંસે ભિક્ષા માઁગકર લાતા હૂઁ. તબ તક યહાઁ હી ધૂપમેં તૂ બૈઠ. રંગનાથ સ્વામીને કહા– "બહુત અચ્છા મહારાજ"! ઔર વે તો વહીં પર પ્રસન્નતાસે બૈઠે રહેં. રામદાસ સ્વામી કલ્યાણકો સાથ લેકર ગાઁવમેં ગયે.

અબ ઈસ તરફ– પ્રસિદ્ધ પ્રધાન રામચંદ્રપંતકી સવારી નિકલી. ઉન્હોંને દેખા કિ ધૂપમેં મૈદાનમેં કોઈ બૈઠા હૈ. નૌકરકો દેખનેકો કહા. નૌકર દેખકર દૌડે–દૌડે આયે ઔર બતાયા કિ સાહેબ, વે તો રંગનાથજી સ્વામી હૈં !

સુનતે હી રામચંદ્રપંતકો મનમેં જોરકા ધક્કા લગ ગયા કિ અરેરે !! રંગનાથજી મહારાજ ! ઔર ઈતની ધૂપમેં ? તત્કાલ સવારીસે ઉતર આયે. ખડે–ખડે રંગનાથજી સ્વામીકે ઉપર છાઁવ કરનેકો તંબૂ લગવા દિયા. પલંગ, ગદ્દી, તકિયે સજાકર રંગનાથજી સ્વામીકો પલંગ પર બિરાજમાન કિયે ઔર સાથમેં હી ભોજન બનવાનેકા કામ ભી શુરુ કરવા દિયા.

ઈતનેમેં રામદાસજી સ્વામી આકર દેખતે હૈં તો રંગનાથજી રાજવૈભવ મેં ગદ્દી તકિયે પર બિરાજેં હૈં. કલ્યાણકો કહા કિ લો ભાઈ દેખ લો ! દેખો, યહ ઉનકા પ્રારબ્ધ ! વહ જહાઁ જાયેં, જહાઁ બૈઠે, જહાઁ રહે તહાઁ તહાઁ રાજવૈભવ ભોગ ઉસકો ઢૂઁઢતા ઢૂઁઢતા ઉસકે પીછે દૌડ આતા હૈ. ઐસા મેરા પ્રારબ્ધ નહીં હૈ.

પ્રાજ્ઞ, મૂઢ, શૂર, સબકો હી કર્મ ભોગને હી પડતે હૈ. દેખો ! મેટ્રિક પાસ ઔર બી.એ. પાસ હજારોં લોગ હોતે હૈ. ઉન સબકી સ્થિતિ એક સી નહીં હૈ. "પાસ" હોને પર ભી જૈસે જિનકે કર્મ હૈ તૈસી ઉનકી સ્થિતિ હૈં. ઔર નાપાસ હુએ હૈં, ફિર ભી બહુત લોગ ઉન "પાસ" હોનેવાલોંસે ભી ઉત્તમ બઢકર સ્થિતિમેં ભી હોતે હૈં. યહ કર્મ મિમાંસા સમઝમેં આ જાયેં તો બેડા પાર હો જાતા હૈ. મનમેં પરિવર્તન હોતા હૈં. અંતઃકરણ શુદ્ધ હોતા હૈ. ભગવાન આકર હૃદયમેં બિરાજતે હૈં.

શ્રોતાઓંમેં આગે બૈઠે હુએ દો–તીન ભાઈ આપસ–આપસમેં બાતેં કરને લગે ઔર હઁસતે હઁસતે શ્રી ગુરુદેવકે સામને દેખતે કુછ કહને લગે. શ્રી ગુરુદેવને પૂછા કિ કહો ભાઈ, ક્યા બાત હૈ ? કુછ કહના ચાહતે હો આપ લોગ ?

વે ભાઈ બોલે– બાપૂ ! આપને એક હી પુષ્પ–આપકા પ્રિય પુષ્પ અહિંસા માઁગકર ઉસસે તો સબકુછ માઁગ લિયા. યહ તો ઐસી બાત કી હૈ આપને– જૈસી એક અંધે મનુષ્યને ભગવાનસે વરદાન માઁગનેમેં કી થી કિ ભગવાન, એક હી વરદાન મૈં માંગતા હૂઁ. ભગવાનને કહા કિ મૈં જરુર તુમકો એક વરદાન દૂઁગા– બોલો ! તો અંધેને કહા કિ મૈં જ્યાદહ કુછ નહીં ચાહતા હૂઁ, સિર્ફ યહી એક વરદાન દીજિયે કિ મેરે પૌત્રકો સુવર્ણ કે હિંડોલોમેં ઝૂલતા ઉત્તમ ભોજન પાતા હુઆ દેખનેકી ઈચ્છા હૈ. સુનકર શ્રી ગુરુદેવ ખિલખિલા ઉઠે.

સૂર્યવંશ

વીરપુર, ૧૮–૭–૬૨. શ્રી ગુરુદેવને કહા :– લવવંશી રાજા સૌરથકે નામ પરસે સૌરાષ્ટ્ર નામ પડા હૈ. સિયામકા રાજવંશકે પૂર્વજ લવવંશી હૈં. લાહોરકા અસલી નામ લવપુર હૈ. લવવંશી ક્ષત્રિયવીર ઉત્તમ આર્યસંસ્કૃતિકે સાથ સમસ્ત પૃથ્વીમંડલમેં ફેલે થે. ઈન્હીંકી વંશ પરંપરાકી કઇ શાખા–પ્રશાખાએં જગતભરમેં આજ જીવિત હૈ. લવવંશ કલિયુગકે અંત તક જીવંત રહેગા.

કુશકી ૨૫ પીઢિ બરાબર ચલી. ૨૫ વી પીઢિકે રાજા મરુ યોગસિદ્ધ હૈં. ઉત્તર હિમાલયકે કલાપગ્રામમેં હૈં. પુરાણમેં કહા હૈ કિ કલિયુગકે અંતમેં નષ્ટ હોનેવાલે સૂર્યવંશકી પુનઃસ્થાપના નૂતનયુગમેં ઈન મરુ મહારાજાકે દ્વારા હોગી.

સૂર્યવંશકે એકસે એક બઢકર પ્રતાપી રાજા હુએ થે. શ્રાવસ્તી બસાનેવાલે શ્રાવસ્ત, ધંધુમાર, માંધાતા, ત્રિશંકુ, હરિશ્ચંદ્ર, સગર, દિલીપ, ભગીરથ, અંબરીષ, ખટ્વાંગ આદિ સૂર્યવંશમેં હુએ હૈં.

ખટ્વાંગકે પુત્ર રઘુ મહારાજાને વિશ્વજીત યજ્ઞ કિયા થા. દિગ્વિજયમેં પ્રાપ્ત કી હુઇ અપાર સંપત્તિકા સર્વસ્વ દાન દિયા. દિગદિગંતમેં કીર્તિસુવાસ ઐસી ફૈલ ગઇ કિ તબસે સૂર્યવંશ રઘુવંશ કહા ગયા.

ત્યાગ હી સેવાકા સ્વરુપ હૈં

સેવક સેવાકે દ્વારા સેવ્યમેં એક હો જાતા હૈં, યા યોં કહો કિ રુપાન્તરિત હો જાતા હૈં. લેકિન કબ ? ઈસકો ખૂબ સમજો. અપને સ્વામીકી સેવા કૌન કર સકતા હૈ ? જિસકો અપને સુખ, આનંદ વ માન–બડાઈ કી ચિંતા, ઈચ્છા વ દુરાગ્રહ ન હો– વહી સેવક હોતા હૈં. અપને સ્વામીકી પરિસ્થિતિકા, મર્યાદાઓંકા, સિદ્ધાંતોકા, આદર્શોંકા ખ્યાલ ન કરતે હુએ અપને હી સુખ, સંતોષ વ આનંદકા ખ્યાલ રખના– ઈસકો સેવા કોઈ નહીં કહેગા. હમ ભલે "સેવા" માને. વસ્તુતઃ યહ સચ્ચી સેવા નહીં હૈ. ન વો સેવક હી હૈં.

અહમ્‌કી પૂર્તિ– યહ સેવાકા સ્વરુપ કદાપિ નહીં હો સકતા. ત્યાગ હી સેવાકા સ્વરુપ હૈ. ત્યાગમેં હી સહનશીલતા ઔર ઉદારતા પનપતી હૈ. સેવા યાની સેવકકે અહમ્‌કો ક્ષણ ક્ષણ પર ચુનૌતિ. હમ અહમ્ ક્યા હૈ યહ ભલે ન સમઝે ઔર યહ ચુનૌતીકો ભી ભલે ન સમઝે, પરંતુ અપને સ્વામીમેં એકનિષ્ઠ વિશ્વાસસે સ્વામીકી ઈચ્છાનુસાર રહતે રહતે અહંનાશકી પ્રક્રિયા અપને આપ હોતી રહતી હૈ. ઔર પરિણામ નિકલતા રહતા હૈ. મન ક્ષુદ્રતાકી સંકુચિત પરધિસે બાહર નિકલતા હૈ. ગુરુત્વાકર્ષણસે બાહર નિકલને પર વાયુયાન ઊંચા ઉઠ સકતા હૈં. ઉસી પ્રકાર ક્ષુદ્રતાકી સંકુચિત પરધિસે બાહર હોને પર મન ઊપર ઉઠ જાતા હૈં. મૈં, મૈં; તૂ તૂ મેં ફિર ઉસકો ફિકાસ માલૂમ પડતી હૈં.

જો અપને અહમ્કો છોડનેકો તૈયાર નહીં હૈં, વહ હમેશા અપનેકો હી અક્ષુણ્ણ રખનેકા હઠાગ્રહી હોતા હૈ. ઈચ્છાકે પ્રતિકૂલ બાત સામને આતી હૈં તો ફૌરન આત્મહત્યા પર ઉતારુ હો જાયેંગે.

સહજ સનેહ સ્વામિ સેવકાઈ । સ્વારથ છલ ફલ ચારિ વિહાઈ ॥
આજ્ઞા સમ ન સુસાહિબ સેવા । સો પ્રસાદ જન પાવૈ દેવા ॥
જો સેવક સાહિબહિં સંકોચી । નિજહિત ચહૈ તાસુ મતિ પોચી ॥
સેવક હિત સાહિબ સેવકાઈ । કરૈ સકલ સુખ લોભ વિહાઈ ॥
સોઈ સેવક પ્રિયતમ સોઈ । મમ અનુસાશન માને જોઈ ॥
ફલ કારન સેવા કરૈ, તજે ન મનસે કામ ।
કહૈં કબીર સેવક નહીં, ચહૈ ચૌગુના દામ ॥

જો ભગવાનકા વ ગુરુદેવકા સેવક હૈં, ભક્ત હૈં, ઉસકો તો પ્રાણી માત્રકી સેવા કરનેકી સહજ આદત હી હોતી હૈં. યા યોં કહો કિ સેવા કરનેકા વ્યસન હી હોતા હૈં.

સમસ્ત પ્રાણી માત્રમેં કેવલ મનુષ્ય હી ઐસા હૈ જો પ્રાણીમાત્રમેં આત્મીયતા રખનેકા પાઠ પઢ સકતા હૈ. કારણ કિ મનુષ્ય હી હૃદય વ બુદ્ધિકે સહારે ઈસકી સત્યતાકો સમઝ સકતા હૈં ઔર ફિર માન્ય કરતા હૈ.

સેવા કરનેવાલોંકો અપની આત્મીયતાકો માનવતાકે કણકણમેં વિલીન કરની ૫ડતી હૈ. ફલતઃ મનુષ્ય અપનેકો દિવ્યતાકે સર્વોચ્ચ શિખર પર લે જા સકતા હૈં. પ્રાણી માત્રમેં આત્મીયતાકા ભાવ હો યહી મનુષ્ય જીવનકા આદર્શ હૈં.

યદિ યથાર્થ સેવા કરના ચાહતે હો તો ઉપરકે દેખાદેખી યા ભભક–રૌનકમેં ન પડો, પરન્તુ ભીતરકી ઉદારતા, કરુણા વ ત્યાગ, દયાકે સદ્ગુણોંકો બઢાઓ. દયા રખનેસે ભગવાન પ્રસન્ન હોતે હૈં. ઈસલિયે અપના જીવન પરોપકાર પરાયણ બનાના ચાહિયે. દૂસરોંકો સુખ દેનેમેં, ઉનકી ભલાઈ કરનેમેં તુમ તુમારા સ્વાર્થ ઔર શરીર તક કો જિતના ભૂલ જાઓગે ઉતના હી વહ કામ ઠોસ હોગા, પરિણામ ભી અભૂતપૂર્વ આયેગા.

પ્રારંભમેં ભલે ચાહે તો ઈચ્છા ન હોવે ફિર ભી અનિચ્છાપૂર્વક ભી સેવાકર્મ, સત્કર્મ કરતે રહોગે તો ધીરે ધીરે હૃદયકો ઉસમેંસે અદ્ભૂત આનંદ રસકી અનુભૂતિ હોને લગેગી. ઔર પરોપકારાર્થે, પરાર્થે સત્કર્મ કરનેકી વૃત્તિ–ભાવના સહજ સ્વભાવ બન જાયેગી.

"લોગ મુઝે અચ્છા કહેંગે", ઈસ ઉદેશ્યસે સત્કાર્ય કરતે હો તો તુમ્હારા જીવન વ્યર્થ જા રહા હૈ. સ્વાર્થબુદ્ધિસે હી સત્ત્કર્મ કરતે તો ભી તુમ્હારા જીવન ફોગટ જા રહા હૈ. કેવલ પરોપકારાર્થકી સહી ભાવના સે જીવન યાપન કરતે હો તો તુમ્હારી આયુકી ક્ષણ ક્ષણ ફલદાયી હો રહી હૈં યહ ખૂબ સમઝના.

અપને સત્કર્મોંકે દ્વારા પરમ તુષ્ટિ પ્રાપ્ત કરતા હુઆ જો મનુષ્ય પરમાનંદમેં નિમગ્ન રહતા હૈ ઉનકે લિયે તો યહ સંસાર હી સ્વર્ગ હૈ. જિનકા ઈસ સંસારમેં ભગવાનકે અતિરિક્ત ઔર કિસીકા આધાર–અવલંબન નહીં હૈં. ઉનકી સેવા કરના યહ ભગવાનકી હી સેવા હૈ.

સેવા છોટી હોતી હી નહીં હૈં. અંગદજીને કહા હૈ–

નીચ ટહલ ગૃહ કૈ સબ કરિહઉં । પદ પંકજ બિલોકિ ભવ તરિહઉં ॥

કૃષ્ણ ભગવાનને કંસકો પૂરા કર દિયા થા. ગોકુલમેં ગોપ–ગોપિયોંકે સાથ ગૌએં ચરાતે થે. નંદબાબાને પ્રેમવશાત્ ઔર કંસકે ભયકો લેકર કૃષ્ણ ભગવાનકો ગુરુઆશ્રમમેં પઢનેકો નહીં ભેજા થા. પરંતુ અબ ૧૫–૧૬ સાલકી ઉમ્રમેં કૃષ્ણ ભગવાનકો ગુરુ સાંદીપનીજીકે યહાઁ પઢનેકો ભેજા થા.

ગુરુજીસે સબ વિદ્યાએં ચાર–છઃ માસમેં સીખ લી. તબ ગુરુજીને કહા– અબ તુમ આશ્રમકે લિયે લકડિયોંકી ગટ્ઠર જંગલસે લે આયા કરો. ભગવાનને બડી ખુશીસે યહ સેવાકાર્ય કિયા. વિદ્યા ગ્રહણ હુઈ હૈ યા નહીં ? કૈસે જાના જાવેં ? નમ્રતાસે જાના જાતા હૈં કિ પઢા હૈ યા ચઢા હૈ ? યાની અહમ્‌કા પૂતલા હો ગયા હૈં ?

શ્રીકૃષ્ણ ભગવાનને યુધિષ્ઠિરકે અશ્વમેધ યજ્ઞમેં સામનેસે કામ માઁગા થા પાંડવોંકે લિયે શ્રીકૃષ્ણ ભગવાન પૂજ્ય થે, તો ઉનસે કામ નહીં ચાહતે થે, પરં ભગવાનને સ્વયમ્ અપને લિયે કામ નિશ્ચિત્ કિયા ઔર તદ્દનુસાર કામ કિયા. જાન હો– ક્યા કામ કિયા થા ભગવાનને ? પંગત બિઠાનેકી જગહકો લિપા–પુતા કરકે સ્વચ્છ બનાનેકા ઔર ભોજન પશ્ચાત્ પંગત ઉઠને પર જૂઠે– દોનેં પત્તલે ઉઠાકર જગહ કી ફિર લીપાપોતી કરકે સ્વચ્છ બનાનેકા.

સેવાયજ્ઞમેં ભી ઐસા હી સમઝના ચાહિયે. કામ કોઈ ભી હો– છોટા યા બડા– સેવા હી હૈં. છોટા કામ કરનેસે તુમ છોટા નહીં હોઓગે, પરંતુ હાઁ, તુમ્હારે મનમેં યહ ઝુઁઝલાહટ હો કિ "મૈં કિતના બડા હૂઁ, ફિર ભી મુઝે તો ઈતના છોટા કામ સોંપા, ઔર ઈસ પ્રકાર મેરા નિરાદર કિયા ગયા હૈ, યહ કામ કરના તો મેરા અપમાન હૈ" ઐસી કોઈ ઝુઁઝલાહટ મનમેં હોગી તો અવશ્ય હી તુમ્હારા બડપ્પન ઉસ ઝુઁઝલાહટમેં બહ જાયેગા. ઔર વાસ્તવમેં તુમ છોટા સાબિત હોઓગે. સમઝો ઔર સોચો ! તો, મૈં જો કહ રહા હૂઁ સત્ય હૈં ઐસા જાનો.

છોટે યા બડે કામકો લેકર કોઈ વ્યક્તિ છોટા યા બડા નહીં હોતા હૈ. અપિતુ વ્યક્તિકે ભીતરકી સમતા સમ્યક્ હોતી હૈ તભી વ્યક્તિ મહાન હોતી હૈ. ઉસકી દૃષ્ટિમેં, ઉસકી ભાવનામેં કોઈ કાર્ય છોટા–બડા હૈ હી નહીં. ઈસીલિયે હી તો વહ મહાન હૈ ભાઈ !!

લઘુતા સે પ્રભુતા મિલે પ્રભુતા સે પ્રભુ દૂર ।
ચીંટી લૈ શક્કર ચલી હાથી કે સિર ધૂર ॥

લઘુતાસે હી પ્રભુતા = મહાનતા પ્રાપ્ત હોતી હૈ. માન, અહમ્‌કી પ્રભુતા (ભારીપન) રહતા હૈ. તબ તક પ્રભુ દૂર રહતે હૈં. શક્કરકા તાત્પર્ય હૈ સારતત્ત્વ. જો ભી કહા જાતા હૈ ઉસકા સારતત્ત્વ, જો વસ્તુ, પદાર્થ હૈ ઉસકા છોટે–બડે કામકે પીછે રહી હુઈ ભાવનાકા સારતત્ત્વકા મહાત્મ્ય હૈં. છોટે–બડે કામકા નહીં. ભાવનામેં ચિત્તકી પ્રધાનતા હૈં.

અનીતિકા દુષ્પરિણામ

બગસરાઃ ૧૮–૭–૬૨. શ્રી ગુરુદેવ ભવાનીશંકરભાઈકે ઘર પર પધારે હૈં. બનારસકે એક વિરક્ત સંત શ્રી ગુરુદેવકે દર્શનકે લિયે પધારેં. ભવાનીશંકરભાઈને સંતકા સત્કાર કિયા. આસન, ભોજન, દૂધ આદિકા પ્રબન્ધ કિયા.

શ્રી ગુરુદેવ :– યે ચિત્રકૂટકે સંત પંજાબી ભગવાનકે ગુરુભાઇ હૈ. (૧) નીતિકી સૂક્ષ્મતા સમઝાતે હુએ શ્રી ગુરુદેવને કહા– ભવાનીશંકરકે પિતાજીકો ઈસકી પ્રતીતિ બરાબર હો ગઈ હૈ.

"બિનુ પ્રતીતિ હોય નહીં પ્રીતિ ॥ પ્રીતિ બિના નહિં ભક્તિ દ્રઢાઈ ॥"

અનીતિકા દુષ્પરિણામ બારબાર ભોગના પડા તબ ઉનકો નીતિ પર વિશ્વાસ વ ભક્તિ દઢ હુયે. છોટી–છોટી અનીતિકે પરિણામમેં ઉનકો ઉતના હી આર્થિક નુકશાન હુઆ તબ તક તો સહન કરતે રહે. પરન્તુ બડી અનીતિ કી (ચોરીકે કપાસિયે કમ દામમેં લેકર બૈલકો ખિલાતે થે– સો મર ગયા, અપને પશુઓંકો જાનબુઝકર એક ખેતમેં ચરનેકો છોડે તો બીમારીસે દો–પાંચ ગાય–ભેંસ બચ ગઈ– બાકી સબ પશુ મર ગયે– હજારોં રુપયેકી હાનિ હો ગઈ.) તબ ઉનકે સામને અપની અનીતિકી પૂરી ફિલ્મ આ ગઈ. તબ અનીતિ નહીં કરનેકા પક્કા નિશ્ચય હુઆ ઔર અપને પુત્રોંકો ભી કહા કિ અનીતિ કભી નહીં કરના.

ભગવાનકી કૃપા હોતી હૈ તબ વિપરીત પરિણામ તત્કાલ મિલતા હૈ. ઈસસે અપને દોષ સમઝમેં આતા હૈ ઔર અપનેમેં જાગ્રતિ આ જાતી હૈ.

ગૃહસ્થીઓંકો ભી અનીતિકા ઈતના ભારી પરિણામ ભોગના પડતા હૈ તબ વિરક્તોંકો કિતના ભારી પરિણામ ભોગના પડે ? ઈસ પર ખૂબ સોચના ચાહિયે. વિરક્ત હોકર રાગ–દ્વેષ વ લટ્ટબાજી વિરક્તોંકે લિયે કલંક હૈ.

સમય સૂચકતા હી સબસે બડા હથિયાર હૈ

મુસલમાન રાજ્યકાલમેં હિંદુધર્મકે સબ સંપ્રદાયકો ભારી ખતરા થા. તબસે સાધુઓંકે સ્થાનમેં અસ્ત્ર–શસ્ત્રકી છૂટ હો ગઈ. પંગત કે સમય ભી સાધુલોગ ભૂમિ પર આરામસે પલાંઠીં લગાકર બૈઠતે થે. પરન્તુ ધર્મભ્રષ્ટ કરાનેવાલે ઉસી વક્ત મૌકા પા જાતે થે ઔર પંગત ઉઠ જાતી થી. સામના કરનેકો બિલકુલ તૈયાર રહને કે ખ્યાલસે

પલાંઠી લગાકે બૈઠના છોડ દિયા. ખડે હો જાનેમેં દેર ન લગે ઈસ પ્રકાર પૈરોં પર બૈઠને લગે. બાયેં હાથસે પ્રસાદ પાતે સમય ભી દાયા હાથ નીચે લોટા–ચીમટા તૈયાર રખે જાતે થે. સામનાકે સમય ફિર યે શસ્ત્ર બન જાતે થે. સમય પર જો મિલ જાયેં વહી શસ્ત્ર. સમય સૂચકતા હી સબસે બડા હથિયાર હૈ.

હમેશા ચિત્તશોધન કરના

અહિંસા યા પ્રેમકા માર્ગ માને સહનશીલતા, ઉદારતા, ક્ષમા કોઈ મારે પીટે તો સહન કરના. સહન ભી સાદર કરના. મારનેવાલેકે પ્રતિ આદરભાવ, ક્ષમાભાવ, ઉદારચિત્ત હોના. માર ખાતે સમય ભી પ્રેમભાવ સે ફૌરન દૂસરા ગાલ ધર દો– લો ભાઈ પીટ....પરંતુ ઈસમેં ભી વિવેક રખના.

અહિંસા પ્રતિષ્ઠાયાં તત્ સન્નિધૌ વૈરત્યાગઃ ।

સચ્ચી અહિંસા હોગી ઉસકે આસપાસમેં વૈર રહેગા નહીં. હમકો હમેશા ચિત્તશોધન કરના ચાહિયે. કુછ ન કુછ દોષ ચિત્તમેં પડે હૈં. દોષ નહીં હોતે તો માર ક્યોં પડતી ? ચિત્તમેં રાગ–દ્વેષ, મત્સર હોતે હૈં. અગર કુછ નહીં હોતે તો વહ સામનેવાલા હમકો માર હી ક્યોં સકતા થા ! જો મારેગા, પિટેગા, હમારા દ્વેષ કરેગા ઉસકે બારેમેં આદર હોના ચાહિયે. સાદર સહન કરના ચાહિયે. યહ એકદમ તો હોગા નહીં ધીરે–ધીરે હોગા, ધૈર્યસે. ધૈર્ય નિરંતર– દીર્ઘકાલ તક. યહ અહિંસાકા સ્વરુપ હૈ.

સફલતા ઈશ્વરેચ્છાકે અનુકૂલ મિલતી હૈં

એક ભાઈને પ્રશ્ન પૂછા :– બહુત ચાહને પર ભી સત્ય વ નીતિકા વ્યવહાર નહીં કર પાતા હૂઁ. ઔર અસત્ય, અનીતિકે વ્યવહાર કરનેસે હી સફલતા મિલતી હૈં ઐસા ભી અનુભવમેં આતા હૈં.

શ્રી ગુરુદેવને કહા :– સફલતા મિલતી હે વહ ઈશ્વરેચ્છાકે અનુકૂલ મિલતી હૈં. તુમારે અસત્ય વ અનીતિકે વ્યવહારસે નહીં મિલતી હૈ. ભગવાનકી હી ઈચ્છા સર્વત્ર વિજય પાતી હૈં. કિસી જન્મકે શુભકર્મકે ફલ સ્વરુપમેં તુમકો કુછ સફલતા મિલે યહ ઈચ્છા ભગવાનકી હૈ. ઈસીલિયે હાલમેં સફલતા મિલ રહી હૈ. તુમારે પૂરે જીવન પર્યંત ઈસી તરહકી તુમકો સફલતા મિલતી રહેગી ક્યા ?

વહ ભાઈ :– મૈં કૈસે બતા સકૂ બાપૂ !યહ તો ભાવિકે હાથકી બાત હૈ. મુઝે સફલતા નહીં ભી મિલે.

શ્રી ગુરુદેવ :– અપની બુદ્ધિકો ભગવાનકે અનુકૂલ રખનેકા પૂરા પ્રયત્ન કરો. ભગવાન સત્યમય હૈ. નીતિમય હૈ. હમારી બુદ્ધિ ભી સત્ય, નીતિ, વ ન્યાયકે અનુકૂલ રહેં, ઐસા પુરુષાર્થ સાવધાનીપૂર્વક કરતે રહનેસે હમેં સદૈવ સફલતા મિલતી હૈ. યહ નિશ્ચિત્ હૈ. ક્યોંકિ હમારી બુદ્ધિ હી ઈશ્વરમય હો જાતી હૈ, ઔર એક ઈશ્વરકી હી ઈચ્છા ત્રિકાલમેં વિજય હોતી હૈં.

કરહિં મોહવશ નર અઘ નાના । સ્વારથ રત પરલોક નસાના ॥
કાલરુપ મૈં તિન્હ કહઁ તાતા । શુભ અશુભ કર્મફલ દાતા ॥
અસ બિચારી જે પરમ સયાને । ભજહિં મોહિં સંસૃતિ દુઃખ જાને ॥
ત્યાગહિં કર્મ શુભાશુભ દાયક । ભજહિં મોહિ સુરનર મુનિ નાયક ॥

ભગવાન હૈ ?

ભાવનગર, ૧૯–૭–૬૨. બગસરાસે શ્રી ગુરુદેવ ભાવનગર પધારે હૈં. ભાવનગરમેં ભગવાન કે બારેમેં બહુત માર્મિક ચર્ચા શ્રી ગુરુદેવને કી હૈ.

શ્રી ગુરુદેવ :– "જગતકા કર્તા કોઈ નહીં હૈ, યા આત્મા નહીં હૈ ઔર જિતને દિનમેં ઈસ પૃથ્વી પર આહાર–વિહાર, ભોગાવિલાસ કર લૂઁ ઉતને હી દિન મેરે હૈં ઔર ઉસકે પશ્ચાત્ યહ મેરા દેહ તો પંચમહાભૂતોમેં મિલ જાયેગા. તબ ફિર "મૈં" જૈસા કુછ ભી સાથમેં રહનેવાલા નહીં હૈ. ઈસ પ્રકાર– ચાહે તો મૈં અન્ય જીવોંકે ઉપર દયા કરુઁ યા ઉનકી હત્યા કરુઁ, શુભકર્મ કરુઁ યા અશુભકર્મ કરુઁ, ઉન સબ કર્મોંકે લિયે મૈં જિમ્મેવાર નહી રહૂઁગા.– નહીં હૂઁ. મેરે કિયે હુએ કર્મોંકી શિક્ષા, દંડ દેનેવાલા કોઈ નહીં હૈ, અથવા ક્ષમા દેનેવાલા કોઈ નહીં હૈ."

સોચો તો ! યદિ ઐસા સમઝા– માના જાવેં તો જીવન કિતના નિરસ, ભીષણ માલૂમ પડેગા ? હૃદયકો નિરાશા આવૃત્ત કર બૈઠેગી. સહીમેં નાસ્તિકકા જીવન ભીષણ યંત્રણામય હોતા હૈ. કઇ તાર્કિક પ્રથમ તો ઈશ્વર યા આત્માકે બારેમેં સંદેહ રખતે હૈં, પરન્તુ અન્તિમ ક્ષણ પર પરલોકકા સ્મરણ કરતે હુએ ઈશ્વરકા સ્મરણ કરને લગ જાતે હૈં.

દેખો ! સૂર્ય, ચંદ્ર ઔર અસંખ્ય તારા, નક્ષત્ર સબ અપની અપની ગતિમેં નિયમપૂર્વક ચલતે રહતે હૈં. ધૂમકેતુઓમેં ભી નિયમ હૈ. કોઈ ૫૦ સાલમેં તો કોઈ ૧૦૦, ૨૦૦ સાલમેં દિખાઇ, પડતા હૈ. પરન્તુ ઉસકા ભી નિયમ હૈ.

સૃષ્ટિકી હર એક જડ વસ્તુ જો કિ પરાધીન હૈ, ઉસકી ઉત્પત્તિ, સ્થિતિ વ લયકે સમય ભી સમયાનુસાર ઔર નિયમપૂર્વક પરિવર્તન હોતા રહતા હૈ. ગર્મીકી મૌસમમેં ઉત્પન્ન હોનેવાલે વનસ્પતિ, ફલ આદિ શર્દીકી મૌસમમેં ઉત્પન્ન નહીં હોતે હૈ. યહાઁ ભી નિયમપૂર્વક ક્રમ ચલતા રહતા હૈ.

વૈજ્ઞાનિક ભી અપને પ્રયોગ કરતે સમય ભરોસા કે સાથ કહ પાતે હૈ કિ અમુક તત્ત્વોંકે મિલાને પર અમુક નિશ્ચિત્ પરિણામ હી આયેગા. યહ કિસકે આધાર પર કહ પાતા હૈ ? પ્રકૃતિકી નિયમિત પ્રક્રિયાઓંકે આધાર પર હી ન ? ઈતની નિયમિત સૃષ્ટિકે ઉપર સત્તા રખનેવાલા તત્ત્વ હૈ હી. વહી ભગવાન હૈ– ઈશ્વર હૈ.

પ્રથમ પ્રમાણ :– કિસી ભી કાર્યકા કારણ તો હોતા હી હૈ. સૃષ્ટિકા કારણ ઈશ્વર હૈ. ઈશ્વરકો નહીં માનનેસે બહુત સી બાતોંકા સમાધાન નહીં મિલ પાયેગા.

ધર્મ, સદાચાર, વિજ્ઞાન ઇંત્યાદિ સારી બાતોમેં ઇશ્વરકી આવશ્યકતા હૈ હી. ઇશ્વરસે ખાલી–કોઈ ધર્મકી સ્થિતિ નહીં હો પાતી હૈ, ઔર અગર હોતી ભી હૈ તો વહ બિના નમકકે ભોજનકે જૈસી હૈ.

કાર્ય–કારણકા સિદ્ધાંત સમઝો. યહ સિદ્ધાંત હૈ કિ જો વસ્તુ હૈ, તો ઉસકા આદિ ભી કભી ન કભી તો હુઆ હી હોગા ઔર ઉસીકા કારણ ભી અવશ્ય હોગા હી. સંસાર (સૃષ્ટિ) કાર્ય હૈ, તો ઉસકા કર્તા (કારણ) ઈશ્વર હૈં. સંસારકા આદિ કબ ? આરંભ કબ હુઆ ? યહ કહા નહીં જા સકતા હૈ. સંસાર પરિવર્તનશીલ હૈ, પરન્તુ હૈ અનાદિ. યદિ ઐસા કહા જાય કિ સંસારકા તત્ત્વ જો પરમાણુ હૈ– ઉસી પરમાણુઓંકે સમૂહસે પૃથ્વી, સૂર્ય આદિ બન ગયે હૈં, તો ઈસમેં શંકા યહ હૈ કિ જિસ પરમાણુકી સ્થિતિકો કિસીને દેખી ભી નહીં હૈ ઉસકી સિદ્ધિ કિસ પ્રકાર હો ગઈ ? ફિર દૂસરી શંકા યહ કિ અગર પરમાણુકી સ્થિતિ કો બિના દેખે ભી માન લી ગઇ હૈ તબ ફિર ઉસી તરહ ઈશ્વરકો ભી સૃષ્ટિકે સર્જક ક્યોં નહીં માન લિયા જાવેં ?

અગર માન લિયા જાવેં કિ પરમાણુ એકત્રિત હો ગયે ઔર સૃષ્ટિ બન ગઈ હૈ, તો શંકા યહ હૈ કિ કેવલ એકત્રિત હો જાનેસે હી કયા ઈતની વિચિત્ર કિ જિસકે સર્વ પદાર્થ, બુદ્ધિમતા વ સુપ્રબંધ કો સૂચિત કરનેવાલે હૈ ! યે સબ કિસ પ્રકાર બન ગયે ? યદિ પરમાણુઓંકે આકસ્મિક એકત્રિત હો જાનેસે હી સૃષ્ટિ હો ગઈ હો, તો ઈતના સુપ્રબંધ કિસ પ્રકાર હો પાયા હૈ ? ઈસ તરહ સોચને પર, સૃષ્ટિકે બુદ્ધિમાન કર્તાકી આવશ્કતાકો સ્વીકાર કરના પડેગા. ઈસી પ્રકાર કર્તા ઔર પરમાણુ યે દો તત્ત્વ, દો ચીજે હો ગઈ. પરંતુ કર્તા યા વિજ્ઞાનકા સિદ્ધાંત યહ હૈ કિ એકસે હી કાર્ય હો જાતા હો તો ફિર દો માનના નિરર્થક હૈ.

જિસ કર્તાને યહ સૃષ્ટિ બનાઈ હૈ, ઉસમેં પરમાણુ બનાનેકી શક્તિ નહીં હો સકતી હૈ ક્યા ? કિતના નિશ્ચિત્ નિયોજન વ પ્રબંધ હૈ, યહ તો દેખો ? પૃથ્વી, સૂર્ય, ચંદ્ર, ઈત્યાદિકી આકર્ષણ શક્તિ હમેશા એક નિયોજનકે અનુરુપ નિયમિત રહતી હૈ.

દૂસરા પ્રમાણ :– પદાર્થમાત્રમેં નિશ્ચિત્ રસોંકી માત્રા ભી નિશ્ચિત્ હી રહતી હૈ. જિસ પ્રકાર પાનીકે સંયોજનમેં નિશ્ચિત્ માત્રામેં પરમાણુઓંકા સંયોજન રહતા હૈ ઔર ઉસીસે પાની ઉત્પન્ન હોતા હૈ.

સંસારમેં સર્વ પદાર્થોમેં ઉપયુક્તતા, પરિમાણ ઔર નિયમિતતા દેખનેમેં આતી હૈ. ઈતને સુપ્રબંધકા હી પરિણામ હૈ કિ હમેં હવા, પાણી, ગરમી, બિજલી ઈત્યાદિ પ્રાકૃતિક પદાર્થોંકા ગુણધર્મ જાન પાયે હૈં. ઈતના સુંદર નિયોજન હૈ તો ઈસકા નિયોજક ભી કિતના બુદ્ધિમાન હોગા !! બિના જ્ઞાનપૂર્ણ બુદ્ધિકે ઈતના સુંદર સમ્યક્ પદાર્થોંકા નિર્માણ વ નિયોજન હોના અસંભવ હૈ. ઈસલિયે સૃષ્ટિકા કર્તા કોઇ હૈ હી ઔર વહ સમ્યક્ જ્ઞાનપૂર્ણ હી હૈ, યહ સિદ્ધ હોતા હૈ.

ઈસકે ઉપર તર્કવાદીકા તર્ક યહ હૈ કિ "જો જો નિયમોંકે અનુકૂલ સૃષ્ટિકે

પદાર્થ નિયમિત વ નિયંત્રિત રહ રહે હૈં ઉન નિયમોંકે સાથ ઈશ્વરકા કોઈ સમ્બન્ધ નહીં હૈ. પ્રકૃતિ ઔર પ્રકૃતિકે નિયમ હી સૃષ્ટિકર્તા હૈ. અત્યંત હી સૂક્ષ્મ વસ્તુકા નિયમિત નિયમપૂર્ણ વિકાસ હી સૃષ્ટિ હૈ. વહ જો સૂક્ષ્મ વસ્તુ હૈ વહી સૃષ્ટિકા આદિ કારણ હૈ. વહ સૂક્ષ્મ વસ્તુ પરમાણુસે બની હૈ. સૃષ્ટિકે નિયમ હી શક્તિમાન કર્તા હૈ.''

પરન્તુ નિયમ યહ કોઈ પર્દાથ નહીં હૈ. નિયમ કર્તા નહીં હો સકતા હૈ. નિયમ માને કિસી કાર્યકો સંપન્ન હોનેકી કોઈ નિશ્ચિત્ રીતિ. સૃષ્ટિકા વિકાસ યા નિયમ માનને પર ભી ઈસી સુંદર પ્રબંધકો કરનેવાલા નિયોજકકા હોના સિદ્ધ હો જાતા હૈ. જો સૂક્ષ્મ વસ્તુકા વિકાસ હી યહ સૃષ્ટિ હૈ, ઉસી વસ્તુકા ઈતના પ્રભાવ બનાનેવાલે કોઈ પુરુષ વિશેષ, તત્ત્વવિશેષ અવશ્ય હૈ. ઔર વહ અત્યંત બુદ્ધિમાન હૈ. જ્ઞાનપૂર્ણ હૈ. અન્યથા એક સાધારણ, સામાન્ય વસ્તુમેં ઈતની શક્તિ કહાઁસે આ ગઈ હૈ જો વિકસિત હોતી હુઈ ઇતની વિશાલ સૃષ્ટિ બન ગઈ હૈ ?

તીસરા પ્રમાણ :– મનુષ્ય માત્રકો અંતઃકરણ હૈ, જો વિવેકકા આશ્રયસ્થાન હૈ, ઔર વિવેકકો લેકર હી મનુષ્ય ઉચિત, અનુચિત, શુભાશુભ વ ધર્માધર્મ આદિકા વિચાર કરતા હૈ. ચાહે કૈસા ભી મનુષ્ય હોગા– પઢા લિખા યા અનપઢ, કભી ન કભી ઉસકે જીવનમેં સારાસારકા વિચાર જાગ્રત હો હી જાતા હૈ, ઔર વહ જરુર સોચતા હૈ કિ ક્યા કરના ચાહિયે ઔર ક્યા નહીં કરના ચાહિયે ? ઈસી પ્રકાર અપને કર્મ વ વિચારોંકે બારેમેં જિન માપદંડકો લેકર સોચતા હૈ– વે ઉસકે અંતઃકરણમેં જાગ્રત કર દેનેવાલા જો તત્ત્વ હૈ વહ નિશ્ચિત્ હી મહાન જ્ઞાનપૂર્ણ હૈ, ધર્મપૂર્ણ હૈ, ધાર્મિક હૈ. ધર્માધર્મ, શુભાશુભ યા સારાસારકા જ્ઞાન ઉસી જ્ઞાનપૂર્ણ તત્ત્વકે બનાયે હુએ નિયમોં કે અનુસાર મનુષ્યકે અંતઃકરણમેં જાગ્રત હો જાતા હૈ.

તર્કવાદી શંકા કરેંગે કિ સૃષ્ટિમેં દુઃખ હૈ, કુરુપ હૈ, હિંસા હૈ. ઈસસે લગતા હૈ કિ સૃષ્ટિકર્તા પૂર્ણ બુદ્ધિમાન, દયાલુ યા ન્યાયપૂર્ણ નહીં હૈ.

ઈસકા ઉત્તર હૈ કિ જિસ કાર્યસે દુઃખ હોતા હૈ ઉસીસે યહ સમઝમેં આતા હૈ કિ દુઃખ હોને પર જિસ કાર્યકે પરિણામમેં દુઃખ હુઆ હૈ વહ ઠીક નહીં હૈ, યા સૃષ્ટિકે નિયમકે વિરુદ્ધ હૈ. ઈસલિયે વહ કાર્ય કરને યોગ્ય નહીં હૈં.

ઈસ પ્રકાર દુઃખરુપી પરિણામ દેકર ઇશ્વર હમેં સૂચિત કરતે હૈં કિ જિસ કાર્યસે દુઃખ હુઆ હૈ વહ મત કરો. ઈસમેં તુમ્હારા હિત નહીં હૈ. ઈસે સમઝે. ઈસ પ્રકાર દુઃખ ભી ઈશ્વરકા દૂત હૈ. વહ હમેં સત્કાર્ય કરનેકી પ્રેરણા દેતા હૈ. ઈસ પ્રકાર દુઃખ ભી ઈસ સૃષ્ટિમેં સુંદર પ્રયોજન હૈં.

ચૌથા પ્રમાણ :– મનુષ્યકે અંતઃકરણમેં સૂક્ષ્માતિ સૂક્ષ્મ રુપમેં પૂર્ણતાકા વિચાર વિદ્યમાન રહતા હૈ. પૂર્ણતાકા વિચાર અપને આપ સહજ સ્વભાવસે ઉદય હોતા હૈ. પૂર્ણતા એક સ્થિતિ હૈ ઔર ઉસીકા આધાર ઇશ્વર હી હૈં. દેખો ! હમ ઉશ્વાસકે

દ્વારા જો અનિષ્ટકારી કાર્બન ગેસ બાહર નિકાલતે હૈં વહ ગેસ જડજીવ– ઉદ્‌ભિજગણોંકે લિયે વાયુરુપ જીવનકા કામ દેતા હૈ. ઉનમેંસે નિકલા હુઆ ઓક્સિજન વાયુ ચેતન જીવોંકે જીવનવાયુકા કામ દેતા હૈ. ઈસ પ્રકાર– ચેતન પ્રાણીયોંકે સાથ ઉદ્‌ભિજગણોંકા પારસ્પરિક લેનદેનકા નિયમ નિશ્ચિત્ રુપસે રખકર ભગવાન સમસ્ત જીવોંકા નિર્વાહ, પાલન, પોષણ કર રહે હૈં. ઇશ્વરકી કુશલતા કિતની જ્ઞાનપૂર્ણ વ વિજ્ઞાનપૂર્ણ હૈ ?

સદાચારકે બારેમેં ઇશ્વરકે બદલે સમાજ યા શક્તિકો માના યા કહા જાતા હૈ, પરંતુ મનુષ્ય કઈ ઐસે અશુભ, અશોભનીય પ્રવૃત્તિ કરતા દિખાઈ પડતા હૈ તબ સમઝમેં આતા હૈ કિ મનુષ્યકો સમાજ યા પ્રકૃતિકા કોઈ ડર નહીં હૈ, ભય નહીં હૈ. મનુષ્યકો દંડ ભી ચાહિયે, વાત્સલ્ય વ કરુણા ભી ચાહિયે. તો દંડ, વાત્સલ્ય, રક્ષા, કરુણા, સહારા ઈત્યાદિ સમ્યક્ પ્રકારસે દેનેકી સામર્થ્ય ન તો સમાજમેં હૈં ન પ્રકૃતિમેં. ઇશ્વરકે અતિરિક્ત સમ્યક્ કરુણા, સમ્યક્ દંડ વિધાનકો જાનનેવાલા કોઈ નહીં હૈ.

જિસને ઈતને વિશાલ વિશ્વકા સર્જન કિયા હૈ કિ અભી તક વિશ્વકા પૂરા પત્તા ભી નહીં લગ પાયા હૈ, ઔર ઈસમેં બહુતસી ઐસી બાતે, બિનાયેં યા વસ્તુએં હૈં કિ જિનકો મનુષ્ય સમઝ નહીં પાયા હૈ. તબ ઉનકે સર્જનકે બારેમેં પ્રમાણ પૂછના મનુષ્યકા કેવલ તર્ક હી હૈ. તર્કવાદી– અનિશ્વરવાદી મનુષ્ય પૂછતા હૈ કિ ઇશ્વર કહાઁ હૈ ? બતાઓ ? જબ તક તુમ નહીં બતાઓગે તબ તક મૈં ઇશ્વરકી સત્તામેં માનૂઁગા નહીં.

ઇશ્વરકો માનનેવાલોંકા સદાચાર અનિશ્વરદવાદીયોંકે આચારસે જરુર ભિન્ન હોગા હી. મનુષ્યકી બુદ્ધિ કેવલ એક નિયમિત સીમાકે અંદર રહતી હૈ. ઇશ્વર મનુષ્યકી અલ્પ બુદ્ધિમેં આ નહીં સકતા હૈ.

ઉપનિષદ્દોંને ઇશ્વરકો જગત્કર્તા માના હૈ. જૈનદર્શનને સૃષ્ટિ કો કર્મજન્ય માના હૈ. પુદ્‌ગલને વિશુદ્ધ આત્માકો હી ઇશ્વર માના હૈ. બૌદ્ધને કેવલ કર્મોંકા સંચાલન માના હૈ, કિસી જગતકર્તા નહીં હૈ ઐસા માના હૈ. સ્વયં સંચાલિત વ્યવસ્થા હૈ ઐસા જૈન મત માનતા હૈ.

ઈશ્વરકો માનો યા ન માનો, ઇશ્વરકી સત્તા તુમ પર કામ કર રહી હૈં– વહ રુકનેવાલી નહીં હૈ. તુમ ઇશ્વરીય શક્તિકે આગે નતમસ્તક હો હી રહે હોં– યહ તુમ્હારે દેખનેમેં આતા નહીં હૈ, યહ દુર્ભાગ્યકી બાત હૈ !

મનુષ્ય અલ્પજ્ઞ પ્રાણી હૈં. ઈતની વિશાલ સૃષ્ટિ–બ્રહ્માંડ રચનાકે બારેમેં વહ અલ્પબુદ્ધિ કુછ નિશ્ચયાત્મક કહ નહીં સકતા હૈ. મનુષ્ય કેવલ એક હી અંશકો એક સમય પર દેખ પાતા હૈં. સમગ્ર અંશોકો– યા સમગ્ર વસ્તુકો દેખ નહીં પાતા હૈં.

જ્યોતિબહનને કકીરા (આફ્રિકા) સે પત્રમેં લિખા હૈ :– આજ પૂ. શ્રી ગુરુદેવ વહાઁ આનેકે લિયે પધારે હૈં. ચાર દિનકે લિયે હી યહાઁ પર પધારે ઈસસે અસંતોષ હૈં. યહાઁ પર સ્વાસ્થ્ય અચ્છા રહા. રોટી ઔર ઉબલે સાગકે સાથ નમકવાલા અદરખ લેતે

થે. પપિતા ભી ભોજનમેં હી પા લેતે થે. યહાઁ કકીરામેં એક અચ્છા– બિલકૂલ એકાન્ત સ્થાન હૈ. શ્રી ગુરુદેવકો ખૂબ પસંદ આયા હૈ. યહાઁ શાંતિ ભી અચ્છી ઔર મનોહર ભી ખૂબ. અતઃ રાતકો ૩–૩ાા બજે સ્નાન કરકે નિયમમેં બિરાજતે થે. શામકો ભી.

જબ શ્રી ગુરુદેવ યહાઁ પધારે થે, તબ ખાઁસી બહુત થી. પરન્તુ શ્રી ગુરુદેવને કહા થા કિ યહાઁ ખાઁસી નહીં આવેગી. એકાંતમેં આરામકે લિયે યહાઁ પધારનેકી પ્રાર્થના મૈંને કી હૈ. શ્રી ગુરુદેવને ભી ઈચ્છા વ્યક્ત કી હૈ. ૮ માસકે બાદ ઔર ૧૨ માસકે અન્દર યહાઁ પધારનેકી બાત હુઈ હૈ. તુમારે સાથ બાત કરેંગે હી. ઈસકે લિયે તારીખ નિશ્ચિત્ હો જાય તો મુઝે ખબર દેના...

મૈં સાધુ સ્વભાવ ક્યોં છોડૂં !

પત્ર શ્રી ગુરુદેવકો પઢ સુનાયા. બાદમેં શ્રી ગુરુદેવ બોલે :– આફ્રિકાસે મૈં જબ વાપસ આ રહા થા તબ વહાઁકે સબ ભક્તોંકી ઈચ્છા થી કિ મૈં અધિક સમય વહાઁ પર ઠહર જાઉં, ઔર સબ લોગોંકો સમઝાઉઁ– માનવતા– સેવાકે વિષયમેં. ઔર એક નેત્રયજ્ઞકા આયોજન કરના, ઔર માધવાણી નગરમેં એકાન્ત સ્થાનમેં પૂર્ણ આરામ કરના, શરીર સ્વાસ્થ્ય સમ્યક્ પ્રકારસે સુધારના.

પરન્તુ યહીંસે ભક્તોંકી નોટીસ મેરે સાથમેં હી થી કિ "આઠ દિનમેં આપ વાપસ) નહીં આયેંગે તો ૧૦–૧૫ ભક્તોં જિન્દા નહીં રહેંગે, યે નિશ્ચિત્ હૈ. ગુરુપૂજન રાજકોટ, ચાંદીવલીમેં નહીં હોગા તો ફિર હમ ઐસા કરેંગે"

મૈંને કહા થા– ઠીક હૈ ! ચિત્રકૂટમેં યુગલ સરકાર પધારેં ઉસી વક્તસે મૈંને સાફ કહ દિયા હૈ કિ યહ આખરી ભાખરી હૈ. કુન્ડસે હી નિશ્ચય હો ચુકા હૈ. પરેચ્છા પ્રારબ્ધકો ભોગના હૈ. ક્યોંકિ જબ ભક્તોંકી ભક્તિ રાગાદિક મિશ્રિત મોહ–મમત્વયુક્ત હો જાતી હૈ તબ આત્મહત્યા કરને પર ઉતારુ હો જાતે હૈં. યહ દેખતા હૂઁ ઔર ઈસલિયે પરેચ્છા પ્રારબ્ધકા નિશ્ચય કિયા હૈ– ભગવદ્ પ્રેરણાસે. સાધૂ ભી અપની સાધૂતાકો ત્યાગ નહીં કર સકતા હૈં. બિચ્છુ ઔર બાબાજી ગંગાજીમેં– એક ઉદાહરણ દેતે કહાઃ–

એક સાધૂ ગંગાજીકે કિનારે પર સ્નાન કર રહે થે. એક બિચ્છુ કહીંસે આયા– ગંગાજીમેં ગિર પડા– બહને લગા. સંતને હાથસે ઉઠાકર કિનારે પર રખ દિયા– ઉસી વક્ત સાધૂકે હાથ પર ડંખ દિયા બિચ્છુને. થોડી દેરકે બાદ ફિર વહ આયા, ગંગાજલમેં ગિરા– સંતને ફિરસે ઉઠાયા ત્યોંહી બિચ્છુને ડંખ લગાયા– સાધૂને કિનારે પર રખ દિયા. ઐસા તીન બાર હુઆ. કિસીને યહ દેખ લિયા ઔર સંતકો વહ કહને લગે કિ– બાબા, યે બિચ્છુને આપકો તીન–તીન બાર કાટા, ફિર ભી આપ ક્યોં ઉસે બચાતે હો ? સંતને કહા– યે છોટાસા જીવ અપના સ્વભાવ નહીં છોડતા હૈ, તો મૈં ભી અપના સાધૂ સ્વભાવ ક્યોં છોડૂં ?

જીવન છોડના આપકો આસાન હો ગયા હૈ તો સાધૂકો તો જીવન હોતા હી નહીં હૈ– વહ તો ન મરતા હૈ ન જીતા હૈ ! ફિર સાધૂતાકો નિર્વાહ કરનેમેં કૌનસી કઠિનાઈ હોગી ?

મૈં લિખ રહી થી– યે દેખકર શ્રી ગુરુદેવ બોલે– યહ ક્યા સબકા સબ લિખ લિયા કરતી હો ! લાઓ મુઝે દે દો. મેરા રજિસ્ટર બનાતી હૈ !!

મૈંને લિખા હુઆ કાગજ શ્રી હસ્તોમેં ધર દિયા. મનમેં પ્રાર્થના કરતી રહી કિ ઈસકો ફાડ ન ડાલેં ! શ્રી ગુરુદેવ :– અચ્છા બાબા ! લો ફાડતા નહીં હૂઁ, બસ ! લેકિન ઈસસે કુછ ફાયદા નહીં હોગા– કેવલ બાદમેં પઢને પર અત્યન્ત ગ્લાનીયુક્ત ઘોર વેદના બની રહેગી. અભી તો સમઝમેં ભી નહીં આયેગા. સબ ચિડિયા અપને અપને તાનમેં ગુલતાન હૈં. ઈસલિયે ચલો ભાઈ, રાજકોટ પહુઁચના હૈ. ફિર જુનાગઢ. ફિર દ્વારિકા– ફિર ભાવનગર. તાત્પર્ય કિ અબ તો યહી ચરખા ચલાના હૈં !!

મૂર્ગા બોલા કૂક રે કૂક, ઉઠ જા સાધો ચલ દે તૂં ।
ચરખા બોલે ચરરર ચર, મન કહતા હૈ યહી બરાબર ॥

સૂત્ર સૂત્ર ઔર સૂત્ર

પુરુષોત્તમભાઈ ગાઁધી કો શ્રી ગુરુદેવને લિખકર કહા :– સૂત્ર કાતતે સમય શ્રી રામનામ કા જાપ કરના હી શ્રેયકર હૈં. મેરા તો વિશ્વાસ હૈં કિ કલિમેં જીવોંકે ઉદ્ધારકા હેતુ કેવલ સૂત્ર સૂત્ર ઔર સૂત્ર હી હૈ. રણછોડદાસ, રાજકોટ, ૧૮–૭–૬૨.

૨૩–૭–૬૨, આજ ભાડવા દરબાર શ્રી ગુરુદેવકે દર્શનકે લિયે આયે ઔર ૨૪–૭–૬૨ શ્રી ગુરુદેવકો અપને સાથ ભાડવા પધાર લે ગયે.

ક્ષત્રિય કૌન ?

ભાડવા ! તુમ લોગ તો રાજા રામકી સેનાકે સૈનિક હો– સૈનિક !! ક્ષત્રિય સેવક હોતે હૈ. જન્મસે ક્ષત્રિય બહુત હોતે હૈ, પરન્તુ ગુણ, કર્મ વ જો સ્વધર્મ પાલનમેં સદૈવ તત્પર હૈ, શ્રી રામનામકે અનુસંધાનમેં રહકર જૈસા કહતા હૈ વૈસા હી કરતા હૈ, ઔર વૈસા હી ચાહતા હૈ. ઐસા શ્રીરામભક્ત ઈસ સંસારમેં ધન્ય હૈં જો દીન–દુઃખીયોં પર દયાલુ હૈ, કોમલ હૃદય વ કોમલ વાણીકા ધની હૈ. સરલ, સત્યપ્રિય વ ક્ષમાશીલ ઐસા શ્રીરામભક્ત ઈસ સંસારમેં ધન્ય હૈં. મૈં ઈતના હી કહૂઁગા કિ હમ ઈસ જીવનકો ધન્ય બનાવેં.

સ્વભાવસે ક્ષત્રિય હો વે હી દીનોંકી, નિરાધારોંકી તથા ત્રસિતોંકી રક્ષા વ પાલન કરનેમેં સમર્થ હોતે હૈ. કારણ કિ ઉનકા યહી વ્રત હૈ. વ્રત અર્થાત્ પ્રતિજ્ઞા. ભગવાન શ્રી રઘુનાથજીકા વ્રત હૈ–

સકૃદેવ પ્રપન્નાય, તવાસ્મીતિ ચ યાચતે ।
અભયં સર્વ ભૂતેભ્યો, દદામ્યેતદ્ વ્રતં મમ ॥

શ્રી ગુરુદેવને ભાડવા દરબાર શ્રી ચંદ્રસિંહજીકો લિખે પત્રોં ઉનકે પુત્ર શ્રી રાઘવેન્દ્રસિંહજીસે પ્રાપ્ત હુઆ હૈ જો યહાઁ પર દિયા ગયા હૈ. પત્રોંમેંસે શ્રીગુરુ–શિષ્ય કે ભાવસમ્બન્ધકા દર્શન અવશ્ય હોતા હૈ.

(૧) માર્ગ રેલ્વે– ૨૦–૩–૩૯ કે પત્રમેં શ્રી ગુરુદેવને લિખા હૈ કિ શ્રી રઘુનાથ– કૃપાસે સકુશલ નેપાલયાત્રા સમાપ્ત કર મિથિલા ભ્રમણ કરને કે વિચારસે નીચે જા રહે હૈં. આપકા પત્ર મિલા, હાલ માલૂમ હુઆ. મૅનેજમેન્ટ અવધિકે ભીતર હી ઉઠ જાના કોઈ આશ્ચર્ય નહીં ! ક્યોંકિ નીતિ કહતી હૈં કિ–

જિમિ સરિતા સાગર મહુઁ જાહીં । જદ્યપિ તાહિ કામના નાહીં ।
તિમિ સુખ સંપત્તિ બિનહિં બુલાયે । ધર્મશીલ પહિં જાહિ સુભાયે ॥

આપને લિખા હૈ કિ નામસંકીર્તનકો સમય નિયમિત નહીં હો સકતા; તો નિયમિત બનાનેકા પ્રયત્ન કરના. યહ કહાવત ચરિતાર્થ ન કર દેના કિ "જગ બૌરાય રાજપદ પાયે".

પ્રથમ પત્ર કી શિક્ષા પર વિચાર કરના તો આપકા સ્વાભાવિક કર્તવ્ય હોના ચાહિયે. ક્યોંકિ–

જાસુ રાજ પ્રિય પ્રજા દુખારી । સો નૃપ અવસિ નરક અધિકારી ॥

નામ બોલને સે આત્મ ઉન્નતિકા માર્ગ સરલતાસે પ્રાપ્ત હોતા હૈ, ક્યોંકિ મન ન્યૂન સંકલ્પિત રહતા હૈ.

આપકે એ.ડી.સી. અમરસિંહજી તથા પ્રભાતસિંહજી ખેડદા તથા તખુભા સેમલા વા તખુભા માનિકવાડા કો હમારા આશીર્વાદ કહના. પોલૂભા કો હમારા આશીર્વાદ. રણછોડદાસ.

(૨) શ્રી વૃન્દાવન સે ૩–૪–૩૯ કે પત્રમેં લિખા હૈ :– પ્રિય પોલૂભા– સાદર આશીર્વાદ. અવર્ષન (વર્ષા ન હોના) સે ચિત્તમેં ખેદ અવશ્ય હોતા હોગા. વર્ષા તો ક્યા, પર અલભ્ય પદાર્થ ભી શ્રીહરિનામ સંકીર્તનસે પ્રાપ્ત હો સકતે હૈં; કિન્તુ નામમેં અનન્યતા ઔર પ્રભુમેં પૂર્ણ વિશ્વાસ હોના ચાહિયે. ભગવાન ભક્તવત્સલ હૈં. નિશ્ચય કરો કિ વર્ષા અવશ્ય હોગી, ઔર હરિનામ સંકીર્તન કરો તો સંભવ હૈ કિ શ્રી ભગવાન વૃષ્ટિ કરેં. ખેદ (કરનેકી કોઈ) બાત નહીં. સૃષ્ટિકા ક્રમ ઈસી પ્રકાર હૈં.

રાજા ઔર પ્રજાકે અન્યાય (અધર્મ) કે વિશેષ અંશ હોનેસે અનાવૃષ્ટિ હોતી હૈ. કિન્તુ ચન્દ્રસિંહજી ! યહ બાત તુમ્હારે લિયે લાગૂ નહીં હો સકતી, પર તુમ્હારે પડોશવાલોં કે લિયે અવશ્ય !

મુઝે આશા હૈ કિ તુમ્હેં રાજમદ ન હોના ચાહિયે– સદૈવ શ્રીહરિશરણ કા સ્મરણ કરને પર રાજમદ નહીં હોતા. સો યહ ગુણ તુમમેં હૈ હી.

અમરસિંહજી કહાઁ પર હૈ સો લિખો. મોટેભાઈ ઔર ટ્રાફિક ઈન્સ્પેકટર વ

વકીલ ત્રીકમભાઈકો હમારા આશીર્વાદ કહના.

એકાદશીકો શ્રીહરિનામ સંકીર્તન અખંડ અવશ્ય કરના. રણછોડદાસકા આશીર્વાદ.

(૩) તા.....પ્રિય ચન્દ્રસિંહજી, સાદર આશીર્વાદ. મૈંને કાર્તિક સુદી ૩ કો રાજકોટ પહુઁચકર આપકે ઈહાઁ આનેકા વિચાર કિયા થા, પ્રકૃતિને......કો નિમિત્ત બનાકર વિચાર છોડ દિયા. હરિઈચ્છા બલવાન હૈં.

શરીર રોગોંકી ખાન હૈં– ઉસકો કંગાલ ભ્રમ હી કી કુદાલી પ્રાપ્ત હો ગઈ હૈ– બસ ! ખાનસે અપના રોગરત્ન નિકલ રહે હૈં. યહ બરાબર ધ્યાન રખના હૈ કિ ભોગોંકી સમાપ્તિ હોતે હી રોગોંકી ખાન ભી સમાપ્ત હોગી.

આપકો વિચાર રખના ચાહિયે કિ ઉત્તરાધિકારી સમય પર અપના રુપ પ્રગટ કર દેંગે. આપકો ચિંતાસે ક્યા લાભ ? બસ ! પત્રકા યહી ઉદ્દેશ હૈં.

મૈં વિસ્તીમેં નિરમલી કુન્ડ પર હૂઁ ઔર ૧૦ દિન ઠહર કર દૂસરે સ્થાન પર જાનેકા વિચાર કરુઁગા. અમરસિંહકો, સબ હરિભક્તોકો આશીર્વાદ. રણછોડદાસકા આશીર્વાદ. મુ. વાસ્તી નિરમલી કુન્ડ, જિ. વસ્તી (યુ.પી.)

(૪) તા. ૮–૧૦–૪૨ કો લિખા– પ્રિય ચન્દ્રસિંહજી, સપ્રેમ શુભાશીષ. તુમારા સબ પત્ર મુઝે મિલ ચુકા હૈ. મૈંને જો રાજમહલમેં ૮ દિન તકકા (ઉપદેશકા) પ્રોગ્રામ નિશ્ચિત કિયા થા, ઉસે ન પૂરા કરનેકા મુઝે શોક હૈ. આપકે પત્રસે માલૂમ પડ રહા હૈ કિ વર્ષ અચ્છા હૈ. ઈસલિયે પ્રજાકો કિસી પ્રકારકા કષ્ટ ન હોના ચાહિયે. દેખો ! રાજા ન બનના, બનનેકા હાલ ફૌજદારજીસે પૂછો.

અમરસિંહજી એ.ડી.સી (યા દાદા) કો હમારા આશીર્વાદ કહના. ધ્યાન બરાબર કરના. નિયમોલ્લંઘન ન હોને પાવે. તુમ અપના જીવન નિયમિત બનાના. કિસીકે સંયોગસે સુખ માનના ભી એક તરહકા દુઃખ હી હૈ. સમય આને પર અપને અધિકાર કો અપને આપ હી સમ્હાલ લેના (યહ) કોઈ ખુશીકી બાત નહીં હોતી. મૈં બુન્દેલખંડ ભ્રમણ કરનેકા વિચાર કર રહા હૂઁ.

કાઠિયાવાડ છોડતે સમય તુમસે ન મિલનેકા શોક ન કરના. ઔર સબકો હમારા આશીર્વાદ કહના. રણછોડદાસકા શુભાશીષ..

(૫) પપરેંદાસે ૧૨–૧૧–૪૨ કે પત્રમેં શ્રી ગુરુદેવને લિખા હૈ કિ અપને લિખા હૈ કિ પ્રજાકે પ્રત્યેક સુખ–દુઃખમેં ભાગ લેતા હૂઁ વ પ્રજાકે હિતકે કાર્ય કરતા રહતા હૂઁ.

ચન્દ્રસિંહજી ! પ્રજાકે કલ્યાણાર્થ કાર્ય કરના મહતી રાજ્યધર્મ હૈ, ઈસમેં જિતના જ્યાદા ભાગ લો. ઉસમેં કોઈ વિશેષતાકા ભાગ નહીં. યહ તો આપ અપના હી કાર્ય કરતે હૈં (યાની નર્કસે બચતે હોં). "જાસુ રાજ પ્રિય પ્રજા દુખારી । સો નૃપ

અવસ......!'' રણછોડદાસકા આશીવાંદ. (૧૦ બોધેલાલ, નમ્વરદાર, ખપ્ટીહા કલો, મુ.પો. પપરેંદા, જિ. બાંદા (યુ.પી.)

(૬) પપરેંદા સે તા. ૨૨–૧૨–૪૨ કે પત્રમેં લિખા હૈ :– પ્રિય ચન્દ્રસિંહજી ! સાદર આશીર્વાદ. ઉદ્ધવજીને કુછ ષડ્યંત્ર રચકર ઠાકુર સાહિબ રાજકોટ કે દ્વારા માસ્તર કેશવજીકે ઉપર વિપત્તિ પહુઁચા દી હૈ.

પ્રિય પોલુભા ! કેશવકા વિશેષ ધ્યાન તુમ્હેં રખના હૈ, કારણ કિ કેશવ મેરા પ્રિય શિષ્ય હૈ. યદિ ઐસા ન હુઆ તો કાઠિયાવાડકી મેરી યહ અંતિમ યાત્રા સમઝના; ક્યોંકિ કેશવ નિરાપરાધિ હૈ. રણછોડદાસકા આશીર્વાદ. ક્યા મૈં આશા કરુઁ કિ આપ સમય આને પર કેશવકી રક્ષા કરેંગે ? પત્રોત્તર શીઘ્ર હી હો. મૈં કેવલ ૨૦ દિન યહાઁ ઔર ઠહરુઁગા.

(૭) શ્રી અયોધ્યાજીસે ૩–૧–૪૩ કે પત્રમેં લિખા હૈ કિ આપકે યહાઁ જો વર્ષ અચ્છા હુઆ હૈ– વહ હોના હી ચાહિયે, કારણ કિ ધર્મરાજ ફલતા હૈ.

મૈં પતીતપાવની શ્રી અવધમેં હૂઁ. યહાઁ કંટ્રોલકે કારણ પ્રત્યેક ખાદ્ય પદાર્થકા અભાવ હૈ. ઈસલિયે ગરીબ સાધુઓંકો અત્યંત કષ્ટ હૈ,....ઈસ સબ ભગવત્ ઈચ્છા હી સમઝો.

જબસે કલકત્તેમેં બમ્બવૃષ્ટિ હુઈ હૈ, ઉસી સમયસે વહાઁકી પ્રજા અસ્તવ્યસ્તરુપસે ભાગ રહી હૈ. ઉનકી દયનીય દશા દેખ એવં કહાની સુનકર ધૈર્યવાનોં કે હૃદયકી જો સ્થિતિ હોતી હૈ– ઉસકા પરિણામ વહી જાને !

પ્રિય પોલુભા ! ઐસી હી દશા ભારતકે પ્રત્યેક ભાગમેં હો તો કોઈ અસમ્ભવ નહીં. એટલે (=ઈસલિયે) બચનેકે લિયે યુગાનુકૂલ ઉપાય એક માત્ર હરિનામ સંકીર્તન હી હૈ. જિસ સ્થાન પર કહીં ઈહલૌકિક ધન (દ્રવ્ય, પુત્ર, બન્ધુ–બાન્ધવ આદિ) સહાયતા કરનેમેં સમર્થ નહીં હોતા વહાઁ એક માત્ર હરિનામ હી સમર્થ હૈ. ઈસકે લિયે અનેકો શાસ્ત્ર પ્રમાણભૂત હૈ. આપકે સંતોષાર્થ ઉદાહરણ સ્વરુપ નીચે દે રહા હૂઁ.

રામેતિ વર્ણદ્વય આદરેણ, સદાસ્મરન્મુક્તિમુપૈતિ જન્તુઃ ।
કલૌયુગે કલ્મષ માનસાનાં, અન્યત્ર ધર્મ ખલુનાધિકારઃ ॥

(બ્રહ્મસંહિતા)

(૮) હસ્તમસે તા. ૩૧–૧–૪૩ કે પત્રમેં શ્રી ગુરુદેવને લિખા હૈ :– પ્રિય પોલૂબા ! સાદર આશીર્વાદ. શ્રી અખંડ બ્રહ્માંડ નાયક કૌશલેન્દ્ર શ્રીવિજય રાઘવેન્દ્રજીકી અસીમ કૃપાસે શ્રીઅવધમેં મુઝે તાર તથા પત્રોં દ્વારા શ્રીઆયુષ્યમાન યુવરાજ શ્રી રાઘવેન્દ્રસિંહજીકે જન્મ શુભ સમાચાર પઢનેકો મિલે. ધન્યવાદ, પશ્ચાત્ ઉનકે દીર્ઘાયુષી પ્રાર્થના હૈ.

પ્રિય ચન્દ્રસિંહજી ! આપને જો પ્રજાકે લિયે અન્નકા પ્રબન્ધ કિયા હૈ, વહ

આપ જૈસે રાજાકો શોભા દેતા હૈ, કારણ કિ પ્રજાકો દુઃખ મૂઢ રાજાઓંકે રાજ્યમેં હુઆ કરતા હૈં.

અમરસિંહજીને કવર ખોલનેકી આજ્ઞા માઁગી હૈ, અરે ભાઈ ! ઉસમેં તો કુછ ભી નહીં હૈ. ઉસમેં તો કેવલ શ્રીરાજકુમારકા નામ માત્ર લિખા હૈ. વહ તો કેશવકે મન વિનોદનાર્થ થા. ચાહે લગ્ન પડે યા ન પડે– શ્રીરાજકુમારકા નામ શ્રી રાઘવેન્દ્રસિંહજી હી પડેગા, ક્યોંકિ ગણિત જ્યોતિષ વ અનુભવ જ્યોતિષ મેં બહુત અન્તર હૈ. મૈં કુંડલી પર વિચાર કરુઁગા.

અસ્વસ્થ હોનેકે કારણ મુઝે શ્રીઅવધ શીઘ્ર હી છોડ દેની પડી; ઈસ કારણ આપકા ભેજા રુપયા મુઝે પ્રાપ્ત ન હો સકા. સ્મરણ રહેં કિ જો દ્રવ્ય અવધવાસી સાધુઓંકે લિયે નિકાલા હૈ, વહ દૂસરી જગહ ખર્ચ ન હો, ઈસ બાતકા પૂર્ણ ધ્યાન રખના ચાહિયે.

દરબારકા (રાજદરબારકા) જીવન નીમત (નિયમિત) બનાનેકા ભરસક પ્રયત્ન કરના. હરિભાઈકો આશીર્વાદ, ઔર કહના કિ કુછ બનો મત ! રાજકોટવાલે શ્યામજીભાઈ વ ધારસીભાઈ ઈસ સમય યહીં પર હૈ. આપકો તાર દિયા હૈ, મિલ હોગા. પ્રિય ચન્દ્રસિંહજી ! બુદ્ધિમાન લોગ ભવિષ્ય પર હર્ષ–શોક નહીં કર રણછોડદાસકા આશીર્વાદ.

(૯) વાલોદાસે ૧૯–૭–૪૩ કે પત્રમેં શ્રી ગુરુદેવને લિખા હૈ :– પ્રિય ચન્દ્રસિંહજી તથા અમરસિંહજી, સાદર આશીર્વાદ. મુઝે રાજકોટસે આયે લગભગ એક માસ હો ગયા, ઈસ સમય કે બિચમેં મુઝે દરબારકા કોઈ પત્ર નહીં હૈ કિ વહ ઈસ સમય ક્યા કર રહે હૈ, તથા ભાડવામેં કિતને સમય ઠહરતે હૈં. મૈં શીઘ્રાતિશિઘ્ર ભાડવા પહોંચને (પહુઁચને)કા પ્રયત્ન કરુઁગા. ફોઝદાર હરિભાઈકો આશીર્વાદ કહના. વ કહના કિ "બનો મત !" શ્રીરાજકુમારકો આશીર્વાદ. રણછોડદાસકા આશીર્વાદ.

(૧૦) ઈન્દોરસે ૨–૯–૪૩ કે પત્રમેં લિખા હૈ :– પ્રિય ચન્દ્રસિંહજી, સાદર આશીર્વાદ. આપકા પત્ર આજ મિલા, પઢકર એક વેદના કા અનુભવ હુઆ. યહ ત્રિકાલમેં સત્ય હૈં કિ "વસુધૈવ કુટુમ્બકમ".

પ્રિય પોલૂભા ! ક્ષત્રિયોંમેં ન તેજ રહા, ન બલ ! ઔર ધૈર્યકા તો અત્યંત અભાવ હૈ. ક્ષત્રિય લોલુપ ઔર વિષયાસક્ત હો ગયે હૈ. ઉન્હોંને માંસ ઔર મદિરાકા હી સેવન અપના ચર્મલક્ષ સમઝા હૈ. યહ ઘોર નિદ્રા છોટે કાલમેં કદાપિકાલ નહીં ટૂટ સકતી. સબ ક્ષત્રિયોં પથભ્રષ્ટ હોતા હૈ તબ ઉનકે નાશકે ઐસે હી કારણ હુઆ કરતે હૈ.

પ્રિય ચન્દ્રસિંહજી ! તુમ સચ્ચે રાજપૂત ઔર વીર, ધર્મસંપન્ન પુરુષ હો. ધર્મ ભી આપમેં વિશેષ રુપસે હૈ. પર રાજ્યઅંગ કી પૂર્તિ ન હોને સે કાર્યકી સિદ્ધિ હોનેમેં વિલંબ હોતા હૈ. કેવલ સાહસસે હી કામ નહીં ચલતા. યદિ સર્વથા આપ રાજ્યકા

પરિત્યાગ કરેંગે તો ક્યા ? આપ પ્રજાકી સેવા કરેંગે ? યહ મેરી બુદ્ધિસે બાહર હૈ. હાઁ ! જાતિકો જગાના ઔર પ્રજાકી સેવા કરના ઉસ સ્થિતિમેં ભી હો સકતા હૈ, જિસકો રાજ્યસત્તા વ નામપરાધિનતા કહતે હૈં.

તુમ્હારી આત્મશક્તિકા પ્રખર પ્રકાશ પડેગા અવશ્ય ! પર ઈસકે લિયે સમય ચાહિયે. મુઝે આત્મવિશ્વાસ હૈં કિ તીન વર્ષ બાદ ફિર દેશી રાજ્યમેં ઉન્નતિ હોની હી ચાહિયે.

રાજ્ય તો સચમુચ તુચ્છ હૈ, ઔર નર્કકા સીધા માર્ગ રાજ્યભોગ હૈ. પરન્તુ યહ વૈરાગ્યવૃત્તિ સામુહિક દરબારોંમેં ઉત્પન્ન હોવે તો અસફલતાકા પ્રશ્ન હી નહીં રહ જાતા. દેશ–કાલકી પરિસ્થિતિકે લિયે ગદ્દિ તથા શારીરિક બલકા કોઈ સ્થાન નહીં હૈ. અમરસિંહ તથા હરિભાઈકો હમારા આશિર્વાદ કહના. રણછોડદાસકા આશીર્વાદ.

(૧૧) શ્રી પ્રયાગરાજસે ૬–૬–૪૯ કે પત્રમેં શ્રી ગુરુદેવને લિખા કિ સ્વતિ શ્રી ભગવત્ ભાગવત પરાયણ નિજ ધર્મનિષ્ઠ ચન્દ્રસિંહકો પ્રયાગસે રણછોડદાસકા અટલ આશીર્વાદ શ્રીહરિ સ્વીકૃત કરેં. અત્ર કુશલં મંગલં સદા. બહુત દિવસસે મેં કાઠિયાવાડ આનેકા વિચાર કરતા હૂઁ. પર પ્રકૃતિવસાત્ ન આ સકા. કુછ શરીર નર્મ પડ જાને સે, વાયુકે કારણ ખરાબ હો જાનેસે યહાઁ પર ૧૦ દિન ઠહર ગયા. બ્રહ્મપુત્ર દરિયાકા જલ બહુત નમક ઔર રોગકારક હૈ, ઉસીકા કુછ અંશ ઈસ શરીરમેં પ્રવેશ કર ગયા હૈ.

આશા હૈ કિ આપ સબ સકુશલસે અપને કર્મકા નિરવાહ કરતે હોંગે. શ્રીનામ સ્મરણ, કીરતન કરતે હોંગે. અમરસિંહકો, વા સખ હરિભક્તોં કો આસીસ કહના. ઈહાઁ ગંગાજીકે કિનારે દશાશ્વમેઘ પર હૂઁ.

રણછોડદાસ ફલાહારી, ગંગા કિનારે–દશાશ્વમેઘ; પો. દારાગંજ, પ્રયાગ. શારિરીક વ નૈતિક પરિસ્થિતિકા વિવરણ અવશ્ય લિખેંગે.

(૧૨) શ્રી પ્રયાગસે ૨૧–૬–૪૯ કે પત્રમેં લિખા હૈ :– પ્રિય ચન્દ્રસિંહજી વ અમરસિંહજી, સાદર આશીર્વાદ.

આજ આપકા પત્ર મિલા, પત્ર પહિચાનનેમેં કોઈ દેરી ન હુઇ; ક્યોંકિ દરબારી પત્રકે ઊપરમેં કભી ભી "વિજય રાઘવ વિજયતે" યા "શ્રીરામચન્દ્રાય નમઃ" નહીં લિખા રહતા. હો સકતા હૈ કિ શ્રીઅમરસિંહજીકો મેરે સ્મરણ સનેહને ભૂલા દિયા હોગા. ક્યોંકિ મૈં ઉનકો પૌને તીન વર્ષસે નહીં મિલા હૂઁ.

મેરા શરીર અબ થોડે હી દિનમેં સ્વસ્થ હો જાયેગા, ઔર મેરે પાસ જાદવજીભાઈ રામજી રાજકોટસે આ ગયે હૈ. કિસી બાતકી ચિંતા કરનેકી આવશ્યકતા નહીં.

પ્રિય પોલૂભા, જિસને સંસારકો અચ્છી તરહસે જાના હૈ– ઉસકો સાંસારિક વાતાવરણ વ્યથિત નહીં કર સકતા. વિચાર કર દેખો ! સંસાર હૈ કબ ? જો ઉસકા

વાતાવરણ બને ! હાઁ, યહ સત્ય હૈ કિ ઐસેકા સમય સતસંગકા આભાર હી નહીં કિન્તુ સતસંગ પર સત્યકા.......ભ્રાન્તિમૂલક હો રહા હૈ, પર ક્યા ઈસસે ધીર પુરુષ અપના નિયમ, ભજન, કીર્તન, ક્ષુદ્ર માયાકી વિલાસતા સે પરિવર્તન કર સકતા હૈ ?

આપ ધૈર્ય રખેં, મૈં અષાઢ સુદીકી કિસી ભી તિથિ તક સ્વાસ્થય કે આધાર પર પહુઁચનેકા પ્રયત્ન કરુઁગા. પ્રિય અમરસિંહજી ! આપ અપને ગ્રામ વ માનિકવાડા તથા ભાડવા મેં જો હમસે પરિચિત હૈ સબસે જૈ સીતારામ કહના. રણછોડદાસકા આશીશ.

બિના તારીખવાલે પત્રો :–

(૧૩) મથુરાસે શ્રી ગુરુદેવને લિખા હૈ :– પ્રિય ચન્દ્રસિંહજી ! સાદર આશીર્વાદ. શરીર સ્વસ્થ હૈ, ચિંતા ન કરેં. સર્વેશ્વર સર્વાન્તરાત્મા શ્રીરામભદ્રજીકો પ્રાપ્ત કિયે બિના જીવકો વાસ્તવિક શાન્તિ નહીં મિલતી. કારણ કિ જીવકે અપ્રથક નિત્ય સમ્બન્ધી શ્રી ભગવાન હૈ. પુત્ર, ક્ષેત્ર, કલત્ર, વિત–જિતને ભી સમ્બન્ધી હૈ વે (સંયોગ સમ્બન્ધ) સબ દેહકે હી હોતે હૈં. દેહકે નષ્ટ હોતે હી ઈનકે ભી સમ્બન્ધ નષ્ટ હો જાતા હૈ.

પ્રિય પોલૂભા ! જિસ શરીરકો અપને અપના અસલી સમ્બન્ધી માન રહે હૈં, ક્યા વહ સચમુચ સત્ય સમ્બન્ધ હૈ ? યહ વિચાર કરના ચાહિયે. જીવાત્માતો વિલક્ષણ કર્મગતિકે અનુસાર વિવિધ પ્રકારકી ઊઁચ–નીચ યોનિયો મેં જાતા હૈ. કિન્તુ યહ પંચભૌતિક શરીર યદિ પશુઓને ખા લિયા તો વિટ્ (વિષ્ટા) રુપસે, ઔર સડ ગયા તો કીટ રુપસે, અન્યથા ચિતામેં જલ કર ભસ્મરુપસે યહીં રહ જાતા હૈ. અતઃ, યહ દેહકા ભી સમ્બન્ધ જીવાત્માસે સંયોગ સમ્બન્ધ હી હૈ. કેવલ જીવકે સચ્ચે સમ્બન્ધી તો શ્રીરામજી હી હૈ. ઉન્હીં કો જાનને કા ઉપાય કરના ચાહિયે. ઈન ક્ષણિક સુખોંકો સુખ ન જાનકર હર્ષાહર્ષ ન કરના ચાહિયે.

અમરસિંહજી, હરિભાઈ.....સબકો આશીર્વાદ. જીવન નિયમિત બનાના. રણછોડદાસકા આશીર્વાદ.

(૧૪) વૃન્દાવનસે શ્રી ગુરુદેવને લિખા હૈ :– સ્વસ્તિ શ્રી ભાડવા શુભસ્થાન શ્રી સીતારામજીકે કૃપાપાત્ર ચન્દ્રસિંહજીકો રણછોડદાસકા અટલ આશીરવાદ શ્રીહરિ સ્વીકૃત કરેં. અત્ર કુશલં મંગલં સદા.

આશા હૈ કિ આપ અપને નિયમ અનુસાર જીવનકો ક્રમસે અધ્યાત્મિક બનાતે હોંગે, હરિકીર્તન બરાબર ચલતા હોવેગા.

અમરસિંહજી તથા સેમળાવાલે, માનિકવાડાવાલે....સબકો આશીરવાદ કહના. પ્રભાતસિંહકો આશીસ. વૃન્દાવન ૧૦ રોજ ઠહરકર હૃષિકેશકે તરફ જાનેકા વિચાર હૈ. અબ માર્ગ ચલા નહીં જાતા હૈ.

પોલૂભા ! હમકો ઐસા સમય ન મિલે કિ દક્ષિણા માઁગની પડે ! પ્રજા (કા) પુત્રવત્ પાલન કરના આપકા પરમ ધર્મ હૈં.

જાસુ રાજ પ્રિય પ્રજા દુખારી । સો નૃપ અવશ.....અધિકારી ॥

ઈતિ. રણછોડદાસ ફલાહારી, C/O શ્રીરઘુવીરદાસજી, નરસિંહ ટેકરી, પોસ્ટ–વૃન્દાવન; જિલ્લા–મથુરા.

(૧૫) વૃન્દાવન. પ્રિય ચંદ્રસિંહજી તથા રાજકુમાર વ અમરસિંહજી– સાદર આશીરવાદ. પ્રિયવર ! શરીર તો મહા મલિન ઔર અતિ વિકારવાન હૈ. ઉસ પર ભી જરા જૈસી ભયંકર વ્યાધી ઈસકે પીછે લગી હૈ, સ્વાભાવિક હી યહ રોગોંકી ખાન હૈ, ફિર સ્વાસ્થ્યકા રહના અસંગત હૈ. મોહવશ હમ શરીરસે સુખ માન બૈઠે હૈં. મૈં વૃન્દાવન ૧ માસ ઠહરકર ઉત્તરકે તરફ જાનેકા વિચાર કરુઁગા. હરિભાઈકો આશીરવાદ, બનો મત ! જીવન નિયમિત બનાના. રણછોડદાસ. C/O નરસિંહ ટેકરી, વૃન્દાવન.

(૧૬) મથુરાસે લિખા હૈ :– પ્રિય પોલૂભા, સાદર આશીરવાદ. મૈં આજ મથુરાસે રવાના હોકર આગ્રા હોકર શીઘ્ર આપકે યહાઁ આનેકા પ્રયત્ન કરુઁગા. આગે હરિઈચ્છા. પ્રભાતસિંહ, તખુભા....સબકો આશીસ કહના. તિથિ નિશ્ચિત્ કર લિખેંગે. રણછોડદાસ.

(૧૭) શ્રીરાઘવવિજયતે. શ્રીચંદ્રસિંહજી આશીરવાદ. આપકે ઈહાઁસે વડનગર હોકર મૈં ઈહાઁ પર આયા. ૮ તારીખ ન પહુઁચ સકા. ઈસસે ખેદ હુઆ હોગા. પર સાધૂ તો હમેશા ઐસા હી જીવન વ્યતીત કરતે હૈં. મૈં બહુત શીઘ્ર આનેકા નિશ્ચર્ય કરુઁગા. આશીરવાદ.

મંગલજી, શ્રીઅમરસિંહજી, શ્રી પ્રભાતસિંહજી, શ્રી તખુભા–સેમલા, શ્રી તખુભા– માનિકવાડા, શ્રી ચંદ્રસિંહજી (વાઘેલા) (મોટાભાઈ)....સબકો હરિસ્મરણ કહના.

એકાદશીકો બરાબર હરિસ્મરણ કરતે રહના. રણછોડદાસ.

કામ સબ નિયમિત બનાના, ભૂલ કરના નહીં. રાજકોટમેં આપકો જો સંકા (શંકા) હુઈ થી– ઉસકા સમાધાન કિસી પત્રસે હોગા તબ આપકો સંકાકા કાફી સ્મરણ હોગા. રણછોડદાસકા આશીસ.

કુટી તો તૈયાર હો ગઈ હોગી. દક્ષિણ ભાગમેં યા ઉત્તર ભાગમેં સ્નાન મોરી જરુર હોના ચાહિયે– જૈસા આપકે દૂસરે નિવાસ કુટીમેં હૈ

(૧૮) શ્રી અયોધ્યાજીસે લિખા હૈ :–

ઘોરે કલયુગે પ્રાપ્તે સર્વદોષૈક ભાજને ।
રામનામ ભ્રાતા જીવાસ્તે કૃતાર્થા: કલૌયુગે ॥

(વત્સ્યાયન સંહિતા)

કલ્યાણાનાં નિધાનં કલિમલ મથન પાવનંપાવનાનામ્ ।

પાથેયંમન્મુમુક્ષોઃ સપદિ પરિપદ પ્રાપ્તયે પ્રાસ્થિ તસ્યે ॥
વિશ્રામસ્થાનમેકં કવિવર વચસાં જીવન સજ્જનાનાં ।
વીનંધર્મદ્રુમલ્પ પ્રભવતુભવતાં મૂતર્યે રામનામ ॥
(હનુમાનનાટકે)

આશા હૈ– આપ સબ ઈસકા અનુસરણ કરેંગે. શ્રીઅમરસિંહજીકો આશીર્વાદ. દરબારકા જીવન નિયમિત બનાનેકા પ્રયત્ન કરતે રહના યહી હમારા ઉપદેશ હૈ. સાવધાન ! ધર્મસે ચિત્તકો વિચલિત ન હોને દેના. હરિભાઈકો હમારા આશીર્વાદ. ઉનકો કહના કિ કુછ બનો મત !

જીવન નિયમિત બનાનાં, રણછોડદાસકા આશીર્વાદ. મેરા પતા :– હરિગોવર્ધનદાસજી, ખાક ચૌક. મુઃ– રામધામ "બાહદા", શ્રી અયોધ્યા, જિ.– ફૈજાબાદ.

(૧૯) નેપાલ (થાપાથલા) સે પત્રમેં લિખા કિ મૈં સકુસલ નેપાલ પહુઁચ ગયા, ઔર શિવરાત્રીકે મહોત્સવકો પૂર્ણ કર પશુપતિજીસે આજ્ઞા માઁગકર મિથિલાકા ભ્રમણ કરકે ઋષિકેશ જાના હૈ. શેષ કુશલં.

(૧) કમ બોલનેકા અભ્યાસ કરના.

(૨) જહાઁ તક હો સકે ઝૂઠકા ત્યાગ કરના.

(૩) નિત્યનિયમ બરાબર કરતે રહના.

(૪) સાધૂસંગ કરતે રહના

(૫) ધ્યાન કરનેમેં આલસ્ય ન કરના.

આપકે એ.ડી.સી. (અમરસિંહજી), પ્રભાતસિંહજીકો આસીસ કહના. રણછોડદાસ ફલાહારી, નેપાલ.

કચ્ચે–પક્કે કી સમઝ

ગોરા ભક્ત કુમ્હાર થા. વિવેકી–જ્ઞાની ઔર મહાન ભક્ત થા. ઉનકે હી સમયમેં– નામદેવજી ભી મહાન ભક્ત થે. નામદેવજી વિઠ્ઠલનાથજી પાંડુરંગજીકે સાથમેં બાતચીત કરતે થે, ખેલતે થે. પાંડુરંગજીકે ઈતને પ્રિય ભક્ત થે !

એકબાર ભક્તમંડલ ઈકટ્ઠા હો ગયા. ઉસમેં તુકારામને ગોરાકો કહા કિ તૂ કઈ ઘડે ઘડતા હૈ, ઈસલિયે કચ્ચે–પક્કેકી પરખ તુઝે અચ્છી પ્રકારસે હૈ. તો યહાઁ બૈઠે હુએમેંસે ભી કચ્ચે–પક્કેકી પહચાન કરા દે. જનાબાઈને ભી આગ્રહ કિયા.

સબ સંકીર્તન કરને લગે– "વિઠ્ઠલ વિઠ્ઠલ વિઠ્ઠલા હરિઃૐ વિઠ્ઠલા"– ઔર ગોરા કુમ્હારને "અચ્છા મહારાજ" ! કહકર પરીક્ષા શુરુ કી. ગોરા તો ઘડાકો ઠોકનેકી લકડી હાથમેં લેકર સબકો શિર પર ઉસસે ટપ–ટપ મારતા ગયા. કોઈ કુછ નહીં

બોલ ઉઠે કિ– કચ્ચા, કચ્ચા. નામદેવજી બહુત લજ્જિત હો ગયે. ઉનકો ક્ષોભ હો ગયા ઔર પાંડુરંગજીકો કહને લગે કિ ભગવાન ! આપકે સાથ મેરા ઈતના પ્રેમ હૈ, આપ ભોજન પાતે હૈં તો હી મૈં પાતા હૂઁ. ઈતના ઈતના પ્રેમ હોને પર ભી અબ ભી મૈં કચ્ચા ક્યોં ?

ભગવાનને કહા તૂ કચ્ચા હૈ, ક્યોંકિ તૂ જબ મુઝે દેખતા હૈ તબ હી મેરા દર્શન કરતા હૈ. પરંતુ મૈં તો સચરાચર વિશ્વમેં પ્રત્યેક અણુમેં ઔર સર્વ પ્રાણીમેં રહા હૂઁ. લેકિન વહાઁ મુઝે દેખનેકી દૃષ્ટિ તેરેમેં નહીં હૈ; ઈસીલિયે તૂ કચ્ચા હૈ. યહ જ્ઞાન ગુરુસે પ્રાપ્ત કર. તેરે શિર પર ગુરુ નહીં હૈ ઈસલિયે તૂ કચ્ચા હૈ. શાંતિપુરમેં જા ઔર વહાઁ કૃષ્ણરામ નામકા બ્રાહ્મણ હૈ ઉસકો ગુરુ કર.

નામદેવજી ઢૂંઢતે ઢૂઁઢતે વહાઁ પહુઁચે તો કૃષ્ણરામજી તો એક મહાદેવજીકે મંદિરમેં જૂતે પહને હુએ પૈરોંકો શિવલિંગ પર ટિકાકરકે સોતે હુએ પડે હૈં. નામદેવજીને બુલાયે તો જગ ગયે ઔર પૂછતે હૈં કિ કૌન ? નામીયા (નામદેવ) આયા હૈ ક્યા ?

નામદેવને કહા કિ જી હાઁ. લેકિન મહાદેવકે પર ઈસ પ્રકાર પગ રખકર આપ સોતે હૈં ? કૃષ્ણરામજીને કહા :– અચ્છા, તો તુઝે પસંદ નહીં હૈ તો તૂ મેરે પૈર ઉઠાકર શિવ નહીં હોવેં વહાઁ પર ધર દે. નામદેવજીને તો દોનોં ચરણ ઉઠાયે ઔર જહાઁ ભી ધરનેકો જાતે હૈં વહા શિવલિંગ દેખતે હૈં. પૂરા ચક્કર ચક્કર ઘૂમકર થક ગયે. તબ ચરણોંકો હાથમેં હી ધરકર કહતે હૈં કિ મહારાજ ! સર્વત્ર શિવ હૈ, અબ મૈં ક્યા કરું ? કહાઁ ધરું ?

કૃષ્ણરામને કહા કિ બેટા ! અબ સમઝા ? નામદેવને કહા જી મહારાજ, બસ ! પીછે તો ગુરુદેવને શિર પર હાથ રખ દિયા– સચરાચરમેં ભગવાન દેખેં. ભ્રાંતિ, ભેદ, ભય ઈત્યાદિ ભગ ગયે ઔર પક્કા ભક્ત હો ગયે.

જબ ભગવાન પરીક્ષા લેનેકો કુત્તેકે રુપમેં આયે, તબ નામદેવજી રોટી બના રહે થે. રોટીકા પૂરા ઢેર મુઁહમેં ઉઠાકર ભગવાન કુત્તેકે રુપમેં દૌડે. પીછે પીછે નામદેવજી ઘી કી કટોરી લેકર દૌડે. ભગવાન ! ઠહરો રોટી ચુપડી નહીં હૈ ઔર બિના ચુપડી ખાનેસે પેટમેં દર્દ કરેંગી. નાથ ! ખડે રહો. ઠહર જાઓ. મૈં ચુપડ દૂઁ બાદમેં જિમો. કુત્તા ખડા રહ ગયા. નામદેવને રોટી ચુપડ દી– તો સામને વિઠોબા મંદ મંદ સુમધુર હઁસ રહે હૈ. વિઠોબાને કહા કિ– હાઁ, અબ તૂ પક્કા હો ગયા....

"સર્વ ખલ્વિદં બ્રહ્મ"= યહ સારા જગત્ બ્રહ્મ હી હૈ. "ઈદં સર્વ યદ્દયમાત્મા" = સારા સંસાર જો હૈ વહ યહી આત્મા હૈ. પ્રાણી– પદાર્થ માત્રમેં વહી પરમ તત્ત્વ સ્થિત હૈ. ઐસા ભેદ રહિત સમઝના ઔર અનુભવ કરના યહ જ્ઞાન હૈ. (ઔર) કિસી ભી પ્રકારકી, કિંચિત્ માત્ર ભી વાસના ઉત્પન્ન ન હોના યહ ધ્યાન હૈ.

મનુષ્યકી ઉન્નતિમેં ઉસકા અજ્ઞાન અથવા કેવલ બોલનેભરકા જ્ઞાન હી બાધક હૈ. અજ્ઞાન મનુષ્યકો અપના હક્ક ઔર ભીતરકી સામર્થ્યકા ખ્યાલ ભી નહીં આને

દેતા. બહુધા જયાદા મનુષ્ય કેવલ સ્વાર્થમય વૃત્તિ ઔર દુ:ખી જીવન બીતા રહે હૈ. સ્વાર્થ સર્વ પાપોંકા મૂલ હૈ ઔર સ્વાર્થકા મૂલ અજ્ઞાન હૈ. જિતની સીમિત હમારી કલ્પના, ઉતની હદ હમારે વિકાસકી.

જિસ પ્રકાર દવાકે બિના બીમારી કો મિટાના મુશ્કિલ હૈ, ઉસી પ્રકાર જ્ઞાનકે બિના સાંસારીક પ્રભુતાકો સમ્હાલના, દુ:સાધ્ય હૈ. મનુષ્ય ચારોં ઓરસે અજ્ઞાનસે ઘિરા હુઆ હૈ. ઈસલિયે માત્ર વહ ભોગ લિપ્સાકે પીછે પડ જાતા હૈ.

આત્મતત્ત્વ સમઝમેં આ જાવેં તબ મોહ નહીં રહ સકતા. કેવલ શરીરકો મત દેખો. યહ તો સચ હૈ કિ શાંતિ હો તો સુખ હોના ઔર ભ્રાંતિ હો તો દુ:ખ હોના અનિવાર્ય હૈ.

સત્સંગ ક્યોં ? અપને ઠીક સ્વરુપકો તથા જગતકો જાનનેકા નામ હી સત્સંગ. સત્‌કા સંગ ઔર અસત્‌કા ત્યાગ. યહ હુઈ મનશુદ્ધિ. મનશુદ્ધિસે વ્યવહાર શુદ્ધિ. સત્સંગમેં જાના હુઆ સત્‌કા આચરણ ન કરેં ઔર અસત્‌કા ત્યાગ ન કરેં તો ફિર કોઈ લાભ નહીં. આચરણ નહીં તો કુછ નહીં.

જાનના ઔર પ્રાપ્ત કરના અલગ અલગ વસ્તુ હૈ. શાસ્ત્ર પઠન યા શ્રવણસે જાના હૈ કિ સત્ ક્યા હૈ ? ભગવાન ક્યા હૈ ? યહ હુઆ પરોક્ષ જ્ઞાન. અબ આચરણસે, અનુભવસે જબ ભગવાન પ્રાપ્ત હોતે હૈં તબ અપરોક્ષ–યાની પ્રત્યક્ષ જ્ઞાન.

સંતોકે સમાગમસે જિજ્ઞાસા જાગ્રત હોતી હૈ. સંતોકે રહન સહનકો દેખકર ભગવત્ વિધાનકો જાનતે હૈં. સંતોકા જીવન સદૈવ ભગવદ્ નિષ્ઠા વ ભગવત્ આશ્રય પર હી ચલતા હૈ. સંતોકા સમાગમ હી દુર્લભ હૈ. બિપ્રપદપૂજા, બ્રાહ્મણોંકી પૂજાકા ભાવ હૈ– જ્ઞાનકી પૂજા. જ્ઞાનદાતા બ્રાહ્મણ કી સેવા–પૂજા કરના યાની ઉનસે શિષ્યભાવસે જ્ઞાન પ્રાપ્ત કરના (ઔર) અપના વિવેક પ્રાપ્ત કરના. જિસકો ગોસ્વામીજીને આંખો પાના કહા હૈ "ઉઘરહિં બિમલ બિલોચન હિયકે".

વિદ્યા અધ્યયન, સ્વાધ્યયકો બ્રહ્મયજ્ઞ કહા હૈ. બ્રહ્મ હમારે ઈશ્વર હૈ ઔર જ્ઞાનરુપ હૈ. બ્રહ્મયજ્ઞકે દ્વારા ઇશ્વર ઉપાસના અર્થાત્ ભક્તિભાવ તથા જ્ઞાન સંપાદન દોનોં હોના ચાહિયે. સંતોકે સમાગમમેં યો દોનોં સાથ હી સાથ હો જાતે હૈં.

પાવન પર્વત વેદ પુરાના । રામકથા રુચિરાકર નાના ।।
મર્મી સજ્જન સુમતિ કુદારી । જ્ઞાન વિરાગ નયન ઉરગારી ।।
ભાવ સહિત ખોજૈ જો પ્રાની । પાવ ભગતિ મનિ સબ સુખ ખાની ।।

બ્રહ્મ પયોનિધિ મંદર, ગ્યાન સંત સુર આહિ ।
કથા સુધા મથિ કાઢે, ભગતિ મધુરતા જાહિ ।।

હમ જિસ દ્રષ્ટિસે જગત્‌કો દેખ રહે હૈં વહ દર્શન મિથ્યા હૈ. સમાધિમેં જગત્ રહતા નહીં હૈ. સુષુપ્તિકે બાદ મનમેં જો આનંદ રહતા હૈ વહી આનંદકા અનુભવ

રહતા હૈ.

ધ્યાન માને નિરંતર સ્મરણ. અનિત્ય પદાર્થોમેં જિતની આસક્તિ ઉતની હી અશાંતિ. ઈસલિયે–

શુદ્ધોऽસિ બુદ્ધોऽસિ નિરંજનોऽસિ, સંસારમાયા પરિવર્જિતોऽસિ ।
સંસાર સ્વપ્ન ત્યજ મોહનિદ્રા, મદાલસા વાક્યમુવાચ પુત્રમ્ ॥

શ્રીલાભુભાઈ દંતવૈદ્યકે દ્વારા પૂ. શ્રીપુનિત મહારાજને શ્રી ગુરુદેવકો ખૂબ પ્રેમપૂર્વક અનેકાનેક દંડવત્ પ્રણામ નિવેદિત કિયે. ઈસકે ઉત્તરમેં શ્રી ગુરુદેવને લિખવાયા કિ કાલ કિસીકી પ્રતિક્ષા નહીં કરતા હૈ. યહ તો આપ જાનતે હી હો. વિશેષ ક્યા કહૂઁ ? આશિષ. ખૂબ રામનામ સંકીર્તન કરતે રહના ઔર ખૂબ લોગોંસે કરાતે રહો.

રાજકોટ, ૨૭–૭–૬૨ સે ૩૦–૭–૬૨. સાગરસે વૈદ્ય શ્રી કૃષ્ણદાસ મહેતા કા પત્ર શ્રી ગુરુદેવકો મિલા. પત્ર ઈસ પ્રકાર હૈ– પૂ. શ્રી સદગુરુદેવશ્રી, આપશ્રી અવશ્ય સાગર પધારેં ઐસી પ્રાર્થના હૈં. આપશ્રી જબ અનંતપુર પધારેં તબ તો અવશ્ય હી પધારેં. મૈં આપશ્રીકે સાથ ચલના ચાહતા હૂઁ. આફ્રિકા રહ ગયા (સાથમેં આને કો) લેકિન અબ અમેરિકાકે સમય દાસકો ન ભૂલિયે. યહી પ્રાર્થના. મેરા જી બહુત ઘબડાતા હૈં. મૈં આપશ્રીકે સાથ રહના ચાહતા હૂઁ. સાધન કૈસે કરું ? કુછ માર્ગદર્શન ચાહિયે. બડી લાલસા હૈ– સરલ સાધનાકી ઔર આનંદકી. આપને સુના હી હોગા– શ્રી ૧૦૮ દિવગંત શ્રી બ્રહ્માનંદ સરસ્વતી, શ્રી શંકરાચાર્યજીકે સાથ રહનેવાલે સેક્રેટરી મહેશ શ્રી વાસ્તવ આજકલ ઋષિકેષમેં યોગશાલા ખોલ ચુકે હૈ. વિદેશ હો આયે હૈં. શાન્તિકા દર્શન કરાતે હૈં ઔર અપનેકો હિઝ હોલિનેસ લિખને લગેં. બડા વિસ્તાર કિયા હૈં. કહતે હૈં કિ વિલાયતસે સહયોગ પ્રાપ્ત હૈં.

હમેં ભી જ્ઞાન ઔર ઐસી સિદ્ધિ પાનેકી અત્યંત અભિલાષા હૈ ઔર આપ તક દૌડે હૈં. કુછ દિનકો તો સાથ લે લીજિયે ! દાસાનુદાસકા સાષ્ટાંગ પ્રણામ.

શ્રી ગુરુદેવને ઉત્તરમેં લિખવાયાઃ– મેરે પાસ કોઇ સિદ્ધિ નહીં હૈ. આપ ભ્રમમેં નહીં રહે. ઔર ઋષિકેષ તક દૌડ કર દીજિયેં. આફ્રિકા અનિવાર્ય સંજોગવશાત્ હી ગયા થા. નહીં જાતા તો કન્યાશાદી હી નહીં કરતી. સો કેવલ ૬ રોજ ગયા થા. અબ ભારતકે બાહર કહીં દૌડનેકી રુચિ નહીં. યહાઁ બહુત કાર્ય પડા હૈ. સાગર મૈં જરુર આના ચાહતા હૂઁ. નેત્રયજ્ઞકા વિચાર હૈં. સબકો આશિષ.

સંત શ્રી પુનિત મહારાજકી બિદા

આજ (૨૭–૭–૬૨) રાત્રિકો વડોદરાસે સંત શ્રીપુનિત મહારજકે શિષ્ય મોટરસે શ્રી ગુરુદેવકે પાસ આયે. ઉન્હોંને સમાચાર નિવેદન કિયા– સંત પુનિત મહારાજ શ્રીરામશરણ હુએ. ઉન્હોંને આજ્ઞા દી હૈં કિ ગુરુદેવ શ્રી રણછોડદાસજી બાપ રાજકોટમેં

બિરાજે હૈં. ગુરુદેવકો મેરા સાષ્ટાંગ દંડવત્ પ્રણામ નિવેદનકે પશ્ચાત્ ઈસ શરીરકા અંતિમ સંસ્કાર કરના.

શ્રી ગુરુદેવ પ્રેમ વિભોર હો ઉઠે. ગદ્ ગદ્ કંઠસે ઈતના હી બોલે– પુનિત તો પુનિત !! મેરા પ્રચ્છન્ન અનન્ય પ્રેમી !! અપને તો પાર હો ગયે– લેકિન કિતનોંકો રામનામ પ્રેમી બના ગયેં. શ્રી ગુરુદેવને શ્રી પુનિત મહારાજકે શિષ્ય લાભુભાઈ શુકલ, રમેશભાઈ શાહ, સેવારામભાઈ આદિ કો કહા કિ અબ આપ જલ્દી બડોદરા પહુઁચિયે. વિધિવત્ સબ પૂર્ણ તરહસે કરેં. ભગવન્નામ સંકીર્તન બરાબર ચાલુ રખેં. (ભાઈ ગયે– પશ્ચાત્)–

શ્રી ગુરુદેવ :– શ્રી પુનિત મહારાજ મેરે છીપે રત્ન હૈં. આજ તક કિસીકો ભી માલૂમ નહીં હુઆ કિ શ્રીરામનામ મંત્ર મેરેસે પ્રાપ્ત કિયા હૈં. ઔર સંકીંતન દ્વારા ભગવન્નામ પ્રચારકે પવિત્રત્તમ કાર્યમેં હી સંલગ્ન રહેં. ભગવન્નામ અપને ભી ખૂબ લિયા ઔર ભારી જનસમુહસે ભી લિવાયા.

શ્રી પુનિત મહારાજ તો સદેહ કલ્યાણકે સ્વરુપ હી હૈ. ઉનકા જાના ઔર આના જગત્મેં કોઇ સોચ જૈસે વસ્તુ નહીં હે, પરન્તુ આધ્યાત્મિક જગત્મેં એક બડી ભારી હાનિ હો ગઈ હૈં. મૈં ભગવાન સર્વેશ્વરસે પ્રાર્થના કરતા હૂઁ કિ ભગવાન શ્રી પુનિત મહારાજકો અપને શ્રીચરણ શરણસે અબ પૃથક ન કરેં. કાર્ય સંપન્ન કરકે વાપિસ આકર લાભુભાઈ શુકલ પૂ.શ્રી કી ગોદમેં અપના મસ્તક રખકર ખૂબ રોયે ઔર બોલે કિ હમારા તો છત્ર ચલા ગયા !

શ્રી ગુરુદેવ :– મૈં હૂઁ ન !!

નોંધ :– ભગવાનકો શ્રી પુનિત મહારાજને અપને ભજનકે માધ્યમસે પ્રાર્થના નિવેદન કી હૈં :–

સમય મારો સાધજે વ્હાલા, કરું હું તો કાલાવાલા
અંત સમય મારો આવશે જ્યારે, દેહનું નહીં રહે ભાન..ભાન .....
એરે સમય મુખે તુલસી દેજે, દેજે યમુના પાન....સમય (૧)
જીભલડી મારી પરવશ બનશે, ને હારી બેસું હું હામ...હામ
એરે સમય મારી વહારે ચડીને, જીભે રાખજે તારું નામ....સમય (૨)
કંઠ રુંધાશે ને નાડીઓ તુટે, તુટે જીવન દોર....દોર
એરે સમય મારા અલબેલાજી, કરજે બંસીશોર.....સમય(૩)
આંખલડી મારી પાવન કરજે, ને દેજે એક જ લ્હાણ....લ્હાણ
શ્યામ સુંદર તારી ઝાંખી કરીને "પુનિત" છોડે પ્રાણ....સમય (૪)

સંત શ્રી પુનિત મહારાજ ગુજરાતમેં પ્રસિદ્ધ સંત હો ગયે. સન્ ૧૯૦૮ –

સંવત ૧૯૬૪, વૈશાખ કૃષ્ણ દ્વિતિયા, સોમવાર કે દિન, સૌરાષ્ટ્રકે જુનાગઢ કે એક ગરીબ બ્રાહ્મણ કુટુંબમેં આપકા જન્મ હુઆ થા. બચપનસે હી શ્રીતુલસીદાસજી મહારાજકી ચૌપાઈઓંકી ઓર ભારી આકર્ષણ રહા. "સીયાવર રામચન્દ્રકી જય" કી ધૂન ગાતે ગાતે કિસી ભી સ્થાન પર સમાધિસ્થ હો જાતે થે– ઈતના રામનામ પર પ્રેમ થા ઉનકા !!

પોસ્ટ ઓફિસમેં ફિર એક વૈદ્યકે યહાઁ, ઔર ગૃહસ્થકે યહાઁ પટાવાલેકી નોકરી કી. એક પ્રેસમેં કલાર્ક ઔર રીપોર્ટરકા કાર્ય કિયા. નોકરી છૂટ જાનેસે અમદાવાદ રેલ્વેસ્ટેશન પર કુલી (મજદૂર) કા કામ કિયા. ફિર હાઈસ્કૂલમેં કલાર્ક–કમ શિક્ષકકી નોકરી ભી કી. ભારી મજદૂરી ઔર ગરીબી કે કારણ શ્રીપુનિતજીકો ક્ષયરોગ હો ગયા. રાસ્તેમેં એક કથામેં રામનામ સ્મરણ કી મહિમા સુની. ઈસસે "શ્રીરામ જય રામ જય જય રામ" સ્મરણ કી રટ લગ ગઈ, ઔર રોગમુક્ત હો ગયે.

જો કોઈ પાઁચ હજાર રામનામ લિખકર દેતે– ઉનકે ઘર પર અપને ભજનકા પ્રોગ્રામ રખતે. ફિર તો ઈસકે લિયે પાઁચ લાખ રામનામ લિખનેવાલેકે યહાઁ પ્રોગ્રામ બનાતે થે.

સંસારીયોંસે જ્યાદહ ઉપાધિ સન્યાસી કો દેખકર સન્યાસ ગ્રહણ કરનેકા વિચાર છોડ દિયા. અમદાવાદ કે એક ભક્ત–સેવકને ૧૦૦૦ વાર જમીન દાનમેં દી, ઉસી સ્થાન પર "પુનિત સેવાશ્રમ" બનાયા. દરિદ્રનારાયણોંકી પ્રતિદિન ભોજન. કમ્બલ, કપડેકી, બીમારોંકી દવા આદિકી સેવા આજ પર્યંત હો રહી હૈ. આપને રામનામ લેખનકી પ્રવૃત્તિ ભી શુરુ કી.

નર્મદા તટ પર કોરલ ગાઁવમેં પુરાના– "પંચકુબેરેશ્વર મહાદેવ" કે સ્થાન પર ભજન કે લિયે સ્થાન બનવાયા, જો આજ એક તીર્થસ્થાન કે રુપમેં પરિણત હો ગયા હૈ. વહીં પર ભી આપને ભજન કિયા. આપકે કઈ ભક્ત થે. શ્રીમદ્ ભાગવત કી કથા આપ બડી મર્મજ્ઞતાસે કરતે થે. કરીબ ૩૨૦૦ ભજન લિખે ઔર ગાયા હૈં આપને !

કઈ ભજનોમેં આપને શ્રીગુરુભક્તિભાવ અર્પણ કિયા હૈ– ઈસ પ્રકાર :–

ગુરુને આશરે આવતા રે, પછી નિર્ભય થઈ જાય જો,
ગુરુની આશિષ પામતા રે, પાપ બળી સૌ જાય જો.....

બ્રહ્મા–વિષ્ણુ–મહેશ જેવું સદ્‌ગુરુજીનું સ્થાન છે,
ચેતન–સગુણનો અવતાર (૨) હું માનતો રહું છું.
ભવસાગરની ભૂલામણીમાં નાવિક મારા આપ છો,
કરજો ડુબત નૈયા પાર (૨) આશિષ યાચતો રહું છું.

કલ્પવૃક્ષ સમ મીઠી તારી છાંયડી,
જેવું માગે તેવું તું દેનાર જો.
કર્મના યોગે જે કોઈ યોનિ સાઁપડે,
"પુનિત" રાખે ત્યાં પણ ચરણે પ્યાર જો.

ગુરુજી ગમ નથી પડતી અમને, છેવટ સુધી નવ સમજ્યા તમને,
પલ–પલ ઘડી–ઘડી સહાયક બનજો, ગ્રહી કર તજશો ના તમ ગુરુજી.

નયન રડે હૃદય બળે રગરગમાં ગુરુ શોધ રહે,
રોમ રોમ કહે ગુરુજી ! કયાં વસો તમે ?.....નયન રડે.
હું પલ–પલ આપની ઝાંખી ચહું, સદા તમારે શરણે રહુ,
મારા મનની વાતો કોને કહુ ? ગુરુજી !......નયન રડે.

જિતને દિન શ્રી ગુરુદેવ રાજકોટ આશ્રમમેં બિરાજેં તબ રાત્રિકો નિયમપૂર્વક શ્રીમાનસ–સભા ભરી જાતી. ગુરુદેવ શ્રીરણછોડદાસજી રામાયણ પાઠશાલાકે માનસપ્રેમી ભક્તમંડલી ઔર રુગનાથજી મંદિરકી માનસપ્રેમી ભક્તમંડલીકે બીચમેં માનસજીકી ચૌપાઈયોંકી હરિફાઈ બહુત હી રસપૂર્વક હોતી. શ્રીરામાન્ત દોહે, શ્રીરામનામ આદિકે દોહે, ઔર સંકીર્તન ધૂનકી આનંદહેલીમેં રાત્રિકે દો–ઢાઈ બજ જાતે. સમય કહાઁ નિકલ જાતા રહા કિસીકો ભી માલૂમ નહીં પડતા. શ્રી ગુરુદેવભી ઈતને પ્રસન્ન ચિત્તસે ભાવવિભોર બિરાજતે કિ એક ખાઁસી ભી નહીં ઊઠતી થી. રાજકોટ ઠાકોર સાહબ શ્રી પ્રદ્યુમ્મનસિંહજી સ્વયમ્ ૧૧॥ યા ૧૨ બજે રાત્રિકો શ્રી ગુરુદેવકો તાલાબકે બંગલેમેં રાત્રિકે આરામકે લિયે લિવાનેકો હાજર હો જાતેં, ઔર સભામેં ઉપસ્થિત રહતેં.

પુરુષોત્તમભાઈ ગાંધી સૂત્ર કાંતતે સમય શ્રીરામનામકા જાપ કરતે થે. ઈસ પર શ્રી ગુરુદેવને કહાઃ– મેરા તો વિશ્વાસ હૈ કિ કલિમેં જીવોં કે ઉદ્ધારકા હેતુ કેવલ સૂત્ર, સૂત્ર ઔર સૂત્ર હી હૈં. પુરુષોત્તમભાઈ હમેશા અપને હાથસે કાંતે સૂત્રકા હાર અર્પણ કરતે થે. શ્રી ગુરુદેવ હાર ખૂબ સમ્હાલકે ભાવપૂર્વક અપને પાસ નજદીક હી રખ દેતે. અથવા હમમેંસે કોઈ નિકટ હોતે તો કિસીકો સોંપ કર કહતે કિ ઈસકો તો હમારે સાથકે ડાકકે થેલેમેં સમ્હાલ કર રખ દેના. ઈસ તરહ સૂત્રકા હાર જો ઈકટ્ઠા હોતે થે વે સબ પુરુષોત્તમભાઈકો આપ બરાબર ખ્યાલ રખકર યાદ કરકે ભેજ દેતે. પુરુષોત્તમભાઈ ઔર દૂસરે બહુત ભાઈ–બહન શ્રી ગુરુદેવકો ખાદીકા વસ્ત્ર ધરતે થે. શ્રી ગુરુદેવ ખૂબ પ્રસન્નતાસે ધારણ કરતે.

શ્રી ગુરુદેવને કહા– પહલે તો મૈં ટાટ પહનતા થા. ફિર નારાયણ સરોવરસે

સૂતી અચલા ધારણ કિયા. ફિર બહુત સાલ તક ભક્તોંને ખાદીકે વસ્ત્રોંકી ભેંટ ચઢાઈ હો વહી પહનતા થા. ફિર ઉનકી ભેંટ બંદ હો ગઈ તો યહ સૂતી ચલને લગે હૈં.

શ્રી રામસ્વરુપકી ઝાઁકિયા

ગોસ્વામીજી મહારાજ મહાન રામભક્ત થે. શ્રીરામજીકે સ્મરણ માત્રસે હી ઉનકા હૃદય આર્દ્ર રહતા થા. શ્રીરામકે બાહ્ય ઔર આંતર રુપમેં અતિશય રસ પ્રેમ હૈં.

જિસ પ્રકાર સુરદાસજીને શ્રીકૃષ્ણકે બાલસ્વરુપ ગાયા હૈ– વાત્સલ્ય રસ બહાયા હૈ, ઉસી પ્રકાર ગોસ્વામીજીને બાલક શ્રીરામજીકે સ્વરુપ અત્યંત પ્રેમપૂર્વક ગાયા હૈ.

કામ કોટિ છબિ સ્યામ શરીરા । નીલકંજ બારિદ ગંભિરા ॥
અરુન ચરન પંકજ નખજોતિ । કમલ દલન્હિ બૈઠે જનુ મોતી ॥

કવિતાવલીમેં હૈં :–

મનમો ન બસ્યો અસ બાલકુ જૌં તુલસી જગમેં ફલુ કૌન જિએઁ ॥ ૨ ॥
તુલસી તેહિ ઔસર લાવનિતા દસચારિ નૌ તીન ઈકીસ સબૈ ।
મતિ ભારતી પંગુભઇ જો નિહારી બિચારી ફિરી ઉપમા ન પબૈ ॥ ૭ ॥

ગીતાવલીમેં હૈં :–

બાલ બિભૂષન બસન મનોહર અંગનિ બિરચિ બનૈહોં ।
શોભા નિરખિ, નિછાવરિ કરિ, ઉર લાઈ વારને જૈહોં ॥ પદ –૮ ॥
બાલકેલિ બાતબસ ઝલકિ ઝલમલત ।
સોભાકી દીયટિ માનો રુપ–દીપ દિયો હૈં ॥ ૧૦ ॥
મદન, મોરકે ચંદ્રકી ઝલકનિ, નિદરતિ તનુ–જોતિ ।
નીલ કમલ, મનિ જલદકી ઉપમા કહે લઘુમતિ હૌતિ ॥ ૨૨ ॥
કો કબિ જો છબિ કહિ સકે નખસિખ સુંદર સબ અંગ ॥ ૨૨ ॥
નીલકંજ જલદપુંજ– મરકતમનિ– સરિસ સ્યામ ।
કામકોટિ સોભા અંગ અંગ ઉપર વારી ॥ ૨૫ ॥
પુન્યફલ અનુભવતિ સુતહિ બિલોકિ દશરથ ઘરનિ ।
બસતિ તુલસી હૃદય પ્રભુ–કિલકનિ લલિત લરખરનિ ॥ ૨૭ ॥
બાલક–રુપ અનૂપ રામ–છબિ નિવસતિ તુલસીદાસ–ઉર–ઐન ॥ ૩૫ ॥

મૂરતિકી સૂરતિ કહી ન પરૈ તુલસી પૈ ।
જાનૈ સોઈ જાકે ઉર કસકૈ નરક સી ॥ ૪૪ ॥

શ્રીરામકી પૈજનીકે ઘમકાર, ઉદર પરકી ત્રિવલ્લી, રુચિર ગંભીર નાભિ, વિશાલ આજાનબાહુ, કમલ સે હાથ ઔર ચરન–ઉનકે હીરાસે ઉજ્જવલ તેજોમય નખ ઔર સુંદર કંઠ, ગ્રીવા.... ઈસ તરહ શ્રીરામકે એક એક અંગકા ગોસ્વામીજી ભક્તિભાવપૂર્વક નિરુપણ કરતે હૈં.

ભગવાન વનવાસ પધાર રહે હૈં ઉસ સમયકે સ્વરુપકી શોભા કૈસી હૈ ?–

મુદિત નારિનર દેખહિં સોભા । રુપ અનુપ નયન મનુ લોભા ॥
એકટક સબ સોહહિં ચહું ઓરા । રામચંદ્ર મુખ ચંદ ચકોરા ॥

ધનુષભંગકે સમયકી રુપમાધુરી ક્યા હૈ ?

મૂરતિ મધુર મનોહર દેખી । ભયઉ વિદેહ વિદેહી વિશેખી ॥

જબ ઋષિમહર્ષિઓંને ભગવાનકો દેખા તબ વે ભી સ્તબ્ધ રહ ગયે હૈં. વે અપને આપકો સમુચે ભૂલ ગયે ઔર ભગવાનકી રુપમાધુરીકો અપલક તાકતે રહેં. ફિર આકર્ષિત હોકર આલિંગન કરનેકો દૌડે. વે ચાહતે હૈં કિ ઉનકો આલિંગન કરકે અપ્રતિમ રુપમાધુરીસે સ્પર્શ કર લેવેં, સુખ પ્રાપ્ત કર લેવેં.

સૂર્પનખાકો ભી યહી હુઆ થા. રાવણકો શિકાયત કરતે હુએ ભી કહતી હૈ :– "શોભાધામ રામ અસ નામા". ખરદૂષણકા ભી યહી હાલ હુઆ હૈં. દુશ્મ ભૂલ ગયે ઔર રુપમાધુરીસે હી આકર્ષિત હોકર કહતે હૈં...

હમ ભરિ જનમ સુનહુ સબ ભાઈ । દેખી નહિં અસ સુંદરતાઈ ॥
જદ્યપિ ભગિની કીન્હ કુરુપા । વધ લાયક નહિં પુરુષ અનૂપા ॥

ઋષિ મહર્ષિ સાત્વિક શુદ્ધ અંતઃકરણકે હોતે હૈં. પરન્તુ સૂર્પનખા તો– "દુષ્ટ હૃદય દારુન જસ અહિની"– ઉનકો ભી, તથા ખરદૂષણ જૈસે દાનવોંકો ભી ભગવાનકી રુપમાધુરીસે વૈર ભૂલા દેનેવાલે હૈ. તાત્પર્ય કિ ભગવાનકા રુપ અલૌકિક = અનિર્વચનીય, પૂર્ણ સાત્વિક હૈં. દેખનેવાલોંમેં, દર્શન કરનેવાલોંમેં સાત્વિકભાવ, સમપર્ણભાવ, ભક્તિ, નિઃસ્વાર્થ પ્રેમ ઉત્પન્ન કરનેવાલે હૈં.

વાલ્મીકિજીને ભી કહા હૈ કિ શ્રીદશરથનંદન રાઘવેન્દ્ર પ્રભુકો દેખને પર કોઈ ભી અપની દૃષ્ટિ લૌટા નહીં પાતા હૈ. પ્રભુકી રુપમાધુરી ઐસી અપ્રતિમ હૈં. દૂરસે દેખને પર ભી મન ઉસી પર સ્તબ્ધ રહ જાતા હૈં.

ગોસ્વામીજીને શ્રીરામકે બાલરુપ, કિશોરરુપ, વીરરુપ, દુલ્હારુપ, મુનિરુપ, રક્ષકરુપ, સંહારકરુપ ઔર પ્રભુરુપ– આદિ સબ તરહકે રુપકા અનુભવ કિયા હૈ– બતાયા હૈ.

સબસે પ્રશંસનીય રુપ ભક્તવત્સલ શ્રીરામકા હૈ. શ્રીમાનસજીમેં દીનાનાથ સ્વરુપ, ભક્તવત્સલ ભગવાન સ્વરુપ, શરણાગત વત્સલ સ્વરુપ, પતિતપાવન ઔર કૃપાનિધાન– સ્વરુપકી અત્યંત હી તેજોમય છબી હમારે હૃદયમેં બૈઠ જાતી હૈં.

નાથ આજ મૈં કાહ ન પાવા । મિટે દોષ દુ:ખ દારિદ્રય દાવા ॥
અમિત કાલ મૈં કીન્હ મજૂરી । આજુ દીન્હ બિધિ મોહિ ભલિ ભૂરિ ॥

શરણાગતવત્સલતા પર ગોસ્વામીજી ગા ઊઠે હૈં–

રામહિ કેવલ પ્રેમ પિયારા । જાની લેહિ જો જાનનિહારા ॥
હે બિધિ દીનબંધુ રઘુરાયા । મોસે સઠ પર કરિહહિં દાયા ॥

શ્રીરામકે ક્ષમાશીલ–ઉદાર સ્વરુપકે લિયે ગાતે હૈં–

સન્મુખ હોઇ જીવ મોહિ જબહિં । જન્મ કોટિ અઘ નાસહિં તબહીં ॥
અતિકોમલ રઘુવીર સુભાઉ । યદ્યપિ અખિલ લોકકર રાઉ ॥
મિલત કૃપા તુમ્હ પર પ્રભુ કરિહી । ઉર અપરાધ એકઉ ન ધરિહી ॥

શ્રીરામજીકે દર્શનમાત્રસે– છબીકે નિરખતે હી સબકી સબ પીડા અદ્રશ્ય હો જાતી હૈ– ભગ જાતી હૈં. ઈતના અધિક આનંદ, સુખકે નિધાન હૈં શ્રીરામજી !

પ્રભુકી કૃપા ભયઉ સબ કાજૂ । જન્મ હમાર સુફલ ભયે આજૂ ॥

ગોસ્વામીજીકે હજાર જન્મ શ્રીરામકૃપાસે સફલ હો ગયેં !!

ભગવાનકા અનાદર કરના મહાન પાપાચાર હૈં

સર્વ લૌકિક વ્યવહાર વ સુખભોગમેં હી આયુ બીતાનેવાલે ભાર ઢોનેવાલે પશુકે સમાન હૈં. જડ કો હી લેકર અપના જીવન સમઝના યહ મૂર્ખતા હૈં. માનવધર્મ ઔર પશુધર્મ, માનવકી ક્ષમતા વ પશુકી ક્ષમતામેં કાફી અન્તર હૈં.

કોઈ નેત્રાંધ હોનેકે કારણ કુએમેં ગિરતા હૈં– તબ ઉસકે પીછે પીછે ચલનેવાલા સાવધાન હો જાતા હે (તો) ઉસકે લિયે સાવધાની નેત્રજ્યોતિકે સમાન કામ દે જાતી હૈં. અનુકરણકી વૃત્તિ આઁખવાલોંકો ભી અંધા બના દેતી હૈં, બુદ્ધિમાનોંકો ભી મૂર્ખ બના દેતી હૈં. વિકાસશીલકા ભી અધ:પતન કરા દેતી હૈં. દેખા–દેખીકા યહ સારા ખેલતમાશા હે, ચલચલીકા ખેલ હે. ઈસ પર સોચો. મનુષ્ય હોકર પશુવત્ જીવન બિતાના યહ તો મનુષ્યદેહકો અતિશય ક્ષુદ્ર, અતિ સસ્તા બનાનેકા કુકાર્ય હે.

જિસકો જિતની સુવિધા, અનુકૂલતા પ્રાપ્ત હુઇ હે વહ કિસ લિયે ? તુમ્હેં ધન, સત્તા, બુદ્ધિ, વિદ્યા, સ્વસ્થ શરીર જો પ્રાપ્ત હુઆ હે વહ ક્યોં હે ? સિર્ફ ભગવદ્કૃપા હૈં. ભગવાન ચાહતે હૈં કિ ઈતને સુંદર વ ક્ષમતાવાલે ઉપકરણ પ્રાપ્ત કરકે તુમ ભગવદ્ ભજનકે માર્ગ પર ચલોગે, જનહિત કરો, મંગલમય બને રહો ઔર મનુષ્યદેહકા પ્રયોજન સાર્થક કરકે દિવ્યક્ષેત્રમેં વિહાર કરો.

ક્ષુદ્ર મોહ–મમત્વ વ રાગાદિકોમેં તો પ્રાય: સબ વિહાર કર રહે હૈં. ઉન સાધારણ લોગોંસે તુમકો જબ અસાધારણ ચીજેં ભગવત્કૃપાસે પ્રાપ્ત હુઈ હે, તબ ઉનકે દ્વારા અપના જીવન વ્યવહાર ભી અસાધારણ બના દો તો હી ભગવાનકા દાન

તુમ સાર્થક બનાઓગે. પરન્તુ યથાર્થ ઉપયોગ નહીં કરોગે તો ફિર અપાત્રોંકે ઝુંડમેં બને રહોગે. યહ ઉન્નતિ નહીં હૈ. પતન હૈં.

સોચો તો ! કિસીકા એક ભી ગુણ દેખતે હૈં તબ ઉનકી સરાહના કરતે હૈં; ઉસકે પ્રતિ સદ્‌ભાવ, નમ્રતા રખતે હૈં. ઐસે ગુણવાનકે પ્રતિ જો કોઈ દુષ્ટ વ્યવહાર કરતા હૈં યા ઉસકા જો કોઈ અપરાધ કરતા હૈં તબ હમ ઉસકો પાપી કહતે હૈં– પાપાચારી કહતે હૈં. ફિર ભગવાન તો સૌશીલ્ય, વાત્સલ્ય, કરુણા, સુહૃદયતા આદિ સર્વ ધર્મગુણસ્વભાવ યુક્ત વ સંપૂર્ણ ઐશ્વર્ય યુક્ત હૈં. ઉનકા અનાદર કરકે અપરાધ કરના મહાન પાપાચાર હૈં.

ભૂખે ભજન ન હોય ગોપાલા

સુંદર શય્યા, વસ્ત્ર, મધુર હાસ્ય–વિનોદ, મનોરંજન, વીણા, ગાન, તાલ, આદિકી ઉત્કૃષ્ટ સુવિધાયેં ભી ભૂખકી તૃપ્તિકે બિના નિરર્થક હો જાતી હૈ. ઈસલિયે ખૂબ સોચનેકી બાત ક્યા હૈ યહ સમઝમેં આ જાની ચાહિયે કિ રોજ મર્રાકે જીંદા રહનેકે લિયે ન છત હૈ, ન ચાદર હૈ, ન ઘર હૈં ન આપ્તજન હૈ. ઐસેકો અથવા ભૂખા પરિવાર સહિત તૂટી–ફૂટી ઝોંપડીમેં દીન–કંગાલ બૈઠે હુએકો યદિ મૈં કહૂઁ કિ ભાઇ રામ રામ કરં ભગવાનકી ભક્તિ કરો. પ્રાર્થના કરો. ઔર વહ મુઝે ખીજકે સાથ ચિલ્લાકર કહ દે કિ "બાબાજી ! તુમ્હારે ઉપદેશકી મુઝે જરુરત નહીં, ઈસલિયે ઉપદેશ મત દો. પરંતુ રોટી–દાલ–ભાત દો. ભિક્ષામેં તુમ્હેં મિલે હૈં ? તો જલ્દી દે દો. વરના હમારે સામનેસે દૂર દૂર ચલે જાઓ. પુનઃ ઈસ ઔર નહીં આના, વરના ભારી પડ જાયેગા. હમ ભૂખે પ્યાસે નંગે–પુંગે પડે હૈં ઐસે હી પડે રહને દો. ભગવાન ક્યા તુમ્હારે અકેલેકે હી હૈં ? હમારે નહીં હૈ ? હમારેમેંસે હમારે યોગ્ય ભગવાન જરુર પ્રકટ હોંગે."

આધિ–વ્યાધિ–ઉપાધિસે પીડિત મનુષ્યકે તન મનકા કષ્ટ મિટાના ઈસસે બઢકર ન કોઇ દાનધર્મ હૈ ન કોઈ પુણ્યકર્મ હૈ. રોગીકે રોગકો દૂર કરનેકે ઉપાય કરના ચાહિયે. ભારી બીમારીમેં સે ભી ઉસે હર એક ઈલાજકી સહાયતા દેકર ઉસે નૂતન જીવન પ્રદાન કરના યહ સર્વોચ્ચ દાનધર્મ હૈ. યહ મહાન દાન હૈ– જીવન દાન હૈ.

જો ગરીબ, દીન, અભાવગ્રસ્ત વ આશ્રિત હૈ, ઉન્હેં વે માંગે ઉસસે પહલે દો. ઔર વે ચાહતે હોં ઉસસે ભી જ્યાદા દો. જબ તક તુમ અપને જાતિબંધુઓંકે પ્રતિ ભલા નહીં હોતે હો તબ તક તુમ્હારા સબકુછ વ્યર્થ હૈ. ભલા કરનેવાલોંકા કભી બુરા નહીં હોતા હૈ. ગરીબ, દીન, દુઃખીયોંકી સેવામેં કદાચિત્ અપમાન વ અસુવિધા સહન કરના પડે તો જગન્નિયંતા હમારે સ્વામી રામજીકે વાસ્તે ખૂબ પ્રસન્નતાપૂર્વક ઉસે સહન કરના.

જિસ પ્રકાર ભી બન પાવેં, કિસી ન કિસી રુપસે ભી, જગતજનાર્દનકી સેવા કરના. સુખાનુભૂતિકે લિયે બિલકુલ સત્ય માર્ગ યહી હૈ. ચાહે કહી ભી હોં, કિસી ભી

અભાવગ્રસ્ત નિરાધાર, પરવશ મનુષ્યોંકો દાન દિયા જાતા હૈ તો ઉસકા ફલ નિશ્ચિત્ પ્રાપ્ત હોતા હૈ. તુમારે મનમેં દયા હૈ તો દયાકે હાથ હો સકે ઈતને લંબે કરતે રહના. તુમ્હારે હાથ જિતને લંબે હોંગે ઉતને હી લંબે હાથ કરકે સ્વયં ભગવાન તુમ્હારે પ્રતિ દૌડેંગે, મિલનેકે લિયે.

પ્રાણી માત્રકે લિયે અન્ન ઈશ્વરને બનાયા હૈ. ઈસલિયે અન્નમેં પ્રાણી માત્રકા હિસ્સા હૈ. (અતિથિ ભાવના, અન્નદાન ઈત્યાદિ). અન્નદાન ઈસલિયે પરમ પવિત્ર ઔર સર્વ પ્રથમ કર્તવ્ય હૈ. અન્નદાનકા ઉલ્લેખ ઋગ્વેદમેં હૈ. કહા હૈ કિ ભૂખસે પીડિત ઔર નિર્બલ પ્રાણીકો અન્નકા હિસ્સા ન દેકર અકેલે ખાનેવાલોંકો સુખ પ્રાપ્ત નહીં હોતા હૈ. અપનેકો પ્રાપ્ત અન્નમેંસે દૂસરોંકા હિસ્સા નિકાલના હી ચાહિયે.

રોટી માંગનેવાલેકો "ચલે જાઓ" કહના દાનવતા હૈ. એક મનુષ્ય હોકર દૂસરે ભૂખે મનુષ્યકો રોટીકી ના કહના અધમતા હૈ. જિસકે પાસ હૈ ઉસે દૂસરોંકો દેના હી ચાહિયે.

તુમ્હેં જો દિયા જાતા હૈ ઉસમેં ઔરોંકા હિસ્સા હૈ

ઐસા મત સમઝો કિ આજ જો પ્રાપ્ત હૈ વહ સદાકાલ સર્વદા તુમ્હેં પ્રાપ્ત હી રહેગા. યહ દિનરાતકે ચક્ર જૈસા હૈ. રાતકે પીછે દિન ઔર દિનકે પીછે રાત હોતી હી હૈ. ઈસ જન્મમેં પ્રાપ્ત હૈ વહ ઈશ્વરને તુમારેમેં વિશ્વાસ રખકર દિયા હૈ. તુમારી દાનવૃત્તિકો ગત જન્મમેં દેખકર ઈસ જન્મમેં ભી તુમ્હેં દિયા હૈ. ઈસી વિશ્વાસસે કિ તુમ્હેં જો દિયા જાતા હૈ ઉસમેં ઔરોંકા હિસ્સા હૈ. યહ તુમ્હેં કબૂલ હૈ. તુમ ઔરોંકો દેતે રહોગે યહ વિશ્વાસ રખા ગયા હૈ.

અગર અબ નહીં દોગે તો ફિર તુમ્હારે પર વિશ્વાસ નહીં રખા જાયેગા ઔર દૂસરોંકે હિસ્સે કા તુમ્હે ટ્રસ્ટી નહીં બનાયા જાયેગા. ગીતાજીમેં ભગવાનને કહા હૈ– "મુઝે ન દેકર અકેલા ખાના ચોરી કર્મ હૈ, પાપકર્મ હૈ. માનવકો ભગવાનને અપની ઓરસે ટ્રસ્ટી બનાયા હૈ."

દાન–પરમાર્થ નહીં કરોગે તો એકાએક ઈતની બડી ભારી થપ્પડ ખાઓગે કિ જિંદગીભર યાદ કરતે રહોગે. દુઃખી હો જાઓગે. કિસી ભી પ્રકારકી અપેક્ષા રખકર, બદલાકી ચાહનાકે સાથ દાન દેના વહ દાન નહીં હૈ. પરંતુ સૌદાબાજીકા વ્યાપાર હૈ. જિસમેં દાન દેનેવાલેકે પક્ષમેં ઘાટા હી જાતા હૈ.

કુટુંબકે લિયે, સમાજકે લિયે યા ધાર્મિક ભાવકો લેકર દાન, કથા યાત્રા ઈત્યાદિ કરતે હોં, પરંતુ સાથમેં અભિમાન ભી બઢાતે હોં ઔર બદલેમેં માન, પ્રતિષ્ઠા, કીર્તિ, બડાઈ, યશ, પ્રશંસાકી વાસના–કામના હોતી હૈ. ઈસકા ભાન ભી નહીં પડતા હૈ. ઈતના તો અભિમાન બઢ જાતા હૈ– બસ ! મૈં કુછ હૂઁ. મૈંને ઈતના ઈતના કિયા હૈ. યહ બાત જબ મનુષ્ય ભૂલ નહીં પાતા હૈ તબ વહ નીચા સ્તર પર પહુઁચ જાતા હૈ. સામને

મુઁહ પર સબ હાથ જોડકર હાઁ જી હાઁ કરતે રહેંગે, પરન્તુ પીઠકે પીછે ભી હાથ જોડ દેતે હૈં.

પ્રભુકે ભયસે તથા પ્રભુકી પ્રસન્નતાકે લિયે દાન દેના ચાહિયે

સોચના ચાહિયે– જો કુછ ભી કર પાયે હો પ્રભુકી કૃપાસે હી કર પાયે હો. ઈતની ધનસંપત્તિ ઔર અનુકૂલતાએઁ ભગવાનને દી હૈ તભી તો કર પાયે ન ? યે સબ નહીં દિયા હોતા તો તુમ ક્યા કર પાતા ? ઉપરસે તો બોલતે હો ભગવાનને કિયા હૈ, પરન્તુ મનમેં તો અહમ્ બઢા– ભરા હૈ. મનુષ્યકી કમજોરી અહમ્ હૈ. છલકને લગતા હૈ. દાન, સત્કર્મ, કર્તવ્યપાલન, કથા, યાત્રાકા અભિમાન ઉસકો વિચલિત બુદ્ધિ કર દેતા હૈ.

અભિમાન રહિત વ લજ્જાપૂર્વક દાન દેના ચાહિયે. દાન હમેશા શ્રદ્ધાપૂર્વક દેના ચાહિયે. બિના શ્રદ્ધાકે કુછ ભી દેના નહીં ચાહિયે. પ્રભુકે ભયસે તથા પ્રભુકી પ્રસન્નતાકે લિયે દાન દેના ચાહિયે. વિવેક વિચારપૂર્વક, પ્રેમભાવસે દાન દેના ચાહિયે. "દાનપરિક્ષા દુર્ભિક્ષે."

"આત્મવત્ સર્વભૂતેષુ" કી ભાવના ચરિતાર્થ કરના ચાહતે હો તો ઉદારતા, પ્રેમભાવસે સામનેવાલોંકા અભાવ શક્તિકે અનુસાર દૂર કરો. શ્રીમંતોસે ધન પ્રાપ્ત કર દીન, દુઃખી, નિઃસહાયકો રાહત પહુઁચાનેવાલા નૌકા કે સમાન હૈં– જો શ્રીમંત ઔર દીન– દોનોંકા કલ્યાણ કરતા હુઆ ભવસાગરકે પાર લે જાતા હૈ.

સત્યપાત્રે દાનમ્

ઉત્તમ જમીનમેં ઉત્તમ બીજ બોને પર ઉત્તમ ફસલ પ્રાપ્ત હોતી હૈ. ઉસી તરહ, સત્યપાત્ર સાધુપુરુષ હોતે હૈં. ઉસકો તુમ તુમ્હારી પ્રિય ચીજ ખૂબ પ્રેમભાવનાકે સાથ ઉદારતાપૂર્વક, હર્ષપૂર્વક દાન દો. આજકલ તો સત્યપાત્રકો ભી દાનમેં લોગોંકા જીવ દુઃખને લગતા હૈ. પશ્ચાતૃાપ કરને લગતા હૈ. સુપાત્ર કૌન હૈ કૌન નહીં ? યહ દેખતે હૈં તો કોઈ સુપાત્ર માલૂમ નહીં પડતા. સબમેં દોષ દિખતે હૈં, ઐસા લગતા હૈ કિ હાથપાઁવકા ઉપયોગ ન કરતે હુએ દાન પર આધાર રખતે હૈં. પરન્તુ "સત્યપાત્રે દાનમ્" કા ઉદાહરણ શ્રીકૃષ્ણ ભગવાનને સુદામાજીકો દાન દેકર સમ્યક્ પ્રકારસે ચરિતાર્થ કિયા હૈ. સુદામાજીને પડોશકા માંગકર લાયે હુએ ચાવલ નૈવેદ્યમેં લગાયા હૈ સંકોચપૂર્વક. ભગવાનને સ્વયમ્ ખિંચ લિયા હૈ. સુદામાકી દરિદ્રતા ઉસકે પૂર્વજન્મકી કૃપણતાકા ફલ થી. સંપત્તિવાન હોને પર ભી ઉન્હોંને કભી ઉદારતાપૂર્વક હર્ષપૂર્વક ઔર પ્રેમભાવનાપૂર્વક દાન–પરમાર્થ કિયા નહીં થા. કિંચિત્ કરને પર પીછેસે અપાર પશ્ચાતૃાપ હોતા થા કિ મેરે પૈસે બરબાદ હો ગયે.

બ્રહ્મરુપ આહાર

સૃષ્ટિ સર્જનમેં પર ાશક્તિ સ્વયં વનસ્પતિરુપસે પ્રથમ આકાર ધારણ કરતી

હે. ફિર પ્રાણીયોંકો ઉત્પન્ન કરતી હૈ. તો અન્ન બ્રહ્મમય હૈ અર્થાત્ ઇશ્વરરુપ હોકર મનુષ્યકી ભલી પ્રકારસે રક્ષા કરતા હૈ.

પશુ,પક્ષી, માનવ ઈત્યાદિ પ્રાણયુક્ત ચૈતન્ય પ્રાણી જો ખાતા હૈ ઉસે અન્ન કહા હૈ. ઈસલિયે વનસ્પતિ ઔર ઔષધિયોંકો ભી અન્નમેં માના હૈ. શ્રીગીતાજીમેં ભગવાનને કહા હૈ– "અન્નાદ્ ભવન્તિ ભૂતાનિ (૩–૧૪)". તૈતરિય આરણ્યકમેં કહા હૈ કિ ઔષધિ ઔર વનસ્પતિસે અન્ન હોતા હૈ. ઔર અન્નસે પુરુષ અર્થાત્ માનવ (દેહધારી) ઉત્પન્ન હોતા હૈ. પ્રાણી માત્રકા પ્રાણ આહારસે ટિકતા હૈ, અનુગૃહિત હોતા હૈ.

છાંદોગ્ય ઉપનિષદ્‌મેં ઋષિ આરુણિજીને યહ જ્ઞાન શ્વેતકેતુકો દેતે હુએ કહા– "યહ પુરુષકી સોલહ કલાએ હૈં." તૂં પંદ્રહ દિન બિના અન્ન નિરાહાર રહકર મેરે પાસ આના. ૧૫ દિનકે બાદ શ્વેતકેતુકે આને પર ઋષિને ઉનકો વેદકી ઋચાયેં બોલનેકો કહા– તબ શ્વેતકેતુને કહા– મુઝે કુછ યાદ નહીં. તબ આરુણિ ઋષિને સમઝાયા કિ અન્નસે મનકો જો પોષણ મિલતા થા વહ નહીં મિલનેકે કારણ તેરા મન શિથિલ, કમજોર બન ગયા હૈ. તુમ્હારી સોલહ કલામેંસે માત્ર એક હી બાકી રહી હૈ. ઈસલિયે તૂં અબ ભોજન પા લે. શ્વેતકેતુને ભોજન પાયા ઔર ફિરસે ઉનકી સોલહ કલાયેં કાર્યશીલ હો ગઈ– ઈસલિયે અન્નમય પ્રાણ હૈ.

અન્નકે દો પ્રકાર વેદને ભી કહે હૈ– ખાદ્ય ઔર પેય. ખાયા જાતા હૈ વહ ખાદ્ય, પિયા જાતા હૈ વહ પેય. ઈસકે ભી આગે ફિર સૂક્ષ્મતાસે ભેદ કિયા ગયા હૈ– અશ્ય, ખાદ્ય, પાદ્ય, ચોષ્ય ઔર લેહ્ય. શ્રીગીતાજીમેં "અન્નં ચતુર્વિધમ્" હૈં. અન્નકો બ્રહ્મ જાનો ઐસા તૈતરિય ઉપનિષદ્‌મેં હૈં– "અન્નં બ્રહ્મેતિ વ્યજાનાત્".

મરણધર્મી પ્રાણી શરીરમેં પંચપ્રાણયુક્ત પરમાત્મા પ્રવેશ કરતે હૈ. વિરાટ બ્રહ્મ અન્નરુપ હોકર– "અન્નં વૈ બ્રહ્મ" શરીરમેં પ્રવેશ કરતે હૈ. ઈસલિયે વેદને શરીરધારી પ્રાણીકો પુરુષં ઈદં બ્રહ્મેતિ = પુરુષ સાક્ષાત્ બ્રહ્મ હૈ ઐસા કહા હૈ. કારણ કિ શરીરકે પંચપ્રાણોંકે ભીતરમેં હી પુરુષ ચેતન તત્ત્વ પ્રવિષ્ટ હૈ.

અન્નમેંસે વીર્ય, તપ, મંત્ર, કર્મ, સર્વ લોક ઔર લોકોમેં નામ ઉત્પન્ન હુએ. ઈસીલિયે અન્ન હી પ્રજાપતિ હૈ. ઐસા ભી કહા હૈ. ઉસીમેં રેતસ્ પ્રકટ હોતા હૈ– જિસમેંસે પ્રાણી સૃષ્ટિ પ્રકટ હોતી હૈ. "અન્નાત્ પુરુષઃ સ વા એસ પુરુષોઽન્નરસમયઃ".

"અન્નં વૈ પ્રજાપતિઃ તતો હ વૈ તદ્ રેતઃ તસ્માત્, ઈમાઃ પ્રજાઃ પ્રજાયન્તાઃ" તપસા ચીયતે બ્રહ્મ તતોઽન્નમ્ અભિજાયતે, અન્નાત્, પ્રાણો મનઃ સત્યં લોકાઃ કર્મસુ ચામૃતમ્" ॥

અન્નસે હી પાઁચપ્રાણોંકી તૃપ્તિ હૈ. પંચપ્રાણ, પંચકોશ, પંચભૂત, પંચકર્મેન્દ્રિય, પંચજ્ઞાનેન્દ્રિય સભીકે શક્તિ વ તૃપ્તિ અન્નકે દ્વારા હી હૈ. તો પ્રથમ આહુતિ હૈ

પ્રાણાયામ સ્વાહા– અન્નમય પ્રાણકો હી પ્રથમ આહુતિ વહ હૈ ભોજનકી. પ્રાણકે તૃપ્ત હોનેકે પશ્ચાત્ નેત્ર આદિ તૃપ્ત હોકર અપની અપની ક્રિયા કર પાતે હૈ. તો દૂસરી આહુતિ વ્યાનાય સ્વાહા. ઈસી પ્રકાર ક્રમશઃ અપાનાય સ્વાહા, સમાનાય સ્વાહા, ઉદાનાય સ્વાહા. ઈસલિયે અન્નદાન પ્રાણદાન હૈ.

અન્નકે સૂક્ષ્મ ભાગસે મન બનતા હૈ. અર્થાત્ અન્નકા કાર્ય (પરિણામ) મન હૈ. ચાર પ્રકારકા અન્ન–ભોજન જો પરમાત્મા પાતે હૈ ઔર શરીરમેં અગ્નિસ્વરુપ રહકર ઉસ ભોજનકા પાચન કરતે હૈ વહ વૈશ્વાનર પરમેશ્વર હૈ. "અહં વૈશ્વાનરઃ ભૂત્વા પ્રાણિનાં દેહમાશ્રિતઃ" ભોજનકી વૃતિ, ઈચ્છા, તથા તૃપ્તિ પ્રાણીમાત્રમેં ઈસલિયે એક સી હૈ– ચાહે કુત્તા હો, ગાય હો યા કોઈ ભી જંતુ હો. મનુષ્યોંમેં ભી રાજા હો યા રંક હો.

શરીરકો ધારણ કરનેવાલા વ પોષણ કરનેવાલા, બુદ્ધિપ્રદ, ધૈર્ય, સંતોષ, બલ, ક્રિયાશક્તિ આદિ દેનેવાલા; શરીર સ્થિર, નિરોગ તથા ઉસકે દ્વારા ચારોં પુરુષાર્થકી પ્રાપ્તિ કરનેવાલા ઈસ લોકમેં કેવલ અન્ન હી હૈ. ઈસીલિયે અન્નદાન હી પ્રાણદાન હૈ, મહાદાન, સદ્યતૃપ્તિદાન હૈ.

અન્નકો પ્રસન્નતા ઔર શ્રદ્ધાપૂર્વક લિયા જાતા હૈ તબ સમસ્ત પ્રાણ ઔર તન, મન અચ્છી તરહસે પુષ્ટ હોતે હૈ. ઐસી ભાવનાસે લિયા હુઆ આહાર બ્રહ્મરુપ હો જાતા હૈ. ઈસલિયે આહાર આત્મિક ભાવસે કરના ચાહિયે, સ્વાદભાવસે નહીં.

ભગવાન નહીં ચાહતે હૈં કિ કોઈ બિલકુલ દરિદ્રી હો તો કોઈ ખૂબ શ્રીમંત હો. દરિદ્રી હોનેમેં કારણ હૈ અજ્ઞાન યા ભૂલોં. કારણકો (અજ્ઞાનકો) જબ તક દૂર નહીં કિયા જાયેં તબ તક ઉસકા પરિણામ (કાર્ય) દૂર નહીં હો સકતા. દાન, સત્કર્મ, યા પરમાર્થકાર્ય દ્વારા તાત્કાલિક રાહત યા સહાયતા અવશ્ય હી પહુઁચાના ચાહિયે. પરંતુ મૂલ કારણ અજ્ઞાન યા ભૂલ, જો હો સો અંતઃકરણમેં હોનેસે દારિદ્ર મિટતા નહીં. પુનઃ પુનઃ પ્રકટ હોતા રહતા હૈ. દાન દેના તબ હી સાર્થક હૈ જબ દાન દેતે દેતે આત્માકી ઉન્નતિ હોવેં.

શ્રી ગુરુદેવ ૩૦–૭–૬૨ શામકો ભાવનગર પધારેં. મૈં, આનંદબહન, વ નાનીબહન ભી સાથ ભાવનગર પહુઁચે. દો દિન શ્રી ગુરુદેવ યહાઁ બિરાજેં. ઈસ સમયકે વચન :–

આવશ્યકતા હૈ કર્મ કરનેકા વિધાન જાનનેકી

સબકો કર્મ તો કરનેકે હી હૈ, કર્મ કરના અનિવાર્ય હૈ. કર્મકા ત્યાગ હો હી નહીં સકતા હૈ. ઈસીલિયે આવશ્યકતા હૈ કેવલ કર્મ કરનેકા વિધાન જાનનેકી. કર્મ કિસ પ્રકાર કિયે જાને ચાહિયે જિસકે કિ પરિણામમેં શુભ ફલ નિકલેં !! જીવ માત્રકો કર્મકે પરિણામ ભોગના પડતા હૈ.

પુનર્જન્મકા મૂલ કારણ કર્મ નહીં અપિતુ વાસના ઔર આસક્તિ હૈ. જડભરતજીકા ચરિત્ર ઈસ બાતકો સ્પષ્ટ કરતા હૈ. જીવનમુક્તિકે લિયે વાસનાક્ષય અનિવાર્ય હૈ.

કર્મ કરનેકા વિધાન ક્યા હૈ ? અર્થાત્ કર્મ કિસ પ્રકાર કરના ચાહિયે ? શ્રી ગીતાજીમેં યહ બાત કઈ પ્રકારસે કહી ગઈ હૈ. કર્મ યોગસ્થ, નિષ્કામભાવસે, સંગ અર્થાત્ ફલાસક્તિકા ત્યાગ કરકે, યજ્ઞાર્થ, ઈશ્વર પ્રીત્યર્થે, ઈશ્વરકો સમર્પિત કરકે કરના ચાહિયે.

યુક્તઃ કર્મ ફલં ત્યક્ત્વા ત્યક્ત્વા યહ હૈ કર્મ શુદ્ધિ

કર્મશુદ્ધિસે ચિત્તશુદ્ધિ, ચિત્તશુદ્ધિસે આત્મસંયમ, આત્મસંયમસે મનુષ્યકા સહજ સ્વાભાવિક માનવીય જીવન– ભગવદ્ શરણાગતિયુક્ત પુરુષાર્થમય જીવન. ઉસસે આત્મસાક્ષાત્કાર, જીવન મુક્તિ. જીવનમુક્ત હોને પર લોક સંગ્રહાર્થે ભક્તિજ્ઞાનયુક્ત પુરુષાર્થમય કાર્યરત જીવન.

કર્મોંકે અટલ વિધાનકો જાનનેસે વ તદ્નુસાર કર્મ કરનેસે માનવમેં માનવતાકા આધાન હોતા હૈ. તબ વહ યથાર્થમેં માનવ હોતા હૈ. ઈશ્વરકો પિછાનનેકે લિયે સર્વ પ્રથમ શર્ત હૈ કિ માનવ બનો. કારણ કિ ઈશ્વર પ્રાપ્તિકા અધિકાર કેવલ–માનવકો હી હૈ.

કર્મ જીવિત હૈ તબ તક આધ્યાત્મિક કુછ હોતા નહીં. શુભ–અશુભ, છોટા યા બડા કર્મ, જો ભી કિયા જાયેગા ઉસકા પરિણામ અર્થાત્ ફલ મિલેગા હી. નિષ્કામભાવસે– ઈશ્વરાર્પણ ભાવનાસે શુભકર્મ કરનેવાલોંકે અંતઃકરણ શુદ્ધિ હોતી હૈ. યહી શુદ્ધિ સચ્ચે સંગમેં પ્રેરિત કરતી હૈ– ઈસસે ઉચ્ચ માર્ગકા અનુસરણ કરતા હુઆ કૃતાર્થ હો જાતા હૈ.

ચિત્ત અનેક જન્મોંકે સંસ્કારોંકો ધારણ કિયે હુઆ હૈ. વિભિન્ન કર્મોંકે વિભિન્ન વિપાક અર્થાત્ સંસ્કાર પરિપક્વ હોતા રહતા હૈ. ઈસલિયે અસંખ્ય ઔર વિલક્ષણ વાસનાઓંસે યુક્ત હોતા હૈ. પરન્તુ જો કર્મ ફલ દેનેવાલા હો ચૂકા હૈ– પરિપક્વ હો ચૂકા હૈ– ઉસીકે સમ્બન્ધિત વાસના ઉદય હોતી હૈ, ઔર ઉસીસે પ્રેરિત હોકર જીવાત્મા પ્રવૃત્તિ–પુરુષાર્થ કરતા હૈ તબ ઔર વાસનાએં દબી રહતી હૈ.

આસક્તિ, વાસના મેં–મેરાકા ભાવ ઔર રાગ–દ્વેષ–ઈર્ષાસે અહંભાવ જોર પકડતા હૈ. વાસના ઔર પ્રબલ હોતી રહતી હૈ. તો અહંભાવસે જો કર્મ હુએ વે તીન પ્રકારકે– સંચિત, પ્રારબ્ધ ઔર ક્રિયમાણ હોતે હૈ.

ગત જન્મોંકે ભી ઔર ઈસ જન્મકે અહંભાવસે કિયે હુએ કર્મ, વાસનાજન્ય કર્મ, હમારે ચિત્તમેં સંસ્કારરુપસે રહ જાતે હૈ. યહ હોતા હૈ– સંચિત કર્મ. સંચિત કર્મ અનિયમિત વિપાકવાલે હોતે હૈ. ઈનમેંસે મુખ્ય કર્મોંકે સંસ્કારોંકો લેકર વર્તમાન

જન્મ વ શરીર હૈ.

સંચિત કર્મોંકે શરણાગતિકે સામર્થ્ય પર અથવા વિવેકજ્ઞાનકે બલ પર કમજોર કિયા જાતા હૈં– જિસ પ્રકાર બીજોંકો સેંકને પર ઉગતે નહીં– અર્થાત્ સામર્થ્યવાલા યોગી સ્વયં સંચિતકો દગ્ધબીજ તુલ્ય કર સકતા હૈ. (યોગ પ્રદીપ કૈવલ્યપાદ– સૂત્ર–૪)

વર્તમાનમેં જો કર્મ હોતે હૈ ઉસે ક્રિયમાણ કહા હૈ. યહાઁ પર હમારી સમઝદારી બઢા કર અર્થાત્ વિવેકબુદ્ધિસે ઉચ્ચ સ્તરકે અચ્છે કર્મો કરકેં ક્રિયમાણકો શુદ્ધ કરતે હુએ ઉચ્ચ સ્તર પર ઉઠ સકતે હૈં. વર્તમાન કર્મોંકે દ્વારા ભવિષ્ય કૈસા કરના યહ તો હાથકી બાત હો જાતી હૈ. મનુષ્ય સ્વયં અપને કર્મોંકે દ્વારા અપના ભાગ્ય નિર્માણ કરતા હૈ. અર્થાત્ મનુષ્ય સ્વયં હી અપના ભાગ્ય વિધાતા હૈ– અપને સ્વયં કિયે હુએ કર્મોંકે ફલ અપનેકો હી ભુગતને હૈ– ઔર અપને હી પુરુષાર્થસે અપનેકો મુક્ત હોનેકા હૈ. દૂસરા કોઈ પુરુષાર્થ કરેં ઔર હમેં ઉસકા ફલ મિલ જાયેગા ઐસા નહીં હૈં.

ઈસીલિયે મૈં દાવેકે સાથ કહતા હૂઁ કિ તુમ્હારા સદાચાર કદાપિ નિષ્ફલ નહીં જાયેગા, નિષ્ફલ નહીં રહેગા. પુરુષાર્થ, કર્મ કરનેકી અબાધિત સ્વતંત્રતા કેવલ મનુષ્યકો પ્રાપ્ત હૈ. યદિ ઐસી સ્વતંત્રતા ન હો તો નીતિપાલન ઈત્યાદિ સબ નિરર્થક ઔર અશકય હો હી જાતા હૈ. જો વૈસા નહીં હૈ યહી હમારે સામને આજ પર્યંત હકીકતેં હૈં.

અહંભાવસે રહિત ભગવદાર્પણ બુદ્ધિભાવસે જો ક્રિયમાણ કર્મ કિયા જાતા હૈ– અર્થાત્ અલિપ્તભાવસે– તો ઉસ કર્મોંકા સ્પર્શ નહીં રહતા. ક્રિયમાણકા "કર્તા" હમ ન બને ઈસકી સાવધાની રખના ચાહિયે.

શરીરકો લેકર શુભાશુભ કર્મ અનિવાર્ય રુપસે હોંગે હી. ઔર કર્મોંકે શુભાશુભ ફલ ભી હોંગે હી. સમાજકા હિસ્સા હોતા હૈ મનુષ્ય. પરસ્પરમેં સહાયતા, મિલના–ઝુલના, સહાનુભૂતિ, પ્રેમ–લાગણી આદિ મનુષ્યોંકો સમાજસે, રિશ્તેદારોંસે મિલતે હૈં. હૃદય દુઃખ–સુખ પકડ લેતા હૈ. તો હૃદયકો લેકર માનવતા પનપતી હૈ. માનવતા હી વિકાસ હૈ. દયા, પ્રેમભાવ, હમદર્દી સહાનુભૂતિ રખના, સબકો યહી અપેક્ષિત હૈં.

પ્રારબ્ધ કર્મ નિયત વિપાકફલ દેનેવાલે હોતે હૈં. સંચિત કર્માદિકા એક તીવ્રત્તમ્ અંશ વહ પ્રારબ્ધ હૈ. પરિણામ દેનેકે લિયે તત્પર રહતા હૈ. અર્થાત્ અપના પ્રભાવ ઉત્પન્ન કરના પ્રારંભ કર દેતા હૈ. જિસકો લેકર વર્તમાન શરીરકા અસ્તિત્વ હૈ. ઉસે તો જ્ઞાની–અજ્ઞાની સભીકો ભુગતના પડતા હૈ. વહાઁ સમત્વસે, રાગ–દ્વેષ રહિત હોકર ભુગતનેસે વૈસે હી અલિપ્ત રહતે હુએ પૂરે હો જાતે હૈ.

મૈં માનતા હૂઁ કિ પ્રારંભમેં નિષ્કામ કોઈ હોતા નહીં. હો હી નહીં સકતા. સકામ સે ફિર નિષ્કામ હોતા જાતા હૈ. ફિર પૂર્ણકામ. તબ જીવનમુક્તિ, ફિર

વિદેહાવસ્થા, ફિર મુક્ત જીવ.

કર્તાપનકા અહં ગયા– તો સંસાર ખતમ

કામનાઓંકી પૂર્તિ ચાહતે હોં તો કર્માનુષ્ઠાન કરના ચાહિયે. "કર્મયોગસ્તુ કામિનમ્" (ભાગવત).

ત્રૈવિધા માં સોમપાઃ પૂતપાપા યજ્ઞૈરિષ્ટ્વા સ્વર્ગતિં પ્રાર્થયન્તે ।

(ગીતાજી–૯–૨૦)

ગીતાજીને કહા હૈ કિ યજ્ઞોંકે દ્વારા નિષ્પાપ હોકર મનુષ્ય સ્વર્ગ જાતે હૈં. યજ્ઞ શુદ્ધ હોના ચાહિયે. શુદ્ધ મંત્ર હોના ચાહિયે. ઉનકે શુદ્ધ ઉચ્ચારણ હોના ચાહિયે. સાફ કહા ગયા હૈ કિ અમુક યજ્ઞ અર્થાત્ અમુક કામનાકી સિદ્ધિકે લિયે અમુક નિશ્ચિત્ યજ્ઞ, નિશ્ચિત્ દેશકાલમેં કરો. ઈતને પર કામનાકી પૂર્તિ હુઇ તબ (ભી) ક્યા હોતા હૈ ? –"ક્ષીણે પુણ્યે મર્ત્યલોકં વિશન્તિ" અર્થાત્ ઉસ પુણ્યોંકા ક્ષય હો જાને પર ઈસ મૃત્યુલોકમેં લૌટ આતે હૈં.

સકામ કર્મ કરનેવાલોંકો ઈચ્છિત સ્ત્રી–પુત્ર–ધન આદિ અથવા સ્વર્ગાદિક સુખ મિલતે હૈં. અબ સકામ કર્મોંકા ફલ તો દે દિયા, ફિર ભગવાનકો ઉનકે લિયે કૃપા કરને જૈસા કુછ રહતા નહીં હૈ. પુણ્યકર્મોંકે ફલ ભોગ લેને પર ઉસકા ૧૭ તત્ત્વકા લિંગ આકાશમેં મિલતા હૈ, વહાઁસે વાયુમેં મિલકર તેજમેં મિલતા હૈ. વહાઁસે મેઘમંડલમેં મિલતા હૈ. વહાઁસે વૃષ્ટિકે બુંદોમેં મિલકર પૃથ્વી પર પડતા હૈ. કોઈ ખેતમેં બોયે હુએ અન્નમે મિલતા હૈ, ઉસ અન્ન પુરુષ જિમતા હૈ– વહી પુરુષ ભાવિ પિતા હોતા હૈ. વહી પુરુષકે શરીર કે નેત્રમેંસે તેજકા ભાગ, જીભ–નાકમેંસે જલકા તથા પૃથ્વીકા ભાગ ઈત્યાદિ મિલકર વીર્ય ઉત્પન્ન હોતા હૈ. યહી વીર્યસે ગર્ભાધાન હોકર નવ–દસ મહિનેમેં બાલક જન્મ લેતા હૈ. યહ ચક્ર બડા જટિલ હૈ.

નિષ્કર્ષ કિ કર્માનુષ્ઠાનકા પ્રયોજન હૈ અંતઃકરણકી શુદ્ધિ હો. કર્તવ્યકા પાલન, શુભકર્મકા હી અનુષ્ઠાન–સત્કર્મ આદિ સદ્ભાવનાઓંકો પુષ્ટ કરતે હૈ.

કર્મ, જ્ઞાન યા ભક્તિ– યે તીન અલગ માર્ગ નહીં હૈ. અપિતુ લક્ષ્યપૂર્તિકે લિયે અનિવાર્ય ઔર અવિભાજ્ય ઐસા પૂરા સાધનમાર્ગ હી હૈ. કર્મ ભી કરના હી પડતા હૈ. જ્ઞાન ભી હોના ચાહિયે. ફિર અનુષ્ઠાન કી લગનકે બિના સબ કર્મ વ જ્ઞાન ઐસા હી ધરા રહેગા ન ! સકામ અનુષ્ઠાનસે પરમકલ્યાણ નહીં હોતા ! "જપ–તપ કરકે સ્વર્ગ કમાના યહ હૈ કામ મજદૂરોંકા."

જિતને ભી સકામ કર્મ હૈ, સબ અપારમાર્થિક હૈ. ઈસલિયે આત્યંતિક શ્રેયાર્થી સ્વર્ગાદિ સુખકો ભી નશ્વર માનતા હૈ. જો કર્મ મોક્ષકે પરાંગમુખ ફલદાયી હોતે હૈ ઉન કર્મોંકા અનુષ્ઠાન શ્રેયાર્થી લોગ કરતે નહીં હૈ. તબ ફિર સભી સ્તુતિ, વ્રત આદિકે અંતમેં ઉસકે ફલકા કથન આતા હૈ ઉસમેં તો નશ્વર સુખકે ફલકા કહા હોતા હૈ.

સકામ જપતાં પુંસાં તાવન્માત્રં ફલં ભવેત્ ।
નિષ્કામ જપતાં પુંસામાનત્યાયોપ કલ્પ્યતે ॥

આત્યંતિક શ્રેયાર્થી તો અપવર્ગ સુખકો હી નિઃસીમ અનન્ત માનતા હૈ. કહતા હૈ યે પ્રમાણ– ઘંટાઘોષ સર્વજ્ઞાત હૈ. નિષ્કામ કર્મયોગકે અનુષ્ઠાનસે મલદોષ મિટતા હૈ. અનુરાગપૂર્ણ ઉપાસનાસે વિક્ષેપદોષ નિવૃત્ત હોતા હૈ. તાત્પર્ય કિ કામનારહિત હોકર ભગવાનકો અર્પણ કરતા હુઆ સર્વકર્મ કરતા હૈ ઉસકો લૌકિક સુખભોગકે પદાર્થ ઔર સ્વર્ગાદિ લોક મિલતે નહીં હૈ. લેકિન ભગવદ્ સાક્ષાત્કાર કી ઔર લે જાનેવાલી અંતઃકરણકી શુદ્ધિ હોનેકા ફલ મિલતા હૈ.

કર્મ જડ હૈ, ચેતન પ્રેરિત હૈ. ઈશ્વર સબકે ભીતર બિરાજમાન હૈ. હર એક કર્મ કરતે સમય કર્મકી યોગ્યતાકે બારેમેં વહી ઈશ્વર ભીતરમેં બોલતા હૈ. ઈસ પ્રકાર ઈશ્વર પ્રત્યેક કર્મ–ક્રિયાકો દેખતા રહતા હૈ ; ઉસકી યોગ્યતા, અયોગ્યતાકો પ્રકાશિત કરતા રહતા હૈ.

કારણ, કર્મ, ઉપાય ઔર ભાવ–પ્રતિભાવ સતત હોતા રહતા હૈ. સર્જ-વિનાશકા વિશ્વચક્ર ચલતા હી રહતા હૈ. યહ કૌન ચલાતા હૈ ? રોટી ખાતે હૈ ઔ ઉસકા ખૂન બનતા હૈ, યહ કૌન બનાતા હૈ ? બીજમેંસે વૃક્ષ કૌન બનાતા હૈ ? જો યહ કરતા હૈ વહી ઈશ્વરત્વ જડ કર્મકા કર્મફલ ભી બનાતા હૈ. વહી ફલ ઉસી કર્મકર્તાકો યોગ્ય કાલ (સમય) પર નિશ્ચિત્ પહુઁચતા હૈ, પ્રાપ્ત હોતા હૈ.

વિવિધ પ્રકારકે કર્મ આદિ યદિ ધર્મપૂર્વક નહીં કિયા જાવેં તો નિશ્ચિત્ હી શોકપ્રદ હોતે હૈ, અર્થાત્ પરિણામમેં શોકકી શ્રૃંખલા હી બઢાનેવાલે વ મજબૂત કરનેવાલે હોતે હૈ. ઈસલિયે દૃઢ વિશ્વાસપૂર્વક ભગવાનકે ચરણકઁવલોંમેં અનુરાગ બઢાતે હુએ ઈન્હીં કર્મોંકો સમભાવસે સંપન્ન કરનેકા પુરુષાર્થ સાવધાનીપૂર્વક કરના, યહી બુદ્ધિમાની હૈ.

નર વિવિધ કર્મ અધર્મ બહુમત શોકપ્રદ સબ ત્યાગહૂ ।
વિશ્વાસ કરિ કહ દાસ તુલસી રામ પદ અનુરાગહૂ ॥

કર્મ શ્રૃંખલા બહુત હી જટિલ હૈ.

એક કિયે હો દૂસરો, બહુરિ તીસરો અંગ ।
તુલસી કબહૂ ના નસૈ, અતિશય કર્મ તરંગ ॥
કરતહૂઁ સુકૃત ન પાપ સિરાહીં, રક્તબીજ જિમિ બાઢત જાહીં ।
હરતિ એક અઘ અસુર જાલિકા, તુલસીદાસ પ્રભુકૃપા કાલિકા ॥
મમ દર્શન ફલ પરમ અનૂપા, જીવ પાવ નિજ સહજ સરુપા ॥

શ્રદ્ધાવાન શિષ્ય હી ગુરુદેવસે જ્ઞાન પ્રાપ્ત કર સકતા હૈ. જિસ જ્ઞાન કે દ્વારા શીઘ્ર હી કર્મજાલકો ભસ્મ કરનેવાલી શાંતિકો પ્રાપ્ત કિયા જા સકતા હૈ. શાંતિ યાની સમત્વ.

શ્રદ્ધાવાઁલ્લભતે જ્ઞાનં તત્પરઃ સંયતેન્દ્રિયઃ ।
જ્ઞાનં લબ્ધ્વા પરાં શાન્તિમચિરેણાધિગચ્છતિ ॥ (ગીતાજી ૪–૩૯)

કોટિ બિપ્ર બધ લાગહિ જાહૂ । આયે સરન તજહું નહિં તાહૂ ॥
સન્મુખ હોઈ જીવ મોહિ જબહી । જન્મ કોટિ અઘ નાસહિં તબહિ ॥

કિતના ભયંકર કર્મજાલ હૈ ? કરોડ બ્રહ્મહત્યાયેં ભી જિસકો દગ્ધ કર રહી હૈ ઉસકે કર્મજાલકો ભી જીવકે શરણાગત હોતે હી ભગવાન ઉસી સમય ભસ્મ કર સકતે હૈ– ઈતને સામર્થ્યવાન હૈ ભગવાન !!

જીવકી કર્મકે અનુસાર ગતિ હોતી હૈ. દૂસરા જન્મ હોતા હૈ. મન–બુદ્ધિ ભગવાનકો દેનેસે કર્મ બંધતે નહીં. તો સૂક્ષ્મ શરીર બનતા નહીં. (વહી ૧૭ તત્ત્વ હૈ જો સૂક્ષ્મ શરીર હૈ.) તબ અજન્મા આત્માકા જન્મ નહીં હોતા. યહાઁ પર આત્માકો શાંતિ મિલતી હૈ. યહી મોક્ષ–વૈકુંઠ સાકેતાદિ હૈ. જબ તક કર્તાકા અહં હૈ તબ તક સંસાર હૈ. કર્તાપનકા અહં ગયા તો સંસાર ખતમ. કર્તૃત્વ–ભોકતૃત્વકા અહમ્ કૈસે છૂટે ? સમસ્ત કર્મોકા ફલ અનન્યભાવસે ભગવાનકે ચરણોમેં અર્પણ કરનેસે છૂટતા હૈ. યહી ભગવાનકે શરણ જાના હૈ.

પાપ–પુણ્ય

સબ કોઈ પાપ–પુણ્ય શબ્દસે ખૂબ પરિચિત હૈ. જબસે વ્યક્તિ હોશ સમ્હાલતા હૈ યાની સમઝને લગતા હૈ તબસે પાપ ઔર પુણ્યકી ભાવના ઉદય હો હી જાતી હૈ. વિશ્વકે સભી સંપ્રદાયોંને પાપ ઔર પુણ્યકી ભાવનાકો પ્રતિપાદિત કી હૈ.

પાપ ક્યા હૈ ? અર્થાત્ ક્યા કરના નિષેધ હૈ ? ઔર પુણ્ય ક્યા હૈ અર્થાત્ ક્યા કરના ચાહિયે ? ઈસકી આલોચના સભી ધર્મોકે ગ્રંથોમેં બરાબર કી ગઈ હૈ.

ક્યા કરના ત્યાજ્ય હૈ ઔર ક્યા કરના ચાહિયે ઈસકી શિક્ષા ધર્મશાસ્ત્રોંસે હમ લોગ જાનતે થે. આજકલ ઉસીકો કાનૂન દ્વારા મનાયા જાતા હૈ. અનીતિ, મિલાવટ, ભ્રષ્ટાચાર ઈત્યાદિકો મહાનસે મહાન નાસ્તિક ભી સ્વીકાર નહીં કરતા હૈ ઔર કાનૂન અપરાધ માના ગયા હૈ.

કાનૂનોંકી ભરમાર હો રહી હૈં, લોગ ઉતને હી જ્યાદહ નીતિભ્રષ્ટ ઔર કર્તવ્યભ્રષ્ટ હો રહે હૈ. બાહોશ વકીલ અધર્માચરણકી ઔર અનીતિમાનકો ભી કાનૂનકે હાથોંસે છુડાનેમેં કામયાબ હો જાતા હૈ. લેકિન ઈતના અવશ્ય યાદ રખના કિ યહાઁકી કોર્ટસે તો બચ નીકલોગે ફિર ભી ઉપરવાલેકી કોર્ટમેંસે કદાપિ નહીં બચ પાઓગે. વહાઁ કિતને ભી બાહોશ વકીલ, કિતને હી કાનૂનોંકી જિક્ર કરેંગે તો ભી પાપ આખિરમેં પાપ હી માના જાયેગા, ઔર પુણ્ય પુણ્ય હી માના જાયગા. ક્યોંકિ જો ઉપરવાલા ન્યાયધીશ હૈ વહ સર્વસમર્થ, સર્વકાલ સર્વાંતર્યામી હૈ ઔર સર્વતંત્ર સંપૂર્ણ સ્વતંત્ર ઔર સર્વ શક્તિમાન એવમ્ "કર્તું અકર્તું અન્યથા કર્તું સમર્થ" હૈ. યહ નિશ્ચિત્ માનો

કિ વહ છોટેસે છોટે કુકૃત્યકા– પાપકર્મકા ભી પૂરા–પૂરા દંડ અવશ્ય દેગા હી.

પુણ્યકર્મ :– લાભકી અપેક્ષા નહીં રખતે હુએ યા લૌકિક કીર્તિ કી કામના નહીં રખતે હુએ, કેવલ આત્મૈક્યકે સમભાવસે, પ્રેમભાવસે, મન–કર્મ–બચનકી પ્રાપ્ત શક્તિકે અનુસાર જો કુછ ભી સત્કર્મ, સદ્‌ભાવના, સદ્‌વચન, સદ્‌વિચાર આદિ હોતે હૈ વે હી પુણ્ય હૈ. જો યથાર્થ સત્યદર્શન વ અનુભવસે સુખાનુભૂતિ હોતી હૈ વહી યથાર્થ સુખપ્રાપ્તિ હૈ. અપની જૈસી સુખાનુભૂતિ ઔરોંકો ભી પ્રાપ્ત હો, ઐસી ઉદાર ભાવનાસે અનુકંપિત વ સમભાવકે પ્રેમસે પ્રેરિત હોકર ઔરોંકો સદ્‌બોધ દેના, સન્માર્ગ પર આરુઢ કરના આદિ પુણ્યકર્મ હૈ ઔર પરમ આવશ્યક કર્તવ્ય હૈ.

જન્મ, મૃત્યુ, જરા, વ્યાધિકે અનેક દુઃખોંકા વિચાર કરને પર અન્તઃકરણકી પાપવૃત્તિ કમજોર પડતી હૈ ઔર ઈસસે શુભવૃત્તિયોંકી પુષ્ટિ હોને પર ધીરે ધીરે પાપકર્મ છૂટતે હૈં. પાપકે અર્થાત્ અશુભકર્મકે સંસ્કાર જલ્દી છૂટતે નહીં હૈ. વિચારસે વિવેક ઔર વૈરાગ્ય હોને પર હી અશુભમેંસે નિવૃત્તિ ઔર શુભમેં પ્રવૃત્તિ હોતી હૈ.

પ્રવૃતિમાર્ગ અપનાકર ધનહીન દશામેં પુરુષાર્થહીન રહના પાપ હૈ. પરન્તુ અધર્મ્ય માર્ગસે પૈસા કમાના યહ ઈસસે ભી બઢકર મહાન પાપ હૈ. ધર્મકે વિરુદ્ધકા આચરણ અવશ્ય હી વિપરીત ફલદાઈ હોતા હી હૈ. યહ પાપ નિશ્ચિત્ હી ભોગના હી પડતા હૈ.

ષટ્‌સંપત્તિ હી સચ્ચી સંપત્તિ હૈ

સ્થૂલ ધન, સોના–રુપાકી સંપત્તિકો હી સંપત્તિ માનના યહ બુદ્ધિમાની નહીં હૈ. સહી ઔર સચ્ચી સંપત્તિ તો મનુષ્યકી શક્તિયાઁ હી હૈ. ઈસીલિયે શમ, દમ, તિતિક્ષા આદિકો તથા અભય, સત્ત્વસંશુદ્ધિ આદિ સદ્‌ગુણોંકો વ શક્તિઓંકો સંપત્તિ માની ગઈ હૈ.

સાહસ, ધૈર્ય, સ્થિરબુદ્ધિ ઔર વિચારશીલતા આદિ સદ્‌ગુણ મહાન સામર્થ્યવાલી અમોઘ સંપત્તિ હૈ. ચાહે કિતની ભી વિષમ પરિસ્થિતિમેં બિલકુલ ક્ષુભિત ન હોકર અપને કર્તવ્ય વ જિમ્મેવારીકા પક્કા ઠોસ નિશ્ચય કર લેનેવાલે વીર, ધીર વ પ્રકટકાર્ય નિષ્ણાંત બુદ્ધિવાલા મનુષ્ય હી વાસ્તવમેં સદા–સર્વદા સંપત્તિવાન હૈ, ઐસા મૈં માનતા હૂઁ. યદિ યે સંપત્તિ નહીં હૈ તો સ્થૂલ ધનસંપત્તિ કદાપિ પ્રાપ્ત નહીં હોતી હૈ. ઈતના હી નહીં, પ્રાપ્ત ધન સંપત્તિ ભી કદાપિ ટિકતી નહીં હૈ.

સ્વાર્થી, અહમ્‌વાલી વ કર્તવ્યોંસે દૂર ભાગનેવાલી બુદ્ધિ મહાન દુર્બુદ્ધિ હૈ. ઔર "વિનાશકાલે વિપરીત બુદ્ધિ" કહી ગઈ હૈ, વહી ઈસી દુર્બુદ્ધિકો હી કહી હૈ. જીવન સંઘર્ષમય હોતા હી હૈ. નિરાશા–આશા, દુઃખ–સુખ યે સબ સંઘર્ષ હી હૈ. મનુષ્ય માત્ર જન્મસે મૃત્યુપર્યતકે જીવનકાલમેં અનેક પ્રકારકી પરિસ્થિતિયોમેંસે પસાર હોતા હી હૈ. પરિસ્થિતિકે અનુકૂલ રહન સહનમેં, ભાવનાઓંમેં, વ્યવહારોમેં કઇ પરિવર્તન હોતા હી હૈ.

પરન્તુ, કૈસી ભી પ્રતિકૂલ પરિસ્થિતિમેંસે જીવન નિકલ રહા હો, હૃદયમેં ઉન્નત વિચારોંકી પુષ્ટિ કરનેવાલી દૈવી સંપત્તિમેંસે કોઈ એક ભી સંપત્તિકી ઠોસ નીંવ હોગી તો ફિર ઉસકે જીવનમેં પશુવત્ આચરણ કભી સ્થાન નહીં પા સકતા હૈ.

કુલકા ગૌરવ

કુલકે પ્રત્યેક સભ્યકા મુખ્ય ફર્જ અપને કુલકી મર્યાદાકો અક્ષુણ્ણ રખનેકા હૈ. સંયુક્ત પરિવારકા ઉત્તમ આદર્શ હમારી સંસ્કૃતિકી ઉત્તમ દેન હૈ ઐસા મૈં સમઝતા હૂઁ. બાલકકા જીવન પરિવારકી પારંપરિક મર્યાદાઓંમેં સહજ હી વિકસિત હો જાતા હૈ. જીવનમેં અત્યન્ત આવશ્યક વ હિતકારી ઐસે કઇ ઉત્તમ સંસ્કાર પારિવારિક જીવનસે અનાયાસ પ્રાપ્ત હો જાતે હૈં.

પારિવારિક નાતેસે હી સમાજમેં સ્થાન મિલતા હૈ. પરિવારકે સભ્યોંકે સાથમેં રહનેસે વ્યાપારકી, કારોબારકી દક્ષતા પ્રાપ્ત હોતી હૈં ઔર પરિવારકી ઉન્નત પરંપરા હમકો ગૌરવ દેતી હૈ. ઈસલિયે હમારે કુલ મર્યાદાકા, હમારી પરંપરાકે ગૌરવકા ખ્યાલ રખના ચાહિયે. ઉસકો નષ્ટ નહીં હોને દો. તુમારા કર્તવ્ય હૈ કિ જિતના ગૌરવ તુમકો પરંપરામેં મિલા હૈ ઉતના ગૌરવ તુમ અપને પીછેકી પીઢીકો સૌંપકે જાઓ. ગૌરવકો બઢા નહીં સકતે હો તો કમસે કમ ગૌરવકો ઘટાઓ તો નહીં. જિતના હૈ ઉતના તો રખો !!

કુલકા ગૌરવ ધનસંપત્તિકે ઉપર નહીં હોતા હૈ. ધર્મકે પાલનકે સાથ કુલકી પ્રતિષ્ઠા સમ્બન્ધિત હોતી હૈ. મહાભારતમેં કથા હૈ– ધૃતરાષ્ટ્ર વિદુરજીસે પૂછતે હૈં. શ્રેષ્ઠ કુલકા નિર્માણ કૈસે હો સકતા હૈ ? વિદુરજીને કહા કિ– તપ, દયા, જ્ઞાન, યજ્ઞ, બ્રહ્મચર્ય, અન્નદાન, શુદ્ધ લગ્નસમ્બન્ધ, ઔર સદા સદાચારકા પાલન– યે સાત ગુણોંકે આધાનસે સામાન્ય કુલ ભી શ્રેષ્ઠ કુલ હો જાતા હૈ.

અસત્યસે, અધર્માચરણસે, અથવા બલકે પ્રયોગસે ધનસંપત્તિ તો પ્રાપ્ત હો સકતી હૈ, પરન્તુ કેવલ ધનસંપત્તિસે શ્રેષ્ઠકુલકા શ્રેષ્ઠ આચાર પ્રાપ્ત નહીં હો સકતા હૈં. અપને કુટુમ્બકો શ્રેષ્ઠ બનાનેકી ઔર ધર્મ, અર્થ, કામ ઔર મોક્ષ યે ચારોં પુરુષાર્થસે અપને કુટુમ્બકો સંપન્ન કરનેકી ઉન્નત અભિલાષા કુટુમ્બકે પ્રત્યેક સભ્યકો હોની હી ચાહિયે. અપની અપની બુદ્ધિકો, શક્તિકો, યોગ્યતાકો કુલકી શ્રેષ્ઠતાકો પુષ્ટ કરનેમેં લગા દેની ચાહિયે. ઐસી ઉત્સાહયુક્ત માનસિક ભાવના ઔર સ્થિતિ કુલકી શ્રેષ્ઠતાકા કારણ હૈ.

દૂસરોંકે લિયે મન બિગાડના નહીં

બિના નીતિકા કારોબાર કરનેસે, ધર્મરહિત કુસાધનોંસે ધન પ્રાપ્ત કરનેસે, અભિમાન સહિત ઉત્કૃષ્ટ ધર્મકાર્ય કરનેસે ઔર વિવેક રહિત વિદ્યા પઢનેસે કેવલ શ્રમ માત્ર હી હોતા હૈ. કોઈ ફાયદા નહીં મિલતા હૈં.

વિષયોંકે સંગસે સન્યાસી, વિરક્ત યા મુનિ, બુરી સલાહસે સબ કોઈ, માન–બડાઈસે જ્ઞાન, મદિરાપાનસે લજ્જા; મર્યાદા, નમ્રતા, વિનય નહીં હોનેસે પ્રેમ, પ્રીતિ; ઔર અહંકાર, મદસે ગુણોંકે સમૂહ બહુત હી અલ્પકાલમેં નષ્ટ હો જાતે હૈં.

શાન્તિ ઔર આનંદ ચાહતે હો તો સદા સ્મરણમેં રખો કિ ઈન્દ્રિયોંકે ભોગોંસે શાન્તિ કદાપિ નહીં મિલેગી. ઈશ્વર ભજનસે હી શાન્તિ મિલેગી. ઇશ્વરકી સેવાસે સંતોષ મિલેગા. વહી સંતોષ તુમ્હે આનંદ પહુઁચાયેગા. પ્રાણીમાત્રકે રુપમેં ઈશ્વર તુમારે અત્યન્ત સન્નિકટ હૈ. સબકી પ્રેમપૂર્વક સેવા કરો, સહાયતા કરો. સબકો સુખ પહુઁચાનેકી ચિંતા રખો ઔર કિસીકો ભી "મૈં દુઃખકા નિમિત્ત ન હો જાઉં" ઐસી ચિંતા સતત રખો. ચાહે કૈસા ભી દુઃખ આ જાવેં, કભી દૂસરોંકે અહિતકા વિચાર મત કરના. દૂસરોંકે હિતકા વિચાર–ખ્યાલ બરાબર રખના.

એક દૂસરેકી ભૂલોંકો સહન કરકે સુધાર લેના ચાહિયે. એક દૂસરેંકે પ્રતિ સહિષ્ણુ હોના ચાહિયે. જો અસત્ય બોલતા હૈ વહ ભગવાન કા દ્રોહી હૈ. જો અનીતિ, અધર્મકા અનુસરણ કરતા હૈ ઉસે ભગવાન બરાબર જાનતા હૈ. તુમ જાનતે હો તો ક્યા ભગવાન ઉસે નહીં જાનતે હોંગે ?

મતભેદ– વિચારભેદ વ રુચિભેદકો લેકર કુછ દુઃખ હો જાતા હૈ. તબ પ્રથમ પરસ્પર સ્નેહપૂર્ણ રીતિસે બાતચીત કરકે ઉસ દુઃખકા સમાધાન કર લો. અગર ઐસે પ્રયત્ન કરને પર ભી સમાધાન ન હોવેં તો ફિર ઉસકી ચિંતા નહીં કરના ઔર ઉસકી ઔર સર્વથા ઉદાસીન હો જાના. ભગવાનહીકે શરણાગત હો જાના. ભગવન્નામ જાપ કરના ઔર ભગવદ્ ચિંતન કરના. તાત્પર્ય કિ મનકો ધ્યેયમેં લગાયે રહના. દૂસરોંકે લિયે મન બિગાડના નહીં. ક્ષોભ નહીં હોને દેના.

રાઉરકેલા, તા. ૨–૮–૬૨ કો શ્રી ગુરુદેવકે સાથ મૈં ઔર નાનીબહન રાઉરકેલાકે લિયે નિકલેં. ૮–૮–૬૨, શાંતિકુમાર રાજાકે યહાઁ શ્રી ગુરુદેવકી સંન્નિધિમેં બહુતસે કવિજનોંકા કવિ સમ્મેલન હુઆ. "બેધડક", "બનારસી", "કાકા", "નીરજ" આદિ કવિઓંને અપની અપની શીઘ્ર કવિત્વકલા વ સામર્થ્યસે નવોં રસકા દર્શન કરાયા. શ્રી ગુરુદેવ બહુત ખુશ હોતે રહેં. પશ્ચાત્ શ્રી ગુરુદેવને લિખા :–

પડે ખાટ પર હંસ રહે થે અપને પ્યારે ચેલનમેં ।
આઁખ ખુલી તો બના બૈઠા થા કવિયોંકે સમ્મેલનમેં ॥
કવિતા ભી એક બિમારી હૈ, બિના ભાગ નહીં આતી હૈ ।
ખાના પીના સબ કૂછ છૂટેં, જિસકો યહ લગ જાતી હૈ ॥

યહ વિચારોગે તો ભગવાનકે પ્રતિ પ્રેમ, શ્રદ્ધા ઉદય હોયે બિના નહીં રહેંગે

બાદમેં શ્રી ગુરુદેવને કહા– પણ વિચારોગે તો ભગવાન કે પ્રતિ પ્રેમ શ્રદ્ધા

ઉદય હોયે બિના નહીં રહેંગે– દેખો તો ! પ્રકૃતિકા સારા કારભાર નાપા તોલા ઔર ક્રમબદ્ધ હૈ. યહ ઈસ બાતકા પક્કા પ્રમાણ હૈ કિ પ્રકૃતિકા નિર્માણ કરનેવાલા કિતના સામર્થ્યવાન ઔર જ્ઞાનવાન હૈ ! પ્રકૃતિકા નિયમ તો દેખો– કિતની સૂક્ષ્મતાસે બરાબર નિયમન કર રહા હૈ !

અલગ અલગ પ્રકારકી વિભિન્ન યોનિયોમેં કિતને કિતને પ્રાણી, રોજ ઉત્પન્ન હોતે હૈ– રોજ મરતે હૈં. ચાહે જિસ કિસી ભી યોનિમેં પ્રાણીકા જન્મ હો– પ્રકૃતિકા યહ નિયમ અટલ હૈ કિ જો શરીર જિતને કાલમેં સર્વાંગપૂર્ણ વિકસિત હોગા વહ ઉસી કાલસે ચાર–પાઁચ ગુને કાલ પર્યંત જીવિત રહ સકેગા.

જૈસે કુત્તા અપને જન્મકે દૂસરે હી સાલમેં યુવા હો જાતા હૈ ઔર ઉસકી આયુ મર્યાદા આઠ–દશ વર્ષકી હોતી હૈ. ઉસી પ્રકાર માનવ શરીર બીસ વર્ષકી આયુ હોને પર હી સંપૂર્ણ વિકસિત હોતા હૈ ઔર ઉસકી આયુ મર્યાદા ૮૦ સે ૧૦૦ વર્ષ તકકી હોતી હૈ.

ઔર ભી એક આશ્ચર્યકારક નિયમ દેખોં :– ગર્ભાધાનકે બાદ દશ મહિનેમેં માનવ શરીરકા પૂર્ણ સંકલન વ ગઠન માતાકે ઉદરમેં હોતા હૈ– યહ તો સબ જાનતે હી હૈ. વહી મનુષ્યશરીરકી પ્રાકૃતિક મૌતકા સમય જબ આવેગા– તબ મૌતકે પહલેકે દશ માસકે સમયમેં ઉસ શરીરકે ગઠન વ સંકલનમેં વિઘટન હોને લગતા હૈ. જિસ ક્રમમેં ગઠન હોતા હૈ ઉસી ક્રમસે ગઠન છૂટને લગતા હૈ– માંસ, મજ્જા, રુધિર, નાડિયાઁ જોડ ઈત્યાદિકા ગઠન છૂટને લગતા હૈ.

આકસ્મિક અકાલ મૃત્યુ ઔર હાર્ટફેઈલ આદિકી મૃત્યુમેં ઐસા નહીં હોતા હૈ, લેકિન પ્રાકૃતિક મૃત્યુમેં પ્રકૃતિકા યહી નિયમ બરાબર રહતા હૈ.

પૃથ્વી કિસકે આધાર પર અવકાશમેં ઘૂમતી હૈ ? સૂર્ય ભગવાન પ્રત્યેક પલમેં હજારો લાખો ટન તેજકિરણોંકી વાયુ પ્રવાહિત રખતે હૈ ઔર અખંડ ધારપ્રવાહસે નિયમપૂર્વક સૂર્યોદયસે સૂર્યાસ્ત પર્યંત પ્રકાશ દેતે હૈં– કિસકે નિયમસે ? યહી સપ્તરંગી પ્રકાશધારાસે જગત્ પરકા જીવન પ્રવાહ અવલંબિત હૈ.

માઁ કે ઉદરમેં નયે પ્રાણકે સાથ નૂતન બાલશરીરકા આયોજન કિસ વિજ્ઞાનસે હોતા હૈ ? છોટે સે બાલક શરીરસે ક્રમશઃ બઢતા બઢતા પૂર્ણ વિકસિત માનવશરીર હોતા હૈ. સમસ્ત પ્રાણી પદાર્થ, પશુપક્ષી, વનસ્પતિ, ધાન્ય આદિમેં યહી નૂતન સર્જનકી ક્રિયા અહર્નિશ કૌન ચાલુ રખ રહા હૈ ? એક તરફ નૂતન સર્જન અસ્ખલિત હોતા જાતા હૈ– દૂસરી તરફ ઉસી તરહ મૃત્યુકા ચક્ર ભી વૈસા હી અસ્ખલિત કૌન ઘૂમા રહા હૈ ? જો મૃત્યુકે કારણ અભાવકો પ્રાપ્ત હોકર મિટતા હૈ વે હી તત્ત્વ પુનઃ નૂતનરુપમેં નૂતન સર્જનકે રુપમેં બનતે જાતે હૈ. ઐસી જ્ઞાનવાન પ્રકૃતિકા સર્જન કરનેવાલા સર્જક કિતના મહાન કારીગર જ્ઞાનવાન સંપૂર્ણ હૈ યહ વિચારોગે તો ભગવાનકે પ્રતિ પ્રેમ, શ્રદ્ધા ઉદય હોયે બિના નહીં રહેંગે.

ચેચક, ફોડા, નાસુર કે ઈલાજ

(૧) **ચેચકકે લિયે :–** ચેચકકે ઉપદ્રવકે સમય ચેચકકો રોકનેકા રામબાણ ઈલાજ હૈ– સફેદ કોલાકા (કાશીફલ) રસ એક એક તોલા દિનમેં ૮ સે ૧૦ દફે દેનેસે ચેચક નહીં નિકલતે. નિકનલેકે પશ્ચાત્ ભી યહ રસ લેનેસે ઉસકા જોર નરમ પડ જાયેગા ઔર પરેશાની બહુત કમ હો જાતી હૈ. ચેચક, ઓરી, નૂરબીબી, ઐસે પ્રકારકી સબ બિમારીયોંકે પર રામબાણ હૈ.

(૨) **ફોડા :–** કહીં પર ભી ફોડા હોને પર ઉસકે પર કાલી મિર્ચ પીસ કરકે લગાનેસે એકદમ પક જાતા હૈ. પીપ આદિ નિકલ આતા હૈ. ઔર જલ્દી આરામ પહુઁચતા હૈ.

(૩) **હડ્ડી ઔર માંસકે નાસૂર :–** શરીરકે કિસી હિસ્સેમેં ઘાવ હો જાતા હૈ. પુરાના હો જાતા હૈ તબ નાસૂર કહલાતા હૈ. વહ મિટતા નહીં હૈ ઔર ફૈલતા જાતા હૈ. તબ ઉસ હિસ્સેકો કાટકર નિકાલનેકા કહા જાતા હૈં. ઐસે નાસૂર પર યહ દવા રામબાણ હૈં.

ગાયકે દૂધકા મખ્ખન એક છટાંક (પાંચ તોલા) કાઁસેકી બડી થાલીમેં રખકર, સ્વચ્છ, છાને હુએ જલસે ઉસકો ૧૦૮ બાર ખૂબ ધો લેવેં. પશ્ચાત્ ઉસમેં ૧ તોલા કાલા સુરમા ઔર ૧ તોલા સફેદ સુરમા (દોનોં બારીક પીસા હુઆ) મિલાકર થાલીમેં મખ્ખનમેં ખૂબ મિલાઈયે. ઈસ મલમકો થાલીમેં એક તરફ રખકર થાલીકો ઊંચા રખનેસે દો–તીન ઘંટેમેં મલમમેંસે પાની નિકલ જાયેગા.

ઘાવકો નીમકે પત્તેકે ઉબલે હુએ જલસે ધોકર સાફ કરેં. પાની જ્યાદહ ગરમ નહીં, જ્યાદહ ઠંડા નહીં રખેં. ઘાવકે બરાબરકા મોટા કપડા લેકર ઉસ પર મલમ લગાકર ઉસ કપડેકો નાસૂર પર રખેં. ઉસ પર રુઈ રખકર ઉપરસે પટ્ટી ચિપકા દેવેં. પ્રતિદિન મલમ કી પટ્ટી બદલના. પ્રતિદિન નીમકે પાનીસે ધોનેકી આવશ્યકતા નહીં. ૧૫–૨૦ દિનોમેં નાસૂર મિટ જાયેગા.

ત્યાગી મહાપુરુષોંસે આગ્રહ

તા.૧૩/૮/૬૨. શાંતિકુમાર રાજાને દો–તીન સંત–મહાત્માઓંકી બાત કી. કોઈ અવકાશમેં હાથ ફૈલાકર ભભૂતિ, ફલ, સુવર્ણ, ચાંદી આદિ પદાર્થ ભક્તોંકો દેતે હૈં. કોઈ કઇ પ્રકારકી ભગવદ્ મૂર્તિયોંકો એક સ્થલસે દૂસરે સ્થલમેં ભેજતે હૈં ઔર ભક્તોમેં ધર્મપ્રચાર કરતે હૈં.

શ્રી ગુરુદેવ :– દેખો શાંતિભાઇ ! મૈં તો ચમત્કારમેં કતઇ નહીં માનતા હૂઁ. જો કોઈ મુઝે ચમત્કારકે બારેમેં પૂછતા હૈ ઉસકો ભી મૈં ઐસા હી કહતા હૂઁ કિ ચમત્કાર કભી હોતા હી નહીં હૈ. જો સાધૂ ચમત્કાર કરતા હૈ વહ નટબાજી દિખાતા હૈ, ઔર સોચો તો ઐસા કરનેસે લોગોંકો ક્યા લાભ પહુઁચતા હે ? આધ્યાત્મિકવૃત્તિકે સિવાય

ત્રિકાલમેં શાંતિકા અનુભવ અશક્ય હૈ.

સચ્ચે સાધૂકી ઈતની અમાપ ઔર અમોઘ શક્તિ હોતી હૈ, ઔર ઉસકા પ્રમાણ યહી હૈં કિ ઉનકી ઈતની શક્તિકા ઉનકે પાસમેં દિનરાત રહનેવાલોંકો ભી પત્તા નહીં પડે. સાધૂ કભી પ્રસિદ્ધિકા ભૂખા નહીં હોતા હૈ. ઉનકે નિકટકી આત્મીય વ્યક્તિ ઉનકી શક્તિ સામર્થ્યકા અનુભવ કરને પર ભી ઉનકી પ્રસિદ્ધિ નહીં કરેગા. યદિ પ્રસિદ્ધિ કરતા હૈ, તો ઉસી ક્ષણસે વહ આત્મીય નહીં રહતા હૈ.

સાધૂ હોકર પ્રસિદ્ધિ ક્યોં ? કિસલિયે ? જરુરત હી ક્યા હૈ ? "પરકાર્યાણિ સાધયતિ સો સાધૂ." દેશમેં કિતને લોગ બિમાર, બેકાર, અર્ધભૂખે, અર્ધનંગે હૈં ! ઈતને ચમત્કારી મહાન સામર્થ્યવાલે સંતમહાત્મા ઈન પીડિત વ્ ત્રસ્ત લોગોંકો અનાજકે બોરેકે બોરે નિકાલકર ક્યોં નહીં દેતે હૈં ? પૈસે– કપડોંકે ઢેર ક્યોં નહીં કર દેતે હૈં ?

મનકે અશુભ સંકલ્પોંકા વાયુમંડલમેં અસર પડતા હૈ. પ્રકૃતિકે વિધાન અટલ હોતે હૈ. જૈસા કિયા જાતા હૈ વૈસા હી પરિણામ પાયા જાતા હૈ. પ્રકૃતિકે વિધાનમેં વ નિયમનમેં હસ્તક્ષેપ કરના અનાધિકાર ચેષ્ટા હૈ. ઐસા સાધૂ માનતા હૈં. સાધૂ અપની સામર્થ્યાનુસાર પ્રકૃતિકે વિધાન ભોગતે હુએ જીવોંકો સુખ પહુઁચાનેકા કેવલ પ્રયાસ કરતા હૈ.

અસત્યકા પ્રચાર વ પ્રસાર યહ ઐસા કર્મ હૈ– જો અપને ધ્યેયસે વિપરીત માર્ગ પર લે જાવેં. ઐસે સંર્પકસે દૂર રહના. અસત્યકા સ્વીકાર ન કરના યહ સત્યાનુસરણકા માર્ગ હૈ. જિસકો હમને અયોગ્ય માના હૈ, સમઝા હૈ વૈસે મનુષ્યકો, બાતકો વ પ્રવૃત્તિકો સહયોગ કદાપિ નહીં દેના. અસત્યકે પરિબલોમેં એકરુપ બનકર ઉસકો ફેલાના નહીં ચાહિયે.

મહાન સંત આત્મદર્શી હોનેકે કારણ જનતાકે નૈતિક સ્તરકા વિકાસ કરનેમેં સમર્થ હૈં, ઔર ઉનકા યહ આવશ્યક ધર્મ ભી હૈ. ત્યાગી મહાપુરુષોંસે મૈં સવિનય આગ્રહ કરુઁગા કિ વે અપને આત્મબલ દ્વારા માનવ હૃદયકી ચેતનાકો જાગ્રત કરેં.

૧૫–૮–૬૨. આજ સુબહ શાંતિભાઈને શ્રી ગુરુદેવકો કહા– ગુરુજી, આપ ગાર્ડ ઓફ ઓનરકી સલામી લે. શ્રી ગુરુદેવને ના કહા– પરંતુ આગ્રહવશ શ્રી ગુરુદેવ પધારેં. શ્રી ગુરુદેવને લિખકર અપની અત્યંત પ્રસન્નતાકો વ્યક્ત કરાતી ચિટ્ઠી મુઝે દી.

શ્રીરામચંદ્રાય નમઃ. કુમુદ ! આજકા સૂર્ય મેરે લિયે કિતના મૂલ્યવાન હૈં ! ઔર આજકી યહ પૂર્ણિમા મુઝે જીવનભરકા આરોગ્ય દે રહી હૈ. ઐસા માનનેકા કારણ હૈં કિ તેરી સુશીલતા વ અપૂર્વ ત્યાગશીલતા મુઝે સદૈવ નિશ્ચિંત્ રખેંગી ઈસકા પ્રત્યક્ષ પ્રમાણકા સુખપ્રદ અનુભવ આજ હો ગયા. કમુ ! મુઝે સમઝનેકા પ્રયત્ન કરો. મૈં આજ કિતના સ્વસ્થ હૂઁ યહ તુઝે કૈસે બતાઉં ? મૈં કિસી ભી દશામેં તુઝે છોડૂંગા

નહીં. યહ પૂર્ણિમા ચિરાયુ હો જો મેરે આરોગ્યકા દિન–બની. રણછોડદાસ.

પ્રાચીન ભારતકા ઐશ્વર્ય; ઔર આજ....

અટ્ઠારવી શતાબ્દી પર્યંત ભારતકે ઉદ્યોગ, ધંધે, વ્યાપાર, હુન્નરકી સ્થિતિ, યુરપ ઔર અમેરિકા સહિતકે સમસ્ત વિશ્વમેં, પૂર્ણ વિકસિત ઔર શ્રેષ્ઠ થી.

ભારતકે કાપડકી પ્રસિદ્ધિ થી. સુવર્ણકે, હીરા પન્નેકે જેવર; તામ્રકે, પિત્તલકે, ચાંદી–સુવર્ણકે બર્તન; મિટ્ટીકામ, સક્કર, ગુડ, તેલ, ઈત્ર, કાગજ, ઉની કપડે આદિ સબ મશહુર થે, લકડીકે વિવિધ પ્રકારકા ઉત્તમ કારીગરી યુક્ત વસ્તુએં કારીગર બનાતે થે. જહાજ બનાતે થે, ચમડેકી કઇ ચીજે બનાતે થે ઔર શરાબ ભી કઇ પ્રકારકી બનાતે થે, જિસકા ઉપયોગ સિર્ફ દવાઈમેં હી હોતા થા.

રંગ રસાયનમેં તો ભારતકી અતુલનીય સિદ્ધિકે ઉપર તો ઔર સબ દેશ ઈર્ષા ઔર આશ્ચર્ય કરતે થે. વિવિધ પ્રકારકે પત્થરોંકી, કોયલે કી, હીરા પન્નેકી, નમકકી, ધાતુઓંકી, ખદાને ભી ઉસ કાલમેં થી. શસ્ત્ર–અસ્ત્ર બનાનેકે કારખાને થે.

કલા કારીગરી ઔર વિદ્યાઓમેં ભી ભારતવર્ષ હી શ્રેષ્ઠ થા. ભરતકામ, રંગકામ, લક્કડકામ, ધાતુ, હાથીદાંત, શિંગ, પત્થર ઈત્યાદિકે કલા કૌશલ્યકે કામ હોતે થે. કુમ્હારકે મિટ્ટીકામ ભી બઢિયા બનતા થા.

કાગજ બનતા થા. ઉસ સમયકા જો કાગજ બનતા થા વૈસા તો અભી ભી નહીં બનતા હૈ– ઉસકો જુન્નરી કાગજ કહા જાતા થા. ભારતકે કાપડકી પ્રસિદ્ધિ થી કિ ઉસકે તાર ભી દીખતે નહીં થે. ઔર વિશ્વકે ઐસા કોઈ રાજા યા રાની નહીં હોગી કિ જો ભારતકે ઈસ કાપડકો પહનકર ખુશ ન હુએ હો. કિતને પ્રકારકે ઉત્તમોત્તમ કાપડ બનાતે થે હમારે કારીગર !! વિવિધ નામ થે કાપડકે– સરપુર, કાસા, કોમસા, બિટીલિયા, સતોપાસા, ટસર, હબા, ગંગીટકી ઔર ભી વિશેષણ સહિતકે નામ મશહૂર થે. "બહતાપાની બીની હવા" નામકે કાપડ બહુત પ્રચલિત થે. ઢાકાકી મલમલકો આજભી ખ્યાતિ હૈ.

તત્ત્વજ્ઞાન વ યોગક્રિયાઓંકે પ્રકાંડ પ્રગલ્ભ જ્ઞાતા વ પંડિત ઉસકાલમેં થે. ઈશા મસીહા ઔર કઇ કિતને પરદેશીઓંને ભારતમેં આકર, ભારતમેં રહકર હમારે પંડિતોસે યે સબકા જ્ઞાન પ્રાપ્ત કિયા હૈ.

ઐસે ઐસે સબ પ્રકારોંકે ઐશ્વર્યોંસે સંપન્ન ભારતકે વૈભવોંકા નાશ અંગ્રેજોકે પદાર્પણસે શુરુ હુઆ. અન્ન–વસ્ત્રકે લિયે દુઃખી હોના યહ તો ઉસ સમય કલ્પનાકે પરેકી બાત થી. માસિક એક રુપિયામેં તો ગૃહસ્થીકા પૂરા કારોબાર વ્યવહાર સુખપૂર્વક આસાનીસે હોતા થા. કિસીકો અન્નવસ્ત્ર વિહીનકો ઈચ્છાપૂર્વક દેખના ચાહો તો ભી દેખનેકો નહીં મિલતા થા.

અંગ્રેજોકી સત્તાકા પ્રભાવ દેખો ! ભારતકા વૈભવ ઘટતા હી ગયા. ઔર આજ

ઈસીકા પરિણામ યહાઁ તક હૈ કિ બિના અન્ન વસ્ત્રકે ભૂખે મરતે હુએ ઔર શરીર પર તૂટેફૂટે ચીથડેવાલે, અર્ધનંગે, ભૂખેં લોગ હમારે સામને હૈં.

જિનમેં ત્યાગ નહીં, વહ દેશકા ભલા ક્યા કરેગા ?

મેરે ખ્યાલસે તો ઐસા હૈ કિ આઝાદીકે પશ્ચાત્ નીતિ, પ્રમાણિકતા, વ દેશહિતકી ભાવનામેં અત્યંત હ્રાસ હોતા જા રહા હૈ. આજ ભલે ઈતના દિખનેમેં નહીં આ રહા હો લેકિન દસ–બારહ વર્ષકે બાદ સબ લોગ ત્રાહિ ત્રાહિ પુકારેંગે. લોભ ઔર સત્તાલોલુપતાકા કોઈ માપ નહીં રહેગા. યે વસ્તુ હી ઐસી હી હૈ. ખાનેપીનેકી, ઘૂમને ફિરનેકી, ભોગભોગનેકી તો કુછ સીમા અપને આપ પ્રકૃતિવશાત્ હોતી હી હૈ, પરંતુ ધન વ સત્તાકી લાલસાકી કોઇ સીમા નહીં હો સકતી.

કાગજોમેં બડી–બડી યોજનાયેં સફલ માની જાતી હોગી, પરંતુ વસ્તુતઃ સબ પોલંપોલ હૈ. જિન દોષોંકો વ અન્યાયોંકો પીડિત હોકર અંગ્રેજોકા વિરોધ કિયા ગયા થા, આજ વે હી (દોષોં વ અન્યાયોં) સબ હમારે રાજકર્તાઓમેં, અધિકારીઓમેં, સબ ક્ષેત્રોમેં ચારોં ઔર ફૈલ રહે હૈં. કિસીકો કોઈ રોકટોક નહીં હૈ. "પરમ સ્વતંત્ર ન શિર પર કોઇ ।।"

માનવતાકા હ્રાસ હોતા જાતા હૈ. સ્વાર્થવૃત્તિ ઔર અપને સુખ–સત્તા ભોગકી તીવ્ર લાલસા દેશકો બરબાદ કર રહી હૈ. પહલે કુછ લોગ હી કાલાબજાર, કાલા પૈસા વ દાણચોરી કરતે થે. અબ જ્યાદહ લોગ ઈન્હીંમેંસે અપની રોટી પ્રાપ્ત કર રહે હૈં. આગે ભવિષ્યમેં અસંખ્ય છોટે છોટે લડકે, લડકિયાઁ, સ્ત્રીયાઁ, પુરુષ સબ ઈસી કલામેં નિષ્ણાંત હોતે જાયેંગે.

લોકનાયકોમેં નીતિ વ શુદ્ધિ આયેંગે તબ સરકારી તંત્રોકી અશુદ્ધિયાઁ સાફ હોગી. ઔર તબ આમ જનતાકા નૈતિક સ્તર ઊંચા ઉઠેગા. નેતાઓંકો વ બડે બડે અફસરોંકો પહલે ખુદકે કાલે હાથોંકો સફેદ કરને ચાહિયે. રુપિયેકે લિયે અપની નીતિકો છોડ દેતા હૈ, સિદ્ધાંતોકો છોડ દેતા હૈ વહ ક્યા દેશસેવા કરેગા ? જિનમેં ત્યાગ નહીં, વહ દેશકા ભલા ભી ક્યા કરેગા ?

સમાજ વ્યક્તિયોંસે બનતા હૈ. ઈસલિયે વ્યક્તિકે જીવનમેં હી પરિવર્તન હોના ચાહિયે. તબ જયાદહ વ્યક્તિયોંમેં હોગા. ફિર દેશમેં અચ્છા પરિણામ નિકલેગા.

કલા

૧૮–૮–૬૨. કમલિની બહનકી ૧૨–૧૩ વર્ષીય પુત્રી સુરેખાને ભારતનાટયમ્, મણીપુરી વ કથકકે નૃત્ય શ્રી ગુરુદેવકે સન્મુખ કિયેં. શ્રી ગુરુદેવને પ્રસન્નતા વ્યક્ત કી. પશ્ચાત્ બાત કરતે હુએ શ્રી ગુરુદેવને કહા– નૃત્યકલા, સંગીતકલા વૈદિકકાલસે ચલી આઈ હૈ. નૃત્યકા ઉલ્લેખ જગહ જગહ પર વેદ પુરાણોમેં હૈ. ભારતકી નૃત્યકલા શાસ્ત્રોક્ત પદ્ધતિપૂર્ણ હૈ. બહુત પ્રાચીન કાલસે યહ કલા ચલી હૈ. નૃત્યકલાકે માધ્યમસે

હી માનવ હૃદયકી ભાવનાઓંકો વ્યક્ત કિયા ગયા હૈ. કલાકા હેતુ યહી હૈ. ચાહે કોઈ ભી કલા હો– ઉસકે દ્વારા માનવ હૃદયકી ઊર્મિઓંકા દર્શન, શ્રવણ આદિ હોતા હૈ.

નૃત્યકલા, સંગીતકલા, નાટ્યકલાકા ભી ધર્મ વ મંદિરોકે સાથ સંબંધ હૈ. ભરતમુનિને નાટયશાસ્ત્રમેં નૃત્યશૈલિયોંકા વિસ્તૃત વર્ણન કિયા હૈ. નૃત્યકલા કિતની પ્રાચીન હૈ યહ કહા નહીં જા સકતા. નૃત્યકલાકી કઇ પ્રકારકી ઝાઁકીયા કઇ જગહ ઔર કઈ મંદિરોમેં–શિલ્પકલામેં અભી તક હૈ. પહલે કલાકે પીછે શુદ્ધભાવના રહતી થી. શુદ્ધ ભાવનાસે કલા ભગવાનકો સમર્પિત કી જાતી થી.

ભારતીય નૃત્યકલા શાસ્ત્રોંક્ત હૈ. ઈતને દીર્ઘ સમય પર્યંત ઈસીલિયે વહ જીવંત રહી હૈં, ઔર પરંપરાગત આજ ભી શાસ્ત્રોક્ત પ્રણાલિકા વિદ્યમાન હૈ. નૃત્યકી ભી સંસ્કૃતિ પરંપરા હૈ.

ભારતનાટયમ્ :– બ્રહ્માજીને ઈસ શૈલીકા નિર્માણ કિયા હૈ. પ્રારંભ બ્રહ્માજીસે હૈ. ફિર તો ઉત્તરોત્તર ઈસમેં પરિવર્તન હોતા રહા. ભગવાન શંકરકે સન્મુખ યહ કિયા જાતા હૈ. ઉસકે દો પ્રકાર હૈં. (૧) તાંડવ ઔર (૨) લાસ્ય. લાસ્ય સાત પ્રકારસે કિયા જાતા હૈ. નૃત્યકા ભાવ દર્શાનેકે હેતુ ગીત વ ગાયન– તાલકા આશ્રય લિયા જાતા થા. ભગવાનકે સન્મુખ કીર્તન ભી ઈસી હેતુસે કિયા જાતા હૈ. ભાવકી અભિવ્યક્તિ હોતી હૈં.

કથકલી :– કેરલકી નૃત્યશૈલી હૈં. કથકલીમેં નૃત્ય વ નાટય દોનોં કલાઓંકા સમન્વય હૈં. રુદ્રતા, વીરતા, શૌર્યકો મુખ્યતયા અભિવ્યક્ત કિયા જાતા હૈ.

મણીપુરી :– આસામકે પાસ મણિપુરસે યહ શૈલીકા ઉદ્ભવ હૈ. ઉસમેં સૌમ્યતા ઔર મોહકતા હોતી હૈ. મૃદંગ, મંજીરાકા ઉપયોગ મુખ્ય હૈ. દેવદાસિયાઁ મંદિરોમેં ઈસી શૈલીસે નૃત્ય કરતી થી. રાસલીલા, પ્રેમલક્ષણા ભક્તિ, સંકીર્તન ઔર પદાવલી ઈત્યાદિકી અભિવ્યક્તિ દેવદાસિયાઁ ભગવાનકે સન્મુખ, ભગવાનકે પ્રતિ કરતી થી. સાથમેં વ્રજભાષાકે પદોંકે ગાયન કિયા જાતા હૈ. ગોપી ભાવકી અભિવ્યક્તિ હૈં.

કથક :– ઉત્તર ભારતકી નૃત્યશૈલી કથક હૈ. મોગલબાદશાહીકે સમયમેં કથક પ્રચલિત થી. ઈસમેં ભી શ્રીકૃષ્ણ ભક્તિકો વ્યક્ત કિયા જાતા હૈ.

પહલે હર કન્યાકો લલિત કલાઓંકી શિક્ષા બરાબર દી જાતી થી. મુગલોંકે અત્યાચારકે કારણ કન્યાઓંકો કમ ઉમ્રમેં હી લગ્નસંસ્કાર હોને લગે. પરિસ્થિતિવશાત્ રહન–સહન, શિક્ષા આદિમેં બહુત પરિવર્તન હો ગયા. અભી ૪૦–૫૦ સાલસે નૃત્યકી શિક્ષા દી જાતી હૈ. નૃત્યકા શુદ્ધ શાસ્ત્રોક્ત સ્વરુપ અભી નહીં હૈં.

નાટય, સંગીત, નૃત્ય, ચિત્ર આદિ કલામેં સંવેદનાકી પ્રધાનતા હૈ. ભાવુકતા, ભાવકી અભિવ્યક્તિ મુખ્ય હૈ. શિખાનેવાલે પવિત્ર હૃદયકે, શુદ્ધ ચારિત્ર્યકે નહીં હોનેકે કારણ આજકે દેશકાલમેં કલાકે લિયે બહુત સોચને જૈસી બાત હૈં. મૈંને કઇ ઊંચે ખાનદાનકી કન્યાઓંકી દુર્દશા દેખી હૈં.

કલા શાસ્ત્રોક્ત શુદ્ધ સ્વરુપમેં સાધ્ય હોતી હૈ, તબ મનુષ્યકી ચેતનાકો દિવ્ય ઔર ઉદાત્ત કર દેતી હૈ. ઈસી દિવ્ય ચેતનાકે યુક્ત સ્વરોમેં ઈતની સામર્થ્ય હોતી હૈં કિ મેઘમલ્હાર કે સ્વરોંસે વૈસે હી કંપનોંકા આવર્તન ચારોં ઓર હોતા હૈ ઔર વાયુમંડલમેં જલકણ ઈકટ્ઠે હોકર પાની બરસાતે હૈં.

અર્જુનકા શૌર્ય અતુલનીય થા. વે નૃત્યકલાકે જ્ઞાતા થે, ઔર ઉનકા હૃદય ઉતના હી સંવેદનશીલ વ શુદ્ધ થા. ઉત્તરાકો નૃત્યકલા કી શિક્ષા ઉન્હોંને દી થી. ઉત્તરાકા પાણિગ્રહણ કરનેકી પ્રાર્થનાકે જવાબમેં અર્જુનને સ્પષ્ટ કહા કિ મૈં ગુરુકે નાતે પિતાકે સમાન હૂઁ, ઔર ઉત્તરા મેરી પુત્રી હૈ. સિનેમાકે નૃત્યોમેં નૃત્યકલાકા વિકૃત સ્વરુપ જનસમૂહકી સંવેદનાકો વિકૃત કર રહા હૈ. વિકૃત સંવેદનાસે પ્રજાકે વીર્યકા, સત્ત્વકા નાશ હો રહા હૈ. તેજ વ સત્વહીન પ્રજા વિકાસશીલ કદાપિ નહીં હો સકતી. ઉનકી ક્રિયાશીલતા વિકૃત હોતી હૈ.

નૃત્યશાસ્ત્રકે આદિ આચાર્ય નટેશ્વર ભગવાન શ્રી મહાદેવજી હૈં. ઔર ઉનકા પ્રસિદ્ધ નૃત્ય તાંડવ હૈ. પ્રલયકે સમય શિવજીકી સંહારક લીલામેં તાંડવ મુખ્ય હૈ. તાંડવકી વિશેષતા હૈ કિ એક પ્રકારકે આંદોલનોંકા પ્રભાવ સંહાર હૈ, ઔર ઉસીકે સાથ સાથ દૂસરે આંદોલનોકા પ્રભાવ નૂતન નિર્માણ હૈ. તાત્પર્ય કિ શિવજીકે તાંડવસે સંહાર હોતા હૈ, પરંતુ નૂતન નિર્માણ કી સંવેદનાકે આંદોલનકો ભી વે અભિવ્યક્ત કરતે હૈં જિસસે પુનઃ "એકોઽહમ્ બહુસ્યામ્" હોતા હૈ.

કલા કલાકે લિયે હો તો ઉત્તમ. ઉત્તમ કલા વહી હૈ જિસકે દ્વારા કલાનિધિકા જ્ઞાન હોવેં. શુદ્ધ કલાકી સિદ્ધિ યહી હૈં કિ કલાનિધિકા સાક્ષાત્ હોવેં.

નાચત બીતે બહુત દિન રીજયો નહિ રિઝવાર ।
બનાદાસ તેહિ નાચકો બાર બાર ધિક્કાર ।।
કલા કુસલ સો સુંદરી ઘૂંઘટકો નહિં (હટ) દીન ।
બનાદાસ જાકી અદા, એકતાલ બસ કીન ।।

સુરેખાકે ભારત નાટયમ્ વ મણીપુરી વ કથક નૃત્ય દેખનેકે બાદ શ્રી ગુરુદેવને યે દોહેં લિખે.

નવરસ હૈ સંગીતમેં– વિભિન્ન માત્રામેં. જૈસે કિ ભયાનકમેં સંગીત નહીં. વીરમેં સંગીતકા ૧/૪ ભાગ ઉત્સાહ બઢાને માત્ર. અદ્ભુતમેં સંગીતકા ૧/૮ ભાગ હૈં. સિંગારમેં સંગીત પૂરે પૂરા, રોચકમેં ૧/૨. સંગીત = સં= સરસ, ગીતિ = ગાયન. સરસ યાની રસ સહિત. વીર રસવાલેકો સિંગાર નિઃકામા, પર અદ્ભુત પ્રિય હૈ. સિંગારકો હાસ્ય પ્રિય હૈ, તો બિભત્સ અપ્રિય, નિઃકામ હૈ.

રાઉરકેલાસે શ્રી ગુરુદેવ અજ્ઞાત સ્થાન પર એકાન્તમેં પધારેં.

શ્રી ગુરુદેવ પુષ્કરમેં બિરાજેં હૈં. (૨૦–૧૦–૬૨ સે ૨–૧૨–૬૨) :–

છૂટનેકે લિયે કૌનસા ઉપાય હૈ ?

વિષયી સાધક સિદ્ધ સયાને । ત્રિવિધ જીવ જગ વેદ બખાને ॥

વિષયી યાની બદ્ધ જીવ, સાધક અર્થાત્ મુમુક્ષુ જીવ, ઔર સિદ્ધ, મુક્ત જીવકો કહા હૈં.

ઈશ્વર અંશ જીવ અવિનાશી । ચેતન અમલ સહજ સુખરાશી ॥
સો માયાવશ ભયઉ ગોંસાઈ । બઁધ્યો કીર મરકટકી નાઈ ॥

બદ્ધ જીવકી અવસ્થા તોતા ઔર વાનરકે ચરિત્ર દ્વારા વ્યક્ત કી ગઈ હૈં. તોતા દાનેકે લોભમેં નલની પર બૈઠકર દાનેકો ખાના ચાહતા હૈં. તભી નલની ફિર જાતી હૈ, ઔર નલની ફિર જાને પર ચંગુલસે ઉસ નલનીકો છોડતા નહીં ઔર ઉલટા (ઔંધે) ઝૂલતા હુઆ અપનેકો ફઁસા માનતા હૈં.

વાનર મટકેમેંસે દાનેકો મુટ્ટીમેં લેકર બંધી હુઈ મુટ્ટીકો છોડતા નહીં હૈ ઔર સમઝતા હૈ કિ મટકેમેં કોઇ હૈ– ઉસને મુઝે પકડ લિયા હૈ– ઐસા સોચકર ચિલ્લાતા હૈ. ઉસે સુનકર ફઁસાનેવાલા પાસ આ જાતા હૈ ઔર વાનરકો પકડકર લે જાતા હૈ. ફિર વહ ચાહે જિસ તરહ નચાવે વૈસા હી નાચતા હૈ.

ઈસી પ્રકાર– જીવ વિષયોંકે ચાહસે અવિદ્યાદેવીકે વશવર્તી હો જાતા હૈ, તથા સંસારમેં નાનાવિધિ યોનિયોમેં જન્મ લેતા હૈ. ઔર અહંતા મમતાકે બંધનસે બંધ જાતા હૈ. પશ્ચાત્ અવિદ્યા નટી જિસ તરહ નચાતી હૈ વૈસા હી નાચતા હૈ. બંધન છૂટનેકે લિયે ઉપાય તો બહુત કહે ગયે હૈં, પરંચ છૂટકારા ઉસીકા હોતા હૈ જો કિ શાસ્ત્રોક્ત સાધન કરતા હૈ.

શ્રુતિ પુરાણ બહુ કહેઉ ઉપાઇ । છૂટ ન અધિક અધિક અરુઝાઇ ॥

જીવાત્મા અનાદિ ચિત્તસ્વરુપ હૈ. સત્ત્વાદિ ત્રિગુણ રહિત હૈં. પ્રકૃતિસે પરે હૈં. અપને હી પ્રકાશસે પ્રકાશિત હૈ. અપની ચેતનાશક્તિસે સંપૂર્ણ વિશ્વમેં સમન્વિત હૈ. ઈસ પ્રકાર હોને પર ભી– જીવાત્મા, અકસ્માત મિલી હુઇ દૈવીગુણમયી સૂક્ષ્મા પ્રકૃતિકો પાકર લીલાપૂર્વક ઉસકે સાથ હો જાતા હૈ, ઔર અપને ગુણોંસે વિચિત્ર સૃષ્ટિ કરતી હુઇ પ્રકૃતિકો દેખકર સાક્ષાત્ મોહિત હો જાતા હૈ. અપને સ્વરુપકો ભૂલ જાતા હૈ, ઔર અજ્ઞ હો જાતા હૈ. પ્રકૃતિકા અનુસંધાન કરતા હુઆ ગુણોંકે કિયે હુએ કર્મોંકા કર્તા અપનેકો માનતા હૈ. અકર્તા, સાક્ષી, સુખસ્વરુપ, સમર્થ હોતે હુએ ભી– જીવાત્મા પ્રકૃતિ (કે) સંબંધસે સંસારમેં બંધનકા અનુભવ કરતા હૈ ઔર પરતંત્ર હો જાતા હૈ.

જડ ચેતનહિ ગ્રંથિ પરિ ગઇ । જદ્યપિ મૃષા છૂટત કઠિનઇ ॥
તબ તે જીવ ભયઉ સંસારી । છૂટ ન ગ્રંથિ ન હોઈ સુખારી ॥
શ્રુતિ પુરાણ બહુ કહે ઉપાઈ । છૂટ ન અધિક અધિક અરુઆઇ ॥
જીવ હૃદય તમ મોહ બિશેખી । ગ્રંથિ છૂટ કિમિ પરઈ ન દેખી ॥

અર્થાત્ ચિત્, અચિત્, પુરુષ ઔર પ્રકૃતિકા વિવેક = યથાર્થ જ્ઞાન ન હોના યહી બંધન હૈ. પુરુષકે પ્રકાશસે પ્રકૃતિ ચેતના સી ભાસતી હૈ. પ્રકૃતિકે સંબંધસે પુરુષ જડવત્ ભાસતા હૈ. ઈસકો હી ચિજ્જડ ગ્રંથિ કહતે હૈં. યહ ગ્રંથિ યદ્યપિ મૃષા હૈ તથાપિ છૂટના કઠિન હૈ. જિસકો ઈસ સંસારમેં ભય હો ઔર અપનેકો નિશ્ચય હો કિ મૈં બન્ધનમેં હૂઁ– ઉસ જીવકો મુમુક્ષુ જીવ કહતે હૈં. ઈસ બન્ધનસે કબ છૂટકારા પાઉઁગા ? તથા છૂટનેકે લિયે કૌનસા ઉપાય હૈ ? સાધનકે સ્વરુપકો યથાર્થ નિશ્ચય કરકે સાધનમેં લગ જાય, અથવા ગુરુકે સમીપ જાકર પ્રશ્ન કરેં કિ મહારાજ ! સંસારમેં મેરા છૂટકારા કૈસે હોગા ? જૈસે કિ ગીતાજીમેં અર્જુનને કહા હૈં– "કાર્પણ્ય દોષોડપહત સ્વભાવઃ પૃચ્છામિ ત્વાં ધર્મસંમૂઢચેતાઃ ॥" (૨–૭)

મુમુક્ષુ જીવકે લિયે મુક્તિકે માર્ગ શાસ્ત્રમેં દો બતલાયે ગયે હૈં– એક જ્ઞાનમાર્ગ, દૂસરા ભક્તિમાર્ગ. ભગવાનકે દર્શનસે જિસકો અપને શુદ્ધ સ્વરુપકા ભાન હો ગયા હૈ વહ મુક્ત જીવ હૈ.

હાથલા થોર સે શક્કર કી પ્રાપ્તિ

હાથલા થોરકે ઉપર મૈંને બહુત દિનોંતક નિર્વાહ કિયા હૈં. એક તો વહ બહુધા સર્વ સ્થલમેં પ્રાપ્ત હોતા હૈં. દૂસરા ઉસકો સેંકકર ખા લેનેમેં બહુત કમ સમય લગતા હૈ. પુષ્ટિદાયક ભી હોતા હૈ.

બિના કાંટેકે થોર ભી મૈંને બહુત બાર ખાયે હૈં. સ્વાદમેં મીઠા હોતા હૈ. ઉસમેં સક્કરકા પ્રમાણ બહુત હૈ. મેરી પક્કી ધારણા હૈ કિ શેરડીકી શક્કરસે ઈસ થોરમેંસે સક્કર સસ્તી ઔર જ્યાદા મિલ સકતી હૈં. ઈસકો પાનીકી બિલકુલ જરુરત નહીં હોતી હૈ. અરણ્યમેં, ઉજ્જડ રેતમેં ઉગતા હૈ. પશુઓંકો ભી ખિલાયા જા સકતા હૈ. ઈસકી ખેતી કરકે સક્કર નિકાલેં તો બડા લાભ મિલેં.

દૂસરા અનુભવ બતાઉઁ. ધતૂરાકો જાનતે હો ન ? સારે દેશમેં સબ પ્રકારકી જમીનમેં હોતા હૈ. મૈલે, ગંદે વસ્ત્રોંકો ઉજ્જવલ કરનેકા કોઈ રાસાયનિક રસ ઈસમેં હૈ. ગંદે કપડોંકો પાનીમેં ડાલકર ભટ્ઠી પર ચઢાયે જાતે હૈ, ઉસમેં ધતૂરેકે પાનકો મસલકર ડાલા જાવેં તો કપડે ઈતને સાફ હોતે હૈં કિ ઉતને સાફ તો ઔર કોઈ સાબૂનસે ભી નહીં હોતે હૈં. પરંતુ ઈસકી ભયંકર દુર્ગન્ધી નિકલતી હૈ. દુર્ગન્ધીસે બચનેકો મૈં ઠંડે જલમેં હી પાનકો મસલ લેતા થા.

એક પ્રશ્નકે ઉત્તરમેં ઠાકોરભાઈકો શ્રી ગુરુદેવને લિખકર દિયા– "મૈં કમાઉં ઔર સબકો સહાયતા કરુઁ, સબકો શાંતિ દૂઁ"– યહ વિચાર વિડમ્બનાયુક્ત હૈ. કારણ– જો મનુષ્ય જિસ કાર્ય કે લિયે નિમિત્ત હૈ ઉસસે વહી હો સકેગા, અન્યથા કેવલ વિડમ્બના હૈ. મેરે વિચારસે શાંતિસે ભજન કરો. "દ્રવ્યમેં શાંતિ મિલેગી", ઐસી ધારણા બડી દુઃખદાયી હૈ વ પૂરા ભ્રમ હૈ. અમેરિકા આદિકા ઉદાહરણ પ્રત્યક્ષ હૈ. જિસે તુમ

રમકડા (=ખિલોના) કહતે હો વહ મીઠા વિષ હૈ જો તુમકો દુઃખ દે રહા હૈ. જરુર ભગવાન પ્રકાશ દેંગે, તુમ સુખી હોગે ઈસમેં શંકા નહીં. ઠાકોરભાઇ ! મૈં કિસીકો રાજી રખનેકો અસત્ય નહીં બોલતા, યહ નિશ્ચય રખો. મૈં કભી અસત્ય સંકલ્પ નહીં કરતા. જબ માનવ મન નિરાભિમાન હો તબ સત્યદર્શન હોતા. રણછોડદાસ, ૨૪–૧૦–૬૨

આત્મતત્ત્વકા ચિંતન બના રહે તો હી જાગૃતિ

સર્વ પ્રથમ જબરદસ્ત ભ્રાંતિ યહી હૈ કિ હમ અપનેકો જાગૃત અર્થાત્ આગે બઢે હૈ યા તો સિદ્ધ હો ગયે હૈ એસા સમઝ બૈઠે હૈ. સહી સહી નિરીક્ષણ કરકે સહી પતા લગાઓ કિ ક્યા સચમુચ જગે હુએ હો ? જો જાગૃત હોતા હૈ ઉસીકો કહા ગયા હૈ– "ઉતિષ્ઠ જાગૃતઃ"

અપને અસત્યોમેંસે બાહર નિકલના યહ પ્રથમ જાગૃતિ હૈ. અશુભ વિચાર, ભાવના યા ક્રિયા–કર્મસે વિમુક્ત હોના અર્થાત્ ઉનકા ત્યાગ કરના ચાહિયે. સત્યકે લિયે જાગૃત હો જાના ચાહિયે. સત્યકી ઠોસ ભૂમિકા મિલને પર હી આધ્યાત્મિકતા ઉદ્‌ભવ હો સકતી હૈ.

ભૌતિક સામગ્રિયાં બઢાનેસે સુખ બઢતા હૈ યહ ભ્રાંતિ હૈ. આજ એક વસ્તુ હૈ, કલ નયે આવિષ્કાર બાહર આયેંગે, તો વહ વસ્તુ જો સુખદાયી લગતી થી વહી અબ પુરાની લગતી હૈ, દુઃખદાયી હો ગઈ હૈં. અબ તો નયા આવિષ્કાર લેંગે. ફિર કુછ કાલકે બાદ વહ ભી પુરાના લગેગા. તો યહ સુખ નહીં. ભૌતિક સાધનોંકે બઢાનેમેં સુખ બઢેગા, યહ ભ્રમ હૈ. જિતની જરુરતે કમ હોતી હૈ ઉતના હી અધિક સુખ બઢતા હૈ. ભૌતિક સાધનોંકો મર્યાદામેં રખનેસે સુખ સ્થિર રહતા હૈ, તબ શાંતિ રહતી હૈ.

કામનાઓંકે બન્ધનમેંસે મુક્ત કિસ પ્રકાર હો સકતે હૈ ? જાગૃતિકે સાથ પુરુષાર્થસે, ઈન્દ્રિયોંકે આહાર બંદ કરના ઔર ઈન્દ્રિયોંકે સાથ એકરુપ નહીં હોના. આત્મતત્ત્વકા ચિંતન બના રહે તો હી જાગૃતિ રહ સકતી હૈ ઔર સ્વરુપ–લક્ષ્ય રહેં. જાગૃતિકે લિયે અનુભવીઓંકા નિત્ય સત્સંગ કરેં. ક્રિયા–કર્મ તો હોતે હી રહેંગે– પરન્તુ ઈનમેં અપનત્વકા ભાવ આના નહીં ચાહીયે. ઐસી યુક્તિ બિના જાને અંતઃકરણ ઔર ઈન્દ્રિયોંસે અલગ હો નહીં સકતે. અર્થાત્ ઈસકે લિયે નિશ્ચયાત્મક વિચાર હી ચાહિયે. વહી આત્માકી શક્તિ હૈ.

નિત્ય સત્સંગસે પ્રાપ્ત સમજકે અનુસાર આચરણ કરનેસે દેહાભિમાન, અહંકાર, વાસના, આકાંક્ષા, સ્વાર્થ, જગતકે પ્રતિ આકર્ષણ ઈત્યાદિ કા નાશ હોતે હૈં.

ભીતરમેં ઈશ્વર હૈ, શક્તિ હૈ– આત્મશક્તિ. ઉસીકે સાથ એકરુપ હોકર જીવન બીતાઓ– ઉસીકે ગાઢ સંપર્કમેં રહના– અર્થાત્ નિરીક્ષણ કરના. અપના ભીતરી રુપ દેખના. અપને મનકે ભાવ–ઈચ્છાઓંકા નિરસન કરના. ઉચ્ચ ધ્યેયકી

તીવ્ર આસક્તિ ઔર અતૂટ નિષ્ઠા–યહ તો આત્મજાગૃતિકે પ્રત્યક્ષ ચિન્હ હૈં.

ક્યા તુમ અપનેકો સાધક સમઝ રહે હો ? યદિ હાઁ, તો ખૂબ સોચો. સાધક હો, તો સાધકકો સર્વ પ્રથમ અપને અહમ્‌કો પતલા કરના યહી અનિવાર્ય પુરુષાર્થ હૈ. પશ્ચાત્ ઉસ પતલે અહમ્ કે દ્રવમેં અપને આપકો સંપૂર્ણતયા ગલા દેના. બસ, યહી હૈ સાધના. કિતની સરલ !!! ઔર કમસે કમ શબ્દોમેં કહ દિયા. બસ ન !

ચિંતાસે જીવનશક્તિ કમ હોતી હૈ

વર્તમાનમેં ભવિષ્યકી ચિંતા કેવલ મનુષ્ય કરતા હૈ. ક્યોં ? વિવિધ પ્રકારકી ચિંતાએં, કલ્પનાયેં, અરમાનેં ઔર ભય ક્યોં ? ચિંતા કરનેકી શોધ મનુષ્યને કી હૈ. સહી બાત યહી હૈ કિ મનુષ્યકો ચિંતા નહીં પરંતુ યોગ્ય પુરુષાર્થ ઔર યોગ્ય આચરણ કરના ચાહિયે. ચિંતા કરનેસે કાર્યશક્તિ ઔર વિચારશક્તિકા હ્રાસ હો જાતા હૈ– પરિણામમેં જ્યાદહ વિકટ પરિસ્થિતિ ઉપસ્થિત તુમ સ્વયં કર દેતે હો.

ચિંતા કરનેકે સ્વભાવવાલોંકી જીવનશક્તિ કમ હોતી જાતી હૈ. ઈસલિયે કઇ પ્રકારકે રોગકે ભોગ બનતે હૈં. અનેક રોગ કેવલ ચિંતાકે સ્વભાવકે કારણ હૈ. ઔર ફિર ઔષધિયોંકા સેવન કરને પર ભી હોતે હૈ. ચિંતા કરતે રહોગે તો ચિંતા કમ નહીં હોગી, મિટેગી ભી નહીં. પરન્તુ દિનપ્રતિદિન બઢતી જાતી હૈ. અનુભવ કરકે દેખો, ઔર ફિર સોચો સમજો ઔર ચિંતાકી પકડસે અપનેકો મુક્ત કરનેકા પુરુષાર્થ કરના.

ચિંતાકો પ્રેરિત કરનેવાલી પરિસ્થિતિ ક્યોં ઐસી હૈ ? ઈસ પર ગહરાઈસે સોચના ચાહિયે. ચિંતા બુદ્ધિયુક્ત–વિવેકયુક્ત, સમઝદારીસે કરના. કેવલ કલ્પના ઔર ભયકો લેકર ચિંતા કદાપિ મત કરો.

ચિંતાકે પીછે એક દૂસરા કારણ અસંતોષકા ભી હૈ. સંગ્રહ કરનેકી વૃત્તિ ભી ચિંતામેં પરિવર્તિત હો જાતી હૈ. તૃષ્ણાકો લેકર ભી ચિંતા બહુત બઢ જાતી હૈ. તબ સોચના ચાહિયે કિ કિતના સંગ્રહ કરના હૈ ? ક્યોં કરના હૈ ? તુમ્હેં કિસ બાતકી કમી હૈ ? કિસકે પીછે, કિસકે લિયે ઔર કબ તક દૌડતે રહોગે ? સોચો તો સહી !!

સહી પુરુષાર્થ કરતે રહોગે તો કોઈ દુઃખ નહીં હોગા. જીવનમેં કભી ભી વાસ્તવમેં બદનસીબી હોતી હૈ તો ઉસસે લાખ પ્રયત્ન કરને પર ભી કોઈ બચ નહીં પા સકતા હૈ– યહ સનાતન શાશ્વત અટલ હૈ. વિપરીત પરિસ્થિતિમેં ભી જો વિકટતમ હકીકતે હૈં ઉન પર સોચ સમઝકર કુછ જ્યાદહ ત્યાગ કરકે ભી ઉન હકીકતોંકે સાથ સમાધાન કર લેના ચાહિયે. કુછ ઐસે સંજોગ હોતે હૈં જો તુમ કભી ભી બદલ નહીં પાઓગે. દષ્ટાંતરુપમેં કહતા હૂઁ. તુમ્હારે માતા–પિતા, ભાઈ–બહન, પતિ–પત્ની યા પુત્ર–પુત્રીકે સાથ તુમ્હેં તુમ્હારે હિસ્સેકા યા અપના આગ્રહ, અહમ્‌કા ત્યાગ કરકે ભી સમાધાન– સમઝૌતા કર લેના હી ચાહિયે. તાકિ તુમ ઉસ પકડમેંસે એક બાર મુક્ત હો જાઓ– ઔર ફિર તુમ્હારે બુદ્ધિ–શક્તિ ઔર સ્વાતંત્ર્યકે સાથ તુમ અપના

મનચાહા પુરુષાર્થ કર સકોગે. તો પરિણામમેં શીઘ્ર હી બદનસીબી મિટ જાયેગી, ઔર તુમ્હારે જીવનમેં શીઘ્ર હી સુખ–શાંતિ ઔર તરક્કીકા સુખચૈન પ્રાપ્ત હો જાયેગા. તબ ફિર તુમ પરમાર્થકા અપને આત્મિક વિકાસકે પથકા ભી અનુસરણ શીઘ્ર કર પાઓગે. તાત્પર્ય કિ મનુષ્ય જન્મકા પૂરેપૂરા લાભ ઉઠા પાઓગે.

ચિંતાકો લેકર– વિપરીત પરિસ્થિતિકો લેકર બૈઠે મત રહના. તુમ્હારે દિન ઔર કાર્યશક્તિ ઔર બુદ્ધિશક્તિકો બરબાદ મત કરો. હમેશા અપને પુરુષાર્થમેં દ્રઢ વિશ્વાસ રખના. હમેશા શરણદમેં દ્રઢ વિશ્વાસ રખના. ઈશ્વરમેં શ્રદ્ધા રખના. યદિ યે તીનમેંસે એક ભી હૈ તો ફિર ચિંતા કરના યહ તો ભારી શર્મકી બાત હૈ, ઐસા મૈં માનતા હૂઁ. શ્રદ્ધા ભી હો ઔર ચિંતા ભી હો યહ કદાપિ નહીં હો સકતા. જૈસે એક મ્યાનમેં દો તલવારેં કદાપિ નહીં રહ પાતી. શ્રદ્ધા તો એક બડા ભારી સંબલ હૈ, જબરદસ્ત આધાર હૈ. જીવનમેં આધાર હોના અનિવાર્ય હૈ. નિરાધાર ક્યોં જીના ? ક્યા જીના ?

પ્રેમ સે ઉન્નત જીવન કી પ્રાપ્તિ

મનુષ્યકે જીવનમેં પ્રેમભાવના મુખ્યરુપસે હોની ચાહિયે. પ્રેમમેં તન, મનકે સારે તંતુ પનપતે હૈં, પુષ્ટ રહતે હૈં ઔર આત્મચૈતન્યકા વ્યાપ હોતા હૈ. અર્થાત્ ઉદારતા, વિશાલતા, ક્ષમા, પ્રેમભાવના, જો સુપ્તદશામેં રહતી હૈ, વહી જાગૃત હો જાતી હૈ. ફિર ક્રમશઃ વિકસિત હોકર હમેં ઉન્નત જીવન પ્રદાન કરતી હૈં. સબકા અનુભવ હૈ કિ પ્રેમભાવ મિલતા હૈ તબ શાંતિ, સુખ, આનંદ વ પ્રસન્નતા હોતી હી હૈ. તો પ્રશ્ન યહ હોતા હૈ કિ ફિર ભી હમારેમેં પ્રેમભાવ ક્યોં નહીં હોતા હૈ ? કારણ કિ લોભ, મોહ, ક્રોધ, અહંકાર ઔર રાગદ્વેષ જ્યાદહ બલવાન હૈ. ઈસીલિયે ક્રોધ, લોભ, રાગદ્વેષ, મોહ આદિ સહજ સ્વભાવરુપ હો ગયા હૈ.

પ્રેમમેં પરસ્પરકે દોષકે ગીત નહીં ગાતે હૈં. દોષ હો, તો હૈ, પરંતુ નિર્વાહ હો જાતે હૈં– અનાયાસ, સરલતાસે. પ્રેમકે પ્રવાહમેં ઔર ઈસી તરહ નિર્વાહ હોતે હોતે નિર્દોષ (પ્રેમ) હોતે હૈ. ઔર પ્રેમકી પરાકાષ્ઠા નિદોર્ષમેં હૈ– યહ મત ભૂલના.

પ્રેમમેં પરાધીનતા નહીં હો સકતી. પરાધીનતા તો વાસનાસે હો જાતી હૈ. ઈસીલિયે વિરહ પ્રેમકા હી રુપ હૈ. વિરહસે પ્રેમકા પ્રાગટય હોતા હૈ. ઈસલિયે વિરહસે પ્રેમ સતત પ્રસ્ફૂટિત હોતા રહતા હૈ. પ્રેમકા તંતુ અદ્રશ્ય હોને પર ભી અટૂટ ઔર શાશ્વત હોતા હૈ. તબ વિરહકા રુપ અર્મૂત યોગમેં પરિવર્તિત હો જાતા હૈ. વિરહ મિટ જાતા હૈ. સદા–સર્વદા મિલનકા યોગ હોતા હૈ. તબ પ્રેમકી પરખ– પ્રેમકી અનુભૂતિ સહજ હો જાતી હૈ.

કમનસીબી– હમ હમારે પુરુષાર્થકે અભાવકો હી નિષ્ફલતા સમઝ લેતે હૈં

વેદ વચન હૈ– આત્મા સત્યકામ હૈ, સત્ય સંકલ્પ હૈ. અર્થાત્ હમે જો ચાહે સો

કરનેમેં સમર્થ હૈ. શર્ત યહી હૈ કિ હમ ઉસકે લિયે પ્રયત્ન ઔર પુરુષાર્થ કરેં. ફક્ત ચાહતે રહનેસે કુછ ભી પ્રાપ્ત નહીં હોગા યહ નિશ્ચિત્ હૈ. ઈસીલિયે શ્રદ્ધા ઔર પુરુષાર્થકો બનાયે રખો, અર્થાત્ પ્રયત્નમેં ત્રુટિ નહીં આને દેના.

વિચાર કરતે રહોગે કિ ઐસા ભારી કાર્ય મૈં કૈસે કર પાઉઁગા ? તો તુમારા પુરા સમય ઔર પૂરા જીવન ઈસ વિચારમેં હી બીત જાયેગા. ઔર સંભવ હૈ કિ અગલે જન્મોમેં ભી કેવલ તર્ક કરતે રહોગે. જો કરના ચાહતે હો ઉસકે લિયે કાર્ય કરના શુરુ કરો. ઉસ તરફકે માર્ગ પર ચલના શુરુ કર દો. આગે આગે ઔર રાસ્તે ભી અપને આપ ખુલતે જાયેંગે. ઠોસ સાહસ ઔર શ્રદ્ધા રખો અપને ઉપર, અપને આત્મા ઉપર. આત્મા સત્યકામ, સત્ય સંકલ્પ હૈ. ઈસલિયે તુમકો સ્વયં તુમ્હારેમેં વિશ્વાસ ન હોગા, શ્રદ્ધા ન હોગી તો કુછ નહીં હોગા.

યહ ધ્રુવ હૈ કિ જો કૃતનિશ્ચયી હૈ, દઢ સંકલ્પી હૈ, પુરુષાર્થી હૈ– ઉસીકો સફલતા પ્રાપ્ત હોતી હૈ. હમારી યહી કમજોરી હૈ, યા યોં કહના ચાહિયે કિ હમારી કમનસીબી ઔર કમબુદ્ધિ હૈ કિ હમ હમારે પુરુષાર્થકે અભાવકો હી નિષ્ફલતા સમઝ લેતે હૈં.

હમેં પુરુષાર્થ કરના નહીં, ઔર હમારે પુરુષાર્થકા પરિણામ નહીં મિલ રહા હૈ, ઐસા ઝટ માનતે–મનાતે હૈં. મૈં દાવેકે સાથ કહતા હૂઁ કિ અવિરત પુરુષાર્થ કરોગે તો નિશ્ચિત્ હી સફલતા પ્રાપ્ત કરોગે હી.

આત્મબલ અપનેમેં ઠોસ વિશ્વાસ ઔર અપને દઢ સંકલ્પકા બલ હૈ, ઉસીકે દ્વારા અવિરત પુરુષાર્થ હોતા હૈ ઔર તભી સફલતા મૂર્ત સ્વરુપ ધારણ કરતી હૈ. જિસ પ્રકાર કોઈ એક દઢ એકનિષ્ઠકે સામને ઈશ્વરત્વ સાક્ષાત્ પ્રકટ હોતા હૈ– ઠીક ઉસી પ્રકાર.

યહ ભી એક દૈવીશક્તિકા અવતરણ હી હૈ ઔર યહ આત્મબલ કા હી મૂર્ત સ્વરુપ હોતા હૈ. યા ઐસા ભી કહા જા સકતા હૈ કિ ઈશ્વર કી શરણાગતિસે યા દઢ નિષ્ઠાસે હી ઐસા અવતરણ હો સકતા હૈ.

લોભમેં પાપકા નિવાસ

લોભ હી પાપકા બાપ હૈ. પાપ કહાઁ રહ પાતા હૈ ? પાપકા લોભમેં હી સ્થાન હૈ– ઔર કહીં નહીં. લોભસે હી પાપકા જન્મ હૈ. લોભ મેં હી પાપકા નિવાસ હૈ. લોભસે હી ક્રોધ ઔર દ્વેષકી ઉત્પત્તિ હૈ. સર્વ પાપકા કારણ લોભ હૈ.

કરકસરસે દુગુના હોતા હૈ, ઉસી તરહ કંજૂસીસે ચૌગુના હો જાતા હૈ. યહ ભી યાદ રખના ચાહિયે. કિતને હી પ્રકારકે પ્રયત્ન, યુક્તિ–પ્રયુક્તિ કરકે કિયા જાવેં, કિતની ઉપાધી કરકે ધનસંપાદન કિયા જાવેં, ફિર ભી અંતમેં તો વહ સંચિત ધન યહાઁ છોડકર હી ખાલી હાથ સે હી જાના પડતા હૈ– યહ યાદ રખના ચાહિયે. જિસ પ્રકાર મૂર્ખ મિત્રસે બુદ્ધિમાન શત્રુ અચ્છા હૈ, ઉસી પ્રકાર મૂર્ખ નાદાન સંપત્તિસે તો ભલી

દરિદ્રતા કઈ ગુના શ્રેષ્ઠ હૈ.

સંપત્તિકા ઈતના અચ્છા સદુપયોગ કરો જિસસે કિ દુઃખોંકા હોના અસંભવ હો જાયેં. તુમસે હો સકે– બન પાવેં ઈતના ધનસંગ્રહ કરો, પરંતુ નીતિકે અનુકૂલ પ્રમાણિકતાસે ઉદ્યમ કરકે પ્રાપ્ત કરો. અસત્ય, અન્યાય વ અનીતિસે ઔરોંકો ઠગના યહ અપનેકો હી ઠગના હૈ. સત્ય વ નીતિસે વિમુખ કભી મત હોના.

અન્યાય–અનીતિસે પ્રાપ્ત કી હુઈ સંપત્તિકે સાથ મૂલ સંપત્તિ કા ભી નાશ હો જાતા હૈ, યહ સ્મરણમેં રખના. નીતિસે ચલનેવાલોં કે ઉપર ઔર વિવેકસે વ્યવહાર કરનેવાલોંકે ઉપર પ્રારંભમેં કુછ મુસીબત શાયદ આ જાવેં, પરંતુ આખિરમેં તો નીતિ ઔર વિવેક યશસ્વી હોતે હી હૈં.

કુછ પ્રશ્નોત્તરી

અંધા કૌન ? – વહ, જો બુરે કામ કરતા હૈ.

બહરા કૌન ? – વહ જો અપને કાન અચ્છી બાતે સુનનેકે લિયે લગાતા હી નહીં હૈ.

ગૂંગા કૌન ? – જો મૌકે પર સહી યા અચ્છી બાતેં કરનેકા આદિ ન હો.

દાન ક્યા ? – જો બિના માઁગે દિયા જાયે.

મિત્ર કૌન ? – જો પાપ કરનેસે રોકે.

નશીલી વસ્તુકે સમાન ભ્રાંત કરનેવાલી ક્યા હૈ ? – આસકિત.

નિર્ભયતા કબ આતી હૈ ? – અનાસક્તિસે.

ઐશ્વર્યવાન કૌન રહેગા ? – ભક્તિ સહિત જો પ્રભુ સેવામેં રત રહેગા.

સદ્‌ગુણોંકા નાશકર્તા કૌન ? – લોભ.

પવિત્રમતા કૌન હૈ ? – જો હમેશા સંતુષ્ટ રહતા હૈ.

દિવ્યતા ક્યા હૈ ? – સુકૃત–સુકાર્ય.

આશીર્વાદ પ્રાપ્ત મનુષ્ય કૌન હૈ ? – ત્યાગી.

ભાગ્ય ક્યા હૈ ? – તંદુરસ્તી.

દુસ્સાધ્ય ક્યા હૈ ? – સ્થાયી મનોનિગ્રહ.

બહાદુર કૌન હૈ ? – જો કમજોરકી રક્ષા કરતા હૈ.

અજ્ઞાન ક્યા હૈ ? – સ્વકો ન સમઝના.

ચિંતારહિત કૌન હૈ ? – જો ક્રોધસે મુક્ત હૈ.

મુક્તિ કૈસે મિલ સકતી હૈ ? – મુકુંદકી શરણસે.

મુકુંદ કૌન હૈ ? – અજ્ઞાન પર વિજય પ્રાપ્ત કરનેમેં જો મદદ કરતા હૈ.

માયા યાની ક્યા સમઝના ? માયા યાને મોહમમત્વ. અપને પુત્ર–પરિવારકે લિયે પ્રગાઢ મોહ મમત્વ રહતા હૈ, વહ માયા. ઈસસે વિપરીત, દયામેં સર્વ પ્રાણી

માત્રકે પ્રતિ પ્રેમ વ કરુણા હોતી હૈ.

માયા અજ્ઞાન બઢાતી હૈ, દયા જ્ઞાન બઢાતી હૈ. માયા અજ્ઞાનકે બંધનોંકો બઢાતી હૈ. દયાસે ઉદારતા, ત્યાગ આદિ બઢતે હૈં. પરિણામમેં મન– ચિત્ત જ્ઞાનપૂર્ણ હોતે જાતે હૈ. જિસકા પરિણામ હૈ બંધનોસે મુક્તિ. મેરા–તેરા, મૈં–તૂં મિટતા હૈ; ચિત્તશુદ્ધિ હોતી હૈ.

પુષ્કર, કાર્તિક શુક્લ તૃતિયા, ૩૧–૧૦–૬૨. રાત્રિકો માઁ, હરિભાઈ, ચંદનબહન ઔર મૈં શ્રી ગુરુદેવકે પાસ બૈઠે થે.

શ્રી ગુરુદેવને કહા– માઁ ! કલ મેરા જન્મદિન કિસ પ્રકાર મનાઓગી ? કિતના અન્નકૂટ મુઝે ધરાઓગી ?

માઁ :– મૈં ગરીબ અન્નકૂટ ક્યા ધરાઉઁગી રામ !

શ્રી ગુરુદેવ :– નહીં નહીં માઁ ! સચ સચ બતાઓ તો– મનમેં ક્યા સોચ રખા હૈ ? હલવાઈકે યહાઁ કિસ કિસકી વર્ધી પહુઁચાઈ હૈ ? ઔર મેરે વાસ્તે કલ ક્યા બનવાઓગી ?

માઁ :– સંત(હરિભાઈ)ને સૌગંદ દી હૈ કિ શ્રી ગુરુદેવકો મિષ્ઠાન, નમકીન આદિકા પ્રતિકૂલ ભોજન દેના નહીં, તો મૈં તો હમેશાકી તરહ કલ ભી રુખી રોટી ઔર દાલ સાગ જિમાઉઁગી.

શ્રી ગુરુદેવ :– તો તો માઁ મૈં બહુત બહુત પ્રસન્ન રહૂઁગા. વાસ્તવમેં મિઠા ઔર નમકીન મેરે શરીરકો અનુકૂલ નહીં પડતા હૈ.

માઁ :– પરંતુ ભગવન્ ! મૈં કહાઁ રોજ રોજ મીઠા ખિલાતી હૂઁ ? કલ જન્મોત્સવ હૈ, ભક્ત સમૂહ, સંત મહાત્મા, દરિદ્રનારાયણ આદિ સબ મીઠા પાયેંગે. પરંતુ આપકો મૈં સગુનકા મીઠા ભી નહીં દૂઁગી.

શ્રી ગુરુદેવ :– માઁ ! તુમ મુઝે મીઠા ક્યોં નહીં દોગી ? દેખો ! તુમકો સગુન ભર મનાના હૈ ન ? તબ ઐસા કરના કિ ગુડકી લાપસી મેરે વાસ્તે બનાના. ઘીમેં નહીં સેંકના. કોરા દલિયા સેંકના. ફિર ઉસમેં ગુડકા ગરમ જલ છોડ દેના.

માઁ તો અત્યંત ખુશ હો ગઈ. દૂસરે દિન શ્રી ગુરુદેવ ભોજનકે લિયે બિરાજે. માઁ હમેશકી તરહ પાસમેં એક તરફ, હરિભાઈ દૂસરી તરફ પાસમેં બૈઠે. ચંદનબહન માઁકે પાસ. મૈં સિગડી પર રોટી ઉતારતી થી. માઁને મીઠા દલિયા પરોસા. આજ તો શ્રીરામકા જન્મદિન હૈ તો સર્વપ્રથમ કૌર મીઠા દલિયા લેકર સગુન મનાયેંગે. શ્રી ગુરુદેવને માઁ કી ભાવનાકી પ્રેમપૂર્વક પૂર્તિ કી. મીઠા દલિયા હી સર્વપ્રથમ મુઁહમેં રખા ઔર ફિર ખૂબ ખિલ ખિલાકર હઁસ ઉઠે.

માઁ :– ભગવન્ ! આપ ક્યોં હઁસ રહે હૈ ? મૈં તો અનપઢ ગઁવાર હૂઁ. મુઝે જૈસા આતા હૈ વૈસા બનાતી હૂઁ. !

શ્રી ગુરુદેવ :– ન, ન, માઁ ! દલિયા તો બહુત અચ્છા બના હૈ. મુઝે બહુત પસંદ પડા હૈ. પરંતુ એક બાલસ્મૃતિને મુઝે હઁસા દિયા.

માઁ :– ભગવન્ ! હમેં બતાઈયે વહ સ્મૃતિ કિસ બાતકી હૈ ?

શ્રી ગુરુદેવ :– મેરી આઇકી સ્મૃતિ હૈં. તુમ બુરા તો નહી માન જાઓગી ન માઁ ? તો મૈં બતાઉં.

માઁ :– મૈં બુરા નહીં માનૂઁગી ભગવન્ ! આપ જરુર બાત કરિયેં.

શ્રી ગુરુદેવ :– દેખો માઁ ! મેરી આઈકો સક્કરકી મિઠાઈયાઁ હી પ્રિય લગતી થી. ઔર પિતાજીકો ગુડકી મિઠાઈયાઁ પ્રિય લગતી થી. તો દોનોમેં ઈસ વિષયમેં બહુત બાર ચર્ચા હોતી રહતી થી. પિતાજી ગુડકે લાભ સમઝાતે, સક્કરકી હાનિ બતલાતે. પરંતુ આઈકો બાત જઁચતી નહીં. પિતાજીકી બાતેં સુનતા થા ઈસીલિયે મુઝે ભી બચપનસે હી ગુડકે પ્રતિ પક્ષપાત સા બના રહા હૈ. આયુર્વેદ તો મૈંને પીછેસે પઢા. તબ જાના કિ વસ્તુતઃ સક્કર કા ઉપયોગ નુકશાન પહુઁચાતા હૈ. ગુડકા ઉપયોગ હાનિપ્રદ નહીં હૈ. પરંતુ સબકો ઉપર ઉપરકે રુપરંગ ઔર સ્વાદકી દૃષ્ટિ હૈં, ગુણકી દૃષ્ટિ નહીં હૈ. ક્યા ભોજનમેં, ક્યા લગ્ન સમ્બન્ધમેં. !

હરિભાઈ :– (માઁ કો કહા) :– ભગવાનકી બાત પરસે સમઝમેં આ ગયા ન ? સક્કરકા દલિયા બનાયા હૈ ન ?

માઁ :– જી હાઁ. ગુડકા મીઠા દલિયા સ્વાદમેં અચ્છા નહીં લગતા હૈ. કંસાર તો હમ લોગ સક્કરસે હી બનાતે હૈં ન ?

શ્રી ગુરુદેવ :– હાઁ, હાઁ, માઁ ! ગુજરાતી સક્કરસે હી મીઠા દલિયા બનાતે હૈં ઔર એક બાત ભી હૈ ન માઁ ! જો ખાય કંસાર વો છોડે સંસાર !

માઁ :– મેરે રામકો સંસાર મુઝે છુડાના નહીં હૈં.

શ્રી ગુરુદેવ :– યદિ ઐસા નિશ્ચય વ ભાવ હૈ તો અબ કભી ભી કંસાર યાનિ મિષ્ઠાન મુઝે નહીં ખિલાના. તો મેરા શરીર પૂર્ણ નિરોગ...

માઁ ને માન લિયા ઔર ફિર કભી કંસાર નહીં બનાયા. બિના ઘી કે સેકે હુયે દલિયા ગુડકે જલમેં ઉબાલકર બનાતી થી. શ્રી ગુરુદેવ એક યા દો ચમચ ભર અપની રુચિકે અનુસાર કભી પાતે, કભી નહીં ભી પાતે.

ભૂલોક, દ્યુલોક, અંતરિક્ષલોક ધરતી પર હૈ

જંબુદ્વીપ જિતના હૈ ઉતના હી લંબા ચૌડા જલ સમુદ્ર જંબુદ્વિપકો ઘિરા હુઆ હૈ. શાલ્મલિદ્વીપ, કુશદ્વીપ, ક્રૌંચ દ્વીપ, પુષ્કદ્વીપ ઔર લક્ષદ્વીપ આદિ સાત દ્વીપ હૈ. લક્ષદ્વીપમેં સ્વર્ણમય લક્ષવૃક્ષ હૈ ઔર વહાઁ સાત જિહ્વાવાલે અગ્નિદેવ બિરાજમાન હૈ.

ભૂલોક ઔર દ્યુલોકકે બીચમેં અંતરિક્ષલોક હૈ. યોંહી કહના ચાહિયે કિ દોનોંકા સંધિસ્થાન અંતરિક્ષલોક હૈં. ધરતી અપને અક્ષ પર ઘૂમતી હુઈ સૂર્યકી પરિક્રમા કર

રહી હૈ. ઈસી કારણસે દિન ઔર રાત હોતે હૈં, ઔર ઉત્તરાયણ, દક્ષિણાયન તથા વિષુવવૃત્ત ભી હોતે હૈં.

ભૂલોક, દ્યુલોક, અંતરિક્ષલોક આસમાનમેં નહીં અપિતુ ધરતી પર હૈ. ચને બીજકી તરહ પૃથ્વી દો ભાગોમેં બટી હુઈ હૈ. ઉપરકે ભાગમેં કર્કરેખા, નીચેમેં મકરરેખા ઔર ઈન દોંનોકે બીચ વિષુવવૃત્ત રેખા. કર્કરેખા ઉત્તરીગોલાર્ધ ભૂલોક હૈ, મકરરેખા–દ્યુલોક હૈ– દક્ષિણી ગોલાર્ધ બનાતી હૈ. વિષુવવૃત્ત રેખાસે મધ્યમેં અંતરિક્ષલોક બના હૈ. વિષુવવૃત્તરેખાકે ક્ષેત્રમેં સૂર્ય સદા મધ્યકાલીન રહકર તપતા હૈં.

ભાગવતમેં કહા ગયા હૈ કિ સુમેરુ પર્વત પર લોગ રહતે હૈં ઔર ઉન્હેં સુર્યદેવ સદા મધ્યાહ્નકાલીન રહકર તપાતે રહતે હૈં. ગીતાજીમેં મેરુ ઔર હિમાલયકો અલગ અલગ બતાયા હૈ. હિમાલયમેં મેરુ નહીં હો સકતા. ક્યોંકિ હિમાચ્છાદિત શિખરોમેં લોગ રહતે નહીં હૈ.

આફ્રિકાકે કેન્યાક્ષેત્રકે મધ્યસે વિષુવવૃત્ત રેખા જાતી હૈ– યહાઁ પર ભૂમંડલકો દો બરાબર ભાગોમેં બાંટતી હુઈ ભૂમધ્ય રેખા બની હૈં. કેન્યા– ટાંગાનિકાકી સીમા પર કીલીમાંજરો પર્વત બહુત ઊઁચા હૈ. ઈસસે બાયેં લગભગ ૪૦ કિ.મિ. કી દૂરી પર માઉન્ટ મેરુ હૈ.

પ્રેમાભક્તિકા સ્વરુપ

પ્રેમાભક્તિકે અધિકારી દો પ્રકારકે માને ગયે હૈ. એક તો દ્રૂત્ચિત્ત, દૂસરા અદ્રૂત્ચિત્ત. ઈન દોનોં પ્રકારકે અધિકારિયોંકો અધિકાર સંપત્તિ તબ હી પ્રાપ્ત હોતી હૈ જબ કિ શુદ્ધ અંતઃકરણ હો જાતે હૈ. અંતઃકરણકે શુદ્ધિકા સાધન પ્રકાર દો કહે ગયે હૈ.

એક તો કર્મયોગ સહિત ભક્તિયોગ, દૂસરા કેવલ ભક્તિયોગ. અદ્રૂત્ત ચિત્તાધિકારી કર્મયોગ દ્વારા અંતઃકરણ શુદ્ધિ સંપાદન કરતા હૈ. દ્રૂત્ ચિત્તાધિકારી ભગવદ્ગુણ ગ્રંથિત ગ્રંથોકે શ્રવણ દ્વારા અંતઃકરણ શુદ્ધિ સંપાદન કરતા હૈ. અદ્રૂત્ અધિકારીકે લિયે માનસજીમેં કહા હૈ–

પ્રથમહિ બિપ્ર ચરન અતિ પ્રીતિ । નિજ નિજ કર્મ નિરત શ્રુતિ રીતી ॥
એહિ કર ફલ પુનિ વિષય બિરાગા । તબ મમ ધર્મ ઉપજ અનુરાગા ॥
શ્રવનાદિક નવ ભક્તિ દઢાહીં । મમ લીલા રતિ અતિ મનમાહીં ॥

દૂસરા વહ હૈ જો કિ શબરીકે પ્રતિ કહા હૈ–

પ્રથમ ભક્તિ સન્તન કર સંગા । દૂસરી રતિ મમ કથા પ્રસંગા ॥

ઈત્યાદિ. પહલેકા અનુષ્ઠાન અદ્રૂત્ ચિત્તાધિકારીકે લિયે ઈસ પ્રકાર વર્ણિત હૈ કિ સ્વવર્ણાશ્રમ નિષ્ઠ હોકર ઉસકો કર્મ કરના ચાહિયે. ઈસસે પૂર્વ સંચિત પાપ નષ્ટ હોતે

હૈ. તદન્તર શુદ્ધ અન્તઃકરણ હોને પર ભક્તિકા અધિકારી હોતા હૈ. ઈસકો વેદ ભી પ્રમાણિત કરતા હૈ. યથા– "ધર્મેણ પાપં અપનુદતિ તસ્માત્ ધર્મ પરં વદન્તિ" યેનકેન યજ્ઞેનાપિ વા દ્રવિહોમેન અનુપહત્મના એવ ભવતિ." અર્થાત્ ધર્મ કરનેસે હી પાપ નષ્ટ હોતે હૈ. ઈસીલિયે ધર્મ પ્રબલ હૈ. યજ્ઞ કરનેસે મનકી પ્રસન્નતા હોતી હૈ. અતઃ શાસ્ત્રોક્ત વિધિકે અનુસાર કર્મ કરના ચાહિયે. ગીતાજીમેં હૈ–

યે શાસ્ત્રવિધિમુત્સૃજ્ય વર્તતે કામકારતઃ ।
ન સ સિદ્ધિમવાપ્નોતિ ન સુખં ન પરાંગતિમ્ ॥ (૧૬–૨૩)

અર્થાત્ જો લોગ શાસ્ત્રવિધિ પરિત્યાગ કર યથેષ્ટાચારિ હોતે હૈં વે લોગ ન તો સાધનકી સિદ્ધિ પ્રાપ્ત કર સકતે ઔર ન સુખી હોતે, ન મુક્તિ હી પ્રાપ્ત કર સકતે હૈં. ઈસલિયે ભક્તિકા સાધન શાસ્ત્રોક્ત વિધિકે અનુકૂલ કરના ચાહિયે.

વર્ણાશ્રમધર્મરુપ કર્મયોગ અંતઃકરણકી શુદ્ધિકે લિયે વિધાન કિયા ગયા હૈ. યહ કર્મયોગ તભી તક અનુષ્ઠેય હૈં, જબ તક કિ કર્મમેં આયાસ (= થાક,શ્રમ) પ્રતીત ન હોકર નિર્વેદ ન હોવે, અથવા ભગવદ્ગુણ શ્રવણ વિષયિની શ્રદ્ધા ઉત્પન્ન ન હોવે.

સાધકકો કર્મ તબ તક કરના ચાહિયે જબ તક કિ નિર્વેદ (વૈરાગ્ય) ન હોવે. અનુષ્ઠાનસે પાપકી નિવૃતિ હોતી હૈ. પશ્ચાત્ અદ્રૂત ચિત્તાધિકારીકો તો નિર્વેદપુરઃસર તત્ત્વજ્ઞાન દ્વારા મનકી શાંતિ સંપાદનીય હૈ. એવમ્ દ્રૂત્ચિત્તાધિકારીકો ભગવત્ કથા શ્રવણ દ્વારા મનકી શાંતિ સંપાદનીય હૈં.

યે દોનોં સાધનોંસે તૈલધારાવત્ અવિચ્છિન્ન ભગવદ્દાકાર પ્રત્યય પરમ્પરા પ્રવાહિત હોતી હૈ. અષ્ટાંગયોગ, જ્ઞાનયોગ, ભક્તિયોગ– યે તીનોં હી મનોવૃત્તિકે એકાગ્રતાકે લિયે વિધાન કિયે ગયે હૈ. યમ, નિયમ, આસન આદિ આઠ હઠયોગકે અંગોયુક્ત યોગમાર્ગસે અથવા (આન્વિક્ષિકી વિદ્યા) તત્ત્વોંકે વિવેકસે અથવા અર્ચાકી ઉપાસનાસે, મન નિશ્ચલ હોકર સ્વરુપ સ્થિતિકો પાતા હૈ. અન્ય વિષયોંકા સંબંધ હોને પર ભી પુનઃ ઉસકો સ્મરણ નહીં કરતા હૈ. યે તીનોં સાધન પ્રકાર અદ્રૂત્ ચિત્તાધિકારીકે લિયે હૈં.

દ્રૂત્ચિત્તાધિકારોકો તો ભગવત્કથા શ્રવણ દ્વારા વિભાવાનુભાવ વ્યભિચારી સંયોગસે ભગવત્ ચરણાર્વિન્દકી રતિ ઉત્પન્ન હોતી હૈ. ઉસ રતિકે પ્રભાવસે મન સ્વયં સ્થિર હો જાતા હૈ. ભગવત્ ચરણારવિન્દ રતિકે લિયે વિભાવ, અનુભવ, વ્યભિચારી ભાવ કહા હૈ.

વિભાવ દો પ્રકારકે હોતે હૈ. (૧) આલમ્બન વિભાવ (૨) ઉદ્દિપન વિભાવ. આલમ્બન વિભાવ ભગવાન હૈ, ઉદ્દિપન વિભાવ પુષ્પ, ચંદનાદિ હૈં.

અનુભાવ નેત્રવિક્રિયાદિકો કહતે હૈં. વ્યભિચારી ભાવ નિર્વેદાદિ કહે ગયે હૈં. જબ વિભાવાનુભાવ વ્યભિચાર ભાવ સંયોગ કરકે મનોવૃત્તિમેં ભગવત્ પદારવિંદકી રતિ ઉત્પન્ન હોતી હૈ, તબ હી રસરુપતાકી સિદ્ધિ હોતી હૈ, અન્યથા નહીં. ઉસીકો

પરમપુરુષાર્થ રસકો જાનનેવાલે આચાર્યોંને માના હૈ. ઈસકો વેદ ભી પ્રમાણિત કરતા હૈ યથા–

રસો વૈ સઃ રસમેવાડયં લબ્ધ્વા આનન્દિ ભવતિ ।
અસ્યૈવાનન્દસ્ય સર્વાનિ ભૂતાનિ માત્રામુપજીવન્તિ ॥

પરમાનંદ રુપતા તો બિના પ્રેમાભક્તિકે કદાપિ હો હી નહીં સકતી. પ્રેમાભક્તિ દ્વારા ગદ્ગદ્ હૃદય પુલકાંતિક હુઆ ભક્ત પરમ સુખ સમુદ્રમેં નિમગ્ન હો સૂક્ષ્મ તથા સ્થૂલ શરીરકો નહીં દેખતા હૈં. વિભાવાનુભાવ વ્યભિચારી યોગસે સ્થાયી ભાવ દ્વારા પરમાનંદ રસરુપતાકો પ્રાપ્ત હો જાતા હૈ.

ભક્તકે હૃદયમેં નિરંતર રહનેવાલે ભગવાન, પરમાનંદ સ્વરુપ આપ હી ઉસકે મનોગત હોકર અતિશય રસતાકો પ્રાપ્ત હો જાતે હૈ. જિસ પ્રકાર બિમ્બ હી ઉપાધિનિષ્ટ પ્રતિબિમ્બ કહા જાતા હૈ, ઉસી પ્રકાર ભગવાન મનકે અંદર પ્રતિબિમ્બિત હો સ્થાયી ભાવકો પ્રાપ્ત હોકર રસતાકો પ્રાપ્ત હો જાતે હૈ.

અતઃ ભક્તિરસકો પરમાનંદરુપતા નિર્વિવાદ હૈ, વહી પુરુષાર્થ હૈ. ચારો પુરુષાર્થોંમેંસે મોક્ષકો પરમપુરુષાર્થ કહા હૈ. પરંચ, પરમપુરુષાર્થ વહી કહા જા સકતા હૈ કિ જિસકો પરમસુખ તથા પરમાનંદ કહતે હૈં. પરમાનંદ રસસ્વરુપ બ્રહ્મકા આકાર હૈ. ઉસકો હી આનંદરુપતા કહી જાતી હૈ.

"રસો વૈ સઃ"– અર્થાત્ પરબ્રહ્મ પરમાત્મા જો કહે જાતે હૈ વહ રસ સ્વરુપ હૈ. ઉસી રસકો પ્રાપ્ત હો જીવ આનંદ સ્વરુપકા અનુભવ કરતા હૈ. ઉસી રસરુપ આનંદમૂર્તિકે કણ માત્ર આનંદકો લેકર સર્વ પ્રકારકે આનંદકા અનુભવ હોતા હૈ. ઉસકે હી આધાર પર વિષયાનંદ, બ્રહ્માનંદ, પરમાનંદાદિ સબ કહે જાતે હૈં.

સ્વામી મધુસૂદન સરસ્વતીજીને સ્પષ્ટ લિખા હૈ કિ શ્રૃંગારાદિ નવ રસોમેંસે મિલિત હોય, અથવા કેવલ સ્વકીય પંચરસયુક્ત હો, મુકુન્દ ચરણાનુરાગરુપ ભક્તિ હી પરમપુરુષાર્થ હૈ. ક્યોંકિ પરમાનંદ સુખસ્વરુપતાકી ઉપલબ્ધિ ભક્તિ હી સે હોતી હૈ. અન્યથા નહીં.

મોક્ષકો ભી પરમપુરુષાર્થ પરમાનંદરુપતા હી કરકે વિધાન કિયા ગયા હૈ. લોકમેં ભી બંધનસે છૂટ જાનેકો મોક્ષ કહતે હૈં. પરંચ, ઈતના હી માત્રસે પર્યાપ્ત સુખ નહીં કહા જા સકતા. ઐસે મોક્ષસે દુઃખાભાવતો હોતા હૈ, પરંચ સુખ નહીં. સુખ તો ઉપરી કથિત રસાનુભવસે હી કહા જા સકતા હૈ. જૈસે કોઈ એક પુરુષકો કારાગરસે નિમુક્તિ હોને પર કેવલ કારાવાસકે દુઃખકા અભાવ માત્ર હો જાતા હૈ, પરંતુ સુખાનુભૂતિ ઉસકો તબ હોતી હૈ કિ જબ વહ અપને ઘર પહુઁચકર, પ્રિયજનોંકે સાથ મિલકર સ્નાન કર, ચંદનાદિસે અલંકૃત હોકર, સુસ્વાદ ભોજન પાકર, સુખમય શય્યા પર સ્વતંત્રતાકા અનુભવ કરતા હૈ.

ઈસી પ્રકાર ભક્તજન પૂર્વ ઉલ્લિખિત ભક્તિકી ભૂમિકાયેં સિદ્ધકર પરાપ્રેમા

ભક્તિકે સહારે ભાવના દ્વારા પ્રિયતમ પ્રભુ પરમાત્માકે સાથ દાસ્ય, સાખ્ય, વાત્સલ્ય, શાન્ત, કાન્ત્યાદિ રસયુક્ત ભક્તિયોગકે દ્વારા પરમાનંદકા અનુભવ કરતે હૈ. યહ રાગાત્મિકા ભક્તિકા ફલ સ્વરુપ હૈ.

શ્રી ભગવાનકે પ્રતિ મધુર અનુરાગકા વિકાસ હોનેસે ભક્ત નિજભાવનાકે અનુસાર કહીં દાસભાવસે, કહીં શાંતભાવસે ઔર કહીં પિતાદિભાવસે ઉનકે સાથ પ્રેમ કરતે હૈં. ઈન સબ ભાવોમેં લૌકિક ભાવકા નામ માત્ર ભી સંબંધ નહીં રહતા.

ઈસ પ્રકાર પ્રેમપ્રવાહમેં અવગાહન કરકે ભક્ત, હૃદયગ્રાહી ભગવાનકે ઉદાર આંનદમય ભાવમેં તન્મયતાકો પ્રાપ્ત હો જાતે હૈં. યહ શુદ્ધ રાગાત્મિક ભક્તિકા લક્ષ્ય હૈ. ભક્તજન દાસભાવ આદિસે અપને આત્માકો સ્વામીકા દાસ આદિકા નિશ્ચય કર પ્રેમ કરતા હુઆ અપનેકો ભૂલ જાતા હૈ. અતઃ શાસ્ત્રોક્ત પરમ પુરુષાર્થતા ભક્તિ હી નિર્વિવાદ હૈ. ગીતાજીમેં ઉસીકો પરાભક્તિ કહા હૈ. નારદભક્તિસૂત્રમેં પરાભક્તિકા સ્વરુપ લિખા હૈ કિ આનંદમય પરમાત્માકા અખંડ સ્વરુપકો પ્રકાશ કરનેવાલી પરાભક્તિ હૈ. અતઃ આનંદ પ્રમદા કહી ગઈ હૈ. ભાવમય આનંદસમુદ્રમેં નિમગ્ન હોકર ભક્તજન રસરુપ, આનંદમય પરમાત્માકે સાથ તદ્રુપતાકો પ્રાપ્ત હો જાતે હૈં.

ઈસલિયે સાધનમેં પ્રવૃત હોકર, દુઃખાતીત હોકર, ભક્તજન માયારહિત પરસ્વરુપમેં સ્થિત હોતે હૈ. ઉનકે આત્માકા– દેહ, મન ઈન્દ્રિયાદિકે સાથ જો અભિમાન (તાદાત્મય) પહલે રહતે હૈ વે અશેષ નિવૃત્ત હો જાતે હૈ. વહી રાગાત્મિકા ભક્તિકે અંતમે, પરાભક્તિકી પ્રાપ્તિ હોનેકે પશ્ચાત્ શુદ્ધ સચ્ચિદાનંદ સ્વરુપ હો જાતે હૈ, ઔર પરમાનંદમય પરબ્રહ્મ પરમાત્માકે સ્વરુપમેં અવસ્થિતિ પાતા હૈ. યહી સર્વ સાધનોંકા પરમફલ હૈ. ગીતાજીમેં ભી કહા હૈ–

બ્રહ્મભૂતઃ પ્રસન્નાત્મા ન શોચતિ ન કાઙ્ક્ષતિ ।
સમઃ સર્વેષુ ભૂતેષુ મદ્ભક્તિં લભતે પરામ્ ॥ (૧૮–૫૪)
ભક્ત્યા મામભિજાનાતિ યાવાન્યશ્ચાસ્મિ તત્ત્વતઃ ।
તતો માં તત્ત્વતો જ્ઞાત્વા વિશતે તદનન્તરમ્ ॥ (૧૮–૫૫)

અર્થાત્ "બ્રહ્મસ્વરુપતાકો પ્રાપ્ત હો શોક, મોહ રહિત મેરા ભક્ત પરાભક્તિકા લાભ પ્રાપ્ત કરતા હૈ. તત્ત્વતઃ મેરે સ્વરુપકો જાનકર મેરેકો પ્રાપ્ત હો જાતા હૈ. અતઃ નવરસમેંસે ચાહે જિસ કિસી રસકે સહિત ભગવદ્ ભક્તિ હોગી, વહ સુખસ્વરુપતાકી સિદ્ધિ પ્રાપ્ત કર સકતી હૈ."

મનોવૃત્તિકા પરિણામ અવલમ્બનાધીન હોતા હૈ. અવલમ્બનકે અનિત્ય હોનેસે મનોવૃત્તિમેં અનિત્યતા તથા દુઃખરુપતા પ્રતીત હોતી હૈ. જબ વહી મનોવૃત્તિ પરમાનંદવૃત્તિ ભગવાનકો અવલંબન બના લેતી હૈ, તબ ભગવત્કી નિત્યતા તથા સુખસ્વરુપતાકે સંબંધસે નિત્ય સુખરુપા હો જાતી હૈ. અતઃ શ્રૃંગાર, હાસ્ય, કારુણ્ય,

શાન્ત આદિ નવ રસોમેંસે કિસી ભી રસકે સાથ હો, મનોવૃત્તિકા આલમ્બન યદિ ભગવાન હો જાય તો વહી સ્થાયી ભાવકો પ્રાપ્ત હોકર રસરુપ પરમાત્માકો અનુભવ કર સકતી હૈ. ક્યોંકિ આનન્દમય પરમાત્મા તો સર્વ રસોમેં પરિપૂર્ણ હૈ. કેવલ મંદ દષ્ટિ હોનેસે પરમાનંદરુપતાકી અભિવ્યક્તિ નહીં હોતી.

ફિર હમારી સર્વ ચિંતા ઉન્હેં રહેગી

કાર્તિક શુક્લા ચતુર્થી, ૧–૧૧–૬૨.

ગુરુરેકો જગત્સર્વં બ્રહ્માવિષ્ણુશિવાત્મકમ્ ।
ગુરોઃ પરતરં નાસ્તિ તસ્માત્ સમ્પૂજયેદ્ ગુરુમ્ ॥ (ગુરુગીતા– ૨૨૧)

ગોસ્વામીજી ગુરુવંદના કરતે સ્પષ્ટ કહતે હૈ કિ કૃપાસિંધુ ગુરુ નરરુપ હરિ હૈ. કબીરજી (ગુરુકો) ગોવિંદ કહતે હૈ. ગોવિન્દ, હરિ જબ તક નારાયન સ્વરુપમેં રહતે હૈ, તબ તક મનુષ્યકી મર્યાદિત સાંસારિક દૃષ્ટિ ઉસ સચ્ચિદાનંદ ઘનરુપ રાશિકી કોટિ સૂર્ય સમ તડિત પ્રભાકો દેખ હી નહીં પાતે હૈ. ક્યોંકિ ઈતના પ્રકાશ ઔર તેજ મનુષ્યકી આઁખે સહન હી નહીં કર પાતી. મનુષ્યોંકે સામને તો ભગવાનકો ભી મનુષ્યકે રુપમેં હી આના પડતા હૈ.

ગોસ્વામીજી ઈસીલિયે કહતે હૈં કિ સાક્ષાત્ ભગવાન હરિ હી નર રુપ ધારણ કરતે હૈ. ક્યોં ? જીવકો ભગવાનકા સ્વરુપ દેખનેમેં આ સકે ઈસલિયે.

માનો ઈસ તરફ જીવ હૈ તો દૂસરે છોર પર ભગવાન હૈ. ભગવાનકે તેજ પ્રકાશસે જીવકી આઁખે હી ચૌંધિયાં જાતી હૈ. અબ દોનોંકે બીચમેં સંબંધ કૈસે હો સકે ? તો સ્વયં શ્રી હરિ કરુણા કરકે નારાયણમેંસે નરરુપ ધારણ કર શ્રી ગુરુકે સ્વરુપમેં સ્વયં શ્રીહરિ હી જીવકે પાસ પહુઁચતે હૈ. ઈસ પ્રકાર શ્રી ગુરુકે સ્વરુપ ધારણ કરકે ભગવાન અપને તક પહુઁચનેકા માર્ગ જીવોંકે લિયે સુગમ બના દેતે હૈં.

બિના ગુરુકે માધ્યમ ભી ભગવાનકો પ્રાપ્ત કર સકતે હૈ. લેકિન ઈસમેં સત્ય, નીતિ, અહિંસા પર અસાધારણ શ્રદ્ધા, લગન તથા નિષ્ઠા હોની ચાહિયે ઔર માનવતાકા સાંગોપાંગ આચરણ દ્વારા સમ્યક્ નિર્વાહ હોના ચાહિયે. દૈવી સંપત્તિકી નિષ્ઠા ઔર લગન દ્વારા વહ બરાબર આત્મોન્નતિ પ્રાપ્ત કરેંગે.

સાધારણ બહુ સંખ્યક જનસમૂહકે લિયે તો ગુરુકે દ્વારા હી ભગવાનકે માર્ગ પર અગ્રસર હોના સુલભ પડતા હૈ. અનજાન લમ્બે માર્ગ અકેલે હી યાત્રા પ્રારંભ કરનેમેં જ્યાદહ કષ્ટ ઔર પરિશ્રમ ઉઠાને પડતે હૈ. શ્રી ગુરુકે આશ્રમ પહુઁચ જાનેમેં શ્રી ગુરુ ઉસ માર્ગકો સરલતાસે કૈસે પાર કરના યહ દિગ્દર્શિત કરતે હૈં. ઔર માર્ગમેં કહાઁ, કબ, કૈસે કૈસે અવરોધે આતે હૈં વહ ભી ગુરુદેવકો જ્ઞાત હોતા હૈ ઔર ઈન અવરોધોંસે હમારી રક્ષા ભી ગુરુદેવ કરતે હૈ. ગુરુદેવ માર્ગદર્શક ભી હૈ, રક્ષક ભી હૈ.

શિષ્યકો ગુરુમેં પૂર્ણ વિશ્વાસ– પૂર્ણ નિષ્ઠા ભર હોની ચાહિયે. તો બાકી સબ

ગુરુદેવ સમ્હાલ લેતે હૈ. ગુરુદેવકી શક્તિમેં, કૃપામેં, અટૂટ હાર્દિક શ્રદ્ધા હો કિ મેરે શ્રી ગુરુદેવ સર્વ સમર્થ હૈ ઔર સર્વ મનોરથોંકો પૂર્ણકામ કરનેવાલે સાક્ષાત્ કલ્પતરુ હૈ. એકબાર ઉનકે શ્રી ચરણોમેં અપનેકો સમર્પિત કર દિયા જાયેં, બસ ! ફિર હમારી સર્વ ચિન્તા ઉન્હેં રહેગી.

જીવન–મૃત્યુ

જબ તક પ્રાણવાયુકા સંચાર નાસિકા દ્વારા હોતા રહતા હૈ, તબ તક જીવન, ઔર પ્રાણવાયુકા ગમન આગમન બંદ હો જાતા હૈ તબ મૃત્યુ શબ્દકા પ્રયોગ હોતા હૈ.

જીવ, પ્રાણ ધારણે ધાતુસે જીવન શબ્દ બના હૈ. ઔર મૃડ, પ્રાણ ત્યાગસે મૃત્યુ શબ્દ બના હૈ. જબ તક પ્રાણવાયુ હૈ તબ તક અંધા ભી જીવિત કહા જાતા હૈ. પ્રાણવાયુકા સંબંધ શરીરસે હટ જાતા હૈ, તબ સભી ઈન્દ્રિયોંસે સંયુક્ત હોને પર ભી મૃત માના જાતા હૈ. ઈસલિયે પ્રાણકો સર્વસે ઉત્તમ માના હૈ (છાંદોગ્ય ઉપ.)

તો ક્યા પ્રાણ રહે તબ જીવન, પ્રાણ ન રહે તબ મૃત્યુ ? બસ ! ઈતના હી સત્ય યા તથ્ય હૈ ? યા જીવનમેં જીવન–મરણ–વ્યપદેશમેં (અભાવમેં) અન્ય ભી કોઈ તથ્ય હૈ ? ઈસ પ્રશ્નકો લેકર નાસ્તિક ઔર આસ્તિક દો વાદ ચલે હૈં.

નાસ્તિક કહતા હૈ કિ પંચભૂતોંકે સ્વ–સ્વ માત્રાકે મિલ જાને પર એક શક્તિ ઉત્પન્ન હો જાતી હૈ. યહ હૈ જીવન. ઈન પંચભૂતોંકા વિઘટન હોતા હૈ તબ મૃત્યુ. શરીરકે પૂર્વ ચૈતન્ય (જીવ) નામકી ન કોઈ સત્તા થી– ન મૃત્યુકે પશ્ચાત્ ઉસ શરીરસે સંબંધ રખનેવાલા તત્ત્વ કિસી લોક–લોકાંતર યા કિસી ભી રુપાન્તરમેં અવશેષ રહતા હૈ– જો શરીર દ્વારા કિયે ગયે ભલે–બુરે કર્મોંકા ફલ ભોગ કરે. ઈસલિયે આનંદપૂર્વક ઈસ શરીરરુપી આત્માકા કિન્હીં ભી સત્–અસત્ ઉપાયો દ્વારા આપ્યાયન કરતે રહો ઔર આનંદસે જીવન બીતાઓ.

ભસ્મીભૂતસ્ય દેહસ્ય પુનરાગમનં કુતઃ । ઋણં કૃત્વા ઘૃતં પિબેત્ ।

ઈસ સ્થિતિકે અનુસાર શરીરકી ઉત્પત્તિ કામાસક્ત પુરુષકે દેહ સંબંધકે અતિરિક્ત ઔર કુછ ભી નહીં હૈ.

આસ્તિક કહતા હૈ– યદિ જીવન ઔર મૃત્યુ અર્થાત્ શરીરકી ઉત્પત્તિ ઔર વિનાશકા કોઈ પરોક્ષ કારણ નહીં હૈ તો સભી મનુષ્ય સમાન રુપ, શરીર, આયુ, ભોગવાલે હોને ચાહિયે થે. વિષમતાકા ક્યા કારણ હૈ ? નાસ્તિક કહતા હૈ કિ કિસી દેશકી જલવાયુ, ખાન–પાન, આર્થિક વ્યવસ્થાકે ઢાંચેકે અનુસાર રુપ, આયુ, અવસ્થા નિર્ભર કરતી હૈ. આસ્તિક પૂછતા હૈ– જન્મસે અંધે ક્યોં ઉત્પન્ન હોતે હૈ ? ઔર ઈસકે પહલેકે યા બાદકે બચ્ચોમેં ક્યોં ઈસ પ્રકારકા ઐન્દ્રિયદોષ નહીં હૈ ?

તાત્પર્ય કિ યહ અવશ્ય માનના હોગા કિ હમારે જીવન–મૃત્યુકે સાથ ન કેવલ પ્રાણકા સંસર્ગ હૈ, અપિતુ ઔર ભી કોઈ ઈસ પ્રકારકે તત્ત્વ અવશ્ય હૈ જો પ્રાણકે

સહચારી યા અનુગામી હૈ. યહ તત્ત્વ સમુચ્ચ હોકર જૈસે ઈસ શરીરકો ધારણ કરતા હૈ, ઠીક ઉસી પ્રકારસે શરીરાન્તર ધારણ કી ક્ષમતા ભી રખતા હૈ. જૈસે ભૂલોકમેં ઈસ શરીર દ્વારા રહતા હૈ ઉસી પ્રકાર ઈસ લોકમેં દેહાન્તર ઔર લોકાન્તરમેં શરીરાન્તર પ્રાપ્ત કરનેકી ક્ષમતા ભી રખતા હૈ.

ઈસીલિયે લિંગશરીર (પંચજ્ઞાનેન્દ્રિય, પંચકર્મેન્દ્રિય, પંચપ્રાણ, મન ઔર બુદ્ધિ = સત્રહ તત્ત્વો) મેં પડા હુઆ ચૈતન્ય, અધિષ્ઠાનકા ચિદાભાસ– (યહ) જીવ શબ્દસે લિયા જાતા હૈ. સત્રહ તત્ત્વવાલા જીવ કર્માનુસાર શરીરાન્તરમેં ગતાગત કરતા રહતા હૈ. ઈસ પ્રકાર અધિષ્ઠાન ચૈતન્ય, લિંગદેહ ઔર ચિદાભાસ– ઈનકી કભી મૃત્યુ નહીં હોતી ઔર ન ઈનકા કભી જીવન હોતા હૈ. ઈનસે યુક્ત શરીરકા ગ્રહણ જન્મ ઔર ઉસ શરીરકા ત્યાગ, મૃત્યુ માની જાતી હૈ.

વાસાંસિ જીર્ણાનિ યથા વિહાય નવાનિ ગૃહણાતિ નરોડપરાણિ ।
તથા શરીરાણિ વિહાય જીર્ણાન્યન્યાનિ સંયાતિ નવાનિ દેહી ॥ (ગી.૨–૨૨)

પુરાને વસ્ત્રકે ત્યાગ ઔર ગ્રહણમેં કુછ નિમિત્ત હોતા હૈ. ઉસી પ્રકાર કર્મ નિમિત્તક હી દેહાંતરકે ધારણ કરનેકા કારણ હૈ.

છાંદોગ્ય ૬–૮–૪ મેં "સન્મૂલાઃ સૌમ્ય ઈમાઃ સર્વાઃ પ્રજાઃ સદાયતનાઃ સત્યપ્રતિષ્ઠઃ" કહકર સિદ્ધ કિયા ગયા હૈ કિ– સૌમ્ય ! ઈસ સમસ્ત સંસારકા મૂલ સત્‌તત્ત્વ હૈ ઔર ઈસ સબ પ્રજાકા એકમાત્ર સર્વાધિષ્ઠાન હૈ ઔર સબ પ્રજા સત્ તત્ત્વમેં હી સ્થિત હૈ.

ઈસ પ્રકાર, શરીરસે ભિન્ન, પ્રાણસે ભિન્ન, તથા ઈન્દ્રિયગ્રામસે ભિન્ન એક તત્ત્વ હૈ જો શરીરાન્તરોમેં ગતાગત કરતા હૈ ઔર જીવન તથા મૃત્યુ– યે દો ગતિયાં હૈ. વિચારણીય બાત યહ હૈ કિ આખિર વહ તત્ત્વ, જો પૂર્વોક્ત તીન વસ્તુઓંકા સંઘ હૈ, વહ કૈસે મનુષ્ય ઔર સ્ત્રીકે શુક્ર શોણિતમેં પહુઁચા ? કહાઁસે ગયા ? કૈસે ગયા ?

કાલ, સ્વભાવ, નિયતિ, યદૃચ્છા, ભૂત પ્રભૃતિ આત્મસંયોગ– શરીરકે કારણ હોતે હૈ. કેવલ આત્મા ઈસ સંબંધમેં કારણ નહી માના જાતા. અંકુર કા કારણ કેવલ બીજ નહીં હૈ, ન કેવલ ભૂમિ ઔર ન કેવલ કૃષક. બીજ, ભૂમિ, કૃષક, જલ, વાયુ સભી સમુહિત હોકર અંકુરકે કારણ બનતે હૈં. વહી એક તત્ત્વ બ્રહ્મ વ આત્મા સર્વત્ર હૈ. કર્માનુસાર ઉસીકા દેહાન્તરમેં પ્રવેશ–નિર્વેશ હોતા હૈ.

કોષીતકી બ્રહ્મોપનિષદમેં લિખા હૈ– લોગ ઈસ સંસારકો છોડકર પરલોકમેં જાતે સમય–પહલે ચંદ્રમામેં પહુઁચતે હૈ. યદિ ઉન જીવોંકે કર્મ તુરંત જન્મ લેને યોગ્ય હોતે હૈં તો વે વર્ષા દ્વારા ભૂમિ પર આ જાતે હૈ ઔર જિસ શરીરકે ઉપયોગી ઉનકે કર્મ હોતે હૈં ઉન શરીરોમેં વે પહુઁચ જાતે હૈ. કોઈ કીડે, પતંગે, પક્ષી, સિંહ, કોઈ મનુષ્ય, દેવ, ગંધર્વ, ઈત્યાદિ શરીરોમેં જન્મ ગ્રહણ કર લેતે હૈં.

મૃત્યુકા નામ સુનતે હી માનવ હૃદય કંપ જાતા હૈ. દેહ ત્યાગકે સમય

જીવાત્માકો ચાર પ્રકારકી યાતના સહન કરની પડતી હૈ. (૧) વિશ્લેષજ દુઃખ (૨) મોહજ દુઃખ (૩) અનુતાપજ દુઃખ (૪) આગામી દૃશ્યદર્શનજ દુઃખ.

અહંતા–મમતાસે સૂક્ષ્મ શરીર ભી સ્થૂલ શરીરસે એકરુપતા રખનેવાલા હો જાતા હૈ. જબ સ્થૂલસે ઉસે અલગ હોના પડતા હૈ તબ અસહય વેદનાકા અનુભવ કરના પડતા હૈ. અલગ હોનેકે પશ્ચાત્ સ્થૂલકા ભાર ભી ઉસે અકેલે પર આ જાતા હૈ. ઈસસે ભી પીડા બઢ જાતી હૈ. યહ હૈ– વિશ્લેષજ દુઃખ. ફિર મરણોન્મુખ પ્રાણીકે પાસ ચારોં ઔર કુટુમ્બીજન ઘેરે રહતે હૈં. તબ મોહ ઉસે અત્યંત સંતપ્ત કરતા હૈ કિ હાય ! મૈં જિનસે પલ ભર ભી પૃથક હોના નહીં ચાહતા થા– ઉન્હેં છોડનેકે લિયે વિવશ હૂઁ. ઈસીકો મોહજ દુઃખ કહા હૈં.

મૈંને પાપ હી પાપ કિયે. ભગવદ્ ભજન, સાધુ સેવા, દાન, પરમાર્થ, સત્કર્મ આદિ પુણ્ય કાર્ય નહીં કિયે. ઐસા અનુતાપ અસહ્ય વેદના દેતા હૈ. ઈસીકા નામ અનુતાપજ દુઃખ હૈ. મૃત્યુકે સમય ભાવી દૃશ્ય ઉપસ્થિત હો જાતા હૈ. જિસસે પાપાત્માકો બડી ઘબરાહટ હોતી હૈ કિ અબ મુઝે અકેલે હી રૌરવાદિ ભયંકર નરકોમેં યાતનાયે ભોગની પડેગી. કોઈ કુટુમ્બીજન ઉસીમેં સાથ નહીં દેગા. યમદૂતોંકો દેખકર સુમૂર્ષુણકા હૃદય ભયભીત હો જાતા હૈ. ભયકે કારણ શય્યામેં હી મલમૂત્રકા ત્યાગ તક હો જાતા હૈ. ઈસીકો આગામી દૃશ્યદર્શનજ દુઃખ કહા હૈ.

ક્યા કુકર્મોંકા દુષ્પરિણામ ભોગના નહીં પડેગા ?

મૃત્યુકે સમય મનુષ્યકી કૈસી કિતની અસહાય દશા હો જાતી હૈ ? દેખા હૈ ન ? સો ક્યોં ભૂલે હુએ હો ? ક્યા યહ મૃત્યુ મેરેસે, આપસે યા કિસીસે ભી દૂર રહનેવાલી હૈ ? સોચો તો...!! તબ સાથમેં ક્યા આયેગા ? ઘર, જમીન, પત્ની–પુત્ર–પરિવાર, ધન–સંપત્તિ ઈત્યાદિકે લિયે જીવન ભર કિતને અન્યાય, અનીતિકાર્ય કિયે ! ઔર અપને ધર્મકર્તવ્ય યા લોક–પરલોકકી ભી પરવા નહીં કરતે હો, કિતનોંકા હક માર રહે હો, કિતનોંકો બિના કારણ અન્યાય અનીતિકે દ્વારા અસહ્ય પીડા, ઉદ્વેગ પહુઁચાતે રહે હો ! તો ક્યા આખિર સમય પર યા મૃત્યુકે બાદકે જીવનમેં ઈન કુકર્મોંકા દુષ્પરિણામ નહીં ભોગના પડેગા ? યદિ ઐસા નહીં સમઝ રહે હો તો યહ ભૂલ હૈ. સત્કર્મ યા દુષ્કર્મકે પરિણામોંકો ભોગે બિના કિસીકા છૂટકા નહીં હૈં !!!

જીવન ક્યા હૈ ? ભૂતકાલ થા વહી વર્તમાનકાલ હૈ આજ તુમ્હારા ! જો તુમ્હારા આજકા વર્તમાન કાલકા જીવન હૈ વૈસા હી જીવન ફલ રુપમેં હૈ તુમ્હારા ભવિષ્ય બનેગા. અબ તુમ સોચો ! ભવિષ્યકા જીવન તુમ સ્વયમ્ હી આજ કૈસા બના રહે હો ? કિસ પ્રકારકે ઢાંચેમેં તુમ જીવન બીતા રહે હો ? વહી ઢાંચા હૈ તુમ્હારે મૃત્યુકે બાદકા !!

મુઝે કોઈ સ્વર્ગ–નર્કકે બારેમેં પૂછતા હૈ તબ યહી વિચાર આતા હૈ કિ ભાઈ ! મૃત્યુકે બાદકે જીવનકી ચિંતા કરતે હો તો મૃત્યુકે પહલેકે જીવનકી ચિંતા ભી કરો

ન !! મૈં કહતા હૂઁ કિ સ્વર્ગ યા નર્ક યહીં પર જીતે જી– પ્રાપ્ત હોતે હૈ. મૃત્યુકે બાદ સ્વર્ગ, નર્ક યા મોક્ષકી પ્રાપ્તિ હોતી હૈ ઐસા સમઝના ભૂલ હૈં.

તુમ્હે તુષ્ટિ વ આનંદાનુભૂતિ કિતની હૈ ? તુમ્હે નિરુત્સાહ, નિષ્ક્રિયતા, પ્રમાદ, મોહાંધકાર કિતને હૈ ? તુમ્હે રાગ–દ્વેષ–જલન, વાસનાગ્નિ કિતની હૈં ? યે સારી બાતેં અંતઃકરણકો ખૂબ ટટોલ–ટટોલ કર સહી–સહી જાનો ઔર સહી સહી ઉત્તર દો. તબ ફિર મૈં ફૌરન બતા દૂઁગા– સ્વર્ગ, નર્ક, મોક્ષ, પુનર્જન્મ કહાઁ હૈં ઔર તુમ્હારે ઉનમેંસે કિતની દૂર હૈં !!

સ્વર્ગ–નર્કકી કલ્પનાઓંમેં રહના સબકો પ્રિય લગતા હૈ, પરંતુ વાસ્તવિક શુભાશુભ જીવનવ્યવહારોંકે બારેમેં સોચના–સમઝના નહીં હૈં– યહી બડી ભારી વિડંબના હૈ. સુખ વ ભલા અચ્છા લગતા હૈ– સબ કોઈ ચાહતા હૈ. પરન્તુ સુખ ક્યા ? ભલા ક્યા ?ઔર કિસ પ્રકાર પ્રાપ્ત કિયા જા સકતા હૈ ? ઈસકો સમઝનેકો તૈયાર હી નહીં હૈ– યહી આશ્ચર્ય !!

મૈં કૌન હૂઁ ? કહાઁસે આયા હૂઁ ? ક્યોં આયા હૂઁ ? ઈસ શરીરમેં આયા ઉસકે પહલે ભી મેરી કોઈ સ્થિતિ, સત્તા થી યા નહીં ? અગર થી, તો ક્યા ઔર કહાઁ થી ? અબ ઈસ શરીર છૂટનેકે પશ્ચાત્ મેરી ક્યા સ્થિતિ હોગી ? ક્યા સત્તા હોગી ? ક્યા ગતિ હોગી ? કહાઁ જાઉંગા ?

મૃત્યુકે બાદ ક્યા હૈ ? મેરા ક્યા હોગા ? અગર જીવન–મૃત્યુકે માધ્યમકે દ્વારા ભી શાશ્વત આત્મચૈતન્ય તત્ત્વકા અખંડ પ્રવાહ રહતા હો તો વહ કિસ પ્રકારસે રહતા હૈ ? યહાઁ જો કુછ ભી હૈ, સબ પરિવર્તનશીલ હૈ, પરન્તુ ઉનકા અધિષ્ઠાન (આધાર) જો આત્મતત્ત્વ હી શાશ્વત હૈ. હમ ઉસીકો ભૂલે હુએ રહતે હૈં. ઈસીલિયે બુદ્ધિકા પ્રથમ કર્તવ્ય યહી હૈ કિ ઈસ પરિવર્તનશીલમેં શાશ્વત તત્ત્વ ક્યા હૈ ઉસે જાનનેકો પ્રવૃત્ત હોના.

શ્રી ગુરુદેવને ફોટૂકે નીચે લિખા– જીવનસે થકના ઠીક હૈ ? સાધન સંપત્તિ હી સત્ય સંપત્તિ હૈં. પશ્ચાત્ શ્રી ગુરુદેવને કહા– મહાત્માકી જટા કુછ કુછ બઢ ગઈ થી. પૂર્વકી ઔર જા રહે થે. માર્ગમેં પશ્ચિમકી વાયુકી ઝકોરોંસે જટાકે બાલ મુઁહ પર આઁખો પર આવરણ કરને લગેં, તો મહાત્મા ઝટપટ પશ્ચિમકી ઔર મૂડ ગયે ઔર બસ ! પશ્ચિમકો ચલતે ભયે. સાધુકો ક્યા પૂર્વ, ક્યા પશ્ચિમ ! સબ દિશા બરાબર. "વસુધૈવ કુટુમ્બકમ્" તો હૈ. કોઈ એક સીમિત પરિવાર, ઘર, જાયદાદ, ખેત, વાડી આદિ તો હોતે નહીં હૈં !!

કેવલ લંગોટી ભર ઘૂમતે સાધૂને જબ અમુક નિશ્ચિત્ ગાઁવકા રાસ્તા પૂછા તો લોગોને હઁસકર કહા– નિશ્ચિત્ ગામકા નામ ક્યોં પૂછતે હો બાબાજી ? જો ગામ આવે સો હી અપના !

ઉત્તમ ભજન હૃદયકા અભ્યાસ હૈ

પુષ્કર, ૫–૧૧–૬૨. શ્રી ગુરુદેવ :– ભજનકે અભ્યાસકા મૂલ મૌન ઔર એકાંત હૈ. ઉત્તમ ભજન હૃદયકા અભ્યાસ હૈ. જિસને ત્યાગ કિયા હૈ, વહ દયાવાન હોતા હૈ. ઉદારતાસે હી ઈર્ષા છૂટતી હૈ. એક સંતને કિસી એકાંતી જિજ્ઞાસુસે પૂછા કિ તૂ અકેલા ક્યોં રહતા હૈ ? સંગકા ત્યાગ ક્યોં કિયા હૈ ? જિજ્ઞાસુને કહા કિ મૈં અપને કાર્ય મેં હી ઐસા મગ્ન વ વ્યસ્ત હૂઁ કિ કિસીકે સંગકી ઈચ્છા નહીં હોતી. સંતને પૂછા કિ વહ કૌનસા કાર્ય હૈ ? તબ જિજ્ઞાસુને હાથ જોડકર કહા કિ ક્ષણક્ષણમેં, અહર્નિશ ભગવાનકે ઉપકાર હોતે રહતે હૈં ઔર મુઝસે પાપ હોતે રહતે હૈ. તો મૈં અપને પાપોંકો ક્ષમા કરાતા રહતા હૂઁ ઔર ભગવાનકે ઉપકારોંકા ધન્યવાદ કરતા રહતા હૂઁ. ઈસ કારણ મુઝે કિસીકે સંગકા અવકાશ નહીં રહતા હૈ. ઔર ન તો સંગકી અભિલાષા કર સકતા હૂઁ.

આજ મૈં સબકા સ્વાગત કરતા હૂઁ. પૂછતા હૂઁ કિ ક્યા હાલ હૈ ? કૈસા ચલતા હૈ ? પહલે પરસપર એક–દૂસરેકે વ્યવહારકી બાત નહીં પૂછતે થે– સાધૂ સમાજકી બાત કરતા હૂઁ. બડે વિચિત્ર સાધુ હોતે થે. અયોધ્યાજીકી બાત હૈ– હનુમાનગઢીકે સંતનિવાસમેં હમ બહુતસે સંતમંડલીકે સાથ રહે હુયે થે. રાત્રિકે શાંત સમયમેં દૂસરે યાત્રિ સંત પધારેં. હમમેંસે એકને ઉનકો પહચાના તો પૂછા કિ મહારાજજી દંડવત, કહિયે ક્યા હાલ હૈ ? તબ ઉન્હોંને કહા કિ જિસકો પ્રાપ્ત કરકે સુખ પ્રાપ્ત હોતા હૈ ઉસકો પ્રાપ્ત કરના મેરે હાથમેં નહીં હૈં, ઔર કર્મોકે કરકે દુઃખ પ્રાપ્ત હોતા હૈ ઉનકો નિવૃત્ત કરના ભી મુઝસે નહીં હો સકતા. તો મૈં સર્વદા ચિંતામેં રહતા હૂઁ. યે કાર્ય તો મેરે ભગવાનકે હાથમેં હૈ. ઈસીલિયે મેરે સમાન દુઃખી ઔર અનાથ કોઈ નહીં હૈ !

મુજે કભી કભી પ્રશ્ન પૂછા જાતા હૈ કિ આપકી ઉમ્ર કિતની હૈ ? હમારી સાધૂકી ભાષામેં ઈસકા ઉત્તર યહી હો સકતા હૈ કિ મૈં તો મહાપાપી હૂઁ. અત્યંત અશક્ત–નિર્બલ હૂઁ. અપની પ્રારબ્ધકો પડા પડા ભોગતા હૂઁ ઔર કાલકી ઓર ખડા નિહારતા હૂઁ.

અબ ઉમ્ર ભી ક્યા કહે ? જબ કિ પ્રાતઃકાલ તો ઉઠે હૈ ! લેકિન ઈતના ભી નિશ્ચિત્ નહીં હોતા હૈ કિ હમ રાત્રિ પર્યંત જિંદે હી હોંગે. કાલકે ચકકી ગતિકો તો દેખો ઔર સોચો !!

દયા ઔર ક્રોધ

પ્રાણી માત્રકે પ્રતિ કર્મસે, મનસે તથા વાણીસે સદા સર્વદા અદ્રોહપૂર્વક રહના, દયા કરના ઔર દાન દેના; યહ સત્પુરુષકા સનાતન ધર્મ હૈ. દયા સર્વ ધર્મકા મૂલ હૈ. જિસમેં દયા નહીં હોતી હૈ ઉસમેં સર્વ પ્રકારકી ન્યૂનતા હોતી હૈ. ઈસીલિયે દયા બિનાકા માનવ–માનવ નહીં હૈ. અપિતુ દાનવ હૈ.

દયા ધર્મકા મૂલ હૈ પાપ મૂલ અભિમાન ।
તુલસી દયા ન છાંડિયે જબ લગ ઘટમેં પ્રાન ।।

તુલસી હાય ગરીબકી કબહું ન ખાલી જાય ।
મુવે ઢોરકે ચામસે લોહા ભસ્મ હો જાય ।।

ક્રોધ– જિસકે હૃદયમેં દયા નહીં હોતી હૈ ઉસકો ક્રોધ જ્યાદહ હોતા હૈ. ક્રોધીકે અંતઃકરણમેં અચ્છે શુભ વિચારકે બદલે બુરે અશુભ વિચાર રહતે હૈ. કિસીકે ઉપર ક્રોધ ક્યોં કરતે હો ? જબ તુમારી ઈચ્છાકે વિપરીત હોતા હૈ તબ ક્રોધ ક્યોં કરતે હો ? તુમારી ઈચ્છાકે અનુકૂલ સબકુછ હોવે યહ તો કદાપિ કાલ હોનેવાલા નહીં હૈ. કિસીસે ભૂલ હો ગઈ, તો ભૂલ કરનેવાલેકે પ્રતિ ક્રોધ નહીં કરના ચાહિયે, પરંતુ દયાભાવ રખના ચાહિયે.

ઈસીલિયે કહા ગયા હૈ કિ જિસકે હૃદયમેં દયા નહીં હોતી હૈ વહ ક્રોધી હોતા હૈ. દયા હોવે તો ક્રોધ આતે હી દયા ભી આયેગી તો ફૌરન ખ્યાલ આયેગા કિ ક્રોધ કરકે સામનેવાલેકો મૈં કિતની વ્યથા ઔર કિતની પીડા પહુઁચાતા હૂઁ! તો દયા હોતી હૈ– તો ક્રોધ નિર્બલ પડ જાતા હૈ ઔર નાશ હો જાતા હૈ.

ક્રોધીકો ચાંડાલ કહા ગયા હૈ. પક્ષિઓમેં કૌઆ ચાંડાલ હૈ, પશુઓમેં ગદ્ધા ચાંડાલ હૈ, મનુષ્યોમેં ક્રોધી ચાંડાલ હે ઔર નિંદક તો સર્વમેં ચાંડાલ હે.

"ચાંદ્રોદય" નામકે ગ્રંથમેં કથા હૈ કિ ભગવદ્ ભક્તિકે પ્રભાવસે આસુરી સંપત્તિ સબ દુઃખી હોને લગી. સબ નિરાશ્રિત હોને લગી, તો સબકી સભા બૈઠી કિ ક્યોં હમ નિરાશ્રિત હોતે જા રહે હૈ ? સબકો અપના કાર્યક્ષેત્ર બરાબર સમ્હાલના ચાહિયે, છોડના નહીં ચાહિયે. સબકે કાર્યોકી રિપોર્ટ લેને લગે. જબ ક્રોધકી બારી આઈ તો ક્રોધને અપની રિપોર્ટ દેતે હુએ કહા કિ– "અન્ધી કરોમિ ભુવનં બધિરી કરોમિ ધીરં સચેતનમચેતનતાં નયામિ ।।" અર્થાત્ "મૈં તો સંસારકો અંધા ઔર બધીર કર દેતા હૂઁ. તથા ધીર, સચેતનકો અચેતન કરતા હૂઁ." ક્રોધી અપને કર્મોકો દેખતા નહીં હૈ ઔર અપના હિત ભી દેખતા નહીં હૈ.

ક્રોધસે પૈશુન્ય અર્થાત્ એકકી બાત દૂસરેકો કરનેકા દુર્ગુણ આતા હૈ. સાહસ અર્થાત્ બિના વિચારકી ચાહે વૈસી ક્રિયા કરના યહ ભી ક્રોધકા દુર્ગુણ હૈ. દ્રોહ અર્થાત્ કપટ–છલસે દૂસરેકી હાનિ કરના– હિંસા કરના, યહ ક્રોધકા તીસરા દુર્ગુણ હૈ. ચૌથા અવગુણ હૈ– ઈર્ષા = દૂસરેકે સદ્ગુણ ઔર વિકાસ સહન ન હોના ઔર ઈસીલિયે દૂસરેકે દોષ દિખાતે રહના, પ્રકટ કરતે રહના. નહીં હોવે તો મિથ્યા દોષ લગાતે રહના. અસૂયા યાની નિંદા. ક્રોધવૃત્તિમેં વૈરવૃત્તિ રહતી હૈ. ઈસીલિયે નિંદા ક્રોધકા હી અવગુણ હૈ.

અર્થ દૂષણ ભી ક્રોધકા અવગુણ હૈ. અર્થદૂષણ અર્થાત્ પરાઈ સંપત્તિકા હરણ કરના. ગાલીયાઁ બોલના યહ તો ક્રોધકા સાક્ષાત્ મૂર્તિમાન અવગુણ હૈ. ક્યોંકિ ગાલીયાઁ બોલતે સમય મુખ પર ક્રોધ મૂર્તિમાન હોતા હૈ. હોઠ ફડફડને લગતે હૈં, ભૌંહે તિરછી હોકર ફડફડને લગતી હૈ. નાક, કપોલ તક ક્રોધકે મારે લાલ–લાલ હોકર ફડફડને

લગતે હૈં ઔર ગાલીયાઁ કા ધારાપ્રવાહ જોશમેં બહતા હૈ. ગાલીયોંસે આતે ક્રોધકા સાક્ષાત્કાર ફિર પારુષ્યમેં હોતા હૈ. અર્થાત્ ક્રોધાવેશમેં દૂસરેકો પીટનેકો દોડના. પીટને લગના.

ઈતને આઠ અવગુણ ક્રોધમેંસે ઉત્પન્ન હોતે હૈ. ક્રોધકે કારણ ઉપસ્થિત હોને પર ભી ક્રોધ નહીં કરના, અથવા કોઈ હમારી નિંદા કરતા હૈ યા કોઈ હમકો મારનેકો આતા હૈ, ઐસે સમય પર ભી જો શાંત રહે ઉસકો હી અક્રોધ કહા જાતા હૈ. જો મનુષ્ય કામ ઔર ક્રોધકે વેગકો– ઉનકે ઉત્પન્ન હોતે હી અપને શરીરકી મૃત્યુ પર્યંત કાબૂમેં રખનેમેં શક્તિમાન હૈં વહી યોગી હૈ ઔર સુખી હૈં– ઐસા ગીતાજીમેં કહા હૈં–

શક્નોતીહૈવ યઃ સોઢું પ્રાકશરીરવિમોક્ષણાત્ ।
કામક્રોધોદ્ભવં વેગં સ યુક્તઃ સ સુખી નરઃ ॥ (૫–૨૩)

ઔર ભી કહા હૈ–

દુઃખેષ્વનુદ્વિગ્નમનાઃ સુખેષુ વિગત સ્પૃહઃ ।
વીતરાગમય ક્રોધઃ સ્થિતધીર્મુનિરુચ્યતે ॥ (૨–૫૩)

અર્થાત્ "દુઃખકે સમયમેં જિસકા હૃદય ઉદ્વેગરહિત હૈ, સુખોમેં ઈચ્છા રહિત હૈ તથા જો રાગ, ભય ઔર ક્રોધસે રહિત હૈ, વહ મુનિ સ્થિર બુદ્ધિ હૈં." આસુરં સ્વભાવવશ કોઈ કિસીકો ગાલી દેતા હૈ તો ઉસકો પ્રત્યુત્તરમેં ગાલી દી જાતી હૈ સામનેકી વ્યક્તિ તામસ પ્રધાન પ્રકૃતિકી હોગી તો ગાલીકે પ્રત્યુત્તરમેં ગાલી દેનેવાલેકો થપ્પડ માર દેગા. ગાલીકે બદલે થપ્પડ પડને પર ઝઘડાકા રુપ બઢેગા હી.

ઈસસે ઊંચી કોટિકી વ્યક્તિ હોગી તો વહ સામને પ્રત્યુત્તરમેં ગાલી નહીં દેકર ઉસ સમય તો ગાલી સહન કર લેતી હૈ, કિન્તુ મનમેં દ્વેષ રખકર ઉસકા અનિષ્ટ ચાહતી હૈં. ઈસસે ભી ઊંચી કોટિકી વ્યક્તિ હોગી તો વહ ગાલી સહન કર લેતી હૈ ઔર મનમેં ભી કોઈ દ્વેષ નહીં રખતી હૈ, લેકિન ઐસે આસુરી સ્વભાવવાલે ઔર ગાલી બોલનેવાલોંકા સંસર્ગ ફિર નહીં કરતી હૈં. ઈસસે ભી ઊંચી કોટિકી વ્યક્તિ હોગી તો વહ ગાલી બોલનેવાલે, અપકાર કરનેવાલેકે પ્રતિ રાગદ્વેષ નહીં રખતી હૈ, જો ભી દુઃખ કષ્ટ દેતે હૈં વહ સબકુછ સહન કરતી હૈ, ઔર દૈવવશાત્ ગાલી બોલનેવાલે કોઈ મુશ્કેલીમેં ફઁસતા હૈ તબ ઉસકે અપકારકે બદલેમેં ઉપકાર કરકે ઉસકો બચાકર સુખ દેતી હૈ !!

સત્પુરુષકા– સજ્જનકા યહી લક્ષણ હૈં કિ વે જિસકે ભી સંપર્કમેં, સમાગમમેં આતે હૈં તબ ઉસકે જો સદ્ગુણ હૈં ઉસીકે ઉપર લક્ષ્ય દેકર ઉસીકો ગ્રહણ કરતે હૈં ઔર અવગુણકે પ્રતિ દુર્લક્ષ કરતે હૈં. ઈસીકો હંસવૃત્તિ કહી હૈં. ઉપકાર કરનેવાલોકે સાથ તો સબ કોઈ ભલાઈસે રહતે હૈં તો ઈસમેં તો કોઈ વિશેષતા, સાધુતા યા અચ્છાપન નહીં હૈ; લેકિન અપકાર કરનેવાલે કે સાથ ભી ભલાઈ કરેં અર્થાત્ ભલી પ્રકારસે બોલે, રહેં ઈત્યાદિ ભલાઈસે રહેં, વહ સાધુ અર્થાત્ સજ્જન હૈં.

શ્રદ્ધા શ્રી ગુરુદેવમેં

૭–૧૧–૬૨. શ્રી ગુરુદેવ :– શ્રદ્ધાસે હી સાધનમાર્ગમેં આગે બઢના સંભવ હૈ. સદ્ગુરુમેં દૃઢ શ્રદ્ધા રખો. સદ્ગુરુકી શક્તિ–સામર્થ્યમેં ઔર દિવ્યતામેં શ્રદ્ધા રખો. સદ્ગુરુ લક્ષ્ય તક જરુર પહુઁચાયેંગે હી, કલ્યાણ કરેંગે હી. ઐસી ખૂબ વિશ્વાસ ઔર જ્ઞાનયુક્ત શ્રદ્ધા રખો.

સદ્ગુરુકે આશ્રમમેં આ જાને પર મેરા કલ્યાણ નિશ્ચિત્ હૈ હી. ઐસી દૃઢ નિષ્ઠા રખો. સદ્ગુરુકે આદેશોંકા પાલન ઈસ દઢ નિષ્ઠાસે કરો. "શ્રદ્ધા હૈ, નિષ્ઠા હૈં." ઐસા કહતે હો પરન્તુ કહને ભરસે ક્યા હો જાતા હૈ ? શ્રદ્ધા– વિશ્વાસ હૈ તો આજ્ઞાકા પાલન સત્ય નિષ્ઠાસે ક્યોં નહીં કર રહે હો ? આદેશોંકા અનુસરણ કરતે નહીં– ઐસી પોલી શ્રદ્ધા–નિષ્ઠાકો મૈં ચતુરતા સમઝતા હૂઁ.

ઈસકા આશય યહ નહીં સમઝ લેના કિ પ્રશ્ન યા શંકાકા ભી મૈં વિરોધી હૂઁ. પ્રશ્નોંકે ઉત્તર, શંકાઓંકે સમાધાન તો અવશ્ય પ્રાપ્ત કર લેના હી ચાહિયે. તભી ગન શાંત ભાવકો પ્રાપ્ત કરતા જાતા હૈ. પરન્તુ એક બાત અવશ્ય ધ્યાનમેં રખની ચાહિયે કિ પ્રશ્ન ઔર શંકાઓમેં ભી તર્કકી મર્યાદા હો. કેવલ વાણીવિલાસ યા વિદ્વતાપૂર્ણ વાદવિવાદ કરતે રહનેવાલોંકી બુદ્ધિ ભ્રમિત હો જાતી હૈ. વિદ્વતા યા વાણીવિલાસકી ઓર લે જાનેવાલી બુદ્ધિ મહાન વિઘ્ન હૈ– જો લક્ષ્ય ભ્રષ્ટ કરા દેતી હૈ.

એક બાલસ્મૃતિ

પુષ્કર, ૧૦–૧૧–૬૨. શ્રી ગુરુદેવને બતાયા :– કાર્તિક શુકલ એકાદશીસે પૂર્ણિમા તકકા બડા ભારી મેલા પુષ્કરરાજમેં હર સાલ ભરતા હૈ. દો–તીન લાખ મનુષ્ય–યાત્રિયોં ઔર કઈ હજારો પશુઓંકી ચહલ પહલ ઈન દિનોમેં હોતી હૈં. (શ્રી ગુરુદેવને અપની એક બાલસ્મૃતિ કહી) મેરે દો બડે ભાઈઓંકે સાથ મૈં બાલ્યકાલમેં પાસમેં નાચન ગાઁવમેં પઢનેકો જાતા થા. મૈં છઃ સાલકા થા તબસે હઠ કરકે પઢનેકો જાતા થા. બડે ભાઇકી શાદી હો ગઈ થી. બહનકી શાદી પૂનાકે ચંદ્રશેખર કડાકાકે સાથ હુઈ થી. પ્રપિતા ગ્વાલિયર રાજકે રાજપુરોહિત થે. વહાઁ શોપુર ગાઁવમેં ૧૮૦૦૦ રુપયેકી જાગીર થી. અબ ભી હોગી. મૈંને ગૃહત્યાગ કિયા બાદમેં ૫–૭ સાલમેં હી બડે ભાઈકી મૃત્યુ હો ગઈ. ઐસા અનાયાસ જાનનેમેં આયા થા.

એકબાર ભાભીકી ઈચ્છા હુઈ મેલેમેં ઘૂમનેકો જાનેકી. આઈને (માઁ ને) કહા કિ મેલેમેં લોગોંકી ભીડમેં ધક્કાધક્કીકે અતિરિક્ત ક્યા હૈ ? ઈતની ભીડમેં પરેશાન હો જાઓગે. લેકિન ભાભીકી ઈચ્છા અતિ પ્રબલ હો જાને પર દાદાકો (બડેભાઈ) નિશ્ચય કરના પડા કિ ચલો ભાઈ, મેલેમેં લે હી ચલો.

દાદાને મઝલે દોનો ભાઈકો ઔર મુઝે ભી સાથ ચલનેકો કહા ઔર એક સ્કીમ (આયોજન) તીનોં ભાઈને આપસમેં સમઝ લી. ભાભી તૈયાર હુઈ ઔર ઘરસે

નિકલતે સમય તીનોં ભાઈ ભાભીકે અગલ બગલ રહે. સ્કીમકે અનુસાર દાદાને ભાભીકો જરા સા ધક્કા દિયા તો ભાભી મજલે ભાઈકે સાથ ટકરાઈ. તબ મજલે ભાઈને વાપસીમેં જરા સા ધક્કા દિયા તો ભાભી દાદાસે ટકરાઈ. ઈસ પ્રકાર ભાભી ભાઈઓંકે બીચમેં ધક્કા ખાતી રહી. તબ આખિર ભાભીને કહા કિ યહ ક્યા કર રહે હો ? દાદાને હઁસકર કહા તુમ્હેં મેલેમેં ઘૂમા રહે હૈં ! મેલેમેં પરાયોંસે ધક્કે ભોગોગી, ઈસસે તો અચ્છા હી હૈ કિ હમ હી યહાઁ મેલેકી સેર કરા દેવેં.

ભાભીકી સમઝમેં બાત આ ગઈ. મેલેમેં ઘૂમને જાનેકી બાત છોડ દી. ફિર કભી નહીં બોલી.

સન્ ૧૮૧૦મેં અનસૂયાજીમેં ઔર સન્ ૧૮૯૧ યા ૧૮૯૨મેં ચિત્રકૂટ આયા થા. રાણી વિકટોરિયાને ઈસ્ટઈન્ડિયા કંપનીસે રાજવહીવટ સમ્હાલા તબ મૈં અનસૂયાજીમેં થા. કઈ બાર પૈદલ હી ભારત–ભ્રમણ કર ચુકા હૂઁ. કાશ્મીર, હિમાલયકા કોને કોના જાનતા હૂઁ, ઘૂમા હૂઁ. બર્મા, તિબ્બત, નેપાલ, સિલોન કા ભ્રમણ કિયા હૈ. વહાઁ રહા ભી હૂઁ.

માઁ કે વાત્સલ્ય તો દેખો ! પૂરી રામકૂટી ખાલી હો ગઈ. સબ ઉઠ ચલે ગયે. માઁ મેરે આરામકે હેતુ ખુદ કટુતા મોલ લે રહી હૈં. એક પુરાના કવિત યાદ આ ગયા. શ્રી કૃષ્ણ અકેલે હી ગોવર્ધન ધારણ કર રહે હૈ. દેખકર જસોદા માઁ તણક ઉઠી કિ અરે વાહ ! મેરે હી પુત્ર પર સારા ભાર ? ક્યા મેરા પુત્ર માઁગકે લાયા ગયા હૈ ? સબકા સ્વાર્થ સમાયા હૈ તો સબકો સહયોગ દેના ચાહિયે.

સબહિકે ગોધન હૈ, સબહિકે ગ્વાલબાલ ।
સબહિકો પરિઆય દાનનકી ભીર હૈ ।।
સબહિં પૈ બરસત હૈ ગોરા ધાર મેહ યહ ।
સબહિકી છાતિ છેદ ફારત સમીર હૈ ।।
મેરે હિ અનોખો યહ બેટો હૈ કિ માંગી આન્યો ।
બોજીલ પહાર તરે કોમલ શરીર હૈ ।।
ગિરિ બાંકે કરતે ઘરીક કીન લેય કોઉ ।
સબહિ અહિર પૈન કાહુ હિય પીર હૈ ।।

અવધૂત કૌન ?

૨૦–૧૧–૬૨. શ્રી ગુરુદેવ :– શ્રી શિવજીકી પ્રાર્થના કરેં કિ હમેં અશુભ કર્મોંસે નિવૃત્ત હોનેમેં સહાયક બનો. બલ દો. શ્રીરામજીકી પ્રાર્થના કરેં કિ હમેં શુભકર્મોમેં પ્રવૃત્ત હોનેકી પ્રેરણા વ સામર્થ્ય કૃપા કરકે દેં. તાકિ આપકે હી સમાન ઊચ્ચ ગુણોંકો આધાન કરતે કરતે હમ જીવન યાપન કરે. આપકી બતાઇ હુઈ શૈલીકા જીવન હમ બનાયેં.

શુભકર્મોકી પ્રવૃત્તિ અર્થાત્ શુદ્ધ વ્યવહાર યુક્ત જીવન બનાનેકે લિયે પુષ્કરવાસ શ્રેષ્ઠ હૈ, પરન્તુ દુષ્કર. પુષ્કરમેં રહના યાનિ તપશ્ચર્યા. સાધન—સુવિધા કમ.

પાત્રમાંહી ઝોલી ગહી રાખે, યોગી ભિક્ષા માઁગન જાઈ ।
જાગૈ જગત સોવહી ગોરખ, ઐસા શબ્દ સુનાવૈ આઈ ॥
ભિક્ષા ફિરૈ બહુત ગુરુ તાકૂં, સો યહ ભિક્ષા ચેલે ખાઈ ॥
"સુંદર" યોગી યુગ યુગ જીવૈ, તા અબધૂતકી દૂર બલાઈ ॥

ચિત્તવૃત્તિનિરોધકી સામર્થ્યવાલા યોગી અંતઃકરણકે પાત્રમેં વૃત્તિકી ઝૌલી પકડકર નિજાનંદકી ભિક્ષા માઁગને જાતા હૈ. અજ્ઞાની જીવોંકા સમૂહ જગત્—શબ્દાદિ વિષયોમેં જાગતા હૈ, ઔર ગોરખ અર્થાત્— ઈન્દ્રિયોંકી નિષિદ્ધ વિષયોમેંસે રક્ષા કરનેવાલા યોગી ઉન વિષયોમેં સોતા હૈ. નિજાનંદકી ભિક્ષાકે લિયે બહુત યોગી ગુરુઓને પુરુષાર્થ કિયા હૈ ઔર પથનિર્દેશ કિયા હૈ. વહી નિજાનંદકી ભિક્ષા ઈસ ગોરખ જીવને— શિષ્યને ખાઈ. ઔર ઐસે અવધૂતકે સર્વ દુઃખ દૂર હોતે હૈં.

હરિભાઈકો શાંત બૈઠે દેખકર— શ્રી ગુરુદેવ :— હરિભાઈ ! શાંત કૌન ? હરિભાઈ :— આજ મૈં જવાબમેં કુછ નહીં કહૂઁગા. શ્રી ગુરુદેવ :— ક્યોં ? ક્યા બાત હુઈ હૈ આજ ? હરિભાઈ :— કુછ ખાસ બાત નહીં હૈ. માઁ કહતી હૈ કિ તુમ તો અપના હી જ્ઞાન બોલને લગતે હો !

શ્રી ગુરુદેવ— (ખૂબ હઁસને કે પશ્ચાત્) અચ્છા.... તો યહ બાત હુઈ હૈ !! પરંતુ યહ તો ઠીક નહીં રહી ! કારણ કિ આપસે બાત કરને પર ઔર આપકી બાત સુનને પર મન આહ્લાદસે ભર જાતા હૈ. માઁ, આપ હમારે દોનોંકે બીચમેં ઈસ પ્રકાર રુકાવટ નહીં કરો. મેરી માઁ હો ન !

માઁ :— નહીં રામ ! મૈંને ઐસા નહીં કહા થા, પરંતુ મૈંને કહા થા કિ શ્રી ગુરુદેવકો હી બોલને દેના, તાકિ આપકી વાણી સુનકર હમેં આનંદ મિલે. શ્રી ગુરુદેવઃ— તો સુનિયે માઁ, તુમારે રામકી વાણી. શાંત કૌન ? "શ્રુત્વા—સ્પૃષ્ટ્વા વ દૃષ્ટ્વા મુકત્યા ધ્રાત્વશુભાશુભમ. ન હૃષ્યતિ ન ગ્લાયતિ સઃ શાંતઃ ઈતિ કથયતે.." માઁ, અબ તો હરિભાઈ બોલે ન ? માઁ ને હઁસ દિયા.

શ્રી ગુરુદેવ :— હરિભાઈ, ક્યોં, ક્યા સોચમેં પડ ગયે ? હરિભાઈ :— સોચમેં પડા. અવધૂતકી વ્યાખ્યાકા એક શ્લોક મુઝે તો યાદ આ ગયા ઔર બહુત બાર ઐસે હી યાદ આતા હૈ. શ્રી ગુરુદેવઃ— બતાઈયે વહ શ્લોક ! હરિભાઈ :— અવધૂત કૌન ? તો શ્લોક કહતા હૈ—

મૌને મૌની ગુણિની ગુણવાન પંડિતે પંડિત સો ।
દીને દીનઃ સુખિનિ સુખવાન્ ભોગિનઃ પ્રાપ્ત ભોગઃ ॥
ભૂખે ભૂખો યુવતિષુ યુવા વાગ્મિષુ પ્રૌઢ વાગ્મિ ।
ધન્યકોઽપિ ત્રિભુવન જઈ યોઽવધૂતેઽવધૂતઃ ॥

શ્રી ગુરુદેવઃ– કિસીકે થોડે કુછ ગુણોંકી સ્તુતિ કરના યહ અસુયાકા અભાવ હોં, યહ તો આપકા મેરે પ્રતિ મોહ મમત્વ આપસે ઐસા ભાવ વ્યક્ત કરા રહે હો ?
હરિભાઈ :– આપને કહા વૈસા ઔર શ્લોક યાદ આયા હૈ, સુનિયે–

બાલે બાલઃ વિદુષી વિબુધાઃ ગાયને ગાયનેષાઃ ।
શૂરે શૂરાઃ નિગમવિદિચામનાય લીલા ગૃહાણિ ॥
સિદ્ધે સિદ્ધાઃ મુનિષુ મુનયઃ સત્પુસંતો મહાન્તાઃ ।
પ્રૌઢે પ્રૌઢાઃ કિમિતિ વચસા તાદશઃ તાદશેષુ ॥
કબહુઁક બાગ હાથ બાજતે નગાડે સાથ,
કબહુઁક પાઁઉ પ્યાદે શિર બોજ સહીયે ।
કબહુઁક મુઠીભર ચુનગો હી લઈયે ॥ ૧ ॥
કબહુઁક આપ દ્વાર ભીર હૈ ભીખારિયોંકી
કબહુઁક આપ જાઈ પર દ્વાર ઠાઢિયે ।
હારિયે ન હિંમત બિસારિયે ન રામ નામ,
જેહિ બિધિ રાખૈં રામ તેહિ બિધિ રહિયે ॥ ૨ ॥
તારો પતિત જાનકે સુધારો બિરુદ આનકે ।
કાઢો મુજા તાનકે કહાઁ દેર ડારી હૈં ॥ ૧ ॥
સુદામા યાર તાર્યો હે પ્રહ્લાદ તે ઉગાર્યો હૈં ।
દ્રૌપદીકી લાજ રાખી સભા દેખ સારી હૈં ॥ ૨ ॥
ગજને દયાયો પ્રભુ ગરુડ તૂઁ છોડ ધાયો ।
બ્રીજકો બચાયો તાતે નામ ગિરિધારી હૈં ॥ ૩ ॥
દાસ તો પુકારે પ્રભો ! કાટિય કષ્ટ કોટિ ભારે ।
અરજી હમારી આગે મરજી તિહારી હૈં ॥ ૪ ॥

એક બાત કહ દૂઁ– ભારત કભી ભી સામ્યવાદી નહીં બનેગા. દૂસરી બાત કહતા હૂઁ કિ અભી હાલમેં ૧૫–૨૦ દિનકે લિયે સબ અપને અપને રુપિયે પૈસે અપને પાસ હી રખના. (રતલામકે મયાશંકરભાઈ ઠાકુર સમૂહમેં બૈઠે થે. શ્રી ગુરુદેવ ઉનકો 'ખાનદાન' કહકર બુલાતે થે.)

શ્રી ગુરુદેવ :– ક્યોં ખાનદાન ! મજેમેં હો ન ! મયાશંકરભાઈ :– જી હાઁ બાપુ ! આપકી કૃપા હૈ ! શ્રી ગુરુદેવ :– અભી ૧૫–૨૦ દિનકે લિયે રુપયોંકી ઉથલ પુથલ નહીં કરકે અપને અપને પાસ હી રખના. ભારતકો કુછ હોગા તો નહીં, પરંતુ દાણચોરીસે બહુત અનાજ ચીનમેં જાને લગેગા. અપને હી લોગોમેં દેશદ્રોહ હૈં.

મયાશંકરભાઈ રતલામ પહુઁચે. ઉન્હોંને વ્યાજ પર રુપિયે રખેં થે વે વાપિસ

લે આયે. શ્રી ગુરુદેવને કહી હુઈ બાત વે ભૂલ ગયે. રુપયે દૂસરી પાર્ટીકો વ્યાજ પર દિયે. દૂસરે રોજ ઉનકો જામનગર જાનેકા હુઆ. ૨૦ દિનકે બાદ રતલામ આને પર માલૂમ હુઆ કિ વહ દૂસરી પાર્ટી ફેલ હો ગઈ હૈ. અબ ઉનકો પુષ્કરમેં શ્રી ગુરુદેવને કહી હુઈ બાતકા સ્મરણ હુઆ. ઉન્હોંને શ્રી ગુરુદેવકો પત્રદ્વારા અપની વિપત્તિ જનાઈ ઔર રક્ષાકી પ્રાર્થના કી.

શ્રી ગુરુદેવને જવાબમેં લિખા કિ ચિન્તા મત કરો. ૬–૮ સાલમેં થોડી થોડી રકમ મિલતી રહેગી ઔર થોડા શાયદ રહ જાયેગા. માયાશંકરભાઈકો પૂરી રકમ અભી તક નહીં મિલી હૈ. ૧૦૦૦–૧૨૦૦ બાકી રહ ગઈ હૈં.

ભારતકે રાજપુરુષોંકી રાજનીતિકી યહ ભૂલ થી (ચીનકા આક્રમણ)

૨૨–૧૧–૬૨, શ્રી ગુરુદેવ :– માઓને દેખ લિયા હૈ કિ તિબ્બતકો હડપ લિયા તબ ભી ભારતને ઈસ બાતકા વિરોધ નહીં કિયા, ન કોઈ આપત્તિ કી, બલ્કિ "ભારત–ચીન ભાઈ–ભાઈ" કી મિત્રતાકે નારે લગાતે રહા હૈં. ભારતકે રાજપુરુષોંકી રાજનીતિકી યહ ભૂલ થી. ચીનને ઈસમેં ભારતકી નિર્બલતા હી નહીં બલ્કિ કાયરતા ભી દેખી હૈં. ઔર ઈસલિયે (ઉસકો) યુદ્ધકી પ્રેરણા મિલી.

ભારત–તિબ્બતકી સરહદ (સીમા) પર કિતના સૈન્ય જમા કર દિયા ચીનને ! તબ ભી ભારત ભાઈ–ભાઈકા નારા લગાતા રહા.... બેવકૂફી ? કાયરતા ? નિર્બલતા ? યા ક્યા કહના ? જો શક્તિ તિબ્બતકો હડપ ગઈ– કિતના જૂલ્મ ? વહ ક્યા તુમ્હેં હડપનેકો નહીં આયેગા ? ઈતના તો સોચના થા !!

ચીનકી આબાદી બહુત બઢ ગઈ હૈ. ઉન્હેં જમીનકી ભૂખ ભી બઢી હૈ. તાકિ આબાદીકે સાથ સાથ રાજ્યકી હદ ભી વિસ્તૃત હોવેં–વિકાસ હોવે. અપની સત્તાકો બઢાના સબ ચાહતા હૈ. હમ તો શાંતિપ્રિય હૈં– તુમ્હારે મિત્ર હૈં, ઐસા કહનેવાલોંકો તુમ ભી ઐસા હી ઉત્તર દો. પરન્તુ ઉસકી ગતિ ઔર રાજકીય હલચલકો દેખતે રહો. બરાબર, કડીસે કડી નજર ઉસ પર સતત રખના ચાહિયે તાકિ હમારી પીઠમેં ખંજર ન માર સકે.

પ્રશ્ન યહ હૈ કિ આક્રમણ ભી કિયા ઔર અપની ઓરસે એકપક્ષી નિર્ણય ભી લે લિયા– યુદ્ધબંધીકા. ઐસા ક્યોં ? ચીનકો અપની ગલતી આક્રમણ કરનેકે બાદ હી ધ્યાનમેં આઈ ક્યા ? ભારતકો કમજોર સમઝા થા ઉતના કમજોર નહીં હૈ યહ એહસાસ મિલ ગયા હૈ. પૂરા ભારત એક હોકર આક્રમણકા જવાબ દેનેકો ઉઠ ખડા હો ગયા, તો ચીનકો પીછેહઠ કરનેમેં હી અપની સલામતી માલૂમ હો ગઈ હૈ– ઐસા સમઝનેમેં આતા હૈં. ચીનકો વિશ્વાસ થા કિ રશિયા ભી હમારે સાથમેં ભારત પરકે આક્રમણમેં રહેગા. માઓકી વિચક્ષણ રાજનીતિકી યહ પરાજ્ય હુઈ જો ભગવત્કૃપા હૈ. ઉનકો બરાબર ખ્યાલ આ ગયા હૈ કિ ભારતકી તાકાત બહુત હૈ ઔર ભારત પર વિજય પાના અસંભવ હૈ.

રામમનોહરજી લોહિયાને "પુર્તગલ સત્તાકો ભી અંગ્રેજ સત્તાકી તરહ ભારતવર્ષ સે ચલે જાના ચાહિયે"– ઈસ બાતકા આંદોલન ચલાયા, તબ ગાંધીજીને અનુમોદન દિયા થા; પરન્તુ નહેરુજીકો લગા થા કિ ગોવા મુક્તિ અર્થાત્ પોર્તુગલ સત્તા તો છોટી સી હૈ. અંગ્રેજ સત્તા જાયેગી તબ વહ ભી અપને આપ ભારત છોડ જાયેગી. પરન્તુ ભારતકે આઝાદ હો જાને પર ભી યહ સમસ્યા બની રહી ઔર ઈસ છોટી સી સત્તાકો દૂર કરનેકે લિયે સન્ ૧૯૬૧ તક પ્રતિક્ષા કરની પડી. પુર્તગલ સત્તાકો હટાનેકા પ્રયત્ન શિવાજી ઔર ઉનકે બાદ ભી મરાઠાઓંને કિયા થા. પુર્તગલિયોંને બહુત જુલ્મ ઔર કડી સજાઓંકે સાથ લોગોંકા ધર્મપરિવર્તન કરાયા હૈ. ઈસસે શિવાજી આદિ વિરોંને ઈસકા વિરોધ કિયા થા.

સન્ ૧૯૫૪ સે ગોવા નેશનલ કોંગ્રેસને પુર્તગાલી સત્તાકો હટાનેકા આંદોલન ચલાયા. અહિંસક ભારતીય શાસનને ઈસ તરફ બિલકુલ સક્રિયતા નહીં બતલાઈ. અગર સરકાર ઈસ આંદોલનમેં સહયોગ દેતી તો પુર્તગાલિ સત્તા જલ્દી હટ જાતી. આખિર સરકારને ૨૦–૧૨–૬૧ કો સેના ભેજી ઔર ૨૦ ઘંટેકે ભીતર પુર્તગાલી સત્તાકો હટાઈ ગઈ– ગોવા મુક્ત હો ગયા.

ચીનકા યહ આક્રમણ રાજપુરુષોંકો આકસ્મિક લગતા હૈં યહી આશ્ચર્ય હો રહા હૈ. રાજનીતિજ્ઞોંકી યહ મહાન ત્રુટિ હૈ. દોસ્તીકે નારોંસે ભરમાના નહીં ચાહિયે– અપને છલકપટ નહીં કરે યહ બરાબર હૈ, પરંતુ ઔરોંકે છલકપટસે સાવધાની, સાવચેતી તો હોની હી ચાહિયે– વ્યક્તિગત તૌર પર ભી હોની ચાહિયે. ફિર યહ તો સમસ્ત રાષ્ટ્રકા મામલા હૈ ! દૂસરેં રાષ્ટ્રોંકે છલકપટસે સ્વદેશકો સુરક્ષિત રખના, બચાના– યહ તો પ્રથમ કર્તવ્ય હોતા હૈ શાસકકા !

ચીનકા યહ આક્રમણ અવશ્ય હી છલપૂર્ણ હૈ– હમારે શાસક કી અસાવધાનીકો દેખકર હી ચીનને અપની રાજનીતિકા દાવ ખેલા હૈ. ચીનકે શાસક રાજનીતિમેં બરાબર કુશલ હૈ. રાજનીતિ તો યહી હોતી હૈ– સાવધાની– અસાવધાનીકા સતત ખ્યાલ રખા જાતા હૈ ઔર અપના અપના દાવ ખેલા જાતા હૈ.

આઝાદી ઔર લોકતંત્ર ખતરેમેં પડ સકતે હૈં

મૈં ઉન કિતાબી સપનોં પર વિશ્વાસ નહીં કરતા, જિનમેં સબ પ્રકારસે સમાન વ બરાબર સમાજકી કલ્પના કી ગયી હૈં. ઉસ પ્રકારકા આદર્શ વ્યવહારિક હૈ યા નહીં કહના મુશ્કિલ હૈ. પરન્તુ સમાજ વ્યવસ્થા કો ઈસ પ્રકારકી ગારંટી અવશ્ય દેની હોગી કિ સમ્માનજનક જીવનસ્તર પ્રત્યેક વ્યક્તિકો પ્રાપ્ત હો. ભારતકી આર્થિક વિકાસમેં એક વિચિત્ર ઘટના ઘટી હૈ. આર્થિક વિકાસ અસલી ગરીબકો બિના છુએ આગે નિકલ ગયા. માનો આર્થિક વિકાસકા ગરીબી દૂર કરનેકે સાથ કોઈ સંબંધ હી નહીં થા. યહ તથ્ય વિચિત્ર લગતા હૈ, પરંતુ યહી ભારતીય આર્થિક વિકાસકી સબસે કડવી, કટુ સત્ય હૈ.

ઉત્પાદન બઢા, યોજનાઓંસે દેશમેં સંપન્નતા ભી આયી, પરન્તુ ઉસકા વિતરણ ગલત તરીકે સે હુઆ. કુલ રાષ્ટ્રિય ઉત્પાદ બઢા. પરન્તુ સામાજિક ન્યાય નહીં હો સકા. ગરીબી વ અમીરીકી ખાઈ બઢતી ગયી. અમીર અધિક અમીર હોતા ગયા ઔર બઢતી શ્રીમંતોકી મારસે ગરીબ ઔર અધિક ગરીબ હોતા ગયા.

રાષ્ટ્રિય ઉત્પાદન ન બઢના એક ચિંતાકા વિષય હૈ. પરન્તુ ઉત્પાદનકા સમાન વિતરણ ન હોના ઔર ઉસકે કારણ વિષમતાકા બઢ જાના એક ખતરેકી ઘંટી હૈ. ઉત્પાદન ન બઢનેસે ઉત્પન્ન કઠિનાઈયોંકો સહા જા સકતા હૈ, પરંતુ વિષમતાકે જ્વાલામુખીકો ફટનેસે અધિક દેર રોકા નહીં જા સકતા. ગરીબીકી રેખાસે નીચે જીનેવાલે જિતને લોગ થે અબ ઉનકી સંખ્યા દુગુની હો ગઈ હૈ. એક સર્વેક્ષણ કે અનુસાર આજ ૨૦ કરોડ લોગોંકો એક બાર ભી ભરપેટ ભોજન નહીં મિલતા હૈ. પર્યાપ્ત વ પૌષ્ટિક ભોજન ન મિલને કે કારણ ભારતમેં પ્રતિવર્ષ કઈ બચ્ચે અંધે હો જાતે હૈં.

કુછ દ્રશ્ય ઐસે હોતે હૈ જિન્હેં હમ ચાહ કર ભી ભૂલ નહીં પાતે. આજ ભી જબ મૈં ભારતકે વિકાસ, આર્થિક સ્થિતિ, સમાજવાદ, યોજનાયેં વ ઘોષણાયેં કી ભીડમેં ખડા હોતા હૂઁ તો અનાયાસ વહ એક દ્રશ્ય આઁખોકે સામને આ જાતા હૈ, ઔર ઉસ દિનકા મેરે દિલકા ઘાવ ફિર તાજા હો ઉઠતા હૈ !

એકબાર મૈં મધ્યપ્રદેશકે બસ્તર ક્ષેત્રમેં ઘૂમને ગયા થા, કુછ ભગવત્ પ્રેરણા હુઈ થી, ઈસીલિયે કારસે ગયા થા. કારસે ઉતરા તો ભીડને મુઝે ઘેર લિયા. આદિવાસી જનસમૂહ– કારકો દેખતે રહે, મુઝે દેખતે રહે. મૈંને ગેહૂઁ ઔર ચને બાઁટે થે. ઉસ વક્ત એક બુઢિયા અમ્મા લાઠીકે સહારા લિયે ભીડમેં ઘુસનેકી કોશિષ કર રહી થી. એક હાથમેં લાઠી– દૂસરે હાથમેં છોટી બચ્ચીકો લિયે હુઈ થી. બોલી થી– મૈં આપકા એહસાન કભી નહીં ભૂલૂઁગી. મુઝે લગા– જૈસે એક બિજલી કડકી ઔર ઉસને મેરે અંદરકે તાર–તારકો ઝન–ઝના દિયા. દો સૌ રુપયે ઈકટ્ઠે કભી નહીં દેખે થે ઔર દો સૌ મેં લડકીકી શાદી હો ગઈ. યહ વિચાર મન–મસ્તિષ્કમેં ક્યા કુછ ઉથલ પુથલ મચાતા હૈં !! ઈસે શબ્દોમેં ઉતારા નહીં જા સકતા.

મેરા યહ વિશ્વાસ હૈ કિ યહ અતિ ગરીબી વ વિષમતા આજ સબસે બડી ચુનૌતી હૈ. અબ યહ એક વિસ્ફોટક સ્થિતિ ગ્રહણ કર ચુકી હૈ. યદિ ઈસ સ્થિતિકો યોં હી ચલને દિયા ગયા તો, હમારી આઝાદી ઔર લોકતંત્ર ખતરેમેં પડ સકતે હૈં.

મૈં યહ નિશ્ચિત્ રુપસે કહ સકતા હૂઁ કિ યદિ ભારતકે રાજનીતિજ્ઞ ઈમાનદારી ઔર સહી તરીકેસે કામ કરતે તો યહ અતિ ગરીબી દૂર કી જા સકતી થી. કમસે કમ સબકી બુનિયાદી જરુરતોંકી પૂર્તિકા પ્રબંધ તો કિયા જા સકતા થા.

શાંતિ ચાહતે હો તો...

૨૩–૧૧–૬૨. શ્રી ગુરુદેવ :– શાંતિ ચાહતે હો તો મમત્વ છોડના ચાહિયે. હમ હી વિષયોમેં લિપટે હુયે હૈં. વહી ઈસકા કારણ હૈ. મન વાસ્તવમેં હૈ ઈન્દ્રિયોંકે

ધર્મ ગ્રહણ કરનેવાલી શક્તિ. મનકો ઈન્દ્રિયોંસે હટા દો તો બસ ! મન શાંત હો જાયેગા તત્કાલ. મનુષ્ય જીવનકા ઉત્તમ હેતુ હૈ– ભગવદ્ ચરણોમેં વિશુદ્ધ પ્રેમકા ઉદય હોના. ભગવાન બડે હી દયાલુ હૈ, સુખ દેનેવાલે હૈ ઔર જીવોં પર અહેતુકી કૃપા કરતે હૈં.

જબ તક જીવાત્મા શ્રીરામજીસે પ્રીતિ નહીં કરતા હૈ તબ તક નિર્મલ સુખ, આનંદ ભી ઉસસે અલગ યાની દૂર રહતે હૈ. પરિણામમેં વહ દુ:ખ ભોગતા હૈ. ક્યોંકિ ઐસે જીવકો અન્યાય, અનીતિ અચ્છી લગતી હૈં, ઔર ઉન્હીંકા આચરણ કરતે હૈં જો સદૈવ દુ:ખદાયી હૈ.

જો જીવ રામજીસે પ્રીતિ કરતે હૈં ઉન્હેં અન્યાય– અનીતિસે પ્રિયતા નહીં રહતી હૈ. ઈસલિયે ઉનકે જીવન વ્યવહાર નીતિ, ન્યાય ઔર કર્તવ્યપૂર્ણ હોકર હી રહતા હૈ. પરિણામમેં ઉનકે લિયે દુ:ખ, દીન દશા હોનેકા કોઈ કારણ નહીં રહતા.

સર્વાત્મભાવકો બઢાઓ. કૈસે બઢાયા જાયેં ? અહંભાવકો છોટા કરો. કૈસે છોટા કિયા જાયેં ? વૃત્તિઓંકા સંયમ સાધો. કૈસે સંયમ સાધા જાયે ? રાગ–દ્વેષકી જડકો નિર્મૂલ કરો. કૈસે નિર્મૂલ કી જાયે ? વાસનાકો કમજોર કરો. કૈસે કમજોર કી જાયે ? શ્રદ્ધાકો દ્રઢ કરો. કિસ પ્રકાર શ્રદ્ધા દ્રઢ કરે ? શ્રી અખિલ ભુવનનાયક સર્વેશ્વર શ્રીરામચંદ્રજી ભગવાનકે શ્રીપતિતપાવન શ્રી ચરણોમેં શ્રદ્ધા સુદ્રઢ કરો.

ભગવાનકે શરણાગત હોઓ. તુમ સેવક બનો. ભગવાન માલિક બને ઐસા કરારનામા શ્રદ્ધાસે લિખો. વિશ્વાસકા ટિકટ લગાદો. ફિર જો કુછ ભી હોવે– સુખ યા દુ:ખ, સંપત્તિ યા દારિદ્રય તુમારા નહીં હૈ અપિતુ ભગવાનકા હૈ. તો ઉસમેં હર્ષ ભી ક્યોં ? શોક ભી ક્યોં ? અભિમાન ભી ક્યોં ? રુદન ભી ક્યોં ?

ભગવાનકે શ્રીચરણોમેં તુમને–તુમારા સબકુછ સર્વસ્વ અર્પણ કર દિયા ફિર ક્યા શેષ રહતા હૈ ? તો ફિર હર્ષ કહાઁસે આયેગા ? ઔર શોક કહાઁસે આયેગા ? વો હી મનુષ્ય જીવન હૈં જિસમેં અખંડ નિત્ય સુખ આનંદકે આશ્રયસ્થાન શ્રીભગવદ્ ચરણોંકી પ્રીતિ હોવેં.

જીવન મુક્ત બનના હૈ તો આશા ઔર ભયકા ત્યાગ કરદો

સંસારમેં જનમ ધારણકર જો મનુષ્યકા "પુનરપિ જનનં પુનરપિ મરણં પુનરપિ જનની જઠરે શયનં"– યહ મિટતા હૈ, ઉસીકા જીવન સાર્થક હૈં– ધન્યધન્ય હૈ. ફિર ગદ્ ગદ્ કંઠસે– "ધન્યોઽહં કૃત્યકૃત્યોઽહં" અનાયાસ હો જાતા હૈં– યહી હૈ મરનેકે પહલે મરના.

જો મનુષ્ય મનકે દ્વારા હી મનકા નાશ કરકે મુક્ત નહીં હોતા હૈ વહ કદાપિ કાલ ઔર કોઈ ભી દૂસરે ઉપાયસે મુક્ત હોવેગા નહીં. શરીર ધારણ કરકે ક્રિયાસે રહિત હોના યહ નિતાંત અસંભવ હૈ, અશક્ય હૈ. ક્રિયા કરતે રહને પર ભી ક્રિયાકે પરિણામકી–કર્મોંકે ફલેચ્છાઓં કી આસક્તિકા નાશ હૈ વહી ત્યાગ હૈ. ઈતના હી

નહીં વહી શ્રેષ્ઠ ત્યાગ હૈ.

મરકર જીંદા રહના હી વાસ્તવિક આનંદ વ સુખપૂર્ણ જીવન હૈ. જો જીતે જી હી મરતા હૈ ઉસકે સમસ્ત દુઃખોંકા વાસ્તવિક અંત હો જાતા હૈ. ક્યોંકિ ઉસકો ફિર કિસીમેં ભી દુઃખાનુભૂતિ નહીં હોતી હૈ. ઈસીલિયે મૈં કહતા હૂઁ કિ ભાઈ, મરનેસે પહલે મરો, ફિર કભી નહીં મરો !

મનકો સમત્વમેં લા દો. બસ ! ફૌરન તુમ મર ગયે ? ક્યોંકિ સુખ–દુઃખ મન હી માનતા રહતા હૈ. મન મર ગયા– યાનિ મન સમત્વમેં આ ગયા. ફિર સુખ–દુઃખાદિ દ્વન્દ્વોકા નાશ હો જાતા હૈ. સુખ– દુઃખાદિ કોઈ વસ્તુ તો હૈ નહીં ! મનકી વાસનાપૂર્તિ હોવેં તો અનુકૂલ બુદ્ધિસે ઉસમેં મન સુખ માનતા હૈ. ઉસી પ્રકાર વાસનાકા વિરોધ હોવેં– પ્રતિકૂલતા આ જાયેં તો પ્રતિકૂલતાકી બુદ્ધિસે ઉસમેં મન દુઃખ માનતા હૈ.

સુખબુદ્ધિ યા દુઃખબુદ્ધિ મનને માના હુઆ હૈ. મન સમત્વમેં આ જાતા હૈં તબ ફિર મનુષ્યકો શેષ જીવનમેં જાગૃત–સુષુપ્તિકી શાંતિ પ્રાપ્ત હોતી હૈ. ઈસીકો તૂર્યાવસ્થા કહી હૈ. જીતે જી હી ઈસકી પ્રાપ્તિ હો જાતી હૈં. ઈસ સ્થિતિકો પ્રાપ્ત હૈ વહી જીવનમુક્ત હૈ. જીવનમુક્ત બનના હૈં ? સુખી બનના હૈં ? તો આશા ઔર ભયકા ત્યાગ કર દો. સમતા ઔર સંયમ, ધ્યાન ઔર તપકે આધાનસે મનકી શક્તિ–તાકાત અપાર હો હી જાતી હૈ, સહજ પ્રકારસે.

ઈશ્વર હી ઈસ વિશ્વકા નિયામક, ધારક હૈ

ધર્મશાસ્ત્રોંને જો ધર્મ બતલાયા હૈ. વહ વૃદ્ધોંકે હી લિયે હૈ. ઐસા માના જાતા હૈ. યહ માન્યતા– સમઝ ગલત હૈં. ધર્મકા પાલન તો સબ કોઈકો કરના ચાહિયે. શાસ્ત્રપ્રતિપાદિત ધર્મ કિતના વિશાલ, કિતના ઉદાર ઔર કિતના વ્યાપક હૈ, યહ શાસ્ત્રકો પઢનેસે જ્ઞાત હો સકતા હૈ. ક્યોંકિ પઢા–લિખા વ્યક્તિ ભી આજ ધર્મકે નામ પર પાખંડ ઔર દંભકા આચરણ દેખકર– બિના શાસ્ત્ર પઢે હી અપને ધર્મસે વિમુખ હો જાતા હૈ. યહ પરિણામ દૂસરોંકે દંભાચરણકા હૈં.

વિશ્વકે પ્રમુખ ધર્મોંને એક બાતકા નિશ્ચિત્ રુપમેં સ્વીકાર કિયા હૈ કિ ઈશ્વર જૈસી અલૌકિક વ્યક્તિ વ શક્તિ હૈ હી. ઔર વહ એક હી હૈ. વહી એક સત્તા હૈ જો સૃષ્ટિકા સર્જન, પાલન ઔર રક્ષણ કર રહા હૈ. ઈશ્વર હી ઈસ વિશ્વકા નિયામક, ધારક, કર્તા, ભર્તા, હર્તા હૈ.

છઃ દર્શન હૈ– બૌદ્ધ, નૈયાયિક, સાંખ્ય, જૈન મિમાંસા ઔર ચાર્વાક મિમાંસાકે દો ભેદ– પૂર્વ મિમાંસા (જૈમિનિકા) ઔર ઉત્તર મિમાંસા (વેદાંત). બૌદ્ધ ઔર જૈન ધર્મ દર્શનકો છોડકર શેષ ચારોં દર્શન વેદકો મુખ્ય માનતે હૈં. ચારોં દર્શન વેદાશ્રિત હૈ.

ચાર્વાક દર્શન આત્માદિ પદાર્થકા અસ્વિકાર કરતા હૈ. બૌદ્ધ, જૈન, સાંખ્ય ઔર પૂર્વ મિમાંસા સૃષ્ટિકર્તા ઈશ્વરકા અસ્વિકાર કરતે હૈં. નૈયાયિકને તટસ્થ ઈશ્વરકો કર્તા માના હૈ. ઉત્તર મિમાંસાને માના હૈ કિ આત્મામેં જગત્ વિવર્તરુપ–કલ્પિતરુપસે

ભાસતા હૈ ઔર ઉસી તરહ ઇશ્વરકા કલ્પિત રુપ હૈ.

૩–૧૨–૬૨. પુષ્કરસે શ્રી ગુરુદેવકે સાથ હમ સબ રાજકોટ પહુઁચે. ૪–૧૨–૬૨ રાજકોટસે વીરપુર પધારેં, સામકો ગોંડલ હોકર રાજકોટ પધારેં.

ભગવાન વહીં રહતે હૈં જહાઁ અહંકાર ન હો

રાજકોટ, ૫–૧૨–૬૨ સે ૧૧–૧૨–૬૨. શ્રી ગુરુદેવ :– આનંદસે હી ભૂતોંકી, પ્રાણી–પદાર્થકી ઉત્પત્તિ હોતી હૈં, ઔર આનંદમેં હી ઈનકા અવસ્થાન હૈ. આનંદકો હી રસ ઔર પ્રેમ કહતે હૈં. આનંદકી સ્થિતિ "એકમેવ અદ્વિતીયમ હૈ." વહાઁ પ્રેમ, પ્રેમી ઔર પ્રેમાસ્પદમેં કુછ વિભિન્નતા નહીં. જહાઁ આનંદ હૈં વહાઁ પ્રેમ હૈ ઔર જહાઁ પ્રેમ– વહાઁ પર આનંદકી ધારા ! ગોપિયાઁ તો સચ્ચે ભક્તોંકા ઉજ્જવલ આદર્શ હૈ. ભાવવશ્ય ભગવાન. ભગવાન હમેશા અપની આહ્‌લાદિની શક્તિ સહિત રહતે હૈં. વહીં રહતા હૈ જહાઁ અહંકાર ન હો.

જૂઆ, સટ્ટા સર્પ કે સાથ ખેલના હૈ

જૂઆ, સટ્ટા, વાયદેકા વ્યાપાર મહાભયંકર હૈ. સર્પકે સાથ ખેલના હૈ. ઈસસે એક ન એક દિન અકાલ મૃત્યુ અવશ્ય હૈ. ઈસકા ત્યાગ હી ઉત્તમ હૈ. ઐસી કમાઈસે તો ભૂખે રહના લાખ ગુના શ્રેષ્ઠ ઔર હિતકર હૈ.

કારોબારમેં માર્ગદર્શન

સાધુ ક્યા જાને વેપાર કારોબારકી બાતકો ! ફિર ભી નીતિકી બાતેં સમઝાતા હૂઁ. તુમ્હે, તુમ્હારે કારોબારમેં ઠીક જંચે, લાભકારી હોવેં તો અપનાના. મેરા તો પક્કા ખયાલ હૈ કિ અપનાઓગે તો અવશ્ય હી લાભ હી મિલેગા.

દેખો ! પ્રથમ તો અચ્છે નીતિવાન ઘરાકોંસે હી કામ પાડના. અનીતિ, દગા યા વિશ્વાસઘાત કરનેવાલોંકે સાથ કામ નહીં પાડના. માલકો હો સકે ઈતની શીઘ્રતાસે બેચ કર નફા પ્રાપ્ત કર લેના. થોડા સસ્તા બેચ કર ભી વ્યાપાર બઢાના. હમેશા સાવધાન, નીતિવાન વ સાહસયુક્ત રહના. અપને વ્યાપાર કારોબારકે સ્થલ પર નિયમિત હાજરી દેના. ઉસકે પશ્ચાત્ હી વ્યવહાર વ સમાજકે કાર્યોંકે લિયે સમય દેના. પહલા કર્તવ્ય હૈ, કારોબારકે લિયે અપને નિયમિત સમય દેવેં.

જો માલકા સૌદા કરો ઉસમેં કુછ આંશિક નુકસાનીકા અંદાજા પ્રથમસે હી રખના ઔર તદ્‌નુસાર સૌદા યા વિક્રી કરના. કારોબારકે સંબંધી સર્વ જાનકારી પ્રાપ્ત કરનેમેં સતત તત્પર રહના. નામા–હિસાબ આદિકી જાનકારી પક્કી તૌર પર સીખ લેના. હિસાબકે ચોપડે પ્રતિદિન નિયમપૂર્વક દેખના. હિસાબકે ચોપડે યદિ તુમ નહીં દેખોગે, તો મુનીમ આદિ ક્યોં દેખેંગે ? વે તો ઉતને હી દેખેંગે કિ ઉનકો ફાયદા હોતા હો, અપને મુનાફેકે ફિર ગોલમાલ ક્યોં ન કરેં– કપટ અનીતિકે દ્વારા ?

મુનાફા કા માપ નિશ્ચિત્ વ એક હી રખના, ચાહે છોટા લડકા ભી તુમ્હારે

યહાઁસે માલ લેનેકો આવે તબ ભી ઉસી માપકે અનુસાર નિશ્ચિત્ કીમત પર હી માલ બેચના. ઈસ પ્રકાર અપની પેઢીકા એક પક્કા વિશ્વાસ બાજારમેં જમા દો. ઈસ વિશ્વાસકા કદાપિ ઘાત નહીં કરના.

ગોદામમેં વ દુકાનમેં માલકો વ્યવસ્થિત રખનેકી તકેદારી રખના. કિતને નંગ હૈ ? કિતને પ્રકારકે હૈ ? ઈત્યાદિ નોંધ રખના. માલકો વ્યવસ્થિત જમાયા હુઆ રખોગે તો સમયકી બચત હોગી ઔર ચોરીકી ગુંજાઈશ નહીં રહેગી. અવ્યવસ્થિત માલ–સામાનમેંસે ચાહે કોઈ ભી કિતના હી ઉઠા લે જાયેગા તબ ભી તુમ્હેં પતા નહીં પડેગા. અપને કારોબારમેં આવશ્યક સાધન– જૈસે કી માપ–તોલ ઈત્યાદિ બરાબર વ્યવસ્થિત ઔર ઉત્તમ પ્રકારકે રખના. પેઢીકી જગહ પર પહુઁચતે હી ઉસે પ્રણામ કરના ઔર રાત્રિકો બંદ કરતે વક્ત ભી પ્રણામ કરના ઔર પ્રભુકો રક્ષાકે લિયે પ્રાર્થના કરના. અપને કારોબારકે સ્થાનમેં લક્ષ્મી દેવી વ લક્ષ્મીપતિકી નિત્ય હાજરી હૈ ઐસી દ્રઢ ભાવના રખના ઔર ઉન્હેં સુબહ સામ પ્રણામ કરના હી ચાહિયે.

તુમસે હો સકે ઈતના વ્યાપાર કરો ઔર સંપત્તિ પ્રાપ્ત કરો. ઈસકી મના નહીં. મના કેવલ યહી હૈ કિ પ્રામાણિકતા વ નીતિકા ત્યાગ કદાપિ ન કરના. નીતિપૂર્વક પ્રાપ્ત કર સકો ઈતના કરો. સંપત્તિકા ઈતના સુંદર વ ઉત્કૃષ્ટ ઉપયોગ કરના ચાહિયે કિ કદાપિ દુઃખાનુભૂતિકા અવસર હી ન આવે.

કાર્ય કે સિદ્ધ ન હોને મેં કારણ હૈ સંશય ઔર ભય

કોઈ ભી કાર્ય હાથમેં લેનેકે પહલે તો અપને મનકે સાથ સહી સહી સોચ સમઝ લો કિ વહ કાર્ય કરના હૈ યા નહીં. વહ કાર્ય હમસે સંપન્ન હો સકેગા યા નહીં ? મનકો પસંદ હૈ યા નહીં ? યદિ પસંદ હૈ તબ ફિર આગે મનકે સાથ સોચ સમઝ લો કિ વાસ્તવમેં વહી કાર્ય કરના હૈ યા નહીં ? યદિ મન કહે હાઁ– કરના હૈ તબ ફિર અપની બુદ્ધિશક્તિકે સાથ સોચ–સમઝ લો કિ વહ કાર્ય સહીમેં હમસે સંપન્ન હો સકેગા યા નહીં ? મિથ્યા દંભમેં કોઈ કાર્ય હાથમેં લેના નહીં. પહલે તો અપની સહી શક્તિ–સામર્થ્યકો સમઝના પશ્ચાત્ હી કાર્ય સંપન્ન કરનેકે દ્રઢ સંકલ્પકે સાથ હી કાર્યારંભ કરના.

ઉત્તમ પ્રકારસે કાર્ય સંપન્ન કિયા જાવે તબ હી કાર્ય સિદ્ધિ માની જાતી હૈં. કાર્યારંભ કર દેને પર જૈસે તૈસે કાર્ય કરના યહ તો ઢકોસલા (ઢસરડો) માત્ર હૈ, કાર્યસિદ્ધિ નહીં. મૈંને યહ કાર્ય ઉઠાયા હૈ ઔર ઉસે ઉત્કૃષ્ટ પ્રકારસે સંપન્ન કરના હી ચાહિયે. ઈસ પ્રકારકી સમઝ વ જિમ્મેવારીકી સચ્ચાઈ હમમેં સતત જાગૃત રખની ચાહિયે. યદિ યે નહીં હોગી તો કાર્યસિદ્ધિ કદાપિ નહીં હોગી.

કિસી ભી કાર્યકો ઉત્તમ પ્રકારસે સંપન્ન કરને પર હી "વહ કાર્ય કિયા" ઐસા સંતોષ પ્રાપ્ત હોતા હૈ, કહા જા સકતા હૈ. નહીં તો બિગાડા ઐસા કહા જા સકતા હૈં. કિસી ભી કાર્યકી જિમ્મેવારી લેનેસે પૂર્વ સોચો કિ વહ કાર્ય કરનેકી શક્તિ, યોગ્યતા

અપનેમેં હે યા નહીં, કાર્ય કરનેકી ઈચ્છા અપનેમેં હે યા નહીં ! ફિર યહ ભી સોચો કિ જિમ્મેવારી લેનેકે બાદ મૈં વહ કાર્ય પૂર્ણ નિષ્ઠાકે સાથ રસ વ લગાવકે સાથ કર પાઉંગા યા નહીં ?

જબ તક કાર્ય સંપન્ન કરનેકી તુમારી શક્તિ–સામર્થ્યમેં તુમ સ્વયં શ્રદ્ધા–વિશ્વાસ નહીં રખોગે તબ તક તુમસે એક છોટાસા કાર્ય ભી પરિપૂર્ણ સંપન્ન હો નહીં સકેગા. કાર્ય ચાહે કઠિન હો યા સરલ હો, ઉસે સાધ્ય કરનેકા બલ મેરેમેં હૈં એસી શ્રદ્ધાકે સાથ કાર્યારંભ કરના. અગર શ્રદ્ધા શિથિલ હોગી તો કાર્યસિદ્ધકા સંશય હોગા.

શ્રદ્ધા અક્ષુણ્ણ રખના ભી કઠિન કાર્ય હૈં, સરલ નહીં હે. બહુત લોગ જાનતે હૈં કિ ભગવાન હી સર્વ સુખ– સામર્થ્યકે મૂલ સ્ત્રોત હે, ફિર ભી ભગવાનમેં ઉનકી શ્રદ્ધા નહીં હોતી હે. શ્રદ્ધા ન હોનેકે કારણ યહ સત્ય હે યા મિથ્યા હે ? ઈસકા અનુભવ લેનેકે લિયે પ્રયત્ન નહીં કરતે. ઔર પ્રયત્નકે અભાવકે કારણ વે લોગ અપને સામર્થ્યકો જગા નહીં પાતે હૈં, પ્રાપ્ત નહીં કર પાતે હૈં.

સભી પ્રકારકે સામર્થ્ય આત્મતત્ત્વસે પ્રકટ હોતે હે. જિનકો અપને આત્મબલમેં વિશ્વાસ હે ઉનકે લિયે કોઈ કાર્ય અસાધ્ય નહીં રહતા. કિસી ભી કાર્યકે ઉપસ્થિત હો જાને પર કાયર મત બનો. કિસી ભી દુઃખ આ જાને પર વ્યાકુલ મત બનો. અગર તુમ્હારે આત્મબલમેં તુમ્હેં દ્રઢ શ્રદ્ધા હોગી તો વહ કાર્ય સિદ્ધ કરનેકા પર્યાપ્ત બલ તુમ્હેં પ્રાપ્ત હોગા, ઔર આયે હુયે દુઃખકે પ્રસંગોકે અનુરુપ બલ ભી તુમ્હેં પ્રાપ્ત હોગા. પરંતુ અગર તુમ કેવલ મુખસે હી બોલતે હૈં કિ મુઝે મેરે આત્મબલમેં શ્રદ્ધા હે– તબ ફિર એસે પ્રસંગો પર વ્યાકુલતા હુએ બિના રહતી નહીં.

કિસી ભી કાર્યકે સિદ્ધ ન હોને મેં કારણ હે સંશય ઔર ભય. ઈસીલિયે ઈન દોનોંકા ત્યાગ કરકે ઉનકે સ્થાન પર શ્રદ્ધા વ ઉત્સાહકી પ્રતિષ્ઠા કરકે જો પુરુષાર્થ કરતે હે ઉન્હેં ફલ સિદ્ધિ હુએ બિના રહતી નહીં હે. યહ ધ્રુવ હે. કાર્યકો તુમ પૂરા કર લો. સામનેસે મિટા દો પૂરા કરકે. પરંતુ કાર્ય તુમ્હેં અપનેસે દૂર હટા દેવેં– પ્રમાદ, આલસ્ય, શિથિલતા જાગ્રત કર દેવેં– ઈસકે લિયે ખૂબ સાવધાન રહોં.

કિસી ભી કાર્યકે લિયે દૂસરોંકે પર આધાર રખના યહ આત્મવિશ્વાસકી ત્રુટિ બતલાતા હે. દૂસરોંકે પર આધાર રખના યહ મહાન કુટેવ– બુરી આદત હે. છોટી છોટી બાતે ભી અપને નહીં કર પાતે હે. આત્મબલ બઢાઓ ઔર અપને કાર્ય અપને આત્મવિશ્વાસસે પૂરા કરો. "આત્મા સર્વશક્તિમાન હે"– એસા માનતે હો તો ફિર તુમ ભી સર્વશક્તિમાન હો હી ઈસમેં શંકા ક્યોં ? શંકા ત્યાગ દો. કેવલ તોતેકી બોલને ભરસે શંક્તિમાન નહીં હુઆ જાતા હૈં હો !! બોલતે હો વેસા માન કર શ્રદ્ધા રખ કર આચરણમેં ઉતારો ઔર ઉનકા અનુભવ જબ તક નહીં હો તબ તક શ્રદ્ધા રખકર પ્રયત્ન કરો.

ભલે તુમ દિનભરમેં બહુત કાર્ય કરતે હો, પૂરે વ્યસ્ત રહતે હો પરંતુ જિસ

સમય પર જો આવશ્યક કર્તવ્ય વ જિમ્મેવારી સંપન્ન ન કરકે ઔર દૂસરે અન્ય કાર્ય કરનેમેં સમય બીતા દેના– યહ તો સમયકા દુરુપયોગ હી હૈ, બુદ્ધિમાની નહીં. યહ અપની જિમ્મેવારીકે અનુચિત હૈ, ઔર ઈસસે અપને ઔર અપને સાથવાલોંકે લિયે ઉદ્વેગ, નિરાશા વ નિરાદરકે સિવાય કુછ નહીં મિલેગા ઔર પરિણામમેં તુમ્હારી યથાર્થ ઉન્નતિ કદાપિ નહીં હોગી.

કારણ કિ દિન ભરમેં તુમને કિયે હુયે સભી કાર્ય સહી હોંગે યા સહી તૌરસે હી કિયે હોંગે ઐસા નહીં હોગા. કુછ કાર્ય કેવલ તુમ્હારે અહમ્‌કી વૃદ્ધિકે લિયે તુમને કિયે હોંગે, કુછ કેવલ જિમ્મેવારીમેંસે દૂર ભાગનેકી વૃત્તિસે કિયે હોંગે. કદાચિત્ કુછ કાર્ય સદ્‌ભાવનાસે પ્રેરિત હોકર દૂસરોંકે હિતકે લિયે કિયે હોંગે, તબ ભી સંભવ હૈ કિ વે સહી તૌરસે કિયે નહીં હો, ફિરભી ઉસકા બેહદ પ્રચાર કરકે અપની વાહ વાહકે નગાડે બજાયે હોંગે યા તો કિયે હુએ સત્કર્મોંકા બદલા કિસી પ્રકારસે–કિસી રુપસે સ્વયમ્‌ને હી લે લિયા હોગા.

ઈસી તરહ બડી સૂક્ષ્મ નિગાહસે અપનેકો દેખોગે તો અપના સહી–સહી સ્વરુપ અપને જાન પાયેંગે– તબ તક નહીં, ઔર તબ તક અહમ્ કી વૃદ્ધિ–પુષ્ટિ કરતે રહોગે, ઔર કુછ નહીં !!

જીવન સાફલ્યકે લિયે

સાદગી, સરલતા વ સત્યાનુષ્ઠાનકા જીવનકે મુખ્ય આદર્શ રખો તો જીવન સફલ હોગા. અનુકૂલકે પ્રાપ્ત હોને પર હર્ષિત નહીં હોના ઔર પ્રતિકૂલકે પ્રાપ્ત હોને પર શોક સંતપ્ત નહીં હોના.

સદ્‌વિચારોંકા સંપાદન કરકે મનકો ઉચ્ચભાવનામેં રખો. સત્ય,નીતિ વ કર્તવ્યનિષ્ઠા ઈતને ઠોસ રખો કિ જીવન તેજસ્વી, સફલ, સુખદ વ મધુર હો જાયે. શ્રદ્ધા, વિશ્વાસ વ ઉચ્ચ ગુણોંકે આધાન સે હી ઈચ્છિત બાત પરિપૂર્ણ કર પાતે હૈં.

જો આજ કિયા જા સકતા હૈ, ઉસે કલકે ઉપર મત છોડો. મનુષ્ય જન્મ પરસ્પર રાગ–દ્વેષ, ઝઘડા, વિરોધ કરનેકે લિયે નહીં હૈ, પરંતુ દૂસરે મનુષ્યોંકો હો સકે ઈતને ઉપયોગી, ઉપકારી હોનેકે લિયે હૈ. હમારા વિદ્રોહ, રાગ–દ્વેષ, ઈર્ષા, ક્રોધ ઈત્યાદિ સામનેવાલેકી હાનિ કરનેકે પહલે તો હમેં હી નુકસાન પહુઁચાતે હૈં. જિસ બાતકે લિયે હમ દૂસરેકો સુધારના ચાહતે હૈ, ઠપકા દેના ચાહતે હૈ, વહી બાત હમારેમેં હૈ યા નહીં ? ઈસકા વિચાર પહલે કરો. સબસે બડા સદ્‌ગુણ યહી હૈ કિ મનુષ્ય સ્વયમ્ અપને ઉપર આધિપત્ય પ્રાપ્ત કર લેવેં, અપને મનકે માલિક બનો.

તુમ અપને જીવનમેં અપનેકો પ્રાપ્ત છોટે છોટે સદ્‌ગુણોંકા વિકાસ નહીં કરોગે ઔર છોટે–છોટે દુર્ગુણોંકા ઉન્મૂલન નહીં કરોગે તબ તક ભાગ્ય વ પ્રસન્નતા, સફલતા તુમ્હેં પ્રાપ્ત નહીં હોંગે. જો–જો દોષ અપને જીવન વ્યવહારમેં આ ગયે હૈં, પ્રતીત હોતે હૈ– ઉનકે મૂલ કારણ યદિ હમસે હી ઉદ્‌ભૂત હૈ– તો ઉનકો દૂર કરનેકે લિયે

સ્વયં હમકો હી વિશેષ સાવધાની વ પુરુષાર્થ કરના ચાહિયે ન ? હમારી છોટીસી ભૂલકો ભી હમેં શીઘ્રતાસે સુધાર લેની ચાહિયે. ભૂલ વ દોષકો શીઘ્ર હી દૂર કર દેને ચાહિયે. યહ ધ્રુવ હૈ કિ જિતની દેરી ઈસકો દૂર કરનેમેં લગાઓગે ઉતની હી અધિક પ્રતિકૂલતા, નિષ્ફલતા યા બેઈજ્જતી હમારે ઉપર આ પડેગી ઔર ઉસકે લિયે કેવલ હમ હી જિમ્મેવાર હૈ.– ભગવાન યા પ્રારબ્ધ નહીં. હમારી ઇજ્જતકી રક્ષા હમ નહીં કરેંગે તો ફિર ક્યા સમાજકે લોગ કરતે રહેંગે ? જબ હમ સ્વતઃ હી અપની પ્રતિષ્ઠાકી રક્ષા હમારે કુકર્મોકે દ્વારા નહીં રખ પાતે હૈં, તબ દૂસરોંસે સમ્માન પાનેકી આશા રખના વ્યર્થ તો હૈ હી– કુછ મૂર્ખતા ભી.

હમારા સહી કર્તવ્ય ક્યા હૈ યહ સમઝના યહી સહી સમઝદારી હૈ ઔર ઉસ કર્તવ્યકો સમ્યક્ પ્રકારસે પાર પાડના યહ સદ્ગુણ અર્થાત્ સમઝદારીકા પ્રત્યક્ષ સ્વરુપ વ ઠોસ સબૂત હૈ.

ચાહે કિતના હી અનમોલ વ તેજસ્વી રત્ન હોવેં, પરંતુ દીર્ઘકાલ તક અંધેરેમેં પડા રહતા હૈં તબ નિસ્તેજ ઔર પથ્થર કે જૈસા દિખનેમેં આતા હૈં. ઈસી તરહ મનુષ્યકે સદ્ગુણ ભી પરોપકારાર્થ જીવન વ્યવહાર કે બિના નિસ્તેજ હો જાતે હૈં.

આત્મતત્ત્વકો ભૂલકર હાડમાંસકા પુતલેકા હી વિચાર કિયા જાવેં, ઉસે હી દિનભર દેખા વ સમઝા જાવેં કિ "યહ મૈં, યહ મેરા" યહી સમઝ સારી નિર્બલતાઓંકા મૂલ હૈ. સ્થૂલ શરીરકે જીવનકી અનિત્યતા સોચ–સમઝકર, મનુષ્યકો પહલેસે હી ધર્મશીલ બનના ચાહિયે. પહલેસે અર્થાત્ જબ સમઝને લાયક ઉમ્ર હોતી હૈં તભીસે.

દૈવીસંપતિ પ્રાપ્ત કરનેકે લિયે દૈવી સામર્થ્યકે ભંડાર પરમાત્માકા અનુસંધાન કરના, પરમાત્માકા અપનેમેં અનુભવ કરનેકી જરુરત હૈ. યહ અનુભવ– "મૈં ઇશ્વરઅંશ હૂઁ, અહં બ્રહ્માસ્મિ" ઈત્યાદિ પર શ્રદ્ધા રખકર ઉસકા અનુભવ કરનેકા અભ્યાસ–પુરુષાર્થ કરતે હૈં, તભી હોતા હૈ. કલ્પનાતીત વ યકાયક આપત્તિ આ જાવેં તબ ઘબડાકર હિંમત ખોના નહીં, પરંતુ ધીરજ ધારણ કરકે ઉસ આપત્તિકે નિરાકરણકા ઉપાય વ પુરુષાર્થ કરના.

કરોડોં–અબજોં રુપયોંકે વ્યયસે ભી જો યશ પ્રાપ્ત નહીં હો સકતા હૈ, વહ યશ ધનકે કિંચિત્ વ્યયકે બિના, કેવલ સત્ય, નીતિ વ પ્રેમભાવનાસે રહનેસે પ્રાપ્ત હોતા હૈ– જમ જાતા હૈ. લોકપ્રિય, સર્વપ્રિય હોના ચાહતે હો તો દૂસરોંકે પ્રતિ નિઃસ્વાર્થ પ્રેમ કરના સીખો.

ભગવાન જૈસા સમય દેવેં, જો પરિસ્થિતિ દેવેં ઉસકા નિર્વાહ સમત્વ, શાંતિ વ ભગવદ્ નિષ્ઠાકે સાથ કરના. સમય વ સંયોગકો દેખના તથા સમઝના ચાહિયે. સફલતામેં મુખ્ય દોષ પુરુષાર્થકા હોતા હૈ– ગૌણ પ્રારબ્ધકા હોતા હૈં. સમયકો દેખતા વ સમઝ સકતા હૈ, વહ સફલ હો સકતા હૈં, જો દેખ નહીં સકતા વહ બેજવાબદાર હોતે હૈ. બેજવાબદાર મનુષ્ય સ્વયમ્ દુઃખી હોતા હૈ તથા નિકટકે સ્વજનોંકો ભી

દુઃખદાયી હોતા હૈં. તુમને તો શ્રી સદ્‌ગુરુશરણ લિયા હૈ– તો પુરુષાથં યહી કિ આજ્ઞાકા પાલન કરો. સમયકો દેખના. ફિર તદ્‌નુકૂલ સમઝકર પુરુષાર્થ કરના ચાહિયે. ઈતના કરો. ફિર મુઝે બતાના કિ તુમ્હારા દુર્ભાગ્ય કહાઁ ચલા ગયા હૈ !! ઔર તુમ્હારા સદ્‌ભાગ્ય કહાઁસે આ ગયા હૈ !!

નામ–રુપકી અભિન્નતા

૧૨–૧૨–૬૨. રાજકોટસે શ્રી ગુરુદેવ આજ ભાવનગર પધારે હૈં. ૧૩–૧૨–૬૨, ભાવનગર. બલવંતભાઈ :– શ્રીરામ વ શ્રીકૃષ્ણ યા શ્રીશંકર કે નામ જપ કરનેસે મનકી શુદ્ધિ કિસ તરહ હોતી હૈ ?

શ્રી ગુરુદેવ :– દેખો બલવંતભાઈ ! પ્રાચીન ભારતવર્ષકી કિતની અલૌકિક સંપત્તિયાઁ ઔર સિદ્ધિયાઁ થી, ઉસકી બાતે કી જાય તો આજકે વૈજ્ઞાનિકકે દિમાગમેં ભી નહીં ઉતરેગી ઈતનીં સર્વાંગપૂર્ણ અનુપમ સિદ્ધિયાઁ થી !!

હમારે ઋષિયોંને, યોગીઓને જો જો વિદ્યાએઁ સિદ્ધ કી થી ઉસકી બાત તક આજકે ઈતને વિજ્ઞાનમય યુગકે મનુષ્યકો ભી ગપ્પે હી લગતે હૈં; ઔર ઈસલિયે હમારી આલોચના કી જાતી હૈ કિ હમ લોગ તો બસ, હમારે પ્રાચીન ભારતકે વૈભવ વ સિદ્ધિ ઔર ઐશ્વર્યકી હી બાંગે પુકાર રહે હૈં, ઔર યે સબ બાતે નિરી કલ્પના માત્ર હી હૈ. ઐસા નહીં હૈં. વાસ્તવમેં પ્રાચીન ભારતકી ઐશ્વર્યયુક્ત ઉન્નત અવસ્થા થી હી– ભારતકા સુવર્ણકાલ કિતના બેજોડ થા ઉસકા માપ તક હમારી બુદ્ધિ નહીં નિકાલ પાયેગી !!

કઇ વિદ્યાઓમેં એક યોગવિદ્યા સૂર્યસે સમ્બન્ધિત સંશોધિત કી ગઈ થી– સૂર્યવિજ્ઞાન– સૂર્યવિદ્યા નામ થા. આજકે વિજ્ઞાનને સિદ્ધ કર દિયા હૈ તો– આજ, અબ સબ લોગ સ્વીકાર કરતે હી હૈં કિ ઈસ સચરાચર વિશ્વમેં સાત રંગોકી કિરણેં અણુ અણુ ઔર પરમાણુમેં ઓતપ્રોત હૈ– પરિપૂર્ણતયા વ્યાપ્ત હૈં. જો સૂર્યપ્રકાશકો હમ સફેદ ઉજ્જવલ દેખતે હૈં વહ સપ્તરંગકા હી સંમિશ્રણ હૈ. ઔર યે હી સપ્તરંગોકી કિરણેં સમસ્ત જગતમેં વ્યાપ્ત હૈ. અણુ–પરમાણુ, જડ–ચેતન સમસ્ત પ્રાણી પદાર્થોમેં યે હી સાત રંગોકી વિભિન્ન માત્રામેં મિલાવટ હુઇ હૈ. યહી કારણ હૈ કિ કરોડોં મનુષ્યોમેં ભી કોઈ– દો એકસે નહીં હોતે હૈં. ક્યોંકિ પ્રત્યેક પ્રાણી પદાર્થમેં વિભિન્ન પ્રમાણમેં યે સાત રંગ મિલે હુએ હોતે હૈં.

ઈસ પ્રકાર પ્રત્યેક પ્રાંણી પદાર્થકા અપના અપના નિજી અલગ અલગ સંમિશ્રણકા નિજી ખાસ રંગ હોતા હૈ. મેરા જો રંગ હૈ વહ આપકા નહીં હો સકતા હૈં, ઔર આપકા જો રંગ હૈ વહ સરોજબહન કા નહીં હો સકતા હૈં. ઈસી પ્રકાર એક વિશિષ્ટ રંગ શ્રીકૃષ્ણ, શ્રીરામકા ઔર શ્રીશંકરકા હૈ. જો રંગ જિસ રુપકા હૈ ઉસ રુપકે સાથ વહી રંગ નામ કે સાથ (નામ સહિત) ઓતપ્રોત હૈ. જૈસે કિ મૈં– “બલવંતભાઈ સુનો” ! ઐસા કહૂઁગા તો આપકે હી નામકે આશ્રિત રહા હુઆ આપ

હી કા રુપ મેરે સામને દેખેગા. અથવા યોં કહો કિ આપકે રુપકે આશ્રિત રહા હુઆ આપકા હી નામ મુઝે પ્રતિઉત્તર દેતા હુઆ– આપકા રુપ મેરે પ્રતિ ઘૂમાયેગા. તો નામ–રુપકા અભેદ સિદ્ધ હુઆ ન ? તો આપકે રુપકે આશ્રિત રહા હુઆ વહ વિશિષ્ટ રંગ ભી આપકે નામસે અભિન્ન હુઆ ન ? તો ફિર મૈં "શ્રીરામ શ્રીરામ" કહૂઁગા તો, ક્યોં રામ નહીં સુનેંગે ?

વર્ણમાલામેં, શબ્દશાસ્ત્રમેં "ર" અક્ષરકો અત્યંત તેજોમય સ્વીકારા ગયા હૈ. ઉસી પ્રકાર સ, ષ, ક, ય અક્ષરોમેં જ્યાદહસે જ્યાદહ વિદ્યુત ચુંબકિય શક્તિ (તેજ) હૈ ઐસા સિદ્ધ કિયા ગયા હૈ. ઔર યહ તો હમારે દૈનિક જીવનમેં પ્રત્યક્ષ દેખનેમેં આતી હુઈ બાત હૈં કિ જહાઁ તક પર્યાપ્ત તેજ, પ્રકાશ રહતા હૈ વહાઁ શુદ્ધિ, સ્વચ્છતા, નિરામય વાયુમંડલ રહતા હૈ. તેજ ઔર પ્રકાશસે મલિનતા નષ્ટ હો હી જાતી હૈ.

તો શ્રીરામ, શ્રીકૃષ્ણકે જાપસે મનકી શુદ્ધિ ભી હો હી જાતી હૈ. મનકી શુદ્ધિસે તનકી શુદ્ધિ ભી હોતી હૈ. મનકી શુદ્ધિ હોતી હૈં ઉસ મનકો હમ જાગૃત મન કહતે હૈં. ઔર જાગૃત મન કભી ભી અપને સ્થૂલ અધિષ્ઠાન શરીરકો અપવિત્ર, મલિન, અશુદ્ધ નહીં રહને દેગા. નામરુપકી અભિન્નતા ગોસ્વામીજીને કિતની સરલતાસે સમજાઈ હૈ !!

નામ રુપ દુઈ ઈસ ઉપાધિ । અકથ અનાદિ સુસામુઝિ સાધિ ।।
કો બડ છોટ કહત અપરાધૂ । સુનિ ગુન ભેદુ સમુઝિહહિં સાધૂ ।।
દેખિઅહિં રુપ નામ આધિના । રુપ ગ્યાન નહિં નામ બિહીના ।।
સુમિરિઅ નામ રુપ બિનુ દેખેં । આવત હ્રદયઁ સનેહ બિસેષેં ।।
નામ રુપ ગતિ અકથ કહાની । સમુઝત સુખદ ન પરતિ બખાની ।।
નામ નિરુપન નામ જતન તેં । સોઉ પ્રગટત જિમિ મોલ રતન તેં ।।

સબસે બડા સત્કર્મ હૈ ભગવન્નામ જાપ. વાચિક, ઉપાંસુ, વ માનસિક ઈન તીન પ્રકારકે જાપમેં વાચિક જાપ સુગમસે સુગમ હૈ. નિયમપૂર્વક બિના સમઝે ભી કિયા જાતા હૈ તબ ભી કાલાન્તરમેં– અર્થાત્ જાપકે સંસ્કારકે પરિપક્વ હોને પર, શબ્દમેંસે આકાર હોતા હી હૈ– નામસે નામીકા દર્શન હોતા હી હૈ. નામકે પ્રતાપસે પવિત્રતા હોતી હૈં. સમય જ્યાદા લગ જાવેં યા કમ યહ તો પૂર્વ સંસ્કારોંકે ઉપર અવલંબન રખતા હૈં.

નામજાપસે નામીકા સ્મરણ રહતા હૈ. ઉસસે નામીકે રુપ, ગુણ, ઐશ્વર્યકે વિચાર વ ભાવ જાગૃત રહતે હૈં. અર્થાનુસંધાનસે ભાવાનુસંધાન, ભાવાનુસંધાનસે સતત જાગૃતિ, સતત જાગૃતિસે મનશુદ્ધિ, મનશુદ્ધિસે વ્યવહાર શુદ્ધિ. મંત્રાધીન ભગવાન હૈ હી, નામી નામકે વશ હૈ હી.

ચારિવેદ દખોલકે આખર કહેબો રામ ।
તુલસી તાતે વશ કરો, રાખો યાહિ તે કામ ।।

પૂર્વ સંસ્કારોંકે અનુસાર નામ જાપસે પ્રારંભમેં તો અશુદ્ધિ મિટાનેમેં હી સમય નિકલતા હૈ. નામજાપ ઈસ પ્રકાર આહુતિકો જલાનેકા કામ કરતા હૈ જિસસે સર્વ પ્રકારકી અશુદ્ધિયોંકા નાશ હોતા હૈ. ભગવાનને કહા હૈ– "યજ્ઞાનાં જપ યજ્ઞોસ્મિ"

રામ સકલ નામન્હતે અધિકા । હોહુ નાથ અઘખગ ગન બધિકા ॥

યદ્યપિ પરમાત્માકે અનેક નામ હૈ. ઉનમેંસે રામ નામ યહ સબસે અધિક ઈસલિયે માના ગયા હૈ કિ સમસ્ત જગતકા કારણ પ્રણવ–ૐકાર હૈ, ઔર ઉસ ૐકારકા ભી સ્વરુપોત્પાદક રામ નામ હૈં. ઈસી હેતુસે રામનામકી મહિમા બહુત વિસ્તારકે સાથ ગોસ્વામીજીને વર્ણન કિયા હૈ.

વૈયાકરણ વિદ્વાન જાનતે હૈં કિ– "પૃષોદરાદીનિ પથોપદિષ્ટમ્" (પાણિનીય સૂત્ર– ૬–૩–૧૦૭) કે અુનસાર વર્ણવ્યત્યય કરકે રામ શબ્દકા રેફ, આકારકે આગે આ જાને પર ઉસકા "ઉ" કાર બનાકર ગુણકરને સે હી "મ" કાર યુક્ત "ઓમ" યહ પદ સિદ્ધ હોતા હૈ. યહી પ્રણવકા સ્વરુપ હૈ. ઉસી પ્રણવકો સમસ્ત જગતકા કારણ વેદમેં બતાયા ગયા હૈ; તથા ઉપાસના ભી પ્રણવકી કહી હૈ, ઔર ઉસકો હી તાપનીકી શ્રુતિ (તાપની ઉપ.) કહતી હૈ–

ૐ યો હવૈ રામચન્દ્રઃ સ ભગવાન યત્ પરંબ્રહ્મ ॥

ફલતઃ અવતારી રામસ્વરુપ બ્રહ્મ સિદ્ધ હોતા હૈં. ઉન્હીંકી ઉપાસનાસે મુક્ત હોના યહ નિશ્ચય કર ઉનકે હી ચરણોંકી નૌકા ભવસાગર પાર જાનેકા માનસમેં ઠહરાયા ગયા હૈ, દૂસરે સાધનકો નહીં. ક્યોંકિ ઉપર કહે હુએ પ્રમાણોંસે પરમકારણત્ત્વ તથા અવતારિત્ત્વ અન્યમેં નહીં સિદ્ધ હોતા હૈ. ઉસી અવતારીકે પૂર્ણાવતાર તથા અંશાવતાર– દો ભેદસે લીલાવતાર સંયુક્ત હૈ.

સર્વે બ્રહ્મ વિષ્ણુરુદેન્દ્રાઃ પ્રસુયન્તે ન કારણં કારણં તુ ધ્યેયમ્ ॥

અર્થાત્ કારણ કે હી ધ્યાનસે મુક્તિ હોતી હૈં. અતઃ અભેદ કરકે રામ સવરુપ બ્રહ્મકી ઉપાસના કરની ચાહિયે. રામાકાર ચિત્તવૃત્તિ હો જાનેસે જીવ રામરુપ હો જાતા હૈ, પુનઃ સંસારી નહીં હોતા. યહ નિશ્ચય હૈ કિ ઉસકો પુનઃ માયા નહીં વ્યાપતી હૈ.

નટકૃત વિવિધ કપટ ખગરાયા । નટ-સેવકહિ ન વ્યાપૈ માયા ॥

રામનામ હી જીવનકા આધાર હૈ– હમારે દૂષિત અંતઃકરણકે લિયે રામનામકે અતિરિક્ત ઔર કોઈ અવલંબ નહીં. યજ્ઞ હમારેસે હો નહીં સકતે, કારણ કિ દ્રવ્ય ચાહિયે. યોગકા અભાવ હૈ. માનસિક પૂજનમેં ભી અંતઃકરણ શુદ્ધ ચાહિયે. ઈસલિયે કલિમેં અન્તઃકરણ શુદ્ધિકે લિયે નામસ્મરણ હૈ. હમકો અપને ગજસે માપના હૈ. પ્રેમસે નામ જપો.

વિચાર રહેં કિ હમસે કોઈ દોષ ન હો, તો નામ જપ જલ્દી ફલિત હોતા હૈ. જિસસે હમારે વિચાર બિગડે ઐસા સંગ, આચાર, વ્યવહાર ન હો. રામ કહો, કૃષ્ણ

કહો, શંકર કહો યા બ્રહ્મ કહો યા શુદ્ધચૈતન્ય કહો– યહ સબ આકાર વો હી એક હી ઈશ્વરકે હૈં. જિસ પ્રકાર હિન્દીમેં 'અ' અક્ષર લિખા જાતા હૈ– વહી 'અ' અક્ષર બંગલા મેં ભી લિખા જાતા હૈ, ગુજરાતીમેં ભી લિખા જાતા હૈ. લિખાવટ અલગ અલગ હોનેસે વહી એક હી 'અ' અક્ષરકે ભિન્ન ભિન્ન આકાર બનતે હૈં ન ? ઈસલિયે શ્રુતિ કહતી હૈ–

એકં સન્તં બહુધા કલ્પયન્તિ યો દેવાનાં નામધા એક એવ ॥

હમારે ચિત્તકો એકાગ્ર કરનેકે લિયે કોઈ ભી એક આકારકા અવલંબન લેના જરુરી હૈ. ચિત્તમેં વિભિન્ન વિષયોંકી અસંખ્ય વૃત્તિયાઁ રહતી હી હૈં, ઐસે ચંચલ ચિત્તકો એક હી સ્વરુપમેં એકાગ્ર કરના અનિવાર્ય હૈં. ઈસલિયે એકનિષ્ઠ બનનેકા આદેશ દિયા જાતા હૈ. યદિ તુમ રામકે ઉપાસક હો તો ફિર વહી નિષ્ઠામેં ડટકર રહો. યહ આદેશ ભી સાધનાકી પ્રારંભિક દશામેં હી લાગુ પડતા હૈ.

હમારેં શાસ્ત્રોંમેં એક દેવકે ઉપાસક અન્ય દેવોંકી નિંદા કરતે હૈં, યહ આપ કહતે હૈં સો બાત આજ સબ કહતે હૈં. ઈસકા હાર્દ સમઝાયા જાના ચાહિયે. નિષ્ઠાકી પુષ્ટિકે લિયે– એકનિષ્ઠા રખનેકા આદેશકો મહત્વ દેતે હુએ ઐસા કહા ગયા હૈ. નિંદા કરનેકે લિયે નહીં. તુમ રામકે ઉપાસક હો તો ઉસી એકકો હી ડટકર ઉપાસો– જબતક તુમારેમેં વહી રામકી ઉપાસનાસે સારે વિશ્વકે જડચેતન સમસ્ત પ્રાણી-પદાર્થોંમેં વહી એક હી ચૈતન્યકે– રામકે વ્યાપક દર્શન ઔર જ્ઞાન ન હોવે તબ તક ફિર તુમ રામ કહો, શંકર કહો, કોઈ ફર્ક નહીં પડેગા. ક્યોંકિ તુમારી સાધના પરિપક અવસ્થામેં પ્રવેશ કર ચુકી હૈં. એકનિષ્ઠ ઉપાસના યા ધ્યાનકો હી કીટભૃંગ ન્યાયસે સમઝાયા ગયા હૈં.

અથર્વવેદમેં કૃષિ સૂક્ત ઔર જંતુનાશક સૂક્ત હૈ

૧૪–૧૨–૬૨. શ્રી ગુરુદેવ :– ભારત કૃષિપ્રધાન દેશ હૈં. વેદોંને ભી કૃષિ રક્ષાકી ચિંતા કી હૈ ઔર પ્રાચીન ગ્રંથોમેં કૃષિકે બારેમેં કિતની જાનકારી સંગૃહિત હૈ !! અથર્વવેદમેં કૃષિસૂક્ત હૈં. હમ તો લક્ષ્મી સૂક્તકો હી જાનતે હૈં, કારણ કિ લક્ષ્મીકી હી લાલસા અધિક હૈ આજકલ ! વેદોમેં કહા ગયા હૈં કિ કૃષિ કરનેમેં બુદ્ધિ વ ધૈર્ય હોને હી ચાહિયે.

જવ, ગેહૂઁકે બીજકો પહલે શહદવાલે (મધુકે) પાનીમેં રખના ચાહિયે. બાદમેં બોનેકા હૈ. બાજરીકો શહદમેં મલનેકે બાદ બોની ચાહિયે. રસાયણોંકા ઉપયોગ જમીનકે સત્ત્વકા ભી નાશ કરનેવાલા હૈ. તબ ફિર ધાન્ય કૈસે સત્ત્વશીલ પાઓગે ? ઔર સત્ત્વહીન ધાન્ય ખાનેવાલી પ્રજા ભી કિસ પ્રકાર સત્ત્વશાલી, તેજસ્વી રહ પાયેગી ?

જંતુનાશક સૂક્ત ભી વેદોંમેં હૈ. ગૂગલ, અજશૃંગી, પીલુ આદિ કિતની વનસ્પતિ ઐસી હૈ જિનકા ધૂઁઆ કરને પર યા પાનીમેં મિલાકર છિડકને પર કૃષિકે વિવિધ

પ્રકારકે જંતુઓંકા નાશ હો જાતા હૈ. કૃષિકી રક્ષાકે લિયે ખેતકી હદમેં વડ (વટ), થોર, જૂઇ આદિ લગાને ચાહિયે. કારણ કિ યે જંતુઘ્ન વનસ્પતિયાઁ હૈ. કુંવાર ભી વૈસી વનસ્પતિ હૈં...

શાસન નહીં કર પાયેગા તો ક્યા ઈતની આબાદીભરે દેશમેં કોઈ સંસ્થા, કોઈ દાનવીર, દેશહિતકા ઐસા કાર્ય નહીં કર સકતા હૈ ? પ્રાચીન પરંપરાકો જાનો, ગ્રંથોંકો જાનોં– સમઝો ઔર ફિર ઉન સબકો બરાબર સંશોધિત કરાઓ. સત્યમેં હિતકારી સાબિત હો ઉન તથ્યોંકા ખૂબ પ્રચાર કરાઓ, ગાઁવડે– ગાઁવડેમેં જાનકારી પહુઁચાઓ.

અહમ્‌કા બુદ્ધિપૂર્વક ત્યાગ કરો

પ્રશ્ન– "અહમ્‌કા ત્યાગ કરો" ઐસા ક્યોં કહતે હૈ શાસ્ત્ર, સંત–મહાત્મા સબ ?

શ્રી ગુરુદેવ :– સૃષ્ટિકા પ્રારંભ અહમ્‌સે હી હુઆ હૈ. "એકોઽહમ્ બહુસ્યામ્– મૈં એક હૂઁ, અબ બહુત હોઉઁ"

અપને જીવનમેં ભી "અહં" સે– "મૈં" સે હી શુરુઆત હોતી હૈ. પહલે "મૈં" હોતા હૈં, તો "તુમ" ભી ઉત્પન્ન હોતા હૈ; ઔર "વહ" ભી પક્કા હો જાતા હૈ. ઈસ તરહ મૈં, તુમ, વહ, યહ સબ અહમ્‌કી હી સૃષ્ટિ હૈં. મૈં સે હી તૂં, તુમ ઔર વે કા અસ્તિત્વ હૈ. જબ "મૈં" ખતમ હો જાતા હૈ તો ફિર ન "તૂં" રહતા હૈં ન "વહ" રહતા હૈ.

"એકોઽહમ બ્રહુસ્યામ્". યહ સંકલ્પ નિત્ય નિરંજન નિરાકાર સર્વવ્યાપક, સર્વશક્તિમાન સર્વજ્ઞ ચૈતન્યમેં ઉઠતા હૈ. તબ પરાપ્રકૃતિકા ઉદ્‌ભવ હોતા હૈ. અબ પરા પ્રકૃતિમેંસે આકાશ, વાયુ, તેજ, જલ, પૃથ્વી વગૈરહ તત્ત્વોંકા સર્જન હોતા હૈ. ઉદ્‌ભિજ્જ, અંડજ, સ્વેદજ, જરાયુજ આદિ જીવસૃષ્ટિ ઉત્પન્ન હોતી હૈ– યહ અપરા પ્રકૃતિસે હોતા હૈ.

પરા પ્રકૃતિ ક્રમશઃ જડત્ત્વ ધારણ કરતી કરતી અપરા બનતી હૈ. મૂલ "ચૈતન્ય અહમ્" ક્રમશઃ છોટા હોતા હોતા જીવઅહમ્ બનતા હૈ. સર્વજ્ઞ અલ્પજ્ઞ બનતા હૈ. સર્વવ્યાપક મર્યાદિત બનતા હૈં. સર્વવ્યાપક, સર્વસમર્થ ચૈતન્ય જીવઅહમ્‌કે રુપમેં સ્વાર્થી, મર્યાદિત ઔર અહંકારી બનતા હૈ. શુદ્ધ સ્વરુપકે ગુણોંકા ત્યાગ હોનેસે જીવ અહમ્ અશુદ્ધ કલુષિત હોતા હૈં. વિરાટ લઘુ બનતા હૈ. સમત્વ ભૂલકર કામાદિક વિકારોંસે કલુષિત હોકર ઈર્ષા–મત્સરકા આશ્રયધામ બનતા હૈ.

ચૈતન્યમેંસે પ્રાપ્ત પ્રેમ ભી અશુદ્ધ હો જાતા હૈ– વો હી કામ બનતા હૈ. ઈસ તરહ ચૈતન્યકે મૂલભૂત ગુણધર્મકે સ્થાન પર "ચૈતન્યઅહમ્" વિપરીત ગુણધર્મ ધારણ કરતા હૈ– "જીવઅહમ્" ધારણ કરતા હૈ, (બનતા હૈ) તબ ક્ષમા–ક્રોધમેં, નિર્મમત્વ– મોહમેં, ત્યાગ– ભોગમેં, પ્રેમ– કામમેં, ઉદારતા– લોભમેં, વિશાલતા–

સંકુચિતતામેં પરિવર્તિત હો જાતે હૈં.

પ્રશ્ન :– અહમ્ મિટાનેમેં સહાયક ક્યા ક્યા હૈ ?

શ્રી ગુરુદેવ :– અહમ્‌કી યહ સબ પ્રવૃત્તિકો દેખકે સીખના ચાહિયે. તબ પતા પડે કિ શુદ્ધ ચૈતન્ય કૈસે જીવરુપમેં અશુદ્ધ હોકર રાગાદિક દ્વન્દ્વોંસે પીડિત હોતા હૈ ?

જગત્‌મેં ચૌદહ અજાયબી ગિની ગઈ હૈ. જૈસે કિ તાજમહલ ઈત્યાદિ. ઈન સબસે બઢકર આશ્ચર્ય કરાનેવાલી અજાયબી ચીજ તો ખુદ મનુષ્ય હૈં. ઉસકી મહાન આશ્ચર્યકારી બાત યહ હૈ કિ હર એક મનુષ્ય દૂસરે મનુષ્યોંકે સમ્બન્ધમેં જિતના જાનતા હૈ ઉસસે આધા ભી ખુદ અપને કો નહીં જાનતા. યહ અહમ્‌કા પ્રભાવ તો દેખો ! સોચો ઔર સમઝો.

જીવકો જબ તક ખુદકા નહીં સૂઝતા હૈ તબ તક મન ઉસકો નચાતા રહતા હૈં. જીવકા મન કિતના નાચ નચાતા હૈ !! મન કૈસે કૈસે ઘૃણિત કાર્યોંમેં જીવકો પ્રેરિત કરતા હૈ ઔર પરિણામમેં જટિલ બંધનોમેં ફઁસાતા હૈં !! સીઢીસે ઉતરતે ઉતરતે હમ આખરી સીઢી પર આ જાતે હૈં તબ ઊપર દેખે તો માલૂમ પડેગા કિ હમ કિતને નીચે ઉતર આયે હૈં !! તબ ફિર ઊપર ચઢના હોગા તો નીચેસે હી સબ સીઢી ચઢનેકા પ્રારંભ કરોગે તો હી સીઢીકે ઊપર તક પહુઁચ પાતે હૈં. અપને અહમ્‌કી સબ પ્રવૃત્તિ દેખના સીખોગે તો એકકે બાદ દૂસરી સીઢી ચઢના પ્રારંભ કર પાઓગે.

મનકી સબ પ્રવૃત્તિ અહમ્‌સે હી હો રહી હૈ. દ્રષ્ટાકી દ્રષ્ટિ સે બિલકુલ તટસ્થભાવસે તુમ તુમારે મન પર નિગાહ રખકર મનકી સંપૂર્ણ પ્રવૃત્તિ દેખો તો હી તુમકો મનકી, અહમ્‌કી પ્રવૃત્તિ સાફ સાફ દિખાઇ પડેગી. બસ ! એકબાર તુમ દેખને લગે તો ફિર અહમ્ નિકલને લગેગા, મનકા જોર કમ પડને લગેગા.

બુદ્ધિપૂર્વક અહમ્‌કો મિટાનેમેં સર્વપ્રથમ તો તુમ કિસીસે ભી રાગદ્વેષ, ઈર્ષા મત કરો. કિસીકે સુખ, આનંદ, વૈભવકો દેખકર ચિત્તમેં જલના યા ખિન્નતા ન હો ઈસકા પૂરા ધ્યાન રખો. અપને પ્રતિકે રાગ–દ્વેષ–ઈર્ષાકે સામને તુમ ઉદારતા વ ત્યાગકા આદર્શ ચરિતાર્થ કરો. ઈસકે લિયે ચિત્તમેં કરુણાકા ભાવ બઢાઓ.

તુમારે તરફ કિસીકી નફરત–ઘૃણા હો, તુમસે ભલે કોઈ રાગ–દ્વેષ–ઈર્ષા કરતે હો– તો ઉસસે તુમ વિચલિત નહીં હોના. મનમેં ક્ષોભ, ઉદ્વેગ, યા ઝુંઝલાહટ ન હોવેં ઈસ પર પૂરા ધ્યાન રખના. કારણ કિ ઈનકે હોને પર પરિણામમેં પ્રતિકારકી દુર્ભાવના જોર પકડતી હૈ. ઈસલિયે પક્કા નિશ્ચય કર લો કિ અબ મૈંને જીવન પલટા હૈં. અબ મેરે મન પર ઉદ્વેગ, દ્રોહ, વિરોધ ઈત્યાદિકા કોઇ ભી નયા સંસ્કારકો સ્થાન નહીં દેના હૈ. ઈસકે લિયે ધ્યાનમેં રખના કિ કિસીકે ભી સાથ વિવાદમેં મત પડો. કોઇ કહે કિ ઐસા હી હૈ, તો કહ દો કિ હાઁ ભાઈ તુમ કહતે હો વૈસા હી હૈં. કોઈ ચાહે કિ મૈં હી સુખ સંપત્તિ ભોગૂઁ તો કહો કિ ભલે ભાઇ, તુમ અકેલે હી સુખ સંપત્તિ ભોગો. તુમ હી ખુશ રહો, સુખી રહો. ઈસ પ્રકારસે મનકો ખિંચાતાનીકે સંસ્કારોંસે બચાઓ. પરિણામમેં

નયે નયે સંસ્કાર સંચિત નહીં હોંગે ઔર અહમ્ ટૂટને લગેગા.

જરા સોચો તો ! મનમેં ઈતની ખિંચાતાની ક્યોં ? ઔર કિસ લિયે ? ક્યા ઈસ પ્રકારકી ખિંચતાનીસે કિસીકો ભી સુખ, પ્રસન્નતા, શાંતિ, સંતોષ, મિલતા દિખાઈ પડતા હૈ ? યહ નિશ્ચિત્ હી હૈં કિ જબ તક મનમેં ખિંચાતાની હૈ, મમત્વ હૈં કિ મૈં કહૂઁ વૈસા હી હોવેં, મુઝે હી માનબડાઈ મિલે, મૈં હી આરામ વ સુવિધામેં રહૂઁ, મેરી હી ઈચ્છા પૂરી હોવે ઈત્યાદિ ઈત્યાદિ તબ તક, સાક્ષાત્ શ્રીરામજી ભી જીવકો શાંતિ, પ્રસન્નતા નહીં પહુઁચા સકતે હૈં. થોડા તો અહ્મકો છોડો ! કરકે તો દેખો ! થોડા ત્યાગ વ ઉદારતા અપનાકર થોડા છોડો, તત્કાલ હી શાંતિ વ સંતોષકી અનુભૂતિ નિશ્ચિત્ હોગી હી. ફિર મનકો ખિંચાતાનીકે ઇન ઝમેલોમેં કોઈ રસ હી નહીં રહેગા.

ભગવદ્ શરણાગતિમેં, પ્રવૃત્તિમેં મન સહિત સર્વસમર્પણ કરનેસે તુમારા અહમ્, ટૂટને લગતા હૈ, જ્યોં–જ્યોં શરણાગતિ પરિપૂર્ણ હોતી જાયેગી ત્યોં–ત્યોં અહમ્ નામશેષ હોતા જાયેગા, ઔર જ્યોં–જ્યોં અહમ્ મિટેગા ત્યોં–ત્યોં શરણાગતિ પૂર્ણ હોતી જાયેગી. પરિપૂર્ણ શરણાગતિ ઔર અહમ્કી નિવૃત્તિ એક હી બાત હોતી હૈં.

માનસિક ઔર શારીરિક શક્તિ સંઘટિત કરનેસે યથાર્થ સુખકા અનુભવ

૧૭–૧૨–૬૨. શ્રી ગુરુદેવ :– માને હુએ સુખકે માર્ગ પર ચલનેકી અનુભૂતિ સાફ બતાતી હૈ કિ વાસ્તવમેં યાની યથાર્થમેં વહ સુખદાતા માર્ગ નહીં હૈ, અપિતુ દુખદાતા હૈ. પરંતુ અનુભૂતિ હોને પર ભી માને હુએ સુખકા માર્ગ નહીં છોડના યહ કહાઁકી બુદ્ધિમાની હૈ ?

યહ ધ્રુવ હૈ કિ અપનેકો પ્રાપ્ત પદાર્થ, મન, બુદ્ધિ, શક્તિ, સંયોગ આદિકો જિતને પરિમાણમેં યથાર્થ સુખકે લક્ષ્યકી સિદ્ધિકે અર્થ ઉપયોગમેં લેકર ઉનકો અપને અપને લક્ષ્ય સિદ્ધિમેં સહાયક બનાઓગે તો ઉતને હી પરિમાણમેં યથાર્થ સુખકા અનુભવ હોતા હૈ. કર્તવ્ય કરના, પરંતુ કર્તા બનના નહીં. પરમાર્થવૃત્તિ પક્કી હો જાતે હી કર્મ નષ્ટ હો જાતે હૈ. મનુષ્યકી સબસે બડી ઔર મહત્વકી શક્તિ હૈ– ભાવનાકી, અર્થાત્ માનસિક. શારીરિક શક્તિસે મનુષ્ય કેવલ યાંત્રિક જીવન જી સકતા હૈ. દેખતા હુઆ ભી અંધા, સુનતા હુઆ ભી બધિર, ઔર ઈસી પ્રકાર સભી ઈન્દ્રિયોંકી શક્તિકા ઉપયોગ કરતા હુઆ ભી માનવકા જીવન નહીં હોતા હૈ– કેવલ શરીરકા જીવન હોતા હૈ.

જબ કિ માનવકા જીવન તો તભી હો પાતા હૈ જબ શરીર ઔર મનકા સમતોલ સપ્રમાણ મિલન હો. શારીરિક પૂર્તિયોંમેં, ખાને–પીનેમેં, હરને–ફીરનેમેં, હઁસી–રુદનમેં, મારને–પીટને આદિમેં શારીરિક શક્તિ જહાઁ–તહાઁ બહ રહી હૈં. મનકી શંક્તિકો શુદ્ધ કરના– સંઘટિત કરના. શારીરિક શક્તિ જહાઁ–તહાઁ બહને નહીં

દેના પ્રથમ કર્તવ્ય હૈ. મનુષ્ય હમેશા આશા વ મનોરથોમેં ફઁસા હુઆ રહતા હૈ, કર્મસે બંધા હુઆ રહતા હૈ ઔર ક્ષણ ક્ષણ હોતા રહતા આયુષ ક્ષય વહ દેખ નહીં પાતા હૈં !

પ્રારબ્ધ કી પ્રતીક્ષા નહીં કરો, પુરુષાર્થ કરતે રહો

૨૦–૧૨–૬૨. શ્રી ગુરુદેવ :– મૌકા આને પર લાભ ઉઠા લેના ચાહિયે. મૌકા બારબાર નહીં આતા હૈ. પ્રારબ્ધકોં હી મૌકા કહતા હૂઁ. પ્રારબ્ધકે અનુસાર હી ઐસે સંયોગ સામને આતે હૈં. યદિ ઉસકા સ્વીકાર નહીં કરોગે તો વહ ફલ દિયે બિના હી તુમ્હારે સામનેસે નિકલ જાયેગા. ઉસ પર તુમ કહતે હો કિ "યહ નિકલ ગયા, ક્યોંકિ મેરે પ્રારબ્ધમેં નહીં થા". યહ તુમ ભૂલ કરતે હો. તુમ્હારે પ્રારબ્ધમેં થા યા નહીં ઈસકા નિશ્ચય તો તભી હો સકતા હૈ જબ કિ તુમ ઈસકે લિયે પુરુષાર્થ કરતે ઔર ફિર પરિણામ ક્યા નિકલતા હૈ યહ દેખતે. યદિ પુરુષાર્થ કરને પર ભી પરિણામ કુછ નહીં નિકલતા તભી તુમ કહ સકતે હો કિ તુમ્હારે પ્રારબ્ધમેં નહીં થા.

"સુખ દુઃખે સમે કૃત્વા લાભાલાભૌ જયાજયો" (ગીતાજી ૨–૩૮). યહ બાત નિષ્ક્રિયતા બઢાનેકે લિયે નહીં હૈ. પરંતુ પુરુષાર્થ અવિરત કરતે રહો. ઈતને પર ભી પરિણામ જો ભી આવે ઉસકો ભગવદ્ અર્પણ કરતે રહો ઔર ઈસ પ્રકાર મનકો સમત્વકી શિક્ષા દેતે રહો. યહ નિશ્ચિત્ હૈ કિ ચાહે કૈસા ભી ઉત્કૃષ્ટ પ્રારબ્ધ હો, બિ પુરુષાર્થકે નિષ્ફલ હી રહતા હૈ. ઈસલિયે પ્રારબ્ધકી પ્રતીક્ષા નહીં કરો, પુરુષ સતત કરતે રહો. પુરુષાર્થસે આકર્ષિત હોકર પ્રારબ્ધ સ્વયમ્ પુરુષાર્થીકે પાસ જાતા હૈ. પરિણામમેં સુખ યા દુઃખ જો ભી મિલે વહ પ્રારબ્ધ જાનો ઔર સમતાપૂર્વ ભોગ લો.

અથાઽતો બ્રહ્મજિજ્ઞાસા

દૈવીસંપત્તિસે યુક્ત ધ્યાન–સાધન હી જનહિતકારી હોતા હૈં. ચિત્તકી શુદ્ધિકે બિના ભી એકાગ્રતા વ પુરુષાર્થ હોતે હૈં. જૈસે કિ વૈજ્ઞાનિક, કવિ, વિદ્વાન, સાંસારિક વિષયોંકા પ્રેમી. દાનવોને ભી એકાગ્રતા વ પુરુષાર્થ કે દ્વારા કઈ સિદ્ધિયાઁ વ સામર્થ્ય પ્રાપ્ત કી હૈ ઔર પ્રજાકો– જનસમૂહકો હર પ્રકારકી પીડા પહુઁચાઈ હૈં.

ઈસીલિયે આધ્યાત્મિક માર્ગમેં અગ્રસર હોનેવાલોમેં ચિત્તશુદ્ધિ વ ચારિત્ર્યશુદ્ધિકી પાત્રતાકો હી મુખ્ય ઔર અનિવાર્ય માની ગઈ હૈ. ઐસે સુપાત્રમેં હી ગુરુદેવ અપની શકિત સિદ્ધિયાઁકા વહન અપની આહ્લાદકતાસે કરતે હૈં. ઈસીલિયે ધ્યાનકે પહિલે યમ–નિયમકા સ્થાન હૈ. યોગશાસ્ત્રમેં મૈત્રી, મુદિતા, કરુણા, ઉપેક્ષા, ઈન ચાર વૃત્તિઓંકે આધાનકે બાદ ધ્યાન–યોગકી સાધના કરનેકા આદેશ હૈ.

પ્રથમસે હી કહા ગયા હૈ– "અથાઽતો બ્રહ્મ જિજ્ઞાસા". (અથ–અબ) અબ ઈસકે પશ્ચાત્– ઉપરાન્તમેં બ્રહ્મ જિજ્ઞાસા. કિસકે પશ્ચાત્ ? આદિ શંકરાચાર્યજી ભગવાનને કહા હૈ– સાધન ચતુષ્ટય સપન્ન હો જાય પશ્ચાત્ સાધક બ્રહ્મજિજ્ઞાસાકા અધિકારી હોતા હૈ.

સાધન ચતુષ્ટય ક્યા ? તો કહા હૈ– (૧) નિત્યાનિત્ય વસ્તુ વિવેક :– નિત્ય આનંદ સુખ ઔર અનિત્ય આનંદ સુખકો સમઝના. (૨) શમ–દમાદિ :– માન, અપમાન, શર્દી–ગરમી, ભૂખ–પ્યાસ, આદિ દ્વન્દ્વ સમતાપૂર્વક સહન કરના, ઉપરતિ = બાહ્ય અનિત્ય પદાર્થોમેં વૃત્તિ નહીં હોવે. સમાધાન = મનકો એકાગ્ર કરના, નિસ્પૃહ શાંત. ઔર શ્રદ્ધા = ગુરુમેં ઔર શાસ્ત્રમેં વિશ્વાસ. યહ શમદમાદિ સાધન (ષટ્સંપત્તિ) (૩) વૈરાગ્ય :– ઈહ લોકમેં ઔર પરલોકમેં ફલ ભોગનેકી ઈચ્છાકા અત્યંત ત્યાગ. (૪) મુમુક્ષત્વ :– પરમકલ્યાણ અર્થાત્ મોક્ષ પ્રાપ્ત કરનેકી ઉત્કટ ઈચ્છા.

યે ચાર મિલકર સાધન ચતુષ્ટય હૈ. ઈનકે પ્રાપ્ત હોનેકે પશ્ચાત્ હી બ્રહ્મજિજ્ઞાસા = અથાઽતો બ્રહ્મજિજ્ઞાસા". ઉત્કટ વૈરાગ્ય, ઉત્કટ જિજ્ઞાસા, ઉત્કટ ચિંતન–મનન, ઉત્કટ બુદ્ધિ ઈત્યાદિકે બિના જ્ઞાનમાર્ગમેં કદાપિ પૂરા નહીં પડતા હૈ. વાસના શૂન્ય અંતઃકરણ જ્ઞાનમાર્ગ પર ચલ સકતા હૈ, ઔરોંકા કામ નહીં, ફિસલના (ગિરના)હૈં.

"ધર્મ તે બિરતિ યોગ તે જ્ઞાના । જ્ઞાન મોક્ષપ્રદ બેદ બખાના ।।"

કર્તવ્ય પાલન વ ભગવદ્ અર્પણભાવસે સત્કર્મોંકે અનુષ્ઠાનસે ધર્મ સફલ હોતા હૈ. તબ મનશુદ્ધિ હોતી હૈ. સ્વાર્થ, મોહ, વિષયોમેં અનુરાગ આદિ કમજોર હોતે હૈં, ઔર ઈસ પ્રકાર સંસારકા રાગ મિટને લગતા હૈ. વિષયોંસે અરુચિ, બિરતિ ઉદય હોતી હૈ, તબ ઈસ અનુષ્ઠાનમેં જ્ઞાનકી સ્થિતિ હો પાતી હૈ. સદૈવ ખ્યાલ બના રહતા હૈ– જડ ક્યા હૈ ? ચેતન ક્યા હૈ ? ઈસ ખ્યાલકે રહને પર હી સંયમ, યમ–નિયમ, પ્રત્યહાર આદિ સાધ્ય હોતે હૈં. ઉસીકો બિરતિ કહી હૈં.

"કલેશોઽધિકરસ્તેષામવ્યકતાસકત ચેતસામ્." (ગીતાજી–૧૨–૫)

અર્જુનકા પ્રશ્ન થા કિ ભક્તિકે દ્વારા ઉપાસના કરનેવાલે ભક્ત હૈં ઔર જ્ઞાનકે દ્વારા ઉપાસના કરનેવાલે ભી ભક્ત હૈ, ઐસા આપને બતાયા હૈં. તો ઈન દોનોમેંસે શ્રેષ્ઠ કૌન હૈ ? ભગવાનને ઉત્તર દેતે હુએ કહા હૈ કિ ભક્તિકે દ્વારા મેરી ઉપાસના કરનેવાલે ભક્ત મેરે મતમેં અધિક શ્રેષ્ઠ હૈ.

મય્યાવેશ્ય મનો યે માં નિત્યયુક્તા ઉપાસતે ।
શ્રદ્ધયા પરયોપેતાસ્તે મે યુક્તતમા મતાઃ ।।
(ગીતાજી–૧૨–૨)

નિર્ગુણ સ્વરુપકી ઉપાસના કરનેવાલે ભક્ત ભી મુઝકો હી પ્રાપ્ત કરતે હૈ. પરંતુ ઉનકા ઉપાસનામાર્ગ અધિક સંકિર્ણ– વિઘ્ન–બાધાઓંવાલા વ કષ્ટપૂર્ણ હૈ. તાત્પર્ય કિ ભક્તિકે દ્વારા ઉપાસના કરના જીવમાત્રકે લિયે સહજ સુલભ વ સુખકર હૈં.

જ્ઞાન અગમ પ્રત્યૂહ અનેકા । સાધન કઠિન ન મન મહઁ ટેકા ।।

જ્ઞાનમાર્ગમેં સબસે ભારી વિઘ્ન હૈ– શુષ્કતા, શુષ્કતાસે કઠોરતા આ જાતી હૈ ઔર યહ અહમ્કા હી પસારા હૈ ન ? તબ ભગવાનકો શુષ્ક જ્ઞાની ભક્ત પ્રિય નહીં હૈં !!

કરત કષ્ટ બહુ પાવઈ કોઉ। ભક્તિ હીન મોહિ પ્રિય નહિં સોઉ ॥

"અહં બ્રહ્માऽસ્મિ" હો જાના ભી કઠિન સાધનાકી સિદ્ધિ હૈ. તિસ પર ફિર ' 'વાસુદેવમ્ સર્વમ્ ઈતિ" હોને પર હી જ્ઞાનસિદ્ધિ હોતી હૈ. શુષ્કતા આને પર યહ હો નહીં પાતી. તબ માર્ગ પૂરા નહીં હો પાતા. ઔર અહં બ્રહ્માऽસ્મિ બનકર હી બ્રહ્મ બ્રહ્મ યા ભ્રમ ભ્રમ જૈસા હો જાતા હૈ હોં! મૈં ઠીક........

ભક્તિકે બિના બ્રહ્મજ્ઞાનકી સિદ્ધિ ભી નહીં હૈ, શોભા ભી નહીં હૈં, ઉપયોગિતા ભી નહીં હૈ. તાત્પર્ય કિ નિરર્થક રહતા હૈ. સારા જ્ઞાનમાર્ગ બુદ્ધિવિલાસ, તર્કબાજી રહતા હૈ. પ્રાપ્તવ્ય હી ભૂલા જાતા હૈ.

સોહ ન રામપ્રેમ બિનુ જ્ઞાનૂ। કરનધાર બિનુ જિમિ જલ જાનૂ॥

જ્ઞાન હુઆ તો ક્યા હુઆ, સંશય મિટા ન જાય।
ઔરનકી પરમોદ દે આપ હી રહે ભુલાય ॥ ૧ ॥
પોથી પઢ પંડિત હુએ, અવિદ્યા નહીં નસાય।
ચાહે કથો નિજ રુપકો, સંશય કભી નહીં જાય ॥ ૨ ॥
મુક્ત ઉન્હીંકો જાનિયે, બોલત સો હી કરંત।
દંભીકો પહચાનિયે પલ પલ બોલી ફરંત ॥ ૩ ॥
ચતુરાઇ તો ચૂલે પડે, મિટી મિલે ગ્રંથ જ્ઞાન।
આપ ન છૂટે આપકા, તબ લગ જાન સેતાન ॥ ૪ ॥
તુમ ક્યોં ભૂલે પંડિતા, કરકે કર્મ અભિમાન।
સબનકા નહીં કામ હૈ, ગહના આતમ જ્ઞાન ॥ ૫ ॥
અહમ્ મિટાઓ આપકા, તજી ચતુરાઈ વેદ।
અંબર ખોજો આપકો, તબ પાઓગે ભેદ ॥ ૬ ॥

આત્માકા દર્પણ મન હૈ

ગુણદોષમય ઈસ સંસારમેં એક ભી પદાર્થ કેવલ (અસંગ–શુદ્ધ) હૈ હી નહીં. જગતકે પ્રત્યેક પ્રાણી–પદાર્થકો હમ હમારે મનકે ચશ્માસે દેખતે હૈ. ઈસીલિયે હમારે મનકા જો રંગ હોતા હૈ વહી રંગકા જગત્ હમ દેખતે હૈં. તાત્પર્ય કિ હમારે વિચાર, વૃત્તિ, મન્તવ્ય, શ્રવણ, દર્શન આદિ હમારે મનકે સ્તરકે અનુસાર હોતે હૈં.

બાલક બિલકુલ નિદોર્ષ વ સરલ વ અજ્ઞાન હોતા હૈ. બડા હોને પર ઉસકો બલ, બુદ્ધિ, જ્ઞાન, શક્તિ ઈત્યાદિ પ્રાપ્ત હોતે હૈ. યે કહાઁસે આ જાતે હૈ ? હમ કહ સકતે હૈં કિ બાલકકી આત્મામેં હી યે સબ જ્ઞાન વ શક્તિ થે હી, પરન્તુ પહલે ઉનમેં વિકાસ નહીં થા ઔર વે અવ્યક્ત થે. જબ વિકસિત હોતે ગયે, ત્યોં ત્યોં સમય સમય પર વ્યક્ત હોતે ગયે. વિકાસ ઔર અભિવ્યક્તિકો સમઝો. પ્રત્યેક આત્મા તો પૂર્ણ

સર્વશક્તિમાન, સર્વજ્ઞ, પવિત્ર આદિ હૈ હી. પરન્તુ જિતની માત્રામેં મનકા સંયોગ આત્માકે સાથ હોતા હૈ ઉતની માત્રામેં વિકાસ હોતા હૈ. આત્માકા દર્પણ મન હૈ. મેરે મનકે દ્વારા મેરી આત્માકી શક્તિ વ્યક્ત હોતી હૈ. દર્પણ જિતના સ્વચ્છ–શુદ્ધ, આત્માકા પ્રતિબિમ્બ ઉતના હી સ્વચ્છ વ્યક્ત હોતા હૈં.

યદિ આચરણમેં ઉતારોગે તો મેરા શ્રમ સાર્થક સમઝૂઁગા

ભાવનગરસે ૨૧–૧૨–૬૨ કો શ્રી ગુરુદેવ સુરેન્દ્રનગર તથા વડોદરા હોકર ગોંદિયાકે લિયે પધારેં. ૨૧ કો સુરેન્દ્રનગર બિરાજેં, ૨૩ કો વડોદરા– આમલાની ભાઈકે યહાઁ બિરાજેં. ઔર ૨૪ કો શ્રી ગુરુદેવ ગોંદિયા નરેન્દ્રભાઈ જસાણીકે યહાઁ પધારે. સાથમેં કૃષ્ણાબહન હૈ. ગોંદિયામેં આરામકા પ્રોગ્રામ હૈં.

બોમ્બે, ૩૦–૧૨–૬૨, આજ ગોંદિયાસે નરેન્દ્રભાઈ જસાણીકા ફોન મિલા. ઉન્હોંને શ્રી ગુરુદેવકા સંદેશ કહા કિ બબીબહનકો અબ અપ્રેશન જલ્દી કરા લો તો અચ્છા હો જાયેગા. જયરામભાઈ અફ્રિકા હૈ, ઉનકો ફોન કરકે જલ્દી બુલા લેના. બબીબહનકો ડાયાબીટીસકા પુરાના રોગ હૈ– મૈં જાનતા હૂઁ. ફિર ભી અપ્રેશન કરા લેના હી હૈં. તારીખ નિશ્ચિત્ કરકે સમાચાર દો. મૈં અવશ્ય આઉઁગા.

૩૧–૧૨–૬૨. ગોંદિયાસે શ્રી ગુરુદેવને પત્રમેં લિખાઃ– પુષ્પા ! તુમારા પત્ર મિલા. તુમ્હારા સ્વાસ્થ્ય ઠીક હૈ, જાનકર સંતોષ. દેખો, ગોંદિયામેં કોઈ ઠહરનેકી વ્યવસ્થા નહીં હૈં. મૈં એક બગીચેમેં ઠહરા હૂઁ. તુમકો શીઘ્ર હી બુલા લૂઁગા અથવા મૈં આ જાઉઁગા. તુમ ખૂબ આનંદસે રહના. મૈં યહાઁ એક માસ ઠહરુઁગા.

શ્રી ગુરુદેવને એક ભાઈકો પત્રમેં લિખા :– પ્રિય સાધક, સાદર આશીર્વાદ.

શ્રીરામભજનમેં બાધા કરનેવાલી કુસંગતિકા ત્યાગ કરના ચાહિયે. કુસંગતિસે મનુષ્યકા પતન હોતા હૈં. જો મનુષ્ય પ્રત્યક્ષમેં પાપમેં પડે હૈં ઉનકા સંગ તો સર્વથા ત્યાજ્ય હૈં. પર જો લોગ લોભી, છલી, કપટી, ભોગવિલાસી, ધન, સ્ત્રીમેં અત્યંત અનુરાગી, નિંદામેં રત, અભિમાની, ધૂર્ત વ પાખંડી હો (ગુપ્ત યા પ્રગટ રુપસે) વે ભી કુસંગી હૈં. ઈનકા સંગ ત્યાગ કરના. ક્યોંકિ કુસંગસે ઇશ્વરમેં, સત્યમેં, ધર્મમેં, સદાચારમેં અનાસ્થા ઉત્પન્ન હો જાતી હૈં. પ્રતિદિન કુસંગમેં સુનતે રહતે હૈં કિ સત્સંગમેં ક્યા રખા હૈ ? ઇશ્વર કહાઁ હૈં ? ધર્મસે ક્યા હોતા હૈ ? ઈસી પ્રકારકી કુતર્કકી બાતેં સદા હોનેસે કુતર્કમેં અનુરાગ હોકર નાસ્તિકતા આ જાતી હૈં.

પરદોષ સુનનેસે ઉન પર ઘૃણા ઔર દ્વેષ ઉઠતા હૈં. સ્ત્રી, ધન, પુત્ર, માનાદિમેં કામના ઉત્પન્ન હોકર બઢને લગતી હૈં. રાજસી, તામસી વૃત્તિયોંકી પુષ્ટિ હોને લગતી હૈં. ચિત્તમેં અશાંતિ બઢ જાતી હૈં.

કુસંગ કેવલ મનુષ્યકા હી નહીં હોતા. દષ્ટા, દશ્ય, સાહિત્ય, ચિત્ર, કુવિચાર, આદિ સબ કુસંગ હૈ. જહાઁકા વાતાવરણ તામસી વ કલુષિત હો ઐસે સ્થાનમેં નહીં

રહના ચાહિયે. ઐસે નાટક, સિનેમા, વ શૃંગારાદિક દશ્ય નહીં દેખના ચાહિયે, જિનસે મનમેં કામ, ક્રોધ, લોભ, મોહ, અભિમાન વ દ્વેષાદિ ઉત્પન્ન હોવે, ઐસી પુસ્તક, પત્ર ભી નહીં પઢના ચાહિયે, જિસસે મનમેં બુરે ભાવ આવે.

યહ સબ લિખનેમેં મેરા અમૂલ્ય સમય નષ્ટ હુઆ હે. પર આપ યદિ આચરણમેં ઉતારેંગે તો મેરા શ્રમ સાર્થક સમઝૂઁગા. તાત્પર્ય હૈં કિ સુખ–શાંતિ ચાહતે હો તો કુસંગકા ત્યાગ કરો. રણછોડદાસકા આસીસ.

યથા સૂર્યસ્તમઃ સર્વં પ્રકાશીકુરુતે તથા ।
અનુજ્ઞાતા જગત્સર્વં સ્વાત્મમાત્રં કરોતિ હિ ॥

જૈસે સૂર્ય સબ પ્રકાર કે અંધકાર કો પ્રકાશિત કર દેતે હૈં, વૈસે હી જિસને સદ્ગુરુ કે ઉપદેશકે દ્વારા અપને સ્વરુપકા જ્ઞાન પ્રાપ્ત કિયા હે– ઐસા સાધક સમગ્ર જગત્કા અપને સ્વરુપ હી અનુભવ કરતા હે.

ઉપદેશક્રમો રામ વ્યવસ્થામાત્રપાલનમ્ ।
જ્ઞપ્તેસ્તુ કારણં શુદ્ધા શિષ્યપ્રજ્ઞૈવ કેવલમ્ ॥ (યોગ. રામા.)

(શ્રી વશિષ્ઠ મુનિ ભગવાન શ્રીરામચંદ્રજીસે કહતે હૈં) હે રામ ! યે ઉપદેશ દેનેકા ક્રમ તો માત્ર વ્યવસ્થાકા પાલન હે . યૂઁ તો જ્ઞાન પ્રાપ્તિકા કારણ તો કેવ‹ શિષ્યકી શુદ્ધ (નિર્મલ, સ્થિર ઔર સૂક્ષ્મ) બુદ્ધિ હી હે. (અંતઃકરણ સુધાર ક ભગવત્જ્ઞાન કે અધિકારી હોના ચાહિયે.)

કુછ પત્ર

૨–૧–૬૩. ડહાણૂ. ગોંદિયાસે ૨૯–૧૨–૬૨ કે પત્રમેં શ્રી ગુરુદેવને લિખા હે કિ મેરા સ્વાસ્થ્ય વૈસા હી હૈં. આરામ પૂરા મિલતા હે. તુમ પ્રસન્ન રહો તો નિકટતમી કિસ પ્રકાર સુપ્રસન્ન રહેં યહ તુમ સ્વતઃ સોચો ?

૧૧–૧–૬૩. ગોંદિયાસે પત્રમેં લિખા– જિતના બન સકે ઉતના તો શરીરકો સમ્હાલતા હૂઁ માઁ ! અબ તો દવા ભી લેનેકા કરતા હૂઁ માઁ. ઔર ક્યા કરું ? કૃષ્ણા રોટી બનાતી હે ઔર ખૂબ ધ્યાન રખતી હૈં. કૃષ્ણા ૧૭ કો યહાઁસે ગુના જાયેગી. મૈં ૨૮–૨૯ કો નિકલકર સંભવતઃ ૪–૫ કો પહુઁચૂંગા.

૧૧–૧–૬૩. ગોંદિયાસે મુઝે લિખાઃ– પ્રિય કમુ ! આસીસ. અબ તેરા પત્ર નહીં આવેગા ? અબ તૂ મુઝસે થક ગઇ હે ? અબ તૂ મુઝસે સદૈવ અલગ હોના ચાહતી હે ? તૂ મુઝે સ્વસ્થ દેખના ચાહતી હે ? મેરે સે બિલકુલ વિશ્વાસ હટ ગયા હે ? ઈનકા સ્પષ્ટ ઉત્તર ચાહતા હૂઁ, પીછે પત્ર ન લિખના.

ઈસી તારીખકે દૂસરે પત્રમેં લિખા હે કિ– કમુ, ધીરજ રખ, મેરે પર વિશ્વાસ રખ. મેરેકો સમઝ કમુ ! દેખ, જલ્દી, બિના સોચે સમઝે કોઈ કાર્ય લાભપ્રદ નહીં હોતા. જવાબ જલ્દી દેના.

ગોંદિયાસે ૧૬–૧–૬૩. કા પત્ર મિલા કિ કુમુદ! વ્યક્તિગત દોષસે સર્વ દૈવીગુણ કી મર્યાદા પર કીચડ ઉડાના શોભા દેતા હો, તો મુઝે કુછ નહીં કહના. નીતિકા અભાવ તુમ દેખતી હો વહ ઠીક હૈ, પરંતુ સૃષ્ટિમેં નીતિ અવશ્ય હૈ ઔર અટલ રહેગી.

તુમ નાસ્તિકોકોં દેખતી હો પર ઈશ્વર અવશ્ય હૈ, રહેંગે ઔર થે. તુમને ધર્માભાવ દેખા હોગા, પર ધર્મ ત્રિકાલમેં ધ્રુવરુપેણ સ્થિર હૈં.

માઁ કો ૧૮–૧–૬૨ કે પત્રમેં લિખા હૈ કિ ઠાકુર આનંદમેં હૈ. સેવા ખૂબ કરતે હૈં. કૃષ્ણા આજ ભગવાનકી કૃપાસે ગુનાકા કામ દેખને ચલી ગઈ હૈં. મૈં ૨૮ કો પ્રાતઃ ૩ બજે નિકલનેકા વિચાર કરતા હૂઁ. કહાઁ, વહ તો નક્કી નહીં, પરંતુ ૩ યા ૪ કો પુષ્કર પહુઁચના નક્કી હૈં.

૨૧–૧–૬૩. ડહાણૂ– ગોંદિયાસે શ્રી ગુરુદેવકા પત્ર મિલા કિ મૈં– ૩૦ કો બમ્બઈ ચાંદીવલી પહુઁચતા હૂઁ. તૂ બમ્બઈ જરુર મિલના હો!

૨૫–૧–૬૩. ગોંદિયાસે માઁ કો પત્રમેં લિખા હૈઃ– માઁ, બબીબહન કે અપ્રેશનકી ગડબડકે કારણ બમ્બઈ જાના અનિવાર્ય હો ગયા. એક બાત ધ્યાનમેં રખને યોગ્ય હૈ. હરિભાઈકે આઁખમેં અપ્રેશન કરના જરુરી હો તો ગુનાકે લિયે તૈયાર રહના– ક્યોંકિ ૧૬ કો હી પુષ્કરસે નિકલના હૈં. મૈં ૨૬–૧–૬૩ કો ૧૦ બજે નિકલકર ગુના હોકર બમ્બઈ જાઉઁગા. બમ્બઈસે પુષ્કર ૩ યા ૪ કો પહુઁચૂંગા, જોધપુર ૬ કો. ઉધરસે લૌટતે સમય સાથમેં ગુના ચલના હૈં.

૮–૨–૬૩. શ્રી ગુરુદેવ રાત ૯–૩૦ બજે પ્લેનસે બમ્બઈ પધારેં. ૯–૨–૬૩ કો પુષ્પાબહનકો દેખનેકે લિયે ભારત મહલ પધારેં. ૧૦–૨–૬૩ કો પ્લેનસે જોધપુર પધારેં. યહાઁ ૧૬–૨–૬૩ તક બિરાજેં.

જોધપુરસે ૧૧–૨–૬૩ કા તાર મિલા– "તુમ યહાઁ આઓ."

ભાઈ રતનલાલજીકે સાથ મૈં બસ દ્વારા પુષ્કરસે જોધપુર ગઈ.

૧૪–૨–૬૩. જોધપુર, **(૧) ચારકૃપા :–** શાસ્ત્રોનેં ચાર કૃપા કહી હૈં. ઈશ્વરકૃપા, ગુરુકૃપા, શાસ્ત્રકૃપા (ઔર) આત્મકૃપા. પૂર્વજન્મકે શુભ સંસ્કારકા પરિણામ મનુષ્ય જન્મ પ્રાપ્ત હોવેં યહ ઈશકૃપા. ઈશકૃપાસે સદ્‌ગુરુદેવકી પ્રાપ્તિ ભી હોવેં.

સદ્‌ગુરુ શિષ્યકો શાસ્ત્રાનુસાર આત્મિક ઉન્નતિકે હેતુ ઉચિત માર્ગદર્શન નિર્હેતુકી કરુણાસે દેવેં યહ ગુરુકૃપા. ગુરુકૃપા ઔર ગુરુદેવકા શાસ્ત્રાનુસારકા ઉપદેશ વ માર્ગદર્શન પ્રાપ્ત કરકે ઉસીકે અનુસાર ચલનેકા વ કરનેકા પુરુષાર્થ કરના યહ અપને હી ઉપર અપની હી કૃપા હૈ– યહી આત્મકૃપા હૈં. આત્મકૃપાકે બિના આગે કહી હુઇ તીનોં કૃપા નિષ્ફલ હોતી હૈં.

(૨) નિત્ય પ્રાર્થના :– નિત્યપ્રતિ નિયમસે યહ પ્રાર્થના કરની ચાહિયેઃ–

નાન્યાસ્પૃહા રઘુપતે હૃદયેઽસ્મદીયે,
સત્યં વદામિ ચ ભવાનખિલાન્તરાત્મા ।
ભક્તિં પ્રયચ્છ રઘુપુઙ્ગવ નિર્ભરાં મે,
કામાદિ દોષ રહિતં કુરુ માનસં ચ ॥

(૩) એક હઁસી :– દેશનેતા વ અભિનેતાકી કુછ બાતેં એક ભાઈને શ્રી ગુરુદેવકો કહી. બાતેં હાસ્યકી થી. સબકો બહુત હઁસી આઈ.

શ્રી ગુરુદેવને કહા :– સુનોં ! એક હઁસનેકી ગલ્પ કહૂઁ. અભિનેતાકે ઉસકી બડી ભારી રકમ દેતે હુએ એક નિર્માતાને વ્યંગસે કહા કિ તુમ તો બહુત ભારી ચાર્જ કરતે હો ભૈયા ! ઈતની ભારી તન્ખાહ તો હમારે પ્રધાન લોગ ભી નહીં માઁગતે હૈં ! અભિનેતાને તડાકસે કહ દિયા– "તો આયંદા આપ કિસી પ્રધાનકો હી કામ પર બુલા લીજિયેગા."!!

(૪) રાગ–દ્વેષ મિટાનેમેં ભારી પરિશ્રમ ઉઠાના પડતા હૈં :– મનુષ્ય અપને જીવનકે વ્યવહારોં પર વિચાર ન કર દૂસરોંકે જીવનકા વિચાર કરતા હૈં. યદિ વહ અપને હી જીવનકા વિચાર કરેં તો જીવનકો સુધારનેકે લિયે બહુત બાતોંકી જાનકારી ઉપલબ્ધ હો સકતી હૈં. અપને ઊપર સોચના ચાહિયે ઔરોંકે જીવન ઊપર સોચના ઔર ટિકાટિપાની કરતે રહનેસે કુછ ફાયદા નહીં. અપિતુ અપાર હાનિ હો રહી હૈ. ઈસકો ભલે તુમ ન માનો, ન દેખ સકતે હો, પરન્તુ સત્ય યહી હૈ કિ ઈસસે તુમ તુમારી અપાર હાનિ કર રહે હો.

જો અપનેકો હી દેખતા હૈ– વહ ભક્તિ–જ્ઞાન–યોગકો સમઝ સકતા હૈં. કેવલ વાચક જ્ઞાની બને રહનેસે કોઇ ફાયદા નહીં હૈં. રાગ–દ્વેષ કરના તો બહુત સરલ–સુગમ હૈ. ઈસીલિયે તો સબ કોઈ કર રહે હૈ, સહજ રુપમેં, કિસીકો પરિશ્રમ નહીં પહુઁચતા હૈં. પરંતુ રાગ–દ્વેષ મિટાનેમેં ભારી પરિશ્રમ ઉઠાના પડતા હૈં. તો પરિશ્રમ બિનુ કૌન કરેં ? પરિશ્રમમેં ધૈર્ય ઔર વીરતા દોનોં ચાહિયે.

જિયકી જરનિ–કામ ક્રોધકી ભરનિ

૧૫–૨–૬૩. માઘશુક્લ ષષ્ઠિ. શ્રી ગુરુદેવ :– સંસારમેં ભારી વિડંબના યહ હૈ કિ સબ લોગ એક–દૂસરેકો અત્યન્ત બુરે માનતે રહતે હૈં. એક સમઝતા હૈ– દૂસરા મેરે દુશ્મન હૈં, તો દૂસરા સમઝતા હૈં કિ વહ તીસરા મેરા દુશ્મન હૈ ઔર તીસરા કોઈ ચૌથે કો હી અપને દુ:ખ, આપત્તિકા કારણ સમઝતા હૈ. તબ યહ ચૌથા સમઝતા હૈ કિ વહ પાઁચવી વ્યક્તિ હી મેરે પ્રતિ ઈર્ષા કરતા હૈં. ઈસી તરહકી યહ શ્રૃંખલા બન ગઇ હૈં ઔર બનતી જાતી હૈં.

અપને અપને પરિધમેં, પરસ્પરમેં એક–દૂસરેકે પ્રતિ શત્રુત્વકી, તેજોદ્વેષકી ભાવનાસે સબકે ચિત્તમેં ઉદ્વેગ વ ક્ષોભ બને હૈં. કિસીકે ભી હૃદયમેં શીતલતા,

આહ્‌લાદ નહીં હૈ. ઈસી દશાકો ગોસ્વામીજીને જિયકી જરનિ કહી હૈં– "રામનામકે જપે જાઇ જિયકી જરની (વિનય પત્રિકા– ૧૮૪). જરનિ અર્થાત્‌ જિયકી જલન. સત્ય તો યહ હૈ કિ સબ અપની અપની સંકુચિતતાસે હી ભીતર ભીતર જલ રહે હૈં, ઉદ્વિગ્ન હોતે રહતે હૈં.

જબ મૈં કહતા હૂઁ કિ ઉદારતા રખો ઔર ત્યાગ કરો તબ, ફૌરન કહતે હૈં કિ બાપુ ! ઐસા કૈસા કિયા જાયેં જબ કિ વહ હમારે સાથમેં ઈતની દુશ્મની બરતતા હૈં. દેખો ભાઇ.! તુમારી સબ બાતે મૈં બરાબર સુનતા આયા હૂઁ ઔર સમઝા ભી હૂઁ. ભલે તુમકો કુછ બુરા લગે યા સંતોષ ન હો, ફિર ભી સચ બાત તો યહી હૈ કિ ઈસ પ્રકારકી તુમારી સબ પ્રતીતિ ઔર ભાવનાયેં કેવલ ભ્રમ માત્ર હૈં.

હમ કટુતાકા અનુભવ કરતે હૈં તો હમારી દ્રષ્ટિ વ વૃત્તિ ભી કટુતા પર હી પહુઁચતી હૈ. ઐસી પરિસ્થિતિમેં, યદિ થોડા ભી પ્રતિકારકી સંકુચિત વૃત્તિસે મનકો ઊપર ઉઠાઓગે તો ફૌરન પતા પડેગા કિ ઈસ સંસારમેં કહીં ભી પ્રેમકા અભાવ નહીં હૈ. અપની સંકુચિત વૃત્તિઓંકે ઊપર ઉઠકર તુમ પ્રેમકી દ્રષ્ટિસે સર્વત્ર દેખોગે તો સર્વત્ર તુમકો પ્રેમકા દર્શન વ અનુભવ અવશ્ય હોને લગેગા.

મૈં દાવેકે સાથ યહાઁ તક કહ સકતા હૂઁ કિ ફિર તુમારે અનુભવમેં આયેગા કિ બિલકુલ અપરિચિત વ્યક્તિ ભી તુમારે તરફ પ્રેમ વ આદર ભાવ રખતી હૈં.

દેખો ! ઈસ સંસારમેં સર્વત્ર ભલાઇ વ પ્રેમભાવ હૈં હી. લેકિન જબ તક હમ ખુદ હી ઈનકો પહચાન નહીં સકતે હૈં, ઈનકે દર્શન નહીં કર સકતે હૈં, તબ તક ઉનકી અનુભૂતિ કૈસે ઔર કિસ પ્રકાર હોગી ? ઈસ ચરાચર વિશ્વમેં, સર્વત્ર, કણકણમેં પ્રેમ ઔર સંવાદ હૈં. સબકુછ એક દૂસરેકે લિયે સુખ વ પ્રેમકા દાન કરતે હૈં. પાની કિસકે લિયે બહતા હૈં ? હવા કિસકે લિયે ચલતી રહતી હૈં ? પેડ કિસકે લિયે ફલતે ફૂલતે હૈં ? ઈન સબ બાતોંકે ઉપર જરા તો સોચો !! અપને સ્વાર્થ વ સંકુચિતતાકે પર જબ તક તુમકો શર્મ વ નફરત નહીં તબ તક તુમ્હેં તુમારી જરનિ જલાતી રહેં ઈસમેં ક્યા આશ્ચર્ય ?

સાફ સાફ બાત હૈં કિ અપનેકો સોચના ચાહિયે. દૂસરે ચાહે જૈસે ભી હો, તુમ અપનેકો તો સુધારો ! તુમ તો દલદલસે ઊંચા ઉઠો ! ઔર સત્યકી ખોજ કરો, અનુભૂતિ કરો. યહ કોઈ કઠિન યા ન હોને જૈસી દુર્ઘટ બાત નહીં હૈ. કરના ચાહોગે તો સબસે સરલ ઔર સહજ બાત હૈં. સબસે પ્રેમભાવસે રહો. સબકે લિયે ઉદારતા રખો. કિસીકે ભી સુખકે લિયે તુમારા સુખ, આરામ, સ્વાર્થ વ ખુશીકા ત્યાગ કરો. આત્મોન્નતિકા હી જીવનધ્યેય હો ઉનકે લિયે યહ ઠોસ બાત હૈં. બિના ઈનકે, કભી કુછ હોનેવાલા નહીં હૈં.

દો અંગુલ અંતર

સચમેં હી સત્યકે દર્શનકી વ સત્યકે અનુભૂતિકી સચ્ચી જિજ્ઞાસા હૈં તો યે સબ

આવરણ હટાને હી પડેંગે. શ્રીકાગભુશુણ્ડીજીને કહા હૈ—

બ્રહ્મલોક લગિ ગયઉઁ મૈં ચિતયઉઁ પાછ ઉડાત ।
જૂગ અંગુલ કર બીચ સબ રામ ભુજહિ મોહિં તાત ॥
સપ્તાબરન ભેદ કરિ જહાઁ લગિ ગતિ મોરિ ।
ગયઉઁ તહાઁ પ્રભુ ભુજ નિરખિ બ્યાકુલ ભયઉઁ બહોરિ ॥

પૃથ્વી, જલ, અગ્નિ, પવન, આકાશ યે પંચભૂત ઔર અહંકાર તથા મહત્તત્ત્વ—મિલકર સાત હુયે. ઈન સાતોં આવરણોંકો અપના અપના રંગ ઔર મોટાપન હૈં. સાધનામેં તત્ત્વભેદન ઔર ચક્રભેદનમેં ઈનકી અનુભૂતિ હોતી હૈં. યહ વિષય ક્રિયાયોગકા હૈ, અનુભવકા હૈં. કરકે દેખો તો પતા પડે, ઔર સંદેહકા અભાવ હોવેં. કેવલ તર્ક કરતે રહનેસે કોઈ લાભ નહીં.

ઈસકા ક્રમ ઈસ પ્રકારકા રહતા હૈં. પૃથ્વીસે જલ, જલસે અગ્નિ, અગ્નિસે પવન, પવનસે આકાશ, આકાશસે અહંકાર ઔર વહાઁસે મહત્તત્ત્વમેં જાયા જાતા હૈ. ભુવર્લોક, મહર્લોક આદિ ઈસીમેં આ જાતે હૈં. ભુશુણ્ડીજી કહતે હૈં કિ ઈન સબકો પાર કરને પર ભી રામજીકી ભુજા મુઝસે કેવલ દો અઁગુલકે અંતર પર હી થી.

ભગવાન ઔર હમારે બીચમેં અહમ્ તથા મમતા— દો અંગુલકા અંતર બનાયે રખતે હૈં.

મોહ—મમત્તાકો દૂર કરનેકે લિયે સમતા અમોઘ હૈ. પરન્તુ "બિનુ વિજ્ઞાન કિ સમતા આવે ?" જબ જીવ સબમેં અપને હી કો દેખતા હૈ તબ વિષમ ભાવકા નાશ હોતા હૈ ઔર સબમેં સમભાવકા ઉદય હોતા હૈ.

સમતા કૈસે પ્રાપ્ત હો ? સ્વાર્થી કામનાઓંકા અભાવ હો તો સમતા હોવેં. ઉદારતા વ સંતોષ હોવેં તો કામનાઓંકા અભાવ હોવેં ઔર

રામભજન બિનુ મિટહિં કિ કામા । થલ બિહીન તરુ કબહુઁ કિ જામા ? ॥

ઈસલિયે નિષ્કર્ષ યહ હૈ કિ રામભજનકે અવલમ્બનસે અંતઃકરણકો અહંકાર રહિત કરનેકી સાધના શુરુ કરો. તુમ સત્યનિષ્ઠાપૂર્વક યહ સાધના શુરુ કરોગે તો ભગવાન તો ઈતને દયાલુ ઔર કરુણાસાગર હૈ કિ તુમારા થોડા ભી પરિશ્રમ દેખતે હી વે અત્યંત આર્દ હોકર તુમારી સહાયતા કરનેકો ખુદ હી સામનેસે દૌડકર આયેંગે. માર્ગમેં હી તુમકો મિલેંગે ઔર ફિર તુમારા હાથ પકડ કર બરાબર પાર કર દેંગે.

સુનુ મુનિ તોહિ કહઉઁ સહરોસા । ભજહિં જે મોહિ તજિ સકલ ભરોસા ॥
કરઉઁ સદા તિન્હકે રખવારી । જિમિ બાલક રાખઈ મહતારી ॥
મોરે પ્રૌઢ તનય સમ ગ્યાની । બાલક સુત સમ દાસ અમાની ॥
જનહિ મોર બલ નિજબલ તાહી । દુહુ કહઁ કામ ક્રોધ રિપુ આહી ॥
યહ બિચારી પંડિત મોહિ ભજહીં । પાએહુ ગ્યાન ભગતિ નહિં તજહીં ॥

આપમેંસે બહુતોંને તીતીઘોડાકો તો દેખા હોગા હી. ગૌરસે દેખા હૈ કભી કિ વહ કિસ ઢંગસે ચલતા હૈ ? પહલે આગેકે દો પૈર આગે ઉઠાતે હૈં. ઉસસે આગેકા કોઇ આધાર પકડ લેતા હૈ. તબ ઉસ આધાર પર ખડા રહકર પીછેકે પૈર ઉઠાતા હૈં. ઈસ તરહ આધાર પ્રાપ્ત કરતા જાતા હૈં ઔર આગે બઢતા રહતા હૈં.

ઠીક ઈસી પ્રકાર, જબ તુમ એક કદમ ઉઠાઓગે તો ભગવાન ખુદ હી તુમ્હારે દૂસરે કદમકા આધાર બનનેકો દૌડે આતે હૈં. તુમકો તો કેવલ પહલે એક કદમ ભર ઉઠાનેકા હૈં. બસ ! બાકી તો ભગવાન ખુદ હી પૂરા કર દેતે હૈં.

ભગવત્પ્રાપ્તિકી કુંજી યહ હૈ કિ હમમેં દૈવી સમ્પતિકા પૂર્ણરુપસે આધાન કરના. યહી પુરુષાર્થ વાસ્તવમેં આધ્યાત્મિક પુરુષાર્થ હૈ. યહાઁ હી ગુરુવાક્ય, કૃપા વ પ્રેરણા સહાયક હોતે હૈં.

હૃદયકો ઈતના વિશાલ બનાઓ કિ વહ અનાયાસ હી પર દુઃખસે દુઃખી હોવે ઔર પર સુખસે સુખી. યહી માનવતા હૈ. પરદુઃખસે સુખી હોના યહ આસુરીવૃત્તિ હૈં. ઐસા કભી ન હોને દો. ઔર ઐસા સબ સુનતે રહનેસે કુછ હોનેવાલા નહીં હૈં. (પરન્તુ) ઐસા હૃદય બના ડાલો.

શ્રી ગુરુદેવકે દર્શનસે મન અત્યંત આનંદ વિભોર હો ઉઠા. પ્રણામ કરકે ઉઠ રહી થી તબ હી શ્રી ગુરુદેવને એક પત્ર દિયા ઔર કરકમલકે ઈંગતકે દ્વારા કમરેમેં સ્થાન બતલાતે કહા કિ વહાઁ પઢના.

બતાયે ગયે સ્થાન પર મૈં બૈઠી ઔર પઢા.

कबहु घनघोर घटा बरसे
कबहु नहीं नेकहू बादर है
कबहु सनमान बढे जगमें कबहु नहीं
न कहु आदर है

જોધપુર-૧૫-૨-૬૨

કબહુ ઘનઘોર ઘટા બરસે, કબહુ નહીં નેકહૂ બાદર હૈ ।
કબહુ સનમાન બઢે જગમેં, કબહુ નહીં ન કહુઁ આદર હૈ ॥

પઢકર મૈંને શ્રી ગુરુદેવકે સામને દેખા. શ્રી ગુરુદેવકી દ્રષ્ટિ મેરે પર હી થી. મેરે દેખને પર આપ ખિલખિલાકે હઁસ ઉઠે. પશ્ચાત્ કહા :– કહિયે કુમુદજી ! ક્યા મજા હૈ ! એસા તુમકો કૌન પઢાયેગા ?

શ્રી ગુરુદેવને ફિર લિખકર દિયા :– રામ ચરિત્ર રાકેશ વિકસી કુમુદ વિશેષ, રામ ચરિત્ર સર પીયૂષ જલ ભાવ વિશેષ. પ્રમુદિત વિકસી કુમુદની, ભાવ ઉદય રાકેશ.

જોધપુરમેં–રામાયણ સપ્તાહ કાર્યક્રમ થા ઉસકી આજ પૂર્ણાહુતિ હુઇ ઔર શ્રી ગુરુદેવ ગુનાકે લિયે પધારેં. ગુનામેં ૧૮–૨–૬૩ સે નેત્રયજ્ઞકા પ્રારંભ હોનેવાલા હૈં.

ગુના–નેત્રયજ્ઞ (૧૮–૨–૬૩ સે ૧૦–૩–૬૩)

શ્રી ગુરુદેવકી સન્નિધિમેં યહ ૧૦ વાઁ નેત્રયજ્ઞ હો રહા હૈ. શ્રી જલારામબાપા ટ્રસ્ટ વીરપુર (સૌરાષ્ટ્ર) ને ઈસકે ખર્ચકે લિયે ૧ લાખ રુપયે દાનમેં દિયા હૈ. જો ૧૯૬૦ સે ટ્રસ્ટને બેન્કમેં અનામત રખા થા. તા. ૧૮–૨–૬૩ કો પ્રથમ ઓપરેશન હુઆ.

૧૯–૨–૬૩. રાજકોટકે બાબુભાઈ બેડલાવાલેસે બાત કરતે શ્રી ગુરુદેવને કહા :– દેખો બાબુભાઈ ! એક કથા કહુઁ ! તુમને સુની હૈં, ફિર ભી આજ પ્રસંગકે ઉપર કહતા હૂઁ. એક મહાત્માને એક બડે સર્પકો કહા તુમ કિસીકો કાટો નહીં. ઈસસે દૂસરેકે જીવનકા અંત હો જાતા હૈ. સર્પ શિષ્ય થા. ઉન્હોંને આજ્ઞાપાલન કિયા. મહાત્મા ભ્રમણકો ચલે ગયે થે. આયે તો દેખા કિ સર્પ તો અત્યંત કમજોર પડા હૈં.

મહાત્માને કારણ પૂછા, તબ સર્પને કહા કિ મૈં કિસીકો કાટતા નહીં હૂઁ, તો અબ જો ભી મુઝે દેખતે હૈં– બચ્ચે–બૂઢેં સબ મુઝે ઉઠા લેતે હૈં. ઔર ખિલોના બનાતે હૈં, ફિર જોરસે પટક દેતે હૈં, પથ્થરોંસે ભી ચોટ પહુઁચાતે હૈં. મહાત્માજી સબ બાત સમઝ ગયે. ઉન્હોંને કહા કિ લોગોંકો ભય નહીં રહા ઈસકા યહ પરિણામ હૈં. તુમ અબ સબકે સામને જોરસે ફુત્કાર બરાબર કરના. કિસીકો કાટના નહીં.

ઐસી હી બાત હમારે લિયે ભી હૈં. મજદૂરોં પર કડક રહકર કામ લેના. ગુસ્સા ભી કરો, ઔર, કાર્ય સંપન્ન કરના. બાદમેં સબકો ચાય પિલાના, હલુઆ–પૂડી ખિલાના. ઈસમેં તો તુમ ખૂબ હોશિયાર હો. અપને જેબકે પૈસેસે ભી તુમ ચાય–બીડી પિલાતે હો.

શાસનમેં કડકાઇ નહીં હોવે તબ સબ કાર્ય અસ્તવ્યસ્ત હો જાતે હૈં. હમારે દેશમેં આજ યહી હાલત હૈ. શાસન ઢીલા પડ ગયા હૈ. દંડનીતિ ઢીલી કર દી હૈં, તો ભ્રષ્ટાચાર જ્યાદહ હો રહા હૈં. આજ હમેં પરાશર સ્મૃતિકે અનુસાર કડક દંડનીતિકી જરુરત હૈં.

ઈસસે કોઇ ગલત નહીં સમઝ લેના કિ ગુસ્સા–ક્રોધ કરના અનિવાર્ય હૈ. કેવલ ફુત્કારકે રુપમેં, ઔર વહ ભી શાસનમેં હી, ઘરકા શાસન હો, કિસી વિશેષ કાર્ય સમારોહકા શાસન હો, વિશેષ જિમ્મેવારીકે પદ પર હો, ઈત્યાદિ શાસનમેં હી– જબ અનિવાર્ય હો– તબ કરનેસે હી લાભ હોતા હૈં.

સંત પુરુષ જેલર જૈસે હોતે હૈં

ગુના નેત્રયજ્ઞમેં સેવા કે હેતુ આનેવાલે ભક્તોંકા આદર કરને બોલતે શ્રી ગુરુદેવ કહતે થે– "ભલે આયે, જો ગુનામેં આયે સો જેલમેં જાયેં" સબકા ઉતારા ભી જેલમેં થા.

શ્રી ગુરુદેવ :– ગુના યાની અપરાધ. જબ તક અહમ્ મિશ્રિત શુભાશુભ કાર્ય કરકે હમ ઉસમેં આસક્તિ ઔર ઉસકે ફલકી ઈચ્છા રખતે રહેંગે– તબ તક જેલમેં યાની જગતમેં આના હી પડેગા. જેલસે બચના ચાહતે હો તો નિષ્કામભાવસે કર્મ કરો. ઔર ઉસે સાંગોપાંગ પાર ઉતારો. તો ભગવત્કૃપા સે જેલર બન જાઓગે.

જેલર કર્તવ્ય બજાનેકે લિયે જેલમેં આતા હૈં, સજા ભોગનેકે લિયે નહીં. જેલકે નિયમ જેલરકો લાગુ નહીં હોતે. સંતપુરુષ જેલરેં જૈસે હોતે હૈં. વે ભગવત્ આજ્ઞાકા પાલન કરનેકે લિયે જગતમેં આતે હૈં– કર્મભોગ ભોગનેકે લિયે નહીં.

સૌભાગ્યચંદભાઈ રાજદેવ કી નોંધમેં સે :–

૨૪–૨–૬૩. આજ વીરપુરસે જયસુખરામભાઈ, રાજકોટસે સૌભાગ્યચંદભાઈ રાજદેવ, ડોલરભાઈ બુચ, મંકોડી સાહબ ઔર ઉનકે સાથી શ્રી ગુરુદેવકે દર્શનકો આયે હૈં, પ્રણામ કરકે સબ બૈઠે. ડોલરભાઈને ધીરેસે સૌભાગ્યભાઈકો પૂછા કિ રાજકોટમેં હમ લોગ મહિલા કોલેજ બનવા રહે હૈં– યહ બાત શ્રી ગુરુદેવકો બતાઈ? સૌભાગ્યચંદભાઈને કહા– હર એક શુભકાર્ય કે, પ્રણેતા શ્રી ગુરુદેવ હી હૈ. ઈસી વક્ત શ્રી ગુરુદેવને પૂછા– ક્યા બાત હૈ ? ક્યા બાત ચલ રહી હૈ ?

સૌભાગ્યચંદભાઈને કહા– શ્રી ગુરુદેવ ! શ્રી જલારામબાપા ટ્રસ્ટ કી ઓરસે રાજકોટમેં લડકીયોંકે લિયે વીરબાઈ માઁ કે નામ પર એક મહિલા કોલેજ કી સ્થાપના કરના ચાહતે હૈં. શ્રીગિરધરરામબાપાને ઈસ વાસ્તે તીન લાખ રુપિયે દાનમેં દિયે હૈં. ડોલરભાઈને કોલેજકી જિમ્મેવારી ભી લી હૈં. ટ્રસ્ટકા રજીસ્ટ્રેશન બનાકર કાર્ય ભી આરંભ કર દિયા હૈ. ગુજરાત સરકાર ૧૦–૧૧ એકર જમીન દેનેવાલી હૈ.

કુછ ક્ષણ શાંતિકે બાદ ડોલરભાઈકી ઓર દેખકર શ્રી ગુરુદેવને કહા:– દેખો બુચ સાહબ ! આપ જૈસે જ્ઞાની રીટાયર્ડ સજ્જનકો ઐસે હી કાર્ય કરના ચાહિયે. કાર્ય બહુત અચ્છા હૈ. પરંતુ રાજકોટમેં ક્યોં.? આદિવાસીક્ષેત્રોમેં જા કર કામ કરો ! શહરોમેં તો શિક્ષા કે લિયે સુવિધાયેં ખડી હોતી હી રહતી હૈં, પરંતુ જહાઁ ગરીબી હૈ– ઐસે આદિવાસી ક્ષેત્રોમેં આપ જૈસે રીટાયર્ડ પુરુષકો પહુઁચકર સેવા કરની ચાહિયે. વહાઁ બહુત ગરીબી વ અજ્ઞાન ભરા પડા હૈ. વહાઁ જાઈએ.

આપ જો કરતે હૈં વો અચ્છા કરતે હો, ઈસીમેં કોઈ શક નહીં, ઔર લડકીયોંકે લિયે અલગ કોલેજકી આવશ્યકતા ભી થી. કામ તો અચ્છા હી હૈ, લેકિન આપ આદિવાસી ક્ષેત્રમેં જાઈએ.... દૂસરા ક્યા ? ચલો, જૈસી રામજીકી મરજી. હોતા હૈ વો

અચ્છા હી હોતા હૈ– લેકિન આપ જૈસે જ્ઞાનવાનકો તો આદિવાસી વિસ્તારમેં જાના ચાહિયે– વહાઁ બહોત કાર્ય પડા હૈં.

·ડોલરભાઈ સુનતે રહેં– લેકિન મંકોડીભાઈને કહા– સરસ બાત હૈ ગુરુજી ! મૈં કભી કભી આદિવાસી ક્ષેત્રોંમેં જાયા કરતા હૂઁ..આપ કહતે હૈં વહી પરિસ્થિતિ હૈં.

થોડી શાંતિકે બાદ, શ્રી ગુરુદેવ :– કાર્ય કરના, ચિંતા નહીં કરના. ઐસે તો કભી હોડી (નાવ) કે ઉપર મોટર તો કભી મોટરકે ઉપર હોડી રખના પડતા હૈ ! જૈસા સંયોગ !! (શ્રી ગુરુદેવકો ખાઁસી આને લગી. કુછ મિનિટકે બાદ)

એક શેઠ થા, પૈસે તો લાખોં રુપયે થે, પરંતુ પુત્ર નહીં થા. વહ એક દિન મેરે પાસ આકર સલાહ માઁગને લગા કિ ગુરુજી ! મૈં કિસકો ગોદમેં (દત્તક) મેં લૂં ? મૈંને કહા– જો આપકો સ્વર્ગ પહુઁચાવે ઉસે ! મૈં ક્યા કહૂઁ ? મૈં તો સાધૂ હૂઁ !

(ફિર ગિરધરરામ બાપાકી ઔર દેખકર મંકોડી ભાઇકો કહા–) દેખો મંકોડીભાઈ ! વો શેઠ ગિરધરબાપા સચ્ચા પરમાર્થી હૈ. વો તો બિચારા કુછ કોડીકા ખર્ચ નહીં કરતે હૈં– અપની ગઠડીકી ગાઁઠ છોડતે નહીં હૈ, ઐસે હી ધન રખ જાયેંગે ! લેકિન ભગતબાપા બડા સ્વાર્થી હૈ, વો તો અપના ધનકા વ્યય ઐસા પરમાર્થમેં કરતે હૈં કિ પુન્ય કમા લેતે હૈં, ઔર ઈસકા ફલ તો જરુર મિલેગા ! ક્યોં ! ભગતબાપા સ્વાર્થી હુઆ ન ! ઔર વો શેઠ.....બિચારા....સમુચા ધન ઈધર રખ જાયેંગે !!

ગુરુનિષ્ઠા પક્કી હોના ચાહિયે

૨૫–૨–૬૩. સુબહ સ્વાધ્યાય પૂર્ણ હોને કે પશ્ચાત્ શ્રી ગુરુદેવને કહા :– ગુરુનિષ્ઠા તો બરાબર પક્કી હોના ચાહિયે. (ઉદાહરણ દિયા કિ–) મેરે જૈસા એક શિષ્ય ગુરુદેવકે સાથ રહકર સેવા કરતે થે. મંત્રદીક્ષા દેને કે લિયે રોજ ગુરુદેવસે પૂછા કરતે. ગુરુજી જાનતે થે કિ ઉસકો મંત્રદીક્ષા દેનેકા સમય અભી નહીં હૈં– ઈસલિયે "આજ–કલ......આજ–કલ બોલ દેતે"

એક દિન ગુરુજી જંગલ (દિશાકો) પધારેં. ચેલાને સોચા કિ યહ સમય એકાંતકા અચ્છા હૈ, વહ ભી દબે પાઁવ ગુરુજીકે પીછે–પીછે જાને લગા. ગુરુજીને સોચા કિ ચેલા બિના સમય કા વિચાર કિયે પીછે પીછે આતા હૈ. ઈસલિયે જરા ક્રોધકે સાથ ચેલાકો "ચલ ભાગ – ચલ ભાગ" કહકર વાપિસ ભગા દિયા.

અબ, ચેલાજીને સમઝા કિ આજ મેરી સાધના સફલ હો ગઇ.– ગુરુજીને મુઝે "ચલ ભાગ....." કા મંત્ર દે દિયા. આશ્રમ આયા, ગુરુજીકો વાપિસ લૌટનેમેં દેરી હુઈ– તો ચેલા ગુરુપાદુકાકો પ્રણામ કરકે "ચલ–ભાગ ચલ–ભાગ' મંત્ર સ્મરણ કરતે કરતે વહાઁસે ભાગ નીકલે !! એક શહર કે બાહર અડ્ડા જમાયા ઔર ગુરુજીકે સ્મરણ કે સાથ "ચલભાગ" મંત્રકા જાપ શુરુ કર દિયા. આસપાસકે લોગોંસે દાલ–રોટી મિલતે રહતે હૈં. "ચલ ભાગ" કે સતત જાપસે છઃ મહિના કે ભીતર શિષ્યકો થોડી સિદ્ધિ પ્રાપ્ત હુઇ. દુઃખી લોગ શિષ્યકે પાસ આને લગે. ચેલાને "

ચલ–ભાગ" મંત્ર ઉચ્ચાર કે સાથ આશિર્વાદસે દુઃખીઓંકે દુઃખ મિટને લગા. મરણાસન્ન રાજકુમાર ભી "ચલ ભાગ" મંત્રકે પ્રભાવસે સંકટમુક્ત હો ગયા– રાજા તો ગુરુ (ચેલા) કે ચરણોંમેં ગિર પડા. બડી અગવાઈકે સાથ ગુરુકો રાજમહલમેં પધારાયે ગયે. ગુરુ તો "ચલ ભાગ" મંત્રકા સતત જાપ કરતે હૈં.

સંયોગવશાત્ "ચલ ભાગ" મંત્ર કે મંત્રદ્રષ્ટા ગુરુજી ભી ઉસી શહરમેં પધારેં. અપને શિષ્યકી સવારી દેખી, રાજા–રાની કો હાથ જોડે નમસ્કાર કરતે દેખા, શેઠલોગ, પૈસાવાલે સબ અબોધ શિષ્યકે ચરણમેં પડતે દેખા. અનેક દર્શનકે લિયે તડાતડી કરતે દેખા. ગુરુજીને ભગવાનકા સ્મરણ કિયા ઔર ચેલા પર દ્રષ્ટિપાત કિયા, દોનોંકી આઁખે મિલિ. ચેલાને દૌડકર ગુરુચરણોંકી વંદના કી. ચરણરજ અપને મસ્તક પર લગાતે ચેલાને કહા– "ગુરુદેવ ! યહ સારા પ્રતાપ આપકે "ચલ–ભાગ" કે મંત્રકા હૈ. શિષ્યકી નિષ્ઠા દેખકર ગુરુજીકો સંતોષ હુઆ. યહાઁ ન તો કોઇ મંત્ર થા, ન કોઈ સંયોગ. લેકિન નિષ્ઠાકી બડી મહત્તા હૈ. ઐસી નિષ્ઠા જબ હોવે તબ..... પરંતુ આજકલ તો મેરે જૈસા ગુરુ બન બૈઠા હૈં !!

(થોડી દેર શાંતિ કે બાદ) શ્રી ગુરુદેવઃ– સબ સુખ ઢૂઁઢતે હૈં. પ્રથમ માઁ કે દૂધમેં આનંદ મિલતા થા. બડે હોતે ખિલૌનામેં સુખ દેખા– ફિર વહ દૂર કરકે પઢનેમેં સુખ દેખા તો ખિલૌને છૂટ ગયે. ફિર લગ્નમેં સુખ દેખા, ફિર મકાન બનાનેમેં દેખને લગા– આગે ચલકર ધનમેં સુખ ઢૂઁઢતા હૈ. અરે ! યે સબ ક્યા હૈ ? કભી સોચો તો સહી– કહાઁસે તૂ આયા, કહાઁ જાયેગા ? ક્યા લાયા થા સાથમેં ? ક્યા લે જાયેગેં ? લેકિન આજકલ યહી ચલ રહા હૈ !! રામ ! રામ ! રામ ! કહો– દૂસરા ક્યા ?

શ્રી ગુરુદેવ કુછ ક્ષણ કે લિયે શાંત બૈઠે રહે. ઉસી વક્ત હાથમેં કંઠી લેકર પાંચ–સાત ભાઇ આયે– શ્રીચરણોમેં પ્રણામ કિયા. શ્રી ગુરુદેવ (મંકોડીભાઈ કી ઓર દેખકર) :– "દેખો મંકોડીભાઈ ! અભી મૈં ગુરુ બનનેકે લિયે જા રહા હૂઁ !!"

શ્રી ગુરુદેવકો થોડા બૂખાર હૈ, ખાઁસી ભી હૈ. મરીજોંકો, દરિદ્રનારાયણોંકો કપડા, ચદર, ચશ્મા, દવાઇયાઁ આદિ બાઁટનેકી તૈયારી કરનેમેં વ્યસ્ત રહેં.

શ્રી ગુરુદેવ :– આજ–કલ કોલેજોમેં ધર્મકા જ્ઞાન દિયા નહીં જાતા હૈં, લેકિન દેશકા યહ દુર્ભાગ્ય હૈ. ગાંધીજી ભી રામનામકે પ્રતાપસે પરિચિત થે. લેકિન આજ ગુજરાત સરકાર રામનૌમીકી છૂટી નહીં રખનેકા સોચ રહી હૈ. દેખો ભાઇ ! મૈં તો સાધૂ હૂઁ. મેરા કામ તો ઈંગત કરનેકા હૈ.

કાર્ય નિપટાનેમેં પહુઁચ નહીં સકતે હો તો એક શનિવારકી રજા કેન્સલ કર દો. પરન્તુ રામનૌમીકી રજા રદ કરનેકા વિચાર આયા– યહ હમારી કૈસી મનોદશા બતા રહા હૈ ? ક્યા કહૂઁ ! કિસસે કહૂઁ ! દેશકા ક્યા હાલ હૈ.....મંકોડીભાઈ ?

મંકોડીભાઈ :– મુઝે તો અભી માલૂમ હોતા હૈં કિ રામનૌમી કી રજા નહીં રખનેકા વિચાર હો રહા હૈ ! મૈં અમદાવાદ પહુઁચકર જાન લૂઁગા ઔર જિસકો કહના

હે– કહૂઁગા.

શ્રી હરિચરણદાસજી મહારાજ આકર કહતે હૈં કિ "મહારાજજી ! સંત નિવાસમેં પધારિયે". શ્રી ગુરુદેવ :– આપ જાઈયે, મૈં અભી આતા હૂઁ. ફિર કહા :– પ્રાર્થના કભી છોડના નહીં. દિનભરકે કાર્યમેંસે થોડા ભી સમય નિકાલકે પ્રાર્થના તો કર હી લેની ચાહિયે. કારણ કિ પ્રાર્થના કી બડી ભારી મહત્તા હૈ. પ્રાર્થનાસે કરુણા જાગ્રત હોતી હૈ. (સૌભાગ્યચંદભાઈ કી નોંધ સમાપ્ત)

ચિંતા કરના માનવકા સ્વભાવ હૈ

શ્રી ગુરુદેવ :– ચિંતા કરના માનવકા સ્વભાવ હૈં– મોહ મમત્ત્વસે પ્રેરિત હોતા હૈ ન માનવ ઈસીલિયે. વાસ્તવમેં ચિંતા કરનેકી આવશ્યકતા નહીં હૈ. કારણ કિ વિશ્વંભર પ્રભુકો હમસે પહલે હમારી ચિંતા હૈ. જો ચરાચરકા ભરણપોષણ કરતે હૈં, વે હમેં સમય પર ખાનેપીનેકો સાધારણ ખાદ્ય પદાર્થ નહીં દેંગે ? યહ સર્વથા અસંભવ હૈ.–

જબ દાંત નહીં થે તબ દૂધ દિયો ।
જબ દાંત દિયે તબ અન્ન ન દેંગે ? ॥

જા દિન તે ગર્ભવાસ તજ્યો નર, આઈકે આહાર કીયો તબ હીકો ।
જાત હી જાત ભયે ઈતને દિન, જાનન નાંહી ન ભૂખ્યો કહીકો ॥
દૌરત ધાવત પેટ દિખાવત, તું શઠ કીટ સદા અન્ન હીકો ।
'સુંદર' ક્યોં વિશ્વાસ ન રાખત, સો પ્રભુ વિશ્વભરે સબ હીકો ॥

ઈશ્વરકા જ્ઞાન– વહી મનુષ્યકા ખોરાક હૈ

અગુણ સગુણ દુઈ બ્રહ્મ સ્વરુપા । અકથ અગાધ અનાદિ અનૂપા ॥
જન્મ કર્મ ચ મે દિવ્ય યો વેત્તિ તત્ત્વતઃ ॥ (ગીતાજી)
સોઈ જાનઈ જેહિ દેહુ જનાઈ । જાનત તુમ્હહી તુમ્હઇ હોઇ જાઇ ॥

સગુણ સાકારકો પરમતત્ત્વ રુપ જો જાનતા હૈં વહ સ્વયં ઉન્હીમેં તન્મય તદ્રુપ હો જાતા હૈ. યા યોં કહો કિ સગુણ પરમતત્ત્વકો જાનના સ્વયં તન્મય હો જાના હૈં. સગુણ પરબ્રહ્મકા જ્ઞાન અત્યન્ત દુર્લભ હૈ, પરંતુ ઉનકી ઉપાસના સુલભ હૈં. વૈસે હી નિર્ગુણ બ્રહ્મકા જ્ઞાન અત્યન્ત સુલભ હૈ, પરંતુ ઉનકી ઉપાસના અત્યન્ત કઠિન હૈં. ઈશ્વરત્વ સગુણ હૈ યા નિર્ગુણ ? ઈસ પ્રકારકા પ્રશ્ન કરના હી શાસ્ત્રકી અનભિજ્ઞતાકા દ્યોતક હૈ.

સગુણ હિ અગુણ હિ નહિં કછુ ભેદા । ગાવહિં મુનિ પુરાણ બુધ વેદા ॥
જો ગુણ રહિત સગુણ સો કૈસે । જલ હિમ ઉપલ બિલગ નહિં જૈસે ॥
અગુણ અરુપ અલખ ગતિ જોઈ । ભક્ત પ્રેમ બસ સગુણ સો હોઈ ॥

વેદાન્તિયોં કહતે હૈં કિ બ્રહ્મકા શુદ્ધ સ્વરુપ નિર્ગુણ હૈ. ઉપાધિયુક્ત હોનેસે

સગુણ હોતા હૈ. ઉસી બ્રહ્મકે અવતારાદિ હોતે હૈં. શુદ્ધ બ્રહ્મકા નહીં. ગોસ્વામીજીકા કહના હૈ કિ સગુણ નિર્ગુણરુપ પરમાત્માકા ઉપરોક્ત શુદ્ધ તથા અશુદ્ધકે તરહ નહીં– કિન્તુ શુદ્ધ હી સ્વરુપ પરમાત્માકા હી અવતારાદિ હોતા હૈં.

જલ ઔર બર્ફકે દ્રષ્ટાંત દ્વારા યહ સમઝાયા હૈ. જિસ પ્રકાર જલ ઔર બર્ફકા ટુકડા એક હી વસ્તુ હૈ. કિસી કારણસે જલકા દ્રવતામાન નહીં હોતી. કાઠિન્યતા દિખાતી હૈ. વસ્તુતઃ શૈત્યાદિ ગુણ જલ હી કા હૈ. અન્યત્રસે આતા નહીં. જલકા ઘનીભાવ હોનેસે હી શીતલતા અધિક ભાસતી હૈ. ઈસી પ્રકાર નિર્ગુણ બ્રહ્મકા હી ગુણ અભિવ્યક્ત હો જાને પર વહ સગુણ કહા જાતા હૈ. ઔપાધિકી વ્યવસ્થાકો લેકર નહીં.

શુદ્ધ સચ્ચિદાનંદ મય, રામ ભાનુકુલ કેતુ ।
ચરિત કરત નર અનુહરત, સંસૃત સાગર સેતુ ॥

પરમાત્માકી કારણાવસ્થાકો નિર્ગુણ શબ્દસે ઈસલિયે કહતે હૈં કિ ઈસ અવસ્થામેં ગુણશક્તિ સબ સૂક્ષ્મરુપસે રહતે હૈં, જબ વે હી ગુણાદિ અભિવ્યક્ત હો જાતે હૈં તબ વહી બ્રહ્મ સગુણ કહા જાતા હૈ. સમઝનેકી બાત હૈ કિ યદિ કારણરુપ બ્રહ્મ સર્વથા નિર્ગુણ હોવેં તો કાર્યાવસ્થામેં ફિર ગુણ કહાઁસે આવે ? ઈસલિયે :–

અગુણ સગુણ દુઈ બ્રહ્મ સ્વરુપા । અકથ અનાદિ અગાધ અનૂપા ॥

નિર્ગુણ–સગુણ દો રુપ બ્રહ્મકે હૈં. વે દોનોં અકથ ઔર અનાદિ હૈં. વેદ ભી ન ઈતિ, ન ઈતિ કહતા હૈ.–

નેતિ નેતિ જેહિ નિગમ નિરુપા । ચિદાનન્દ નિરુપાધિ અનૂપા ॥
શંભુ વિરંચિ વિષ્ણુ ભગવાના । ઉપજહિ જાસુ અંશતે નાના ॥
ઐસે પ્રભુ સેવક બસ અહહી । ભક્ત હેતુ લીલા તનુ ગહહી ॥

વહ શુદ્ધ સ્વરુપ નિરુપાધિ બ્રહ્મ સર્વદા વાત્સલ્ય, સૌશિલ્ય, કારુણ્ય, ઔદાર્ય્ય, સૌન્દર્યાદિ– ગુણયુક્ત હૈં. પ્રાકૃતગુણ વિયુક્ત અવ્યક્ત રુપકો નિર્ગુણ, તથા પ્રાકૃત ગુણ વિયુક્ત વ્યક્ત રુપકો સગુણ કહતે હૈં.

યે ત્વક્ષરમનિર્દેશ્યમવ્યક્તં પર્યુપાસતે ।
સર્વત્રગમચિન્ત્યં ચ કૂટસ્થમચલં ધ્રુવમ ॥ (ગીતાજી– ૧૨–૩)
સન્નિયમ્યેન્દ્રિય ગ્રામં સર્વત્ર સમબુધ્ધયઃ ।
તે પ્રાપ્નુવન્તિ મામેવ સર્વભૂતહિતે રતાઃ ॥ (ગીતાજી– ૧૨–૪)
કલેશોઽધિકતરસ્તેષામવ્યક્તાસક્તચેતસામ્ ।
અવ્યક્તા હિ ગતિર્દુઃખં દેહવદ્ભિરવાપ્યતે ॥ (ગીતાજી– ૧૨–૫)
યે તુ સર્વાણિ કર્માણિ મયિ સંન્યસ્ય મત્પરાઃ ।
અનન્યેનૈવ યોગેન માં ધ્યાયન્ત ઉપાસતે ॥ (ગીતાજી– ૧૨–૬)

અર્થાત્ ભગવાન કહતે હૈં કિ–

"જો લોગ અવ્યક્ત રુપકો ઉપાસતે હૈં વે ભી હમકો હી પ્રાપ્ત હોતે હૈં." યહ અવ્યક્ત ઉપાસના નિર્ગુણકી કહકર આગે સગુણકા કહા હૈ. તાત્પર્ય કિ પરમાત્માકે વ્યક્ત રુપકો સગુણ તથા અવ્યક્ત રુપકો નિર્ગુણ કહતે હૈં.

સત્ત્વ, રજ, તમ, ઈત તીનોં ગુણોંકા જિસસે સંબંધ ન હો વહી ઈશ્વર હૈ. શુદ્ધ સ્વરુપ હૈ. ઉસકા પ્રાકૃત સત્ત્વઆદિ હેય ગુણરહિત સ્વરુપ નિર્ગુણ કહા જાતા હૈ. પરમાત્માકે આઠ ગુણ વેદ પ્રમાણસે સિદ્ધ હૈ. તબ ઉસે સર્વથા નિર્ગુણ કૈસે કહા જા સકતા હૈ ?

અહત્પાપ્મા વિજરોવિમૃત્યુર્વિશોકો
અપિપાસોऽવિજિઘત્સઃ સત્યકામઃ સત્ય સંકલ્પઃ ॥

ઉસે વિશ્વકા કર્તા, સ્વયં જ્ઞાન સ્વરુપ, કાલકા કાલ ઔર ગુણવાન ભી કહા હૈ. ઔર વહી પ્રકૃતિ અર્થાત્ પ્રધાનકા, ઔર ક્ષેત્રજ્ઞ અર્થાત્ જીવકા સ્વામી હૈ. ઐસા ભી કહા હૈં.

જ્ઞાન, શક્તિ, બલ, ઐશ્વર્ય, વીર્ય, તેજ ઈનકો ભગ કહતે હૈં. ઈનસે યુક્ત હો ઉસીકા નામ ભગવાન હોતા હૈ– અન્યથા નહીં. પરમાત્માકી અપની શક્તિકે લેશસે સમસ્ત સંસારકો ધારણ કરતે હૈં. ભગવાનકે ગુણોંકા વર્ણન કરનેવાલા અપની બુદ્ધિ કે અભાવસે નિવૃત્ત હોતા હૈ. ગોવિન્દસે ગુણોંકા અભાવ નહીં હોતા. સત્ત્વ, રજ, તમ, ઈન પ્રાકૃત ગુણોંસે વિયુક્ત પરમાત્માકે ગુણોંકા વર્ણન સંપૂર્ણ મુનિગણ ભી નહીં કર સકતે હૈં.

બ્રહ્મમેં કિંચિત્ માત્ર ગુણ નહીં હૈ યહ કહના ભૂલ હૈ. સગુણ બ્રહ્મ શુદ્ધ સ્વરુપ એક હી સંપૂર્ણ જગત્કા નિયન્તા હૈ ઔર ઉન્હીંકા અવતાર હોતા હૈ.

જિસકે હૃદયમેં બ્રહ્મજ્ઞાન ન હો ઉસકો વૈભવ વ સમૃદ્ધિ પ્રાપ્ત હોને પર ભી સુખ નહીં મિલતા. સુખ તો બ્રહ્મજ્ઞાનમેં હી હૈ. જિસકે હૃદયમેં બ્રહ્મ, ઉસકો સુખ, દુસરેકો નહીં. ઈશ્વરકા જ્ઞાન– વહી મનુષ્યકા ખોરાક હૈ. ઈનકે બિના માનવ અસંતુષ્ટ રહતા હૈ– દુઃખી હૈ, ભૂખસે– પીડિત હૈ– શાંતિ રહિત જીવન જીતે હૈં. બિના બ્રહ્મજ્ઞાનરુપી ખોરાક આત્માકા હનન કરતા હૈં.

વેર–વૈમનસ્ય, લોભ, દૂસરેકો હાનિ પહુઁચાના, અભિલાષા, ઝગડા, ગાલીયાં બોલના ચોરી, વ્યભિચાર, ઈત્યાદિ, મનુષ્ય જિતના પાપ કરતા હૈ– વે સબ બ્રહ્મજ્ઞાનકે અભાવકે કારણ કરતા હૈં. સર્વ પાપ ઈશ્વરકે સ્વરુપકે જ્ઞાનકે ઔર અપને સ્વરુપકે અજ્ઞાન હોનેકે કારણ ઉદ્ભવતે હૈં.

મિટ્ટિમેં મિલા રહે હો !

સંગદોષકો ન માનો પરંતુ અપની સૂક્ષ્મ વિચારશક્તિકો તો માનોગે ન ?

સચ્ચાઈકે સાથ ઔર શાંત મનસે અપની બુદ્ધિસે સોચો કિ તુમ કર્તવ્ય પાલનમેં ઠોસ હો ? પ્રમાદસે મુક્ત હો ? સ્વાર્થ પ્રેરિત સંઘર્ષ, વિદ્વેષ ઔર અનીતિસે મુક્ત હો ?

મૈં કહ સકતા હૂઁ કિ તુમને સ્વાર્થ, મોહ, આલસ્ય, ભોગ, લિપ્સા ઔર કાપુરુષતાકો લેકર તુમ્હારે અત્યંત ઉજ્જવલ ખાનદાનકો ઘોર કલંક લગાયા હૈ. તુમ્હારે બાપદાદાકી આઠ–દશ પીઢિકા સારા પરિશ્રમ તુમ મિટ્ટિમેં મિલા રહે હો. ઈતના સુંદર પરિશ્રમ કરનેવાલે ઔર ઈતના નામ ઉજ્જવલ કરનેવાલે તુમ્હારી પીઢિ મેં અબ કબ પૈદા હોગા ? ભગવાન જાને !

પૈસા ઔર સ્થૂલ પદાર્થોંકે પીછે તુમ ઈતને નીચે ઉતર ગયે !! કર્તવ્ય પાલનકો માનતે નહીં હો ઔર ઐસા કહતે હો ? યહ તુમમેં આઈ હુઈ દાનવતા બોલ રહી હૈ.....ભાઈ ! તુમ્હારે ખાનદાનકે, ઉન્નત આત્માવાલે તુમ્હારે વડીલવર્ગ કહાઁ ઔર તુમ કહાઁ !! વિધિકી વિચિત્રતા હૈ !

સંયમ કૈસે કરના

૨૬–૨–૬૩. પ્રશ્ન :– સંયમ કૈસે કરના ?

શ્રી ગુરુદેવ :– મન, શરીર,. ઈન્દ્રિયાઁ આદિ માધ્યમસે નિરન્તર બહી જાતી હુઈ શક્તિકો અપને વશમેં રખના ઉંસકો સંયમ કહા હૈ. સંયમ સાધ્ય હો જાયે તો બડી ભારી શક્તિ સાધ્ય હોતી હૈ. ઈસકે લિયે સાવધાની રખના ઔર શક્તિકે પ્રવાહકો મર્યાદિત રખો.

અર્થાત્ વ્યર્થ બાતેં મત કરો, વ્યર્થ બાતેં મન સુનો, વ્યર્થ ભ્રમણ મત કરો. વ્યર્થ કુછ મત કરો. જિતની ભી શક્તિ હૈ ઉસકા સંપૂર્ણ ઉપયોગ કરકે સદ્ગુણ, સત્ત્વગુણ, શુભકર્મ, જ્ઞાન, બુદ્ધિ, સમઝદારી, કર્તવ્ય પાલન, ઈષ્ટ નિષ્ઠા, સદાચાર, સત્યપાલન ઈત્યાદિ સાધ્ય કરો. ઈતના કરોગે તો સંયમ અનાયાસ સિદ્ધ હોગા હી. અસંયમી જીવન સુખદાયી નહીં.

સંયમસે સાધના સિદ્ધ હોતી હૈ. સિદ્ધ સાધનાસે સાધક સાધુ હો જાતા હૈં. પરિણામ પાકર તુમ્હેં આશ્ચર્ય હોગા. ચમત્કાર માલૂમ પડેગા ન કેવલ તુમ્હારા શરીર હી અપિતુ ઈન્દ્રિયાઁ ઔર મન, બુદ્ધિ સુસ્થિર હો જાયેંગે.

સરલતા ઔર સાદગીકી રક્ષા કરના

વ્યવહાર જિતના બઢાઓગે ઉતના બઢેગા ઔર આગે જાકર ઉદ્વેગકા કારણ જરુર બનેગા. જગત્‌મેં આજતક ઐસા હી ચલા આયા હૈ. સાધક કો ઈસકા પૂરા પૂરા ખ્યાલ રખના. બિના સોચ સમઝકે વ્યવહાર બઢાના નહીં. હર એક કર્મ કરનેકે પહલે ઉસકે પરિણામકો સોચના, બાદમેં કરના.

દૂસરોંકે દોષ દેખના નહીં ઔર યદિ જાનતે હો તો કિસીસે ભી કહના નહીં. સરલતા ઔર સાદગીકી સદૈવ રક્ષા કરના. સાદગીકા તાત્પર્ય હૈ જો સહજ પ્રાપ્ત હો

ઉસીકે અનુકૂલ ખૂબ પ્રસન્નતાપૂર્વક રહના.

સરલતાકા તાત્પર્ય હૈ કિસી ભી નિમિત્તસે અપને મનકો સંક્ષુબ્ધ, રાગી, દ્વેષી, ક્રોધી ઔર હિંસક નહીં હોને દેના. મનકી હિંસા ઔર વાણીકી હિંસા તનકી હિંસાસે જ્યાદહ ભારી હૈ. સૂક્ષ્મ હૈ ન ? ઈસીલિયે બહુત લંબે કાલ તક ઉસકે સંસ્કાર અપને સ્વતઃ કે અન્તઃકરણમેં છોડ જાતી હૈ જો ફિર કઇ જન્મ તક હમેં પરેશાન કરતે હૈં.

ઈસીલિયે ધૈર્ય, સહનશીલતા, ઉદારતા, ઈષ્ટમેં પૂર્ણ શ્રદ્ધા અત્યંત અનિવાર્ય હૈ. સૂક્ષ્મદષ્ટિસે ખૂબ ચિંતન–મનનસે અપને મન ઔર ઈન્દ્રિયોંકે દોષોંકો પહચાનો, દેખો ઔર ઉનકો પકડકર ઉનકો દૂર કરના. આસાનીસે યે દૂર નહીં હોતે. ઉસમેં ભી અત્યંત સાવધાની, સમ્યક્ સચ્ચાઇ, પૂરી દ્રઢતા ઔર મનકે પર પૂરી સખ્તાઇ રખના પડતા હૈ.

મનકો સદા કર્તવ્યપરાયણ રખના તાકિ ઈધર–ઉધર વ્યર્થ વ્યવહાર ઔર સમ્બન્ધોંમેં ભટક નહીં જાવે.

ઈન બાતોંકા પાલન કરને પર તો પરિણામમેં ચિત્તશુદ્ધિ હોને લગતી હૈ. અન્તઃકરણમેં સર્વ પ્રથમ મન, દૂસરી બુદ્ધિ, તીસરા ચિત્ત ઔર ફિર અહંકાર હૈ. ઈસીલિયે મન બુદ્ધિ બહુત પુરુષાર્થસે હોતી હૈ.

પ્રશ્ન :– વિષયોંમે આનંદ ન હો તો આનંદકા અનુભવ ક્યોં ?

શ્રી ગુરુદેવ :– વિષયોમેં આનંદ નહીં હૈ. વિષયોંમેં આનંદકા અનુભવ જો હોતા હૈ વહ વિષયોંકા આનંદ નહીં હૈ. લેકિન અંતર્મુખવૃત્તિકા આનંદ હોતા હૈ.

આત્માસે વિમુખ જબ બુદ્ધિ હોતી હૈ તબ વિષયકી ઈચ્છા હોતી હૈ. ઈચ્છાકે કારણ બુદ્ધિ ચંચલ બનતી હૈ. ચંચલ બુદ્ધિમેં સુખકે આભાસકા નાશ હોતા હૈ. ઔર વિષય સંપર્કસે બુદ્ધિ સ્થિર હો જાતી હૈ. સ્થિર બુદ્ધિમેં આત્માનંદકા પ્રતિબિંબ ક્ષણભરકે લિયે પડતા હૈ. ઈસ આનંદકી અનુભૂતિ કરકે મનુષ્ય સમઝતા હૈ કિ યહ વિષય–પદાર્થકા આનંદ હૈ.

ઈસ પ્રકાર વિષયોંમેં સુખ હૈ– ઐસે ભ્રમકે કારણ મનુષ્યકો વિષયોંકી બારબાર ઈચ્છા હોતી રહતી હૈ. તબ તબ બુદ્ધિ સ્થિરતા નષ્ટ હોતી હૈ ઔર આનંદકે પ્રતિબિંબકા ભી નાશ હો જાતા હૈ.

વિષયોં ભોગકે સાધન હૈં– ધન, પત્ની, પતિ, પુત્ર, ઘર, જમીન આદિ વિષય હૈં. વિષયકી ઈચ્છાસે બુદ્ધિ ચંચલ હોતી હૈ. તરંગિત જલમેં જૈસે ચંદ્ર યા સૂર્યકા પ્રતિબિંબ સ્વચ્છ યા સ્પષ્ટ નહીં પડતા. ઈસી તરહ ચંચલ બુદ્ધિમેં આત્મસ્વરુપકા પ્રતિબિંબ પડતા નહીં હૈ.

વિષયોમેં આનંદ નહીં હૈ. યહ સમઝનેકે લિયે ચાર કારણ હૈં :–

(૧) જો વિષયોમેં આનંદ હોતા તો દૂસરે વિષયકી ઈચ્છા હોતે ભી પહલે

વિષયકા આનંદ કાયમ હોના ચાહિયે. લેકિન ઐસા હોતા નહીં હૈ.

(૨) વિષયમેં યદિ આનંદ હોતા તો પુરુષકા પ્રિય પુત્ર યા સ્વજન કે લંબે સમયકે બાદ મિલને પર જો આનંદ હોતા હૈ વહી આનંદ વે પુત્ર યા સ્વજન હમેશ અપને પાસ હોતે ભી વૈસા હી આનંદ ટિકતા નહીં હૈ.

(૩) યદિ વિષયોમેં આનંદ હૈ તો એક હી વિષય સબકે લિયે સર્વ સમયમેં સમાન આનંદદાયક હોતા. લેકિન ઐસા નહીં હોતા હૈં.

(૪) વિષયમેં યદિ આનંદ હોતા હૈ તો પહલે (પ્રથમ) જો વિષયમેં આનંદ મહસૂસ હોતા થા વહી વિષયમેં સે હી હરએક પરિસ્થિતિમેં આનંદ મિલના ચાહિયે. પરંતુ ઐસા પ્રતીત નહીં હોતા– જૈસે કિ ઋગ્ણાવસ્થા મેં પ્રિય વિષયકે પ્રતિ ભી અરુચિ હો જાતી હૈ.

ઈન સબસે પ્રતીત હોતા હૈ કિ વિષયોમેં આનંદ નહીં હૈં.

આરતી ક્રમ

આરતી તન–મનકી પીડા દૂર કરનેવાલી હોતી હૈં.

(૧) આરતી ઉતારનેકે પહલે ઈસકે ઉપર તિલક ઔર પુષ્પસે પૂજન કરના.

(૨) ટોપી, ખેસ ધારણ કરકે આરતી ઉતારના.

(૩) આરતીમેં ૧,૩,૫ યા અધિક ઘી કે દીપ હોતે હૈં.

(૪) આરતીમેં યથાશક્તિ દ્રવ્ય રખના ચાહિયે.

(૫) આરતી ઉતારતે સમય શંખનાદ, ઘંટનાદ કરના, ચાઁવર દોનોં ઓરસે વિંજના. મધુર કંઠસે આરતી ગાના.

(૬) ખૂબ શાંતિસે આરતી ઉતારના.

(૭) આરતી સૃષ્ટિક્રમસે ઉતારની હોતી હૈ– અર્થાત્ હમારે દાહિની ઓરસે ઊંચે લે જાકર બાયેંકી ઔર નીચે ઉતારના. પ્રભુસે ઉપર ઊંચે ઔર નાભિસે નીચે નહીં લે જાના ચાહિયે.

(૮) આરતી ઉતારતે વક્ત કપુર જલાના.

(૯) શંખનાદ, ઘંટનાદ, નગારા, ઝાલર, કપુર, ધૂપ, સુગંધ પ્રકાશિત દીપકોં ઈત્યાદિસે વાતાવરણ શુદ્ધ હોતા હૈ. જીવજંતુકે ઉપદ્રવ કમ હોતા હૈ. મધુર ધ્વનિસે પવિત્ર પરમાણુ ફૈલતે હૈ. અન્તઃકરણમેં આનંદ, ઉલ્લાસ પ્રગટતા હૈ. દીપક, પ્રકાશકા પ્રતિક હૈ, પ્રકાશ જ્ઞાનકા પ્રતિક હૈં.

(૧૦) આરતી કે ક્રિયાકે સાથ પ્રાર્થના સહિતકે ભાવપૂર્ણ સ્તુતિગાન મનમેં કરના.

(૧૧) આરતી પૂર્ણ હોને પર પુષ્પાંજલિ અર્પણ કરના, ન હો તો ભગવાનસે પ્રાર્થના કરના.

(૧૨) ભગવાન હમારે લિયે ઇંતને સમય હમારે સમક્ષ વ્રતબદ્ધ રહેં ઈસકે લિયે આદરભાવ વ્યક્ત કરના.

(૧૩) પુષ્પોંકે દ્વારા અનુરાગ વ્યક્ત હોતા હૈ. પુષ્પસે કોમલ ઔર ક્યાં હૈ ઈસ વિશ્વમેં ? સૌંદર્યવાન ભી હૈ ઔર સૌરભપૂર્ણ ભી હૈં. તો ઉત્કૃષ્ટ ચીજ પુષ્પકે દ્વારા અનુરાગકી વિનમ્રતાકે સાથ હમ અભિવ્યક્ત કરતે હૈં. પુષ્પ અર્પણ અર્થાત્ હમારા જીવન અર્પણ કરના હૈ. હમારા જીવન ભગવાનકે લિયે હો– પુષ્પ જૈસા કોમલ, સૌંદર્યવાન, સૌરભયુક્ત હોના.

અહિંસા પ્રથમં પુષ્પ દ્વિતિયં કરણંનિગ્રહ: ।
તૃતીયં ભૂતદયા ચતુર્થં ક્ષાન્તિરેવ ચ ॥
શમસ્તુ પંચમં પુષ્પં ધ્યાનં જ્ઞાનં વિશેષત: ।
સત્યં ચૈવાષ્ટમં પુષ્પં એતૈષ્યતિ કેશવ ॥

અર્થાત્ અહિંસા, ઈન્દ્રિયનિગ્રહ, ભૂતદયા, ક્ષમા, સહનશીલતા, સંયમ, ધ્યાન, જ્ઞાન ઔર સત્ય યે આઠોં પુષ્પ ભગવાન નારાયણકી પૂજાકે અર્થ હૈ– ભગવાન કે પ્રિય પુષ્પ હૈં. ઉત્તમ પુષ્પોંસે હી ભગવાનકી આરાધના કરનેકી હૈં.

(૧૪) આરતી ભગવાનકે સમ્મુખ રખના.

અશુભસે મુક્ત હોના ઉસે સાધના કહી હૈ

૨૮–૨–૬૩. સાધકકો કૈસા દ્રઢ હોના ચાહિયે, યહ હનુમાનજીને સ્પષ્ટ બતાયા હૈ. હનુમાનજી જાનકીજીકી શોધ કરતે કરતે સૌ યોજન સમુદ્ર લાંઘને લગે. બીચમેં મહેન્દ્ર પર્વતને ખૂબ ઊંચા ઉઠકર અપને ઊપર વિશ્રાંતિ લેનેકી પ્રાર્થના કરતે બહુત કહા કિ મેરે પર વિશ્રાંતિ લેકર જલપાન ગ્રહણ કરકે, શ્રમનિવારણ કરકે ઔર તૃપ્ત હોકર આગે બઢિયે.

લેકિન હનુમાનજીકા તો દ્રઢ નિર્ણય થા કિ કાર્યસિદ્ધિ કિયે બિના જલ તક ગ્રહણ નહીં કરુઁગા. ઈસીલિયે હનુમાનજી મૈનાકકી વિનતીકે અનુકૂલ વિશ્રાંતિ વ જલપાન લેનેકો રુકતે નહીં હૈ, પરન્તુ વિનય– વિવેકકે ખ્યાલસે પર્વતકો અપને હસ્તસે સ્પર્શ કરકે અનુનયપૂર્વક આગે ચલતે હૈં. તો રાક્ષસી આદિ વિઘ્ન ઉપસ્થિત હુએ. સબકા વિધ્વંસ કરકે આગે ચલતે હૈં. તબ અશોકવાટિકામેં જગજ્જનનીકે દર્શન પ્રાપ્ત હુએ. કાર્યકી સિદ્ધિ હો ગઈ પશ્ચાત્ હી રાવણકી બગીચીકે ફલ આદિકા ઉપભોગ કિયા.

સાધનાકી ઉત્કટ ઈચ્છા હૈં તો સાધન કરતે કરતેં, અભ્યાસક્રમ રુપ માર્ગમેં પહલે તો નિદ્રા, આલસ્ય, ભૂખ આદિ વિઘ્નોંકા "કાર્યં સાધયામિ યા દેહ પાતયામિ" કે દ્રઢ સંકલ્પસે હટાના હોગા, ફિર રિદ્ધિ સિદ્ધિઓંકી પ્રાપ્તિરુપ અનેક મોહકા વિઘ્ન ઉપસ્થિત હોતે હૈં, ઉનકે મોહમેં ફઁસના નહીં ચાહિયે.

તૃષ્ણા, લાલસાકા નાશ કરના યહી રાક્ષસીકા નાશ હૈં ઔર પશ્ચાત્ અશોકવાટિકામેં જહાઁ શોક, દુઃખ આદિ દ્વન્દ્વ હૈ હી નહીં– વહાઁ જગજ્જનીકે સન્મુખ પહુઁચા જા સકતા હૈં, જો

યન્માયાવશવર્તિ વિશ્વમખિલં બ્રહ્માદિદેવાસુરાઃ ।
યત્સત્વાદમૃષૈવ ભાતિ સકલં રજ્જો યથાહેર્ભ્રમઃ ॥

"યત્પાદપ્લવમેકમેવ હિ ભવામ્ભોધેસ્તિતીર્ષાવતાં ।" કો પ્રાપ્ત કરા દેનેવાલી હૈં.

એકબાર કાર્યસિદ્ધિ હો ગઈ ફિર પ્રારબ્ધવશાત્ પ્રાપ્ત હોનેવાલે પદાર્થોમેં અનાસક્ત નિઃસંગ રહના સહજ હી હો જાતા હૈં. સાધના માને આજ હમ જો હૈં, ઉસમેં સર્વાંગ રુપસે શુભ પરિવર્તન સાધ્ય કરના ! શુભ પરિવર્તન સાધ્ય કરને પર હમારે મનકે કઇ રોગોંસે હમ મુક્ત હો જાતે હૈં. મનકે રોગ માને અસંખ્ય અશુભ વૃત્તિયાઁ ઔર લાલસા.

અગર આજ હમારેમેં લોભ વૃત્તિકી પ્રબલતા હૈ વૈસી કી વૈસી પ્રબલતા કુછ દિનકે બાદ ભી બની રહેં ઔર ઈતને પર ભી હમ અપને કો નિષ્ઠાવાન સાધક સમઝતે રહેં તો યહ સોચને સમઝનેકી બાત હૈં હો !! બિના ત્યાગ ભાવના ઔર પ્રેમપૂર્ણ ઉદારતાકો હમારી લોભવૃત્તિ કદાપિ કમજોર નહીં હોગી.

બિના અહંત્યાગ ઔર ક્ષમાભાવકે, હમારી ક્રોધવૃત્તિ કદાપિ કમજોર નહીં હોગી. બિના સર્વવ્યાપી ઈષ્ટકી દ્રઢભાવનાકે, હમારી રાગદ્વેષ વ મોહમમત્ત્વકી વૃત્તિ કદાપિ કમજોર નહીં હોતી હૈં.

એક અશુભ વૃત્તિસે મુક્ત હોને પર હમેં હમારે નૂતન સ્વરુપકા અનુભવ વ દર્શન પ્રાપ્ત હોતા હૈં. તબ હમ સોચ પાતે હૈં કિ કુછ કાલ પહલે હમ કૈસે થે, ઔર હમારેમેં કિતના પરિવર્તન આ ગયા હૈં !!

ઐસી અશુભ વૃત્તિયોંકે સૂક્ષ્માતિસૂક્ષ્મ સંસ્કારોંસે સર્વથા મુક્ત હોતે રહના ઔર એકકે પશ્ચાત્ દૂસરે સ્વરુપમેં અપનેકો અવસ્થિત કરતે હુએ અંતિમ ઈશ્વર સ્થિતિમેં અવસ્થિત હો જાના– યહ સાધના સિદ્ધિ હૈં.

અપને મૂલ સત્ય સ્વરુપમેં સ્થિત હો જાના હૈં. જિસ પ્રકાર હમ જીવનભરમેં કઇ નૂતન પોષાકે ધારણ કરતે રહતે હૈં– એક પોષાકકે પશ્ચાત્ દૂસરી પોષાક, જિસ પ્રકાર સાઁપ એક કેંચુરિકે બાદ દૂસરી કેંચુરિ ધારણ કરતા રહતા હૈ ઔર પુરાની કેંચુરિકા ત્યાગ કર દેતા હૈં– ઉસી પ્રકાર અશુભ વૃત્તિયોંકા ત્યાગ કરતે હુએ નૂતન નૂતન સ્વરુપકી ઝલક વ અનુભૂતિ કરના યહી સાધના હૈ. અશુભસે મુક્ત હોના ઉસે સાધના કહી હૈં. મહાન કૌન બન સકતા હૈ ? અપને મૂલ સ્વરુપકો ઢંકનેવાલા– વિકૃત સ્વરુપોંકો એક કે પશ્ચાત્ એક કા ત્યાગ કર સકતા હૈ વહી મહાન હો સકતા હૈ.

ફક્ત ખાનેકે લિયે, વ્યસનોંકે લિયે જીવન નહીં હૈં

યહ નર કાયા સોનેકી, બાર બાર નહીં હોનેકી,
આયા જબ ક્યા લાયા હૈ, અપને કિસ્મત પાયા હૈં ।
એક દિન જાવેં લાખોંકા, અલક પલકમેં ક્યા હોતા ? ।।
જાત હમારી આત્મા, પરમેશ્વર પરિવાર ।
સગા હમારા સંત હૈ, શિર પર સરજનહાર ।।

ઈતની સીગરેટ ! ઈતની શરાબ ! છૂટતે ક્યોં નહીં ? ફિર ભી અપનેકો શિક્ષિત ઔર બુદ્ધિમાન સમઝતે હૈં ?

બુદ્ધિમાન– જીવનકે હેતુકો સમઝનેકે લિયે આકાશ–પાતાલ એક કર દેતા હૈ. અપને એક–એક કાર્યકે પરિણામકો સ્પષ્ટતાસે દેખતા હૈ, જાનતા હૈ, સોચતા હૈં.

લડ્ડુ બહુત અચ્છા હૈ, બહુત પ્રિય ભી હૈ. ખાનેકી મનાઈ નહીં હૈં, પરંતુ કિતના ખાઓગે ઈસકા વિવેક નહીં રખોગે તો ક્યા હાલ હોગા ? મૌજશૌખકી મનાઈ નહીં, પરંતુ વિવેકકા ત્યાગ કર દેનેકી મનાઇ હૈં. ફક્ત ખાનેકે લિયે, વ્યસનોંકે લિયે જીવન નહીં હૈં !

મૃત્યુ કિસી ભી ક્ષણ આતી હૈં

વ્યાસજીને ૧૭ પુરાણ લિખે ફિર ભી ઉનકો શાંતિ પ્રાપ્ત નહીં હુઇ. તબ વ્યાસજીને ૧૮ વા પુરાણ શ્રીમદ્‌ભાગવત લિખા ઔર ઉનકો સંતોષ હુઆ.

શ્રીભાગવત ભક્તિપ્રધાન–ભક્તિ ઉત્પન્ન કરાનેવાલા, વૃદ્ધિ કરનેવાલા ઔર સ્થિર કરનેવાલા ગ્રંથ હૈ. ભાગવતકી રચનાકા હેતુ હી યહ હૈ કિ જીવોંકો ઈહ લોકમેં ઔર પરલોકમેં સુખશાંતિ પ્રાપ્ત કરાનેવાલા ભક્તિરસ = ભક્તિભાવના જીવોમેં ઉદય કર દે ઔર ઉસે પુષ્ટ કરેં.

શ્રીભાગવતમેં ભગવાનકે અવતારોંકે લીલા ચરિત્રકી કથાયે હૈં. ઈનકો સુનનેસે હૃદયમેં ભગવાનકે પ્રતિ પ્રેમ ઉત્પન્ન હોતા હૈ, જિસસે જીવ કૃતાર્થ હો જાતા હૈ ઔર શાન્તિકો પ્રાપ્ત કર લેતે હૈં. ઐસા વ્યાસજીને જગહ જગહ પર લિખા હૈ.

શ્રીભાગવતમેં ભગવાનકે સર્વ અવતારોંકી કથા હૈ પરન્તુ શ્રીકૃષ્ણાવતારકી કથા બહુત વિસ્તારસે હૈં. ૧૦ વેં સ્કંદમેં યહ લીલા ચરિત્ર હૈં. ભાગવતકી યહ કથા પરીક્ષિતજીકો શુકદેવજી મહારાજને સાત દિનમેં સુનાઈ થી, ક્યોંકિ પરીક્ષિતજીકી શાપકે કારણ સાત દિનકે બાત મૃત્યુ હોનેકી થી.

કથા શ્રવણ કરનેવાલોંકો અપનેકો પરીક્ષિતજીકી જગહ માન લે ઔર પશ્ચાત્ સુનેગે તો જીવનમેં બહુત અચ્છા સુધાર પરિવર્તન કર પાયેગા. કથા સુનાનેવાલેકો શુકદેવજીકા સ્વરુપ માનકર શ્રદ્ધા ભક્તિસે કથા સુનના ચાહિયે. વ્યાસજીકા રચા હુઆ ગ્રંથ હૈ ઈસલિયે વ્યાસપીઠ કહા જાતા હૈ. વ્યાસજીકા સ્વરુપ માનના ચાહિયે.

મૃત્યુ કિસી ભી ક્ષણ આતી હૈ. મૃત્યુ સામને ખડી હૈ. ઐસા ખ્યાલ રખકર અપને જીવનકી અશુદ્ધિયોંસે મુક્ત હો જાનેકા પરમ પુરુષાર્થ પ્રાણોંકી બાજી લગાકર કર લેના ચાહિયે.

ભગવાન હૈ હી. કર્મસત્તા હૈ હી. ઈસલિયે ભગવાનસે પ્રેમપૂર્ણ અનુસંધાન રખતે હુએ જીવનકો ઐસે ઉચ્ચ આચરણોંસે દિવ્ય ઔર ભવ્ય બનાના ચાહિયે કિ હમારે જીવનકી એક એક ક્ષણ, એક એક ક્રિયા હમેં અલૌકિક આનંદકી અનુભૂતિ કરાનેવાલી હો. હમેં ક્ષૂદ્રતા, કીચડસે બાહર નિકલના હી ચાહિયે. જબ તક નહીં નિકલેંગે તબ તક જીવન કૃતાર્થ હોતા નહીં યહ ધ્રુવ હૈં.

વેદસે ગુરુ પ્રથા હૈ

શ્રી ગુરુદેવ :– લોગોંકો પ્રશ્ન હોના સ્વાભાવિક હૈ કિ યહ ગુરુકી પ્રથા પ્રાચીન હૈ ક્યા? વેદોમેં, શાસ્ત્રોમેં, ગુરુકી પ્રથાકા પ્રતિપાદન સ્પષ્ટ હૈ. ગુરુકી મહિમા વેદોમેં, પુરાણોમેં, તન્ત્રોમેં, બરાબર સ્પષ્ટ શબ્દોમેં કહી ગઇ હૈ. ઈસલિયે સ્પષ્ટ હોતા હૈં કિ ગુરુપ્રથા વૈદિક કાલસે ચલી આતી હૈં. ઋગ્વેદ ખંડ ૧, સુક્ત ૧૪૭, મંત્ર ૪–

યો નોઽગ્ને અરરિવાઁ અઘાયુરરાતીવા મર્ચયતિ દ્વયેન ।
મન્ત્રો ગુરુઃ પુનરસ્તુ સોઽસ્મા અનુ મૃક્ષીષ્ટ યન્વં દુરુક્તૈઃ ॥

"હે પરમાત્મદેવ ! અગ્રણી મુખ્ય દેવ ! જો દૂસરોંકે દાનાદિ સત્કાર્યોમેં વિઘ્ન .લનેવાલા, સ્વયં દાનાદિ સત્કાર્ય ન કરનેવાલા, પાપનિરત પ્રાણી– હમેં મન ઔર વાણીસે તિરસ્કૃત કરતા હૈ, ઈસકે મંત્રદાતા ગુરુદેવ હો. જો હમકો નીચા દિખાનેમેં વ્યસ્ત હૈં ઐસે પાપિષ્ઠોંકો મંત્રદાતા ગુરુદેવ કુમાર્ગસે હટાકર સન્માર્ગમેં લગાવેં. વહ ગુરુદેવ દુર્વચનોંસે નિંદા કરનેવાલે દુષ્ટ વાક્યોંસે દૂષિત ઈસ શરીરકો અનુમાર્જન કરેં.– અર્થાત્ પાવન કરેં."

અથર્વવેદ અ.૯, સૂ.૩, મંત્ર–૨૪ મેં હૈં:–

મા નઃ પાશં પ્રતિમુચો ગુરુર્ભારો લઘુર્ભવઃ ।
બધૂમિવ ત્વા શાલે યત્ર કામં ભરામસિ ॥

"હે પરમાત્મન્ ! હમારી ગ્રીવામેં અવિદ્યાકી ડોરી મત ડાલેં અર્થાત્ આપકી માયાકા હમકો ફૅંસાનેકે લિયે પ્રસાર ન કરેં. અપિતુ ગુરુવિગ્રહ ધારણ કર હમારે ભારકો હલ્કા કરેં. મૈં નવવિવાહિતા નારીકી તરહ તુમ્હેં વસ્ત્રાભરણ શણગાર આદિ પ્રદાનસે સજાતા હૂઁ. ભક્તિભાવસે આપકી ઉપાસના કરતા હૂઁ. વહી આપકે પૂજન કરને પર હમ સાધક મનોવાંછિત મનોરથકો સમ્પાદન કરતે હૈં."

ઈસસે સ્પષ્ટ હૈ કિ શિષ્યોંકો વિવિધ દુઃખભારસે બચાનેકે લિયે, અવિદ્યાકે પાશસે મુક્ત કરનેકે લિયે– ભગવાન ગુરુવિગ્રહ ધારણ કરતે હૈં.

ઈસ પ્રકારકે અનેક મંત્રોમેં ગુરુપ્રથા સ્પષ્ટ રુપસે બતાઈ ગઈ હૈં. ઉપનિષદોમેં,

શ્રીમદ્‌ભગવદગીતામેં, બ્રહ્મસૂત્રમેં, પુરાણોમેં ગુરુપ્રથા અત્યંત ભાવપૂર્વક કહી ગઈ હૈ.

રુદ્રિયામલ તન્ત્રમેં હૈં:–

અહં ગુરુરહં દેવો મન્ત્રાર્થોઽહં ન સંશયઃ ।
ભેદકા નરકં યાન્તિ નાનાશાસ્ત્રાર્થ વર્જિતાઃ ॥

"મૈં પરમાત્મા હી ગુરુ ઔર દેવતા હૂઁ. મૈં હી મંત્રાર્થ હૂઁ. પરમાત્મા ગુરુ ઔર મંત્રમેં ભેદબુદ્ધિ રખનેવાલા શાસ્ત્રકે મર્મકે અજ્ઞાન મનુષ્ય નરકમેં જાતા હૈં."

શ્રી ગીતાજીકા તો પ્રારંભ હી તબ હોતા હૈ જબ અર્જુન શિષ્યત્વ સ્વીકારતે કહતે હૈં–

કાર્પણ્યદોષોપહત સ્વભાવ પૃચ્છામિત્વાં ધર્મસંમૂઢચેત્તાઃ ।
શિષ્યસ્તેઽહં શાધિ મામત્વાં પ્રપન્નમ્ ॥ (ગીતાજી ૨–૭)

ઔર ભી સ્પષ્ટ કહા હૈં :–

ઉપદેક્ષ્યન્તિ તે જ્ઞાનં જ્ઞાનિનસ્તત્ત્વદર્શિનઃ ॥ (ગીતાજી ૪–૩૪)

હે અર્જુન ! તૂ ઉન જ્ઞાનવાન્ તત્ત્વદર્શી ગુરુઓંકે સમીપ શ્રદ્ધાવન્ત હોકર જા, વે તુઝે તત્ત્વજ્ઞાનકા ઉપદેશ કરેંગે.

"દેવ દ્વિજ ગુરુ પ્રાજ્ઞ પૂજનં ॥" ઈસ વચનકે દ્વારા ભગવત્પૂજનકે અતિરિક્ત ગુરુપૂજન કા ભી વિધાન કિયા ગયા હૈં. ઈસલિયે વૈદિક સનાતન ધર્મમેં ગુરુઓંકે પૂજનકે લિયે ગુરુપૂર્ણિમાકે પર્વકા બડા ભારી મહિમા હૈં ઔર અત્યંત શ્રદ્ધાકે સાથ મનાયા જાતા હૈં. શિષ્યોંકે ભગવાન– આરાધ્ય ગુરુદેવ હૈં.

અવધૂત સંત શિરોમણિ શ્રી શુકદેવજી મહારાજનકે પ્રશસ્ત શિષ્ય સંત શ્રી ચરણદાસજી મહારાજકી વિદુષી શિષ્યા સંત સહજોબાઈને તો ગુરુ ભક્તિકો હી પ્રમુખ કહી હૈં.

રામ તજૂં પૈ ગુરુ ન બિસારું । ગુરુકે સમ હરિ કૂં ન નિહારું ॥
હરિને જન્મ દિયો જગ માહીં । ગુરુને આવાગમન છુડાહીં ॥
હરિને પાઁચ ચોર દિયે સાથા । ગુરુને લઈ છુટાય અનાથા ॥
હરિને કુટુંબ જાલ મેં ગેરી । ગુરુને કાટી મમતા બેરી ॥
હરિને રોગ ભોગ ઉરઝાયૌ । ગુરુ જોગી કર સબૈ છુડાયૌ ॥
હરિને કર્મ ભર્મ ભરમાયૌ । ગુરુને આતમ રુપ લખાયૌ ॥
હરિને મો સૂઁ આપ છિપાયૌ । ગુરુ દીપક હૈ તાહિ દિખાયૌ ॥
ફિર હરિ બંધ મુક્તિ ગતિ લાયે । ગુરુને સબ હી મર્મ મિટાયે ॥
ચરનદાસ પર તન મન વારું । ગુરુ ન તજૂં હરિ કો તજિ ડારું ॥

ગોસ્વામીજીને ભી ગુરુમહિમા કહતે હુએ કહા હૈં:–

રાખૈ ગુરુ જો કોપ વિધાતા । ગુરુ વિરોધ નહિં કોઉ જગત્રાતા ॥
ગુરુકે બચન પ્રતીતિ ન જેહિ । સપનેહુ સુગમ ન સુખ સિધિ તેહિ ॥
ગુરુબિનુ ભવનિધિ તરૈ ન કોઈ । જો બિરંચિ શંકર સમ હોઈ ॥

સદ્‌ગુરુ ભગવાનકે સમાન સદૈવ હી કૃપાસ્વરુપ હી હોતે હૈં. ઉનકે હૃદયકા આહ્‌લાદ સ્વયમ્ હી કૃપા આશિર્વાદ હો હી જાતા હૈ. ઠીક ઉસી પ્રકાર ઉનકે ચિત્તકા ક્ષોભ ઉનકે હૃદય પરકી ચોટ સ્વયમ્ હી વિપરીત પરિણામદાઈ બનતે હૈં. વે ચાહેં યા ન ચાહેં– યહ ઉનકે વશમેં નહીં હૈં.

સમ્યક્ સુયોગ્ય સિદ્ધ ગુરુદેવ હો ઔર અધિકારી સુયોગ્ય શિષ્ય હો તો અવશ્ય હી કાર્યસિદ્ધિ હોતી હી હૈં. શ્રદ્ધાવાન શિષ્ય ઉનકી કૃપાકા અનુભવ નિશ્ચિત્ હી કરતા હૈં. ઈસકે વિપરીત– ચાહેં કિતને હી સુયોગ્ય સામર્થ્યવાન સિદ્ધ ગુરુદેવકે પ્રાપ્ત હોને પર ભી શિષ્ય યદિ અયોગ્ય, અનધિકારી હૈં તો લક્ષ્ય પ્રાપ્તિ નહીં હો સકતી.

ગુના, ૧–૩–૬૩ (ચંદનબહન જોબનપુત્રાને નોટ કિયા હુઆ) :–

અંજનીનંદનકી સ્તુતિ (શ્રી ગુરુદેવને ગાઈ) :–

અંજનીનંદન પવનકુમાર અબ તો સુન લો મેરી પુકાર ।
મંગલ મૂરતિ મારુતિનંદન, સકલ અમંગલ મૂલ નિકંદન ।
ભક્તજનોંકે તુમ રખવાર.....અબ તો સુન લો ॥ ૧ ॥
પવનતનય સંતનહિતકારી હૃદય બિરાજત અવધબિહારી ।
સંકટ સોચ નિવારનહાર.....અબ તો સુન લો ॥ ૨ ॥
સીય રઘુવરકે પરમ દુલારે તુલસીકે તુમ પ્રાણપિયારે ।
કહાઁ છીપે હો પ્રાણ આધાર... અબ તો સુન લો ॥ ૩ ॥
તુમરે શરનમેં જો જો આવેં મુદ મંગલ સુખ હૃદય પાવે ।
"બના" બુલાવત બારમબાર....અબ તો સુન લો ॥ ૪ ॥

યહિ અભિલાષ:–

પ્રભુ નહીં મૈં શુભગતિ ઈચ્છુક, નહીં મોક્ષકી મુઝકો સાધ ।
નહીં સિદ્ધિ અણિમાદિક ચાહતા, નહીં સ્વર્ગમેં હૈ વિસ્વાસ ॥
યહી અભિલાષ પ્રાણીમાત્રકે માનસમેં હો સુખ આભાસ ॥
ભલે ભોગ લૂઁ કષ્ટ સબોંકે, હો ઉનકે દુઃખોંકા નાશ ॥

પ્રેમ જબાનકી ચીજ નહીં હૈં

શ્રી ગુરુદેવ :– પ્રેમ પ્રેમાસ્પદમેં હૈં પ્રેમીમેં નહીં. બસ, ઈસકા ધ્યાન રહેં તો પ્રભુ એક ક્ષણ ભી તુમકો ન છોડે.

પ્રેમમેં જરા ભી ઇચ્છાકા ઉદય ન હો તો પ્રેમ. યદિ ગુણ, શીલ, સામર્થ્યસે પ્રેમ હૈં તો વહ તો સ્વાર્થ હૈં. સ્વાર્થ તો સ્વતઃ સિદ્ધ હૈં.

પ્રેમ–પ્રેમ તો સબ કહતે હૈં પરન્તુ પ્રેમ કોઈ નહીં પહચાનતા. જિસમેં આઠોં પહર ભીગ રહે વહી પ્રેમ હૈં. પ્રેમ અનિર્વચનીય હૈ. પ્રેમકા સ્વરુપ કેવલ પ્રેમીઓંકી હૃદયગુફાઓમેં હી છીપા રહતા હૈ. જો બાહર આતા હૈ વહ તો ઉસકા કૃત્રિમ સ્વરુપ હોતા હૈં.

નિયમોંકે સારે બન્ધનોંકા અનાયાસ આપસે આપ ટૂટ જાના હી પ્રેમકા એકમાત્ર નિયમ હૈં. પ્રેમમેં એક વિલક્ષણ મમતા હોતી હૈં જો નિયમોંકી ઓર દેખના હી નહીં જાનતી. પ્રેમમેં ભી સુખકી ખોજ હોતી હૈં, પરન્તુ ઉસમેં વિશેષતા યહી હૈ કિ વહાઁ પ્રેમાસ્પદકા સુખ હી અપના સુખ માના જાતા હૈ. પ્રેમાસ્પદકે સુખી હોનેમેં યદિ પ્રેમીકો ભયાનક નરક યંત્રણા ભોગની પડે તો ઉસમેં ભી ઉસે સુખ હી મિલતા હૈં. ક્યોંકિ વહ અપને અસ્તિત્વકો પ્રેમાસ્પદકે અસ્તિત્વમેં વિલીન કર ચુકા હૈં.

પતંગ એકબાર રોશની દેખને પર ફિર અંધકારમેં નહીં જાતા. ચીંટિયાઁ ગુડમેં પ્રાણ દે દેતી હૈં, પર વહાઁસે લૌટતી નહીં. ઈસી પ્રકાર ભક્ત જબ એકબાર પ્રભુદર્શનકા રસાસ્વાદ કર લેતે હૈં તો ઉસકે લિયે પ્રાણ દે દેતે હૈં, પર લૌટતે નહીં.

વિષયાસક્તિ જિતની હી ઘટેગી, ઇશ્વરકે પ્રતિ પ્રેમ ભી ઉતના હી બઢતા જાયેગા. પ્રેમકે બિના શ્રુતિ, સ્મૃતિ, જ્ઞાન, ધ્યાન, પૂજન, શ્રવણ, કીર્તન સબ વ્યર્થ હૈ.

સચ્ચા પ્રેમ કભી મરતા નહીં. કાલ ભી ઉસે માર નહીં સકતા. પ્રેમ તો નિષ્કામ–નિર્વિષય હી હોતા હૈં ઔર ઉસકા એક માત્ર ભાજન પરમાત્મા હૈ. ઐસા પ્રેમ ભક્તોંકે હી ભાગ્યમેં હોતા હૈં.

બચ્ચા જબ બાપકા પલ્લા પકડ લેતા હૈ તબ બાપ વહીં ખડા રહ જાતા હૈ, ઈસલિયે નહીં કિ બાપ ઈતના દુર્બલ હૈં, બલ્કિ ઈસ કારણસે કિ વહ સ્નેહમેં ફઁસકર વહીં ગડ જાતા હૈં. પ્રીતિકી યહી નિરાલી રીતિ હૈ.

પ્રેમમેં જો તડપન, વ્યથા, વિકલતા ઔર રુદન આદિ હોતે હૈં વે સભી રતિ = પ્રગાઢ પ્રીતિકે અનુભવ હૈં. પ્રેમકે આઁસુ વરદાન હૈં ઔર શૌકકે આઁસુ અભિશાપ.

જો જી–જાનસે ભગવાનકો ચાહતે હૈં વે અપને પ્રેમકો સાવધાનીસે બચાયે રહેં. પ્રતિષ્ઠાકો શૂકરીવિષ્ઠા સમઝ લેં. વૃથા વાદમેં ન ઉલઝે. અહંકારી તાર્કિકોકે સંગસે દૂર રહે ઔર કોઇ ઢોંગ–પાખંડ ન કરેં. ભક્તોમેં સચ્ચાઈ હોતી હૈ. વૈરાગ્યકે અંજનસે જબ આઁખે ખુલ જાતી હૈં તબ નશ્વર સંસારકે ભેદ–ભાવોમેં બઁટે હુએ પ્રેમકો એક જગહ બટોરકર વે પરમાત્માકો હી અર્પણ કર દેતે હૈં. ફિર પ્રેમામૃતકી ધારા ભગવાનકે સમ્મુખ હી પ્રવાહિત હોને લગતી હૈં.

પ્રભુકે માર્ગમેં પ્રાણ તક દેનેકી તૈયારી ન હો તો ઉસકે પ્રતિ પ્રેમ હૈ ઐસા માનના હી નહીં ચાહિયે.

હોઈ અનન્ય ભજૈ ભગવંત હિ ઔર કછુ ઉરમેં નહીં રાખેં ।
દેવી રુ દેવ જહાઁ લગ હૈં કભી તીનપે વિ દીન ન ભાખેં ॥
યોગ હું વ્રતાદિ ક્રિયા તિનકું તું નહિ સ્વપ્ને અભિલાખેં ।
"સુંદર" અમૃતપાન કિયો તબ તો કહું કૌન હલાહલ ચાખેં ॥
પૂરનકામ સદા સુખધામ નિરંજન રામ સિરજનહારો ।
સેવક હોઈ રહ્યો સબકો નિટ કીટહી કુંજર દેત અહારો ॥
ભંજન દુઃખ દરિદ્ર નિવારણ ચિંતા કરે પુનિ સાંજ સવારો ।
ઐસે પ્રભુ તજિ અન્ય ઉપાસત "સુંદર" હૈ તિનકો મુખ કારો ॥

જો છોટે–છોટે પ્રાણીયોંસે પ્યાર નહીં કર સકતા– વહ ઈશ્વરસે ક્યા પ્યાર કરેગા !!! કિસી જંગલી હરનિકો ફઁસાનેકે લિયે પાલતૂ હરિનકી આવશ્યકતા હોતી હૈ, ઈસી પ્રકાર ભગવાન નારાયણ ભી ભક્તોંકે દ્વારા હી સંસારમેં આસક્ત જીવોંકા ઉદ્ધાર કરતે હૈં.

પ્રેમાસ્પદ યદિ પ્રેમીકે સામને હી સર્વથા અવજ્ઞા કર કિસી નવીન આગન્તુકસે પ્રેમાલાપ કરેં તો ઈસસે પ્રેમીકો ક્ષોભ નહીં હોતા, ઉસે તો સુખ હી હોતા હૈં ક્યોંકિ ઈસ સમય ઉસકે પ્રેમાસ્પદકો સુખ હો રહા હૈં.

જો વિયોગવેદના, અપમાન, અત્યાચાર, અન્યાય ઔર ભય, ભર્ત્સના, આદિ સબકો સહન કર ભી સુખી રહ સકતા હૈં વહી પ્રેમીકે પાઠકા અધિકારી હૈં, વહી પ્રેમીકે પ્રેમકા અધિકારી હૈં.

પ્રેમ જબાનકી ચીજ નહીં. જહાઁ લોક–પરલોકકે અર્પણકી તૈયારી હોતી હૈ. વહાઁ પ્રેમકા દર્શન હો સકતા હૈં. પ્રેમકા દર્શન બડા દુર્લભ હૈં. સારા જીવન કેવલ પ્રતીક્ષામેં બિતાના પડે તબ ભી ક્ષોભ કરનેકા અધિકાર નહીં.

પ્રેમકા આકાર અસીમ હૈં. જહાઁ સંકોચ યા સીમા હૈં વહાઁ પ્રેમકા સ્થાન નહીં.

યહાઁ તો ભગવન્નામસંકીર્તનકી લૌ લગાઓ

મૈં સિતાર ખૂબ બજાતા થા. ઘંટો તક રિયાઝ કરતા રહતા. કાશ્મીરમેં. બસ ! ઘંટો તક નિયમ કરતા ઔર સિતાર બજાતા. શ્રી પતિતપાવનજી ભગવાનને કભી મના નહીં કિયા. પરન્તુ એકબાર એક ધંધાદારી ગાનેવાલા આયા– ઉસકો ભગવાનને કહા કિ ગાને બજાનેકા પેશા દુનિયામેં હી કરતે રહો. યહાઁ તો ભગવન્નામ સંકીર્તનકી લૌ લગાઓ. કાશ્મીર છૂટા તબસે સિતાર ભી છૂટી.

પ્રાર્થના કરો....

અકર્મ હો જાયેં તો પ્રાર્થના કરો આર્દ્રતાસે કિ હે નાથ ! હે દયાલો ! દયા કરો. ક્ષમા કરો. પ્રભુ ! ફિર કભી ભી હમારે વાસ્તે ઐસા ન હોવેં. પ્રભુ ! ક્ષમા કરો ! રક્ષા કરો.

मैं सबसे मिलता भी हूँ और किसीको भी नहीं मिलता हूँ. भोग प्रारब्धाधीन हैं. शरणागति पुरुषार्थके आधीन हैं. मानवमें जब तक अपनत्व हैं, अहम् है तब तक शरणागतिमें त्रुटि हैं.

गुनामें हरिजन भाईओं– हजारीलाल और शिवचरण भक्तिभावपूर्ण सेवा करते थे. उन्होंने कंठी (माला) तथा मंत्रदीक्षा की प्रार्थना करने पर– नेत्रयज्ञकी समाप्ति होने के बाद श्री गुरुदेव उन्हींके घर पधारें, मंत्रदीक्षाका दान दिया और वहाँ भोजन का भी स्वीकार किया.

१०–३–६३. गुना नेत्रयज्ञ. ईस यज्ञमें डॉ. छबीलभाई, डॉ. जोशी, डॉ. झवेरी, डॉ. जोगलेकर, डॉ. दवे आदिने अपनी सेवा प्रदान की. पूर्णाहुति भी. २३२१ अप्रेशन हुए. श्री गुरुदेवने कहा– कुमुद ! मुलजीभाईकी पुत्रि रंजनको आशीर्वादका तार भेज दो. १४ तारीखसे रंजनकी मेट्रिककी ईम्तहान शुरु हो रही हैं.

गौमाँस का अर्थ है गाय का दूध

५–३–६३ को गुनासे आप चित्रकूट पधारें. १६–३–६३. चित्रकूट, श्री गुरुदेव :– पपरैंदामें अशकरीखाँ साहब नामके पोस्टमास्तर थे. मैंने कई बार क[illegible] कि मांसाहार छोड दें पर मानते नहीं थे. लेकिन एकबार कबूतरोंके जोडेका शि[illegible] किया, तब कबूतरीके बच्चे मरते हुए माँ बापके पास तडफडाते थे. यह तडफडा[illegible] देखकर उनके हृदयमें मांसाहारके लिये घृणा हो गई. तबसे ही मांसाहार छोड दिय[illegible] पीछे भी अपने बच्चोंको आदेश दे गये थे कि मांसाहार कभी नहीं करना. अब भी मैं उनके यहाँ बराबर जाता हूँ, उनके बच्चे मुझे प्रसादी आदि धराते हैं और बराबर कहते हैं कि हम मांस नहीं खाते हैं.

अगर हमें मांस ही खाना है तो रोज भगवानसे प्रार्थना करें कि पशुओंकी ईतनी योनियाँ है जिसमें मांसाहार ही हैं, उन्हीमेंसे एक योनिमें हमे जन्म देवें.

यजुर्वेदके ३२ से ३८ अध्यायमें यज्ञकी चर्चा है. गोमेध, अश्वमेध, नरमेध ईत्यादि. गौमांसका अर्थ हैं.– गौ = गौमाता गायँ, माँ = माता; अंश = दूध. गौमाताके अंश यानी दूधको सब पीते थे. आयुर्वेदने कहा है कि दूध, जल को तो खाओ और अनाज, साग आदि पदार्थोंको तो पीओ. ईसमें स्वास्थ्यका लाभ हैं.

दूध खडे खडे खाया जायँ अर्थात् धीरे धीरे चूसके, एक एक घूँटको पूरे मुँहमें घूमाकर चबाकर लिया जायें तो ज्यादा लाभप्रद होता है. जल कभी खडे खडे नहीं पीना चाहिये.

मांसका अर्थ उडद भी होता है. मनुने उडदके अर्थमें लिखा हैं–

श्रीमानसजीमें कपटमुनिकी कथा में हैं–

मायामय तेहिं कीन्हि रसोई । बिंजन बहु गनि सकई न कोई ॥

બ્રાહ્મણ લોગ જબ પંગતમેં બૈઠે તબ આકાશવાણી હુઇ કિ–

બિપ્રબૃંદ ઉઠિ ઉઠિ ગૃહ જાહૂ । હે બડિ હાનિ અન્ન જનિ ખાહૂ ॥

માયામય– ક્યોંકિ– હૈં તો માંસ ઔર દિખતી હૈં રસોઈ. માયા યાની જો હૈં નહીં ઔર વહ ભાસે. અનાજ થા હી નહીં ઔર અનાજ ભાસતા થા– યહી માયા.

આકાશવાણી ધૂમકેતુહીને કી થી. ક્યોંકિ વહ પ્રતાપભાનુ પર બ્રાહ્મણોંકો શ્રાપિત કરના હી ચાહતા થા. પહલી આકાશવાણીકે પશ્ચાત્ હી પ્રતાપભાનુને રસોઈમેં દેખા તો માંસ દિખનેમેં આયા. દૂસરી આકાશવાણી હી દેવતાઓંકી ઓરસે હુઇ થી. પહલી તો કપટમુનિને ખુદને આયોજિત કી થી. ધૂમકેતુ નિશિચર તો ઉનકા મિત્ર થા. કપટમુનિને ભી ઉન્હોંને બહકાયા થા. બ્રાહ્મણોંકે સાથ ઐસા ભયંકર કુકર્મ ભી ઉન્હોંને હી કિયા થા.

કપટમુનિ રાજા થે, વે તો ઐસા જઘન્ય કૃત્ય નહીં કર સકતે થે. વાલ્મીકિકે ઉત્તરકાણ્ડમેં યહ બાત ક્ષેપક માની ગઇ હૈં.

હિંસા તો વનસ્પતિ– અનાજ આદિમેં ભી હૈં. લેકિન સામ્ય અસામ્યકા ખ્યાલ કરના ચાહિયે. પાઁચ કલાકે નીચેકી કલાઓમેં વનસ્પતિ, અન્ન આદિ હોતે હૈં. મનુષ્ય પાઁચ કલાકી ઉપરકા હૈ. પાઁચ સે આઠ કલા તક મનુષ્ય. ૮ સે ૧૧ તક ઇશ્વરત્વ સ્ફૂટ હોતા હૈ. ૧૧ સે ઉપર સાક્ષાત્ ભગવાન ષડ્ભગોંસે વિભૂષિત હોતા હૈ.

રામ કો સ્વભાવ–સકે કો સરાહી

ભાવવશ્ય ભગવાન સુખનિધાન કરુણાભવન ।
તજિ મમતા મદ માન ભજિઅ સદા સીતારમન ॥
પ્રીતિ રીતિ જાનેહુ પ્રવિન પરમારથમેં ।
સહજ ઉદાર તૃણસમ વિત્ત જાને હૈં ॥
શુભ ગુન સદા ગ્રહે સાવધાન સબ કાલ ।
ભૂલ તન જંગ વૃત્તિ સ્થિર સયાને હૈં ॥
રામકો સ્વભાવ કહી બાની કોટિ હારે હિય ।
સકે કો સરાહી બેદ બિરુદ બખાને હૈં ॥
બનાદાસ દેખીકે અનૂપ ગુન ભૂપ મન ।
રામરીતિ માંહ જલ મીન ગતિ માને હૈં ॥
નહીં પ્રેમ તબ નેમ કરું, ભયે પ્રેમ નહીં નેમ ।
બનાદાસ ફલફૂલતે ફલ, ભયે ફૂલ ન ખેમ ॥
રામ રામ રટૂ રામ રામ, રામ રામ કહ રોવ ।
બનાદાસ જબ હરિ મિલે, પરા પલંગ પર સોવ ॥

સાધુ સંતકા કભી નિરાદર નહીં કરના

સર્વ સંત સાધુ ઔર ભક્તપ્રેમીઓંકો સદા માન દેના. કભી ઇનકા નિરાદર નહીં કરના. કારણ કિ ઉન લોગોંને ઉનકી શક્તિ સામર્થ્યકે અનુકૂલ ભગવાનકે લિયે હમલોગોંસે તો કઇ ગુના અધિક ત્યાગ કિયા હી હૈં. સહન કિયા હી હૈં. તો ઈતના તો વે લોગ હમારેસે આગે બઢે હુએ હૈં હી !!

યહ બાત અલગ હૈં કિ સબ સંતો વ ભક્તોંકા જ્ઞાન વ આચરણ એકસે નહીં હોતે હૈં. અપને ગુણદોષકે પરિમાણસે કમ જ્યાદા માનબડાઈ પાતે હૈં. પરંતુ ઉનકે સબકે ઉપર ભગવાનકી છાપ હૈં. ઉન્હોંને ભગવાનકે લિયે જીવનકી નિછાવરી કર દી હૈં. બસ, યહી એક બાત સબ સંતોમેં સમાન હૈં જો ઉનકે આદર વ માન કરાનેકે લિયે પર્યાપ્ત હૈં.

આપ સબ મુઝે માન વ પ્રેમ દેતે હૈં ઐસા આપ માનતે હૈં, પરંતુ મૈં માનતા હૂઁ યહ માન ઔર પ્રેમ આપ મુઝે નહીં, પરન્તુ ભગવાનકો દે રહે હૈં.

સાધુઓંકી વ ભક્તોંકી અવહેલના કભી મત કરના. ઉનકો ભીખ મંગે કભી મત સમઝના. "મુફતકે ખાનેવાલે હૈં" ઐસા કભી નહીં માનના. પરંતુ હમારી સંસ્કૃતિકે વ હમારે ધર્મકે ખમ્ભે હૈં ઐસા સમઝકર ઉનકો ભી સુધારનેકા પુરુષાર્થ કરના. ઉનકા ભી અધઃપતનસે રોકના યહ નૈતિક ફર્જ હૈં.

ઉનકી વ આપકી યોગ્યતાકે અનુસાર ભગવાનકે લિયે ઉનકો આદર સત્કાર દેના ચાહિયે. સાધુ સમાજકો ભી દેશકાલકો સમઝના અનિવાર્ય હૈં. ભક્તિ ક્યા હૈ ? યોગ ક્યા હૈ ? જ્ઞાન ક્યા હૈ ? ઈસકો યથાર્થમેં સમઝના ચાહિયે. સમઝાના ચાહિયે.

આત્મસેવાકે સાથ જનસેવા

આધ્યાત્મિક સાધનાકે દો મુખ્ય અંગ હૈ. એક ભગવાનકે પ્રતિ, આત્માકે પ્રતિ ઔર દૂસરા સમાજ વ દેશ વ સંસારકે પ્રતિ. સંસારકે પ્રતિ કર્તવ્ય હૈ ઈસકો મત ભૂલના.

શ્રીમદ્ ભાગવત કથા, શ્રીરામાયણ કથા ઔર પ્રવચનોં તો કરતે હો પરંતુ વક્તકે મારે હુએ નિરાશ્રિતોંકે લિયે અપને પાસ આશ્રય નહીં દોગે તો યહ ભી કર્તવ્ય ચ્યૂતિ હૈ. ઘરબાર, પત્ની, પુત્ર સુખસુવિધા સબકુછ છોડકે સાધુ તો હુએ હો લેકિન અપને સાથવાલે દૂસરે સાધુકી તનિકસી ભૂલકો માફ નહીં કરોગે ઔર ગુસ્સા કરોગે તો યહ તુમ્હારી હઁાસી કરના હૈં.

હમ તો બડે બડે આશ્રમોમેં સુખચૈનસે રહેં, જનસમાજકી દીન દશાસે અછૂતે રહેં તો યહ સાધુતા નહીં હૈં. જનસેવા હી પ્રભુસેવા હૈં. આત્માકી સેવા હૈં.

દો પાઁવસે હી ખડા રહા જા સકતા હૈ, દૌડા જા સકતા હૈં. સાધનાકે દો પાઁવ હૈં. પ્રભુપ્રેમ ઔર પરમાર્થ. આત્મસેવા ઔર જનસેવા.

પ્રાણીમાત્રકી સેવા– યહી સચ્ચા યજ્ઞ હૈં

પ્રશ્ન :– યજ્ઞ ક્યોં ઔર ક્યા હે ? ઉસમેં પશુઓંકી બલિ દી જાતી હે ?

શ્રી ગુરુદેવ :– યજ્ઞ ઈસલિયે હૈં કિ હમ યજ્ઞકે દ્વારા મૃત્યુકો પાર કરેં– અમરત્વ પ્રાપ્ત કરેં. પ્રત્યેક યજ્ઞકે દ્વારા હમ ઉસ અજન્મા–અનાદિ એક અખંડ અમર પરમતત્ત્વ ભગવાનકા હી યજન કરતે હૈં.

અબ વહ ભગવાન કહાઁ બિરાજતે હૈં ? યહ જાનને જૈસી ખાસ બાત હૈં. ઋગ્વેદને કહા હે કિ વહ ભગવાન તો "યજિષ્ઠં માનુષે જને" = પ્રત્યેક પ્રાણી માત્રમેં, મનુષ્યમાત્રમેં બિરાજે હૈં તો ભગવાનકા પૂજન વ યજન કરના હૈં, તો પ્રાણીમાત્રકા, મનુષ્યમાત્રકા પૂજન વ યજન કરો. અર્થાત્ પ્રાણી વ માનવમાત્રકે હિતકે કર્મ કરો. પ્રાણીમાત્રકી સેવા કરો– યહી સચ્ચા યજ્ઞ હૈં.

સબ શાંતિ ચાહતે હૈં ઔર શાંતિ સબકો પ્રાપ્ત હો સકતી હૈં કારણ કિ જિનકે દર્શન વ અનુભવસે શાંતિ પ્રાપ્ત હો સકતી હૈં વહ તો સબકે અંદર આત્મરુપમેં ખુદ બિરાજતા હુઆ હે. ઉસીકો શ્રુતિને કહા હે–

"નિત્યો નિત્યાનાંશ્વેતનશ્વેતનાનામેકો બહુનાં યો વિદધાતિ કામાન્ ।
તમાત્મસ્થં યેનુ પશ્યંતિ ધીરાસ્તેષાં શાંતિઃ શાશ્વાતિર્નતરેષાં ॥

વહી એક નિત્ય ચેતન અનેક નિત્ય ચેતનોંકો ઉનકે ઈચ્છિત પ્રદાન કરતા હૈં ઔર વહી અનેક આત્મામેં બિરાજમાન હૈં. જો કોઈ જો જો કામના કરતા હૈં ઉનકી પૂર્તિ કરનેવાલા વહી એક ભગવાન "નિત્યોનિત્યાનાં" હૈં.

યજ્ઞ દ્વારા ઈશ્વરકી પૂજા વ સેવા :–

કર્મ બ્રહ્મોદ્ભવં વિદ્ધિ બ્રહ્માક્ષર સમુદ્ભવમ્ ।
તસ્માત્ સર્વગતં બ્રહ્મ નિત્યં યજ્ઞે પ્રતિષ્ઠિતિમ્ ॥ (ગી. ૩–૧૫)

અર્થાત્ કર્મકો તૂ વેદસે ઉત્પન્ન હુઆ હે ઔર વેદ કો અવિનાશી પરમાત્માસે ઉત્પન્ન હુઆ જાન. ઈસમેં નિશ્ચય હોતા હૈં કિ સર્વવ્યાપી પરમ અક્ષર પરમાત્મા સદા હી યજ્ઞમેં પ્રતિષ્ઠિત હે.

યહાઁ તીસરે ચેતન તત્ત્વ અર્થાત્ ઈશ્વરકો વ્યષ્ટિરુપસે પ્રત્યેક યજ્ઞકા અધિષ્ઠાતૃદેવ માના ગયા હૈં, જિસકી ઉસ વિશેષ યજ્ઞ દ્વારા ઉપાસના કી જાતી હૈં. યથાઃ–

તદ્ યદિદ્માહુઃ અમું યજામું યજ યજેત્યે દેવમ્ ।
એતસ્યૈવ સા વિસૃષ્ટિ રેષઉ હ્યેવ સર્વે દેવાઃ ॥ (બૃહ.ઉપ. ૧–૪–૬)

જો યહ કહતે હૈં કિ ઉસકા યાગ કરો, ઉસકા યાગ કરો, ઈસ પ્રકાર એકએક દેવતાકા યાગ બતલાતે હૈં. વહ ઉસીકી વિસૃષ્ટિ– બિખરા હુઆ અર્થાત્ વ્યષ્ટિરુપ હૈં. નિઃસંદહ વહ હી સારે દેવતા હૈં.

અર્થાત્ અગ્નિ ઉસ બ્રહ્મસે ઉત્પન્ન હુઆ, ઉસીકા પ્રકાશક હૈ. ઈસી પ્રકાર દૂસરે દેવતા ભી ઉસીકે પ્રકાશક હૈ. ઈસલિયે અગ્નિમેં જો અગ્નિ, ઈન્દ્ર, આદિ ભિન્ન ભિન્ન દેવતાઓંકી ઉપાસના પાઈ જાતી હૈં– વહ વાસ્તવમેં ઉસી એક બ્રહ્મકી ઉપાસના હૈં–

તદેવાગ્નિસ્તદાદિત્યસ્તદ્વાયુસ્તયુ ચન્દ્રમાઃ ।
તદેવ શુક્રં તદ્ બ્રહ્મ તા આપઃ સ પ્રજાપતિઃ ॥ (યજુ. ૩–૨૨–૧)

"વહ હી અગ્નિ હૈ, વહ સૂર્ય હૈ, વહ વાયુ હૈ, વહ ચન્દ્રમા હૈં, વહ શુક્ર અર્થાત્ ચમકતા હુઆ નક્ષત્ર હૈં, વહ બ્રહ્મ હિરણ્યગર્ભ હૈ, વહ જલ–ઈન્દ્ર હૈ, વહ પ્રજાપતિ–વિરાટ હૈં."

સ ધાતા સ વિધતા. સ વાયુર્નમ ઉચ્છ્રિતમ્ ॥ (અથ–૧૩–૪–૩)
સોડયર્મા સ વરુણઃ સ રુદ્રઃ સ મહાદેવઃ ॥ (અથ–૧૩–૪–૪)
સો અગ્નિઃ સ ઉસૂર્યઃ સ ઉએશ્વ મહાયમઃ ॥ (અથ–૧૩–૪–૫)

"વહ ઈશ્વર ધાતા હૈ, વહ વિધાતા હૈ, વહી વાયુ હૈ, વહી આકાશમેં ઉઠા મેઘ હૈ, વહ અર્ય્યમા, વહી વરુણ, રુદ્ર ઔર મહાદેવ હૈ. વહી અગ્નિ, સૂર્ય ઔર મહાશય હૈ

સ વરુણઃ સાયમગ્નિર્ભવતિ સમિત્રો ભવતિ પ્રાતરુદ્યના ।
સ સવિતા ભૂત્વાડન્તરિક્ષેણ યાતિ સ ઈન્દ્રો ભૂત્વા તપતિ મધ્યતો દિવમ્ ॥
(અથ–૧૩)

" વહ સાયંકાલ, અગ્નિ ઔર વરુણ હોતા હૈ ઔર પ્રાતઃકાલ ઉદય હોતા હુઆ વહ મિત્ર હોતા હૈ, વહ સવિતા હોકર અન્તરિક્ષસે ચલતા હૈ, વહ ઈન્દ્ર હોકર મધ્યસે દ્યુલોકકો તપાતા હૈં."

યાસ્કેને નિરુક્તકે દૈવતકાંડમેં (સપ્તમ્ અધ્યાય) સ્પષ્ટ શબ્દોમેં વિવેચના કિ હૈ કિ ઈસ જગતકે મૂલમેં એક મહત્વશાલિની શક્તિ વિદ્યમાન હૈ, જો નિરતિશય ઐશ્વર્યશાલિની હોનેસે ઈશ્વર કહલાતી હૈ. વહ એક અદ્વિતીય હૈ. ઉસી એક દેવતાકી બહુત રુપોંસે સ્તુતિ કી જાતી હૈં. યથાઃ–

મહાભાગ્યાત્ દેવતાયા એકએવ આત્મા બહુધા સ્તૂયતે ।
એકસ્યાત્મનોડન્યે દેવાઃ પ્રત્યઙ્ગાનિ ભવતિ ॥
(અથ– ૭–૪–૮–૯)

જ્ઞાનિયોં તથા સન્યાસિયોંકે લિયે જ્ઞાન દ્વારા તીસરે ચેતનતત્ત્વ અર્થાત્ પરમાત્માકી ઉપાસના બતલાઈ ગઈ હૈ. કર્મકાંડી ગૃહસ્થિયોંકે લિયે યજ્ઞો દ્વારા વ્યષ્ટિ રુપસે ઉસી બ્રહ્મકી ઉપાસના બતલાઈ ગઈ હૈં.

ભજન–ધ્યાન કરનેવાલેકા વ્યવહાર વ સ્વભાવ કૈસા હોના ચાહિયે?

આજકે દિનમેં મૈં પાઁચ બાર સુન ચુકા કિ "હમને તો ભજન કરનેકો જીવન રખા હૈં", ઠીક હૈં ! પહલે ભી કઇ બાર યહ સુન ચુકા હૂઁ. કોઈ પૂછતા હૈં કિ ક્યા કર રહે હો ? તબ તત્કાલ જવાબ દિયા જાતા હૈ કિ ભાઇ ! હમ તો ભજન કરતે હૈં. રામ રામ કરતે રહતે હૈં. ઈસીકે લિયે જીવન રખા હૈ. ઔર કોઈ ઝંઝટમેં નહીં પડે હૈં. ઈત્યાદિ ઈત્યાદિ.

આજ મૈં સોચમેં પડ ગયા હૂઁ કિ વાસ્તવમેં ભજન ક્યા હૈ ? "હમ ભજન કરતે હૈં" ઐસા કહનેવાલોંને ક્યા કભી સોચા હૈ કિ તુમ ભજન ક્યા કર રહે હો ? રામ રામ કૈસે કર રહે હો ?

મૈં કહૂઁગા કિ યદિ અબ તક તુમને ઈસ પર ન સોચા હો તો અબ તો જરુર સોચો ! તો તુમકો પતા પડે કિ ભજન કરતે કરતે વાસ્તવમેં તુમ ક્યા કર રહે હો ? કારણ કિ તુમ્હારે વાણી–વ્યવહારોં સે સ્પષ્ટ હોતા હૈ કિ ભજનકા ભેદ તો તુમસે બહુત હી દૂર રહ ગયા હૈં. ઔર યહ જો તુમ ભજન કર રહે હો, કહ રહે હો– યહ તો કેવલ ભ્રમ હૈં.

મૂઁડ મૂઁડાયે યા જટા રખ લી, કષાય પહન લિયે, યા ભભૂત લગા લી યહ ભજન નહીં હૈ. પ્રતિમાઓંકી પૂજા કર લી, હોમ–હવન, સંધ્યા તર્પણ કર લિયે યા કથા સુની યા ફલાહાર પર રહને લગે યહ ભજન નહીં હૈં. ઔર આજકલ ઈન્હીંકો ભજન માન લિયા જાતા હૈ. પરંતુ ઐસે ઉપરી ચિહ્નોંકે પીછે જનસમૂહ અપને સ્વાર્થોંકી પૂર્તિકી લાલસાસે ઝૂટતે રહતે હૈં. ૫–૧૦ વ્યક્તિ ઝૂટી, ફિર ૫૦–૧૦૦ ઔર ફિર હજારોંકી સંખ્યામેં ઝૂટ જાતી હૈં. ગાડરોંકે સમૂહ જૈસા હો જાતા હૈ. ઈસસે તુમ સબ બચોં.

દેખો ! મુઝે કિસીસે ન રાગ હૈ ન દ્વેષ હૈ. જો મૈં યહ કહ રહા હૂઁ મેરા કર્તવ્ય સમઝકર કહતા હૂઁ. કહના પડતા હૈં.

વિવકેબુદ્ધિસે સત્ય આચરણોંકો, વાણી વ્યવહારોંકો તોલતે રહના ચાહિયે ઔર સોચના ચાહિયે. ભજન–ધ્યાન કરનેવાલેકા વ્યવહાર વ સ્વભાવ કૈસા હોના ચાહિયે ? રામ રામ કરનેવાલેકા જીવન વ્યવહાર કૈસા રહના ચાહિયે ? ઈન સબકો ખુબ સોચો. અપને ખુદ હી જાનબુઝકર આઁખોંકે હોને પર ભી અંધે બને રહે હૈં. તો ફિર કિસકો દોષ દિયા જાય ? ક્યા શાસ્ત્રમેં નહીં બતાયા હૈ કિ સંતોકે ક્યા ક્યા લક્ષણ હૈં ? ક્યા શ્રીગીતાજી નહીં બતાતી હૈં કિ સાત્વિકતા કૈસી હોતી હૈ ? સ્થિતપ્રજ્ઞ કૈસા હોતા હૈ ? ભક્ત કૈસા હોતા હૈ ?

ગ્યાન ધ્યાનકા મર્મ ન જાને, વાદ કરૈ અહંકારા ।
અગમ અગાધ મહા અતિ ગહરા, બીજ ન ખેત નિવારા ॥

યહ દંભકા સ્વરુપ બતા દિયા હૈ. અપને મનકો તો શુદ્ધ કરતે નહીં હૈ, ઈતના હી નહીં દિનપ્રતિદિન નયે નયે દૂષિત સંસ્કારોકે લપેટન, એકકે ઉપર દૂસરા, ફિર ઉપર તિસરા, ઈસ પ્રકાર લપેટતે રહતે હૈ, ફિર ભી અપનેકો સાધુ યા સાધક માન રહે હૈં.

મનકે ખેતમેં પુરાને સંસ્કારોંકે કિતને કિતને બીજ હૈં ? રાગ, દ્વેષ, મોહ, મત્સર, સંકુચિતતા ઈત્યાદિ ઈન બીજોંકો તો ઔર ભી ગહરે કરતે રહતે હો. પરંતુ મજા તો યહી હૈ કિ ઈસ બાતકી ઓર તો ધ્યાન હી નહીં જાતા હૈ.

માયા બસ મતિમંદ અભાગી । હૃદય જમનિકા બહુબિધિ લાગી ॥

સુનો ! ભજન તબ હી તો પ્રારંભ હોતા હૈ જબ ઈન પુરાને સંસ્કારબીજોંકી મલિનતા અપનેકો સ્પષ્ટ રુપમેં દિખનેમેં આ જાય. ફિર ભજનકા શ્રીગણેશ હોતા હૈ. એક એક બીજકો ઢૂંઢ–ઢૂંઢકર અપને મનખેતકો બિલકુલ સાફ કરનેકી પ્રવૃત્તિસે.

દેખો તો ! આજ મૈં ઈતના સ્પષ્ટ બોલ ગયા તો સ્વામીજી પ્રકાશાનંદજી બાપૂકી યાદ આ ગઈ. વે હમેશા અપને ભક્તોંકો સ્પષ્ટ કટુ સત્ય કહ દેતે થે. એક બાર એક ગૃહસ્થને ઉનકો પ્રશ્ન કિયા કિ મુમુક્ષુકો ક્યા કરના ચાહિયે ? સ્વામીજીને જવાબમેં કહા કિ ક્યા તુમ મુમુક્ષુ હો ? પહલે મુમુક્ષુ બનો.

મૈં હમેશા સંકોચમેં રહતા હૂઁ. સ્પષ્ટ કહતે સમય ફૌરન હૃદયમેં કરુણા આ જાતી હૈં કિ સામનેવાલેકો દુઃખ પહુઁચેગા, ફૌરન હી સ્પષ્ટ કહતે કહતે રુક જાતા હૂઁ. હિત વ કર્તવ્યકો ન ભૂલતે હુએ ઈંગતમેં તો અવશ્ય કહ દેતા હૂઁ, ઔર બાર બાર દ્રષ્ટાંત દેકર આશય સમઝા દેતા હૂઁ. ઈસકે લિયે સબ કહતે હૈં કિ મૈં સંદિગ્ધ બોલતા હૂઁ.

મનકો સદૈવ હોતા હૈં કિ કિસીકો કભી ભી દુઃખ ન પહુઁચે. સમય હી અપના કાર્ય કરેગા.

સંસ્કારોંકી પુષ્ટિ યા ક્ષય અપને હી પુરુષાર્થસે હોતે હૈં યહ નિશ્ચિત્ બાત હૈ. ઈસીમેં જીવકો સ્વતંત્રતા હૈ ઔર યહીં પર જીવકા પુરુષાર્થ અપેક્ષિત હૈ. ઈસીલિયે મૈં હમેશા કહતા આયા હૂઁ કિ પરમાર્થમેં પુરુષાર્થ મુખ્ય હૈં– પ્રારબ્ધ ગૌણ હૈ, ઔર પ્રવૃત્તિમેં યાની સ્વાર્થમેં પ્રારબ્ધ મુખ્ય હૈ. પુરુષાર્થ ગૌણ હૈં.

પ્રશ્ન :– સ્વાર્થ યા પ્રવૃત્તિસે ક્યા સમઝના ?

શ્રી ગુરુદેવ :– સ્વાર્થ યા પ્રવૃત્તિસે પ્રેય સમઝા જાતા હૈ. કહનેકા તાત્પર્ય હૈ કિ લૌકિક અભ્યુદય પ્રારબ્ધાનુસાર હી પ્રાપ્ત હોતા હૈં.

ચિત્રકૂટસે શ્રી ગુરુદેવ ૨૦–૩–૬૩ કો ઝરિયા પધારેં– વહાઁ કલસે ૧૦૮ નવાહ્‌ન પારાયણકા પ્રારંભ હોનેવાલા હૈં. ઝરિયાસે ૨૧ કો ધનબાદ પહુઁચે.

ધનબાદ, ૨૧–૩–૬૩ સે ૨૮–૩–૬૩ :– ધનબાદમેં ૧૦૮ નવાહ્‌ન માનસ પારાયણ હુએ– ઈસ અવસર પર–

પાઠ વ સ્વાધ્યાય કરનેકી વિધિ

શ્રી ગુરુદેવને કહા :–શ્રી ગીતાજી, શ્રીમાનસજી, શ્રીવેદ, શ્રી ઉપનિષદ આદિ ભગવદ્‌વચનોં કા પાઠ વ સ્વાધ્યાય નિત્ય નિયમપૂર્વક કરના ચાહિયે. જૈસે રોજ ભોજન અનિવાર્ય હૈ વૈસે હી સ્વાધ્યાય પાઠ રોજાના અનિવાર્ય હોને ચાહિયે.

શ્રીપતિતપાવનજી ભગવાનને હમ સબકો એક દિન કહા થા કિ પહલે કે જિજ્ઞાસુ સાધકજન ઐસે હુએ હૈ કિ સંતોકે વચનોંકો પત્રી જાનતે થે, ઈસસે રાત્રિમેં ઉનકા કંઠસ્થ પાઠ ઔર વિચાર કરતે થે ઔર દિનમેં ઉનકે અનુસાર આચરણ કરતે થે, બર્તાવ કરતે થે.

આજ તો કેવલ પાઠ કર લેનેકો હી આચરણ જાનતે હૈં. અક્ષર ઔર માત્રાકા સુધાર કરતે રહતે હૈં. પરંતુ સ્વાધ્યાય વ પાઠમેં ક્યા લિખા હૈ ઉસકે તાત્પર્યકી ઓર ધ્યાન નહીં દેતે હૈં.

સ્વાધ્યાય વ પાઠ કરનેકી વિધિ યહ હૈ :–

(૧) પવિત્ર હોકર પાઠ કરનેકો બૈઠેં.

(૨) નૌકર–સ્વામીકે આગે બૈઠતા હૈ વૈસે હી અત્યંત નમ્રતાપૂર્વક બૈઠકર પાઠ કરેં.

(૩) ધીરે–ધીરે પાઠ કરેં. પાઠકે અર્થોંકા વિચાર કરતે કરતે પાઠ કરેં. ઐસા ન .હે કિ કિસી ભી પ્રકાર શીઘ્ર હી પાઠ પૂર્ણ કર લૂઁ.

(૪) ચિત્તકો ભાવપૂર્ણ વ કોમલ રખકે અત્યંત મધુર સ્વરસે, અત્યંત પ્રેમપૂર્વક પાઠ કરેં.

(૫) પાઠકે તાત્પર્યકો ભિન્ન ભિન્ન ભાવોંકે સહિત અનુસંધાનયુક્ત બિચારેં, જૈસે કિ જબ ભૂલ વ અપરાધોંકે પરિણામસ્વરુપ આનેવાલે કષ્ટ વ દુઃખકા પ્રસંગ આવે તબ ભગવાનસે અપની રક્ષા ચાહેં ઔર જબ ભગવાન કે કૃપાકે બચન આવેં તબ અપની નિષ્ઠા દ્રઢ કરેં, પૂરી પૂરી આશા રખેં ઔર વિશ્વાસ રખેં.

(૬) કપટ ઔર વિક્ષેપતાકો દૂર કરેં. જબ દંભકા આભાસ માલૂમ પડે અથવા દૂસરેકો વિક્ષેપ હોતા માલુમ પડે તબ ઊંચે સ્વરસે પાઠ ન કરેં.

(૭) કંઠસ્થ હોવે તો ભી કિતાબમેં દેખકર પાઠ કરનેસે નેત્ર ભી ઉસમેં લગ જાયેંગે તો બહિરંગ ક્રિયા નહીં હોગી.

(૮) જિન ભગવાનકે વચન હો ઉસીકે પાઠકે સમય ઉસ ભગવાનકો અપને સામને બિરાજિત દેખેં ઔર ઐસા હી માને કિ યે બચન મુઝસે હી ભગવાન અભી કહતે હૈં.

એક સંતને મુઝે કહા થા કિ પહલે મુઝે પાઠકા કુછ ભી રહસ્ય વ આનંદ નહીં મિલતા થા. તબ મૈંને ઐસી ભાવના કી કિ મૈં યહ બચન મહાપુરુષકે શ્રી મુખસે સુન રહા હૂઁ. તબ મુઝે કુછ રસ આને લગા. ઔર, ફિર મૈંને અનુમાન કિયા કિ યહ બચન

મુઝકો આકાશવાણીકે દ્વારા સુનાઈ દે રહે હૈં. તબ મૈંને પહલેસે ભી જ્યાદા રસાસ્વાદ પાયા. ફિર મૈંને અનુમાન કર લિયા કિ યહ બચન મુઝે સાક્ષાત્ ભગવાન હી સુનાતે હૈં, તબ મૈંને ઐસા રસ ઔર આનંદ પાયે કિ જિસકા વર્ણન નહીં કર સકતા !

દેશકી દુર્દશાકા કારણ હૈ એકતા કા અભાવ ધર્મકો કિતના વિકૃત કિયા જા રહા હૈ ? જો ધર્મ હમારે દારિદ્રયકા નિવારણ કરનેમેં સહયોગ નહીં દેતા હૈ, સમર્થ નહીં હૈ, હમારે દુર્દશા વ દુઃખોકા ઉન્મૂલન નહીં કર સકતા હૈ– વહ ધર્મ– ધર્મ નહીં હૈ બલ્કિ–

આનંદકો તૂ કિત ઢૂંઢ રહા, આનંદ રામકે ચરણોમેં ॥
દુનિયાકે કામોમેં અશાન્તિ, વિશ્રામ રામકે ચરણોમેં ॥
કામાદિકમેં પડ ડૂબેગા, તિરના હૈ રામકે ચરણોમેં ॥
આનંદ અગર તુમકો ચહિયે, તો પડો રામકે ચરણોમેં ॥

દુર્દશાકે કારણ દેશકે ગૌરવકા વિભાજન હૈ. એકતાકા અભાવ હૈ. પ્રાન્તોંમેં સુચારુ રુપકે વહીવટકે કારણ વિભક્ત કિયા ગયા હૈ– પરન્તુ પ્રાન્તોકે નેતા અપને અપને પ્રાન્તકો હી દેશસે જ્યાદા માનતે હૈં. સારે દેશકો અભાવ, અભિયોગ, અશાન્તિકે વાતાવરણમેં ઢકેલનેવાલે યે હી પ્રાન્તિય નેતાલોગ હૈં. પ્રાન્તવાદકે સંકુચિત વિચારધારાને દેશહિતકો દૂર દૂર બહા દિયા હૈ. દેશમેં સબ કોઈ દો બાર– દિનમેં ભરપેટ અનાજ પાવેં ઈતની વ્યવસ્થા અનિવાર્યરુપસે હો જાયેં તો બસ !

ત્યાગીજી આપ હૈં

· બડા પરિવારવાલેને– ખૂબ સંપત્તિવાનને સંતસે પૂછા કિ મહારાજજી ત્યાગી બાબા આપ હી હૈ ? સંતને કહા કિ ત્યાગીબાબા તો મેરા નામ માત્ર હૈં. વાસ્તવમેં ત્યાગીજી આપ હૈં. કારણ કિ જો અધિક બડી વસ્તુકા ત્યાગ કરકે ક્ષુદ્ર વસ્તુકો અંગીકાર કરે વહી ત્યાગી હૈ. આપને આત્મસુખકી અનમોલ દિવ્ય મણિકા તો ત્યાગ કિયા હૈં ઔર સ્થૂલ ક્ષણિક માયાકે ક્ષણિક સુખોંકો અંગિકાર કિયા હૈ, તો સહી ત્યાગીજી તો આપ હી હૈં, ઔર હરિભાઈ કહેંગે કિ ત્યાગકા ભી ત્યાગ કિયા જાયેં તો હી સચ્ચા ત્યાગી હૈં. ત્યાગ કિયા હૈં ઐસા અહમ્ રહેં તો ત્યાગ નહીં હૈં.

ધર્મકા હાર્દ સમઝના ચાહિયે

એક પાદરી પટણા વ રાંચીકે બીચમેં સાયકલ પર જા રહા થા. ડાકૂ મિલ ગયે. પાદરીકે એક ગાલ પર ચાંટા લગા દિયા તો પાદરીને તત્કાલ અપના દૂસરા ગાલ સામને ધર દિયા ઔર દૂસરા ચાંટા પડા. ફિર તિસરે ચાંટે પર ઉસને સામના કરકે સામનેસે ચાંટા લગા દિયા. ઔર કહા કિ બાઈબલમેં હૈ કિ જબ કોઈ તુઝે એક ગાલ પર પીટેં તો તૂ દૂસરા ગાલ ધર દે. તો મૈંને વૈસા હી કિયા પરન્તુ તિસરે ચાંટાકે પડને પર ક્યા કરના યહ નહીં લિખા હૈં, તો મૈંને મેરે મનમેં આઈ સો કર લી. ધર્મકા હાર્દ સમઝના ચાહિયે.

મૌનીકે પ્રસંગકે બાદ તો મૈં ઔર કંજૂસ હો ગયા હૂઁ

મેરે કઈ અનુભવોંસે મૈં ઐસા માનને લગા હૂઁ કિ બ્રહ્મવાદીકો કિસી અપાત્રકો અપની વિદ્યા દેના સહ્ય નહીં હોગા, બલ્કિ અપાત્રકો દેનેકી બજાય તો અપની વિદ્યાકે સાથ હી જાના સ્વીકાર કરેગા. યોં તો મૈં પહલે હી સે ઈસ બાતમેં કંજૂસ તો હૂઁ હી, પરંતુ અબ તો મૌનીકે પ્રસંગકે બાદ તો મૈં ઔર ભી કડક વ કંજૂસ હો ગયા હૂઁ.

હમારા અહમ્ તીન શબ્દ બોલને નહીં દેતા હૈં

મૈં તીન શબ્દોંકે એક છોટેસે બચનકા કિતના પ્રભાવ હૈ યહ બતાઉં ! યે તીન શબ્દ હૈ– "હાઁ ભાઈ, મેરી ભૂલ થી". કિતને સીધે સાદે ઔર સામાન્ય શબ્દ હૈં યે ! પરન્તુ હમારા અહમ્ યે તીન શબ્દ બોલને નહીં દેતા હૈં.

અહમ્‌કા પ્રભાવ દેખો ઔર સમઝો. હમ ગાલિયાઁ તો ધડાધડ બરાબર બોલ સકતે હૈં. હમ હમારી આત્મસ્તુતિ ભી જોરશોરસે કર સકતે હૈં કિ મૈં ઈતના બડા હૂઁ યા મૈંને ફલાનેકો ઈતને રુપયે દેકર ઈતના બડા ઉપકાર કિયા હૈ. ઐસી તો કઈ પ્રકારકી કઈ આત્મસ્તુતિ હમ બરાબર કરતે રહતે હૈં. પરંતુ "મેરી ભૂલ થી"– ઈતના છોટા સા બચન બોલના હમારે લિયે બહુત મુશ્કિલ હોતા હૈં.

યહ તો ક્વચિત્ હી કોઈ એક વ્યક્તિ હી સરલતાસે બોલ પાતા હૈં. ઔર તબ પક્કા પ્રમાણ મિલતા હૈ કિ ઉસ વ્યક્તિકા મન ઊપર ઉઠ ચૂકા હૈ. ઉસકા અહમ્ ટૂટ રહા હૈં ઔર ઈસીલિયે સરલતા ઔર નમ્રતાકે સાથ વહ ફૌરન કબૂલ કર સકતા હૈ કિ, હાઁ ભાઈ, મેરી ભૂલ હો ગઈ હૈ ઔર અબ ભવિષ્યમેં ઐસી ભૂલ નહીં હોગી.

તોતા સીતારામ બોલને લગા

કાનપુરસે નિકલતે સમય– બચુભાઈકા ચાર–પાંચ સાલકા પુત્ર બટુકને શ્રી ગુરુદેવસે કહા :– બાપુ ! મૈંને પોપટ રખા હૈં ન ! વહ સીતારામ બોલતા નહીં. કુછ ભી નહીં બોલતા હૈં. આપ ઉસકે શિર પર આપકે હાથસે છૂઈયે ન ? તો વહ જરુર બોલેગા.

શ્રી ગુરુદેવ :– બટુક ભગવાન ! આપકી જૈસી આજ્ઞા. બતાઈયે, પોપટ કહાઁ રખા હૈં ?

બાહર ચૌકમેં પિંજડેમેં પોપટ ઝૂલ રહા થા. બટુક શ્રી ગુરુદેવકે શ્રીહસ્ત અપને હાથમેં લેકર વહાઁ લે ગયા.

શ્રી ગુરુદેવ :– અરે ભાઈ ! તુમ ક્યોં કુછ નહીં બોલતે હો ? ઔર કુછ બોલના અચ્છા નહીં લગતા હૈં તો મત બોલો, પરંતુ સીતારામ સીતારામ તો બોલો ! ઔર બટુક બટુક બોલો– તો બટુક કિતના પ્રસન્ન હો જાયેં. બસ બટુક ! અબ મૈં જાઉઁ ન ?

બટુક :– પોપટ બોલેગા ન ?

બચુભાઈને પિંજડાકા દરવાજા ખોલા. તોતા ખુલે દરવાજેમેં ખડા રહ ગયા. શ્રી ગુરુદેવને અપના વરદહસ્ત ઉસકે સિર પર પધરાયા– ઔર કહા– હાઁ–હાઁ જરુર બોલેગા– સીતારામ, સીતારામ

દુબારા જબ બચુભાઈ આયે તબ પ્રસન્ન થે, બોલે કિ તોતા સીતારામ સીતારામ બોલતા હૈં.

કલકત્તા, ૧૫–૪–૬૩. જ્યાદહ ચાહતે હૈં વહી દુ:ખી હોતે હૈં. બાકી ઈશ્વરને તો ગર્ભમેં ભી પોષણકા ઈન્તજામ પૂરા પૂરા કિયા હૈ. જરા તો સોચો ! બાલકકે જન્મ પર હી કૂચોમેં દૂધ ભર આતા હૈં.

તૃપ્તિ સબકો એક સી હી હૈ. હમ સબસે ઊંચે રહે, હમ અચ્છે કહલાયેં યહી ભાવના દુ:ખી કરતી હૈં.

શંકરજીકે સગે ભાઇ કુબેરજી હૈં. ઈસીલિયે શંકરજીકે ભજનસે કુબેરજી કી પ્રસન્નતા હોતી હૈ, ઔર લક્ષ્મીકી પ્રાપ્તિ હોતી હૈં. યહ બાત સચ હૈં.

સબ સાધનકી સિદ્ધિકે લિયે મૂલ સાધન

સબ સાધનકી સિદ્ધિકે લિયે મૂલ સાધન યહ હૈં :–

ચાહ સેવારકો ચોંપસે દૂર કરું, કપટ કાંઈ નહિ રહન પાવૈ ।
કામ ઔર ક્રોધ મદ મોહ બક કાકગન, જ્ઞાન કરી તારિકા સો ઉડાવૈ ॥
દંભ પાખંડ હૈં ભેક ઔ શંબુકા, દૂર કરિ પ્રીતિ મુક્તા જમાવૈ ।
બનાદાસ હરિનામ હાંક રહ નિત, તો માનસર હિયે હરિહંસ આવૈ ॥ ૧ ॥
લાઇ જક જામ બસુ ત્યાગ સક, નામ કોન કામના છોડુ મન મૂઢ મૂરૈ ।
ઈન્દ્રિયદમન કરિ અચલ આસન કરૈ, જગતકો ત્યાગિ તૃણ સરિસ તુરૈ ॥
વૃત્તિ અકાસ સબકે પરે ધારના બઢે, અનુરાગ અનુભવતિ ફુરૈ ।
બનાદાસ વિસ્વાસ કરિ માનિયે બૈન, તબ માનસર હિયે હરિહંસ ફુરૈ ॥ ૨ ॥

આંતર–બાહ્ય શુદ્ધિ, સત્ય નિષ્ઠા, સહૃદયતા ઔર ઉત્કૃષ્ટ અનુરાગ કી પ્રેમપૂર્ણ કરુણા–ભક્તકે શાંત ગહરે ત્યાગકી રસપૂર્ણ શાંતિમેં નિખર આતે હૈં. ઉસકી સંપૂર્ણ આસક્તિકા નિ:શેષ લય ઈસી ત્યાગકી સ્થિતિમેં હી હોતા હૈ. તબ ઉસકે સારે બંધનોંકા પાશ આપ હી આપ નિ:શેષ હો જાતે હૈ. યહી લક્ષ્ય હૈ, સાધનાકી સિદ્ધિ હૈ. ફિર તો ઈષ્ટસ્વરુપ હી સબકુછ સમ્હાલતા હૈં.

જગન્નાથપુરી, ૧૭–૪–૬૩. હરિભાઇ નથવાણીને નોટ કિયા હુઆ:–

(૧) દેશકાલકી અવહેલના કરના નિરી મૂર્ખતા હૈ.

(૨) સત્ય ઔર હિતકર બચન જિસકો પ્રિય નહીં ઔર ઉસકી તરફ આઁખે મીંચતા હૈ ઉસકા અવશ્ય અધ:પતન હોતા હૈ, ઈસમેં શંકા નહીં.

(૩) અપને શુભેચ્છુ પર અવિશ્વાસ કરના મૂર્ખતા હી નહીં અપિતુ અત્યંત કૃતઘ્નતા હૈ.

(૪) પરદુઃખ દુઃખી સુખી પર સુખતે। ઐસી રહની રહૂઁગો કબ ? ॥

(૫) સત્કર્મ પ્રભાવસે ભયો નામ કુલમેં ।
ભજન બિના રામકો જનમ ગયો ધૂલમેં ॥

કુછ પત્ર

વૃંદાવનસે ૨૯–૪–૬૩ કે પત્રમેં શ્રી ગુરુદેવને લિખા કિ માઁ ! મેરા સ્વાસ્થ્ય વૈસા હી હૈ, ભ્રમણ કરના બંદ કિયા હૈ. કારણ પરમાણુ અભી શાંત હોતે જાતે હૈં. ૮ દિન પશ્ચાત્ પૂર્વકી ઓર જાઉઁગા.

વૃંદાવનસે ૩–૫–૬૩ કે પત્રમેં શ્રી ગુરુદેવને લિખા– પ્રિય કુમુદ, સાદર આશીસ. મેરા સ્વાસ્થ્ય ઠીક હૈં, વમન નહીં હોતી. ઔર આરામ ખૂબ મિલતા હૈ. તુમ કુમુદ, ખૂબ પ્રસન્ન રહના, ભજન (મંત્રજાપ કરના) ધ્યાન કરના ઔર કુછ લિખના. મેરે અચ્છે હોને તક તુમ પુષ્કર ડહાણૂ બમ્બઈ હી રહના. બાહર ન જાના હોં !

રાનીગંજ (બાંસરા)સે ૫–૬–૬૩ કે પત્રમેં લિખા કિ માઁ, યહાં એકાન્તમેં આનંદ હૈ. ગુરુપૂર્ણિમા ગોંદિયા હોગી. મેરી નિર્બલ પ્રકૃતિ હો ગઈ હૈ. વમન બંધ હૈ. શાંતાબહન તો બસ કિસ પ્રકાર મુઝે આરામ મિલેં વહી પ્રયત્ન કરતી હૈં. રોટી બરાબર બનાકર દેતી હૈં. કલકત્તાસે શારદાબહન આ ગઈ હૈ. ખૂબ સ્વાધ્યાય હોતા હૈ ઔર આનંદ હૈં.

અભી ૬ માસ યદિ એકાન્ત મિલેં તો બિલકુલ ઠીક હો જાયેં તબિયત. શાંતાબહનને દો રુમ બઢિયા બનાયે હૈં, સબ સુવિધા હૈં. ઘના જંગલ હૈ. ઔર કુછ હૈ હી નહીં. આનંદ હૈ. ૪ તારીખકો ગોંદિયા પહુઁચ જાઉઁગા.

રાનીગંજ (બાંસરા) સે ૫–૬–૬૩ કે પત્રમેં મુઝે લિખા હૈ– જબસે કલકત્તાસે તુમ ગઈ હો કોઈ તુમારી ખબર નહીં. તુમારી તબિયત કૈસી હૈ કહાઁ હો ? મેરા સ્વાસ્થ્ય ઠીક હૈ કમુ, ઉલ્ટી નહીં હોતી. મૈંને થોડા ભ્રમણ કિયા હૈ. પ્રભુકૃપાસે ભારતકા કલ્યાણ હો યહી અતિ ઈચ્છા. મૈં પૂર્ણિમા ગોંદિયા કરુઁગા.

કુમુદ ! કૈસા વિલક્ષણ હૈ જગત.....મૃગંજલ.....

રાનીગંજ (બાંસરા) સે ૭–૬–૬૩ કે પત્રમેં શ્રી ગુરુદેવને લિખા હૈઃ–

પત્ર દિયા હૈ, તાર દિયા હૈ, તેરા જવાબ ન આનેસે ચિત્ત દુઃખી હો ગયા હૈ કમુ ! કુછ ભી હો કૈસા ભી હો પર તુમ મેરી સ્મૃતિકી એક રેખા હો. ક્યા કરું ? કુમુદ મૈં ક્યા કરું ? મેરા સ્વાસ્થ્ય સાધારણ હૈ. માઁ કા પત્ર નહીં ઔર ઉનકા સ્વાસ્થ્ય કૈસા હોગા ભગવાન જાને ! ગુરુપૂર્ણિમા ગોંદિયા....

૭–૬–૬૩ કે દૂસરે પત્રમેં લિખા :– મેરી કુમુ ! સાદર આસીસ. મૈં યહાઁ ૨૭

તક હૂઁ. મંગલવારકો શામકો ૫ બજે મિલતા હૂઁ. મંગલ તક જરુર આ જા.

૩–૬–૬૩ કા લિખા પત્ર મિલા–શ્રી ગુરુદેવને લિખા હે– સ્વાસ્થ્ય ઠીક જૈસા હે. વજન ૭૮ રતલ હૈં. મન પ્રસન્ન હૈં. તુમારી સ્મૃતિ ખૂબ પ્રકારાન્તરસે બાર બાર ઉદય હોતી હે. ખૂબ પ્રેમસે આસીસ.

મૈં શ્રી ગુરુદેવકે પાસ ૧૭–૬–૬૩ કો બાંસરા પહુઁચી. બાતે કરતે કરતે શ્રી ગુરુદેવને કહાઃ– ભગવાન યદિ ભક્ત પર દુઃખકે પહાડ ઢાહ દેં, ઉનકી ઘર–ગૃહસ્થીકા સત્યાનાશ કર ડાલેં, તો ભક્ત ઓર ભી ઉત્સુકતા, ઉમંગ ઔર ભક્તિપૂર્વક ઉનકા ભજન કરેંગે. ભક્ત જિસ ઔર રહતા હે વહ દિશા શ્રીકૃષ્ણ બન જાતી હૈ. વહ જબ ભોજન કરને બૈઠતા હૈં તબ ઉસકે લિયે હરિ હી ષટ્‌રસ હો જાતે હૈં. ઉસે જલ પિલાનેકે લિયે પ્રભુ હી જલ બન જાતે હૈં.

બાંસરા, ૨૦–૬–૬૩. પ્રભાબહનકે પુત્ર વસંતભાઈને શ્રી ગુરુદેવકો પ્રણામ કિયેં. શ્રી ગુરુદેવ પત્રોત્તર લિખ રહે થે.

શ્રી ગુરુદેવ : અહો ! વસંત ! આપ આયેં ! લો ભાઇ, હમારા તો ચિત્ત આલ્હાદ્‌સે ભર ઉઠા. તુમ બસંત હો ન ? ઈસીલિયે બસંત કૌન હે ? જાનતે હો ? ઋતુંરાજ હૈં.

પત્ર સુમન અરુ મંજરી લેતે તરુ અનન્ત ।
દેતા સદા ઉદારતાસે તાકો નામ બસંત ॥

ઔર બ–સંત કૌન હે ? જાનતે હો ?

સંયમ નીતિ ભજનમેં, સ્વપ્ન નહીં ડિગઅન્ત ।
ભરે પ્રેમરસ સબનમેં વા કો નામ બ–સન્ત ॥ ૧ ॥
સરલ હૃદય સાધન ચતુર પ્રભુમય જગત નિરખન્ત ।
સદાચાર રત આસ તજ તાકો નામ બ–સન્ત ॥ ૨ ॥
ફૂટી આઁખ વિવેકકી, લખે ન સંત અસન્ત ।
જાકે સંગ દસબીસ હૈં, તાકો નામ મહન્ત ॥ ૩ ॥

ગોંદિયા, ૩–૭–૬૩. શ્રી ગુરુદેવ :–

(૧) ઘીતે કાગા પાલિયે દૂધ તે પાલિયે સ્વાન ।
સૂઆ શકુનિકે સદા મેવા દિજૈ ખાન ॥
મેવા દિજૈ ખાન નેહસે પાલો બંદર ।
ખલકો દિયે જ્ઞાન નહીં ઊતરે હિય અંદર ॥
જિનકે પડે સ્વભાવ ‘બના’ ન જાયેંગે જીતેં ।
નીમ ન મીઠે હોય સીંચ ચાહે ગુડ ઘીતેં ॥

(૨) ક્યારી બનાઈ કેસરકી કસ્તુરીકો ખાદ ।
પાની દિયા ગુલાબકા આખર પ્યાજકી પ્યાજ ॥

ગોંદિયા, ગુરુપુર્ણિમા. ૬–૭–૬૩ (નરેન્દ્રભાઈ જસાણીકે નિવાસ પર).

ગુરુદેવ ક્યા ચાહતે હૈં ?

પૂજનકે બાદ શ્રી ગુરુદેવને કહા :– સદ્‌ગુરુ હમેશા ચાહતે હોતે હૈં કિ શિષ્યમેં ભગવત્ સાક્ષાત્કાર કરનેકી ક્ષમતાકી પ્રાપ્તિ હો. જિસસે વહ ભગવાનકે સાથકા, માનવ જીવનકા સ્વાનુભૂત સમ્બન્ધ કી અનુભૂતિ કર સકે.

ઈસકે અતિરિક્ત ઔર કોઈ લાલસા સદ્‌ગુરુમેં હોતી નહીં હૈં. માન, બડાઈ, કીર્તિ–યશ, બડે બડે મઠ, આશ્રમ વ વિપુલ સંપત્તિ ઈત્યાદિ–ઈત્યાદિ કી કોઈ સ્પૃહા નહીં હોતી હૈં. ઈસીલિયે ઈનકા કોઈ મૂલ્ય સદ્‌ગુરુકે હૃદયમેં કદાપિ નહીં હોતા હૈં.

સદ્‌ગુરુ તો કેવલ નિઃસ્વાર્થ, નિઃસ્પૃહ, શુભચિંતક હોતે હૈં. ઈસીલિયે સચ્ચા પ્રભાવ તો ઉનકે અનુભવ જ્ઞાનકા, ઉનકે ચૈતન્ય સ્વરુપકા હી હોતા હૈં. ઔર સદ્‌ગુરુકી યહ પૂર્ણ પ્રબુદ્ધ ચિન્મય ચૈતન્યશક્તિ હી મૌન રહકર ભી યા સદ્‌ગુરુકે પંચભૌતિક સ્થૂલ શરીરાન્તરકે પશ્ચાત્ ભી, દ્રઢનિષ્ઠ શિષ્યોમેં પરમાર્થભાવનાકો ઉદય કરતી રહતી હૈં વ ઉસકો પુષ્ટ કરતી રહતી હૈં. ઈસમેં સંદેહ કભી મત કરના.

જીવોંકો ભગવાનકી ઓર, સન્માર્ગકી ઓર અગ્રસર કરનેકે કાર્યકો ભગવદ્ આજ્ઞાસે, કર્તવ્ય, ભાવનાસે સદ્‌ગુરુ કરતે હૈં.

૧૦–૭–૬૩. (ગોંદિયામેં) શ્રી ગુરુદેવને મુઝે કહા કિ ૧૮ મહિનાકે બાદ હમ સમાજકો છોડકર એકાન્તમેં ચલે જાયેંગે. તૂ તૈયાર રહના.

સાથ રહનેકા દંડ ભોગના પડતા હૈં

ગોંદિયા, ગુરુપૂર્ણિમા, ૨૧–૭–૬૩. એક ભક્ત :– આપશ્રી સ્વાસ્થ્ય સુધારતે નહીં હૈં, એકાંત રહતે નહીં હૈં.

શ્રી ગુરુદેવ :– નહીં બેટા ! ઐસા નહીં હે; મૈં એકાંત રહના ચાહતા નહી હૂઁ યા જાનબુઝકર રહતા નહીં હૂઁ ઐસા સમઝના ઠીક નહીં હે. પરંતુ સાધુતાકો લેકર જો અનિવાર્ય હૈં વહી કરતા હૂઁ.

ભક્ત :– હમેં માલૂમ હૈં યહ બાત. દૂસરોંકો ખુશી રખનેકે લિયે અથવા ઐસી હઠ (આગ્રહ) કે કારણ આપ એકાંતકા નિર્ણય છોડ દેતે હૈં. પરિણામમેં આપકા શરીર સ્વાસ્થ્ય દિન–પ્રતિદિન નરમ હો રહા હૈં– ઈસકા હમેં કિતના ભારી દુઃખ હૈં ! ઔર ફિર આપ ભી કહ દેતે હૈં– "પરેચ્છા પ્રારબ્ધ ભોગ રહા હૂઁ. શરીર આપ લોગોંકા હૈં– જૈસા ચાહો વૈસા રખો, સુખી લકડીકે સાથ ગીલી ભી જલાઇ જાતી હૈં" યહ અન્યાય હૈં.

શ્રી ગુરુદેવ :– સુખીકે સાથ ગીલી જલતી હૈં– યહ બાત બરાબર સત્ય હૈં,

અન્યાય નહીં. સુખીકે સાથ રહતી ક્યોં હૈં ? સાથ રહનેકા સમાન દંડ ભોગના પડતા હૈં !! જિસ જગહ યા સમૂહમેં સદ્‌ભાવ હૈં— વહાઁ સહયોગ હૈં, શાંતિ હૈં, હર પ્રકારકા સુખ ભી હૈં, ઔર આનંદ ભી હૈં. મનુષ્ય જબ અપની યોગ્યતાસે હીન નહીં હોતા હૈં— અર્થાત્ પતિત નહીં હોતા હૈં તબ તક ઉસકી લક્ષ્મી, યશ—કીર્તિકી સુંદરતા સ્થિર રહતી હૈં.

વિષયોં કા ત્યાગ અંતઃકરણપૂર્વક કરના ચાહિયે

ઉજ્જૈન, ૨૨—૭—૬૩ કે પત્રમેં શ્રી ગુરુદેવને લિખા :—

પ્રિય સાધક, સાદર આશીર્વાદ.

મેરે આનેસે જો લાભ પ્રાપ્ત હોતા. સો ઈસ પત્રસે પ્રાપ્ત કરો. આનંદકા અન્વેષણ મનુષ્યકે લિયે સ્વાભાવિક હૈં. પર અજ્ઞાનવશ અવિનાશી આનંદકી ઔર ન ઝુકકર, સબ સંસારકે પદાર્થોમેં આનંદ ખોજતે હૈં.

તુમ વિચારો. વિષયભોગમેં વાસ્તવિક સુખ નહીં હૈં. ઈચ્છિત ભોગ—પદાર્થોકી પ્રાપ્તિસે જો આનંદકા ભાસ હોતા હૈં વહ તો ચિત્તકી એકાગ્રતાકે આનંદકા ક્ષુદ્રાતિક્ષુ અંશમાત્ર હૈં. ઉસકો અજ્ઞાનવશ, ભોગપદાર્થોમેંસે પ્રાપ્ત હુઆ સમઝા જાતા હૈં. સુખ હેતુ માને ગયે ભોગપદાર્થ વ્યાધિગ્રસ્ત મનુષ્યકે લિયે નિકમ્મા હૈં, ક્યોંકિ વ્યાધિ કારણ ચિત્ત એકાગ્ર નહીં હોનેસે ઉસમેંસે ઉસે સુખકી પ્રાપ્તિ નહીં હોગી. ઈસ પરસે નિશ્ચય કરના ચાહિયે કિ સચ્ચા વાસ્તવિક સુખ એકાગ્ર ચિત્ત હોકર પ્રભુ ભજન કરનેમેં હી હૈં. બાહ્ય પદાર્થોકા સુખાભાસ ક્ષણિક હૈં.

પ્રથમ તો ભોગપદાર્થ નાશવંત હૈં. દ્વિતીય ઉસ પદાર્થમેં પૂર્વવત્ સુખ હી નહીં મિલતા. ભોગાસક્ત મનુષ્યકા ચિત્ત અધિક સમય તક એકાગ્ર નહીં રહ સકતા. ઈસીસે ભોગ ત્યાગકર પ્રભુ ભજનમેં ચિત્ત એકાગ્ર કરનેકા પ્રયત્ન કરો.

મુઝે અનુભવ હૈં કિ ચિત્ત પર અસાવધાની રખનેસે દિનભરમેં જિતની ભાવનાએં ચિત્તમેં આતી હૈં, ઉનમેંસે તીન ભાગસે અધિક ઐસી રહતી હૈં જો સર્વથા અનાવશ્યક ઔર વ્યર્થ હૈં. ઈસીલિયે ચિત્તકો સ્વતંત્ર છોડનેકી અસાવધાની ન કરના ચાહિયે. મન વ ચિત્ત રોકને ઔર પ્રભુમેં લગાનેકા સરલ માર્ગ યહી હૈં કિ પ્રભુકા ધ્યાન કરો. રણછોડદાસકા આસીસ.

પ્રિય......સાદર આશીર્વાદ. સ્વાર્થ ઔર પરમાર્થકા આપસમેં વિરોધ હૈં. સ્વાર્થપરાયણ લોગ સત્પથ પર ચલનેવાલોંકી ઘોર નિંદા કર અપના સ્વાર્થ સિદ્ધ કરતે હૈં. પરમાર્થવાલોંકો સ્વાર્થકા પરિત્યાગ કરના ચાહિયે. દોનોંકા એક સાથ નિર્વાહ નહીં હો સકતા. કષ્ટ પડે તો ભી અપના પરમાર્થ ધ્યેય નહીં છોડના ચાહિયે. પર આપકે યહાઁ ઐસા દેખનેમેં નહીં આતા.

છુપકર મદ્યપાન કરનેકો તૈયાર હોતે હૈં. ક્યા યહ મનુષ્યકા કામ હૈં ?

વિચારો ! કિતને ઘોર પાપસે આપકો નિવૃત્ત કરનેકો સાધૂ કષ્ટ ઉઠાતે હૈં !! પર આશ્ચર્ય ઈસ બાતકા હૈં કિ આપ એક તુચ્છ સ્વાદકે નિમિત્ત અપના જન્મ નષ્ટ કરને પર તુલે હુએ હૈં. યદિ રાજા હરિશ્ચંદ્ર આપકી તરહ બાહરી પ્રતિજ્ઞા કરનેવાલે સત્યવાદી હોતે તો ઉનકી ક્યા દશા હોતી ?

યદિ અબ ભી આપ નહીં વિચારેંગે તો બડી દુર્દશા હોગી. ભ્રાતા, મિત્ર, કાકા, મામા, કોઇ કામ નહીં દેંગે. અબ ભી યદિ સુખ–શાંતિ ચાહતે હૈં તો સંસારકે વિષયોંકો અંતમેં દુઃખ દેનેવાલે સમઝકર ઉનસે ઘૃણા કરકે ઉનકા ત્યાગ કરો. દંભસે બચતે રહો.

સદૈવ પ્રભુ ભજનમેં લગે રહના ચાહિયે. સર્વ વિષયોંકા ત્યાગ અંતઃકરણપૂર્વક કરના ચાહિયે. મદિરા, માંસ, નૃત્ય, ગાન, તાન, યહ સબ સુખદ પ્રતીત હોતે હૈં– પર વાસ્તવમેં યે અત્યંત દુઃખદાયક હોતે હૈં. વિષયભોગમેં સચ્ચા સુખ નહીં હૈં. પર ક્ષણિક સુખાભાસ હી હોતા હૈ. જૈસે રોગી મનુષ્ય વૈદ્યકે મના કરને પર ભી જીભકે સ્વાદકે લિયે કુપથ્ય ભોજન ખાકર, અંતમેં રોગવૃદ્ધિસે દુઃખ પાતા હૈં, ઉસી પ્રકાર વિષયભોગ અભી સુખદ માલુમ પડતે હૈં– પર પરિણામમેં યે અત્યંત દુઃખદાયક ોતે હૈં. ઈસીલિયે વિષયોંકા ત્યાગ કર દો. સમઝો ! ચેતો ! યહ મનુષ્ય શરીર ફિર ફ્રી મિલેંગા !!

ગવન્નામ કિસી ભી પ્રકાર લેના ચાહિયે

પ્રિય સાધક, સાદર આશીર્વાદ.

સર્વ સત્કર્મ ભક્ષણ કરનેવાલે ઈસ ઘોર કલિકાલમેં કલુષનાશ કરનેકે લિયે કેવલ શ્રીરામનામસ્મરણ હી સાધન હૈં. જિસ પ્રકાર અગ્નિમેં દાહકશક્તિ સ્વાભાવિક હોતી હૈં, ઉસી પ્રકાર પાપકો જલા ડાલનેકી સ્વાભાવિક શક્તિ ભગવન્નામમેં હૈં. સ્મરણ રહે કિ ઈસમેં ભાવાભાવકી આવશ્યકતા નહીં.

ભગવન્નામ કિસી ભી પ્રકાર જીહ્વા પર આના ચાહિયે. ફિર નામકા જો ફલ હૈં વહ અનાયાસ પ્રાપ્ત હોગા. બુદ્ધિ, તર્ક દ્વારા ઐસી ભ્રાંત ધારણા ચાહે ભલે હી કર લે કિ બિના ભાવકે ક્યા લાભ હોગા ? તર્ક તો યહાઁ તક ભ્રમ ફૈલાતા હૈ, કિ હમકો ઐસા કહનેકો બાધ્ય હો જાના પડતા હૈ કિ ક્યા રોટી રોટી કહનેસે પેટ થોડે હી ભરતા હૈ ? પર વિશ્વાસ કરો ! શ્રીભગવન્નામ રોટીકી તરહ જડ શબ્દ નહીં હૈં. નામ ઔર નામીમેં અંતર નહીં. ભગવન્નામ શબ્દ હી બ્રહ્મ હૈં. ચાહે ભાવ હો યા ન હો, આવશ્યકતા હૈ નામ જપનેકી. નામજાપકી આવશ્યકતા સમઝી હોગી તો ભાવ અવશ્ય હી પ્રગટ હો જાયગા.

સચ માનો ! નામ ભગવાન્‌કા હી સ્વરુપ હૈં. નામ અપની શક્તિકે સ્વાભાવિક ગુણકો વિકસિત કરતા હૈં. મનોનિગ્રહ કરના બડા કઠિન હૈં. ચિત્તકી શાંતિકે લિયે અન્ય પ્રયાસ કઠિન હૈં. પર ભગવન્નામ તો ઈસકે લિયે સહજ હી સાધન હૈં. બસ !

"નામ લેત ભવ સિંધુ સુખાહીં" ઈસ વાક્ય પર અટલ શ્રદ્ધા તથા વિશ્વાસ કરો. રણછોડદાસકા આસીસ.

૨૯–૭–૬૩ કે પત્રમેં લિખા કિ શુદ્ધ કાર્તિકમેં ચતુર્થી હોના ચાહિયે– જો દિવાલીકે બાદમેં હોગી. પ્રિય હરિભાઈ, યહ શબ્દ ઘરકે નહીં પર યહ તો પરમાત્મતત્ત્વમેં હી ઘટિત હોતે હૈં, અન્યમેં નહીં. મેરી માન્યતા અભી તક ઐસી હૈ કિ જો હો રહા હૈ, જો હોગા, જો હો ગયા, યહ સબ પ્રભુ પ્રેરણાત્મક હૈ. સંભવ હૈ કિ યહ માન્યતા દંભાંશ લેકર હો, પર હૈ અવશ્ય.

શ્રી ગુરુદેવકા દક્ષિણ ભારતમેંસે ૨૯–૭–૬૩ કા લિખા પત્ર મુઝે મિલા કિ સ્વાસ્થ્ય ઠીક હૈ. તુમ લિખને લગ ગઈ હોગી (ગીતા પર પીએચ. ડી. કા કાર્ય.) દેખના, ખૂબ લિખના. ભગવાન સર્વેશ્વર તુમકો પ્રેરણા દે યહી આસીસ.

શ્રી ગુરુદેવકી આજ્ઞાસે અપને લિયે શિહોર (ભાવનગર કે પાસ) સેનેટોરિયમમેં એક મકાન કિરાયે પર રખ લિયા થા. દો–તીન માસ પશ્ચાત્ શ્રી ગુરુદેવને કહા કિ આરામકે લિયે મુઝે એકાન્તમેં રહનેકો જાને નહીં દેતે હૈં. મકાન છોડ દો. ઈસલિયે ૩૦–૭–૬૩ કો મકાન કિરાયા ચુકા કે છોડ દિયા.

૮–૮–૬૩ કા લિખા શ્રી ગુરુદેવકા પત્ર મિલા. લિખા હૈ કિ મેરા સ્વાસ્થ્ય ઠીક નહીં થા. અબ ઠીક હૈ. તુમ આનંદમેં હોગી. તુમ્હારી બહુત યાદ આતી હૈં. મૈં જલ્દી ડહાણૂ આનેકા પ્રયત્ન કરુઁગા. દેખો, અચ્છે અચ્છે ગ્રંથ દેખના. કહીં વ્યર્થ સમય નહીં ખોના. ઔર દેખો, તુમને આગે પઢનેકા પ્રારંભ કિયા હો તો ખૂબ મન લગાકર પઢના હોં !!

૧૪–૮–૬૩ કે પત્રમેં શ્રી ગુરુદેવને લિખા કિ તુમારે પાસસે ચલકર ખૂબ ભ્રમણ કિયા ઔર આરામ ભી ખૂબ કિયા. મૈં પ્રાતઃ ૫ બજે સ્નાનાદિસે નિવૃત્ત હો ચલતા થા, ૧૧ બજે વિશ્રામ. તીન બજે ચલકર ૬ બજે વિશ્રામ ઔર રાતમેં ૮–૮ ॥ પર સો જાતા થા, ખૂબ આરામસે. અબ તા. ૨૩–૮–૬૩ સે ૩–૯–૬૩ તક હૈદ્રાબાદ રહૂઁગા.

શ્રી ગુરુદેવને ૧૮–૮–૬૩ કે પત્રમેં લિખા કિ કમુ, મૈં તા. ૨૪ સે ૩ તક હૈદ્રાબાદ રહૂઁગા વહાઁ પત્ર દેના હો ! તુમ ગીતા પર લિખને લગી હોગી ઔર મન શાન્ત હોગા. (શ્રી ગુરુદેવ ૨૪–૮–૬૩ સે ૩–૯–૬૩ તક હૈદ્રબાદ બિરાજેં).

શ્રી ગુરુદેવને ૨૮–૮–૬૩, હૈદ્રબાદસે લિખા– તુમને પઢનેકા જો વિચાર કિયા હૈ વહ ઉત્તમ. તુમ બરાબર પરીક્ષા દો ઔર મન લગાકર પઢના. તુમ્હારી પરીક્ષાકા કેન્દ્ર ઈન્દોર બનાના, ઔર તબ મુઝે લિખના. મૈં થોડા સમયમેં જરુર ડહાણૂ આનેકા વિચાર કરતા હૂઁ. દેખો, કબ તક પહુઁચતા હૂઁ. તુમ્હારી બહુત યાદ આતી હૈ, ઔર ખૂબ ઈચ્છા હૈ મિલનેકી. સબકો આસીસ કહના.

વહીવટ ઠીક ઢંગસે નહીં હો– જિમ્મેવાર લોગોંકી કુશલતાકી કમી યા ગોટાલા હૈ

હૈદ્રાબાદ. શ્રી ગુરુદેવ :– કિતને આશ્ચર્યકી બાત હૈં કિ લાખો માનવોંકો, પ્રાણીયોંકા નાશ કર દેં તબ ભી ઉતની વેદના નહીં હોતી જિતની હમારી છોટી અંગુલિ પર ઘાવ પડને પર હમેં હોતી હૈં. સોચો તો કિસ ઔર હમ જા રહે હૈં !!

જાહેર સંસ્થામેં નુકશાની હોતી રહતી હૈ ઔર ઉસકા ઈલાજ હૈ લોગો પર જ્યાદા કર ડાલના. યહ કિતની ઉલટી સમઝદારી હૈ ! જબ કોઈ સંસ્થા નુકસાન કરતી હૈ, ખોટમેં ચલતી હૈ– તબ સમઝના ચાહિયે કિ ઉસકા વહીવટ ઠીક ઢંગસે નહીં હો રહા હૈ. ઉસકે જિમ્મેવાર લોગોંકી કુશલતામેં કુછ કમી હૈ યા કુછ ગોટાલા હૈ. વહીવટમેં અંધેર ચલા રહા હૈં, અપની અપની જેબ ભર રહે હૈં– યહ સમઝનેકી બજાય પ્રજા પર કર જ્યાદા ડાલા જાતા હૈં.

કરબોજસે પ્રજા બેહાલ હો રહી હૈં. ઈતને "કર" ડાલેં હૈ પરન્તુ અબ ભી ઔર કર બઢા જા રહે હૈં. યહ ગલત હૈં. ઈસકા પરિણામ અચ્છા નહીં નિકલેગા.

તુમ્હારે વહીવટમેં અંધેર હૈં ઉસે દૂર કરો. કરકસરકા ખ્યાલ બઢાઓ ઔર અમલમેં લાઓ. ફિજુલ ખર્ચી જહઁ તહઁ હોતી હૈં– ઉસે રોક દો. નુકસાન લાનેવાલે ઔર ભી જો જો છિદ્ર હૈં ઉન્હેં બંદ કરો. તો પ્રજા કરબોજસે બચેગી– તો ઉત્સાહ પાયેગી, કાર્ય કરનેકી જ્યાદા શક્તિ પાયેગી– વિકાસ ઠોસ હોગા.

ગરીબી, બેકારી મહઁગાઈકા કારણ આજકા રાજકારણ

પ્રશ્ન :– ગરીબી ઔર બેકારી, મહઁગાઈ બઢતી જાતી હૈ– કારણ ક્યા ?

શ્રી ગુરુદેવ :– આઝાદીકે બાદ શાસકપક્ષને છોટે છોટે ગાઁવોકે છોટે છોટે ઉદ્યોગોંકી ઓર ગૃહઉદ્યોગોંકી ઓર તથા ખેતકી પૈદાઈશોંકી ઓર ભી ઉપેક્ષા બહુત કી હૈં. બડે બડે કારખાનેં વ ઉદ્યોગોંકો જ્યાદા બઢાવા મિલા. પરિણામ યહ આયા હૈં કિ દેહાતોંકા આર્થિક ઢાચા ટૂટ ચુકા– ઈસલિયે ગરીબી બઢ ગઈ હૈં.

કરોડોં રુપિયોંકા ખર્ચ કરને પર ભી દેશમેં ગરીબી, બેકારી ઔર મહઁગાઈ બઢ રહી હૈ યહ આશ્ચર્ય કી બાત નહીં હૈ તો ઔર ક્યા હૈ ? બડે ઉદ્યોગકે સાથ સાથ દેહાતોંકે ગૃહઉદ્યોગોંકો ભી બઢાવા મિલના ચાહિયે. ભારત દેશ દેહાતોંકા દેશ હૈં. યહાઁ આજીવિકાકા મુખ્ય સાધન ખેતી હૈં.

આઝાદીકે પહલે સાત લાખ દેહાત થે.અબ શહર બઢ ગયે હૈં. તો દેહાત કમ હો ગયે હૈં. સાઢે પાઁચ લાખ દેહાત રહે હૈં. ઔદ્યોગિક વિકાસને ઈતને દેહાતોંકા સ્વાહા કર દિયા. ઔર પરિણામ તો સબ દેખતે હૈં– ગરીબી બઢી, બેકારી બઢી, મહઁગાઈ બઢી.

ઉદ્યોગોંકી ભી જરુરત હૈ– ફિર ભી યહ બાતકા સ્વીકાર હોના હી ચાહિયે કિ

કિસાનીમેં જિતને જ્યાદહ લોગોંકો મજદૂરી વ રોટી મિલતી હૈ ઈતના ઉદ્યોગોંકે દ્વારા નહીં મિલતી. ઉદ્યોગોંકા તો વિપરીત હાલ હૈં– જ્યાદહ લાગત ઔર કમ લોગોંકો રોજી રોટી. જબ કિ ખેતી બાગાનીમેં કમ લાગત ઔર જ્યાદહ લોગોંકો રોજીરોટી, અર્થાત્ ઈતની બેકારી કમ હોતી હૈં. ફિર ઉસમેં બડી બડી ડિગ્રીઓંકા હોના ભી અનિવાર્ય નહીં. તીસરા ફાયદા યહ હૈં કિ ખેતીવાડીકે માધ્યમસે ગાય, બૈલ, ભેંસ, બકરિયાઁ આદિ પશુઓંકી આબાદી બઢતી હૈં જો મુફતમેં ખાદ દેતી હૈં ઔર અચ્છે અચ્છે કિસ્મકે અનાજ, ફલ વનસ્પતિ પ્રાપ્ત હોતે હૈં.

સૌ વર્ષ પહલે એક રુપયેકે દો મણ ગેહૂઁ ઔર ઘો ભી અચ્છી બઢિયા કિસ્મકે હમને પાયા હૈ ઔર સાધુ સંતોકો દાલિયા દેતા થા. જાનતે હો કિ ચનેકી ક્યા કીંમત થી ? એક રુપિયેમેં ૨ સે ૩ મન મિલતે થે !

હમારે દેશકે વ્યાપારિયોંને અંગ્રેજ સરકારકો કહા થા કિ રેશનીંગ પદ્ધતિ દેશમેં શુરુ નહીં કરો. દેશકી પૂરી પ્રજાકો પૂરા અનાજ હમ બરાબર પૂરા પાડેંગે. હમારી જિમ્મેવારી પર રખ દો. અગર હમ જિમ્મેવારી પૂરી નિભાનેમેં અસફલ હો જાયેં તો હમસે દંડ વસુલ કરના ઔર હમેં જેલમેં ભર દેના.

પરન્તુ અંગ્રેજ સરકારને વ્યાપારિયોંકી બાત કબૂલ નહીં રખી. અનાજકી માપબંધીકા કાયદા લાગૂ કર દિયા. ફિર ઝોનબંદી ભી લાગુ હુઇ. ઔર અભી તક યહ રેશનીંગ હમારે દેશકી પ્રજાકા ગલા ઘોંટ રહા હૈં. ભ્રષ્ટાચાર ફાલફૂલ રહા હૈં. પ્રજાકો સડાગલા અનાજ દિયા જાતા હૈ વો ભી અપર્યાપ્ત માત્રામેં.

વિનાકારણ પ્રજાકો આધીભૂખી રખી જાતી હૈં ઔર સડા યા ગલા અનાજ દેકર કઈ વ્યાધિયાઁ, બીમારીયાઁ ભી ફૈલાઈ જા રહી હૈં. વ્યર્થમેં હી પ્રજાકા ગલા ઘોંટા જા રહા હૈં. ભ્રષ્ટાચારીયોંકી જેબ જ્યાદા ભરતી રહે ઈસલિયે હી તો ઐસા ચલને દિયા જાતા હોગા !

રાષ્ટ્રિયકરણ, જમીનકી મર્યાદા, સંપત્તિકી મર્યાદા, સંતતિકી મર્યાદા ઈત્યાદિકે કાનૂનકે પીછે સમાજવાદકા વિચાર હૈં, સો ઠીક હૈં. પરન્તુ જો શ્રીમંત હૈ ઉનકો ગરીબ બનાનેસે સમાજવાદ આ જાયેગા ક્યા ? જો ગરીબ હૈં વે શ્રીમંત હો જાયેગા ક્યા ?

મૈં ડાકબંગલેમેં ઠહરા થા. ઉસકે ચોકીદારસે બાત કરને પર માલૂમ હુઆ કિ ચોકીદારકી તનખાહમેં મહઁગાઈ ભથ્થાકે ૧૨–૧૫ રુપયે બઢ ગયે હૈં– જબ કિ ઉપરકે અધિકારીયોંકે ૭૫–૧૦૦ રુપયે બઢ ગયે હૈં. ઈસ પરસે મુઝે દો બાતેં સમઝમેં આયી હૈં– (૧) જો ગરીબ હૈં ઉન્હેં તો ગરીબ યાની અભાવગ્રસ્ત હી રખે જાયેંગે. મહઁગાઇ બઢેગી ઉતની તનખાહ નહીં બઢેગી. પરિણામ યહ હોગા કિ ગરીબ દિન પ્રતિદિન અધિક ગરીબ હો જાયેગા ઔરં (૨) જો ધની હૈ વે તો ધની હી રહેંગેં. કાનૂનસે જ્યાદા સત્તા ઘૂઁસકી હૈ, સો ઔર બઢેગી.

ઔર (૩) તીસરી બાત યહી હૈ કિ સમાજમેં નયે નયે શ્રીમંત લોગ બઢતે

જાયેંગે. એક નયા શ્રીમંતવર્ગ સમાજમેં જ્યાદા પ્રભાવશાલી બનેગા. જો શાસનકો, ગરીબોંકો ઔર મૌજુદ શ્રીમંતોકો અર્થાત્ તીનોંસે ફાયદા ઉઠાનેમેં અત્યંત દક્ષ ઔર તકવાદી ઐસા યહ નયા ધની સમૂહ શાસકવર્ગમેં મિલ જાયેગા– રાજનીતિ કો ખોખલી, ભ્રષ્ટાચારી બના દેગા. તબ આભ ફટેગા. જબ આભ ફટેગા તબ કૌન સો સકેગા ? ઇશ્વરી શક્તિ અપના કાર્ય કર લેગી.

૫૦ સે ૧૦૦ ચારિત્રવાન, સચ્ચે–ઈમાનદાર વ્યક્તિઓંકી મુઝે જરુર હૈં– દેશકી ગરીબી, બેકારી, મહઁગાઇ, વિષમતા ઔર સમસ્યાઓંકો મિટાનેકે લિયે.

કુછ અજબ આકર્ષણ હે દિલ્હીકે મોહપાશમેં !

મૂલ સિદ્ધાંત યહ હોના ચાહિયે– (૧) મુખ હી ફક્ત ખાનેકા કામ કરતા હે ફિર ભી વહ સમગ્ર શરીરકા પાલન, પોષન, પુષ્ટ, સ્વચ્છ નિરોગી રખતા હૈં. ઈસી તરહ નેતા જો હોતા હે, બડા જો હોતા હે ઉસે સબ અંગોકે પોષણ, વૃદ્ધિકા ધ્યાન રખના ચાહિયે. (૨) અંગત સ્વાર્થકા ત્યાગ કરના (૩) "જો નેતા બને વહ સેવા કરે" યહ સૂત્રકે બદલે "જો સેવક હો ઉન્હીંકો નેતાકે રુપમેં સ્વીકારનેકા" સૂત્ર હોવે. (૪) ચુનાવકે અર્થકો સમઝો. દૂસરે સબ લોગ જિનકો ચુને વે હી નેતા બને અર્થાત્ નેતાકો અન્યલોગ ચુનતે હૈં– વહી નેતા બનેં. દૂસરોંકી સ્વતંત્રતા, સમઝદારી બઢાના ચાહિયે.

ચુનાવકે પહલે રાજનીતિજ્ઞ અકસર દિલ્હીકી નિર્દયતાકી શિકાયત કરતે હૈં. વે દિલ્હીકી તિજોરીમેં કેદ દેશકી સમૃદ્ધિ–ઉન્નતિ કો મુક્ત કરાનેકા આશ્વાસન દેતે હૈં. લાલ ફીતાશાહીસે ઝૂજનેકી બાત કરતે હૈં, ઔર ભ્રષ્ટાચારકે વિરુદ્ધ આંદોલન છેડતે હૈં. સત્તામેં આનેકે બાદ સારી સમસ્યાએં હલ કરનેકા આશ્વાસન દેતે હૈં, ઔર સ્વચ્છ, ચુસ્ત પ્રશાસનકા વચન દેતે હૈં. પરંતુ ચુનાવકે બાદ ?......(ક્યા હોતા હે ?)

કુછ અજબ આકર્ષણ હે દિલ્હી કે મોહપાશમેં ! જનશક્તિકો જૂટાકર દેશ બદલનેકી પ્રતિજ્ઞાએં કરનેવાલે લોગ દિલ્હી આકર એકા એક શિથિલ ઔર કલીવ હો જાતે હૈં. જનશક્તિકી બાતેં રહ જાતી હે તકરારોં મેં, ઔર અમલમેં ચલતા હે જોડતોડકા ધંધા–સત્તાધારી દલમેં હી નહીં, સત્તાવિહીન વિરોધી દલમેં ભી. ઈસ ધંધેકે ચલતે અચ્છે–સે– અચ્છે રાજનીતિજ્ઞકે પાસ લોકસંગઠન ઔર જનશિક્ષણકે કામકે લિયે સમય હી નહીં બચતા. વહ ચાહતા હે યહ સબ કામ ઔર દૂસરે વ્યક્તિ કરેં, હમે એન મૌકે પર ભાષણકે લિયે બુલા લેં. કભી કભી હેરત હોતી હે કિ હમારે યહાઁ રાજનીતિજ્ઞોંકા કિતના સમય સિર્ફ ભીડકે બીચ ગુજરતા હૈં. સભા–સંમેલનોમેં હી, ચાય–નાસ્તે કે સમય ઔર ફુર્સતકે ક્ષણોમેં ભી ભીડ ઉનકો ઘેરે રહતી હૈં– ચુનાવ ક્ષેત્રસે અપના અપના કામ લેકર આયે લોગોંકી ભીડ, ઈસ યા ઉસ સિફારિશકે લિયે મામલા લેકર આયે લોગોંકી ભીડ.

જનતંત્રમેં મતદાતાઓંસે મિલના, સીધા સંપર્ક રખના– સચમુચ હી રાજનીતિજ્ઞોંકા કર્તવ્ય હે. પરંતુ આઝાદીકે બાદ દિલ્હીમેં ઔર ઉસકે સાથ સાથ

રાજ્યોંકી રાજધાનીયોમેં પનપથી નયી શાસનશૈલી કી બલિહારી હૈં કિ સંસદ સદસ્યોં ઔર વિધાયકોંકી દખલબાજીકે બિના કિસી દફતરમેં કોઈ કાગજ આગે સરકતા હી નહીં. વાજિબસે વાજિબ કામકે લિયે ભી સિફારિશ ચાહિયે. ઔર ઉસ સબકે ચલતે કિતનોંકો ઉતના વક્ત રહતા હૈં કિ વે સંસદકે લિયે જરુરી તૈયારી કર સકે ? પરિણામ હૈ ભૂમિકાઓંમેં પરિવર્તન ! નિર્વાચિત પ્રતિનિધિ કહતે હૈં– પ્રશાસનમેં હસ્તક્ષેપ ઔર નૌકર શાહ બનતે જાતે હૈં. નીતિ–નિર્માતા !! નિર્વાચિત પ્રતિનિધિયોં ઔર નૌકરશાહીંકે કામકે ઈસ ઘાલમેલકા બડા ભારી વિસ્તાર હો ગયા હૈં– ભ્રષ્ટાચાર, પક્ષપાત આદિ.....

ઈન્સાનકે લિયે નારોં ઔર ઝંડોકે મિલેઝુલે માહોલ–પ્રદર્શન, વિદ્રોહ... યે સબ હૈ તમાશા ! જો બડી ભીડ જુટાવેં વહ મહાન નેતા ! ભીડ જુડાનેકા કામ અપને આપમેં વિશેષતા બન ગયા. અપને અપને વાહનોમેં ભેડોકી તરહ ભરકર આનેવાલે લોગ રાજનીતિકે વાસ્તવિક મુદોંસે બેખબર હોતે હૈં. લેકિન કિસી એક નેતાકે લિયે ભાવુકતા ઔર આવેશસે ભરે હુએ સત્તાધારિયોંકા વિશ્વાસ હૈં કિ ઈન ભીડોંસે દિલ્હીમેં વાતાવરણ બનતા હૈ, જનશક્તિ ઔર શક્તિકા પત્તા ચલતા હૈ. પર ઈસ તરહકા સત્તા–નિયોજિત જનસમર્થન, રાજનીતિકો કિતના ખતરનાક મોડ દે સકતા હૈ યહ દેશને પિછલે વર્ષોમેં દેખા હૈં. ફિર ભી સબક કિસને માના હૈ ?

સુખ–જીવિયોં ઔર બુદ્ધિ–જીવિયોંમેં ભેદ ક્યા ? સુખજીવિયોંકે લિયે સારી સમસ્યાએં ગૌણ હૈ. મુખ્ય ચીજ હૈં સમસ્યાઓંકી ઉપેક્ષા કરતે હુએ સત્તાશક્તિસે ઈર્દ–ગીર્દ ઘૂમતે રહના ઉસમેંસે અપને લિયે જ્યાદાસે જ્યાદા હિસ્સા હડપનેકા પ્રયત્ન કરના.

તો ભ્રષ્ટાચાર, રિશ્વત, શોષણ, અન્યાયકે દૈત્યોંકા દમન હો સકતા હૈ

અર્થ વ્યવસ્થાકા ઢાંચા દેખો, સોચો. સારા જોર દૌલતકે ઉત્પાદન ઔર કામકે ચુસ્તી પર ઉતના નહીં જિતના કમસે કમ કામ કરકે જ્યાદાસે જ્યાદા વિશેષ સુવિધાએં બટોરને પર રહતા હૈં. આજ સરકારી અમલકા યહી તરીકા હૈં. ફિજુલ ખર્ચો કહતા હૂઁ– ચોક્કસ બઢતે હૈં, સુખજીવી બઢતે હૈં. રાજાઓંકા દરબાર મિટાયા. મંત્રીઓકે દરબાર ઉસસે ભી બઢકર પનપે હૈં. વહાઁ ભીડ કિતની ૨૪ ઘંટે બની રહતી હૈં ?

શોષણ પદ્ધતિ દેશમેં કરીબ ૪૦૦ સાલસે જમી હુઇ હૈ. ઈસીલિયે ગરીબોંકા વર્ગ ઉત્તરોત્તર બઢ ગયા હૈ. શોષણકે લિયે ધર્મ સંપ્રદાયોંકા દુરુપયોગ કિયા ગયા ઔર આજ ભી કિયા જા રહા હૈ. જાતિ, ભાષા, સંપ્રદાય આદિકા દુરુપયોગ આજ સત્તાલાલસુ રાજકારણી લોગ જ્યાદા સે જ્યાદા કર રહે હૈં.

દેશકી આઝાદીકે લિયે ૫૦–૧૦૦ યા ૧૦૦૦–૨૦૦૦ કા નહીં, બલ્કિ

કઈર્યોકી જાન ફના હુઇ હૈ. કઇર્યોને કઇ પ્રકારકા કષ્ટ, બલિદાન, ત્યાગ વગૈરહ કિયા હૈં, ઔર કિતના કિતના સહન કિયા હૈ તબ જાકર દેશ આઝાદ હુઆ હૈ !! પરન્તુ ઈનમેં જો લોગ ચતુર બુદ્ધિમાન થે ઉન્હોંને અપના હક જમાયા ઔર રાજકારણ નીતિકે દાવપેચકા આશ્રય લેકર અપની સત્તા બઢાકર નેતા લોગ બને બૈઠે. ઈનકે લિયે રાષ્ટ્રહિત વ રાષ્ટ્ર ઉન્નતિકી ભાવના પહલે થી વહ અબ નહીં રહ ગઈ, કેવલ સત્તાકી લાલસા ઔર સત્તાકો લેકર અપને સુખ–સુવિધા, ધન સંપત્તિ ઔર સત્તાકા વિસ્તરણ માત્ર લક્ષ્ય રહ ગયા. ઈસ નેતાલોગોંને પૈસાવાલોંસે હાથ મિલાયા તબ ફિર લાંચ–રિશ્વત, કાલાબજાર પનપતે ગયે– વૈસે–વૈસે ગરીબવર્ગ, શોષિતવર્ગ બઢતા ગયા હૈં.

દેખો ! એક બાત નિશ્ચિત્ હૈં કિ વર્ગહીન સમાજ વ્યવસ્થા કભી હો નહીં સકતી. ગરીબ–શ્રીમંત યા બુદ્ધિમાન–બુદ્ધિહીન યા સત્તાધીશ– સત્તાહીનકે અલગ–અલગ વર્ગ તો કભી મિટ નહીં સકતે. સમાજવાદ હો યા સામ્યવાદ હો, વિભિન્ન વર્ગ તો હોંગે, હોંગે ઔર હોંગે હી.

પરંતુ ઈસકા અર્થ યહી નહીં કિ દેશમેં અશિક્ષિત ગરીબોંકા શોષણ બઢાના, અનીતિ, અન્યાય, લાંચ–રિશ્વતકા સહારા લેકર બુદ્ધિમાન વર્ગકા ધનવૈભવ બઢાના. આજ તો યહ ચિત્ર સામને દેખાઇ દે રહા હૈ. ગરીબોંકી, શોષિતોંકી સંખ્યા ઉત્તરોત્તર બઢતી જા રહી હૈ. સત્તારુઢ વ્યક્તિયોંકી, શ્રીમંતોકી ઔર બુદ્ધિમાનોંકી જાહોજહાલી, ધનસંપત્તિ બઢતી જા રહી હૈં. ગરીબોંકા ક્યા હાલ હૈ ? કોઈ દેખ કર ભી દેખતા નહીં ઔર સુનકર ભી સુનતા નહીં હૈં !!!

પંચવર્ષીય યોજના ઔર કિતની વિકાસ યોજના ઔર કિતને પંચ ! યે સબ હોને પર ભી સમાજકે નિમ્ન સ્તરકે વર્ગકો કુછ પહુઁચા નહીં હૈં. સારે પૈસે–અબજોં રુપયે કહાઁ ગયે હૈં યહ બાત નેતાલોગ, અફસર લોગ, શ્રીમંત લોગ ઔર બુદ્ધિમાન લોગ સબ જાનતે હૈં, પરન્તુ કોઇ કુછ બોલતા નહીં. ક્યા બોલે ? સબને મિલ–જૂલકે એક શ્રૃંખલા બના લી હૈં ઔર ઉસી શ્રૃંખલામેં યે પૈસે બિખરે હુએ હૈ. શ્રૃંખલાકી એક કડીકો ખીંચકર તટસ્થતાસે તલાશી કી જાયેં તો પુરી શ્રૃંખલા હાથમેં ખીંચી આયેગી. ફિર ન્યાય–નીતિકે અનુકૂલ કડીસે કડી સજા દેની ચાહિયે– તો ભ્રષ્ટાચાર, લાંચ–રિશ્વત, શોષણ, અન્યાયકે દૈત્યોંકા દમન હો સકતા હૈં.

યોજનાયેં ઐસી હોની ચાહિયે– જિસસે અધિકતમ લોગોંકો લાભ પ્રાપ્ત હો ઔર ઉત્કર્ષ હોવે. ઈસ લક્ષ્યકી પૂર્તિ હો ઐસી યોજના આયોજિત કરની હૈં સાફ બાત હૈં કિ ગ્રામલક્ષી હોની ચાહિયે. કારણ કિ દેહાતોંકા દેશ હૈ ભારત. વહાઁ પાનીકી, આરોગ્યકી સુવિધા ઔર માર્ગોકી સુવિધા હો યહ પ્રથમ આયોજિત હોના ચાહિયે.

ફિર શિક્ષણ ઔર નયે નયે ઉપકરણોંકા પ્રસાર. ભારત દેહાતોંકા દેશ હૈં અર્થાત્ કિસાની મુખ્ય આધાર હૈં. ઉદ્યોગ નહીં– કારખાને નહીં !

હમારે નેતાલોગ આયોજન તો કઇ કઇ કરતે રહતે હૈં પરન્તુ ઉન આયોજનોંકો વ્યવહારમેં, આચરણમેં, વહીવટમેં ઉતારનેકે બારેમેં કિસીને પુરુષાર્થ નહીં કિયા હૈ. આયોજનોંકા અમલ વહીવટમેં કરાના ચાહિયે. ઈસકે લિયે કિસી રાજપુરુષોંમેં આવશ્યક નિઃસ્પૃહતા, હિંમત, નીતિ ઔર કડાપન નહીં હૈં. કહા જાતા હૈ કિ પંચવર્ષિય યોજના કા આયોજન જનતાકો અન્ન, વસ્ત્ર, નિવાસ, શિક્ષા આદિ જીવનકી આવશ્યકતાયેં કમ લગતસે ઔર કમ દામસે ઉપલબ્ધ હોવેં ઈસલિયે કી ગઇ હૈં. ઐસી યોજના કાગજ પર સફલ હોતી દિખાઇ જાતી હૈં. પરંતુ વાસ્તવિક હકિકતમેં તો આજ જનતા આઝાદીકે પહલે યે ચીજે જિતની કમ લગતસે ઔર સરલતાસે પ્રાપ્ત કર પાત્તી થી ઈસસે કઇ ગુના અધિક દામસે ભી મુશ્કિલસે પ્રાપ્ત કર પાતી હૈં. તો ઐસા ભી ક્યા કોઈ આયોજન હોતા હોગા ? આયોજનકો ભી સફલતાપૂર્વક આયોજિત કરાનેકી જિમ્મેવારી આજ કિસકી હૈ ? તો સબ નેતા એક–દૂસરેકા નામ બોલેંગે. કોઈ નહીં કહેગા કિ હાઁ જી, મેરી જિમ્મેવારી હૈં.

સરકાર ભ્રષ્ટાચાર કરતી હૈ તો વ્યાપારી ભી કરતે હૈં, ઔર જનતા ભી કરતી હૈ. પરિણામમેં ચારો ઓર સમાજ વિરોધી દુષ્ટ તત્ત્વોંકા બઢાવા હો રહા હૈ. ઈસકી ચિંતા કિસી દેશનેતાકો નહીં હોતી હૈ. ઈસકી ઓર ધ્યાન દેના ચાહિયે. જરુરી બાત યહી હૈ– સો હી ભૂલા કર રહતે હૈં.

ગીતાજીમેં ગુરુનિષ્ઠા વ ગુરુતત્ત્વ

હૈદ્રાબાદ, ૨૮–૮–૬૩. શ્રી ગુરુદેવ :– શ્રી ગીતાજીમેં અર્જુનકી શરણાગતિ પ્રતિપાદિત હૈ. ઉપક્રમ ઔર ઉપસંહાર દેખો. અભ્યાસ દેખો. શરણાગતિ યોગકા પ્રતિપાદન સ્પષ્ટ હોતા હૈં.

યુદ્ધ નિશ્ચિત્ હો ચુકા. કુરુક્ષેત્રમેં દોનોં પક્ષકી વિશાલ સેના ખડી હૈં. યુદ્ધ પ્રારંભકી હી દેરી હૈ. તબ આપ્તજનોંકો, રિશ્તેદારોંકો, ગુરુજનોંકો લડનેકે લિયે સામને દેખકર અર્જુન કિંકર્તવ્યમૂઢ હો જાતે હૈં. વ્યામોહસે વે અત્યંત બેચેન હો જાતે હૈં. બુદ્ધિ, વિવેક વિચાર, કુંઠિત હો જાતે હૈં ઔર દ્વિધામેં સ્તબ્ધ ખડે રહ ગયે હૈં કિ ક્યા કરના ઉચિત હૈ ? લડના યા નહીં લડના ?

રથસે નીચે ઉતરકર શ્રીકૃષ્ણ ભગવાનકે ચરણોંમેં ગિર પડતે હૈં. હાથ જોડકર કહતે હૈં કિ ઈતને સબ ગુરુજનોં, આપ્તજનોંકી હત્યા કરકે ઈસ પૃથ્વીકા રાજ તો ક્યા ત્રિલોકકા રાજ ભી પ્રાપ્ત કરના મૈં નહીં ચાહતા હૂઁ. મૈં યહ યુદ્ધ નહીં કરુઁગા.

શ્રીકૃષ્ણ ભગવાનને સમઝાયા કિ– સ્વધર્મ, કુલધર્મ સોચો. મારનેવાલા તુમ હો હી કૌન ? યહ તો ભગવાનકે નિયમકે અનુસાર કર્મોંકે ફલ રુપમેં મૃત્યુ પ્રાપ્ત હી હૈં. તુમ નિમિત્ત માત્ર હો– ઈત્યાદિ.

અર્જુનકી દ્વિધા ઉનકો જ્યાદહ વિચલિત કરતી હૈં. મન– બુદ્ધિ કુછ ભી નિર્ણય

નહીં લે સકે. આખિરમેં શ્રીકૃષ્ણમેં દ્રઢ વિશ્વાસ હોતા હૈં. અનન્ય ભાવસે શ્રીકૃષ્ણકી શરણમેં જાતે હૈં. કહતે હૈં– ભગવાન ! મૈં આપકી શરણમેં હૂઁ. મૈં આપકા પ્રપન્ન હૂઁ. મુઝે તો કુછ સૂઝતા નહીં હૈ કિ ક્યા કરું ? ક્યા ન કરું ? ભગવન્ ! "શિષ્યસ્તેऽહં શાધિ માં ત્વાં પ્રપન્નમ્ ।" આપ મુઝે ઉપદેશ દીજિયે. માર્ગદર્શન દીજિયે કિ મૈં ક્યા કરું ?

તબ ભગવાનને ગીતાજ્ઞાન દિયા. સુન કરકે અર્જુન કહતે હૈં– ઉપસંહારમેં– "કરિષ્યે વચનમ્ તવ." ઔર યુદ્ધમેં પાંડવોકી વિજય હોતી હૈં.

ભગવાન શ્રીકૃષ્ણ તબ તક અર્જુનકો કર્તવ્યકા ઉપદેશ નહીં દેતે હૈં જબ તક અર્જુનને શ્રદ્ધાપૂર્વક નહીં કહા કિ "શિષ્યેસ્તેऽહં શાધિ માં ત્વાં પ્રપન્નમ્", કારણ કિ ઉપદેશ વ આદેશ તો ગુરુ શિષ્યકી પરંપરાકે અનુસાર હી હોતા હૈં. જબ તક શિષ્ય ગુરુકે પ્રપન્ન નહીં હોતા તબ તક ગુરુકા શિષ્યકે ઉપર કોઇ અધિકાર હી નહીં હૈં.

ઔર જબ શિષ્ય પ્રપન્ન હોતા હૈં, તબ ગુરુકા સમસ્ત પૂરા અધિકાર હોતા હૈ. યહ અધિકારકો કાયમ બનાયે રખના ભી શિષ્યકે ઉપર આધારિત હૈં. યદિ ગુરુદેવકા સર્વાધિકાર સચ્ચે હૃદયસે પૂર્ણ નિષ્ઠાપૂર્વક માનો, તો ગુરુ શિષ્યકા સંબંધ જન્મ જન્માંતરકા અટૂટ–પક્કા બનતા હૈં.

જબ તક શરણાગતકા ભાવ ઉદય ન હો તબ તક ગુરુનિષ્ઠા ઉદય નહીં હોતી હૈં. ઈસીલિયે જબ તક અર્જુન ભગવાનકો સખા, સારથી, સમઝતે રહેં ઔર સેનાકે મધ્યમેં રથ રખનેકી આજ્ઞા દેતે રહેં, અપની આજ્ઞામેં, અપની ઈચ્છાકે આધિન ચલાતે રહેં ઔર વિદ્વાનકે જૈસે પંડિતાઈ વ જ્ઞાનકે બચનોં કહતે રહેં, તબ તક તો ભગવાનને કર્તવ્યકે વિષયમેં એક શબ્દ ભી નહીં કહા. લેકિન જબ અર્જુનને શરણમેં આકર શિષ્ય હોનેકી– પ્રપન્ન હોનેકી શ્રદ્ધા વ્યક્ત કી તો જગદ્‌ગુરુ ભગવાન શ્રીકૃષ્ણને અપને શરણાગત શિષ્યકે લિયે તત્કાલ અપના સર્વસ્વ ત્યાગ દિયા ઔર અર્જુનકો કર્તવ્યોપદેશ સુનાયા વ સમઝાયા.

બ્રજકી ગોપિયાઁ યોગાસન પઢનેકો કહાઁ ગઈ થી ? ભગવાનમેં ઉનકી ભક્તિ–પ્રેમ વ અનન્ય શ્રદ્ધા નિષ્ઠાને હી ઉન અનપઢ ગ્વાલિનોંકો ઈતની યોગ્ય બના દી કિ સાંખ્યયોગકે મહાન આચાર્ય વ પ્રખર પ્રકાંડ કર્મકાંડી ઉદ્ધવજી જૈસે જ્ઞાનીકો ભી ઉનકે સમક્ષ નતમસ્તક હોકર લજ્જિત હોના પડા.

અનન્ય નિષ્ઠાવાન શિષ્ય ભક્તિ–પ્રેમપૂર્વક ગુરુદેવસે જ્ઞાન પ્રાપ્ત કર સકતા હૈં, જિસ જ્ઞાનસે શીઘ્ર હી કર્મજાલકો ભસ્મ કરનેવાલી પરમ શાંતિકો પ્રાપ્ત કિયા જા સકતા હૈ. શાન્તિ યાની સમત્વ.

શ્રદ્ધાવાઁલ્લભતે જ્ઞાનં, તત્પરઃ સંયતેન્દ્રિયઃ ।
જ્ઞાનં લબ્ધ્વા પરાં, શાંતિમચિરેણા ધિગચ્છતિ ॥ (ગીતાજી–૪–૩૯)

શરણાગતકો ભગવાન વ ગુરુદેવ પ્રેમપૂર્વક અપનાતે હી હૈં.....યથા–

કોટિ વિપ્રવધ લગાહિં જાહૂ। આયે સરન તજહું નહિં તાહૂ ॥
સન્મુખ હોઇ જીવ મોહિં જબહી। જન્મ કોટિ અઘ નાસહિં તબહી ॥

ચાહે કિતની હી ભયંકર વ જટિલ કર્મજાલ હી ક્યોં ન હો, જૈસે કિ કરોડ બ્રહ્મહત્યાયેં ભી જિસકો દગ્ધ કર રહી હો– ઐસે જીવકે ઐસી ભયંકર કર્મજાલકો ભી ઉસ જીવકે શરણાગત હોતે હી ભગવાન ઉસી ક્ષણ ભસ્મ કર દેતે હૈં– ઈતને સામર્થ્યવાન ભગવાન હૈં !!

સકૃદેવ પ્રપન્નાય તવાસ્મીતિ ઈતિ યાચતે ।
અભયં સર્વ ભૂતેભ્યો, દદામ્યેતદ્ વ્રતં મમ ॥

૪–૯–૬૩ કે પત્રમેં શ્રી ગુરુદેવને લિખા કિ આજ લક્ષ્મીબહનકે પાસ ડાકોર જા રહા હૂઁ. વહાઁસે કહાઁ જાના હોગા નક્કી નહીં. ગોદાવરીબહન, અભી એક અનુષ્ઠાન ઔર કર ડાલો. પીછે ધ્યાનકી ક્રિયા બતા દેના હૈં બસ ! સબ માતાઓંકો આસીસ.

ડાકોરસે ૧૦–૯–૬૩ કા પત્ર મુઝે ડહાણૂ મિલા કિ– મેરા સ્વાસ્થ્ય ઠીક જૈસા હૈ, જૈસા તુમને દેખા થા વૈસા હી હૈં. કમુ, મેરા ઈહાઁસે ઈન્દૌર, અનંતપુર, હરિદ્વાર, લખનૌ, તુલસીપુર, કોયલાબાસા (નેપાલ) તક જાના હૈ, બાદ પુષ્કર આઉઁગા.

૧૬–૯–૬૩ કા લિખા પત્ર મિલા કિ મૈં તા. ૨૧ કો બુટવલ જા રહા હૂઁ ઔર ૧૪ અક્ટુબરકો પુષ્કર પહુઁચૂંગા.

૧૯–૯–૬૩, બલવંતભાઈ મહેતા ઔર શ્રીમતિ સરોજબહન કા અમદાવાદસે તાર– આજ ગુજરાતકે મુખ્યમંત્રપદકા શપથ ગ્રહણ કર રહા હૂઁ. ઈસ અવસર પર આપકો હમારા સપ્રેમ પ્રણામ સ્વીકાર કરેં ઔર આપકે આશીર્વાદસે હમેં અનુગ્રહીત કરેં.

શ્રી ગુરુદેવને જવાબમેં તાર દિયાઃ– મૈં બહુત પ્રસન્ન હુઆ હૂઁ. આપકો પૂર્ણ યશ મિલેગા ઔર ઉજ્જવલ નામ રહેગા. આપકી સત્યનિષ્ઠાકી પરખ હુઈ હૈં. આશીર્વાદ.

અનંતપુરસે ૨૧–૯–૬૩ કા શ્રી ગુરુદેવકા પત્ર મિલા :– કમુ, મેરે સ્વાસ્થ્યકા સુધાર હોગા જરુર, પર દેરી લગેગી. સ્વાસ્થ્ય સાધારણ હૈં. કલ ઈન્દૌર જા રહા હૂઁ. પુષ્કર ૧૬ અક્ટૂબરકો પહુઁચૂંગા. મૈંને માઁ કો તો લિખ દિયા હૈ– ડાકોરસે. તુમ જિતને જલ્દી પહુઁચે ઉતના અચ્છા.

ઠાકોર સૂર્યસિંહજી સિસોદિયા (ગુનાવાલે) કી નોટ મેંસેઃ–

બીનાગંજ, શ્રી ગુરુદેવ અનંતપુરસે પધારેં ઔર પાઁચ વર્ષ બાદ મુકામ કિયા. ઉપદેશઃ–

(૧) સહન કરના કાયરતા નહીં

બહનોંકો અધિક માસકે તીન નિયમ શ્રી ગુરુદેવને કહાઃ– (૧) અપરાધકો

કભી મત છિપાઓ. અપરાધકો છિપાનેકા ઝૂઠ બોલના પડતા હૈં. જબ વહ પ્રગટ હો જાતા હૈ તબ ઝૂઠ બોલનેવાલોંસે ઘૃણા હો જાતી હૈં. વે ઘૃણાકે પાત્ર બન જાતે હૈં. સચ્ચી બાત કભી ન કભી ખુલ હી જાતી હૈં.

(૨) સહનશીલતાકા પરિણામ અચ્છા આતા હૈં. સહન કરનેવાલોંકો દુઃખ ભી ઉઠાના પડતા હૈં. પરસ્પર બોલનેસે વિરોધ બઢતા હૈં.

(૩) ક્રોધ વ ઝૂઠસે બચના ચાહિયે. મુઁહમેં ખારા પાની ભર લો, તબ તક કુછ બોલા નહીં જાવેગા. ઉદારતા, સહનશીલતા નારીધર્મ હૈં. ઉચ્ચ વિચાર, સદાચરણ, ઈશ્વરસે ડર સદૈવ રખના ચાહિયે. ઈસકા પરિણામ શુભ હોગા.

(૨) સ્વાર્થ ત્યાગ દીક્ષાકી મૂલ વૃત્તિ

મંડી કમિટીકા ચુનાવ થા. ઉસમેં કુછ મતભેદ હો ગયા થા. ઈસ પર શ્રી ગુરુદેવને કહાઃ– સંગઠન પૂરા રખો. છોટી–છોટી બાતોં પર ફૂટ મત પૈદા કરો. દીક્ષાવાલોમેં સંગઠન હોના ચાહિયે– દીક્ષા સંગઠનકે લિયે હોતી હૈ. સ્વાર્થ ત્યાગ– દીક્ષાકી મૂલ વૃત્તિ હૈં. છોટી છોટી ભૂલ હોતી રહતી હૈં. ભાવનાસે કામ કરો. કામ કરના હમારા કર્તવ્ય હૈં.

(૩) પૈસા હી કેવલ શાંતિકા સાધન નહીં હૈં

પૈસા કેવલ વિનિમયકા સાધન હૈં. પૈસામેં શાંતિ નહીં. કેવલ જીવનનિર્વાહકા એક સાધન માત્ર હૈ. ઔર પૈસેકા કોઇ ઉપયોગ નહીં હૈં. ઈસલિયે પૈસેકો અન્યાયસે નહીં કમાના ચાહિયે.

પ્રત્યેક દેશવાસીકા કર્તવ્ય દેશહિત હૈં. કામ બરાબર કરના ચાહિયે. દ્રઢતાસે કામ કરના. હમારે કામમેં દંભ નહીં ચાહિયે. વિશ્વાસઘાત હત્યાકે બરાબર હૈ. કઠોર વચન બોલના હત્યાકે સમાન હૈં. જહાઁ તક હો ઝૂઠ ન બોલે. સબ ધર્મોકા એક હી સિદ્ધાંત યાની સાર્વભૌમ ધર્મ એક હી હૈ– સત્ય, અહિંસા, બ્રહ્મચર્ય, શૌચ ઔર ઉચ્ચ આચરણ.

પશુકે ભી ભોજન, ભોગ, ભય આદિ હૈં. યહી કામ મનુષ્યકે રહે તો ફિર પશુ ઔર મનુષ્યમેં ક્યા અંતર હૈં ? મનુષ્યકા જીવન ઊઁચા હોના ચાહિયે. ઊઁચા ઉઠો. પાપોંસે બચો. દૈવી સંપદા પ્રાપ્ત કરો. અન્યથા જીવનકા કોઈ મહત્વ નહીં હૈં.

યદિ મનુષ્યમેં અચ્છી બાતોંકા વિકાસ નહીં હૈ તો પશુકે બરાબર રહ જાતા હૈ. પુરુષાર્થ કરેં, કામ કરેં. પૈસે વ ઝૂઠી માનવતાકો પ્રાપ્ત કરનેકે લિયે વિશ્વાસઘાત, દુરુપયોગ, સત્યકી હિંસા આદિ મત અપનાઓ.

બુદ્ધિ, પૈસા આદિ ઇશ્વર પ્રદત્ત હોતે હૈં. જબ અચ્છે વિચાર મનુષ્યમેં પૈદા હોતે હૈ વહ ઇશ્વર પ્રેરણાસે હોતે હૈ. અચ્છી બાતેં સિદ્ધાંત બન જાતી હૈં. જબ અતિ બુદ્ધિકા વિકાસ કિસી મનુષ્યમેં હોતા હૈ વહી મહાપુરુષ હૈં. અતિબુદ્ધિ, યોગ આદિ

જિસમેં વિકાસ હૈં વહ ભગવાનકા રુપ હોતે હૈ.

જિસકી સંસ્કૃતિ આદર્શમય હૈં, જિસકા આચરણ આદર્શમય હૈ, વહ હી સંસ્કૃતિકા રુપ ધારણ કર લેતા હૈ.

કહનેકા તાત્પર્ય યહ હૈ કિ બુદ્ધિકા દુરુપયોગ ન કરેં. અચ્છે કામમેં ઉપયોગ કરેં. બુરે કામોમેં બુદ્ધિકા ઉપયોગ કરનેસે રાક્ષસી મનોવૃત્તિ બન જાતી હૈ. ઈસ પ્રકાર દાનવ ન બનેં.

માનવ બનિયેં. માનવ વ દાનવકા શરીર એકસા હૈ. કિન્તુ આચરણ, આદર્શકા હી અંતર હૈ. દાનવસે જીવોંકો ત્રાસ, દુઃખ મિલતા હૈ. જબ માનવસે જીવોંકો સુખ મિલતા હૈં.

ખૂબ સમઝો– કભી ભી વિશ્વાસઘાત ન કરો. ઝૂઠ ન બોલો. સુચારુરુપસે કમાઈકા ધન હી સંસારમેં સુખી જીવન બના સકતા હૈ. અન્યાયસે ધન કમાનેકી ચેષ્ટા મત કરો. પાપકા પૈસા કિતને દિન ચલેગા ? યેન કેન પ્રકારેણ ધન કમાનેસે સુખ આનંદ નહીં મિલતા હૈં.

અમેરિકામેં પૈસા હૈ, શાંતિ નહીં હૈ. પૈસા હી કેવલ શાંતિકા સાધન નહીં હૈ. ઈસલિયે અમરિકાવાલે યોગક્રિયાકે પીછે પડે હૈં. વે હમારી સંસ્કૃતિસે પ્રભાવિત હૈ. કિન્તુ હમ ઉસકી ઓર જા રહે હૈં. હમ અનીતિકે પાત્ર બનકર ન બૈઠે.

સ્વીઝરલેન્ડકી એક મહિલા આયી થી. વહ ભારતકે ગ્રંથ–પુરાણ આદિ પઢ કર પ્રભાવિત હુઈ. હિન્દુસ્તાન દેખને આઈ. કિન્તુ હમ નહીં દેખતે.

ઈંગ્લેન્ડવાલે એક સા માલ બનાવેંગે. જૈસા શુરુ કરેંગે દેના, વૈસા હી આખિર તક માલ બનાતે હૈં. કિન્તુ અપન લોગ ! જૈસી બીક્રી બઢ ગઈ કિ વૈસી હી માત્રામેં વસ્તુકી ક્વોલિટી બિગાડ દેતે હૈં. પહલે જૈસા માલ નહીં દેતે હૈં. કમ લગાતકા નિમ્ન પ્રકારકા માલ ઉત્પાદન કરકે દામ પહલે જૈસા લેતે હૈં ઔર પૈસે કમાતે હૈ અનીતિસે.

સત્ય આચરણ કરકે નિર્વાહ હો સકતા હૈ. અનીતિસે સુખ નહીં મિલતા હૈં. લોગ કહતે હૈં કિ ઐસા નહીં કરતે હૈં તો ખર્ચા નહીં ચલતા હૈ. ઈસકે લિયે જરુરતેં કમ કરના ચાહિયે. સાધારણ જીવન વ્યતીત કીજિયેગા. સાધારણ સાદા જીવન કરેં. સંતાનનિગ્રહ ઔષધિસે નહીં, સંયમસે હોના ચાહિયે. સંયમકે વગૈર જીવનમેં ગપાડા હો જાતા હૈં.

જબ અસત્ય, છલ, કપટ, ઔર તન, મન, વચન, વ ધનકી હિંસા કા ત્યાગ નહીં કર પાતે હો તબ તક જપ, તપ, યાત્રા, કથાશ્રવણ ઔર તમામ ધાર્મિક વ સાંપ્રદાયિક ક્રિયાયેં નિષ્ફલ રહતી હૈં. તાત્પર્ય કિ ઈન ક્રિયાઓંકે અંતર્ગત રહે હુએ ધ્યેયકો હી તુમને સમઝા નહીં હૈં– કેવલ ક્રિયાઓંસે ધાર્મિક હો ગયે હો યા ધર્માચારી હો ગયે હો. યહ તો નિતાંત વિડંબના હૈં. સત્ય બોલનેકા વ્રત રખના. ઈસસે જીવન બિલકુલ સરલ બન જાયેગા, અનાયાસ. સરલ યાનિ નિર્મલ, પવિત્ર. કિસી ભી

પ્રકારકા ટેઢાપન નહીં પાયેગા. ફિરતો....''નિર્મલ મન જન સો મોહિ પાવા....''

સ્મૃતિજગતકા હમકો લોપ કરના હૈ

જો બાહર ઈન્દ્રિયોં દ્વારા દેખતે હૈં વહ ઉસકે સ્વભાવકી ઓર જાતા હૈં. માનો કાનમેં સુંદર આવાજ આ રહી હૈં. તો મન વ કાન ઉસ આવાજકી તરફ લગ જાતા હૈં.

ઈસી તરહસે આઁખોસે કોઈ સુંદર ચીજ દેખતે હૈં તો ઉસકી તરફ આકર્ષણ હોતા હૈં. ઉસકા હી સ્મરણ હોતા હૈં. ઈસ તરહસે ઈન્દ્રિયોંકિ પૂર્તિકો તરસ્તુ ગિરા હૈં. ઈન્દ્રિયોંકે અનુસાર મન બન જાતા હૈં.

મન કોઈ અલગ વસ્તુ નહીં હૈં. કેવલ ઈન્દ્રિયોંકે અનુભવ પર હી મનકી પ્રતિક્રિયા યા મનકા રુપ હૈ. મન ઉનકી તરફ ઈન્દ્રિયોંકે કારણ જાતા હૈં. કિન્તુ જબ મનકે અનુસાર બુદ્ધિ ભી કામ કરને લગતી હૈ યા બુદ્ધિ મનકી ગુલામ બન જાતી હૈ, વહ બુરી હૈં.

જૈસે કિ મધુર ગાનેકી આવાજ ઈધરસે આતી હૈં. મન ઉસ ગાનેકી તરફ ચલા જાતા હૈં. તો મનને બુદ્ધિ પર કબ્જા કર લિયા હૈ. યહ અધઃપતનકા કારણ હૈ. વહ હી ગિરના હો જાતા હૈં.

મન બુરી મનોવૃત્તિયોંકી તરફ જાવેં તો ઉસકે અનુસાર કામ નહીં કરના ચાહિયે. મન જાવે તો જાને દો– ફિર ઉસકો ફૌરન ઉધરસે હટાઓ ઔર અચ્છે કામકી તરફ લગાઓ. ઉસકે અનુસાર કર્મ મત કરો.

મનકો નિર્મલ કરનેકે લિયે, મન પર કાબૂ લાનેકે લિયે શ્રેષ્ઠ ઉપાય ધ્યાન હૈં. એક લક્ષ્ય પર કેન્દ્રિત કરકે સ્થિર કરના ચાહિયે. જબ ભી દૂસરે વિચાર વ સંકલ્પ વિકલ્પ કરને લગ જાવે તબ ફૌરન પકડ કર ઉસે નિશ્ચિત્ લક્ષ્ય પર સ્થિર કરો.

યા (તો) યહી લક્ષ્ય રખો કિ મન જિતને ભી સંકલ્પ–વિકલ્પ કરતા જાયેગા વે સબકે સબ પકડ પકડ કર મૈં ઈસ લોટેમેં ડાલતા જાઉઁગા. સંકલ્પ ઉઠા કિ ફૌરન પકડ કર લોટેમેં ડાલ દો. ફિર દૂસરા ઉઠા તો ઉસે ભી લોટેમેં ડાલ દો. ઈસ પ્રકાર પ્રત્યેક સંકલ્પ વિકલ્પકો લોટેમેં ભરતે રહના ઔર મનકો સ્થિર કરતે રહના. મનકે સ્થિર હોને પર અશુદ્ધિયાઁ દિખને લગતી હૈં. જિસ પ્રકાર કિ અશુદ્ધ જલ સ્થિર હોતા હૈં તબ નીચે ઉસકી અશુદ્ધિયાઁ જમ જાતી હૈં જિસકો હમ દેખ સકતે હૈં. ઔર ઉપરસે સ્વચ્છ જલ હમ પા લેતે હૈં.

મનકે સ્થિર હોને પર અશુભ વિચારોંકો અલગ કરકે છોડતે જાના. ફિર સ્થિર કરતે રહના. ફિર કુછ અશુભ વિચાર નીચે બૈઠ જાયેગા અર્થાત્ દિખેગા– ઉસે છોડતે રહના– ઊપરસે મનકો અલગ કર લેના. ઈસ પ્રકાર મનકો નિર્મલ કરતે રહના ચાહિયે. મનકી સ્થિરતા કે લિયે આસન, પ્રાણાયામ, ત્રાટક, ધ્યાન, ભજન, ધુન ઈત્યાદિ સાધન હૈં. એકાંત સ્થાન, સાત્વિક શુદ્ધ આહાર, સ્વચ્છ કપડે, ચુસ્ત કપડે નહીં હોના, શુભ

સંગત, શાંત વિચાર વાણી વ વ્યવહાર તથા ધ્યાન વ જપકા નિયમપૂર્વક અભ્યાસ જરુરી હૈં.

ધ્યાનકે અભ્યાસસે નયા મન નહીં બનેગા, તો અભ્યાસમેં સરલતા હોગી. ઔર મનકો તાડનેમેં પરિશ્રમ કમ લગેગા. એકાગ્રતા આંતરદ્રષ્ટિસે આતી હૈં. હમકો સાવધાનીસે મનકી આકર્ષણકી દિશાકો પહચાનના ચાહિયે. મન બરાબર કિસ વિષયકા ચિંતન કરતા રહતા હૈં ? જબ હમકો યહ ખૂબ માલુમ હો જાય તબ ઉસ વાસનાકે વિપરીત સદ્વાસનાકા ઉદય કરના ચાહિયે. જબ વિપરીત વાસના મનકો મિલેગી તબ અશુભ વાસનાયેં નિર્બલ પડ જાવેગી, ઔર સદ્વાસના ભગવત્ શરણાગતિકે પ્રભાવસે અભિષ્ટ પ્રાપ્તિમેં સહાયક હો જાતી હૈં.

જો સ્મૃતિ બન ચુકી હૈં ઉસ સ્મૃતિકો નષ્ટ કરનેકે લિયે પહલે મનકો જાનના. સંકલ્પ યાને મન. જબ તક હમારેમેં શબ્દ, સ્પર્શ, રુપ, રસ, ગંધકા અભાવ ન હો તબ તક મન બના રહેગા. શબ્દ, સ્પર્શ, રુપ, રસ, ગંધકો ગ્રહણ કરતે હુએ મન સજીવ હોતા હૈ ઔર વો હી જગત હૈં.

મનકી ઉત્પત્તિ ઈન્દ્રિયોંકે દ્વારા હોતી હૈ. અગર ઈન્દ્રિયાઁ શાંત હો જાતી હૈં તો મન અપને આપ શાંત હો જાતા હૈં– યાની મનકો ઈન્દ્રિયોંસે હટા દો, તો બસ ! મન શાંત હો જાયેગા.

મન હૈ કારણ જગત્કા, મનકા કારણ જગત ।
અનુભવ કર સબ કહતે હૈં, જ્ઞાની કર્મઠ ભગત ॥

કૃષ્ણાનંદજી મહારાજકો મિલને ગયા તબ આઁખે બંદ કરકે સંકલ્પ રહિત હો કરકે વે બૈઠે થે. મૈંને કહા રામ હો ! પરંતુ ઉત્તર નહીં મિલા. ક્યોંકિ દશ્યમેં પહલે રહતા હૈ દ્રષ્ટા, ઔર દર્શન લય હો જાતા હૈ. દર્શન હૈં તબ બુદ્ધિ હૈં. દર્શનકે લય હો જાને પર લગતા હૈં કિ હમકો ભગવાન અપની ઔર ખીંચ રહે હૈં. સ્મૃતિ લય હી જગત્કા લોપ હૈં. સ્થૂલ જગત્કો તો હમ એકાંતસે લોપ કર સકતે હૈં. સ્મૃતિ જગત્કા હમકો લોપ કરના હૈ.

અંતઃકરણ ધ્યેય મેં લોપ હોને પર કુછ નહીં રહ જાયગા. સંકલ્પ તોડને પર અંતઃકરણ શૂન્ય હો જાતા હૈ. ઉસકો આગેકા આનંદ ઈશ્વરકૃપાસે હો સકતા હૈ. પ્રભુ હી ખીંચ લેતે હૈં. ક્યોંકિ હમ તો શરણાગતિસે આગે બઢનેવાલે હૈં. મૃત્યુમેં જો સુષુપ્તિ અપને આપ આતી હૈ, ઉસી તરહ વહ દશા ભી અપને આપ આતી હૈં. અપને કુછ કરના નહીં પડતા. નિદ્રા અપને આપ આતી હૈ. વિચાર બંદ કરના હોતા હૈં. ઈન્દ્રિયાઁ ઢીલી રખની હોતી હૈં. ઈસી તરહ શાંત, સંજ્ઞાશૂન્ય હોનેસે ભગવત્ કૃપા હોતી હૈં.'

બજરંગગઢ, ૨૬–૯–૬૩. ગુનાકે ફોટોગ્રાફરને ફોટુયેં પેશ કિયે ઉન પર શ્રી ગુરુદેવને લિખા– (૧) સંપર્ક એક સમય મિત્રકા કામ કરતા હૈં. (૨) કલા મશીનકા નામ નહીં પર સમયકા અંશ હૈં– જાને આવેં યા ન આવેં ફિર જીવનમેં (૩) ધૈર્ય ઔર

પુરુષાર્થ કભી નિષ્ફલ નહીં જાતા હૈં. (૪) ગરીબકો મત સતાઓ. ગરીબ રો દેવેગા. ગરીબકા માલિક સુન લેવેગા તો જડમૂલસે ખો દેવેગા.

(ગરીબ પ્રજાકો સતાને પર સરકારી નૌકરોંકો યહ કહા).

પ્રશ્ન :– ભગવન્ ! અપને માનવતાકા વ્યવહાર કરતે હૈ, લેકિન દૂસરે લોગ દુષ્ટ વ્યવહાર કરેં ઉસકે બદલેમેં તો ફિર ક્યા કરના ?

શ્રી ગુરુદેવ :– અપના આત્મ સંશોધન કરેં કિ હમ કહાઁ તક સત્ય હૈં. ક્યા હમારા વ્યવહાર સત્ય, સચ્ચા, માનવતાકા હૈં ? યદિ ઠીક હૈં તો ઉસે પૂર્ણતઃ ઠીક કરના હોગા. યદિ અપનેમેં ખામી હૈં તો અપન ભી જવાબ દેકર વૈસે હી બન જાઓ ૧૦૦ પ્રતિશત.

પ્રશ્ન :– જો સચ્ચે ઈન્સાન હૈ, ઉસકા જીવન કઠિન બન ગયા હૈ. ઉસકો ક્યા કરના ચાહિયે ? ઈતર લોગ ખરાબ હૈ ફિર ક્યા કરના ચાહિયે ?

શ્રી ગુરુદેવ :– હમ સચ્ચે માર્ગસે ચલ રહે હૈં, ઉસકા આત્મનિરિક્ષણ કરના ચાહિયે. નહીં હૈં તો ફિર ઉસે ઈશ્વર પ્રાર્થના કરના ચાહિયે. સફલતા મિલેગી. પ્રથમ હમેં ખુદ દેખના ચાહિયે કિ હમ ખુદ પૂર્ણ સત્ય હૈ ? હમારી સચ્ચાઇ સો ટકા હૈં ક્યા ? યદિ સચ્ચાઇ પૂરી નહીં હૈ તો હમ ભી સૌ ટકા બન જાના ચાહિયે...

કભી કભી હિંસાકો રોકનેકે લિયે હિંસાકા માર્ગ અપનાના પડતા હૈ. જૈસે કોઇ હમલા કરેં તો હિંસાકા પ્રતિશોધ કરતે હૈં. શ્રીરામ વ શ્રીકૃષ્ણને યુદ્ધ કિયા થા વહ વ્યક્તિગત સ્વાર્થકો લેકર નહીં કિયા થા. હિંસાકો નષ્ટ કરને કે લિયે કિયા થા. સમાજકા (વો) પ્રશ્ન થા.

૨–૧૦–૬૨. નૈનીતાલસે શ્રી ગુરુદેવને પત્રમેં લિખા કિ મૈં ૧૯ કો પુષ્કર પહુઁચૂઁગા. આજ યહાઁસે રાજકોટ જા રહા હૂઁ. શ્રી ગુરુદેવકી આજ્ઞાસે મૈં ૩–૧૦–૬૩ કો ડહાણૂસે નિકલ કર ૪ કો પુષ્કર પહુઁચી.

સમાચાર હૈં કિ શ્રી ગુરુદેવ ૧૦–૧૦–૬૩ રાજકોટ, વીરપુર પધારેંગે– દો ચાર દિનકે લિયે. ૧૪–૧૦–૬૩ કો માતુશ્રી વીરબાઈ મા મહિલા કોલેજ, રાજકોટ કા ભૂમિપૂજન શ્રી ગુરુદેવકી સન્નિધિમેં હોગા.

ભાનુભાઈ પોબારુ (રાજકોટવાલે) કી નોંધમેંસે :–

તા.૧૧–૧૦–૬૩, શ્રી સદ્ગુરુ સદન, રાજકોટ.

- ❖ જૈસે તેરે ઢોલ મંજીરા વૈસા મેરા ગીત. સાધુ હૈ નગાડા, જબ બજાઓ તબ બોલે.
- ❖ સંસારકે દુઃખસે જબ વ્યથિત હોઓગે તબ હી ભગવત્ સ્મરણ હોતા હૈં.
- ❖ અનન્યતા કૈસી હોની ચાહિયે ? "જન્મ કોટિ લગિ રગર હમારી" (ઔર) મેરા હી રામ, કૃષ્ણ બનતે હૈં.

- ❖ ગંગા ગયે ગંગદાસ, જમના ગયે જમનાદાસ। કુછ ન બને તો ભયે "બનાદાસ" ॥
- ❖ ઈન્દ્રકે ખજાનચી કુબેરકે પાસ નવ નિધિ હૈં. ઈનકે નિધિકા સૌકે ભાગ કા ઐશ્વર્ય પૃથ્વી પર હૈં.
- ❖ બિના કરે ગુજારા નહીં, જગમેં કિસીકા ઈજારા નહીં.
- ❖ હડિ કાઢનેમેં (ભટકનેમેં) મજા નહીં. ભગવત્ શરણાગતિમેં સજા નહીં. મંત્રજાપમેં કષ્ટ નહીં.
- ❖ જો ન ભજે ભગવાનકો તીનકો જગા નહીં મસાનકો.
- ❖ દર્શન કરના ભાઇ, તુમ મહંતાઈ ઠાટકા. દો પૈસેકી ટોપી, ઘોડા, ઓઢા દુશાલા સાઠકા। શનૈ–શનૈમેં તૂમકો ચૂસુ, જૈસે ખટમલ ખાટકા ॥
- ❖ ઈષ્ટ ચિત્રકો જો કેવલ ચિત્ર માનતા હૈં, ઈસકે ચિત્તસે જડતા કભી ન જાયેગી.
- ❖ કંઠી તો આત્મ સમ્બન્ધ હૈં. તુલસીકે દ્વારા તુમને અપના કંઠ ભગવાનકો અર્પણ કિયા હૈં. "એવમ્ વિચાર્ય મનસા નિત્ય સમ્બન્ધ આત્મનઃ"
- ❖ ચિદાનંદમય દેહ તુમ્હારી, હમારી પંચભૂતકી રહી વિકારી.
- ❖ જબ શાન્તિ પ્રકાશ કરે હિય આય। ચરાચર રામકો રુપ નિહારે.
- ❖ બિના યથારથ કથનકે, હોવે નહીં વિચાર।
  બનાદાસ યાતે કછુક, કીન્હોં કટુ વ્યવહાર ॥
- ❖ અપને પગકી જરત ન દેખ, દૂસરેકે શિર પર આગ જરત હૈં.
- ❖ તિલકા તાડ બનાના અચ્છા નહીં.
- ❖ કાંચકે બદલેમેં હીરા ચોરતે હો, હાટકે ગુરુ બાટકે ચેલા, સબેરા મુંડા શામકો અકેલા.
- ❖ છોટી છોટી ભૂલ મહાન દોષમેં પરિણમતે હૈં.
- ❖ જીવનમેં અનીતિ, અનધિકાર ચેષ્ટા– ચોરી હૈં.
- ❖ અધિકાર ચેષ્ટા માનવતા હૈં, માનવકો દુઃખ દેના દાનવકા કામ હૈં.
- ❖ કબીરજીકી ઝોંપડી ગલકટોંકે પાસ। કરેગા સો ભરેગા, તુમ ક્યું ફિરો ઉદાસ ॥
- ❖ ભગવાનને મયુરપંખ અપનાયા હૈ, ઈસલિયે મયુરકા નામ "મોર"(=મેરા) હુઆ. ..લછિમન દેખહુ મોરગન (=મેરા ભક્ત સમૂહ)નાચે...
- ❖ શુષ્ક જ્ઞાન હોવે તો ગરજતા હૈ. ભજન છૂટા ભક્તિ છૂટી. ભક્તિહીન ગ્યાન કુયોગ હૈં.

સાધુ ન હોતે જગતમેં, રોતે ફિરતે આપ। ધર્મ ન સુનતે કાનસે, બઢતે રહતે પાપ ॥
કહે બના બનાદાસ, સંતપદ અવરાધૂ। રસા રસાતલ જાત, જગતમેં હોત ન સાધૂ ॥

❖ હે પ્રભુ ! યદિ આપ જીવોંકે દોષોં પર ધ્યાન દેંગે તો નિસ્તાર કહાં ?

❖ ઈષ્ટકી ઓર ભાવકી દઢતા–સાક્ષાત્કાર સોપાન હૈં. બ્રહ્માકાર વૃત્તિ હોવેં–તો બેડા પાર હૈં.

❖ બોલ–ચાલ બંદ હૈં, મૌનમેં આનન્દ હૈં. (એકભાઈકો)

જજમાન મેરા એક હૈં, કૌશલ્યાકા છોટા ।
જિસને મુઝે દિયા હૈં, એક કમંડલ એક લોટા ॥

❖ યહાઁ પર આપ કુછ પ્રાપ્ત કરનેકો આયે હો– તો ભગવાન કે કૃપાપાત્ર બનના પડેગા. યદિ પાત્ર ન બનો તો નહીં, પરન્તુ અપાત્ર તો મત બનો. કારણ કિ અપાત્રકો નરક મિલતા હૈં. કામ–ક્રોધ–લોભ યે નરકકે દ્વાર હૈં.

"તાત તીનિ અતિ પ્રબલ ખલ કામ ક્રોધ અરુ લોભ"– ઈનકા તત્કાલ ત્યાગ કરો.

આત્મઘાત ન કરો

જીવન સંઘર્ષમય હૈં, ઈસકા સામના કરના ચાહિયે. કાર્પણ્યદોષકા આશ્રય કરકે જીવનકા અંત કર દેના કાયરતા હૈ. દુઃખકે પીછે સુખ, દિનકે પીછે રાત્રિ અવશ્ય હે હી.

અપમાન–અવહેલના બતાતા હૈં કિ માન ક્યા હૈં ? માન–અપમાનસે ડરના નહીં ચાહિયે. પહલે માતાયે આત્મઘાત કરતી થી. અબ પુરુષ ભી આત્મઘાતકો ઉતારુ હો જાતે હૈં. જીવનકો સમઝે હમ.

ગરીબોંકી સ્વાર્થરહિત સેવા હી સેવા હૈ. ભગવન્નામ ઉચ્ચારણ–ભજન, યહ ભી સેવા હૈ. યદિ દોનોં એકસાથ હોવે તો ઉત્તમ, દુગુના ફલ મિલતા હૈં.

સ્થૂલ ક્રિયા (હલન–ચલન) બંદ કરકે નિષ્ક્રિયતાસે અપને શ્વાસોચ્છવાસકો દેખના ઔર સાથમેં સ્મરણ કરના– એક હી જગહ પર બૈઠકર કરના.

અન્ય મહાત્માઓંકી બાત છોડો, વહ યોગ્ય હૈં. મેરે વાસ્તે તો પુજ્ય શ્રીપતિતપાવન ભગવાનને આજ્ઞા દી હૈં કિ માતાઓંસે એકાન્તમેં ભાષણ નહીં કરના યતિધર્મ હૈં. પુરાણેં આજ ગલ્પ જૈસા ભલે લગતા હો, લેકિન જબ પ્રત્યક્ષ હોગા તબ સત્ય સમઝમેં આ જાયગા.

ઉપચાર :– (૧) સર્પગંધા લો બ્લડ પ્રેસરમેં, ગાંડા માટે પણ સારી છે. (૨) વાસાવલેહ (અરડુસીનો રસ) દિવસમાં ૩ વખત વા ૬ વખત આપવાથી શ્વાસ મટે છે. દહીં, ચાવલ દેના નહીં. શ્વાસ ખૂબ ઉપડે ત્યારે આદૂના ગરમ રસમાં સરખે ભાગે મધ મિલાકર દેદો. શ્વાસ બૈઠ જાયગા યા વમન હો જાયગી.

સમ સમધિ દેખે હમ આજૂ = નામ સમત્વ (૧) અવધ– મિથિલા (૨)

રામ–સીતા (૩) લક્ષ્મણ–ઉર્મિલા (૪) ભરત–માંડવી (૫) શત્રુઘ્ન– શ્રુતિકીર્તિ (૬) દશરથ–શિરધ્વજ (૭) સુનૈના– કૌશલ્યા.

ક્લૈબ્યં મા સ્મ ગમઃ પાર્થ, નૈતત્ત્વય્યુપપદ્યતે. = નિર્બલતાકો, અધૈર્યકો મત આને દો. સહનશીલતા, લજ્જા, શીલરક્ષા યે સબ મતાઓં કે આભૂષણ હૈં.

"સુન સુન પુતલી કરમકી બાત; રાની થી વે ચેરી હુઇ," ચેરી થી વો રાની હુઇ. પુરુષાર્થ અવશ્ય કરો. જો મિલે ઉસમેં સંતોષ રખો. આધ્યાત્મિક વિષયમેં ભગવત્ પ્રેરણા પ્રાપ્ત હોતી હૈં.

ઉપાંશુ રીતિસે નામ જપ કરો. વૈખરીવાણી જાપકે પશ્ચાત્ ઉપાંશુ જાપ હોતા હૈં જબ મન સ્થિર ન રહેં તબ જીહ્વાસે (વૈખરીવાણીસે) જાપ ઉત્તમ હૈં. મન સ્થિર ન હોવે જબ તક "રામ રામેતિ ગર્જનમ્" (= જીહ્વાસે– વાણીસે જાપ) ચાલુ રખના.

દીવાલીકા અર્થ હૈં– દેનેવાલી. સાધુ ઉકરડા (કચરેકા ઢેર) હૈં. ઈસલિયે ફાલતુ ઔર નિક્કમી ચીજેં મુઝે દે દો. અપને દોષકો છિપાના નહીં. દોષોંકો નિકાલનેકા પ્રયત્ન કરો. ઈસલિયે મુઝે દે દો. ગુસ્સા–ક્રોધ દોષ હૈં. એકબાર દે દિયા ફિર વાપિસ નહીં લિયા જાતા.

દીપાવલીકે દિનોમેં દીપક જલાતે હો ઐસે હી જીવકે (અપને) અંતઃકરણમેંસે મોહકા અંધકાર દૂર કરનેકે લિયે જ્ઞાન–ભક્તિરુપ દીપક પ્રગટાઓ. મોહ યાની ઉલટા મમત્વ. તમોગુણ અંધકાર હૈં.

મધુર વચન ક્રોધ કો શાન્ત કરનેકે લિયે પ્રમુખ સાધન હૈં.

તુલસી અપને પતિ ન કહઁ તિય પૂજત હૈં મીત ।
સુફલ મનોરથ કામના, તુલસી પ્રેમ (પુનીત) પ્રતીત ।।
સાંઈ કે દરબારમેં જઈયોં સમ ઉપાય ।
સાંઈ તહાઁ ન બેઠિયો જહાઁ કો દેરા ઉઠાય ।।
ગરજ પરે કછુ ઔર હૈ, ગરજ સરે કછુ ઔર ।
તુલસી ભાઁવરકે પરત, નદી સીરાવત મૌર ।।
ભાંગ તમાખૂ ધતુરા (કા નશા) ઉતર જાત પરભાત ।
પ્રેમ ખમીર ના મિટે, ચઢી રહે દિનરાત ।।
અભી હલાહલ મદ ભરે શ્વેત શ્યામ રતનાર ।
જીયે મરે જૂક જૂક પરે, જેહિ ચિંતવે ઈકબાર ।।

રામ અભિરામ તો હૈં હી, ધ્યાન કરકે દેખો ! પીછે પૂછના કુછ ! બ્રહ્મસુખ પરાભક્તિસે પ્રાપ્ત હૈં. અવ્યક્તકો વ્યક્ત કરનેકો સ્વાધ્યાય સરલ સાધન હૈં. કર્મ કભી અત્યર્થ નહીં હોતે. જીવકા કલ્યાણ ભગવત્ કર્મોમેં હૈં.

અભય

મુઝે ખાઁસી ભલે આઇ– જગતમેં ન આવે; સર્વે ભવન્તુ સુખિનઃ સર્વે સન્તુ નિરામયાઃ.... પ્રાણીમાત્ર સુખ ચાહતા હૈ, લેકિન મિલતા નહીં હૈં. કારણ કિ હમારા હૃદય સંસ્કારવશાત્ ભયભીત રહતા હૈં. આશંકાયે રહતી હૈં– મનમેં. આશંકા અસફલતાકી ચાબી હૈં. તો, સુખ કહાઁ હૈ? દૈવી સંપત્તિકે પરિણામમેં સુખ હૈં. ભગવાનને ગીતાજીકે ૧૬ વે અધ્યાયમેં દૈવી સંપત્તિકે ૨૬ ગુણ બતલાયે હૈં. ઈનમેં પ્રથમ હી અભય = નિર્ભિકતા હૈં.

અભય પ્રથમ ક્યોં ? કિસ લિયે ? ઈસીલિયે કિ સત્ય, અહિંસા, અસ્તેયકા આચરણ ભયભિત પુરુષ કર નહીં સકતા હૈં. અતઃ પ્રથમ અભય બનનેસે સર્વ ગુણોંકા આચરણ હો સકતા હૈં.

અબ, અભય પ્રાપ્ત કરનેકા સાધન ક્યા હૈ ? અભય બનનેકે લિયે રક્ષકકી જરુરત હૈં. ઉદાહરણ– બાલક જબ માતાકે સાથ હોતા હૈ તબ બિલકુલ નિર્ભય હૈં. કુત્તા અપને માલિકકે સાથ જાતા હૈં તબ નિર્ભય હૈં. સ્ત્રી અંધેરેમેં અકેલી જાનેકો સંકોચ મહસૂસ કરતી હૈં, જબ સાથી સાથમેં હો તબ નિર્ભિક હૈં.

ઈસ પ્રકાર અભયકે લિયે રક્ષકકી આવશ્યકતા હૈં. રક્ષક દો પ્રકારકે હોતે હૈં– (૧) સંયોગ રક્ષક ઔર (૨) નિત્ય સમ્બન્ધ રક્ષક. સંયોગકે બાદ વિયોગ જબ હોતા હૈ તબ અભય ટૂટ જાતા હૈ, નિર્ભિકતા રહતી નહીં હૈં, ઔર ભયસ્થિતિ શુરુ હો જાતી હૈં. સ્વાર્થકે અભાવમેં અર્થાત્ જબ રક્ષકકા સ્વાર્થ સિદ્ધ નહીં હોતા હૈ તબ રક્ષક ભક્ષક ભી બન જાતા હૈં. યે હૈ સંયોગ રક્ષક.

અબ, સોચના ચાહિયે કિ સચ્ચા રક્ષક કૌન બન સકતા હૈ ? જો રક્ષાધર્મકો બરાબર જાનતા હૈ વહી. યાની (૧) રક્ષ્યકી રક્ષા કરનેકી જિસકી પ્રતિજ્ઞા હો, (૨) રક્ષા કરનેમેં સર્વથા સમર્થ હો ઔર (૩) રક્ષા કરનેકે લિયે નિત્ય સમ્બન્ધીકે રુપમેં સદા–સર્વદા ઉપસ્થિત રહતા હો. જિનમેં યે તીન ગુણ હોવે વહી નિત્ય સમ્બન્ધી રક્ષક બન સકતા હૈ. યે તીનોં વિષયક ગુણ ભગવાંન શ્રી રામજીમેં પ્રત્યક્ષ હૈં. જન્મકે પહલે, મધ્યમેં, જીવનકાલમેં, ઔર અન્તમેં પરલોકમેં રક્ષા કરતે હૈં.– પ્રણતકી રક્ષા કરનેકી તો ઉનકી પ્રતિજ્ઞા હૈ–

સકૃદેવ પ્રપન્નાય, તવાસ્મીતિ ચ યાચતે ।
અભયં સર્વ ભૂતેભ્યો, દદામ્યેતદ્, વ્રતં મમ ॥

ઐસે ભગવાનકો રક્ષક બનાના ચાહિયે, તો હી વાસ્તવમેં હમ નિર્ભય બન સકતે હૈં. પરન્તુ ભગવાનકો રક્ષક કૈસે બનાયા જાય ? હમને ભગવાનકો દેખે નહીં હૈં. સુના હૈ માત્ર કિ પ્રણતરક્ષાકી ઉસને પ્રતિજ્ઞા કી હૈ, ઔર વેદ, શાસ્ત્ર, સંતો–ભક્તોંને ભી હમકો કહા હૈં કિ ભગવાન સત્યપ્રતિજ્ઞ હૈં. ઉનકી બાની અસત્ય હો હી નહીં સકતી ઐસા દઢ વિશ્વાસ હોના ચાહિયે. ઐસા વિશ્વાસ વિભીષણકો થા.

રાવણસે અપમાનિત હોકર વિભીષણ લંકાસે ભગવાન શ્રીરામકે પાસ શરણાગતિભાવકે સાથ અભયપ્રાપ્તિકી ઈચ્છાસે આયે. રાક્ષસ વેષ થા, સુગ્રીવકે પાસ લાયે ગયે. ભગવાનકે પાસ લે ગયે. સચિવોંકે સાથ રામજીને પરામર્શ કિયા. અપના–અપના અભિપ્રાય બતાનેકે લિયે ભગવાનને સબકો પૂછા. સુગ્રીવને કહા કિ રાજનીતિ કહતી હૈં કિ બંદી બના લેના. ઈસ સમય ભગવાનને કહા કિ રાજનીતિ તો ઠીક હૈં પરન્તુ શરણાગતભયહારી કી મેરી પ્રતિજ્ઞા હૈ.

જો સભીત આવા શરણાઈ । રખિહૌં તાહી પ્રાણકી નાઁઈ ॥

વિભીષણ આયે ઔર પ્રથમ દર્શનકે સમય હી બોલે કિ "નિશિચર વંશ જનમ સુરત્રાતા, નાથ દશાનન કર મૈં ભ્રાતા." જબકિ આપકી તો પ્રતિજ્ઞા હૈં કિ " નિશિચરહીન કરૌં મહિ..." આપ સુરત્રાતા હૈં, મૈં સુરભ્રાતા હૂઁ. મૈં દશાનન કા ભાઈ જો આપકી પત્નીકો ચોરી કર લે ગયા હૈં, અતઃ મૈં આપકે વૈરીકા ભાઈ હૂઁ!! મેરા દેહ તામસ હૈં આપકા ચિદામય હૈં. મૈં તમોગુણી હૂઁ, આપ પ્રકાશમય, શુદ્ધ, સત્ત્વગુણસ્વરુપ હૈં. ફિર ભી આપકા યશ, પ્રતિજ્ઞા, સુનકર આપકે શરણ આયા હૂઁ, અભય પ્રાપ્ત કરનેકો આયા હૂઁ, મેરી રક્ષા કરો પ્રભુ !

ભગવાનને અપની પ્રતિજ્ઞાકા પાલન કિયા. ભગવાન સત્યસંધ પ્રતિજ્ઞ હૈં. વિભીષણકી ઓર રાવણને પ્રચંડશક્તિકા પ્રહાર કિયા, પ્રભુને સમઝા– વિભીષણકે લિયે અવશ્ય પ્રાણઘાતક હૈં. તુરન્ત અપના રક્ષક પ્રતિજ્ઞાકા પ્રણ યાદ કર– "તુરન્ત વિભીષણ પાછે મેલા, સન્મુખ રામ સહેઉ સો સેલા."

રક્ષક કરો તો ઐસે પ્રભુકો રક્ષક બનાઓ. ભગવાન રક્ષક હોંગે તો અભય નિશ્ચિત્ આયેગા, નિશ્ચિત્ અભય બનોગે. ભલે હમને ભગવાનકો નહીં દેખે હૈં, ફિર ભી ભગવત્ શરણાગતિ સ્વીકાર કરોગે તો અપને આપ રક્ષક મિલેંગે. યહ તો ઉનકી પ્રતિજ્ઞા હૈં– હમ યહ ન ભૂલ જાય. વિશ્વાસસે નામસ્મરણ કરો. ભગવત્ પ્રાપ્તિ કે લિયે ઉનકે વાચક–નામકા સ્મરણ કરો. વાચ્ય–વાચકકે અભેદ સમ્બન્ધસે વહ અવશ્ય પ્રાપ્ત હોતે હૈં. "ઈશ્વર પ્રણિધાનત્વાત". (પાતાંજલી) અભયકે લિયે યહ શ્રેષ્ઠ ઉપાય હૈં, દૂસરા કોઈ ઉપાય નહીં હૈં. અસ્તુ. (પોબારુજી કી નોંધ સમાપ્ત)

વીરપુર, ૧૨–૧૦–૬૩. (ચંદનબેન જોબનપુત્રાકા નોટ કિયા હુઆ) શ્રી ગુરુદેવ :– (૧) જિનકો ભગવાનમેં વિશ્વાસ હૈ ઉનકી વિજય હોગી. ક્યોંકિ ભગવાન કર્તુમ, અકર્તુમ, અન્યથા કર્તુમ સર્વ શક્તિમાન હૈં હી. (૨) હમને તો બહુતોંકો મૃત્યુસે બચતે હુએ દેખા હૈ. (૩) દુઃખ ન હોવેં તો દીનબંધુ કૌન કહેંગે ? ભક્તોંકે લિયે ભગવાન હૈં. હૃદયપૂર્વક સર્વસમર્પણ હોના ચાહિયે. (૪) સહનશીલતા ઔર ઉદારતાસે કામ લો. જિસને સહન કિયા હૈં ઉસને પ્રાપ્ત કિયા હૈં. જિસમેં પુરુષાર્થ હૈં વહ ભગવાનકો નિશ્ચિત્ લા સકતા હૈ– જૈસે પ્રહ્લાદજીને સ્તંભમેંસે પ્રકટ કિયે. (૫) કિસીને શ્રી ગુરુદેવકો આરામ કરનેકો કહા– તો શ્રી ગુરુદેવને કહા કિ ભગવાન

ઐસા કભી ન કરેં કિ મુઝે આરામ મિલે. (૭) ભગવાન ચૌકસ સુનતે હૈં, સુનાનેવાલા ચાહિયે. (૮) ઈતના ઘનિષ્ઠ સંબંધ હોના ચાહિયે. જબ તક ભગવાન નહીં આતે હૈં તબ તક હમારેમેં અહં હોતા હૈ. (૯) અવિવેકપૂર્ણ વર્તન હોતા હૈ ઉનકા ક્યા હાલ હોતા હૈ વહ દ્રૌપદીકો દેખો.

રાજકોટ, ૧૩–૧૦–૬૩. (૧) પદસે મના હો સકતી હૈં, સેવાસે નહીં. (૨) દીક્ષા લેનેમેં જિતની તત્પરતા હોતી હૈ, ઉતની નિયમપાલન કરનેમેં નહીં હોતી હૈં. યહી આશ્ચર્ય! (૩) મંત્રજાપ અનુષ્ઠાન હૈં. મંત્રાર્થ હમેશા યાદ રખો. મંત્રજાપ ભગવાન કી બતાઈ હુઈ ભક્તિ હૈ–

મંત્રજાપ મમ દ્રઢ વિશ્વાસા । પંચમ ભજન સો વેદ પ્રકાસા ॥

(૪) મૈં આપકે લિયે સબકુછ કરનેકો તૈયાર હૂઁ, વિશ્વાસ રખો.

૧૭–૧૦–૬૩, દીપાવલી, રાજકોટ– પ્રાણીમાત્ર સુખ ચાહતા હૈં. સુખ હૈ વાસ્તવમેં દૈવી સંપત્તિકે પરિણામમેં. વસ્તુતઃ આજકા મનુષ્ય પહલેસે કઈ ગુના અધિક સંપન્ન હૈં. વિજ્ઞાન કે આવિષ્કાર, શિક્ષા, મનોરંજનકે ક્ષેત્રમેં; ઉદ્યોગ ધંધે આદિ સર્વ ક્ષેત્રમેં પ્રસંશનીય ઉન્નતિ હુઇ હૈ. આજ વિશ્વકે લોગ એક–દૂસરેકે ઈતને નિકટ આ ગયે હૈં જૈસે કિ એક હી પરિવારકે સભ્ય હો.

પરંતુ બહુ સંખ્યક લોગોંકા અન્તઃકરણ ભયભીત હૈં. સમાજમેં કલહ, ઈર્ષા, નાના પ્રકારકે સંઘર્ષ જ્યાદા દિખાઈ દેતે હૈં. વાતાવરણ આશંકા કો તથા ભયકો સુચિત કરતા હૈં. ઈસીલિયે નિતાન્ત આવશ્યકતા હૈં કિ મનુષ્યોંકી વૃત્તિયોંકો પરિમાર્જિત કિયા જાયઁ. શુદ્ધ અર્થાત્ દિવ્ય બનાયા જાયે. માનવજીવનકો ઉદાર વ ઉંચી દ્રષ્ટિકે સાથ દેખા જાયેં. માનવતાકે લિયે પ્રેમ વ નિષ્ઠા જગાયે જાયેં.

રામરાજ્યમેં દશ જાતિકે સભ્ય વોટ(મત) દેનેવાલે થે–

ગનિ ગરીબ ગ્રામ નર નાગર । પંડિત મૂર્ખ મલીન ઉજાગર ॥

સુકબિ કુકબિ નિજ મતિ અનુસારી....।

ઉત્તમ પરમાર્થ વહ હૈ જો અપને સ્વાર્થકા ત્યાગ કરકે કરેં.

અપને સ્વાર્થકે લિયે દૂસરેકે સ્વાર્થકી હાનિ ન હોવેં, આજ યહ દિવાલી કી ભેંટ મુઝે દે દો.

કાલી ચૌદશ યાની ક્યા ? હમારી ચૌદહ ઈન્દ્રિયોંકો શુભકર્મમેં લગાવે. નહીં તો, પરિણામમેં નરક ચૌદશ તો હૈં હી !! લક્ષ્મીજીકા દુરુપયોગ યાની નર્કમેં જાનેકા કામ.

પરમધન–રામનામકી પૂજા (શ્રી પોબારુજીકી નોંધમેં સે)

આજ ધનતેરસ હૈં. કુબેરકી પૂજા હોતી હૈં. કુબેર યક્ષ હૈં. પરમધન રામ નામ હૈં. આરામ હૈ રામકે પાયનમેં. ઈસલિયે પરમધન રામનામકી પૂજા આજ કરની ચાહિયે. સચ્ચી સંપતિ–ધન ચાહતે હૈં તો રામનામકા પૂજન કરો. "ૐ ભગવતે

રામચન્દ્રાય નમઃ ૐ રામ''.

નામ સંકીર્તન યસ્ય સર્વ પાપ પ્રણાશનમ્ ।
પ્રણામો દુઃખશમનસ્તં નમામિ હરિં પરમ્ ।।

ભગવાન્‌કે ચરણકમલમેં લક્ષ્મીજી હૈં, સેવા–ધ્યાનસે મિલતી હૈ, મુક્તિ ભી મિલતી હૈ. ભગવાનકે ચરણમેં ધ્વજ, કુલીશ, અંકુશ હૈ. ભગવદ્ શ્રીચરણરજસે અજ્ઞાનકા નાશ, શ્રીચરણ દર્શનસે પાપકા નાશ, ભગવદ્ ચરણ ધ્યાનસે લોભકા નાશ, કટિકે ધ્યાનસે કામકા નાશ, ગરદનકે ધ્યાનસે ક્રોધકા નાશ, જાંઘ કે ધ્યાનસે સર્વરોગ નાશ; નાભિકે ધ્યાનસે વિઘ્નનાશ, સંસ્કારકા નાશ, બાહુસે ભયકા નાશ; મુખદર્શન–મુક્તિ સાધન ચરણકે ધ્વજ, કુલીશ, અંકુશ– તીનોંકે ધ્યાનસે દૈવી સંપત્તિ પ્રાપ્ત હોતી હૈ.

રોગકે ઉત્પન્નકે સમય ડોકટરકા નહીં– ધૈર્યકા આશ્રય લેના. બચનકા ચાકુ કામ ન કરે તો લોહેકાં ચાકુ કરેગા ક્યા ?

બૈઠે બૈઠે પગનપે આ ગયા હૈ સૂઝન ।
તુમ સબ બૈઠ–બૈઠ કરો ચોપડા પૂજન ।।

ધનતેરશ – લક્ષ્મીપૂજન

શ્રી ગુરુદેવ :– ત્રયોદશીકે મધ્યકાલ ૮ (આઠ) દંડમેં જબ તેરશ (ત્રયોદશી, બૈઠે તબ– કુમકુમકો કેસર કે પાનીમેં ભીંજાઓ. એક સુંદર કાગજ પર બીજમંત્ર સહિત શ્રીમંત્રરાજ લિખના ચાહિયે. બીજ મંત્ર કે મધ્યમેં શ્રીબીજ લિખે. ''રાઁ શ્રીં હ્રીં ક્લીં ભગવતે રામચન્દ્રાય નમઃ''– યે પૂરા મંત્ર હૈ ધનતેરશકા. પશ્ચાત્ વિધિવત્ ષોડ્શોપચાર પૂજન કરે. સંધ્યાકાલમેં પૂજન કરે– શ્રી મંત્રરાજકા. શ્રી મંત્રરાજ ઈસ પ્રકાર લિખે :– રાઁ શ્રીં રામાય નમઃ ।

(બીજમંત્રકે મધ્યમેં શ્રીં બીજ પૂજન કરને કે લિયે– એક કાગજ પર લિખના)

શ્રી ગુરુદેવને કોઈ અમુક નિશ્ચિત્ ષોડ્શોપચાર પૂજનકી બાત નહીં કી થી, ફિર ભી પાઠકોં કી સુગમતા કે લિયે યહાઁ પર એક ષોડ્શોપચાર વિધિ બતાઈ ગઈ હૈ :–

સ્વસ્તિ વાચન :–

ૐ ભદ્રં કર્ણેભિઃ શ્રૃણયામ્ દેવાઃ. ભદ્રં પશ્યેમાક્ષભિઃ યજત્રાઃ. સ્થિરૈઃ અંગૈઃ તુષ્ટુવાસ્તૂભિઃ. વ્યશેમ દેવહિતમ્ યદાયુઃ. સ્વસ્તિ નઃ ઈન્દ્રઃ વૃદ્ધશ્રવાઃ. સ્વસ્તિ નઃ પૂષા વિશ્વવેદાઃ. સ્વસ્તિ નઃ તાર્ક્ષ્યઃ અરિષ્ટનેમિઃ. સ્વસ્તિ નઃ બૃહસ્પતિઃ દધાતુ. ૐ શાન્તિઃ શાન્તિઃ શાન્તિઃ.

ૐ અપવિત્રઃ પવિત્રો વા સર્વાવસ્થાં ગતોऽપિ વા ।
યઃ સ્મરેત્ પુંડરીકાક્ષં સ બાહ્યાભ્યન્તરઃ શુચિ ।।

સંકલ્પ :–

"ॐ રામાય નમઃ । ॐ શ્રીરામચંદ્રાય નમઃ । ॐ શ્રીરામભદ્રાય નમઃ ।

"અદ્ય બ્રહ્મણોऽહ્નિ દ્વિતીયપરાર્ધે શ્રીશ્વેતવારાહકલ્પે વૈવસ્વત મન્વન્તરેऽષ્ટાવિંશતિતમે કલિયુગે કલિપ્રથમ ચરણે બૌદ્ધાવતારે ભૂર્લોકે જમ્બુદ્વીપે ભરતખંડે......ભારતવર્ષે......ક્ષેત્રે,........નગરે/ગ્રામે, ...સંવત્સરે,........માસે,...... પક્ષે,........તિથૌ,.......વાસરે,........ગોત્રઃ,.........(અટક),..........નામેऽમ્, પ્રાતઃ/ મધ્યાહ્ને / સાયં, સર્વ કર્મસુ શુદ્ધયર્થં શ્રુતિસ્મૃતિ પુરાણોક્ત ફલ પ્રાપ્ત્યર્થે દીર્ઘાયુરારોગ્ય–પુત્ર–પૌત્ર–ધન–ધાન્યાદિ સમૃદ્ધ્યર્થં જ્ઞાતાજ્ઞાત કાયિક વાચિક માનસિક સકલ પાપ નિવૃત્તિપૂર્વકં સ્થિર લક્ષ્મી પ્રાપ્ત્યર્થે શ્રીમહાલક્ષ્મી દેવ્યાઃ પ્રસન્નાર્થં લક્ષ્મીપૂજનં કરિષ્યે." ઐસા સંકલ્પ કરકે હાથમેં રખા હુઆ જલ–પુષ્પ જમીન પર છોડ દે.

ન્યાસ :–

કરન્યાસ :– ॐ અંગુષ્ઠાભ્યાં નમઃ । ॐ તર્જનીભ્યાં નમઃ । ॐ અનામિકાભ્યાં નમઃ । ॐ કનિષ્ઠકાભ્યાં નમઃ । ॐ કરતલકરપૃષ્ઠાભ્યાં નમઃ ।

હૃદયાદિ ન્યાસ :– ॐ હૃદયાય નમઃ । ॐ શિરસે સ્વાહા । ॐ શિખાયૈ ાષટ્ । ॐ કવચાય હુમ્ । ॐ નેત્રાય વૌષટ્ । ॐ અસ્રાય ફટ્ ।

ધ્યાન :–

યા સા પદ્માસનાસ્થા વિપુલકટિતટી પદ્માપત્રાયતાક્ષી,
ગમ્ભીરાવર્તનાભિસ્તનભરનમિતા શુભ્ર વસ્ત્રોત્તરીયા ।
લક્ષ્મીર્દિવ્યૈર્ગજેન્દ્રૈ મણિગણખચિતૈઃ સ્નાપિતા હેમકુમ્ભૈઃ,
નિત્યં સા પદ્મહસ્તા મમ વસતુ ગૃહે સર્વ માંગલ્યયુક્તા ॥

ॐ શ્રી મહાલક્ષ્મ્યૈ નમઃ । લક્ષ્મીજીકો પુષ્પ અર્પણ કરે.

આવાહ્નમ્ :– હાથમેં પુષ્પ રખકર–

ॐ હિરણ્યવર્ણાં હરિણીં સુવર્ણરજતસ્ત્રજામ્ ।
ચન્દ્રાં હિરણ્યમયીં લક્ષ્મીં જાતવેદો મ ऽઆવહ ॥ ૧ ॥

ॐ શ્રીમહાલક્ષ્મ્યૈ નમઃ । હાથમેં રખે પુષ્પ અર્પણ કરે.

આસનમ્ :–

તાં મ ऽઆવહ જાતવેદો લક્ષ્મીમનપગામિનીમ્ ।
યસ્યાં હિરણ્યં વિન્દેયં ગામશ્વં પુરુષાનહમ્ ॥ ૨ ॥

ॐ શ્રીમહાલક્ષ્મ્યૈ નમઃ । આસનમ્ સમર્પયામિ....કમલ આદિ પુષ્પ અર્પણ કરે.

પાદ્યમ્ :—

અશ્વપૂર્વાં રથમધ્યાં હસ્તિનાદપ્રબોધિનીમ્ ।
શ્રિયં દેવીમુપહ્વયે શ્રીર્મા દેવી જુષતામ્ ॥ ૩ ॥

ૐ શ્રીમહાલક્ષ્મ્યૈ નમઃ । પાદ્યમ્ સમર્પયામિ. ઈસ મંત્રસે ચંદન, પુષ્પ, જલ અર્પણ કરે.

અર્ધ્યમ્ :—

કાં સોસ્મિતાં હિરણ્યપ્રાકારામાર્દ્રાં જ્વલન્તીં તૃપ્તાં તર્પયન્તીમ્ ।
પદ્મે સ્થિતાં પદ્મવર્ણાં તામિહોપહ્વયે શ્રિયમ્ ॥ ૪ ॥

ૐ શ્રીમહાલક્ષ્મ્યૈ નમઃ । હસ્તયોઃ અર્ધ્યં સમર્પયામિ ઈસ મંત્રસે અષ્ટગંધ મિશ્રિત જલ શ્રી લક્ષ્મીજીકે હાથમેં અર્પણ કરે. (ચંદન, અબીલ, ગુલાક, કંકુ આદિ)

આચમનિયમ્ :—

ચન્દ્રાં પ્રભાસાં યશસા જ્વલન્તીં શ્રિયં લોકે દેવેજુષ્ટામુદારામ્ ।
તાં પદ્મનેમિં શરણમં પ્રપદ્યે ઽલક્ષ્મીર્મે નશ્યતાં ત્વાં વૃણોમિ ॥ ૫ ॥

ૐ શ્રીમહાલક્ષ્મ્યૈ નમઃ । આચમનીમ્ જલં સમર્પયામિ. ઈસ મંત્રસે આચમનીસે જલ ચઢાવે.

સ્નાનમ્ :—

આદિત્યવર્ણે તપસોઽધિજાતો વનસ્પતિસ્તવ વૃક્ષોઽથ બિલ્વઃ ।
તસ્ય ફલાનિ તપસા નુદન્તુ માયાન્તરા યાશ્ચ બાહ્યા ઽઅલક્ષ્મીઃ ॥ ૬ ॥

ૐ શ્રીમહાલક્ષ્મ્યૈ નમઃ । સ્નાનમ્ સમર્પયામિ. ઈસ મંત્રસે જલ ચઢાના.

પંચામૃતમ્ :—

ઉપૈતુ માં દેવસખઃ કીર્તિશ્ચ મણિના સહ ।
પ્રાદુર્ભૂતોઽસ્મિ રાષ્ટ્રઽસ્મિન્ કીર્તિમૃદ્ધિં દદાતુ મે ॥ ૭ ॥

ૐ શ્રીમહાલક્ષ્મ્યૈ નમઃ । ~~ઉપવસ્ત્ર સમર્પ~~યામિ. ઈસ મંત્રસે નાડાકા ટુકડા યા વસ્ત્ર માતાજીકો ચઢાવેં. પંચામૃતમ્ સમર્પયામિ

વસ્ત્રમ્ :—

ક્ષુત્પિપાસામલાં જયેષ્ઠામલક્ષ્મીં નાશયામ્યહમ્ ।
અભૂતિમસમૃદ્ધિં ચ સર્વાં નિર્ણુદ મે ગૃહાત્ ॥ ૮ ॥

ૐ શ્રીમહાલક્ષ્મ્યૈ નમઃ । ઉપવસ્ત્ર સમર્પયામિ— ઈસ મંત્રસે નાડાકા ટૂકડા યા ચોલી ચઢાવેં.

ગન્ધમ્ :—

ગન્ધદ્વારાં દુરાધર્ષાં નિત્યપુષ્ટાં કરીષિણીમ્ ।
ઈશ્વરીં સર્વભૂતાનાં તામિહોપહ્વયે શ્રિયમ્ ॥ ૯ ॥

ॐ શ્રીમહાલક્ષ્મ્યૈ નમઃ । ગન્ધમ્ સમર્પયામિ. ઈસ મંત્રસે ચંદન, અબીર, ગુલાલ, કુમકુમ– એક કે બાદ એક ચઢાવેં.

અક્ષતામ્ :–

મનસઃ કામમાકૂતિં વાચઃ સત્યમશીમહિ ।

પશૂનાં રુપમન્નસ્ય મયિ શ્રીઃ શ્રયતાં યશઃ ।। ૧૦ ।।

ॐ શ્રીમહાલક્ષ્મ્યૈ નમઃ । સૌભાગ્ય દ્રવ્યમ્ સમર્પયામિ. ઈસ મંત્રસે સૌભાગ્ય દ્રવ્ય, સિન્દૂર હલ્લદી આદિ ચઢાવેં.

પુષ્પાણિ :–

કર્દમેન પ્રજાભૂતા મયિ સમ્ભવ કર્દમ ।

શ્રિયં વાસય મે કુલે માતરં પદ્મમાલિનીમ્ ।। ૧૧ ।।

ॐ શ્રીમહાલક્ષ્મ્યૈ નમઃ । પુષ્પમાલા સમર્પયામિ, ઈસ મંત્રસે પુષ્પ ચઢાવેં.

ધૂપમ્ઃ–

આપઃ સૃજન્તુ સ્નિગ્ધાનિ ચિક્લીત વસ મે ગૃહે ।

નિ ચ દેવીં માતરં શ્રિયં વાસય મે કુલે ।। ૧૨ ।।

ॐ શ્રીમહાલક્ષ્મ્યૈ નમઃ । ધૂપમ્ આઘ્રયામિ (–સમર્પયામિ). ઈસ મંત્રસે અગરબત્તી યા ધૂપ બતાવેં.

દીપમ્ઃ–

આર્દ્રાં પુષ્કરિણીં પુષ્ટિં પિઙ્ગલાં પદ્મમાલિનીમ્ ।

ચન્દ્રાં હિરણ્મયીં લક્ષ્મીં જાતવેદો મ ઽઆવહ ।। ૧૩ ।।

નૈવેદ્યમ્ :–

આર્દ્રાં યઃ કરિણીં યષ્ટિં સુવર્ણાં હેમમાલિનીમ્ ।

સૂર્યાં હિરણ્યમયીં લક્ષ્મીં જાતવેદો મ ઽઆવહ ।। ૧૪ ।।

ॐ શ્રીમહાલક્ષ્મ્યૈ નમઃ । નૈવેદ્યમ્ નિવેદયામિ. ઈસ મંત્રસે નૈવેદ્ય સમર્પણ કરેં.

તામ્બુલમ્ :–

તાં મ ઽઆવહ જાતવેદો લક્ષ્મીમનપગામિનીમ્ ।

યસ્યાં હિરણ્યં પ્રભૂતિં ગાવો દાસ્યોઽશ્વાન્વિન્દેયં પુરુષાનહમ્ ।। ૧૫ ।।

ॐ શ્રીમહાલક્ષ્મ્યૈ નમઃ । આર્તીકયં સમર્પયામિ. ઈસ મંત્રસે આરતી અર્પિત કરેં (શ્રીલક્ષ્મીજીકે સામને યા બાજુમેં રખેં)

દક્ષિણા :–

યઃ શુચિઃ પ્રયતો ભૂત્વા જુહુયાદાજ્યમન્વહમ્ ।

સૂક્તં પચ્ચદશર્ચં ચ શ્રીકામઃ સતતં જપેત્ ।। ૧૬ ।।

ॐ શ્રીમહાલક્ષ્મ્યૈ નમઃ । દક્ષિણ સમર્પયામિ. ઈસ મંત્રસે દક્ષિણા અર્પિત કરેં.

મંત્ર પુષ્પાંજલી :–

નાના સુગન્ધ પુષ્પાણિ યથાકાલોદ્‌ભવાનિ ચ ।
પુષ્પાંજલિ મયા દત્તો ગૃહાણ ત્રૈલોકયેશ્વરી ॥

ॐ શ્રીમહાલક્ષ્મ્યૈ નમઃ । મંત્ર પુષ્પાંજલી સમર્પયામિ. ઈસ મંત્રસે પુષ્પ અર્પણ કરેં.

પ્રદક્ષિણા :–

યાનિકાનિ ચ પાપાનિ જન્માન્તર કૃતાનિ ચ ।
તાનિ સર્વાણિ નશ્યન્તુ પ્રદક્ષિણાં પદેપદે ॥

ॐ શ્રીમહાલક્ષ્મ્યૈ નમઃ । પ્રદક્ષિણાં સમર્પયામિ. ઈસ મંત્રસે દોનોં હાથ જોડકે પ્રદક્ષિણાભાવં અર્પિત કરેં.

યસ્ય સ્મૃત્યા ચ નામોકત્યા તપોયજ્ઞક્રિયાદિષુ ।
ન્યૂનં સમ્પૂર્ણતાં યાતિ સદ્યો વન્દે તમચ્યુતમ્ ॥

ઈસ મંત્રકો કહકર ॐ વિષ્ણવે નમઃ । ॐ વિષ્ણવે નમઃ । ॐ વિષ્ણવે નમઃ । ઈસ પ્રકાર તીન બાર વન્દન કરેં.

આરતી :– અપની અપની રુચિ અનુસાર આરતી ઉતારના.

રાઁ શ્રીં હ્રીં કલીં ભગવતે રામચંદ્રાય નમઃ– મંત્રકી એક માલા કરેં.

ઈસ વિધિકે પશ્ચાત્ ૧૦૮ પેંડા– પાંચ – છઃ સાલકી બાલિકાઓંકો બાંટ દો. એક–એક પેંડા પર ગુરુમંત્રકા જાપ તીન બાર કરના.

(૩) પુરુષોત્તમભાઈ ડોડીયાસે પ્રાપ્ત વિધિ :–

તાઁબેકે પત્તર પર દાડમકી કલમસે કેસર કે પાનીમેં યા શુદ્ધ જલમેં ભીગાયા ગુલાલસે નિમ્ન મંત્ર લિખના તથા યંત્ર બનાના :–

પ્રથમં શૈલપુત્રી ચ દ્વિતીયં બ્રહ્મચારિણી તૃતિયં ચંન્દ્રઘંટેતિ કૂષ્માંડેતિ ચતુર્થકં પંચમં સ્કન્દમાતેતિ ષષ્ઠં કાત્યાયનીતિ ચ । સપ્તમં કાલરાત્રીતિ અષ્ઠમં મહાગૌરીતિ નવમં સિદ્ધિદાત્રી ચ નવ દુર્ગા પ્રકીર્તિતાઃ ॥

૨	૯	૪
૭	૫	૩
૬	૧	૮

પશ્ચાત્ ઈસ યંત્રકા ષોડ્શોપચાર પૂજન કરના. પશ્ચાત્ "ક્લીં કુબેરાય નમઃ", ઈસ મંત્રસે ૧૦૮ છોટે છોટે પેંડેકા હવન કરના.

સમિધા કિસી ભી પ્રકાર કે ઉપયોગ મેં લે સકતે હૈં. હવન કે પશ્ચાત્– "કુબેર યક્ષ યક્ષ કુબેર મહાલક્ષ્મી",– ઈસ મંત્ર કી એક માલા કરકે પૂજાવિધિ સમાપ્ત કરના.

નૂતનવર્ષ, ૧૮–૧૦–૬૩. શ્રી ગુરુદેવને ડાયરીમેં પન્ને પર લિખા– મૈં તુમ્હારે સાથ હૂઁ ઔર ભગવાન મેરે સાથ હૈં. ભગવાનકો દેખતે નહીં હૈં તો વહ મિલે કૈસે ? શરણાગતિ પ્રાપ્ત કરની ચાહિયે. તસ્ય વાચકકા અભેદ હોનેસે વહ મિલ સકતા હૈં.

પુષ્કર, કાર્તિક શુક્લ ચતુર્થી, ૨૧–૧૦–૬૩. ઠાકોર સૂર્યસિંહજી સિસોંદિયા ગુનાવાલે કી નોટમેંસે :–

પ્રશ્ન :– મનુષ્યકો ફિર મનુષ્ય જન્મ પાનેકો ક્યા કરના ચાહિયે ?

શ્રી ગુરુદેવ :– માનવકો ફિર માનવ બનના હો તો વહ માનવ બને. યાની વહ મનુષ્ય જીવનમેં માનવકે કામ કરેં– માનવીય કામ કરેં...

સર્વ પ્રથમ દૈવી સંપદા પ્રાપ્ત કરના ચાહિયે. ધ્યાન કરનેમેં એક સ્થાયી ધ્યાન રહેં. એકાન્ત સ્થાન હો. પ્રવૃત્તિ હોની હૈ તબ મન ગપાડે પર ચલા જાતા હૈ. બાહરકી પ્રવૃત્તિ નહીં હોના ચાહિયે. એકાન્તમેં રહનેસે (મન) બાહરી જગત્‌સે દૂર હો જાતા હૈં.

કરના ચાહિયે, સમઝ લેનેસે નહીં હોતા

રામબાબાજી–બાંસવાડેસે આયે થે– ઉન્હોંને પ્રશ્ન કિયા કિ ચંચલ મનકો કિસ પ્રકાર રોકના ચાહિયે ?

શ્રી ગુરુદેવને કહા :– એક યહ ભી પદ્ધતિ હૈ કિ મનમેં જો વિચાર આવે ઉનકો આને દો. કહાઁ તક આતે હૈં ? વહ ખુદ હી થક જાવેંગે ઔર અપને આપ બંદ હો જાવેંગે. દૂસરી ક્રિયા યહ હૈ કિ થોડા થોડા મનકે વેગકો રોકના.

એક રાજાકો ખતમ ન હોનેવાલા કિસ્સા સુનનેકા ચસકા થા. કહાની કિસ્સા આખિર તો કભી ન કભી પૂરે હોતે હી હૈં. તબ એક આદમી આયા. વહ બોલા કિ મૈં ઐસી કહાની કહ સકતા હૂઁ જો કભી પૂરી નહીં હો સકતી.

વહ બોલા– એક બહુત બડા તલાબ થા. વહાઁ એક ને જાલ ફેંકા. ઉસમેં બહુત સારે કબૂતર આ ગયે. રાજાને કહા– "ફિર ક્યા હુઆ ?" કિસ્સા કહનેવાલેને કહા– "એક કબૂતર ફિર જાલમેંસે ઉડ ગયા. ઈસ પ્રકાર એક એક કબૂતર ઉડાતા રહા. ઔર રાજા ફિર– ફિર કહતા રહા.

તબ રાજાને કહા કિ કહાની આગે કહો ન ? વહ બોલા– જબ તક આપકી "ફિર" પૂરી ન હોગી તબ તક મેરી ફૂર ભી પૂરી ન હોગી. યહી તો કહાની હૈં !

જબ મન થક જાવેગા સબ વિચાર સ્વયમ્ કમ હો જાવેંગે. સ્થૂલ જગત્‌કા

અસ્તિત્વ વિચારોમેં નહીં રહેગા તબ વિચાર સ્વયમ્ કમ હો જાયેંગે. ફિર વિચાર આતે હી ભજનમેં લગ જાઓ. ઈસ પ્રકાર અભ્યાસ કરનેસે વિચાર બંદ હો જાતા હૈં.

પ્રવૃત્તિ કમ કરના ચાહિયે. સાધુ ઈસીલિયે એકાંતમેં વાસ કરતે હૈં. કમ ઝંઝટ કરતા હૈં. સ્થૂલ જગત્સે દૂર રહતા હૈ. સંકલ્પકા નિરોધ હોને લગે તો વહ બંદ હો જાયેગા. મન ઈન્દ્રિયોંસે હોતા હૈં. મનકી કોઈ સત્તા નહીં હૈં.

કરના ચાહિયે.! સમઝ લેનેસે કુછ નહીં હોતા હૈ. અભ્યાસ હોના ચાહિયે ! જાપ કરતે જાઓ. એક લોટા રખ લો, ઔર ઉપર ઢક્કન રખના. જૈસે હી વિચાર આવે લોટામેં ડાલ દો ઔર ઢક્કન લગા દો. ઈસકા દો અર્થ હૈં–

એક તો લોટા હી રખ લો. દૂસરાં, મનમેં વિચાર આતે હી ઉનકો બાહર નિકાલ લો ઔર ઢક્કન લગા લો– જાપકા. ફિર પ્રવેશ ન કરને પાવેં. સંકલ્પ કમજોર પડ જાયેંગે.

ઐસે અન્નકૂટકા દર્શન હમને નહીં કિયા હૈં

સતના, ૨૧–૧૦–૬૩. પુષ્કરમેં કાર્તિક શુકલ ચતુર્થીકા ઉત્સવ કરકે શ્રી ગુરુદેવ કાનપુરકે પાસ બિઠૂર પધારેં હૈં. વહાઁ કુછ દિન બિરાજેં. બાદ મોટરસે શ્રી વૈષ્ણવદાસજી મહારાજ, હર્ષદભાઈ તન્ના, ઠાકુરભાઈ ઔર મૈં શ્રી ગુરુદેવકે સાથ ચિત્રકૂટ પહુઁચે. ઉસ સાલ દેશભરમેં દો દિપાવલીકે મુહૂર્ત માને ગયે થે.

ચિત્રકૂટ ઉસ દિન ધનતેરસકા દિન સબ લોગ મના રહે થે. શ્રી ગુરુદેવ બહુત પ્રસન્ન હો ગયે ઔર કહા કિ વૈષ્ણવદાસજી, કુમુદ, તુમ દોનોં અન્નકૂટકી સામગ્રી અભીસે બનાને લગ જાઓ તો હમારે હાથમેં દેઢ દિન ઔર દો રાત્રિ હૈં. જિતની સામગ્રી બના સકો– વિવિધ પ્રકારકી સામગ્રી બનાના પ્રારંભ હી કર દો.

બચુભાઇ કાનપુરવાલે થે. બાંદાસે બિમલાબહન ભી દૂસરે દિન આ ગઇ થી. હમને ત્રયોદશીકે શામકો હી સામગ્રી બનાના પ્રારંભ કિયા. શ્રી ગુરુદેવ ભી બનાનેં લગેં. શ્રી ગુરુદેવને કહા કિ જબ તક મંદિરમેં ભગવાનકે સામને અન્નકૂટ જમાયાઁ જાયેં તબ તક અપને પ્રાયમસ, ચૂલે સબ બરાબર ચાલુ હી રહના ચાહિયે (ઐસા હી હુઆ).

શ્રી ગુરુદેવકે સાથ સન્. ૧૯૪૯ સે મૈં રહી. આજતક કભી ચિત્રકૂટમેં અન્નકૂટકે પ્રસંગ ઔર દર્શનકો મૌકા હી નહીં મિલા થા. યહ મેરે લિયે સર્વ પ્રથમ અન્નકૂટ કા દર્શન થા. ચિત્રકૂટકે પૂરે સંતસમાજને અન્નકૂટકે દર્શન પાયે, પ્રસાદ પાયે, ઔર અત્યન્ત ભાવવિભોરસે સરાહના કી કિ ઐસા અન્નકૂટકા દર્શન આજતક હમને નહીં કિયા હૈં.

પુષ્કર, ૨૨–૧૦–૬૩. એક ગુજરાતી ભાઈને કહા :– શ્રીનાથજી દર્શનકો જાના ચાહતા હૂઁ.

શ્રી ગુરુદેવ :– ગલતાજી, જયપુર જાઓ, જહાઁ સબ નાથકે નાથ બિરાજતે હૈં.

ઈષ્ટદેવકે આગે સબ દેવતા હો ગયે. સબ દેવોંકે દર્શન હો ગયે. ફિર હાસ્યમેં કહાઃ– ગલતાજીમેં ચૂરમા બાટી ખાઓ તો ચલો, ઠીક રહેગા. કિસસે બર્તન લાવે ! કિરાયા બહુત દેના પડતા હૈં. ઔર, લાના તથા વાપિસ કરનેમેં ખર્ચા બહુત આતા હૈં.

પત્થર પર આટા ગૂઁદના ઔર કંડોમેં બનાના. બડા આનંદ આતા થા. મૈં જબ પાઁવ પાઁવ પૈદલ ચલકર ભ્રમણ કરતા થા– તબ કહીં નદી કિનારા દેખા તો વહાઁ પથ્થર પર આટા ગૂઁદા, બાટી બના લી. બડા આનંદ આતા થા.

માનવ પ્રસન્ન હૈ ખાને બાટી ચૂરમા । હરિ ભજન બિના યહ હૈ ધૂરમા ॥

નીતિકી પરાકાષ્ઠા હો તબ જીવનકા આનંદ આતા હૈ

માનસિંગ રાજાકે મંત્રીવર્ગને કહા કિ મહારાજ ! સોના ધૂન ગયા હૈ. ઉનકો ઉડા દેવેં ? રાજાને કહા "ઠીક હૈં." ઉડાનેમેં ૧૦ મન સોના કમ હો ગયા.

સિયાર રોતે થે. મંત્રીવર્ગને કહા– "ઠંડકે મારે રો રહેં હૈં ઓર કપડા માંગતે હૈં." રાજાને કપડે મંગાકર જંગલમેં ભેજ દિયે. ફિર રોયે, તો મંત્રીને કહા કિ આપકો દુઆ દેતે હૈં.

રાજા સો રહે થે. નૌકરકો જરુરત હોગી. સો હાથકી અઁગુઠી ઉતારની ચાહી. નહીં નિકલી તો અપને દાંતોસે ઉઁગલીમેંસે નિકાલ લી. રાજાકી નીંદ ખુલ ગઈ. પર ઉસકે તરફ મુઁહ નહીં કિયા, ન આઁખ ખોલી. જિસસે કિ પહચાનનેમેં ન આ જાવેં. જાને લગે તબ આઁખે બંદ રખકર હી કહા, "ઉંગલીકો ધુલા જા. તો વહ ઉંગલી કો ધુલા ગયા ઔર અઁગૂઠી લે ગયા.

અંતિમ સમય પર માનસિંહજીને અપને મંત્રિયોંકો બુલાકર કહા કિ મૈં જાનતા થા કિ સોના ધૂનતા નહીં હૈં, સિયાર કપડા નહીં ઓઢતે હૈં. આયેંદા ઐસા મત કરના. વરના બુરા પરિણામ ભોગોગે.

નીતિકી પરાકાષ્ઠા હોના ચાહિયે. તબ જીવનકા આનંદ આતા હૈ. કલ ચતુર્થીકા જન્મોત્સવ સંપન્ન હુઆ. રાત્રિકો બહુત દેરસે કરીબ ૧ા બજે શયન કરતે સમય આપશ્રીને– માનો અપનેકો હી કહતે હો ઈસ પ્રકાર અપને આપ કહા– જીવન તો ઠીક હૈં, પર આનંદ આના ચાહિયે. મેરા આનંદ તો કર્તવ્યોંકી વ જિમ્મેવારીયોંકી પૂર્તિમેં રહતા હૈં.

અભિમાનીકો ઉસકી હદ તક ફૂલને દો

જયપુર, ગલતાજી, ૨૩–૧૦–૬૩. શ્રી ગુરુદેવ કમરેમેં બિરાજે થે. ભક્ત મંડલી ઉપસ્થિત થી. શ્રી ગુરુદેવને કહા– "હરિભાઇ, યહાઁ પાસમેં આઓ. હમ દોનોં બાતેં કરેં". સબ લોગ ઉઠકર જાને લગે, તો શ્રી ગુરુદેવને કહાઃ– અરે બાબા, બૈઠે હી રહોં. હરિભાઈ કો કભી "દો મિનિટ" નહીં ચાહિયે. (ભક્તોં કભી કભી " દો મિનિટ" કહકર શ્રી ગુરુદેવકો મિલનેકી આજ્ઞા લેતે થે.) ઉનકી ઔર હમારી બાત

તો ખુલ્લી હોતી હૈં. શ્રી હરિભાઈ પાસમેં બૈઠે.

શ્રી ગુરુદેવ :– હરિભાઈ, મૈંને આપકો મુરેનામેં સમઝાયા થા ન કિ મૈં કિસ પ્રણાલિકામેં માનતા હૂઁ! આજ ફિર વિચાર ઉઠે હૈં કિસી કિસીકો દેખો ! મૈં માનતા હૂઁ કિ જીવકો અપને આપ સ્વયં વિચાર હોને લગે કિ વહ ક્યા હૈં ?ઔર ક્યા કર રહા હે ? તબ સચ્ચા સુધાર યાનિ પરિવર્તન હોતા હે. યહ વિચાર તબ તક નહીં હોતા જબ તક જીવકો સ્વયમ્‌કો અપની ક્ષુદ્રતાઓંકે લિયે લજ્જા ન લગને લગેં ઔર ઉદ્વેગ, અનુતાપ યાનિ રાગાદિકોંકી થકાન ન લગને લગે.

એક ગલ્પ કહૂઁ ? જબ મૈં પહલી બાર ડહાણૂ ગયા થા તબ કુમુદ કા છોટાભાઈ ભગીરથ બહુત છોટા થા. વહ સમઝતા થા કિ ગુરુજી આયે હૈં તો મુઝે પઢાવેંગે. અપની પઢાઈકી સબ કિતાબેં લેકર મેરે પાસ આયા ઔર કહા કિ ગુરુજી, મુઝે કબ પઢાઓગે ? બાલકકે નિશ્છલ ભાવકો દેખકર મૈંને કહા કિ આપકો તો મૈં અભી પઢાઉઁગા. ઉસકી સબ કિતાબેં દેખને લગા ઔર ખોલને લગા. હિન્દીકી પ્રારંભિક શિક્ષાકી છોટી કિતાબ દેખનેમેં મૈંને એક છોટી કહાની પઢી થી. વહ મુઝે ઈસ વક્ત યાદ આઇ હૈં. ક્યોંકિ મેરી પદ્ધતિ ભી કુછ વૈસી હી હૈં.

કહાની એક અભિમાની મેંડકી કી થી. વહ બહુત અહંકારી થી. એક બ ઉનકે લડકાને હાથીકો દેખા તો વહ ડર ગયા. અપની માઁ કે પાસ આ ગયા ઔર કહ લગા કિ– માઁ ! માઁ ! મૈંને ઈતના તો બડા પ્રાણી દેખા અભી કિ મૈં ડર ગયા. મેંડકી અભિમાની થી. અપનેસે બડા કોઈ હો યહ સહન નહીં હુઆ.

વહ પેટ ફૂલાકર પૂછને લગી કિ ઈતના હી બડા થા ન વહ પ્રાણી ! લડકાને કહા– માઁ, ઈસસે તો બહુત બડા થા. તો ઉસને ઔર જ્યાદહ ફૂલાયા– ફિર ભી લડકા કહતા રહા કિ માઁ, વહ તો બહુત બડા થા. અભિમાનકી મારી વહ જ્યાદહ સે જ્યાદહ પહુઁચકે બાહર ક્રિયા કરતી ગઈ– ઔર પરિણામ આના ચાહિયે વહી આયા. અભિમાનકા બુદબુદાકો ફટ જાનેમેં ક્યા દેર લગતી હૈં !! હાઁ, એક બાત હૈં કિ ઉસકો અપની પહુઁચ તક ફૂલને દો, બઢને દો !!

દૂસરોંકો સુખ પહુઁચાના ચાહિયે

(ઠાકુર સાહબકી નોટમેંસે) ગલતાજી, ૨૩–૧૦–૬૩. શ્રી ગુરુદેવ :– અપને જીવનમેં દૂસરોંકો સુખ પહુઁચાના ચાહિયે. યહ હે માનવ કા કામ. દૂસરોં કો દુઃખ પહુઁચાના સરલ હૈં હોં ! કઠોર બોલકર, ગલત કામ કર કે દુઃખ તો ફૌરન પહુઁચ સકતે હૈં. કિન્તુ સુખ પૈદા કરના કઠિન હૈં. ઈસલિયે દુઃખકા સાધન હો જાતા હૈં. માનવ તબ હી યથાર્થ માનવ હોતા હે જબ વહ દૂસરોંકો અપને સમાન ભાવસે દેખેં, મિલેં વ રખેં.

જીવનકો સુખી બનાયે વગૈર જીવનકા ક્યા આનંદ ? માનવ જીવન સુખી હોના ચાહિયે. પરન્તુ ઈશ્વરકા વિધાન અટલ હૈં. ઈશ્વરકે વિધાનકે અનુસાર હોતા હે

વહ અટલ હૈં. તબ ચિંતા ફિકર કરનેકી જરુરત નહીં હૈં. વહી હોગા જો ઉસને વિધાન કર રખા હૈં. વહ કોઈ નહીં રોક સકતા હૈં. ઔર કહાઁ ક્યા હોગા યહ કોઈ નહીં કહ સકતા હૈં. ધ્રુવ વસ્તુકો જીવનકે સંબંધમેં કોઈ કુછ નહીં કહ સકતા હૈં.

સેવા મેં પ્રમાદ કી ભાવના ન રખેં

સેવામેં પ્રમાદકી ભાવના નહીં આના ચાહિયે. અપરિચિતકી સેવા ઐસી કરો માનો હમ કુટુમ્બકી સેવા કર રહે હૈં. તબ ફલ મિલતા હૈં. કોઇ મેરા શિર દબાતા હૈ, ઔર ઉસકે શિર દબાનેસે જો મુઝે શિરમેં સુખ મિલતા હૈ વહ સેવાકા તત્કાલ ફલ હૈં. ઉસકો જો આરામ મિલતા હૈ ઉસકો અપની સેવાકા ફલ સમઝો. ઈસ દ્રષ્ટિસે સેવા કરો કિ મૈંને કિસીકી સેવા કી હૈં.

સેવામેં અભિમાન વ અહંકારયુક્ત વચન, ભાવ વ વ્યવહાર ખટાઈકા કામ કરતે હૈં. ઈસસે સેવા નિષ્ફલ હોતી હૈ. સેવાકા કોઇ પરિણામ યા લાભ નહીં.

સોઇ સેવક પ્રિયતમ મમ સોઈ । મમ અનુસાસન માનૈ જોઈ ॥

ક્રોધ ચાંડાલ હૈં. ચાંડાલકે રહતે સેવાકી ભાવના રહે ક્યા ? ઔર સેવા ભી કિસ પ્રકાર કી જા સકતી હૈ ? સોચ સમઝકર સુનો ઔર સમજો તો મેરા ઔર આપ સબકા કલ્યાણ હૈં !! ઔર તો જ્યાદા કહ નહી સકતા હૂઁ. યહ ધ્રુવ હૈ કિ ક્રોધકે રહતે હુએ સેવા કી નહીં જા સકતી હૈ. ઔર અગર ઐસા હોતા હો તો સેવકકે ક્રોધકા ખ્યાલ રખકર સ્વામી રહે તો હી હોતા હોગા.

લોભ હૈ છિપાના નહીં આતા । ક્રોધ હૈ કરના નહીં આતા ॥

શરીર કો કષ્ટ દેનેસે ક્યા પ્રાપ્ત હોગા ?

શરીર તમોગુણોંસે ભરા પડા હૈં. ઈસલિયે જલ્દી ક્ષીણ હો જાતા હૈં. ઈસલિયે જ્યાદા કષ્ટ દેનેસે ઔર ભી ક્ષીણ હો જાતા હૈં. જ્યાદા વ્રત, અધિક કષ્ટ આદિસે ક્યા પ્રાપ્ત હોતા હૈ ? જબ શરીર ક્ષીણ હો જાવેગા તો ભજન કરનેકા સાધન ખરાબ હો જાયેગા.

ચુના ઔર શક્કરસે હડ્ડી મજબૂત હોતી હૈ. શરીરમેં કિસી વસ્તુ કી કમી હોતી હૈ ઉસકી પૂર્તિ ઔષધિ કરતી હૈં.

શિષ્યમંડલી તરફ ઈશારા કરકે શ્રી ગુરુદેવને કહા કિ તુમ લોગોંકી સફેદ ધોતી આદિ કપડોંકી વજહસે ચાર સાલસે ગલતાજીવાલે મુઝે પૂછને લગે હૈં (=પહચાનને લગે હૈં) અકેલા આ પહુઁચતા તો કોઈ મુઝે ઠહરને ભી નહીં દેતા. ક્યોંકિ ભોજન દેના પડતા થા, ન !

દીક્ષિતકો.... તુમસે અધિક મૈં તુમ્હેં જાનતા હૂઁ

૨૪–૧૦–૬૩, ગલતાજી. જોધપુરકે રિટાયર્ડ જજ ત્રિલોકીનાથજી શર્માજીને

આજ શ્રી ગુરુમંત્રદીક્ષા શ્રી ગુરુદેવસે પ્રાપ્તલાભ લિયા. શ્રી ગુરુદેવને ખૂબ પ્રેમ સે કઇ વચન કહે. (શર્માજીકે આઁખોમેં આઁસૂ આતે રહે)– મંત્રજાપસે મનકી સ્થિરતા હોતી હૈ. ઈસલિયે જાપ નિત્ય નિયમપૂર્વક કરના હી ચાહિયે. માનસિક ક્રિયાઓંકો શુભ કાર્યોમેં લગાના ચાહિયે. બુરે કામોમેં લગાનેસે જીવકા સારા કામ બિગડ જાતા હૈં.

કાનપુરવાલે બચુભાઈ કલકત્તાસે ૨૦–૨૨ સાલકે એક ભાઈકો શ્રી ગુરુમંત્રદીક્ષા દેનેકા પ્રેમપૂર્ણ આગ્રહ શ્રી ગુરુદેવસે કરતે રહતે હૈં.

શ્રી ગુરુદેવ :– અગર વહ કુછ શર્તોંકા પાલન કરનેકા વચન દેવેં તો મૈં દીક્ષાકા સોચૂંગા.

બચુભાઇ :– (વહ ભાઈ) કહતા હૈ કિ વહ બરાબર પાલન કરેગા.

શ્રી ગુરુદેવ – દેખો ! યહાઁ ભગવાનકે સમક્ષ દીક્ષા લે રહે હો. યદિ તુમને વચન પાલનમેં કોઈ ગલતી કી તો તુમ્હેં ભોગના પડેગા– દેખો ! પહલી શર્ત હૈ આજસે તાશ ખેલના બંધ કરોગે. જુઆ, રમી, આદિ નહીં ખેલોગે. બોલો ! કબુલ હૈં ?

ભાઈ :– જી હાઁ. આજસે મૈં તાશ નહીં ખેલૂઁગા. યહ વચન દેતા હૂઁ.

શ્રી ગુરુદેવ :– ઈધર ઉધર ભટકના બંધ કરના હોગા. પરસ્ત્રીકો અપની માઁ કે સમાન દેખના હોગા, ઈનકા પાલન કરોગે ?

ભાઈ :– જી હાઁ ! મૈં વચન દેતા હૂઁ.

શ્રી ગુરુદેવ :– માંસાહાર વ મદિરા પાનકા સદંતર ત્યાગ કરના હોગા. બતાઓ યહ હો સકેગા ?

ભાઇ :– જી હાઁ ! આજસે મૈં માંસાહાર વ મદિરા પાનકો છોડ દેતા હૂઁ. વચન દેતા હૂઁ.

શ્રી ગુરુદેવ :– સુનો ! યહાઁ તો કહતે હો. પરંતુ ફિર જબ તુમ્હારે ઈષ્ટ મિત્ર મિલેંગે તબ વે તુમ્હેં માંસ– મદિરા આદિકે લિયે આગ્રહપૂર્વક કહેંગે તબ તુમ વચન પાલન કરોગે ક્યા ?

ભાઇ :– જી હાઁ. મૈં વચનકા પાલન કરુઁગા. અબ મૈં ઉન મિત્રોંકે સાથ સંપર્ક નહીં રખૂઁગા. આજ તક જો જીવન બિતાયા હૈ ઉસકે લિયે મેરે હૃદયમેં અપાર પશ્ચાતાપ હો રહા હૈ. આપકી કૃપાસે અબ મેરા જીવન પલટ હી જાયેગા.

શ્રી ગુરુદેવ :– દેખો ! ધ્યાનસે સુનો. તુમ્હારે વે મિત્ર પલટે હુએ તુમ્હારે જીવનકો દેખકર તુમકો અપનેસે ઉચ્ચ સ્તર પર સ્થિત દેખકર તુમ્હારી ઈર્ષા કરેંગે, માત્સર્યકો લેકર વે તુમ્હેં તાને લગાયેંગે. કડે કડે તાને લગાયેંગે હોં ! તબ ક્યા કરોગે ?

ભાઇ :– તબ મૈં મંત્રજાપ કરતા રહૂઁગા, ઔર આપકા સ્મરણ કરુઁગા. આપ

મેરી રક્ષા કરના !

શ્રી ગુરુદેવ :– (નામ દેકર) ! તુમ જિતના તુમકો જાનતે હો ઉસસે અધિક મૈં તુમકો જાંનતા હૂઁ !!

૨૫–૧૦–૬૩. મેરા અંતઃકરણ જો કહતા હૈ વહ સત્ય હૈં, સત્ય હૈં જો પૈસેકા હિસાબ ચાહતા હૈ ઉસકો હિસાબ ન દેને પર વિકલતા ઉત્પન્ન ઈસલિયે હોતી હૈ કિ યહ જ્યાદા ખર્ચ હુઆ હૈ. ઈસલિયે ઐસેકો કભી ભી પૈસા દેનેકો નહીં કહતા હૂઁ.

ભીખ કભી મત માંગો. રુપયા લેના સરલ હૈ. ઉસકો હજમ કરના કઠિન હૈં. કર્મકો ન છોડેં, કર્મ ચાહે હમેં છોડ દેં.

દેખો તો જીવ કી દશા

"જો રાની સો બુદ્ધિમાની હૈ, ઔર સબ આના કાની"

આજ શ્રી ગુરુદેવને બ્રાહ્મણોં–પંડો, સંતોકો ભોજન કરાયા એક એક રુપયા દક્ષિણા દી ગઈ. કાફી (સાધુ) થે.

એક બૂઢિયાઁને ભોજન, દક્ષિણા, કપડા, કમ્બલ પાયે. ફિર ભી વહ શ્રી ગુરુદેવકે પાસ કમ્બલ માંગને આઈ. ઉસને કહા– "એક કમ્બલ દે દો." શ્રી ગુરુદેવને કહા :– મેરે પાસ તો કેવલ ૧૧ રહ ગયે હૈં. મેરે કુટુંબકે લિયે હૈ. ઉનકો દેના હૈં.

બૂઢિયાઁ :– મૈં ભી ગરીબ હૂઁ. ઠંડકે મારે બહુત પરેશાન હૂઁ. બૂઢી હૂઁ.

શ્રી ગુરુદેવ :– ઈસીલિયે તો આપકો કપડા, કમ્બલ સબ મિલ ગયા હૈં ન ! અબ તો કેવલ ૧૧ કમ્બલ રહે હૈં. સંતોકો દેના હૈં. ઈતનેમેં પાર્વતીબહનને કંબલ ગિનકર બતાયા કિ ૧૩ હૈં.

સુનતે હી બૂઢિયાઁ કહને લગી :– મેરે ભાગ્યસે દો કમ્બલ બઢ ગયે હૈં. અબ એક કમ્બલ દે દીજિયે.

શ્રી ગુરુદેવ :– માઁ ! યહ કમ્બલ ૨૦ રુપયેકા હૈ. મેરે કુટુંબકો ભી દૂઁગા. મૈંને ઈતના કિયા હૈં તો કુછ મૈં ભી રખૂઁ ન ?

બૂઢિયાઁ માઁ :– આપકો ક્યા કમી હૈ ? મહારાજજી !

શ્રી ગુરુદેવ :– સચ બતાઓ માઁ ! અભી જો યહાઁસે કમ્બલ, કપડા મિલે હૈં, વહ કહાઁ રખકર આઈ હો ? દુબારા ક્યોં લેના હૈં ?

બૂઢિયાઁ માઁને ફૌરન ક્ષમા માંગી ઔર કહા– મહારાજજી ! ભૂલ હો ગઈ. આપ નારાજ નહીં હોવેં. મૈં જાતી હૂઁ આપકો બહુત પરેશાન કિયા હૈ– ક્ષમા કરેં. (બૂઢિયાઁ માઁ ચલી ગઈ– પશ્ચાત્)–

શ્રી ગુરુદેવ :– દેખો તો જીવકી દશા ! લેકર ભી દુબારા માઁગનેકી વૃત્તિ હૈં. માઁગનેકો તૈયાર હૈં. ઔર હમારા દંભ ભી દેખો ન!....

તભી એક અઘોરી સાધુ આયે. ઉસને ભી કમ્બલકી મૉગ બહુત આગ્રહ યુક્ત કી. શ્રી ગુરુદેવને નહીં દિયા, તબ કહને લગે કિ તુમ્હારે મનમેં ઇશ્વર નહીં હૈં. ભગવાનકો માનતે નહીં હે. હમ જૈસેકી સેવા નહીં કરતે હો....ઈત્યાદિ.

શ્રી ગુરુદેવને મના કરતે હુએ સ્પષ્ટ કહા કિ આપકો મિલ ચુકા હૈ. આપ અપના સ્વરુપ વ ભજન નિયમ સમ્હાલિયે. હમારી દશા યા દુર્દશા, જો હોગી સો, હમ ઉસસે નિપટ લેંગે !

સાધુ નહીં ગયે, તબ ઔર ભાઇયોંને જાનેકો કહા. શ્રી ગુરુદેવને કહા– આપ રહને દો. મૈં હી બહુત હૂઁ. શાંતાબહન સોનપાલ (ઝરિયા) સમૂહમેં પ્રથમ પંક્તિમેં બૈઠી થી. ઉન્હીંસે શ્રી ગુરુદેવને કહાઃ– દેખા ! મેરા સ્વરુપ ! કઠોર લગતા હૂઁ ન ?...

ઐસા હી હાલ હૈ. મુઝસે ભજન કહાઁ હોતા હૈ ? મૈં તો ઈસી ફિકરમેં લગા રહતા હૂઁ કિ કેશુભાઇ (શેઠ) કી સાબુન ફેકટરી ચલતી રહેં ! જમનાદાસભાઈકી ટાઈલ્સકી ફેકટરી ચલતી રહેં. ઈસી પ્રકાર સબકી ફિકર લગી રહતી હૈં.

એક મઠકે મહંતજી પધારેં. કરીબ ૩૫ વર્ષકી ઉમ્રકે હૈં. અચલા–કુર્તા– ભગવા પહરે હુયે હૈં. હાથમેં ઘડી બાંધી હુઇ થી. દંડવત્ પ્રણામ કરકે બિરાજેં– પશ્ચાંત્....

શ્રી ગુરુદેવ :– (હાથ જોડકર)– મહારાજજી ! ક્યા સમય હો ગયા હૈ ?

મહંતજીને ઘડીમેં દેખકર કહા :– ચાર બજે હૈં.

શ્રી ગુરુદેવ :– સંતો વ બ્રાહ્મણોંકા ભોજનકા સમય હો ગયા. અબ તૈયારી કરો. (મહંતજીસે હાથ જોડકર) મહારાજજી ! આજ્ઞા દીજિયે તો મૈં ભંડારે કા કાર્ય દેખ આઉં ? આપ ભી પધારિયેં તો બડી કૃપા હોગી.

શ્રી ગુરુદેવકે સાથ મહંતજી ભી પધારેં. શ્રી ગુરુદેવને કહા :– "ભોજન પૂરે હોનેકે પહલે દક્ષિણા દેના કનુભાઇ ! આજ્ઞાનુસાર કનુભાઇ પંગતમેં પહુઁચે તબ કહાઃ– જેબ ભરકે લાઓ ઔર જેબ ખાલી કરકે જાઓ. યહ પુન્ય સર્વકાલ કામ આયેગા. જબ મનુષ્યકી શક્તિ જહાઁ કામ નહીં કરેગી વહાઁ યહ કામ આયેગા. ઈસે સંચિત કરકે રખો.

શ્રદ્ધા–વિશ્વાસ

ગલતાજી, ૨૫–૧૦–૬૩. (ચંદનબેન જોબનપુત્રાકી નોટમેંસે) શ્રદ્ધા બિના સિદ્ધપુરુષકે લિયે ભી ઇશ્વર દેખનેકો નહીં મિલતા શ્રદ્ધા અંધી હોતી હૈ, વિશ્વાસ બહરા હોતા હૈ. શ્રદ્ધા પાર્વતીજી હૈ, વિશ્વાસ હૈ શંકરજી.

અબ મૈં જન્મ શંભુ હિત હારા । કો ગુણ દૂષણ કરૈ વિચારા ॥
જન્મ કોટિ લગિ રગર હમારી । બરૌં શંભુ ન ત રહૌં કુંવારી ॥

યહ નિષ્ઠા હૈ નિષ્ઠા પક્કી– દ્રઢ– કડક હોની ચાહિયે. ઈષ્ટકે બલ પર ક્યા નહીં કર સકતે ? ઈષ્ટકો કભી મૂર્તિ મત માનો. યહ અપરાધ હૈ. માનો કિ સાક્ષાત્

પરમાત્મા હૈ, ઔર ફિર આપકા અનુભવ હોગા.

હમ નેત્રયજ્ઞ તો કરતે હૈં પર અપના ભી નેત્રયજ્ઞ હોના જરૂરી હૈ, ઔર વહ હૈ દ્રષ્ટિ નેત્રયજ્ઞ.

(૧) પતલાપન કે અહં જાના - પરિસ્થિતિમેં જબ અહંકાર હોતા હૈ તબ પશ્ચાતાપ હોતા હૈ. અહં મિટે, અહં પતલા કરના ચાહિયે. સબસે અચ્છા રસ્તા હૈ શરણાગતિ. ભગવત્કૃપા પ્રાપ્ત કરના ઔર યહી માઁગના કિ હમારેમેં અહં ન હો.

કિસીકા તિરસ્કાર ન કર સકે, કિસીકા બુરા ન કર સકે યદિ અહં પતલા હો જાય.

(૨) દૂસરી બાત હૈ– થેલીકા ઓપરેશન. યહ મુશ્કિલ હૈ. મમત્વ ઔર ઈસકા પરિત્યાગ.

જથા સુઅંજન અંજિ દ્રગ સાધક સિદ્ધ સુજ્ઞાન ।
કૌતુક દેખત સૈલ બન ભૂતલ ભૂરિ નિધાન ॥
ગુરુપદ રજ મૃદુ મંજુલ અંજન ।.......તેહિ કરિ બિમલ બિબેક બિલોચન ॥

શ્રદ્ધા નીંવ હૈં. મકાનકી નીંવ મજબૂત હોતી હૈ, તો મકાન લમ્બે કાલ પર્યંત ટિકતા હૈ. સાધનમેં શ્રદ્ધા હોના અનિવાર્ય હૈ. સદ્ગુરુમેં, સાધનમેં ઔર સત્‌શાસ્ત્રમેં પરિપૂર્ણ દ્રઢ નિશ્ચય હોના યહ શ્રદ્ધા હૈ.

શ્રદ્ધા તીન પ્રકારકી– સાત્વિકી, રાજસી ઔર તામસી. સદ્ગુરુકે વચનોંમેં વિવેક વિચારયુક્ત પરિપૂર્ણ નિશ્ચય યહ સાત્વિક શ્રદ્ધા. સદ્ગુરુકે વચનોંમેં અસ્થાયી નિશ્ચય યહ રાજસી શ્રદ્ધા. સદ્ગુરુકે વચનોંમેં વિવેક વિચારહીન–મૂઢતાપૂર્ણ નિશ્ચય યહ તામસી શ્રદ્ધા.

ઉત્તમ સાધકકે અંતઃકરણમેં સાત્વિક શ્રદ્ધા હોતી હૈ. શ્રદ્ધાહીન સે તામસી શ્રદ્ધા હોના, તામસી શ્રદ્ધાવાનસે રાજસી શ્રદ્ધાવાન હોના ઉત્તમ હૈં. પરંતુ અલ્પકાલમેં સાધનસિદ્ધિ પ્રાપ્ત કરા દેનેમેં તો સાત્વિકી શ્રદ્ધા હી સહાયક ઔર સમર્થ હોતી હૈ. સાત્વિકી શ્રદ્ધાવાનકો નિત્યનૂતન ઉત્સાહ બના રહતા હૈ, ઔર ઈસીલિયે ઉસકો અધૈર્યકા દોષ આવરણ નહીં ડિગા સકતા હૈ. દૂસરી બાત યહ હોતી હૈં કિ શ્રદ્ધાવાન કર્તવ્યકે અનુષ્ઠાનમેં સમ્યક્ જાગૃતિપૂર્વક અડિગ રહતા હૈ.

તીસરી બાત યહ કિ ઐસા જાગૃત અંતઃકરણ સાવધાનીપૂર્વક સુવ્યસ્થિત રુપસે કાલ કા સદ્ઉપયોગ કરતા હૈ. પ્રત્યેક વિપરીત યા અનુકૂલ પરિસ્થિતિમેં સમતા ઔર ધૈર્યકે સાથ સ્થિર રહતા હૈ.

ચૌથી બાત યહ હૈ કિ સાત્વિકી શ્રદ્ધાકે બલસે ઈન્દ્રિયોંકી ઔર અંતઃકરણ ચતુષ્ટયકી યદિ અધોગામી અનુચિત પ્રવૃત્તિ હોતી હૈ તો તત્કાલ ઉન પ્રવૃત્તિયોંકા ત્યાગ કર સકતા હૈ ઔર સદ્ગુરુકી આજ્ઞાકા પાલન ડટકર–કડાઈપૂર્વક કરનેકા

અસાધારણ પુરુષાર્થ કર સકતા હૈં. નિર્ભયતા ઔર ઉત્સાહકે સાથ કર્તવ્ય પાલન કર સકતા હૈ.

યદિ ઈસ પ્રકાર સાત્વિકી શ્રદ્ધા ક્રિયાશીલ હોતી હૈં તો યહ ધ્રુવ હૈ કિ ઐસા સાધક પ્રાપ્તવ્યકો અનાયાસ સહજરુપસે, અતિ સરલતાસે પ્રાપ્ત કર લેતા હૈ. ઈસલિયે શ્રદ્ધાલુ હોના આવશ્યક હૈ. ઉસસે ભી જ્યાદહ અનિવાર્ય યહ બાત હૈં કિ શ્રદ્ધા સાત્વિકી હો.

શ્રદ્ધાસે હી ઉત્સાહ નિતનૂતન બના રહતા હૈ. યહ નિતાંત સત્ય હૈ. શ્રદ્ધાસે ધૈર્ય ટિકતા હૈ. ઔર ધૈર્યસે બુદ્ધિકો આધાર હોતે હુએ શનૈઃ શનૈઃ અર્થાત્ ક્રમશઃ ઉપરામકો પ્રાપ્ત હોતા હૈ. તબ બુદ્ધિ અવિચલિત ભાવસે આત્મસ્થ હોતી હૈ. કિસી ઔરકા ચિંતન નહીં હોતા હૈ. મન અતિશય ચંચલ ઔર અસ્થિર હૈ, સો વહ જહાઁ જહાઁસે બાહર ભગતા હૈ વહાઁ વહાઁ સે વાપિસ ધ્યેયમેં લગાનેકા ધૈર્યયુક્ત બુદ્ધિકા પુરુષાર્થ સફલ હોતા હૈ. ઈન્દ્રિયાઁ, બુદ્ધિ આત્મસ્થ હોના જરુરી હૈં.

શ્રદ્ધા અંધી તો નહીં હોતી, પરંતુ કુતર્કપૂર્ણ ભી નહીં હોતી હૈ. પરંતુ યેન કેન માર્ગકા અવલંબન લેકર કરનેકી અવિચારી જીદકા હોના શ્રદ્ધામેં સંભવ હી નહીં હૈ. કુતર્ક અવિચારી જીદ આદિ શ્રદ્ધામેં હોવે તો વહ શ્રદ્ધા શ્રદ્ધા નહીં હૈ, પરંતુ સ્થૂલબુદ્ધિકા વ્યભિચાર હૈ. અશુદ્ધ, ભ્રષ્ટબુદ્ધિકા માલિન્ય હૈ. શ્રદ્ધા વહી હૈ જિસકે હોનેસે બુદ્ધિકી પરમશુદ્ધિ હોતી હૈ, ઔર શુદ્ધ બુદ્ધિ હી પરમતત્ત્વકે સન્નિકટ પહુઁચાનેમેં સમર્થ હોતી હૈં.

શ્રદ્ધા દષ્ટિકી ભૂમિકા ઉપર સ્થિર હૈ. જબ દ્રષ્ટિમેં ફેર આવે તો ભૂમિકામેં ફેર હો જાતા હૈ. વિશ્વાસ કૈસે ફલિત હોતા હૈ ? પપરેંદાસે તીન મિલ પર એક ગાઁવમેં કાલીદાઉ નામકે એક આદમી અફીમકે વ્યસની થા. મૈંને બતાયા કિ અફીમ હમ દેતે હૈં– દૂર મત જાવ. ચલ નહીં સકોગે. ઔર કોયલા અફીમ કહકર દિયા. ઉસને અફીમ માનકે લે લિયા ઔર ઉસકો નશા હુઆ– તૃપ્તિ હુઈ.

શબ્દ બ્રહ્મ હૈ. શબ્દકે દ્વારા હી શબ્દાતીત કો પહુઁચા જા સકતા હૈં.

પુષ્કર, ૨૬–૧૦–૬૩ (વિજુકી નોંધમેંસે લિયા હુઆ) :–

વિષ્ણુભાઈસે શ્રી ગુરુદેવને કહા :– "વિષ્ણુ તુમ જાનતે હો ! જબ મૈં સુનુંગા કિ વિષ્ણુ સબસે બડા ડોક્ટર હો ગયા તો મેરી ખુશી કિતની હોગી ! હજાર દો હજાર રુપયા કમાના કોઈ કઠિન બાત નહીં હૈ. મુઝે તો ખ્યાતિ ચાહિયે. વિષ્ણુ તુમ મેરા એક કામ કરોગે ન ? તુમ્હેં ડો. સીરોડકર જૈસા એશિયામેં ફર્સ્ટ બનના હોગા !!

પુષ્કર, ૨૭–૧૦–૬૩ સે ૩૦–૧૦–૬૩.

બ્રહ્મલોક અર્થાત્ નિષ્કામતા, સત્યલોક અર્થાત્ સ્વરુપ દર્શન

શ્રી ગુરુદેવને કહા :– બ્રહ્મલોક અર્થાત્ નિષ્કામતા, સત્યલોક અર્થાત્

મહઃ, જનઃ, તપઃ ઔર સત્ય લોકમેં ક્રમશઃ પ્રવેશ અર્થાત્ સ્વકેન્દ્રિત અહમ્‌કો વિશાલ કરતે કરતે વિશાલત્તમ કિયા જાના ચાહિયે. યે ચાર લોકકો બ્રહ્મલોક કહા હૈ = નિષ્કામ દશા. અર્થાત્ સકામતાસે મુક્ત હોના.

પંચભૂતોમેં રમમાણ અહમ્‌કો (સ્થૂલ સ્તરસે) ઉઠાના ચાહિયે. બહિર્મુખ રસ, વૃત્તિ આદિકો પ્રયત્નકે સાથ અંતર્મુખ કરતે રહના, તબ ચિત્તકે ક્ષેત્રમેં પહુઁચા જાયેગા. અર્થાત્ ચિત્તકી પ્રબલતા હોગી તો મનકા સંકલ્પ વિકલ્પ ચલતા રહેગા, પરંતુ ચિત્તકી પ્રબલતાકો લેકર હમ જાન સકતે હૈં કિ હમારા મન કહાઁ હૈ ? ક્યા સોચ રહા હૈ ? ક્યા ચાહતા હૈ ? ઈત્યાદિ મનકા સ્વરુપ હમારે સામને ખુલ્લા હો જાતા હૈં.

યહાઁ સાધકકો ખૂબ સાવધાન હો જાના ચાહિયે. મનકી સામર્થ્ય સમઝ લેના ચાહિયે ઔર મનકી ઈસ સામર્થ્યકો કહાઁ પર, કિસ પ્રકાર અપને કાબૂમેં કરના હોગા, યહ સમઝ લેના ચાહિયે.

સંકલ્પ વિકલ્પ લગાતાર ચલતે હૈં. શ્વાસોશ્વાસ લગાતાર ચલતા હૈ. પરન્તુ યદિ અત્યંત સૂક્ષ્મતાકે સાથ નિરીક્ષણ કરોગે તો પતા લગેગા કિ એક વિચારકે પૂર્ણ હોને પર તથા દૂસરે વિચારકે ઉદય હોનેકે પહલે કુછ પલ નિર્વિકલ્પ અવસ્થા હોતી હૈં. શ્વાસોશ્વાસમેં ભી કુછ પલકા આરામ હોતા હૈ. યહ જો કુછ પલકા સમય હૈ ઉસી સમયમેં ઔર ઉસીકે પર અપને ચિત્તકી એકાગ્રતા બઢાઓ. ચિત્તકો સ્થિર કરો. યહ એકાગ્રતા ઔર સ્થિરતાકો બઢાનેકા અભ્યાસ કરો.

અર્થાત્ કુછ પલકા સમય બઢાઓ– દો સંકલ્પોકે બીચકા સમય બઢા દો. હો સકે ઈતના નિર્વિકલ્પ રહો. નિર્વિકલ્પ અવસ્થાકો દીર્ઘ, દ્રઢ ઔર પુષ્ટ કરતે રહો.

પંચભૂતોંકા ભૌતિક સ્તર–સ્થૂલ સત્તાસે મુક્ત હોકર– ઊપર ઉઠતે હુએ મહઃ જનઃ, તપઃ લોકકા સૂક્ષ્મ, સૂક્ષ્મત્તર, સૂક્ષ્મત્તમ આનંદ પ્રાપ્ત હોતા જાતા હૈ.

ભૌતિક સ્થૂલ આકર્ષણકી સત્તા કમ હોને પર પ્રાણ તત્ત્વકા બર્હિમુખ પ્રવાહ ઘટતા હૈં ઔર અંતર્મુખ બઢતા હૈં. તબ મહલોકમેં પહુઁચા જાતા હૈ. પ્રાણ સ્થિર હોતા જાતા હૈ ત્યોં ત્યોં મનકી વૃત્તિયાઁ નિઃશેષ હોતી જાતી હૈ, કમજોર હોતી જાતી હૈ. કુંભક અપને આપ હો જાતા હૈ. હઠયોગકી કઈ પ્રક્રિયાયેં અનાયાસ હો જાતી હૈં. યહાઁ પર ચિત્ત મનસે સર્વથા પરે હો જાતા હૈ ઔર ચેતનતત્ત્વમેં તલ્લીન હોતા જાતા હૈ. તબ જનઃલોકમેં પહુઁચા જાતા હૈં યહ હોતા હૈ તપઃ લોક. ચિત્તકી સ્થિર અવિચ્છિન અક્ષુણ્ણ અવસ્થા ચેતનાકાર– તદાકાર હોતી હૈ, અર્થાત્ ચિત્તકા સ્વતંત્ર અલગ અસ્તિત્વ મિટ જાતા હૈ. ધ્યેયાકાર બના રહતા હૈ, તબ સત્યલોકમેં સ્થિતિ હો જાતી હૈ.

સપ્તભૂલોક સત્યલોક હૈ. અર્થાત્ આત્મસાક્ષાત્કાર હૈ, સ્વરુપ દર્શન હૈ. પરન્તુ યહાઁ પહુઁચ જાને પર સર્વસમર્થ ચેતનતત્ત્વ નીચેકે સભી લોકોમેં અપની ઈચ્છાનુસાર વ્યાપ્ત રહતા હૈ.

મુંડક ઉપનિષદમેં કહા ગયા હૈ– બ્રહ્મમેં સાત પ્રાણ, સાત અર્ચિઓ = અગ્નિશિખાઓ, સાત સમિધ = હૂત દ્રવ્યો, સાત હોમ ઔર સાત લોક– જિસમેં સાત પ્રાણ ગમન કરતે હૈં ઈસકી ઉત્પત્તિ હોતી હૈ યે સાતોં પ્રાણ હૃદય ગુહામેં ગૂઢતાસે રહે હૈં.

સાધનાકા રહસ્ય

પંચભૂતોંકે સ્થૂલ આકર્ષણરજ્જૂસે મુક્ત હોના યહ સાધનાકા રહસ્ય હૈ. ઈસલિયે સાધનાક્રમકા અનિવાર્ય ઔર મુખ્ય અંગ હૈ ઈન્દ્રિય સંયમ, પરિહાર. ઈન્દ્રિય સંયમકા સીધા–સાદા અર્થ હોતા હૈ સદાચારપૂર્ણ જીવન. સંયમકા અર્થ યહ કદાપિ નહીં કિ સબ કુછ ત્યાગકર લંગોટી પહન લો યા કમંડલૂ ઉઠા લો.

સદાચારપૂર્ણ જીવન યાની સતત આત્મ નિરીક્ષણયુક્ત–કર્તવ્યપાલન–નીતિપાલન તથા ઉચ્ચ આદર્શોંકા પાલન. અર્થાત્ ઈન્દ્રિયભોગ લોલૂપતા, સ્વાર્થપૂર્તિ, ઈત્યાદિ જિનકો લેકર માનવ અપની માનવતાકોં ભૂલ જાતા હૈ ઔર દાનવ બન જાતા હૈ, ઈન સભી આસુરી વૃત્તિયોંકો સંયમિત રખના. અર્થાત્ ઈન વૃત્તિયોં પર અપને ઊચ્ચ વિચારોં ઔર ભાવોંકા કાબૂ રખના.

ખૂબ સાવધાનીકે સાથ માનવકો અપની માનવતાકી રક્ષા, પુષ્ટિ ઔર વૃદ્ધિ કરતે હુએ સમ્યક્ પ્રકારકા અહિંસક જીવન યાપન કરના ચાહિયે.

નર તન સમ નહિ કવનિઉ દેહી । જીવ ચરાચર જાચત તેહી ।
નરક સ્વર્ગ અપવર્ગ નિસેની । ગ્યાન બિરાગ ભગતિ સુખ દેની ॥

હમારે દો નેત્ર, દો કાન, દો નાસિકા ઔર મુખ ઈન સાત સ્થાનોમેં પ્રાણશક્તિકા પ્રવાહ વિશેષ હૈ. ઔર સાધારણ તૌર પર યહ પ્રવાહ બહિર્મુખ બહતા હૈ– ઈસલિયે પ્રાણશક્તિકા વ્યય હોતા રહતા હૈ. ઈનકા સંયમ કરને પર પ્રાણશક્તિકા સંવર્ધન હોતા હૈ.

પ્રાણશક્તિકો બહાનેવાલી સાત વૃત્તિયાઁ જો અગ્નિશિખાયેં હૈ ઈનકો પ્રજ્જલિત કરનેવાલે સમિધ વિષય હૈ. અર્થાત્ વૃત્તિયાઁ વિષયોંકી આહુતિયોંકો પાકર વિશેષ પ્રજ્વલિત હોતી હૈં.

નર તનુ પાઈ વિષય મન દેહી । પલટિ સુધા તે શઠ વિષ લેહીં ॥

ન જાતુ કામ કામાત્ (= કામનાઓકોં ભોગનેસે કામનાઓં શાન્ત નહીં હોતી.)

સાત ઉર્ધ્વલોક, સાત પાતાલ, સાત નરક, સાત સ્થાન, પ્રાણશક્તિકે સાત અગ્નિશિખાયેં = અર્ચિયા, સાત ચક્ર, સાત ભૂમિકા (જ્ઞાન ભક્તિ–યોગકી પ્રાણકી)

તાત્પર્ય યહી હૈ કિ હમારી પ્રાણશક્તિકા પ્રવાહ નિમ્ન સ્થૂલ ભૌતિક સ્તર પર બહ રહા હૈ ઉસકા ઉત્થાન કરના. અર્થાત્ ઈન્દ્રિય સંયમ કરના. ઈસકો પ્રાણકા ઉત્થાન કહા હૈ. પ્રાણ ઔર મનકી એકતા હોને પર પ્રાણોત્થાન હોતા હૈં. પ્રાણ ઔર

મન પરસ્પર સંબંધિત હૈં. મન સ્થિર હોતા હૈ તબ પ્રાણ ભી સ્થિર રહતા હૈ. પ્રાણ સ્થિર રહતા હૈ તબ મન ભી સ્થિર હો જાતા હૈં. દોનોં એકરુપ હો જાતે હૈં ઔર એકાગ્રતા બઢતી હૈં– તબ પ્રાણોત્થાન હોતા હૈ. તબ સત્ત્વગુણ બઢ જાતા હૈ, ઔર રજોગુણ– તમોગુણ દબતે રહતે હૈં. ઔર ફિર ક્રમશઃ કમ હોતે હોતે નિર્બલ હો જાતે હૈં.

સપ્તલોકમેં ચાર ઉર્ધ્વલોક અર્થાત્ સત્ત્વગુણ પ્રધાન ભૂમિકાયેં હૈં. ઈન્દ્રિયોંકા = પંચભૂતોંકા લોક નિમ્ન સ્તર પર હૈં– જિસકા નામ હૈ– મહઃ લોક. યહાઁ વૈખરી વાણીકા પ્રભાવ હૈ. સ્થૂલ રુપકા પ્રભાવ હૈ. ઈન્દ્રિયોંકા પ્રભાવ હૈં. ઈસસે ઊપર ઉઠને પર જનલોકમેં પ્રવેશ હોતા હૈં. યહાં પર આત્મચેતનાકી જાગ્રતિકે સાથ ભાન રહતા હૈ કિ દેહ ઔર પ્રાણ અલગ અલગ હૈં. સ્થૂલ સ્તરસે (ઇંન્દ્રિયોંકે સ્તરસે) ઊંચા ઉઠા હુઆ પ્રાણતત્ત્વ અપનેકો શરીર, ઈન્દ્રિયાઁ આદિસે અલગ હોતા હુઆ શુદ્ધ હોતા હૈ.

ફિર તપઃલોકમેં પ્રવેશ પાતા હૈ– મન ઔર પ્રાણતત્ત્વ એકરુપ હો જાતા હૈ. તબ ધ્યેયકા અનુસંધાન હોતા હૈ. શુદ્ધચેતના તપોલોકમેં હૈં. શુદ્ધ હોને પર તેજ સ્વયમ્ નિખરતા હૈ. ઈસલિયે તેજોમય ભી હોતી હૈં.

તેજોમય તપઃલોકમેં વૈરાજ દેવોંકા વાસ હોતા હૈં. વૈરાજ અર્થાત્ રજસે વિગત હુઆ અર્થાત્ મલિનતાસે મુક્ત હુઆ હૈ વહ, અર્થાત્ વિશુદ્ધ, વિમલ, નિર્મલ. અર્થાત્ સમ્યક્ ચિત્તશુદ્ધિ અર્થાત્ સત્વગુણકી પ્રખરતા.

પરંતુ ઈસ ભૂમિકા પર રુક નહીં જાના. યહ અંતિમ ભૂમિકા નહીં હૈં. ઈસસે પરેકી ભૂમિકા હૈ– ચિત્તલય = સત્વગુણકે અહંકા લય = સર્વથા નિર્ગુણ અવસ્થા, યહ સપ્તલોક હૈં. યહાઁ પર ભગવદ્ ઐશ્વર્યકે ષડ્ ભગકા પુરસ્કાર પ્રાપ્ત હો જાતા હૈ. ષડ્ ભગ હૈ– જ્ઞાન, શક્તિ, બલ, ઐશ્વર્ય, પરાક્રમ તેજ. યહ સત્લોક ભગવદ્ધામ હૈં. ઈસીકો સાકેત, ગોલોક, કૈલાસ, વૈકુંઠ આદિ નામ દિયા હૈ.

મૃત્યુકે પશ્ચાત્ તીન ગતિ

પ્રશ્ન :– જીવાત્માકી મૃત્યુકે પશ્ચાત્ ક્યા ગતિ હોતી હૈં ? ક્યા બિના માર્ગકે ભી કોઇ કહીં જા સકતા હૈ ? કુકર્મી–કુમાર્ગીઓંકા ક્યા માર્ગ હૈ પરલોકમેં ?

શ્રી ગુરુદેવ :– ઋગ્વેદમેં કહા હૈં કિ વિશ્વકે સમસ્ત પ્રાણીકે લિયે તીન માર્ગ હૈ– મૃત્યુકે પશ્ચાત્.

(૧) અર્ચિમાર્ગ = દેવયાનમાર્ગ = શુક્લમાર્ગ = ઉત્તરમાર્ગ.

(૨) ધૂમમાર્ગ = પિતૃયાનમાર્ગ = કૃષ્ણમાર્ગ = દક્ષિણમાર્ગ.

(૩) ઉત્પત્તિ–વિનાશમાર્ગ

સર્વ પ્રાણી ઈસ લોકસે લોકાન્તરકો પ્રસ્થાન કરતે હૈં તબ પૃથિવી ઔર સ્વર્ગકે મધ્યવર્તી અંતરિક્ષસે અર્ચિમાર્ગ ઔર ધૂમમાર્ગમેં હોકર ભલીભાંતિ જાતે હૈં. તીસરે

માગમેં પૃથ્વીસે કહીં આના–જાના નહીં હૈં.

મૃત્યુકે પશ્ચાત્ સ્થૂલ શરીર કહીં જાતા–આતા નહીં હૈ. સ્થૂલ શરીર કા ત્યાગ કરકે જાનેવાલા સૂક્ષ્મ શરીર હૈં. સૂક્ષ્મ શરીરમેં પાઁચ જ્ઞાનેન્દ્રિયાઁ, પાઁચ કર્મેન્દ્રિયાઁ, પાઁચ પ્રાણ, મન ઔર બુદ્ધિ યે ૧૭ તત્ત્વકા સંઘાત હૈ. ઈસકો લિંગ શરીર ભી કહતે હૈં. વાસનાયુક્ત સૂક્ષ્મ શરીર (નયે) જન્મકા કારણ હૈ– સૂક્ષ્મ શરીરમેં મનકી પ્રધાનતા હૈં ઈસલિયે કેવલ મન ભી કહતે હૈં.

સ્થૂલ દેહ હોતા હૈ ઉસીમેં વ્યાપ્ત સૂક્ષ્મ દેહ રહતા હૈ. ઔર ઉસીકી સામર્થ્યસે સ્થૂલ દેહ સર્વ કર્મ કર પાતા હૈ. સ્થૂલમેં ચેતનતત્ત્વ નહીં. શબ્દ, સ્પર્શ, રુપ, રસ, ગંધકે દ્વારા જો અનુભૂતિ હોતી હૈ ઉસકી સ્મૃતિ વ વૃત્તિ દીર્ઘ કાલ પર્યંત રહતી હૈ, ઔર યહી વાસના જન્મકા કારણ બનતી હૈં. કર્મકે અનુસાર જન્મ હોતા હૈ. કર્મકી પ્રેરક વાસના હૈ– જો મનબુદ્ધિમેં હૈં, અહંભાવ ભી હૈ. ઈસલિયે મન, બુદ્ધિ, ચિત્ ભગવાનકો અર્પણ કરકે ફલેચ્છા રહિત કર્મ કરેં તો સૂક્ષ્મ શરીર બનેં નહીં, તબ જન્મકા કારણ ન રહનેસે અજન્મા આત્માકા જન્મ હોતા નહીં.

કઠોપનિષદમેં નચિકેતાને યમરાજકો તીસરા પ્રશ્ન કિયા હૈ કિ– "મૃત્યુકે બાદ ક્યા હોતા હૈ ? (૧–૧–૨૦).

એક જાતિકે તત્ત્વોમેં આકર્ષણ રહતા હૈ– યહ બાત વિજ્ઞાનને ભી સિદ્ધ કી હૈં. ઈસ આકર્ષણકા સિદ્ધાંત હમારે ઋષિ– મહર્ષિઓંકો જ્ઞાત થા. જન્મ–મૃત્યુ તથા મૃત્યુકે અનન્તર (બાદ) કી ગતિયોંકા વિવરણ હૈં. વહ વિજ્ઞાનપૂર્ણ હૈ. દેહત્યાગકે અનન્તર લોકાન્તરમેં સંચારકો ગતિ કહતે હૈં. ગતિકે હેતુ નિયત દેશકો પથ = માર્ગ કહતે હૈ. પિતૃયાન ઔર દેવયાન ભેદસે પથ દો પ્રકારકે હૈં.

(૧) પિતૃયાનમાર્ગ (ધૂમમાર્ગ) :– પિતૃયાનકી દો શાખાએ હૈં– (૧) યમપથ (૨) પિતૃપથ. સકામકર્મોમેં નિરત જીવ ધૂમમાર્ગસે જાતે હૈં, સ્વર્ગાદિમેં પુણ્યફલ ભોગકર વાપિસ આતે હૈં.

સૂક્ષ્મ શરીરમેં મન મુખ્ય હૈ. મન ચંદ્રમાકા અંશ હૈ, "ચંદ્રમા મનસો જાતઃ" (પુરુષ સુક્ત). મન અપને અંશી ચંદ્રમાકે આકર્ષણમેં બંધકર ઉસીકી ઓર અર્થાત્ ચંદ્રલોકમેં પહુઁચતા હૈં. ચંદ્રલોક–મુખ્ય પિતૃલોક હૈ. ઈસ તરહ મૃત્યુકે અન્નતર પ્રાયઃ સબ જીવાત્મા ચંદ્રલોક મેં પહુઁચતા હૈ. કારણ કિ સૂક્ષ્મ શરીરકે ૧૭ તત્ત્વોમેંસે પ્રાયઃ મનકી પ્રધાનતા રહતી હૈ– ઈસલિયે ઈસ માર્ગકા નામ પિતૃયાનમાર્ગ હૈં. ધૂમમાર્ગ નામ ભી હૈ– અંધકાર હૈં. ઈસ માગકિ ક્રમશઃ સાત પર્વ હૈ. ધૂમ, રાત્રિ, કૃષ્ણપક્ષ, દક્ષિણાયાનકે ષણ્માસ– યે પ્રથમ ચાર પર્વ.

ધૂમાદિ શબ્દોંકા સિદ્ધાર્થ યહાઁ વિવક્ષિત નહીં, અપિતુ તદાભિમાની " આતિવાહિક દેવતા" અભિપ્રેત હૈં (વેદાંતદર્શન–૪–૩–૪). ઈસ માર્ગસે જાનેવાલે કર્મઠ પ્રાણી સંવત્સાભિમાની આતિવાહિક દેવતાકો મિલ નહીં પાતે. બસ, યહીંસે

ઈસ પિતૃયાનમાર્ગકા દેવયાનમાર્ગસે વિભાગ હો જાતા હૈ. પંચમ પર્વ પિતૃલોક, ષષ્ઠ આકાશ, સપ્તમ્ ચંદ્રલોક હૈ. (છાંદોગ્ય– ૫–૧૦–૩–૪) ઈસ (ચંદ્રલોક)લોકસે જીવાત્મા– ઈસ પૃથ્વીલોક કે લિયે મુક્તશેષ કર્મકે ફલભોગ નિમિત્ત પુનરેતિ અર્થાત્ ફિર વાપસ આતા હૈં. (બૃ.૩ ૪–૪–૬).

(૨) દેવયાનમાર્ગ = અર્ચિમાર્ગ :–મનકી પ્રધાનતા ન રહકર બુદ્ધિ– જો કિ સૂર્યકા અંશ હે– ઉસકી પ્રધાનતા રહતી હૈ તબ મન આદિ ૧૫ તત્ત્વોં બુદ્ધિસે દબ જાતે હૈં, તબ બુદ્ધિ અપને અંશી સૂર્યકે મંડલકી ઓર લે જાતી હૈ. સૂર્યમંડલ પ્રકાશપૂર્ણ હૈ. દેવપ્રાણોંકા સમૂહ સૂર્યમંડલમેં હૈં. ઈસલિયે ઈસ માર્ગકા નામ દેવયાનમાર્ગ હૈ, અચિમાર્ગ નામ હૈં– પ્રકાશમાન હૈ ઈસલિયે, દેવયાનકી દો શાખાએ હૈં– (૧) દેવપથ (૨) બ્રહ્મપથ. બ્રહ્મપથમેં મૃત્યુકા સંચાર નહીં હૈ. દેવયાનકે ૧૫ પર્વ હૈં– (૧) અર્ચિ = અગ્નિજ્વાલા (૨) દિવસ (૩) શુક્લપક્ષ (૪) ઉત્તરાયણકે ષણ્માસ (૫) સંવત્સર (૬) દેવલોક (૭) વાયુ (૮) આદિત્ય (૯) ચંદ્ર (જનઃ) (૧૦) પરમૈષ્ટિમંડલ (૧૧) વિદ્યુત (તપઃ) (૧૨) વરુણ (૧૩) ઈન્દ્ર (૧૪) પ્રજાપતિ (૧૫) બ્રહ્મલોક (સત્યલોક).

વેદવ્યાસજીને બ્રહ્મસૂત્રમેં સમન્વય કરતે હુએ કહા હૈં– ભગવાનકે પરમ ભક્ત એવમ્ જ્ઞાનીજન અર્ચિમાર્ગસે જાતે હે ઔર વે મુક્ત હો જાતે હૈં. ઉનકે કર્મબંધન સમાપ્ત હો જાતે હૈં. અતઃ ફિર ઉનકા જન્મ નહીં હોતા.

મુક્તાત્મા ઉચ્ચસ્તરમેં હોતે હૈં. વહ નીચેકે સ્તરમેં જબ ચાહે તબ આ સકતે હૈં. પુણ્યાત્મા ભી ઈસી તરહ આ સકતે હૈં. જગતમેં બહુતસે સ્તર હૈં. જીવ ઔર જગત હંમેશા રહતા હૈં. "એકાંશે સ્થિતો જગતઃ" (ગીતાજી). સ્થૂલસે સૂક્ષ્મ, સૂક્ષ્મસે સ્થૂલ હોતા હી રહતા હૈં. અનાદિ હૈ, શાશ્વત હૈ.

જો જીવભાવસે છૂટકર વિશુદ્ધ બ્રહ્મસ્વરુપમેં અવસ્થિત હોતા હૈ યહ મુક્તિ ભી કહલાતી હૈ. મુક્તિ દો પ્રકારકી –: ક્ષિણોદર્ક ઔર ભૂમોદર્ક. ક્ષીણોદર્ક મુક્તિમેં શરીર, ઈન્દ્રિય, પ્રાણ ઈત્યાદિ અનાત્મ પદાર્થો કે સ્થૂલ સ્વરુપકો જાનકર નેતિ નેતિકે દ્વારા ઉનકે અધિષ્ઠાન વિશુદ્ધ આત્મચૈતન્યમેં અવસ્થિત હોનેસે પ્રાપ્ત હોતી હૈં.

ભૂમોદર્ક મુક્તિ– "સર્વ ખલુ ઈદં બ્રહ્મ"– "સીયારામમય સબ જગ જાની" કે પ્રક્રિયાકે દ્વારા આત્મચૈતન્યકી અતિશય વ્યાપ્તિકે સિદ્ધ હો જાને પર વિશ્વાત્મદર્શનસે પ્રાપ્ત હોતી હૈ. તત્ત્વદર્શી અનુભવીકે સાથ ઉત્ક્રાન્તિકા કિસી પ્રકારકા સંબંધ નહીં. કારણ કિ ઉસકે પ્રાણ "ન તસ્ય પ્રાણા ઉત્ક્રામન્તિ"– શ્રુતિ વચન હૈ (બૃહદ ઉપ. ૪–૪–૬). વહ અપને અનુભવ જ્ઞાનકે દ્વારા અપને અધિષ્ઠાન (બ્રહ્મ = આત્મા) મેં હી અવસ્થિત હો જાતા હૈ.

(૩) ઉત્પતિ–વિનાશમાર્ગ :– અર્થાત્ બાર–બાર જલ્દી જન્મ લેના ઔર મરના. કીટ, પતંગ, વૃક્ષ આદિ યોનિ– અસ્થિહીન. પશુ, પક્ષી આદિ યોનિ, અસ્થિયુક્ત. યે દો પ્રકારકી નિકૃષ્ટ અગતિ– માને ગતિશૂન્ય દશા હૈ.

છોટે છોટે કીટ–પતંગાદિ યોનિયોંકે પ્રવાહમેં બાર બાર જન્મ લે કર શીઘ્ર હી મરના– ફિર શીઘ્ર હી જનમના હૈ. પ્રકૃતિકે પ્રવાહમેં પહુઁચ જાતા હૈ, ચૌરાસીકા ચક્ર પૂરા કરતા હૈ– તબ ફિર મનુષ્ય યોનિકો પ્રાપ્ત કરતા હૈ. યહ તીસરી ગતિ ઈસલિયે અત્યંત નિકૃષ્ટ–જઘન્ય ગતિ હૈં. ભગવાનને આસુરી સંપદાવાલોંકો વારંવાર તિર્યંગ્ (કીટ–પતંગાદિ) યોનિયોં ઔર નરકમેં ગિરાનેકી બાત કહી હૈ. યથા–

અનેકચિત્તવિભ્રાન્તા મોહજાલસમાવૃતાઃ ।
પ્રસક્તાઃ કામભોગેષુ પતન્તિ નરકેઽશુચૌ ॥ (ગીતાજી–૧૬–૧૬)
તાનહં દ્વિષતઃ ક્રૂરાન્સંસારેષુ નરાધમાન્ ।
ક્ષિપામ્યજસ્રમશુભાનાસુરીષ્વેવ યોનિષુ ॥ (ગીતાજી–૧૬–૧૯)
આસુરીં યોનિમાપન્ના મૂઢા જન્મનિ જન્મનિ ।
મામપ્રાપ્યૈવ કૌન્તેય તતો યાન્ત્યધમાં ગતિમ્ ॥ (ગીતાજી–૧૬–૨૦)

અર્થાત્ ઈસ પ્રકાર અજ્ઞાનસે અનેક પ્રકારોંસે ભ્રમિત ચિત્તવાલે ઔર મોહરુપ જાલમેં (અવિવેક હી મોહ હૈં) ફઁસે હુએ તથા વિષયભોગોમેં અત્યંત આસક્ત હુએ મનુષ્ય, ઉન ભોગોંકે દ્વારા પાપોંકા સંચય કર કે મહાન અપવિત્ર નરકોમેં ગિરતે હૈં.

સન્માર્ગકે પ્રતિ ઔર સાધુ પુરુષોંકે સાથ દ્વેષ કરનેવાલે પાપાચારી ઔર કુકર્મી નરાધમોંકો મૈં બાર–બાર આસુરી યોનિયોમેં હી ડાલતા હૂઁ.

વે મૂઢ–અવિવેકીજન જન્મ જન્મમેં આસુરી યોનિકો પ્રાપ્ત હોતે હૈં, ફિર ઉસસે ભી અતિ નીચ ગતિકો હી પ્રાપ્ત હોતે હૈં, ઘોર નરકોમેં પડતે હૈં.

મૃત્યુકે સમય સ્થૂલ પાર્થિવ પદાર્થોમેં તીવ્ર આસક્તિ રહતી હૈં તબ ઈસ તીસરી ગતિ જીવાત્માકી હોતી હૈં. ધન, પશુ, મકાન, ભૌતિક પદાર્થ આદિ પાર્થિવ હૈં. ભૌતિક પદાર્થ માને ભૂમિકે સ્થૂલ પદાર્થ.

મનમેં ભૌતિક પદાર્થોંકી વાસના, આસક્તિ જ્યાદા હોનેકે કારણ મનકી પ્રધાનતાવાલા સૂક્ષ્મ શરીરકા આકર્ષણ ભૂમિકી ઓર રહતા હૈ ઔર જીવાત્માકો જઘન્ય ગતિ પ્રાપ્ત હોતી હૈં.

મૃત્યુકે સમય ઈસલિયે ભૌતિક પદાર્થોંકી વાસના પ્રધાન ન રહેં ઈસકા ધ્યાન રખનેકી બાત હમારે શાસ્ત્રોમેં બારબાર ક્હી ગયી હૈં. મોહવાસનાસે મરનેવાલેકે મનકો ઉપર ઉઠાનેકે લિયે ભગવાનકા સ્મરણ, ગીતાપાઠ, માનસપાઠ આદિ કરના ચાહિયે.

સ્થૂલ નશ્વર સાંસારિક વસ્તુઓં પર મોહવાસના રખના મૂઢતા હૈ– જો દારુણ દુઃખોંકો દેનેવાલી હૈં. મનકી પ્રધાનતા ન રહેં ઈસ પ્રકારકા જીવન જીના ચાહિયે. બુદ્ધિ તત્ત્વકા વિકાસ ઔર બુદ્ધિકી સ્થિરતા સાધ્ય કર લેના ચાહિયે. ઈસકે લિયે ક્રિયાયોગ, ઉપાસના, ધ્યાન, નિયમ આદિ હૈં. મનકો સ્થૂલ પદાર્થોંકી વાસનાસે મુક્ત

કરકે ઊંચા ઉઠાના ચાંહિયે.

આર્યોંકા વિજ્ઞાન આધ્યાત્મિક થા. અધ્યાત્મિક માને આત્માકે બારેમેં જો સોચતા હૈ– કહતા હૈ– સમઝતા હૈ. જો આત્માકા ઉદ્બોધન કરેં, વહી આત્માકા પરિચય દેનેમેં સક્ષમ હૈં ઔર આત્મ સાક્ષાત્કાર તકકા સ્પષ્ટ માર્ગદર્શન કરતા હૈં.

આજકે વિજ્ઞાનને મૂલ પરમ તત્ત્વકી બજાય પંચભૂતોંકા સંશોધન કરકે બહુત સામર્થ્ય પાયા હૈં. ભૌતિકવાદ ઔર દેહભાવકી આસક્તિ બહુત તીવ્ર હો ગઈ હૈ ઔર દિનપ્રતિદિન તીવ્રતમ હો રહી હૈં. આજકે અનેક અનર્થોં તથા સંઘર્ષોંકા હોના ઈસી આસક્તિકો લેકર હૈં. ઈસલિયે આજકા જીવનસંઘર્ષ ભી અતિશય તીવ્ર હો ગયા હૈં.

(૩) **કુકર્મી–કુમાર્ગીઓંકા માર્ગ :–** ઈનકો તો રૌરવ આદિ નરકોમેં જાકર યાતના ભુગતની હોગી. જિસ પ્રકાર યહાઁ કારાગૃહકી સજા હૈ, ઉસી પ્રકાર નરકોમેં જાકર વહાઁ કારાવાસકી તરહ નિશ્ચિત્ યાતનાએં ઉન્હેં ભોગની પડતી હૈં.

ઈસ વિષયમેં ભગવાન મનુ–મનુસ્મૃતિમેં કહતે હૈં–

દેવત્ત્વં સાત્ત્વિકા યાન્તિ, મનુષ્યત્ત્વં ચ રાજસાઃ ।
તિર્યકત્વં તામસા, નિત્યમિત્યેષા ત્રિવિધા ગતિઃ ।। (૧૨–૪૦)

અર્થાત્ સત્વગુણી લોગ દેવયોનિકો, રજોગુણી મનુષ્ય યોનિકો ઔર તમોગુણી તિર્યગ્ યોનિકો પ્રાપ્ત હોતે હૈં. દક્ષિણાયન નામકે ચૌથે પર્વ તક વે જા સકતે હૈં. ઉસકે પશ્ચાત્ દક્ષિણ દિશામેં સ્થિત વર્તમાન યમાલયમેં ઉન્હેં જાના પડેગા. યહાઁ ઉનકે અપરાધકે દંડકા નિર્ણય વૈવસ્વત યમદેવ કરતે હૈં. ઈસકે લિયે પ્રભુકી ઓરસે વે નિયુક્ત હૈં.

ઈસીલિયે ઉન્હેં પિતૃલોક નામક યમાલયમેં પહુઁચે હુએ– પ્રાણીવર્ગકા શાસક હોનેકા કારણ અભિધાનકોશમેં "પિતૃપતિ" યા "ધર્મરાજ" કહા હૈ. દંડપાણિ ધર્મરાજકે સાથ વરુણદેવ ભી હાથમેં પાશ લિયે શાસકકે રુપમેં નિયુક્ત હૈં.

બ્રહ્મહત્યા કરનેવાલા કુત્તે, સૂઅર, ગધા, ચાંડાલ આદિ યોનિયોંકો પ્રાપ્ત હોતા હૈં. બ્રાહ્મણ હોકર મદિરાપાન કરનેવાલા કૃમિ, કીટ, પતંગાદિ તથા હિંસક યોનિયોમેં જન્મ લેતા હૈ. ચોરી કરનાર બ્રાહ્મણ મકડી, છિપકલી, પાનીમેં રહનેવાલે જંતુ તથા હિંસક પિશાચ યોનિકો પ્રાપ્ત હોતે હૈં. ગુરુપત્નીગામી તૃણ, ગુલ્મ, લતા આદિ સ્થાવર યોનિયોમેં સૈંકડો બાર જન્મ ગ્રહણ કરતા હૈ તથા અભક્ષ્ય ભક્ષણ કરનેવાલા કૃમિ હોતા હૈ. (મનુસ્મૃતિ ૧૨– ૫૪,૫૬,૫૮, ૫૯).

૩૧–૧૦–૬૩. શ્રી ગુરુદેવ આજ કૃષ્ણાબહન, પુષ્પાબહન ઔર અન્ય ભક્તોંકે સાથ પુષ્કરસે ઉજ્જૈન પધારેં. કૃષ્ણાબહનકો દીક્ષાદિનકો અનાજ ખિલાનેકે લિયે.

પુષ્કર, ૩–૧૧–૬૩ શ્રી ગુરુદેવકા તાર મિલા કિ પુષ્પા બોમ્બે જા રહી હૈ, મૈં

કાનપુર જાતા હૂઁ. માઁ ઔર હરિભાઇકો કહના કિ અભી મૈં પુષ્કર નહીં આ સકૂંગા. ૬–૧૧–૬૩, ઠાકુરભાઈકા પત્ર મિલા કિ શ્રી ગુરુદેવ યહાઁ– બિઠૂરમેં બિરાજે હૈં. આ જાઓ. મૈં– ૯–૧૧–૬૩ કો બિઠૂર પહૂઁચી.

સ્વતંત્રતા સંગ્રામ

બિઠૂર, ૧–૧૧–૬૩ સે ૧૩–૧૧–૬૩, શ્રી ગુરુદેવ :– બ્રહ્માકી અશ્વમેઘ સ્થલી બિઠૂરકા નામ બ્રહ્માવર્ત થા. રામાયણકે પ્રણેતા આદિકવિ મહર્ષિ વાલ્મીકિને ઈસી બ્રહ્માવર્તમેં તપસ્થલી એવં આશ્રમ બનાયે.

રાજા યયાતિ ઔર રાની દેવયાનીને જાજઉમેં ગંગાતટ પર સહસ્ત્ર યજ્ઞ કિયે. ઉન્હોંને અપની રાજધાની ભી જાજઉમેં બનાયી.

કાનપુર નગરકા ઈતિહાસ ભલે હી પુરાના ન હો, ફિર ભી કહા જાતા હૈ કિ લગભગ ૭૫૦ વર્ષ પૂર્વ કન્નોજકે ચંદેલ વંશીય રાજા કાન્હદેવ પ્રયાગસે કન્નોજ જાતે સમય ગંગાજીમેં સ્નાન કરનેકે લિયે કુછ સમયકે લિયે યહાઁ ઠહરે થે ઔર ઉન્હોંને ઠહરનેકે સ્થાનકા નામ કાન્હપુર રખા.

મુગલ શાસનકાલમેં જાજઉસે બિઠુર તક જંગલ થા. સીસામઉ, જૂહી, પટકાપુર આદિ ગ્રામ થે જો બઢતે બઢતે કાનપુર નગરકે અંગ બન ગયે. જાજઉ ઉસ જમાનેમેં વ્યાપારિક કેન્દ્ર થા.

સન્ ૫૭ કે સંગ્રામ પહલે કોડા–જહાનાબાદકા જિલ્લા તોડકર કાનપુર જિલ્લા બનાયા ગયા ઔર અંગ્રેજ કલેકટરકો સૌંપા ગયા. સન ૧૮૧૮મેં બાજીરાવ પેશ્વાકે બિઠૂર આ જાનેસે યહાઁ કી ચહલ પહલ ઔર મહત્વ બઢ ગયા.

સન્ ૧૮૫૧ મેં બાજીરાવ પેશવાકે દિવગંત હોને પર ઉનકે દત્તક પુત્ર નાનારાવ ઘોંડુપંત પેશવાકો સરકારને માન્યતા પ્રદાન નહીં કી ઔર ઉન્હેં મિલનેવાલી પેન્શનસે વંચિત કર દિયા. મઇ, સન્ ૧૮૫૭ મેં મેરઠ છાવનીસે ભારતીય સિપાહિયોં વ અંગ્રેજી ફૌજકે મધ્ય અસંતોષ બઢા ઔર પ્રથમ સ્વતંત્રતા સંગ્રામકી અગ્નિ પ્રજ્જવલિત હુઇ. કાનપુરમેં વિશાલ છાવની હોનેકે કારણ અન્ય સ્થાનોંકે સિપાહિયોંને નાના સાહબસે અંગ્રેજોકે વિરુદ્ધ લડનેકા નેતૃત્વ કરનેકા આગ્રહ કિયા. ઉનકે નેતૃત્વમેં ૬ જુન, ૧૮૫૭ સે ૨૭ જુન, ૧૮૫૭ તક યુદ્ધ હુઆ. ઔર અંતમેં અંગ્રેજોકો પરાજયકા મુઁહ દેખના પડા.

નાના સાહબકો વિજયશ્રી પ્રાપ્ત હોને પર કાનપુરકે નાગરિકોંને ઉન્હેં રાજા ઘોષિત કર ઉનકા રાજ્યાભિષેક કિયા. નાના સાહબને બડી સુયોગ્યતાસે શાસન કિયા ઔર શાંતિ સ્થાપિત કી. કિન્તુ અંગ્રેજોને ભી અપની પરાજ્ય પૂરી તરહ નહીં માની ઔર કાનપુર પર પુનઃ અધિકાર કરનેકે લિયે ચારોં ઓરસે આક્રમણ કિયે ઔર જુલાઇ, ૧૮૫૭ મેં કાનપુર નગર પર અંગ્રેજોંકા પુનઃ અધિકાર હો ગયા. ઉસ

સમય અંગ્રેજોને હજારો નિરપરાધ પુરુષો, સ્ત્રિયોં વ બાલકોંકા કત્લેઆમ કિયા. સ્થાન સ્થાન પર ફાઁસિયા દી. ઈસ્ટ ઈન્ડિયા કંપનીકા શાસન સમાપ્ત કરનેકો મહારાની વિકટોરિયાકી ઘોષણાકે ઉપરાંત શાંતિ સ્થાપિત હુઇ.

બાદમેં તો ઉદ્યોગોંકી સ્થાપના બડી તેજીસે પ્રારંભ હુઇ. પ્રથમ વિશ્વયુદ્ધમેં ભારતીયોંકે પૂર્ણ સહયોગસે અંગ્રેજોકા વિજય પ્રાપ્ત હોને પર વે અપના દિયા ગયા હુઆ વચન ભૂલ ગયે ઔર અનેક કડક કાનૂન લાગૂ કિયે. તબ ભારતીય નેતાઓંને સમઝ લિયા કિ અંગ્રેજ અપની બાતકે સચ્ચે નહીં હૈ ઔર અપને સ્વાર્થકે લિયે ભારતકો ગુલામ બનાયેં રખના ચાહતે હૈં. અતઃ લોકમાન્ય તિલક, ગોપાલકૃષ્ણ ગોખલેને દેશકો જગાનેકે લિયે "સ્વરાજ્ય હમારા જન્મસિદ્ધ અધિકાર હૈં" કા નારા દિયા.

શહીદ ભગતસિંહ કે સાથી સુખદેવ વ રાજગુરુ થે. જન્મ સ્થાન ગ્રામ–બંગા, જિલ્લા– લાંયલપુર– પંજાબ. વે કાનપુર, ઈલાહાબાદ, દિલ્હી સે પ્રકાશિત માસિક ' 'દૈનિક ઈન્ડિયા" કે સંપાદક થે. ઉર્દૂ બહુત અચ્છી તરહ જાનતે થે, બોલતે થે. ક્રાંતિકારી ભાવનાયુક્ત તેજ લેખ લિખતે રહતે થેં.

લાહોરમેં બ્રિટિશ અફસર સાંડસેકી હત્યા કી– લાલા લજપતરાયકી મૌતકા બદલા લેનેકી ભાવનાસે. તબ ઉનકે સાથી થે ચંદ્રશેખર આઝાદ. ફિર લાહોરસે ચૂપકીસે કલકતા પહુઁચ ગયે થે.

ચંદ્રશેખર આઝાદ, દત્ત, રાજગુરુ વ ભગતસિંહ આદિ ક્રાંતિકારી નેતાઓંને કાનપુરકો અપના ગઢ બનાકર ક્રાંતિ આંદોલનકા શુભારંભ કિયા. સન્ ૧૯૨૨ મેં ગાંધીજીને અસહયોગ આંદોલન બંદ કિયા. ઈસકે બાદ યે ઘટના ઘટી થી. પશ્ચાત્ સન્ ૨૯મેં દિલ્હીમેં સરકારી દરબારમેં સબકે સામને બોમ્બ ફેંકે ઔર ભારતકી સ્વતંત્રતાકે લિયે નાદ કિયા. તુરન્ત ગિરફતાર કિયે ગયે. ન્યાયાલયમેં મુકદમા ચલાયા ગયા.

ભગતસિંહ, રાજગુરુ ઔર સુખદેવ લાહોર કારાવાસમેં ભૂખ હડતાલ પર થે. બાદમેં ૨૩ માર્ચ સન્ ૧૯૩૧ કો, ૭ ઔર ૩૩ મિનિટ પર લાહોર જેલમેં ફાઁસી દી ગઈ. ભગતસિંહકે ફાઁસી પર ઝૂલ જાને પર લોગ ફૂટ–ફૂટ કર રોયે થે. દેશકે યુવકવર્ગ તિલમિલા ઉઠે થે. ઔર એક આવાજ ઉઠી કિ અંગ્રેજોકો ડરાના ઔર યહાઁસે ભગાને ચાહિયે.

ભગતસિંહને કોર્ટમેં પ્રશ્ન કિયા થા કિ "ડાયરને જલીયાંવાલા બાગમેં અસંખ્ય મનુષ્યોંકી હત્યા કર ડાલી હૈં ફિર ભી ઉનકો કોર્ટમેં નહીં લાયા ગયા, ક્યોં ?" ઉધમસિંહને ગર્વનર ડાયરકી હત્યા કી– ઔર ઉનકો ફાઁસી કી સજા ૧૯૪૦ મેં દી ગઈ.

ફરવરી, ૧૯૫૭– બિલાસપુર નેત્રયજ્ઞમેં ભી શ્રી ગુરુદેવને તીવ્ર રાષ્ટ્રભાવનાકી આવાજમેં વચન કહે થે કિ ભગતસિંહકો ફાઁસી દી ગઇ થી તબ વહ ૨૫ સાલકા ભી

નહીં હુઆ થા. કિતના તેજસ્વી થા !! બચપનસે હી ગાંધીજીકે અસહયોગ આંદોલનમેં સક્રિય કાર્યકર્તા હો ગયે થે. ગુરુદ્વારાકે આંદોલનોમેં ભગતસિંહ પંજાબમેં થે તબ વહ મેરે સંપર્કમેં આયે થે. ઉનકે ઘર પર મુઝે લે ગયે થે.

ઉનકા મિત્ર ચંદ્રશેખર આઝાદ ઔર વે દોનોં રાત દિન બૈચેન રહતે થે કિ અંગ્રેજોકે ઉપર લાલા લજપતરાયકી મૃત્યુકા બદલા લેના હી ચાહિયે.

લાહોરસે ભાગ નિકલનેકા ઉસને ભારી રંજ પ્રગટ કિયા થા– વે કાયરતા સમઝતે થે ભાગનેકો. ફિર મિલે તબ મૈંને ઉનકો કહા થા કિ યહ કાયરતા નહીં હૈ, અપિતુ રાજનીતિકા દાવ હૈં.

ભગતસિંહકો ઉનકે મિત્ર રાજગુરુ ઔર સુખદેવકો ભી ફાઁસી દી ગઇ, તબ મૈં વૃન્દાવનમેં થા. યહ દોહા મૈંને લિખ ભેજા થા ઉનકે પરિવારકો :–

સરદાર સરેદાર પર ચઢકર યૂઁ બોલે,
સરદાર સર ઝુકાતે નહીં, સરેદારકે ઉપર ।।

(સરેદાર = ફાઁસીકા તખ્તા)

ઉનકી માતા વીરમાતા થી. ફાઁસીકે બાદ મૈં મિલા તબ ઉન્હોંને કહા કિ ભગતસિંહને ફાઁસીકે સમય કહા થા કિ આપ લોગ બડભાગી હૈં જો ભારતમાતાકે શહીદપુત્રોંકી વીરમૃત્યુકી શહાદત (સાક્ષ્ય, ગવાહી) બન રહે હોં !!

કિતના બલિદાન દેશકે યુવાન સ્ત્રી–પુરુષોંને ઈસ દેશકી આઝાદીકે લિયે દિયા હૈ !!! તીનોં મિત્રોને આઝાદીકે નારે લગાતે હુએ હઁસતે હઁસતે બડી શાનકે સાથ ફાઁસીકે ફંદે વિજયમાલાકી તરહ પહન લિયે થે !!!

કિતના રાષ્ટ્રપ્રેમ થા !! અપની જીંદગીકી પરવાહ નહીં કરતા થા. ઔર અબ તો દેખો ! બૂઢે–બૂઢે દેશનેતાઓંકો ભી સ્વાર્થપૂર્તિકા ભયંકર રોગ લાગુ હો ગયા હૈં !! યહ બીમારી ફૈલતી જાયેગી ઔર પૂરે દેશમેં ફૈલેગી. દેશહિત, દેશસેવા, સ્વાર્થ ત્યાગસે હી હો સકેગા. ઔર સ્વાર્થત્યાગ વૈરાગ્યસે હોગા. વૈરાગ્ય ધર્મપરાયણતાસે હોગા. જહાઁ સ્વાર્થ હૈ– વહાઁ રાષ્ટ્રભાવના, સેવા હો હી કહાઁસે સકતી હૈં ?

યહાઁ પર બિઠૂરમેં ૧૮૫૭ કે વિપ્લવકી ગુપ્ત યોજનાયેં બનતી થી. નાના સાહબ, અઝિમુલ્લાખાઁ, બાલાસાહેબ, બેગમ, બહાદુરશા, નવાબ વાજિદઅલી– આદિકે બિચ ગુપ્તચરોંકે માધ્યમસે યહ સબ હોતા થા. યહ વિપ્લવ આયોજિત કિયા ગયા થા– ઉસી દિન વ ઉસી ઢંગસે નહીં હુઆ અપિતુ કુછ જલ્દીબાજીમેં અપરિપક્વ હો ગયા– દેવનિર્માણ હી સમઝના ચાહિયે !

ઉસ સમયકે ઔર આજકે વાયુમંડલમેં કિતના ભારી અન્તર હૈં ? ઉસ એક એક આંદોલન બલિદાનકી ભાવનાકો ઝકઝોરતા હુઆ હર એક કો દેશપ્રેમસે ભર દેતા થા. ક્યા મુસલમાન, ક્યા હિન્દુ, ક્યા પરસી, ક્યા ઇસાઇ ! કોઇ ભી દેશપ્રેમી હી

હોતા થા, ઔર સર્વસ્વ બલિદાન કરનેવાલા હી હોતા થા.

ઈસ વિપ્લવમેં અઝિમુલ્લાખાનને ભરપૂર પ્રેરણા દી થી. વે બહુત વિચક્ષણ વકીલ થે. ઉન્હોંને તુર્કીકે સુલતાનકો, ઈસ્તંબુલકે પાશાકો ઔર રશિયાવાલોંકો ભી મદદ કરનેકો તૈયાર કિયા. દેશકે રાજાઓંકા સાથ પ્રાપ્ત કિયા. બેગમોંકા, રાણી લક્ષ્મીબાઈકા, મોગલ બાદશાહકા, ફૈઝાબાદકે મૌલવીકા, બરેલીકે બહાદુરખાનકા.... સભીકા સંગઠન કિયા– સભીકા સાથ મિલા થા.

ઉસ કાલમેં સાંપ્રદાયિક ઝહરકા ઝનૂન નહીં થા. કુરઆન કા સહી સ્વાધ્યાય કરનેવાલોંકો ચૌક્કસ માલૂમ હૈં કિ ઈસ્લામધર્મમેં સભી મનુષ્યોંકો અલ્લાહકે બાલક માના હૈ. સબ સમાન હૈં. વિશ્વબંધુત્વકી માન્યતા હૈ. અલ્લાહકા અર્થ હોતા હૈ પૂજનીય ઔર પ્રેમરુપ હૈ, ઔર જો સર્વસમર્થ ઔર વિશ્વનિયંતા હૈં. યહ ભી કહા હૈ કિ લાઇલ્લાહ ઈલ્લાહ અર્થાત્ ઇશ્વર એક હી હૈં. આદેશમેં કહા હૈં ગરીબોંકો, જરુરત મંદોકો સહાય દેના. પીડિતોંકે દુઃખ દૂર કરનેમેં સહાયક બનના. સત્કર્મ કરના. ચોરી, લૂંટ, હિંસા, નહીં કરના. બેઈમાની નહીં કરના. જૂઆ નહીં ખેલના. અપને ઔર પડોશીકે બાલકમેં સમાનતા રખના.

ઈસ વિપ્લવમેં પ્રમોદવનમેં (ચિત્રકૂટ) ઝાઁસીકી રાની ઔર ઈનકે સેવકોંને આશ્રય લિયા થા તબ પ્રજાને–સંતોને ઉનકો સમ્હાલે. ભોજન–વસ્ત્ર પહુંચાયે, ઘાવવાલોંકો મરહમપટ્ટી– ઈલાજ– સેવા કી. રાની ૨૧–૨૨ સાલકી થી. બહુત તેજસ્વી– વીર– વિચક્ષણ !!

બંગાલ :– બંગાલને હંમેશા શાસનકે કાલે કારનામોંકે વિરુદ્ધ અપના કડા વિરોધ વ્યક્ત કિયા હૈં, કરતા આયા હૈં. રાષ્ટ્રપ્રેમકે સંસ્કારોંકે સાથ સાથ સ્વતંત્રતાકી ચાહત બંગાલમેં બહુત પ્રબલ રહી. પરન્તુ બંગાલ રક્તિમક્રાંતિકા આદર્શ માનતા થા.

સબ વાદનોંકા વાદ હૈ સામ્યવાદકો મૂલ ।
ગરીબ દુઃખ મેટો "બના" ક્યોં જગ ચાહે ધૂલ ॥

અંગ્રેજ સરકાર ક્રાંતિકારિયોંકો બીન બીન (વીણી–વીણીને) કર શહાદત દે રહી થી. દમનકા ચક્ર તેજીસે ઘૂમ રહા થા. ફિર ભી, જો જહાઁ, જિસ સ્તર પર થા, ક્રાંતિકો સંગ્રામકા બાના પહના રહા થા. ક્રાંતિકારી શહાદતસે કતરા કર નહીં, વરન ક્રાંતિકો નયે આયામ દેનેકી ગરજસે યહાઁ વહાઁ છિપ રહે થે.

અનેક ક્રાંતિકારી પરિવાર છિપતે છિપતે રામનગર (બનારસ) દરબારમેં સંગીતકી આડમેં શિર છુપાયે હુએ થે. સંગીતકે સ્વરોમેં ક્રાંતિકે આરોહ–અવરોહ રામનગર દરબારકે મનોરંજનકે વિશેષ ઉપાદાન હો ગયે થે. ઈતના હી નહીં રામનગર કે રાજા અનેક રાજા–મહારાજાઓં કો આમંત્રિત કર, ઉન્હેં સંગીતમય ક્રાંતિસે પરિચિત કરા રહે થે. જિનમેં ઓરછા (ટીકમગઢ) કે મહારાજ પ્રતાપસિંહ જૂદેવ ભી એક થે.

ધીરે ધીરે બંગાલકી ક્રાંતિ બનારસ તક અપના ફૈલાવ જમા ગયી. યહ બાત અંગ્રેજોસે છિપી નહીં ઔર બંગાલ જૈસા દમનચક્ર બનારસમેં ભી ચલ ઉઠા. જિસસે રામનગરકા ક્રાંતિકારી સંગીત દરબાર ભી દુષ્પ્રભાવિત હુઆ. ફલતઃ રામનગરકા સંગીત દરબાર છુપને છુપાનેકી ગરજસે ટુકડો ટુકડોમેં યહાઁ—વહાઁ બંટ ગયા.

ઓરછા (ટીકમગઢ) કે રામરાજા માને જાતે હૈં. મહારાજા પ્રતાપસિંહ જૂદેવ (ઉર્ફ બબ્બાજૂ) ભગવદ્ ભક્ત, ન્યાયપ્રેમીકે સાથ સાથ ક્રાંતિપ્રેમી ભી થે.

ઓરછા ક્રાંતિકા અજેય ગઢ રહા. ઝાઁસી– છતરપુર માર્ગ પર છાવનીકી સીમા સમાપ્ત હોતે હી ઓરછા રાજ્યકે ઘને જંગલ શુરુ હો જાતે હૈં. ઈસી સઘન વનમેં સાતાર ઘાટ પર હનુમાન ભક્ત સાધુકે રુપમેં અમર શહીદ ચંદ્રશેખર આઝાદ લગભગ ૧૨ વર્ષ તક અજ્ઞાતવાસમેં રહે. આઝાદકે નેતૃત્વમેં કાકોરીકાંડકે પ્રમુખ અભિયુક્ત પં. પરમાનંદ, સદાશિવરાવ મલ્કાપુરકર, ભગવાનદાસ માહૌર આદિ સાતારઘાટસે હી ક્રાંતિકો દિશા દે રહે થે.

૧૮૫૭ કે સ્વાતંત્ર્ય સંગ્રામમેં દિલ્હીસે અંગ્રેજી રાજકા નામોનિશાન મિટા દિયા ગયા થા. ઝાઁસીકી રાની, તાત્યા ટોપે, નાના સાહબ, ફિરોજશાન શહજાદેને મંદસોરસે હરિદ્વાર તક ઔર ઉધર હિન્દુસ્તાનકે સુદૂર પૂર્વ તક અંગ્રેજી સત્તાસે ટકરાને ઔર ઉસે ઉલટ દેનેકી યોજના બનાયી થી. મિર્જા ગાલિબ જૈસે ક્વચિત્ હી વ્યક્તિ થે જો કિ ઈસ જંગે આઝાદીમેં કૂદ ન પડે હો. અન્યથા હિન્દુ– મુસલમાન સભી ઈસમેં લગે થે.

મેરઠ ઔર દિલ્હીસે ફૈલતા હુઆ વિદ્રોહ આગે બઢતા જા રહા થા. કાનપુર—અલીગઢ સે ગોરા પલટન ભાગ ગઈ થી. તબ ફતેહગઢ સે ભી ગોરા પલટન ભાગી તબ ફરુખાબાદકે નવાબને ભી વિદ્રોહકા ઝંડા ઉઠા લિયા થા.

ભાષા લિપિકે લિયે ભી સ્વમાન વ રાષ્ટ્રીય ભાવનાકા જોશ રહતા હે. ફર્રુખાબાદકે નવાબને સરકારી દસ્તાવેજ પર અંગ્રેજીમેં હસ્તાક્ષર કિયે તો સબ સૈનિક વ દરબારી લોગને વિરોધ કિયા કિ અબ યહાઁ અંગ્રેજ નહીં રહે હૈં– આપ અપની ભાષામેં, ફારસીમેં દસ્તખત કરિયેં. ઈતની ઠોંસ ભાવના થી !

ફતેહગઢ, મઢ્ઢૂ, છિબરામઉ, લખનઉ, ફર્રુખાબાદ, કાનપુર, ઈત્યાદિ સારે ક્ષેત્રોમેં વિદ્રોહી દેશભક્તોં સંગઠનકા કામ કરતે થે. ઈન પ્રદેશોંસે અંગ્રેજોકા કોઇ ભી હરકારા (ડાકિયા) નહીં ગુજર સકતા થા.

અંગ્રેજોકી વિજયકે બાદ ભી હિન્દુસ્તાની સેના ટક્કર લેતી રહી થી. નાના સાહબ, તાત્યાટોપે, ખાન બહાદુરખાન, ફિરોજશાહ ઔર નવાબ રઈસ ઈત્યાદિ દેશભક્તોંને ભી હથિયાર નહીં ડાલે થે. ઈન લોગોંકો આત્મસમર્પણ કે લિયે કહા જાતા થા.

બારાબંકીકે યુદ્ધકે બાદ સન્ ૧૮૫૯ કે પ્રારંભમેં સભી નેતા નેપાલ રાજ્યકી

ઓર કૂચ કર ગયે. ફરુંખાબાદકે નવાબ રઈસ, બાંદાકે નવાબ, મૈનપુરીકે રાજા તેજસિંહ, બરેલીકે ખાન બહાદુરખાન ઔર માલાગઢકે વલીદાદાખાઁ; અંગ્રેજોને ઈનકો પકડનેકે લિયે એક લાખ રુપયેકે ઈનામ જાહિર કિયે થે. દિલ્હીમેં બાદશાહકો ગિરફતાર કર લિયા ગયા.

મંગલ પાંડેકે પિતા જગનાથપાંડેકો અપની પિછલી ઉમ્રમેં સંતાનોંકી પ્રાપ્તિ હુઈ થી. ઉસ કાલમેં ૧ રુપયેકા મૂલ્ય આજકે ૧ લાખ રુપિયોંસે ભી જ્યાદહ થા– કારણ કિ ૧ રુપયેમેં ઉતની ચીજેં પ્રાપ્ત હો સકતી થી. અચ્છેસે અચ્છે ખાનદાનકે યહાઁ શાદી વિવાહકે પ્રસંગોમેં ૨૦–૨૫ રુપિયોંકા ખર્ચ કિયા જાતા થા તો લોગ બાગ સબ હંમેશા યાદ કર કરકે કહતે રહતે થે કિ ક્યા શાદિ બ્યાહકા જલસા હુઆ થા– હમારી ઉમ્રભરમેં ઐસા ન દેખા હૈ ઔર ન હમ આગે દેખ પાયેંગે.

મંગલ પાંડે ફૌજમેં થે ઔર ભારતવર્ષકી આઝાદીકા શપથ લિયે હુએ થે. ઉનકો ફાઁસી દેનેકે બાદ ભી ઉનકે પરિવારકો અંગ્રેજોને બહુત પરેશાન કિયા થા. સારા પરિવાર છિન્ન–ભિન્ન હોકર ચારો તરફ દૂર દૂર ભાગ ગયા. જયપુરમેં મંગલ પાંડેકી પત્નીકો મહારાજા માધોસિંહકે પૂરોહિતને આશ્રય દિયા થા ઔર લડકેકો પઢાતે થે.

જયપુરકે મહારાજાકી તરહ ઔર રાજા–મહારાજા ભી ઈસ પ્રકાર દેશભક્તોંકો મદદ કરતે થે– લેકિન ઉપરસે અંગ્રેજ સરકારકે હોકર રહતે થે.

સચ્ચા સાધુ હૈ વે.....

એક સ્થાનિક ભાઇને કોઈ એક સંન્યાસીકી સત્યઘટના કહી. સંન્યાસીકા એક ગૃહસ્થ શિષ્ય થા. ખૂબ સેવા કરતા થા. એક બાર ગૃહસ્થ શિષ્યને કહા કિ મેરે ઘર પર પધારિયેં. સંન્યાસીજી કોઈ ગૃહસ્થીકે ઘર કહીં નહીં જાતે થે. ઉન્હોંને અપના નિયમ સમઝાકર ઘર પર આનેકી અસમર્થતા બતાઇ. શિષ્ય કુછ બોલા નહીં– સીધે ઘર જાકર કેરોસીન ડાલા ઔર દિયાસલાઇ લગાદી ઔર ઈસ પ્રકાર આત્મહત્યા કર લીં.

સન્યાસીજીકો અત્યન્ત આઘાત હુઆ. ખૂબ દુઃખી હો ગયે ઔર નિશ્ચય કર લિયા કિ ગૃહસ્થીકે પરિવારકી જિમ્મેવારી મેરે પર હૈં. તબસે ગૃહસ્થીકે ખેતકો જોતતે હૈં, ફસલ ઉગાતે હૈં. પૂરે પરિવારકો પાલ રહે હૈં. બચ્ચોંકો પઢા રહે હૈ. અભી એક લડકા કોલેજમેં પઢનેકો દિલ્હી ભેજા હૈં.

શ્રી ગુરુદેવ :– સચ્ચા સાધુ હૈ વે !! સંભાવિતકો કલંક મૃત્યુસે ભી બઢકર હૈ, મૃત્યુકે સમાન. ઈસીલિયે મૃત્યુસે હી કલંક મિટાયા જાયેં. સંન્યાસીજીને ગૃહસ્થી શિષ્યકી પૂર્ણ જિમ્મેવારીયાઁ ઉઠા લી. અપને લિયે કોઈ ઈચ્છા નહીં રખી. યહ જીવંત મૃત્યુ મૃત્યુસે ભી બઢકર હૈં.

સૂક્ષ્મ સામર્થ્યકા આવિર્ભાવ યોગકે દ્વારા

પ્રશ્ન :– ત્રિશંકુકે લિયે એક અલગ લોકકી રચના મહર્ષિ વિશ્વામિત્રજીને કી

થી ઐસા કૈસે હો સકતા હૈ ? યહ ગપ્પ જૈસા લગતા હૈ !

શ્રી ગુરુદેવ :– મહર્ષિ, મુનિ, સંત, યોગી, ભક્ત, સબકી આત્માનુસંધાનયુક્ત સ્થિતિ હોતી હૈં. ઈસ સ્થિતિકી સામર્થ્ય અમોઘ વ અપાર હોતી હૈં. સ્થિર ચિત્તવૃત્તિઓંકી સ્થિતિમેં સ્થિત યોગી મનબુદ્ધિ આદિમેં જ્યોં–જ્યોં અનેક ભાવ ઉત્પન્ન કરતા હૈં ત્યોં ત્યોં વે ભાવ ઈસ બાહ્ય જગતકી રચનામેં પ્રત્યક્ષરુપમેં વ્યવહાર કરતે હૈં.

યા યોં કહો કિ બાહ્ય જગતકી રચનામેં જિન જિન પ્રકારકે ભાવોંકા પ્રત્યક્ષમેં વ્યવહાર હોનેવાલા હૈ વે હી ભાવ હમારે અંતઃકરણમેં ઉદય હોતે હૈં. યોગીકો ઈનકા જ્ઞાન પહિલેસે હો જાતા હૈ. જબકિ હમકો પ્રત્યક્ષમેં– વ્યવહારમેં આને પર હી ઈનકા જ્ઞાન હોતા હૈ. એકાગ્ર વ સ્થિર મનોવૃત્તિકે દ્વારા યોગીકો મનબુદ્ધિ આદિકે ગુપ્તભાવ જ્ઞાત હો જાતે હૈ. ઈસસે પ્રત્યેકકે મનકી બાત ભી જ્ઞાત હો જાતી હૈ. મનતત્ત્વકે ઉપર ભાવોંકે ઉઠતે હી તત્કાલ જાન લેતે હૈં. ઈસ જ્ઞાનસે યોગી લોકકો સુખપ્રદ હો ઐસે અપને ભિન્ન ભિન્ન નયે નયે ભાવોંકો તરંગિત કરતા હૈ. જિસસે કિ અપની ભાવ–ધારણાકે અનુસાર પ્રત્યક્ષમેં ઘટીત હોતા રહેં.

યોગ ઔર વિજ્ઞાન વિરોધી નહીં હૈ. સૂક્ષ્મ સામર્થ્યકા આવિર્ભાવ યોગકે દ્વારા, સ્થૂલ પ્રયોગ સંશોધનકે દ્વારા આવિર્ભાવ વિજ્ઞાનસે. જૈસે કિ મંત્રશક્તિસે અસ્ત્ર–શસ્ત્રકી વિભિન્ન સામર્થ્ય થી– અગ્ન્યાસ્ત્ર, સર્પાસ્ત્ર, વરુણાસ્ત્ર. વિજ્ઞાનકે એટમ્ બોમ્બ, હાયડ્રોજન બોમ્બ, વિમાન આદિ કઇ પ્રકારકે મંત્રસામર્થ્યસે પ્રેરિત હોતે થે.

મનકી શક્તિ

પરમાણુકી કિતની વિસ્ફોટક વ કિતની ભારી માત્રાકી શક્તિ હૈ યહ અબ તો સબ જાન ચૂકે હૈં. મન તો પરમાણુસે ભી સૂક્ષ્મ હૈં. ઈસીલિયે મનકી શક્તિ પરમાણુસે ભી બહુત અધિક હૈં.

સાધનાસે હમ ઈતના મનોબલ પ્રાપ્ત કર સકતે હૈં કિ જડ–ચેતન સર્વ પદાર્થોંકો પ્રભાવિત કરનેકી સામર્થ્ય હમારે મનકો પ્રાપ્ત હો જાતી હૈં. મનોબલકી શક્તિકા અર્થ હૈ કિ મનકે સંકલ્પમેં વ્યક્ત હો જાનેકી શક્તિ.

વિશ્વકા પ્રત્યેક પદાર્થ પ્રત્યેક સંકલ્પકા સ્થૂલરુપ હૈં. ઈસીલિયે સંકલ્પશક્તિ સર્વ પદાર્થોંકે ઉપર અનુશાસન કર સકતી હૈં. પૂર્ણ સંકલ્પ શક્તિકે દ્વારા સુવર્ણ–રજત, ગાય–ઘોડા, પુત્ર–પુત્રી ભી સંકલ્પ માત્રસે વાસ્તવિકરુપમેં પ્રત્યક્ષ સ્થૂલરુપમેં પ્રકટ હોતે હૈં ઈસમેં સંદેહ નહીં હૈં.

વિશ્વકા મધ્યબિંદુ ભારત હી હૈં

બ્રહ્માજી નૂતન સર્જનકે સમય ભારતકા સર્જન પ્રથમ કરતે હૈં. ફિર ભારત સ્થાનસે હી સર્વ દેશ, પર્વત, નદી આદિ સ્થાનકી રચના હુઇ. વિશ્વકા મધ્યબિંદુ ભારત

હી હૈં. પૃથ્વીકે ઉપર પ્રાણીચૈતન્યકા આદિ ક્ષેત્ર હમારી આર્યભૂમિ ભારતમાતા હૈં.

ઉત્તરધ્રુવકે મેરુ પ્રદેશમેં સપ્તસિંધુકી આર્યપ્રજા પહુઁચી થી. આર્ય પ્રજાકી પાઁચ જાતિ ઉત્તરધ્રુવમેં થી ઈસકા ઉલ્લેખ ઋગ્વેદમેં હૈં. ઈસ પ્રદેશકો દેવોંકી ભૂમિ કહી હૈં. આર્યોકે પૂર્વજ તેજસ્વી કશ્યપમુનિકે નામ પરસે સમુદ્રકા નામ કાશ્યપીન રખા થા.

ઉત્તરધ્રુવકા પ્રદેશ સમશિતોષ્ણ થા. પરંતુ પંજાબકા સપ્તસિંધુ પ્રદેશ વિશ્વકા પ્રાચીનતમ પ્રદેશ હૈં. અફઘાનિસ્તાન ઔર આજકા સિંધ વ પંજાબ મિલા હુઆ થા ઉસીકો સપ્તસિંધુ કહા જાતા થા. દૂસરા નામ સિંધસૌવિર થા. યહ પૂરા પ્રદેશ હિંદુકુશ પર્વતકે આસપાસમેં થા. આજ રાજસ્થાન હૈં વહાઁ વિશાલ સમુદ્ર થા. સિંધ પ્રદેશકો મસ્તક પર રખતા હુઆ યહ સમુદ્ર એક તરફસે અરબી સમુદ્રકો મિલતા થા. ઔર દૂસરી તરફસે આજ જહાઁ બંગાલ હૈં વહાઁ ભી સમુદ્ર થા, ઉસકો મિલતા થા. યહ સમુદ્ર તિબેટ ઔર હિમાલય તક ફૈલા થા. અમરિકા ઔર એશિયાકી એક હી ભૂમિ થી– લગે હુએ થે.

વેદકે અનુસાર છઠ્ઠા મન્વન્તર પૂર્ણ હોનેકા થા તબ પૃથ્વીમેં ભારી ઉથલપુથલ હુઇ થી, પ્રલય હુઆ થા. આર્યઋષિઓંકો પહિલેસે પ્રલય હોનેકા જ્ઞાત હો ગયા થા. ઈસીલિયે ઉત્તરધ્રુવ ઔર સપ્તસિંધુસે મત્સ્યપ્રદેશ મેં સ્થલાન્તર કિયા થા.

ઉથલપુથલકે પરિણામમેં અમરિકા ઔર એશિયાકી એક ભૂમિકો ફાડકર વહાઁ સમુદ્ર હો ગયા. રાજસ્થાનકી જગહ પર સમુદ્ર થા વહ ગાયબ હો ગયા ઔર રેતીવાલા પ્રદેશ વહાઁ આ ગયા. બંગાલકે સમુદ્રકે સ્થાન પર બંગાલપ્રદેશ આ ગયા. ઉત્તરધ્રુવ સમશિતોષ્ણ નહીં રહા. વિશેષ હિમમય હો ગયા.

આર્યપ્રજા પ્રલયકે બાદ પુનઃ સપ્તસિંધુમેં આઇ તબ દેશકા આર્યબીજ નામ રખા ઔર વૈવસ્વત નામકા સાતવાઁ મન્વન્તર ચાલુ કિયા.

કાશ્યપીન સમુદ્રકે પ્રદેશકી દેવ જાતિકી આર્યપ્રજા ત્રિવિષ્ટપ– તિબ્બતમેં ગઇ. નાગ આર્યપ્રજા કાશ્મીર, હિમાલયમેં બસી, ગરુડ આર્યપ્રજા તુર્કસ્થાનમેં બસી એક શાખા ઇરાનમેં પ્રલયકે પહિલે થી. વેદમેં કુભા, રસા આદિ નદીઓંકે ઉલ્લેખ હૈં. પ્રલયકે બાદ એક શાખા સમુદ્રકે પાર અમરિકા પ્રદેશમેં પુનઃ બસી. એક શાખા યૂરપમેં બસી.

ઈસ પ્રકાર આર્યસંસ્કૃતિ સબસે પ્રાચીન સંસ્કૃતિ હૈં. માનવજાતિકા મૂલ ભારત હૈં. ભારતકી ભૂમિ સર્વશ્રેષ્ઠ સર્વોત્તમ હૈં વિશ્વમેં. સર્વ પ્રથમ મનુષ્ય ભારતીય આર્યજાતિકે ઉત્પન્ન કિયે ગયે હૈં. યહ નિઃસંદેહ હૈં. વેદોમેં ઈસકા પ્રમાણ હૈં.

"બ્રાહ્મણોઽસ્ય મુખમાસીદ્ બાહૂ રાજન્યઃ કૃતઃ" ॥ (પુ.સૂ.૧૧)

ઈસી પુણ્યમથી ભારતભૂમિમેં ઇશ્વરને કઇ બાર, કઇ સ્વરુપમેં અવતાર લિયે હૈં. અબ ભી કલિયુગમેં ભી અવતાર લેંગે– કલ્કિ અવતાર. ભવિષ્ય પુરાણમેં સ્પષ્ટ લિખા હૈં.

ભારતકી મંત્રવિદ્યા, યોગવિદ્યા, આધ્યાત્મિક સમૃદ્ધિ આજ ભી વિશ્વમેં સારે દેશોંસે બઢકર હૈ હી. ભારત આજ ભી વિશ્વકા ગુરુ હૈ હી. સબકા શિરોમણિ હૈં હી.

ભૌતિક પદાર્થ–વિજ્ઞાન વ સંશોધનમેં ભલે હી પિછુડા રહા હોં ! પરંતુ આત્મિક સમૃદ્ધિ વ સંશોધનમેં તો આજ ભી ભારતકે સંત–મહંત–સાધુ–મહાત્મા આગે હૈં !!

ભારતકે યા યોં કહના ચાહિયે કિ આર્યાવર્તકે મહર્ષિગણ, યોગીગણ ઔર પરાક્રમી રાજા મહારાજા ચંદ્રલોકમેં જાયા કરતે થે ઐસા ઉલ્લેખ હમારે કઇ શાસ્ત્રોમેં હૈં.

મહારાજા દશરથજી દેવતાઓંકી સહાયતામેં સ્વર્ગલોક ગયે થે. રાવણને ભી દેવતાઓંસે યુદ્ધ કિયા થા. મહારાણી કૈકયીજીકો દો વરદાન મિલે થે, વહ સ્વર્ગકે યુદ્ધમેં હી મહારાજાસે પ્રાપ્ત હુએ થે. યહ ત્રેતાકી બાત હૈં.

દ્વાપરમેં અર્જુન ચંદ્રલોકમેં ગયે થે ઔર ઉર્વશીકે શાપસે ગ્રસ્ત હોકર અજ્ઞાતવાસમેં બૃહદજાલા બનકર રહના પડા થા.

બટુકકે પાઁચ પૈસા

૧૩–૧૧–૬૩. બચુભાઈકે બાલક પુત્રને શ્રી ગુરુદેવકો પાઁચ પૈસા દિયા ઔર કહા– બાપુ ! આજ મૈંને પાઁચ પૈસેકા ચના નહીં ખાયા. આપકે લિયે રખ લિયા હૈ

શ્રી ગુરુદેવ :– બટુકકે પાઁચ પૈસે છોડૂંગા નહીં. કુમુદ ! ઈસે સમ્હાલકે રખ લો. બિઠુરસે ચિત્રકૂટ પહુઁચે ઔર અન્નકૂટકી સામગ્રી બજારસે મંગાઇ– તબ વહ પાંચ પૈસા શ્રી ગુરુદેવને મેરેસે માંગ લિયે. શ્રીરામચંદ્રદાસજી મહારાજ કોઠારીજીકો બજારમેં ભેજતે સમય કહાઃ– દેખિયે, ઈન પાઁચ પૈસેકી હલદી જરુર લાઈયેગા. ઈસકા અલગ પુડા લાના.

વહ હલદી શ્રી ગુરુદેવને કુટવાઇ ઔર ફિર સબ સામગ્રીમેં જિસમેં ભી હલદીકા ઉપયોગ કિયા જા સકતા થા ઉન સબમેં સ્વયમ્ અપને હાથસે બટુકકી હલદી મિલા દી.

લાવની, કજરી, હોરિ આદિમેં ભક્તિ જ્ઞાનકી મસ્તી

ચંગ બજાકર લાવનિયાઁ ગાઇ જાતી થી . લાવની ચંગ પર ગાયી જાતી થી....

ફિર કજરી, હોરી, રસિયા, ચૈતી, કવિત આદિ છંદોકી પદાવલિયાઁ ભી ગાતી જાતી હૈં. લાવની, કજરી, હોરી આદિમેં ભક્તિ જ્ઞાન વૈરાગ્યકી અનુપમ મસ્તી ભરી હૈં. ઈનકો ગાકર સાક્ષાત્કાર તક સંતોને કિયા હૈં. ભક્તજન રસમેં તરબત્તર હો જાતે થે ઔર જ્ઞાનીજન અપાર જ્ઞાન સાગરમેં સમા જાતે થે.

અધમ ઉધારન જગતારન ભૂભાર ઉતારન ધારા હૈં,
બિઠૂરમેં શ્રી ગંગાજીકી મહિમા અપરંપાર હૈં.
નિરાકાર કહો, ખુદા કહો, બસ ! લબ્જીમાના એકી હૈં ।
ક્યા હિન્દુ, ક્યા મુસલમાન, દોનોંકા ઠિકાના એકી હૈં ॥

લાવનીકે માધ્યમસે ધર્મ પ્રચાર હોતા થા. જાતિ, પાંતિ, ભાષા ઔર ધર્મકા ભેદ સહજરુપમેં નષ્ટ હો જાતા થા ઔર એકતા, સમભાવ, સમન્વય બન જાતા થા. કાનપુર, લખનઉ, અયોધ્યાજી, કાશીજી, પ્રયાગ આદિમેં બડે બડે યોગી, સંન્યાસી ચંગ બજાકર લાવની કવિત માધ્યમસે સદાચાર, સમભાવ, એકતા પ્રચાર કરતે થે. લાવની દંગલ હોતે થે. લાવની ગાનેકી હોડ લગતી થી. લાવનીમેં પૌરાણિક કથાયેં, શ્રીરામ–શ્રીકૃષ્ણકી પ્રેરક લીલાએં, દેવી–દેવતાઓંકી સ્તુતિયાઁ, શૌર્યગાથાએં આદિ સભી રસોંકા સમન્વય રહતા થા. ફિર શુદ્ધ રાગ–રાગિનિયોંમેં ગાયી જાતી થી.

ચલો આજ હિલ–મિલકે સોવેં પ્રિયતમ પ્યારકે સબ સંગ ।
સાત દ્વીપ નવખંડકે ઉપર ઉત્તમ જિસકા બિછા પલંગ ॥
પઁચ તત્ત્વસે અલગ હૈ વો, ઔર તીનોં ગુણસે ન્યારા હૈં ।
દિવ્યરુપ સુંદરસે સુંદર અપના પ્રિયતમ પ્યારા હૈં ॥

(શ્રી ગુરુદેવ ચૂપ હો ગયે.... કાફિ દેર બાદ)

મૈં :– ઈસમેં કોઈ ઔર લાઈન ભી પૂરી બતાઈયે ન ! અભી "બના" યા "બનાદાસ" તો નહીં બોલે હૈં આપ !!

શ્રી ગુરુદેવ :– ન, ન, યે મેરે બનાયે નહીં હૈં– યે તો બાબા બનારસીદાસજી રચિત હૈં. કરીબ ૧૫૦ સાલ પહલે થે. દેખો, કુછ પંક્તિયાઁ મુઝે આજ ભી ભૂલી નહીં હૈં !!

ભજન, જ્ઞાન, શ્રદ્ધા, વૈરાગ્ય

ચાહે કિતના હી ભજન કરો, લેકિન હમારેમેં શુદ્ધ ભાવના, દયા આદિ નહીં હૈં તો સબ વ્યર્થ હૈં. હમ દુનિયાકો ઠગ સકતે હૈં, ઈશ્વર કો નહીં. ભગવાન નથી એવો ભોલો !!

જીવકે યથાર્થ સ્વરુપકા જ્ઞાન વૈરાગ્યસે ઉત્પન્ન હોતા હૈં. જગત્‌કી વ્યુત્પત્તિકા ભાન ઉસકે સારહીનતા, દોષ દેખના– વહ પૂર્વ સંસ્કાર દ્વારા ઔર વિચારોંસે હોતા હૈં.

હમારી પૂરી શ્રદ્ધા જબ મૂર્તિમેં હોતી હૈ, તબ પ્રતિક પ્રતિક નહીં, પરંતુ સાક્ષાત્ રુપ હોતા હૈ. તબ ઉસીમેં શક્તિકા પ્રાદુર્ભાવ હોતા હૈં. પ્રતિષ્ઠા કરનેવાલેકી પૂર્તિ પર હી શક્તિકે પ્રાદુર્ભાવ હોનેકા અવલંબન હોતા હૈ. વૈરાગ્યકે અભાવમેં નિર્દ્વન્દતા આતી નહીં. ભજનકા આનંદ મિલનેકે બાદ વહ છૂટતા નહીં.

જગત પરિવર્તનશીલ હૈ, અકસ્માત નહીં હૈં, નિર્મલ હૈં. ઉસીકી રક્ષા ભગવાન કરતે હૈં. ઈસીલિયે ઈશ્વરમેં મન લગાયે રખના. સંતોષ વહાઁ હૈ. તૃષ્ણામેં દુઃખ હૈ. તૃષ્ણાકી પૂર્તિમેં ભી કભી સંતોષ નહીં. ઉત્તરોત્તર તૃષ્ણાકી વૃદ્ધિ હોતી હૈં. ઔર પૂર્તિકે માર્ગસે ભી કભી સંતોષ હોતા નહીં. સુખકે લિયે પ્રારબ્ધાનુસાર પુરુષાર્થ કરના.

અપરોક્ષ જ્ઞાન ઉનકી શરણાગતિસે હોગા. ઈસીલિયે ઉસીકો પ્રાપ્ત કરનેકા પ્રયત્ન કરના ચાહિયે. જ્યાદા સુનનેસે પરોક્ષ જ્ઞાન પ્રાપ્ત હોતા હૈં, અપરોક્ષ જ્ઞાન નહીં.

લડાઇ મનમેં હૈં

સતના, ૨૨–૧૧–૬૩. શ્રી ગુરુદેવ :– યુદ્ધકા આરંભ સર્વ પ્રથમ મનુષ્યકે મનમેં હોતા હૈં– સૂક્ષ્મરુપમેં હોતા હૈં. ફિર સ્થૂલ શરીરમેં ઔર આખિરમેં બાહર યુદ્ધકે રુપમેં વ્યક્ત હોતા હૈં. આજકે મનુષ્ય કિતના સ્વાર્થી હો ગયા હૈ યહ તો દેખો ! સોચનેકી બાત યહી હૈ કિ કિસીકો દૂસરેકી પરવાહ નહીં હૈં. સબ અપની અપની તાનો મેં ગુલતાન હો રહે હૈં.

લડાઇ શસ્ત્ર– અસ્ત્રમેં નહીં હૈ. પરન્તુ મનમેં હૈં. મનકી વૃત્તિ હી ઐસી હોતી હૈ તબ ફિર કિસીભી તરહકે અસ્ત્ર– શસ્ત્ર મિલ હી જાતે હૈ. અસ્ત્ર–શસ્ત્રકે અભાવ હોને પર ભી લડાઇ કી જાતી હૈ. ક્રોધકો શક્તિ નહીં સમઝો. વહ શક્તિ નહીં હૈ, પરન્તુ શક્તિકા દુરુપયોગ હૈ.

હમારે તીસરે પ્રધાનમંત્રીકી ભી હત્યા હોગી

કાંતાબહન વ દુર્લભજીભાઈકે ઘર પર શ્રી ગુરુદેવ પધારેં. સાથમેં મૈં, ઠાકોરમામા તથા હર્ષદભાઈ તન્ના થે. સુબહ શ્રી ગુરુદેવને સ્નાન ભોજન કિયા. ઈસી સમય રેડિયોમેં સમાચાર પ્રસારિત હુઆ કિ અભી અમરિકાકે પ્રેસીડેન્ટ કેનેડીકી હત્યા હો ગઈ હૈં.

સુનકરકે શ્રી ગુરુદેવને કહા :– હમારે તીસરે પ્રધાનમંત્રીકી ભી વિદેશમેં હત્યા કી જાયેગી. અબ હત્યાઓંકી અધિકતાવાલી રાજનીતિકા હી પ્રાધાન્ય હોગા. સબ દેશોમેં સત્તાકે સામને વ અપને સંકુચિત વિચારકે પ્રભાવસે મનુષ્યકે જીવનકા કોઈ મૂલ્ય નહીં રહેગા. થોડા ભી પ્રતિકૂલ યા વિપરીત માલૂમ હુઆ કિ ફૌરન હત્યા.

(શ્રી ગુરુદેવકે યે વચન બરાબર સત્ય ઠહરેં. સન્ ૧૯૬૫–ભારત–પાકિસ્તાન કી લડાઈ મેં ભારતકા વિજય હુઆ. ફિર દોનોં દેશકે રાજનૈતિક સમાધાનકી ચર્ચાકે પ્રસંગ પર સચમુચમેં રાજકીય ગદ્દારીસે ભારતકે તીસરે પ્રધાનમંત્રી શ્રીલાલબહાદુર શાસ્ત્રીકી તાશ્કંદમેં તા. ૧૦–૧–૬૬ કો હો ગઈ. ઉસી સમય આપશ્રી ઉજ્જૈન ધર્મશાલામેં બિરાજે થે.)

અબકી બાર ફોટૂમેં હઁસકર બુલાના

જબલપુર, ૨૫–૧૧–૬૩. શ્રી ગુરુદેવકે સાથ મૈં, ઠાકોરમામા, હર્ષદભાઈ તન્ના થે. ગોંદિયામેં નેત્રયજ્ઞ નિશ્ચિત્ હુઆ થા. શ્રી ગુરુદેવ ગોંદિયા પધાર રહેં થે. મૈંને કહા કિ મુઝે ગોંદિયા નહીં આના હૈ. શ્રી ગુરુદેવ બારબાર કહતે થેં કિ ગોંદિયા સાથમેં ચલો. મૈં હઠ પર થી કિ મુઝે નહીં આના હૈં.

તો અબ મુઝે જબલપુરસે ટ્રેનમેં બિઠાનેકો આપશ્રી સ્ટેશન પર પધારેં. સ્ટેશન પર બજન કરનેકા મશીન દેખકર વિચાર આયા કિ શ્રી ગુરુદેવકો પ્રાર્થના કરુઁ–

મશીન હૈં હી તો બજન દેખ લિયા જાયેં.

મૈં બોલનેકો જા હી રહી થી કિ મેરે વિચારકો શ્રી ગુરુદેવને હી વ્યક્ત કિયા ઔર અત્યંત મૃદુતાસે કહા– કમુ ! તૂ બજન દેખના ચાહતી હૈં ન ? ચલો, દેખ લેવે ! કિતના બજન હૈં ? શ્રી ગુરુદેવ મશીન પર ખડે રહેં ઔર દસ પૈસેકા સિક્કા ભી ખુદ ને હી રખેં. બજનકા ટિકટ નિકલા. તો બતા રહી થી– બજન ૮૦ રતલ હૈં.

મૈં :– અબ ફિર મિલને પર તુરંત હી પુનઃ વજન કરકે દેખેંગે કિ કિતના કમ જ્યાદહ હોતા હૈ.

શ્રી ગુરુદેવ :– ભલે ! તુમ જબ મિલો તબ દેખ લેના. બજન ભી કરવા લેના. (બમ્બઈકા ટિકટ લિયા ગયા. ટ્રેન આનેમેં ૧૦–૧૫ મિનિટ કી દેરી થી. ઔર પુનઃ શ્રી ગુરુદેવને કહા) "કુમુદ ! ગોંદિયામેં તુમ્હેં બહુત દેખનેકો, જાનનેકો મિલેગા."

મૈં :– ઔર ટપલે ભી બહુત મિલેંગે !!!

શ્રી ગુરુદેવ :– ટપલે તો મહાન ભાગ્યવાનકો હી મિલતે હૈં. તુઝે ઉસકી કદ્ર નહીં હૈ. ભવિષ્યમેં કદ્ર કરોગી તબ મુઝે યાદ કરના !!

ગુરુ કુંભાર શિષ્ય કુંભ હૈ ઘડિ ઘડિ કાઢે ખોટ ।
અન્દર હાથ સહાર દેં બાહર બાહર ચોટ ॥

મૈં :– આપ નારાજ હોતે હૈં ? તો મૈં બમ્બઈ ન જાઉં.

શ્રી ગુરુદેવ :– અબ ક્યા ? અબ તો તૂ બમ્બઈ–ડહાણૂ હો આ, ફિર મૈં બુલા લૂઁગા.

મૈં :– ફિર આપ નહીં બુલાયેંગે તો ?

શ્રી ગુરુદેવ :– કૈસી પાગલ–સી બાત કરતી હૈ ? મૈં ક્યોં ફિર નહીં બુલાઉં ?

અબ મુઝે રોના આ ગયા. ૫–૭ મિનટ ઐસી હી બીતી. ઔર ટ્રેન આ ગઈ. ફર્સ્ટ કલાસ લેડિઝમેં એક વૃદ્ધ મહિલા મુસાફિર થી. શ્રી ગુરુદેવને ઉનસે બાત કી કિ ઈસ લડકીકા ધ્યાન રખના. દેખો ન, રો રહી હૈં !!

ઠાકોરમામાને સબ સામાન રખવા દિયા. ઔર કહને લગે કિ બહન રોઓ નહીં. ગુરુદેવકો ઔર હમેં દુઃખ હોતા હૈ. ડિબ્બેમેં જાકર ખિડકીકે પાસ બૈઠી– શ્રી ગુરુદેવકો પ્રણામ કરકે ઉસ વૃદ્ધ મહિલા મેરેસે પૂછને લગી, તો મૈં જવાબ દેને લગી.

શ્રી ગુરુદેવ :– કુમુદ ! પ્રસન્ન હો ન ?

મૈં :– જી હાઁ.

શ્રી ગુરુદેવ :– અચ્છા, સચ બતા દેં, તૂઁ ક્યા ચાહતી હૈં ?

મૈં :– બતાનેસે ક્યા ફાયદા ? આપ માનેંગે ?

શ્રી ગુરુદેવ :– જરુર માનુઁગા.

મૈં :– તો બતાઉઁ ! મૈં ચાહતી હૂઁ કિ અબકી બાર આપ મુઝે પત્ર, તાર યા ફોનકે દ્વારા નહીં બુલાના. પરંતુ ડહાણુમેં મેરે કમરેમેં– આપકા વહ ડૂમસવાલા ફોટૂ હૈ ન ! ઉસમેં હઁસકર બુલાના. પહલે ભી આપને એક બાર ઐસા કિયા થા ન, વૈસા અબકી બાર ભી કરના. આપ આવાજપૂર્વક હઁસના ઔર મૈં આ જાઉઁગી !!

શ્રી ગુરુદેવ :– મૈં જરુર હઁસકર કહૂઁગા કિ કુમુદ તૂઁ આ રહી હૈ ન ? દેખના કુમુ, ડર નહીં જાના ! મૈં જરુર હી બોલુઁગા.

ગોંદિયા નેત્રયજ્ઞ, ૧–૧૨–૬૩ સે ૨૫–૧૨–૬૩. (ઠાકોરસાહેબ સિસોદિયાને નોટ કિયા હુઆ)

ઠાકુર સાહબ, રામેશ્વરજી શેઠ વ મેવા બહનકે સાથ ગુનાસે ૧૮–૧૨–૬૩ કો ગોંદિયા પહુઁચે. તબ શ્રી ગુરુદેવકા સ્વાસ્થ્ય બહુત ખરાબ થા. બહુત દિનોંસે ઐસા સ્વાસ્થ્ય ખરાબ રહા.

ભાઈ ! ઐસી સંગત મત કરના કિ મુઝે જગહ–જગહ ઢૂઁઢના પડે !!!

૨૨–૧૨–૬૩. શ્રી ગુરુદેવને ફરમાયા કિ આજ હમને સ્વપ્ન દેખા કિ હમ સ્વર્ગ ગયે હૈં. વહાઁ જાકર હમને પૂછા ભાઈ ! યહાઁ હમારે આદમી હૈં ? હમને બડે બડે દો આદમીયોંકે નામ કહેં. ઉસને કહા હમ નહીં જાનતે. યહ રજિસ્ટર રખા હૈ. ઉસમેં તુમ નામ દેખ લો. સ્વપ્નમેં મૈંને પૂરા રજિસ્ટર દેખ ડાલા. કોઈ ભી બડે આદમીકા નામ ઉસમેં નહીં મિલા. ફિર સ્વર્ગકે અધિકારી કહને લગે કિ ઉધર નરકકા દફતર હૈ, વહાઁ જાકર દેખો. વહાઁ ગયે. જાકર ઉસી પ્રકાર રજિસ્ટર દેખા (તો દેખનેમેં આયે) આજ દો બજે ઐસા સ્વપ્ન દેખા હૈં.

ભાઈ ! ઐસી સંગત મત કરના કિ મુઝે જગહ જગહ ઢૂઁઢના પડે ! સબ એક હી જગહમેં મિલ જાયેં ઐસા કામ કરના આપ સબ !!

દૂસરી બાત કહતા હૂઁ :– મુઝે પ્યાસ લગી તો મૈં કુઆઁ પર ગયા. વહાઁ દેખા કિ દો બર્તન આધે ભરે હુએ ઘાટ પર રખે હૈં ઔર દો બર્તન આધે ભરે હુએ કુએંમેં લટક રહે હૈં. દો ઔરતોને દો બર્તન શિર પર રખે હુએ હૈં. મૈંને કહા કિ બાઈ ! મુઝે પ્યાસ લગી હૈં.

પરન્તુ ઔરતોં ન તો કુએમેંસે લટકતે હુએ બર્તન ખેંચતી હૈં, ન કુએ પર રખે હુએ બર્તનકો કુએમેં ડાલતી હૈં ઔર ન તો શિર પર ધરે હુએ બર્તનકો ઉતારતી હૈ યા લે જાતી હૈ. બાતોંમે લગી હૈ.(સબ) તૂ ઐસી, તેરા તો વૈસા, મેરા તો ઐસા, તૂઁ–તૂઁ, મૈં–મૈં કરતી રહીં. મૈંને ફિર કહા કિ બાઈ ! મુઝે પ્યાસ લગી હૈં. તબ કહને લગી– " હમે યહીં તો બાત કરનેકા મૌકા મિલતા હૈ, તુમ ક્યોં જલ્દી કરતે હો ?

ભાઈ ! તૂઁ–તૂઁ, મૈં–મૈં છોડ દો. સમય નિકલ જા રહા હૈ. સોચો, ખૂબ સમઝે.

બહુત ગઈ થોડી રહી

શ્રી ગુરુદેવને કહાઃ– "તુમ લોગ સમઝો, વિચારો. મુઁહ ફાડ ખડી હૈં. ઘબડાના નહીં, મેરા ભરોસા રખના. જબ ઓખલીમેં સિર દિયા હી હૈં તબ ફિર ઘબડાના ક્યોં ?" ફિર શ્રી ગુરુદેવને ફરમાયાઃ– "બહુત ગઈ થોડી રહી" બાત તુમને સુની હૈ ન ? કુછ લોગ કહને લગે કિ નહીં સુની.

શ્રી ગુરુદેવને કહાઃ– અચ્છા, તો સુનો. એક રાજા કંજૂસ થા. ઉસકે દરબારમેં નટનટની તમાશા દિખાને આયે. ઔર રાજાસે કહને લગે કિ કલ દરબારમેં ખેલ હો જાયેં. તબ રાજા ૨–૪ રોજ બાદકી કહ દેવે. ઈસ પ્રકાર નટોંને કઈ બાર કહા પરંતુ રાજા જવાબમેં ઈસી પ્રકાર કહ દેતા રહા.

ઉધર નટ લોગ ખુદકા ભોજન આદિકા ખર્ચા કરકે તંગ આ ગયે. દરબારિયોંને સોચા કિ રાજા તો કંજૂસ હૈ. વહ ખેલ નહીં કરાયેગા. ઈસલિયે અપન લોગ હી ચન્દા કરકે ખેલ કરા લેવેં. ઐસા નિશ્ચય કરકે મંત્રિયોંને રાજાસે કહા કિ હમ લોગ ચન્દા ઈકઠ્ઠા કરકે નટકા તમાશા કરાવેં ક્યા ? યે નટ લોગ અચ્છા તમાશા કરતે હૈં. રાજાને કહા– હાઁ, હાઁ, યહ અચ્છા કહા, ઠીક હૈ. કરાઓ.

નટોંકા તમાશા કરાના તય હો ગયા. રાજાકે મહેલમેં તમાશા રખા ગયા. રાજા સાહબ ભી પધારેં. તમાશા કરનેવાલે નટોંને બહુત હી જી જાનસે તમાશા કિયા.

રાજા કંજૂસ થા– તો ઉનકો ક્યા દેતા ? તમાશા ચલતા રહા. પિછલી રાતકા સમય આ ગયા. તબ તક જબ કુછ ભી નહીં મિલા. તો નટનીકે નાચમેં ઉત્સાહ હીનતા પૈદા હો ગઈ. તબ નટ કહને લગા કિ–

નટની નચ નચ પંજર ભઈ બડી રાત હૈ ગઈ ।
થોડી રાત રહ ગઈ હૈ, અબ તુમ ઔર નચ લે ॥

સબ રાત ચલી ગઈ હૈં. અબ તો થોડી ઔર રહી હૈં સો–

નટની બહુત ગઈ થોડી રહી ઔર થોડી અબ જાય ।
નચ નટની નિજ તાલ પર બાજી મત ગુમાય ॥

ઈતનેમેં એક સાધુને એક કમ્બલ નટકો દે દિયા. ફિર રાજાકે બડે કુંવર સાહબને એક અંગૂઠી નટકો દે દી. ફિર રાજાકી લડકીને એક હાર નટકો દે દિયા.

રાજાને સોચા કિ યહ સાધુ યદિ નટકો ન દેતા તો કોઈ નહીં દેતા. ઈસસે રાજા સાધુ પર નારાજ હુએ ઔર કહા કિ ઐં સાધુ મહારાજ ! તુમને કમ્બલ ક્યોં દિયા હૈં ? સાધુને કહા કિ મહારાજ મૈં યહ સોચ રહા થા કિ સાધુપન છોડકર ગૃહસ્થી હો જાઉઁ ! જબ નટને યહ કહા કિ "બહુત ગઈ થોડી રહી, થોડી ભી અબ જાત", સુનતે હી એકદમ વિચાર ઔર વિશ્વાસ હો આયા કિ સારા જીવન તો સાધુપનસે નિકાલ દિયા હૈં. અબ થોડા રહા હૈં. અબ ક્યા ગૃહસ્થીમેં હૈં ? ઈતની અચ્છી બાત કહી ઔર

મુઝે ડૂબતે બચા લિયા હૈં ! સો મૈંને કમ્બલ દે દિયા હૈ. સો ઉસકી ઉસ બડી બાતકે મુકાબલેમેં કોઇ કીમત હી નહીં હૈં !

ફિર રાજાને લડકેસે પૂછા કિ તુમને અપની અંગૂઠી ક્યોં દી હૈં ? લડકેને કહા કિ હમ આપકો જહર દેનેકે વિચારમેં થે. જહર ઘોલકર તૈયાર રખા થા. ક્યોંકિ કંજૂસીકે મારે હમ પરેશાન થે. જબ નટને કહા કિ "બહુત ગઇ થોડી રહી, થોડી હી અબ જાત", સુનકર મુઝે વિચાર આ ગયા કિ પિતાજીકી અબ ઉમ્ર હો ગઈ હૈં. મુઝે ભી બહુત સમય નિકલ ગયા હૈં. અબ થોડેકે સમયકે લિયે ક્યોં કલંક મત્થે પર લૂં ? મૈં ચેત ગયા. ઈસકે મુકાબલેમેં અંગૂઠી તો કુછ નહીં હૈં !

ફિર લડકીસે પૂછા– તો ઉસને કહા કિ મેરી ૩૫ વર્ષકી ઉમ્ર હો ગઇ. આપકી કંજૂસીકી વજહસે દહેજ નહીં દેતે હૈં ઔર શાદી નહીં હો સકતી હૈ. મૈં અપને સ્નેહીકે સાથ ભાગનેવાલી થી. જબ યહ નટકી ચેતાવની સુની તો સોચા કિ બહુત ઉમ્ર તો નિકલ ગઈ હૈ. અબ ક્યા ભાગૂઁ ? અપનેકો કલંક ક્યોં લગાઉઁ ? મૈં સાવધાન હો ગઇ ઔર મુઝે ડૂબનેસે બચા લી. ઈસલિયે મૈંને ગલેકા હાર દે દિયા, જો ઈસકે મુકાબલેમેં કુછ નહીં હૈ !

"બહુત ગઇ થોડી રહી, થોડી ભી અબ જાત". અબ ભી નાચ લો– સમઝ લો. અબ ભી સમ્હલ જાઓ. અબ થોડી રહી હૈં. સમ્હલ જાઓ તો અચ્છા હૈં !!

"અનીતિ કે બિના જિંદા નહીં રહ સકતે," ઐસા મત સોચો.

(૩) નેત્રયજ્ઞકે પૂર્ણ હોને પર શ્રી ગુરુદેવને કહા :– યજ્ઞકે કાર્યોંકે બારેમેં આપ પર ગુસ્સા હોં તો માફ કરના. હમને ગુસ્સા કિયા હોગા તો માફ કરના. આપ લોગોંને કિયા હોગા તો માફ કરુઁગા !!

આપ લોગોંને બહુત કિયા હૈં. ૧૨ નેત્રયજ્ઞ સમાપ્ત કિયે હૈં. કિતના કામ હોતા હૈ ! ૪૦ હજાર મનુષ્યોંકે આઁખોકી જાઁચ હુઇ હૈ. ૪૦ હજારકા કિતના કામ હોતા હૈં !!

વિશ્વાસસે મનુષ્ય બંધા રહતા હૈં. જો તુમ્હેં કઠિનાઇયાઁ આવેં ઔર ઉનકા રાસ્તા ન મિલે તો શાંતચિત્તસે વિચાર કરો. ઉસસે તુમ્હેં પ્રેરણા મિલેગી. બુદ્ધિ ઈશ્વરકા નિવાસ હૈં. હમેં શાંત હોકર વિચાર કરના ચાહિયે. રાસ્તા અવશ્ય મિલેગા. પર બુદ્ધિ પર મત છોડો જિસને બુદ્ધિ દી હૈં ઉસકી પ્રેરણા અવશ્ય મિલેગી.

દેશ– કાલકી ઉપેક્ષા મત કરો. સમયકે સાથ રહો. નીતિ પર વિવેચન કરતે રહો. "અનીતિકે બિના જિંદા નહીં રહ સકતે", ઐસા મત સોચો. તુમ કહોગે યહ બાત ઝૂઠી હૈં. અનીતિકો નીતિ બનાકર ધન ઉપાર્જન કરતે હૈં ઔર ઉસકો (અનીતિકો) સાધના માનતે હૈં યહ ગલત હૈં.

"સત્યસે સુખી નહીં હો સકતે", ઐસા ક્યોં સોચતે હો ? પૈસા ક્યોં ? ક્યા

ચરમલક્ષ્ય હૈ જીવનકા ? વિચાર કરો ! અમરિકામેં બહુત પૈસા હૈ. ક્યા અમરિકાકે લોગ સુખી હૈં ? વિચાર કરો ! અમરિકા ભૌતિક વૈભવકી ટોચ પર હૈં, ફિર ભી વહાઁ છોટી છોટી બાતોંકે ઉપર હત્યા કી જાતી હૈં.

હા, એક સહી બાત યહ હૈ કિ પશ્ચિમમેં કુછ જીવનમૂલ્યકા આચરણ ઠોસરુપ હૈં. હમ તો કેવલ મૂલ્યોંકે ઉપદેશક માત્ર રહ ગયે હૈં. હમારે જીવનકે આદર્શો ઔર આચરણકે બીચ ઈતની ચૌડી ખાઈ હો ગઇ હૈ કિ દોનોમેં કોઈ સંબંધ નહીં રહ ગયા હૈં.

સાધુઓં કી સરાહના

"આપ લોગોંકે ભરોંસે ઔર આપકે પરિશ્રમસે હમ નતમસ્તક હૈં." સંત–સાધુઓંને નેત્રયજ્ઞમેં કામ કિયા ઉસકી પ્રશંસા કરતે હુએ શ્રી ગુરુદેવને કહા–

ઉદાર હૃદયસે વિચાર કરો. ૧૨–૧૨ નેત્રયજ્ઞ કર ડાલે ઔર ૧૦–૧૨ હજાર આદમિયોંકા ભોજન બનાકે સમય પર દેતે રહે. કિતના પરિશ્રમ કિયા હૈં ! અપની અપની કુટિયોમેં ભજન કરો. જબ (કોઈ) ૧૨૫ હજાર દેવેગા, તબ ફિર બુલાઉઁગા.

ભક્તોંને સહી કરને દિયે હુએ ફોટૂઓં પર શ્રી ગુરુદેવને લિખાઃ– સામાન્ય વ્યક્તિ–સા– હી જીવન વ્યતીત કરેં યહ હી આશ્ચર્ય હૈં. કારુણિક ભગવાનકી શરણમેં દુઃખી કભી નહીં હોના. સ્વાધ્યાયસે વાણી પવિત્ર હોતી હૈં. નિશ્ચય કિયા હુઆ મત બદલો. જબ પદ હોતા હૈ તબ ક્રોધ આતા હૈં. જબ પદ ચલા જાતા હૈં તબ ક્રોધ દીનતામેં પરણિત હો જાતા હૈં. કહના જિતના સરલ હૈં કરના કઇ ગુના કઠિન હૈં. અહિંસાકી સાધના ઇશ્વર સાધના હૈં. રામભજન બિના કભી સુખ નહીં, યહ ધ્રુવ સત્ય હૈં. ફોટૂ તો બરાબર હૈં પર ફોટા નહીં હૈં. મસ્ત તો સબ હોતે હૈં પર મસ્તી ટિકતી નહીં હૈં. બિના વિશ્વાસકે સિદ્ધિ કુછ નહીં. સિદ્ધિ તો ગુરુજી કે પાસ બહુત હૈં પર કંજૂસ હૈં.

સેવામેં સ્વકો ખો દેના પડતા હૈ

સેવા યાની બલિદાન. સેવક–ધર્મ સબસે કઠિન હૈં. સેવામેં સ્વ કો ખો દેના પડતા હૈ. ખુદકો સેવ્યમેં મિલા દેના પડતા હૈ. યહ તો ઈન લડકિયોંકા હી કામ હૈં. ઈસ શરીરકી સેવાકે પીછે ઈનકો અપની સુધ નહીં રહતી હૈં !!

પરંતુ શરીર હી તો સબકુછ નહીં હૈ. યદિ એક બાર શરીરભાવસે થોડે ભી ઊપર ઉઠકર તુમ દેખો તો પતા ચલે. તુમ સબકા ભાવ બરાબર હૈં. શરીર સેવા ભી વ્યર્થ નહીં જાતી હૈં. પરંતુ મૈં બતાઉઁ વૈસા સાધન એકાંતમેં બૈઠકર યદિ તુમ કરો તો તુમ્હેં જો મિલેગા ઉસ આનંદકી બરાબરી યે શરીર સેવાકે આનંદ કુછ ભી નહીં લગેગા !!! લેકિન દૂર જાના, એકાંતમેં બૈઠના કિસીકો ભી પસંદ નહીં હૈ. કરના ક્યા ?

સ્ત્રીહૃદય જો હૈ– ભાવ ઔર નિષ્ઠાકા બના હોતા હૈ. ઈસલિયે આધ્યાત્મિક વિકાસકે લિયે સ્ત્રીશરીરમેં પાત્રતા જ્યાદા હોતી હૈ.

ડૉ. છબીલભાઇ, ડૉ. ઝવેરી, ડૉ. જોગલેકર, ડૉ. જોશી ઔર ડૉ. દવેકી ટીમને અચ્છી સેવાકા યોગદાન દિયા. દિનાંક ૨૫–૧૨–૬૩ કો નેત્રયજ્ઞકી સમાપ્તિ હુઇ. કુલ ૫૦૫૯ ઓપરેશન હુએ. (ઠાકોર સાહબકી નોંધ સમાપ્ત)

ડહાણુ, ૨૨–૧૨–૬૩. શ્રી ગુરુદેવકા ગોંદિયાસે તાર મિલા કિ સ્વાસ્થ્ય નરમ હોનેકે કારણ પ્રોગ્રામ કેન્સલ હૈં. એકાન્તમેં આરામકે લિયે જા રહા હૂઁ. સ્ડકો પત્ર મિલા કિ– એકાંતકો કલ જા રહા હૂઁ. દેખેં, ભગવાન કબ મિલાવેં. શરીર શિથિલ હૈં.

શ્રી ગુરુદેવ ફોટૂમેંસે હઁસે ઔર બોલે

૨૩–૧૨–૬૩. પ્રાતઃકાલ ૪ાા બજે શ્રી ગુરુદેવકે હાસ્યકી ધ્વનિ સુનતે હી મૈં જગ ગઇ. ધ્વનિ બરાબર લગાતાર સુનાઇ દેતી રહી. તુરન્ત હી જબલપુરમેં કી ગઇ બાતકા સ્મરણ આ ગયા.

શ્રી ગુરુદેવકે ફોટૂકે સામને ખડી હોકર પ્રણામ કિયા. ફોટૂમેં શ્રી ગુરુદેવકા પૂરા મુખારવિંદ ચેતનમય, ક્રિયાવાન થા ઔર હઁસ રહા થા, બરાબર ધ્વનિકે સાથ !!

મૈંને પ્રણામ કિયા. પશ્ચાત્ શ્રી ગુરુદેવને ફોટૂમેંસે હી સ્પષ્ટ વાણીસે કહા કિ આજ પહલી ટ્રેનસે નિકલકર અનંતપુર આ જાઓ. બસ, યહી કહના થા. આજ મૈં અભી ઇટારસીમેં હૂઁ. કલ અનંતપુર પહુઁચૂઁગા. તેરી પ્રતીક્ષા કરુઁગા. તો તૂ આજ નિકલતી હૈ ન ? મૈંને કહા :– જી હાઁ.

ઉસી ક્ષણ ફોટૂમેંસે ચેતનત્ત્વ ચલા ગયા. ફોટૂ જૈસા ફોટૂ હો રહા. મૈં ઉસી શામકો નિકલી ઔર ૨૪–૧૨–૬૩ ગુના સ્ટેશન પર સુરેશ, રમણબાબુ, ટાટકે સાહબ લેનેકો આયે થે. મેવાબહન ગોંદિયા થી ઈસ વજહસે રાત્રિ ટાટકે સાહબકે યહાઁ રહી.

૨૫–૧૨–૬૩ કો સુબહ ૮ બજે બસકે દ્વારા મૈં અનંતપુર જા રહી થી. ઈતનેમેં મેવા બહન ઔર રામેશ્વરભાઇ મુઝે મિલનેકો બસ પર આયે. ઉન્હોંને સમાચાર દિયે કિ શ્રી ગુરુદેવ ૨૩–૧૨–૬૩ કો ઈટારસીમેં મેવાબહનકે ભાઇકે યહાઁ પધારેં થે. રાત્રિ વહાઁ હી બિરાજેં. ઔર ૨૪ કી સુબહ ૧૧ બજે મોટરસે વહાઁસે પધારેં હૈ, ઔર શ્રી ગુરુદેવકા અનંતપુરકા પ્રોગ્રામ તો નહીં હૈ. ઈસીલિયે આપ અબ હમ આ ગયે હૈં તો હમારે સાથ દો–તીન દિન ઠહરકર પીછે અનંતપુર જાયેં.

મૈંને કહા કિ મૈં પીછે આપકે પાસ રહનેકો આ જાઉઁગી. અબ તો બસ છૂટનેવાલી હૈં ઔર સબ નક્કી હો ગયા હૈં તો, અનંતપુર હી જાને દીજિયે. ઔર મૈં ૧૨ાા–૧ બજે અનંતપુર પહુઁચી. બસ પર લેને કે લિયે રમેશભાઇ વ કનૈયાજીકો શ્રી ગુરુદેવને ભેજેં થે.

મૈંને પહુઁચકર શ્રી ગુરુદેવકો પ્રણામ કિયા. શ્રી ગુરુદેવ બોલેં.– કમુ ! તુઝે કૈસી જગા દી થી ! તૂઁ ડરી નહીં ? કૈસા આનંદ આયા ?

મૈં :– જી, ડર નહીં લગા, આનંદ આયા !!

અનંતપુર. ૨૬–૧૨–૬૩. શ્રી ગુરુદેવને કહા– લો, યહ મેરે બજનકા ટિકટ.

તેરી બાત કો ખાસ યાદ રખકર મૈંને ઈટારસી સ્ટેશન પર મશીન પર કર લિયા હૈ. દેખો, અબ ૭૦ રતલ વજન હૈં. અરે, અબ તો બહુત હૈં. બંગાલ છોડા થા તબ તો ૩૦ રતલ બજન થા !!!

પ્રસન્નવદનાક્ષં ચ, સર્વદેવસ્વરુપિણમ્ ।
તત્પાદોદકજાં ધારાં, નિપતન્તીં સ્વ–મૂર્દ્ધનિ ॥

જો પ્રસન્ન મુખારવિન્દવાલે હૈં, સર્વ દેવસ્વરુપ હૈં ઔર જિનકે ચરણકમલોંસે નિકલી અમૃતધારા (ચરણામૃત) કો મસ્તક પર ધારણ કરનેસે શિષ્ય સર્વ દુઃખોંસે નિવૃત્તિ પાતા હૈ.

યદંઘ્રિ કમલ દ્વંદ્વ તાપનિવારકમ્ ।
તારકં ભવસિંધૌ ચ, શ્રીગુરું પ્રણમામ્યહમ્ ॥

જિનકે દોનોં ચરણકમલ– સર્વ પ્રકારકે દ્વન્દ્વસે ઉત્પન્ન તાપોંકો– હરણ કરનેવાલે તથા સંસારરુપ સમુદ્રસે (દુસ્તર માયાસે) પાર ઉતારનેવાલે હૈં, ઐસે મેરે શ્રી ગુરુદેવકો મૈં પ્રણામ કરતી હૂઁ.

અનંતપુર, ૫–૧–૬૪. મૈં અનંતપુર થી. ૩૧–૧૨–૬૩ કો શ્રી ગુરુદેવ રમેશભાઈ ઔર કન્હૈયાકે સાથ મોટરમેં પધારેં થે. આજ રમેશભાઇ આ ગયે હૈં. ઉન્હોંને બતાયા કિ શ્રી ગુરુદેવ રાજસ્થાનમેં એક છોટે ગાઁવમેં બિરાજેં હૈં– એક મંદિરકે પક્કે મકાનમેં. વહાઁ ઠંડ કમ હૈ, કુઁઆ ભી મંદિરમેં હી હૈં. સાથમેં કન્હૈયા હૈં.

રમેશભાઇને શ્રી ગુરુદેવકી લિખી ચિટ્ઠી મેરે ઉપરકી દી. "કમુ ! ક્યા લિખૂઁ શરીરકી દશા પર ! ઈહાઁ ઉપાધિ રહિત સ્થાન હૈં ઈતના સંતોષ ! કમુ, તુમ જબ પુષ્કર લિખો તબ મેરે સ્વાસ્થ્યકે વિષયમેં લિખના હોં ! સ્વાસ્થ્ય બહુત ખરાબ હૈં, લેકિન તુમ ગભરાના નહીં. ચિંતા નહીં કરના, ભોગનેકા હૈ તો ભોગના હી પડેગા. બાદ સ્વાસ્થ્ય જરુર અચ્છા હો જાયેગા. યહ નિશ્ચિત્ હી હૈં.

મૈં ક્યા દૂઁ તુઝે !

૧૨–૧–૬૪ કો શ્રી ગુરુદેવ અનંતપુર પધારેં. ૧૩ શામકો હમ નિકલેં. માર્ગમેં મોટર બિગડી. બારીસ બંદ હુઇ તબ હમ પૈદલ ચલેં, સાથમેં રમેશભૈયા થે. બારિસકી વજહસે બહુત કીચડ થા ઈસલિયે બટુઓમેંસે સ્કાર્ફ નિકાલકર ઉસમેં મેરે જુતે, શ્રી ગુરુદેવકે સ્લીપર, બટુઆ, પર્સ...બાંધકર ગઠરીકો મૈંને શિર પર ધર લી. ટોર્ચ પકડ કર પ્રસન્નતાસે ચલને લગી. શ્રી ગુરુદેવ ખડે રહ ગયે ઔર ખૂબ–ખૂબ હઁસને લગેં– ઔર બોલે– અરે ! ઓ ઠાકોરમામા તુમ નહીં હો ? કોઇ ફોટૂગ્રાફર તો યહાઁ આઓ !! કુમુદકો તો દેખો, શિર પર જૂતે ઉઠાયે હુઇ, નંગે પૈર, કીચડમેં કાંટે ઝાંખરમેં રાતકે

અંધેરેમેં ચલી આ રહી હૈ– ફોટૂ ખિંચ લો !!

પશ્ચાત્ ચલતે ચલતે મેરે સારે પરિવારકો યાદ કરતે રહે દુલાર–પ્યાર કરતે કરતે કીચડ, કાંટા ભરા વિકટ રાસ્તા, મેરા હાથ અપને હાથમેં થામકર, ખૂબ પ્રેમસે પાર કરા દિયા. રાત્રિકે અંધેરેમેં બરસાતમેં હમ રામનગર–ગાઁવ પહુઁચે.

વહાઁ એક ભક્તકે મકાનમેં બાહરકી દલાનમેં ઠહરેં. હમારે પૈર તો ઘૂંટનો તક કીચડસે લથપથ થે. ભક્તને ઔર રમેશભાઇને ચૂલા ચેતાયા– પાની ગરમ કિયા. હમ તીનોંને શ્રી ગુરુદેવકે શ્રીચરણ સાફ કિયેં. ધોયે, પોંછકર સેંક કિયા.

શ્રી ગુરુદેવ ઈસ સમય મેરે પૈર પરકે કીચડ કી ફીકર કરતે રહેં કિ....રમેશ, આજ કુમુદકો મૈનેં બહુત કષ્ટ પહુઁચાયા હૈ– ઈતને વિકટ માર્ગમેં ઈતના ચલાઇ !! ગરમ જલ લે આઓ. કુમુદકે પૈરોંકો, ધો ઈસી તરહ સાફ કર દેના– બાબાજીકે પલ્લે પડ ગઇ હૈ બિચારી !

પ્રાતઃકાલ ૪ાા–૫ બજે મૈંને સ્નાન કિયા. શ્રી ગુરુદેવને નિયમમેં બૈઠતે સમય કહા કિ કુમુ, કિતના અનુરાગ હૈ તેરા !! મૈં ક્યા દૂઁ તુઝે ? અચ્છા, તુમ આસન લગાકર સામને તો બૈઠો ! દેખના, કિતના આનંદ મિલેગા !!

મુનિ મન અગમ, સુગમ માઇ બાપુ સોં ।
કૃપાસિંધુ સહજ સખા સનેહી આપુ સોં ।।
કાય ન કલેસ– લેસ લેત માન મનકી ।
સુમિરે સકુચિ રુચિ જોગવત જનકી ।।
(વિનય–પદ–૭૧)

સદ્વિચાર, સત્કર્મ ઔર સદ્ભાવના અમર બના દેતી હૈં

અનંતપુર, ૧૫–૧–૬૪. આજ શ્રી ગુરુદેવ અનંતપુર પધારેં. ૨૫–૧–૬૪ તક યહાઁ બિરાજેં.

શ્રી ગુરુદેવ :– અનીતિ, અસત્ય, રાગદ્વેષ, સ્વાર્થ, મોહ–મમત્ત્વ આદિ વૃત્તિયાઁ હોના જીવ સ્વભાવ હૈં. સાધારણ મનુષ્યોમેં યહ હી હોતા હૈં. ઈસલિયે સંસારકા સ્વરુપ પ્રાયઃ ઐસા હી રહતા હૈં. બહુસંખ્યક મનુષ્યોંકી વૃત્તિયોંકા પ્રતિબિંબ સમાજ હૈં.

યહ ધ્રુવ હૈં કિ સદ્વિચાર, સત્કર્મ, ઔર સદ્ભાવના મનુષ્યકો અમર બના દેતી હૈ. હમારે આદ્યાચાર્ય, ઋષિમુનિ આદિ તથા શિવાજી, મહાત્મા ગાંધી, આદિને ઈસી પ્રકાર અમરત્વ પ્રાપ્ત કિયા હૈં. આજ ભી ઈનકે સત્કર્મો વ સત્કર્મોકા બયાન હમારેમેં સત્કર્મ, સદ્ભાવનાકી પ્રેરણા વ પ્રવૃત્તિ જાગ્રત કર દેતી હૈં.

સમાજમેં સિદ્ધાંત, નિયમ, નીતિ, આદિકા નિર્માણ સત્પુરુષોંકે શુભ વિચાર, ભાવના, કર્મ વ વ્યવહારોંકે દ્વારા હોતા હૈં. અપને અંતઃકરણકો સદ્વિચાર, ઔર

સદ્‌ભાવનાસે પૂર્ણ બનાનેમેં મનુષ્ય સંપૂર્ણ આઝાદ હૈ. શુભેચ્છા, શુભભાવનાઓંકો ઉદય કરનેમેં તથા ઉનકા અનુસરણ કરનેમેં મનુષ્ય બિલકુલ સ્વતંત્ર હૈં. પ્રારબ્ધાધીન તો જન્મ હૈં, મૃત્યુ હૈં, શારીરિક બીમારી હૈં.

જો અપને દોષ–અવગુણ જાનતા હૈં, સમઝતા હૈ ઔર ઉનસે છૂટનેકી તીવ્ર ઈચ્છાશક્તિ રખતા હૈં વહ અમોઘ આત્મબલ, આત્મવિશ્વાસ પ્રાપ્ત કરતા હૈં, ઔર અપને દોષ અવગુણોંસે મુક્ત હો પાતા હૈં. તીવ્ર ઈચ્છાશક્તિ હી સત્યનિષ્ઠામેં, ભાવનિષ્ઠામેં ઔર સંકલ્પશક્તિમેં પરિણિત હોતી હૈં.

હરિ સેવકહિ ન વ્યાપ અવિદ્યા

જીવ ચેતનકે પાઁચ ભેદોંમેંસે એક નિત્ય જીવ હૈં. વો બદ્ધ, મુક્ત, મુમુક્ષુ જીવોંસે પૃથક હૈં. અનન્તદેવ, ગરુડદેવ, વિષ્વકસેન નિત્ય જીવ હૈં. જિસ જીવકો કિસી કાલમેં ભી કર્મરુપી અવિદ્યાસે સમ્બન્ધ નહીં હોતા, વહી જીવ નિત્ય કહા જાતા હૈં.

પ્રશ્ન :– જબ નિત્ય જીવ અવિદ્યાસે પરે હૈં તબ નિત્ય જીવકી કોટિમેં પરિણિત ગરુડજીકો મોહ ક્યોં હુઆ ? ઔર વે ક્યોં નિવારણાર્થ ભુશુંડીજીકે પાસ ગયે થે ?

શ્રી ગુરુદેવ :– ગોસ્વામીજીને ગરુડજીકે મુખસે યહ કહલાયા હૈ:–

મોહિ ભયઉ અતિ મોહ, પ્રભુ બન્ધન રણ મહઁ નિરખિ ।

ચિદાનંદ સંદોહ, રામ વિકલ કારણ કવન ॥

ઈસ શંકાકે સમાધાનમેં યહી કહના પડેગા કિ ભગવત્ લીલામેં સબ શ્રેણીકે જીવોંકો અવિદ્યાગ્રસ્ત જીવકી તરહ હોના પડતા હૈં. યદિ ન હો તો ભગવાનકી લીલાકા આનંદ ન આવેં. કિન્તુ અન્ય વિષયોમેં અન્ય કોટિકે જીવોંકી તરહ નિત્ય જીવોંકો અવિદ્યા બાધિત નહીં કરતી.

હરિ સેવકહિં ન વ્યાપ અવિદ્યા ।

ગરુડાદિ નિત્ય જીવોંકા મોહમેં ફઁસના સ્વામીકા લીલામય વિનોદ હૈં. નહીં તો વેદ પ્રતિપાદિત ગરુડજીકો મોહ કૈસા ?

પંચભૂતોંકે ઉપર પંચસંસ્કાર

દીક્ષાકે સમય કિયે જાતે પંચસંસ્કાર છાપ, તિલક, માલા આદીકા રહસ્ય હૈ. એક ભૂત પર એક એક સંસ્કાર કિયે જાતે હૈં. પાઁચ ઉપાસના– સખ્ય, વાત્સલ્ય, દાસ્ય, શાંત ઔર શ્રૃંગાર આદિ ઈસમેં સમ્મિલિત હૈં.

પંચભૂતોમેંસે ઉઠનેકે લિયે પંચસંસ્કાર માનને પડતે હૈં.

મંત્ર: પુંડ્રમ્ તથા નામ, માલા મુદ્રા તથેવ ।

સંસ્કારા: પઁચવિજ્ઞેયા:, વૈષ્ણવાનાં ચ શાશ્વતા: ॥

ગિનનેકે દો પ્રકાર– ઉત્કૃષ્ટતાસે, ઔર નિકૃષ્ટતાસે. ભગવાન તારા કો સમઝાતે

શરીરકી નિકૃષ્ટતાસે પ્રારંભ કરતે હૈં :–

"ક્ષિતિ જલ પાવક ગગન સમીરા । પંચ રચિત યહ અધમ શરીરા ॥"

ઔર સમુદ્ર કહતાા હૈ–

ગગન સમીર અનલ જલ ધરની । ઈનકે નાથ સહજ જડ કરણી ॥

ઉત્કૃષ્ટતાસે નિકૃષ્ટકી અર્થાત્ સ્થૂલ તરફકી બાત કહી હૈં– ચેતનસે જડમેં જાનેકી હૈં.

ઉત્કૃષ્ટતાસે શુરુ કરેં તો....

(૧) આકાશ :– જીવકો મંત્ર દિયા જાતા હૈં પહલે. મંત્ર શબ્દાત્મક હૈ. શબ્દ આકાશકા ગુણ હૈં. આકાશાત્મક જો હૈં વહ નિકૃષ્ટ ભૂતસે ઉપર હોતા હૈં. સામાન્ય આકાશકે પરે– દિવ્ય આકાશમેં જાતા હૈ.

(૨) વાયુ :– પુંડ્રમ = ઉર્ધ્વ. વાયુકા શોધન હોતા હૈ. વાયુકે તીન ભેદ હૈં. (૧) શીત (૨) ઉષ્ણ (૩) અનુષ્ણાતીત. અથવા શીતલ, મંદ સુરભિ, વહ વાયુ. તીન લાઈન પ્રૌંડ્રમ હોતે હૈં.

(૩) અગ્નિ :– વ્યક્તિકા નામ પરિવર્તન કિયા જાતા હૈ– ઈસમેં સામાન્ય અગ્નિસે વિશેષ અગ્નિ. નામોચ્ચારમેં અગ્નિ હોતી હી હૈં. સ્પંદન હોતા હૈ, તેજસે ઝંકૃત હોતી હૈં. રુપ અગ્નિકા ગુણ હૈ. રુપકે આધાર પર અગ્નિ બદલ જાતી હૈ (જૈસે કિ)– "જિમિ બિનુ તેજ ન રુપ ગુંસાઈ ॥

(૪) જલ :– માલાકે દ્વારા હમારા સામાન્ય જલ સમાપ્ત હોકર દિવ્ય જલ હોતા હૈં. માલા = "માયા લાલનં યસ્યાં તસ્માત્ માલેતિ કથ્યતે." માઁકા જહાઁ લાલન મિલતા હૈં– જિસમેં મિલ જાય ઉસકા નામ હૈ– માલા.

તાકે જુગ પદ કમલ મનાવઉઁ । જાસુ કૃપાઁ નિર્મલ મતિ પાવઉઁ ॥

જિહ્વામેં જલ હોતે હૈં. માલાકે દ્વારા અશુદ્ધ જલ છોડકર દિવ્ય જલકા સ્વાદ પાતે હૈં– જલ તત્ત્વ શુદ્ધ હુઆ.

(૫) પૃથ્વિ :– મુદ્રામેં પઁચ આયુધોંકા પ્રમાણ શાસ્ત્રોમેં હૈં. રામાનુજ સંપ્રદાયમેં શંખ, ચક્ર, કરતે હૈં. રામાનંદીમેં દો પ્રકારકી ધનુષબાણકી શીતલ યા તપ્ત છાપ કરતે હૈં. ધનુષકાર બનાના યહ સામાન્ય પાર્થિવ તત્ત્વસે દિવ્ય પાર્થિવ તત્ત્વકા આધાન હૈં. ઈસ પ્રકાર પઁચભૂત સામાન્યતાકો છોડકર દિવ્ય પંચભૂત હૈં.

પંચ ઉપાસના (ભાવકે અનુસાર કોશોંકી દિવ્યતા)

પંચ ઉપાસના ભી હૈ, સબકો કરની હૈ. યે પાઁચો ઉપાસના ક્યોં ? ઈસીલિયે કિ પાઁચકોશ– આનંદમય, વિજ્ઞાનમય, પ્રાણમય ,મનોમય ઔર અન્નમય, ઈન કોશોંસે ઉપર ઉઠના હૈં. શાંત, સખ્ય, દાસ્ય, વાત્સલ્ય ઔર શ્રૃંગાર યા માધુર્ય યા કાન્તાભાવ– યે પાઁચ ઉપાસના હૈં.

શાંતભાવસે મનોમય કોશકા નાશ

માલા કરતે સમય શાંતભાવ (=રસ) મેં હોના હૈં. શાંત ઉપાસનાસે મનોમય કોશ દૂર હોતા હૈ. શાંતભાવસે ઉપાસના કરતે કરતે :–

પ્રશાન્તાત્મા વિગતભિર્બ્રહ્મચારિવ્રતે સ્થિતઃ ।
મનઃ સંયમ્ય મચ્ચિત્તો યુક્ત આસીત મત્પરઃ ॥
(ગીતાજી– ૬–૧૪)

અર્થાત્ મનકો સંયમિત કરકે બ્રહ્મચર્યવ્રતમેં સ્થિર વ શાંતભાવસે ઉપાસના–નિયમ કરતે કરતે પ્રશાન્તાત્મા બનો. તબ નિર્ભય હો જાઓગે. બ્રહ્મચારી વ્રતે = બ્રહ્મકે લિયે આચરણ કરના.

વિપ્રવંસકે અસિ પ્રભુતાઈ । અભય હોઈ જો તુમ્હહિ ડેરાઈ ॥
ષટ્ વિકાર જિત અનઘ અકામા । અચલ અકિંચન સુચિ સુખધામા ॥
યદિચ્છન્તો બ્રહ્મચર્ય ચરન્તિ । તત્તે પદં સંગ્રહેણ પ્રવક્ષ્યે ॥
(ગીતાજી–૮–૧૧)

જિસ પરમપદકો ચાહનેવાલે બ્રહ્મચારી લોગ બ્રહ્મચર્યકા આચરણ કરતે હૈં, ઉસ પરમપદકો મૈં તેરે લિયે સંક્ષેપસે કહૂઁગા.

વ્રત = ભગવદ્ ભક્તિમેં બાધક વસ્તુકા નિયમન અર્થાત્ ત્યાગ.

જરઉ સો સંપતિ સદન સુખુ, સુહૃદય માતુ પિતુ ભાઈ ।
સનમુખ હોત જો રામપદ, કરૈ ન સહસ સહાઈ ॥

જબ તક વ્રત નહીં તબ તક સાત્ત્વિકતા નહીં હો સકતી. ઈતના હોને પર હી મનસંયમ હોતા હૈ. મનોમય કોશસે ઉપર શાંત ઉપાસના સે ઉઠના હૈ. સીઢીમેં પહલે શાંત જરુરી હૈ.

માં હિ પાર્થ વ્યપાશ્રિત્ય યેઽપિ સ્યુઃ પાપયોનયઃ ।
સ્ત્રિયો વૈશ્યાસ્તથા શુદ્રાસ્તેઽપિ યાન્તિ પરાં ગતિમ્ ॥
કિં પુનર્બ્રાહ્મણાઃ પુણ્યા ભક્તા રાજર્ષયસ્તથા ।
અનિત્યમસુખં લોકમિમં પ્રાપ્ય ભજસ્વ મામ ॥
(ગીતાજી–૯–૩૨, ૩૩)

અર્થાત્– હે અર્જુન ! સ્ત્રી, વૈશ્ય, શૂદ્ર તથા પાપયોનિ ચાંડાલ આદિ– જો કોઈ ભી હોં, વે ભી મેરે શરણ હોકર (મુઝે હી અપના અવલંબન બનાકર) પરમ (ઉત્તમ) ગતિકો હી પાતે હૈં (૯–૩૨).

(ઐસા હૈ, તો) ફિર જો પુણ્યશીલ બ્રાહ્મણ તથા રાજર્ષિ ભક્તજન મેરી શરણ હોકર પરમગતિકો પ્રાપ્ત હૈ– ઈસમેં કહના હી ક્યા ! ઈસલિયે સુખરહિત ઔર અનિત્ય ક્ષણભંગુર મનુષ્ય શરીરકો પાકર મુઝ પરમેશ્વરકા હી ભજન કર– મેરી હી સેવા કર (૯–૩૩).

સખ્યભાવસે વિજ્ઞાનમય કોશકા નાશ

"શ્રીરામ જય રામ જય જય રામ" સંકીર્તનમેં સખ્ય હોતા હૈં. "સહસખ્યાતિ ઈતિ સખા". ઉસી ભાવકા નામ સખ્ય = નિકટનૈક્ય". સખ્ય ઉપાસનાસે જીવન વિજ્ઞાનમય કોશસે ઊપર ઉઠ જાતા હૈં. વિજ્ઞાનમયકોશકા સંબંધ બુદ્ધિસે હૈ. ઈસ કોશસે હિરણ્યગર્ભ ઢંકા રહતા હૈ– સૂક્ષ્મ શરીરકો ઊપર ઉઠાનેકો સખ્ય ઉપાસના. ભગવાન વિજ્ઞાનસિંધુ હૈ. સખ્યમેં સામાન્ય બુદ્ધિ = અયમ્, ઘટ, અયમ્ પટ્ કી બુદ્ધિ ખતમ હો ગઈ. "અયમ્ રામ, અયમ્ રામ" આ ગયા. અયમ્ કહેંગે હી નહીં. સખ્ય ભાવમેં જીવ સબકો રામમય દેખતા હૈં– "સર્વખલ્વઈદમ્ બ્રહ્મ", "સીયારામમય સબ જગ જાનિ કરૌં પ્રણામ...॥ સાંસારિક બુદ્ધિ ખતમ હો જાતી હૈ, પ્રભુમય સંસાર હોતા હૈ.

દાસ્યભાવસે પ્રાણમયકોશસે ઊપર ઉઠના હૈં

શ્રીચરણોંકી પૂજા, શ્રીચરણામૃત લેનેમેં દાસ્યતા હૈં. ક્યોંકિ "દાસતિ સર્વમ્ યસ્મૈ સ દાસઃ". દાસત્ = દદાતિ = સબ કુછ જિસકો દે દેવેં ઈસકા નામ દાસ. અપના પ્રાણ તક દે દેતે હૈં– યાની પ્રાણમયકોષકા સમર્પણ. વાલ્મીકિજીને લિખા હૈ–

એકૈસ્ય ઉપકારઃ પ્રાણાન્ દાસ્યા ને કપેઃ ।
શેષસ્યપહોપકારણામ્ ભવામ્ ઋરિણ્યૈ વયમ્ ॥

ઈતને ઉપકાર હૈ– કિ એક–એક ઉપકારકે લિયે પ્રાણ દૂં. વહ તો એક હી હૈં. તો ઋણિ રહ ગયા.

સુનુ સુત તોહિ ઉરિન મૈં નાહિ । દેખેઉં કરિ બિચાર મન માંહિ ॥

ભરતજીને કહા હૈ– નહીં, મૈં દાસ હૂઁ. હનુમાનજીને કહા હૈ "દાસોઽહમ કોશલેન્દ્રસ્ય." દાસ્યભાવમેં જાતપાતકેં ભેદભાવ નહીં.

મારુત સુત મૈં કપિ હનુમાના । નામુ મોર સુનુ કૃપાનિધાના ॥
દીનબંધુ રઘુપતિ કર કિંકર । સુનત ભરત ભેંટેઉ ઉઠિ સાદર ॥

વાત્સલ્યભાવસેં અન્નમયકોશ દૂર હોતા હૈ

ભોગ ક્યોં લગાતે હો ? વાત્સલ્યસે હી તો !! બચ્ચેકી તરહ માના જાતા હૈં. ખિલાકર તો સાંસારિક અન્નકોશ દિવ્ય હોતા હૈં !!

પ્રભુ પ્રસાદ સુભગ સુબાસા । સાદર જાસુ લહઈ નિત નાસા ॥
તુમ્હહિ નિબેદિત ભોજન કરહીં । પ્રભુ પ્રસાદ પટ ભૂષન ધરહીં ॥

શ્રૃંગાર–માધુર્ય–કાંતા ભાવસે– આનંદમયકોશસે ઊપર ઉઠના હૈ

"આનંદ શ્રૃંગમ રાઽતિ તદાતિ ઈતિ શ્રૃંગાર". અપને ચંદન ક્યોં કરતે હો ? ભગવાનકે સંતોષ– પ્રસન્નતાકે લિયે ! "મૈં સેવક રઘુપતિ પતિ મોરે"

નારિ બિલોકહિં હરષિ હિયઁ, નિજ નિજ રુચિ અનુરુપ ।
જનુ સોહત સિંગાર ધરિ, મૂરતિ પરમ અનૂપ ॥

કામ હો હી નહીં સકતા. ઉપાસનામેં રામ હી હોતા હૈ– કામ પરિણિત હોકર રામ હી હોતા હૈં.

જો જીવકો આનંદ શિખર પર લે જાતે હૈં વહીકા નામ શ્રૃંગાર હૈ. જીવ શ્રૃંગારકી ઉપાસના કરતે કરતે ભગવાનકી પ્રસન્નતાકે લિયે સંસારકા આનંદ ખો દેતા હૈં. "પરવશ જીવ સ્વબશ ભગવંતા", ઉસ સમય પ્રભુકો સજાને લગતે હૈં– ચંદન, કાજલ, બિંદીસે. ઉસ આનંદમેં સંસારકા આનંદ બહ જાતા હૈં.

નામ ઔર રુપ દોનોં સમર્થ હૈં

ગોસ્વામીજી કહતે હૈં–

સમુઝત સરિસ નામ અરુ નામી । પ્રીતિ પરસ્પર પ્રભુ અનુગામી ॥
નામ રુપ દુઈ ઈસ ઉપાધી । અકથ અનાદિ સુસામુઝિ સાધી ॥

નામ ઔર નામી એક હી સ્વરુપ હૈં, અંતર નહીં હૈ. મેરા નામ રણછોડદાસ હૈં. યહ ઈસ શરીર કા નામી હૈં. તો દોનોંકે એક હી રુપ હૈં. નામ ઔર રુપકી પરસ્પર પ્રીતિ કૈસી હૈ ? તો કહતે હૈં– પ્રભુકી સેવક પર પ્રીતિ હોતી હૈં ઔર સેવકકી પ્રભુ પર હોતી હૈં, ઐસી હી પ્રીતિ હૈં દોનોંકી !

આગે બતલાતે હૈં કિ નામ–રુપ હૈ યહ ભગવાનકી ઉપાધિ હૈ– અર્થાત્ માયા હૈ. દૂસરા ભાવ યહ હૈં કિ નામ ઔર રુપ દોનોં સમર્થ હૈ ઔર ભગવાનકે સમીપ રહનેવાલે હૈં. યહાઁ નામકે લિયે અકથ કહા હૈં ઔર રુપકે લિયે અનાદિ કહા હૈં.

જો કહનેમેં ભી નહીં આ સકતા હૈં, જિસકા રુપ અનાદિ હૈં, ઉસકો જાનનેકે લિયે શ્રેષ્ઠ બુદ્ધિ, શ્રેષ્ઠ હૃદય હી સમર્થ હૈં.

શ્રેષ્ઠ હૃદયમેં શ્રેષ્ઠ બુદ્ધિ રહતી હૈં. જિતના સત્ત્વગુણ હૃદયમેં સ્થાપિત હોતા જાયેગા ઉતના હી પરિમાણમેં બુદ્ધિકી પ્રભા તેજોમય હોતી જાતી હૈં. યહી કારણ હૈં કિ દો ચોપડી ભી પઢી નહીં હો ફિર ભી સંત મહાત્માકે વચનોંમેં જ્ઞાન ઔર સિદ્ધાંતકી બાતેં સહજ હી નિકલતી હૈં.

શ્રુતિ ભગવતી કહતી હૈં કિ જો ઉસ એકકો– પરમતત્ત્વકો જાનતા હૈં વહ સબ કુછ જાનને લગતા હૈં.

હૃદયકો, બુદ્ધિકો પ્રકાશિત કરનેકે લિયે ગોસ્વામીજીને સીધા સરલ ઉપાય બતાયા કિ– "રામનામ મનિ દીપ ધરુ જીહ દેહરી દ્વાર." ભીતરમેં ઔર બાહરમેં પ્રકાશ કરનેકી ઈચ્છા હો– તો– રામનામ રુપી મનિકો– દીપકકો જીભ પર રખ લો.

જિન લોંગોને– યોગીઓંને, ભક્તોંને યહ રામનામરુપી અનાદિ નિરંજન દીપક

પ્રકાશિત કર લિયા હૈ વે હી લોગ સંસારકે રાગોંસે પર હોકર મોહનિદ્રામેંસે જાગ્રત હુએ હૈં– વિરક્ત હૈં. જિસ મોહ નિદ્રામે સારા સંસાર સોતા હૈ, ઉસમેં યે લોગ હી જાગરુક હૈં = જાગ્રત હૈં = પ્રબુદ્ધ હૈં.

યા નિશા સર્વભૂતાનાં, તસ્યાં જાગર્તિ સંયમી ।
યસ્યાં જાગ્રતિ ભૂતાનિ, સા નિશા પશ્યતો મુનેઃ ।।
(ગીતાજી– ૨–૬૯)

= અજ્ઞાની મનુષ્યકે લિયે (જિનમેં ઈશ્વર વિષયક બુદ્ધિ–સમજ નહીં હૈં) પરમાર્થતત્ત્વ (ઈશ્વર) રાત્રિ સમાન હૈં (ઈશ્વર પ્રાપ્તિકે લિયે કોઈ પ્રવૃત્તિ પુરુષાર્થ નહીં કરતે હૈં = સોતે રહતે હૈં). વહી તત્ત્વસ્થિતપ્રજ્ઞ (ભક્ત) કે લિયે જ્ઞેય હૈં, પ્રાપ્તવ્ય હૈં. ઈસલિયે ભગવત્ પ્રાપ્તિકે લિયે પુરુષાર્થ કરતે હૈં– યાની ભગવત્ વિષયમેં જાગરુક હૈં, જાગતે રહતે હૈં. ઔર અજ્ઞાનકે કારણં નાશવાન સાંસારિક પદાર્થ, સુખકી પ્રાપ્તિમેં સબ મનુષ્ય જાગતે રહતે હૈં (પ્રયત્ન કરતે હૈં) વહી જ્ઞાનીકે લિયે રાત્રિ હૈં. (નાશવાન પદાર્થ ઔર સુખકે લિયે નિષ્ક્રિય રહતે હૈં, કોઈ પ્રયત્ન નહીં કરતા હૈ અર્થાત્ ઈસ વિષયમેં વે સોતે રહતે હૈં.)

ભક્ત પ્રહ્લાદ, ધ્રુવ યહી દીપકકે પ્રકાશસે પ્રકાશિત માર્ગ પર ચલકર હી ભગવાનકે પાસ પહુઁચે હૈં. ભગવાનકો પ્રાપ્ત કિયે હૈં. સુગ્રીવ, વિભીષણને ઈસી જ્યોતિસે અષ્ટસિદ્ધિ, નવનિધિ પ્રાપ્ત કી હૈં.

એક છત્રુ એક મુકુટમનિ સબ બરનનિ પર જોઉ ।
તુલસી રઘુબર નામ કે બરન બિરાજત દોઉ ।।

રામનામકે યે દો અક્ષર ર ઔર મ હૈં. ર કાર તો છત્ર સમાન સભી વર્ણોમેં બિરાજતે હૈં ઔર મ કાર તો અનુસ્વારકે રુપમેં મુકુટકે સમાન સભી વર્ણોકે ઊપર બિરાજમાન હૈં.

સંતજન કે સુંદર મન કમલ હૈં. ઔર ઉન મનકમલકે પરાગકે ર ઔર મ યે હી દો અક્ષર ભ્રમર હૈં. અર્થાત્ સંતોંકે મનમેં નિરન્તર રામ બિરાજતે હૈં. ઔર જીવમાત્રકો યહ કિતના પ્રિય હૈ ! ઉસકે લિયે ગોસ્વામીજી યહાઁ તક કહ દેતે હૈં કિ :–

જન મન મંજૂકંજ મધુકરસે । જીવ જસોમતિ હરિ હલધરસે ।।

મૈયા જસોદાજીકો શ્રીકૃષ્ણ ઔર શ્રીદાઉજી (બલરામજી) કિતને પ્રિય હૈં ઉતને હી પ્રિય જીવકો રામનામ હૈં.

આખર મધુર મનોહર દોઊ । બરન બિલોચન જનજિય જોઉ ।।
સુમિરત સુલભ સુખદ સબ કાહુ । લોક લાહુ પરલોક નિબાહુ ।।

ર કાર ઔર મ કાર હી દો ઐસે હૈં જો સર્વ વર્ણોકે ઊપર રહ સકતે હૈં. ઔર યહી રામનામ ભક્તોંકે હૃદયનેત્ર હૈં. હૃદયકે નેત્ર ન હો તબ તક ભગવાનકા દર્શન

કૈસે સંભવિત હો સકતા હૈં ? તો પહલે રામ રામ કરો, હૃદયકે નેત્ર ખોલો.

રામ નામકા જાપ અતિ સરલ સીધા હૈં. કરકે દેખો. તબ પત્તા પડે. યહ વાણીકા વિષય નહીં હૈં. અનુભવમેં આતા હી હૈં– યદિ કરો તો. યથાશક્તિ, યથારુચિ રામનામ લેનેસે ભી રામનામામૃતકે રસાસ્વાદકી અનુભૂતિ શિવજીકો હોતી હૈં, વૈસી હી શેષજીકો હોતી હૈં, વૈસી હી શ્યામકો હોતી હૈ વૈસી હી રામકો હોતી હૈં, ગંગદાસકો ભી હોતી હૈ ઔર જમનાદાસકો ભી હોતી હૈં !!

રામનામકા મહિમા અપાર હૈ. જન્મ–જન્માન્તર તક સિદ્ધ, મુક્ત આદિ ગાતે આ રહે હૈં તથાપિ પાર નહીં પાયા હૈં.

નહિં કલિ કરમ ન ભગતિ બિબેકૂ । રામનામ અવલંબન એકૂ ॥
કલિજુગ કેવલ નામ અધારા । સુમિરિ સુમિરિ ભવ ઉતરિઅ પારા ॥

શ્રીનામદેવજીને કહા હૈ :–

કંચન મેરુ સુમેરુ, હય ગય દીજૈ દાના ।
કોટિ ગઉ જો દાન હૈ નહિં દાન સમાના ॥
અસ મન લાવ નામ રસના ।
તેરો બહુરી ન હોઇ જરા મરના ॥
એકૈ મન એકૈ દસા એકૈવ્રત ધરિયે ।
નામદેવ નામ જહાજ હૈં, ભવસાગર તરિયે ॥
કહત નામદેવ સાઁચી માના ।
નિરભૈ હોકર ભજિ લૈ ભગવાના ॥
જે ન ભજતિ નારાયણા ।
તિનકા મૈં ન કરોં દરસણા ॥

શ્રી મહાદેવજીને પાર્વતીજીસે કહા :–

સુમિરત સુલભ સુખદ સબ કાહુ ।
લોક લાહુ પરલોક નિબાહુ ॥
કાહેકો વાઘમ્બરકો ઓઢકે કરોં આડંબર ।
કાહેકો દિગંબર હવૈ, દૂધ ખાય રહિયે ॥
કહે પદમાકર ત્યોં, કાયકે કલેશકે હિત,
સીકર સભીત સીત વાત તાપ સહિયે ॥
કાહે કો જપોગે જપ કાહેકો તપોગે તપ,
રૈ દિન આઠોં જામ, રામ રામ રામ રામ,
સીતારામ સીતારામ સીતારામ કહિયે ॥

શ્રી પતિતપાવનજી ભગવાનકી જયંતી– માઘ–શુક્લ–ષષ્ઠી અનંતપુરમેં મનાઇ ગઈ. ૨૫–૧–૬૪ કો શ્રી ગુરુદેવ ઔર મૈં મોટરસે અનંતપુરસે નિકલેં. ગુના, બિનાગંજ, રુઠિઆઇ તક સાથ રહી. યહાઁસે શ્રી ગુરુદેવ અકેલે પધારેં. મૈં ૨૭ કો પુષ્કર પહુઁચી. ઔર પુષ્કર હી રહી.

ડહાણૂ, ૧૬–૩–૬૪ કા ગુનાસે લિખા હુઆ ભાઈ શ્રીરાજાભાઉ તાટકેકા પત્ર મિલા કિ ૧૨–૩–૬૪ કો પૂજ્ય શ્રી ગુરુદેવ ગુના હોતે હુએ રાત્રિકો મોટરસે અનંતપુર પધારેં હૈં. શ્રી ગુરુદેવને આપકો આદેશ દિયા હૈ કિ "શ્રીરામનૌમિ ચિત્રકૂટમેં અચ્છે બડે પૈમાને પર મનાઇ જાવેગી", ઔર એક માસ એકાન્ત વાસ કરનેકી પૂજ્યશ્રી કી ઈચ્છા હૈ. ચિત્રકૂટ આપ સમયાનુસાર જરુર પહુઁચ જાયેગી ઐસી આશા વ્યક્ત કી હૈં.

મૈં ૧–૪–૬૪ કો પુષ્કર પહુઁચી. દો દિનકે બાદ શ્રી ગુરુદેવ પુષ્કર પધારેં.

પુષ્કર, ૪–૪–૬૪. શ્રી ગુરુદેવ :–

ઈષ્ટદેવ રઘુનાથ હૈં, કરતે ઉનકા ધ્યાન ।
તલા હુઆ ખાતે નહીં, યહી સતીકી આન ॥

ભગવાન રામજીને એક હી બાણસે સમસ્ત રાક્ષસોંકા નાશ કિયા. યહ કૈસે ?

ભગવાન રામકે બાણકી શક્તિમેં ગુણાકાર વૃદ્ધિકા ક્રમ રહતા હૈ, ભાગાકારકા હ્રાસ ક્રમ નહીં રહતા. ઈસલિયે રામબાણ અમોઘ શક્તિ હૈં.

ભગવાન રામજી કદાપિ દો બાર શર ચઢાતે નહીં.– "દ્વિ શરમ ન અભિસંધત્તે ॥" આશ્રિતકો જહાઁ બિઠારના ચાહતે હૈં વહાઁ એક હી બાર કૃપા કરકે બિઠાર દેતે હૈં– જૈસે– વિભીષણ, સુગ્રીવ– "દ્વિઃ સ્થાપયતિ નાશ્રિતાન્" યાચકકો એક હી બારમેં દેકર પૂર્ણ ભર દેતે હૈં. "દ્વિર્દદાતિ ન ચાર્થિભ્યો" ॥ ઔર દો બાર કદાપિ બોલતે નહીં– અર્થાત્ એકબચની હૈં । "રામો દ્વિર્નૈવભાષતે ॥"

બાલિમર્દન દુષ્ટ નિકંદન દશરથ નંદન તવ શરણં ।
કરુણા સિન્ધો શ્રી ગોવિંદો આરત બન્ધો ભવ હરણં ॥

સત્સંગ કિયા હૈ ઉસકી પ્રતીતિ યાની સાબિતી (સબૂત) ક્યા ? જબ સુને હુએ ઉપદેશાનુસાર આચરણ કરનેકી ઈચ્છા વ જાગ્રતિ ઉદય હો જાયેં તબ સત્સંગ હુઆ હૈ ઐસા માનના. "આહારે વ્યવહારે ચ ત્યક્તલજ્જા સુખી ભવેત્ ।", અર્થાત્ અપની સામર્થ્યકે અનુસાર વ્યવહાર રખના ચાહિયે.

અપના ગણિ વિચારકે કારજ કરિયે દોર ।
તેતા પાઉઁ પસારિયે જેતિ લંબી સોર ॥

ઔર સબ (બાકીના બધા) સમય પર ફલતે હૈં, પર સાધુ સમાગમ સમયસે અબાધિત હૈ. જબ ચાહો, આચરણમેં ડાલ સકતે હો. કાલેન ફલતે તીર્થઃ સદ્યઃ સાધુ સમાગમઃ"

મંગલકે મંગલ સબહિ માત અમ્બ અરુ,
મંગલ ભવન શુદ્ધિ બુદ્ધિ રિદ્ધિ દીજિયે ॥
ચલત ગડે કાંકરિ કહત હમ કાઁ કરિ,
દેહોં ન હમેં કાકરી તો કાયે ધોં પતીજીયે ॥
તેરી તો યેહિ ટેક રિ બસૌંદી વિન્ધ ટેકરી
મેરી તો યે હિ ટેક રિ કિ દરશન લીજિયે ॥

સદ્‌ગુરુ પશુ તે માનવ કરેં માનવ તે સિદ્ધ હોય ।
દાદુ સિદ્ધ તેં દેવતા દેવ નિરંજન હોય ॥

દાન પરિક્ષા દુર્ભિક્ષો ॥
યઃ ક્રિયાવાન સ પંડિતઃ ॥
નાઽયં આત્મા બલહીનેન લભ્યતે ॥
તરતિ શોકમાત્મવિત્ ॥

યહ કાયાકી રેલ રેલસે અજબ નિરાલી હૈં
સત્ કર્મોંકે પૈયે બનાકર ગાટર ખૂબ બિછાકર
જ્ઞાન કમાનિ તાન ધ્યાનકી શકલ જો ઢાલી હૈ ॥ ૧ ॥
સંચિતકા અબ ટિકિટ કટાયા ભોગોંને પ્રારબ્ધ જમાયા,
વિધિ નિષેધને દિયા સાથ તબ દ્વારકા ઠાલી હૈં ॥ ૨ ॥
નાડીકા ઘંટા હરદમ હિલતા ઉસસે સમય રેલકા મિલતા
રાજહંસ ચઢ ગયા પડા સ્ટેશન ખાલી હૈ ॥ ૩ ॥

ઉદિતે પરમાનંદે નાઽહં ન ત્વં ન વૈ જગત્ ॥

૬–૪–૬૪, શ્રી ગુરુદેવ ઔર મૈં આજ ડહાણૂ પહુઁચે. જ્યોતિબહન, બચીબહન, જયરામભાઈ આયે. દેવકરભાઇ, વાલજીભાઈ, પુરુષોત્તમભાઇ કક્કડ ઔર જગુભાઈ દોપહર ૧૨ાા બજે આ ગયે. ઔર ભી બહુત ભક્ત થે.

૮–૪–૬૪, શ્રી ગુરુદેવ, મૈં, બચ્ચીબહન, મેરી માઁ, ઔર ભાઇ કે સાથ જ્યોતિબહનકી મોટરમેં ડહાણૂસે નાશિક– ઈગતપુરીકે લિયે નિકલે. વહાઁસે શ્રી ગુરુદેવ ટ્રેનમેં ચિત્રકૂટ પધારે.

ચિત્રકૂટ, ૨૧–૪–૬૪ (શ્રીરામનૌમી) સે ૨૭–૪–૬૪

શ્રી ગુરુદેવને ઈન દિનોંમેં કહે વચન :– ગોસ્વામીજીકો કિસીને કહા કિ શ્રીકૃષ્ણ

તો પૂર્ણપુરુષોત્તમ હૈં ઔર તુમ્હારે શ્રીરામ તો અંશાવતાર હૈં. સુનતે હી ગોસ્વામીજી અધિક પ્રસન્નતાસે ખિલ ઉઠે. અત્યંત અનુરાગસે ઉન્હોંને કહા કિ ક્યા મેરે પ્યારે રામ અવતારમેં ભી ગિને જાતે હૈં ? વાહ ! વાહ ! આજ તો મૈં યહ સુનકર ધન્ય ધન્ય હો ગયા. મૈં તો ઉનકે રુપ, ગુણ વ ચારિત્ર્યસે હી મેરે સર્વસ્વ માન રહા હૂઁ, લેકિન અબ ઉનકે અવતારકી બાત જાનકર તો મૈં ફૂલા નહીં સમાતા હૂઁ. મહાત્મા ગાંધીજીને ભી ઐસા હી કહા થા.

સાધુકો સતાના અત્યંત અહિતકર હૈં

બિના સમજકે સત્સંગ કરને પર ભી સત્સંગકી આવશ્યકતાકા ભાન હોતા હૈં. સમજકે સાથ સત્સંગ તાત્કાલિક ફલતા હૈં.

અગર દૈવી સંપત્તિકો પ્રાપ્ત કરનેકી ઈચ્છા હૈં તો સંતજનોંકો ઢૂંઢો, સજ્જનોંકે સંગમેં રહો. હજારોં ગ્રંથોકે અભ્યાસસે ભી જો પ્રાપ્ત નહીં હોગા વહ સત્પુરુષોંકે સમાગમસે પ્રાપ્ત હોગા.

ચાહે કૈસે ભી ધનવાન, કીર્તિવાન, સત્તાવાન, ઐશ્વર્યવાનકા સમાગમ– સંપર્ક–સહવાસ હો, પરંતુ જિસકે દ્વારા હમારી આત્મિક ઉન્નતિ વ આત્મિક સિદ્ધિ નહીં હોતી હૈં– વહ સત્સંગ નહીં હૈં.

જિસકો સત્સંગ નહીં હૈં ઉસકો આત્મરોગ બઢતા હૈં. સત્પુરુષકા એક લક્ષણ વ કર્તવ્ય હૈં કિ અપરિચિતોંકે સાથ ભી વિવેકપૂર્ણ શિષ્ટ ભાષા બોલે ઔર ઉનકે કાર્યમેં હો સકે ઈતની સહાયતા દેવેં.

પ્રવૃત્તિમાર્ગવાલોંકી તો ક્યા કહેં, પરંતુ નિવૃત્તિમાર્ગવાલોંકો ભી જીવનમેં ક્વચિત્ ક્વચિત્ ઐસે સમય ભી આતે હૈં જિસમેં અનિચ્છિત ભી વ્યવહાર કરનેકા બાધ્ય હોના હી પડતા હૈં. ઐસે સમયમેં પરકી ખુશીકો હી મુખ્ય સ્થાન દેને પર કેવલ નિષ્કામભાવ રહતા હૈ, તબ હી સંતોષ વ શાંતિ પ્રાપ્ત હોતે હૈં. સાધુકા તો ઐસા હી હિસાબ હોતા હૈં !

પરંતુ એક બાત ખૂબ અનુભવમેં આઇ હૈં (કિ)– સ્વાર્થી લોગ અપની સ્વાર્થસિદ્ધિકે લિયે, અપની લાલસાપૂર્તિકે યા અપને અહંકી તુષ્ટિકે લિયે સાધુકી કરુણાકા, પ્રેમભાવનાકા વ શક્તિ–સામર્થ્યકા ગેરલાભ ઉઠાનેકા પ્રયત્ન ખૂબ કરતે હૈં. ઔર તબ સાધુકો સાધુસ્વભાવકે અનુસાર જટિલ પરિસ્થિતિ બાધ્ય કર દેતી હૈં. સાધુ તો સાધુ હી હોતા હૈ. ઈસ પ્રકાર સાધુજનોંકો સતાના અત્યંત અહિતકર હૈં. સાધુકે સાહબકો યહ બિલકુલ અસહ્ય હૈં.

જો સંત હોવે વે હી શિષ્યકો ધર્મકી ઓર અગ્રસર કર સકેંગે. "સંત સરલ ચિત્ત જગત હિત".

જો નરદેહધારી દેવતા સ્વરુપ હોં વે હી ગુરુ હોનેકે અધિકારી હૈં. વે હી આશ્રય

દેનેકે અધિકારી હૈં, વે હી મુક્ત કરનેકે લિયે ભી અધિકારી હૈં.

જીવન આનંદસે ઓતપ્રોત તભી હોગા– જબ અનંત પરમ આનંદકે સાથ હમ સમ્બન્ધ જુડે. તો અનંત આનંદ કહાઁ હૈં ? ઉસસે કૈસે સમ્બન્ધ બન સકતા હૈં ? યહ સબ વો હી ગુરુ બતલા સકતા હૈં– જિન્હોંને આનંદકે આદિ સ્ત્રોતકા = "રસો વૈ સઃ" કા અનુભવ પાયા હૈ, જો સ્વયં ઉસકે નિરતિશય આનંદમેં નિમગ્ન રહતે હૈં. જહાઁ ભગવાનકા આનંદ અહર્નિશ છાયા રહતા હૈં– વો હી સંત સરલ ચિત્ત હોતે હૈં. વો હી સંત સ્વાર્થ ત્યાગ કર ચુકે હોતે હૈં. ઔર દૂસરોંકે હિતકા હી ધ્યાન રખતે હૈં. જગતકે કલ્યાણમેં રત રહતે હૈં. સંતોકા જીવન ઉનકે અપને લિયે નહીં હોતા. ઉનકા જીવન તો પ્રાણીમાત્રકે હિતકે લિયે હી હોતા હૈં. ઐસી હી બાત દક્ષાસુતાને કહી હૈંઃ–

જગદાત્મા મહેસુ પુરારી । જગત જનક સબકે હિતકારી ॥

દેવતાઓંકી સભામેં યજ્ઞકે અવસર પર કૈલાશપતિ મહેશ્વરકે ગુણ બતલાતે હુએ દક્ષસુતા કહતી હૈં કિ કૈલાસપતિકા વિશેષ ગુણ યહી હૈ કિ વે સબકે હિતકારી હૈં– ઈસીલિયે વે શિવ હૈં– મહાદેવ હૈ ઔર જગદાત્મા હૈં.

અસ પ્રભુ હૃદય અછત અવિકારી સકલ જીવ જગ દીન દુખારી

પ્રાકૃત વિષયમેં જો સુખકી પ્રતીતિ હૈં વહ ભી પરમાનંદમૂર્તિ પરમાત્માકા હી સ્વરુપ હૈં. ક્યોંકિ ઉનકે હી આનંદ સમુદ્રકે એક બિંદુમેં સમસ્ત જગતકા આનંદ ગતાર્થ હૈં. પરંચ, અહંતા, મમતાકે સમ્બધસે આનંદ સ્વરુપતા કભી ઝલકતી હૈં ઔર કભી માયાકે આવરણસે છિપ જાતી હૈં, ઔર જીવ અપનેકો સુખી, દુઃખી માનને લગતા હૈં. જબ અવિદ્યાકે આવરણ ઔર વિક્ષેપ, દોનોં પરદાયેં હટ જાતે હૈ, ઉસી સમય અહંતા–મમતાકી નિવૃત્તિ હોનેસે નિત્યસુખ સ્વરુપતા સ્વયં અભિવ્યક્ત હો જાતી હૈં. જબ તક વહ માયાકી પરદાયેં નિવૃત્ત નહીં હોતે તબ તક ભ્રમણાઓંકા પ્રભાવ રહતા હૈ, ઔર આનંદ સ્વરુપ હૃદયંગત હોતે હુએ ભી જીવ દુઃખી બના હી રહતા હૈ.

જો આનંદ સિંધુ સુખરાસી । સીકર તે ત્રૈલોક સુપાસી ॥
અસ પ્રભુ હૃદય અછત અવિકારી । સકલ જીવ જગ દીન દુખારી ॥

આનંદ, સુખકે સમૂહ ભગવાન હૃદયમેં રહતે હુએ ભી જીવોંકો દુઃખી રહનેકા હેતુ (કારણ) અવિદ્યા હી હૈં. અતઃ અવિદ્યાકી નિવૃત્તિકે લિયે ઉપાસના કાંડ વેદકી પ્રવૃત્તિ હૈં.

વેદકે વચનોંકે અનુસાર, પંચદેવકે ભેદસે ઉપાસના ભી પાઁચ પ્રકાર કી શાસ્ત્રોમેં પાઇ જાતી હૈં. પરમાત્માકે એક હોને પર ભી રુચિ કી વિચિત્રતાસે ઉપાસનામેં ભેદ સિદ્ધ હોતા હૈં.

પંચદેવોમેં ઉપાસના અપની રુચિકે અનુસાર ચાહે જિસ કિસી કી કરે, પરંચ

ફલસિદ્ધિ સબકી વિષ્ણુ ભગવાનકે દ્વારા હોતી હૈં.

ધર્મમાર્ગ પર ચલનેવાલોંકે લિયે કિસીકા મત કુછ સરલ, ઔર કિસીકા કુછ કઠિન હૈં. કિન્તુ સકલ નદીયોંકી ગતિ એકમાત્ર સમુદ્ર હૈં, વૈસે હી સર્વ ઉપાસકોંકી ઉપાસનાકી અંતિમ સીમા પરમાત્મા હી હૈં.

ગીતાજીમેં કહા હૈ કિ શ્રદ્ધાયુક્ત હોકર ચાહે જિસ કિસી દેવકી ઉપાસના કરેં, પરંચ વહ મેરે હી કો ઉપાસતા હૈં :–

યેઽપ્યન્દેવતા ભક્તા યજન્તે શ્રદ્ધયાન્વિતાઃ ।
તેઽપિ મામેવ કૌન્તેય યજન્ત્યવિધિપૂર્વકમ્ ॥ (૯–૨૩)
ક્યોંકિ
અહં હિ સર્વયજ્ઞાનાં ભોક્તા ચ પ્રભુરેવ ચ ।
ન તુ મામભિજાનન્તિ તત્ત્વેનાતશ્ચ્યવન્તિ તે ॥ (૯–૨૪)

"સર્વ યજ્ઞોંકા ભોક્તા મૈં હૂઁ." ઔર સ્વામી ભી મૈં હૂઁ. ઈસ પ્રકાર જો નહીં જાનતા હૈં વહ તત્ત્વસે ચ્યુત હો જાતા હૈ, અર્થાત્ સિદ્ધિકો નહીં પા સકતા હૈં. જો જિસ રુપકી ઉપાસના કરતા હૈં મૈં ઉસમેં હી ઉસકો શ્રદ્ધા દેતા હૂઁ ઔર ઉસી રુપસે ઉસકા ઈષ્ટ સિદ્ધ હોતા હૈં"

અતઃ ઉપાસક આનંદકી સાકાર મૂર્તિકો હૃદયમેં બસાતા હૈં. જબતક ઉપાસક ઈસ અનુષ્ઠાનકો નહીં કરતા તબ તક ઔર કિસી પ્રકાર દુઃખસે નહીં છૂટ સકતા.

તબ લગિ કુસલ ન જીવ કહુઁ સપનેહુઁ મન વિશ્રામ ।
જબ લગિ ભજત ન રામ કહુઁ, સોક ધામ તજિ કામ ॥
તબ લગિ હૃદય બસત ખલ નાના । લોભ મોહ મત્સર મદ માના ॥
જબ લગિ ઉર ન બસત રઘુનાથા । ધરે ચાપ સાયક કટિ ભાથા ॥
મમતા તરુણ તિમિર અઁધિયારી । રાગ દ્વેષ ઉલૂક સુખકારી ॥
તબ લગિ બસત જીવ ઉર માહીં । જબ લગિ પ્રભુ પ્રતાપ રબિ નાહીં ॥

સાકારરુપ પરમાત્માકી ઉપાસના અવશ્ય કરની ચાહિયે. ઉપાસના કરનેસે હી વહ પરમાત્મા જીવકી રક્ષા ભી વિશેષ રુપસે કરતે હૈં. અન્યથા સમરુપસે બર્તતે હૈં. યથા

તદપિ કરૈં સમ વિષમ વિહારા । ભક્ત અભક્ત હૃદય અનુસારા ॥
યે યથા માં પ્રપદ્યન્તે તાંસ્તથૈવ ભજામ્યહમ્ ॥ (ગીતાજી ૪–૧૧)
સમોઽહં સર્વભૂતેષુ ન મે દ્વેષ્યોઽસ્તિ ન પ્રિયઃ ।
યે ભજન્તિ તુ માં ભક્ત્યા મયિ તે તેષુ ચાપ્યહમ ॥ (૯–૨૯)
અહં સર્વસ્વ પ્રભવઃ મત્તઃ સર્વ પ્રવર્તતે ।
ઈતિ મત્વા ભજન્તે માં બુધા ભાવસમન્વિતાઃ ॥ (૧૦–૮)

હે અર્જુન ! જો ભક્ત જિસ પ્રકારસે, જિસ પ્રયોજનસે– જિસ ફલપ્રાપ્તિકી ઈચ્છાસે મુઝે ભજતે હૈં, ઉનકો મૈં ઉસી પ્રકાર ભજતા હૂँ– અર્થાત્ ઉનકી કામનાકે અનુસાર હી ફલ દેકર મૈં ઉન પર અનુગ્રહ કરતા હૂँ (૪–૧૧)

મૈં સબ ભૂતોમેં સમભાવસે વ્યાપક હૂँ (સભી પ્રાણિઓંકે પ્રતિ સમાન હૂँ), મેરા ન તો કોઈ દ્વેષ્ય હૈ ઔર ન કોઈ પ્રિય હૈ. પરન્તુ જો ભક્ત મુઝકો પ્રેમસે ભજતે હૈં– વે મુઝમેં હૈં ઔર મૈં ભી ઉનમેં પ્રત્યક્ષ પ્રકટ હૂँ. (૯–૨૦)

મૈં વાસુદેવ હી સમસ્ત જગતકી ઉત્પત્તિકા કારણ હૂँ ઔર મુઝસે હી યહ સ્થિતિ, નાશ, ક્રિયા ઔર સારા જગત્ ઘુમાયા જા રહા હૈ– ઈસ પ્રકાર સમઝકર ભાવ સમન્વિત (શ્રદ્ધા ઔર ભક્તિસે યુક્ત) બુદ્ધિમાન ભક્તજન મુઝ પરમેશ્વરકો હી નિરન્તર ભજતે હૈં– મેરા હી ચિન્તવન કિયા કરતે હૈં. (૧૦–૮).

તાત્પર્ય કિ ચાહે જિસ કિસી રસસે મિલી હુઇ મનોવૃત્તિ (જો) આનંદમૂર્તિ ભગવાનકો અવલંબન બનાકર ઔર વિભાવાનુભાવ વ્યભિચારી સંયોગ દ્વારા સ્થાયી ભાવકો પ્રાપ્ત હો જાતી હૈ વહી પશ્ચાત્ પરમાનંદ રસરુપતાકો પ્રાપ્ત હો જાતી હૈં. વહી પશ્ચાત્ પરમાનંદ રસ રુપતાકો પ્રાપ્ત હોકર કૃતાર્થ હો જાતી હૈં.

કામ, ક્રોધ, ભય, સ્નેહ, સુહૃદયતા– ચાહે ઔર ભી કિસી ભાવસે હરિમેં મનોવૃત્તિકો લગ જાનેસે ભક્ત તન્મય હો જાતા હૈં. મનોવૃત્તિ જિસ અવસ્થામેં પિઘલે લાખકી તરહ, પર (નિર્લેપ) રહતી હૈ– ઉસી અવસ્થામેં ભગવાન ધ્યાન દ્વારા ઉસકે હૃદયમેં પ્રવેશ કર જાતે હૈં. પશ્ચાત્ ઉસ હૃદયકો છોડતે ભી નહીં. જિસ પ્રકાર પિઘલે હુએ લાખકે અંદર જો રંગ ચાહે પ્રવૃષ્ટ હો જાય વહ રંગ લાખકે શિથિલ યા કઠિન હો જાને પર ભી વૈસા હી રંગ બરાબર બના રહતા હૈં. ઉસી પ્રકાર દ્રુત ચિત્તકે અંદર ભગવાન જબ કિ ધ્યાન દ્વારા પ્રતિબિંબિત હો જાતે હૈં, તો પશ્ચાત્ ભક્તકે હૃદયકો છોડતે નહીં.

વહી ઉત્તમ ભક્ત કહા જાતા હૈ કિ જિસ હૃદયમેં ભગવાન પ્રેમ રસ્સીસે બંધે હુએ પરવશ હોકર રહતે હૈં. ઉસી હૃદયકો કભી નહીં છોડતે ઔર ઉસકો પુનઃ દૂસરે કોઈ સાધનકી અપેક્ષા નહીં રહ જાતી. વહ બિના સાધનકે હી મુક્ત હો જાતા હૈં. મુક્ત હી નહીં, પ્રત્યુત ભગવાનકો હૃદયમેં રખકર સુખ સમુદ્રમેં નિમગ્ન હો જાતા હૈં !!

પંચગ્રંથીવાલી અવિદ્યા (પંચ ક્લેશ)

સાત નરક મુખ્ય હૈં. વૈસે તો ઔર નરક ભી હૈં. નરક માને ક્લેશ દેવેં વહ.

પાँચ ક્લેશ હૈં– જિસસે આત્મા આવૃત રહતા હૈં. ઈન્દ્રિયોં કે માધ્યમસે પાँચ ક્લેશ હૈં વો હૈ અવિદ્યા, અસ્મિતા, રાગ, દ્વેષ, અભિનિવેષ. યોગમેં પાँચ પ્રતિબંધ કહા હૈ. સાંખ્યને ઈનકો તમસ, મોહ, મહામોહ, તામિસ ઔર અંધતામિસ કહા હૈં.

(૧) અવિદ્યા :– અવિદ્યામેં તમસ હૈં. પૂર્ણ અંધકાર હૈં. અજ્ઞાન હૈં. સ્થૂલ

પંચભૌતિક વૃત્તિ, આકર્ષણ. અનિત્યમેં, નિત્યબુદ્ધિ (અનિત્યને નિત્ય સમઝ લેના) દુઃખમેં સુખ, અશુભમેં શુભ, અશુદ્ધમેં શુદ્ધકા પ્રતીત હોના, યહ હૈ અવિદ્યા. ભગવાનસે વિમુખ કરનેવાલી હૈ, માયામેં બાંધનેવાલી હૈં.

(૨) અસ્મિતા :– અસ્મિતામેં મોહ હૈં. બુદ્ધિમેં આત્મબુદ્ધિ ઔર ગર્વકા ઉદય કરનેવાલી હૈં. શરીરકો, સ્થૂલ પદાર્થોકો સર્વસ્વ, સર્વોત્તમ સમઝના. ભૌતિક સંપત્તિમેં અહંજન્ય મોહ, મેરા–મેરા હોતા હૈ. અહમ્ જીવાંશ હૈં. પરંતુ સાત્ત્વિક હોના ચાહિયે. રાજસી ઔર તામસી અસ્મિતાકો લેકર હી સંસારચક્રકા સર્જન હોતા રહતા હૈં.

(૩) રાગ :– રાગમેં મહામોહ હૈં. અહમ્‌કી પ્રગાઢતા હૈ. "મહામોહ તમપુઁજ" હૈં. સ્વસુખકી ઈચ્છા (ઈસીકા સ્થૂલરુપ લોભ હૈં) રાગકા સામ્રાજ્ય હૈ– ભોગોંકા પ્રગાઢ આકર્ષણ રહતા હૈં.

(૪) દ્વેષ :– દ્વેષમેં તામિસ (અંધકાર) હૈં. સ્વસુખમેં– ભોગ ઉપભોગમેં વિઘ્ન, પ્રતિકૂલતાયેં કરનેવાલોંકે પ્રતિ જલનયુક્ત ઘૃણા, તિરસ્કાર આદિકા હોના, યહ દ્વેષવૃત્તિ હૈં. દ્વેષમેં વેરકી જલન હૈં.

ઈચ્છિત પ્રિય પ્રાણી–પદાર્થકે લિયે રાગ, ઔર અપ્રાપ્ય યા અનઈચ્છિત પ્રાણી–પદાર્થકે પ્રતિ દ્વેષ હોતા હૈ. યે દોનોં કઇ પ્રકારકે ક્રિયા, કર્મ, ભાવ, વિચાર, વાણી ઔર વ્યવહારકે પ્રેરક હોતે હૈં. જિસકે પરિણામ કઇ પ્રકારકે શુભાશુભ સંસ્કારોંકા સંચિત બઢતા જાતા હૈં. ઈસલિયે ઈનસે (તો) બચના ચાહિયે.

અસ્તિ, ભાતિ, પ્રિય રુપમેં ભી વો હી રામ હી હૈં. નામ– (ઔર) રુપ ભિન્ન હોને પર ભી અધિષ્ઠાન તો વો હી એક રામજી હી હૈં. ઐસા સર્વવ્યાપક રુપમેં યદિ સચમેં હી તુમારી નિષ્ઠા હૈં, માન્યતા હૈં તો ફિર રાગ–દ્વેષ ઔર વૈર–ઝઘડા ક્યોં ? ઔર કૈસે ?

તાનહં દ્વિષતઃ ક્રૂરાન્સંસારેષુ નરાધમાન્ ।
ક્ષિપામ્યજસ્રમશુભાનાસુરીષ્વેવ યોનિષુ ॥ (ગીતાજી ૧૬–૧૯)

ભગવાનને કહા હૈ– "દ્વેષ કરનેવાલે ક્રૂર નરાધમોંકો મૈં બારંબાર આસુરી યોનિયોંમેં ગિરાતા હૂઁ."

જિનકી વૃત્તિ સમ્યક્ સ્વરુપમેં અભેદ–તત્ત્વકો પ્રાપ્ત હુઇ હૈ– ઐસે સંત–સાધુ–પંડિત– સમદર્શિકે ચરણોંકી રજકો મેરે શિર પર ધારણ કરનેકે લિયે મૈં ઉનકે પીછે પીછે ફિરતા હૂઁ, ઐસા ભગવાનને ભાગવતકે એકાદશ સ્કંધમેં ઉદ્ધવજીકો કહા હૈં.

પ્રબલ અવિદ્યા તમ મિટિ જાઇ । હારહિં સકલ સલભ સમુદાઇ ॥
ખલ કામાદિ નિકટ નહીં જાહીં । બસઈ ભગતિ જાકે ઉર માંહી ॥

ઐસે હિ બિનુ હરિ ભજન ખગેસા। મિટઈ ન જીવન કેર કલેસા॥
હરિ સેવકહિ ન વ્યાપ અવિદ્યા । પ્રભુ પ્રેરિત વ્યાપઈ તેહિ વિદ્યા॥

(૫) અભિનિવેષ :– ઈસમેં અંધતમિસ હૈં. ભોગ, વૈભવ, સ્થૂલ પદાર્થો કા નાશ ન હો જાયેં વહ ભય, મૃત્યુકા ભય યહ અભિનિવેષ હૈં. આસક્તિ, વાસના બઢાતા હૈં, મોહ–મમત્ત્વ બઢાતા હૈં.

શાંતિસે બૈઠના ઔર સોચના– "મૈં યહ શરીર નહીં હૂઁ." તો જો શેષ રહેગા વહ આનંદ હોગા. કલ્પના કરકે બૈઠે– "મૈં મર ગયા હૂઁ" અંતઃકરણ શૂન્ય કરકે બૈઠિયે. જિસ સમય હમેં મૃત્યુ યાદ આ જાયેગી, હમ સંસાર–શૂન્ય હો જાયેંગે. મૃત્યુમેં કુછ હોતા નહીં હૈ. ભય હમકો સંજ્ઞાશૂન્ય કર દેતા હૈ. જિસ સમય હમ સંસારશૂન્ય હો જાતે હૈં તબ કુછ નહીં રહ જાતે હૈં.

પંચ કલેશ નરકકે દ્વાર હૈં–

કામ ક્રોધ, મદ લોભ સબ, નાથ નરક કર પંથ ।
સબ પરિહરિ રઘુબીરહિ ભજહુ, ભજહિ જેહિ સંત ॥
દારુન અવિદ્યા પંચ જનિત બિકાર શ્રીરઘુબર હરૈ ॥

પંચ કલેશ હમારે નિત્ય પ્રતિકે જીવનકાલમેં અર્થાત્ હમારે જીવનમેં સતત અપને અપને દ્વાર ખોલતે રહતે હૈં ઔર હમેં ઉન ખુલે હુએ દ્વારસે અપની ઓર આકર્ષિત કરતે રહતે હૈં.

સાધારણ જનસમૂહ ઈન્હીં દ્વારોમેં પ્રવેશ હો જાતે હૈં. ઔર બસ, પૂરા જીવનકાલ મેરા–મેરા, મૈં–મૈં, આદિ વેર–ઝેર (ઝેર = ઝહર), રાગદ્વેષમેં બીતાકર પશુકે સમાન જીકર પશુકે સમાન– અર્થાત્ જૈસે આયે થે વૈસે કે વૈસે હી મરતા રહતા હૈં.

તૃષ્ણા, વાસના

જો અપનેકો મિલતા નહીં હૈ– ઉસકે લિયે લોલુપતાસે બેચૈની (વૃત્તિ) હોતી હૈ વહ તૃષ્ણા હૈ. જો અપનેકો મિલા થા, અપને પાસ થા ઉસકો પકડકર અપને પાસ રખનેવાલી બેચૈની (વૃત્તિ) હોતી હૈં, વહ વાસના હૈં.

જો નહીં મિલ રહા હૈં ઉસકે લિયે અથવા જો છૂટ ચુકા (છૂટ ગયા) હૈ ઉસકે લિયે બેચૈન હોના– લાલાયિત રહના = ભૂતકાલમેં થા ઉસકે લિયે બેચૈન રહના ઔર ભવિષ્યમેં પ્રાપ્ત હો ઉસકે લિયે બેચૈન રહના, ઈન દો પ્રકારકી બેચૈનીમેં રહકર વર્તમાન સમય બીતા દેના– યહ સાધારણ જનોંકા જીવનક્રમ હૈં.

વાસના દિનપ્રતિદિન નૂતન હોતી રહતી હૈં ઔર ભવિષ્યકા કાલ નૂતન વાસનાઓંકી પૂર્તિકે ચિંતન વ પુરુષાર્થમેં બીત જાતા હૈં. ભૌતિક સ્થૂલ નશ્વર પ્રાણી યા પદાર્થકે નાશ હોને પર ઉસકે લિયે બેહદ તડપના– યહ તૃષ્ણાકા સ્વરુપ હૈં.

તો હોતા યહ હૈ કિ તૃષ્ણાકી તડપન ઔર વાસનાકી લોલુપતા દોનોંકી ઝપટમેં

મનુષ્યકા વર્તમાન કાલ બીત રહા હૈં. ઈસીમેં મનુષ્ય દુઃખી–બેચૈન હોકર મારા મારા ઈધરસે ઉધર, ઉધરસે ઈધર દૌડતા રહતા હૈં ઔર ઈસીમેં જીવનકાલ સમાપ્ત હો જાતા હૈં.

સ્થાયી રહનેવાલા કોઈ અવલંબન ઉસે મિલતા નહીં હૈ. તબ તક ઈસી તરહ કઇ જીવનકાલ ઐસે હી બીત જાતે હૈં. જો શાશ્વત, સનાતન, સુખદાયી, સત્ તત્ત્વ હૈ–સત્ય હૈં– ઉસીકે એકમાત્ર અવલંબનસે હી મનુષ્યકા જીવન ક્રમશઃ સાર્થક હોતા હુઆ સચ્ચિદાનંદ સ્વરુપ હો જાતા હૈં. અર્થાત્ મનુષ્ય તભી કૃતકૃત્ય હોકર આત્મસ્વરુપમેં અવસ્થિત હોતા હૈં.

જીવમાત્ર સુખ ચાહતા હૈં. સુખ પ્રાપ્તિકે લિયે હી સંસારમેં સારી ચહલપહલ હૈં. મનુષ્યકા મન સુખકે લિયે સતત છટપટાતા રહતા હૈ. લૌકિક પદાર્થોમેં સુખ ઢૂઁઢતા હૈ– પરંતુ યા તો વહ પદાર્થ નષ્ટ હો જાતા હૈ યા વહી પદાર્થ પૂર્વવત્ સુખદાતા નહીં રહતા હૈં.

ઈસસે સિદ્ધ હોતા હૈ કિ મનુષ્ય ઐસા સુખ ઔર આનંદ ચાહતા હૈ જો ચિરકાલ પર્યંત બના રહેં ઔર ઐસા સુખ ઉસ ભૂમાસે હી પ્રાપ્ત હો સકતા હૈં. ભૂમા માને ચેતન તત્ત્વકી દિવ્યતા. દિવ્ય ચેતન તત્ત્વકે અનુસંધાનમેં જીવન બીતાનેસે ઈસ ભૂમાકી પ્રાપ્તિ અપને આપ હો જાતી હૈં.

જ્ઞાન ક્યા હૈં ? સમસ્ત નશ્વર પ્રાણી–પદાર્થોકે અધિષ્ઠાનકો જાનના યહ જ્ઞાન હૈં. જ્ઞાનપૂર્ણ જીવન વહી હૈં જો ચેતન તત્ત્વકી દિવ્યતાસે ઝિલમિલા ઉઠા હૈં. અર્થાત્ દેહ, વસ્તુ–પદાર્થ આદિ જડકે પ્રતિ અનાસક્ત ભાવસે રહતા હુઆ ઉન્હીંસે દિવ્યતા સાધ્ય કરકે દિવ્ય ચેતનસે સંલગ્ન બના રહે વહી જ્ઞાની હૈં, વહી ભક્ત હૈં.

એકબાર ગુજરાત ભવનમેં, હરિદ્વાર બદ્રીકેદાર હોકર આયે થે. શ્રી ગુરુદેવ સમષ્ટિમેં બિરાજે થે. દો–તીન કાષાયવસ્ત્રધારી સંત પધારેં. નમો નારાયણ ઔર કુશલ પ્રશ્નકે પશ્ચાત્– બાતચીત ચલતી થી. ઈતનેમેં એક સંતને સહસા પૂછા કિ બાબાજી ! "યો વૈ ભુમાતત્સુખં તદમૃતં" ઈસકા ક્રમ ક્યા ?

શ્રી ગુરુદેવને કહા– મેરે લિયે તો સીધા સરલ સાધન મુઝે પ્રાપ્ત હો ગયા હૈ, ઔર વહ હૈ શ્રીરામજીકી શરણાગતિ...જો કુછ હો રામજી મેરે હિતુ હૈં, રક્ષક હૈં બસ!!

સંતને હાથ જોડકર કહા કિ મૈં આપસે માર્ગદર્શનકી ઈચ્છા રખકર આયા હૂઁ કૃપા કરિયેં.

શ્રી ગુરુદેવ :– મૈં બરાબર કહ રહા હૂઁ. અખંડ સુખ તો નિત્ય વસ્તુમેં હી હૈં, ઔર નિત્ય તો ભગવાન હી હૈં. પરબ્રહ્મ પરમાત્મા હી નિત્ય હૈં. સહી બાત યહી હૈં કિ વેદાંતકે મનન, નિદિધ્યાસનસે નિત્ય–અનિત્યકા વિવેક પ્રાપ્ત હોવેં તો લૌકિક–પારલૌકિક– સબ પદાર્થોમેં તુચ્છ બુદ્ધિ યાની વૈરાગ્ય હો જાતા હૈ. વૈરાગ્યકા સ્વરુપ તો આપ જાનતે હી હોંગે. સ્વર્ગસે લગાકર ઈસ લોકમેં જિતને ભી સુખભોગકે

વિષય પદાર્થ હૈં સબમેં કાકવિષ્ટાવત્ અપ્રિયતા–નિરસતા, યહ વૈરાગ્ય હૈં.

વૈરાગ્ય ઉદય હોવેં તો શમદમાદિ સિદ્ધ હોતે હૈં. સદૈવ વાસના રહિત રહના યહ શમ હૈં. સમસ્ત બાહ્યવૃત્તિકા નિગ્રહ યહ દમ હૈં, ઔર સમસ્ત વિષયોમેંસે વૃત્તિ હટા દેના યહ ઉપશમ, ઉપરતિ હૈં. શ્રવણ, મનનકે અતિરિક્ત દૂસરે સબ વિષયોમેંસે સમ્યક્ અપ્રિયતા વ સબકા પરિત્યાગ યહ પરમા ઉપરતિ હૈં. ઈસસે આત્મજ્ઞાન હોતા હૈં.

ઠાકુરસાહેબ (સૂર્યસિંહજી સિસોદીયા) કી નોટમેંસે :–

૧૯–૪–૬૪. આજ ઠાકુર સા. રામનૌમિ ઉત્સવ પર આયે. ઈસ વક્ત ૧૦૮ રામાયણજીકા પાઠ હુઆ. શ્રી ગુરુદેવકા સ્વાસ્થ્ય ઠીક નહીં રહતા હૈં. ઈસલિયે બોલના, ઉપદેશ આદિ કમ હોતા હૈં. ફોટૂઓ પરકે શ્રી ગુરુદેવકે વચન :–

(૧) ફોટા સાધનમેં સહાયક અવશ્ય હૈં પર ઉસસે ઊંચા ભી જાનેકા પ્રયત્ન રખના. (૨) ફોટા ખોટા હોં, પર સ્મૃતિ ફોટાસે ઉચ્ચ રહેં. (૩) અર્થ દલાલીસે પરમાર્થ દલાલી સર્વશ્રેયકર હૈં. (૪) વિનોદ ઔર પ્રમોદમેં અન્તર ક્યા ? સોચો ઔર અનુભવ કરો. (૫) અચ્છા જી ! યહ ભી એક સ્થિતિ હૈ. દેખો ! ઐસા બેઠના. મન બહુત શાંત રહેગા. (૬) ઉતાવલ કરના ઠીક નહીં. વિચારસે, (સાવધાનીસે) કામ તત્કાલ સફલ હોતા હૈ. (૭) હરિસ્મરણ ઔર દાન કલિમેં સર્વપ્રધાન સાધન હૈં. (૮) પપરેંદાકે શંભુસિંહજીકી પત્નીને હિન્દી "સ્વાધ્યાય" પર લિખ દેનેકી પ્રાર્થના કી. શ્રી ગુરુદેવને લિખા :– ઈસકા પાઠ કરનેસે સુખ પ્રાપ્ત હોગા ઐસી મેરી ધારણા હૈં.

૨૦–૪–૬૪. ચિત્રકૂટ, યહ તુમ્હારે ગુરુકા દ્વાર હૈં. જો કુછ તુમ કમાકે લાઓ ઉસમેં ભાગ હમારા હૈં.

ક્રોધકા કારણ ઢૂંઢો. યહ મનસે ક્રોધ હોતા હૈં. આપકા અપમાન હુઆ હૈ ? તો આપકો માલૂમ હોગા.

લિખના કેવલ વિશ્વાસ દિલાના હૈ. આપ દેખતે હૈં– બડી બડી પુસ્તકેં લિખતે હૈ, ઉનમેં અંકિત વિચાર બહુત હી સુંદર, બહુત ઊંચે ઉપદેશ હોતે હૈં. ઉન્હેં આપ પઢતે હૈં. મનન–મંથન ભી કરતે હોંગે. કિન્તુ લેખકકા વિશ્વાસ હૈં. યદિ લેખક ખુદ ઉન પર અમલ કરતા હોતા ઔર ફિર લિખતા તો વહ પ્રભાવશાલી હોતે. ઈસ પ્રકારકા લિખના કેવલ વિશ્વાસ દિલાના હૈં. ઈસલિયે મૈંને લિખના છોડ રખા હૈં.

ભાનુભાઈ પોબારુ (રાજકોટવાલે)કી નોંધમેંસે :–

દો રોટી મિલે તો અતિ ભલી, ખીચડી મિલે તો ઠીક ।
બનાદાસ નિશ્ચય કિયો, કહું ન માંગો ભીખ ॥
દો રોટીકી ચીઠી ભલિ, ભયો ન ભજનમે ભંગ ।
રોટીમેં ગયો મન "બના", કૌન કરેંગે સત્સંગ ॥

લેતેમેં અચ્છે લગે, દેતેમેં દુઃખ હોઈ ।
બનાદાસ રૂપીયા સકલ, હૈ સુભાવકો ખોઈ ।।
જબ પુડીમેં ડાલે દહીં, પુડી કરે કૌન કી કહી ।
જબ ભાતમેં ડાલે દૂધ, ભાત જાય પેટમેં કુદ ।।

ગુ = અંધકાર, રુ = પ્રકાશ. શિષ્યકો અંધકારમેંસે પ્રકાશમેં લાવે વહી ગુરુ. અર્થાત્ હૃદયકા અંધકાર દૂર કરકે પ્રકાશ દેવેં વહ ગુરુ. અંધકારકા કયા સ્વરુપ હૈં ? "જીવ હૃદય તમ મોહ વિશેખી".

જીવકે હૃદયમેંસે મોહરુપ અંધકારકો દૂર કરકે રામતત્ત્વરુપ પ્રકાશકા ભાન જો કરાતે હૈં– વહી ગુરુ હૈં. જૈસે પુત્રકી ઉત્પત્તિ શરીરસે હોતી હૈં વૈસે હી જૂ (એક પ્રકારકા કીટક) કી ભી શરીરસે ઉત્પતિ હોતી હૈં. ફિર ભી જૂ કો તુમ મારકે આનંદ–સુખકી અનુભૂતિ કરતે હો, ઔર પુત્ર જબ મર જાતા હૈં તબ દુઃખી હોતે હો; યહ મોહ હૈં.

અપની જેબ કાટકર કોઇ દસ રુપયે ચુરા લેતે હૈં તબ દુઃખ હોતા હૈં. પરંતુ જિસકો તુમને દસ રુપયે દિયે હો– ઉસકા જેબ કટતા હૈં તો દુઃખ હોતા નહીં હૈં, ક્યોંકિ યે દસ રુપયેમેં આપકા મોહ રહા નહીં હૈં.

ઈસી તરહ જીવનમેં જો જો વસ્તુ, પ્રાણીમેં તુમકો મોહ હૈં ઉસકો છોડના ચાહિયે. ઔર ગુરુદેવ ઐસા મોહ છુડાતે હૈં. મોહરુપી અંધકારકો દૂર કરકે ઈશ્વરતત્ત્વરુપ (પ્રકાશ) સત્ય વસ્તુકા ભાન કરાતે ઈસલિયે વે ગુરુ હૈં. ગુરુદેવ તથા ભગવાન શ્રીરામજી એક હી હૈં. યથા શ્રી રામાયણજીને ભી યહી પ્રતિપાદિત કિયા–

શ્રીરામ :– અતિ કોમલ રઘુવીર સુભાઉ ।।
શ્રી ગુરુદેવ :– ગુરુ કર કોમલ શીલ સુભાઉ ।।
શ્રીરામ :– રામબાણ રવિ ઉદય જાનકી ।।
શ્રી ગુરુદેવ :– જાસુ બચન રવિકર નિકર ।।

શ્રી પ્રેમભિક્ષુજી મહારાજ

પ્રેમભિક્ષુજી મહારાજકી ઓર શ્રી ગુરુદેવકા કૃપા સંકેત :–

ભિખુ તુઝે ક્યા લીખુ ?

બડી બડી મૂઁછે ભલે રાખો, હમ કથા કહે તુમ બાહર આઓ ।।
રામ નામ કી દેખો માયા, માઘ ગયા ઔર ફાગુન આયા ।।
ખોદ ખાદ કર રાખા મંદર, તુમ કથા કહો હમ સુનેંગે અંદર ।।
તૂ હે સબસે મિલનસાર, ઈસે તેરા બેડા પાર ।।
પ્રભુ પાસ વાસ તૂ તના, યહી ભિખુ માગત હૈ "બના" ।।

પાઠકે બાટમેં કાટ રોડા હૈ. (કાટ=જંચ=લોખંડનો કાટ; રોડા = પત્થર, અવરોધ). અર્થાત્ સહીમેં પાઠ કરના ચાહતે હો તો કાટ (=રાગ, દ્વેષ, વાસના, ક્રોધ આદિ મલિનતા) છોડો.

બિહારમેં સીતામણિ જિલ્લા કે છતૌની ગાઁવ કે સત્સંગપ્રેમી કૃષિકારકે ઘર સન્ ૧૯૧૩મેં આપકા જન્મ હુઆ. ઈન્ટર આર્ટસ તક અભ્યાસ કરને કે બાદ એક શક્કરકી મિલમેં કલાર્કકી નોકરીમેં રહે, ફિર સંસ્કૃત કે પ્રાધ્યાપકકા કાર્ય કિયા. સન્ ૧૯૪૧ મેં પૂ. કાશ્મીરીબાબાકે સંર્પકસે જીવનમેં એક દૂસરે પ્રકાર કા મોડ આયા. સૌરાષ્ટ્રમેં પધારે. યહાઁ શ્રી ગુરુદેવકા (પૂ. શ્રી રણછોડદાસજી બાપુશ્રીકા) સતસંગ લાભ ઔર અખંડ રામનામ જપ કી પ્રેરણા મિલી. શ્રી ગુરુદેવકે આશીર્વાદસે આપશ્રીને સૌરાષ્ટ્રકે જામનગરમેં શ્રીબાલા હનુમાનજી સંકીર્તન મંદિરમેં તા. ૧–૮–૬૪ સે "શ્રીરામ જય રામ જય જય રામ, શ્રી રામ જય જય રામ" કી અખંડ ધૂનકા પ્રારંભ કિયા– જિનકો સન્ ૧૯૮૮ મેં વિશ્વમેં સબસે દીર્ઘકાલીન ગાન પર "ગિનિસ બુક ઓફ વર્લ્ડ રેકર્ડ" મેં સ્થાન મિલા. ધૂનમેં કભી આપ બડે ભાવમેં આ જાતે થે ઔર નાચને લગતે થે. ધૂનકે આજ ૪૦ સાલ હુએ.

ઉપરાંત આપકી પ્રેરણા સે દ્વારકા મેં ૩૭ સાલ સે યહી અખંડ રામધૂન ચલ રહી હૈ. ઔર પોરબંદર, જુનાગઢ, મહુવા, રાજકોટ ઔર મુઝફ્ફરપુર મેં ભી અખંડ રામધૂન કા ગાન હો રહા હૈ . અભી, જુનાગઢ જિલ્લા કે માલીયા હાટીના ગાઁવમેં આપકી પ્રેરણાસે અખંડ રામધૂન શુરુ હોનેવાલી હૈ.

બચપનસે હી આપમેં ઈશ્વરમેં અટૂટ શ્રદ્ધા ઔર વિશ્વાસ જમ ગયે થે. દેશકી સ્વાતંત્ર્ય સંગ્રામમેં વિદ્યાર્થી જીવનસે હી ભાગ લિયા– ઔર કઈ બાર કારાવાસ મેં જાનેકો હુઆ. આપ અખંડ હરિનામ સંકીર્તનકે ઉત્સવમેં ભી "ભારતમાતાકી જય" ઘોષ અવશ્ય દોહરાતે થે. મહાત્મા ગાંધીજીકી રામનામ પર કી શ્રદ્ધાકા સ્મરણ કરતે ગદ્ગદીત હો ઉઠતે થે. માત્ર ૩–૪ ઘંટે કે વિશ્રામ–નિદ્રાકે સિવા દિનરાત અખંડ નામ સંકીર્તન ઔર સત્સંગમેં હી અપના સમય બિતતા થા. શ્રી ગુરુદેવને ૧૯–૪–૭૦ કો અપની ઈહ લીલા સંકરણ કરને કે પશ્ચાત્ બરાબર ૭ દિનકે બાદ તા. ૨૬–૪–૭૦ કો હી આપ (૫૭ વર્ષમેં) સ્વધામ પધારે.

❖ ભાવાવેશમેં મર્યાદાકા પાલન અનિવાર્ય હૈં.
❖ ફોટા ખોટા નહીં પર સ્મૃતિ ફોટાસે અધિક હૈં
❖ જાપ, પાઠ, સ્મરણ તીનોં ધ્યાનકે સહાયક હૈં.
❖ રોટી મિલેં તો જ્યાદા પ્રપંચ કરના નહીં, ભજન સાર હૈં, વ્યવહાર બંધન હૈં.
❖ કામનાયેં દુ:ખકા ઘર હૈં, પર માનવ માનતા કબ હૈં ?
❖ મૂર્ખ બનનેમેં આનંદ હૈં ઐસા લગતા હૈં.

- ❖ જીસકે તુમ હો વહ રામાયણ નહીં, પર રામાયણ તો રામપારાયણ !! જીવોંકા સર્વસ્વ હૈં. રામાયણ હી સન્માર્ગ–દિગ્‌દર્શન દેતી હૈં.
- ❖ સત્ય હી એક ઐસા સાધન હૈં કિ ઈશ્વર સાન્નિધ્યકા અનુભવ કરાતા હૈં.
- ❖ રામમય જગત્ દિખે (દેખેં) તો સાધન ક્યા કરના ?
- ❖ બાલ (બાલક) ઔર વૃદ્ધ બરાબર (સમાન સ્થિતિ) તો હૈં, પર એકકા ઉદય ક્રમ હૈં, દૂસરેકા અસ્ત હૈં.
- ❖ ખાટ (પલંગ) પર ભી પાઠ હોતા હૈ. પાઠ કરના (તો) સહજ (સરલ) હૈં, પર આચરણ પર વિચાર કરો !!
- ❖ શાંતિ ત્યાગમેં હૈં. "ત્યાગાત્ શાન્તિઃ અન્તરમ્ ॥" (ગીતાજી ૧૨–૧૨) = કર્મફલકે ત્યાગસે તત્કાલ શાંતિ હોતી હૈં.
- ❖ જહાઁ તક હો– પ્રયત્ન કરો સ્વાધ્યાયકા.
- ❖ સત્ય હી ઈશ્વર હૈં– નિશ્ચય કરો, સત્યકી હત્યા = આત્મહત્યા હૈં.
- ❖ આઁખોકા અઁધા ગાઁઠકા પૂરા.
- ❖ "કલ કરેંગે"યહ ભ્રમ હૈં. કલ (તુમારે લિયે) આવેગા યહ નિશ્ચિત્ નહીં, ઈસલિયે આજ હી કરો ન !
- ❖ રોનેસે સોના ભલા, થોડા સુમિરન હોઈ ।
  જાગેસે જીવન વ્યથા, બના દિયા સબ ખોઈ ॥
- ❖ અન્યે ચ રામચંદ્ર બેસન લડ્ડુ તથૈવ ચ ।
  પુડી કચૌડી દધિશ્ચ સાધુનાં પ્રિય ભોજનમ્ ॥
- ❖ યોગ સરલ હૈં, પર સ્યાત (શાયદ) કઠિન હૈં.
- ❖ સભામેં હઁસના, દો જનેકી બાતમેં વિક્ષેપ કરના, આનેકા હર્ષ ઔર જાનેકા શોક ઔર ખાનેમેં ધ્યાન = ખાનેમેં હી રુચિ– યે સબ મૂર્ખતા હૈં.
- ❖ ચરણામૃત નેમકા, બાલભોગ પ્રેમકા, આશીરવાદ ક્ષેમકા.

શ્રી હનુમાનજીકા પ્રાગટ્ય

પવનદેવકે સાથ અંજનીજીકા ગંધર્વ વિવાહ હુઆ થા. અંજનીજીકો શાપ થા કિ બિના લગ્ન પુત્ર હોંગે. માતા– અંજનીકા ભી નિશ્ચય થા કિ અપનેસે યોજન ભર વિસ્તારમેં ભી જો કોઈ પુરુષ આ જાયેં તો વહ સ્ત્રી બન જાયેં.

શ્રી હનુમાનજીકે પ્રાકટ્યકી દો કથાયે હૈં. પુરાણોમેં શંકરજીને અંજનીજીકો એક યોજન દૂર રખકર અંજનીજીકો મંત્ર દિયા– કાન ફૂંકા– ત્યોં હી પવન (વાયુ) અંજનીજીકે પેટમેં ગયા– જિસસે પવનપુત્ર પ્રગટ હુએ. મંત્ર શંકરજીકા (દિયા હુઆ) થા– ઈસલિયે "શંકર સુઅન" કહલાયે.

૨૧–૪–૬૪, ભક્તોને દિયે ફોટૂ પર શ્રી ગુરુદેવને લિખાઃ–

(૧) "ધીરજ ધર્મ મિત્ર અરુ નારી।" યહ આપત્તિમેં અપની સફલતા દર્શાતે હૈં.

(૨) મૈં તો યહી ચાહતા હૂઁ કિ સબ અપને અંદરકા ખજાના સમઝે ઔર ઉપભોગ કરેં.

(૩) પ્રભુ ભક્તવત્સલ હૈં.

(૪) ચિત્રકૂટ, જાનકીકુંડ, બરાબર ! પર રહતા હૂઁ કબ ?

(૫) શ્રદ્ધા ઔર વિશ્વાસ ભીતરકે ખજાનેકી ચાવી હૈં.

(૬) અપમાનસે ક્રોધ ઉત્પન્ન હોતા હૈ. પર અપમાન ક્યોં હુઆ ? ઉસકા કારણ ઢૂંઢો.

(૭) એક ભાઈને ફોટૂ દિયા. શ્રી ગુરુદેવ :– ક્યા કરું ? ઉન્હોંને જવાબ દિયા– કુછ લિખ દો. શ્રી ગુરુદેવ :– બુરા તો નહીં માનોંગે ? ઉન્હોંને કહા– નહીં. શ્રી ગુરુદેવ :– તો લિખ દૂઁ. શ્રી ગુરુદેવને લિખા :– ચોરી કરના પાપ નહીં અપિતુ આત્મઘાત ભી હૈં.

આશા દુઃખદાયી હૈં

એક સાધુ એક ગાઁવ ગયા. ગાઁવવાલોંને પૂછા ક્યા ખાઓગે ? સાધુને કહા– છાછ પિયેંગે. વહ આદમી ગયા કિ લાતા હૂઁ. સાધુ ઈન્તઝાર કરતે રહે. વહ નહીં આયા. જો ભી આતા હૈ વહ યહી સમઝતે હૈં કિ છાછ લાયા હૈં. પરન્તુ ઈન્તઝારમેં રાત ગુઝર ગઈ.

સુબહ મનુષ્ય બાહર જંગલકો જાને લગે તો યહી આશા બંધતી કિ છાછ લેકર આતા હૈ. ઈસ પ્રકાર આશા બડી દુઃખદાયી હી હૈં.

જો જહાઁકા હોતા હૈ– વહાઁ હી પહુઁચતા હૈં

એક મહાનુભાવને અપને મિત્રસે કહા કિ ચલો– તીર્થયાત્રાકો ભગવાનકે દર્શન કર આવેં. તો વહ મિત્ર બોલા કિ લડકા છોટા હૈં. બડા હોને પર ચલેંગે. લડકા બડા હો ગયા, વિવાહ હો ગયા. તબ મિત્ર બોલા કિ અબ ચલેં ! તબ વહ બોલા કિ બહૂ છોટી હૈં. ઉસકો ગૃહસ્થીકા જ્ઞાન નહીં હૈ. કિંવાડ ખુલે હી રહતે હૈં. ઉનકો વ ઘરકો દેખના જરુરી હૈં.

ઈતનેમેં ઉસ મનુષ્યકી મૃત્યુ હો ગઈ. ઉસને કુત્તેકા જન્મ લિયા ઔર વહ ઘરકો ચક્કર કાટતા રહા. નારદજીકો પત્તા થા. સો નારદજીને કુત્તાકી યોનિ છુડા દી. કિન્તુ ફિર ઉસને નાલી (ગન્દે પાનીકી નલી) કે કીડાકા જન્મ લિયા. ફિર નારદજીને ભગવાનસે કહા– તબ ભગવાનને ફરમાયા કિ જો જહાઁ કા હોતા હૈ વહ વહાઁ હી પહુઁચતા હૈં.

સર્વકા ત્યાગ કર ભજન કરના જીવકા પુરુષાર્થ હૈ. ઇશ્વર કે ભજન બિના માનવકા સુખી હોના અસંભવ હૈં.

એક ફલ ક્રોધ હૈ– ઉસે છોડો

મૈં તીર્થયાત્રા ગયા. વહાઁ કહનેમેં આયા કિ એક ફલ છોડ જાઓ. મૈંને કહા કિ ગુલરકા ફલ છોડ દિયા. ક્યોંકિ ઉસમેં બહુત હી કીડે હોતે હૈં. કૌન ખાતા હૈ ? વહ કહને લગા કિ ગુલર ક્યોં છોડતે હો ? ફલ છોડો.

આપસે પૂછતા હૂઁ કિ આપ જો એક ફલ છોડકર જાઓ– વહ એક ફલ ક્રોધ હૈ. ઉસે છોડકર જાઓ.

૨૭–૪–૬૪, ફોટૂ પર શ્રી ગુરુદેવને લિખા :– (૧) સત્યાગ્રહ સદૈવ શુભ હૈં. (૨) જો હરિ કરશે તો મમ હિતના. (૩) રસ–વિષય કા વિચાર હી શત્રુ– મિત્રકા ધ્યાન.

૨૯–૪–૬૪, શ્રી ગુરુદેવ ગુના પધારેં.

ડહાણુ, ૯–૫–૬૪. રાત્રિકો મેરે ભાઇ રમેશકા બમ્બઇસે ફોન મિલા કિ શ્રી ગુરુદેવ બોરીવલી કૃષ્ણલાલભાઈકે ઘર પર પધારે હૈં. આપકો કલ સુબહ બોરીવલી બુલાઇ હૈ. (શ્રી ગુરુદેવ જનોઈ પ્રસંગ પર કૃષ્ણલાલભાઈકે યહાઁ પધારે હૈં.)

૧૦–૫–૬૪. કો ૧૦ બજે મૈં શ્રી ગુરુદેવકે પાસ બોરીવલી પહુઁચી શામકો હી વાપિસ ડહાણૂ જાના થા, ઈસીલિયે એક જોડ કપડે બડી પર્સમેં લેકર ગઇ થી. લેકિન શ્રી ગુરુદેવને કહા કિ ડહાણૂ વાપિસ ભેજનેકો નહીં બુલાઇ હૈ કમુ !!

૧૨–૫–૬૪. શ્રી ગુરુદેવકી આજ્ઞાનુસાર આજ બોરીવલી શ્રી ગુરુદેવકે દર્શનકો ગઇ. "વાપિસ ડહાણૂ ન જાઓ પરન્તુ બાબાકે (મેરે છોટે ભાઈ) સાથ ભારત મહલ જાઓ." ઈસ પ્રકાર શ્રી ગુરુદેવકી આજ્ઞા હુઇ. કલ સુબહ ફિર બોરીવલી જાના હૈં.

શ્રી મુક્તાનંદ બાબા કે સાથ

૧૩–૫–૬૪. શ્રી ગુરુદેવ બોરીવલીસે શામકો રામમહલ પધારેં. ૧૪ કો રામ મહલમેં ગણેશપુરીકે સિદ્ધ યોગી શ્રી મુક્તાનંદજી બાબા શ્રી ગુરુદેવકે દર્શન સત્સંગકો પધારેં.

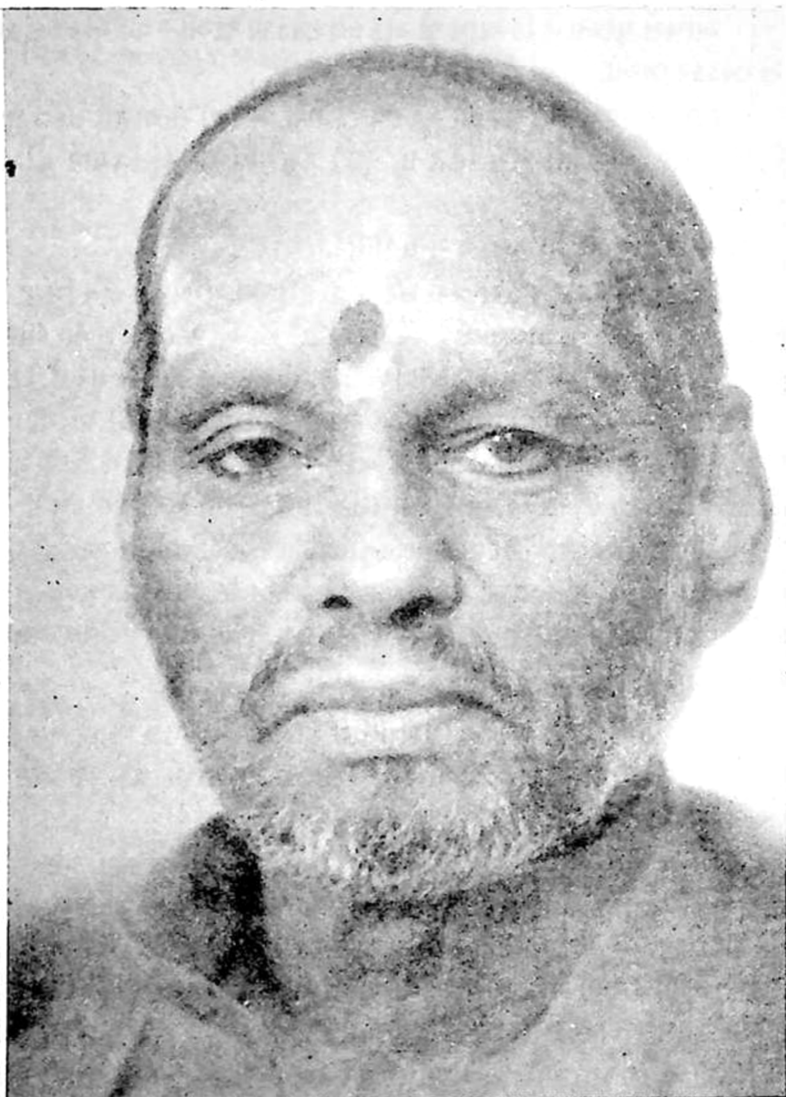
શ્રી ગુરુદેવને અપને પાસમેં આસન પર હી બિરાજનેકો કહા, પરન્તુ પૂ. શ્રી બાબા નહીં માને. કહા કિ હમે તો આપશ્રીકે ચરણોમેં હી બૈઠને દીજિયે. ઔર યહ બાત શ્રી ગુરુદેવને નહીં માની. અન્યોન્ય હાથ પકડકર ખડે રહેં. શ્રી ગુરુદેવકે પલંગકે પાસમેં હી ખુર્શી રખી ગઈ. શ્રી ગુરુદેવકે બહુત કહને પર બાબા ખુર્શીમેં બિરાજેં. તબ શ્રી ગુરુદેવ પલંગ પર બિરાજે.

બાબા :– બહુત સમયસે આપકે દર્શનકો મન ચાહતા થા. આપકી કૃપા હુઇ તો આજ મેરી ઈચ્છા પુરી હુઈ. કુમુદમ્માઁને આપકે આગમનકી સૂચના દી તો ફૌરન મૈં આ ગયા. આપકે દર્શનસે બડી ખુશી હો રહી હૈં.

શ્રી ગુરુદેવ :– મૈં તો યહી કહૂઁગા કિ આપને બડી કૃપા કી હૈં જો આપને મુઝે

દર્શન દિયે હૈં. મેરા મન ઇસ સમય બહુત પ્રસન્ન હૈં.

ગણેશપુરી કે સિદ્ધયોગી પૂ. શ્રી મુક્તાનંદજીબાબા
પૂ. શ્રી કે દર્શનકો પધારે

બાબા :– આપકે સત્સંગ કથામેં મેરે આનેસે વિઘ્ન આ ગયા, પરન્તુ ઉસીકો મૈં ભી ખૂબ ચાહતા હૂઁ. આપકી વાણી સુનના ચાહતા હૂઁ.

(થોડે સમયકે બાદ બાબા પધાર ગયે.) તત્પશ્ચાત્ શ્રી ગુરુદેવ :–

કુણ્ડલિની, ચક્રોં ઔર વાણીકા સંબંધ

(૧) કુણ્ડલિની :– કુણ્ડલિની હી હમારી જીવનશક્તિ હૈં. કુણ્ડલિનીકે દો મુખ–અંતર્મુખ ઔર બહિર્મુખ. સુષુમ્ણામેં બ્રહ્મનાડીકે બ્રહ્મદ્વારકો રોકકર સુપ્ત પડી રહતી હૈં. ઔર દૂસરે, બહિર્મુખસે શ્વાસ પ્રશ્વાસ લે રહી હૈં. ઈસીસે હમારા જીવન ચલા રહા હૈં. ચેતન ઔર બાહ્ય જ્ઞાન ઈસીસે હૈં. અંતર્મુખ બંદ રહતા હૈં. તબ તક અંતર્જ્ઞાન નહીં હોતા.

આજ્ઞાચક્રકે ઉપરકે અભ્યાસમેં કુણ્ડલિની જ્યોતિરુપા હો જાતી હૈં, વહાઁ નિરાલમ્બપુરી હોનેકે કારણ કેવલ પુરુષાર્થ કદાપિ સફલ નહીં હો સકતા હૈં. વહાઁ ગુરુકૃપા અનિવાર્ય હૈં (અભ્યાસમેં).

ગુરુકૃપાસે ચક્રભેદનકે અભ્યાસકે બિના હી બહુત શીઘ્ર હી– વિહંગમાર્ગસે સીધા સહસ્ત્ર દલ તક પહુઁચા જાતા હૈં. ગુરુકૃપાકી યહી વિશેષતા હૈ. તાત્પર્ય કિ સાધનસાધ્ય નહીં– કૃપાસાધ્ય હી હૈં.

(૨) વાણી, નાદ :– વૈખરી યાની સુસ્પષ્ટ પ્રખર શબ્દ કણ્ઠ, તાલુ, મૂર્ધાદિ સ્થાનોંકો ચોટ પહુઁચાકર "અ" કાર ઈત્યાદિ અક્ષરરુપમેં અભિવ્યક્ત હોતા હૈં. ચાર અવસ્થા– જાગ્રત (સ્થુલ), સ્વપ્ન (સુક્ષ્મ), સુષુપ્તિ (કારણ) ઔર તુરીયા. વૈસે હી કુણ્ડલિનીસે ઉદિત ઔર વિકસિત નાદ કી ભી ચાર અવસ્થા– પરા, પશ્યન્તિ, મધ્યમા ઔર વૈખરી.

વૈખરી જો હૈ વહી નાદ કી સ્થૂલ અવસ્થા હૈં.– જો સર્વ સાધારણકો સહજ હૈં. યહ કણ્ઠમેં બોલી જાતી હૈં. મધ્યમા નાદ– મધ્યમા વાણીકા અનુભવ અભ્યાસમેં પ્રગતિ કરનેવાલે સાધકોકોં હોતા હૈં. ઉસકા સ્થાન હૃદયમેં–અનાહતમેં હૈં જો નાદ કી સૂક્ષ્મ અવસ્થા હૈં. નાદ સ્વાધિષ્ઠાનમેં સ્થિતિ કરતા હૈં તબ ઉસકી સુષુપ્તિ અવસ્થા યાનિ કારણાવસ્થા હોતી હૈં ઔર ઉસકો પશ્યન્તિ કહતે હૈં. કુણ્ડલિનીકી જ્યોતિષ્મયી પરાશક્તિ– જો મૂલાધારમેં સ્થિત હૈં, સર્વશક્તિમયી હૈં, વહ પરાવાણી હૈં ઔર નાદકી તુરીયા વસ્થા હૈં.

પશ્યન્તિ ઔર પરા સિદ્ધ યોગીયોંકો અનુભવમેં આતી હૈં. કુણ્ડલિનીકે સાથ બ્રહ્મનાડીકે ચક્રોમેંસે ઉઠતે ઉઠતે નાદ જબ સહસ્ત્રારમેં જા પહુઁચતા હૈં તબ વહાઁ નાદકા લય હો જાતા હૈં.

કુણ્ડલિની શક્તિ હી મૂલ પ્રકૃતિ મૂલાધારસ્થિતા હૈં. વહ બ્રહ્મશક્તિ હૈં. સત્ત્વ, રજ, તમ ગુણોંકો પૈદા કરતી હૈં. ઈચ્છા, ક્રિયા ઔર જ્ઞાન– તીનોમેં વહી શક્તિ નામાન્તર વ ક્રિયાન્તર ભેદસે સારે શરીરકે ચક્રોમેં ભ્રમણ કરતી હૈં. ઔર યહી શક્તિ જીવનશક્તિ હૈ. ઈસીકો વશમેં કરના યહ ઉદેશ્ય હૈં, સાધનાકા. ઈસ શક્તિસે હી નાદ ઉઠતા હૈં. સિદ્ધ યોગી ઈસી ઉન્નત પ્રાણ શક્તિકે દ્વારા વિશ્વકા દર્શન કરતા હૈં. ઈસીલિયે ઉસ અવસ્થાકે નાદકો પશ્યન્તિ કહા હૈં.

ચાર પ્રકારકી વાણી :– મનુષ્ય વૈખરી જીભસે, પશુ કંઠસે મધ્યમા, મુનિ–સાધક સંત હૃદયસે– પશ્યન્તિ, ઔર યોગી, સિદ્ધ નાભિસે પરાવાણી હોતી હૈં.

રાવણને કભી રામ નહીં કહા, પરન્તુ અંત સમયમેં એક હી બાર 'રામ' કહ દિયા પરાવાણીસે, ઔર તત્કાલ સાયુજ્યમુક્તિ પ્રાપ્ત કી.

જાસુ નામ સુમિરત એકબારા । તરહિં નર ભવસિંધુ અપારા ॥

મેરે શિષ્ય હોનેકા ગૌરવ પ્રાપ્ત કરના હૈ તો...

જો અપને દોષોંકો નહીં દેખતા હૈં વહ મહાન અવિચારી હૈં. જો દૂસરોંકે દોષ હી દેખતા હૈં વહ દોષોંકી અભિવૃદ્ધિ કરતા હૈં. ગુરુદેવકી સન્નિધિમેં રહકર ક્યા યહી સાધ્ય કરનેકા હૈં ? મૈં ચાહતા હૂઁ કિ ઈસ મૂલ બાત પર સબ સોચે. મેરે પાસમેં આનેકા ઔર રહનેકા લક્ષ્ય ક્યા હૈ ?

સંત, મહાપુરુષકે પાસ રહકર નમ્રતા, ક્ષમા વ ઉદારતા નહીં અપનાઓગે તો ઐસી સન્નિધિસે ઐસા કોઇ પરિણામ નિકલના અસંભવ હૈ, ઐસા મૈં માનતા હૂઁ. જિસ પરિણામકે બારેમેં કહા, સુના વ પઢા જાતા હૈ– ઉસીકે સંદર્ભમેં મૈં યહ કહતા હૂઁ.

સંતોકે પાસ કિસ પ્રકાર રહના ચાહિયે ? ઈસ પર સ્વયમ્ અપને મન–બુદ્ધિસે સોચે, સમઝે તો પતા અવશ્ય પડેગા. મૈં તો એક હી મોટી બાત કહૂઁગા કિ આજ્ઞાપાલનકા એક હી નિશ્ચય રખોગે તો અપને આપ ઉસ પરિણામકી ઓર બઢતે જાઓગે.

ક્ષમા, ઉદારતા, સહનશીલતા ઔર ત્યાગ તભી આધાન હોતે હૈં જબ અહંકાર પતલા હોને લગે. ઔર ઈસકે લિયે આજ્ઞાપાલન. આજ્ઞાપાલનકા નિયમ હોગા તો સન્નિધિ માત્રસે અહમ્ છૂટતા જાયેગા.

દીર્ઘકાલ નિકટમેં રહને પર ભી જબ ઈનમેંસે કુછ પ્રાપ્ત નહીં હોવે તબ સોચના ચાહિયે કિ હમ ક્યોં નિકટમેં રહતે હૈં ? રાગ–દ્વેષ, ઝઘડા કરનેકો ? યા અપને માન–બડાઇ બઢાનેકો ? યા ઔર કોઈ ક્ષેત્ર નહીં મિલા તો યહાઁ અપનો મનચાહે વ્યવહારોંકા જગત બસાનેકો ? નિકટ રહનેવાલે પરસ્પરકે રાગ–દ્વેષ, ઈર્ષા, ઝઘડેકો લેકર કષ્ટ પહુઁચાતે હૈં, પરન્તુ સેવાકી બાત કી જાતી હૈં– તબ વિચાર આ જાતા હૈં કિ ઈસસે બઢકર ઔર કોઈ કષ્ટ નહીં હો સકતા ઔર કમભાગ ભી નહીં હો સકતા.

સીધી સરલ બાત તો યહી હૈં કિ પ્રત્યેક શિષ્યકો આત્મનિરીક્ષણકી પ્રતિજ્ઞા લેની ચાહિયે. ઔરોંકો નહીં અપિતુ સ્વયમ્કો હી દેખના, સુનના વ કહના ચાહિયે. મેરે લિયે સબ સમાન હૈં. ન કોઇ જ્યાદા પ્રિય હૈં ઔર ન કોઈ કમ પ્રિય હૈ. ઐસા હો હી નહીં સકતા. મેરેમેં ઐસા આરોપ કરના નહીં. ઔર યદિ કરોગે તો કરનેવાલેકી અપની ક્ષુદ્રતા હી સમઝમેં આયેગી.

મૈં સબકા હિત વ ઉત્કર્ષ હૃદયસે સતત ચાહતા હૂઁ ઔર ઇસી ચાહનાકે અનુસંધાનમેં તેલધારાવત્ મૈં રહતા હુઆ સારી ક્રિયા–પ્રક્રિયા હોતી રહતી હૈં. ફિર ભી જિસકો જો ભી દિખતા હો યા સમઝના હો– ઈસમેં મેરે વશકી બાત નહીં. પરન્તુ બાર બાર યહી જરુર કહૂઁગા કિ આત્મનિરીક્ષણ કરો. તબ તક સબ ગલત રાહ પર ચલને જૈસા હી હૈં.

સાફ સાફ બાત ભી યહી હૈ કિ યદિ સચમુચમેં હી મેરે શિષ્ય હોનેકા ગૌરવ પ્રાપ્ત કરના હૈં તો જો કહતા હૂઁ વૈસા કરો ઔર વૈસે રહો. મૈં જો જિસસે કહતા હૂઁ વહ કરો. જિસસે જો આજ્ઞા મિલેં સો કરના. જો મેરી આજ્ઞા માને સો મેરા પરિચિત– બાકી સબ અપરિચિત.

બાકી તો સબ ઠીક હી હૈં, સબ કહતે હૈં કિ હમ તો રણછોડદાસજીકે શિષ્ય હૈં. હાઁ ભાઇ ! મૈં ભી કહતા હૂઁ કિ મેરે શિષ્ય હૈં !!

જિસકે મન, બચન ઔર કર્મસે કિસીકો ભી બાધા વ ઉપદ્રવ નહીં પહુઁચે વહી મનુષ્ય કહલાનેકા અધિકારી હૈં. બાકી તો સબ ઠીક હી હૈં. "ઉત્પીડક ન બને કિસીકો"– માનવ જીવનકી યથાર્થતા ઈસીમેં હૈં.

(૪) નિવૃત્તિમાર્ગીઓંકો વ કેવલ કલ્યાણકે ઈચ્છુકકો ઉત્તર દિશાકી ઓર મુખ કરકે અભ્યાસમેં બૈઠના ચાહિયે. લૌકિક અભ્યુદય ચાહનેવાલોંકો પૂર્વકી ઓર મુખ કરકે અભ્યાસ કરના ચાહિયે.

અભ્યાસકે સમય પસીના નિકલે ઉસકા અભ્યાસમેંસે ઉઠનેકે પશ્ચાત્ શરીર પર હી મસાજ (માલીશ) કર લેના ચાહિયે. કપડેસે પોંછના નહીં ચાહિયે. પોંછનેસે શક્તિકા હ્રાસ હોતા હૈં.

જાગૃત મનકો કદાપિ પરિતાપ હોતે હી નહીં

સર્વત્ર, સર્વરુપમેં, સર્વકે અંદર–બાહર એક હી તત્ત્વકા અનુભવ કરના અપના લક્ષ્ય હોના ચાહિયે. જબ તક યહ અનુભૂતિ નહીં તબ તક મર્યાદિત અવસ્થામેં સુખ–દુઃખ આદિ દ્વન્દ્વોંકી ખિંચતાની હૈં.

વિષમતા મિટ જાયેં ઔર સમતાકા ઉદય હો ઈસકે લિયે વિચારપૂર્વક મનકી સત્તાસે છૂટના ચાહિયે. વાસનાઓંકે વશ ન હો કર ઉસકે ઉપર વિચાર કરનેકી આદત ડાલો. વિચારોં કિ જીવન ક્યા હૈં ? મનુષ્ય ઔર પશુમેં અંતર ક્યા હૈ ? માનવ હોકે તુમારા સ્વરુપ કૈસા હોના ચાહિયે ? સ્વરુપકો કૌન કલંકિત કર રહા હૈં ? વાસના હી મનુષ્યકો કલંકિત ઔર પામર બના દેતી હૈં.

ઈસ તરહ વિચારપૂર્વક જાગૃતિકે સાથ જીવનયાપન કરોગે તો તુમ્હારા વાસ્તવિક સ્વરુપકો પ્રાપ્ત કરકે સંતોષ વ શાંતિ પાઓગે. તુમ આત્મારામ, પૂર્ણકામ હોઓગે ઔર પરિપૂર્ણ બનોગે. અપને આનંદકી કોઇ અવધિ નહીં રહેગી. કારણ કિ

જાગૃત મનકો કદાપિ પરિતાપ હોતે હી નહીં. મર્યાદિત અસ્તિત્વકે અહંકારકે અભાવમેં જો નિરતિશય આનંદ વ શાંતિકી અનુભૂતિ હૈ વહી પ્રાપ્તવ્ય હૈં.

પરમાત્માસે નિરંતર અનુસંધાનમેં રહના હી સમાધિપૂર્ણ જીવન અવસ્થા હૈ. એકબાર યહ સ્થિતિ પ્રાપ્ત હો જાય ફિર ઈસસે જ્ઞાની ચલાયમાન નહીં હોતા હૈં. યહી પરમાનંદ હૈં કિ જહાઁ રાગદ્વેષ ઔર ત્રિવિધ તાપરહિત સમતાકી પૂર્ણ શાંતિ હૈં. મહાપુરુષોંને યહ પ્રાપ્ત કિયા હૈં.

આસનોંસે રોગ–મુક્તિ

(૧) પાદહસ્તાસનસે :– ગેસકી તકલીફ દૂર હોતી હૈં. લિવરકા કામ ઠીકસે હોતા હૈં. મંદાગ્નિ દૂર હોતી હૈં. કબ્જિયત દૂર હોતી હૈ. પાચનક્રિયા ઠીકસે હોતી હૈં.

(૨) પશ્ચિમોત્તાનાસનસે :– બવાસીરકો ફાયદા હોતા હૈ. મંદાગ્નિ, અજીર્ણ, વ વાયુકી તકલીફ દૂર હોતે હૈં. ઈસકે કરનેસે સાધક ઉર્ધ્વરેતા હો જાતા હૈં.

(૩) ઉત્તાનપાદાસન :– સર્વાંગકો ઢીલા કરકે સીધે લેટિયે. ફિર દોનોં પૈર ખૂબ ધીરે ધીરે ઉપરકો ઉઠાઈયે. ઈસસે આઁતોમેં જમા હુઆ દોષ દૂર હોકર આઁતોકા કાર્ય ઠીક હોને લગતા હૈં.

જમીનસે એક હાથ ઉપર પૈરોંકો અપની શક્તિકે અનુસાર થોડી દેર તક રખેં. ફેર ખૂબ ધીરે ધીરે પૈરોંકો જમીન પર રખિયેં. ઈસસે પેટકે રોગ, કબ્જીયત, બદહજમી, ગેસ આદિ દૂર હોતે હૈં. મંદાગ્નિ દૂર હોતી હૈં.

તજિ માયા સેઈય પરલોકા

સીધી બાત સમઝ લો. ફિર ઉસ પર ડટ કર જમ જાઓ. બસ ! સબ સમાધાન હો જાનેમેં કોઈ દેર નહીં લગેગી. ખૂબ આનંદ પ્રાપ્ત હોગા.

જૌ સપને સિર કાટૈ કોઈ । બિનુ જાગે ન દૂરિ દુઃખ હોઈ ॥

"જો અપને સ્વરુપકો જાનનેમેં પર્દા ડાલતે રહતે હૈં, માયિક વાસના વ કામનાઓંકી પૂર્તિકે લિયે જો સદૈવ પ્રેરિત કરતે રહતે હૈં, અર્થાત્ વૈસે સભી સંગકા અર્થાત્ વૈસે મનુષ્યોંકા, વૈસે ગ્રંથોકા, વૈસે આહાર– વિહારકા, વૈસે સંકલ્પોંકા તથા વૈસી વૃત્તિયોંકા ત્યાગ કર દેનેમેં લગ જાઓ. સારા પુરુષાર્થ ઈસીમેં લગા દો."

તજિ માયા સેઈય પરલોકા । મિટૈ સકલ ભવ સંભવ શોકા ॥

લક્ષ્યપૂર્તિકે લિયે અપને આપકો પૂર્ણરુપસે લક્ષ્યકો અર્પણ કરનેકી જાગૃતિ સતત રખકર સતત ઉસી પુરુષાર્થ કિયા જાયેં તો કિસી ભી પરિસ્થિતિમેં કિસી ભી કારણકો લેકર અપને લક્ષ્યચ્યૂત નહીં હોંગે, ન પુરુષાર્થ કરનેમેં થક જાયેંગે યા ન ઉબ જાયેંગે.

ત્યાગકા ત્યાગ ક્યા હૈ ઈસે યાદ રખના. "યેન સર્વં ત્યજસિ તત્ત્યજ". જિસ અહંકે બલ પર સબકુછ છોડનેકી શક્તિ પ્રાપ્ત હોતી હૈં ઉસી અહંકો ભી છોડના. તભી ત્યાગ યથાર્થ વ પૂર્ણ હોતા હૈં.

કિતની ભારી વિડંબના (ઐસા વડાપ્રધાન હોના ચાહિયે)!

આજ કોઈ નીતિકો માનનેકો હી તૈયાર નહીં હૈ, તબ નીતિમાન હોનેકી તો બાત હી કહાઁ ? નેતાલોગ, કર્મચારી લોગ, જનતાકે લોગ કહાઁસે કહાઁ જા રહે હૈં ? યહ હો ક્યા ગયા હૈ ?

દેશમેં રોજ–રોજ સમસ્યા બઢતી હૈ. વ્યક્તિકે જીવનમેં ભી, કુટુમ્બ પરિવારમેં ભી બઢતી હૈ. સમસ્યાકા તો તત્કાલ નિરાકરણ હો જાના ચાહિયે. સો તો હોતા નહીં, અપિતુ બઢાનેકા કર્મ તો ખૂબ જોરસે ચારોં ઓર બઢ રહા હૈ ! ઈતની ભારી સમસ્યા ક્યોં ખડી હોતી હૈ ? નીતિકે અભાવકે કારણ હી !

કોઈ નેતા નીતિમાન હોતા હૈ તભી નેતા હૈ, બાકી તો ઠીક હૈ. સબ નેતા હી હૈ. નૈતિકતા હૈ તો હી નેતા–નેતા હોતા હૈ. ક્યોંકિ તભી શાસનકી હર એક વ્યવસ્થામેં ભી નીતિ હોગી, ધાર્મિકતા અર્થાત્ લોકહિતકી ઠોસ ભાવના હોગી. તભી લોગોંકા ભલા હોગા, ગરીબીકે કષ્ટ કટેંગે.

શાસનમેં નીતિ વ આધ્યાત્મિકતા તો હોને હી ચાહિયે. યે ન હો તો શાસન નહીં હૈ બલ્કિ લૂંટ હૈં. ઈસ બાતકો સમઝનેવાલા ઔર ઠોસ પાલન કરનેવાલા હી વડાપ્રધાન હોના ચાહિયે. ધર્મકે નામ પર રુઢિયોંકી અતિ વ્યાપકતાકે સાથ ધર્મકી–આધ્યાત્મિકતાકા અર્થાત્ નૈતિકતાકા કોઈ સમ્બન્ધ નહીં દિખતા હૈં, તો સમઝ લેના ચાહિયે કિ ધર્મકો સમઝનેકી ખુબ આવશ્યકતા હૈ.

ધર્મભાવનાકે અભાવસે રુશ્વત બઢ ગઈ હૈં. ઈસકો પાપ ન સમઝે તબ તક નહીં જાયેગી. ધર્મભીરુ ન હોવે તબ તક અનીતિ મિટનેકી નહીં. કાનુનસે અનીતિ મિટેગી નહીં. એક વ્યક્તિસે સબ કુછ હો સકતા હૈ. ઉસકે વિચારમેં નીતિનિષ્ઠા પક્કી હોની ચાહિયે; પ્રથમ તો આચરણકા પક્કા રહના ચાહિયે. બાદ પ્રચારકે લિયે સાહસ ચાહિયે; ઔર સ્વાર્થ પરિત્યાગ હો તો ઈશ્વરીય સહાય અવશ્ય મિલતી હૈં. બાહર આનેકી ઔર નામ કમાનેકી ભાવના નહીં રખની ચાહિયે. હમારા આત્મબલ યથાર્થ બલવાન હોવેં તો બરાબર પ્રભાવ પડેગા. બિના સ્વાર્થકે અચ્છી તરહ કાર્ય કિયા જાવે તો કામ ઠીક હોતા હૈ. ધર્મભાવનામેં હી નિઃસ્વાર્થતા નિહિત હૈં.

સોચો કિ હમ ક્યા કર રહે હૈં ? કહાઁ જા રહે હૈં ? વિકાસ કી ઓર કિ પતનકી ઓર જા રહે હૈં ? પ્રાદેશિક ધર્મ તો પરાપૂર્વસે હૈ હી. સમાજકે અસ્તિત્વકે સાથ હી હૈં.

યહ કભી ન ભૂલના કિ હર એકકો ન્યાય વ પ્રેમ અભિષ્ટ હૈં. ઈસીલિયે જો ધર્મ ઈનકી ઓર પ્રેરિત વ વિકસિત કરતા હૈ ઉસીકા અનુસરણ માનવ સમાજકો નિશ્ચિત્ શાંતિ, તુષ્ટિ ઔર દિવ્યતાવાલા સર્વોચ્ચ વિકાસ પ્રદાન કરેગા હી !

તમાખૂ, શરાબ ઈત્યાદિસે શરીરકી, ધનકી ઔર મનકી બરબાદી

આજકલ વ્યસનોંકી પક્કડ લોગોં પર જ્યાદા હૈ. લોગોંકા મનોબલ કમજોર

હો ગયા હૈ. કારણ ભૌતિક સુખ પદાર્થોંકી અમર્યાદિત લાલસા બઢ ગઈ હૈ. શરાબ વ તમાખૂકા વ્યસન ઐસા હૈ જો મનુષ્યકા સર્વ પ્રકારસે અહિત કરતા હૈ. સીગરેટ–બીડીમેં ભી પ્રગતિ હો ગઇ હૈ. કિતને વિવિધ રુપરંગકી ઔર વૈવિધ્યતાભરી બજારમેં દિન–પ્રતિદિન આતી હૈ ! દેખો તો, યહ કિતની પ્રગતિ તમાખૂકી હો ગઇ હૈ ! ફિર ચૂનાકે સાથ તમાખૂ ખાનેવાલોંકા ભી એક સમૂહ હૈ. ઉન્હેં તમાખૂકો સીધા મૂઁહમેં રખકર તમાખૂકા જો રસાસ્વાદ મિલતા હૈ– ઉસસે બઢકર સીગરેટ–બીડીમેં રસાસ્વાદ નહીં મિલતા હૈં ! તમાખૂકો સૂંધકર ભી ઉસકા વ્યસન ડાલા જાતા હૈ, ફિર દાંતો પર ઘીસકર વ્યસન ડાલા જાતા હૈં.

કઇ લોગ કહતે હૈં કિ સૂંઘા ન જાવે, યા દાંતો પર લગાયા ન જાવે યા ચૂનાકે સાથ ખાયા ન જાવેં યા સીગરેટ–બીડી ન પીવે તો પેટ સાફ નહીં આતા હૈ, હજમ નહીં હોતા હૈં.

યહ સબકી મનકી કમજોરી હૈં. તમાખૂસે કિતની શરીર પર વ મન પર ખરાબ અસર હોતી હૈ યહ જાનતે હુએ ભી તમાખૂ છોડતે નહીં હૈ ! ક્યોંકિ છોડ નહીં સકતે હૈં. મન ઈતના નિર્બલ હો જાતા હૈ વ્યસનકે પ્રભાવસે.

હમને એક ભાઇસે કહા– સિગરેટ ક્યોં પીતે હો ? છોડ દો ! ઉસને કહા– ગુરુજી ! જ્યાદા નહીં પીતા હૂઁ, કેવલ ૧૦–૧૨ પીતા હૂઁ. ઈસસે સમય અચ્છી તરહસે પસાર હોતા હૈ. મિત્રમંડલીકો અચ્છા લગતા હૈં. સીગરેટકે આદાન–પ્રદાનસે કઇ લોગોમેં સંપર્ક વ મિત્રતા હો જાતે હૈં જો ધંધા–વ્યાપારમેં બહુત લાભ દેતા હૈ. ફિર સિગરેટ પીનેસે મનકા થાક ઉતર જાતા હૈ, મનકો અચ્છા લગતા હૈ, આનંદ મિલતા હૈં.

મૈંને કહા :– યહ તો તુમને એક તરફકા બયાન કિયા હૈ. દૂસરી તરફકા ભી બતાઓ !

તબ ઉસને કહા– હાઁ જી હાઁ ગુરુજી ! સિગરેટસે છાતીમેં ભારીપન લગને લગતા હૈ, ફેંફડેમેં પ્રાણવાયુ જ્યાદા દેર તક ટિકતા નહીં હૈ. ઈસ કારણસે શ્વાસ, દમા, જુકામકી તકલીફ બઢ ગઈ હૈ. શ્વાસનલીમેં ધૂએંકા વિપરીત અસર હો ગયા હૈ– ઐસા ડોકટર કહતે હૈં, ઔર કહતે હૈં કિ સિગરેટ – તમાખૂ છોડ દો. પરંતુ છોડ નહીં સકતા.

તબસે મૈંને જાના કિ વ્યસનકી પ્રધાનતાસે મુક્ત હોને જિતના આત્મબલ નહીં રહ જાતા હૈ. તબ ફિર બુદ્ધિવાદસે સિગરેટ વ તમાખૂકા ફાયદા ગિનાયા જાતા હૈ. પરંતુ ભીતર જો હાની હોતી હૈ, યહ ઈસસે રુકનેવાલી થોડી હૈં !! વહ તો દિનપ્રતિદિન બઢ રહી હૈં. ઉનકે પ્રતિ આઁખ મિચૌલી કરનેકા નિરર્થક પ્રયત્ન કરના માત્ર હૈ. સિગરેટ–તમાખૂકે પીછે શરીરકી બરબાદી, ધનકી બરબાદી ઔર મનકી બરબાદી !!!

સર્વગુણ સંપન્ન ઔર સર્વસાધન સંપન્ન હોને પર ભી યહ રોક નહીં રહે હોં યહી આશ્ચર્ય, જાનતે હુએ ભી પરાધીનતાસે મુક્ત નહીં હો રહે હોં યહી આશ્ચર્ય ! તમાખૂકે કારણ રક્તમેં બહુત સી અશુદ્ધિયાઁ હો જાતી હૈ. હૃદયમેંસે રક્તપ્રવાહ ફેફડેમેં શુદ્ધ હોનેકે લિયે જાતા હૈ– રક્તકી શુદ્ધિકા મશીન ઈશ્વરને ફેફડોમેં બનાયા હૈં. ફેફડોમેં તમાખૂકા જહર ભરા રહતા હૈ– તબ ફિર વહાઁ શુદ્ધિકી પ્રક્રિયા ઠીકસે નહીં હો પાતી હૈ, પરિણામમેં રક્તમેં અશુદ્ધિયાઁ ઔર ઈસકી બીમારીયાઁ બઢ જાતી હૈં.

તમાખૂ, શરાબ ઈત્યાદિ ઐસે હૈં કિ થોડા લેને પર મનોબલકા હ્રાસ કર દેતે હૈં. તબ ફિર થોડા થોડા કરતે જાતે હૈં, ઔર જ્યાદા–જ્યાદા લેતે જાતે હૈં. ઔર ઈસ પ્રકાર ઉસકા વ્યસન હો જાતા હૈં.

સિગરેટ, બીડી, તમાખૂ, જરદા, આદિ બનાનેવાલા વ્યાપારી હૈં. ઉનકા તો ધંધા હૈં. વે લોગ તો અપના લાભ દેખતે હૈં. પરંતુ લોગોંકો ભી અપના લાભ વ હિત સોચના–સમઝના ચાહિયે. બીડી–તમાખૂ– સિગરેટકા ભી ઉપયોગ નહીં કરના ચાહિયે. તમાખૂ તો ઐસી ચીજ હૈં કિ કોઈ મુફતમેં દે તો ભી લેની નહીં ચાહિયેં. લેકિન આજ તમાખૂકે દામ દેને પડતે હૈં. ઔર વહ ભી ચાવલસે અધિક ! જો વ્યક્તિ તમાખૂકી કીમત ચાવલસે જ્યાદા દેતે હૈં ઉનકી અકલ ક્યા હોગી ?

હમારે પાસ ઉનકો દેખનેકી દ્રષ્ટિ નહીં હૈં

૧૪–૫–૬૪. બમ્બઈ, રામમહલ. શ્રી ગુરુદેવ :– પરમતત્ત્વકી શંકા હી ક્યોં ? તુમ્હેં તુમારે અસ્તિત્ત્વકી શંકા નહીં હૈ. ઉસી પ્રકાર ઈશ્વરકા અસ્તિત્વ હમારી ચારોં ઓર અખંડ હૈ, પરંતુ હમારે પાસ ઉનકો દેખનેકી દ્રષ્ટિ નહીં હૈ, ઉનકો સમઝનેકી બુદ્ધિ નહીં હૈ. જો વસ્તુ હૈ, તો ઉસકા આદિ ભી કભી અવશ્ય હુઆ હી હોગા. અર્થાત્ ઉસકા કારણ ભી તો હોગા હી. કાર્યરુપ ઈસ જગત્કા કારણરુપ કર્તા ઈશ્વરકો હમ બરાબર સ્વીકાર કર સકતે હૈં.

દૂસરા યહ સોચો કિ ક્ષણ ક્ષણ પરિવર્તનશીલ ઈસ જગત્કા પરમાણુ તો બરાબર એક સે હી રહતે હૈં. પરમાણુ અકસ્માતસે ઈકટ્ઠે હો ગયે ઔર જગત્ બન ગયા ઐસા કહા જાય તો શંકા ઉઠતી હૈં કિ અકસ્માતસે સર્જન હુઆ હોતા તો પ્રાણી–પદાર્થકા નિશ્ચિત્ આયોજન કભી નહીં રહતા. જગત્મેં જો નિશ્ચિત્ વ્યવસ્થા ચલી આતી દિખાઈ દેતી હૈ વહ સ્પષ્ટ કરતી હૈં કિ ઈન સબકે સર્જક હૈ હી, ઔર વે બડા હી બુદ્ધિમાન કર્તા હૈં. જિન્હોંને ઈતના અદ્ભુત જગત્કા સર્જન કિયા હૈં. ઉન્હોંને હી જગત્ કે પરમાણુઓકા સર્જન કિયા હૈં.

સૂર્ય, ચંદ્ર, પૃથ્વી ઔર અનેક ગ્રહ નક્ષત્રોંકી આકર્ષણશક્તિ નિયમબદ્ધ હૈં ઔર સુયોજિત હૈં. જગત્કે સર્વ રસોમેં નિશ્ચિત્ પરિમાણ હૈં. જૈસે કિ પાનીમેં– એક ભાગ પ્રાણવાયુ ઔર દો ભાગ હાઈડ્રોજન મિલતા હૈ– તબ પાણી ઉત્પન્ન હોતા હૈ. ઉસી તરહ હવા, બીજલી, ગરમી, શરદી ઈત્યાદિકા નિશ્ચિત્ પરિણામવાલા આયોજન

હૈ. ઈસીલિયે હમ ઉનકે ગુણોંકો જાન સકતે હૈં.

ઈતને બુદ્ધિપૂર્વક આયોજન કરનેવાલે ઈશ્વર ઈન સર્વ ગુણ–પદાર્થોંસે પરે હૈં. ઉનકા કોઈ નિયમ મર્યાદા નહીં. સૃષ્ટિકી મર્યાદા વ નિયમબદ્ધતામેં સૃષ્ટિકે સર્વ પદાર્થ નિયંત્રિત રહતે હૈં. યહ ઈશ્વરકી વ્યાપકતા વ સર્વસામર્થ્યતા સિદ્ધ કર રહે હૈં.

ખોજ કરનેવાલોંકો યહાઁ પહુઁચને પર શંકા હો જાતી હૈ કિ બસ, યહ સૃષ્ટિ; ઔર ઉસકે નિયમ હી સૃષ્ટિકે કર્તા હૈં. મૂલ વસ્તુ કુછ હૈ, ઈસકા સ્વીકાર તો સબ કોઈ કરતા હૈ.

પ્રકૃતિકી નિયમબદ્ધતાકો હી કર્તા માનનેસે તો હમ કેવલ કાર્યકી પદ્ધતિકો હી પકડ રહે હૈં. સત્ય બાત તો યહ હૈ કિ ઈતની ઉત્તમ પદ્ધતિકે આયોજકકો હમેં જાનના ચાહિયે.

હમેં સોચના ચાહિયે કિ હમમેં અંતઃકરણકી શક્તિ કેવલ પ્રાકૃતિક પરમાણુઓકી નિયમબદ્ધતાકે કારણ નહીં હૈ. અંતઃકરણ વહ શક્તિ હૈ– જિસસે પ્રત્યેક મનુષ્ય અપના અચ્છા–બુરા સોચ સકતા હૈ. ઈસીલિયે ધર્મ–અધર્મકા ભાવ પ્રત્યેક મનુષ્યકો ઉઠતા હી હૈ. યહ અંતઃકરણકો દેનેવાલા કોઈ ઔર હી હૈ જો સ્વયમ્ મહાન ધર્મમય હૈં. જો ધર્મ–અધર્મકે જ્ઞાનકા શાશ્વત ગોપ્તા હૈ, મૂલ સ્ત્રોત હૈં.

બુદ્ધિમાન કર્તા ઈશ્વરકી ન્યાયનીતિ ભી સ્પષ્ટ રહતી હૈં. દુઃખમેં જાના જાતા હૈં કિ જિસ કર્મ કરનેસે દુઃખ પ્રાપ્ત હુઆ હૈ વહ કર્મ અંશુભ હૈ. ઔર ઈસલિયે ત્યાજ્ય હૈ.

મનુષ્યકી રુચિ હમેશા બદલતી રહતી હૈં. જહાઁ આજ હૈં વહાઁસે ઊપર જાનેકી ઈચ્છા વ રુચિ બની રહતી હૈં. ઈસ તરહ પૂર્ણતાકો પાનેકી રુચિ, પૂર્ણતાકા વિચાર, જીવમાત્રમેં અપને આપ ઉદય હોતી હૈં.

ભગવત્યશકી મહત્તા – સકલ મનોરથકી સિદ્ધિ

રામમહલ, ૧૫–૫–૬૪. શ્રી ગુરુદેવ :– શ્રીરામચરિત– શ્રીરામયશકી મહત્તા દરશાતે હુયે ગોસ્વામીજીને કહા હૈ :–

જો સુનત ગાવત કહત સમુઝત પરમપદ નર પાવહીં ।
રઘુબીર પદ પાથોજ મધુકર દાસ તુલસી ગાવહીં ॥

મુક્તિ ચાર પ્રકારકી– સાલોક્ય, સામીપ્ય, સારુપ્ય ઔર સાયુજ્ય. ભગવદ્ યશ સુનનેવાલે સાલોક્ય પાતે હૈં. સુનનેસે શ્રવણ ભક્તિ. ગાનેવાલે સામીપ્ય પાતે હૈં. ગાનેસે કીર્તન ભક્તિ– દો પ્રકારકે કીર્તન ગાનેસે ઔર કથા પ્રવચનસે. ઈસીલિયે ગાના ઔર કહના યે દો અલગ કહે. સ્વયમ્ ભગવાનને કહા હૈ– હમારે ભક્ત ગાતે હૈં તહા હમ હાજિર રહતે હૈં.

ભગવદ્‌યશ કહનેવાલોં સારુપ્ય પાતે હૈં, કારણ કિ વ્યાસજી ભગવાનકા હી

સ્વરુપ હૈ. ભગવદ્‌યશકો સમઝનેવાલે સાયુજ્ય પાતે હૈં. સમઝના યાનિ સ્મરણ ભક્તિ. રઘુવીર પદ પાથોજસે પાદસેવન ભક્તિ સમઝનેવાલે સાયુજ્ય પાતે હૈં. ઈસકા પ્રમાણ હૈં– "જાનત તુમ્હહિં તુમ્હઈ હોઈ જાઇ" ગોસ્વામીજી અપનેકો ગાનેવાલે કહતે હૈં– "દાસ તુલસી ગાવઈ."

રામચરન રતિ જો ચહૈ અથવા પદ નિર્બાન ।
ભાવ સહિત સો યહ કથા કરઉ શ્રવન પુટ પાન ॥

ચંદ્રમા મુનિકી કહી હુઈ રામચરિત્રકી કથા સંપાતિ– વાનરોંસે કહતે હૈં, તબ બાલકાંડસે કિષ્કિંધાકાંડ તકકા બતાતે હૈં; જૈસે– "ત્રેતા બ્રહ્મ મનુજ તનુ ધરિહીં"– યહ બાલકાંડ. "તાસુ નારિ નિચિચર પતિ હરિહી"– યહ અરણ્યકાંડ. "તાસુ ખોજ પઠઈહિ પ્રભુ દૂતા । તિન્હૈં મિલે તૈં હોવ પુનીતા ॥" – યહ કિષ્કધાકાંડ.

ફિર આગેકી કથા– સુંદરસે ઉત્તરકાંડ તકકી જામવંત કહતે હૈં–

ઈતના કરહુ તાત તુમ જાઇ । સીતહિ દેખિ કહહુ સુધી આઇ ॥

શ્રીરામયશ સુનનેવાલોંકે સર્વ મનોરથકો સિદ્ધ કરનેકા સબ કાંડકે અંતમેં શ્રીરામજીકો હી લિખા હૈ– જો સિદ્ધમંત્ર હૈ. જૈસે કિ

(૧) બાલકાંડમેં :–

ઉપવીત બ્યાહ ઉછાહ મંગલ, સુનિ જે સાદર ગાવહીં ।
વૈદેહી રામ પ્રસાદ તે જન, સર્વદા સુખ પાવહીં ॥

(૨) અયોધ્યાકાંડમેં :– ભરતજીકા આગમન પ્રેમ– બિરાગકા દર્શન હૈં. તો વહાઁ સમાપ્તિમેં ફલસ્તુતિમેં વહી પ્રેમવિરાગકી પ્રાપ્તિ કહી :–

ભરત ચરિત કરિ નેમ, તુલસી જે સાદર સુનહિં ।
સીયારામ પદ પ્રેમ અવસિ, હોય ભવરસ બિરતી ॥

(૩) અરણ્યકાંડમેં:– જાનકીજી વિરહસે દુઃખી હુયે હૈં તો વહાઁ ફલશ્રુતિ મેં કહા :–

દીપ સિખા સમ જુવતિ તન, મન જનિ હોસિ પતંગ ।
ભજહિ રામ તજિ કામ મદ, કરહિ સદા સતસંગ ॥

(૪) કિષ્કિંધામેં :–

કપિ સેન સંગ સઁહારિ નિશિચર, રામ સીતહિં આનિ હૈં ।
ત્રૈલોક પાવન સુજસુ સુર મુનિ, નારદાદિ બખાનિ હૈં ॥

તીનોં લોકકો પવિત્ર કરનેવાલા રામસુયશ દેવતા ઔર નારદાદિ બખાનેંગે. નારદાદિ ઈસીલિયે કહા હૈ કિ શ્રીરામચરિત ગાન કરનેમેં નારદજી સબકે આદિમેં હૈં.

ભગવાનકા મનોરથ સિદ્ધ હુઆ હૈ. હનુમાનજી, સુગ્રીવાદિ ઐસે સુંદર સુભટ

બલવીર મિલેં ઔર જાનકીજીકી ખોજકા ઉદ્યોગ હુઆ હૈ. તો કાંડકી ફલશ્રુતિમેં મનોરથકી સિદ્ધિ કહી હૈં.

ભવ ભેષજ રઘુનાથ જસુ, સુનહિં જે નર અરુ નારિ ।
તિન્હ કર સકલ મનોરથ, સિદ્ધ કરહિં ત્રિસિરારિ ।।

"સકલ મનોરથ સિદ્ધ" યાની સુખ–સંપત્તિકા ભોગ તો ઈસ લોકમેં પ્રાપ્ત હોતા હૈ, ઔર વિશેષમેં શ્રીરામયશકી મહત્તા બતાઈ કિ વહ ભવભેષજ હૈ અર્થાત્ ભવસે છૂડાનેવાલા હૈ, ઔર શ્રીરામધામ લે જાતા હૈં.

(૫) સુંદરકાંડમેં :– શ્રીરામજી બિના જહાજકે સમુદ્રપાર ઉત્તરનેકા ઉપાય સિદ્ધ હુઆ. તો ફલસ્તુતિમેં બિના જહાજકે ભવસમુદ્ર પાર હોનેકો કહાઃ–

સકલ સુમંગલ દાયક રઘુનાયક ગુણગાન ।
સાદર સુનહિં તે તરહિં ભવસિંધુ બિના જલજાન ।।

(૬) લંકાકાંડમેં :– ભગવાન વિજયી હુયે હૈં, તો ફલશ્રુતિમેં વિજય, વિવેક વિભૂતિકી પ્રાપ્તિ કહી હૈં.

સમર વિજય રઘુબીરકે, ચરિત જે સુનહિં સુજાન ।
વિજય વિવેક બિભૂતિ નિત, તિન્હહિં દેહિં ભગવાન ।।

(૭) ઉત્તરકાંડમેં :– શ્રીરામજીકા રાજ્યાભિષેક હોતા હૈ. મહારાજાધિરાજ અખિલ ભૂવનેશ્વર શ્રીરામજીકે રાજ્યાભિષેકકે મંગલ અવસર પર દીનકો માઁગનેકા અત્યુત્તમ મૌકા હૈ. તો ગોસ્વામીજીને અપની ઉચિત માઁગ રખ દી હૈં.

મો સમ દીન ન દીન હિત, તુમ સમાન રઘુબીર ।
અસ બિચારી રઘુબંસ મની, હરહુ વિષમ ભવપીર ।।
સુનિય તાસુ ગુનગ્રામ જાસુ નામ અઘખગ બધિક ।।

નામ તો પાપરુપી પક્ષીઓંકે લિયે બધિક હૈં. રુપ તો હૃદયમેં ધરેં, ગુન તો શ્રવન કરેં ઔર બુદ્ધિમેં ઉત્તારેં, ફિર આચરણમેં ડાલીયે. ઔર નામ તો સતત જપિયે !

રામ સકલ નામન્હ તે અધિકા । હોઉ નાથ અઘ ખગ ગન બધિકા ।।

બધિક સ્વાભાવિક હી પક્ષીઓંકા બધ કરતા હૈ, ઐસે હી રામનામ સ્વાભાવિક હી, સહજ હી પાપોંકા નાશ કરતા હૈં.

જે સકામ નર સુનહિં જે ગાવહિં । સુખ સમ્પતિ નાના બિધિ પાવહીં ।।
સુર દુર્લભ સુખકર જગમાહીં । અંતકાલ રઘુપતિ પુર જાહીં ।।

શ્રી ગુરુદેવને આજ મુઝસે કહા કિ કલ સામકો તૂ પુષ્કર કે લિયે રવાના હોના.

સૂર્ય એપાર્ટમેન્ટ કા ભૂમિપૂજન

બોમ્બે, ૧૬–૫–૬૪. આજ સુબહ શ્રી ગુરુદેવને કહા કિ તૂ હમારે સાથમેં હી ચલના. કલ સામકો ટ્રેનસે અમદાવાદ જાયેંગે. વહાઁ સે મોટરસે જોધપુર. ફિર પુષ્કર પહુઁચેંગે. સમજપૂર્વક સહન કરકે રહના. રાસ્તેમેં સાથવાલે ખાના દેવેં તો ખા લેના, નહીં દેવે તો બાજારસે ખા લેના. તેરે પાસ સામાન તો કુછ હૈં નહીં. એક જોડ કપડે તો હૈં. પર્યાપ્ત હૈ. ગરમીકે તો દિન હૈં. ઔર પુષ્કર તો માઁકા ઘર હૈ. દો દિનકે લિયે બર્તન, સ્ટવ આદિ બબીબહનસે લેના નહીં. તૂને ભોજન પાયા કિ નહીં, કોઈ અસુવિધા તો નહીં હૈ, ઈત્યાદિ કુછ ભી નહીં પુછૂંગા. પરંતુ વિશ્વાસ રખના કિ મેરી દ્રષ્ટિસે બાહર કોઈ બાત નહીં હૈં !

શ્રીવાલજીભાઈકી પ્રાર્થનાસે શામકો વોર્ડનરોડ પર "સૂર્ય એપાર્ટમેન્ટ" કે ભૂમિપૂજનમેં શ્રી ગુરુદેવ પધારેં. ઈસ ભૂમિ પર એક મકાન થા. યહાઁ પહુઁચને પર શ્રી ગુરુદેવને કહા:–

"યહીં પર ઈસ ઘરકે માલિકકી મૃત્યુ હુઈ હૈ. ઉસકી આત્માકો શાંતિ મિલિ નહીં હૈ– યહાઁ પર ભટક રહી હૈં. ભગવાન ઉન પર કૃપા કરેં.

દૂસરે દિન સુબહ પૂજનકાર્યકે પશ્ચાત્ ઘરમેં રખા હુઆ એક પુતલા તેજ આવાજકે સાથ ફટ્ટ ગયા– અપને આપ. શ્રી ગુરુદેવને કહા– ચલો, અચ્છા હુઆ ! મૃતાત્માકો આજ મોક્ષ મિલ ગયા.

આમલાનીભાઈ :– મૈં ઈસ ઘરમેં ડેઢ મહિનાસે રહતા હૂઁ. રોજ રાત્રિકો મુઝે અશાંતિ રહતી થી, નીંદ ભી નહીં આતી થી.

શ્રી ગુરુદેવ :– આમલાનીભાઈ ! એક તુમ્હી હી હો જો યહાઁ પર પૈંતાલિસ દિન તક ઠહર ગયેં ઔર કિસીકી મજાલ નહીં થી !

૧૭–૫–૬૪. શ્રી ગુરુદેવ આજ રાત્રિકો ટ્રેનસે અમદાવાદકે લિયે પધારેં. સાથમેં હમ તીન– મૈં, દમયંતીબહન ઔર દયાબહન થી. એક ભાઈ થે. અમદાવાદ સે જોધપુર જાયેંગે.

અમદાવાદ, ૧૮–૫–૬૪. સુબહ અમદાવાદ સ્ટેશન પર દામોદરભાઇ ગણાત્રા, પ્રભુભાઇ જીવરાજાણી આદિ ભક્તમંડલને પુષ્પહારસે શ્રી ગુરુદેવકા સ્વાગત કિયા. શ્રી દામોદરભાઇકે ઘર પર શ્રી ગુરુદેવ બિરાજેં. દોપહરમેં મોટરસે જોધપુરકે લિયે શ્રી ગુરુદેવ– હમ તીનો બહન ઔર સુરેશ કે સાથ પધારેં.

૧૯–૫–૬૪ કો જોધપુર પધારેં. વહાઁસે ભાગીરથભાઈ પુનમચંદ કાસટ, મુલજીભાઈ કામદાર, મથુરાદાસભાઇ, નિહાલભાઇ ઔર જોધપુરકે કલ્યાણમલજીકે સમસ્ત પરિવાર ભક્તમંડલી પ્રતિક્ષા કરતી થી.

વહાઁસે શ્રીકાસટ કુટુમ્બકી બારાતમેં બીયાવર પધારેં. ઔર ૨૧–૫–૬૪ કો પુષ્કર પધારેં.

પત્થરોંકી સંપત્તિ રાજસ્થાનમેં

જોધપુર જાતે રાસ્તેમેં (૧૮–૫–૬૪) શ્રી ગુરુદેવ બતાતે રહેં :– યહ સબ કરુડ પત્થરકી પહાડિયોં હૈં. અરવલ્લીકી પહાડિયોમેં જોધપુર બસા હુઆ હૈ. ખનિજ પત્થરોંકી અમાપ સંપત્તિ યહાઁકિ ભૂમિમેં હૈં. ન માલૂમ ઈસકી ઓર ધ્યાન દિયા જાતા હૈ યા નહીં !!

યે કરુડ પત્થર બહુત હી માત્રામેં દેખા જાતા હૈ. ઈસ પત્થરોંમેં ૩૦ પ્રતિશત લોહા હોતા હૈ. શ્રી ગુરુદેવને કરુડ પત્થરકા નમૂના બતાતે કહા કિ અંગ્રેજીમેં ઈસકો એમરી સ્ટોન કહતે હૈં. યહ શીશેંકો ભી કાટ દેતા હૈં. ઈસ પત્થરકે ચૂર્ણકો સીમેન્ટમેં મિલાકર ગોલ ગોલ આકારકે કરુંડકે સાન (સરાણ) બનતે હૈં. જિન પર ઔજાર તેજ કિયે જાતે હૈં.

પ્રકૃતિકી સંપત્તિ તો દેખો ! હમ જાનતે નહીં હૈ, પિછાનતે નહીં હૈ, ઈસીલિયે કહતે હૈં કિ યહ પ્રદેશ સુખા પથ્થરીલા ઉજ્જડ હૈં.

અબ કરુડ પત્થરકી નીચેકી તહમેં તાઁબડા પત્થર મિલેગા હી. ઉસીકો રક્તમણિ કહતે હૈં. રક્તમણિકે ખરલ દવાઈયાઁ બનાને પર ભી ઘિસાતે નહીં.

રક્તમણિકે નીચે નર્મ પદ્મરાગમણિકી તહ મિલતી હૈં. ઈસકે નગીને આભૂષણોંમેં જુડે જાતે હૈં.

મૈંને રસાયણોંકે બહુત પ્રયોગ કિયે હૈં. ઔર બહુત જાનનેકો મિલા હૈ. સુવર્ણ તક બના ડાલા થા. અબ ભી ચાહે તબ સુવર્ણ બના સકતા હૂઁ. પૂરી વિધિ બરાબર કર સકતા હૂઁ. સીખા સકતા હૂઁ. લેકિન ઈસસે કલ્યાણ નહીં.

દેખો ! વહ ફાયરપ્રુફ પત્થરોંકી તહકી તહ હૈં. ઉસકો કૂટનેસે નર્મ હો જાતે હૈં. રેશે નીકલતે હૈં. મૂલાયમ રેશમ જૈસે. ઉસમેંસે ફાયરપ્રુફ કપડે તૈયાર હો સકતે હૈં. આગકી ભટ્ટિયોમેં ભી ઈસકે સ્પેર પાર્ટસ રખે જા સકતે હૈં.

ઈસી પત્થરોંકી નસોંમેં જવાહર મોહરાકા પત્થર મિલતા હૈં. આર્યુવેદને ઈસકો મૂલ્યવાન ઔષધિ માની હૈં. વૈસી હી દૂસરી ઔષધિ હૈં– સંગે જરાહતકે પત્થર. વે ભી જોધપુરકે આસપાસમેં પ્રચુર માત્રામેં હૈં. દંતમંજનમેં ઈસકા ચૂર્ણ હોતા હૈ. કપડોં ઔર કાગજો પર ભી ઈસકા ઉપયોગ હોતા હૈં.

ત્રપોલી, બેન્ટોનાઈટ, હડતાલ, ગૌદન્તી, કાલા અકીક, આદિ ઔર ભી કઈ પ્રકારકે પત્થર સંપત્તિ યહાઁ રાજસ્થાનમેં હૈં.

નિસ્પૃહતા

પુષ્કર, ૨૧–૫–૬૪ સે ૨૭–૫–૬૪. શ્રી ગુરુદેવ :– નિસ્પૃહતા અર્થાત્ અપને સુખ–દુઃખ અપને વશમેં હોના. કિસીકે કહને સુનનેમેં નહીં આ જાના. કોઈ કુછ ભી કહે, સુનતે હી દુઃખી હો જાતે હો યા રોને લગતે હો. કૈસી કમજોરી હૈ યહ ! કિસીને

ચાહે જો કુછ ભી કહા હો– તુમ અપને સ્વયમ્કે મનકો સંતુલન ભી નહીં રખ પાતે હો ! ફિર સાધન ક્યા કરોગે ? ક્યા કર પાઓગે?

નિસ્પૃહી તો હોના હી ચાહિયે. ખૂબ અપને અન્તઃસ્થકો ટટોલના ઔર હમેશા સત્ય, નીતિકા આચરણ કરના. યે દો બાતે યદિ હૈ, તો હી તુમ નિસ્પૃહી રહ પાઓગે. યે નહીં હૈં તો તુમ કદાપિ સંતુલિત ભી નહીં રહ પાઓગે ઔર ન નિસ્પૃહી ભી.

ભક્તજન, યોગીજન, જ્ઞાનીજન, યા સાધકજન અપની સમઝદારીકો લેકર આચરણમેં ઠોસ પક્કા હોકર નિસ્પૃહી હોતે હૈં. ઈસીલિયે લોગ કુછ ભી કહેં ઉસકી પ્રસન્નતા યા સમત્વ યા જ્ઞાનભક્તિ યા યોગ આદિમેં કુછ બાધા નહીં આ સકતી હૈં.

લોગોંકે કહને સુનને પર વ્યથિત હોના, રોના–ધોના ઔર અંટસંટ બકવાસ કરના યહ તો સ્વયમ અપની ત્રુટિયાઁ ઔર અસત્યાચરણકી ગવાહી લોગોંકે સામને પેશ કરના હૈ. ઈસે ખૂબ સમજો, સોચો, મનન કરો. તુમ ક્યોં ઈતને વિચલિત હે. ગયે હો ? ઔર ઐસી નિમ્ન કોટિકી ચેષ્ટાયેં ક્યોં કર રહે હો ?

તુમ્હેં તો કેવલ અપના સંતુલન બનાયે રખના ચાહિયે ઔર કેવલ સત્યાચરણમેં ડટકર રહના ચાહિયે. લોગોંકે સામને તુમ્હારા સત્યાચરણ અપને આપ પ્રકાશિત હો જાયેગા, થોડા ધૈર્ય રખના ચાહિયે. સત્યાચરણમેં યદિ કોઇ ત્રુટિયાઁ આ ગઈ હો તો સ્વયમ્કો સમ્હાલના ચાહિયે. યે દો બાતેં હી તુમસે અપેક્ષિત હૈં.

ભૂતકાલકા કીચડ છોડો

જબ તક ભૂતકાલકે કીચડમેં ડૂબે હુએ રહોગે તબ તક કોઇ સમસ્યાકા હલ નહીં હો સકેગા, ઔર તબ તક તુમ લોગોંકો દૂસરા કોઈ માર્ગદર્શન જંચેગા નહીં. તો પહલે તો નિશ્ચય કરેં કિ ભૂતકાલકી ગઇ બીતી બાતોંકા અગ્નિસંસ્કાર કર ડાલે, યાની ઉન્હેં ભસ્મીભૂત કર ડાલે. તભી ભૂતકાલરુપી જંજીરમેં બંધે હુએ તુમ લોગોંકો વર્તમાનકાલરુપી જમીન દીખનેમેં આયેગી ઔર ઉસ પર તુમ લોગ પૈર રખોગે, તભી ભવિષ્યકાલકા ઉત્સાહ વ આનંદ ભરે ભવિષ્કાલકા નિર્માણ તુમ લોગ અપને મનમેં કર પાઓગે. ભૂતકાલકી જંજીરોમેં જકડે હુએ પૈર વર્તમાનકી ધરતી પર ખડે નહીં હો પાતે હૈં ઔર તબ તક ભવિષ્યકી આશા, ઉત્સાહ નહીં ઉઠતે.

સબ ભૂલ જાઓ, ઔર નયા જીવન શુરુ કર દો. અચ્છે શુભ વિચાર, કર્તવ્યપાલનકી ઠોસ પ્રતિજ્ઞા ઔર શુભ વાસનાઓંસે હમેશા પ્રેમપૂર્ણ રહકર નયે જીવનકો આચરિત કરો, અર્થાત્ પરિવર્તન કર દો. ઓર ઈસ તરહ સત્ય, નીતિ, કર્તવ્યપાલન ઔર શુદ્ધ વ્યવહારસે પરમસત્યકે અર્થાત્ ઇશ્વરકી ઓર આગે બઢો. પાપકા પરિણામ દુઃખ. દુઃખસે દુઃખી હોકર દુઃખકો ચૌગુના કરતે હૈં. કરના તો યહ ચાહિયે કિ પાપકર્મ છોડકર વ્યવહારશુદ્ધિ કી જાયેં.

વૈતરણીકા અર્થ હૈ પ્રત્યાહાર

માનવ સમાજ ઇકાઈ હૈ. પરન્તુ ઐસી ઇકાઇ– સમૂહ જીવન તો દીમકમેં ભી

હોતા હૈં, ચીંટિયોમેં ભી સમાજજીવન હૈ. તાત્પર્ય કિ ઇતને છોટે–છોટે પ્રાણીમેં ભી સમાજ જીવન હૈં.

માનવ સમાજકા સહી દર્શન તબ હી હોગા જબ માનવ માનવીય સ્વભાવગુણ ધારણ કરેં. વહ માનવ હી ક્યા હૈ, જો દૂસરોંકો સુખ ન દેવેં ? દૂસરોંકે સુખ વ હિતકા સહાયક ન બનેં ?

વૈતરણીકા અર્થ હૈ પ્રત્યાહાર કરના. લોભવૃત્તિકે શમનકો દાનવૃત્તિ, ક્રોધવૃત્તિકે શમનકો ક્ષમાવૃત્તિ, આદિ આધાન કરકે નિમ્નસ્તરોંકી વૃત્તિયોંકો પાર કર જાના. (વૈસે ભી વિતરણકા અર્થ હૈં બાંટના) અપને પાસ તન, મન, ધન વ બચન– જો કુછ ભી ઉપલબ્ધ હૈં ઉસે પ્રેમપૂર્વક સર્વલોક હિતાય બાઁટના.

બૃહદારણ્યક ઉપનિષદ્‌મેં કથા હૈં કિ પ્રજાપતિને અપને તીનોં સંતાનોકો "દ" કહકર ઉપદેશ દિયા. દેવોંને કહા "હમ ભોગપ્રધાનવૃત્તિવાલોંકો દમન કરનેકા ઉપદેશ દિયા હૈ." અસુરોને કહા "હમારેમેં હિંસાવૃત્તિકી પ્રધાનતા હૈ ઈસલિયે હમેં દયા રખનેકા ઉપદેશ દિયા હૈ.", મનુષ્યોમેં લોભવૃત્તિકા પ્રાબલ્ય રહતા હૈ, ઈસલિયે ઉન્હોંને દાન કરનેકા ઉપદેશ દિયા હૈ ઐસા કહા. પ્રજાપતિને સંતોષ વ્યક્ત કિયા– "તુમ તીનોં ઠીક સમઝે હૈં." ઉસીકે અનુકૂલ આચરણ કરોગે તો નિમ્ન વૃત્તિયોંકો પાર કર પાઓગે અર્થાત્ ઉચ્ચસ્તર પર પહુઁચ જાઓગે.

૨૩–૫–૬૪. પુષ્કરસે માઁ ઔર કૃષ્ણાબહનકે સાથ શ્રી ગુરુદેવ ફિર જોધપુર પધારે. શ્રી કાસટ પરિવારકી કન્યાકે લગ્નકે નિમિત્ત ઔર ૨૫–૫–૬૪ કો વાપિસ પુષ્કર પધારે, સબકે સાથ.

ભવિષ્યમેં પશુપાલકકો ઘાસ વ પાની કી ખોજમેં જાના પડેગા

શ્રી ગુરુદેવ :– દૈવી પ્રકોપસે ભારતીય જનતા ઉત્પીડિત હૈં. દેશભરમેં ત્રાહિ–ત્રાહિ મચી હુઇ હૈં. સૈંકડો ગાઁવ ડૂબ જાતે હૈં, ખેતિયા નષ્ટ હો જાતી હૈં. હજારોં મનુષ્યોંકી જાને ચલી ગઈ હૈ. અસંખ્ય લોગ બેઘર હુએ હૈ. લોગ હૈજા, મલેરિયા જૈસી મહામારીકે શિકાર હો રહે હૈં. અન્ન, ઔષધોકા અભાવ પાયા જા રહા હૈ. અધિકાધિક લોગોંકી જાને ખતરેમેં પડી હુઇ હૈં.

સોચો તો ! બાર–બાર અકાલ ક્યોં ? પહલે છોટી છોટી નદીમેં તક બારોં માસ પાની ભરા રહતા થા. કુઓંમેં પાની બારોંમાસ હમેશા રહતા થા. અબ ભવિષ્યમેં માલધારી પશુપાલક લોગોંકો પશુઓંકે સાથ પાનીકી ખોજમેં અપના ઘરબાર જમીન–ખેત, લોકવ્યવહાર છોડકર દૂર દૂર અનજાન, અપરિચિત સ્થલોં પર ઘાસ વ પાનીકી ખોજમેં જાના પડેગા. ઐસા કરનેમેં કિતને લોગોંકા કિતના સમય– શક્તિ વ ઘરબારકા વ્યર્થ નાશ હોગા ?

સૂખા ઔર બાઢ કેવલ એશિયા વ અફ્રિકાકે અભાવગ્રસ્ત પિછડે હુયે ઔર ગરીબ રાષ્ટ્રોંકો હી ક્યોં (પરેશાન કરતા હૈ ?) અપના ભોગ બનાતા હૈ ?

શ્રીમંત વિકસિત રાષ્ટ્રોમેં સૂખા પડા હૈ ઐસા અથવા બાઢ આયા હૈ ઐસા સુના હૈ કભી ? ગરીબ રાષ્ટ્ર હૈ (ભારત) ઔર પ્રજા અનપઢ હૈ. દેશપ્રેમકી તો માલૂમ નહીં, લેકિન અપને અપને પ્રદેશકે પ્રતિ અનહદ–બેમાપ પ્રેમ હૈ. પ્રદેશપ્રેમકો લેકર દેશકે સભી પ્રદેશોમેં આંતર્વિગ્રહ આઝાદીકી પ્રાપ્તિકે સાથ સાથ શુરુ હુઆ હૈ. ઐસે વિગ્રહ કરનેમેં હમારી ગરીબી યા અમીરી, સમઝદારી યા બેસમઝદારી દિનો દિન પુષ્ટ હોતી આઈ હૈ ઔર અબ તો બહુત બહુત તગડી હો ગઈ હૈ.

ક્યા યુરોપ, અમરિકા યા વિશ્વકે કોઇ રાષ્ટ્રમેં સરહદ, નદી, સમુદ્ર યા જંગલ, પહાડ હૈ હી નહીં ? યા યે સબ હોને પર ભી વહાઁ ખિંચાતાનીકા આંતરવિગ્રહ હોતા હૈ ? ક્યા બાત હૈં ? ઈસકા પતા લગાના ચાહિયે. ઔર હમેં શર્મિન્દા હોના ચાહિયે.

યુરોપકે કિતને રાષ્ટ્ર હૈ ઔર સબ પાસ પાસમેં એક દૂસરેસે જુડે હુએ હૈં– ફિર ભી હદ, પર્વત, પાનીકા બઁટવારા શાંતિપૂર્વક હોતા હૈ ઔર ઉનકા વિકાસ ઈસકી ગવાહી દે રહા હૈ.

પ્રાકૃતિક પ્રકોપકે મારે આદમીકો બનિયેકે શોષણ, અધિકારિયોંકે ફર્જ, માસ્ટર રોલ ઔર કમ નાપ કર કમ મજદૂરી દેને જૈસે માનવનિર્મિત સંકટસે ભી ઝૂઝના પડ રહા હૈ. પદ ઔર પૈસેકે ધની લોગ આમ આદમીકી વિપદાકા હર બાર અપને પક્ષમેં ઉપયોગ કરતે જાયેં, તો આદમીકા વિશ્વાસ ટૂટેગા હી– ચાહે સરકાર પ્રગતિકે એક વર્ષકી કિતની હી પ્રદર્શનિયાઁ લગવાયેં, ફિલ્મે દિખાયે, યા વિજ્ઞાપન છપવાયે !!

૨૫–૫–૬૪. શામ ચાર બજે શ્રી ગુરુદેવ જોધપુરસે પુષ્કર પધારે. દર્શન–પ્રણામ કરનેવાલોંકો કુશલ પૂઁછતે પૂઁછતે કહા :–

કુશલ કુશલ હી પૂઁછતે, કુશલ રહા ન કોય ।
જરા મુઇ ના ભય મુવા, કુશલ કહાઁસે હોય ।।
પાની કેરા બુદબુદા, ઈસ માનુષકી જાત ।
દેખત હી છીપ જાયેંગે, જ્યૂઁ તારા પરભાત ।।

કૈસી મૌકે કી બાત કહ દી !!

રાત્રિકો માઁ, હરિભાઇ, મુઝસે, રતનલાલજીસે બાતેં કરતે શ્રી ગુરુદેવને કહા :– હરિભાઇ ! કુમુદ, અબ કુછ બોલતી નહીં હૈ. મૌનવાણીસે ઔર બડી બડી આઁખોકી સ્થિર નિગાહસે ખૂબ ઝગડતી હૈં. કોઈ બાતમેં– હા ના નહીં કરતી હૈં.

માઁ :–

ભોંય સુલાઉ ભૂખેં મારુઁ, તનકી કાઢૂઁ ખાલ ।
ઈતને કરતે ના ભૂલેં, તો પીછે કરુઁ નીહાલ ।।

આપ ઐસા કરતે હૈં તો કુમુદ ક્યા બોલે ?

હરિભાઈ :– નહીં, નહીં, ઐસા બોલના તો અનાધિકાર ચેષ્ટા હૈ. મુઝે તો આપ કહતે હૈં વે હી યાદ આતા હૈં.

ગુરુ કુંભાર શિષ્ય કુંભ હૈ ઘડ ઘડ કાઢૈ ખોટ ।
અંદર હાથ સહાર દૈં, બાહર દેવૈં ચોટ ॥

શ્રી ગુરુદેવ :– વાહ, આપ દોનોં તો કુમુદકે પક્ષપાતી હૈં. અબ મૈં કહૂઁ :–

પ્રેમ છીપાયા ના છીપે જા ઘટ પ્રગટ હોય ।
જો કિ મુખ બોલે નહીં, નયન દેત હૈં બોલ ॥

કુમુદ ! અબ તૂ બોલ. કુછ સુના દૈ. મૈંને કહા :–

ગુરુ તો ઐસા કીજિયે જૈસા પૂનમચંદ ।
તેજ કરે ઔર તંપે નહીં વિકસે કુમુદ સાનંદ ॥

શ્રી ગુરુદેવ :– દેખા માઁ ! હરિભાઈ સુના ન ? કૈસે મૌકેકી બાની કહ દી !!

હમ ચારોંકા છોટાસા પરિવાર કિતના નિર્દોષ વ પવિત્ર આનંદ કર રહા હૈં ! સચ કહ દૂઁ ? બહુત બાર મનમેં ઐસા આ જાતા હૈ કિ હમ ચારોં કહીં દૂર–દૂર અપરિચિતમેં ચલેં જાયેં. બડા આનંદ હો જાયેં !!

૫–૧૦ મિનિટકે મૌનકે પશ્ચાત્– શ્રી ગુરુદેવ બોલે કિ, ના બાબા ! વહ દિન કહાઁ કિ મિયાઁકે પાઁવમેં જૂતી ? બસ, જો ચલ રહા હૈ વહી બરાબર હૈં ક્યોં હરિભાઈ ?

હરિભાઈ :– જી હાઁ, બરાબર હૈં.

શ્રી ગુરુદેવ :– હરિભાઈને બરાબર કહ દિયા તો અબ કરો લાઈટ બંદ. સબ બરાબર હૈં. અબ સુબહ મિલેંગે. કુમુદ, અબ ક્યા કહના ? ગુડ નાઈટ કહૂઁ ન ?.....લાઈટ બંદ કી ગઈ.

શ્રી ગુરુદેવ :– કુમુદી ! "બાવરો રાવરો નહિં ભવાની" પદકો સુનો. રાગ ધ્યાનમેં રખ લો. ફિર તુમ મુઝે સુનાના. (હમ સબકો દો આનંદ મિલા– એક તો શ્રી ચરણોંકી સેવાકા (ઔર) દૂસરા– પદ સુનનેકા.)

૨૬–૫–૬૪. શ્રી ગુરુદેવને લિખા :–

સબ વાદનકો વાદ હૈ સામ્યવાદકો મૂલ ।
ગરીબ દુઃખ મેટો "બના" ક્યોં જગ ચાટો ધૂલ ॥

અર્થ :– ગરીબકા કષ્ટ હરણ કરના (મિટાના) સર્વ વાદોમેં મુખ્ય વાદ હૈં. ઔર ગરીબસેવા સામ્યવાદકા તો મૂલ હી હૈ, ઈસલિયે હે બનાદાસ (ભગવતૂકા સચ્ચા દાસ નહીં– બનાવટી) ! ગરીબોંકી સેવા ન હો તો સબ વાદ ધૂલ ખાતે જૈસે હૈં.

નહેરુજીકા નિધન

૨૭–૫–૬૪. આજ સુબહ ૬॥ બજે જવાહરલાલ નહેરુજીકા બ્રેઈન હેમરેજકે

કારણ બેહોશ હોનેકે બાદ દોપહર દો બજે નિધન હુઆ. રાજસ્થાનમેં કઇ જગહ ભારી તેજ હવાકી તૂફાન ચલી થી.

નહેરુજીકે નિધનકે સમાચારકે પશ્ચાત્ શ્રી ગુરુદેવસે મૈંને પૂછાઃ– અબ ઉત્તરાધિકારી કૌન આયેગા ? શ્રી ગુરુદેવને કહા "રંગ આયેગા". રાત્રિકો જબ મૈં, હરિભાઇ વ માઁ હી રહ ગયે તબ શ્રી ગુરુદેવને કહ દિયા– "કમુ, લાલબહાદુર શાસ્ત્રીજી વડાપ્રધાન હોંગે" દો દિન પશ્ચાત્ ઉસકા નામ જાહિર હો જાયેગા.

દૂસરે દિન રેડિયોં વ અખબારસે જ્ઞાત હુઆ કિ જવાહરલાલજીને અપને વસિયતમેં લિખા હૈં કિ "મૈં બચપનસે હી ગંગાજીકે વિભિન્ન સ્વરુપકા આહ્લાદ લેતા રહા હૂઁ ઔર મુઝે ગંગા–યમુનાકે પ્રતિ હાર્દિક પ્રેમ હૈ. ગંગાદર્શનસે મુઝે ભારતીય પ્રણાલિકા, સંસ્કૃતિ, ઈતિહાસ, તથા મેરે જન્મ સ્થલકે વિશાલ ક્ષેત્રકી સ્મૃતિયાઁ હમેશા હોતી રહી હૈં.

ગંગાજીને ભારતીય સંસ્કૃતિકો પ્રેરણા દી હૈં, સઁવારા હૈં. સમ્હાલા હૈ ઔર ભારતકી પ્રજાકી પ્રિય ઔર પુણ્ય સલીલા લોકમાતા હૈં. ઈસલિયે મૈં ચાહતા હૂઁ કિ ભારતીય સંસ્કૃતિકી પ્રતિક ગંગાજીમેં– અલ્હાબાદમેં મેરે કુછ અસ્થિફૂલ વિસર્જન કરના– ભારતીય સંસ્કૃતિકો મેરી અંતિમ શ્રદ્ધાંજલિરુપમેં"

યહ સુનકરકે શ્રી ગુરુદેવને કહા– નહેરુજી સચ્ચે દેશપ્રેમી ભારતપ્રેમી હૈં. ઈતને વિચક્ષણ, બુદ્ધિમાન (ઔર) ફિર ભી ગંગાજીકે પ્રતિ સ્નેહબન્ધન બના રહા, અપની સંસ્કૃતિકા ગૌરવ બઢા ગયે કિ મેરે અસ્થિફૂલ ગંગાજીમેં પધરાના.

પ્રત્યેક ભારતીયકી અંતિમ ઈચ્છા યહી રહતી હૈં– ગંગાજીકે પ્રતિ ઐસી અગાધ શ્રદ્ધા હૈં.

૨૮–૫–૬૪. સુબહ તીન બજે શ્રી ગુરુદેવ પુષ્કરસે જયપુર પધારેં. સાથમેં મૈં, દમયંતીબહન, કૃષ્ણાબહન થે. તીન ઘંટા જયપૂરમેં બિરાજેં. આગે રાસ્તેમેં ગ્વાલિયરકે પાસ–શિવપુરી ગાઁવકે પાસ રાત નવ બજે જીપકા અકસ્માત હુઆ. સામને આ રહી એક ટ્રકને જોરસે ટક્કર લગાઇ. શ્રી ગુરુદેવકો ભારી ચોટ લગી, નાઁકસે ખૂન બહ રહા થા. સુરેશ ઔર નન્નુ મહારાજ ડ્રાઈવરકો ભી ચોટ લગી. શ્રી ગુરુદેવને ઉન દોનોંકો સમ્હાલનેકો કહા.

શિવપુરી ઓર જાનેવાલી એક બસકે ડ્રાયવર ઔર કન્ડકટરને સબકો હોસ્પિટલમેં લે જાનેકી સેવા કી. ભારી વેદના હોતે હુએ ભી શ્રી ગુરુદેવ બિના કિસી દવા યા ઈન્જેકશન થોડી હી દેરમેં સો ગયે– આરામસે.

સમાચાર મિલતે હી ઈન્દૌરસે જમનાદાસભાઇ, ગુનાસે રમણલાલજી આદિ ભક્તજન આ ગયે. અપની ડાયરી મંગવાકર– ઈસમેંસે એક પત્તા બતાકર પઢનેકો કહા– જિસ પર લિખા થા– "૨૮ મઇ મેરે લિયે ખરાબ હૈં." યહાઁસે શ્રી ગુરુદેવ આરામકે લિયે ઈન્દૌર પધારેં.

ઈન્દૌર, ૪–૬–૬૪. જ્યોતિબહન વ રમેશ શ્રી ગુરુદેવકે દર્શનકો આયેં. મોટર અકસ્માતકા સુનકર જ્યોતિબહનકો ચિંતા હો ગઈ થી.

શ્રી ગુરુદેવને કહા– તુમ આ ગઇ ઈસસે મુઝે બહુત પ્રસન્નતા હુઇ હૈં. બાબા (રમેશકો) કો કહા કિ તુમ્હારી સગાઈકે બાદ તુરંતમેં હી શાદીકા નિશ્ચય કરના.

રમેશ :– ગુરુદેવ ! શાદીકે પશ્ચાત્ મૈં ઔર રત્ના આપ જહાઁ બિરાજતે હોંગે વહાઁ આપકે આશિર્વાદ લેનેકો આયેંગે. મુઝે રાવણ જૈસી ભક્તિ નહીં જઁચતી હૈ કિ આશિર્વાદ દેનેકો આપકો બમ્બઇ બુલાવેં.

શ્રી ગુરુદેવ અત્યન્ત પ્રસન્ન હો ઉઠે. રમેશકી પીઠ પર પ્રસન્નાપૂર્વક શ્રીહસ્ત ફેરે. ફિર મસ્તક પર શ્રીહસ્ત ફેરતે કહા કિ બાબા ! ભગવાનસે યહી હાર્દિક પ્રાર્થના કરતા હૂઁ કિ તુમકો સદૈવ સુખી, નિરોગ રખેં. નિજાનંદકો ખૂબ બઢાવેં.

· જ્યોતિબહનકે સાથ એકાન્તમેં શ્રી ગુરુદેવને બહુત બાતેં કી. ભોજનકે લિયે જાનેકા સમય ન રહનેસે શ્રી જમનાદાસભાઈને અપને ઘર પરસે ભોજન ટિફિનમેં ગુરુમંદિર પર હી મંગવા લિયા. દોપહરમેં દેરીસે ભોજન પા કર– ફિર શ્રી ગુરુદેવસે બાતે કરકે, જ્યોતિબહન, રમેશ ઔર મૈં શામકી ટ્રેનસે બમ્બઇકે લિયે નિકલેં. શ્રી ગુરુદેવકી સેવામેં દમયંતીબહન, કૃષ્ણાબહન, બા ઔર રમાબહન હૈં.

કુછ પત્ર

ઈન્દૌર ૯–૬–૬૪ કે પત્રમેં શ્રી ગુરુદેવને લિખા– પ્રિય મેરી કુમુદ, સા. આ. મેરા સ્વાસ્થ્ય ઠીક હૈં. રવિવારકો યહાઁસે જાનેકા વિચારતા હૂઁ. તુમને તો પહુઁચનેકી ખબર તક નહીં દી. ક્યોં ? ભાવનાકા જગત્ વાસ્તવિક જગત્સે બહુત હી જુદા હોતા હૈ, કમુ !!

ઈન્દોરસે ૧૨–૬–૬૪ કે પત્રમેં શ્રી ગુરુદેવને લિખા કિ પ્રિય હરિભાઇ ! મૈં વિશ્વાસ દેતા હૂઁ– મેરા શરીર બિલકુલ નિરોગી હૈં, રહેગા ભી. માઁ ! તુમ કોફી પર ઉતરો તો મૈં હવા ઉપર ઉતરુઁગા. ઈસમેં શંકા નહીં. આપ ભોજન લો તાકિ લકડી ડાલનેકા સમય મુઝે જલ્દી ન આવેં !

૧૭–૬–૬૪ કે પત્રમેં લિખા કિ– કુમુદકે પત્રસે આપકો ચિંતા હોની સ્વાભાવિક હૈ, પરન્તુ રક્તકા નિકલના કૌન આશ્ચર્ય ઔર ચિંતાકા વિષય હૈં ? જીવન સંઘર્ષમય હૈં. ઉસમેં ચિંતાકો કોઈ સ્થાન નહીં. કેવલ ૧/૨ સેરકે લગભગ રક્ત નિકલા હૈં બાકી સબ ઠીક હૈં. ૨૩–૭–૬૪ કો જયપુર પહુઁચનેકા વિચાર હૈં.

માઁ ! યદિ તુમને ભોજન કરનેમેં વિલંબ કિયા ઔર ભોજન કરને લગી ઐસા પત્ર હરિભાઇકા ન આયા તો ૨૬–૬–૬૪ સે મૈં ભી કેવલ દૂધ લેકર રહૂઁગા. ઈસમેં શંકા નહીં.

૧૯–૬–૬૪ કે પત્રમેં શ્રી ગુરુદેવને લિખા કિ મૈં સ્વસ્થ હૂઁ. અબ જ્વરકા વેગ

કમ હૈ, પર અભી ઉતરા નહીં હૈં.

જબ તૂ વહીં રહતી તબ ખૂબ યાદ આતી હૈ. જબ હોતી હૈ પાસમેં, તબ તેરા ધ્યાન હી નહીં રખતા– કૈસી વિડમ્બના હૈં ! ઔર ક્યોં ? તૂ ચિન્તા ન કરના ઔર ખૂબ આનંદમેં રહના. હાઁ, ખાઁસી ખૂબ બઢ ગઈ હૈ.

૨૫–૬–૬૪ કે પત્રમેં લિખા કિ– કમુ, તુમારી ખૂબ યાદ આતી હૈ પર તુમ તો એક દિન ભી યાદ નહીં કરતી– કારણ કામ બહુત હૈ ન ! મેરા સ્વાસ્થ્ય બહુત નબલાઇ લિયે હુએ હૈ, અચ્છા હોનેમેં કિતને દિન લગેં માલૂમ નહીં.

મૈં તા. ૨૨ શામકો નિકલકર ૨૩ કો પુષ્કર પહુઁચનેકા વિચાર કરતા હૂઁ ઔર ૨૪ કો બ્રાહ્મમુર્હતમેં જયપુર પૂજન કરનેકી ઉત્કંઠા હૈં, ફિર જૈસી ભગવાનકી મરજી.

૨૮–૬–૬૪. ઈન્દૌરસે મહારાજભાઇકા ફોન મિલા કિ શ્રી ગુરુદેવને યહ ફોન લગવાયા હૈ ઔર કહનેકો કહા હૈ કિ કમુ તેરી યાદ બહુત આતી હૈ. ૨૨ જુલાઈકો નિકલકર ૨૩ કો પુષ્કર પહુઁચનેકા વિચાર હૈ– વહાઁસે જયપુર પૂજન કરનેકો. ઔર કહા હૈ કિ કુમુદિની ! Every cloud has a silver line (એવરી ક્લાઉડ હેસ એ સિલ્વર લાઇન). હરિચરણદાસજી મહારાજ સેવામેં આયે હૈં.

મૈં ૧૮–૭–૬૪ કો શ્રી ગુરુદેવકે પાસ ઈન્દૌર પહુઁચી. શ્રી ગુરુદેવને મહારાજભાઇકો કહા કિ બમ્બઇ બાબાકો તાર દે દો કિ કલ કુમુદ બહન સકુશલ યહાઁ પહુઁચ ગઈ હૈં. ઈસકે પહલે મૈં ૫–૭–કો ઈન્દૌર થી.

૧૯–૭–૬૪. ઈન્દૌરસે શ્રી ગુરુદેવને પુષ્પાબહનકો પત્રમેં લિખા કિ– તુમારા પત્ર મિલા, ખૂબ સોચતા હૂઁ કિ તુમે કહાઁ બુલાઉં ! મૈં શીઘ્ર હી તુમે બુલા લૂઁગા ઔર તુમારા શરીર સુધારનેકા પ્રયત્ન કરુઁગા.

ઈન્દૌરસે શ્રી ગુરુદેવ મોટરસે ૨૧–૭–૬૪ કો પુષ્કર પહુઁચે.

ઠાકોર સાહેબ ગુનાવાલેકી નોંધમેંસે :–

૨૩–૭–૬૪ કો શ્રી ગુરુદેવ ૧૦ બજે સુબહ ગલતાજી પધારેં. સર્વ પ્રથમ આપશ્રી ઉપર શ્રી પતિતપાવનજી ભગવાનકો પ્રણામ કરને પધારેં. ફિર બિરાજેં. બહનોંકી તરફ મુઁહ કરકે ફરમાયા કિ પૂડી બેલનેકો ચલો.

છેલુભાઇકો કોઢકી દવા બતલાઇ ઔર કહા :– પૈસેવાલોંકો દવાઇ મત દેના. ક્યોંકિ વહ લગાતે નહીં હૈ. દવા બેકાર જાતી હૈ.

૨૪–૭–૬૪, ગુરુપૂર્ણિમા. શ્રી ગુરુદેવને શ્રીશંકર–પાર્વતીજીકા સંવાદ, પાર્વતીજીકે પુનઃ જન્મકે પ્રસંગ કહે– ફિર ફરમાયા–

અપને ઈષ્ટદેવમેં વિશ્વાસ

અપને ઈષ્ટદેવમેં પૂર્ણ વિશ્વાસ હોના ચાહિયે. અપને ઈષ્ટદેવકે અતિરિક્ત કિસીકો ભી માનના નહીં ચાહિયે– એક નિષ્ઠ હો જાય તબ તક. કુછ ઈસકો પૂજા,

ફિર કુછ ઉસકો પૂજા.... તબ શ્રદ્ધા–વિશ્વાસ પૂર્ણ નહીં રહતા હૈં.

સબ જગત્‌મેં ઉન્હેં કેવલ એક અપના ઈષ્ટદેવ હોના ચાહિયે. જિસ પ્રકાર પાર્વતીજીકો ભગવાન રામ પર વિશ્વાસ હો ગયા તો ઉન્હોંને રામજીસે પ્રાર્થના કી–શિવજીકો પાનેકી.

ઈધર શિવજીને કહા કિ અબ પાર્વતી સે કૈસા યોગ હો ? દોનોંકો અફર, દ્રઢ વિશ્વાસ થા શ્રીરામ તથા ઈષ્ટદેવ પર. તો શ્રીરામજીને સારી વિકટ સમસ્યાકો હલ કર દિયા.

ઈસલિયે ઈષ્ટદેવ પર અટલ વિશ્વાસ હોના ચાહિયે. પહલે ખુદકા મોતિયાબિંદ દૂર કરના હૈં, અપને દોષોંકો મિટાના હૈં. સબસે બડા જાલા અહમ્‌કા– અહંકારકા હૈં ઉસકો મિટાના હી હોગા.

માનવ જીવનમેં શ્રી ગુરુદેવકા કિતના મહાન હિસ્સા હૈ ઈસ પર ખૂબ વિચારો. જીવનમેં– સભી ક્ષેત્રોમેં હમેં કિસી ન કિસીકી, કિસી ન કિસી રુપમેં સલાહ યા માર્ગદર્શન લેના હી પડતા હૈ. સબકા યહ અનુભવ હૈ. તબ ફિર આત્મિક ઉન્નતિકે લિયે હી હમેં માર્ગદર્શક કી આવશ્યકતા નહીં હો યહ કૈસે સંભવિત હો સકતા હૈ ? વેદોમેં ભી ગુરુકે સ્થાનકા ગૌરવ બતાયા હૈં.

ચાહે કિતના ભી વિદ્વાન હો, યોગિક ક્રિયાઓમેં સિદ્ધ હો, ખૂબ શક્તિ ઔર સામર્થ્યવાલા હો, લેકિન ઐસે કી ભી બિના ગુરુકે મુક્તિ નહીં હોતી હૈં.

મહાન યૌગિક સામર્થ્યવાલે ચાંગદેવજી અભી ઈસ કાલમેં હો ગયે. સિંહ પર સવારી કરતે થે. આકાશમાર્ગ પર ઘૂમતે થે, ઔર ઈસ પ્રકારકે અપને સામર્થ્યકે અહમ્‌મેં ઉન્મત થે. તો જીવનમુક્તકી અવસ્થા કહાઁસે પ્રાપ્ત કર સકે ? શ્રીજ્ઞાનેશ્વર મહારાજકી બહન યોગિની મુક્તાબાઈને ઉનકા અહમ્ તોડા, તબ ઉન્હોંને મુક્તાબાઈકા આશ્રય લિયા ઔર મુક્તિ પાઈ.

હર મનુષ્યકો કમસે કમ તીન ઘંટે ભજન કરના ચાહિયે

શ્રી ગલતાજી, ૨૫–૭–૬૪. (ગુનાવાલે રમેન્દ્રબહનજીને નોટ કિયા હુઆ).

ગુરુપુર્ણિમાકે શુભ અવસર પર શ્રીપતિતપાવનજી ભગવાનકી પૂજાકે બારેમેં શ્રી ગુરુદેવને ફરમાયા (પૂજાકે વક્ત) કિ સબ જને અપની અપની જગહ પર હી બૈઠે હુએ કરેં. સબ અપની પૂજા સામગ્રી રખેં, પૂજા પાત્ર રખેં. ક્યોંકિ ભગવાનકે પાસ હી સબકે લિયે પૂજનકા કાર્યક્રમ રખેંગે તો સબ બહુત જલ્દી જલ્દી કરતે હૈં. ક્રમસે કોઈ નહીં કરેગા. ઐસેમેં ફિર ઠીકસે પૂજન હો નહીં પાતા હૈં. સભી લોગ પતિતપાવનજી ભગવાન પર ફૂલ માલાયે આદિ ચઢાયેંગે તો વો ફિર સબકે પાવોંકે નીચે આયેગા.

ઈસલિયે સબ અપની અપની જગહ પર શાંતિપૂર્વક જૈસે જૈસે પંડિતજી

મહારાજ બોલતે જાયેંગે, વૈસે વૈસે અપને અપને પાત્રમેં માનસી પૂજન કરતે જાય.

ઈસી પ્રકાર સબ અપને અપને પાત્ર લેકર બૈઠ તો ગયે, મગર પૂજન સબને નહીં કિયા. ક્યોંકિ આતા હી નહીં થા. સબને પૂજન નહીં કિયા ઈસ પર શ્રી ગુરુદેવને ફરમાયા–

૩ રુપયે ઔર ૧૨ આને જો આપ સબ જનોં ને ખર્ચ કિયા હૈ (પાત્રકે લિયે) ઉનકા ઘર જાકર કુછ ઉપયોગ કરના. નહીં તો ઐસે હી ઘર જાકર રખ દો. મૈં ખડા ખડા દેખ રહા થા. પૂજનકે ટાઈમ પર કિ સબ અપને અપને આગે રખકર તો બૈઠે હૈં, મગર કર નહીં રહે હૈં. કરેં ક્યાં ? કૈસે ? કભી (વિધિવત્ પૂજન) કિયા હોં તો કરેં ! ઔર ફરમાયા કિ ઈન પૂજાપાત્રોં પર લિખવાના કિ શ્રી ગુરુપૂર્ણિમા પર ગલતાજીમેં યે લિયે હૈં.

"ગુરુ બરસે તો બરસે, ચેલે તહીં બરસેંગે." ગલ્પ સુનાતે શ્રી ગુરુદેવને કહા કિ– ઐસા હી હાલ મેરા હૈ. ૪–૬ રુપયેકે પૂજાપાત્ર હોતે તો મૈં હી દે દેતા. મગર યે તો બહુત હૈ. કહાઁસે દૂઁ ? સો ભાઈ ! ઘર જાકર સબ ઈનકા ઉપયોગ કરના. ઈનમેં જો ખર્ચ કિયે હૈં ઉસકા લાભ ઉઠાના.

શ્રી ગુરુદેવ રાતકો બિરાજે તબ એક મહાશયને પ્રશ્ન કિયા કિ ભજનમેં મન કૈસે લગે ? તબ શ્રી ગુરુદેવને પૂછા– આપ કિતની દેર ભજન કરતે હૈં ? મહાશયને બતાયા– ૧૦–૧૫ મિનિટ. શ્રી ગુરુદેવને કહા કિ ૧૫ મિનિટમેં મન હી સાફ (શાંત) નહીં હો પાતા હૈં. મનકે વિચાર હી નહીં મિટતે હૈં. તબ ભજન ક્યા હોગા ?

હર મનુષ્યકો કમસે કમ તીન ઘંટે ભજન કરના ચાહિયે. તબ કહીં મન લગતા હૈં. ભજન કરતે વક્ત જિસકી ભી તુમ પૂજા કરતે હોં, જિનકો અપના ઈષ્ટદેવ માનતે હો, ઉસીકા ફોટૂ સામને રખો ઔર ઐસા સોચો કિ જિનકા ફોટૂ સામને રખા હૈં વો હી મેરે સામને બૈઠે હૈં. વિશ્વાસ રખો. ફિર દેખો કિ મન લગતા હૈ યા નહીં ? મન અવશ્ય લગેગા.

કોઈ કહતે હૈં કિ હમ દોનોં ટાઈમ ભજન કરતે હૈં. એક ટાઈમકા તો ઠીકસે હોતા નહીં હૈ. તબ દોનોં ટાઈમ કરતે ક્યા હૈ ? "ગુરુજીને કહા હૈ ઈસલિયે ભજન કરતે હૈં, નહીં તો નહીં કરતે." ઐસા કહતે હૈં. યહ ગલત હૈં.

માતાઓં કો સંધ્યા–ગાયત્રી સબ કરના ચાહિયે

પ્રશ્ન : (ઉન મહાશયજી):– માતાઓંકો સંધ્યા એવમ્ ગાયત્રી કરની ચાહિયે ?

શ્રી ગુરુદેવ :– સંધ્યા સબકો કરના ચાહિયે. માતાઓંકો સંધ્યા– ગાયત્રી સબ કરના ચાહિયે. ગાયત્રી ખુદ માતા હૈ. ફિર માતાઓંકો ક્યોં નહીં કરના ચાહિયે ? અવશ્ય કરના ચાહિયે. (ઈસકે બારેમેં શ્રી ગુરુદેવને ઔર ભી બહુત કહા થા).

ચંદનબહન જોબનપુત્રાકા નોટ કિયા હુઆ :–

ગલતાજી, ૨૫–૭–૬૪. શ્રી ગુરુદેવ :– શ્રદ્ધાકે બિના સન્મુખ ખડે સિદ્ધપુરુષ ભી દેખનેકો નહીં મિલતા. શ્રદ્ધા અંધી હોતી હૈ ઔર વિશ્વાસ બહરા હોતા હૈ. પાર્વતીજી શ્રદ્ધાકા સ્વરુપ હૈ. ઔર શંકરજી વિશ્વાસકા. પાર્વતીજી કહતી હૈં:–

અબ તો જન્મ શંભુ હિત હારા । કો ગુણદોષ કરૈં વિચારા ।।

ઔર નિષ્ઠાકા સ્વરુપ :–

કોટિ જન્મ લગિ રગર હમારી । બરૌં શંભુ ન ત રહૌં કુઆરી ।।

ઈષ્ટકો કભી જડમૂર્તિ મત માનો. યહ અપરાધ હૈં. માનોં કિ સાક્ષાત્ પરમાત્મા હૈં, ચિન્મય હૈં, ઔર ફિર આપકો અનુભવ હોગા જો શ્રદ્ધા ભૂમિકાકે ઉપર સ્થિત હૈ. દ્રષ્ટિમેં પરિવર્તન હોવે તો ભૂમિકામેં ભી હોવેં.

વિશ્વાસ કૈસે ફલિત હોતા હૈ ? પપરેંદાસે તીન મિલ પર ખપટિહા ગાઁવકી બાત કહૂઁ. કાલીદાઉ નામકે એક ભાઈ અફીમકે મહાન વ્યસની થે. એકબાર મેરે પાસમેં બૈઠે થે તબ અફીમકી તલપ લગી. સંયોગકી બાત કિ ઉનકે જેબમેં અફીમ ખતમ હો ગઈ થી. બાહરસે દૂસરોંસે ભી નહીં મિલી. તબ સીતાપુર બાજારકો ૧ા–૨ મીલ પર જાનેકો તૈયાર હુએ. મૈંને રોક લિયે કિ અફીમ હમ દેતે હૈં, ઈતની દૂર, ઈતની કડી ધૂપમેં મત જાઓ.

ઔર હમને કોયલા અફીમ કહકર દિયા, ઉન્હોંને અફીમ હી દિખા, ઈતની તલપ ઔર ઉસકી વ્યગ્રતા થી. ઔર ફિર વાસ્તવમેં ઉસકો બરાબર નશા ભી હુઆ. ઔર તૃપ્તિ ભી. "ભવાનીશંકરૌ વંદે શ્રદ્ધાવિશ્વાસરુપિણૌ."

દ્રષ્ટિ–નેત્રયજ્ઞ

હમ હર સાલ નેત્રદાનયજ્ઞ તો કરતે હૈં. પરંતુ અપના ભી નેત્રયજ્ઞ હોના જરુરી હૈં. ઔર વહ હૈ દ્રષ્ટિનેત્રયજ્ઞ. ઉસમેં પહલા ઈલાજ અહમ્ જાલકા કરનેકા હૈં. પરિસ્થિતિમેં જરા ભી પરિવર્તન હો જાયેં તબ પશ્ચાત્તાપ હોવેં. અહમ્ મિટેં. અહમ્ પતલા કરના ચાહિયે. હમેશા સોચો– ક્યૂઁ ઔર કિસ લિયે ?

હૈ નેરે સુઝે નહીં નાલત ઐસી જિન્દ ।
તુલસી યા સંસારકો ભયો મોતિયાબિન્દ ।।

ક્યૂઁ ઔર કિસ લિયે ? "અહંકારકી આગમેં જરત સકલ સંસાર." ભગવત્ શરણાગતિ સબસે સરલ ઉપાય હૈં. ભગવત્કૃપા પ્રાપ્ત કરના ઔર યહી માઁગના કિ હમારેમેં અહમ્ ન હો. હમ કિસીકા તિરસ્કાર ન કર સકતે હૈં, ન કિસીકા બુરા કર સકતે હૈં, જો અહમ્ પતલા હો જાયેં તો.

દૂસરા રોગ હૈં– નાસૂરકા (નાસૂર = ગહેરા ઘાવ). પીપકી થેલીકા હી અપ્રેશન. મમત્ત્વકા પરિત્યાગ. યહ મુશ્કિલ હૈં. દીર્ઘકાલકા અભ્યાસ જાગ્રતિપૂર્વકકા ચાહિયે.

તબ યહ અપ્રેશન સફલ હોવેં. ઈસકે લિયે હમારેં વાસ્તે અમોઘ શસ્ત્ર યે હૈં :–

યથા સુઅંજન અઁજિ દગ, સાધક સિદ્ધ સુજાન ।
કૌતુક દેખહિં શૈલ બન, ભૂતલ ભૂરિ નિધાન ।।
ગુરુપદરજ મૃદુ મંજુલ અંજન । નયન અમિય દગ દોષ બિભંજન ।।

પૂજનમેં, યજ્ઞક્રિયામેં, ન્યાસ, માતૃકા પૂજન, કોઈ મુદ્રાયેં આદિ, તન્ત્રકે અનુસાર કી જાતી હૈં. (વેદકે) બ્રાહ્મણભાગમેં તન્ત્રકી રચના હૈં. વામાચાર, વામમાર્ગ, વામતન્ત્રમેં ધૃણાસ્પદ બાતેં હૈં, જો વેદસે સર્વથા વિપરીત હૈં.

શબ્દ બ્રહ્મ હૈં. શબ્દસે હી શબ્દાતીતકો પહુઁચા જાતા હૈં.

એક બહનને શ્રી ગુરુદેવકે પ્રતિ જિદ્દપૂર્વક અપની ભાવનાનુસાર સેવા કરની ચાહી. ઈસ પરસે એક ભાઈકો બહુત દુઃખ હો ગયા. ઉનકે સમાધાનકે હેતુ શ્રી ગુરુદેવને ખૂબ સમઝાયા. આખિરમેં કહા કિ દેખો ભાઈ ! મેરે પાસમેં તો જિતને આતે હૈં ઉતને જગત્ હૈં. સબકે સાથકી અલગ–અલગ દુનિયાઁ હૈં. આપકે સાથકી ભી એક અલગ દુનિયાઁ હૈં. આપ તો ઈતના હી સોચિયે કિ ઉસમેં આપકો તો અસંતોષકા કોઈ કારણ નહીં ન ? આપકી સાથમેં તો મેરેસે કોઈ ત્રુટિ યા કમી નહીં આ ગઈ હે ન ? દૂસરોંકે સાથકી દુનિયાઁસે આપકો ક્યા નિસ્બત ? ઉસકો ઉસકી મુબારક હોં !

કાનપુર, ૨૯–૭–૬૪. મૈં કલ જયપુરસે યહાઁ મંગલજીભાઈ વ બચુભાઈકે ઘર પહુઁચી. આજ બચુભાઈકા મથુરાસે ફોન મંગલભાઈકો મિલા. બચુભાઈને સમાચાર દિયે કિ શ્રી ગુરુદેવ મથુરામેં બિરાજે હૈં. શુક્રવારકો કાનપુર અપને યહાઁ પધારેંગે–મોટરસે.

૧–૮–૬૪, સુબહ ૧૦॥ બજે શ્રી ગુરુદેવ પધારે. ભારતી બહન આહ્વા ઔર પાર્વતીબહન ખીમજી સાથમેં હૈં. ભગીરથને ઔર મૈંને પ્રણામ કિયે. શ્રી ગુરુદેવ ખૂબ હઁસે. ભગીરથકો કહા કિ અબ યહાઁસે તો મૈં મેરે સાથ મોટરમેં હી કુમુદકો રાઁચી લે જાઉઁગા. જયપુરસે અકેલી ભેજના પડા થા. મુઝે બહુત કઠોર હોના પડા થા.

આધ્યાત્મિકતા જીવન યાપનમેં ઓતપ્રોત હોતી હૈ

પોખરાયાઁ, ૨–૮–૬૪. આજ દોપહરમેં કાનપુરસે શ્રી ગુરુદેવ પોખરાયાઁ પધારેં હૈં. શામકો ૨૫–૩૦ વ્યક્તિ– કોલેજ વ વિદ્યાપીઠકે પ્રોફેસર વ પદાધિકારી દર્શન–સત્સંગકો આયે. શ્રી ગુરુદેવ સબકે બીચમેં બિરાજે હૈં. વહાઁકે કોલેજકે પ્રિન્સિપાલ ઔર પ્રોફેસર લોગ પ્રશ્ન કર રહે હૈં.

પ્રશ્ન (૧) :– સાધારણ જીવન–યાપન કરતે કરતે આધ્યાત્મિકતાકા સુખ વ આનંદ પ્રાપ્ત કરનેકા સરલસે સરલ ઔર સંક્ષેપકા કૌનસા તરીકા શતપ્રતિશત સફલ હો સકતા હૈં ?

શ્રી ગુરુદેવ :– આધ્યાત્મિકતા કોઈ ઐસી ચીજ નહીં હૈં જો જીવનયાપનસે

બાહરકી હો. વસ્તુતઃ વહ સંપૂર્ણ જીવનયાપનમેં ઓતપ્રોત હોતી હૈં. એક એક કર્મ, એક એક ક્રિયા, એક એક વિચારમેં જાગ્રતી હો તબ હી આધ્યાત્મિકતા હોતી હૈં. આધ્યાત્મિકતાકે ટૂકડે, ખંડ–ખંડ નહીં હોતે હૈં– જિસસે કિ દો ઘંટે આધ્યાતિમકતાકે અલગ નિકાલા જા સકેં ઔર શેષ ૨૨ ઘંટે આધ્યાત્મિકતાસે રહિત હો. ઈસીલિયે ભક્તિ–નિષ્ઠાયુક્ત કર્મયોગસે હી ૨૪ ઘંટે આધ્યાત્મિકતા સાધ્ય હો, તબ હી આધ્યાત્મિક લક્ષ્યકી અનુભૂતિ યા પ્રાપ્તિ હોતી હૈં.

ઈસકે લિયે સબસે સરલ ઔર સંક્ષિપ્ત ઔર સફલ સાધન એક હી હૈ– દૂસરોંકો સુખ દો. વહ મનુષ્ય હી ક્યા જો દૂસરોંકો સુખકા સાધન ન બને ? ઈસી એક સાધનકા સાંગોપાંગ નિર્વાહ કરનેસે હમારી માનવતા પનપતી હૈં. ઔર અપનેમેં માનવતાકે આધાનસે હી અપનેકો સંતોષ વ આનંદકા સુખ પ્રાપ્ત હોતા હૈં. આધ્યાત્મિકતાકા સુખ સહીમેં યહી હૈં.

પ્રશ્ન (૨) :– કિતના સડા હે વહીવટીતંત્રમેં ! સબ ઓફિસમેં, સબ ખાતેમેં ઘૂઁસ– રિશ્વતકી બોલબાલા હૈં. ન્યાયકે લિયે ભી પટ્ટાવાલાસે લગાકર ઉપરકે કારકૂનોં તક ભી ઘૂઁસ દેની પડતી હૈં તો હી કામ આગે ચલતા હૈં, નહીં તો ૪–૫ સાલ તક ઠપ્પ હો જાતા હૈં.

શ્રી ગુરુદેવ :– કુછ સાલકે પશ્ચાત્ ભારત નીતિવાન દેશ હો જાયેગા, પૂર્વવત્.

દેહાતોં કી તરફ હમારા ધ્યાન નહીં જાતા હૈં

પ્રશ્ન (૩) :– હમારી પંચવર્ષીય યોજનાયેં ઈતની સફલ નહીં હુઈ !

શ્રી ગુરુદેવ :– ઈસકા કારણ હે કિ હમને પહિલે કિસાની ખેતીકી યોજના નહીં બનાઈ. ભારત કૃષિપ્રધાન હૈં. ઈસલિયે દેહાતોંકી પ્રધાનતાવાલા દેશ હૈં. કૃષિ, કિસાન, જમીન, ખાદ, પાણી ઈત્યાદિકી સમસ્યાઓંકો પ્રથમ સ્થાન દેના ચાહિયે. યહ તો બિલકુલ મોટી સમઝકી બાત હૈં. ઔર યહ કૃષિપ્રધાન દેશકી આર્થિક નીતિકા મૂલભૂત સિદ્ધાંત હોના ચાહિયે. પહલે ઈસકો મજબૂત કરકે ઈસીકે ઊપર ઔર સબ ક્ષેત્રોંકી પ્રગતિ હોના ચાહિયે.

દેહાતોંકી તરફ હમારા ધ્યાન નહીં જાતા હૈં. ચૂનાવકે સમય વોટ લેનેકો હમારા ધ્યાન જરુર ઉન્હીંકે પર કેન્દ્રિત હોતા હૈં. ભારતકી ૮૦ પ્રતિશત જનસંખ્યા અનપઢ હે ઔર દેહાતોંમેં બસી હૈં, કૃષિમેં સંલગ્ન હે. પરંતુ હમ તો શહરોમેં બસી હુઈ ૧૫–૨૦ પ્રતિશત જનસંખ્યામેં હી ચહલ–પહલ મચા રહે હૈં.

દેશ ઉન્નતિકે વિરાટ કાર્યમેં ઈન ૮૦ પ્રતિશત જનતાકા સહયોગ પ્રાપ્ત કરના ચાહિયે. જાગૃતિ લાની ચાહિયે. ઈસકે લિયે દેહાતોંમેં જાના ચાહિયે. દેહાતોંકો શહરોમેં મત બુલાઓ. શહરોંકો દેહાતોંમેં લે ચલો. દેહાતોંમેં નૂતન ચેતનાકા નિર્માણ કરો. વહાઁ ઉત્સાહ, જાનકારી, નયે ઉપકરણોંકી સુવિધા ઈત્યાદિકા પ્રચાર હોવેં તો દેહાતીઓંકા વિશ્વાસ સંપાદન કર પાયેંગે.

દેખો ! સબ કામ સરકાર કર દેગી ઐસા સમઝના ભારી ભ્રમ હૈં. અકેલે હી સરકારસે સબ કામ પૂરે કભી નહીં પડેંગે. ભારત બડા હી વિશાલ દેશ હૈં.

ભારતકી શાન હમારે ભ્રષ્ટાચારસે ખો બૈઠે હૈં

હમારી યોજનાયેં નિષ્ફલ તો નહીં હુઈ હૈ, પરન્તુ હમારી નીતિમેં ભૂલ હોતી રહતી હૈં. ઈસીલિયે ઉત્તરોત્તર હમારે પર ઋણ બઢતા જાતા હૈં. હમારા ઉત્પાદન હમેં મામૂલી દામ પર પરદેશોંકો દેના પડતા હૈં. દેશમેં ઈસીલિયે મહઁગાઇ બઢતી જાતી હૈં. હમ કચ્ચી ધાતુ, કચ્ચા માલ દે દેતે હૈં, કમ દામ પર. ફિર ઈન્હીમેંસે તૈયાર કિયા ગયા હુઆ સામાન ભારી કીમત દે કર હમ આયાત કરતે હૈં. કર્જા બઢાતે હૈં. પરદેશોંકા એહસાન બઢાતે હૈં. ભારતકી શાન હમારે ભ્રષ્ટાચારસે ખો બૈઠે હૈં. નીતિ, પ્રમાણિકતાકો હમ છોડ બૈઠે હૈં– ઈસીકા યહ પરિણામ નિકલા હૈં, ઔર અબ તો ઔર નિકલેગા. તબ લોગોંકી આઁખ ખુલેગી ઔર ક્રાંતિકે નારે લગાયેંગે.

પ્રશ્ન (૪) (પ્રિન્સિપાલ) :– આપ કૃપયા બતાઇયે કિ યહ મહઁગાઇ કબ મિટેગી ?

શ્રી ગુરુદેવ :– મહઁગાઇ કિસકો કહ રહે હૈં આપ ?

પ્રિન્સિપાલ :– પહલે ૧ રુપયેકે ૧૬ શેર ગેહૂઁ મિલતે થે. ૧ રુપિયેકા ૧ા શેઃ દેશી ઘી મિલતા થા. ઔર આજ તો ૧ રુપિયેકા ૧ શેર ગેહૂઁ ભી નહીં મિલતા હૈં. યહી મહઁગાઇ કબ મિટેગી ?

શ્રી ગુરુદેવ :– મૈંને ભી દેખા હૈ બચપનમેં, ઈતની મહઁગાઇ કી તો કભી કલ્પના તક નહીં આ સકતી થી !

૧૮૫૭ કે વિપ્લવકે સમયમેં એક રુપયેકા ૪ સે લગાકર પાા મન તક દૂધ મિલતા થા. મેરે બચપનકે દિનોમેં એક અશરફીકા છ સે આઠ મણ (૨૦ લિટર) તક દૂધ મિલતા થા. ઔર ઘી તો ૨૦ શેર મિલતા થા. હમારી મહઁગાઇ નીતિભ્રષ્ટતાકે કારણસે હૈં. ભૂખમરી ભી નીતિભ્રંષ્ટતાકે કારણસે હૈં.

દૂસરા કારણ– વિજ્ઞાપન બહુત બઢ ગયા હૈં. કિતને રુપયોંકા ખર્ચ વિજ્ઞાપનમેં હોતા હોગા. વહ ખર્ચ વસ્તુકી કીમતમેં વસૂલ કિયા જાતા હૈં. ઈસલિયે વસ્તુ મહઁગી હોતી હૈં. આવશ્યક ન હોને પર ભી વિજ્ઞાપનકી વસ્તુ ખરીદનેકા મન હો જાતા ઔર ખરીદી જાતી હૈં.

ભારતમેં ભી એક રુપયેકે પંદ્રહ–સોલહ શેર ગેહૂઁ મિલેંગે ઔર ઉસ વક્ત ભારતકી આબાદી ૨૨–૨૫ કરોડકી હોગી, સુખી હોગી. તબ ભારત નીતિવાન હોગા હો !! યહ અટલ સિદ્ધાંત હૈ કિ નીતિવાન હી સુખી હોતા હૈં.

પ્રિન્સિપાલ–પ્રોફેસરને યહ સુનતે હી સત્તાવાર ગણિત રખા ઔર કહા કિ દસ સાલ બાદ દેશકી વસ્તી ૫૫ કરોડકી ઔર ૧૯૮૦ તક તો ૭૩ સે ૭૫ કરોડ કી હોગી.

શ્રી ગુરુદેવ :– કુદરતકા નિયમ કભી ટૂટતા નહીં હૈં. હમારે સબકે ઉપર કુદરતકા અંકુશ હૈં. કુદરત કહો– ઈશ્વર કહો– શ્રીરામ કહો– કાલીમાતા કહો– જો કહો સો, એક અખંડ જ્ઞાનવાન રાશિકી સત્તામેં સમસ્ત વિશ્વ હૈં. પ્રકૃતિકા કાનૂન હૈં કિ પ્રાણીઓંકી સંખ્યા ઔર અન્ન–વનસ્પતિ આદિ ખાદ્ય પદાર્થોંકા નાપ પરસ્પરકે પરિમાણમેં હી સદા રહતા હૈં.

પ્રિન્સિપાલ :– તો અભી કયોં નહીં દેખનેમેં આતા હૈં ? હમકો પરદેશસે અનાજ મઁગાના પડતા હૈં, ફિર ભી જનતાકો પર્યાપ્ત માત્રામેં મિલતા નહીં હૈં. પ્રકૃતિકા કાનૂન કહાઁ હૈ ઈસ પરિસ્થિતિમેં ?

શ્રી ગુરુદેવ :– અનાજકા અભાવ વાસ્તવમેં નહીં હૈ. કાલાબજાર, કાલે પૈસાને યહ કૃત્રિમ અભાવ ઉત્પન્ન કિયા હૈં. સરકારને ઝોનબંધી નહીં નિકાલકર અપની સત્તા ટિકાતી હૈં, સબ પ્રાન્તોંકે અધિકારીયોંકો ખુશ રખકર. બેકારી બઢ જાય ઈસ ડરસે રેશનીંગ ભી ચાલુ રખતી હૈં. યહ સબ હટા દિયા જાયેં તો કાલા બજાર ઔર કાલે પૈસાકા કુછ જોર નહીં રહ જાયેગા. અનાજ છૂટસે પર્યાપ્ત મિલને લગે પ્રજાકો.

પ્રકૃતિકા નિયમ તો બરાબર હી રહતા હૈ. દેખો, જબ અનાજ આદિ ખાદ્યસામગ્રી કમ મિલને લગેગી તબ દિનપ્રતિદિન ઔર ભી કમ હોતી જાયેગી તો સબકે સબ લોગ જીવન નિભાનેકો સફલ યા સમર્થ નહીં રહેંગે. જો જિતને લોગ સમર્થ યા સફલ રહેંગે વો હી જીયેંગે.

વિશેષમેં, પ્રાકૃતિક ભૂમિકે પરિમાણુમેં ઐસા કોઈ સૂક્ષ્મ પરિવર્તન હોતા હૈ તો ઉસકે પ્રભાવસે પશુપક્ષી– પ્રાણીમાત્રકી આબાદીમેં અપને આપ અદ્રશ્ય કારણસે રોક આ જાતી હૈં. પ્રાકૃતિક– અદ્રશ્ય શક્તિમાન હાથોંસે કઇ હજારોંકી સંખ્યામેં પ્રાણીઓંકી સામૂહિક મૃત્યુ હો જાતી હૈં. ઐસી સામૂહિક મૃત્યુકી ઘટના મૈંને દો બાર દેખી હૈં. પર્યાપ્ત અનાજ–પાણી થા ફિર ભી પ્રકૃતિકે અણુ–પરમાણુમેં, વાતાવરણમેં ઔર જલ–વાયુમેં, અનાજમેં ઐસા કુછ પરિવર્તન હો જાતા હૈં કિ અપને આપ હી પરિણામમેં પ્રાણીમાત્રકે પ્રજનનતંત્ર ટૂટતે હૈં, આબાદીકી સામૂહિક મૃત્યુ ભી હોતી હૈં– ઔર પ્રાકૃતિક કાનૂન પ્રકૃતિ ખુદ હી બરાબર નિભાતી હી હૈં. સન. ૧૭૬૬ મેં કોઇ ઐસા બુખાર દેશવ્યાપી હો ગયા કિ તીન હી દિનોમેં દેખતે હી દેખતે કઇ હજારોં મનુષ્ય–પ્રાણી–પશુઓંકી મૃત્યુ હો ગઇ થી. વિક્રમ સંવત ૧૭૭૫ મેં ઈતના વિકટ દુષ્કાલ પડા થા કિ અમદાવાદમેં ભી મૃતકકે ઢેર રાસ્તે પર પડે રહે થે. ઉઠાનેવાલા કોઇ નહીં થા.

રાઁચી, (૬–૮–૬૪ સે ૩૦–૮–૬૪). ૬–૮–૬૪. આજ કાનપુરસે પોખરાયાઁ, રામનગર, પટણા ગયા હોકર યહાઁ શ્રીશાંતિકુમાર રાજા વ કમલિની બહન રાજાકે ઘર શ્રી ગુરુદેવ પધારેં હૈં. શ્રીશાંતિભાઈ વ કમલિની બહનકી હાર્દિક ઈચ્છા હૈં કિ શ્રી ગુરુદેવ શાંતિ, એકાંત વ આરામ યહાઁ લેવેં ઔર સ્વાસ્થ્યમેં સુધારા હોવેં. શ્રીશાંતિભાઈસે

બાતચીત હોનેકે પશ્ચાત્ શ્રી ગુરુદેવને દર્શનાર્થીઓંકે લિયે સુબહ ૮ ।। સે ૧૦ બજે તક ઔર શામકો ૪ સે ૬ બજે તકકા સમય નિશ્ચિત્ કિયા, સબકો સૂચના દી ગઈ. પાર્વતીબહન, ભારતીબહન, નન્નુમહારાજ સાથ આયે હૈં.

પુષ્પાબહનકો પત્ર લિખા કિ આજ ફોન પર બાત કરની થી પર લાઇન ખરાબ હોનેસે ન હો સકી. તુમ્હારે સ્વાસ્થ્ય બિગડનેકી ચિંતા બઢ ગઈ હૈં. ઔર બહુત હી વિચાર આતે હૈં. મૈં જલ્દી હી બુલાના ચાહતા હૂઁ, પર ઐસા યોગ હી નહીં મિલતા કિ તુમકો કહાઁ બુલાઉઁ.

ભગવાન સમ્રાટકી રાજધાની

૮–૮–૬૪. શ્રી ગુરુદેવ :– માયા = ત્રયાત્મિકા શક્તિ. વેદાન્તસૂત્રોમેં શ્રીવેદવ્યાસજીને ષડૈશ્વર્યયુક્ત ભગવાન સમ્રાટકી રાજધાનીકા વર્ણન કિયા હૈ. ષડૈશ્વર્ય = જ્ઞાન, શક્તિ, બલ, ઐશ્વર્ય, વીર્ય, તેજ. યે છઃ હી ઐશ્વર્ય પૂર્ણરુપસે વહાઁ હી સદા વિદ્યમાન રહતે હૈં. અન્યત્ર ઈન ઐશ્વર્યાઁ લેશ પાયા જાતા હૈં.

શ્રીવેદવ્યાસજીને કહા હૈ કિ ઉસ નગરીમેં શક્તિ–ત્રયાત્મિકતા માયા પરિચારિકા રુપમેં રહતી હૈં. ઈસી બાતકા સમર્થન મહર્ષિ પરાશરને વિષ્ણુપુરાણમેં કિયા હૈં. યથા–

આહ્‌લાદિની સન્ધિની સંવિત ત્વય્યેકે સર્વ સંસ્થિતૌ ।।

અર્થાત્ આહ્‌લાદિની, સન્ધિની ઔર સંવિત નામકી તીનોં શક્તિયાઁ ઉસ નગરીમેં ચેતનોંકે સુખકે લિયે પર્યાપ્ત માત્રામેં સાક્ષાત્ પરિચર્યા કિયા કરતી હૈં.

આહ્‌લાદિની શક્તિ ચેતનોંકો આનંદ સાગરમેં નિમગ્ન કરતી હૈ. સન્ધિની શક્તિકે દ્વારા જીવ બ્રહ્મકે સન્નિધાનમેં પહુઁચતા હૈં. સંવિત શક્તિ જીવકો આનંદકા અનુભવ કરાનેમેં સહાયક હોતી હૈં.

પરમકારણ, બ્રહ્મ, ભગવાન વાસુદેવ એક હી તત્ત્વ હૈં

પરમકારણ ઉસે કહતે હૈં કિ જિસકા કોઇ ઔર કારણ ન હો. માનસમેં અશેષ અર્થાત્ સબકા કારણ રામરુપકો કહા હૈ. ઉન્હીંકો હરિ તથા પરમેશ્વર ભી કહા હૈં.

હર એક પદાર્થકો નિશ્ચય કરનેકે લિયે પ્રમાણકી આવશ્યકતા હોતી હૈં. પ્રત્યક્ષ, અનુમાન, ઔર આગમ– ઈન તીન પ્રમાણોંકે બિના કોઇ પ્રમેયકી સિદ્ધિ નહીં હો સકતી.

ઈન તીનોમેંસે વેદ પ્રમાણ ઈસલિયે શ્રેષ્ઠ માના ગયા હૈ કિ જો વસ્તુ પ્રત્યક્ષ અથવા અનુમાનસે સિદ્ધ ન હો ઉસકે લિયે વેદપ્રમાણકા હી શરણ લેના પડતા હૈં.

વેદમેં તો પંચદેવોપાસના વિદિત હૈં. ઉસમેંસે અપને અપને ઉપાસનાકે અનુરુપ સબ હી ઉપાસકગણ અપને ઉપાસ્યદેવકો પરમકારણ બતાતે હૈં. તથા ઉસીકે ઉપાસનાકો પ્રધાન બતાકર ઔરોંકો અપ્રધાન (ગૌણ) કહતે હૈં. અપને પક્ષકે સમર્થનકે

લિયે શાસ્ત્રોક્ત અનેક પ્રમાણોંકો ઉદ્ધૃત કરકે અપને પક્ષકી પૃષ્ટિ કરતે હૈં.

ગીતાજીમેં ભગવાનને કહા હૈં :– મૈં હી સંપૂર્ણ જગત્‌કા કારણ હૂઁ. મેરે હી સે સંપૂર્ણ જગત્ ઉત્પન્ન હોતા હૈ. અતઃ મુઝે વિદ્વાન લોગ ઉપાસતે હૈં. યથા–

અહં સર્વસ્ય પ્રભવો મતઃ સર્વં પ્રવર્તતે ।

ઈતિ મત્વા ભજન્તે માં બુધા ભાવસમન્વિતાઃ ॥ (ગીતાજી ૧૦–૮)

–મેરે હી સે સમસ્ત જગત્‌કી ઉત્પત્તિ, સ્થિતિ (મૂલ કારણ) ઔર વિનાશ ભી હોતા હૈ. અતઃ મેરેસે પરે ઔર કોઈ તત્ત્વ નહીં હૈ.

અહં કૃત્સ્નસ્ય જગતઃ પ્રભવઃ પ્રલયસ્તથા ॥ (ગીતાજી ૭–૬)

તૈતરીય શાખાને પરમકારણકો બ્રહ્મ કહા હૈ. વહી સબસે બડા હૈં. બૃહુ ઔર બૃંદ ઈન દોનોં ધાતુસે બૃહદ્ અર્થમેં બ્રહ્મ પદ સિદ્ધ હોતા હૈ. બૃહત્ તત્ત્વ વહી હૈ કિ જિસસે યહ જગત્ હોતા હૈ, જિસસે રક્ષિત હૈ, જિસમેં લીન હોતા હૈ; વહી જગત્‌કા કારણ હૈં. જિસસે પર, અપર, બડા અથવા છોટા ભી કોઇ પદાર્થ નહીં હૈ. ક્યોંકિ સબકા આધાર ઔર સબકે ભીતરમેં હૈં. અચલ વૃક્ષકી તરહ એક હૈ. ત્રિપાદ વિભૂતિકા રહનેવાલા પુરુષ ચિત્ત સ્વરુપ હૈ. ઉસસે સંપૂર્ણ જગત્ પૂરિત હૈં. ઉસી વસ્તુકો પૂર્વરામતાપની ઉપનિષદને કહા હૈ–

રમન્તે યોગિનોઽનન્તે નિત્યાનન્દે ચિદાત્મનિ ।

ઈતિ રામ પદેનાસૌ પરં બ્રહ્માભિધીયતે ॥ ૧/૬ ॥

અનંત નિત્યાનંદ ચિદાત્મામેં યોગી લોગ રમતે હૈં. અતઃ ઉસ બ્રહ્મકો રામ શબ્દસે કહતે હૈં. દૂસરી શ્રુતિ કહતી હૈં કિ વહી સબકા આત્મા હૈં. "યો હૈવ શ્રીરામચન્દ્રઃ સ ભગવાન દ્વૈતાત્મા" (રામ. તા. ઉ૫.). ઉસી બ્રહ્મકો આનંદસ્વરુપ, સત્યસ્વરુપ, જ્ઞાનસ્વરુપ, અનંતસ્વરુપ, નિત્યસ્વરુપ શ્રુતિયાઁ પ્રતિપાદન કરતી હૈં. યથા–

આનન્દો બ્રહ્મ । સત્યંજ્ઞાનંનન્તં બ્રહ્મ ॥

તાત્પર્ય કિ બ્રહ્મ શબ્દ તથા રામ શબ્દ ઈન દોનોંસે એક હી તત્ત્વકા પ્રતિપાદન હૈં. યહી બ્રહ્મતત્ત્વ–રામ, સંત, આત્મા, નારાયણ, વિષ્ણુ, આકાશ, પ્રાણાદિ, હિરણ્યગર્ભ, શિવ, ઈન્દ્રાદિ અનેકો નામસે ગુણ તથા અવસ્થાભેદસે વેદોંમેં વર્ણિત હૈં.

વેદ પ્રતિપાદ્ય પરમપુરુષ જિસ સમયમેં દશરથજીકે પુત્ર હુએ ઉસ સમય વાલ્મીકિ મહર્ષિકે દ્વારા વેદ ભગવાન ભી રામાયણરુપસે પ્રગટ હુએ. રામાયણ આદિ કાવ્ય હૈં. વેદોંકો છોડકર, સંસ્કૃત ભાષાકા છન્દોબદ્ધ ગ્રન્થ ઈસકે પૂર્વમેં કોઇ નહીં થા.

નાના પુરાણ, નિગમ, આગમાદિ પ્રમાણોંસે જો નિશ્ચિત્ તત્ત્વ હૈ, ઉસકો મંગલાચરણકે એક શ્લોકમેં રામરુપ બ્રહ્મકો ધ્યેય, જ્ઞેય, કહકર ભવસાગરકે પાર જાનેકે લિયે ઉનકે ચરણોંકો નૌકા બનાયા હૈં.

વેદૈશ્ચ સર્વૈરહમેવ વેદ્યો.....(ગીતાજી–૧૫–૧૫)– સમસ્ત વેદોંસે હમ હી

જાનને યોગ્ય હૈ. જડચેતનસે પરે જો પરમતત્ત્વ હૈ ઉસીકો પુરુષોત્તમ ભી ગીતાજીને કહા હૈં.

યસ્માત્ક્ષરમતીતોऽહમક્ષારાદપિ ચોત્તમઃ ।

અતોऽસ્મિ લોકે વેદે ચ પ્રંથિતઃ પુરુષોત્તમ : ।। ૧૫–૧૮ ।।

અર્થાત્, મૈં નાશવાન જડ પદાર્થોંસે અતીત તો હૂઁ ઔર અવિનાશી ચેતન (= જીવાત્મા)સે ભી ઉત્તમ હૂઁ. ઈસલિયે લોકમેં ઔર વેદમેં ભી પુરુષોત્તમ નામસે પ્રસિદ્ધ હૂઁ.

શ્રી ભાગવતમેં પરમતત્ત્વકો ભગવાન કહા હૈ. અદ્વય જ્ઞાનસ્વરુપ પરમતત્ત્વકો વેદાન્તી બ્રહ્મ કહતે હૈં, યોગિજન પરમાત્મા કહતે હૈં, તથા ભક્તગણ ભગવાન કહતે હૈં. વિશુદ્ધ જ્ઞાનસ્વરુપ, ભીતર–બાહરકે ભેદોંસે રહિત સત્ય પરમાર્થ સ્વરુપ પ્રત્યક્ (પ્રકાશમય), સભી વિકારોંસે રહિત, શાશ્વત, શાન્ત, ભગવાન વાસુદેવકો હી મુનિજન પરમતત્ત્વ કહતે હૈં.

વહી એક પરમાત્મા હી સર્જન, સ્થિતિ વ સંહારકે કાર્યકો બ્રહ્મા, વિષ્ણુ, મહેશકે રુપોંસે સમ્પન્ન કરતા હૈં. તાત્પર્ય કિ વિવિધ અધિષ્ઠાતૃ દેવ વ દેવી ગણ ઉસી એક હી કી અભિવ્યક્તિ હૈં. પરન્તુ, ઈતને પર ભી આત્મકલ્યાણકી જિજ્ઞાસાવાલોંકો પરમસત્વ સ્વરુપ શ્રીમહાવિષ્ણુ, પરમપિતા પરમાત્માકી ઉપાસના કરની ચાહિયે.

સત્ત્વ, રજ ઔર તમકે પ્રાધાન્યસે હી સત્કર્મ, વિકર્મ, અકર્મ કી પ્રવૃત્તિમેં સૃષ્ટિ, સ્થિતિ વ સંહારકે કાર્યોમેં પરબ્રહ્મ તદ્વત્ અભિવ્યક્ત હોતા હૈં. ઈસી તરહ મનુષ્યોમેં ભી ઈન્હીં તીન ગુણોંકા ચઢાવ–ઉતાર, કમ જ્યાદા રુપમેં નિરન્તર હોતા રહતા હૈ. ઈન્હીં ગુણોંકે અનુરુપ શુભાશુભ વ અચ્છે–બુરે સંસ્કાર જીવાત્માકે અંતઃકરણમેં ચિત્રગુપ્ત રુપ ચિત્ અંકિત કરતા રહતા હૈં. યહ બહુત હી સૂક્ષ્મ પ્રક્રિયા યા નિયમન ઉસી જ્ઞાનવાન પરબ્રહ્મ સૃષ્ટાકા જીવ માત્ર કે ઉપર હૈ. ઈન્હીં સંસ્કારોંકે અનુકૂલ પ્રત્યેક મનુષ્યકો કોઈ એક નિશ્ચિત્ દેવ યા દેવીકે ઉપર તથા ઔર મનુષ્યોંકે ઉપર ભાવ હોતા રહતા હૈં.

જિનમેં સત્ત્વગુણ પ્રબલ હો વે હી અપને ગુણકી પ્રધાનતાસે સહજ હી પરમકારણકે ઉપાસક હોતે હૈં. રજોગુણ પ્રાધાન્યવાલે લોગોમેં કામનાઓંકી ભરમાર રહા કરતી હૈં, ઔર ઉન્હીંકે પૂર્તિકે લિયે સકામ અનુષ્ઠાન, યજ્ઞ, વ્રત, તપ, પાઠ–પૂજન ઈત્યાદિ કરતે હૈં.

"અણુઅણોંયાન– મહતો મહત્"

જીવાત્મા અણુ હૈં. ઈશ્વર અણુસે ભી અણુ, મહાનસે ભી મહાન હૈ. "ઈશ્વરઅંશ જીવ અવિનાશી"– બાલાગ્રકા સૌવાઁ ભાગ જીવ હૈં. ઈતના અણુ હૈં. પર ઉસકી જ્ઞાનવ્યાપ્તિ વ્યાપક હૈ. શરીર પર કહીં ભી મક્ખી બૈઠેગી તો ફૌરન જીવાત્માકો પતા

લગ જાતા હૈ. ક્યોંકિ ઈશ્વરકા અંશ જીવાત્મામેં બિરાજિત હૈ ન ! જીવાત્મા સ્વયમ્ ઈતના અણુ હૈં– ઔર ઉસમેં બિરાજમાન ઈશ્વર ઉસસે ભી અણુ હોના હી ચાહિયે– "હૃદેશેઽર્જુન તિષ્ઠતિ." મહતોમહીયાન્ ભી વહી બ્રહ્મ હૈ. "સર્વેભ્યો લોકેભ્યો જ્યાયાન્". પૃથિવી, આકાશ, અન્તરિક્ષ આદિ ઉસમેં હી સ્થિત હૈં.

ક્યા યહ પ્રસિદ્ધિ હૈ ?

૧–૮–૬૪. સત્ય પ્રસિદ્ધિ હૈ આદર્શ જીવન. દુરાચારી ભી પ્રસિદ્ધ હો જાતા હૈ, ક્રૂર ભી પ્રસિદ્ધ હોતા હૈ, અન્યાયી ભી પ્રસિદ્ધ હોતા હૈ. ક્યા યહ પ્રસિદ્ધિ હૈ ?

હમારી સબસે બડી કમજોરી યહી હૈ કિ હમ જાનતે હૈં કિ સાદા સરલ જીવનમેં સુખ હૈં, પરન્તુ ફિર ભી સોચતે હૈં કિ મૈં તો વૈસા સાદા જીવન નહીં જી સકતા. જીવનકે સુખશાંતિ પ્રસન્નતાકે જો અનુભવ હો જાતા હૈ વહ ફિર છૂટતા નહીં હૈ. જિતના અધિક વિષયોંકા ભોગ ઔર સંગ્રહ હોતા હૈ ઉતના હી અધિક સંતાપ ઔર દુઃખ હોતા હૈં.

ભક્તરાજ જયમલ્લસિંહજી

૧૦–૮–૬૪. શ્રી ગુરુદેવ :– મેડતાકે રાજા જયમલ્લસિંહજી મહાન ભક્ત થે. વે બહુત હી નીતિવાન, સદાચારી, સાધુ સ્વભાવકે થે ઔર દ્રઢ ભગવત્ ભક્ત થે. રાજ્યવહીવટકા હર કાર્ય વે ભગવદ્ સ્મરણકે સાથ હી કરતે થે ઔર હર એક કાર્યકો ભગવાનકા હી કાર્ય માનતે થે. અપને નિયમોંમે પક્કે થે ઔર દ્રઢ આગ્રહી થે. નિત્યપ્રતિ પ્રાતઃકાલસે દોપહર દિન ચઢને તક તો વે બરાબર નિયમપૂર્વક એકાંતમેં ભગવાનકા ધ્યાન, ભજન કરતે થે. ઈસ સમય બડે સે બડે જરુરી કામકે લિયે ભી કોઈ ઉનકે પાસ નહીં જા સકતા થા– વે શ્યામસુંદર શ્રીકૃષ્ણ ભગવાનકે પરમ પ્રેમી ભક્ત થે.

એકબાર પડોશકે રાજાને બહતુ સી સેનાકે સાથ આ કર મેડતાકો આ ઘેરા. જયમલ્લજી ધ્યાનમેં નિમગ્ન થે. અબ યહ સમાચાર રાજાકો દેવે કૌન ? બડી હિંમત કરકે રાજમાતાને જયમલ્લજીકે પૂજાકે કમરેમેં પ્રવેશ કિયા. રાજાકો પૂકારને લગી, લેકિન રાજાકા ચિત્ત તો ભગવાનકે ધ્યાનમેં નિરુદ્ધ થા. માતાને અપને હાથસે પુત્રકે શરીરકો હિલાયા–તબ રાજાકા ધ્યાનભંગ હુઆ. સામને પૂજનીય માતાકો દેખકર હી પ્રણામ કિયા. શત્રુકે આક્રમણકે સમાચાર સુન લિયા. લેકિન તબ ભી રાજાકી વૃત્તિયાઁ ભગવાનકે સ્વરુપમેં હી નિરુદ્ધ હોને લગી. જબ માતાને ફિરસે કહા, તબ રાજા ઈતના હી બોલ પાયે કિ ભગવાન અચ્છા હી કરતે હૈં– ઔર ધ્યાનમેં પૂર્વવત્ હી નિમગ્ન હો ગયે.

તો ભગવાન સ્વયં રાજકુમારકે સ્વરુપમેં શત્રુસેનાકે બીચ પધારેં– શત્રુઓંકા નાશ કિયા, મેડતાકી રક્ષા કી, અપને ભક્તકી રક્ષા કી. ઈસ પ્રસંગકી કવિતા મહારાજ રઘુરાજસિંહજીને લિખી હૈં:–

જાનિ નિજ સેવક નિરત નિજ પૂજનમેં,
ચઢિકે તુરંગ શ્યામ રંગ કો સવાર હૈં.
કર તલવાર ધારિ કા લહુ કો કાલ માનો,
પહુઁચ્યો ચમકિ ચહૂઁક્તિ ચલાઈ બાજી,
ભટનકી રાજી કાટિ, કરત પ્રહાર હૈં.
રઘુરાજ ભક્ત રાજ લાજ રખી બેકે કાજ,
સમર બિરાજ્યો વસુદેવકો કુમાર હૈં.

ભગવાન સર્વત્ર હૈ

૧૧–૮–૬૪. શ્રી ગુરુદેવ :–

બહિરન્તશ્ચ ભૂતાનામચરં ચરમેવ ચ ।
સૂક્ષ્મત્વાત્તદવિજ્ઞેયં દૂરસ્થં ચાન્તિકે ચ તત્ ॥ (ગી. ૧૩–૧૫)

અર્થાત્, પરમબ્રહ્મ ચરાચર સબ ભૂતોંકે બાહર–ભીતર પરિપૂર્ણ હૈ. વહ ચર ભી હૈ ઔર અચર રુપકે ભી હૈ. અતિ નિકટમેં ભી હૈ ઔર દૂરમેં ભી હૈં. અતિસૂક્ષ્મ હોને સે અવિજ્ઞેય હૈ.

વૃક્ષકે પાસ કુહાડી લે જાને પર વહ અવશ્ય ઉસે દેખતે હી કાંપને લગતા હૈ. વૃક્ષકે મૂલમેં મદિરા ડાલનેસે એક ઘંટેમેં વહ સૂખને લગેગા. વૃક્ષમેં ભી પ્રાણ અવશ્ય હૈં, ઔર ઉસે ભી સુખ–દુઃખ હોતા હૈ. વૃક્ષમેં પ્રાણ હૈં ઈસકા સંશોધન જગદીશચંદ્ર બોઝને ગીતાજીકે પ્રમાણ– "ઈધર ઘટ–ઘટમેં વાસ કર રહે હૈં", કા આધાર લેકર કિયા થા. બગીચેમેં કચડા–ઘાસ આદિ સાફ કરનેમેં બાધા યા પાપ નહીં. લેકિન બિના કારણ વૃક્ષ નહીં કાટના ચાહિયે. નિકમ્મા વૃક્ષ આપ હી આપ સૂખ જાયેગા.

સર્વભૂતસ્થિતં યો માં ભજત્યેકત્વમાસ્થિતઃ ।
સર્વથા વર્તમાનોઽપિ સ યોગી મયિ વર્તતે ॥ (ગી. ૬–૩૧)

અર્થ :– જો પુરુષ એકત્વ ભાવમેં સ્થિત હોકર સમગ્ર ભૂતોમેં (પ્રાણી–પદાર્થમેં) સ્થિત મુજ વાસુદેવકો ભજતા હૈં, વહ જ્ઞાની–યોગી–ભક્ત સબ પ્રકારસે વર્તતા હુઆ ભી પરમપદરુપ મુઝ પરમેશ્વરમેં હી બર્તતા હૈં, અર્થાત્ વહ સદા મુક્ત હી હૈં.

૧૫–૮–૬૪, જન્માષ્ટમી. જનમાષ્ટમી કા ઉત્સવ જમનાદાસભાઈ કે ઘર મનાયા ગયા.

શ્રી ગુરુદેવ :– શીતલાદેવી શાસ્ત્રોક્ત નહીં હૈ. રુઢિગત હૈ. જૈસી શીતલાદેવી, વૈસા ઉસકા વાહન ઔર વૈસા હી ઉસ દિનકા ભોજન.

ચલન્તિ વૃક્ષા જડમૂલશાખા, ચલન્તિ બ્રહ્મા–જિન વેદ ભાખા ।
ચલન્તિ રાની સતી રુપવંતી, ચલન્તિ રાજા ક્ષેત્ર દુરંતી ॥

ચલન્તિ તારા રવિ ચન્દ્રમા ચ કદાપિ કાલે પૃથ્વી ચલન્તિ ।
સત્પુરુષ વાક્યં ન ચલન્તિ ન ધર્મઃ ॥

ઉજ્જૈનકે વિક્રમકા એક મંત્રી થા– વેતાલ. વહ પ્રેત યા રાક્ષસ નહીં થા. ઉનકી રચના વૈતાલ પચ્ચીસી જનસમૂહમેં બહુત પ્રચલિત થી.

પહલા સુખ નિરોગી કાયા, બીજા સુખ ઘરમેં માયા ।
તીજા સુખ પતિવ્રતા નારી, ચૌથા સુખ પુત્ર આજ્ઞાકારી ॥
મરે મૂર્ખ ભૃત, મરે વો અડિયલ ટટ્ટુ, બેતાલ કહે સુન વિક્રમ ।
ઈનકે મરે ન રોઈયે, ઔર પાઁવ પસાર કર સોઈયે ॥

લાલિત્ય માધુર્યમેં ઈશ્વરત્વકા વિશ્લેષણ કરતે હુએ ગોસ્વામીજીને કહા હૈં:–

ભોજન કરત બુલાવત રાજા । નહીં આવત તજિ બાલ સમાજા ॥

પરંતુ કૌશલ્યા અમ્મા બુલાતી હૈં તબ–

કૌશલ્યા જબ બોલન જાઈ । ઠુમકિ ઠુમકિ પ્રભુ ચલે પરાઈ ॥

ભગવાન અનુશાસનકે વશમેં નહીં. અપિતુ પ્રેમકી ભાવવશતા દિખાઈ હૈં. ઈસીલિયે કૌશલ્યાજી કહ પાતી હૈં :–

જૌં કેવલ પિતુ આયસુ તાતા । તો જનિ જાહુ જાનિ બડિમાતા ॥

ચલો, અષ્ટાદશ પુરાણોંકે નામકો લક્ષિત કર દેવેં ઐસા દોહા લિખેં !

ષટ્‌બકાર ભમકાર દ્વય, કાગલ નાપા એક ।
શેનપ શિવ અરુ દેવતા, બનાદાસ તૂઁ પેખ ॥

ષટ્‌બકાર = વૈષ્ણવ, બરાહ, બ્રહ્મ, બામન, બ્રહ્માંડ ઔર બ્રહ્મવૈવર્ત. ભમકાર દ્વય = ભાગવંત, ભવિષ્ય; ઔર મત્સ્ય, માર્કંડ. કાગલ = કુર્મ, ગરુડ, લિંગ. નાપા = નારદ, પદ્મ. શેનપ = સ્કંદ. શિવ = શિવ. દેવતા = અગ્નિ.

ઈશુ ખ્રિસ્ત

ભવિષ્ય પુરાણમેં ભગવાન ઈશુ ખ્રિસ્તકે લિયે લિખા હૈ ઐસા કહા જાતા હૈ. કાશ્મીરમેં શ્રીનગર શહેરકા રોજાવાલ હન્યાર નામકે સ્થલમેં ઈશુ ભગવાન કી દફન ક્રિયા કી ગઈ થી ઔર વહ કબર અબ ભી હૈં.

બાઈબલમેં ઔર દૂસરે ખ્રિસ્તી ગ્રંથોમેં ભગવાન ઈશુ ૧૪ વર્ષકી ઉમ્રસે લેકર ૨૯ વર્ષકી ઉમ્ર તક કહાઁ રહે થે, ઈસકે બારેમેં કુછ લિખા નહીં હૈં.

૧૩ સાલકી ઉમ્રમેં સ્વદેશ છોડકર ભગવાન ઈશુ જેરુસલેમકે સૌદાગરોંકે સાથ ગુપ્તવેશમેં ભારતવર્ષકે હિમાલયમેં આ ગયે થે ઔર ૨૯ વર્ષકી ઉમ્રમેં ઇઝરાઈલ વાપિસ ગયે થે.

નાથ સંપ્રદાયકે ઔર દૂસરે સંપ્રદાયોંકે ગ્રંથોમેં ભી, તિબ્બતકે ગ્રંથોમેં ભી ઈશુ

ભગવાનકા ઉલ્લેખ હૈં.

ઈશુને કહા હૈ કિ મૈં ઔર મેરે પિતા એક હી હૈ. ઈસમેં વેદાન્તકા સિદ્ધાંત– "અયં આત્મા બ્રહ્મ", "અહં બ્રહ્માસ્મિ"– સમાયા હૈ. લેકિન પાખંડી ધર્મગુરુઓને ગલત પ્રચાર કિયા ઔર ઈશુકો પત્થર મારતે કહા કિ તુમ અપનેકો ઈશ્વર મના રહે હો ! તબ ઈશુને જવાબમેં કહા કિ યદિ આપ શબ્દબ્રહ્મ કો જાનતે હો તો આપ ભી ઇશ્વર હૈં. ઈશુ કેવલ સ્વયમ્ કો હી ઇશ્વરકા પુત્ર નહીં કહતે હૈં, પરન્તુ જીન્હોંને ભી ઈશ્વરકો હી અપને હૃદયમેં પ્રકટ કિયે હૈં ઉન સબકો ઈશ્વરકે પુત્ર કહે હૈ.

ઈશુને દ્વિજન્મકા સિદ્ધાંત માના હૈ. જબ તક દ્વિજન્મા ન હો જાયઁ તબ તક મનુષ્ય ઈશ્વરત્ત્વ પ્રાપ્ત નહીં કરત સકતા હૈ. દ્વિજન્મા યાનિ આત્મામેં જન્મ લેના = આત્મામેં પ્રવેશ હોના.

વે કહતે હૈં કિ જિસ તરહ ઈશ્વર મુઝે પ્રાપ્ત હુઆ હૈ, ઉસી તરહ સબકો પ્રાપ્ત હો– સબકો સાક્ષાત્કાર હો !!!

વધસ્તંભ પર ઈશુમસીહાને યોગસાધનાકી સિદ્ધિસે પ્રાણ સ્તંભિત કર દિયા થા. દફનાનેકે બાદ ઉનકે શિષ્યોંને કબરમેંસે બાહર નિકાલા થા ઔર ફૌરન ગુપ્તવેશમેં ભારતવર્ષકે લિયે નિકલ ગયે થે. સિંધ, પંજાબ, રાજપુતાના હોતે હુએ કાશ્મીર હિમાલય ગયે થે. મેરી–ઈશામસીહાકી માતાજીકી દફનવિધિ ઈશામસીહાને કી થી. ઉસ સ્થાન પર મૈં તીન–ચાર બાર ગયા હૂઁ (કશ્મીરમેં).

ભગવત્ શરણાગતિસે સબ પુરુષાર્થ સિદ્ધ હોતે હૈં

રાંચી, ૧૯–૮–૬૪. શ્રી ગુરુદેવ :– ભગવત્ શરણાગતિ કરનેસે અર્થ, ધર્મ, કામ, મોક્ષ, ભગવત્ પ્રાપ્તિ, યે સબ હી પુરુષાર્થ સિદ્ધ હોતે હૈં– યહ બાત વિભીષણકે શરણાગતિસે સ્પષ્ટ હૈં.

અર્થદાતૃત્ત્વ ગુણ ભગવાનમેં હૈં યહ વિભીષણજીકી ઉક્તિસે મિલતા હૈં–

દેખિહૌં જાઇ ચરન જલજાતા । અરુણ મૃદુલ સેવક સુખ દાતા ॥

ઈસ ભાવસે અર્થદાતત્ત્વ સૂચિત હૈં. અર્થાત્ વહ પદારવિંદ સેવકકો સુખ પ્રદાન કરનેવાલા હૈં. સુગ્રીવકી અર્થ સિદ્ધિકે લિયે ભગવાનને બાલિકા વધ કિયા હૈ.

જે પદ પરસિ તરી ઋષિ નારી । દંડક કાનન પાવનકારી ॥

યહ ધર્મ દાતૃત્ત્વ ગુણ સ્પષ્ટ કરતા હૈં. ઈસસે ધર્મકી પ્રાપ્તિ સૂચિત કરાયા ગયા હૈ. ભગવદ્ પાદારવિંદ પ્રાપ્ત હોનેસે ઈતને ઉત્કૃષ્ટ ધર્મકી પ્રાપ્તિ હૈં કિ ભૂરિ પાપ કરનેવાલી અહલ્યા પાપનિર્મુક્ત હોકર પુણ્યકૃત લોકકો પ્રાપ્ત હો ગઈ.

કામ સુખ દાતૃત્ત્વગુણ :–

જે પદ જનકસુતા ઉર લાયે । કપટ કુરંગ સંગ ધરિ ધાયે ॥

ઈસસે કામનાઓંકે સુખ પ્રાપ્તિ સૂચિત કરાયા ગયા હૈં. આશ્રિતજનોંકી મનોરથ સિદ્ધિકે લિયે ભગવાન સર્વજ્ઞ હોતે હુએ ભી અલ્પજ્ઞ હો જાતે હૈં.

શ્રી જનકનન્દિનીકે મનોરથપૂર્તિકે લિયે મારીચકો કપટમૃગ જાનતે હુએ ભી ઉસકે પીછે શરાસન લેકર દૌડે હૈં.

મોક્ષ દાતૃત્ત્વ ગુણ :–

હર ઉર સર સરોજ પદ જેઇ । અહોભાગ્ય મૈં દેખિહઉઁ તેઈ ॥

ઈસસે મોક્ષ પ્રાપ્તિ સૂચિત કરાયા હૈ. જિસ ચરણકે પ્રસાદસે શિવ ભગવાન મુક્તિ દેતે હૈં, ઉસ ચરણકે સાક્ષાત્ પ્રાપ્ત હોને પર મુક્તિકી ક્યા ચિંતા હૈ ?

ભગવત્ પ્રાપ્તિ :–

જિન્હ પાયન્હ કે પાદુકન્હિ, ભરતુ રહે મન લાઈ ।
તે પદ આજૂ બિલોકિહઉઁ, ઈન્હ નયનન્હિ અબ જાઈ ॥

ઈસસે ભગવત્પ્રાપ્તિ સૂચિત કરાઇ ગઇ હૈ– અર્થાત્ જિન ચરણોંકે પાદુકાકે પ્રભાવસે ભરતજીકો ભગવત્પ્રાપ્તિ હુઇ હૈં, ઉસ પદકે સાક્ષાત્ શરણાગતિ હોને પર ભગવત્પ્રાપ્તિ કભી અટક સકતી હૈં ?

ભરતજીકે મિલનેકે લિયે સાક્ષાત્ શ્રીરામચંદ્રજીકો સ્વયમ્ ઈતની તત્પરતા હુઈ હૈ જો કિ વિભીષણસે લંકામેં કહા હૈં :–

તોર કોશ ગૃહ મોર સબ, સત્ય બચન સુનુ ભ્રાત ।
ભરત દશા સુમિરત મોહિ, નિમિષ કલ્પ સમ જાત ॥
તાપસ વેષ ગાત કૃશ, જપત નિરંતર મોહિ ।
દેખૌં બેગિ સો જતનુ કરુ, સખા નિહોરઉઁ તોહિ ॥
બીતે અવધિ જાઉઁ જૌં, જિઅત ન પાવઉઁ બીર ।
સુમિરત અનુજ પ્રીતિ પ્રભુ, પુનિ પુનિ પુલક શરીર ॥

પરમતત્ત્વ પરમાત્માકી પ્રાપ્તિકા ઉપાય શરણાગતિ હૈં. યહ બાત સંપૂર્ણ રામાયણકે પ્રતિ સબ પ્રકરણોમેં આખ્યાયિકા દ્વારા બતાઇ ગઇ હૈ. વેદાન્તકી શ્રુતિ ભી શરણાગતિકો વિધાન કરતી હૈં.

યો બ્રહ્માણં વિદધાતિ પૂર્વં યો વૈ વેદાઁશ્ચ પ્રહિણોતિ તસ્મૈ ।
તં દેવમાત્મબુદ્ધિ પ્રસાદં મુમુક્ષુર્વૈ શરણમહં પ્રપદ્યે ॥ (શ્વે. ૬.૯–૧૮)

"જો સૃષ્ટિકે આદિમેં બ્રહ્માકો નિર્માણ કરતે હૈં ઔર બ્રહ્માકો વેદકી શિક્ષા દેતે હૈ, મેરી બુદ્ધિકો વિકસિત કરનેવાલે– બુદ્ધિકો પ્રકાશિત કરનેવાલે વહ પરમતત્ત્વ (પરદેવકી) મૈં– મુમુક્ષુ પૂર્ણરુપસે શરણ ગ્રહણ કરતા હૂઁ."

બાલકાણ્ડમેં રાવણવધકે લિયે શરણાગતિ દેવતાઓંને લી હૈં.

મન બચ ક્રમ બાની છાઁડિ સયાની શરણ સકલ સુરયૂથા ॥

સંપૂર્ણ રામાયણમેં શરણાગતિકા વિધાન હૈં :– અયોધ્યાકાંડમેં શ્રીલક્ષ્મણકી શરણાગતિકા વર્ણન હૈં. શ્રીલક્ષ્મણજીને ભ્રાતા શ્રીરામચંદ્રજીકે ચરણોંકો પકડકર સીતાજીકે તરફ દેખતે હુએ પ્રાર્થના કી હૈ. સીતાજીકે પુરસ્કાર દ્વારા મહાવ્રત શ્રીરામચંદ્રજીકે વિષયમેં લક્ષ્મણજીને શરણાગતિ પ્રાપ્ત કી હૈં.

ઉત્તર ન આવૈ પ્રેમવશ, ગહે ચરન અકુલાય ।
નાથ દાસ મૈં સ્વામી તુમ, તજહુ તો કહા બસાય ॥
મન કર્મ બચન ચરન રતિ હોઈ, કૃપાસિંધુ પરિહરિય ન સોઈ ॥

અરણ્યકાંડમેં જયંતકી શરણાગતિ :–

આતુર સભય ગહેસિ પદ જાઈ । ત્રાહિ ત્રાહિ દયાલુ રઘુરાઈ ॥
નિજકૃત કર્મજનિત ફલ પાયઉઁ । અબ પ્રભુ પાહિ શરણ તકિ આયેઉઁ ॥

કિષ્કિન્ધાકાણ્ડમેં સુગ્રીવકી શરણાગતિ :–

નાથ શૈલ પર કપિપતિ રહઈ । સો સુગ્રીવ દાસ તવ અહઈ ॥
તેહિ સન નાથ મયત્રી કીજે । દીન જાનિ તેહિ અભય કરીજે ॥

સુંદરકાણ્ડમેં શરણાગતિકા રાવણકો ઉપદેશ હૈં :–

શરણ ગયે પ્રભુ કાહુ ન ત્યાગા । બિશ્વ દ્રોહ કૃત અઘ જેહિ લાગા ॥

વિભીષણકી શરણાગતિ :–

રામ સત્ય સંકલ્પ પ્રભુ, સભા કાલ બશ તોરિ ।
મૈં રઘુવીર શરણ અબ, જાઉઁ દેહુ જનિ ખોરિ ॥

ઔર, તુલસીદાસજીકી શરણાગતિ હૈં–

શરણ ગયે મો સેં અઘરાસી । હોહિં શુદ્ધ નમામિ અવિનાસી ॥

સંસારમેં વિષય સુખ પ્રાપ્તિકે લિયે ઉત્કૃષ્ટ બલશાલી, સંપત્તિશાલી પુરુષકી શરણાગતિ કી જાતી હૈં. વૈસે હી સંસારસે મુક્ત હોનેકે લિયે ભી સર્વોપરી ઉત્કૃષ્ટ બલશાલી પરમાત્માકી શરણાગતિ કરની ચાહિયે. સર્વ ઉપાય શૂન્યતાકો શરણાગતિ કહી ગયી હૈં.

મુક્તિ કે લિયે ઉપાય દો પ્રકારકે હોતે હૈં :– સિદ્ધોપાય ઔર સાધ્યોપાય. સિદ્ધોપાય પરમેશ્વર હૈ ઔર સાધ્યોપાય–ભક્તિ આદિ હૈં. શરણાગતિમેં પ્રધાન શરણ્ય હોતે હૈ. "અપને પ્રાપ્તિકા ઉપાય આપ હી હોવેં. મૈં સર્વોપાય શૂન્ય હૂઁ", ઈસ પ્રકાર પ્રાર્થનારુપ બુદ્ધિકો શરણાગતિ કહતે હૈ. શરણાગતિ સર્વોત્કૃષ્ટ દેવકે વિષયમેં યુક્ત હૈ.

મોક્ષકે લિયે સર્વગુણ સંપન્ન સર્વેશ્વરકી શરણાગતિ સફલ હોતી હૈ. અન્યથા

સમુદ્રકે વિષયમેં જિસ પ્રકાર શ્રીરામચંદ્રજીકી શરણાગતિ નિષ્ફલ હો ગઇ, ઉસી પ્રકાર અન્યકી શરણાગતિ મોક્ષફલકો નહીં દેતી. નિષ્ફલ હો જાતી હૈ.

અતઃ મોક્ષાર્થીકો પરમાત્મા શ્રીરામચન્દ્રજીકી શરણાગતિ કરની ચાહિયે. ક્યોંકિ શરણ્યકા સંપૂર્ણ ગુણ ઉનમેં હી અભિવ્યક્ત હૈ. યહ સમસ્ત રામાયણમેં વિસ્તારકે સાથ વર્ણન કિયા ગયા હૈં.

વાત્સલ્ય, સૌશીલ્ય, ઔદાર્ય, સૌલભ્ય, કારુણ્ય, જ્ઞાન, શક્તિ, બલ, ઐશ્વર્ય, જિન જિન ગુણોંકી આવશ્યકતા શરણ્યમેં હોતી હૈ ઉન સબ ગુણોંકી અભિવ્યક્તિ શ્રીરામચંદ્રજીમેં હી હોતી હૈં.

વાત્સલ્ય ગુણ :– દોષકા ગુણરુપસે ગ્રહણ કરના અથવા દોષકો દેખના હી નહીં. યહ ગુણ શ્રીરઘુનાથજીમેં મિલતા હૈ.

જેહિ જન પર મમતા અતિ છોહૂ । તેહિ કરુણા કર કિન્હ ન કોહૂ ॥
જેહિ અઘ હતે વ્યાધ જિમિ બાલી । સોઇ સુકંઠ પુનિ કિન્હ કુચાલી ॥
સોઇ કરતુતિ વિભીષણ કેરી । સપનેહુ સો ન રામ હિય હેરી ॥
કોટિ બિપ્ર બધ લાગૈ જાહી । આયે શરણ તજહુ નહિં તાહી ॥

મહાન પુરુષોંકા છોટેસે મિલનેકો સૌશીલ્ય કહતે હૈં. યહ ગુણ નિષાદરાજકે ચરિત્રસે સ્પષ્ટ જાના જાતા હૈ.

પ્રીતિ પરમ બિલોકિ રઘુરાઇ । હરષિ ઉઠાય લિયે ઉર લાઇ ॥
પરમ અધમ નિષાદ પામર કવન તાકી કાનિ ।
લિયો સો ઉર લાય સુત જ્યોં પ્રીતિકી પહિચાન ॥ બિનય પત્રિકા

સૌલભ્યકી અધિકતાકા રઘુનાથજીમેં કહના હી ક્યા હૈ ?

વેદ વચન મુનિ મન અગમ સો પ્રભુ કરુણા ઐન ।
વચન કિરાતન્હ કે સુનત જિમિ પિતુ બાલક બૈન ॥

શરણ્યકે વિષયમેં શરણાગતિકે લિયે પુરસ્કારકી આવશ્યકતા હોતી હૈં. શ્રીરામચન્દ્રજીકી શરણાગતિ કરનેકે લિયે પુરસ્કાર શ્રીદેવી સીતાજી દેતી હૈ. ઉનકો સમસ્ત જગતકી જનની હોનેકે કારણ સબ જીવોં પર સ્વભાવસે હી દયા બની રહતી હૈ. પુત્ર કૈસા ભી હોવેં, ઉસ પર માતાકી પ્રીતિ અધિક રહતી હૈં. કુમાર્ગી પુત્રકો ભી અપરાધ ક્ષમા કર માતા હી પિતાકે સન્મુખ લે જા સકતી હૈ. ઈસલિયે ગોસ્વામીજીને લિખા હૈં :–

કબહુઁક અમ્બ, અવસર પાઈ ।
મેરી ઓર સુધિ દ્યાઈબી, કછુ કરુન–કથા ચલાઈ ॥ (વિ.પ.૪૧)

ફલતઃ સિદ્ધ હોતા હૈં કિ શ્રીદેવીકે પુરસ્કાર દ્વારા શરણાગતિ કરના ચાહિયે.

પુરસ્કારમેં ભી શરણ ગુણનકે સદશ મુખ્ય ગુણકી આવશ્યકતા હૈં. કૃપા, પારતન્ત્રતા, અનન્યર્હતા– યે તીનોં ગુણ શ્રીજાનકીજીમેં પાયે જાતે હૈં.

માતાજીકી કૃપાકી અભિવ્યક્તિ જયન્તકે શરણાગતિસે જાની જાતી હૈં. જો કિ શરીર વિદ્રીર્ણ કરનેવાલા કાક જબ શરણાગતિકી આકાંક્ષા કર અચેત હી મૂર્છિત ગિરા, તબ ઝટપટ પુરસ્કાર હોકર પૃથક પડા હુઆ ઉસકે શિરકો રાઘવકે ચરણોં પર રખ દિયા ઔર "ક્ષમ્યતાં, ક્ષમ્યતાં", ઈસ પ્રકાર પ્રાર્થના કરકે શરણાગતિ કરાઈ હૈં.

ઈસ પ્રકાર અનન્યહર્તાકે બિના સ્વતંત્ર વર્તનેવાલે પરમેશ્વરકી દ્રષ્ટિ કો કરુણામય કરાના ઔરોંસે નહીં હો સકતા. અતઃ મુક્તિ ચાહનેવાલે ચેતનોંકો શ્રીદેવીકો પુરસ્કાર કરકે પરમાત્મા શ્રીરામચન્દ્રજીકી શરણાગતિ કરની ચાહિયે.

પરિપાક દશામેં શરણાગતિકા તીન સ્વરુપ

શરણાગતિકે છઃ અંગ માને ગયે હૈં :–

અનુકૂલસ્ય સંકલ્પઃ પ્રતિકૂલસ્ય વિવર્જનમ્ ।
રક્ષિષ્યતીતિ વિશ્વાસો ગોપ્તૃત્વ વર્ણનં તથા ॥
આત્મનિક્ષેપ કાર્પણ્યં ષડ્વિધા શરણાગતિઃ ॥

(૧) શરણ્યકે અનુકૂલ સદા સંકલ્પ રખના. (૨) શરણ્યકે પ્રતિકૂલતાસે સર્વદા વર્જિત રહના. (૩) "ઈનસે હી હમારી રક્ષા હોગી"– યહ દ્રઢ વિશ્વાસ રખના. (૪) રક્ષતૃત્વકા વર્ણન કરના. (૫) આત્મસમર્પણ કર દેના. (૬) અપનેમેં સદા દૈન્યભાવ રખના.

ઈન્હીં છઃ અંગોસે યુક્ત હોકર શરણાગતિકી સિદ્ધિ પ્રાપ્ત હોતી હૈં. સાધનકે અભ્યાસ કરતે કરતે પરિપાક દશામેં શરણાગતિકા તીન સ્વરુપ શાસ્ત્રોમેં બતાયા ગયા હૈં.

(૧) મૈં ઉનકા હૂઁ (૨) વે મેરે હૈં (૩) મૈં વહી હૂઁ. યહી તીન સ્વરુપ શરણાગતિકે હૈં. ઈસકે ઉદાહરણમેં રાજા અંબરીષ ઔર વ્રજ ગોપિયાઁ તથા ભક્ત શિરોમણિ પ્રહ્લાદ કહે ગયે હૈં. ઈનકે ભાવોંકો સમઝકર મુમુક્ષુ જીવકો અભ્યાસ કરના ચાહિયે.

રાજા અંબરીષકા ભાવ યહ થા કિ મૈં ઉસકા હૂઁ. ભક્તકી સિદ્ધાવસ્થામેં પરમાત્માકે સાથકા ભેદ નિવૃત્ત હો જાતા હૈ. પરંચ, પરમાત્મા ઔર આત્માકા ભેદ નિવૃત્ત હો જાને પર ભી તરંગ ઔર સમુદ્રકે લહર પર ભેદ રહતા હૈં, ઐસા રુપભેદ તો રખના હૈં. "તરંગકા સમુદ્ર હૈં" ઈસ ભ્રાંતિકા પ્રયોગ લોકમેં નહીં પાયા જાતા. પ્રત્યુત સામુદ્રિક તરંગ હૈ ઐસા શુદ્ધ શબ્દ હી સબ જગહ પાયે જાતે હૈં. ઈસલિયે "મૈં ઉનકા હૂઁ", યહ ભાવ મહારાજા અંબરીષમેં સિદ્ધ થા.

બ્રજગોપિયોંકા ભાવ યહ થા કિ કૃષ્ણ મેરે હૈં. ઈસ પ્રકાર અભેદ સિદ્ધ થા. "હે કૃષ્ણ ! હાથકો છૂડા કર જાના આપકી કોઈ અદ્ભૂત કથા નહીં હૈં ! મેરે હૃદયસે

યદિ તુમ જાવ તો તુમ્હારી પ્રભુતા માની જાવેં ! મૈં વહી હૂઁ"! યહ ભાવ ભક્ત પ્રહ્લાદ કા થા.

યમરાજને અપને દૂતોંકો સમઝા કર કહા હૈ કિ મૈં તથા સર્વજગત્ વાસુદેવ સ્વરુપ હૈ, યહ ભાવ જિસકે હૃદયમેં હોવેં, જિસકી બુદ્ધિમેં હોવેં, ઉસકે પાસ તુમ લોગ નહીં જાના. ઉસકો દૂરસે હી છોડના.

સર્વ શાસ્ત્ર, એક વાક્યતા કરકે તાત્પર્ય નિશ્ચય કરને પર મુક્તિકા સાક્ષાત્ સાધન પ્રપત્તિ હી પાઈ જાતી હૈ. કર્મયોગ, ઔર જ્ઞાનયોગ પરાપ્રપત્તિકા સાધન ન હોકર મુક્તિકે લિયે સિર્ફ સહાયક સાધન હોતે હૈં. જહાઁ કહીં કર્મ ઔર જ્ઞાનકો મુક્તિકા સાધન કહા ગયા હૈ, વહાઁ યહ સમઝના ચાહિયે કિ પ્રપત્તિકે દ્વારા હી ઈનકા સાધન વિધાન હૈ. ઈસીલિયે, બ્રહ્મચર્ય, ગાર્હસ્થ, વાનપ્રસ્થ, સંન્યાસ, યે ચાર આંશ્રમ તથા બ્રાહ્મણ, ક્ષત્રિય, વૈશ્ય ઔર શૂદ્ર યે ચાર વર્ણકા પૃથક પૃથક ધર્માનુષ્ઠાન બતાયા ગયા હૈં.

ઈન ધર્મોસે અન્તઃકરણકે રાગદ્વેષરુપ મલકી નિવૃત્તિ હોતી હૈ. તદન્તર ઉપાસના દ્વારા વિક્ષેપકી (= વિપરીત સમઝ) નિવૃત્તિ હોતી હૈં. પશ્ચાત્ જ્ઞાન દ્વારા આવરણકી (અજ્ઞાનકી) નિવૃત્તિ હોતી હૈં. આવરણકી નિવૃત્તિ હોનેસે સ્વરુપકા જ્ઞાન હો જાતા હૈ ઔર અપની ત્રુટિયાઁ ભી દિખા જાતી હૈં, ઔર યે ભી નિશ્ચય કરતા હૈં કિ મૈં અન્ય થા, ભ્રમગ્રસ્ત હોકર અપને સાંસારિક વ્યવહારકા આરોપ કિયા થા.

જ્ઞાન ઉત્પન્ન હોને પર જીવકો યહ નિશ્ચય હો જાતા હૈં કિ મૈં શુદ્ધ સચ્ચિદાનંદઘન આત્મા પરમાત્માકા અંશ હૂઁ. મેરા અંશી પરમેશ્વર હૈં. મૈં ઉસકા શેષ હૂઁ. પરમેશ્વર શેષી હૈં. મૈં દાસ હૂઁ, વહ મેરા સ્વામી હૈં. મૈંને અહંકારકે વશમેં હોકર સ્વતંત્રતાકા અભિમાન કિયા થા. ઈસ પ્રકાર યથાર્થ જ્ઞાન હોને પર જીવ પરમાત્માકા પ્રપન્ન હો જાતા હૈં, ઔર પ્રપત્તિ હોને પર પુનઃ કર્મકી પરતંત્રતા નહીં રહ જાતી. પશ્ચાત્ ઉસકે ભરણ–પોષણકા ભાર પરમેશ્વરકે ઉપર નિર્ભર હૈં.

ઐસા હી હોતા હૈ, તુમ ક્યા જાનો !

જિતુભાઇ રેશમવાલા સુબહ દર્શન કરકે ગયે– ફિર શામકો આનેકા કહા. લેકિન માઁ કી ઈચ્છાસે– ઉનકો લેકર, આતે સમય રાસ્તેમેં રાઁચીસે ૧૨–૧૫ માઇલ દૂરી પર મોટર અકસ્માતસે એક વૃક્ષકે સાથ ટકરાઇ. મોટર બિલકૂલ બેહાલ હો ગઇ. ફોનસે સમાચાર મિલતે હી મહારાજભાઇ વહાઁ પહુઁચે. રાતકો ૧૧ા બજે લૌટે– સબકો લેકર. સુબહ વજુભાઇ, જમનાદાસભાઇ, જિતુભાઇકો સાથ લેકર શ્રી ગુરુદેવ ઉસ જગહ પર પધારેં. શ્રી ગુરુદેવ :–

નંદકે ઘેર આનંદ ભયો બોલ કનૈયા લાલકી,
હાથી દિયા ઘોડા દિયા ઔર દિયા પાલકી
ભજન કરો પ્રેમસે કૌન જાનૈ કાલકી ।।
નંદકે ઘેર આનંદ ભયો બોલ કનૈયા લાલકી,
ખાલી હાથ જાના હૈ તો આસ છોડો માલકી ।।

અકસ્માત જંગલમેં હુઆ થા, બસ્તી નહીં થી નજદીકમેં. ઐસી જગહ કોઈ એક ભાઈને ટેલિફોન લાઈનકે ખંભે પર ચઢકર ફોન કરકે સમાચાર દિયે થે. વહ ભાઈને જિતુભાઈકો ચા પિલાઈ– બેહોશીમેંસે ઊઠા– બિઠાકર ફિર વે ચલે ગયે. એક છોટાસા અંચલા થા ઉનકે શરીર પર.

રાઁચી આનેકે બાદ જિતુભાઈને કહા– મફલર તો અકસ્માત કે સ્થલ પર હી રહ ગયા હૈં. શ્રી ગુરુદેવ :– વાપસી જાતે સમય વહીંસે મિલ જાયેગા. "વહીં કોઈ આતા જાતા નહીં હૈં. ચાયકી હોટેલ નહીં હૈ બાપૂ ! ફિર ભી મુઝે ચાય કહાઁસે પિલાઈ ?" જિતુભાઈ બોલે. શ્રી ગુરુદેવને કહા :– મુઝે ક્યા માલૂમ ? ઐસા હી તો હોતા હૈં. તુમ ક્યા જાનો !!

બારીસાલમેં ૨૦–૨૫ વર્ષ, સાલારમેં ૧૫–૧૬ સાલ રહા હૂઁ

તારકેશ્વર મહાદેવજીકો ગંગાજીકી કાવડ લેકર હર સાવન માસમેં ચઢાતા થા. ઉસ વક્ત ઈતની ભીડ નહીં હોતી થી.

બારિસાલ ટાઉનમેં ઔર આસપાસમેં ૨૦ સે ૨૫ વર્ષ રહા હૂઁ.

ખડગપુર ગાઁવકે ખડગેશ્વર મહાદેવકે મંદિરમેં ૧૨ સાલ રહા હૂઁ (ખડગપુર ઈડા જિલ્લા–મેદનીપુર, પશ્ચિમ બંગાલમેં હૈં). હાવડાસે ૨૦ મીલ દૂરી પર શ્રીરામપુર મંદિરમેં ૧૨ વર્ષ રહા થા. મેરા ફોટૂ ભી મંદિરમેં થા. અબ હો યા ન હો !

તુલસી જગમેં આયકે કર લીજૈ દો કામ ।
દેનેકો ટૂકડા ભલા લેવેકો હરિ નામ ।।
નારી પૂછત નરકું (પતિકું) કાહે બદન મલિન ।
ક્યા ગાંઠસે ગીર પડો ક્યા કિસીકુ દીન્હ।।
નહીં ગાંઠસે ગરથ પડયો નહીં કિસીકુ દીન્હ ।
દેતે દીઠે દાતારકું તેસૈ ભયો મલિન ।।

સાલારમેં સિરાજુદૌલા નવાબકી પુરાની કોઠી હૈં. ગામસે દૂર જંગલમેં હૈં. અસંખ્ય મનુષ્ય ઉસમેં રહ સકે ઈતની બડી વિશાલ હૈં. પાનીકી સુવિધા ભી બહુત હૈ. તાલાબ હૈં. એકાંત, શાંત ઔર રમ્ય સ્થાન હૈં. મૈં વહાઁ બહુત બાર એકાંતકે આરામકે લિયે રહા હૂઁ. કભી દો સાલ, કભી દો માસ. ઈસ પ્રકાર કમસે કમ ૧૫–૧૬ સાલ વહાઁ રહા હૂઁ.

કોર્ટમેં સહી ન્યાય નહીં મિલતા

૨૧–૮–૬૪. શ્રી ગુરુદેવ :– દરભંગા જિલ્લેમેં મધુબની તહસીલમેં જયરામદાસજી મહારાજ થે. ભૂમિહાર જાતિકે થે. મુકદમેબાજ થે. ફિર સાધુ હો ગયે થે. સાધુ હોનેકે બાદ ૩૨ સાલકે પશ્ચાત્ વિકલ્પ ઉઠા કિ મૈં મુકદમેબાજી ભૂલ તો નહીં

ગયા હૂઁ! ઈસકી પરીક્ષા કરનેકો મનને નિશ્ચય કિયા.

હમ દોનોં એક ગૃહસ્થીકે બગીચેમેં મકાન થા ઉસમેં ઠહરે થે. ઉન્હોંને ઉસ ઘરકા, બગીચેકા કૌના કૌના સબ કુછ નાપ તૌલ કિયા ઔર નોંધ રખ લી. મૈં તો ભ્રમણમેં આગે નિકલ ગયા. લેકિન વે તો વહાઁ હી રહે. રહતે રહતે ૫–૭ સાલ બીત ગઇ. તબ ગૃહસ્થને પ્રાર્થના કી કિ મહારાજજી, અબ મેરે ઈસ મકાનકી આવશ્યકતા ખડી હો ગઇ હૈં. કૃપયા મકાન ખાલી કર દીજિયેં. આપકે લિયે આપ હા કહેં તો બગીચેમેં પર્ણકૂટી બઁધવા દૂઁ.

જયરામદાસજી :– અરે વાહ! તુમ કૈસી બાતેં કર રહે હૈં? મેરે હી મકાન મૈં ક્યોં ખાલી કર દૂઁ? ઔર તુમ હોતે હો કૌન મકાન ખાલી કરનેકો કહનેવાલે?

ગૃહસ્થ તો સુનકર બહુત ઘબડાયા. ફિર પ્રાર્થના–અનુનય કિયા, લેકિન જયરામદાસજી અપની બાત પર અડિગ રહેં. આખિર કોર્ટમેં કેસ ચલા. સુનાઇ હોને લગી તબ જયરામદાસજીને મકાનકે છોટી સી છોટી વ બડે સે બડી સબ જાનકારી નામ, રકમકે હિસાબકે સાથ બતાઇ. બગીચેકે જમીનકે નામ, કૌને, ઈત્યાદિ બરાબર ચૌક્કસ બતાયેં. ઈતની ચૌક્કસ ઔર સૂક્ષ્મ જાનકારી મકાન ઔર બગીચેકે બારેમેં દી કિ ગૃહસ્થ–ખુદ માલિક ભી નહીં દે સકા થા. જજમેન્ટમેં જયરામદાસજી જીત ગયે. ગૃહસ્થીકી હાર હુઇ.

ફિર મુઝે ઉન્હોંને બારિસાલસે બુલાયેં. મૈં ગયા. તબ ઉન્હોંને કહા કિ મૈં અબ ભી મુકદમેબાજી ભૂલા નહીં હૂઁ. યહ પક્કા હો ગયા. દેખો, મૈં યહ મકાન, બગીચી સબ જીત ચુકા હૂઁ.

મેરે સામને ગૃહસ્થીકો બુલાકર મકાન, બગીચી સબ દે દિયા. કોર્ટકે નિર્ણયકે કાગજાદ ફાડકે ફેંક દિયે. ઔર ખુદ કમંડલુ ઉઠાકર ચલ દિયેં. કોર્ટમેં સહી ન્યાય નહીં મિલતા. વકીલકી વકાલત પર હારજીત હોતી હૈં. કોર્ટમેં ન્યાયકી પદ્ધતિ ઐસી હે કિ હમેશા સત્યમેં હી ન્યાય હો યહ સર્વથા અશક્ય હૈં. ઈસકો સ્વયમ્ અનુભવ લિયા તબ જયરામદાસજીકા મન મુકદમેબાજી પરસે એકદમ ઉતર ગયા. સાધુ હોનેકે બાદ ૩૨–૩૨ સાલ તક નહીં ભૂલે થે– વહ મુકદમેબાજી એક ઝટકેકે સાથ ચિત્તસે ઉત્તર ગઇ. ફિર તો બહુત હી અચ્છે સાધુ હો ગયે થે.

કોર્ટમેં ઈસ પ્રકાર વકીલોંકી મુકદમેબાજીકે કારણ જબ ન્યાયકા ગલા ઘોંટા જાતા હૈં તબ તીવ્ર ગ્લાનિકે સંવેગસે વૈરાગ્ય ઉદય હો જાતા હૈં ઔર કઇ લોગ સાધુ હો જાતે હૈં. મેરે જીવનમેં મૈંને ઐસે કિતને સાધુ દેખે સુને હૈં.

સન્ ૧૯૦૮ કે લગભગ– જગન્નાથજીમેં વિષ્ણુદાસજી સાધુ મિલે થે. ઠક્કર લુહાણા થે. ૧૦–૧૨ ભાષાઓંકે અચ્છે પંડિત થે. ઉનકા સન્યસ્ત ગ્રહણ કરનેકા કારણ કોર્ટકે ઝઘડે ઔર ભાગીદારોંકી દગાબાજીકે કારણ ઉન્કો તીવ્ર ઉદાસીનતા હો ગઈ થી. ભાગીદારોંકી દગાબાજીકે સામને કેસ ચલાયા થા. અમદાવાદકી કોર્ટમેં હી

ફૈસલા સુનતે હી એક ભાગીદારકી મૃત્યુ હો ગઇ. ઔર દૂસરે ભાગીદારકે ઉપરકી ડિકી (અદાલતકી આજ્ઞા દ્વારા મિલા અધિકાર) મિલી. પરન્તુ વિષ્ણુદાસકો કોર્ટમેં હી તીવ્ર ગ્લાનિ હો આઇ. કોર્ટમેં હી ઉસી ક્ષણ ડિગ્રીકા કાગજ ફાડ ફૈંક દિયા ઔર જીવન બિલકુલ પલટ ગયા. સીધે હરિદ્વાર ચલે ગયે. સન્યસ્ત લે લિયા. બહુત સમય જગન્નાથજીમેં હી રહતે થે. અન્નદાન હમેશા કરતે થે. ઔર ગુપ્તદાન (ભી) બહુત કરતે થે.

૨૨–૮–૬૪. પહલે મૈં રાઁચીમેં રામકૃષ્ણદાસજી મહારાજકે આશ્રમમેં રહતા થા. સન્ ૧૧ કે સમયમેં તો બહુત કમ લોગ થે. અબ તો કિતના બઢ ગયા હૈ. રાઁચી બિલકુલ બદલ ગઇ હૈં. નયા શહર જૈસા હી લગતા હૈં.

શ્રી ગુરુદેવને લિખા (ફોટૂ પર સહિ કરકે) (૧) અબ તો થક ગયે. (૨) મન શાંત પરમાનંદ ॥

અવતારી સ્વરુપ

૨૫–૮–૬૪. અવતારી ઉસકો કહતે હૈં કિ જિસકા ષડ્‌વિધ અવતાર પહલે ગાયા ગયા હો. એકાત્માવતાર, પુરુષાવતાર, ગુણાવતાર, લીલાવતાર, આવેશાવતાર પ્રકાશાવતાર યે સબ હી અવતાર ઉસી અવતારીકે હૈં કિ જિસકા સ્વરુપ આકાશવ "સર્વગતં ચ નિત્યઃ" હૈં.

ઈસ પ્રકાર શ્રૃતિ વિધાન કરતી હૈં. ઉસી તત્ત્વકો બ્રહ્મ કહતે હૈં. વહી સર્વ અવતારોંકા અવતારી હૈં. જબ વહ બ્રહ્મ સ્વરુપસે રહતા હૈ ઉસ અવસ્થામેં નિર્ગુણ, નિરાકાર, વ્યાપક આદિ શબ્દોંસે કહા જાતા હૈ. ઔર જબ વહ નિમ્ન સ્થિતિમેં અભિવ્યક્ત હોતા હૈ, ઉસ અવસ્થામેં કાર્ય બ્રહ્મ– અવતારી કહા જાતા હૈ.

વહી સ્વરુપ અનેક રુપસે ઉપરોક્ત ષડ્‌વિધ અવતારોંકે રુપમેં અભિવ્યક્ત હોતા હૈ. અવતાર શબ્દકા અર્થ "નીચે ઉતરના" ઈસ પ્રકાર ભાસતા હૈ. પરંચ, અવતાર શબ્દકા અર્થ વહી ઠીક કહા જા સકતા હૈ કિ કાર્યાવસ્થામેં સ્થૂલ કેન્દ્રોંકે દ્વારા અભિવ્યક્ત હોના.

યદિ ઈસ પ્રકાર ન માના જાય તો ઉસ પરમાત્માકે સ્વરુપમેં દેશ, કાલ, વસ્તુ વ પરિચ્છેદ શૂન્યતા ભી સિદ્ધ નહીં હો સકતી. તબ પરિચ્છિન્ન સ્થિતિમેં મર્યાદિત વસ્તુકી તરહ પરમાત્મા ભી એક દેશિય કહા જા સકતા હૈ.

પરમાત્માકે ષડ્‌વિધ અવતારોંકા પ્રમાણ બતાયા ગયા હૈ. પરંચ, પ્રાયઃ મનુષ્યોંકે ધ્યાનમેં અવતાર શબ્દકા લક્ષ્ય લીલા અવતારકી ઓર રહતા હૈં. ઉનમેં ભી શ્રીરામાવતાર ઔર શ્રીકૃષ્ણાવતારકો તો આબાલવૃદ્ધ, આસ્તિક તથા નાસ્તિક, સબ શ્રેણીકે મનુષ્ય જાનતે હૈં.

ઈન સબ ષડ્‌વિધ અવતારોંકા કેન્દ્રસ્વરુપ અવતારીકા નિશ્ચય કરનેકી

આવશ્યકતા ઈસલિયે હૈં કિ ઉપાસના રહસ્યમેં અવતારી સ્વરુપ નિશ્ચય કિયે બિના અવતારોંકી ઉપાસના કરતે હુએ ભી ઉપાસકોંકે ચિત્તમેં દ્રઢતા નહીં હોગી.

૨૬–૮–૬૪. શાંતિભાઈકે ઘર એક દિન શ્રી ગુરુદેવને મેરે પર્સમેંસે ઈંચપટ્ટી (નાપનેકી પટ્ટી) નિકાલી, ફિર મુઝે બોલે કિ ઈસકા ક્યા ઉપયોગ ? મૈં :– નાપનેકે લિયે. શ્રી ગુરુદેવ :– "અચ્છા, તો આજ મૈં અપને શરીરકા માપ લેલૂઁ. ઈસકા ઉપયોગ તો કરના ચાહિયે ન !" ફિર નાપને લગે ઔર મુઝે કહા કિ તુમ લિખો, મૈં નાપકર લિખાતા હૂઁ. લિખો !

મેરે કાનકી લંબાઈ– સવા તીન ઈંચ, નાકકી લંબાઈ– ઢાઇ ઈંચ, હાથકે કફકા નાપ આઠ ઈંચમેં એક દોરા કમ. ચરણકી લંબાઇ....., હાથકી લંબાઇ......(અપ્રાપ્ય).

પ્રશ્ન :– પત્તે, ફૂલ, તોડતે સમય પેડકો કષ્ટ હોતા હોગા ન ?

શ્રી ગુરુદેવ :– જૈસે બાલ જોરસે નોચનેસે હમકો કષ્ટ હોતા હૈ, અપિતુ નાઇસે ઢંગસે કટવાનેસે સુખ હોતા હૈ વૈસે હી પેડકો પત્તે તોડનેમેં હોતા હૈ. ઝટકેસે તોડનેસે દુઃખ, સમ્હાલકે તોડનેસે સુખ હોતા હૈં. દૂસરા, યહ ભી ખ્યાલમેં રખના ચાહિયે કિ બિનજરુરી ફૂલ, પત્તે આદિ નહીં તોડને ચાહિયે.

મુખ્ય દાલ–રોટી હૈં

રોટીકે કારણ ઝૂઠી ગવાહી દેત હૈ ।
રોટીકે કારણ કહત બાત ખોટી હૈ ।।
રોટીકે કારણ સહોદર લડે આપસમેં ।
રોટીકે કારણ કાટ દેત બોટી બોટી હૈ ।।
(બોટી– માંસકા ટૂકડા)
સજ્જન પર રોટીમેં ભૂલત હૈં સ્વરુપ નિજ ।
ઔર રોટીકે કારણ સાધુ પહેરત લંગોટી હૈં ।।
બનાદાસ ભજનકી અબ આસ છોડો જીવનમેં ।
સબ બાત ખોટી હૈં મુખ્ય દાલ રોટી હૈં ।।

યહ કવિતા નહી હૈં. જટિલ કાફિયા હૈ. કિસી સાધુને તો કહ દિયા હૈ–

ભૂખે ભજન ન હોય ગોપાલા,
યહ લે તેરી કંઠી યહ તેરી માલા ।।

ધર્મ પરિવર્તન– યહ દોષ હમારા હૈ, ઔર કલંક ભી હૈ

રાઁચીમેં ઔર આસપાસમેં ખ્રિસ્તી, મિશનરીકા ધર્મપ્રચારકા કાર્ય બહુત સાલસે વ્યવસ્થિત ચલ રહા હૈં. માનવસેવાકે અચ્છે કાર્યમેં હમ ભી આર્થિક સહાયતા દે રહે

હૈં. શાસનકી ઓરસે ભી બહુત સુવિધા વ સરલતા ઉન લોગોંકો મિલ રહી હૈં. ઔર આજ તક હજારોં દેશવાસી ખ્રિસ્તી હો ગયે હૈં.

હમારે કિતને ધર્મ, સંપ્રદાય, મંદિર, મઠ ઔર કિતને સંત મહાત્મા, યોગી મહંત ઔર ભગવાન ! ફિર ભી હર સાલ હજારોં ભારતવાસી ઈસાઈ હો રહે હૈં. યહ બાત હમ સાધુસમાજકે અધઃપતનકો વ્યક્ત કર રહી હૈં. હમારે મઠ, હવેલી, મંદિરોમેં દિનપ્રતિદિન વૃદ્ધિ હોતી હી જાતી હૈ. યહ ભી એક વિડમ્બના હી હૈં. ધર્મકા ઉપરકા– બાહ્ય ચૌલાકો હમને ખૂબ પકડ રખા હૈ. પરન્તુ ધર્મકા હાર્દ વ મર્મકો તો ત્યાગ દિયા હૈં.

ધર્મપરિવર્તન કૌન કર રહે હૈં ? દીન–દુઃખી, અનપઢ લોગ, જો ધર્મ વ તત્ત્વજ્ઞાનકો જાનતે નહીં હૈ, ઔર જિનકે પાસ એક બાર પેટભરકે ખાનેકે લિયે ભી રોટી તો નહીં હૈ, પરંતુ રાબ પીનેકો આટા તક નહીં હૈં. ઈનકી ઐસી દશા પર હમેં કોઈ વિચાર નહીં. ઉનકી મદદ કરનેકી ભાવના ચાર પીઢિયોંસે હમમેં નહીં હૈં.

ધર્મ પરિવર્તન કરતે હૈં યહ ઉનકા દોષ નહીં હૈં. હમારા દોષ હૈ. સાધુસમાજકા દોષ હૈં. ઔર કલંક ભી હૈં.

તબ તક આત્માનુભૂતિ કૈસે હોવેં ?

૨૭–૮–૬૪ કો શ્રી ગુરુદેવ બાંસરા પધારેં. મૈં ધનબાદ પહુઁચી સુધાબહનકે ઘર. ૧–૯–૬૪ કો શ્રી ગુરુદેવ યહીં પર સુધાબહનકે ઘર પધારેં. દો દિન બિરાજે.

ધનબાદ, ૩–૯–૬૪. શ્રી ગુરુદેવ :– કૃપાપાત્ર બનનેકે લિયે શરણાગતિ– "આનુકુલસ્ય સંકલ્પ." જૈસે બાલકકો માતા દૂધ પિલાતી હૈ, ગાય અપને બછડેકો દૂધ પિલાતી હૈ, ઐસે હી શરણાગતિસે શરણદકે હૃદયમેં વાત્સલ્ય ભાવ ઉદય હોતા હૈ. ઈસકા– અનાયાસ હી અનુભવ હોતા હૈં.

અનાસક્તિ હોવે તબ રાગ–દ્વેષ–ઈર્ષા મિટતે હૈં, ઔર આત્મદર્શન હોતા હૈ. અનુભવ આપસે આપ હો જાતા હૈ. એકાગ્રતામેં હી પ્રથમ આનંદકી અનુભૂતિ હોતી હૈં. શરીરસે ઊઁચા ઉઠના ચાહિયે. તટસ્થ દ્રષ્ટા બનો. જાગ્રતમેં મનકા લય હોતા હૈ ઉસકા નામ સમાધિ. ચીંટીકી તરહ મુઁહમેં નમકકી કણ રખતે હો તબ તક આત્માનુભૂતિ કૈસે હોવેં ?

શુદ્ધ ઔર સ્પષ્ટ માર્ગ શ્રીભગવદ્નામ જાપ હી હૈં

બાંસરા, ૭–૯–૬૪ સે ૨૫–૯–૬૪. શ્રી ગુરુદેવ :– કુમુદ ! આજ ક્યોં ઈતની દેરી કી ? રાસ્તેમેં મોટરને પરેશાન કિયા થા ક્યા ?

મૈં :– રાનીગંજકે પહલેકે ગાઁવમેં બોર્ડ પર પઢા કિ "આજ સુબહ સાડા સાત બજે માઁઈ શ્રીભગવતી મહારાજ મહાકાલ તાંડવ આરતી કરેંગે, દર્શનકે લિયે આનેકો સબકો નિમંત્રણ હૈં."

શ્રી ગુરુદેવ :– અચ્છા ! તો તેરી કુતૂહલતા તુઝે લે ગઇ થી. ક્યા દેખા ?

મૈં :– જાતે હી મહારાજકો દેખકર આશ્ચર્ય હુઆ કિ યહ તો માઁઇ નહીં હૈં પરન્તુ ભાઇ હૈં. વે શ્રીદેવી ભાગવતકી કથા કર રહે થે. ૧૦–૧૨ મિનિટકે પશ્ચાત્ ઉન્હોંને નૃત્ય કરતે કરતે આરતી કરના પ્રારંભ કિયા. હમ થોડી દેર ખડે રહેં, ફિર વહાઁસે નિકલ ગયે, તબ તક આરતી નૃત્ય ચાલુ હી થા.

શ્રી ગુરુદેવ :– સુનો ! એક શ્રીમાઁઇધર્મ નામકા સંપ્રદાય ચલતા હૈં. ઈસ સંપ્રદાયમેં માતાજીકી ઉપાસના મુખ્ય માની ગઇ હૈં. ઈસકો માનનેવાલે સંતોકો ભગવતી કહે જાતે હૈં. શ્રીદેવી ભાગવત ઈનકે ઈષ્ટગ્રન્થ હૈં.

આરતીકે સાથ નૃત્યકા કરના યહ શૃંગારરસકી સૂચના હૈં. યે લોગ વિવિધ પ્રકારકી નૃત્ય—આરતી કરતે હૈં. શિવતાંડવ, નવદુર્ગા, ઈત્યાદિ નામકી આરતી નૃત્યોમેં કરતે હૈં.

તંત્રમેં વામમાર્ગકા નિરુપણ હુઆ. દેવદાસીકી પ્રથા ઈસકે પશ્ચાત્ જમ ગઈ. ઉસમેં નૃત્યકા વિશિષ્ટ સ્થાન રહા. ઈન્હીંકે વિકૃત સ્વરુપોંકો આજ ભી કોઇ કોઇ માનતે હૈં. જહાઁ શૃંગારકા પોષણ હૈં વહાઁ વિકૃતિ અવશ્ય હોતી હી હૈં. યહ પક્કા નિશ્ચય રખના.

ઐસે સબ માર્ગોંસે તો સબસે સરલ વ શુદ્ધ ઔર સ્પષ્ટ માર્ગ એક શ્રીભગવદ્નામ જાપકા હી હૈં. શ્રીભગવદ્ નામકા સંકીર્તન કરો ઔર માનવધર્મકે સમ્યક્ અંગોકો જીવનમેં ચરિતાર્થ કરો. બસ ! ઈસસે જ્યાદાહ ઔર કુછ ભી નહીં કરો. નામસ્મરણ કરકે ઉસકે બદલેમેં સંસારકે ભોગોંકી કામના નહીં કરના ચાહિયે. પરિણામમેં નિશ્ચિત્ શાંતિ પ્રાપ્ત હોતી હૈં.

પરંતુ લોગોમેં સ્વાર્થ જ્યાદહ હૈ, ઈસસે અંધેકે સમાન જહાઁ તહાઁ અપનેકો ફઁસાતે રહતે હૈં. સોચનેકે લિયે, સમઝનેકે લિયે લોગોંકો સમય નહીં હૈ ઔર વે ચાહતે હૈં કિ ઝટ હમારે સ્વાર્થકી પૂર્તિ હો જાયેં. સાધુવેશધારી ઈસીકા ફાયદા ઉઠા રહે હૈં. ઔર સાધુ સમાજકો કલંકિત કરતે હૈં.

વામનજયંતિ

બ્રહ્માંડકા સર્જન, પાલન ઔર વિસર્જનકા કાર્ય એક અગોચર અગમ્ય મહાશક્તિ કર રહી હૈં. ઈસ શક્તિકો હમ સર્વશક્તિમાન ઇશ્વર, પરબ્રહ્મ કહતે હૈં. ઇશ્વરકે સર્જન કાર્યકો સમ્હાલનેવાલેકો બ્રહ્મા, પાલન કાર્યકો સમ્હાલનેવાલેકો વિષ્ણુ ઔર વિસર્જનકાર્યકો સંમ્હાલનેવાલેકો રુદ્ર કહા ગયા હૈં.

બ્રહ્માકે પુત્ર દક્ષ પ્રજાપતિને અપની તેરહ પુત્રિયોંકે લગ્ન કશ્યપમુનિકે સાથ કર દિયા થા. ઈનમેં દિતિ ઔર અદિતિ મુખ્ય થી. દિતિમેં આસુરીવૃત્તિ પ્રધાન થી, ઈસલિયે ઉસકે પુત્રોં દાનવ—અસુર કહલાયે ઔર અદિતિમેં સાત્ત્વિકવૃત્તિ પ્રધાન થી,

ઈસલિયે ઉસકે પુત્રોં સુર– દેવ કહલાયેં.

ઈસ પ્રકાર, દૈવી ઔર આસુરીવૃત્તિકા અર્થાત્ દેવ–દાનવકા સંઘર્ષ સતત ચલતા રહતા હૈં. જગત્‌મેં ભી યહી દિખાઇ પડતા હૈં. આસુરીવૃત્તિ હૈં તો દૈવી સંપત્તિકી પહચાન ઔર કીમત હમારી સમઝમેં આતી હૈ. રાત્રિ હૈ તો દિનકે પ્રકાશકી મહત્તાકા હમ સ્વીકાર કરતે હૈં.

દેવ–દાનવોંકા સંઘર્ષ ચલતા થા. દાનવોંકા રાજા બલિરાજા વિષ્ણુભક્ત થા. બહુત શક્તિશાલી ઔર પ્રભાવી થા. દાનવકુલગુરુ શુક્રાચાર્યકી શુભાશિષ પ્રાપ્ત થી. શુક્રાચાર્યજીને સંજીવની વિદ્યા સિદ્ધ કી થી. ઈસ વિદ્યાકે પ્રભાવસે દાનવોંકી શક્તિ બહુત બઢ ગઈ થી ઔર ઉન્હોંને દેવોંકી અમરાપુરી જિત લી થી.

૧૦૦ (સૌ) અશ્વમેઘ યજ્ઞ કિયા જાવેં તબ ઈન્દ્રાસન પર આરુઢ હો સકતે હૈં. બલિરાજાને ભૃગુ કચ્છ (ભરુચ) મેં રેવા (નર્મદા) કિનારે પર સૌ યજ્ઞોંકા આરંભ કિયા થા. યદિ યજ્ઞ સાંગોપાંગ પૂર્ણ હો જાયે તો ઈન્દ્રાસન બલિરાજાકો પ્રાપ્ત હો જાયેં. બલિરાજાકી ધારણા થી. પરન્તુ ભગવાનકી ઈચ્છા હોતી હૈ વૈસા હી હોતા હૈં.

દેવી અદિતિને અપને પુત્રોં દેવોંકે કલ્યાણ નિમિત્ત પયોવ્રત આરંભ કિયા થા. ફાલ્ગુન શુક્લ પક્ષમેં ૧૨ દિન કેવલ દૂર પીકર ઉપવાસ કરતી થી. પાઁચો તત્ત્વોંક પૂજન કરતી થી. શેષશાયી વિષ્ણુ ભગવાનકા ધ્યાન ધરતી થી. વ્રતકે સમાપ્તિકે દિ· વિષ્ણુ ભગવાનને પ્રકટ હોકર દર્શન દિયા ઔર આર્શીવાદ દિયા કિ ભાદ્રપદ શુક્લ દ્વાદશીકે દિન સ્વયં અદિતિકે યહાઁ પુત્ર રુપમેં અવતાર ધારણ કરેંગે. ઔર દેવોંકા કષ્ટ દૂર કરેંગે.

ઈસ તરફ બલિરાજાકે યહાઁ યજ્ઞ હો રહે હૈં, ઉસમેં હજારોં બ્રાહ્મણ આતે થે ઔર બલિરાજા સભીકો યોગ્ય સ્વાગત કરકે દાન–દક્ષિણા ભેંટ પ્રદાન કરતે થે. વામનરુપધારી વિષ્ણુ ભગવાન ભી ઈન જાચકજૂથમેં મિલ ગયે. ઉનકે તેજસ્વી મુખકે દર્શન કરતે હી બ્રાહ્મણ ઔર અસુરવર્ગ ખડે હો ગયે. બલિરાજા ભી ખડે હો ગયે. ઔર વામન ભગવાનકા પૂજન વિધિવત્ કિયા. ફિર ઈચ્છા હો સો માઁગે ઐસી પ્રાર્થના કી. ભગવાનને કહા, મુઝે પૂર્ણ વિશ્વાસ હૈ કિ આપ મુઝે ઈચ્છિત ભેંટ–દક્ષિણા દેકર સંતુષ્ટ કરેંગે હી. મૈં જ્યાદા કુછ નહીં ચાહતા હૂઁ– સિર્ફ સાઢે તીન કદમ ધરતી ચાહતા હૂઁ !

બલિરાજા દાનકા સંકલ્પ કરનેકો પ્રવૃત્ત હુએ તબ ગુરુ શુક્રાચાર્યજીનેં ઉન્હેં રોકતે હુએ કહા કિ યે ભગવાન વિષ્ણુ હૈં. વામન વેષ ધારકે આયે હૈં. તુમ્હસે દાન માઁગનેમેં કોઇ ચાલ હૈં. ઈસલિયે દાન દેનેકા સંકલ્પ મત કરો.

બલિરાજાને કહા– મૈં વચનભંગ નહીં હોઉંગા. તબ શુક્રાચાર્યજી દાનકા સંકલ્પ કરનેકે લિયે રાજાને હાથમે ઉઠાઇ હુઇ ઝારી કી જાલમેં સૂક્ષ્મરુપસે બેઠ ગયે. તાકિ ઉસમેંસે જલપ્રવાહ નહીં હોવેં. ભગવાનસે યહ બાત છિપી નહીં રહી. ઉન્હોંને દર્ભ

ડાલકર જલપ્રવાહ અવરોધ કો દૂર કિયા. તબ શુકાર્યજીકે સૂક્ષ્મરુપકી એક આઁખ ફૂટ ગઇ ઔર શુક્રાચાર્યજી વહાઁસે હટ ગયે, જલ પ્રવાહ ઝારીમેંસે બાહર આયા, બલિને જલ લેકર સંકલ્પ કરકે સાઢે તીન કદમ પૃથ્વીદાન દેનેકા સંકલ્પ કિયા.

ઉસી વક્ત વામનજીને અપના વિરાટ સ્વરુપ પ્રકટ કરકે તીન કદમ નાપ શુરુ કિયા– એક કદમમેં પૃથ્વી, દૂસરે કદમમેં સ્વર્ગ ઔર તીસરે કદમસે સાતોં પાતાલ નાપ લિયા. ફિર આધે કદમકી માઁગ શેષ રહ ગઇ. બલિને વિનંતી કી કિ મેરા મસ્તક નાપ લો. સમર્પણ કિયા. ભગવાનને મસ્તક પર ચરણ રખકર બલિરાજાકો પાતાલમેં ભેજ દિયા.

બલિરાજાકા સમર્પણ, ભક્તિભાવ, ઉદારતા, વ દાનશીલતાસે પ્રસન્ન હોકર ભગવાનને સાક્ષાત્ દર્શન દેકર વરદાન માઁગનેકો કહા. બલિરાજાને ભગવાનકે નિત્યદર્શન માઁગે. ભગવાનને તથાસ્તુ કહ દિયા ઔર પાતાલમેં બલિરાજાકે યહાઁ સ્વયં દ્વારપાલ હોકર રહે.

મોટરમેં પ્રથમ મુસાફરી

શ્રી ગુરુદેવને શ્રીરામજીભાઇકી પુત્રી પ્રભાબહનકો કહા કિ તુમ્હારે પિતાને મુઝે આલૂ ખિલાયા હૈ, લેકિન મેરા માના નહીં. સન્ ૧૯૩૨– યા ૩૩ મેં રામજીભાઇકી મોટરમેં મૈંને પ્રથમ બાર મુસાફરી કી થી ઔર વઢવાણ પહુઁચે થે. રામજીભાઈ, જાદવજીભાઈ ઔર રામજીકા પુત્ર સાથમેં થે.

ઈશ્વર નિરાકાર હૈ યા સાકાર ?

એક પક્ષ કહતા હૈ કિ બ્રહ્મ નિરાકાર હૈ. વહ નિરાકારતા સાધારણ નહીં કિન્તુ સજાતિય, વિજાતિય ઔર સ્વગત ભેદ શૂન્ય નિર્વિશેષ અદ્વૈતરુપ હૈં.

દૂસરા પક્ષ કહતા હૈં કિ બ્રહ્મ સાકાર હૈ. અભિન્ન નિમિત્તોપાદાનરુપ કારણ તથા સર્વશક્તિમાન સર્વેશ્વર હૈ. માનસજી કહતી હૈં :–

નામ રુપ દોઉ ઈશ ઉપાધી । અકથ અનાદિ સુસામુઝિ સાધી ॥

ઉપાધિકા અર્થ કલ્પિત અવિદ્યા નહીં પરંતુ ઉપાધિકા અર્થ "પરિચાયક" હૈ. અર્થાત્ નામરુપ દોનોં હી બ્રહ્મકો બતલાનેવાલે હૈ. શ્રી ગીતાજીમેં કહા હૈં :–

ॐ તત્સદિતિ નિર્દેશો બ્રહ્મણસ્ત્રિવિધઃ સ્મૃતઃ । (૧૭–૨૩)

ઓં તત્ સત્ યે તીનોં બ્રહ્મકા નામ હૈં. અ, ઉ, મ્ ઈન તીનોં વર્ણોંકે મિલ જાનેસે "ઓમ" યહ પદ સિદ્ધ હોતા હૈ. તીનોં વર્ણોંકા અર્થ ઈસ પ્રકાર હૈં.:–

અકારાર્થો વિષ્ણુર્જગદુદય રક્ષા પ્રલય કૃત ।
મકારાર્થો જીવસ્તદુપકરણં વૈષ્ણવમિદમ્ ॥
ॐકારોઽનન્યાર્હમ્ નિયમયતિ સમ્બન્ધમનયો ।
સ્ત્રયીસારખ્યાત્મા પ્રણવમિવમર્થં સમદિસત્ ॥

ૐ (ઓમ) યહ બ્રહ્મકા નામ હૈ. નામકે હોને હી સે નામીકા પતા લગતા હૈં. બિના નામીકે નામ કૈસે ?

ઓમ કારકે અર્થસે હી સિદ્ધ હોતા હૈ કિ જગત્‌કા કારણ સર્વશક્તિમાન વિષ્ણુ સાકાર હૈં ઔર વહ રામરુપ હૈં. ક્યોંકિ સ્વરુપતઃ રામ ઔર ઓમ એક હી વસ્તુકા નિર્દેશ (કરતે) હૈં. ઈતના હી ક્યા, પ્રત્યુત વ્યાકરણકે અનુસાર રામ હી રુપાન્તરમેં ઓમ હોતા હૈં. લિખા ભી હૈં:–

વન્દૌ નામ રામ રઘુવરકો । હેતુ કૃશાનુ ભાનુ હિમકરકો ॥
વિધિહરિહરમય વેદ પ્રાણ સો । અગુણ અનૂપમ ગુણનિધાન સો ॥

"વેદપ્રાણ" ઈસલિયે કિ 'રામ' શબ્દકે વ્યત્યય કરને પર 'આ' કારકે આગે રેફ હો જાતા હૈ. તત્પશ્ચાત્ રેફકા ઉકાર બનાકર ગુણ કરને પર 'ઓમ'– યહ પદ સિદ્ધ હોતા હૈ. વહી વેદકા પ્રાણરુપ પ્રણવસે હી સંપૂર્ણ જગત ઉત્પન્ન હોતા હૈં.

ર અગ્નિકા બીજ હૈ, અ સૂર્યકા બીજ હૈ, મ– ચન્દ્રકા બીજ હૈં. ઈન્હીં તીનોંસે સંપૂર્ણ જગત્‌કી ઉત્પત્તિ, સ્થિતિ તથા પોષણ હોતા હૈ. સાયન્સ ભી કહતા હૈ કિ સંપૂર્ણ જગત્ વિદ્યુત શક્તિકે આધાર પર હી અધિષ્ઠિત હૈ, તથા સંપૂર્ણ જગત્‌કી શક્તિયાઁ સૂર્ય હી સે સમ્બન્ધિત હૈ, તથા ચન્દ્રમાકે દ્વારા હી અમૃતમય કિરણોંસે સંપૂર્ણ જગત્‌કા પોષણ હોતા હૈ.

'રામ' શબ્દકા અર્થ ઈસ પ્રકાર હૈ :–

'ર' કારાર્થો રામઃ સગુણ પરમૈશ્વર્ય જલધિઃ ।
'મ' કારાર્થો જીવઃ સકલ વિધિ કૈંકર્ય નિપુણઃ ॥
તયોર્મધ્યાકારઃ યુગલ મય સમ્બન્ધ મનયો ।
સ્ત્રયી સારખ્યાત્મા ત્રિનિગમસ્સુસારોપમતુલઃ ॥

'ર' કારકા અર્થ પરમ ઐશ્વર્યનિધિ રામ રુપ, ઔર 'મ' કાર કા અર્થ સર્વ પ્રકાર કૈંકર્યનિપુણ જીવ તત્ત્વ. ઈન દોનોંકા સમ્બન્ધ બતાનેવાલે મધ્યમેં 'આ' કાર હૈ. ઈસ મંત્રાર્થકો સ્પષ્ટ રુપસે બતાનેકે લિયે હી પરમાત્મા– રામ, લક્ષ્મણ, ઔર સીતારુપસે પ્રગટ હૈં.

આગે રામ લખન પુનિ પાછે । તાપસ બેષ બિરાજત કાછે ॥
ઉભય બીચ સિય સોહત કૈસી । બ્રહ્મ જીવ બિચ માયા જૈસી ॥

નિરાકાર ઔર સાકાર પર વિચાર કરનેસે સિદ્ધાંત પક્ષ સાકાર હી જાન પડતા હૈં. ક્યોંકિ જિસકી માયાવશવર્તી બ્રહ્માદિદેવ, અસુર...સમસ્ત વિશ્વકો બતાયા ગયા હૈં, વહ નિરાકાર કૈસા ? વહ તો જબ હોગા તબ કિસી નિજ આકારસે યુક્ત હી હોગા. યદિ નિજ આકારસે યુક્ત નહીં હો તો દૂસરે પદાર્થોસે વ્યાવૃત્તિ ઉસકે કૈસે હો સકતી હૈ ? તથા "સત્યં જ્ઞાનં અનન્તં બ્રહ્મ" મેં જો પઠિત હૈ સત્ય, જ્ઞાન, અનન્ત, યે ધર્મ ભી

ન ઘટેંગે.

અતઃ માયાપતિ ભગવાન શ્રીરામ શબ્દ વાચ્ય પરમકારણ સાકાર હૈં. સાકાર હી નહીં, સર્વશક્તિમાન હૈ. એકસે અનેક હોના યહ શક્તિ ઉસમેં હી પાઇ જાતી હૈ. એક હી પરબ્રહ્મ ભીતર–બાહર સર્વત્ર અનેક રુપસે દેખ પડતે હૈં.

ઉનકી ઉપાસના કરનેકે લિયે વેદ આદિ શાસ્ત્રોમેં વિધિ ભી પાઇ જાતી હૈ :– યથા–

(૧) આત્મેત્યેવોપાસીત. (બૃ.ઉ. ૧–૪–૭)– સર્વ વિશેષ્યરુપસે એક વહી આત્માકી ઉપાસના કરની ચાહિયે

(૨) આત્માનમેવ લોકમુપાસીત (બૃ.ઉ. ૧–૪–૧૫) આત્મરુપ લોકકા અનુસંધાન કરનેવાલેકા (ઉત્તરોત્તર લોકકી) કર્મ (સાધના–પુરુષાર્થ) ક્ષીણ નહીં હોતા હૈં)

(૩) આત્મા વા અરે દ્રષ્ટવ્યઃ શ્રોતવ્યો મન્તવ્યો નિદિધ્યાસિતવ્યો । મૈત્રેયયાત્મનો વા અરે દર્શનેન શ્રવણેન મત્યા વિજ્ઞાનેનેદગૂઁ સર્વં વિદિતમ્ ॥

(બૃ.ઉ. ૨–૪–૫).

(ઋષિ યાજ્ઞવલ્કય કહતે હૈં)– પરમપ્રેમકા સ્થાન આત્મા હી અનુભવ કરને યોગ્ય હૈં, (ગુરુદેવ ઔર શાસ્ત્રસે) શ્રવણ કરને યોગ્ય, યુક્તિયોં સે મનન કરને યોગ્ય ઔર નિશ્ચયપૂર્વક ધ્યાન કરને યોગ્ય હૈં. અરે મૈત્રેયિ ! આત્માકે હી અનુભવસે, શ્રણવસે, મનનસે ઔર નિદિધ્યાસન કે દ્વારા યે સર્વ (કલ્પિત) જગત્ કા જ્ઞાન હોતા હૈં– જગત્કી સર્વ કામનાએં જ્ઞાત હોતી હૈં, અર્થાત્ સત્ય સમઝમેં આ જાતા હૈ.

(૪) ૐમિત્યેવં દયાયર્થ આત્માનં (મું.ઉ.૨–૨–૬)– ઓમકાર કી સહાયતાસે ઈસ આત્માકા ચિંતન કરના ચાહિયે.

વહ બ્રહ્મ ઉપાસકોંકે ઉપાસનાકા વિષય ભી હોતા હૈ. માનસજીમેં મનુ–શતરુપાકા પ્રકરણ ઈસ બાતકો વ્યક્ત કરતા હૈં :–

ઉર અભિલાષ નિરન્તર હોઈ । દેખિય નયન પરમ પ્રભુ સોઈ ॥
અગુણ અખંડ અનંત અનાદી । જેહિ ચિંતહિ પરમારથ વાદી ॥

"યતઃ પ્રસૂતા જગતઃ પ્રસૂતિ"– જિસસે જગત્કો ઉત્પન્ન કરનેવાલી પ્રકૃતિ ઉત્પન્ન હોતી હૈ, વહ બ્રહ્મ આનન્દ સમુદ્ર હૈં. ઉસકે એક કણમાત્રસે બ્રહ્માદિ સ્થાવર જીવ સભી આનન્દિત હૈં.

દંપતિકે હ્રદયમેં પરસ્પર પ્રેમપ્રવાહકા આનંદ, મિત્રોંકે હ્રદયંગત એક પ્રાણતાકા આનંદ, માતાપિતાકે હ્રદયમેં સ્નેહરુપ વાત્સલ્યતાકા આનંદ, વિષયી જીવોંકે લિયે દુઃખપરિણામી વિષયાનંદ, આદિ સબ હી પ્રકારકા આનંદ ઉસ આનંદનિધિકે એક અંશ માત્ર હૈં. શ્રુતિ કહતી હૈં–

એષોઽસ્ય પરમાનન્દ એતસ્યૈવાનન્દસ્યાન્યાનિ ભૂતાનિ માત્રામુપજીવન્તિ ॥

આત્મા એક હી હૈં

યહ સંસારકી વિચિત્રતા સમઝોગે તો પરમ શાંત હો જાઓગે. અપને આપ સમ હો જાયેગા. ગાડરિયા (ભેડકા) પ્રવાહ દેખો ! યે લોગ સુખ, સુખ, સુખ કહતે કહતે સુખ પ્રાપ્તિકે સ્થાનોંકી કલ્પના કરતે રહતે હૈં. ઈન્દ્રિયોંકે સુખોંકો હી જીવન સમઝતે હૈં. અબ જીવનકા તો અંત આ જાતા હૈ, પરન્તુ ઉનકી વિષય વાસના તો અનંત બની રહતી હૈં. તો પ્રાધાન્ય ઈન્દ્રિયજન્ય ભોગોંકા રહના યહ કોઈ આશ્ચર્ય નહીં.

જીવાત્માકા (આત્માકા) મૂલ સ્વભાવ પવિત્ર, બંધનરહિત, અનંત ઔર સર્વવ્યાપ્ત હૈ ઔર ઈસલિયે જીવાત્મા એકસે દો નહીં હો સકતા. અનંત પદાર્થ અનેક અર્થાત્ બહુ નહીં હો સકતા ઔર દો ભી નહીં હો સકતા. ક્યોંકિ જો દૂસરા ભી અનંત પદાર્થ હોવે તો દોનોં પરસ્પરકો નિયંત્રિત કર સકેંગે ઔર તબ તો ફિર દોનોં નિયંત્રિત હો સકેંગે. પરન્તુ જો અનંત હૈ વહ તો કેવલ એક હી હોતા હૈ, ઈસીલિયે આત્મા એક હી હૈં.

સંસારમેં સબકુછ પંચભૂતાત્મક હૈ– પૃથ્વી, જલ, તેજ, વાયુ ઔર આકાશ. પંચભૂતસે ખાલી કોઈ પદાર્થ, પ્રાણી નહીં હૈ.

અબ પૃથ્વી તત્ત્વ હૈં– વહ જલ, તેજ, વાયુ ઔર આકાશકા સંયોજન હૈં. ઈન ચારસે અલગ સ્વતંત્ર પૃથ્વી તત્ત્વ નહીં હૈં.

તો રહે ચાર તત્ત્વ. ઈસમેં ભી જલ તત્ત્વ હૈ વહ તેજ, વાયુ, ઔર આકાશકા પરિણામ હૈ. ઈન તીનસે અલગ નહીં હૈ. અબ તો રસાયનશાસ્ત્ર સ્કૂલમેં પઢનેવાલા બાલક ભી જાનતા હૈ કિ હાયડ્રોજન ઔર ઓક્સિજનકા મિશ્રણ– વહ જલ હોતા હૈં.

તો અબ રહ ગયે તીન તત્ત્વ– તેજ, વાયુ ઔર આકાશ. ઈસમેંસે ભી તેજ તત્ત્વ હૈ વહ વાયુ વ આકાશકા પરિણામ માત્ર હૈં. અલગ તત્ત્વ નહીં હૈ. ગેસ ઘરમેં જલતા હૈં ન ? કેરોસીનગેસ લાલટેનમેં જલતા હૈ ન ? પ્રાયમસમેં ભી.

અબ તો રહ ગયે દો તત્ત્વ, વાયુ ઔર આકાશ. તો વાયુ ભી આકાશકા પરિણામ હૈ. તબ તો રહ ગયા સિર્ફ આકાશ.

આકાશ આત્માસે ઉત્પન્ન હોતા હૈ. અમૂર્ત હોતા હૈ. સર્વપ્રથમ આકાશ– ઉત્પન્ન હુઆ ઔર પશ્ચાત્ સૃષ્ટિ ઉત્પન્ન હુઈ.

તો ઈસ પ્રકાર, પંચ મહાભૂત મૂલ આત્માસે ઉત્પન્ન હુયે. ઉનકે ઉત્પન્નમેં આત્માકે અતિરિક્ત ઔર કોઈ કારણ નહીં હૈ. ઈસલિયે આત્મા હી પાઁચ તત્ત્વરૂપસે ઔર ઉન્હીંકે આધારસે જગતરુપસે અપની માયા શક્તિસે પ્રકટ હુઆ હૈ.

અવ્યક્ત નામકી પરમેશ્વરકી– આત્માકી શક્તિ હૈ. વહ અનાદિ અવિદ્યારુપ હૈ– વહ ત્રણ ગુણમયી ઔર મહાન હૈં. સૂક્ષ્મબુદ્ધિકે દ્વારા મનુષ્ય ઉસ શક્તિકે પ્રત્યક્ષ

કાર્ય પરસે ઉસકા અનુમાન કર સકતા હૈ કિ જિસકી માયાસે યહ સર્વ જગત્ પ્રકટ હુઆ હૈ, વહ માયા સત્ ભી નહીં, અસત્ ભી નહીં, સત્–અસત્ અભયરુપા ભી નહીં; સાવયવ, નિરવયવ, ઔર ઉભયરુપા ભી નહીં. વહ તો મહા અદ્‌ભુત ઔર અનિર્વચનીય હૈં.

સૃષ્ટિકે પહલે ભી વહી થા ઔર સૃષ્ટિમેં ભી વહી હૈ. અખંડ, અવિનાશી, અવિકારી, પ્રાણીમાત્રકે ભીતર ઔર બાહર વહી વ્યાપ્ત રહા હૈ. "વહી આત્મચૈતન્ય તત્ત્વ મૈં હૂઁ"– ઐસા ચિંતન કરના, સમઝના. "મૈં આત્મા હૂઁ", ઈસ બાતમેં યદિ શંકા હોતી હો તો યહ પ્રશ્નકા ઉત્તર ઢૂઁઢો કિ તબ તુમ કૌન હો? તુમ હો ઈસમેં તો તુમ્હે શંકા નહીં હૈ ન? યહ તો સબકા અનુભવ હી હૈ. મૈં નહીં હૂઁ ઐસા કોઇ કહતા નહીં હૈં.

સંસારમેં દો ચીજ હૈં– એક આત્મા– જો નિત્ય, અખંડ, અવિકારી, અવિનાશી હૈ, દૂસરા અનાત્મા– જો દ્રશ્ય, વિકારી ઔર વિનાશી હૈ. દ્રશ્ય જો વિકારી, વિનાશી હૈ, વહ તુમ નહીં હો; પરન્તુ દ્રષ્ટા જો હૈ વહ તુમ હો. આત્મા દ્રષ્ટા હૈ. દેહ, ઈન્દ્રિયાઁ, મન, બુદ્ધિ (આદિ) દ્રશ્ય હૈ. આત્મા ઉનકા અનુભવ કરતા હૈ, પરન્તુ આત્માકા અનુભવ વે લે નહીં સકતે.

યહ સ્થૂલ–સૂક્ષ્મકા વિવેક જાગ્રત ન હોવેં તબ તક ઉપાસના કરની ચાહિયે. નિષ્કામ ભક્તિસે ચિત્તશુદ્ધિ હોને પર હી યહ વિવેક જાગ્રત હોતા હૈ. વૈરાગ્ય ઔર જ્ઞાન નિષ્કામ ઉપાસનાકે ફલ હૈ. અપને આપ વૈરાગ્ય વ જ્ઞાન ઉદય હોંગે. તબ તક ઉપાસના નિયમપૂર્વક કરતે રહના ચાહિયે.

ઈસ સૃષ્ટિકે પહલે કેવલ પરમાત્મા થે ઔર કોઇ નહીં થા. પરમાત્મામેં સે હી, પરમાત્માકી અપની શક્તિસે હી ઔર પરમાત્માકે સંકલ્પ માત્રસે હી યહ દ્રશ્યમાન જગત્ ઉત્પન્ન હુઆ હૈ. ઔર કોઇ થા હી નહીં. ઈસલિયે યા તો પરમાત્મા સ્વયં જગત્‌રુપ હુએ હૈ, યા તો માયાવીકે ખેલ જૈસા યહ સારા જગત્ પ્રપંચ ખડા કર દિયા હૈ– જો મિથ્યા હૈ.

તાત્પર્ય કિ યા તો જગત્‌કો મિથ્યા સમઝકર આત્મસ્વરુપકા ચિંતન કરો, યા તો જગત્‌કો પરમાત્મ સ્વરુપ માનકર ઉપાસના કરો. ઈન દો કે અતિરિક્ત ઔર કોઇ તીસરા માર્ગ હી નહીં હૈ.

સત્ યાની જો હૈ. અસત્ યાની જો હૈં નહીં સો. સત્ કેવલ આત્મતત્ત્વ હી શાશ્વત, સનાતન હૈં. અસત્ યાની શરીર, સંપત્તિ, ઘર, જમીન ઈત્યાદિ જો સદૈવ પરિવર્તનશીલ, નાશવંત હૈં– વે અનાત્મ તત્ત્વ પ્રકૃતિ હૈં.

યહ કામ તુમ્હારા હૈ

ઠોસ જીવનપદ્ધતિ રખેં તો ક્યા હોગા? યહ નિશ્ચય કરો કિ સત્પુરુષોંકે બચનોંકો જીવનમેં ઉતારોગે તો તુમ્હારા કદાપિ અહિત નહીં હોગા. સત્સંગકે લિયે વિશ્વભરકે

જ્ઞાની–વિદ્વાનોંકા એક હી અભિપ્રાય સર્વકાલમેં રહા હૈ કિ સત્સંગ હી સે જીવકો સુખાનુભૂતિ પ્રાપ્ત હોતી હૈં.

સત્સંગ યાની સત્યકા સંગ. સત્ય તો એકમાત્ર વહી હોતા હૈ જો સદા સર્વદા એક હી ગુણ, સ્વભાવ, ઐશ્વર્ય આદિસે યુક્ત અજરામર હૈ. ઔર યહી તો ભગવદ્તત્ત્વ હૈ. જિનકો ઈસકી ઝલક અનુભવમેં આઇ હૈં, દેખનેમેં આઇ હૈ– ઉસીકા સંગ મિલે તબ સત્સંગ. અપને ઠોકર ખાતે રહેં ઔર વૃથા કાલ (સમય) ગઁવાતે રહે યહ અચ્છા હૈં ? યા અનુભવિયોંકે અનુભવજ્ઞાનકા લાભ હમ ઊઠા લે યહ અચ્છા હૈ ? સોચકર જીવનપદ્ધતિકા નિશ્ચય કરના ઔર ઉસી પદ્ધતિકે ઢાઁચેમેં જીવનકો ઢાલના યહ કામ તુમ્હારા હૈં.

જીવ સ્વતંત્ર હોતા હૈ. કર્મ સ્વાતંત્ર્ય હૈ. શુભ જીવન પદ્ધતિ અપનાઓ યા અશુભકા અવલંબન લો– શુભાશુભમેં ક્યા ગ્રહણ કરના ઈસકા નિશ્ચય તુમ્હેં કરનેકા હૈ. યહી તુમ્હારી સ્વતંત્રતા હૈં. ક્યા કરેં ! કરના હી પડા, ઈત્યાદિ કહતે હો યહ જંચતા નહીં હૈ. કર્મ વિધાનમેં ભી યહ ચલતા નહીં હૈં. ફલ મિલતા હી હૈં.

સાધુવેષ ઠગનેકી પ્રવૃત્તિમેં....(એક સત્ય ઘટના)

અનંતપુરકે પાસમેં બંદીપુર ગાઁવમેં ૧૦–૧૨ સાલ પહલે એક મહાત્મા પધારેં. રમેશ, હિંમતસિંહ, લક્ષ્મણસિંહ, આદિ બહુતોંને દેખી હુઇ ઘટના હૈ. દેહાતકી ભોલી પ્રજાકો કિસ પ્રકાર ફઁસાઇ જાતી હૈં ઔર સાધુકા વેષ આજકલ ફઁસાનેકો ઔર ઠગનેમેં કિસ પ્રકાર કામમેં લિયા જાતા હૈ, યહ દેખો. સાધુવેષકો યહ અભિશાપ જૈસા હી હૈં. ઠગનેકી પ્રવૃત્તિમેં સાધુવેષ બહુત કામમેં લિયા જાતા હૈં. દેખો ન, રાવણને ભી સાધુવેષમેં હી શ્રી જાનકીજીકા હરણ કિયા હૈ ન ?

બંદીપુરમેં મહાત્માજી બિરાજેં. થોડે દિનકે પશ્ચાત્ ૧ાા મણ ચના જમીનમેં ગાઢકર ઉસકે ઉપર એક શિવલિંગ રખા ઔર ગાઁવમેં, આસપાસમેં, વ લોગોમેં બહુત પ્રચાર કિયા કિ ભગવાન શિવજીને સ્વપ્નમેં કહા હૈં કિ અમુક જગહ પર મૈં પ્રકટ હોના ચાહતા હૂઁ. જગહ બતાઇ તાલાબકે કિનારે. દિન ભી બતાયા કિ અમુક દિનકો બાહર પ્રકટ હોના પ્રારંભ હોગા.

અબ ચને ફૂલેં તબ શિવજી પ્રકટ હુએ. લોગોંકી ભીડ લગી. રાત દિન લોગોંકા તાંતા બના રહતા. રુપયે–પૈસે, શ્રીફલ, અનાજ, આદિકી તો ભારી બરસાદ હી હુઈ! આસપાસસે ચારોં ઔરસે બસેં, ખટારેં, બૈલગાડીયાઁ ભર ભરકે આને લગે. ઈતની મેદની– બડા ભારી મેલા સા હી લગ ગયા.

ઉન દિનોમેં હી મેરા અનંતપુર જાનેકા હુઆ. રમેશને ઔર સતપારાકે લક્ષ્મણસિંહજી– જો રમેશકા મિત્ર હૈં– દોનોંને શિવજી પ્રકટ હોનેકી બાત બતાઇ. ઐસે પ્રાકટય મૈંને બહુત દેખે હૈં. તત્કાલ રમેશકો ઔર લક્ષ્મણસિંહકો સારી પોલ

સમઝાકર બંદીપુર ભેજે. સબ રુપયે આદિકા કબ્જા કરવા લિયા. ઉનકા ટ્રસ્ટ બનવા ડાલા.

તબ મૈં ભી મહાત્માકે પાસ ગયા થા. ઉન્હોંને મુઝે પૂછા કિ કહાઁ રહતે હો બચ્ચા ? મૈંને હાથ જોડકર કહા કિ મહારાજજી ! અભી તક તો મૈં ઘૂમતા ફિરતા હી હૂઁ. ન આશ્રમ બના પાયા હૂઁ ન મંદિર બના પાયા હૂઁ. ન સીમમેં ખેત બના પાયા હૂઁ. અબ આપકી કૃપાસે કુછ સંયોગ બન જાય ભગવન્ !

ઐસે હી માનબડાઈ દેતે રહેં ઔર ટ્રસ્ટ બનવા ડાલા. સમઝદાર લોગોંકો પોલ સમઝા દી ગઈ થી. જબ સચમેં હી ચનેકે અંકુર બાહર નિકલ આયેં તબ સબ લોગોંને પ્રત્યક્ષ દેખા, મહાત્માજીકો પીટનેકો તૈયાર હો ગયે. ઉસી રાત્રિકો હી અંધેરેમેં મહાત્મ:જી પલાયન હો ગયે. ઈસ પ્રકાર ઠગાઈ કરના મહા નાટકીય કૃત્ય હૈં.

પ્રકાશકિરણ ઔર રંગ

વિદ્યુતરશ્મિમેં ચુંબકત્ત્વ હૈં. ઈન રશ્મિયોંકા બહુત હી કમ અંશ હમારી આઁખ સહન કર સકતી હૈં. જિતની હમારી આઁખકી ક્ષમતા હૈ– ઈન રશ્મિયોંકો દેખનેકી, વહી હમારે લિયે પ્રકાશ હૈં– ઉતના હી પ્રકાશ હોતા હૈ હમારે લિયે. પ્રકાશ યાની રશ્મિયોંકે તરંગોકા સમુદ્ર.

સમુદ્રમેં જલકી લહર, પ્રકાશમેં રશ્મિયોંકી તરંગ. એકકે ઉપર દૂસરી– લંબી યા છોટી અવિરત ઊઠતી હૈં. તરંગકી લંબાઈકે અનુસાર વિભિન્ન રંગમે હમ તરંગોકો દેખતે હૈં. સફેદ તરંગ સબ રંગકે તરંગોકા મિશ્રણ હૈં. જબ કોઈ તરંગ ન હો તબ કાલા રંગ– અંધકારકા અનુભવ હોતા હૈં. સૂર્યરશ્મિયોંકે અભાવમેં રાત્રિ હૈં.

પદાર્થ માત્ર પરમાણુઓંકા બના હુઆ હૈ. પરમાણુકે ભીતરકે સૂક્ષ્મ પરિવર્તન હોતા રહતા હૈં. ઈસીલિયે પદાર્થ માત્રસે વિદ્યુતરશ્મિયાઁ ફૈલતી રહતી હૈં. યે રશ્મિયાઁ કમ–જ્યાદહ લંબાઈકી હોતી હૈ, અર્થાત્ કમ યા જ્યાદહ ગતિકી હોતી હૈં. કમ ગતિ હોતી હૈ તબ જાંબૂકે રંગકી તરંગ હોતી હૈં.

પરમાણુકે ઉપર રશ્મિયાઁ પડતી હૈ, તબ કુછ રશ્મિયાઁ પરમાણુ ગ્રહણ કરતા હૈ ઔર કુછ તો પુનઃ બાહર ફૈંક દેતા હૈં. જો બાહર હુઈ રશ્મિયાઁ હૈં વે હમારી આઁખે પકડ લેતી હૈં, ઔર તબ હમ ઉસ પદાર્થકા રંગ દેખતે હૈં.

જૈસે કિ ગુલાબકા યહ પુષ્પ હૈં, લાલ રંગકા હૈં. કારણ કિ ઉસને પ્રકાશકિરણોંકે ઔર રંગ તો ગ્રહણ કર લિયા હૈ, પરંતુ લાલ રંગકો પુનઃ ફેંક દિયા હૈં. ઈસલિયે યહ લાલ રંગકી રશ્મિયાઁ હમારી આઁખોમેં આતી હૈં ઔર પુષ્પ લાલ રંગકા દિખતા હૈં.

ઈસી પ્રકાર વિવિધ રંગકા હોના હમારી આઁખકી વ જ્ઞાનતંતુઓકી અદ્‌ભુત બનાવટકે ઉપર હી આશ્રિત હૈં. ઔર પ્રાણીઓમેં સે બહુત કમ ઐસે હૈ જિનકી આઁખ રંગ પકડ સકતી હૈં. ઈતર પ્રાણી કેવલ અંધકાર પ્રકાશકા અનુભવ કરતે હૈં. પ્રાણીઓમેં

પ્રકૃતિને ઘ્રાણેન્દ્રિયકી પ્રબલતા દી હૈં. કોઇ પ્રાણીઓંકો શ્રવણેન્દ્રિયકી પ્રબલતા હૈં.

બાઁસરા, ૧૦–૯–૬૪. શ્રી ગુરુદેવને આનન્દ બહન (મેરે માતાજી) કો લિખા :– મૈં સ્વસ્થ હૂઁ ઔર પૂરા આરામ મિલતા હૈં. તા. ૨૫ યા ૨૬ તક યહાઁ હૂઁ. ફિર ભી પુષ્પાકી જૈસી ઈચ્છા હોગી વૈસા સોચૂઁગા. ઉનકા મન જબ તક યહાઁ પ્રસન્ન રહેગા તબ તક યહાઁ હી રહેંગે. કુમુદ પ્રસન્ન હૈં. કુમુદ–પુષ્પાકો મેરે પાસ ભેજી હૈં, યહ તુમને બહુત અચ્છા કિયા હૈં. દોનો પ્રસન્ન હૈં, ઔર ઉનકી ચિન્તા ન કરના. સબકો આશીષ.

કનકભવન (અયોધ્યાજી) જબ જાના તો વહીં સરકારકી મૂર્તિમત સમઝના. વે સાક્ષાત્ પ્રભુ પ્રકટ હુએ હૈં. જો લોગ ઉનકો મૂર્તિ સમઝતે હૈં– વે અપરાધી હૈં.

સ્વરોદય

શરીરમેં ૭૨૦૦૦ નાડિયાઁ હૈ. જિસ પ્રકાર બિજલીકે તારકે દ્વારા પ્રકાશ, આવાજ, દર્શનકે વિભિન્ન તરંગ પ્રસારિત કી જાતી હૈં, ઉસી પ્રકાર શરીસ્થ ઈન નાડિયોંકે દ્વારા હી સબ પ્રકારકે તરંગોકા સંદેશ વ્યવહાર નિયમપૂર્વક ઔર સૂક્ષ્માતિસૂક્ષ્મરુપમેં અત્યન્ત તેજ ગતિસે અવિરત ચલતા હી રહતા હૈ. કપાલ પર મખી બૈઠી ઔર ઉસી ક્ષણ હાથ ઉઠા ઔર મખીકો ઉડા દી. ઈસ પ્રકારકા સબ વ્યવહાર નાડિયોંકે અન્તર્ગત અવિરત ચલતા સંદેશવ્યવહારસે હી ઠીકસે હોતા હૈ. ઈસીલિયે સાધનામેં નાડિશુદ્ધિકા અત્યન્ત મહત્ત્વ હૈં.

નાડિશુદ્ધિસે હી અતિન્દ્રિય શક્તિઓંકા જાગ્રત હોના સમ્ભવિત હોતા હૈ. ૧૧ નાડિયોંકો મુખ્ય માની હૈં, પરન્તુ સબસે વિશેષ મહત્ત્વ ઇડા, પિંગલા ઔર સુષુમ્ણા– ઈન તીન નાડિયોંકા હૈ. કારણ કિ યે નાડિયાઁ મસ્તકકે શિરોભાગકે (જહાઁસે ચોટી નિકલતી હૈં) ઔર કમ્મરકે નીચેકે ભાગકો– પીઠકે અંતિમ છોરકો જો કિ મેરુદંડકા છોર હૈં– ઉસકો જોડતી હૈં.

ઇડા બાયેમેં હૈં ઔર વહ ચન્દ્રનાડિ હૈં. દાહિની પિંગલા સૂર્યનાડિ હૈં. ડાબી (બાયે) બાજૂકે નાકમેંસે જોરપૂર્વકકા શ્વાસ બહતા હોવે તો સમઝના કિ ચંદ્રસ્વર ચલ રહા હૈ. દાહિના ચલતા હોવે તો સૂર્યસ્વર. દોનો સમ ચલેં તો સુષુમ્ણા.

રાત્રિકો સૂર્ય ઔર દિનમેં ચંદ્ર સ્વર ચલાનેસે આયુષ્યવૃદ્ધિ, બાલ નહીં પકતે, દાંત નહીં ગિરતે.

સ્વરકા ઐસા નિયમ હૈ કિ શુક્લ પક્ષકે આદિમેં ચલે તીન દિન ચંદ્ર, ફિર સુરજ, ફિર ચંદ્ર હૈ. ફિર સુરજ, ફિર ચંદ્ર. કૃષ્ણપક્ષમેં ઈસકે વિપરીત ચલતા હૈ.

સૂર્યોદય સમય જો સ્વર ચલતા હો ઉસ તરફકા હાથ મુઁહ પર ફેરકર બિસ્તરમેંસે ઉઠતે સમય ઉસી તરફકા પૈર હી સર્વપ્રથમ પૃથ્વી ઉપર રખનેસે બૂરે દિન સમાપ્ત હોતે હૈં– અર્થાત્ ભાગ્યોદય હોતા હૈ. કઇ બીમારિયાઁ કેવલ સ્વરભેદસે મિટાઈ જાતી હૈં.

કાક આસનસે બૈઠકર ઘટિલા લીજૈ સાસ ।

સ્વરસાધનાસે તત્ત્વભેદન સુગમતાસે હો જાતા હૈં. ૧। (સવા) ઘંટેકે અંદરમેં નિયમપૂર્વક સ્વર બદલતા હૈં. ઋગ્ણાવસ્થામેં અસ્તવ્યસ્ત હો સકતા હૈ. ઢાઈ–ઢાઈ ઘડીકા એક સ્વરકાલ, ઈસ હિસાબસે રાત દિનમેં બાહર બાર ચંદ્રસ્વર ઔર બારહ બાર સૂર્યસ્વર ચલતા હૈ. એક એક સ્વરકાલમેં ક્રમસે પંચતત્ત્વોંકા ભી આના–જાના હોતા હૈ. આકાશ, વાયુ, તેજ, જલ ઔર પૃથિવી તત્ત્વ, ઈસ ક્રમસે લગભગ ૧૫–૧૫ મિનિટ તક ચલતે હૈં.

ચૈત્ર શુક્લ પ્રતિપદાકો સ્વર અભ્યાસી નિરીક્ષણ કરકે સાલભરકા ભવિષ્ય કેવલ સ્વરજ્ઞાનસે જાનનેમેં સમર્થ હોતા હૈં.

એક સ્વર એક ઘંટા ચલે. ઉસમેં ૨૦ મિનિટ પૃથ્વીતત્ત્વ; ઉસકા રંગ પીત, સ્વર ૧૨ અંગુલ, નથુનોંકે મધ્યમેંસે શ્વાસ ચલેં, મુઁહકા સ્વાદ મીઠા હોવેં ઔર આકાર ચતુષ્કોણ. ૧૬ મિનિટ જલતત્ત્વ; ઉસકા રંગ સફેદ, સ્વર ૧૬ અંગુલ, નથુનોંકી તરફ શ્વાસ ચલેં, તૂરા–કટૂ–કસીલા સ્વાદ હોવેં, ઔર અર્ધચંદ્રાકાર. ૧૨ મિનિટ અગ્નિતત્વ, ઉસકા રંગ લાલ, સ્વર ૪ અંગુલ, નથુનોંકી ઉપરકી તરફ શ્વાસ ચલેં, મુઁહકા સ્વાદ તીખા–કટૂ તેજ હોવેં, ઔર ત્રિકોણાકાર. ૮ મિનિટ વાયુતત્ત્વ; ઉસકા રંગ હરા, સ્વર ૮ અંગુલ, શ્વાસ તીરછા ચલે, મુઁહકા સ્વાદ ખટ્ટા હોવેં; ગોલ, લંબગોલ આકાર. ૪ મિનિટ આકાશતત્ત્વ; ઉસકા રંગ શ્યામ, સ્વર ૪ અંગુલ, ઘૂમતા હૂઆ શ્વાસ, મુઁહકા સ્વાદ કડુઆ, બિંદુ આકાર.

વૃષભ, કર્ક, કન્યા, વૃશ્ચિક, મકર, મીન ઈન છ મેં ચન્દ્ર સ્વરકે સાથ કાર્યકી સફલતા. મેષ, સિંહ, તુલા, મિથુન, કુંભ, ધન ઈનમેં સૂર્ય સ્વરકે સાથ સફલતા.

સ્વરસાધનાસે તત્ત્વભેદન હોકર ચક્રભેદનમેં ખૂબ સહાયતા મિલતી હૈ. જો મૂલાધાર ચક્ર હૈ વહ પૃથ્વીલોક હૈ, ચતુર્દલ હૈ, ઉનકે અધિષ્ઠાતા પૃથ્વી હૈ. વહ સ્થાન ગુદા સીવનીકે જોડકા હૈ. (મલદ્વારકે ઊપર) સ્વાધિષ્ઠાન ચક્ર ભૂવર્લોક હૈ, નાભિકે નીચેકે ભાગમેં હૈ, ષટ્દલ હૈં. વહાઁ સંવર્ત અગ્નિતત્ત્વ હૈ– અધિષ્ઠાતા જલ હૈ. મણિપૂર ચક્ર નાભિ પ્રદેશમેં હૈ, સ્વઃ લોક હૈ– અર્થાત્ સૂર્યલોક, અગ્નિતત્ત્વ અધિષ્ઠાતા હૈ, દસદલ હૈ. અનાહત ચક્ર હૃદયસ્થાનમેં, મહઃ લોક હૈ. ઔર વહાઁ વાયુતત્ત્વ હૈ, દ્વાદશ દલ હૈ. વિશુદ્ધ ચક્ર કંઠ પ્રદેશમેં, જનઃ લોક હૈ ઔર વહાઁ આકાશ તત્ત્વ મુખ્ય હૈ. ષોડ્શદલ હૈં. આજ્ઞાચક્ર તપઃ લોક હૈં ઔર વહાઁ મહત્તત્ત્વ (મહાકાશ) મુખ્ય હૈં. ઔર નાસિકાકે મૂલ ઔર દોનોં ભ્રમરોંકે બીચમેં હૈં, દ્વિદલ હૈં. સહસ્ત્રાર ચક્ર = બ્રહ્મરન્ધ્ર મસ્તિષ્કમેં (શિખાભાગ)મેં હૈ. વહ સત્યલોક (બ્રહ્મલોક) હૈં. સર્વ પ્રકારકી ઈચ્છાઓંકા લય હો કર યહાઁસે હી સર્વ સામર્થ્યવાલી બ્રહ્મચેતના ઝગમગાતી હૈં.

રંગ રહસ્ય

૧૧–૯–૬૪. શ્રી ગુરુદેવ :– સૂર્ય પ્રકાશ– સૂર્યકા તેજ સફેદ દિખનેમેં આતા

હૈ, પરંતુ સાત રંગોકા પ્રકાશ બના હુઆ હૈ– તાત્પર્ય કિ સૂર્ય સાત રંગકા હૈં. સાત રંગ મુખ્ય હૈં– લાલ, કેસરી, પીલા, હરા, આસમાની (ભૂરા, મેઘશ્યામ), જ્યાદહ નીલા બ્લ્યુ, ઔર જાંબલી (જાંબુકા રંગ).

લાલ, કેસરી, પીલા– ગરમ પ્રકૃતિકે રંગ હૈં. હરા રંગ સમશીતોષ્ણ હૈ. હરા ઔર ભૂરા રંગ આધ્યાત્મિક ભાવનાકો ઉદિત કરનેવાલે હૈં. શાંતચિત્ત કરનેવાલે, વાસનાકો શાંત કરનેવાલે (હૈં). જાંબલી રંગ ભી શીત પ્રકૃતિકે હૈં. હરા રંગ ખૂબ શાંતિદાયક પ્રવાહ ફેંકતા હૈં.

સર્વશ્રેષ્ઠ રંગ આસમાની હૈં– યહ રંગ શાંત, ગંભીર, સ્વચ્છ, નિર્લેપ, નિષ્ક્રિય હૈં. શુભ– મંગલ સૂચક હૈં. જંતુનાશક, ઔર પ્રાણવાયુ વ રક્તવર્ધક હૈં. સ્વરતંત્ર પર અસર કરતા હૈં.

લાલ રંગ પ્રાણશક્તિ પર નિયંત્રણ રખતા હૈ– રખ પાતા હૈ. પીત રંગ જ્ઞાનતંતુઓંકો પોષણ કરતા હૈ ઔર રક્ષણ કરતા હૈ. મગજ પર કાબૂ પાતા હૈં. કાલા રંગ એકાગ્રતા પાતા હૈ; નિષેધાત્મક, નકારાત્મક વૃત્તિઓંકો દૂર કરતા હૈં.

મંત્ર–બીજકી આકૃતિ હોતી હૈં. ચક્રોકે દલોમેં ભી અક્ષર ઔર રંગકા નિર્ણય હુઆ હૈ– ઐસા શાસ્ત્રોમેં કહા હૈ. ઈસલિયે જાપ–ધ્યાનકે સમય ઉસ પર એકાગ્રતા કરની હોતી હૈ. "વહી વર્ણમાલાકે અક્ષરકી આકૃતિ ઔર ઉસકા રંગ– જો કહા હૈ, વહી રંગ–આકૃતિ અપને અંતઃકરણ પર આતે હૈં. પ્રકાશપૂર્ણ હૈ, ઔર અંતઃકરણકો પ્લાવિત કર રહે હૈં." ઐસી કલ્પનાસે ઉસ પ્રકારકા ચિત્ર–આકૃતિ ઔર ઉસકે રંગ એકાગ્રતાસે સ્થિત હોતા હૈ. તબ ઉસમેંસે ઉનકે વહી રંગકે કિરણ અપને પર પડતા હૈં, અપની અંતઃકરણકો પ્લાવિત કરતે હૈં. તબ ધ્યાતા લૌકિક વૃત્તિઓંસે ઊપર–હી–ઊપર ઉઠતા જાતા હૈ.

રંગકે યોગ્ય ઉપયોગ દ્વારા બીમારી પર કાબૂ પાયા જાતા હૈ. જામનગરમેં ઐસા અસ્પતાલ હૈં. જો રંગ જરુરી હો ઉસી રંગકી શીશી (બોટલ) મેં પાની ભરકર– પૂરા નહીં ભરનેકી, કુછ ખાલી હિસ્સા રખના– સૂર્ય પ્રકાશમેં સુબહસે રખ દેના. ઔર પાઁચ–છ ઘંટે તક સૂર્યકિરણેં ઉસ પર રહેં ઈસ તરહ રખના. તબ ઉસ પાનીમેં ઉસ રંગકે તરંગ મિલેંગે, ઔર વહ પાની પીનેસે ઉસ રંગકા રોગનાશક તત્ત્વ મિલને પર બીમારી પર કાબૂ પાયા જાતા હૈ. શીશીકે અંદર પાનીકા રંગ યા સ્વાદ બદલતા નહીં હૈ, પરંતુ રંગકા ગુણ મિલા રહતા હૈ.

ઈસી પ્રકાર કપડે, સબ્જીયાઁ, અનાજ, કાચ (કાઁચ), ભીંત, ફર્નિચર, લાઈટ, પડદેં ઈત્યાદિકે રંગોકા ભી ઐસા પ્રભાવ પડતા રહતા હૈં.

ભગવાન મેઘશ્યામ ક્યોં ?

ભગવાન મેઘશ્યામ દેહધારી હોતે હૈં. શ્યામ મેઘકો દેખકર પૃથ્વી, પ્રાણી,

પશુ, ઔર મનુષ્યકો ભી કિતના હર્ષોલ્લાસ હો જાતા હૈ– કિ હાઁ, અબ બરસેંગે, પ્યાસ, તપન બુજાવેંગે !

પૃથ્વી પરસે મેઘ શ્યામ ક્યોં દિખાઈ દેતે હૈં ? ખારા, મલિન, સભી પ્રકારકે જલકો મેઘ સ્થિતપ્રજ્ઞતાસે ગ્રહણ કરતા હૈ. ઈસ પ્રક્રિયામેં ઉસે બાફ બનના પડતા હૈ. બાફ હમકો દિખતી ભી નહીં હૈ– ઈતના સૂક્ષ્મ, ઈતના છોટા, નમ્ર, દીન બનતા હૈ– ફિર ઉસકો શ્યામ રંગ પ્રાપ્ત હોતા હૈ. તો વહ ભી સહ લેતા હૈ. ફિર પૃથ્વીકી તપન, પ્યાસ, બુઝાતે સમય વહ ખુશી–ખુશીસે બરસતા હૈ– સાધૂતા હૈ !!

તરુવર સરોવર સંતજન ચૌથા બરસે નેહ હૈં ન !

ભગવાન મેઘકા આત્મબલિદાન– સર્વ સમર્પણકો ખૂબ જાનતે હૈ. ઉસસે પ્રસન્નચિત્ત રહતે હૈં. ઈસલિયે ભગવાન સ્વયમ્ મેઘશ્યામ રંગ ધારણ કરકે મેઘોંકો પુરસ્કૃત કરતે હૈં.

ગ્રહોંકો ભી અપના રંગ હૈં :–

(૧) સોમકા રંગ સફેદ હૈ. (૨) મંગલકા રંગ લાલ હૈ. (૩) બુધકા રંગ હરા હૈ. (૪) ગુરુકા રંગ પીલા હૈ. (૫) શુક્રકા રંગ કેસરી હૈં. (૬) શનિકા રંગ બ્લ્યૂ હૈં. (૭) રવિકા રંગ..?

પૂજનમેં

(૧) પાદ–પ્રક્ષાલન :– પાદપ્રક્ષાલન વ પ્રણામ સદ્ભાવ વ અનુરાગકે પ્રતીક હૈ. જિન્હોંને જ્ઞાન, ભક્તિ, વ માનવીય સંસ્કૃતિકા સમ્માન વ પ્રચાર–પ્રસાર કરનેકે લિયે સબ પ્રકારકે કષ્ટ સહન કિએ હોં, ત્યાગ કિયે હો, ઉનકે પ્રતિ સમ્માન, સદ્ભાવ વ અનુરાગ રખના સર્વોત્કૃષ્ટ માનવધર્મ હૈં. અનુરાગ ઔર સેવાકે પ્રતિ કૃતજ્ઞતા પ્રકટ કરનેકે ઉદેશ્ય સે પૂજન, પ્રણામ, પાદપ્રક્ષાલન, આરતિ ઈત્યાદિ પ્રતિક હૈ. કષ્ટ સહન કરના, ત્યાગ ઔર સેવા કરના અસાધારણ બાત હૈં. સ્વાર્થસે ઊંચા ઉઠના હી પડતા હૈં. તબ ત્યાગ ઔર સેવા હોતે હૈં.

(૨) અક્ષત :– પૂજનકી સામગ્રીમેં ચાવલકા ખૂબ મહત્ત્વ હૈ. ઉસકા નામ હૈ અક્ષત. ઉસકા અર્થ હૈ અખંડ, ખંડિત–ટૂકડે નહીં. ગેહૂઁકે ઉપર પાસા હોતે હૈં. વહાઁસે ગેહૂઁમેં ફૂટ હોતી હૈ. મૂઁગ, ચના ઈત્યાદિ દ્વિદલ હૈ– દો ભાગમેં હોતે હૈં. ચાવલ અખંડ હૈ, શુભ્ર હૈ, ગુણમેં–પુષ્ટિમેં ઉત્તમ હૈં. ભગવાનકો ઉત્તમ પદાર્થકા નિવેદન કરના ચાહિયે. સ્થૂલ શરીરમેં ચૈતન્યકા સ્ફૂરણરુપ અહમ્ શ્રેષ્ઠ હૈં. ઉસીંકા નૈવેદ્ય ભગવાનકો ધરના હૈ.

(૩) સ્વસ્તિક :– સ્વસ્તિક હિંદુ માત્રકા સૌર (સૂર્ય સંબધી) ચિહ્ન હૈ. ઈસ શબ્દકા અર્થ હૈ– "ભલી ભાઁતિ રહના". યહ તેજ ઔર મહિમા કા દ્યોતક હૈ, તથા ઈસ બાતકા સંકેત કરતા હૈ કિ જીવનકા માર્ગ કુટિલ હૈ તથા વહ મનુષ્યકો વ્યાકુલ કર

સકતા હૈ. પરંતુ પ્રકાશકા માર્ગ ઉસકે સાથ હી સાથ ચલતા હૈ.

(૪) સિંદૂર :– સિંદૂર પારેસે બનતા હૈ, ઔર શ્રીહનુમંતલાલજીને જબ લંકા જલાઇ તબ દાહાગ્નિસે બચને સિંદૂરકા અપને અંગ પર લેપ કિયા થા. તબસે યહ પ્રથા ચલી હૈં ઐસી ભી એક કથા હૈં.

૧૫–૯–૬૪

બાનીમેં અદ્વૈત હૈ, સાધનમેં હૈ દ્વૈત ।
'બના' લખે વેદાંતમેં, દ્વૈતાદ્વૈત અદ્વૈત ॥
મનકે હારે હાર હૈ ઔર મનકે જીતે જીત ।
પરિબ્રહ્મ જો પામીયે, મન હૃદય પ્રતીત ॥
સાધ મિલે સાહબ મિલે, અંતર રહી ન રેખ ।
મનસા વાચા કર્મણા, સાધુ સાહેબ એક ॥
રામ નામ સબ કોઇ કહે, ઠગ ઠાકુર અરુ ચોર ।
ધ્રુવ–પ્રહ્લાદ જો તર ગયે, વો હી નામ ન કછુ ઔર ॥

ચાઁપાકે એક હનુમાનભક્ત

૧૬–૯–૬૪. શ્રી ગુરુદેવ :– ચાઁપામેં રાજાકા રાજ્ય થા. એક તપસ્વી બડે પહુઁચે હુયે થે. શ્રીહનુમાનજીકે પરમભક્ત થે. ઔર શ્રીહનુમાનજીકી ઉન પર મહાન કૃપા થી. તપસ્વીજીને બગીચા લગાયા. કઇ તરહકે ફલ–ફૂલ હોને લગે. લોગ પરેશાન કરને લગે. સમઝાને બુઝાને પર ભી નહીં માને. ભગવાનકો ભોગ લગાનેમેં મન નહીં માને, તબ આખિરમેં તંગ આકર તપસ્વીજીને કહ દિયા કિ અબ જો કોઇ ફલ ખાયેગા ઉસકો પેટમેં દર્દ હોગા.

ફિર ભી લોગ માને નહીં ઔર ચોરી કરકે ફલ ખાતેં. તત્કાલ પેટદર્દસે પરેશાન હુયેં. તબ તપસ્વીજીકે પાસ આયેં, ક્ષમા યાચના કી. તપસ્વીજીને તબ ચાર સાલકી આમદનીકે બરાબરકા દંડ લેકર પેટ દર્દસે મુક્ત કિયે. ફિર પૂરી ધાક બૈઠ ગઇ તો કોઈ ફલ નહીં તોડતે.

તપસ્વીજી ખૂબ ભાવસે પ્રેમમગ્નતાસે ઋતુકાલાનુસાર પેડકે પક્કે ફલ સર્વપ્રથમ શ્રીહનુમાનજીકો ભોગમેં ચઢાતે, ફિર લોગોંકો, બચ્ચોંકો પ્રેમસે બાંટ દેતે. કભી ભી ફલ બેચતે નહીં. અભી ઉસ સ્થાન પર બાલમુકુંદદાસજી હૈં. ઉનકે પહિલેકે તપસ્વીજીકી યહ બાત હૈં.

પાલી બુંદેલખંડમેં નારણદાસજી મહારાજ થે. બડે અચ્છે થે. પહુઁચે હુયે થે. ઉનકી તો બડી અલૌકિક બાતેં થી.

ગોરખપુર જિલ્લેમેં દેવરહવા બાબાજી હૈ, બડે અચ્છે હૈં. વૈસે હી પંજાબકે લાલબાબાજી હૈં.

હિયે કંજ માહીં સિયરામ રુપ સંપુટ સો ।
રહે નામ ધારા રસના તો બિકસાતુ હૈ ।।
લહેં તે અનુપ રુપ જીવ કૃતકૃત્ય હોત ।
જાને સોઈ મોદ સ્વાદ લખિ ન અઘાતુ હૈ ।।
પરાજાપ પાય શ્રમરહિત અનેક ભાઁતિ ।
રુપનામ સુરતિકો ખ્યાલ રહિ જાતુ હૈ ।।
''બનાદાસ'' શ્રુતિ મુનિ મત શાસનકે સાર ।
બિના યહ દશા ભવસિંધુ ન સિરાતુ હૈં ।।

સ્વપ્ન

૧૮–૯–૬૪. શ્રી ગુરુદેવ :– સ્વપ્ન સ્મૃતિકા અંશ હૈં. સ્મૃતિ ક્યા હૈ? યોગસૂત્રમેં ચિત્તકી પાઁચ વૃત્તિ કહી હૈં– (૧) પ્રમાણ (૨) વિપર્યય (૩) વિકલ્પ (૪) નિદ્રા (૫) સ્મૃતિ.

નિદ્રાકા અનુભવ હમ સબકો હૈ. નિદ્રા સ્વરુપાવસ્થા નહીં હૈ. વહ ચૈતન્ય પર આવૃત્ત હોતી હૈ. ફિર ભી નિદ્રા પ્રાણીમાત્રકે લિયે અનિવાર્ય હૈ. પરન્તુ 'યુક્તસ્વપ્નાવબોધસ્ય યોગો ભવતિ દુઃખહા'', અર્થાત્ જાગૃતિ ઔર નિદ્રા દોનોં યોગ્ય પ્રમાણમેં રખતા હૈ, ઐસે યોગીકે લિયે યોગાભ્યાસ દુઃખનાશક હોતા હૈ.

પ્રમાણ, વિપર્યય, વિકલ્પ યે તીનોં જાગૃત અવસ્થાકી વૃત્તિયાઁ હૈં. સ્મૃતિ એસી એક વૃત્તિ હૈ જો જાગ્રત ઔર નિદ્રા દોનોં અવસ્થામેં અનુભવમેં આતી હૈ.

જાગ્રતાવસ્થામેં અનુભવ કિયે હુયે વિષય નિદ્રાવસ્થામેં સ્વપ્ન કે રુપમેં પુનઃ ઉઠતે હૈ. ઈસ તરહ સ્વપ્ન– સ્મૃતિકા હી અંશ હૈ– ભાગ હૈ– રુપ હૈં. નિદ્રાવસ્થામેં જબ મન અલ્પમાત્રામેં જાગ્રત રહ જાતા હૈ તબ ઉસ મનમેં સ્મૃતિ ઉઠતી હૈ. ઔર વહ સ્વપ્નકા રુપ લે લેતી હૈ.

મન હૈ જડ. પરન્તુ ચૈતન્ય ઔર શરીરકા અનુસંધાન કરનેવાલા સેતુ વહી હૈં. જાગ્રતાવસ્થામેં તો મનકી ચંચલતાકા અનુભવ હમ સબકો હૈં. મન સતત સંકલ્પ કરતા રહતા હૈ. શરીર વ ઈન્દ્રિયોંકો સતત નચાતા રહતા હૈ. ઈસસે શરીર વ ઈન્દ્રિયાઁ ભી થક જાતે હૈ. ઔર સ્વયં મન ભી થક જાતા હૈ.

જબ મન થક જાતા હૈ તબ સૂક્ષ્મ સંવેદનાઓંકો ગ્રહણ કરનેકા ઔર સંવેદનાઓંકો ઉદય કરનેકા, ઔર ઈસ પ્રકાર– શરીર તથા ઈન્દ્રિયોંમેં ઘૂમનેકા કાર્ય બંદ હો જાતા હૈ. ઉસ વક્ત શરીર મનકી સતત ચંચલતામેંસે મુક્ત હોકર વિશ્રામ પ્રાપ્ત કરતા હૈ. તબ નિદ્રાવસ્થા આતી હૈ ઔર ઈસ અવસ્થામેં મનકા શરીરકે સાથકા સંબંધ શિથિલ હો જાતા હૈ.

શરીર સ્થૂલ હૈ, મન સૂક્ષ્મ હૈ. સૂક્ષ્મકી ગતિ વ શક્તિ સ્થૂલસે જયાદહ રહતી હૈં. ઈસલિયે મનકી ચંચલતા જયાદહ રહતી હૈં. શરીરકો ઉસકે પીછે ઘસીટતા રહતા હૈં.

સ્વપ્નાવસ્થામેં ભી સુખ–દુઃખ, હર્ષ–શોક, સંયોગ–વિયોગકા ઠીક વૈસા હી હોતા હૈ જૈસા કિ જાગ્રતાવસ્થામેં. જાગ્રત હોને પર ખ્યાલ આતા હૈ કિ સ્વપ્નમેં હમને જો અનુભવ કિયા વહ તો અસત્ય થા. સ્વપ્ન થા.

જાગ્રતાવસ્થાસે નિદ્રાવસ્થતા ઔર ફિર નિદ્રાવસ્થામેં સ્વપ્નાવસ્થા આતી હૈં. નિદ્રા એકસી નહીં આતી. જ્યાદા કમ હોતી રહતી હૈ. પ્રત્યેક સ્વપ્નકા કિસી ન કિસી અર્થ હોતા હૈ ઐસા સમઝના બુદ્ધિયુક્ત નહીં. બહુધા સ્વપ્ન અર્થહીન હોતે હૈ. અજ્ઞાત મનકી ચંચલતાકો લે કર ઐસે સ્વપ્ન હોતે હૈં. ભાવિ યા ભૂત (ભૂતકાલ) બતલાનેવાલે તથા માર્ગદર્શન દેનેવાલે સ્વપ્ન ક્વચિત્ હી હોતે હૈં.

(૧) નિદ્રાવસ્થાકે પહલે કુછ ક્ષણોંકે લિયે મન સંકલ્પ–વિકલ્પ રહિત હો જાતા હૈ. નિદ્રામેં સ્વપ્ન આતા હૈ. તબ સાધકકો ફૌરન માલૂમ પડ જાતા હૈ કિ સ્વપ્ન શુરુ હો રહા હૈ. ઔર વહ જગ જાતા હૈ. સ્વપ્નાવસ્થા છૂટ જાતી હૈ. (૨) તબ ફિર નિદ્રાવસ્થાકે પહલે કુછ ક્ષણોંકે લિયે મન શાંત હોતા હૈં. (૩) નિદ્રા લે લેનેકે પશ્ચાત્ જાગ્રતાવસ્થાકે બાદ તુરંત ભી મન સંકલ્પ–વિકલ્પ રહિત કુછ ક્ષણોંકે લિયે રહતા હૈં

મનકી યે તીન સમયકી સંકલ્પ–વિકલ્પ રહિત અવસ્થામેં તીન સૂક્ષ્મ સંધિકાલ હૈ.– જિસ પ્રકારકી બ્રહ્માંડકે સ્થૂલ તીન સંધિકાલ– પ્રાતઃ, મધ્યાહ્ન ઔર સંધ્યા હૈ. સૂક્ષ્મ સંધ્યાકાલમેં ધ્યાન–જાપ કિયે જાતે હૈં, તબ અભ્યાસમેં શીઘ્ર પ્રગતિ હોતી હૈં.

જાગૃત, સ્વપ્ન ઔર નિદ્રા– યે તીનોં અવસ્થામેં અભ્યાસસે જાગૃતિ રખને પર અનુભવમેં આતા હૈં કિ યે તીનોં અવસ્થાઓંકા અનુભવ કરનેવાલા અપને ભીતરમેં કોઈ દ્રષ્ટા હૈ. આત્મા યહ દ્રષ્ટાકા હોનેકા અનુભવ હમેં તુરીયમેં લે જાતા હૈં. ફિર આત્માનુસંધાન બના રહે ઐસા જીવનવ્યવહાર હમારા સહજ સ્વભાવ હો જાતા હૈ.

કોઢકે ઉપચાર

૨૦–૯–૬૪. સફેદ કોઢકે ઉપર બાવચી કી ઔષધિકા ગૌમૂત્રકે અનુપાનકે સાથકા પ્રયોગ શ્રી છેલુભાઈને શ્રી ગુરુદેવકી આજ્ઞાનુસાર કોઈ બહનકો કલકત્તામેં શુરુ કિયા થા. છેલુભાઈને ગંધકકે તેજાબકે બારેમેં પૂછને પર શ્રી ગુરુદેવને કહા કિ :–

સફેદ કોઢકે ઉપર ગંધકકા તેજાબ લગાનેકે પહલે સરસોં કે તેલકી કોઢકી ચારોં ઓર પૂરી બાઉન્ડ્રી બાંધ લેની અનિવાર્ય હૈ. કારણ કિ અચ્છી ચામડી પર તેજાબ લગતે હી ઘાઁવ હો જાતે હૈં. કોઢકે ઉપર લગાનેમેં જબ વહાઁ ઘાવ હો જાયેં તો ડાબરકી હીલેક મલમ લગાના ચાહિયે. યદિ વહાઁ રસી આ જાયેં તો સીબાઝોલકી ગોલી આધી આધી સુબહ–શામ ખિલાની ચાહિયે.

પ્રેમદોહે

એક બહનકા બહુત લમ્બા પત્ર દો બાર પઢનેકે પશ્ચાત્ શ્રી ગુરુદેવને પ્રત્યુત્તર લિખા. ૧૫–૨૦ મિનિટમેં લિખના પૂરા કિયા ઔર સબકો કહા કિ પ્રત્યુત્તર તો દે દિયા હે, પરંતુ સહી ઉત્તર તો યહી હૈં– (ઐસા કહકર ઉસી વક્ત દોહેં લિખે) :–

સ્વારથ રત પરદ્રોહ રત, ક્રોધી દંભી માન ।
ઈન્હેં પ્રેમ પરસે નહીં, સુનો 'બના' મતિમાન ॥ ૧ ॥
યદિ ચાહે તૂઁ પ્રેમનિધિ, પાઁચોંકો દે ત્યાગ ।
સહશ્રદ્ધા હરિભજન 'બના', ઉદય હોય અનુરાગ ॥ ૨ ॥
શ્રદ્ધા અરુ વિશ્વાસતેં, મિલેં પ્રેમકી ખાન ।
સદ્વિચારસે હોત 'બના', આસક્તિકી હાન ॥ ૩ ॥
કોઈ કરતે હાય હાય, કોઈ હઁસતે રોતે હૈં ।
"બનાદાસ" તો રામ ભરોસે, પાઁવ પસારકે સોતે હૈં ॥ ૪ ॥
મત આગમેં ડાલ ઓરકો, કહે ઘાસકા પૂલા હૈ તૂઁ ।
સુન રખ યે નુક્તા બેખબર, કિસ બાત પર ભૂલા હૈ તૂઁ ॥ ૫ ॥
કલજુગ નહિં કરજુગ હૈં યહાઁ, દિનકો દો ઔર રાતકો લે ।
ક્યા ખૂબ સૌદા નગદ હૈં, ઈસ હાથ દેં ઉસ હાથ લે ॥ ૬ ॥
કબીરા યહ ઘર પ્રેમકા, ખાલાકા ઘર નાહિં ।
સીસ ઉતારૈ મૂઁઈ ધરૈ, તબ પૈઠે ઘર માહિં ॥ ૭ ॥
કમલ તંતુસો છીન અરુ, કઠિન ખડ્ગકી ધાર ।
અતિ સૂધો, ટેઢો બહુરિ, પ્રેમપંથ અનિવાર ॥ ૮ ॥
અતિ સૂક્ષ્મ, કોમલ અતિ હી, અતિ નિયરો અતિ દૂર ।
પ્રેમ કઠિન સબતેં સદા, નિત ઈકારસ ભરપૂર ॥ ૯ ॥
જેહિ બિનુ જાને કછુહિં, નહિં જાન્યો જાત વિસેસ ।
સોઈ પ્રેમ જેહિ જાનિકે, રહિ ન જાત કછુ સેસ ॥ ૧૦ ॥
પ્રેમ હરિકો રુપ હૈં, ત્યોં હરિ પ્રેમ સ્વરુપ ।
એક હોઈ દ્વૈ યોં લસૈ, જ્યોં સૂરજ અરુ ધૂપ ॥ ૧૧ ॥

બાઁસરા, ૨૫–૯–૬૪. શ્રી ગુરુદેવને આજ લિખકર દિયા કિ કુમુદ તુમકો યાદ હો યા નહીં, મૈંને કહા થા કિ મેરે સ્વભાવમેં બહુત પરિવર્તન હોગા. પર તુમ ખૂબ જાનો કિ મૈં પરિસ્થિતિવશાત્ બહુત...

મૈં :– પુષ્કરમેં કહા થા માઁ કો ઔર મુઝે ઉસકી યાદ દિલા રહે હૈં આપ ?

શ્રી ગુરુદેવ :– ના, ના, મુરેનાકે બાદ ચિત્રકૂટમેં શ્રીહનુમતલાલજીકી જયંતિકે દિન માઁ, હરિભાઈ, મોટાભાઈ, તુમ, કૃષ્ણા, જમનાદાસભાઈ, છેલુભાઈકો સબકો મૈંને કહ દિયા હૈ. શ્રી ગુરુદેવને લિખા :–

વે દિન પ્રેમ–પ્રતીત કે, વે દિન શાસન યુક્ત ।
બનાદાસ રાઘવ અહે, યાતે ઈષણ મુક્ત ॥ ૧ ॥
શાસનમેં કર્તવ્ય હૈ, મુખ્ય સદા યહ રીત ।
યા તે કહવહુ ન ઘટત હૈ, 'બના' પ્રેમ પરતીત ॥ ૨ ॥
વૈદેહી રઘુનાથસે, કબહુ ને જાનો ભિન્ન ।
ત્યાગ વ ઈચ્છા યુગલકી 'બના' હો ના ખિન્ન ॥ ૩ ॥
સંભવિત રક્ષા કરન અતિ, પ્રિય ત્યાગી નાર ।
યા તે નહીં ટૂટે 'બના', પ્રેમ સરિતકી ધાર ॥ ૪ ॥

૨૬–૯–૬૪. આજ સુબહ શ્રી ગુરુદેવ ધનબાદ પધારેં. સાથમેં મૈં, પુષ્પાબહન, ઠાકોરમામા હૈં. ધનબાદમેં શ્રી ગુરુદેવ સીધે મેરી ચચેરી બહન સુધાબહન વ ઉનકે પતિ જીતુભાઈ રેશમવાલાકે યહાઁ પધારેં. યહાઁ હી ભોજન પાયા, ઔર ૩–૪ ઘંટે બિરાજેં.

પશ્ચાત્ શ્રી ગુરુદેવ હમેં સાથમેં લેકર શ્રી પુરુષોત્તમભાઈ સોનપાલકે યહ પધારેં. બાઁસરાસે શાંતાબહન, પ્રભાબહન આદિ ભી અબ તો યહાઁ પહુઁચ ગઈ હૈં. શાંતાબહન ઔર પુરુષોત્તમભાઈકે યહાઁ હી રાત્રિ બિરાજેંગે.

રાઁચી ફોનકે દ્વારા પાર્વતીબહનકો આજ રાત્રિ પર્યંત ધનબાદ આ જાનેકા શ્રી ગુરુદેવકી આજ્ઞાનુસાર કહા હૈ. પાર્વતી બહન આ જાયેગી પશ્ચાત્ કલ સુબહ હમ તીનોં બહનોંકે સાથ શ્રી ગુરુદેવ મોટરસે ચિત્રકૂટ પધારેંગે.

કાર્તિક શુક્લા ચતુર્થીકા જન્મોત્સવ ચિત્રકૂટમેં મનાયેંગે. કાર્તિક શુક્લા પંચમીસે ચિત્રકૂટમેં નેત્રયજ્ઞ (દ્વિતિય) પ્રારંભ હોગા. નેત્રયજ્ઞકે બારેમેં બાતચીત કરનેકો કૃષ્ણાબહનકો શ્રી ગુરુદેવને બાઁસરા બુલાઈ થી.

શ્રી ગુરુદેવને આનંદબહનકો લિખા કિ હમ સબ ચિત્રકૂટસે દસ દિનકે લિયે મહાબલેશ્વર જાવેંગે ઔર ફિર ચિત્રકૂટ. ચિત્રકૂટમેં આઈ–કેમ્પ ડાલ રહે હૈં. ભગવાન કૃપા કરકે સફલતા દેવેં. પુષ્પા ખૂબ આનંદમેં હૈ, ઔર કુમુદ ભી પ્રસન્ન હૈં. ચિન્તા નહીં કરના. તુમ વ પરમાનંદજી મહાબલેશ્વર મિલોગે ઐસી આસા હૈ. (લેકિન બાદમેં મહાબલેશ્વર જાનેકા પ્રોગ્રામ રદ કિયા થા).

શ્રી ગુરુદેવને વજુભાઈ રાજાકો લિખા– "જીવકા જિસમેં કલ્યાણ યહી પ્રભુકી પ્રેરણા".

નામ જપનેસે હી સમાધિ અપને આપ હો જાતી હૈં. "મૈં કુછ જાનતા હૂઁ"

ऐसा विचार छोड दो– तब अनुभव होगा.

મૂર્તિપૂજા, ઉપાસના– શક્તિપૂજા– શિવપૂજા ઈત્યાદિ ઈશ્વરસે ભિન્ન નહીં હૈં, કારણ કિ જૈસે બાફ ઔર બર્ફ– તત્ત્વસે એક, લેકિન રુપાન્તર અલગ હૈં. ઈસી તરહ બ્રહ્મ શક્તિ એક, રુપ ભિન્ન–ભિન્ન, લેકિન તત્ત્વ એક હી હૈં. મૂર્તિપૂજા કરતે કરતે તત્ત્વકા અનુભવ હોતા હૈં. ઈશ્વરતત્ત્વ વ્યાપક હૈં. વ્યાપકતા અનાયાસ હી પ્રાપ્ત હો જાતી હૈં. ઈશ્વરતત્ત્વ એક, નામ– ક્રિયા અનેક હૈં.

સમય પર નિયમ કરનેસે મન અવશ્ય શાંત રહતા હૈં.

ચિત્રકૂટ, ૨૧–૧૦–૬૪. શરદપૂર્ણિમા ઔર કાર્તિક શુકલા ચતુર્થી– જન્મજયંતી ૮–૧૧–૬૪ કો ચિત્રકૂટમેં મનાઇ ગઈ.

૫–૧૧–૬૪. મૈંને સહીકે લિયે ફોટૂ દિયા. શ્રી ગુરુદેવને લિખા :–

બસ, શેષ શેષીકે સામીપ્ય ચાહતા હૈં. નૂતન વર્ષ.

ભગવાન શ્રીયુંગલસરકારકે ચિત્રપટ પર લિખા :– રામ સત્ય સંકલ્પ હૈં. શ્રીહનુમાનલાલજીકે ચિત્રપટ પર લિખા :– રામદાસકા યહી સ્વરુપ હૈં. શ્રી ગુરુદેવને ડાયરીમેં લિખા :– રામ રામ રામકા જાપ હી ઉત્સાહ દેગા, ઈસમેં શંકા નહીં.

૯–૧૧–૬૪. શ્રી ગુરુદેવ :– સુનો ! પ્રાચીન કાવ્યશૈલીમેં તત્ત્વજ્ઞાન :–

આઠ ખટાખટ નૌ કંજારી, સોલહા બૈલ અઠારા નારી ।
અષ્ટધા પ્રકૃતિ, નવદ્વારે પૂરે દેહી, ઔર સોલહા તત્ત્વ ।।
આવો પાઁડે કરો વિચાર, ચૌદહા ઘરકા એક હી દ્વાર ।
પાઁચ કર્મેન્દ્રિય પાઁચ જ્ઞાનેન્દ્રિય, ઔર અન્તકરણ ચતુષ્ટય ।।
ઔર સબકા ઓફિસર ચૈતન્યજીવ.

ગોસ્વામીજી તુલસીદાસજી મહારાજસે કાશીકે પ્રહ્‌લાદ ઘાટ પર રહનેવાલે પંડિત ગંગારામ જોશીકા અનન્ય લગાવ થા. ગોસ્વામીજી ઉન્હીંકે યહાઁ રહતે થે. જબ ભી કાશીમેં આતે, અસ્સીઘાટ પર બહુત બૈઠતે થે. વિનય પત્રિકા કાશીકે ગોપાલ મંદિરમેં લિખી ગઇ થી. કાશી વિશ્વવિદ્યાલયમેં ગોસ્વામીજીકી માનસજીકા હસ્તપ્રત હૈં.

પ્રાર્થના અમોઘ હૈં

ઈતિહાસ કહતા હૈ કિ બાબરકા પુત્ર હુમાયુ મૃત્યુકે નિકટ પહુઁચા થા. બાબરકે હૃદયને અલ્લાહકો પુકારા– પુત્રકો મેરા જીવન દાન દેદો– પુત્રકી જગહ મુઝે સ્વીકાર લો. બાબરકી પ્રાર્થના અલ્લાહને કબૂલ રખી. પ્રાર્થના અમોઘ હૈં.

સર્વ વ્યાપક પરમતત્ત્વસે સંતોકા અભિન્નત્ત્વ સહજ રહતા હૈ. સર્વવ્યાપક તાદાત્મભાવકો લેકર અપને નિકટ રહનેવાલોંકી પીડા ઉનકે કરુણાસે દ્રવીભૂત ચેતનમેં

જમ જાતી હૈં, તો સામનેવાલા પીડાસે રાહત પ્રાપ્ત કરતા હૈ. પરંતુ સાધુ સંતકો વહ પીડા આ જાતી હૈં.

શ્રી ગુરુતત્ત્વ ઔર પ્રપતિ

૧૨–૧૧–૬૪. શ્રી ગુરુદેવ :– ગુરુતત્ત્વકો ચાહે કઇ પ્રકારોંકી વાણીકે દ્વારા સમઝાને પર ભી વહ અધૂરી હી હોગી. ક્યોંકિ જો વાણીકે પરે હૈં ઉસકો વાણીસે સમઝાના બિલકુલ અશક્ય હી હૈં. ઈતની અમાપ ઉસકી મહિમા હૈં..... કિ કભી ભી ઉસકા શેષ નહીં મિલ સકતા– ન વાણીસે ન લેખનીસે. શિષ્યકે વિકાસમેં ગુરુદેવ સ્વયમ્ પ્રકાશિત હોતે હૈં.

ગુરુ ગોવિંદ દોનોં ખડે, કિસકો લાગૂઁ પાયઁ ।
બલિહારી ગુરુદેવકી, જિન ગોવિંદ દિયો બતાયઁ ॥

ભગવાનકે સ્વરુપકા, સ્થિતિકા, જ્ઞાન ગુરુદેવકે બતાને પર હી હોતા હૈં. ઈસીલિયે તો કહા ગયા હૈ કિ "નાસ્તિ તત્ત્વં ગુરોઃ પરમ્॥" ગોસ્વામીજીને ગુરુવંદના કરતે હુયે શ્રી ગુરુતત્ત્વકા મર્મ સ્પષ્ટ કિયા હૈ. ઉન્હોંને સ્પષ્ટ કહા હૈ કિ કૃપાસિંધુ ગુરુ બરાબર નરરુપ હરિ હૈં. કબીરજીને જહાઁ ગોવિંદ કહા હૈં– ગૌસ્વામીજીને વહાઁ હરિ કહા હૈં. દોનોંને એક હી બાત કહી.

લેકિન મર્મ યહ હૈં કિ ગોવિન્દ યા હરિ જબ તક નારાયણ સ્વરુપમેં હી રહતે હૈં તબ તક મનુષ્યકી સીમિત, સાંસારિક, વિષયાનુરાગી દ્રષ્ટિ નારાયણકો દેખ નહીં પાતી હૈં. મનુષ્યોંકે સામને તો નારાયણકો ભી મનુષ્યકે રુપમેં હી આના પડતા હૈં. યહી સાક્ષાત્ ભગવાન હી નરરુપ ધારણ કરતે હૈં. ક્યોં ? જીવકો ભગવાનકા સ્વરુપ દેખનેમેં આ સકે ઈસલિયે.

એક છોર પર તો જીવ હૈં, દૂસરે છોર પર ભગવાન હૈ. ભગવાનકે અનંત કોટિ સૂર્યકે સમાન તડિત વીજતેજ પ્રકાશસે જીવકી આઁખે હી ચૌંધિયાઁ જાતી હૈં. અબ દોનોંકે બીચમેં સંબંધ કૈસે હો સકે ? તો સ્વયં શ્રીહરિ કરુણા કરકે નારાયણમેંસે નરરુપમેં શ્રી ગુરુદેવકા સ્વરુપ ધારણ કરકે ભગવાન અપને તક પહુઁચાનેકા માર્ગ જીવોંકે લિયે સુગમ વ સરલ બના દેતે હૈં.

બિના ગુરુદેવકે માધ્યમ ભી ભગવાનકો પ્રાપ્ત કર સકતે હૈં. લેકિન ઈસમેં સત્ય, નીતિ, અહિંસા આદિ પર અસાધારણ શ્રદ્ધા લગન વ નિષ્ઠા હોની ચાહિયે ઔર માનવતાકા સાંગોપાંગ આચરણકે દ્વારા સમ્યક્ નિવાર્હ હોના ચાહિયે. દૈવીસંપત્તિકી નિષ્ઠા ઔર લગન દ્વારા આત્મોન્નતિ બરાબર પ્રાપ્ત કર સકેંગે.

બહુ સંખ્યક સાધારણ જનસમૂહકે લિયે તો ગુરુદેવકે દ્વારા હી ભગવાનકે માર્ગ પર અગ્રસર હોના સુલભ પડતા હૈ. અનજાન વ લમ્બે માર્ગ પર અકેલે હી યાત્રા પ્રારંભ કરનેમેં જ્યાદહ પરિશ્રમ વ કષ્ટ ઉઠાના પડતા હૈ, ઔર ઉસમેં જ્યાદહ

સમય વ જ્યાદહ શક્તિકા નિરર્થક વ્યય હોતા હૈં.

ગુરુદેવ માર્ગદર્શક ભી હૈ, રક્ષક ભી હૈ ઔર સર્વસમર્થ ભી હૈ. કર્તું અકર્તું અન્યથા કર્તું હૈં. ગુરુદેવ ઉસ માર્ગકો સરલતાસે કૈસે પાર કરના યહ દિગ્દર્શિત કરતે હૈં, ઔર માર્ગમેં કહાઁ, કબ, કૈસે કૈસે અવરોધ આતે હૈં વહ ભી ગુરુદેવકો જ્ઞાત હોતા હૈ, ઔર ઉન અવરોધોમેંસે હમારી રક્ષા ભી ગુરુદેવ કરતે હૈં.

શિષ્યકો ગુરુદેવમેં પૂર્ણ વિશ્વાસ, પૂર્ણ નિષ્ઠા ભર હોની ચાહિયે. તો બાકી તો સબ ગુરુદેવ સમ્હાલ લેતે હૈં. ગુરુદેવકી શક્તિમેં, કૃપામેં હાર્દિક અટૂટ શ્રદ્ધા હી કિ મેરે શ્રી ગુરુદેવ સર્વ સમર્થ હૈં ઔર સર્વ મનોરથોંકો પૂર્ણકામ કરનેવાલે સાક્ષાત્ કલ્પતરુ હૈં. એક બાર ઉનકે શ્રીચરણોમેં અપનેકો સમર્પિત કિયા જાયઁ, બસ ! ફિર હમારી સર્વ ચિન્તા ઉન્હેં રહેગી. યદિ તુમને પૂર્ણ આત્મસમર્પણ કિયા હૈં તો ફિર તુમ તુમારી ચિન્તા ક્યોં કરતી હોં ? આત્મસમર્પણકે બાદ તો તુમારી જૈસી કોઇ વસ્તુ હી તુમારે પાસ નહીં રહ પાતી ! જબ તુમ સ્વયં તુમારે ન રહે તબ ઔર ક્યા તુમારા શેષ બાકી રહ સકતા હૈ ? જ્યોં હી આત્મસમર્પણ કર દિયા ત્યોં હી ઉસી ક્ષણસે "મૈં", "મેરા", સબકુછ તુમારા (જો હૈ– વહ) ગુરુદેવકા હો જાતા હૈ.

આત્મસમર્પણ કરકે, સબકુછ લૂટા કરકે તુમ પહલે તો પૂરે પૂરે લૂટે જાતે હો. લેકિન જબ તુમ સબ કુછ લૂટા દેતે હો તબ હી ગુરુદેવ સબકુછ દેને લગતે હૈં. તુમ દેતે [illegible]ો ઉસસે ભી કરોડોં ગુના અધિક મહાદાની કૃપાસિંધુ ગુરુદેવ દેતે હૈ વાપિસ, ઈસમેં [illegible]ોઈ સન્દેહ નહીં.

ગુરુદેવ ક્યા નહીં દે સકતે હૈ ? ધનસંપત્તિ, માન, કીર્તિ તો ગુરુ યા ઈશ્વરકો નહીં માનનેવાલોંકો ભી મિલ જાતા હૈં. યે ભૌતિક ક્ષણિક વસ્તુએં હૈં. જબકિ ગુરુદેવ તો નિત્ય રહનેવાલી અક્ષય નિધિ દે સકતે હૈં, તબ યે ભૌતિક અનિત્ય વસ્તુએ દેનેમેં ગુરુદેવકો ક્યા દેર લગતી હૈં ?

ગુરુદેવમેં ઈતની અપાર સામર્થ્ય હૈ કિ સાક્ષાત્ ગોવિન્દ હી હૈં. જબ તક ગુરુદેવકો હમ સામાન્ય મનુષ્ય સમઝતે રહેંગે, ઉનમેં મનુષ્યબુદ્ધિકા ભાવ રખેંગે તબ તક કુછ ભી પ્રાપ્ત નહીં હો સકતા. જબ ગુરુદેવમેં ભગવદ્ભાવ સ્થાપિત હોતા હૈ તબ ઉસી સમયસે હૃદયકી સમસ્ત ચંચલતા, શંકાયેં વ અશાંતિ દૂર હો જાયેગી. બિલકુલ નિર્દ્વન્દ્વ વ નિશ્ચિંત હો જાઓગે ઔર કોઇ ભી ભૌતિક પદાર્થકી કામના નહીં રહેગી.

ચિત્તનદી કી દો ધારાયેં, બીચમેં ગુરુરુપ બાઁધ શ્રી ગુરુદેવને કાગજ પર યહ ચિત્રિત કરકે સમઝાતે હુયે કહા.....(અપૂર્ણ).

ચિત્રકૂટ નેત્રયજ્ઞ (૨)

૧૪–૧૧–૬૪. આજ પ્રથમ ઓપરેશન હુઆ. દિ. ૨૫–૧૧–૬૪ નેત્રયજ્ઞકી સમાપ્તિ હુઇ– કુલ ૪૨૧૯ ઓપરેશન હુએ. શ્રી ગુરુદેવને કહા :–

કબીર સબ જગત્ નિર્ધના ધનવંતા નહિં કોય ।
ધનવંતા સો જાનિયે જાકે રામ–નામ ધન હોય ॥

ધૂર્ત સાધુ

ભીતરમેં કુછ, બાહરમેં કુછ. ઈસ તરહ બાહરી વેષ ધારણ કરના બહુત ધૂર્તતા, ધોખેબાજી હૈં. ખુદ તો બિગડે હુએ હોતે હી હૈ ઔર ધોખેબાજીસે સમાજમેં કિતનેકો બિગાડતે હૈં.

તુલસી જાકો રામસે નાહિ સહજ સનેહ ।
મુંડ મુંડાયો હિ વૃથા ભાંડ ભયે તજી ગેહ ॥ ૧ ॥
છાપા મુદ્રા લાવેકી ચઢાવૈ તનમેં વિભૂતિ ।
કહે કવિ તોષ સંત ભેખઉ બનાવૈ તૂઁ ॥ ૨ ॥
ઓઢી મૃગછાલા જપમાલા લૈ કરન કેતી ।
જટાકો બઢાવૈ કિતની રુહ ઘોટાવૈ તૂઁ ॥ ૩ ॥
પાઁયન ઉઠાવૈ તીરથન ધ્યાવૈ નંગે ।
પાઈ જાઈ ગિરિદરૌ સમાધિ લગાવૈ તૂઁ ॥ ૪ ॥
રામકો ન ભાવૈ કેતી કલાકો દેખાવૈ ।
જૌ ન પ્રેમ ઉમગાવૈ કરિ સરલ સુભાવૈ તૂઁ ॥ ૫ ॥

કુમકુમ કી બિંદી હી સૌભાગ્યવર્ધક હૈ

૧૬–૧૧–૬૪. શ્રી ગુરુદેવ :– લલાટમેં કુમુકમ બિંદી યા ઈંગુર (સિંદૂર) કી બિંદી કરનેસે સૌભાગ્ય વર્ધન હોતા હૈ. સુબહ પ્રાતઃકાલ રોજ કપાલકે બીચમેં ગોલાકારમેં બિંદી કરની ચાહિયે. પ્લાસ્ટીક, મોતી યા કાઁચકી બિંદી નહીં લગાની ચાહિયે.

બિંદી વ તિલક કરનેકા તાત્પર્ય ક્યા હૈ ? "કિયે તિલક ગુનગન બસ કરની"॥ શુભગુન ૧૪ હૈં.:– દક્ષતા, ઉત્સાહ, વિજ્ઞાનતા, અર્થાત્ જાનકારી, તન મન વચનકી નિચ્છલતા અર્થાત્ એકરુપતા, સહિષ્ણુતા, ધૈર્ય, અચાપલ્યમ્= ચંચલતા નહીં હોના, વત્સલતા.

જિસ પ્રકાર તિલકકે દ્વારા સિંદૂર લગાકર પુરુષ સ્ત્રીકો અપની કર લેતા હૈ, રાજતિલક યા ઉસી જગહ પર આજકાલ લિયે જાતે સોગંદ લેનેસે પ્રજા ઉન પ્રધાનોંકી સત્તાકે વશ રહતે હૈં, ઉસી તરહ તિલકકે વશમેં ૧૪ ગુણ હૈં.

શ્રીગુરુપદરજકે તિલકસે ઉન ગુણોંકો વશ કિયે જાતે હૈં. કારણ કિ દિન–રાત ચૌબીસ ઘંટે શ્રી ગુરુદેવકા હી સ્મરણ ચિંતન રહતા હૈં. તો સૌભાગ્ય તિલકકે દ્વારા ઉસી પ્રકાર રાતદિન પતિકા સ્મરણ–ચિંતન રહતા હૈં. ઉન્હીંકે ગુણ, રુપ આદિમેં મન

ઓતપ્રોત રહનેસે પ્રસન્નતા, સુખ, શાંતિ બને રહતે હૈં. તિલક લગાતે સમય હમેશા અપને પતિકે આરોગ્ય, કુશલતા, વ પ્રસન્નતાકે લિયે ભગવાનસે પ્રાર્થના કરના ચાહિયે.

રાત્રિકો મૈં વોર્ડમેં ઘૂમને ગયા તબ....

૧૭–૧૧–૬૪. શ્રી ગુરુદેવને કહા :– કલ રાત્રિકો મૈં વોર્ડમેં ઘૂમને ગયા થા. એક વૃદ્ધ મરીજકે પાસસે બહુત ધીરેસે નિકલા તબ ભી ઉન્હોંને મેરે પૈરોંકી આવાજ સુન લી. ઉન્હોંને કહાઃ– ક્યા આપ દાકતર સાહબ હૈં ? મૈં :– જી હાઁ બાબા, મૈં દાક્ટર હૂઁ, કુછ તકલીફ હૈ ક્યા ? ઉન્હોંને કહા :– જી નહીં; તકલીફ તો કુછ નહીં હૈ. પરંતુ સોચમેં પડ ગયા હૂઁ. મૈં :– કિસ બાતકે સોચમેં હો ? ઉન્હોંને કહા :– દાક્ટર સાહબ ! આપને મોતિયા બિન્દ નિકાલ લિયો, બાદમેં દવાઇ તો ખૂબ ડાલી થી આઁખીનમેં, લેકિન વહ તો સબ બહ ગઈ થી. આઁખીનમેં દવાઇ નહીં રહ ગઈ, તો ચિંતા હોતી હૈ કિ બની બનાઇ આઁખી બિગડ જાયેગી.

મૈં સમઝ ગયા કિ ડોક્ટરને આઁખે ધોઇ હોગી વહ પાની બહ ગયા હૈં, પરન્તુ ઉનકો તસલ્લી (વિશ્વાસ) દેના અનિવાર્ય થા. અનપઢ ઔર વૃદ્ધ, ઉપરસે ઉસી દિન અપ્રેશન હુઆ થા. ઉનકો જ્યાદહ સુનાનેસે ભી તસ્સલી નહીં હોતી ઔર ઉનકે મનકી શંકા હી ઉનકી બની બનાઇ આઁખ બિગાડ દેતી.

મૈંને ટેબલ પરસે પેનિસિલિન મલહમકી ટયૂબ મઁગવાઇ ઔર ઉનકી પટ્ટી રા સી ઉપર કરકે અપને હાથસે હી મલહમ લગા દિયા. બસ ! અબ ઉનકો તસલ્લીકી ાાંતિ મિલી ઔર ફૌરન સો ગયા. શંકાકે કારન વહ સો નહીં પાયા થા.

જાનકીજીકી શોધ

"જાનકીજીકી શોધમેં સબ જાઓ", યહ આજ્ઞા સુગ્રીવને હજારોં વાનરોંકો કહી. સુનતે હી સબ દૌડે. લેકિન જાનકીજી કૈસી હૈં ? ઉનકી પહચાનકે ચિહ્ન ક્યા હૈ ? ઈત્યાદિ કોઇ પૂછતા નહીં હૈ. હજારોં, લાખોં વાનરોમેંસે ફક્ત એક વાપિસ આતા હૈ. કૌન ? મહાવીર હનુમાનજી ! આકર શ્રીરામજીસે પૂછતે હૈં કિ ભગવન્ ! જાનકીજી કૈસી હૈ ? ઉનકી પહચાનકે ચિહ્ન ક્યા ક્યા હૈ ? યહ કૃપા કરકે હમકો કહીયે.

ભગવાનને તબ જાના કિ યહ કપિકેશરી હી કાર્ય સિદ્ધિ અવશ્ય કરેગા. હમ સબ ભી ભગવદ્ ભક્તિકી શોધ કર રહે હૈં. લેકિન ભક્તિકે– જ્ઞાનકે સ્વરુપ–લક્ષણ હી હમ જાનતે નહીં હૈ. તો કહાઁ, (ઔર) કિસ પ્રકારસે ઢૂઁઢ પાયેંગે ? ભક્તિ–જ્ઞાનકે સ્વલબ્ધ અનુભવસે હી જ્ઞાત હોનેવાલે ચિહ્ન– લક્ષણ કૌન જાનતે હૈં ?

જાનકીજીકે ચિહ્ન શ્રીરામજી જાનતે હૈં. હનુમાનજીકો ભગવાનસે ઉન સ્વલબ્ધ લક્ષણોંકા જ્ઞાન હોતા હૈ ઔર તબ હનુમાન કાર્યસિદ્ધ કર પાતે હૈં. ઉસી પ્રકાર સંત–સાધુ હૈ વે જ્ઞાન–ભક્તિકે સ્વરુપ, લક્ષણ જાનતે હૈં. ઐસે સદ્ગુરુકો મારુતિ જૈસે શૂરવીર ભક્ત પૂછતે હૈં તબ ગુરુદેવ બરાબર કહ દેતે હૈં.

લક્ષ્યકે ઉપર દ્રઢ વિશ્વાસ હો, જૈસે કિ અપને ખુદકે અસ્તિત્વમેં હૈં. દ્રઢ નિષ્ઠા હોને પર ધૈર્ય, સાહસ વ અનુરાગ અપને આપ આ જાયેંગે. તબ અભ્યાસ કભી છૂટેગા નહીં. કોઇ ભી કાર્યમેં લગે હી રહને પર સિદ્ધિ અવશ્ય પ્રાપ્ત હોતી હૈ. લક્ષ્યસિદ્ધિ ઐસી કોઇ અલભ્ય વસ્તુ નહીં હૈં. દ્રઢ વિશ્વાસ, ધીરજ ઔર અનુરાગપૂર્ણ સાહસસે કામ લો. અવિશ્વાસી યા અધીર મત બનોં. પક્કા સંકલ્પ કરો કિ મૈં લક્ષ્યસિદ્ધિ કરકે હી રહૂઁગા. ભલે મેરા શરીર તક છૂટ જાયેં. લક્ષ્યસિદ્ધિ કી હી લગન હો ઔર ઉસી એકકા હી રસ હો. અર્જુનને લક્ષ્યવેધ કિયા તબ ઉસકો લક્ષ્યકે અતિરિક્ત ઔર કુછ દિખાઇ નહીં દેતા થા. ઈસલિયે ઉનકો હી લક્ષ્યસિદ્ધિમેં સફલતા મિલી ઔર સબકો (તો) આસપાસકા જગત્ દિખતા થા વે અસફલ રહેં.

હનુમાનજી જાનકીજીકી શોધકે લિયે ચલેં તબ ગોસ્વામીજીને કાર્યસિદ્ધિમેં નિ:સંદેહતા વ્યક્ત કર દી– કહ દિયા કિ....

જિમિ અમોઘ રઘુપતિ કર બાના । એહિ ભાઁતિ ચલા હનુમાના ॥

જૈસે રામજીકા બાન અમોઘ હૈ, સદૈવ સફલ હૈ ઔર કિસીકે ભી રોકે નહીં સકતા હૈં, ઔર વિશેષતા યહ હૈ કિ લક્ષ્યસિદ્ધિ કરકે, કામ કરકે સ્વયમ્ વાપિસ આ જાતે હૈં. ઐસે હી હનુમાનજીકા ચલના હૈ. વે ભી કાર્ય સિદ્ધિ કરકે હી, સફલ હોકે હી લૌટેંગે.

હનુમાનજીકા દ્રઢ નિશ્ચય કૈસા હૈ ? "કાર્ય સાધયામિ યા દેહં પાતયામિ". પહલે કાર્યસિદ્ધિ, પશ્ચાત્ ખાના, આરામ ઈત્યાદિ. સમુદ્ર કૂદતે સમય :–

જલનિધિ રઘુપતિ દૂત વિચારી । કહ મૈનાક હોહુ શ્રમ હારી ॥

પરન્તુ હનુમાનજીને ઉનકો સ્પર્શ કરકે સાદર કહા :–

હનુમાન તેહિ પરસિ કર, પુનિ તેહિ કીન્હ પ્રણામ ।
રામકાજ કીન્હે બિના, મોહિ કહાઁ વિશ્રામ ॥ (માનસ. ૫–૧)

માતાજીકે પ્રભુ વિયોગ (કે) દુ:ખ અબ તો ચરમ સીમા પર પહુઁચા થા. ત્રિજટાકો કહ દિયા થા કિ–

તજૌં દેહ કરુ બેગિ ઉપાઇ । દુસહ બિરહ અબ નહિં સહિ જાઇ ॥
આનિ કાઠ રચુ ચિતા બનાઇ । માતુ અનલ તુમ દેહુ લગાઈ ॥
સત્ય કરહુ મમ પ્રીતિ સયાની । સુનૈ કો શ્રવણ શૂલ સમ બાની ॥

માતાજીકો વિરહમેં અત્યંત વિકલ ઔર અત્યંત દુ:ખી દેખકર હનુમાનજી બહુત દુ:ખી હુએ. ઈતને પર જબ સુના કિ :–

કબહુઁ નયન મમ શીતલ તાતા । હોઈહિં નિરખિ શ્યામ મૃદુ ગાતા ॥
બચન ન આવ નયન ભરિ વારિ । અહહ નાથ મોહિ નિપટ બિસારી ॥

જાનકીજીકો વિરહસે વ્યાકુલ દેખકર હનુમાનજીને મૃદુ વચન કહે...હે માતા !

ભગવાન અનુજકે સાથ કુશલ હૈ ઔર આપકે દુઃખસે અત્યન્ત દુઃખી હૈ. કારણ કિ ભગવાન તો કૃપાનિકેતા હૈ. આપ, ભગવાનકે આપકે પ્રતિકે પ્રેમમેં ઔર ભગવાનકી કૃપાલુતામેં કિંચિત્ માત્ર ભી ત્રુટિ હૈં ઐસા ન સમજિયે. આપકા જિતના પ્રેમ ઉનકે પ્રતિ હૈ ઉનસે દૂના પ્રેમ ઉનકા આપકે પ્રતિ હૈ. "તુમ્હ તે પ્રેમ રામ કહઁ દૂના".

શ્રી હનુમાનજીને દેખા થા કિ કિષ્કિન્ધા પર્વત પર સુગ્રીવને જબ મહારાનીજીકે ફેંકે હુએ વસ્ત્ર વ ચૂડામણિ રામજીકો દિખાયે તબ દેખતે હી ભગવાનને ઉન વસ્તુઓંકો હૃદયસે લગા લિયે થે.

માઁગા રામ તુરત સો દીન્હા । પટ ઉર લાય શોચ અતિ કીન્હા ॥

અબ અશોક વાટીકામેં મુઁદરીકો દેખકર મહારાનીજી અત્યંત ખુશ હો ઉઠી, પરન્તુ તુરન્ત ભય ઔર આશંકા ઉઠી કિ યહ રાક્ષસી છલકપટ માયા તો ન હો ? ફૌરન હી અનુરાગપૂર્ણ નિષ્ઠા કહી ઔર નિશ્ચય કહ દિયા કિ નહીં , નહીં– "જીતી કો સકઇ અજય રઘુરાઈ"!!

જાનકીજી ઈસ પ્રકારકે સયોંગમેં રાક્ષસી માયાકે છલકપટકા બસર કર રહી થી. જાનકીજી મુઁદરીજીકો ઉલટા–પલટા કર દેખતી રહતી હૈ, ઔર મન હી મન સમાધાન હો જાતે હૈં. શ્રીહનુમાનજીકો યાદ આ જાતી હૈં કિ ભગવાનને તો માતાજીકે વસ્ત્ર વ ચૂડામણિકો દેખતે હી હૃદયસે લગા લિયે થે. ઈસલિયે જાનકીજીકો સાંત્વન દેતે સમય હનુમાનજીને યહી બાત પહલે કહી કિ માતાજી ! "તુમ્હ તે પ્રેમ રામ કહઁ દૂના". ફિરભી દૂધકા જલા છાશ ભી ફૂંકતા હૈ ન ?

મહારાનીજી તો વિરહવ્યાકુલતામેં ડૂબી સી ગઇ થી. હનુમાનજીકી કહી હુઇ બાત નહીં સુનાઈ દી ઉનકો !! હનુમાનજીને યહ દશા દેખી તબ ઔર કહને લગે કિ–

રઘુપતિકે સંદેશ અબ, સુનુ જનનિ ધરિ ધીર ।
અસ કહિ કપિ ગદ્ ગદ્ ભયઉ, ભરે બિલોચન નીર ॥ (માનસ–૫–૧૪)

યહ સુનતે હી મહારાનીજી સચેત હો ઉઠી, ઔર ભગવાનકા સંદેશ સુનનેકો અધીર બની રહી. તબ હનુમાનજી ગદ્ગદ્ હો ઉઠે ઔર નયનોમેં અશ્રુ છલ છલ ઉઠે. વે સોચમેં ઉલઝ ગયે કિ ભગવાનને સંદેશ તો દિયા નહીં હૈ ઔર માતા તો સચેત ભી હો ઉઠી ! પરન્તુ મૈં સંદેશ ક્યા કહૂઁ ? સ્વયમ્‌કી વ્યાકુલતા અત્યન્ત બઢ ગઇ ઔર સ્વયમ્ હી અચેત હો ગયે. પહલે જો દશા મહારાનીજીકી થી વહી દશા અબ હનુમાનજીકી હો ગઈ !!

ભગવાનને જાના કિ હનુમાનજી તો જાનકીજીકી વ્યાકુલતા મિટાને ગયે ઔર સ્વયમ્ હી વ્યાકુલતાસે અચેત હો રહે હૈં. અબ જો જાનકીજી સંદેશ સુન નહી પાયેગી તો બડા હી અનર્થ હો જાયેગા. ફૌરન હી હનુમાનજીકી અચેત અવસ્થામેં હનુમાનજીકે મુખસે હી સ્વયમ્ ભગવાનને મહારાનીજીકો સંદેશ કહા :–

કહેઉ રામ બિયોગ તવ સીતા ! મો કહઁ સકલ ભયે વિપરીતા ॥
નૂતન કિસલય મનહુઁ કૃસાનૂ । કાલ નિસા સમ નિશિ શશિ ભાનૂ ॥

ઈત્યાદિ. અબ યહ જો સંદેશ હૈ યહ કિતના ઘનિષ્ટ ભાવોંસે ગર્ભિત હૈ ? વિયોગકી પીડા પ્રેમી–પ્રેમાસ્પદ દોનોંકો હી એક સી હોતી હૈં. સો અપની પીડા કિન શબ્દોંસે અભિવ્યક્તિ હો સકતી હૈ ? વહ ઈતની ગૂઢ ઔર ઈતની અકથનીય હોતી હૈ તબ ! ઈસમેં તો સ્વયમ્ ભગવાન ભી હાર ગયે ઔર બસ ઈતના હી કહ કર અપની પીડા કહી કિ :–

તત્ત્વ પ્રેમકર મમ અરુ તોરા । જાનત પ્રિયા એક મન મોરા ॥
સો મન સદા રહત તોહિ પાહીં । જાન પ્રીતિરસ એતનેહિ માહીં ॥
પ્રભુ સંદેશ સુનત વૈદેહી । મગન પ્રેમ તન સુધિ નહિં તેહી ॥

બસ !! ઈસીકે બાદ હનુમાનજી સચેત હોતે હૈં તો અપને જહાઁસે અચેત હો ગયે થે વહીંસે અનુસંધાનમેં બાત કહતે હૈં કિ–

કહ કપિ હૃદય ધીર ધરુ માતા । સુમિરિ રામ સેવક સુખદાતા ॥

"રામકાજ કરકે હમ વિશ્રામ કરેંગે" ઈસી વચનકી પૂર્તિ કરનેકો હનુમાનજીને લંકાદહનકે પશ્ચાત્, લક્ષ્યસિદ્ધિકે પશ્ચાત્ હી વિશ્રામ કે હેતુ–

ઉલટી પલટી લંકા સબ ઝારી । કૂદિ પરા પુનિ સિંધુ મઝારી ॥

સિંધુમેં કૂદનેકા ક્યા કામ થા ? પૂઁછ તો જલમેં ડૂબાતે તો ભી અગ્નિ બુજ જાતી પરંતુ મૈનાકકો અપને દિયે હુએ વચનકી પૂર્તિ કરનેકો હી કૂદે. ગોસ્વામીજીને તબ કહ દિયા કિ :–

પૂઁછ બુઝાઈ ખોય શ્રમ ધરિ લઘુ રુપ બહોરિ ॥
જનકસુતા કે આગે ઠાઢ ભયઉ કર જોરિ ॥ (માનસ– ૫–૨૬)

મેરે નાતે સબકુછ સહન કરો

૧૮–૧૧–૬૪. શ્રી ગુરુદેવ :– મૈંને લોગોંકી ઝૂઠી શિકાયતોંકો જાનબુઝકર યાની સોચ સમઝકર માન્ય રખકર તુમસે કઠોરતા કી હૈં. તુમકો દોષી કહા હૈ, સબકે સામને. તુમકો મેરે પાસ રખા નહીં હૈં....

મૈં ઈતના તો જાનતા હૂઁ કિ જબ શિકાયત આવેં તબ વાદી ઔર પ્રતિવાદી દોનોંકો સુનના ચાહિયે. કિન્તુ મુઝે મેરે પાત્ર તૈયાર કરના હૈ, ઈસલિયે મૈં શિકાયત સુનતે હી પ્રતિવાદીકો સુનતા નહીં હુઁ બલ્કિ ઉસકે હિતકા ખ્યાલ રખકર ઉસકો કહ દેતા હૂઁ કિ તુમને ક્યોં ઐસા કિયા હૈ ? જો લોગ મેરે ઐસે શબ્દ સુનતે હૈં વે સમઝ લેતે હૈં કિ પ્રતિવાદી સહીમેં દોષી હૈ ઔર વાદી સહીમેં નિર્દોષ હૈં. વાસ્તવમેં દોષી વાદી હોતા હૈ ઔર નિર્દોષ પ્રતિવાદી હોતા હૈં.

મૈં તુમ્હારા પરમ હિત દેખકર ઐસા કહતા હૂઁ. ઝૂઠે સે પ્રિયતા છોડો મેરી ઐસી શૈલીકો લોગ સમઝતે નહીં હૈ. ઔર ઉલટા સમઝકર વાદીકા આદર સમ્માન કરકે અહમ્ ઔર રાગાદિક બઢાતે હૈં. પ્રતિવાદિકી અવહેલના, નિરાદર કરતે હૈં. તો હોતા યહ હૈ કિ મેરી શોકટ્રીટમેન્ટકી પદ્ધતિમેં ઐસે નાસમજ લોગ ભી ઉપકરણ હો જાતે હૈં.

અહમ્, રાગાદિક બઢાકર વાદીકે ઉન સંસ્કારોકા પ્રવાહ બઢકર બહતા હૈ તો જલ્દી ખાલી હો જાયેગા. પ્રતિવાદીકો અવહેલના નિરાદરકે દ્વારા આત્મસંયમ, આત્મજાગ્રતિ ઔર આત્મિક સંપત્તિકી અમુલ્ય રાશિકી ઓર આગે બઢનેકા અનોખા મૌકા ઔર અનોખા આલમ્બન પ્રાપ્ત હો જાતા હૈ. ફિર પ્રતિવાદીકો મૈં ભી એકાતમેં કહતા રહતા હૂઁ કિ તુમ સમઝદાર હોકર રાગાદિક ઝમેલોમેં, મૈં–મૈં, તૂઁ–તૂઁ મેં લગાકર ક્યોં અપના શક્તિ, સમય ઔર ભજન વ્યર્થ કર રહે હોં ? તુમ મેરે હો. તુમ મેરે પ્રિય પાત્ર હો. તુમકો મેરે નાતે– સબકુછ ન્યાય– અન્યાય, માન–સમ્માન આદિ સબકુછ સહન કરના હી ચાહિયે. લોગોંકે માન–અપમાન યા ન્યાય–અન્યાય, સબ ઝૂઠે હોતે હૈં.

૧૯–૧૧–૬૪, કાર્તિક પૂર્ણિમા. શ્રી ગુરુદેવને આજ વિનોદ રાજાકો ઔર સંસ્કૃત પાઠશાલાકે વિદ્યાર્થીઓંકો પ્રમોદવનમેં યજ્ઞોપવિત સંસ્કાર કરાયા. વિનોદને પહલે તો મુંડન કરાનેકી મના કિયા, ફિર બાદમેં મુંડન કરાયા. ઈસ પર શ્રી ગુરુદેવને કહા :– રાજા, બાજા ઔર બાંદરા (બાંદર = વાનર) ઈન્હેં ક્યા કહના–કરના !!

વિનોદને કહા :– બાપૂ ! બાજા તો હૈં નહીં, આજ ખુશીકા દિન હૈ– ફિર ભી !! શ્રી ગુરુદેવ :– અરે ભાઈ ! દૌડકર જાઓ ! બાબુભાઈસે કહો– બાજેવાલોંકો બુલા દો. બાબુભાઈને કહા કિ સીતાપુરમેં બાજેવાલે નહીં હૈ. તલાશ કી.

શ્રી ગુરુદેવ :– તો કરબીસે મઁગા લો, જીપ ભેજકર બુલા લો. આજ રાજાકા ખુશીકા દિન હૈ ન ! રાજા હો ફિર બાજા ન હોવેં ?

કરવીસે બાજા બજાનેવાલે આ ગયે. તબ હી બાંદરા ભી સમૂહમેં આ ગયે. શ્રી ગુરુદેવ :– દેખો ! અબ રાજા, બાજા, બાંદરા તીનોં ઈકટ્ઠે હો ગયે ! અબ ખુશી !!

(૨) મુંજ સંસ્કાર સમાજ વ્યવસ્થાકી પ્રતિજ્ઞા હૈં.

(૩) જબ કુછ લિખના–પઢના હો તો એકાગ્ર મન રખો.

(૪) મધુવિદ્યા બ્રહ્મચારીકો હી પ્રાપ્ત હોતી હૈં.

(૫) નીતિસે કમાના, સંતોષ રખના, યહી સુખદાયક હૈ.

(૬) કનકભવન (અયોધ્યા) :–

છિન છિન પીવેં છકેં નહિ, અમલ અમિય સરસાય ।
બનાદાસ જિમિ ગુઁગ ગુડ, સ્વાદ નહિં કહિ જાય ॥

યુગલચરણ સેવૈં સદા, કનક ભવનકે માંહિ ।
તિનકે ભાગનકો નિરખિ, શિવ વિધિહૂ લલચાહિ ॥
કનક ભવન સેવા કછુક, મજ્જન સરજૂ નીર ।
યે દોનોં પાઈયેં, જબ રીજૈ રઘુવીર ॥

સચ્ચે સંતકી પરખ

૨૦–૧૧–૬૪. પ્રશ્ન :– સચ્ચે સંતકી પરખ કિસ પ્રકારસે કી જા સકતી હૈ ?

શ્રી ગુરુદેવ :– સંત બડે બેઢંબ હોતે હૈં. ભાતભાતકે ઢંગકે હોતે હૈં. ઔર બાહ્યાચારમેં અપની અપની વિશિષ્ટતા વ મૌલિકતા રખતે હૈં.

ઉજ્જૈનમેં પહલે મૈં એક પહુઁચે હુયે સંતકો મિલતા થા. વે અપને પાસમેં ગુડ઼કે પાનીસે ભીંજાઇ હુઇ ચાદર રખતે થે. કિસી ભી પેડકે નીચે ચાદર ઓઢકે પડે રહતે થે. હજારો મક્ખીયાઁ ચાદર પર લગી રહતી થી. ઐસા દેખકર મનુષ્યમાત્ર ઉનકી ઓરસે મુઁહ મોડ લેતા થા ઔર સંત બડી મસ્તીસે નિર્દ્વન્દ્વ રહ પાતે થે.

પરંતુ આજ અબ ઐસા દેશકાલ હૈ કિ બાહ્યાચારમેં તો સબ કોઈ અત્યન્ત કુશલ હો ગયે હૈં. ઈસલિયે સીધા, સરલ માપદંડ તો યહી હૈં કિ જિનકી સન્નિધિમેં હમમેં દૈવી સંપતિ આવે, હમારી હૃદયચેતના જાગ્રત હો ઉઠે, હમારા સાધન બઢે, હમારી માનવીય બુદ્ધિ પ્રબુદ્ધ હો જાયેં– વહી સચ્ચા સંત હૈં.

ફિર તો આપ અપને હી નીરિક્ષણસે નિશ્ચય કરે કિ આપકી સંકુચિત વ સ્વાર્થી ભાવનાઓમેં કોઇ પરિવર્તન હુઆ હૈ ? અશુભ કર્મોકે પ્રતિ અરુચિ, અપ્રિયતા ઉદય હુઈ હૈ ? દૈવી સંપત્તિકી ઈચ્છા વ આસુરી સંપત્તિકે ત્યાગકી કામના મનમેં ઉઠતી હૈ ?

સંતકે સમાગમસે હમેં નિશ્ચય હોતા હૈ કિ જીવન અત્યંત પરિવર્તનશીલ હૈ. ઐસે ક્ષણભંગુર જીવનકો સહી ઉપયોગમેં લાકર ઉસકે દ્વારા અક્ષય આનંદકી ખોજ વ પ્રાપ્તિ કરના હી જીવનકા ઉદેશ હૈ.

પ્રત્યેક માનવ સાધક હી હોતા હૈ, કારણ કિ પ્રત્યેક માનવ કે હૃદયમેં કોઇ ન કોઇ સદ્દવૃત્તિયાઁ અવ્યક્ત, સુપ્ત દશામેં યા વ્યક્તરુપમેં હોતી હી હૈં. ઔર ઐસા કોઈ માનવ નહીં હોગા જિસમેં કરને, જાનને ઔર માનનેકી રુચિ ન હો. ઈસલિયે જનસમૂહકો જબ સદ્દગુરુકે રુપમેં કોઇ પ્રેરક પ્રાપ્ત હૈ, જિનકી સન્નિધિમેં લોગોંકે અંતઃકરણકી અશુદ્ધિયાઁ દિગ્દર્શિત હો જાતી હૈ, તો લોગોમેં જાગૃતિ આ જાતી હૈં. યહ તો હમારે અનુભવકી ઠોસ પ્રતીતિ હૈ. ઈસમેં કોઈ તર્ક, પ્રમાણ કે અવલમ્બનકી આવશ્યકતા હી નહીં હૈં.

નિષ્કર્ષ કિ માનવહૃદયમેં પ્રકાશકા, પ્રેમકા, પરમાર્થકા અનુદાન દેવેં વે હી સંત, વે હી સદ્દગુરુ. જિનમેં માનવતા હૈં, ભગવાનકા દ્રઢ વિશ્વાસ હૈં, જાગૃત વિવેકજ્ઞાન હૈં, સદૈવ સમત્વ હૈં, વહી અનુકરણીય હૈં. (ઔર) જો અનુકરણીય હો ઉનકે પ્રતિ

પૂજયભાવના, શ્રદ્ધાભાવના, અનાયાસ ઉદ્ભવ હોતી હૈં. કરની નહીં પડતે હૈં.

જિનકે વિચારોમેં, વાણીમેં, આચરણોમેં એકવાક્યકતા હૈં ઉનમેં ગુરુતા હૈં ઔર વે હી સદ્ગુરુ હૈ.

ભગવાનકો પ્રેમ કરના યાની અભાવગ્રસ્તોંકી સેવા

જો સેવા કરનેમેં સમર્થ હૈં, સાધન–સંપન્ન હૈં, ઉનકો માનવસેવાકે વિભિન્ન પ્રકારોંકે પ્રતિ કેવલ અંગૂલિ નિર્દેશ કરતા હૂઁ, ઔર ભગવદ્ પ્રેરણાસે દીન– દુઃખીઓંકી સેવાકે કાર્યોકે આયોજન હો જાતે હૈં.

જો સહીમેં સેવા કરને યોગ્ય હૈં, અભાવગ્રસ્ત હૈ, ઉનકી સેવા કરનેસે હૃદયમેં અપૂર્વ સંતોષકી અનુભૂતિ હોતી હૈં. સંતોષસે હી શાંતિ, શાંતિસે સુખાનુભૂતિ. સુખ–શાંતિ પાના હૈ તો દૂસરોંકી– અભાવગ્રસ્તોંકી સેવા કરો. જીવનકા શ્રેષ્ઠ ઉપયોગ કરો. વહ મનુષ્ય હી ક્યા જો દૂસરોંકે સુખકા સાધન ન હો !! દૂસરોંકો સુખ પહુઁચાનેકે કામમેં જીવનકા ઉપયોગ કરના. ભગવાનકો પ્રેમ કરના ઈસીકો મૈં માનતા હૂઁ.

પંક્તિભેદકો મૈં મહાન પાપ સમઝતા હૂઁ

૨૧–૧૧–૬૪. શ્રી ગુરુદેવ :– અભી અભી કઇ મંદિરોમેં વ આશ્રમોમેં ભી શિષ્ય સમુદાયકે ચાર ભેદ સમઝે જાતે હૈં. યે ભેદ હૈં ફર્સ્ટકલાસ, સેકન્ડ કલાસ, થર્ડ લાસ ઔર ફોર્થ કલાસ ભી હૈં. મૈનેં દેખા હૈં કિ જો જ્યાદહ રુપયોંકી ભેંટ ચઢાતે હૈં નકો ફર્સ્ટકલાસ શિષ્ય સમઝે જાતે હૈં ઔર ફર્સ્ટ કલાસ સુવિધા દેતે હૈં. આશિર્વાદકે મી ચાર ક્લાસ કિયે ગયે હોંગે ક્યા ? યહી પ્રશ્ન મુઝે હો રહા હૈં.

કહાઁ તક ભેદ માના જાતા હૈ યહ બતાઉ ! મેરી દેખી હુઇ બાત હૈં હો !! પ્રસાદ પાનેકો એક હી પંક્તિમેં બૈઠે હુએ શિષ્યોંકો પ્રસાદ ભી બઢિયા યા ઘટિયા– ઉનકે ક્લાસકે અનુસાર દિયા જાતા હૈ. ચાર શિષ્યોંકી પત્તલમેં તો દાલ–ભાત રખેંગે ઔર પાઁચવોકી પત્તલમેં તીન–ચાર લડ્ડુ પરોંસેંગે– કારણ કિ વહ પાઁચવા ફર્સ્ટ કલાસ વર્ગકા શિષ્ય હૈં જિસને જ્યાદહ રુપિયોંકી ભેંટ ચઢાઇ હૈં.

પંક્તિભેદકો મૈં મહાન પાપ સમઝતા હૂઁ. ઐસી પંક્તિભેદ કરનેવાલોંકે હૃદય કૈસે હોંગે યહી આશ્ચર્ય મુઝે હો રહા હૈં ! ઔર અપાર ગ્લાની હોતી હૈં કિ આજકે હમારે ધર્મસ્થાનોંકી ઈતની લાલચી વૃત્તિ !!

બિલકુલ અપરિચિત દર્શનાર્થી આતે હૈં ઉનકો ફોર્થકલાસ કા સ્વાગત દિયા જાતા હૈ. જબ વહી અપરિચિત કિસી પરિચિતકા સિફારિસ પત્ર દેતા હૈ યા નામ, સમ્બન્ધ બતાતા હૈ તબ ઉસીકો ફર્સ્ટ કલાસકા સ્વાગત દિયા જાતા હૈં. યહ કિતની શર્મકી બાત હૈં !

ગુરુકો ક્યા સમઝતે હૈં યે લોગ !!

મૈંને દેખી હુઇ એક સત્ય ઘટના કહતા હૂઁ. એક બાર મૈં વૃંદાવનમેં થા. મૈં બાહર

ભ્રમણકો જા હી રહા થા કિ એક ગુરુચેલા સે પરિચય હુઆ. ઔર ઉનકી એક વિલક્ષણતાકો દેખકર મૈં ૮–૧૦ દિન ઔર વહાઁ ઠહર ગયા. વિલક્ષણતા બડી હી જટિલ ઔર જૂલ્મી થી.

પ્રાતઃકાલમેં હી ગુરુમહારાજ ચેલાકો આજ્ઞા દેતે કિ પેડ પર ચઢ જાઓ ! ચેલા ચઢ જાતા. ગુરુમહારાજ કહતે એક અચ્છી લમ્બી ડાલી તોડકર નીચે આઓ. ચેલા બરાબર આજ્ઞાપાલન કરતા. ગુરુ મહારાજ કહતે કિ ઈસ ડાલીકો છિલકર તૈયાર કરો. ચેલા વૈસા કરતા. ગુરુમહારાજ કહતે તૂ જાનતા હૈ ન કિ અબ ઈસ સોટીસે મૈં તુઝે પીટૂઁગા ? ચેલા કહતા હૈ કિ જી હાઁ ભગવન્ ! ગુરુમહારાજ કહતે કિ તબ ફિર ભી તૂને ઈસકો ક્યોં તૈયાર કર દી હૈં ? ચેલા કહતા– ભગવન્‌કી આજ્ઞા ! ગુરુમહારાજ કહતે અચ્છા ! યહ બાત હૈં !! તૂને આજ્ઞાપાલન કિયા હૈં !! તુમારા આજ્ઞાપાલન તો દેખૂઁ !!

જવાબમેં ચેલા હાથ જોડે શાંત ખડા રહતા હૈં. ગુરુમહારાજ લકડીસે પીઠ પર પીટને લગતે હૈં. ઈતને જોરસે કિ ચેલાકી પીઠ પર નિશાન દેખનેમેં આતે હૈં. પરંતુ ચેલા તો ઉતના હી શાંત ઔર સ્થિર. મેરેસે દેખા નહીં ગયા. મનને સોચા કિ અબ કુછ ઔર દિન ઠહર કર ઈન ગુરુ–ચેલાકો અચ્છી પ્રકાર જાનુ. કલ ક્યા હોતા હૈ દેખૂઁ. દૂસરે દિન ભી યહી ક્રમ ઔર તીસરે, ચૌથે દિન ભી યહી ક્રમ.

જબ ઉસ શામકો ગુરુમહારાજ સ્નાનકો પધારેં, તબ મૈં ચેલા કે પાસ ગય બાત કી. મૈંને પૂછા– ઐસા પીટનેકા ક્રમ ક્યોં રોજ કિયા જા રહા હૈં ? ઉન્હોંને જવાબ દિયા– ગુરુમહારજકી ઈચ્છા ! મૈંને પૂછા– કબસે યહ ચલ રહા હૈં ? ચેલાને કહા બહુત સાલસે ! મૈં અત્યંત ચકિત, સ્તબ્ધ હો ગયા. પિટાઇકા યહ ક્રમ કઇ સાલસે નિયમપૂર્વક ચલ રહા હે, ઔર યહ ચેલા હૈ જો ફિર ભી ઉતની હી સ્થિરતાસે સેવામેં દત્તચિત્ત હૈં. આજ્ઞાપાલનમેં ઉતની હી તત્પરતા ! કિતના કિતના સરાહૂઁ ઉત્તમ ચેલાકો !!

ફિર ઉનકે ગુરુદેવસે સંપર્કમેં વ સત્સંગમેં મુઝે સંતોષ હુઆ. તબ મેરા મન શાંત હુઆ. ગુરુમહારાજ સત્યમેં હી પહુઁચે હુયે થે. ઐસે અટપટાંગ તરિકાસે પાત્રતા સઁવારતે થે. ઈસ પ્રકારકે શારીરિકતાકે દ્વારા પાત્રતાકી વૃદ્ધિકા માર્ગ કઇ ગુરુમહારાજ પહલે અપનાતે થે.

મહારાજા દીલિપકો ભી ગુરુમહારાજને આજ્ઞા દિ થી કિ ઈન સો ગાયકે સાથ જંગલમેં રહો. ઈનકી સંખ્યા હજારકી હો જાયેં તબ મેરે પાસ આના. ધૌમ્યમુનિકી ભી ઐસી કથા હૈં. શિષ્યકો ભૂખા રખા થા. લેકિન યહ સ્થૂલ તરિકા હૈં.

આજકે દેશકાલમેં ઐસા ઉપાઇ કોઇ ગુરુ નહીં અપનાયેંગે. આજ્ઞાપાલનકી ઐસી ક્ષમતા ભી કિસીમેં નહીં હૈં. આજ બુદ્ધિવાદ–તર્કવાદકા પ્રચાર હૈં. સ્થૂલ ભોગોમેં રત ઔર સ્વાર્થવૃત્તિસે લોગોમેં અહમ્‌કી અધિકતા હૈં. રજ વ તમકી પ્રબલતા હૈં.

સહન કરનેકી, ઉદારતા રખનેકી યા ત્યાગ કરનેકી ક્ષમતા ન હોનેકે કારણ ઈનકો સુનતે હી નાક સિકુડતે હૈં. તર્ક કરતે હૈં.

માન, અપમાન, ગૌરવકો ભી સીમિત કર દિયે હૈં. છોટી છોટી બાતેં પર, કહને યોગ્ય વ્યક્તિયોંકી બાતેં પર ભી અપમાન માના જાતા હૈં. માતા–પિતા કુછ કહતે હૈં તો પુત્રકો અપમાન લગતા હૈં. પુત્રવધૂકો અપના ગૌરવભંગ લગતા હૈં. કિતની છોટી છોટી ક્રિયા વ બાતેં પર ઈતના ભારી મનદુઃખ ઔર ઝગડા કિયે જાતે હૈં કિ ક્યા બતાઉઁ !!

અહમ્‌કા પસારા બઢ રહા હૈં. યહાઁ ભીં છોટી છોટી બાતે પર અપમાન માન લેતે હૈં. "આપને સેવાકે બારેમેં સબકે સામને ક્યોં કહા ? હમકો એકાંતમેં ડાઁટ લો, ચાહે ઈતના પીટ લો વહ હમે મંજૂર હૈં, લેકિન કિસીકે ભી સામને હમારા અપમાન મત કરો." ઐસા–ઐસા મૈં ચૂપચાપ સુન લેતા હૂઁ. હઁસી આતી હૈં કિ ઐસેકો કહના ભી ક્યા ઔર કિસ તરહ સમઝાના ? ગુરુકો ક્યા સમઝતે હૈં યે લોગ ! આધ્યાત્મિક ઉન્નતિ કો ક્યા સમઝતે હૈં ! ભજન કિસકો સમઝતે હૈં ? સેવા વ પ્રેમકો ભી ક્યા સમઝ રહે હૈં ! ભગવાન સબકા કલ્યાણ કરેં ! મૈં તો સમઝ ગયા હૂઁ કિ મૈં કિસીકા ગુરુ નહીં હૂઁ, સબકા શિષ્ય હૂઁ.

પૂજા–સેવા જો કુછ ભી હોતી હે અપની અપની તુષ્ટિકે લિયે હોતી હૈં. મૈં ખૂબ .મઝતા હૂઁ. પર ચલાતા હૂઁ. ઈસસે ભી કભી સમઝદારી આ હી જાયેગી. યેનકેન કારસે ભી ઈસ તરફ સબકા ઝૂકાવ તો હૈં. યહી સંતોષ.

ઈસીકે લિયે મૈં સબકુછ ચલા લેતા હૂઁ

મુઝે તો સમષ્ટિ રસોડેકી યાદ રહતી હૈં દિનરાત ! ઔર કુછ મૈં સોચતા હી નહીં. હમારે મહમાન કમ નહીં હોને ચાહિયે. ચિંતા ઈસી બાતકી રખતા હૂઁ કિ મહમાન પ્રસન્નતાસે ભોજન પાકર, તૃપ્ત હોકર રાજી ખુશીસે અપને યહાઁસે પધારેં. અબ કલ મહમાનોંકો હલુઆ–પુડી ખિલાયેંગે. ઘર પર મહમાન આતે હૈં તબ હમ કિતના ધ્યાન દેકર ઉત્તમ પ્રકારસે ઉત્તમ ભોજન તૈયાર કરતે હૈં ! ઉસી તરહ કલ મહમાનોંકે લિયે ઉત્તમ ભોજન તૈયાર કરેંગે. ફિર પંગતમેં આદરપૂર્વક બિઠાકર પ્રેમસે ખૂબ પવાયેંગે. બિદા દેતે વક્ત હાથ જોડકર પ્રાર્થના કરેંગે કિ રોજ હમારે યહાઁ પધારકર હમેં સેવાકા દુર્લભ મૌકા દેં.

આપ લોગોંકી યહી ઉત્તમ સેવા હૈં. ઈસીકે લિયે મૈં સબ કુછ ચલા લેતા હૂઁ. જીવમાત્રકો ઈસ તરહ ભક્તિકે અભિમુખ હોનેકા સંસ્કાર પ્રાપ્ત હોતા હૈં. કિસી પ્રકાર ભી પરમાર્થલક્ષી બનતા હૈં. ઈસીલિયે મુઝે સબકુછ સહનેમેં ખૂબ પ્રસન્નતા હૈં. હર હાલતમેં મન પ્રસન્ન હૈં.

દેખો, આજ મૈં અભી સ્વસ્થ હૂઁ. શરીરમેં વિશેષ તકલીફ નહીં. તો અબ મૈં

પૂજાવાલોંસે (પૂજા કરનેવાલે ભક્તોંસે) નિપટ લૂઁ. ચંદન ! પૂજાવાલોંકો બુલા લો. સબકો કહ આઓ. કોઈ બાકી ન રહ જાયેં. સમષ્ટિ રસોડેમેં, ગુજરાતી રસોડેમેં, સંત રસોડેમેં, ડાક્ટર રસોડેમેં, કોઠારમેં, અપ્રેશનહોલમેં સબ વોર્ડમેં ઔર સબકે ઉતારે પર જાકર સબકો બુલા લો.

પૂજાવાલોંકો ભી બહુત દુઃખ હો ગયા હૈં. કહતે હૈં કિ આપ તો સભામેં પૂજાકી ઉપર બોલતે હૈં. હમેં અપમાન લગતા હૈં. હમકો એકાંતમેં કહના, પરન્તુ સબકે સામને કુછ નહીં કહો. ઔર કહતે હૈં કિ આપકી તબિયત અચ્છી હોતી હૈ તબ તો આપ સભામેં બિરાજતે રહતે હૈં, બોલતે હૈં, કામ કરતે હૈં, ફિર ભી સ્વાસ્થ્ય નહીં બિગડતા હૈં. પૂજાકે લિયે આપકો સમય નહીં દેના હૈં, ઈસીલિયે તબ તબિયત બિગાડતે હૈં આપ !!

મુઝે આશ્ચર્ય હોતા હૈ કિ કિસીકો ભી સંતોષ નહીં હોતા હૈં તો મેરે યે ચૌબીસ ઘંટે જાતે હૈ કિસમેં ? મૈં ઔર તો કુછ કરતા નહીં હૂઁ. ઔર એક એક મિનિટકો ભી મૈં અકેલા તો હોતા નહીં હૂઁ. હમારે યહાઁ "દો મિનિટ" વાલોંકી ભી વેઈટિંગ લિસ્ટ હમેશા ચૌબીસ ઘંટે રહતી હૈં. યે દો મિનિટ મેરી તુમારી દો મિનિટ નહીં રહતી– દેવતાઓંકી દો મિનિટ હોતી હૈં ! ફિર ભી બાત ખડી રહ જાતી હૈ (ભક્તોં દો મિનિટકા સમય માઁગકર ખૂબ અધિક દેર તક પ્રશ્ન–ચર્ચા કર લેતે થે.)

જબ અકેલા રહનેકો મન ચાહતા હૈં તબ શૌચાલય ચલા જાતા હૂઁ. કભ઼ કમરેમેં હી કમોડ રખવાતા હૂઁ. ફિર ૧૫–૨૦ મિનિટ નિર્દ્વન્દ્વ રહતા હૂઁ. કભી દિનમેં કઇ બાર ઐસા કરતા હૂઁ.

ભોજનકે છઃ રસ ઔર ઉનકે તત્ત્વ

૨૩–૧૧–૬૪. શ્રીડોલરભાઇ બુચ, શ્રીગુલાબભાઇ મંકોડી, (દોનોં રીટાયર્ડ આઈ.એ.એસ. ઓફિસર હૈં) શ્રીસૌભાગ્ય ચંદ્રભાઇ રાજદેવ, શ્રીદેવકરણભાઈ– અભી રાત્રિકો ૮ બજે મોટરોંસે આયેં. શ્રી ગુરુદેવકો પ્રણામ કિયે.

શ્રી ગુરુદેવ :– આ ગયે સબ ! દીર્ઘાયુષ્ય હો. સબ કુશલ ? અરે, કૃષ્ણાકો બુલા દો ! કૃષ્ણાબહનકે આને પર કહા– ઈનકે ઠહરનેકા પ્રબન્ધ કહાઁ રખા હૈ બેટા ?

કૃષ્ણાબહન :– જી, ડાક બંગલેમેં રખા હૈં.

શ્રી ગુરુદેવ :– તબ તો અચ્છા હૈં, ઈનકો જાનકી કુંડમેં મન માને તો વહાઁ ભી સબ સુવિધા હોગી. જહાઁ ઈનકા મન માને. મહેમાનોં કો ચા, નાસ્તા, ભોજન, સ્નાન આદિ કરકે આરામ કીજિયે. કલ સુબહ બૈઠેંગે.

આજ શ્રી ગુરુદેવકા સ્વાસ્થ્ય નરમ હૈં. શ્વાસકી તકલીફ જ્યાદહ હૈં. છાતીમેં દર્દ ભી હૈં. ગરમ જલકી થેલીકા સેંક હો રહા હૈં. અંગીઠી ભી પાસમેં જલ રહી હૈં. તકિયોં પર ઔંધા મત્થા ટિકાકર શ્રી ગુરુદેવ બિરાજેં હૈં. સબ શાંતિપૂર્વક બૈઠે થે.

શ્રી ગુરુદેવ :– હરિભાઈ ! (હરિભાઈ ઉઠકર શ્રી ગુરુદેવકે પાસ ગયે. શ્રી ગુરુદેવકી પીઠ પર હાથ ફિરાને લગે. શ્રી ગુરુદેવને હરિભાઈકે હાથ અપને હાથોમેં લેકર કહા કિ) આપ તો યહાઁ પાસમેં હી બૈઠિયે તો હમારી બાતચીત હોતી રહેં. મન બાતચીતમેં લગ જાયેગા તો યહ શ્વાસ ભી ભગ જાયેગી.

દેખો તો હરિભાઈ! મૈં કિતના મૂર્ખ હૂઁ. જાનતા હૂઁ કિ કફ–સર્દીવાલેકો (રોગીકો) ઔષધમેં અનુપાનકે રુપમેં ભી મધુ નહીં દેના ચાહિયે. કારણ કિ મધુ પચનેમેં ભારી હોતા હૈં. ઔર શરીરમેં પાઁચો તત્ત્વોમેં ઘટાબઢી કરકે મધુરસકે પ્રધાન તત્ત્વ જો પૃથ્વી ઔર જલ હૈં, ઉનકો બઢા દેતે હૈ, ઔર ઈનકે બઢનેસે કફદોષ હોતા હૈ. કફ–દોષમેં ઈન્હીં દો તત્ત્વકી પ્રધાનતા હોતી હૈં. ઈસીલિયે મધુ પદાર્થકે ઉપર કટુ ઔર અમ્લરસયુક્ત પદાર્થ દેકર કફ દોષકા શમન કરાયે જાતે હૈં. પરંતુ મૈંને આજ પાક ભી પાયા ઔર હલુઆ ભી. અબ શ્વાસ હુઈ તો આશ્ચર્ય ક્યા ? ઔર આલૂવડે ભી પાયે હૈં !

હરિભાઈ સુનો તો ! આયુર્વેદમેં કિતની સૂક્ષ્માતિસૂક્ષ્મ જાનકારી ભરી હૈં ! સૃષ્ટિમેં સભી કુછકી રચનામેં પંચમહાભૂતોંકા કમ–જ્યાદાહ પ્રમાણ હૈં. હમારા શરીર ભી ઈન્હીં પંચભૂતોંકે તત્ત્વોંકા હી સમૂહ હૈં.

સાહિત્યકે નવ રસ હૈં, ઔર ભોજનકે છઃ રસ. મધુરસમેં પૃથ્વી વ જલ, અમ્લરસમેં પૃથ્વી ઔર અગ્નિ, લવણ રસમેં જલ ઔર અગ્નિ, કટુરસમેં વાયુ ઔર અગ્નિ, તિક્તરસમેં યાની તીખેરસમેં વાયુ ઔર આકાશકી, ઔર કષાયરસમેં આકાશ ઔર પૃથ્વીકી પ્રધાનતા હોતી હૈં.

ઈસ પ્રકાર છઃ રસોમેં પંચતત્ત્વોંકી પ્રધાનતા હૈં. હમારે પંચભૌતિક શરીરકી શક્તિકે હ્રાસ વ કિસી તત્ત્વકી વિશેષ ત્રુટિકી પૂર્તિ ભોજનકે દ્વારા હોતી હૈં. શરીરકી આવશ્યકતાકે અનુરુપકા ભોજન નહીં લેનેસે રોગકી વૃદ્ધિ હોતી હૈં. શરીરકો આવશ્યક પંચતત્વોંકે કમ–જ્યાદહ પ્રમાણકી પૂર્તિ છઃ રસોંકે વિવેકપૂર્ણ ઉપયોગસે કરની ચાહિયે. શરીરકા કૌન તત્ત્વમેં ઘટા બઢી હૈં– ઈસકા જ્ઞાન હમકો શરીરકે વાત–પિત્ત–કફ દોષકી અભિવ્યક્તિસે હોતા હૈં. યે તીનોં દોષ શરીરકે પંચતત્ત્વોંકે પ્રમાણ બતાતે હૈં. આકાશ ઔર વાયુ-તત્ત્વકી પ્રધાનતા હો તો વાતદોષ, અગ્નિકી પ્રધાનતાસે, પિત્તદોષ, જલ ઔર પૃથ્વીકી પ્રધાનતાસે કફદોષ હોતા હૈં.

જિસં રસકી પ્રધાનતાવાલા ભોજન કિયા જાયેગા ઉસી રસકે પ્રધાન તત્ત્વ હમારે શરીરકે તત્ત્વોમેં ઘટાબઢી કર દેતે હૈં, ઔર ઉસીકે અનુરુપ શરીરકે તીનદોષમેં કમીં યા વૃદ્ધિ હોગી. પદાર્થોંકે પંચતત્ત્વોંકી જાનકારી આયુર્વેદ દેતા હૈં. યોગશાસ્ત્ર ભી દેતા હૈં. યોગ સાધકોંકે લિયે ક્યા ક્યા ખાના; ક્યા ક્યા નહીં ખાના; કિતના, કિસ પ્રકાર ખાના ઈત્યાદિકી પૂરી જાનકારીમેં આયુર્વેદ ઔર યોગશાસ્ત્રમેં કોઈ અન્તર નહીં હૈં.

બલવંતભાઇ :– મિષ્ટાનકે પાચનકે લિયે વ ગુણ પ્રાપ્ત કરનેકે લિયે સાથમેં ઔર ક્યા પાના ચાહિયે ?

શ્રી ગરુદેવ :– પૃથ્વી તત્ત્વકે કારણ મિષ્ટ ભોજનસે પુષ્ટિકા લાભ મિલતા હૈં ઔર અગ્નિ તત્ત્વકે કારણ જઠરાગ્નિ કે બલકી વૃદ્ધિ હોને પર પાચન હોતા હૈ. મિષ્ટ ભોજનકે સાથમેં આમ્લરસયુક્ત પદાર્થ પાના ચાહિયે. આમ્લરસમેં પૃથ્વી ઔર અગ્નિતત્ત્વ પ્રધાન હોતે હૈં. ખટાઇમેં સિર્ફ આઁમલા (આઁવલા) કા ઉપયોગ કરના ચાહિયે. આમલામેં લવણરસકે સિવાય ઔર સબ પાઁચોરસ હૈ, અર્થાત્ પાઁચો તત્ત્વ હૈં. ઈસીલિયે વહ રસાયન હૈં, ઔર ભોજનમેં ઉસકા ઉપયોગ નિત્યપ્રતિ હોના ચાહિયે.

સાદા ચાલુ નમકમેં ઔર સેંધા નમકમેં ક્યા અન્તર ?

શ્રી ગુરુદેવ :– ઈનમેં સ્વાદકા અન્તર જો હૈં વહ સૂક્ષ્મ હોનેકે કારણ સબ કિસીકો માલૂમ નહીં પડતા. ગુણ વ પરિમાણકે અન્તર પર કોઇ પ્રયોગ કરેં તો માલૂમ પડેગા કિ ઔર સબ પ્રકારકે નમક શુક્રધાતુકો ક્ષીણ કરતે હૈં, જબ કિ સેંધા નમક હી એકમાત્ર નમક હૈં જો શુક્રધાતુકી વૃદ્ધિ–પુષ્ટિ કરતા હૈં.

સેંધા નમક હલકા, પાચક, સૂક્ષ્મ, વૃષ્ય, ત્રિદોષનાશક, શીતલ હૈં. ઔર નેત્રજ્યોતિકે લિયે પુષ્ટિદાતા હૈ. ભોજનકા આરંભ સેંધા નમકવાલા અદરખસે કરના ચાહિયે.

મૈં ગલ્પ સુનાતા હૂઁ. કિસી પ્રકાર બાત કરની હૈં, ઈસીલિયે. એક પંડિતને પુરુષાર્થસે સંજીવની વિદ્યા સિદ્ધ કર લી. પરન્તુ ઉસમેં સૂક્ષ્મબુદ્ધિ નહીં થી. એક બાર વહ અપને મિત્રકે સાથ ગાઁવકે બાહર જંગલમેં ઘૂમને ગયા. વહાઁ એક હડ્ડી દેખનેમેં આઇ. તો પંડિતને કહા :– ઈસ હડ્ડી પર સંજીવની વિદ્યાકે પ્રયોગ કરકે ઈસ પ્રાણીકો પુનઃ જીવિત કરુઁગા.

મિત્ર વિવેકી–બુદ્ધિશાલી થા. ઉનહોંને બહુત સમજાયા કિ પ્રાણીકો જીવિત કરનેમેં હમેં ક્યા ફાયદા ? નિરર્થક વિદ્યા ક્યોં અજમાતે હો ? પંડિતજી નહીં માને ઔર લગે મંત્ર બોલને. મિત્રને કહા કિ ભાઇ ! દો મિનિટ ઠહર જાઓ ઔર એક બાત મેરી માનો. મેરે હાથમેં જલકા લોટા હૈ. ઉસ જલકો તુમારે મંત્રસે મંત્રિત કર દો પહલે. ફિર મુઝે લોટાકે સાથ વહ ઊઁચે પેડ પર ચઢ જાને દો.

પંડિતજીકો અપની વિદ્યાસિદ્ધિ દિખાનેકા ખૂબ આવેશ થા. લોટાકા જલ મંત્રિત કર દિયા.. મિત્ર પેડ પર ચઢ ગયા. ઔર પંડિતજી ને હડ્ડીકો મંત્રિત કિયા. ફૌરન ઉસમેંસે વાઘ જીવિત હો ગયા. ઔર પંડિતજીકો ખા ગયા. ઔર જંગલકે ભીતર ચલા ગયા. તબ મિત્ર પેડ પરસે નીચે ઉતર આયા. લોટાકે મંત્રિત જલ પંડિતજીકી હડ્ડી પર ડાલકર પંડિતજીકો પુનર્જીવિત કિયા. પંડિતજી શરમા ગયે, ઔર કુછ વિવેકબુદ્ધિ જાગ્રત હુઇ.

એક ઔર રમુજકી ગલ્પ કહૂઁ. એક બૈલગાડીવાલા જા રહા થા. રાસ્તેમેં પરિચિત મિયાંજી મિલેં. ઉન્હોંને કહા કિ ગાડામેં મુઝે બૈઠને દો. ગાડાવાલાને કહા– આ જાઓ, બૈઠો; પરંતુ એક બાત ધ્યાનમેં રખના કિ યે બૈલ ઉતરાઇ (ઉતરાવ, ઢાલ) પર જોરસે દૌડતે હૈં, ઔર અભી ઉતરાઇ આ રહી હૈં. તો ભાઇ, ગાડેકા નાડાકો મજબૂત પકડકર બૈઠના. નહીં તો ઓંધે મુઁહ ગિર પડોગે.

મિયાંજીને કહા કિ મૈંને નાડા બરાબર પકડ રખા હૈં. તુમ ચિન્તા મત કરો. ફિર ભી જબ ઉતરાઇ આઇ તબ મિયાંજી ગિર પડે, હાથ પૈર પર ચોટ લગ ગઇ. 'યા અલ્લાહ, યા ખુદા કરને લગે. ગાડાવાલાને પૂછા ક્યોં સાહબ ! નાડાકો નહીં પકડા થા ક્યા ?

મિયાંજી ગુસ્સે હોકર બોલે– તૂ હી દેખ લેં, અબ ભી તો મૈંને નાડા છોડા નહીં હૈ. ગાડાવાલાને દેખા તબ સમઝા ઔર બોલે કિ અરે મૂરખ ! તુમને તો તુમારે પાયજામેકા નાડેકો પકડ કર રખા હૈં. ઈતના તો સોચતે કિ જબ ગાડાકો નહીં પરંતુ પાયજામેકા નાડાકો પકડ કર બૈઠે હો તો ફિર તુમારા ગાડાકે સાથ ક્યા સમ્બન્ધ રહેગા ? ઔર તબ ફિર ગિર પડે, ઈસમેં આશ્ચર્ય ક્યા ? વિવેક, સૂક્ષ્મતા આદિ ન હોનેકે કારણ હમ ભી ઉપદેશકે ભાવાર્થકો ન ગ્રહણ કરકે અપની ના સમઝ જિદકો પકડ બૈઠે હૈં, તબ દુઃખ વ કષ્ટ જોર કરતે હૈં !!

શિક્ષાપદ્ધતિમેં પરિવર્તન કરનેકી આવશ્યકતા હૈં

૨૪–૧૧–૬૪. ડોલરભાઇ માંકડસે બાત કરતે શ્રી ગુરુદેવને કહા :– શિક્ષાપદ્ધતિમેં અત્યન્ત પરિવર્તન કરનેકી આવશ્યકતા હૈ. આજ બુનિયાદી ગુણોંકી ઓર દુર્લક્ષ હૈ. સિર્ફ પરીક્ષામેં યેનકેન પ્રકારેણ પાસ હો જાના ચાહિયે. ઔર, ડિગ્રીકા કાગજ મિલ જાતા હૈં, તબ ફિર અચ્છી નૌકરી યા કામધંધે મિલતે હૈ ન ? લડકિયોંકો ભી અચ્છા પૈસેવાલે વર મિલેં યહી લક્ષ્ય હોતા હૈ.

હમારે યહાઁ ડાક્ટર, એન્જિનિયર, વૈજ્ઞાનિક, વ્યવસાયિક અચ્છે સ્તરકે તૈયાર હોતે હૈં, પરન્તુ વિદેશોંમેં અપની બુદ્ધિશક્તિ, કાર્યશક્તિકા ઉપયોગ કરતે હૈં. ભારતમેં ઉનકા ઉચિત મૂલ્યાંકન નહીં હોતા હૈ, ઔર ઉન બુદ્ધિજીવી વર્ગકી એષણાએઁ, સ્વાર્થ બઢ ગયા હૈં. વિદેશોમેં જ્યાદા ધન મિલતા હૈ ઔર ધનકો લેકર વિદેશોંકી ભૌતિક સુખ સામગ્રિયાઁ પ્રાપ્ત હોતી હૈ. સ્વાર્થ સ્વયં એક મૂલ્ય ભી બન જાતા હૈ.

બડે સે બડે લોગ નીતિકો છોડકર પૈસેકો પકડતે હૈં, ઈમાનદારી ત્યાગકર સત્તાકો પકડતા હૈ. ન્યાય, નીતિ, દેશપ્રેમ, રાષ્ટ્રકે લિયે ત્યાગભાવના ઉતને નહીં રહે જિતને આઝાદીકે પહલે થે. મહાજનોંને ન્યાય–નીતિ, રાષ્ટ્રહિત આદિકા અવમૂલ્યન કર ડાલા હૈં. અબ મહાજનોં સમાજ ઉનકા (ન્યાય–નીતિ આદિકા) મૂલ્ય, આદર નહીં કરતા, તો વિદ્યાર્થી–યુવાવર્ગમેં ભી ઉનકે પ્રતિ શ્રદ્ધા ન રહના સ્વાભાવિક ભી તો હૈં !

વિદ્યાર્થી–વિદ્યાર્થીનીયોંકે આચાર–વિચાર ઔર ચારિત્ર્યશુદ્ધિ, નીતિ ઔર વિવેકજ્ઞાનકી ઓર કુછ ધ્યાન નહીં હૈં. ઐસી શિક્ષણ પ્રણાલી પોલી હૈં. ઈસમેં સમાજકે રાજનીતિજ્ઞોંકા દોષ ભી હૈં.

જબ આચાર–વિચાર, નીતિ, ચારિત્ર્યશુદ્ધિ આદિ શિક્ષાકી બુનિયાદમેં નહીં હૈં તો ઐસી શિક્ષાપ્રણાલી સમાજકલ્યાણ કૈસે કર પાયેગી ? કલ્યાણ ન કરેં યહ તો ઠીક, અપિતુ સમાજમેં જ્યાદા વિકૃતિયોંકા પ્રચાર કરનેવાલી હો ગઇ હૈ. અનુશાસન, શિસ્ત, આજ્ઞાપાલન, વિવેક–સુવિચાર આદિકા કોઇ મૂલ્ય સિખાયા નહીં જાવેં તો સમાજમેં જ્યાદહ વર્ગવિગ્રહ, હિંસા, અશિસ્ત, સ્વાર્થપૂર્તિ, અહિતોંકી શ્રૃંખલા ફૈલેંગી.

ઐસે વાતાવરણમેં માતાપિતા ઔર પરિવારજનોંકા ઉતરદાયિત્વ બહુત બઢ ગયા હૈ. પરન્તુ યે લોગોંકા ભી ઈસ બાતકી ઓર લક્ષ્ય નહીં હૈ. બસ ! સંતાન સ્કૂલમેં પઢ રહે હૈં ઈતના હી કાફી હૈ– ઉનકે લિયે.

સહી પ્રશિક્ષણ દેનેવાલી પાઠશાલા સમાજ હૈં. સામાજિક ઔર રાજનૈતિક વ્યવસ્થાકા ભી ફર્જ હૈ કિ ન્યાય–નીતિ આદિકે મૂલ્યોંકો પ્રસ્થાપિત કરેં, રક્ષા કરેં. જબ ચારોં ઓર મૂલ્યોંકા ખંડન હોતા રહેગા તો શિક્ષા પ્રાપ્ત કરકે તૈયાર કિયા ગયા વિદ્યાર્થી ભી ઉસી પ્રવાહમેં સહજ હી આ જાયેગા ઔર વિકસિત બુદ્ધિશક્તિકા ઉપયોગ કરકે મૂલ્યોકા ખંડન ઔર જ્યાદહ કરેગા– જ્યાદહ ચાતુર્યસે કરેગા; ઔર ઈસ તરહ સામાજિક વ્યવસ્થામેં ઔર ભી જ્યાદહ નીતિ ભ્રષ્ટતા ફૈલેગી.

વ્યક્તિકી સુખ–શક્તિયાઁ વિકસિત હોતી હૈ સહી શિક્ષામેં. ઉસકા વિકાસ સમાજમેં અપની સહી ઉત્તરદાયિત્વ નિભાનેમેં સહી ઢંગસે કામયાબ કરતા હૈ, ઉસકો યશસ્વી બનાતા હૈ. ઉસકા રાષ્ટ્રકે વિકાસમેં સહી હિસ્સા રહતા હૈં. નૈતિકતાકી શિક્ષા સમાજમેં પનપતી હૈં.

સહી વિદ્યા પાર ઉતારનેવાલી હોતી હૈ. નૈતિક મૂલ્યોંકી સમઝદારી દેતી હૈં, ઔર વહી નૈતિકબલ તારનેવાલા હૈં. ઈસ દુનિયામેં ઔર કોઇ બલમેં પાર કર દેનેકા સામર્થ્ય નહીં હૈં.

નૈતિક મૂલ્યોંકી સમઝદારી ઔર આચરણનિષ્ઠા પ્રગતિમેં બાધક નહીં અપિતુ અલૌકિક બલ દેનેવાલે હૈં. ઉસી બલકે આધાર પર મનુષ્ય મુક્ત હો સકતા હૈં. નિમ્ન પ્રકારકી સ્થૂલ– ભૌતિક લૌકિક વાસનાઓંકે ફંદોમેંસે મુક્ત હોતા હૈં. કારણ કિ ઉસકી સમઝદારી વિકસીત હો જાતી હૈં. તભી ઉન ક્ષુદ્ર– તુચ્છ વાસનાંઓંકી ફીકાસ મહસૂસ સહજ હોતી હૈ, ઉસમેં અરુચિ, અપ્રિયતા હોતી હૈં. તો સત્ય જ્ઞાન,સચ્ચી વિદ્યા હમેશા ઉચ્ચ લે જાતી હૈં, મુક્તિકા અનુભવ પ્રાપ્ત કરા દેતી હૈં.

"“સા વિદ્યા યા વિમુક્તયે.” શરીર નિરોગી વ સબલ હો, બુદ્ધિકો અનુકરણ પ્રિયતાસે મુક્ત કરેં, મૌલિક વિચારોંકી ક્ષમતાવાલી કરેં– સા વિદ્યા. ફિર ઈસકે પરિણામકે સુંદર ફલ પ્રત્યક્ષ દિખાઇ પડતે હી હૈં. સર્વ પ્રકાર કી દાસતાસે વિદ્યાપ્રાપ્ત

મનુષ્ય મુક્ત હોતા હૈં. ઉસકો અપને હાથપૈરોંસે કામ કરનેમેં લજ્જા મહસૂસ નહીં હોગી. લોભ, લાલચ, ભય, ક્ષૂદ્ર સ્વાર્થ કી કુવાસનાઓંકો વહ પહચાનેગા ઔર ઈનસે અપનેકો દૂર રખેગા.

ઈતના મનોબલ ઉસકો સહજ પ્રાપ્ત રહેગા, ક્યોંકિ વહ કુવાસનાઓંકો પહચાનતા હૈં. ઉસકી ઊઁચે દર્જેકી રસવૃતિ હોગી– જો વાસના વિલાસિતાસે સર્વથા મુક્ત હોગી. ઉસકી સામર્થ્ય દિન દિન પર બઢતી રહેગી– ક્યોંકિ સામર્થ્યકા હ્રાસ કરનેવાલા મદસે વહ સર્વથા મુક્ત રહ સકેગા. ઈસ પ્રકાર સર્વ પ્રકારકે બંધનોસે મુક્ત કરેં વહી વિદ્યા. "અજ્ઞાનેન આવૃત્તં જ્ઞાનં તેન મુહયન્તિ જન્તવઃ"– જીવોંકા વિવેક જ્ઞાન અજ્ઞાનસે ઢકા હુઆ હૈ. (ગીતાજી– ૫–૧૫). ઈસસે મુક્ત કરે વહી વિદ્યા."

નીતિ, પ્રમાણિકતા, સત્ય, ત્યાગ, ઉદારતા, પરહિતકી ભાવનાઓંકા ઉદ્‌ભવ, ઉનકા સંવર્ધન વ ઉનકા ઠોસ આચરણ નિર્માણ કરેં– જનસમૂહમેં પ્રત્યક્ષ કર દેં– વહી વિદ્યા. શિક્ષા પ્રણાલીમેં પરમતત્ત્વ સમ્બન્ધીકા શિક્ષણ શામિલ કરો. વેદ–ઉપનિષદોંકી કથાએં, સિદ્ધાંત–તત્ત્વકી કથાયેં પઢાના સત્ત્વર શુરુ કરના ચાહિયે.

શિક્ષાકા વિસ્તાર શહરોમેં ન હોના ચાહિયે– ગાઁવોમેં હોને ચાહિયે– શહેરી ક્ષેત્રસે ૮૦–૧૦૦ યા ૧૫૦ મીલકે અન્તર પર હોવેં, પરિણામમેં ઉસ શિક્ષાકેન્દ્રકે કઇ ક્ષેત્રોંમેં વિકાસ હોગા. ગાઁવકે દેહાતી અનપઢ લોગમેં શિક્ષા ફૈલેગી. શહરોંકી સમસ્યા ઉતની કમ હોગી. શિક્ષાકેન્દ્રકે વિસ્તારમેં સુવિધાએં પહુઁચેગી તો અનાયાસ દેહાતોંકો ભી સુવિધાયેં ઉપલબ્ધ હો જાયેગી.

પ્રાકૃતિક વાતાવરણ હો, જલવાયુ સ્વાસ્થ્યવર્ધક હો ઐસે ગાઁવમેં શિક્ષાકેન્દ્ર હોના ચાહિયે. શિક્ષાક્રમમેં વ્યવસાયિક શિક્ષા ક્રમકા પ્રાધાન્ય હો. કલા, વાણિજ્ય, વિજ્ઞાનકી ઓર વિદ્યાર્થીઓંકો હાઇસ્કૂલકે શિક્ષાક્રમમેં હી રસ–રુચિ જાગૃત હો જાયેં ઐસા શિક્ષાકા ઢાંચા હોના ચાહિયે. ઉદ્યોગ–ધંધાકી જાનકારી, તકનીકી, કામોંકી જાનકારી આદિ હાઇસ્કૂલમેં પ્રાપ્ત હોની ચાહિયે.

અશુભકા ત્યાગ નહીં, શુભકા ગ્રહણ નહીં તો દુઃખકી નિવૃત્તિ કહાઁસે ?

જ્ઞાન, સંપત્તિ ઔર સુખ, પ્રત્યેક મનુષ્યકો પ્રાપ્ત હો સકતે હૈં. સ્વકલ્પિત સીમાયેં– જૈસે કિ મૈં વહ કાર્ય નહીં કર સકૂઁગા ઔર વહ કર સકૂઁગા– ઈસ પ્રકારકી સ્વયમ્‌કે લિયે સીમિત ધારણાયેં મનુષ્યકા જીવન નિષ્ફલ બના દેતી હૈં. જબ તક કાર્યકો સફલતાપૂર્વક સાંગોપાંગ પૂર્ણ કરનેકી તુમારી શક્તિમેં તુમ સ્વતઃ શ્રદ્ધા નહીં રખોગે તબ તક તુમસે એક ભી કાર્ય પૂર્ણ હોનેવાલા નહીં હૈં. જીવનમેં સફલતા તબ તક મિલનેવાલી નહીં હૈં.

મનુષ્ય– શરીર, મન ઔર આત્મા (યે) તીનોંકે સંયોગકા સર્જન હૈં. ઈન તીનોંકે અવલમ્બન પર મનુષ્યજીવન હૈ. ઈનમેંસે એકમેં ત્રુટિ હોતી હૈં, તબ મનુષ્યજીવનમેં નિષ્ફલતા વ્યક્ત હોતી હૈં. ઈનમેં મુખ્ય આધાર મનકા હોતા હૈં. જીવનમેં દુઃખ અથવા સુખ જો ભી પ્રાપ્ત હોગા ઉસીકે અનુકૂલ શારીરિક, માનસિક વ આત્મિક સ્થિતિ હોતી હૈં. મનકે અનુકૂલ વિચાર, વિચારકે અનુકૂલ ક્રિયા ઔર ક્રિયાકે અનુકૂલ પરિણામ (= ફલકા ભોગ) મનુષ્ય ભોગતા હૈં. સંસ્કારોકી શ્રૃંખલા ઈસ પ્રકાર કાર્ય કરાતી હૈં ઔર નયે નયે સંસ્કારોંકો ડાલતી રહતી હૈં.

ઈસ પ્રકાર તુમ વર્તમાનમેં સુખી હો યા દુઃખી હો, ઈસકે લિયે ઔર કોઈ નહીં પરન્તુ તુમ સ્વયમ્ હી જિમ્મેવાર હો. આજકા તુમારા સુખ યા દુઃખ તુમારી હી ક્રિયાકે દ્વારા ઉત્પન્ન કિયા ગયા ફલ હૈં. આજ યદિ દુઃખપૂર્ણ સ્થિતિ હૈં તો ઉસકા ત્યાગ કરના ભી તુમારે હી હાથમેં હૈં અર્થાત્ અશુભ વિચાર વ ક્રિયાઓંકા ત્યાગ કરકે શુભ વિચાર વ શુભ ક્રિયા કરના પ્રારમ્ભ કર દો.

જબ કિસી કાર્યમેં નિષ્ફલતા યા અપયશ મિલતે હૈં, તબ વિચારવાન પ્રથમ તો અપને પુરુષાર્થ, કાર્યશૈલી પર અથવા અંતઃસ્થ ભાવનાકે પર સૂક્ષ્મ નિગાહસે પુનઃ પુનઃ દેખતા હૈ– ખૂબ કડકાઈ વ પૂર્ણ સચ્ચાઇકે સાથ. ઈસીકો મૈં અંતરંગ દ્રષ્ટિ કહતા હૂઁ. ઐસી અંતરંગ દ્રષ્ટિસે વિચારવાન સ્વયં અપની નિષ્ફલતાકા કારણ ઢૂઁઢતા હૈં. ઢૂઁઢને પર સુધારનેકા પ્રયત્ન કરતા હૈં.

દેખો ! પુરુષાર્થકે સામને કોઇ કાર્ય અસાધ્ય નહીં હૈ. તુમ ચાહોગે તો તુમારે વિચારમેં વ ક્રિયામેં બરાબર પરિવર્તન કર પાઓગે ઈસમેં કોઈ સંદેહ નહીં.

મનુષ્ય અપની માનસિક વ શારીરિક શક્તિયોંકા સંયોગ કરકે જો ક્રિયા કરતા હૈ ઉસમેં વહ જરુર સફલ હોતા હી હૈં. એક સાધારણ અનુભવકો હી યાદ કરો. એક શીશી (બોટલ) મેંસે દૂસરીમેં પ્રવાહી ડાલતે સમય નિર્ભિકતાસે વ વિશ્વાસસે ડાલ દોગે તો પ્રવાહી ગિરેગા નહીં. પરન્તુ ડાલતે સમય સંશય હો ગયા– કિ "ગિરેગા તો" !! તો ફિર સમઝ લો કિ પ્રવાહી નિશ્ચિત્ ગિરેગા.

સર્વ દુઃખોંકા અંત લાનેકા એક હી ઈલાજ હૈ. ઔર વહ હૈ– જો જાના હૈ ઉસકો આચરણમેં લાના. તુમ બરાબર જાનતે હો કિ અશુભ ક્યા હૈ, શુભ ક્યા હૈ !! જાનતે હુએ ભી અશુભકા ત્યાગ નહીં ઔર શુભકા ગ્રહણ નહીં, તો દુઃખકી નિવૃત્તિ હોવે કહાંસે ?

મનકો શુદ્ધ કરો તો સબ શ્રૃંખલા ટૂટ જાયેં. મિટ્ટીવાલા પાનીકો થોડી દેર હિલાયે બિના રખનેસે મિટ્ટી નીચે બૈઠ જાતી હૈં, ઔર સ્વચ્છ જલ પ્રાપ્ત હોતા હૈ. ઈસ સ્વચ્છ જલકો ભી પુનઃ થોડી દેર હિલાયે બિના રખનેસે બિલકુલ નિર્મલ જલ મિલતા હૈં.

ઈસી તરહ મનકો નિર્મલ કરનેકે લિયે એક ધ્યેયમેં સ્થિર કરનેકા અભ્યાસ કરના = ધ્યેયકે વિપરીત અશુભ વ ખોટે વિચાર કો મનમેં આને હી નહીં દેના. ઈસકે

લિયે હમેશા સોચના કિ જિસ વિચારસે હમેં લાભ નહીં અપિતુ હાનિ હોનેકા હી સંભવ હૈં, ઈસલિયે વૈસે વિચાર ઉઠને હી નહીં દેના હૈં. ઈસ પ્રકાર, મન વિપરીત વિચારકે ત્યાગ ઔર શુભ વિચારોંકી પુષ્ટિ કરના સીખતા હૈં. ઈસ અભ્યાસસે મન નિર્મલ ભી હોતા હૈ ઔર સ્થિર ભી હોતા હૈં. ઈસસે મનકે ઉપર તુમારા આધિપત્ય ભી હો જાતા હૈં. જૈસા તુમ ચાહોગે વૈસા હી આચરણ તુમ્હેં સહજ સાધ્ય હો જાયેગા. ઉન્નત વિચાર ઔર ભાવનાયેં– યે દોનોં સહજવૃત્તિ રુપ ન હો જાયેં તબ તક ઈનકા સહી લાભ અર્થાત્ ઈનકી ફલરુપા આનંદાનુભૂતિ ચિત્તકો હોના અસંભવ હૈં. સહજવૃત્તિ હોને પર જીવન ઠોસ હોતા હૈં– તબ તક નહીં.

તનકા આરોગ્ય

૨૫–૧૧–૬૪. શ્રી ગુરુદેવ :– તનકા આરોગ્ય મનુષ્યજીવનમેં પ્રથમ આવશ્યક સુખ હૈં. મનુષ્યકો ચાહિયે કિ શરીરકો નિરોગી રખે. નિરોગી કાયા યહ પ્રથમ સુખ હૈં. ચાહે ઈતની સંપત્તિ હોગી, નૌકર યા સ્ત્રી–પુત્ર–પરિવાર સેવા, સુશ્રુષા કરનેવાલે ખડે પૈરોં પર તૈયાર હો, કરતે હો, ફિર ભી શરીરમેં રોગ હોને પર સુખ નહીં લગતા હૈં.

નિરોગી શરીરસે ધન વ જનકી સેવા– સુશ્રુષાસે સુખ હોતા હૈ. રોગ આ જાને પર જિતના પ્રયત્ન–પરિશ્રમ ઉસે નિકાલનેકે લિયે કિયા જાતા હૈ, ઉતના પ્રયત્ન–પરિશ્રમ વ ચિંતા રોગ ન આવે ઉસકે લિયે કી હોતી તો આજ તુમ ઈતને પરવશ, અસ્વસ્થ નહીં હોતે.

આતે રોગ, ઉગતે શત્રુકો ફૌરન હટાના ચાહિયે, મિટા દેના ચાહિયે.

મનુષ્યકા (યહ ભી) મુખ્ય કર્તવ્ય હૈં કિ અપને શરીરકે આરોગ્ય કી સમ્હાલ રખેં ઔર ચિંતાકે સહિત રક્ષા કરેં. પરિવારકે લોગોંકે આરોગ્યકી ભી સમ્હાલ રખેં. ઔર ચિંતાપૂર્વક રક્ષા કરેં. આરોગ્યકે લિયે શુદ્ધ હવા, પાની, વ આહાર અનિવાર્ય હૈં. ઈન તીનોંકા યથાર્થ ઉપયોગ કુદરતકે નિયમોંકે અનુકૂલ કિયા જાતા હૈં તો કોઈ ભી મનુષ્ય કદાચિત્ હી બીમાર હોતા હૈં.

બીમારીસે સિદ્ધ હોતા હૈં કિ કુદરતકે નિયમોંકા ભંગ કિયા હૈં. અસંમયસે રોગ હોતા હૈં. નિયમપૂર્વક આહાર લેના, શુદ્ધ જલ પીના, શુદ્ધ હવા લેના, આરોગ્યકી યે તીન પ્રથમ મુખ્ય અનિવાર્ય આવશ્યક્તાયેં હૈં.

અનિયમિત આંહાર લેના, માત્રાસે જ્યાદા અથવા કમ ખાના, ચાહે વૈસા જલ પીના, ગંદે સ્થાન– અશુદ્ધ સ્થાનમેં રહના, ઔર ઉચિત વ્યાયામ નહીં કરના, ઈતની બાતેં પ્રારંભમેં રોગ ઉત્પન્ન કરનેમેં કારણ હૈં.

જીવમાત્રકા આધાર આહાર પર હૈં. મનુષ્યજીવનકા આધાર અન્ન હૈં. શરીરકી પુષ્ટિ–વૃદ્ધિ કરનેમેં અન્નકે જૈસા દૂસરા કોઇ પદાર્થ નહીં હૈં. ભીતરી ઉષ્ણતા અન્નસે

હી ઉત્પન્ન હોતી હૈં.

શરીરકે અલગ અલગ અવયવ ક્ષણ–ક્ષણ પર વૃદ્ધિ હોતે રહતે હૈં. તબ ઔર ફિર ૪૦–૫૦ સાલકે બાદ યે હી અવયવ ક્ષણ–ક્ષણ પર જીર્ણ હોતે રહતે હૈં ઔર ઉસકે સૂક્ષ્મતાતિસૂક્ષ્મ અણુઓંકા નાશ હોતા રહતા હૈં. તબ ઉન અણુઓંકી જગહ પર નૂતન તંદુરસ્ત અણુઓકી ઉત્પત્તિ, સ્થિતિ હોતી રહતી હૈં. યહ ક્રિયા અન્નકે પોષક દ્રવ્યસે હી સંપન્ન હોતી રહતી હૈં.

શરીરબલ, બુદ્ધિ વ સામર્થ્યકા આધાર અન્ન હી હૈં. અન્નમય પ્રાણ ઈસીલિયે હૈં.

પાચન હોવે ઉતના હી ઔર વૈસા હી આહાર લેના. ઉચિત ઢંગસે ચબાકર ખાના. જલ્દી જલ્દીસે પેટમેં ઉતારના નહીં.– ઢકેલ નહીં દેના. ચબાકર, રસ પૈદા કરતે હુએ ખાના.

હર એક માનવ શરીરકી જઠરાગ્નિકે પ્રમાણકા વિચાર કિયા હૈં. સ્પષ્ટ કહા હે કિ જઠરકે દો ભાગકો ઘન પદાર્થોંકે ભોજનસે ભરના, એક ભાગ પ્રવાહી પદાર્થોંસે ભરના, ઔર બાકી રહા ચૌથા ભાગ ખાલી રખના. તાત્પર્ય કિ ભોજનકી રુચિ કે અનુસાર તીન ભાગકા ભોજન કરના– પરન્તુ એક ભાગ ભૂખા રહના. પૂરા પેટ ભરકે નહીં ખાના. ચૌથા હિસ્સા ખાલી છોડના. ખાલી છોડોગે તો વહાઁ ભોજનકી પાચનક્રિયાકે અન્તર્ગત જો કફ–વાત–પિત્ત દોષોંકે રસ બનતે હૈં વે સરલતાસે ખાલી જગહમેં સંચાર કર પાયેંગે. તો અપચન, ગૈસ, જલન, ખટાઇ, આદિકી તકલીફ નહીં હોગી. ભોજનકી માત્રા અધિક હોગી તો યે તકલીફેં જરુર પૈદા હોગી.

ગીતાજીને ઈસી બાતકો યુક્ત આહારસે કહા હૈં. યોગમેં ઈસીકો આહારદ્રઢ કહા હૈં. જીનેકે લિયે ભોજન, ભોજનકે લિયે જીવન નહીં હોના ચાહિયે. આવશ્યક હો ઈતની વિશ્રાંતિ વ નિદ્રા લેના. જ્યાદા નિદ્રા વ કમ નિદ્રા દોનોં બિમારી પૈદા કરતી હૈં.

કુંડલિની ઔર શરીર સ્વાસ્થ્યકા ભી ગહરા પ્રભાવ હે, સમ્બન્ધ હૈં. પરન્તુ શરીર જો કમજોર હોગા ઔર કુંડલિની શક્તિ જાગૃત હો જાયેગી તબ મુલાધાર પર ઉસકી પહલી ચોટ લગતે હી બીમારી હો જાયેગી, ઔર આગે કુછ નહીં હો સકેગા. ઈસીલિયે શરીર સ્વાસ્થ્યકા ખ્યાલ રખના ચાહિયે કિ કમજોર ન હો જાયેં.

સાધન, આહાર, વિહાર ઔર ચેષ્ટા, પ્રકૃત્તિકે વિપરીત હોતે દુઃખ હોતા હૈં, નહીં તો ફિર દુઃખકા નાશ.

ગુરુઓમેં હી ચારિત્ર્ય ભ્રષ્ટતા આ ગઇ

શ્રી બચુભાઇ, શ્રીમંકોડીભાઇ, શ્રીસૌભાગ્યચંદ્રભાઈ, શ્રીજમનાદાસભાઈ, શ્રીહરિભાઈ ઈત્યાદિસે વાર્તાલાપ કે દૌરાનમેં એક ભાઇને કહા કિ– બાપુ ! આજકલ તો જહાઁ તહાઁ ગુરુઓંકે દર્શન વ મિલન અનાયાસ હોતે રહતે હૈં. તો વિચાર આતા હૈં કિ અબ કલયુગકા અંત શીઘ્ર હી હોગા. જગહ–જગહ પર ભજન મંડલી, કીર્તન

મંડલી, મંદિર, આશ્રમ વ ગુરુઓંકે સત્સંગ દિખાઇ પડ રહે હૈં.

શ્રી ગુરુદેવ :– યહ તો કલિકા યુગધર્મ હૈ. કલિમેં ઐસા હી હોતા હૈં. શ્રીશંકરાચાર્યજીકા કથન હૈં કિ–

વાકયોચ્ચાર્ય સમુત્સાહાત્ તત્કર્મકર્તુમક્ષમાઃ ।
કલૌ વેદાંતિનો ભાન્તિ ફાલ્ગુણો બાલકા ઈવ ॥

કવિતાવલીમેં ગોસ્વામીજીને કહા હૈં:–

આગમ વેદ પુરાન બખાનત મારગ કોટિક જાહિં ન જાને ।
જે મુનિ તે પુનિ આપુહિ આપુકો ઇસ કહાવત સિદ્ધ સયાને ॥
ધર્મ સબૈ કલિકાલ ગ્રસે જપ જોગ બિરાગ લૈ જીવ પરાને ।
કાં કરિ સોચ મરે તુલસી હમ જાનકીનાથકે હાથ બિકાને ॥

શ્રીભાગવતમેં ભી હૈં કિ કલિયુગમેં મનુષ્યોંકી પ્રવૃત્તિ અર્થાત્ જીવનયાપનકી શૈલી ધર્માનુકૂલ નહીં રહેગી. શ્રીમાનસજી કહતી હૈં કિ–

બરન ધર્મ નહિં આશ્રમ ચારી । શ્રુતિ વિરોધ રત સબ નર નારી ॥
કલિમલ ગ્રસે ધર્મ સબ લુપ્ત ભયે સદ્ગ્રંથ ।
દંભિન્હ નિજ મતિ કલ્પિ કરિ પ્રગટ કિયે બહુપંથ ॥
ભયે લોગ સબ મોહ બસ લોભ ગ્રસે શુભ કર્મ ।
સુનુ હરિજાન જ્ઞાનનિધિ કહૌં કછુક કલિધર્મ ॥
બ્રહ્મજ્ઞાન બિનુ નારી નર કહહિં ન દૂસરી બાત ।
કૌડી લાગિ લોભ બસ કરહિં બિપ્ર ગુરુ ઘાત ॥

અપનેકો અખબારોમેં પઢનેકો મિલતા હૈં કિ કેવલ ૫–૫૦ રુપયોંકી લૂટકે લિયે મનુષ્યકી હત્યા કી જાતી હૈં. હમેં દેખનેમેં–સુનનેમેં ઔર અનુભવમેં આતા હૈં કિ કેવલ થોડેસે રુપયોંકે કારણ ભાઇ–ભાઈમેં, ભાઇ–બહનમેં, માતા પિતાકે સાથમેં ભારી વિરોધ વ વૈમનસ્ય હોતે હૈં. "અપના સ્વાર્થ હી બરાબર હૈં, બાકી સબ ગલત હૈં", ઐસી સમઝ અધિકમાત્રામેં દીખાઇ પડતી હૈં. કર્તવ્ય વ જિમ્મેવારિયાઁકે તરફ ધ્યાન નહીં દેતે હૈં.

જહાઁ ઈતની સ્વાર્થવૃત્તિ હો ઉન લોગોંકો વાક્યજ્ઞાનકી નિપુણતા, તાત્ત્વિક ચર્ચાયેં, ઈત્યાદિ સુગમ ઔર અનુકૂલ હોતે હૈં. બુદ્ધિપ્રધાન, તર્કપ્રધાન સંસ્કૃતિ ફૈલતી હૈં. જીવન આચરણમેં ક્રિયાત્મક ઠોસ ધર્માનુષ્ઠાન તો ક્વચિત્ હી કહીં કહીં દિખાઇ પડતે હૈં.

સબ ક્ષેત્રોમેં ચારિત્ર્ય–ભ્રષ્ટતા ફૈલ ગઈ હૈ ઔર અધિક અધિક પનપ રહી હૈં. કિતની ઘૂઁસબાજી, કિતની ભ્રષ્ટતા કિ બડી–બડી યોજનાયોંકે ઠોસ પરિણામ કહીં

દિખનેમેં નહીં આતે હૈં !! નીતિભ્રષ્ટતાકી યહ પરિસ્થિતિ અત્યંત વ્યાપક હૈં ઔર ઈસીલિયે અત્યંત વિકટ ઔર વિઘાતક હૈં.

મૈં માનતા હૂઁ કિ ભૂખમરી, બેકારી, ઉત્પાદન ઈત્યાદિ સમસ્યાઓંસે સબસે અધિક વિઘાતક સમસ્યા નીતિભ્રષ્ટતાકી હૈં. ઈસકો સુલઝાયે બિના દેશકે ઉત્થાનકી આશા અધુરી રહેગી.

સાધુઓંકા કર્તવ્ય હૈ કિ લોગોંમેં ચારિત્ર્ય વ નીતિકા પ્રચાર કરના, પ્રમાણિકતા, નીતિ, ચારિત્ર્યકા નવનિર્માણ કરના. ધર્મગુરુઓં કા યહ પ્રથમ કર્તવ્ય હૈં. પરન્તુ ખુદ હમ હી મિથ્યાચાર, દંભાચાર, દુરાચાર વ ભ્રષ્ટાચારસે ખાલી નહીં હૈં. હમારે જૈસે અયોગ્ય, સ્વાર્થી, દંભી સાધુઓંને દેશકા જિતના અહિત કિયા હૈં ઉતના ઔર કિસીને નહીં કિયા હૈં. મૈં ભી ઉનમેકા હી એક હૂઁ !!

એક સમય થા– જબ ભારતમેં ગુરુકા સ્થાન સબસે ઊઁચા માન્ય હુઆ થા. કારણ કિ અપને યથાર્થ ચારિત્ર્યસે ગુરુ ઈસ સન્માન વ ગૌરવકો યથાર્થમેં અક્ષુણ્ણ રખનેકી ક્ષમતા રખતે થે. કાલકે પ્રભાવસે ગુરુઓંમેં હી ચારિત્ર્યભ્રષ્ટતા આ ગઇ. અબ સાક્ષાત્કારકી સાધનાકી ક્ષમતા તો ઉનમેં નહીં રહી હૈં, ઔર ન તો આત્મસાક્ષાત્કારકી ઉત્કટ ઈચ્છા ભી રહી હૈં.

ગુરુ કૌન બન સકતા હૈ ?

શ્રોત્રિય–બ્રહ્મનિષ્ઠ વ્યક્તિ હી ગુરુ હૈં. વાસ્તવમેં જો વેદ–શાસ્ત્રોંકા પરમ રહસ્ય જાનતા હો, વિદ્વાન હો, સાથ સાથ ભગવત્સાક્ષાત્કાર અથવા આત્મસાક્ષાત્કાર હુઆ હો, ભગવત્ સ્વરુપકે અનુસંધાનમેં અખંડ સ્થિર મન–ચિત્‌વાલા હો વહી "નરરુપ હરિ" સ્વયં હી સદ્‌ગુરુ હૈં. બાકી તો સબ ખાલી ગુરુડમ હૈં.

આજકલ તો સદાચારી સાધકકો, આચાર્ય કુલોત્પન્ન વંશજકો, ગાદીધારીકો, જગ્યાધારીકો, અચ્છે ગાયકકો, કથાવાચકકો, વ્યાખ્યાનકારકો ભી સદ્‌ગુરુ સમઝતે હૈં લોગ.

જો સ્વયં સિદ્ધ નહીં હુઆ હૈ, જો સ્વયમ્ મુક્ત નહી હુઆ હૈ, ભગવતપ્રાપ્તિ નહીં હૈ, વે અપનેકો સિદ્ધ, આત્મજ્ઞાની ભગવતપ્રાપ્ત કહતે હૈં ઔર ઈસકે પુષ્ટિકી અનેક ચેષ્ટાયેં પ્રદર્શિત કરતે હૈં, જિસસે કિ જનસમૂહ ઉનકે પ્રતિ આકર્ષિત હોવે ઔર ઉનકો ગુરુ બનાવે. યહ દંભાચાર હૈ, યહી ગુરુડમ ગુરુ બનનેકા દાવા હૈં

પ્રચારકે યે યુગમેં ગુરુઓં ભી પ્રચાર પત્રિકા નિકાલતે હૈં. જાહીર ખબર છપી જાતી હૈં. ઉનકે કઇ એજન્ટ જનતામેં ઘૂમતે હૈં. ઔર લોગોંકો ઉનકે શિષ્ય બનનેકા પ્રલોભન દેતે રહતે હૈં. જ્યાદહસે જ્યાદહ લોગોંકો પ્રભાવિત કરનેકે વ્યવસ્થિત ઢંગકા પ્રચારકા સંગઠિત આયોજન યે ચલાતે હૈં. .

અનંતપુરકી તરફકે દેહાતોમેં ૮–૧૦ સાલ પહલે એક સન્યાસી ઘૂમતે ઘૂમતે

આ ગયે. દેહાતો કા હી પ્રદેશ ! લોગ બેચારે અનપઢ હોતે હી હૈં ઔર દેહાતોમેં પરાપૂર્વકી ભાવનાએં વિશેષ રહા કરતી હૈં, તો સબ સાધુ મહારાજકી સેવા કરેં– અપને ખેતકે ગેહૂઁકા આટા દેવેં, અપને હી ગાયકા દૂધ–ઘી દેવેં. ૪–૬ માસમેં હી સંન્યાસી મહારાજકા માન હોને લગા. સેવા હોતી રહી તો મહારાજને સોચા કિ ઈતને લોગ હે– શિષ્ય બનાઉઁ તો મેરા ધનકા અભાવ મિટાનેકે સરલસે સરલ તરિકા હૈં.

ઉન્હેં તો ગુરુપૂર્ણિમા આનેકે પહલે હી કરીબ ૮–૧૦ હજાર દેહાતીઓંકો શિષ્ય બના લિયે. ગુરુ આજ્ઞામેં પહલી આજ્ઞા યહ કિ સાલમેં એક બાર એક રુપિયા ગુરુકો ચઢાના. સન્યાસી મહારાજ ફિર દૂસરી તરફ ઘૂમને ચલે ગયે. વહાઁ ભી ૫–૭ હજાર શિષ્ય બના લિયે. અબ સબસે એક–એક રુપયા લેતે જાયેં ઔર જોડતે જાયેં....સાલ ભરમેં એક લાખ જોડનેકી ઈચ્છા થી ઉનકી.

લેકિન ભોલેકે ભગવાન ભી તો હોતે હૈં ન ! આચરણ ભ્રષ્ટતામેં કહીં પર ફઁસ ગયા ઔર મૈં જબ બિનાગંજમેં થા તબ મુઝે માલૂમ પડા થા કિ પુલિસ જેલમેં ઉઠા લે ગઇ થી ઉનકો.

ઈસસે ભી બઢકર આત્મજ્ઞાની ગુરુઓંકા એક અનોખા રુપ, ઢંગ, આજકલ દેખને, સુનનેમેં આતા હૈં. અપને શરીરકા તો પૂરા મોહ, ઈન્દ્રિય સુખ–ભોગમેં પૂરી આસક્તિ; માન–બડાઇ, કીર્તિકી પ્રબલ લાલસા, ધન ઔર ઉપભોગોંકે પદાર્થોંકે પરિગ્રહી–સંગ્રહી હોને પર ભી યે અપનેકો આત્મજ્ઞાની કહલાતે હૈં ઔર લોગ ભી ઉનકો આત્મજ્ઞાની માનકર પૂજા કરતે હૈં. આત્મજ્ઞાન યાનિ બ્રહ્માત્મૈક્ય બોધ (= અનુભૂતિ).

આત્મસાક્ષાત્કારકે પશ્ચાત્– આત્મજ્ઞાનીકો = તત્ત્વજ્ઞકો કોઇ કર્તવ્ય નહીં રહ જાતા, ઐસા ઈન લોગોંકા કહના હોતા હૈં. જો અચ્છા અચ્છા ખાનેપીનેકા– પહન–ઓઢનેકા યા ધનસંગ્રહ ઔર નઇ નઇ વસ્તુઓંકા સંગ્રહ....સબ કુછ હોતા હૈં, ફિર ભી ઈનકો આત્મજ્ઞાની માન્ય કિયે જાતે હૈં. ઔર ઐસે આત્મજ્ઞાની ગુરુ જલકમલવત્– નિર્લેપભાવમેં રહતે હૈં ઐસા પ્રચાર હોતા રહતા હૈં.

યહ સબ ઠીક હી હૈં. પરંતુ મૈં માનતા હૂઁ કિ બ્રહ્માત્મૈક્ય વૃત્તિમેં અંતઃકરણ રહતા હૈં ઔર અંતઃકરણકે ધર્મ તથા રોગ ભી રહ સકતે હૈં. પરન્તુ વિષયી તથા પામર સાધારણ મનુષ્યોંસે કુછ વિશેષતા– કુછ અલગપના ભી ઉસમેં હોતા હી હૈં– ઉસમેં લોભ, ક્રોધ, કામ, કામનાએં, મોહ આદિકે સંસ્કાર બને રહતે હૈં. શત્રૂતા–મિત્રતાકી વૃત્તિ ભી બની રહતી હૈં– વાસ્તવિક તત્ત્વજ્ઞમેં યહ નહીં હો સકતા હૈં.

તત્ત્વજ્ઞ તબ હી હો સકતે હૈં, જબ શમ–દમ આદિ ષટ્સંપત્તિસે વિવેકવૈરાગ્યાદિ સાધન ચતુષ્ટયસે અંતઃકરણકી શુદ્ધિ કી હો. ઈનકે બિના કા જો ભી જ્ઞાન હોગા વહ કેવલ બૌધિક–મૌખિક જ્ઞાન હોગા, ઔર ઐસા વાચિક જ્ઞાનસે કોઇ જીવનમુક્ત નહીં

હો સકતા હૈં !!

પ્રવચન સુનકર, પ્રસિદ્ધિ યા વૈભવ દેખકર
કિસીકો ગુરુ બના લેના યહ મૂર્ખતા હૈ

જિસકો ગુરુ કરનેકા મનમેં ભાવ ઉત્પન્ન હોવેં ઉસકે પાસ, ઉસકે નિકટમેં– ઉસકો ગુરુ કરનેકે પહલે રહના ચાહિયે. ઔર ઉનકી દિનચર્યાકો, ઉનકે રહન–સહન–વ્યવહારકો ખુલ્લે નેત્રસે–બુદ્ધિ વિવેકસે દેખેં ઔર સમઝેં. કામ, ક્રોધ, લોભ, મોહ, શત્રુતા–મિત્રતાકી વૃત્તિ ઈત્યાદિ દેખનેમેં અનુભવમેં આવે તો સોચના ચાહિયે. કારણ કિ સચ્ચે તત્ત્વજ્ઞમેં યહ નહીં હો સકતે હૈં. આચાર્ય કોટિકે સંતોમેં શાસનકે હેતુ, કડકાઈ શિસ્તપાલનકે હેતુ શિક્ષા આદિ હોતે હૈં, પરંતુ ઉનમેં ધનસંગ્રહકી લાલસા, કામનાઓંકા તાઁતા, વાસનાઓંકી મલિનતા આદિ નહીં હો સકતે હૈં.

બિના પહચાન કિયે હી કિસીકો ગુરુ બના લેના યહ દેશકાલકે અનુરુપ નહીં હૈ. ઔરોંસે કિસીકા બખાન સુનકર, કિસીકા પ્રવચન સુનકર, નિમ્ન કોટિકી સિદ્ધિયોંકે જાદુ દેખકર– ઉન્હેં ચમત્કાર માનકર પ્રભાવિત હોકર, કિસીકી પ્રસિદ્ધિ યા વૈભવ દેખકર કિસીકો ભી ગુરુ બના લેના યહ અપની હી મૂર્ખતા હૈં.

શાસ્ત્રોમેં કઇ કથાએં હૈં કિ ગુરુકે સમીપ રહકર, શ્રદ્ધા પુષ્ટ હુઈ તબ ગુરુમંત્ર પ્રાપ્ત કરતે થે. કઇ કથાએં હૈં કિ શિષ્યકા અધિકાર, શિષ્યકી સચ્ચી તમન્ના હૈ યા નહીં યહ દેખનેકો યોગ્ય ગુરુ શિષ્યકો દો–તીન બાર વાપિસ લૌટા દેતે થે. શિષ્ય ગુરુમંત્ર પ્રાપ્ત કરનેકી ભાવનામેં ડટકર અચલ રહતા હૈં, તો તીસરી બાર લૌટકર ફિર ગુરુમંત્ર પ્રાપ્ત કિયે બિના નહીં જાતા હૈં. સદ્‌ગુરુકી પ્રાપ્તિ આજકે દેશકાલમેં અતિશય કઠિન હૈં. બિના પ્રયાસકે આસાનીસે યોગ્ય ગુરુકી ઉપલબ્ધિ હોતી નહીં હૈં.

સચ્ચે સદ્‌ગુરુકે અભાવમેં ભી યદિ મનુષ્ય નીતિકે માર્ગકા અનુસરણ ઔર માનવતાકી રક્ષા કરકે જીવન યાપન કરેં તો કલ્યાણકે લિયે કોઇ સંદેહ હી નહીં હૈં.

કલિજુગ જોગ ન જજ્ઞ ન જ્ઞાના । એક આધાર રામગુન ગાના ॥

"રામગુનગાના" અર્થાત્ રામ રામ બોલના હી નહીં, પરંતુ રામજીકે નીતિકે, આદર્શોંકા સ્મરણ વ અનુસરણ.

ભગવાનકે લિયે અપની અસ્મિતાકા બલિદાન

૨૬–૧૧–૬૪. બડે મામા :– મનુષ્ય આત્મહત્યા કરનેમેં ક્યોં પ્રવૃત્ત હોતે હોંગે ?

શ્રી ગુરુદેવ :– એક મહાત્માકે ભક્તને મહાત્માકો કહા કિ ગુરુજી મૈં ભગવાનકે લિયે મરનેકો ભી તૈયાર હૂઁ. ઉત્તરમેં મહાત્માને કહા કિ બેટા, ભગવાનકે લિયે મરનેકી બજાય તો ભગવાનકે લિયે જીંદા રહનેમેં હી યથાર્થતા ઔર મહત્તા હૈં.

જીવનમેં સંઘર્ષ ન હો તો વે જીવન જીવન હી નહીં હૈ. મનુષ્યકે જીવનમેં સંઘર્ષ હૈં વહી મનુષ્યકે વિકાસકી સીઢી હૈં. આત્મવિકાસકે જિજ્ઞાસુકો તો સંઘર્ષોંકે કાયર કભી નહીં બનના ચાહિયે. કાર્પણ્યતાસે આત્મોન્નતિમેં અવરોધ પૈદા હોતે હૈં.

આત્માકા હનન કરના યહ પાતક ગિના હૈ. હમારે શાસ્ત્રોંને "આત્મહનન" કહા હૈં. હન યાનિ હિંસા કરનેવાલા.

પૂર્વગ્રહ, પૂર્વકલ્પના, સ્વપ્રેમ–સે સ્વનિષ્ઠ વ્યક્તિકો અપની નિષ્ઠતાકા ખ્યાલ અતિ ભ્રામક ભી હોતા હૈ ઔર તીવ્ર ઉગ્ર ભી હોતા હૈં. સત્યકો સત્યકે રુપમેં સ્વીકાર કરકે તદ્નુસાર પરિવર્તન કરના તો દૂર રહા, અપિતુ કાર્પણ્યતાકો સ્વીકાર લેતા હૈં.

મનુષ્ય જીવનમેં સંઘર્ષ માત્ર મનુષ્યકે અંદરકા નૂતન નિર્માણ કરનેવાલા હૈં. સંઘર્ષસે ગભરાઓ નહીં. એકકે બાદ એક સંઘર્ષકો પાર કરતે રહોગે તો તુમારી આત્મિક દિવ્યતા સ્કૂટ હોને લગેગી. તુમારેમેં હી નૂતન વ્યક્તિત્ત્વકા ઉત્તમ નિર્માણ હોતા જાયેગા.

અપને પ્યારે પ્રિયત્તમ ભગવાનકે લિયે ભી સબસે અચ્છા બલિદાન યહી હો સકતા હૈ કિ અપની અસ્મિતાકા હમ બલિ ચઢા દેવેં– પ્યારે ભગવાનકે સમક્ષ. વો હી સચ્ચા આત્મસમર્પણ હોતા હૈં. શરણાગતિમેં પ્રપન્ન ધૈર્ય ધારણ કર નિષ્ઠાપૂર્વક શ્રદ્ધા–વિશ્વાસ રખતા હુઆ અપને પ્યારે ભગવાનકે સમક્ષ અપની અસ્મિતાકા મૃત્યુ કર દેતા હૈં.

અપાત્રકો વિદ્યા આદિ દેનેસે અનર્થ હોતા હૈં

મોતિયાબિંદકા અંધાપા તો અપ્રેશનકે દ્વારા જલ્દી હી દૂર કિયા જા સકતા હૈં. પરંતુ વિચારહિનતાકા અંધાપા જલ્દી દૂર નહીં કિયા જા સકતા.

એક રાજાને બંદર પાલા થા. હમેશા અપને પાસ રખેં, રાતદિન. સબને સમઝાયા– બંદર મૂર્ખ હોતે હૈં. અનુકરણ કરનેમેં હોશિયાર. બંદરકા ઈતના વિશ્વાસ મત રખિયેં. રાજા નહીં માને. એક દિન દોપહરમેં રાજા સોયે થે મક્ખી રાજાકે ઊપર બૈઠતી થી. વાનરને ઉડા દી. ફિર ભી પુનઃ પુનઃ બૈઠતી થી. વાનરકો ગુસ્સા હો ગયા. તલવાર લેકર મક્ખીકો મારનેકો તૈયાર બૈઠા. મક્ખી રાજાકી છાતી પર બૈઠી. ઔર તલવાર ઉઠાઈ હી થી કિ રાજા જગ ગયે. તો જીંદા બચ ગયા.

મૂર્ખ મિત્રસે અતિ ભલો પંડિત શત્રુ હોય ।
રાજા–બાનરકી કથા બના સમઝ જિય જોય ॥

મૂર્ખ મિત્રકી મિત્રતાસે જિતના અહિત હોતા હૈં ઉતના અહિત તો બુદ્ધિમાન શત્રુસે ભી નહીં હોતા હૈં.

સૂક્ષ્મબુદ્ધિકે અભાવસે જિદી સ્વભાવમેં પરિવર્તન જલ્દી નહીં હો સકતા, કારણ કિ આવેશ બના રહતા હૈં. ઈસીલિયે અપની બાતસે ટસ સે મસ નહીં હોગા.

અબ મેરે જૈસે એક વિદ્યા–ગુરુકી ગલ્પ સુનિયે. વૃદ્ધ બ્રાહ્મણ ગુરુ થે. વૃદ્ધાવસ્થાકે કારણ પઢાતે સમય મુઁહમેં થૂઁક ઉડતા થા. એક શિષ્યને એક દિન કહા– આપ પઢાતે હૈં તબ થૂઁક ઉડનેકે કારણ કિતાબ જૂઠી હોતી હૈં. ગુરુને કહા– બેટા ! ગુરુકે મુઁહકે છીંટે તો પવિત્ર હોતે હૈં. ગંગાજલકે સમાન.

શિષ્યમેં સૂક્ષ્મબુદ્ધિ નહીં થી. ગુરુકે ભાવકો તો સમઝા નહીં પરંતુ શબ્દોંકો પકડ લિયા. ઉસકી માઁ મર ગઈ થી. માઁ કે ફૂલ–અસ્થી ગંગાજીમેં પધરાનેકો રખેં હુએ થે. શિષ્યને નિશ્ચય કિયા કિ ઈસ ફૂલકો ગુરુજીકી મુઁહકી ગંગાજીમેં પધરા દૂઁ. તો કાશીજી તક દૂર જાના નહીં પડેગા.

ફૂલકો બારીક પીસ લિયા. છોટી પૂડિયામેં લેકર ગુરુજીકે પાસ આયા. પઢાતે પઢાતે ગુરુજીકો જમ્હાઇ આઇ તબ ખૂલે મુઁહમેં શિષ્યને જટપટ વહ પૂડિયાઁ ખોલ દી. ગુરુજી ગભરા ઉઠે. મુઁહ તો અસ્થિચૂર્ણસે પૂરા ભર ગયા થા. બડી મુશ્કિલસે ઉઁ–ઉઁ કરતે પૂછા– ક્યા કર રહા હૈં તૂ ? શિષ્યને કહા– મેરી માઁ કે ફૂલ ગંગાજીમેં પધરા રહા હૂઁ !!

વિદ્યા, સામર્થ્ય, ઉપદેશ, ઈત્યાદિ અપાત્રકો દેનેસે અનર્થ હોતા હૈં. પાત્રતાકે અનુસાર ઉપદેશ આદિ દેનેકી આજ્ઞા શાસ્ત્રમેં હૈં.

આત્મભાવમેં રહો, મૃત્યુકો સુધારો

સંસારમેં લોગ ઈતને મોહિત રહતે હૈં કિ અવશ્યંભાવીકો ભી ભૂલ જાતે હૈં. સ્વજનકી મૃત્યુસે સાવધાન હો જાના ચાહિયે કિ દેખો ! મૃત્યુ તો સબકે લિયે અવશ્યંભાવી હૈ હી. મૈં ઉસે ભૂલ ગયા થા. ઈસીલિયે સ્વજનકી મૃત્યુને મુઝે ઈતના વિહ્‌વલ બના દિયા હૈં.

ઈસ પ્રકાર સાવધાન ન હોતે હુએ મોહ–મમત્વસે અધિક દુ:ખી હોતે હૈં યહી આશ્ચર્ય હૈ ! ઈતના શોક કિસકે લિયે કરતે હૈં ? ક્યા આપને સમઝા થા કિ આપકા પરિવાર અમર રહનેવાલા હૈં ? બાકી દુનિયા મરનેવાલી હૈં ? પરન્તુ આપકે પુત્ર પરિવારમેં સે કોઇ મરેગા નહીં ?

સાવચેત (સાવધાન) ન હોતે હુએ ઈતને અધિક શોકમેં રહના યહ તો મોહ–મમત્વમેં અધિક ફઁસના હૈ. મૃત્યુ તો સબકે લિયે હૈ હી, ઔર તુમ્હારે લિયે ભી હૈ હી ! યહ યાદ રખકર અપને મોહ–મમત્વકા ત્યાગ કરો. શોક છોડ દો, ઔર ભગવન્નામ સ્મરણ કરો. સમયકા શ્રેષ્ઠ ઉપયોગ કર લો. ધનકા ઉત્કૃષ્ટ પરમાર્થ કરો. યહી કરનેકે લિયે અભી જિતના સમય શેષ હૈં ઉસકા લાભ ઉઠા લો. શોકમેં સંતપ્ત રહોગે ઔર મૃત્યુ ઉઠા લે જાયેગી તો ?

મૃત્યુકો યાદ રખના. ક્યોંકિ તબ હમ મૃત્યુસે નિર્ભય રહકર જીયેંગે. અન્યથા તો વાસનાપૂર્ણ અંત:સ્થકો લેકર હમેં મૃત્યુકા સ્મરણ નહીં આયેગા, પરન્તુ મૃત્યુકા

ભય, ડર લગેગા– ઔર તબ ઈતની વ્યથા હોતી હૈં કિ ઇસસે તો સૌ મૃત્યુ અચ્છી !!! અભિનિવેશ (મૃત્યુકા ભય) તો બડે બડે જ્ઞાની, ધ્યાની વ યોગિયોંકો ભી છોડતા નહીં હૈં.

મૃત્યુ અવશ્યંભાવિ હૈ હી. કભી ભી આયેગી. ઐસા નહીં સોચો કિ અભી તો હમ ઈતને બૂઢે નહીં ભયે હૈં– યા અભી તો હમારા શરીર સ્વસ્થ હૈં ઔર બિલકુલ સ્વસ્થ હૈં. ઐસા સોચના સમઝના બાલકબુદ્ધિ હૈં. મૃત્યુ કભી ભી આયેગી, યહ બરાબર સમજના ચાહિયે. ઈસ સત્ય હકીકતકો સમઝકર જીવન બનાઓ. મૃત્યુકા ભય રખકર જીના હૈ ઐસી બાત નહીં, પરંતુ મૃત્યુકો ઠીકસે સમઝકર જીના હૈં. ઈસ બાતકો સમજો.

મૃત્યુકો સમઝકર જીઓગે તો જીવન અવશ્ય સુન્દર રહેગા. તો મૃત્યુ ભી ઈતની સુન્દર હોગી. જો મૃત્યુકો સુન્દર બનાતા હૈં વહ કભી મરતા હી નહીં હૈ. "સત્યમ્ શિવમ્ સુંદરમ્", યે સત્‌કે તીન પહલૂં હૈં. સત્– શાશ્વત, અવિનાશી, અનન્ત, અનાદિ હૈ. યહ નહીં સમજના કિ મૈં યહ હાડ– ચામ સૌન્દર્યકી બાત કર રહા હૂઁ. જો સૌન્દર્ય ભીતરી હોતા હૈ વહી સત્ હૈં.

મૈંને કઇ બાર દેખા હૈ કિ અભિનિવેશકે પાર હો જાનેવાલે અત્યંત વૃદ્ધ, ક્ષીણકાય ર મૃત્યુકે અત્યન્ત નિકટ પહુઁચે હુએ ભી મૃત્યુકા સ્વાગત કરતે હુએ હૈં– તબ મૃત્યુ ઉનસે ડરકર દૂર ભગતી હૈં. વૈદ્ય, ડોકટરોંકો ભી આશ્ચર્ય હો જાતા હૈ કિ યહ અભી ભી જીવિત હૈં ! ઈતના હી નહીં પર સ્વસ્થ જીવિત હૈં !!!

દેહબુદ્ધિસે, મમત્વસે આજતક જીવન બિતાયા હૈ. અબ આત્મબુદ્ધિસે જીના સીખો. મૃત્યુ તુમકો યહી પાઠ દે રહા હૈ. દેખો ! દેહકા ક્યા ભરોસા ? કાલકા કલેવા હૈ યહ તો ! કભી ભી કાલ અપના કલેવા ઉઠા લે જાયેગા !!

તુમ દેહ ભરકો હી જીવન માનતે હો યહ ભૂલ હૈં. આત્માકા ચિંતન કરો ઔર અનુસંધાન કરો. તુમ સિર્ફ દેહ, ઈન્દ્રિય, મન, બુદ્ધિ નહીં હો, પરંતુ ઈનકે પરે જો આત્મચૈતન્ય હૈ વહી તુમ હો.

ઈસીલિયે આત્મબુદ્ધિસે શરીરકા તમામ (હર) ક્રિયા–વ્યવહાર કરને પર ભી મનસે શાંતભાવમેં, આત્મભાવમેં રહના ચાહિયે. આત્મસ્વરુપ હી અખંડ, અમર, અવિનાશી હૈ. દેહ તો વિનાશી હૈ હી.

સન્ ૧૯૬૩મેં હૈદ્રરાબાદમેં શ્રીમદ્‌ભાગવત પારાયણકે અવસર પર એક રાતકે સમય શ્રી ગુરુદેવ શ્રીમાનસપાઠ પઢતે હૈં. ઈસ વક્ત લિયા ગયા ફોટૂ શ્રીમોટાભાઇને (હૈદ્રાબાદ) શ્રી ગુરુદેવકો દિયા. શ્રી ગુરુદેવને ફોટૂકે નીચે લિખા :–

"સ્વાધ્યાય ઇશ્વરકી સન્નિધિ તક પહુઁચાનેકા માર્ગ હૈં." ૨૬–૧૧–૬૪.

શ્રીનગરમે ઉદાસીન અખાડા ઔર શ્રીશંકરાચાર્યજી કી ચોટી

૧–૧૨–૬૪. શ્રી ગુરુદેવ :– શ્રીનગરમેં ઉદાસીન અખાડા હૈં. ઉસકો ચલાનેવાલા ટ્રસ્ટ હૈં. ટ્રસ્ટકા નામ શ્રીચંદ્ર ચેનાર ટ્રસ્ટ હૈં. શ્રીચંદ્રજી ગુરુનાનકદેવકે પુત્ર થે. ઉનકે નામકે પીછે દેવકા પ્રયોગ નહીં હોતા હે, ગુરુકા ભી નહીં હોતા હૈં, જૈસે કિ ગુરુ નાનકદેવ, ગુરુઅર્જુનદેવ.

શ્રીચંદ્રજીકે કશ્મીરમેં છઃ સ્થાન હૈં. કરગિલકી ઓર ઔર ઉસકે આગે ઈનકા કોઈ સ્થાન નહીં. શ્રીચંદ્રજીકા પ્રભાવ પંજાબસે શુરુ હુઆ, ઉત્તર પ્રદેશમેં ફેલા. કશ્મીરમેં ચિનારકે દરખત (વૃક્ષ) હૈં.

ઝેલમકો પહલે "વિસ્તરતા" કહતે થે. ઝેલમકે તીર (કિનારે પર) ચિનારકી છાયામેં શ્રીનગર હૈં.

જોરાવરસિંહને દૂર દૂર તક ફતહ (વિજય) કિયા. લદાખ, તિબ્બત તક. કશ્મીરી રાજાઓંકે સિક્કે પર લિખા હોતા થા– 'જમ્મુ કશ્મી, લદાખ, તિબ્બત વાહિ = વગૈરહ. સિક્કે પર સૂર્યકા ચિત્ર, રાજા કા ચિત્ર ભી હોતા થા.

શ્રીનગરસે લેહકા રાસ્તા બહુત પુરાના હૈં. ઉસી પર નયા રાસ્તા બનાયા ગયા હે. જાલંધર, કુલ્લુ હોકર મૈં લદાખ ગયા થા.

બૌદ્ધ ધર્મકો પરાશત કરનેમેં પહલે તો આદ્યાચાર્ય શંકરાચાર્યજીકા પુરુષાર્થ મુખ્ય હૈં, દૂસરે મુસલમાની હમલે હૈં. મુસલમાન મધ્ય એશિયાસે ખોતન આયે– ફિર લદાખમેં આયે. જીતતે આયે, તો જીતને વાલોમેં જો જો સમ્મિલિત હો ગયે વો સભી મુસલમાન હોતે ગયે. કોઇ જબરદસ્તીસે બનાયે ગયે, કોઈ અપની મરજીસે બને. ક્યોંકિ ચઢતે સૂર્યકો–ચઢતી સત્તાકો પૂજનેકી નિર્બલતા પ્રાયઃ લોગોમેં રહતી હૈં.

મજેદાર બાત બતાઉં ? શ્રીનગરકી પહાડી– હમ જિસે શંકરાચાર્યજીકી ચોટી કહતે હૈં, ઉસે મુસલમાન તખ્ત સુલેમાની કહતે હૈં ઔર ઉસે હી બૌદ્ધ પદ્મસંભવ કહતે હૈં. પદ્મસંભવ સંત હો ગયે હૈં જો વહીં રહે થે ઐસા કહતે હૈં.

દો પક્ષી એક હી અધિષ્ઠાનમેં હૈં

૩–૧૨–૬૪. શ્રી ગુરુદેવ :– ઈસ શરીરમેં જીવ ઔર ઈશ્વર દો ચેતન હૈં. ઉનમેંસે એક સ્વકૃત કર્મોકા ફલ ભોક્તા હૈં, દૂસરા કર્મફલકા ભોક્તા નહીં હે ઔર અસંસારી હે. બ્રહ્મવેતાગણ ઈન દોનોંકો છાયા ઔર આતપકી તરહ પરસ્પર વિભિન્ન કહતે હૈં. ઈસ મંત્રકે દ્વારા જીવાત્માસે પરમાત્મા કા પૃથક ભાવ સિદ્ધ હોતા હૈં.

શ્વે. શ્વેતામ્બર ૪/૬ તથા મુંડક.ઉપ. ૩/૧/૧ મેં હૈં–

દ્વાસુપર્ણા સયુજા સખાયા સમાનં વૃક્ષં પરિસ્વજાતે,
તયોરેન્યઃ પિપલં સ્વાદ્વતિ અનશનન્નાન્યો અભિચાંકશીતિ.

(મુંડક ઉપ, ૧,મ–૧)

દ્વાસુપર્ણં સયુજા સખાયા સમાનં વૃક્ષં પરિષસ્વજાતે ।
તયોરન્યઃ પિપ્પલ સ્વાદુઅતિ અશનન્ અન્યોઽમિચાકશીતિ ॥

અર્થાત્ સુંદર દો પક્ષી એક હી વૃક્ષમેં અધિષ્ઠિત હૈં. વે દોનોં પરસ્પર સખા હૈં. ઉનમેંસે એક સુસ્વાદુ ફલ ખાતા હૈં ઔર દૂસરા નહીં ખાકર (ભી) પુષ્ટ હૈં. કેવલ બૈઠે બૈઠે દેખતા હૈં.

મુંડક. ઉપ. ૩/૧૨/ શ્વેત. શ્વેતા ઉ.પ.૪/૭/

સમાને વૃક્ષે પુરુષોનિમગ્નોઽનીશયા શોચતિમુધમાનઃ ।

અર્થાત્ એક હી વૃક્ષમેં ઈશ્વર ઔર જીવ દોનોં રહતે હૈં. ઉસમેંસે પુરુષ અર્થાત્ જીવ અસમર્થતામેં નિંમગ્ન હોકર મોહાચ્છન્ન હોનેકે કારણ શોક કરતા હૈ. પરન્તુ જિસ સમય અપને સ્વામી બ્રહ્મકો દેખતા હૈ, ઉસ સમય ઉનકી મહિમાકો જાનકર શોકાતીત પદકો પ્રાપ્ત હો જાતા હૈ.

બ્રહ્મ ઔર જીવકો જ્ઞાની તથા અજ્ઞાની, સમર્થ ઔર અસમર્થ પરસ્પર સખારુપ કહા હૈ. ઈન દોનોંકે ભોગકે લિયે એક–અજા અર્થાત્ માયા નિયુક્ત હૈં. અસમર્થતાકે કારણ અજ્ઞાની જીવાત્મા ઉસ માયાકે ફન્દેસે ભોક્તા બનકર બંધનમેં આ જાતા હૈ. સ્વતંત્ર માનકર બ્રહ્મકે ભૂલ જાનેસે શોકાર્ત ભી રહતા હૈં. જબ તક ઉસ સખાકો ભૂલા હુઆ રહતા હૈ તબ તક બાર–બાર જન્મ ધારણ કરતા હૈં ઔર મરતા હૈં, પુરાને શરીરકો છોડકર નયા શરીર ગ્રહણ કરતા રહતા હૈ.

જિમિ નૂતન પટ પહિરિકર નર પરિહરૈ પુરાણ ॥ (માનસજી)
વાસાંસિ જીર્ણાનિ યથા વિહાય (ગીતાજી–૨–૨૨)

જિસ પ્રકાર મનુષ્ય પુરાને વસ્ત્રકો ત્યાગ કરકે નૂતન વસ્ત્રકો ધારણ કરતા હૈ, ઈસી પ્રકાર સૂક્ષ્મ તથા કારણ શરીરયુક્ત જીવ ભી પુરાને સ્થૂલ શરીરકો ત્યાગ કરકે નવીન સ્થૂલ શરીરકો ધારણ કરતા હૈં.

પ્રણવકી માર્મિકતા

શ્રી ગુરુદેવ :– જાપકી વિશેષ વિધિમેં જિહ્‌વા, મન ઔર પ્રાણકે ક્રમસે ઉત્તરોત્તર સૂક્ષ્મવાણિયોંકે જપમેં પરાવાણીસે હોનેવાલા જપ સર્વ શ્રેષ્ઠ ઔર ઉચ્ચતમ માના ગયા હૈં. ઉસી પરાવાણીકે જાપમેં વર્ણમાલાકા કોઈ અક્ષર વ્યક્ત ન હોકર વહ જપ વાસ્તવમેં ધ્વન્યાત્મક હી હોતા હૈ. સાથ હી વૈખરી વાણીસે પ્રગટ મેં જિહ્‌વાસે ભગવાનકે કિસી ભી નામકે જાપકા અભ્યાસ ક્યોં ન કિયા જાય ! પર ઉપાંશુ ઔર પ્રાણકે ક્રમસે સૂક્ષ્મ ઔર અન્તર્મુખી હોતે હુએ પરાવાણીમેં પહુઁચ કર ઉન સભી ભગવન્નામોંકા ધ્વન્યાત્મક શબ્દમેં સારે શબ્દોંકી પરિસમાપ્તિ હૈ. અર્થાત્ સારે હી શબ્દ અન્તમેં ઈસી શબ્દબ્રહ્મમેં લીન હો જાતે હૈં.

સંત કબીરજી તથા ઈસી પ્રકાર અન્ય નિર્ગુણધારાવાલે કહે જાનેવાલે અન્ય

સંતોકી બોલચાલમેં ઉસે હી "સાર–શબ્દ" અથવા વહ નામ, જિસકા મર્મ ઉસ નામકે ભેદ જાનનેવાલે મર્મી સંતોકે અતિરિક્ત ઔર કોઇ નહીં જાનતા– ઈસ પ્રકાર કહા જાતા હૈ. યથા–

દશરથ સુત તિહું લોક બખાના । રામ નામ કર મરમ હૈ આના ॥

ઉસે દિવ્ય નામ ભી કહતે હૈં.

સાધનાકે ક્રમમેં–સૂક્ષ્મમેં જીવકી ચેતનાકે અતિ નિકટ, યહાઁ તક કિ– (વ્યવહારમેં ઉસ ચેતનાકા પ્રતિનિધિત્વ કરનેવાલે પ્રાણકે દ્વારા) ઉસ શબ્દબ્રહ્મ અથવા દિવ્ય નામકા સંયમ હોનેસે ઉસે પ્રણવ શબ્દસે વ્યક્ત કિયા ગયા હૈં.

અબ પરાવાણીમેં અનુભવ હોનેવાલે ઉસ શબ્દબ્રહ્મ– સાર શબ્દ અથવા દિવ્ય નામકો લોકવ્યવહારમેં કિસ પ્રકાર વ્યક્ત કિયા જાય ? કારણ કિ વર્ણમાલાકે અક્ષરોંસે પરે કેવલ ધ્વન્યાત્મક હોનેસે વર્ણમાલાકે અક્ષરોંકે દ્વારા તો ઉસે સીધે વ્યક્ત નહીં કિયા જા સકતા. અતઃ એવ, ઈસ સમસ્યાકે ઉપસ્થિત હોને પર મહાપુરુષોંને ઉસ ધ્વન્યાત્મક શબ્દબ્રહ્મ પર સંયમ કરકે, ઉસ ધ્વનિકે સૂક્ષ્મ આકાર હોતા હૈ– ઈસ પ્રકાર અનુમાનતઃ ઉસ ધ્વનિકે આકારકે તદ્રુપ હી ઉસ શબ્દબ્રહ્મ પ્રણવકો લિખનેમેં "ॐ" કે રુપમેં વ્યક્ત કિયા ગયા.

અબ રહા પ્રશ્ન બોલનેકા– કિ ઉસ શબ્દબ્રહ્મ પ્રણવકો સમાજકે બીચ બોલનમેં કિસ પ્રકાર વ્યવહારમેં લાયા જાય ? કારણ કિ પરાવાણીમેં પહુઁચ કર ઉસકા પ્રત્યક્ષ અનુભવ તો પરાવાણીમેં પ્રવેશ પ્રાપ્ત કરનેવાલે અનુભવી બ્રહ્મવેત્તા મહાપુરુષ હી કર સકતે હૈં, ઔર સંભવતઃ ઉસી સૂક્ષ્મ ભેદકો સામને રખકર પ્રણવકે ઉચ્ચારણમેં બ્રાહ્મણોં (બ્રહ્મવેતાઓં) કા હી અધિકાર કહા ગયા હૈં.

પરન્તુ વર્ણવ્યવસ્થાકે સમ્બન્ધિત સભી વ્યવહારોમેં જન્મકો હી પ્રધાનતા દેનેકે આગ્રહી કોઇ કોઇ વિદ્વાન શાસ્ત્રોમેં આયે હુએ અધિકાર શબ્દકા દુરુપયોગ કરતે હુએ કેવલ જન્મસે બ્રાહ્મણ જાતિમેં ઉત્પન્ન લોગોંકો હી પ્રણવકા અધિકારી કહકર અન્ય વર્ણોંકે લિયે પ્રણવકે જપ આદિકા નિષેધ કરતે હુયે પાયે જાતે હૈં જો યથાર્થતઃ અનુચિત હોનેકે સાથ સાથ સર્વથા અવ્યવહારિક ભી હૈં.

ઈસ પ્રકાર પરાવાણીમેં અનુભવ હોનેવાલે શબ્દબ્રહ્મ પ્રણવકે પ્રત્યક્ષ અનુભવમેં બ્રહ્મવેત્તા મહાપુરુષોંકી હી સ્વાભાવિક પ્રવેશ હોતે થે. અતઃ સમાજકે અન્તર્ગત વૈખરીવાણી બોલનેમેં ઉન શબ્દબ્રહ્મકો વ્યહારોમેં લાનેકે લિયે, મહાપુરુષોને (માઁડુક્ય ઉપનિષદકે અનુસાર સમસ્ત વિશ્વ તથા ઉસીકે અન્તર્ગત વર્ણમાલકે સભી અક્ષરોંકો ભી અપને ગર્ભ મેં સ્થિત રખનેવાલે, વેદમૂલ શબ્દ) પ્રણવ પર હી સંયમ કરકે ઉસીમેં અ, ઉ, મ તીન વર્ણોંકા અનુસંધાન કિયા ઔર વ્યાકરણકે અનુસાર અવ રક્ષણો ધાતુ દ્વારા અ, ઉ, મ કી સન્નિધિસે બને હુએ "ઓમ" શબ્દકો પરાવાણીમેં

અનુભવ હોનેવાલે ઉસ શબ્દબ્રહ્મ પ્રણવકે પ્રતિક રુપમેં પ્રતિષ્ઠિત કિયા– જો કિ બોલનેમેં ઉસ ધ્વન્યાત્મક શબ્દબ્રહ્મ પ્રણવકે સહજ સ્વાભાવિક રુપમેં હી નિકટ પડતા હૈં.

તાત્પર્ય યહ હૈં કિ જૈસે ધાતુ યા પાષાણકી મૂર્તિ સ્વતઃ ઈશ્વર નહીં હોતી, પર ઉસમેં ઈશ્વરકે વ્યાપ્તિ હોનેસે ઈશ્વર પ્રાપ્તિકી સાધનામેં ઉસ પ્રતિક વા મૂર્તિમેં હી ઉસ સર્વવ્યાપી ઈશ્વરકી ભાવનાકા વિધાન હૈં. ઉસી પ્રકાર વ્યાકરણકે નિયામાનુસાર અ,ઉ,મ તીન વર્ણોંકી સન્નિધિસે બના હુઆ ઓમ શબ્દ સ્વતઃ સમગ્ર બ્રહ્મ અથવા પરાવાણીમેં અનુભવ હોનેવાલા શબ્દબ્રહ્મ ન હોકર ભી વૈખરીવાણીસે પ્રયોગકે લિયે ઉસકા પ્રતિક માત્ર હૈં. જિસકે અર્થ ભાવનાપૂર્વક જપકે દ્વારા ક્રમશઃ ઉત્તરોત્તર અન્તર્મુખી સૂક્ષ્મ જપમેં પ્રવેશ હોકર પરાવાણીમેં પહુઁચને પર ઉસ ધ્વન્યાત્મક શબ્દબ્રહ્મકા ભી પ્રત્યક્ષ અનુભવ પ્રાપ્ત હોતા હૈં. સાથ હી ભાવકી પ્રતિષ્ઠા દ્વારા ઉસ શબ્દ બ્રહ્મસે સમ્બન્ધિત ઔર બોલનેમેં ઉસકે સહજ હી નિકટતમ હોનેસે ઈસ અ, ઉ, મ કી સન્નિધિસે બને હુએ ઓમ શબ્દકી મહિમા ઔર મર્યાદા ભી ઉસ પરાવાણીમેં પ્રાપ્ત શબ્દબ્રહ્મકે તદ્‌રુપ હી માની જાતી હૈં.

સારાંશ યહ હૈ કિ ઈશ્વરકે મુખ્ય વૈદિક નામ– પ્રણવકે ધ્વન્યાત્મકરુપ = શબ્દબ્રહ્મકા અનુભવ તો પરાવાણીમેં પ્રવેશ હોને પર હી સંભવ હોતા હૈ, પર સમાજકે બીચ ઉસ શબ્દબ્રહ્મકો વ્યવહારમેં લાનેકે લિયે પ્રતીક રુપસે ઉસકી પ્રષ્ઠિા લિખનેમેં ' 'ૐ'' ઔર બોલને, વ્યાકરણકે નિયમાનુસાર અ,ઉ,મ કી સન્નિધિસે બને હુએ ઓમકે રુપમેં કી ગઇ હૈં. યહી હૈં પ્રણવકે ૐ– ઓમ ઔર પરાવાણીમેં અનુભવ હોનેવાલે ધ્વન્યાત્મક શબ્દબ્રહ્મ, સાર શબ્દ અથવા દિવ્ય નામકી એકતાકા મર્મ.

નિંદા કરકે અપને હી ગહરે ખડ્ડેમેં ઉતરતે હૈં

૪–૧૨–૬૪. શ્રી ગુરુદેવ :–

નિંદા હમારી જો કરે, મિત્ર હમારા હોય ।
સાબુ લેવે ગાંઠકા, મેલ હમારા ધોય ॥
ભવકિ તરહિં પરમારથ વિદંક। સુખી કિ હોહિ કબહુઁ પરનિંદક ॥
પરમધર્મ શ્રુતિ બિદિત અહિંસા । પર નિંદા સમ અઘ ન ગરીસા ॥

દુષ્ટ, દુર્વચન બોલના યહ મનુષ્યકો બડા ભારી લાંછન હૈં. ઈસ કલંકમેં ઉસકા ઔર સબ કુછ તિરોધાન હો જાતા હૈ. દુષ્ટોંકે દુર્બચનોંકો સહન કરે વહ સંત હૈં.

જલકે બૂંદ સહત ગિરિ કૈસે । ખલકે બચન સંત સહ જૈસે ॥
દૂષ્ટ બચન શરતેં બૂરે, ભલે શત્રુકે બાન ।
દાદુ જા નર સહત હૈં, તા સમ સાધુ ન આન ॥

પરનિંદા કરકે અપને હી ગહરે ખડ્ડેમેં ઉતરતે હૈં. નિંદા કરના યહ ખડ્ડા ખોદના

હૈં. જો ખડ્ડા ખોદતા રહતા હૈ વહ દિનપ્રતિદિન ખડ્ડેમેં ગહરા ઉતરતા જાતા હૈં. ઔર જો દૈવીસંપત્તિકો પ્રાપ્ત કરનેકે પુરુષાર્થમેં સાવધાન રહકર વ્યવહાર કરતા હૈં વહ એકકે ઉપર દૂસરી ઈંટ લગાનેમેં વ્યસ્ત હૈં. વહ દિન પ્રતિદિન ઉપર ઉઠતા જાતા હૈં– ઈંટોંમેં ઈંટા લગાતા.

જિતની આસક્તિ ઉતને હી દુઃખ

વિષયોમેં પ્રારંભમેં સુખાનુભૂતિ હોતી હૈં, પરંતુ પરિણામમેં દુઃખ હૈં. સચ્ચા સુખ વહી હોતા હૈ જો પરિણામમેં ભી સુખ રહે. વિષય પદાર્થોંકે અભાવમેં ઉનકી સ્મૃતિ વ વાસના અત્યંત દુઃખદાયક હોતે હૈં. જિતની આસક્તિ જ્યાદહ ઉતની જ્યાદહ સ્મૃતિ, ઔર ઉતને હી જ્યાદહ દુઃખ.

યહ તો સબ જાનતે હૈં કિ ઈચ્છાનુસારકે વિષય પદાર્થ કભી મિલતે હૈં, કભી નહીં મિલતે હૈં. જબ નહીં મિલતે હૈં તબ દુઃખી ઔર મિલતે હૈં તબ ભી દુઃખી. કારણ કિ જહાઁ સુખબુદ્ધિ હૈં વહાઁ ઉસકે વિપરીતમેં ઔર પ્રતિકૂલમેં દ્વેષબુદ્ધિ અવશ્ય રહતી હૈં. રાગસે સુખબુદ્ધિ હોતી હૈં. જહાઁ રાગ હૈ વહાઁ દ્વેષ હૈ હી. (ઔર) દ્વેષ હો વહાઁ ઉદ્વેગ, જલન ઈત્યાદિ હૈ હી. ઈસ પ્રકાર વિષયોંકી પ્રાપ્તિમેં સુખકે સાથ દુઃખ વ ઉદ્વેગ રહતે હી હૈં.

બાહ્ય વિષયપદાર્થોંકે સંપંકસે ઉનમેં રાગ હોતા હૈ. રાગ કર્મ કરાતા હૈ. ઈસસે સંચિત બઢતા હૈ. ઈસ પ્રકાર વિષયોમેં રાગ વ તદ્નુસાર કર્મ–સંચિત–પ્રારબ્ધ–જન્મ–મૃત્યુકી ઘટમાલ ચલતી રહતી હૈં.

પદાર્થમાત્ર ત્રિગુણાત્મક હૈં. સત્ત્વસે સુખ, રજસે દુઃખ, તમસે મોહ હોતે હૈં. કિસી ભી વિષય પદાર્થમેં ઉસકે સત્ત્વગુણકે અનુપાતસે સુખ, રજકે અનુપાતસે દુઃખ ઔર તમકે અનુપાતકે અનુસાર મોહ હોતે હી હૈં. અકેલા સુખ તો હોતા હી નહીં હૈં. દુઃખ વ મોહ કભી ભી પ્રકટ હો સકતે હૈં, ઔર પ્રગટ હોકર હી રહતે હૈં.

ચાહે કિતના ભી જ્યાદહ સુખ વ આનંદ બડે બડે વિષય પદાર્થોંમેંસે મિલતા હો, ફિર ભી વે સુખ કુછ કાલકે પશ્ચાત્ ફિક્કે, નિરસ માલૂમ પડતે હી હૈં. ઈસકા કારણ યહી હૈં વિષયોમેં સુખકી ભ્રાંતિ હી હૈ, હમારી કલ્પના હી હૈં. વસ્તુતઃ સુખ વ દુઃખ પદાર્થમેં નહીં હૈ, લેકિન ઉનમેંસે સુખ યા દુઃખ હોતા હૈ યહ હમારી કલ્પના હૈ, ગલત નિશ્ચય હૈં. સુખ તો અપની આત્માકા હી ગુણ હૈં– ઈસ સત્યકો સમઝના ચાહિયે.

નિશ્ચિત્ માનો કિ ધ્યાનસે હી સમાધિ હો જાતી હૈ. ઔર ધ્યાનસે બહુત શક્તિયાઁ ભી પ્રાપ્ત હો જાતી હૈં. રાગ, દ્વેષ આદિ જિતને કમ હોંગે ઉતના હી ધ્યાન અધિક વ ઠીક જમતા જાયેગા.

ભગવદ્ સ્મરણ, સત્સંગ વ સત્શાસ્ત્રોંકે પાઠકા નિયમ રખના. વ્યસન હી ડાલ

દેના. બુદ્ધિમેં જડ પ્રિયત્વ, વિષયાનુરાગ બઢે નહીં, સાવધાન રહના. નહીં તો પંચ વિષય અપનેકો ચૂસકર ફેંક દેવેં ઐસે પ્રબલ હૈં, ગન્નાકે સાંઠ (ડંડા) કોઈ ચૂસકર ફેંક દેતા હૈ વૈસા. રસના ભોગ ઔર વિષયભોગ મનુષ્યકો જીવનભર નાચ નચાતે રહતે હૈં ઔર મનુષ્ય દેખના, ખાના, ઘર, ધન આદિમેં બંધ કર બંધનોંસે જકડા જાતે હૈં.

યમ–નિયમ, શમદમાદિ, પ્રત્યાહારકે બિના હી કોઇ યોગ કરતા હૈ યા કોઈ સાધન–ભજન કરતા હૈ તો વહ કેવલ ધોખેબાજી હૈ. દૈવીસંપત્તિકે બિના કદાપિ કિસીકો ભી લક્ષ્યસિદ્ધિ નહીં હો પાતી હૈં, યહ ધ્રુવ હૈં.

આચરણનિષ્ઠ શબ્દ હી પ્રભાવશાલી હોગા

શબ્દ બ્રહ્મ હૈં. શબ્દકે દ્વારા આત્માકી શક્તિ પ્રકટ હોતી હૈ– વ્યક્ત હોતી હૈં. તો શબ્દકી યહ શક્તિ કિતની હોગી, કૈસી હોગી ઈત્યાદિ વહ શબ્દ બોલનેવાલેકે સામર્થ્ય પર આધારિત હૈં. સામર્થ્યકા તાત્પર્ય હૈ બોલનેવાલોંકી પ્રજ્ઞા– જો કિ હમેશા સચ્ચાઇ અર્થાત્ સત્યકે અનુસંધાનસે હી નિખરતી હૈં.

તો સ્પષ્ટ હૈં કિ આચરણનિષ્ઠ સત્યપૂર્ણ શબ્દ હી પ્રભાવશાલી હોગા. બાકી શબ્દ તો સબ ઠીક હૈં. વિદ્વાન ઔર સંતમેં જો ભૂ—આકાશકા અંતર હૈ, વહ યહી હૈ કિ વિદ્વાનકી વૃત્તિ શાસ્ત્રાવલોકન કરકે તર્કમય અધિકતર હો જાતી હૈં ઔર સંતકી અધિકતર આચરણમેં ડાલનેકી.

હાઁ, શાસ્ત્રાવલોકનસે વૈરાગ્યકા ઉદય હોતા હૈ યદિ અનુમોદન કિયા જાવેં તો !

અસ્તિ બ્રહ્મેતિચેદ્વેદ પરોક્ષજ્ઞાનમેવ તત્ ।
અહં બ્રહ્મેતિચેદ્વેત સાક્ષાત્કારસ્ય ઉચ્યતે ।।

ભગવાન કી કીમત પ્રેમ; વૈરાગ્ય હી પ્રેમ કા આરંભ હૈ

૬–૧૨–૬૪. શ્રી ગુરુદેવ :– પ્રેમ સત્ય ઔર સનાતન હૈં, ચિન્મય હૈં આનંદ હૈ. પ્રેમ ઔર આનંદ એક હી વસ્તુ હૈં. પ્રેમ હોને પર હી આનંદ હોતા હૈ, ઔર જહાઁ આનંદ હોતા હૈ વહીં પ્રેમ હોતા હૈં.

ઈસીલિયે વહ નિર્ગુણ સત્ચિદાનંદ પરમતત્ત્વ પ્રેમકે હી વશ હોકર સગુણ સાકાર વિગ્રહકે રુપમેં, પ્રેમીકી પ્રેમભાવનાકો મૂર્ત સ્વરુપ દેતા હુઆ પ્રકટ હોતા હૈ, અપના અવતરણ કરતા હૈં, અવતાર લેતા હૈં.

પ્રેમકે વશ હોકર વહ પરમતત્ત્વ સાકાર રુપમેં વ્યક્ત હોતા હૈ. ઈસીલિયે ભગવાનકા વિગ્રહ પ્રેમમય હોતા હૈં. પ્રેમપૂર્ણ– પ્રેમસે સરાબોર (તરબોળ) જો કોઇ ભી ઉસ દિવ્ય પ્રેમમય વિગ્રહકા દર્શન કરેગા ઉસે ઉસ પ્રેમમય વિગ્રહમેં અલૌકિક આકર્ષણ હો જાતા હૈ. જનકજીકો ધનુષભંગ સભામેં, તથા ખરદૂષણ, જરાસંઘ જૈસે વિરોધિયોંકો ભી ઉસ પ્રેમમય વિગ્રહમેં ખિંચાવ હો ગયા થા.

ભગવાનકી કથાઓમેં ભી ઉસ લીલા વિગ્રહકી લીલાઓંકા વર્ણન હોતા હૈં.– તબ શ્રોતાઓંકે હૃદય પ્રેમભાવસે તરબર હો જાતે હૈ. પ્રેમકા સ્વરુપ અનિર્વચનીય હૈ. નારદ સૂત્ર ૫૧–૫૨–૫૪ મેં બતાયા ગયા હૈં.

"અનિવર્ચનીયં પ્રેમસ્વરુપમ્ ।।" "મૂકાસ્વાદનવત્" ।। (ગૂંગેકે સ્વાદકી ભાઁતિ ઉસકા વર્ણન નહીં હો સકતા). "ગુણરહિતં કામનારહિતં પ્રતિક્ષણ વર્ધમાનમવિચ્છિન્નં સૂક્ષ્મતરમનુભવરુપમ્ ।।"

અર્થાત્ યહ પ્રેમ– ગુણરહિત હૈં, કામના રહિત હૈં, પ્રતિક્ષણ બઢતા રહતા હૈ, વિચ્છેદરહિત હૈ, સૂક્ષ્મસે ભી સૂક્ષ્મતર હૈ ઔર અનુભવરુપ હૈ.

સાંસારિક સંબંધોમેં અર્થાત્ ધન, માન, સ્ત્રી, પતિ, પુત્ર, પરિવાર, શરીર આદિકે પ્રતિ જો આકર્ષણ દેખનેમેં આતા હૈ ઉસે સાંસારિક લોગ પ્રેમ કહતે વ સમઝતે હૈં. પરન્તુ વસ્તુતઃ મેં વહ પ્રેમ નહીં હૈ, વહ તો રાગ હૈં.

રાગ ઔર પ્રેમમેં બહુત બહુત અન્તર હૈં. રાગ ગુણોંકો લેકર હોતા હૈં. પ્રેમ તો ગુણાતીત હૈ. તીનોં ગુણોંકે સૂક્ષ્માતિસૂક્ષ્મ દાયરેસે ભી પરેકી અનુભૂતિ હૈં !

રાગમેં સ્વાર્થપૂર્તિ હૈ. ઇચ્છાઓંકી તૃપ્તિ હૈ. કામનાઓંકી જ્વાલા ભી હૈં. પ્રેમમેં સ્વાર્થત્યાગ, ઈચ્છાત્યાગ, કામનાઓંકા ત્યાગ (તો) ઈસ દિવ્ય રસાનુભવકે સાથ હો જાતા હૈ કિ પ્રેમીકો ઉસકા ખ્યાલ ભી નહીં રહતા. પ્રેમી સ્વયમ્ પ્રેમાસ્પદકે સુખ, આનંદ, વ પ્રસન્નતાકે હેતુ અપના સંપૂર્ણ અસ્તિત્વ ઢાલ દેતા હૈં. વહ મિટ જાતા હૈ, કેવલ પ્રેમાસ્પદ હી રહ જાતા હૈ.

જીવોમેં જો પ્રેમભાવ દિખતા હૈ વહ કેવલ જડ શરીરકો લેકર, જડ પદાર્થોંકો લેકર હૈ. અર્થાત્ જડ શરીર, જડ ધન આદિકા આકર્ષણ પ્રમુખ હોતા હૈ. ઈસીલિયે યહ રાગ હૈં, પ્રેમ નહીં.

મહાપુરુષોંસે જો પ્રેમ કિયા જાતા હૈ ઉસમેં લૌકિક કામના ન હોવેં તભી વહ પ્રેમ હૈં. અન્યથા વહ સ્વાર્થપૂર્તિકા એક સાધન માત્ર હૈં. ઈસસે ઉન મહાપુરુષોંકા તો કુછ બિગડતા નહીં હૈ ! લૌકિક કામનાઓંસે રહિત જો પ્રેમ કિયા જાતા હૈ વહ નિઃશંક હી પ્રેમ હૈ. મહાપુરુષોંકે શરીરકો લેકર પ્રેમ કિયે જાને પર ભી વહ પ્રેમ હૈં.

ઉસી તરહ ભગવાનસે લૌકિક પદાર્થ વા સફલતાકે લિયે પ્રેમ કિયા જાતા હૈં વહ ભગવાનસે સંબંધ હોનેકે કારણ કલ્યાણપ્રદ હોતા હૈં.

દેવાન્દેવયજો યાન્તિ મદભક્તા યાન્તિ મામપિ ।। (ગીતાજી ૭–૨૩)

"મેરે ભક્ત મુઝે ચાહે જિસ ભાવસે ભજે, અન્તમેં વે મુઝે હી પ્રાપ્ત હોતે હૈં, ઔર ઉનકી કામના ભી પૂર્ણ હો જાતી હૈ અથવા મિટ જાતી હૈં."

દેખો, ઈસ શરીરસે તુમ લોગ નિઃસ્વાર્થ પ્રેમ કરતે હો ક્યોંકિ તુમ્હારા ધ્યેય ઈસમેં રહે હુએ ચૈતન્યસે હૈં. ઉસી તરહ ભગવાન સે કામનાઓંકો લેકર પ્રેમ

કરનેવાલોંકા ધ્યેય જડ પદાર્થ આદિ હોને પર ભી ભગવાનસે જો સંબંધ રખતે હૈ– સો સંબંધ તો ભગવાનકે ચેતન સ્વરુપ વિગ્રહસે હૈ ન ? ઈસલિયે, ચૈતન્યસે સંબંધિત હોનેસે યહ પ્રેમ હૈં. પરંતુ યહ પ્રેમ પ્રારંભિક દશામેં હૈં.

જબ સંપૂર્ણ રાગકી પરિસમાપ્તિ હો જાતી હૈં તભી પ્રેમ પરિપક્વ હોતા હૈ. યા યોં કહો કિ વૈરાગ્ય હી પ્રેમકા આરંભ હૈ.

ઈસલિયે યહ કહા જા સકતા હૈ કિ ભગવાનકે દર્શન હોને પર પ્રેમ હો હી જાયેગા યા– પ્રેમ હો હી જાતા હૈ ઐસા અબાધિત રુપસે, નિયમરુપસે નહીં હૈ. કઇ કથા–ચરિત્ર હૈ, જિસમેં ભગવાનકે વિગ્રહકે દર્શન કરને પર ભી વિરોધીભાવસે શત્રુવત્ કાર્ય કરતે હૈં.

ભગવાનકે દર્શન પાકર ભી પ્રેમ પ્રાપ્ત નહીં હોતા હૈ. પરંતુ પ્રેમ હોને પર ભગવાન તો મિલ હી જાતે હૈં. પ્રેમકી કિંમત ભગવાન ભી નહીં હૈં, બલ્કિ ભગવાનકી કીમત પ્રેમ હૈં.

સચ્ચે પ્રેમીભક્તોંકો તો ભગવાનકે દર્શનોંકી ભી પરવાહ નહીં રહતી પરંતુ ભગવાન ઉન ભક્તોંકી ચાહ નિરંતર કિયા કરતે હૈં.

સત્સ્વરુપ અર્થાત્ પરમાત્માકા જો હોનાપન હૈ– પરમાત્મા સર્વત્ર સર્વદા યાપક વ પરિપૂર્ણ હૈં– વહ અપની કરુણાકે પરવશ હોકર, ભક્તોંકે પ્રેમકે વશ હોકર જીવોં પર અનુગ્રહ કરનેકે લિયે શ્રીવિગ્રહરુપસે પ્રકટ હોતે હૈં.

ચિત્ સ્વરુપ અર્થાત્ પરમાત્માકા ચિન્મય જ્ઞાનસ્વરુપ, જબ ભગવાન શ્રીવિગ્રહરુપસે પ્રકટ હોતે હૈં તબ પરબ્રહ્મકા ચિત્તત્ત્વ– શ્રી વિગ્રહકે પ્રકાશરુપસે પ્રકટ હોતા હૈ ઔર પરબ્રહ્મકા જો નિરતિશય આનંદ તત્ત્વ હૈ વહ શ્રીવિગ્રહમેં પ્રેમરુપસે પ્રકટ હો જાતા હૈ.

નિર્ગુણ–નિરાકાર, અસ્તિ–ભાતિ–પ્રિય રુપ સગુણ નિરાકાર, સચ્ચિદાનંદઘન પરમાત્માકા દિવ્ય વિગ્રહ– પ્રકાશ ઔર પ્રેમમય સાકાર સ્વરુપમેં પ્રકટ હોતા હૈં.

૮–૧૨–૬૪. શ્રી ગુરુદેવ માઁ વ હરિભાઈ કે સાથ મોટરમેં ચિત્રકૂટ સે પધાર ગયે.

બોમ્બે, ૧૮–૧૨–૬૪. ૧૪–૧૨–૬૪ કા લિખા માઁ કા પત્ર મિલા. લિખા હૈ કિ શ્રી ગુરુદેવકે સાથ ચિત્રકૂટસે નિકલકર હમ પન્નામેં વિશ્રામધામમેં રાત્રિ ઠહરેં. સુબહ વહાઁસે નિકલે. રાસ્તેમેં એક ગાઁવકે પાસ મંદિરમેં શ્રી ગુરુદેવને દલિયા ઔર ઉબાલે લૌકિકા સાગ ભોજનમેં લિયા ! રાસ્તેમેં આગે શ્રી ગુરુદેવકા સ્વાસ્થ્ય બિલકુલ ખરાબ હો ગયા થા, ઉલ્ટી હોતી રહી. રાત ૧૨ બજે હમ અનંતપુર પહુઁચે. સુબહ આધા ઘંટાકે લિયે સબકે સાથ બિરાજેં.

રાતમેં હમ– કુંદનલાલજી, રામબાબા આદિ સબ શ્રી ગુરુદેવકે સામને બૈઠે

થે. શ્રી ગુરુદેવકો ખૂબ ખાઁસી આ રહી થી. સુબહ હમકો આજ્ઞા દી કિ કલ તુમ પુષ્કરકે લિયે નિકલ જાના. હમ ગુના હોકર યહાઁ (પુષ્કર) સકુશલ પહુઁચ ગયે હૈં.

ચિત્રકૂટ મેં દૂસરે નેત્રયજ્ઞમેં વડોદરાસે એક જૈનમુનિ આયે થે. મુંબઈ ઔર વડોદરાકે ડોકટરોને જાંચ કર બતાયા થા કિ અબ નેત્રજ્યોતિ નહીં આયેગી. નેત્રયજ્ઞમેં સેવા કરનેવાલે ડોક્ટરોંને ભી યહી અભિપ્રાય દિયા. મુનિજી શ્રી ગુરુદેવકો મિલે, શ્રી ગુરુદેવને આશ્વાસન દેકર વડોદરા જાનેકી અનુમતિ દે દી.

વડોદરા પહુઁચનેકે બાદ થોડે હી દિનમેં ધીરે–ધીરે મુનીજી બાહ્ય જગત્ દેખને લગે. દોનોં આઁખોકી જ્યોતિ ખુલ ગઈ– સિર્ફ શ્રી ગુરુદેવકે આશિર્વાદસે– કૃપાદષ્ટિસે !!

પરિશિષ્ટ (૧૯૬૪)

શ્રી સંપ્રદાયકા તત્ત્વજ્ઞાન

શ્રી ગુરુદેવ :– ઈશ્વરકે પાઁચ પ્રકાર–

(૧) પર :– પરબ્રહ્મ, મહાવિષ્ણુ, પરવાસુદેવ, નારાયણ કહે જાતે હૈં. વે પુરુષોત્તમ્, લક્ષ્મી,ભૂ, નીલાકે સાથ વૈકુંઠમેં બિરાજે હૈં. ચતુર્ભુજ હૈં. ઉનકે શરીર, આયુધ, ભૂષણ દિવ્ય હૈં. જ્ઞાન, શક્તિ, બલ, ઐશ્વર્ય, વીર્ય, તેજ, વાત્સલ્ય, શીલ, માર્દવ, આર્જવ, સૌહાર્દ, ધૈર્ય, સામ્ય કારુણ્ય, ગાંભીર્ય, માધુર્ય, સ્થૈર્ય, ઔદાર્ય, પરાક્રમ ઈત્યાદિ ઈત્યાદિ અનન્ત કલ્યાણગુણ સે અત્યંત ઓતપ્રોત ભરે હૈં.

અનન્ત, ગરુડ, વિષ્વકસેન આદિ સિદ્ધ, સુર, મુનિ તથા અન્ય મુક્તપુરુષ ઈશ્વરકા આનંદ ભોગ રહે હૈં.

(૨) વ્યૂહ :– યે પર પુરુષોત્તમ પરબ્રહ્મ ઉપસનાકે હેતુ ઔર જગત્ સૃષ્ટિકે હેતુ સ્વયં વાસુદેવ, સંકર્ષણ, પ્રદ્યુમ્ન ઔર અનિરુદ્ધ– ઈન ચાર વ્યૂહમેં અભિવ્યક્ત હોતે હૈં. ઈન ચારોં વ્યુહમેં ગુણ સામર્થ્ય ઈસ પ્રકાર હોતે હૈં.

વાસુદેવમેં જ્ઞાન, બલં, ઐશ્વર્ય, વીર્ય, શક્તિ ઔર તેજ; સંકર્ષણમેં જ્ઞાન ઔર બલ, પ્રદ્યુમ્નમેં ઐશ્વર્ય ઔર વીર્ય; ઔર અનિરુદ્ધમેં શક્તિ ઔર તેજ હૈં.

(૩) વિભવ :– પરમાત્માકી વિભૂતિરુપ મત્સ્યાદિ અવતાર.

(૪) અન્તર્યામી :– જીવાત્માકે સખાકે રુપમેં હૃદય પ્રદેશમેં બિરાજિત પરમાત્માકા સ્વરુપ.

(૫) અર્ચાવતાર :– ભગવાનકી મૂર્તિ.

જીવકા સ્વરુપ :– જીવ નિત્ય હૈં. અણુ પરિમાણ હૈં. પ્રતિ શરીર ભિન્ન હૈં. સ્વતઃ સુખી હે પરન્તુ ઉપાધિકે દ્વારા સંસારમેં હૈં. કર્તા, ભોક્તા, શરીરી હૈં– અર્થાત્ પ્રકૃતિરુપી શરીરકા શરીરી હૈં. ઔર સાથ હી સાથ ઈશ્વરકા શરીરરુપ ભી હૈં.

જીવકે પ્રકાર તીન :– બદ્ધ, મુક્ત ઔર નિત્યબદ્ધ= જીનકા સંસાર મિટા નહીં હૈં. બ્રહ્માસે લગાકરકે કીટ પર્યંત, સ્થાવર જંગમ જીવમાત્ર. બદ્ધ દો પ્રકારકે– શાસ્ત્રવશ્ય ઔર જો શાસ્ત્રકે વશ નહીં હૈ. શાસ્ત્રવશ્યકે દો પ્રકાર :–(૧) બુભુક્ષુ = ભોગકી ઈચ્છાવાલે. ધર્મ, અર્થ કામ પરાયણ. જો કેવલ અર્થ તથા કામ પરાયણ હૈં, વે દેહાત્માભિમાની હૈં. જો ધર્મપરાયણ હૈં ઉનકે દો પ્રકાર હૈં. ભગવત્પરાયણ ઔર અન્યદેવપરાયણ. (૨) મુમુક્ષુ :– મોક્ષકી ઈચ્છાવાલે. વે દો પ્રકારકે (૧) કેવલ્યપરાયણ= જ્ઞાનયોગકે દ્વારા આત્માનુભવી (૨) મોક્ષપરાયણ– વે દો પ્રકારકે– ભક્ત ઔર પ્રપન્ન. ભક્ત દો પ્રકારકે = સાધન ભક્તિનિષ્ઠ ઔર સાધ્યભક્તિનિષ્ઠ. વ્યાસ આદિ સાધનભક્તિનિષ્ઠ ઔર પરાંકુશ આદિ સાધ્યભક્તિનિષ્ઠ.

પ્રપત્તિકા અધિકાર જીવમાત્રકો, સર્વકો– જિનકી ભગવાન હી એકમાત્ર ગતિ હૈં. ભગવાન હી એક માત્ર આશ્રય હૈ વે પ્રપન્ન. પ્રપન્નકે ભી દો પ્રકાર– (૧) એકાન્તી= જો મોક્ષકે સાથ સાથ ભગવાન્સે ઔર ભી ફલપ્રાપ્તિકી ઈચ્છા રખતા હૈ, પરન્તુ અન્ય કોઈ દેવકી ઉપાસના કદાપિ નહીં કરતા હૈ (૨) પરમૈકાન્તી = ભક્તિ ઔર જ્ઞાનકે અતિરિક્ત ઔર કોઇ ફલકી સ્પૃહા–ઈચ્છા નહીં રખતા હૈ, વહ દેહાવસાનકે પશ્ચાત્ ભગવાંનકી સન્નિધિમેં ભગવાનકે દર્શન આનંદકા ભોગી હોતા હૈ. વહાઁસે વહ કેવલ ભગવાનકે સંકલ્પકે અધીન રહકર ઔર સ્વઇચ્છાસે હી મૃત્યુલોકમેં વિહાર કરનેકો આતે હૈં. પરંતુ ઉસસે કોઈ બંધન નહીં હોતા હૈ. યે નિત્યજીવ અનંત, ગરુડ આદિ હૈં. જો ભગવાનકી ઈચ્છાકે પ્રતિકૂલ કદાપિ કુછ નહીં કરતે હૈં. ઔર જિનકી જ્ઞાનભક્તિકા હ્રાસ કદાપિ નહીં હોતા હૈં.

સંસ્કારોંકી વિધિ

પ્રશ્ન :– સંસ્કારોંકી વિધિ આજકે સમયમેં વ્યર્થ સમઝી જાતી હૈં. ઐસે સંસ્કારોંકે લિયે સમય કિસકો હૈં ?

શ્રી ગુરુદેવ :– સમઝદારી કિસકો હૈં અથવા સમય કિસકો હૈં, જો કહો સો એક હી બાત હૈં– આજ કાલકે સંદર્ભમેં. સમઝદારી હોતી હૈં તભી સંસ્કારોંકા મૂલ્ય માલૂમ હોતા હૈં ન ? સંસ્કારોંકે વિધાનકે પીછે કિતના ઉન્નત ઉદેશ્ય હૈં ઔર કિતના શ્રેષ્ઠ પરિણામ નિકલતા થા ! યહ તો પૂર્વકાલકે સમસ્ત સાહિત્યકો મનન–ચિંતનપૂર્વક પઢોગે તો સમઝ પાઓગે શાયદ !

ગર્ભાધાન કબ, કિસ પ્રકાર કિયા જાના ચાહિયે. યહાઁસે પ્રારંભ હોતા હૈં ! ક્યોં ? કારણ કિ માનવકા જન્મ હોતા હૈ ન ? માનવકા જન્મ સિર્ફ માનવ શરીર માત્રસે નહીં સમઝા ગયા હૈં. માનવીયતાકો લેકર હી માનવકો માનવ સમઝા ગયા હૈં. માનવીયતા મનસે સંમ્બધિત હૈં. મન આસપાસકે વાતાવરણ પર સમ્બધિત હૈં.

બાલક કુછ પૂર્વ સંસ્કારોંકી સ્મૃતિકે સાથ ગર્ભમેં આતા હૈ. પરન્તુ જ્યાદા સંસ્કાર તો નૂતન વાતાવરણસે ગ્રહણ કરતા રહતા હૈં. માઁ કે ઉદરમેં ભી વહ આસપાસકે

સંસ્કારોંકો ગ્રહણ કરતા રહતા હૈં. બાહર આને પર ભી જો જો સુનતા હૈં, દેખતા હૈ, સુંઘતા હૈં, સભીકે સંસ્કારોંકી અમીટ છાપ બાલકકે પૂરે જીવન પર રહતી હૈં; ઔર ઉસકે અનુસાર જીવન બનતા યા બિગડતા હૈં. સોલહ સંસ્કારોંકી સમઝ નહીં (હૈં) તો ત્યાગ દિયા હૈ, તો સમાજકા સ્વરુપ ભી કૈસા કૈસા વ્યક્ત હો રહા હૈ દેખો ન ! સમઝમેં આતા હૈ ?

બાલકકો જૈસી અનુભૂતિ હોગી વૈસે પ્રકારકા જ્ઞાન હોગા ઉનકો, અર્થાત્ સમજદારી બઢેગી. ઔર ઉસી પ્રકારકા બરતાવ–વ્યવહાર ભી કરેગા. પરિણામમેં જિસ પ્રકારકી રહન–સહન ઔર બાતચીત હોતે હૈં, વૈસા બાલક સીખ લેતા હૈં. માતા–પિતાકા, વડીલોંકા ઔર પરિવારકે લોગોંકા અનુકરણ કરતા હૈં. બાલકકા મન ઈસી પ્રકારકા હોતા જાતા હૈં.

તાત્પર્ય કિ મનુષ્યકે જીવનમેં ગર્ભાધાનકે સંસ્કારકો લેકર પૂરે સંસ્કારોંકા જબરદસ્ત પ્રભાવ રહતા હૈં. સ્વતંત્ર સમઝદારી ઔર વિચારશક્તિકા પ્રભાવ સાથમેં મિલતા હૈં, તભી મનુષ્ય બચપનકે ઔર વાતાવરણકે તથા સંગકે વિપરીત પ્રભાવમેંસે કભી અચાનક મુક્ત હો જાતા હૈ. તબ વહ સહી રાહ પર ચલનેકો ઉદ્યત હો જાતા હૈં. જૈસા કિ વાલ્મીકિજીકે જીવનમેં ઘટીત હુઆ હૈં. પરિવારજનોમેંસે કિસીને પાપકા બંટવારા મંજૂર નહીં કિયા– તબ ઉનકે અંતઃચક્ષુ ખુલે. તત્કાલ સર્વકા ત્યાગ કરકે ચલે ગયે. મરા મરા કરતે શ્રીરામકો પ્રાપ્ત કર લેતે હૈં.

જહાઁ સોલહ સંસ્કારોંકા ચલન (સ્વીકાર) નહીં હૈં યા ઐસી કોઈ સમઝ યા બાત ન હો વૈસે સમાજકા ક્યા હાલ હૈ ? બતાઓ ! ક્યા ઉન્હોંને સુખ–શાંતિયુક્ત જીવનકા ઢાઁચા યા સામાજિક શૈલી હાંસિલ કી હૈં ?

શાંકરમતકી જાલ ક્યોં ?

મંદસૌરમેં એક ભાઈને પ્રશ્ન કિયા કિ "શાંકરમતકી જાલ" ઐસા ક્યોં કહા જાતા હૈ ?

શ્રી ગુરુદેવ :– શાંકરમતકો કોઇ વિદ્વાનોંને જાલ કહા હૈં, ક્યોંકિ કહીં પર તો જીવકી માયા ઉપાધિ હૈં, તો કહીં પર અવિદ્યા ઉપાધિ હૈં. કઇ જગહ એક જીવવાદ હૈં તો કઇ જગહ અનેક જીવવાદ હૈં. કભી બિમ્બરુપ ઇશ્વર હૈં ઔર ઉનકા પ્રતિબિંબ જીવ હૈં, તો કોઈ જગહ અન્તઃકરણાવચ્છિન્ન જીવ હૈં. ઐસી કઇ ગુત્થિયાઁ હૈં– જિનકો અઘટિત ઘટના પટીયસિ માયા હી પ્રતિપાદિત કરતી હૈં.

અદ્વૈતમાયાવાદકી પ્રક્રિયાકા મુખ્ય સ્વરુપ ઐસા હૈં :–

ઈસ સૃષ્ટિકે પ્રથમ એક માત્ર બ્રહ્મ થા– જો સર્વથા નિર્વિશેષ થા. જિસમેં ધર્મધર્મી ભાવ ભી કલ્પનાકે દ્વારા કિયા ગયા હૈં. વાસ્તવમેં ઉસમેં કોઈ ધર્મ નહીં હૈં– ઐસે સ્વતઃ પ્રકાશ (રુપ) બ્રહ્મમેં અનાદિકાલસે માયા નિવાસ કરતી રહતી હૈં. બ્રહ્મ

હી ઉસકા આશ્રય હૈં ઔર વિષય હૈં. બ્રહ્મકે આશ્રય રહકર બ્રહ્મકો હી અજ્ઞાની બના દેતી હૈં.

અબ ઈસ માયાકે સાથ મિલા હુઆ બ્રહ્મ જગતકા અભિન્ન નિમિત્તોપાદન કારણ હૈં. યહ બ્રહ્મને જબ માયાકે વશ હોકર જગત્ રચનાકી ઈચ્છા કી તબ વહ ઈશ્વર કહલાયા, ઔર વહી બ્રહ્મકા જો ભાગ વહ અવિદ્યાકૃત ઉપાધિસે (ઘટાકાશકી તરહ) બ્રહ્મસે ભિન્ન હુઆ વહ જીવ કહલાયા.

જીવોંકે અનાદિ કર્મોંકે ફલ દેનેકે લિયે વહી ઈશ્વરને શબ્દ, સ્પર્શ, રુપ, રસ, ગંધ– યે પાઁચ તન્માત્રરુપ અપંચીકૃત ભૂતોંકો ઉત્પન્ન કિયે. પીછે ઉનસે પાઁચ સ્થૂલ ભૂત હુયે. ઔર ઉન સ્થૂલ ભૂતોંસે ક્ષૌત્ર, ત્વચા, ચક્ષુ, રસના, ઘ્રાણ યે પાઁચ ઈન્દ્રિયા હુઈ.

પંચતત્ત્વકે સાત્ત્વિક અંશોસે મન, બુદ્ધિ, ચિત્ત, અહંકાર– યહ અંતઃકરણ ચતુષ્ટય ઉત્પન્ન હુઆ. રજોગુણસે પાઁચ પ્રાણ ઔર રજોગુણવિશિષ્ટ સ્થૂલભૂતોંસે વાગાદિ પાઁચ કર્મેન્દ્રિયાઁ ઉત્પન્ન હુએ.

અબ, પાઁચ જ્ઞાનેન્દ્રિય, પાઁચ કર્મેન્દ્રિય, પાઁચ પ્રાણ, મન બુદ્ધિ યે સત્તર તત્ત્વોંકા લિંગ શરીર મુક્તિ પર્યંત સ્થિર રહને વાલા હુઆ. યહ લિંગ શરીરદો પ્રકારકા– એક હિરણ્યગર્ભકા લિંગ શરીર માના હૈં, ઔર દૂસરા જીવાત્માકા. હિરણ્યગર્ભ એક છોટે ઈશ્વરકા નામ વે માનતે હૈં.

સ્થૂલ, સૂક્ષ્મ ઔર કારણ યે તીન શરીર જીવાત્માકે હૈં. સ્થૂલ યાનિ પાઁચભૌતિક શરીર; સૂક્ષ્મ યાનિ લિંગ શરીર ઔર કારણ યાનિ અજ્ઞાન શરીર. ઈસી પ્રકાર હિરણ્યગર્ભકે ભી તીન શરીર હૈં– મહત્તત્વ ઉનકા લિંગ શરીર, માયા ઉનકા કારણ શરીર, ઔર વિરાટ ઉનકા સ્થૂલ શરીર. યે તીનોં શરીરોંકે ભેદસે વહી એક હી પરમાત્માકે હિરણ્યગર્ભ, ઈશ્વર ઔર વૈશ્વાનર યે તીન નામ હૈં. ઉસી પ્રકાર વિશ્વ, તૈજસ, ઔર પ્રાજ્ઞ યે તીન શરીરોંકે ભેદસે તીન નામ જીવકે હૈં.

સંક્ષેપમેં યહ અદ્વૈતમાયાવાદીકી સિદ્ધાંત પ્રક્રિયા જતાઈ હૈં. ઉપનિષદ્કા વચન હૈં કિ ઈશ્વર ઔર બ્રહ્મ એક હી હૈં. ઔર નાના ઈશ્વર માનનેવાલા નરકાધિકારી હે. સ્વામીજી મહારાજને ઈસીલિયે ઈશ્વરકે તીન ભેદ બનાયે નહીં, ઔર એક હી બ્રહ્મકે ખંડ–ખંડ કરકે ચાર ભેદોંમેં બિભાજિત ભી નહીં કિયે હૈં. પરંતુ ઐસા નિશ્ચિત્ લગતા હૈં કિ અજ્ઞાનકો સ્વામીજી મહારાજ (શ્રીશંકરાચાર્યજી)ને ભી સ્વઆશ્રય ઔર સ્વવિષય માના હૈં. બ્રહ્મમેં હી અજ્ઞાન હૈં ઔર બ્રહ્મકો હી અપની શક્તિસે અજ્ઞાની બના દેતા હૈં.

સ્વામી વિદ્યારણ્યજી મહારાજને પંચદશીમેં ચેતનકે ચાર ભેદ માને હૈંઃ– (૧) ઘટાકાશ (૨) મહાકાશ (૩) જલાકાશ ઔર (૪) મેઘાકાશ.

ઘટરુપ ઉપાધિવાલા આકાશ ઘટાકાશ. બાદલોંકે જલમેં પ્રતિબિંબિત આકાશ

મેઘાકાશ, ઘટકે ભીતરકે જલમેં પ્રતિબિંબિત આકાશ– જલાકાશ, ઔર યે તીનોં ઉપાધિઓંસે શેષ રહા હુઆ આકાશકો મહાકાશ કહતે હૈં.

ઈસી પ્રકાર સર્વ ઉપાધિઓંસે મુક્ત ચેતનકા નામ બ્રહ્મ હૈં. સ્થૂલ ઔર સૂક્ષ્મ શરીરકે અધિષ્ઠાન ચેતનકા નામ ઉનકે મતમેં કૂટસ્થ હૈં. ઘટ યાનિ શરીર, ઉસમેં જલરુપી બુદ્ધિમેં ચેતનકા પ્રતિબિંબ વહ જીવ હૈં, ઔર માયારુપ મેઘમેં સ્થિત પ્રતિબિંબકા નામ ઈશ્વર હૈં.

ઈસ પ્રકાર એક બ્રહ્મસે ચેતનકે ચાર ભેદ બને. યે ભેદ અન્ય વેદાન્ત ગ્રંથોમેં મિલતે નહીં હૈં.

જૈસે કિ સંક્ષેપ શારીરિકમેં ચેતનકે તીન હી ભેદ માને હૈં. એક બ્રહ્મચેતન, દૂસરા ઈશ્વર, તીસરા જીવ. વાર્તિકકાર સુરેશ્વરાચાર્યજીને છઃ વસ્તુ અનાદિ માની હૈં. (૧) શુદ્ધ ચેતન (૨) ઈશ્વર ચેતન (૩) જીવચેતન (૪) વિદ્યા (૫) અવિદ્યા ઔર ચેતનકા પારસ્પરિક સંબંધ (૬) ઈન પાઁચોકા પારસ્પરિક ભેદ.

ઈન છઃ કો અનાદિ માને હૈં, ઈસીલિયે સૂચિત હો જાતા હૈં કિ વાર્તિકકારકો ચેતનકે તીન ભેદ હી માન્ય હૈં.

દૂસરી બાત યહ ભી હૈં કિ સ્વામીજી શ્રીશંકરાચાર્યજી ભગવાનને તો જીવ, ઈશ્વર ઔર જીવોંકે કર્મ (પરિણામરુપ જગત્) યે તીનોંકો હી અનાદિ માને હૈં.

યહાઁ પર એક હી મોટી બાત મૈં બતાતા હૂઁ કિ એક બ્રહ્મવાદ ઔર છઃ વસ્તુ અનાદિ માનના યહ પરસ્પર વિરોધી હૈં. ક્યોંકિ જિનકે મતમેં અજ્ઞાન ભી અધિષ્ઠાનસે ભિન્ન અન્ય કોઈ વસ્તુ નહીં,– ઉનકે મતમેં તો વહી અજ્ઞાનસે જીવ ઈશ્વર હુઆ, વહી અજ્ઞાનસે જીવ– ઈશ્વરકા ભેદ ભી હુઆ.

અજ્ઞાનકા આશ્રય બ્રહ્મકો માનનેસે કઈ શંકા વ પ્રશ્ન ઉઠતે હૈં– જૈસે–

(૧) "મૈં અજ્ઞાની હૂઁ", ઈસ બાતકી પ્રતીતિ જીવકો હોતી હૈં– બ્રહ્મકો નહીં હોતી હૈ. તો અજ્ઞાનકા આશ્રય બ્રહ્મ નહીં હો સકતા.

(૨) દૂસરી બાત યહી કિ બ્રહ્મ સ્વપ્રકાશ હૈ, ઈસીલિયે ભી અજ્ઞાનકા આશ્રય નહીં હો સકતા. ક્યોંકિ સ્વપ્રકાશ બ્રહ્મ ભી ઉસ અજ્ઞાનકો નિવૃત્ત નહીં કર સકેં તો બ્રહ્મસે ભી પ્રબલ દૂસરા કૌન પ્રકાશ ઉસ અજ્ઞાન અંધકારકો નિવૃત્ત કરેગા ?

(૩) ઈસકે ઉત્તરમેં યદિ ઐસા કહા જાય કિ અજ્ઞાનાંધકારકા નિવર્તક (દૂર કરનેવાલા) વૃત્તિજ્ઞાન હોતા હૈં, તો યહ નિશ્ચય કરના પડતા હૈં કિ જો સ્વરુપભૂતજ્ઞાન હૈં વહ નિવર્તક નહીં હોતા હૈં. હમ તો ઐસા મનાના ચાહતે હૈં કિ અંધકારકા નાશ સૂર્ય ભગવાન નહીં કર પાતે હૈં, પરંતુ ખદ્યોત ઉસ અંધકારકા નાશ કર પાતા હૈં. લેકિન આપ ઈસ બાતકો માન સકેંગે ?

(૪) ઔર આગે દેખો– યદિ ઐસા સમાધાન દિયા જાયેં કિ અજ્ઞાન બ્રહ્મકે

સ્વરુપકો તિરોહિત (અદ્રશ્ય) કરકે ઉનકો જીવ ઔર ઈશ્વર બના દેતા હૈં. તો દો પ્રશ્ન ઔર ઉઠતે હૈં– (૧) બ્રહ્મકે સ્વરુપકો હટા દેનેકો તિરોધાન કહા ગયા હૈં, તો યે તો બ્રહ્મકો વિકારી બતલાતા હૈં. (૨) અજ્ઞાનસે ઢંકે હુએ સ્વરુપકી પ્રતીતિ કરાનેકો તિરોધાન કહા ગયા હૈં. તો બ્રહ્મકે સ્વરુપકા તિરસ્કૃત હોના અર્થાત્ ઉસકે સ્વરુપકા નાશ (હો જાતા હૈ). ઈસ પર પ્રશ્ન ઉઠતા હૈ કિ બ્રહ્મકે સ્વરુપકો ઢાઁકનેવાલા અજ્ઞાન આપકો કિસીકો ભી અનુભવકા વિષય હોતા બ્રહ્મકો ઢાઁક દેતા હૈ. યા ઐસે હી બિના અનુભવમેં આયે હી બ્રહ્મકો ઢાઁક દેતા હૈં ?

અનુભવમેં આતા હુઆ બ્રહ્મકે સ્વરુપકો ઢાઁકતા હૈં તો અન્યોન્યાશ્રય દોષ આતા હૈં. જૈસે કિ પ્રથમમેં તો બ્રહ્મ અવિદ્યાકો પ્રકાશિત કરેં.– ફિર અવિદ્યા બ્રહ્મકો આવરણ કર સકેં, ઔર બ્રહ્મકો જબ આવરણ કરેં તબ બ્રહ્મ ઉસ અવિદ્યાકો પ્રકાશિત કરેં. ઔર યદિ અજ્ઞાન અનુભવકા વિષય બનકર બ્રહ્મકો આવરણ કરતા હૈં તો જબ અનાચ્છાદિત બ્રહ્મ અજ્ઞાનકા અનુભવ કર સકતા હૈં, તો ફિર અજ્ઞાનસે બ્રહ્મકા તિરોધાન માનનેકી આવશ્યકતા હી ક્યા ?

દૂસરા પ્રશ્ન– બ્રહ્મમેં અજ્ઞાનકા અનુભવ કરના યહ સ્વભાવસે હી હૈં યા અન્ય કિસીકે તરફસે હૈં ? યદિ સ્વતઃ બ્રહ્મ હી અજ્ઞાનકા અનુભવ કરતા હૈં તો સ્વાભાવિક અજ્ઞાનાનુભવી બ્રહ્મ કદાપિ મુક્ત હો નહીં સકતા, ઔર યદિ અન્ય કિસીકે દ્વારા હી બ્રહ્મ અજ્ઞાનકા અનુભવ કરતા હૈં તો શુદ્ધ બ્રહ્મમેં અજ્ઞાનકા આશ્રય કૈસે હોવેં ? ઔર જિસ અન્ય કિસીકે અજ્ઞાનસે બ્રહ્મ અજ્ઞાનકા અનુભવ કરતા હૈં તો વહ અજ્ઞાન ભી અન્ય અજ્ઞાનસે અનુભવકા વિષય હોગા ? યહ અનવસ્થા દોષ આતા હૈં.

પ્રશ્ન :– અનિર્વચનીય માયા કહી હૈં. ઉસકા ક્યા અર્થ ?

શ્રી ગુરુદેવ :– વેદાંત ગ્રંથોમેં માયા, અવિદ્યા, અજ્ઞાન એક હી માને ગયે હૈં. ઉસકો અનિર્વચનીય માને હૈં. જિસકા નિર્વચન ન હો સકે– અર્થાત્ લક્ષણોંસે લક્ષિત નામ ન હો; જો સત્ નહીં અસત્ નહીં, બ્રહ્મસે ભિન્ન નહીં, અભિન્ન નહીં– આદિ વિકલ્પોંસે રહિત હોને પર ભી જો ભાવરુપ સંસારમાત્રકે જડ (મૂલ) હૈં– ઐસા અદ્વૈતમત માનતા હૈં.

સાંખ્ય ઔર યોગમતકે સમાન (અનુસાર) અદ્વૈતમત માયાકો અનાદિ, અનંત નહીં માનતા હૈં, અપિતુ જ્ઞાનસે રજ્જુ–સર્પકે સમાન ઈસકા (માયાકા) નાશ હો જાતા હૈ. બ્રહ્મકે સાથ તાદાત્મ્યરુપસે મિલી હુઇ અવિદ્યા જગત્કા ઉપાદાન કારણ હૈં. તાદાત્મ્યરુપ યાનિ એકાત્મરુપ. ઈસ અભિપ્રાયકે અનુસાર અદ્વૈતમત બ્રહ્મકો અભિન્ન નિમિત્તોપાદાન કારણ કહતા હૈં– અર્થાત્ બ્રહ્મ હી નિમિત્ત ઔર બ્રહ્મ હી ઉપાદાન કારણ હૈ. ઉપાદાન કારણ વહ હોતા હૈ જો ખુદ હી કાર્યકાર હોતા હૈં. જૈસે કિ ઘડાકા કારણ મિટ્ટિ હૈં.

ઉપાદાન કારણ દો હૈં :– (૧) આરંભક ઉપાદાન– બહુતસે પદાર્થોંકે સંયોજનકે

અવયવપુંજસે એક કાર્ય બન જાયેં ઉસકો આરંભક ઉપાદાન કહા હૈ, ઔર (૨) કારણરુપ પદાર્થકે સ્વરુપકો બદલ કરકે કાર્યાકાર હોના– જૈસે કિ દૂધમેંસે દહીં, ઈસકા નામ "પરિણામી ઉપાદાન કારણ". (૩) અદ્વૈત મતનેં વિર્વત ઉપાદાન ભી માના હૈં– જૈસા કિ રજ્જુમેં સર્પકી પ્રતીતિ હોની યહ અવિદ્યા (અજ્ઞાન, માયા) કા પરિણામ ઔર ચેતનકા વિવર્ત હૈં (વિવર્ત = ભ્રમ, રુપાંતર)

અબ હમ વિચાર કરેં કિ અદ્વૈતને બ્રહ્મકો જગત્કા અભિન્ન નિમિત્તોપાદન કારણ કિસ પ્રકાર માના હૈં ? બ્રહ્મ હી નિમિત્ત કારણ ઔર બ્રહ્મ હી ઉપાદાન કારણ હૈં તો ઉપર બતાઇ હુઇ તીન પ્રકારકી ઉપાદાનતામેંસે કૌનસી ઉપાદનતા બ્રહ્મમેં હૈં ? આરંભક ઔર પરિણામી ઉપાદાનતા તો બ્રહ્મકે નિરઅવયવ હોનેકે કારણ હો હી નહીં સકતી હૈં. ઈસીલિયે શેષ રહી વિવર્તઉપાદાનતા, તો યહ ભી બિના અજ્ઞાનકે તો હો નહીં સકતી. ઔર, હમ આપકો આગે બતલા ચુકે હૈં કિ બ્રહ્મ કિસી પ્રકારસે ભી અજ્ઞાનકા આશ્રય હો હી નહીં સકતા હૈં.

યદિ માયાકો ઉપાદાન ઔર બ્રહ્મકો નિમિત્ત માના જાયેં તો દ્વૈત હો જાતા હૈં– ક્યોંકિ પ્રકૃત્તિરુપી ઉપાદાનતા માયામેં માની હૈં. અદ્વૈતમતમેં, માયાકા અર્થ પ્રકૃતિ ભી હૈં. ઔર નિમિત્તકારણ ચેતન બ્રહ્મમેં માના હૈં તો ફિર દ્વૈતમતસે અંતર હી ક્યા રહતા હૈં.

યદિ ઐસા કહો કિ પ્રકૃતિ તો અજ્ઞાન માત્ર હૈં તો ફિર ઉપાદાનતા ક્યા ? યદિ બ્રહ્મ હી ઉપાદાન રહતા હૈં તો ફિર બ્રહ્મકી કૂટસ્થ નિત્યતાકા વિરોધ હોગા. ઇસીલિયે દ્વૈતમેં પ્રકૃતિ પરિણામી ઉપાદાન કારણ હૈં. કૂટસ્થ નિત્ય બ્રહ્મ નિમિત્તકારણ હૈં.

અબ યહાઁ પર ભી શિરફોડી હો જાયેગી. અદ્વૈતમેં જીવ–ઇશ્વરકી રચના દેખો– શુદ્ધ ચેતનકે આશ્રિત મૂલ પ્રકૃતિમેં ચેતનકા પ્રતિબિંબ ઇશ્વર હૈં, ઔર અવર્ણ શક્તિવિશિષ્ટ મૂલ પ્રકૃતિ કે અંશમેં ચેતનકા પ્રતિબિંબ જીવ હૈં. જબ પ્રકૃતિ હી અદ્વૈતમતમેં અજ્ઞાન માત્ર હૈં તો ફિર પ્રકૃતિમેં મૂલ પ્રકૃતિ ઔર અવર્ણશક્તિ વિશિષ્ટ મૂલ પ્રકૃતિ ઐસા ભેદ ક્યોં ?

યદિ ઐસા કહો કિ શુદ્ધ સત્ત્વપ્રધાન પ્રકૃતિ માયા હૈં ઔર મલિન સત્વપ્રધાન પ્રકૃતિ અવિદ્યા હૈં. ઈસ ભેદસે દો પ્રકારકી પ્રકૃતિ કહી હૈં. તો સત્વાદિ ગુણ ઉસ બ્રહ્મકે વિવર્તરુપ અજ્ઞાનમેં આયે કહાઁસે ? ક્યોંકિ વિવર્ત તો અદ્વૈતમતકે અનુસાર પ્રતીતિ માત્ર હી હૈં. ઈસીકે ઉપર તો જીવ ઔર ઇશ્વરવાદકે કઇ કઇ પ્રશ્ન હૈં– જૈસે કિ કોઇ– જીવ ઔર ઇશ્વર દોનોંકો પ્રતિબિંબ માનતે હૈં, કોઈ જીવકો ઇશ્વરકા પ્રતિબિંબ માનતા હૈં, તો કોઈ બ્રહ્મકા પ્રતિબિંબ માનતા હૈં– ઈત્યાદિ કઇ પ્રશ્ન હૈં.

ઉસી તરહ અદ્વૈતકે પ્રતિબિંબવાદ ,અવચ્છેદવાદ, ઔર આભાસવાદ ભી ટિકતે નહીં હૈં. ક્યોંકિ કૂટસ્થ નિત્ય સર્વદેશી બ્રહ્મકા મનોરથમાત્ર (અજ્ઞાનમાત્ર) કે માયામેં પ્રતિબિંબ હો હી નહીં સકતા હૈં, ક્યોંકિ પ્રતિબિંબ તબ હી હો સકતા હૈં જબ દોમેંસે

એક ભી આકારવાલા હોવેં. તો આકાર ન તો બ્રહ્મકો હૈં ન તો અજ્ઞાનકો હૈં, ઔર અજ્ઞાનકો અનિર્વચનીય કહકર (બનાકર) સાકાર માનના યહ અદ્વૈતમતકા છૂંછા સાહસમાત્ર હૈં.

અવચ્છેદવાદ યહ કહતા હૈં કિ જિસ ઉપાધિકે સાથ બ્રહ્મ મિલતા હૈ– ઉસસે હી ઘટાકાશકે સમાન ભિન્ન હોતા હૈ. અબ, જીવકા સ્વરુપ અંતઃકરણાવચ્છિન્ન માના ગયા હૈં. ઈસસે હોતા ક્યા હૈ કિ જો–જો દેશમેં અંતઃકરણ જાયેગા ઉસ ઉસ દેશકા નિત્ય મુક્ત બ્રહ્મ બંધનમેં આતા જાયેગા, ઔર જિસકો છોડતા જાયેગા વહ મુક્ત હોતા જાયેગા, તો ફિર પાપ–પુણ્યકી વ્યવસ્થા ક્યા ? ઔર કિસ પ્રકાર ? તો અવચ્છેદવાદ ભી અદ્વૈતાચાર્ય શ્રીશંકરાચાર્યજી મહારાજકે સિદ્ધાંતસે વિરોધી હોતા હૈં.

ઔર આભાસવાદ તો ઠીકસે જચતા નહીં હૈ. આભાસ નામ અદ્વૈતમતમેં ચેતનકી છાયા હૈં. વહ છાયા ભી નિરાકારમેં તો હો નહીં સકતી, ઔર ઉસ છાયાકો કિસીને બિંબ સ્વરુપ ભી માની નહીં હૈ, પરંતુ ભ્રમ માની હૈં.

ઈતના મિથ્યાત્વ હોનેસે બંધ–મોક્ષકી વ્યવસ્થા હી જમતી નહીં હૈં. ઈસ પ્રકાર તીનોં વાદકે દ્વારા જીવ–ઈશ્વરકે સ્વરુપકા નિરુપણ હી નહીં હો સકતા હૈં.

જીવ–ઈશ્વરકે સ્વરુપ કૂટસ્થ ઔર નિત્ય હૈં, કોઈ ઉપાધિસે બને હુએ નહીં હૈ. જીવ સત્, ચિત્ સ્વરુપ હૈં. ઈશ્વર સત્–ચિત્–આનંદ સ્વરુપ હૈં. માયા, પ્રકૃતિ એક હી પદાર્થ કે પર્યાય હૈં, વહ પરિણામી ઔર નિત્ય હૈં. હમ તો ઐસા સમઝતે હૈં.

શ્રીયમુનાચાર્યજીકી એક ઘટના

શ્રી શ્રીરામાનુજાચાર્યજીકે ગુરુદેવ શ્રીશ્રીયમુનાચાર્યજીને મથુરામેં પાંડય રાજાકી સભામેં કોલાહલ નામકે દિગ્વિજયી અતિ બુદ્ધિમાન પંડિતકો જીતા થા. કોલાહલજી જીતે હુએ પંડિતોસે કર લેતે થે. શ્રીશ્રીયમુનાચાર્યજીકે વિદ્યાગુરુ શ્રીભાષ્યાચાર્યજી ભી કર દેતે થે. ઔર દો–તીન સાલકા કર નહીં દે પાયે થે. કોલાહલજીને અપને શિષ્ય વંજીકો શ્રીભાષ્યાચાર્યજીકે પાસ કર માઁગનેકો ભેજા– તબ આચાર્યજી કહીં બાહર પધારેં થે, ઈસ કારણ શ્રીશ્રીયમુનાચાર્યજી મિલેં.

વંજીને કુછ અપમાનકે શબ્દ કહેં, ઈસસે શ્રીશ્રી યમુનાચાર્યજીકો ચોટ લગને પર ઉન્હોંને કોલાહલજીસે શાસ્ત્રાર્થ કરનેકા એલાન કિયા. ઉસ વક્ત ઉનકી ઉમ્ર કેવલ ૧૨ વર્ષકી થી. સબ લોગોંને ઉનકો બહુત સમજાયા, લેકિન વે અપની બાત પર ડટે રહેં કિ શાસ્ત્રાર્થ કરુઁગા હી.

પાંડય રાજા કોલાહલજીકે ભક્ત થે. લેકિન રાની અચાર્યજીકી ભક્ત શિષ્યા થી. રાજસભામેં શાસ્ત્રાર્થકા આયોજન હુઆ. રાજા–રાનીને આપસમેં દાવ લગાયે. રાનીને કહા કિ યમુનાચાર્યજી હારેંગે તો મૈં કોલાહલજીકી દાસી બનૂઁગી. તત્કાલ

રાજાને કહા– કિ યામુનાચાર્યજી જિતેંગે તો મૈં આધા રાજ્ય ઉનકો દે દૂઁગા ઔર ઉનકા શિષ્ય બનૂઁગા.

શાસ્ત્રાર્થમેં શ્રીયામુનાચાર્યજીકી વિજય હુઇ. રાનીને ઉનકો આલવન્દાર અલ્વર કહા. રાજાને ઉનકો આધા રાજ્ય દિયા.

શ્રીયામુનાચાર્યજીકે પિતામહ શ્રીનાથમુનિને અપને ઉત્તરાધિકારી સુપાત્ર શિષ્ય પુંડરીકાક્ષકો આજ્ઞા દી થી કિ યામુનાચાર્યકો તુમ સમય પર સચેત કરના ઔર હમારી ભક્તિ સંપત્તિકા વારસા દેના. પુંડરીકાક્ષને અપની મૃત્યકે સમય અપને શિષ્ય રામમિશ્રકો ભક્તિસંપત્તિકી અમૂલ્ય ધરોહર શ્રીયામુનાચાર્યકો પહુઁચાનેકી આજ્ઞા દી.

શ્રીરામમિશ્રને ૩૫ વર્ષકે શ્રીયામુનાચાર્યજીકો બુલાકર કહા કિ આપકે પિતામહને આપકે લિયે બડા ભારી ખજાના મેરે પાસ રખ છોડા હૈં. ઉસકો પ્રાપ્ત કરનેકે લિયે અબ ઉચિત સમય આ પહુઁચા હૈ, ઈસલિયે આપ મેરે સાથ ચલો. ઔર માર્ગમેં ભક્તિ જ્ઞાન રસ પ્રેમકા સત્સંગ કરતે કરાતે સીધે શ્રીરંગનાથજીકે મંદિરમેં લે ગયે. શ્રીયામુનાચાર્યજીકો ઉસી ક્ષણ ધનસંપત્તિ નિરસ હો ગઈ. વૈરાગ્ય ઔર ભક્તિ–પ્રેમ ઉમડ આયે. તબસે જીવન પલટ ગયા. ભગવત્સેવા ઔર ગ્રંથોકી રચનામેં હી નિમગ્ન રહને લગે. વિશિષ્ટાદ્વૈતવાદકા હી પ્રતિપાદન કિયા હૈં– "સિદ્ધિત્રય", "ગીતાર્થ સંગ્રહ", "આગમપ્રામાણ્ય" આદિ ગ્રંથોમેં.

ઈન્હીંકે શિષ્ય શ્રીશ્રીરામાનુજાચાર્યજી હુએ હૈં. ઉનકી ભી બડી વિલક્ષણ ઘટનાયેં હૈં. ઉનકે માતાપિતાને તેજસ્વી સંતાન પ્રાપ્તિકે લિયે ખૂબ ભજન–પૂજન કિયા. ઈસસે પ્રસન્ન હોકર સ્વયં શ્રી શેષજી ભગવાનને શ્રીરામાનુજકે રુપમેં અવતાર ધારણ કિયા. ભગવાન શ્રીરામજીકે છોટે ભાઇ લખનલાલજીકા હી અવતાર હોનેસે શ્રીરામાનુજ નામ પહિલેસે હી રહા. જન્મસે હી અલૌકિક સામર્થ્ય થી. કાઁચી નરેશકી પુત્રીકો બ્રહ્મરાક્ષસ પીડા પહુઁચાતા થા, ઉસકો અપને ચરણજલસે હી નિકાલા.

સ્મરણશક્તિ

શ્રી ગુરુદેવ :–'યહ પક્કી બાત હૈ કિ જિન વિષયોમેં તુમ્હારા મન લગ જાતા હૈં, ઉન વિષયોંકે બારેમેં તુમ સબ કુછ અચ્છી પ્રકારસે યાદ રખ પાતે હો, સમઝ સકતે હોં, સોચ ભી સકતે હો. ઈસલિયે યહ નિશ્ચય હુઆ કિ જો વિષય તુમ્હેં સિંખના હૈં, જો સાધ્ય કરના હૈં– ઉસમેં સર્વ પ્રથમ તુમ્હારે મનકો લગાના સીખો.

જો વિષય તુમ્હેં યાદ રખના હૈં ઉસે પ્રથમ બાર પઢતે સમય બરાબર મન લગાકર, શાંતચિત્તસે, અચ્છી તરહસે પઢો. જો વિષય પ્રથમ બાર અચ્છી પ્રકારસે પઢનેસે યા સુનનેસે જિતના અચ્છી પ્રકારસે યાદ રહ જાતા હૈ ઉતના દૂસરી–તીસરી બાર પઢને સે યાદ નહીં રહતા હૈં.

પઢનેમેં ઉતાવલ (જલ્દી) યા ભૂલ મત કરો. પઢનેસે જિનકા અર્થ સમઝમેં ન આવેં ઉનકો ઐસે હી યાદ (કંઠાગ્ર) કરનેકા પ્રયત્ન ભી મત કરો. સાવધાનીકે સાથ કાર્ય આરંભ કરના ચાહિયે. યદિ એક બાર શુરુમેં હી ભૂલ આ જાતી હૈં તો ઉસે સુધારનેમેં જ્યાદા સમય લગાના પડતા હૈં.

જિસ વિષયકો યાદ રખના હોવેં ઉસકો આધા, અર્થાત્ બિચમેં કદાપિ નહીં છોડના. કુછ લાઈન એક સમય પર યાદ કર લિયા ઔર કુછ લાઈન દૂસરે સમય પર યાદ કિયા જાવે, ઈસ પ્રકાર કરના અચ્છા નહીં. ઈસમેં સમય અધિક લગતા હૈં. વિષયકા અનુસંધાન મનમેં જમતા નહીં હૈં. ઈસીલિયે ઠીકસે યાદ ભી નહીં રહતા, સમઝમેં ભી નહીં આતા હૈં. ઈસલિયે આરંભસે અંત તક પૂરા વિષય બરાબર પૂરા ધ્યાન દેકર પઢા જાવેં તો કમ સમયમેં યાદ રહ જાતા હૈં, સમઝમેં આ જાતા હૈં. તાત્પર્ય કિ એક વિષય લગાતાર પઢતે રહો. ભલે દિનમેં એક–એક, દો–દો ઘંટા પઢો, પરન્તુ વહી (એક હી) વિષય. એક હી વિષયકો બાર બાર પઢનેસે હાનિ નહીં.

સ્મરણશક્તિકા અનુભવ ઐસા હૈં કિ એક બાત સીખને પર, યા સુનનેકે પશ્ચાત્ એક કલાકમેં જિતના ભૂલા જાતા હૈ ઉતના પૂરે દિનભરમેં ભૂલા નહીં જાતા હૈં. પહલે દિન જિતના ભૂલાયા જાતા હૈં ઉતના સપ્તાહ ભરમેં ભૂલા નહીં જા સકતા હૈં. ઈસલિયે પઢને સુનનેકે બાદ પ્રથમ કલાકમેં યા પ્રથમ દિનમેં બાર બાર પુનરાવૃત્તિ કરના આવશ્યક હૈં.

નૂતન બાત સીખનેમેં યા યાદ રખનેમેં ઈસ બાતકી ચિંતા નહીં કરના ચાહિયે કિ હમ ઉસે કિસ પ્રકાર યાદ રખ પાયેંગે. પરંતુ ચિંતા યહી કરની ચાહિયે કિ ઉસ વિષયકો હમ ભૂલ ન જાવેં. ઈસ પ્રકાર, ઈચ્છાપૂર્વક વહ વિષય બાર બાર પઢના, સમઝના.

મનકા થકા હુઆ હો– તબ કોઈ વિષય યાદ રખનેકા પ્રયત્ન કરના નહીં, પરન્તુ ખ્યાલ રખના કિ મન ક્યોં થકા હુઆ હૈં ? કહાઁ ગયા થા ? પઢના ચાહતા હૈં કિ નહીં ?

એક વિષયકો યાદ રખનેકે પ્રયત્નકે બાદ ફૌરન હી દૂસરે વિષયકો યાદ રખનેકા પ્રયત્ન નહીં કરના. જબ તક પ્રથમ વિષય દ્રઢતાસે યાદ ન રહ જાવેં તબ તક ઉસકે ઉપર દૂસરે વિષયકા આવરણ મત ચઢા દેના– સ્મૃતિકે ઉપર.

એક વિષયકો યાદ રખનેકે પ્રયત્નકે બાદ ઉસીમેં મનકો લગાયે રખના. જબ તક કિ વહ પૂર્ણપનસે– દ્રઢતાસે યાદ ન રહ જાવે. મન ઉસીમેં લગાકર રખોગે તો તુમ્હારી વિશ્રાંતિકી ક્ષણોમેં ભી તુમ તો વિશ્રાંતિ કરતે હોગે, પરન્તુ તુમ્હારા મન ઉસ વિષયકો યાદ કરતા રહેગા. સુબહ જાગ્રત હોને પર તુમકો સ્વતઃ કો આશ્ચર્ય માલૂમ પડેગા કિ રાતકો સોતે સમય તો મુઝે ઈતના યાદ નહીં રહા થા યહ વિષય ! ફિર ઉઠતે હી કૈસે પૂરા યાદ રહ ગયા હૈ ? ઈસમેં કારણ યહી હૈં કિ સીખે હુએ નૂતન વિષયકો

યાદ કરનેકા કાર્ય વિશ્રાંતિકે સમયમેં ભી મનને કિયા હૈં.

જિસ વિષયકો કંઠસ્થ કરના હો ઉસે લિખકર કંઠસ્થ મત કરના. જિસ વિષયકો લિખનેકા હૈં ઉસે વ્યવસ્થિત ઢંગસે લિખકર ફિર પઢો. ઉસે હી ધ્યાનપૂર્વક પઢકર સમજપૂર્વક યાદ કરતે રહના.

ચાર પ્રહર ઔર ભજન

પીપર તરુ તર ધ્યાન સો ધરઈ ।
જપ જગ્ય પાકર તર કરઈ ।।

ચારોં યુગકા સમય ચારો યુગમેં ઈસ પ્રકાર હૈં–

(૧) પ્રથમ પ્રહરમેં સત્‌યુગ. સત્‌યુગમેં ધ્યાન = સત્‌યુગકે પ્રથમ પ્રહરકા "ધ્યાનયોગ" પીપરકે નીચે.

(૨) દ્વિતિય પ્રહરમેં ત્રેતાયુગ. ત્રેતામેં જ્ઞાનં: ત્રેતાકે યજ્ઞ આદિ પાકર વૃક્ષકે નીચે.

(૩) તીસરે પ્રહરમેં દ્વાપરયુગ. દ્વાપરમેં તીસરે પ્રહરમેં પૂજા આદિ આમ વૃક્ષકે નીચે.

(૪) ચૌથે પ્રહરમેં કલિ. કલિમેં ભગવન્નામ જપ, સંકીર્તન આદિ વટ વૃક્ષકે નીચે.

નિયમ કેવલ નિયમ સમઝકર કરનેમેં લાભ–આનંદ નહીં, પર મન લગાકર કરનેમેં આનંદ હૈં. ભગવન્નામકા કીર્તન પરમલાભપ્રદ હૈં. ભગવાનકી કૃપામેં માધુરી હૈં. ઔર રુપમેં ભી માધુરી હૈં. ઉનકે ગુણોંકા ગાન કરકે હી પ્રેમીયોંકો આનંદાનુભવ હોતા હૈં.

બીજકો નાભિસે ઉઠાકર ત્રિકુટીમેં ચઢાકર વાપિસ ઉલટા ત્રિકુટીસે ઉઠાકર નાભિમેં ઉતારો. નામકી ક્રિયા હોતી હૈં ત્રિકુટી, હૃદય ઔર નાભિસે. એકાગ્રતા હુઈ કિ ક્રિયાયોગકા પ્રારંભ. જબ ચૌથા સ્થાન ખુલતા હૈં તબ નાદ ચાલુ રહતા હૈં.

બિના પ્રભાવ જાને કભી અનુરાગ નહીં હોતા હૈં. શબ્દસે પ્રભાવ જાના જાતા હૈં. આત્મોન્નતિ હોને પર હી સંતોષ હોતા હૈં. અનુભવ હોને તક પ્રયત્ન કરતે રહના ચાહિયે. ઉનમેં શ્રદ્ધા હોની ચાહિયે– ચાહે કોઈ ભી વિશેષણ દો– પર દ્વૈતાદ્વૈત વિશિષ્ટકી ખાલી માથાકૂટ (હૈ).

શબ્દકા ઉચ્ચાર કિસ પ્રકાર હોતા હૈં ?

હમારી ભીતરી વાયુ બાહર નિકલકર બાહરકી વાયુમેં અતિ સૂક્ષ્મ વાયુ– ઈથરસે ટકરાતી હે– ધક્કા લગાતી હૈં. ટકરાનેસે જિસ પ્રકારકી કંપન (સ્પંદન) હોતી હૈં, ઉસકે અનુસાર શબ્દ નિકલતા હૈં. વહ કંપન હી શબ્દ હોતા હૈં. શબ્દ હમારી ઈચ્છાનુસાર નિકલતા હૈં. ઈચ્છામેં ગતિ હૈં, ઔર ગતિમેં કંપન હૈં. યહ કંપન સૂક્ષ્મવાયુમેં હોતી હૈં– સૂક્ષ્મવાયુકો ઈથર કહતે હૈં.

વિચારોંકે કંપન ઈથરમેં હોતે હૈં. ઔર જિતની કંપન ઉતને આકાર બનતે હૈં. પ્રત્યેક આકારકા અધિદેવતા હૈં. ૩૨ (બત્તીસ) સે કમ કંપન હોતા (એક સેકન્ડમેં) તો કાન ઉસે સુન નહીં પાતે. ઈથર (સૂક્ષ્મવાયુ)મેં અસંખ્ય કંપન હોતે હૈં. ઔર ઉનમેંસે પ્રકાશ કિરણ નિકલતે રહતે હૈં. ઈસકી ગતિ વ શક્તિકો કોઇ અવરોધ રોક નહીં સકતા હૈં. ઈસ કંપનોંકા નાશ કદાપિ નહીં હોતા હૈં. પૃથ્વીકે ગુરુત્વાકર્ષણકી ઈન પટ્ટી પર યે સ્થિર હો જાતે હૈં. અપને સમાન કંપ હોતી હૈં, ઉસકે પ્રતિ આકર્ષણ હોતા હૈં. ઈસીલિયે ભગવત્ સ્મરણ, ધ્યાન, જાપકે વિચાર–કંપનો–સમાન કંપનો (મહાપુરુષોંકે) અપની ઔર આકર્ષિત કરતા હૈં, હમકો બડી સહાયતા મિલતી હૈં.

ભક્તિ તભી–જબ હમ પ્રેમપૂર્ણ હો જાયેં

શ્રદ્ધા–વિશ્વાસકે બિના આત્મબલ હોતા નહીં. બિના આત્મબલકે આજ્ઞાપાલન હોતા નહીં. બિના આજ્ઞાપાલનકે સેવા પ્રપત્તિ હોતી નહીં. બિના સેવા–પ્રપત્તિકે અર્થાત્ બિના શરણાગતિસે કુછ હોતા નહીં. સંસારમેં યા ભજનમેં પુરુષાર્થ મુખ્ય હૈં.

શીશ અર્પણ કરકે ભી હરિ મિલ જાયેં તો સસ્તેમેં મિલા હૈં. શીશ અપર્ણ કરનેકા મતલબ ગલા કાટના નહીં, અપિતુ કદમ–કદમ પર અપના મન, બુદ્ધિ (સ્વતંત્રતા) અર્પણ કરતે રહના હૈં.

ભક્તિ તભી જબ હમ પ્રેમપૂર્ણ હો જાયેં, અર્થાત્ અહંકાર વ હિંસક વૃત્તિયોંસે મુક્ત હો જાયેં. પ્રેમભાવનાકે અતિરિક્ત આસુરીવૃત્તિઓંસે મુક્ત હોના નિતાંત અસંભવ હૈં.

કુરુક્ષેત્રકા યુદ્ધ સરસ્વતીકે તીર પર

કુરુક્ષેત્રકા યુદ્ધ સરસ્વતીકે તીર પર હુઆ થા. સરસ્વતી હિમાલયસે બહતી હુઇ આદિ બદરીકે પાસ બહતી થી. વહાઁસે કુરુક્ષેત્રમેં બહુત હી વિશાલ પટમેં ફૈલી હુઇ બહતી થી. હરિયાણા–રાજસ્થાનસે બહતી હુઇ કચ્છ–સૌરાષ્ટ્રમેં પ્રભાસ પાટણ અર્થાત્ સોમનાથકે પાસમેં સમુદ્રસે મિલતી થી. ચાર સાઢે–ચાર હજાર સાલ પહલે અકાલ પડા થા– દુર્ભિક્ષ ! બરસાત તો કમસે કમ દો સૌ (૨૦૦) સાલ તક નહીં બરસા– તબ સરસ્વતી સૂખ ગઇ. કચ્છ પ્રદેશ ભી રણ પ્રદેશ હોને લગા થા– પહલે તો હરાભરા પ્રદેશ થા.

પ્રાર્થનાસે આંતરિક પરિવર્તન ફિર સંયોગ બદલ સકતા હૈં

પ્રશ્ન :–પ્રાર્થના કરતા હૂઁ ફિર ભી સંયોગ સુધરતે નહીં હૈં, પલટતે નહીં હૈં. ભગવાન પ્રાર્થના સુનતે હી નહીં !!

શ્રી ગુરુદેવ :– પ્રાર્થના યાની ક્યા ? સોચો ! ભગવાન યાની ક્યા ? સોચો ! સહી પ્રાર્થના જબ હોતી હૈ તબ બાહરી સંયોગોમેં નહીં પરંતુ આંતરિક અશુદ્ધ ભાવોમેં

પરિવર્તન આ જાતા હૈં. વે શુદ્ધ હોતે જાતે હૈં, તબ મનુષ્ય બદલ જાતા હૈં ઔર ફિર વહ સંયોગોકો બદલ સકતા હૈં.

ઈશ્વરકા જ્ઞાન ઔર દર્શનકે લિયે અન્તર્જ્ઞાન–અન્તર્ચક્ષુ જાગૃત કરના પડતા હૈં. યહ મનુષ્ય માત્રકી ભીતરી શક્તિ હૈ. જો ઈશ્વરઅંશ હૈ. પરંતુ સંસારમેં બહુત કમ લોગ ઐસે હૈં જો અપનેમેં રહી હુઇ ઈશ્વરીય અંશકી ઈસ દિવ્ય શક્તિકો જાનતા હૈં યા કદ્ર કરના જાનતા હૈં.

મનકી બહિર્મુખ ઔર નીચેકી ઓર બહનેવાલી અધોગામિની વૃત્તિયાઁ સાધારણ સહજ રુપસે જ્યાદહ હોતી હૈં, ઈસીલિયે બલવાન ભી હોતી હૈં.

પ્રશ્ન :– મનુષ્યોંમેં મન હૈં સો કહાઁસે ઉત્પન્ન હોતા હૈ ? મનકા અસ્તિત્વ કૈસે હુઆ પ્રારંભમેં ?

શ્રી ગુરુદેવ :– મનુષ્યોંકો પ્રાપ્ત મન ઈશ્વરકી ચેતનાશક્તિમેંસે ઉત્પન્ન હુઆ હૈં. પંચભૌતિક તત્ત્વોંકે અસરસે વહ મલયુક્ત હોતા હૈં. પંચમહાભૂતોંકે સૂક્ષ્મરુપ પંચતન્માત્રા હૈં. ઈસીલિયે પ્રત્યેક ઈન્દ્રિય અપનેમેં રહી તન્માત્રાકે અન્દર હોનેવાલે આનન્દકો હી ગ્રહણ કર સકતી હૈં.

નદી બંધ

ગંગોત્રીસે ગંગાજી ઋષિકેશ પહુઁચી વહ રાસ્તા ભગીરથ રાજાને તૈયાર કિયા. પૂરે માર્ગકી વિચક્ષણ યોજના રાજા ભગીરથને તૈયાર કરાઇ થી. કિતને પહાડોંકો લપટે–લપેટકર માર્ગ નિકાલા ગયા હૈ ઔર તબ જાકર ગંગાજીકા પટ ઋષિકેષમેં ફૈલા હૈં. ઔર ફિર બાદકા માર્ગ તૈયાર હો ગયા.

બંધ બનાયે જાતે હૈં– પ્રાચીનકાલસે. કારણ કિ જલકા સંગ્રહ અનિવાર્ય હૈ. માનવજીવન જલકે બિના અસંભવ હૈં, વિકાસ ભી. પ્રાચીનકાલકે બંધકા ઉલ્લેખ ગ્રંથોમેં હૈં. અભ્યાસીકો ઐસી માહિતી ઢૂઁઢકે પ્રકાશિત કરની ચાહિયે, તાકિ લોગોંકી ગલતફહમી દૂર હો. બંધકે ફાયદે હૈં. અચ્છી પ્રકારસે બનાયા જાવેં તો ખેતીકી પૈદાઇશ, રહન–સહન, વ્યાપાર, ઉદ્યોગ સભી જલ સ્ત્રોતકે આસપાસ બઢતે હૈં, વિકાસ બઢતા હૈં.

ગિરનારકે પાસ સોનરેખા નદી પર ભી પ્રાચીનકાલકા બંધ થા. શાયદ અબ ભી વહ હો યા ઉસકે અવશેષ મિલ જાયેં. ઐસે બહુતસે બંધ હૈં, પ્રાચીનકાલસે.

આચરણનિષ્ઠાકી કમજોરીસે નિશ્ચય પાલનમેં નિર્બલતા

હમ નિશ્ચય તો કરતે હૈં કિ અબસે હમ સત્ય હી બોલેંગે ચાહે કુછ ભી હો જાયેં, પરંતુ ઐસા પ્રતિકૂલ મૌકા પડતે હી હમ બિના હિચકિચાટસે ફૌરન હી અસત્ય બોલ લેતે હૈં. ઈસી પ્રકાર ક્રોધ નહીં કરનેકા નિશ્ચય તો કિયા જાતા હૈં, પરંતુ વહ કબ તક હી ટિકતા હૈં ? જબ તક કિ ક્રોધ હોનેકા કોઈ કારણ ઉપસ્થિત ન હો જાયેં. કારણ

ઉપસ્થિત હોતે હી ફૌરન વહી ક્રોધ ઔર દુગુને સ્વરુપમેં પ્રકટ હો જાતા હૈં. કારણ એક હી હૈં– આચરણનિષ્ઠાકી કમજોરી.

હમારે પાસ ધનબલ યા શરીરબલ ચાહે કિતના ભી હોવેં, પરંતુ જબ તક દ્રઢ મનોબલ નહીં હૈં તબ તક હમ પૂરે મહાન નિર્બલ હી હૈં. એકબાર કિયે હુએ નિશ્ચયકા પાલન કરનેકા સામર્થ્ય નહીં હે. અથવા અપની ઈચ્છાકે વિપરીત ભી અપનેહી ભીતરકે યા ઔરોંકે દબાવમેં આ કર દૂસરે માર્ગ = નિશ્ચયપાલનકે વિપરીત પ્રવૃત્તિમેં અપનેકો બહા દેતા હૈં. સાધારણ જનસમાજ– ઐસા નિર્બલ હોતા હૈં. જો વિરલ વિદ્વાન, સાધુ અસાધારણ હૈં– વે ઈસીલિયે વિરલ વ અસાધારણ હૈં કિ ઉન્હોંને ઉસ નિર્બલતાકો પરાસ્ત કર દી હૈં.

અપને કિયે હુએ નિશ્ચયસે જો કોઈ ભી હમેં ભ્રષ્ટ કર દેતા હૈં– વહ હમારા શત્રુ હૈં. જિસકે ઉપર શત્રુકા પ્રભાવ હૈં, જો શત્રુકે વશમેં હૈં– વહ કભી કાર્ય સિદ્ધ પ્રાપ્ત નહીં કર પાતા. જબ તક નિર્બલતા તબ તક પરાધીનતા. આચરણનિષ્ઠાકો પૂર્ણ સચ્ચાઈકે સાથ પ્રયત્નપૂર્વક અપનાઓગે તબ તુમ તુમ્હારે શત્રુત્વોંકે ઉપર સ્વામીત્વ પ્રાપ્ત કર લોગે, ઔર ઉનકો તુમ્હારે વશમેં રખ પાઓગે. ઈસલિયે નિશ્ચય કરો કિ જો–જો ભી નિશ્ચય કરોગે વહ સત્ય કરોગે– અર્થાત્ પૂર્ણતયા પાલન કરોગે ઉસસે વિચલિત કદાપિ નહીં હોઓગે. ઉસકો અસત્યકી છાય તક છૂને નહીં દોગે.

સૂર્ય, તારે, નક્ષત્ર

સૂર્ય ભી એક તારા હૈં. યોં કહા જા સકતા હૈં કિ તારે સૂર્ય હી હૈં. આકાશગંગા મંદાકિની હૈં. આકાશગંગામેં (ઈસ) સૂર્યસે ભી કઈ ગૂના બડે–બડે, ખૂબ–ખૂબ ઔર ખૂબ જ્યાદહ ગરમ સૂર્ય હૈં. વૈસે ભી અબજોંકી સંખ્યામેં ઔર ભી મંદાકિની હૈં. ઔર સબકે બીચકા અંતર લાખોં–હજારો પ્રકાશવર્ષ હૈં. સૂર્યકો ગ્રહમાલા હૈં, ઔર ગ્રહમાલાકા એક ગ્રહ પૃથ્વી હૈં– જિસમેં હમ લોગ હૈં. અબ પ્રત્યેક આકાશગંગામેં રહે હુએ અબજોં સૂર્યોકો ભી ગ્રહમાલા હોગી ન ? ઉન ગ્રહમાલાઓંમેં ભી પૃથ્વી જૈસા ગ્રહ નહીં હો સકતા હૈ ક્યા ? અર્થાત્ ચૌદહ બ્રહ્માંડ નાયક પરમેશ્વર હૈં.

આકાશમેં આઁખોંસે દિખનેમેં આતે તારાઓંકે વિભિન્ન સમૂહ આકાશમેં હમ દેખ સકતે હૈં. પ્રાચીનકાલકે વિદ્વાનોંને ઈન વિભિન્ન સમૂહોંકી જાનકારી ઔર પહચાન કરકે ઉનકી આકૃતિ નિશ્ચિત્ કરતે હુએ નામ ભી નિશ્ચિત્ કિયા, ઔર એક એક સમૂહકો નક્ષત્ર કહા. ઉનકો નામ દિયા જૈસે કિ આશ્લેષા, સ્વાતિ, રોહિણી. ઔર મેષ, મિથુન, વૃષભ, મીન આદિ રાશિયાઁ હૈં. વે ભી નક્ષત્રકા હી ભાગ હોનેસે નક્ષત્ર હૈં. ઉન ભાગોંમેં– હિસ્સોમેં સૂર્ય, ચંદ્ર, ઔર ગ્રહકા ભ્રમણ દિખતા હૈં.

પૃથ્વી ગોલ હૈં, ફિર રહી હૈ, ઈસલિયે સૂર્ય આદિ તારાગણ ઉદય–અસ્ત હો રહે હૈં– ઐસા પૃથ્વીવાસીકો દિખતા હૈં. પૃથ્વીકે ચારોં ઓર વાતાવરણ હોનેકે કારણ

તારાગણ ટિમટિમાતા દિખતા હૈં; વાસ્તવમેં ઉનકા પ્રકાશ સ્થિર એકસા હૈં. જો તારે પૃથ્વીકે નિકટમેં હૈં વે જ્યાદા પ્રકાશિત, તેજસ્વી દિખતે હૈં. જો પૃથ્વી સે બહુત બહુત દૂર હૈં વે છોટે દિખતે હૈં ઔર ઉનકા પ્રકાશ ભી ક્ષીણ દિખતા હૈં– દૂરીકે કારણ. લેકિન સહીમેં દૂરકે છોટે તારેં બહુત બડે હૈં.

પ્રકાશકી ગતિ બહુત તેજ હૈં. એક સેકન્ડમેં તીન લાખ કિલોમીટર ગતિ કરતા હૈં. એક વર્ષમેં જિતની સેકન્ડ હોતી હૈં, ઉનસે તીન લાખ ગૂના અંતરકો એક પ્રકાશવર્ષ કહા હૈં. હમારી આકાશગંગા ઈતની બડી હૈં કિ ઉસકે એક છોરસે અંતિમ છોર તક પ્રકાશ પહુઁચતા હૈં તબ તક પૃથ્વી પર ૨૫–૩૦ હજાર પીઢિયોંકે જનમ ઔર મરણ હો જાતે હૈં.

જિસ પ્રકાર રાશિ સૂર્યમંડલકા હમ પ્રતિદિન દર્શન કરતે હૈં, વહ અધિભૂત સૂર્ય હૈં. ઈસ સૂર્યમંડલમેં પરિવ્યાપ્ત ચેતનદેવ– અધિદેવ શક્તિ હી અધિદેવીક સૂર્ય હૈં. તાત્પર્ય યહ હૈં કિ સૂર્ય યા સવિતા ચેતન હૈં. જૈસે જીવકા શરીર ઉસકે ચેતનકે આધીન હૈં વૈસે હી ભગવાન સૂર્યકે અધીન સૂર્યરુપી તેજોમંડલ દેહ હૈં. અતઃએવ આસ્તિક દ્વિજ પ્રતિદિન સંધ્યામેં "ધિયો યો નઃ પ્રચોદયાત", ઈસી પ્રકાર બુદ્ધિકે અચ્છે કામોમેં લગાનેકે લિયે પ્રાર્થના કરતે હૈં.

પંચદેવોંકી ઉપાસનાકા હમારે શાસ્ત્રોંમેં વિધાન હૈં. સૂર્ય શબ્દકી વ્યુત્પત્તિસે હી યહ સ્પષ્ટ હો જાતા હૈં કિ સૂર્ય ભગવાન ચેતન હૈં. કેવલ દીખતા હૈં વૈસા વહી અગ્નિકા જડ ગોલા નહીં હૈં.

કપિલતંત્રમેં લિખા હે– આકાશકે અધિપતિ વિષ્ણુ, અગ્નિકી મહેશ્વરી, વાયુતત્ત્વકે અધિપતિ સૂર્ય, પૃથ્વીકે શિવ એવં જલકે અધિપતિ ભગવાન ગણેશ હૈં.

તત્ત્વ વિચાર

(૧) આકાશાદિ પંચભૂત, સાક્ષી ઔર સાક્ષ્યકા અધિષ્ઠાન પરમાત્મા હૈં. દેહ, ઈન્દ્રિયાઁ, પ્રાણાદિ તો ઈન ભૂતોંસે હી ઉત્પન્ન હુએ હૈં.

(૨) છઃ હી તત્ત્વ બતલાનેવાલોંકે મતમેં પાઁચભૂત ઔર છટ્ઠા પરમાત્મા હૈં. ઔર સબ પરમાત્મામેં હી સમાવિષ્ટ હૈં.

(૩) જો લોગ ચાર હી કારણતત્ત્વ બતલાતે હૈં– ઉનકે અનુસાર તેજ, જલ, અન્ન ઔર આત્મા યે ચાર હી હૈં. ઉનકે વિચારસે ઈન્હીંસે ઔર ભી સબ તત્ત્વ ઉત્પન્ન હુએ હૈં.

(૪) સત્રહ ગિનાનેવાલોંકે વિચારસે પંચભૂત, પંચતન્માત્રા, પંચજ્ઞાનેન્દ્રિય, આત્મા ઔર મન– ઈસ પ્રકાર કુલ સત્રહ તત્ત્વ હૈં.

(૫) ઔર જો સોલહ તત્ત્વ ગિનતે હૈં– ઉન્હોંને આત્મા હી કો મન માન લિયા હૈં.

(૬) તેરહકી ગણનામેં પંચભૂત, પંચજ્ઞાનેન્દ્રિયાઁ, મન, જીવાત્મા ઔર પરમાત્મા–

યે તેરહ માને હૈં.

(૭) નૌ કી સંખ્યામેં (આઠ પ્રકૃતિયાઁ) પ્રકૃતિ, મહતત્ત્વ, અહંકાર, પંચતન્માત્રા ઔર પુરુષ યે નૌવે માને ગયે હૈં.

(૮) ગ્યારહકી સંખ્યામેં– આત્મા, પંચભૂત ઔર પંચજ્ઞાનેન્દ્રિયાઁ માની ગઈ હૈં.

(૯) જો કિ પચ્ચીસ તત્ત્વ માનતે હૈં ઉનકે મતસે પંચજ્ઞાનેન્દ્રિયાઁ, પંચ કર્મેન્દ્રિયાઁ, ઉનકે વિષયોં; મન, બુદ્ધિ, અહંકાર, પ્રકૃતિ ઔર આત્મા.

(૧૦)જો ચૌબીસ માનતે હૈં ઉનકે મતસે ક્રમ ૯ મેં કે ૨૫ મેંસે આત્મા નહીં હૈં.

(૧૧) જો કોઈ છબ્બીસ માનતે હૈં ઉનકે મતસે ઈશ્વર સહિત છબ્બીસ તત્ત્વ માને ગયે હૈં.– ૨૫ કે સાથ.

(૧૨) જો કોઈ અટ્ઠાઈસ તત્ત્વ માનતે હૈં ઉનકે મતસે ઉપરકે ૨૫ મેં સત્ત્વગુણ, રજોગુણ ઔર તમોગુણ– યે તીનોંકો મિલા દેનેસે અટ્ઠાઈસ હો ગયે. યહી કથનસે હી ભેદ હૈં.

શ્રી વિઠ્ઠલનાથજી ઔર સાત સ્વરુપ

શ્રી વિઠ્ઠલનાથજી (મહાપ્રભુ શ્રી વલ્લભાચાર્યજીકે પુત્ર) કા વાત્સલ્યભાવ થા. ભગવાનને સ્વપ્નમેં પ્રેમભરી આજ્ઞા કહી (કિ) નંદબાબાકી જગહ પર તો આપ હૈં. પર માતા યશોદાજીકે સ્થાનમેં ભી એક ચાહિયે. ઈસલિયે એક બ્રાહ્મણકી સુંદર કન્યાસે વિવાહ કરવા દિયા.

દંપતિસે શ્રીકૃષ્ણ ભગવાનકે અંશવિભુ સાત બેટે ક્રમશઃ હુએ. અર્થાત્ પ્રથમ પુત્રમેં ૫ વર્ષ પર્યંત, પુનઃ છટ્ઠે વર્ષસે દશવેં તક દ્વિતિય પુત્રમેં, ફિર પન્દ્રહવેં તક તૃતિયમેં, બીસવેં તક ચતુર્થમેં, પચ્ચીસવેં તક પંચમ પુત્રમેં, તીસવે તક ષષ્ઠમમેં ઔર પૈંતીસ વર્ષ પર્યંત સપ્તમ પુત્રમેં ભગવાનકા વિભુ રહા. ઈસ પ્રકારસે ૩૫ વર્ષ તક લગાતાર ક્રમશઃ પ્રત્યેકમેં ઔર ઉસકે પશ્ચાત્ અર્ચાવતારમેં સ્વયં ભગવત્‌ને– આપ ઈનકે પુત્ર હોનેકા સુખ શ્રી વિઠ્ઠલનાથજીકો દિયા.

સાતોં સ્વરુપ (પુત્રોં)કા નામ ઈસ પ્રકાર થે– શ્રી ગિરિધરજી, શ્રી ગોવિંદજી, શ્રી બાલકૃષ્ણજી, શ્રી ગોકુલનાથજી, શ્રીરઘુનાથજી, શ્રી યદુનાથજી ઔર શ્રી ઘનશ્યામજી.

આપકે એક પુત્ર– એક બાર બંદરકો દેખકર ભાગે ઔર આપકી ગોદમેં આ લિપટે. આપ ભગવત્ ઐશ્વર્ય જ્ઞાનસે ઉસ સમય કહ પડે કિ– એક બંદર માત્રસે તુમ ડરતે હો ? તો કિષ્કિન્ધા– લંકામેં બંદરોંકી સેનાકે મધ્ય કૈસે રહેં ? હરિને ઉત્તર દિયા કિ હમ ભાવગ્રાહી, ભાવપ્રિય હૈં, નહીં તો ગુણાતીત હૈં હી. તુમકો યદિ ઐશ્વર્ય હી કી વાર્તા હે તો માધુર્ય ઉપાસના ક્યોં ? યહ સુનકર આપ બહુત લજ્જિત હુએ.

બ્રહ્માંડે સો પિંડે

સંપૂર્ણ બ્રહ્માંડમેં જ્ઞાનવાન પ્રકૃતિકા સંપૂર્ણ નિયમન હૈં. પ્રાકૃતિક નિયમોંસે બ્રહ્માંડકા, માનવપિંડકા, ઔર પ્રાણીમાત્રકે પિંડકા નિયમન હોતા હૈં. વેદ કહતે હૈં કિ "યદ્ અણ્ડે તત્ પિંડે" અર્થાત્ જો બ્રહ્માડે સો પિંડે.

સો કૈસે ? તો જિસ પ્રકાર હમારે ભારતકા પૂર્ણ ચિત્ર એક છોટેસે નકશેમેં હમેં દેખનેકો ઔર જાનનેકો મિલતા હૈં ન ? ઉસી પ્રકાર બ્રહ્માંડકા સર્વાંગપૂર્ણ સંક્ષિપ્ત છોટા સંસ્કરણ માનવપિંડ હૈં. છાંદોગ્ય ઉપનિષદ્મેં વર્ણન હૈં કિ બાહર આકાશ હૈં, ઉસી પ્રકાર પિંડમેં ભી હૃદયાકાશ હૈં, પૃથ્વી હૈ, અગ્નિ, વાયુ ઔર સૂર્ય– ચન્દ્રમા, બિજલી, નક્ષત્ર ભી હૈં.

· "સહસ્ત્રશીર્ષા"– પુરુષ સૂક્તમેં વિરાટકે વિભિન્ન અંગોમેં પૃથ્વી– આદિ પઁાચમહાભૂતોંકા વર્ણન હૈં. બ્રહ્માંડમેં સૂર્ય હૈં, હમારે પિંડમેં આત્મતત્ત્વ હૈં. વહ સૂર્યકા હી પ્રતિનિધિ હૈં. હમારા મન ચન્દ્રમાકા પ્રતિક હૈં. રક્ત યાની ખૂન મંગલ ગ્રહકા પ્રતિક હૈં, વાણી– બુધ ગ્રહકી પ્રતિક હૈં, જ્ઞાન– બૃહસ્પતિકા, વીર્ય– શુક્રકા ઔર દુઃખાનુભૂતિ શનિ ગ્રહકે પ્રતિક હૈં. આદિ.

અસ્થિ પર્વતકે, કેશ રામવૃક્ષ આદિ કે પ્રતિક હૈં. નસે નાડિઓંકી (જો) જાલ હૈં વહ નદી–નદોંકી ભાંતિ હૈં.

પંચમહાભૂત વિશ્વમેં હૈં, હર એક શરીરમેં ભી હૈં. અગ્નિ, પૃથ્વી, વાયુ, જલ ઔર આકાશ, પિંડ ઔર બ્રહ્માંડમેં સમાનરુપ હૈં.

વિશ્વમેં અગ્નિતત્ત્વ સૂર્ય, (તો) શરીરમેં જઠરાગ્નિ.

વિશ્વમેં પૃથ્વીતત્ત્વ મીટ્ટી, શરીરમેં હડ્ડી.

વિશ્વમેં વાયુતત્ત્વ હવા, શરીરમેં પ્રાણવાયુ.

વિશ્વમેં જલતત્ત્વ નદી, સમુદ્ર ઈત્યાદિ, શરીરમેં ખૂન–રક્ત.

વિશ્વમેં આકાશતત્વ, તો શરીરમેં ભી ખાલી જગહ હૈં.

પંચતત્ત્વોમેં અસામાન્ય પ્રકારકા બદલાવ હોતા હૈ તબ મન પર ઔર તન પર ઉસકા ભારી પ્રભાવ પડતા હૈં, તબ અસ્વસ્થતા ઔર બીમારી હોતી હૈં.

બ્રહ્માંડમેં વિભિન્ન લોક ઔર ઉનકે દેવતા હૈં ઉસી પ્રકાર શરીરમેં ભી હૈં– "નાભ્યાડઆસીદન્તરિક્ષં શીષ્ણોં દ્યોઃ" આદિ.

સપ્તલોક (નીચેકા) :– (૧) તલ– પીઠ સ્થાનમેં, દેવતા કૂર્મ હૈં. (૨) અતલ– હાથ સ્થાનમેં શેષ ઉનકે દેવતા હૈં. (૩) વિતલ– છાતી–સ્થાનમેં– ધવલ દેવતા હૈં. (૪) સુતલ– પેટકે સ્થાનમેં દેવતા સવિત્ર હૈં. (૫) રસાતલ– પેડુ સ્થાનમેં ગણેશજી દેવતા હૈં.

સપ્તલોક (ઉપરકે) :– (૧) ભૂલોક– ઉપસ્થ સ્થાન– બ્રહ્માજી દેવતા હૈં. (૨)

ભૂવર્લોક– ત્રિકુટી સ્થાનમેં– પરમહંસ દેવ આદિ ઉનકે દેવતા હૈં. (૩) સ્વર્ગલોક– નાભિ સ્થાન– વિષ્ણુ દેવતા હૈં. (૪) મહર્લોક– હૃદય– મહાદેવ દેવતા હૈં. (૫) જનલોક– કંઠ સ્થાન– જીવ પિત્રાદિ દેવતા હૈં. (૬) તપલોક– લલાટ બિન્દુ– સૂર્યાદિક દેવતા હૈં. (૭) સત્યલોક– સર્વત્ર (શરીરમેં) બ્રહ્મ સ્વરુપ.

વિરાટ પરમાત્માકા શરીર બ્રહ્માંડ હૈ ઔર પિંડ–વહી પરમાત્માકે અંશભૂત જીવકા શરીર હૈં. સભી ચૌદહ ભુવન (લોક) બ્રહ્માંડમેં હૈં. ઈસી અખિલ બ્રહ્માંડકી સ્થિતિ વ્યક્તિરુપસે હમારે શરીરમેં ભી વૈસે હી કલ્પિત હૈં. અતઃ "યદ બ્રહ્માંડે તત્ પિંડે", યહ જનોક્તિ હૈં. સપ્ત મહાનરક ભી હૈં, ઉનમેં સબસે નીચા (પૃથ્વીસે) અવીચિ નરક હૈં.

ઈસીલિયે પિંડકો હી ખોજો, પઢો, દેખો ઔર જાનો તો અપને આપ બ્રહ્માંડકી મહાન શક્તિયોંકા તથા સામર્થ્યંકા ભેદ પા જાઓગે, ઈસમેં કોઈ સંદેહ નહીં.

શરીરમેં વિભિન્ન દેવ–દેવી :– (૧) અગ્નિ– વાણી સ્વરુપ બનકર મુખમેં સ્થાન લિયા. (૨) વાયુ– પ્રાણ સ્વરુપ હોકર દોનોં નાસિકાઓમેં પ્રવેશ કિયા. (૩) સૂર્ય – ચક્ષુ સ્વરુપ હોકર– દોનોં નેત્રોમેં સ્થાન લિયા. (૪) દિશાઓંને– શ્રવણેન્દ્રિયકે રુપમેં દોનોં કર્ણોમેં પ્રવેશ કિયા. (૫) ઔષધ વ વનસ્પતિઓંને રોમ બનકર ત્વચામેં સ્થાન લિયા. (૬) ચંદ્રમા– મન સ્વરુપ હોકર હૃદયમેં સ્થાન લિયા. (૭) મૃત્યુને– અપાન સ્વરુપ હોકર નાભિમેં પ્રવેશ કિયા હૈં. (૮) જલ (વરુણદેવ)ને– વીર્યરુપસે લિંગમેં પ્રવેશ કિયા હૈં.

ઈસીલિયે મનુષ્યદેહકા કિતના મહત્ત્વ હૈં યહ સોચો !! અથર્વવેદમેં સ્પષ્ટ કહા ગયા હૈં કિ આઠ ચક્ર ઔર નવ દ્વારોંવાલા યહ માનવદેહ– કાલકે દ્વારા યુદ્ધમેં ન જીતા જા સકે ઐસી દેવતાઓંકી નગરી હૈં. અર્થાત્ વિભિન્ન દેવતાઓંને દી હુઇ વિભિન્ન સામર્થ્ય– શક્તિયોંસે ઓતપ્રોત ભરી હુઇ નગરી હૈં યહ માનવશરીર !!!

કબીરજીકી બાની

કબીરજીને ગાયા હૈં–

મોકું રોકનવાલા કૌન ? મગનસે જાઉં ચલી ।
સદ્ગુરુસે પકડો બાઁય, મગનસે જાઉં ચલી ॥
ઈંડા હતા તબ બોલતા, બચ્ચા બોલત નાહીં ।
ખટ દર્શનમેં સંસા પડિયા, ગોરખહૂઁ ગમ નાહીં ॥

ક્યોં સમઝે ? કુછ નહીં ? અચ્છા, મૈં થોડા સમઝાઉં. કબીરજીકી બાનીકો સમઝના સરલ નહીં. જબ વિવેકખ્યાતિ ઉદય હોતી હૈં તબ સત્ત્વગુણી વૃત્તિ કહ રહી હૈં–

પરબ્રહ્મકે તરફ મૈં પ્રસન્નતાસે ચલી જા રહી હૂઁ. મુઝે રોકનેવાલા કૌન હૈં ? હે

સદ્‌ગુરુ ! આપ મેરા હાથ થામ લો. મુઝે પહુઁચા દેવેં સ્થાન પર !!

ફિર કહતે હૈં– યહ આશ્ચર્ય તો દેખો ! ઈંડુ (અંડા) થા તબ તો બહુત બોલતા થા, પરંતુ ઉસમેંસે બચ્ચા બન ગયા તબ વહ બચ્ચા તો બિલકુલ મૌન હો ગયા. અર્થાત્ આવરણયુક્ત પરોક્ષ બ્રહ્મજ્ઞાન થા તબ તો અંતઃકરણરુપ ઈંડા જ્ઞાનકી બાતેં બહુત કરતા થા, પરંતુ જબ પ્રત્યક્ષજ્ઞાન અનુભવ હો ગયા તબ અનુભવયુક્ત અંતઃકરણરુપ બચ્ચા બ્રહ્મકો વાણીકા અવિષય અનુભવ કરતા હૈં ઔર વાણી કુંઠિત હો જાતી હૈં. મૌનભાવ આ જાતા હૈ. ઐસે પરબ્રહ્મ સ્વરુપકે એક–એક અંશ યા અંગકા થોડાસા જ્ઞાન પ્રાપ્ત કરનેવાલે દર્શનોંમેં તો બડા સંશય (કરનેવાલા) હો ગયા હૈં. ઔર ગોરખનાથજીકા તાત્પર્ય હઠયોગીકા હૈં– કિ હઠયોગીકો તો ઉસ પરબ્રહ્મકે સ્વરુપકા કુછ માલૂમ હી નહીં હૈં.

તુમારે સુખદ જીવનકે સર્જક તુમહી હો

દૂસરોંકે આગે તુમ્હારે દુઃખોંકી– વિપત્તિકી બાતેં કરનેસે તત્કાલ સુખકા આભાસ લગેગા. કારણ કિ તુમ્હારા મન– હૃદય ખાલી હો જાયેગા. પરંતુ તુમ્હારી બાતોંસે તુમ દુઃખકે સંસ્કારબીજ ચારોં ઔર ઉડેલ રહે હો ઔર ઉનમેંસે નયે–નયે વૃક્ષ પલ્લવિત હોને લગતે હૈં– જો અશુભકી વૃદ્ધિ કરેંગે ઔર ઈસમેં તુમ કારણ બનતે હો.

યદિ સહીમેં તુમ્હેં દુઃખ હૈં તો ઉસકે પ્રતિ તુમ તુમારી પીઠ કર દો. ઉનકે સામને હી મત દેખો. ઉસકે સંબંધિત બાતેં કરના છોડ દો. દુઃખકો હી ભૂલા દો. ઔર સુખ, શાંતિ, આનંદ, પ્રસન્નતા વ સફલતાકી બાતેં કરો, ઉસીકે ભાવ વ વિચાર કરતે રહો ઔર ઉસીકો અંતઃકરણમેં ગહરે ઉતારતે રહો. ઈસકે પરિણામમેં તુમ્હારા દુઃખદ જીવન બદલ જાયેગા ઔર સુખપૂર્ણ જીવનકા સૃજન હો જાયેગા. તુમ્હારે સુખદ જીવનકે સર્જક ભી તુમ હી હો. તુમ સ્વયમ્ તુમ્હારા નૂતન જીવન પૈદા કર સકતે હો. તુમને ચાહે હુએ સુખ, સફલતા, આનંદ, ઈત્યાદિ તુમ ઈસી પ્રકારસે પૈદા કર પાઓગે.

અગર તુમ આનંદદાયી, ઉત્સાહપ્રેરક, માર્ગદર્શક, શાંતિદાયી, ઔર પ્રસન્નતા પ્રેરક કોઈ બાતેં બોલ સકતે હો– તો હી તુમ બોલો, અન્યથા મૌન ધારણ કરતે રહો. બોલનેકા હી હૈં ઐસા મત સમઝો. ઈધર–ઉધરકા ગપાડા ઈધર–ઉધર કહતે ફિરના યહ મૂર્ખતા હૈં. વાણીકા અમોઘ સામર્થ્યકો મૂર્ખતાવશ, ફાલતૂ, વ્યર્થ વ વિપરીત ફલદાયી મત બનાઓ. નિરર્થક બાતેં કરનેવાલા દિન પ્રતિદિન પતનકી ઓર બહતા જાતા હૈં. તબ ફિર વહ અપની ઉન્નતિ કૈસે કર પાયેગા ? યહ ધ્રુવ હૈ કિ નિરર્થક બાતેં કરનેવાલા કદાપિ ઉન્નત નહીં હોતા હૈં.

"વાણીકા સંયમ રખનેસે તુમ યાની મનુષ્ય સુખી રહોગે"– ઈસ આદેશકે સાથ ભગવાનને મનુષ્યકો દો આઁખ, દો હાથ, દો પૈર આદિ દેકર વાણીકા ઉપકરણ

જીભ (જીહવા) એક હી દિયા હૈં. વ્યવહાર યા પરમાર્થમાર્ગ હો, યહ નિયમ રખો કિ કાનકે કચ્ચે નહીં હોના. સુની–સુનાઇ બાતેં સચ્ચી મત માનો. સુની હુઇ બાતેં જબ તુમ સ્વયમ્ તુમ્હારે કાનોંસે સુનો તબ હી માનો. મૈં દેખી હુઇ બાતેં માનનેકા ભી વિરોધી હૂઁ. કભી ઐસા ભી હો જાતા હૈં કિ દેખી હુઇ બાતેં ભી ગલત સાબિત હોતી હૈં.

ખુશામંતકે શિકાર મત બનો

ખુશામતકે શિકાર મત બનો. અભીસે સમ્હલ જાઓ તો અચ્છા હૈં. ખુશામત જહરસે ભી અધિક ઘાતક બન જાતી હૈં. કદરદાની ઔર ખુશામત ઈન દોનોમેં તો જમીન–આસમાન કા અન્તર હૈં. જિસકો કદરદાની પ્રાપ્ત હોને પર ભી તુષ્ટિ નહીં હોતી હૈં, વો હી ખુશામતકે જહરમેં ખુશી–ખુશી મરતા હૈં.

સજ્જન કૌન હૈ ? નક્કી કરનેકે પહલે ઉસ મનુષ્યકા સત્યપૂર્ણ સદાચાર ઔર નીતિપૂર્ણ, ન્યાયપૂર્ણ, વ્યવહાર હૈ યા નહીં ? યહ ખૂબ તલાશ કર દેખો. તુમ બાત કહતે હો, પરંતુ કરતે ક્યા હો ? યહ ક્યોં નહીં સોચતે હો ? કીર્તિ ઔર પ્રશંસા તભી હાંસિલ હોતે હૈં જબ કિ ખૂબ સત્કર્મ કિયે જાયે. પરંતુ અપકીર્તિ ઔર બદનામી તો યૂઁ (શ્રી ગુરુદેવને ચૂટકી બજાકર દિખાયા) એકહી અપકૃત્યમાત્રસે હો જાતી હૈં.

દુર્લભં ત્રિષુ લોકેષુ, તત્છૃણુષ્વ વદામ્યહમ્ ।
ગુરું બ્રહ્મ વિના નાન્યત્, સત્યંસત્યં વરાનને ॥
જપસ્તપોવ્રતં તીર્થં, યજ્ઞોદાનં તથૈવ ચ ।
ગુરુતત્ત્વમવિજ્ઞાયં, સર્વં વ્યર્થં ભવેત્પ્રિયે ॥

= ત્રૈલોક્યકે દુર્લભ ઐસા તત્ત્વસાર કહતા હૂઁ કિ "ગુરુ–બ્રહ્મકે સિવા દૂસરા કુછ ભી નહીં હૈ. હે પાર્વતી ! યહ કથન સત્ય હૈ, સત્ય હૈ !! હે પ્રિયે ગુરુકે સ્વરુપકો જાને બિના જપ, તપ, વ્રત, તીર્થાટન, યજ્ઞ ઔર દાન આદિ સર્વ કર્મ વ્યર્થ હોતે હૈં !! " (ભગવાન શિવજી)

સાગર, ૧૧–૨–૬૫ સે ૧૯–૩–૬૫ તક.

સાગરમેં તારાનેત્રદાન યજ્ઞ કેમ્પકા આયોજન હુઆ હૈ. દિ. ૧૪–૨–૬૫ સે નેત્રયજ્ઞ પ્રારંભ હોગા. શ્રી ગુરુદેવકે માર્ગદર્શન વ પ્રેરણાકે અનુસાર સબ તેયારિયાં હો રહી હૈં. મૈં આજ યહાઁ આઇ હૂઁ. શ્રી ગુરુદેવકે દર્શનકો ગઇ– તબ

શ્રી ગુરુદેવ :– કમુ, અબકી બાર તેરે લિયે મેરે ઉતારેકે સામને હી કલ રાત્રિકો હી રાવટી તૈયાર કરાઇ હૈં. પક્કે મકાનમેં કોઇ કમરા ખાલી નહીં હૈં ઔર મેરેસે દૂર ઠહરનેકો મેરા મન માનતા નહીં હૈં.

ઈતનેમેં કનૈયાજી, કોઠારીજી ઔર ગોવર્ધન શ્રી ગુરુદેવકે પાસ આયે. ઉનકો શ્રી ગુરુદેવને કહા :– ગોવર્ધન, કનૈયાકો સાથમેં લેકર બાબુભાઈકે પાસ જાઓ ઔર દો પલંગ યા ખટિયા યા તખત– જો ભી હો ઉઠવાકર કુમુદકે લિયે સામનેકી રાવટીમેં રખવા દો. શર્દી જ્યાદહ હૈં હી ઔર રાવટી મેં તો ખૂબ લગેગી. પલંગ યા ખટિયા, જો ભી બાબુભાઈકે પાસમેં હો, કેમ્પકે મજદૂરોંસે અભી ઉઠવાકે લે આઓ.

થોડી દેરકે બાદ ગોવર્ધનને આકર કહા કિ એક પલંગ ઔર એક ખટિયા રાવટીમેં રખ દિયે ગયે હૈં. શ્રી ગુરુદેવ તુરન્ત ઉઠે ઔર કહા– ચલો કુમુદ, અબ તુમારી રાવટીમેં સબ ઈન્તજામ લગવા દેં.

રાવટીમેં શ્રી ગુરુદેવને પલંગ વ ખટિયા ઠીકસે લગવાયે. ફિર કહા કિ કનૈયા,અબ તુમ દો નયીવાલી રજાઇ ઔર એક ગદી લે આઓ. મજદૂરોંસે શ્રી ગુરુદેવને પત્થરકી લમ્બી છીપર મંગવાઈ. પશ્ચાત્ મુઝે કહાઃ–

દેખો કમુ, છીપર પર તુમારે રસોઇ વ દૂધકે બર્તન ભર રખના. બાકી સબ સામાન ઈસ પલંગકે ઉપર રખના, નીચે જમીન પર નહીં રખના– વહાઁ દીમક સામાનકા નાશ કર દેગી. ખટિયા પર તુમ સોના. તુમ્હારે બિસ્તરકે નીચે એક ગદી ઔર એક રજાઇ કેમ્પકી ડાલના. રાત્રિકો મચ્છરદાનીમેં સોના ઔર મચ્છરદાનીકે ઉપરકે ભાગપર યહ દૂસરી રજાઇ કેમ્પકી હૈં વહ ફૈલા દેના. દૂધ જિતના ચાહિયે કનૈયાસે દૂધઘરમેં બાબુરામકો કહલવા દો. કોઠારસે જો ચાહિયે, કનૈયાકો કહ દેના. તુમારે કપડે, પાની, બર્તન કરનેકે લિયે કામવાલીકો કહ દિયા હૈં. અબ તુમ નહાઓ ધોઓ ઔર ખા–પીકે મેરે પાસ આઓ. બસ ! યહ તુમારી ડયુટી. તુમ આઓ પીછે હમ કેમ્પ દેખનેકો ચલેંગે.

એક ગુરુ–બહનકો (જિસકે પતિને ઉસકા ત્યાગ કિયા થા) શ્રી ગુરુદેવને કહા કિ તુમ તો પઢી–લિખી ઔર સંસ્કારી હો. તુમારે પતિકો ઈતના ભારી પશ્ચાત્તાપ હોગા ઔર તુમારે ચરણોમેં શિર નઁવાયેગા યહ નિશ્ચિત્ હૈં. તુમ ધીરજ નહીં છોડો, ઔર એક બાતમેં ડટકર ખૂબ સાવધાન રહના. કિ કોઈ કાગજમેં બિના પઢે–સમઝે કભી ભી સહી દસ્તખત મત કર દેના. કોરે કાગજમેં ભી તુમારી સહી નહીં કર દેના. ચાહે તુમારા પતિ તુમકો કિતના હી પ્રેમપૂર્વક સહી કરનેકો કહે યા કિતના હી ગુસ્સા હો જાયેં.

બહન :– બાપૂ ! સહીકે લિયે મુઝે પરેશાન કરેંગે ?

શ્રી ગુરુદેવ :– નહીં બેટા. ખાસ કુછ પરેશાન નહીં કરેંગે. ઔર ઈસમેં ઘબડાને જૈસા કુછ નહીં હૈ. યહ બાત તો સબકો ધ્યાનમેં રખને જૈસી હૈં કિ બિના પઢે ઔર સમઝે કભી કહીં પર ભી અપની સહી નહીં કરેં.

તુમ્હારે પર તુમ્હારા કાબૂ હૈં

૧૨–૨–૬૫. શ્રી ગુરુદેવ :– અપની નિષ્ફલતાકા કારણ દૂસરા કોઈ નહીં હૈં. અપિતુ સ્વતઃ તુમ હી હો. સિર્ફ બાતેં કરને પર કોઇ ઉચ્ચ વિચાર યા ભાવના યા કોઇ ભી કાર્ય ફલિત હોતા નહીં હૈં. તુમ વાસ્તવમેં જો ચાહતે હો તો તુમ સ્વતઃ ઉસ કાર્યકા વ્યવસ્થિત રુપસે અમલ કરો. વહ કાર્ય કરના પ્રારંભ કર દો.

દૂસરોંને ક્યા કિયા ? યા ક્યા કર રહે હૈં ? યહ સોચના હી નહીં ચાહિયે. દૂસરોંકે પર અપના કોઈ વશ નહીં, કંટ્રોલ નહીં– કાબૂ નહીં હૈં, યહ સમઝો. ઔર તુમ્હારે પર તુમ્હારા કાબૂ હૈં. અગર કાબૂ હૈં તો કાર્ય કરના પ્રારંભ કર દો.

મનુષ્ય અપને સ્વતઃ કે કાર્ય દ્વારા હી વિકાસ પ્રાપ્ત કર સકતા હે. કાર્ય કરનેવાલેકો પરિસ્થિતિ બાધ્ય કર નહીં સકતી. દ્રઢ સંકલ્પ, સહી પુરુષાર્થ ઔર વિશ્વાસ હો તો હી પૂરા પડે, બાતોંસે નહીં. અગર તુમ્હારે પાસ ઠોસ સ્પષ્ટ વિચાર હૈં, ઉસકી યોજના હૈં, ઉસકા સંયોજન હૈં, અપની શક્તિ પર વિશ્વાસ હૈં, તો ડર યા ચિંતા મત કરો, પરન્તુ દ્રઢ સંકલ્પસે પુરુષાર્થ પ્રારંભ કર દો. અર્થાત્ તુમારે વિચારકો આચરણકે દ્વારા મૂર્ત કરના શુરુ કર દો.

અપની યોજનાકો વાસ્તવિક રુપ દો. કલ્પનાસે યા બાતોંસે યા વિવાદોંસે કુછ હોગા નહીં– કેવલ વિતંડાવાદ બઢેગા– પ્રેમભાવ વ કુટુમ્બકે ગૌરવકા નાશ હોગા ઔર અંતમેં પછતાઓગે.

આપ કહતે હૈં– બહુત મુસીબતે હૈં, સમસ્યાઓંસે ઘિર ગયા હૂઁ. પહલે સોચો કિ યે સમસ્યાએં ખડી કિસને કી હૈં ? મુસીબતોંકા જનક કૌન હૈં ? તુમ નહીં હો ક્યા ? દૂસરા યહ સોચો કિ ક્યા તુમ સચમુચ ચાહતે હો ઈન મુસીબતોંસે છૂટકારા ? યદિ સત્યમેં હી છૂટકારા પાના ચાહોગે તો અવશ્ય હી રાસ્તા મિલેગા– નિશ્ચિત્ હી.

જૈસા સામનેવાલા હો, જૈસા સમય હો ઔર જૈસી અપની પરિસ્થિતિ, અનુકૂલતા વ યોગ્યતા હો– ઉસીકે અનુસાર વાણી–વ્યવહાર રખના તાકિ પરિણામમેં કિસી ભી પ્રકારકા પશ્ચાત્તાપ ન કરના પડે.

હમારી આદતેં વ પ્રકૃતિ અર્થાત્ સ્વભાવ હમારે માલિક નહીં હૈં પરન્તુ હમ હી ઉનકે માલિક હૈં.

શરીરમેં વિભિન્ન ગ્રંથિ

નાભિકે નીચે પેડુકે ભાગમેં વરુણ ગ્રંથિ હૈં, વહાઁ જલતત્ત્વ કી પ્રધાનતાકી ક્રિયાયેં હોતી હૈં. નાભિ પ્રદેશમેં અગ્નિ યા સૂર્યગ્રંથિ હૈં, પિત્ત વ ઉદાન વાયુકી ક્રિયાયેં યહાઁ હોતી હૈં.

છાતીમેં વાયુગ્રંથિ હે. ફેફડે, હૃદય કે કાર્ય હોતે હૈં. રુધિરાભિસરણ– વાયુભ્રમણ

હોતે હૈં. કંઠમેં વ્યોમગ્રંથિ હૈં. કપાલમેં– ભ્રકુટિમેં અહંગ્રંથિ–મનોગ્રંથિ હૈં. પૂર્વ સંસ્કારોંકા સમૂહ રહતા હૈં.

ઉદારતાકે લિયે

૧૪–૨–૬૫, લોગોંમેં તીન ભાવ હોતે હૈં. કિસીકો શત્રુ, કિસીકો મિત્ર, ઔર કિસીકો ન શત્રુ ન મિત્ર યાની ઉદાસીન માનતે હૈં.

હમારેમેં સત્વગુણ જિતના બઢેગા– હમારેમેં મિત્રભાવ ઉતના હી બઢેગા. રજોગુણ રહેગા ઉતના મધ્યભાવ–ઉદાસીનભાવ રહેગા ઔર તમોગુણ હોગા ઉતના શત્રુભાવ હોગા.

અપનેકો દુ:ખ હોવે ઐસા કિસીને કહા હો યા કિયા હો, તો ઉસ બાતકા સ્મરણ ન રખના ચાહિયે. ઈસકા સ્મરણ અપનેકો ગિરા દેતા હે. શ્રીરામનામ જપસે ઉસકા સ્મરણ હટા દેના.

ગુરુદેવકે સામર્થ્યકા વિચાર કરકે અકર્મણ્યતા લાના નહીં. મેરા મન મેરા નહીં. જિસ દિનસે ભગવાનકે શરણમેં સમપર્ણ કર દિયા હે તબસે. યહ બાત સતત સ્મરણમેં રખના. હો સકે ઈતના ભજન કરના. ભજન જિતના બઢેગા ઈતના હી ઉત્તમ.

રામ રામ રટ રામ રામ, રામ રામ કહ રોયા ।
બનાદાસ જબ હરિ મિલૈં, પરા પલંગ પર સોયા ॥

સગુણ ઉપાસના કારણ શરીરસે હોતી હૈં

સગુણ બ્રહ્મકી ઉપાસના કારણ શરીરસે હોતી હૈં. કારણ શરીરમેં ચિત્ત અધિષ્ઠાન હે. ચિત્ત જન્મોજન્મકે સૂક્ષ્મ સંસ્કારોંકા સંગ્રહ હૈં. ચિત્તકે સૂક્ષ્મ સંસ્કાર ભાવસે હી નિ:શેષ હોતે હૈં. નિર્ગુણ યા સગુણ ઉપાસના તબ હી સફલ હોતી હે જબ કિ ભાવ = અનુરાગ = અતિભાવસે સમ્યક્ પ્રકારસે ઉપાસના સંપન્ન કી જાયેં.

૧૪–૨–૬૫. આજ પ્રથમ ઓપરેશન હુઆ. ડૉ. જોશી, ડૉ. જોગલેકર, ડૉ. છબીલભાઇ, ડૉ. દવે, ડૉ. ઝવેરી આદિને ઓપરેશનકે સર્વ કાર્ય સમ્હાલે.

શ્યામ તુલસી– કેન્સર પર

૧૬–૨–૬૫. લક્ષ્મીબહનકો હાથમેં કેન્સર હોનેકા નિદાન ડોકટરને કિયા હૈં. શ્રી ગુરુદેવને ઉનકો યહાઁ (સાગર–નેત્રયજ્ઞમેં) બુલાઇ હૈં. બૈઠી હૈં.

શ્રી ગુરુદેવ :– લક્ષ્મીબહન, કેન્સર–કેન્સર કુછ નહીં હૈં હો !! તુમ તો નિર્દ્વન્દ્વ રહના ઔર ભજન કરતી હો વૈસે હી કરતે રહો. કુછ હોગા નહીં. ચિન્તા નહીં કરના.

કેન્સરકી અકસીર દવાઇ અભી તક મિલી નહીં હૈં. ઈસ પર ખૂબ વિચાર આતે હૈં. મૈં માનતા હૂઁ કિ શ્યામ તુલસીકે રસકો કોઇ તીવ્ર જહરકે સાથમેં સંશોધિત કરકે કેન્સરકે પર આજમાયા જાયેં તો નવે પ્રતિશત લાભ હો સકતા હૈં.

સંગદોષ

પ્રશ્ન (કૃષ્ણા બહનને પૂછા) :– સાધકકો સંગદોષ ક્યોં લગ જાતા હૈં ? ભગવાન ઉસકી મદદ ક્યોં નહીં કરતે હૈં ?

શ્રી ગુરુદેવ :– પૂર્વ જન્મકે અનેકવિધ પ્રકારકે સંસ્કાર અનેક પ્રકારકે સંયોગોકે રુપમેં સામને આતે હી હૈં. ઈસકે કારણ સાધકકે મનમેં ભી કુછ નિર્બલતાયેં હોતી હૈં. સંસારકે સામાન્ય લોગોંકે સંગકે પ્રભાવકે કારણ સાધક અપની નિર્બલતાઓંકો સત્ય માન લેતા હૈ, તબ સંગદોષ કામ કર જાતા હૈ, ઔર સાધક અપને ધ્યેયસે વિચલિત હો જાતા હૈં.

પરન્તુ સાધકકો અપની નિષ્ઠાકી રક્ષા સદૈવ જાગૃતિપૂર્વક કરની ચાહિયે. વિપરીત સંસર્ગ અપનેકો ધ્યયેસે વિચલિત ન કર દેં, અપને ધ્યેયકો ભૂલા ન દેવેં, ઈસકે લિયે સાવધાની રખના ચાહિયે. હમેશા સ્મરણમેં રખો કિ તુમારા જીવન ધ્યેય સાધારણ જનસમૂહકે સમાન નહીં હૈ. ઉસ સમૂહસે તુમ ઊપર ઉઠના ચાહતે હૈ– ધૈર્યપૂર્વક, ધ્યેયનિષ્ઠાકો દ્રઢ રખતે હુએ. સતત જાગૃતિપૂર્વક ધ્યેયપ્રાપ્તિ માર્ગકા અનુસરણ કરનેમેં અડિગ રહના ચાહિયે.

વ્યવહાર કમ રખના. વ્યવહારિક બાતેં સુનની–સુનાના નહીં કરના. ઈનમેં અપને ધ્યેયકી વિસ્મૃતિ કરા દેનેકા સામર્થ્ય વ પ્રભાવ હૈં– ઈસ સત્યકો કભી મત ભૂલો. ધ્યેયલક્ષીકે વ્યવહાર અનાયાસ હી કમ હોતે જાતે હૈં. હમારે ધ્યેયકો પુષ્ટ કરેં ઐસા સંગ હી સત્સંગ. બાકી સબ અસત્સંગ.

તપોવનમેં કુમુદ સોહાતી હૈં, ઔર.....

શ્રી ગુરુદેવ વિનોદપ્રિય હોનેસે ચિટ્ટિ–ચુટકિયાં અકસર લેતે રહતે હૈં. "શ્રી ગુરુદેવકી સંન્નિધિમેં" સબકે સાથ બૈઠી થી. કેશુભાઇ શેઠ આયે. શ્રી ગુરુદેવકો પ્રણામ કિયે ઔર બૈઠે. કેમ્પમેં આનેકે બાદ પ્રથમ બાર મિલને પર જય ભગવાન કહકર હમેશાકી તરહ મુઝે પ્રશ્ન કિયાઃ– અબકી બાર તુમારા તપોવન કહાઁ હૈં ?

મૈં :– ઈસી કમ્પાઉન્ડમેં.

શ્રી ગુરુદેવ :– કેશુભાઇ, ક્યા કહ રહે હો ?

કેશુભાઈ :– જી, કુમુદબહનસે કહા હૈં.

ગુરુદેવ :– કુમુદ, કેશુભાઇ ક્યા કહ રહે હૈં ?

મૈં :– હર જગહ પ્રથમ મિલને પર કેશુભાઈ મુઝે હમેશા પૂછતે હી હૈં કિ તપોવન = ઉતારા કહાઁ હૈં.

શ્રી ગુરુદેવ :– કેશુભાઈ, આપ સચ યહી તો કહતે હો ! તપોવનમેં કુમુદ સોહાતી હૈ ઔર કુમુદસે તપોવન સોહાતા હૈ. કુમુદ ભી અબકી બાર યહ રાવટીકો (હાથસે બતાકર) શોભાયમાન કર રહી હૈં !

બડે ભાગ પાઈય સતસંગા

૧૮–૨–૬૫. ભક્ત, સંત, માતા, પિતા, ગુરુ યે નિત્ય તીર્થ હૈં. ચલતે ફિરતે તીર્થ હૈં. ભક્ત વ સંતકે દર્શનસે ભી શુભસંસ્કાર મન પર જમ જાતે હૈં. શુભ યા અશુભ– સંસ્કાર માત્ર અમિટ હોતે હૈં.

સંતદર્શનકે મહાત્મ્યકી કથા હૈ. નારદજીને ભગવાનસે એકબાર પૂછા– સંતોકે દર્શનકા ક્યા ફલ મિલતા હૈ ? ભગવાનને કહા– આપ પ્રત્યક્ષમેં દેખ લીજિયે. મારવાડમેં રણમેં ઉસ નિશ્ચિત્ સ્થાનમેં એક કાચબા (કુર્મ) હૈં ઉસકો પૂછકે આઈયે.

નારદજીને વહાઁ જાકર કાચબાકો પૂછા– તો તત્કાલ કાચબાકી મૃત્યુ હો ગઈ. નારદજીને તો ભગવાનકો બાત કહી. તબ ભગવાનને કહા અબ આપ ઉસ પર્વત પર વડકે પેડમેં રહતા તોતાકે યહાઁ ઉસકે નવજાત બચ્ચેકો પૂછકે આઈયે. નારદજી વહાઁ પહુઁચે, પ્રશ્ન પૂછા, ઔર વહ નવજાત તોતા ભી મર ગયા.

અબ નારદજીકો ઘબરાહટ હો ગઈ. સંત તો હૈ હી ! ઈસ પ્રકાર દો–દો હત્યા દેખકર ઔર ઉસમેં સ્વયંકો નિમિત્ત બને દેખકર બહુત દુઃખી હો ગયે. ભગવાનકે પાસ પહુઁચે. ભગવાનને આગ્રહપૂર્વક અબકી બાર જગન્નાથપુરીમેં અમુક એક બ્રાહ્મણકી ગાયકો બછડા આયા હૈં, ઉસકે પાસ જાનેકો કહા. નારદજી વહાઁ ગયે ઔર પહલેકી તરહ હી હુઆ. બછડા ભી તત્કાલ મૃત્યુશરણ હો ગયા. નારદજીકો દુઃખ વ પીડાકે મારે ભગવાનકે ઉપર ખૂબ ગુસ્સા હો ઉઠે.

આપને યહ ક્યા કર ડાલા ? તીન–તીન હત્યા ઔર મુઝે નિમિત્ત બના ડાલા ? ભગવાનને કહા :– અબકી બાર મેરી બાત માન લીજિયે, વિશ્વાસ રખિયે, ઔર કેરલ નરેશકે યહાઁ રાજપુત્ર કા જન્મ હુઆ હૈં. ઉસ બાલક રાજપુત્રકો પૂછકર આઈયે. નારદજીને કહા– અબ યહ ભી મર જાયેગા ઔર રાજપરિવાર ઔર રાજા વ પ્રજા સબ મેરે ઉપર શ્રાપ બરસાયેંગે. ભગવાનને કહા ઐસા નહીં હોગા, મૈં બચન દેતા હૂઁ.

તબ ફિર નારદજી બાલક રાજપુત્રકે પાસ ગયે. પ્રશ્ન પૂછા. રાજપુત્ર ખિલખિલાકર હઁસા. ફિર સ્પષ્ટ વાણીસે કહા કિ મહારાજજી, આપકે પુનિત દર્શનકે પ્રભાવસે મૈં કાચબા સે તોતા, તોતાસે બછડા ઔર બછડા સે અબ ઈસ રાજપુત્ર હુઆ હૂઁ.

સંતદર્શનકા ઈતના પ્રભાવ હૈં તો સંતોંકી સંગતિકા વ સેવાકા કિતના ફલ હોગા ?

બડે ભાગ પાઈએ સતસંગા । બિનહિં પ્રયાસ હોય ભવભંગા ॥

સાધુ કૌન?

સાધુ કદાપિ છદ્મવેશી નહીં હોતા. સાધુમેં મૈત્રી, કરુણા, સરલતા સર્વદા હોતે

હી હૈં. ઇન્હીમેંસે પ્રાણી માત્રકે પ્રતિ પ્રેમ, મનુષ્યમાત્રકે પ્રતિ વાત્સલ્ય ઔર દયા નિરન્તર વ્યક્ત હોતે હૈં. સાધુ કિસીકો ભી ક્ષોભ, વિક્ષેપ, બાધા નહીં પહુઁચાતા. દૂસરોંકે હિતકારી સુખાકારી હોનેકા ભરસક પ્રયત્ન કરે વહી સાધુ.

અપને પર અપકાર કરનેવાલોંકે પર પ્રીતિપૂર્વક ઉપકાર કરનેકી ભાવના વ ક્રિયા કરેં વહી સાધુ. જગતકી હર પ્રકારકી વિષમતાકો દ્રષ્ટાભાવસે દેખતા હુઆ જો અપને સ્વ–સ્વરુપમેં સર્વદા સ્થિત રહતા હૈ વહી સાધુ. અપને સ્વરુપકો ન છોડે સો સાધુ. અનિચ્છિત ક્રિયા વિધિવશ હોતે હુએ સાધુ અપની સહનશીલતાકા ભંગ નહીં કરતા. સાધુ કિસીકી નિંદા નહીં કરતે, નહીં કિસીકો અપમાનિત કરનેકા ધ્યેય રખતે હૈં.

રામનામ સંજીવની બૂટી હૈં

૨૨–૨–૬૫. એક બહુત બડી વિશેષ બાત યહ હૈ કિ જૈસા પ્રણવ (ૐ) વેદકા મૂલ હૈ વૈસે હી રામનામકા પ્રણવકે સાથ બિલકુલ ઐક્ય ઔર તાદાત્મ્ય હોનેસે રામનામ ભી વેદકા મૂલ હૈ. જૈસે માંડુક્ય ઉપનિષદ્‌મેં પ્રણવમેં હી સમસ્ત વિશ્વ કહકર પ્રણવકો જગતકા બીજ સૂચિત કિયા હૈ. વૈસે હી શ્રીરામતાપની ઉપનિષદ્‌મેં રામ નામકો જગતકા બીજ કહા હૈં.

રામનામ હાનિ ન કરનેવાલી સંજીવન બૂટી હૈં. ત્રિગુણ મિશ્રિત સાધન ન હોકર સ્વયં નામસે હી વેદકા વિસ્તાર હોનેસે રામનામકે જપમેં– ઊઁચે સ્તરકી સાધનામેં વિધિકા વિશેષ મૂલ્યાંકન હોતે હુએ ભી, સાધારણરુપસે વિધિ–નિષેધકા કોઇ વિશેષ બંધન નહી હૈં. કિસી પ્રકાર ભી યહાઁ તક કી ભાવનાપૂર્વક જપ કરનેકે અતિરિક્ત કુભાવ, અનખ ઔર આલસ્યમેં ભી, અન્ય શબ્દ બોલનેકી જગહ રામનામકા અભ્યાસ હોનેસે વહ ભી મંગલકારી હી હોતા હૈં– જૈસે કિ–

ભાય કુભાય અનખ આલસહૂ । નામ જપત મંગલ દિસિ દસહૂ ॥

વૈસે (તો) અર્થભાવનાકી દ્રષ્ટિસે ૐ યા રામનામકે પર્યાય હોનેસે યહ બાત પ્રાયઃ સભી શાસ્ત્રોક્ત ભગવન્નામોંકે સંબંધમેં લાગૂ હૈં. ફિર ભી રામનામમેં ઉપયુક્ત અન્ય વિશેષતાઓંકે સાથ હી પ્રણવકે અતિ નિકટ હોનેસે યહ વિશેષતા ભી પ્રમુખ સ્થાન રખતી હૈં. ઈસ કારણસે હી– વિશેષતાઓંકે સ્થાનમેં પ્રાયઃ સભી સંત–મહાત્માઓંને નામ સાધનાકી ચર્ચામેં રામનામ પર અધિક બલ દિયા હૈં. જૈસે–

સુરદાસજી :– જો તૂ રામનામ ચિત ધરતો । અબકો જનમ, આગિલો તેરો, દોઉ જનમ સુધર તો ॥

મીરાંબાઇ :– રામનામ રસ પીજે મનુઆઁ, રામનામ રસ પીજૈ ॥.... મેરો મન રામ હિ રામ રટે રે....

અપની ઉપાસનામેં અવતારકે માધ્યમકી ઓર વિશેષ લક્ષ્ય ન રખનેવાલે

સંત કબીરજી જૈસે નિર્ગુણ રામકે ઉપાસકોને ભી અપની સાધના પ્રણાલીમેં રામનામકે મહત્વકો પ્રધાનરુપસે સ્થાન દિયા હૈં. યથા :–

કબીર સોઇ મુખ ધન્ય હૈ, જામુખ કહિયે રામ ।
દેહી કિસકી બાપુરી, પવિત્ર હોઇ ગો ગામ ॥
કબીર સોઇ મુખ ભલા જા મુખ નિકસૈ રામ ।
જા મુખ રામ ન નિકસૈ, સો મુખ હૈ કેહિ કામ ॥
રામનામકો સુમિરતો, હઁસિ કરિ ભાવૈ ખીજ ।
ઉલટા સુલટા નીપજૈ, જ્યોં ખેતનમેં બીજ ॥

ઔર ભી

રામ રાઈ ઈહિ સેવા ભલ માનૈ, જે કોઈ રામ નામ તત જાનૈ ॥
રે નર કહા પરવારે કાયા, સો તન ચીન્હિ જહાઁ તે આયા ॥
કહા વિભૂતિ જટા પર બાઁધે કા જલ પૌસિ હુતાસન સાધે ॥
ર રાઁ મ મેં દોઈ આખિર સારા, કહૈં કબીર તિહુઁ લોક પિયારા ॥

દાદૂ દયાલ :–

મેરો મન ભઈયા રામ કહો રે,
રામનામ મોહિં સહજિ સુનાવૈ,
ઉનહિં ચરન મન કીન રહો રે ॥

સંત રૈદાસ :–

જબ રામ નામ કહિ ગાવેગા, તબ ભેદ અભેદ સમાવેગા ॥

મલૂકદાસજી :–

રામ કહો રામ કહો રામ કહો બાવરે ।
અવસર ન ચૂક ભોંદુ પાયો ભલો દાવ રે ॥

ગુરુ નાનકજી :–

રામ સિમર રામ સિમર એહી તેરી કાજ રે ।
માયાકો સંગ ત્યાગ, હરિ જૂકી સરન લાગરે ।
જગત સુખ માન મિથ્યા, ઝૂઠ સબ સાજ હૈં ॥

ર,અ,મ યહ તીન અક્ષર તીનોં ગુણોંકા નાશક, તીનોં તાપસે મુક્ત કરનેવાલા, તીનોં પ્રકારકે દોષકો મિટાનેવાલા તથા ત્રિદેવ સ્વરુપ હૈં. રામનામકે જાપકકો વૃત્તિનિરોધ હેતુ અષ્ટાંગયોગકે અભ્યાસકી આવશ્યકતા નહીં પડતી હૈં. સુરત એવં સમાધિ લગાને અથવા કુંડલિની જાગ્રત કરનેકી આવશ્યકતા ભી નહીં પડતી. નામકે

દ્વારા હી સમાધિ લગ જાતી હૈ જાપકકો ! મહાપ્રભુ ગૌરાંગજીકો નામકે દ્વારા હી સમાધિ લગ જાતી થી !!

રામનામમેં પાઁચોં કલાઓંકી પ્રાપ્તિ હોતી હૈં– તારક, દંડક, કુંડલ, અર્ધચંદ્ર, બિંદુ. ઈનકા રહસ્ય અત્યંત સૂક્ષ્મ એવં ગોપનિય માના હૈ. ર કારો અગ્નિબીજમ્, અ કારો ભાનુ બીજમ્, મ કારોશ્ચન્દ્ર બીજશ્ચ ॥ અત્યંત ગોપનિય તત્ત્વ ગોસ્વામીજીને બતાયા હૈં:–

તુલસી મેટૈં રુપ નિજ બિંદુ સીયકો રુપ ।
દેખી લખે સીતા હિયે રાઘવ રેફ અનુપ ॥
તુલસી જો તજિ સીયકો, બિંદુ રેફમેં ચાહૂ ।
તૌ કુંભી મહઁ કલ્પસત જાહુ જાહુ પરિ જાહૂ ॥

પ્રાણ–અપાનમેં જપ

રામનામકે પ્રાણ ઔર અપાનમેં જાપકા ભી નિયમ હૈ. ઈસ સાધનકે યથાર્થ જ્ઞાતા લોમસ, કાગભુશંડી, એવં શંકરજી હૈં. ર કારકો પ્રાણ (પૂરક)મેં જાપ કરેં. મ કાર કો અપાન (રેચક)મેં જાપ કરે. રા વ મ સે જિસ સ્થાન પર સ્વાભાવિક રુપસે સંયોગ હોતા હૈ ઉસી ((કુંભક)મેં જીવાત્માકા પરમાત્માસે સંયોગ હોતા હૈ. અભ્યાસકે દ્વારા ઉસી ક્ષેત્રમેં મનકો સ્થિર કરેં. ક્યોંકિ પરમાત્માકે યથાર્થ સ્વરુપકા સાક્ષાત્કાર ઉસી ક્ષેત્રમેં કરકે શ્રીકાગભુશંડીજી ચિરંજીવી હો ગયે, કલ્પાંતમેંભી ઉનકા નાશ નહીં હોતા હૈં.

યહ અભ્યન્તર સાધન હૈં. ઠીક ઈસી તરહ બાહ્ય કુંભકમેં ભી સાધન કિયા જાતા હૈ. રેચક ઔર પૂરકમેં રા ઔર મ કા યહ રામનામ જપકા યૌગિક સાધન હૈં.

એક એવ પરો મંત્રો રામ ઈત્યક્ષર દ્વયમ,
ન દેશ કાલ નિયમો ન શૌચાશૌચ નિર્ણય : ।
પરં સંકીર્તના દેવ રામ રામેતિ મુચ્યતે ॥

શ્વેતપ્રદરકા ઈલાજ

૨૩–૨–૬૫. ગાયકા દૂધ ૧૪ તોલા, ઉસમેં જલ ૨૧ તોલા ઔર ૪–૬ માશા વજનકી સૂંઠકે ટૂકડે ડાલકર, ધીમી આઁચ પર ઉબાલના. જલ પૂરા જલ જાયેં ઔર દૂધ ૧૦–૧૨ તોલા શેષ રહ જાયેં તબ દૂધમેંસે સૂંઠકે ટૂકડે નિકાલ લેના ઔર ૪–૫ માસાકા બજનકે મિશ્રિ મિલાકરકે દૂધ પીનેકો દેના. સુબહ–શામ દોનો વક્ત ૨૧ દિનકે લિયે, ઈસ તરહ દૂધ પીનેસે પુરાના– શ્વેતપ્રદર ભી દૂર હો જાતા હૈં. (સૂંઠકે ટૂકડે સે તાત્પર્ય કિ સૂંઠકા મોટા ચૂર્ણ).

પાચનકે લિયે

ઘીકા ભોજન જ્યાદહ હો ગયા હો તો ઉપરસે નીંબૂકા રસ લેનેસે બરાબર પાચન હો જાતા હૈ. ચાવલકા પાચન દૂધસે, સામાકા પાચન દહીંસે, દૂધકા પાચન અજવાઈજસે, ખીચડીકા પાચન સેંધા નમકસે. લડ્ડુ, માલપુઁઆ ઈત્યાદિકે પાચન પીપરીમૂલસે, આમકા પાચન દૂધસે, કેલેકા પાચન ઘી ઔર ઈલાયચીસે, દૂધપાકકે સાથ મૂઁગકા સૂપ યા દાલ પાચન કરતી હૈં.

પ્રમાદકે કારણ દરિદ્રતા

પુરુષાર્થરહિત રહના ઔર ધનપ્રાપ્તિકે આશા રખના યહ વન્ધ્યાપુત્રવત્ હૈં. પ્રમાદકે કારણ મનુષ્ય જિતની દરિદ્રતા ભોગતા હૈ, ઈતની પ્રારબ્ધસે નહીં ભોગતા હૈ. તાત્પર્ય કિ પ્રારબ્ધમેં ધન પ્રાપ્તિકા સામર્થ્ય હોને પર ભી પ્રારબ્ધ સોતા રહ જાતા હૈ. કારણ કિ પ્રમાદ હૈં વહાઁ પુરુષાર્થકા અભાવ બરાબર હૈ, ઔર વહાઁ દરિદ્રતા ભી બરાબર રહતી હૈં. વિપત્તિ કભી દૂર નહીં હોતી.

જીવનકા લક્ષ્ય આત્મશાંતિ હૈ

૨૫–૨–૬૫. જીવનમેં શાંતિ નહીં તો ફિર ક્યા રહતા હૈ ? જીવનલક્ષ્ય આત્મશાંતિ હૈ. જીવનકી પ્રત્યેક ક્ષણકા ઉપયોગ કરો. ઉસસે લક્ષ્યપૂર્તિકા પુરુષાર્થ કરના યહી બુદ્ધિમાની હૈ. સચ્ચા પુરુષાર્થ વહી હૈ જિસસે દુઃખકી નિવૃત્તિ હો ઔર પરમ સુખકી પ્રાપ્તિ હો.

સબ સુખકે લિયે હી પ્રયત્ન કરતે હૈં. સબ ચાહતે હૈં દુઃખકા નાશ હોવેં. પરન્તુ ઈન્દ્રિયોંસે પ્રાપ્ત સુખ ક્ષણિક ઔર અત્યંત તુચ્છ હૈં.

મનુષ્યમેં તીન પ્રકારકી શક્તિ હૈં. (૧) દેહકી શક્તિ :– પુરુષ ક્ષમતા– જૈસે કિ મજદૂર (૨) મન– બુદ્ધિકી પુરુષાર્થ ક્ષમતા, જૈસે કિ વ્યાપારી, ડાક્ટર, લેખક, પ્રોફેસર (૩) ઈન દોનોંકી અધિષ્ઠાન– આત્મિક ક્ષમતા જિસકે લિયે સાધન, અભ્યાસ, ચિંતન ભજન ઈત્યાદિ હૈ. ઉપરકી દો ક્ષમતા પ્રત્યેકમેં કમ–જ્યાદહ અંશમેં હોતી હૈં. આત્મિક ક્ષમતા સબકો એકસી હૈં. પરન્તુ ઉસ ક્ષમતાકા પ્રાગટ્ય અપને અપને પુરુષાર્થકે અનુસાર કિસીમેં કમ હૈ તો કિસીમેં જ્યાદહ હૈં.

ઈસલિયે હમારા કર્તવ્ય હૈં કિ હમારે તન– મનકી જિતની ભી સામર્થ્ય હૈ, ઉસસે હમ આત્મિક ક્ષમતાકો જ્યાદહસે જ્યાદહ પ્રગટ કરેં. દબી હુઇ, સુપ્ત શક્તિકો જાગ્રત કરેં. સ્થૂલમેં સૂક્ષ્મકા દર્શન ઈસી ક્ષમતાસે હોતા હૈં.

સ્થાવર–જંગમ સબમેં વહ સર્વદા હોતી હૈ, પરંતુ હમકો દિખતા નહીં હૈં. કારણ કિ હમારી દ્રષ્ટિ સ્થૂલમેં રહતી હૈં. સૂક્ષ્મમેં જાયેગી– તબ સૂક્ષ્મકો દેખેગી. તબ હમેં ભગવાન સર્વત્ર વ્યાપ્ત– સબમેં દિખતે હૈં. તાત્પર્ય કિ હમેં કુછ નયા નિર્માણ નહીં કરનેકા હૈં વહ તો વહાઁ હૈ હી– જીવનકે વ્યવહારોમેં, ક્રિયાઓમેં– સંયોગોમેં.

સૂક્ષ્મકા– ભગવત્ તત્ત્વકા કિંચિત્ માત્ર ભી ભાન હો. તબ ઉસ પર સોચના ચાહિયે. ઘોર અંધકારમેં દૂર–દૂર છોટેસે છોટા ભેદ– પ્રકાશકી લકીર હમ દેખ પાતે હૈં તબ હમેં કિતના સાહસ હો જાતા હૈ !! હમ ઉસ લકીરકા અનુસંધાન છૂટને નહીં દેતે હૈં ઔર ઉસકી ઓર ગતિ કરને લગતે હૈં.

સોચના ચાહિયે કિ હમારે જન્મકા કારણ હેતુ ક્યા હૈં ?હમારે જન્મકી સાર્થકતા કબ ઔર કિસમેં હૈં ? જન્મકા ઉત્કૃષ્ટ ધ્યેય ક્યા હૈં ? જન્મમેં સુખ–દુઃખ આદિ ક્યોં હૈં ? ઈસ જન્મકે પશ્ચાત્ જન્મ હૈ યા નહીં ? ભવિષ્યકે જન્મમેં સુખ હોગા યા દુઃખ હોગા ? સારે જગતકે સાથ મેરા ક્યા સંબંધ હૈં ? સોચો !!

સચ્ચી જિજ્ઞાસા તીવ્ર હોતી હૈ. એક બાર જાગ્રત હો જાને પર વહ ઔર કિસીમેં રુકતી નહીં હૈ. જિજ્ઞાસાસે જીવન વ્યવહાર પરિવર્તન હો તબ મનુષ્ય મુમુક્ષુ કોટિમેં આતા હૈં. મુમુક્ષુકા પહલા લક્ષણ હૈ કિ શુભકા ગ્રહણ ઔર અશુભકા ત્યાગ. ઔર યહી પુરુષાર્થ સચ્ચા પુરુષાર્થ હૈ, જિસસે લક્ષ્યકી પૂર્તિ હોતી હૈં.

જીવનકા માર્ગ નકકી કિયા હૈ ? યદિ હાઁ, તો દૂસરા પ્રશ્ન હૈ કિ ઉસ માર્ગ પર ચલના પ્રારંભ કિયા હૈ ? યદિ નહિં કિયા હૈ તો મૈં કહૂઁગા કિ અભી ભી વક્ત હૈ, ચલના શીઘ્ર હી પ્રારંભ કર દો. સમય વ્યર્થ મત ખોના. ચલના શુરુ કર દો. આગે આગે માર્ગ કરતે રહોગે તો બહુત કુછ પ્રાપ્ત કરોગે.

ઈતના સંકુચિત ઔર સ્વાર્થી વિચારવાલે લોગ સત્તા પર આ ગયે હૈં !!

૨૮–૨–૬૫. શ્રી ગુરુદેવ :– ઔદ્યોગિક પ્રગતિ હુઈ હૈ, લેકિન ઈસકા પરિણામ દિખા દેતે હૈ ક્યા ? કિતને લોગોંકો ઈસકા લાભ મિલા ?

સાધારણ જનતાકો આજ પેટભરનેકો અન્ન નહીં મિલતા હૈં. સારા દિન મજદૂરી કરતે હૈં, ફિર ભી આધા ભૂખા રહતા હૈ. ઈસકો પ્રગતિ કહેંગે ક્યા ? મૈં તો પ્રગતિ નહીં માનતા હોં !!!

અબ ભી દીર્ઘદ્રષ્ટિસે સોચ–સમઝકર અર્થનીતિ બદલા જાય તો ઈસમેંસે અચ્છે પરિણામ પ્રાપ્ત કર સકતે હૈં. લેકિન કોઈ ભી યંત્રવિકાસમેં રુકાવટ નહીં ચાહતા હૈં, કિસીકો ઈસ તરફ કી ગતિકો રોકના નહીં હૈ, યહ ભારી વિડંબના હૈં.

તુમ થોડા સા રુકકર પીછે તો દેખો કિ લોગોંકી ક્યા દુર્દશા હો રહી હૈ ? કિતને લોગોંકી સમૃદ્ધિ બઢી હૈં ? ઔર કિતનેકી બેકારી, દુર્દશા બઢી હૈ ? યહ ઈતના સીધા–સરલ ગણિત તો સમઝો ! સીખો !!

બિજલી, વહાણ– જહાજી, પોલાદ, કાપડ, સાકર, સીમેન્ટ આદિ બડે ઉદ્યોગ જરુરી હૈ ઔર હોના ભી ચાહિયે. પરન્તુ ગાઁવોમેં જિતના હો સકે ઉતના ઉત્પાદન કરને દેના ચાહિયે ઔર બાદકે જરુરત હો ઈતને ઉત્પાદન યંત્રોકે દ્વારા કરના ચાહિયે.

ઈસસે બેકારી ભી ન રહેં ઔર લોગોંકો જરુરી ચીજ–વસ્તુએં પર્યાપ્ત માત્રામેં મિલતી રહેં. ઈસ પ્રકારકે અર્થતંત્ર બનાના ચાહિયે.

રાજનીતિમેં સિદ્ધાંત નિષ્ઠાકી ત્રુટિ હૈં. વાસ્તવમેં સિદ્ધાંતકી નિંદા હી નહીં હૈં. કેવલ સત્તાકી લાલસા, ઔર સત્તાકે લિયે રાજનીતિ ચલ રહી હૈ. સંપત્તિ યેનકેન પ્રકારેણ ઈકટ્ટી કી જા રહી હૈ. ઈસલિયે સંપત્તિ દોષિત હો ગઈ હૈ. શ્રમ કમ ઔર સંપત્તિ જ્યાદા. આય જ્યાદા હોવે ઐસે ધંધે બઢ રહે હૈં.

શિક્ષા–સંસ્થાઓમેં ભ્રષ્ટાચાર, ચારિત્રહીનતા– જો શિક્ષાકો લિલામ કર રહા હૈ. ખુલ્લેઆમ સત્તાધારી વર્ગ ઈસકા ફાયદા ઉઠા રહા હૈ, ધનિક વર્ગ ભી.

વેપાર–વાણિજ્યમેં પ્રામાણિકતા નહીં હૈ. નીતિં નહીં હૈ. નીતિહીન વ્યાપાર માનવીય નહીં રહ સકતા– ખૂન ચૂસનેવાલા રાક્ષસ હો જાતા હૈ. ઈસલિયે ગરીબી ઔર અભાવકી પરિસ્થિતિ બઢતી જાતી હૈ.

ભાષા ઔર પ્રાંતકે નામ પર દેશકે કિતને ટૂકડે હો ગયે ? ધર્મ ઔર ભાષાકે નામ પર પ્રાંતવાદકા જહર ઔર સ્વાયત્તાકી માઁગ બઢ રહી હૈ. રાષ્ટ્રકે હિતકી રક્ષા કરનેકો કોઈ મુખ્યમંત્રી, કોઈ પ્રાંતકા કોઇ સોચ નહીં સકતા ? ઈતના સંકુચિત ઔર સ્વાર્થી વિચાર–બુદ્ધિવાલે લોગ સત્તા પર આ ગયે હૈં !!

જાતિ, ધર્મ ઔર ભાષાકે નામ પર સંસ્થાયેં ઉત્તરોત્તર અસ્તિત્વમેં આ રહી હૈં. યહ સબ ક્યા હો રહા હૈ ? સામાન્ય જન– દેશવાસી ઈન સ્વાર્થી, તર્ક વ યુક્તિ–પ્રયુક્તિસે બિલકુલ અછુતા હી હૈ. મહઁગાઈ, હિંસા, વિશ્વાસઘાત આદિ દાનવોંને ઉસકો ઘિરા હૈં. ઐસા વિષમ દુષ્ચક્ર ચલ રહા હૈં. ક્યા કોઈ સચ્ચા રાષ્ટ્રવાદી હૈ હીં નહીં ? ઈતને વિશાલ રાષ્ટ્રમેંસે ઔર ઈતની વિશાલ આબાદીમેંસે નહીં ઉઠકે ખડા હોયેગા ?

સામાન્ય જન તો બરાબર જાનતા હૈ કિ કોઇ ધર્મને– જાતિ યા ભાષાકા, વ પ્રાંતકા ભેદ માના નહીં હૈ. પરન્તુ રાજકારણને ઈનકો અપના શસ્ત્ર બના લિયે હૈં. ઔર ઉન્હીં શસ્ત્રોંકે હાથ રાજકારણીકી હત્યા હો જાયેગી.

મૂર્ખ દોસ્તસે બુદ્ધિશાલી દુશ્મન અચ્છા હોતા હૈ. યે નીતિ કથા હૈં. રાષ્ટ્રવાદી લોગોંકી કમી નહીં– રાષ્ટ્રમેં, લેકિન વે લોગ રાજકારણકે ગંદે રુપસે દૂર–દુર રહના પસંદ કરતે હૈં. ફિર ભી રાષ્ટ્રહિતકી ભાવના કભી ન કભી તીવ્ર ચિત્કાર કરેગી– તબ થોડે સે ૫૦ યા ૧૦૦ કી સંખ્યામેં ભી સચ્ચે રાષ્ટ્રવાદી ઈકઠ્ઠા હો જાયેગા. તબ દેશકા કાયાકલ્પ હો જાયેગા. કાયાકલ્પકે લિયે જ્યાદા લોગોંકી બહુમતિકી આવશ્યકતા નહીં, પરંતુ ઠોસ રાષ્ટ્રિય ભાવનાકી હી અનિવાર્યતા હૈ.

કલિયુગી સંતોમેં ધનલાલસા બઢ જાતી હૈ. તબ સંગ્રહ બઢ જાતે હૈં, ત્યાગકા અભાવ હો જાતા હૈં. ભક્તિ હોતી હૈ, ભજન હોતા હૈ, કથા–કીર્તન હોતે હૈ– પરન્તુ

ત્યાગકા અભાવ હોતા હૈ, તબ યે સભી ઠોસ નહીં હો સકતે– ઉપરી દિખાવેકા હોતે હૈ.

મનોરંજન ઔર આનંદ કે નામ પર અધર્મ, દુરાચાર યદિ બઢાયા જાયગા તો વિનાશ અવશ્યંભાવિ હૈ

મનોરંજન, આનંદકા હોના અતિ આવશ્યક હૈ. પરન્તુ આનંદ ઔર મનોરંજન નિદોર્ષ હોના ભી ઉતના હી અનિવાર્ય હૈ. અગર મનોરંજન ઔર આનંદકે નામ પર હત્યા, અનીતિ, અધર્મ, ભ્રષ્ટાચાર, દુરાચાર, જૂઆ–ઝુગાર ઈત્યાદિકો બઢાયા જાયેગા તો પરિણામમેં વિનાશ અવશ્યંભાવિ હૈ. યાદવકુલ, કૌરવકુલ આદિકા ઉદાહરણ મૌજુદ હૈ. મોગલ સલ્તનતકા ઈતિહાસ આજ ભી પઢનેમેં આતા હૈ. અશ્લીલતા ઔર આનંદ મેં બહુત ભેદ હૈ. ઈસ ભેદકો મિટાના નહીં ચાહિયે. જબ યહ ભેદ મિટ જાતા હૈ તભી સંસ્કૃતિમેં ભ્રષ્ટાચારકા દૂષણ આ જાતા હૈં. નીતિ ઔર સદાચારકા હ્રાસ હો જાતા હૈ.

આખિરમેં જો દોષ હૈ વહ ઈન સબસે મહા ભયંકર હૈ ઔર વહ હૈં સ્થૂલ પદાર્થોકા સંશોધન (વિજ્ઞાન). વિજ્ઞાનમેં અત્યંત સંશોધન હો રહા હૈ. ઔર ત્યોં–ત્યોં સત્તા–ધન–રુપ આદિકી લાલસા ભી બઢતી જા રહી હૈ, ઔર પરિણામમેં માવનતાકા હ્રાસ હોતા જા રહા હૈ. માનવતાહીન વિજ્ઞાન કલ્યાણકારી નહીં હોતા હૈ.– મનુષ્યકા ધ્વંસ કરનેવાલા દાનવ હોતા જાતા હૈ.

વિજ્ઞાન સેવા ભી કરતા હૈ. લેકિન મનુષ્યકા મન નિમ્ન સ્તર પર પહુઁચ જાતા હૈ. લાલસા, વાસના, સ્વાર્થપૂર્તિ, ભોગપૂર્તિકી કમજોરિયાઁ પ્રબલ હો જાતી હૈ. વિજ્ઞાન દાનવકે હાથમેં મહાન વિધ્વંસક શસ્ત્ર બન જાતા હૈ. માનવતાકો માનના મૂર્ખતા માની જાતી હૈ. છોટે જંતુ કી તરહ મનુષ્યકી હત્યા કી જાતી હૈં.

હીરોશીમાકા ઉદાહરણ મૌજૂદ હૈ. કિતની પીડા ? કિતના ધ્વંસ કિયા હૈં એટમ બોમ્બને !!!

યે સબ બાતેં સોચી જાની ચાહિયે. ઈનકો લેકર દેશભરમેં ચર્ચા ચલાની ચાહિયે. લોગોંમેં જાગ્રતિ લાની ચાહિયે.

અબ ઉઠો,જલ્દી કરો !!

અરબ ખરબસે દ્રવ્ય મિલેં ઉદય અસ્તસે રાજ ।
તુલસી હરિકે ભજન બિન સબી નર્કકો ખાન ।।

દારા, સુત, ગૃહ, પ્રાણ.... સબ ભગવાનકો અર્પણ કર દેના ચાહિયે. યહ ભાગવત ધર્મ હૈ. મુખ્યતઃ ઈસીકા નામ ભજન હૈં. જો સબ દેવોંકા પ્રિય હૈં, ઉસકે ચરણોંકી શરણ લેતે હી સબ માયા છૂટ જાતી હૈ, સબ દ્વન્દ્વ નષ્ટ હો જાતે હૈ. મનકે

શ્રીકૃષ્ણાર્પણ હોનેસે ભક્તિ ઉલ્લાસિત હોતી હૈ.

ગૃહસ્થાશ્રમમેં રહકર ભી જિસકા ચિત્ પ્રભુકે રંગમે રંગ ગયા હો ઔર ઈસ કારણ જિસકી ગૃહાસક્તિ છૂટ ગયી, ઉસે ગૃહસ્થાશ્રમમેં ભી ભગવાનકી પ્રાપ્તિ હોતી હૈ. ઔર નિજ બોધમેં હી સારી સુખ–સંપત્તિ મિલ જાતી હૈ.

અપની કોઈ સ્વતંત્ર ઈચ્છા ન રખકર ભગવાનકી ઈચ્છાકે અનુકૂલ હો જાય. માલી જલકો જિધર લે જાતા હૈ, જલ ઉધર હી શાંતિકે સાથ જાતા હૈ, વૈસે હી તુમ બનો.

ઈસ સંસારમેં આયે હો તો અબ ઉઠો, જલ્દી કરો. ઔર ઉન ઉદાર પ્રભુકી શરણમેં જાઓ. યહ દેહ તો દેવતાઓંકી હૈં, ધન સારા કુબેરકા હૈ. ઈસમેં મનુષ્યકા ક્યા હૈ ? દેને–દિલાનેવાલા, લે જાનેવાલા, દિયા હુઆ લે જાનેવાલા તો કોઈ ઔર હી હૈં. ઈસકા યહાઁ ક્યા ધરા હૈં ? રે મૂરખ ! ક્યોં નાશવાનકે પીછે ભગવાનકી ઓર પીઠ ફેરતા હૈ ?

ભગવાન નારાયણ હી સર્વોપરી હૈ ઔર ઉનકે ચરણોમેં અપને સર્વતોભાવેન સમર્પિત કર દેના હી કલ્યાણકા એકમાત્ર ઉપાય હૈ.

બસ ! યહી કરના હૈ કિ હમ કેવલ ભગવાન પર નિર્ભર હોના સીખ લેં. અપના સબ કુછ ઉન્હેં સૌંપકર ઉનકે હાથકી કઠપુતલી હો જાયેં. વે જબ, જો–જૈસે કરેં– ઉસીમેં હમેં આનંદકા અનુભવ હો !

મેરે જાને કે પશ્ચાત્...

અચ્છે જીવનમાર્ગ પર ટીક રહનેકા ઔર અચ્છે તત્ત્વોંકો પાકર ઉનકો રખનેકા ગુણ અપનેમેં હોના ચાહિયે. વ્યક્તિકે સ્તરકે આધાર પર તીન પ્રકાર હૈં.– ઉત્તમ મનુષ્યકી એકનિષ્ઠા, મધ્યમકી અવસરનિષ્ઠા, નીચ (=કનિષ્ઠ) મનુષ્યકી ઉદરનિષ્ઠા–ભોગનિષ્ઠા.

યહ સાધકોંકી ભીડ નહીં હૈ. યહ ભીડ તો હૈ લાલસાપૂર્તિકે લિયે. ભક્તોંકી ભીડ નહીં હૈ હોં !! અભક્તોંકી ભીડ હોતી હૈં. સાધક તો લક્ષ્યમેં તન્મય–મગ્ન હોતા હૈ સર્વ પ્રસંગોંમેં. સમૂહ કે સાધકોમેં સબ વચનોમેં ઉનકા અનુસંધાન સાધ્યકે સાથ રહતા હૈ.

મેરે પાસકે સમૂહકે સાધકોંમેં અહમ્‌કા પ્રેરક બલ હૈં. ઈસલિયે રાગ–દ્વેષકા અનુસંધાન સતત બના રહતા હૈ. કિસીકો વેપાર, કિસીકો પુત્ર, કિસીકો ધન, કિસીકો માન–બડાઈ, કિસીકો સાડી–ચૂડી– સુવર્ણી કંઠીમાલા, કિસીકો વાહ–વાહ, તો (ઔર) કિસીકો સંપૂર્ણ મેરા હી કબ્જા સાધ્ય કરના હૈ !!!

વિભિન્ન સ્તરકે મનુષ્યોંકી વિભિન્ન લાલસા ઔર વિભિન્ન ધ્યેય સ્વરુપ હૈ. ઈસ વક્ત સબ જાનતે હૈં, માનતે હૈં કિ "હમ સાધના કર રહે હૈં, હમારા ધ્યેય તો

કેવલ આત્મસાક્ષાત્કાર હી હૈં. હમારી ભક્તિ, હમારી નિષ્ઠા– સમ્યક્ શુદ્ધ ઔર ઠોસ હૈં.''

ઠીક હૈં ! ઐસા હી ચલને દો. 'મૈં કહતા હૂઁ વ ચાહતા હૂઁ વહ કરના નહીં હૈં, તો મૈં વિવશ હૂઁ.'!!

મેરે જાનેકે પશ્ચાત્ સબ અપને અપને ધ્યેય સ્વરુપકે સાથ વ્યક્ત હો જાયેંગે. તબ સમાજ ભી ચૌંક ઉઠેગા ઔર સબકો નિરાકરણ સ્વરુપ (અસલી સ્વરુપ) સમઝમેં આ જાયેગા.

નકલસે અસલ હો જાતા હૈં

૧–૩–૬૫. સંવત્ ૧૯૬૭ મેં મૈં ભાવનગરમેં ખૂબ ઘૂમતા થા. અબ જહાઁ 'નાથપ્રસાદ' હૈં ન ! વહાઁ સબ જંગલ હી જંગલ થા.

તખ્તસિંહજીકે ગુરુ મસ્તરામજીકો બહુત બાર મિલા હૂઁ. ઉનકી મસ્તી ભી અનૂઠી હી થી. ઉન્હોંને દૂધપાક પાનેકી ઈચ્છા હોને પર અતિમાત્રામેં દૂધપાક પાનેકા કિયા. ફિર દૂધપાકકી બમન હુઇ તબ અપને મનકો કહને લગે કિ અબ યહ બમન ભી ખા લેં– દૂધપાકકી હી તો હૈં ! તુઝે દુધપાક ખાના હૈ ન ?

મૂલજી સઇ (દરજી જાતિ) સોલંકી મેરે પાસ બહુત આતે થે. વો વાંકાનેરકે દિવાન થે. મૈં દૂધેશ્વરમેં જાતા આતા થા.

મનુષ્ય પુરુષાર્થ કરતા હૈ પરન્તુ પરિણામ પ્રભુકે હાથમે હૈં ઈસકા નામ હૈ ઈશગતિ. પુરુષાર્થકી સફલતા તો ઈશ્વરકી કૃપા વ ઈચ્છા સે મિલતી હૈ. ઈસલિયે નિષ્ફલતા મિલતી હૈ તબ ઇશ્વરકી ઈચ્છા સમઝકર દુ:ખ નહીં માનના ચાહિયે.

માનવધર્મકે અંગોકો સમઝકર ઉનકે અનુસાર જો સંતોષપૂર્ણ સીધા–સાધા–સરલ જીવન બનાતા હૈં વહ મનુષ્ય ઔર સબ લોગોંકી તુલનામેં ચિંતારહિત, પ્રસન્નચિત્ત્ ઔર સદા–સુખી સંતોષી જીવન યાપન કરતા હૈં.

ઈસકે ઐસે સુખી જીવનકે પ્રતિ કઇ લોગોંકો બિના કારણ હી દ્વેષ ઉત્પન્ન હો જાતા હૈ. કોઈ–કોઈ લોગ તો ઉસકે શાંત–પ્રસન્ન જીવનકી નકલ કરનેકી કોશિષ કરતે હૈં. નકલીપના અલ્પ સમય ટિકતા હૈ. પરન્તુ એક બાત હૈં. યદિ નકલીપના ભી દીર્ઘકાલ પર્યંત રહ જાયેં તો નકલસે અસલ હો જાતા હૈ યહ નિશ્ચિત્ હૈં.

વૈષ્ણોદેવી મંદિર આદિકા વહીવટ ધર્માર્થ ટ્રસ્ટ કરતા હૈ

વૈષ્ણોદેવી મંદિરકા વહીવટ ધર્માર્થ ટ્રસ્ટ કરતા હૈ: સન્ ૧૮૭૭ મેં મહારાજા ગુલાબસિંહને પાંચ લાખ રુપયેસે ''શ્રીરઘુનાથ નિધિ'' સ્થાપિત કી થી. ઈસ નિધિ કે વ્યાજસે નયે મંદિર બનાનેકા, જીર્ણોદ્ધાર કો ઔર મંદિરકો પૂજન–નૈવેદ્યકે લિયે અવર ઉત્સવોંકા આયોજન ભી ઈસકે વ્યાજસે હો. ઈસ નિધિકો દેખભાલકે લિયે મહારાજ

રણવીરસિંહને સમિતિ બનાયી, એક ધર્માર્થ વિધાન ભી બનાયા, ઉનકા પુત્ર પ્રતપસિંહ દેખભાલ કરતે થે.

સન ૧૯૩૧ મેં મહારાજ હરિસિંહને ધર્માર્થકે અધીન સભી મંદિર હરિજનોંકે દર્શનાર્થ ખોલ દિયે. ઈનકે બાદ ધર્માર્થ ટ્રસ્ટકા કામ ડો. કરણસિંહ સમ્હાલ રહે હૈં.

ઈસ ટ્રસ્ટકે અધીન વૈષ્ણોદેવીકે મંદિર, જમ્મુકા રઘુનાથ મંદિર, શ્રીનગરકા શંકરાચાર્ય મંદિર, રામેશ્વરકા શિવ મંદિર, કણખલ ઔર વારાણસીકે શિવમંદિર આદિ હૈં. બહુતસી ધર્મશાલાયેં ભી હૈં.

વૈષ્ણોમંદિરકે દર્શની દરવાજામેંસે પૂરા ત્રિકૂટ પર્વત દિખતા હૈં.

લવવંશ–લોહાણા

૨–૩–૬૫– મહાશિવરાત્રિ. શ્રી ગુરુદેવ :– કઇ લોગ મુઝે લોહાણાકા ગોર કહતે હૈં, તબ મુઝે હઁસી આતી હૈં.

શ્રીમહારાજભાઇ :– માલિકકા લોહાણા પરિવાર બહુત બડા હૈં ન ! ઈસલિયે ?

શ્રી ગુરુદેવ :– યુ.પી., એમ.પી. કા પરિવાર ઈસસે ભી બડા હૈં. મૈં રામ નામ લેતા હૂઁ ઈસીલિયે શ્રીરામપુત્ર– લવજી મહારાજકે વંશજ યે લોહાણે ઈસ રામનામ ઉપર મઁડરાતે હૈં.

ભારતકી પ્રાચીનતમ ક્ષત્રિય જાતિ યે લોહાણે હી હૈં. ઈતના હી નહીં– તિબ્બત, નેપાલ, મુલતાન, અફઘાનિસ્તાન મેં ભી લવવંશી રાજકુલ હૈ. સૌરાષ્ટ્ર (કચ્છ, કાઠિયાવાડ), પંજાબ, અંગદ, કંબોજ, કાશ્મીર, મગધ, બંગાલ,મેવાડ, ચિતોડ, લાહોર, વલ્લભીપુર, ઈરાક, તુરાન આદિમેં ભી લવવંશી રાજા હૈં. હડપ્પા વ મોહંજાદડોકે અવશેષ લવકી "લવાલકા" નગરીકે હૈં.

શ્રીવાલ્મીકિ રામાયણમેં ઈન સબ લવવંશી રાજાઓંકે વ ઉનકે પ્રદેશકા ઉલ્લેખ હૈં. શ્રીભાગવત, મહાભારત, આદિમેં પૂરી પરંપરા લિખી હૈં.

લવજીકી લવાલકા નગરીકે ઉપર પ્રચંડ વાયુ ઔર રેતકા ભારી વરસાદકા તૂફાન હુઆ. ઉસીમેં નગરી દબ ગઇ. ઈસ તૂફાનસે જેસલમીર ઔર થરપારકરકે રણ બને હૈં. ઉસ સમયમેં મગધમેં લવવંશ ઉદયન રાજા થે. અવંતિમેં લવવંશી ચંડ રાજા થે. ઈરાનમેં સાઇરસ થે. સતલજ–પંજાબમેં એલકઝાન્ડરકો પરાસ્ત કરનેવાલે રાજા પોરસ લવવંશી થે.

વજુભાઈ રાજાને ફોટો દિયા. ઉસપર શ્રી ગુરુદેવને લિખાઃ– રામ ભજો ઔર કામ કરો. ભગવાન ભાવકે વશમેં હૈ, પર ભાવ પ્રમાદવાલા ન હો. પ્રભુ નિષ્ઠા પ્રભુકો સાકાર બનાતી હૈ. ભાવનાશીલ અંતઃકરણ સે નિરાકાર બ્રહ્મ સાકાર હોતા હૈ– રણછોડદાસ તા. ૨/૩/૬૫ સાગર.

ધર્મનિરપેક્ષતા કા અર્થ ધર્મકા અભાવ નહીં

ધર્મનિરપેક્ષતાકા અર્થ હૈં ધર્મસહિષ્ણુતા, ધર્મકા અભાવ નહીં. પરંતુ ધર્માંધતાકા સર્વથા અભાવ ! ધર્મકા અનુસરણ નહીં કરના ઐસી ધર્મનિરપેક્ષતા તો દેશકો પાયમાલ કર દેગી. સ્વાર્થપૂર્તિકો હી ધર્મનિરપેક્ષતા માની જાયેગી. માનવતા ઔર રાષ્ટ્રિયતાકો છોડકર સ્વાર્થ પૂરા કરના હૈ ઈસલિયે ધર્મનિરપેક્ષતાકા નારા ચલાયા ગયા હૈં. પ્રત્યેક ભારતીયકા પ્રથમ ધર્મ હૈં કિ વહ ખરા રાષ્ટ્રવાદી બના રહે.

જીવન ધોરણ ઊઁચા હોવેં. ઈસકે લિયે યોજના– આયોજન હૈ, પરન્તુ જીવનકા સ્તર ભી ઊઁચા આના ચાહિયે, ઈસકે લિયે ક્યા કોઈ આયોજન હુઆ હૈ ? ચારિત્ર્યબલકા વિકાસ નહીં હોગા, હમારી સંસ્કૃતિકે આદર્શોંકા ઠોસ અનુસરણ નહીં હોગા– તો ક્યા હોગા ? જાનતે હો ? ઈતને વિરાટ માનવઆબાદિકી ઈતની વિરાટ શક્તિ સર્જનાત્મકકી ઓર નહીં અપિતુ ધ્વંસાત્મક, ભ્રષ્ટાચાર, પતનકી ઓર દૌડને લગેગી ઔર ફિર તો શતાભિમુખેન વિનિપાત–પતન હોગા.

ધર્મનિરપેક્ષવાદકા તાત્પર્ય ગલત સમજાયા જાતા હૈં. ધર્મ હી સંયમ, શિસ્ત, સદાચાર, ચારિત્ર્ય આદિ કા નિર્માણ કરનેવાલા અતિશય પ્રબલ ઔર અતિશય સરલ ાધન હૈં. ઉસીકો છોડ કે વિકાસ કરોગે તો વહ વિકાસ સત્યાનાશ–પતન કી ઓર લે ાયેગા.

ભૌતિકવાદ કા પરિણામ કુછ સમયકે બાદ

શ્રીગીતાજીમેં અપરિગ્રહ ઔર સમભાવનાકા કિતના આદેશ હૈં !! કોઈ પઢે ઔર સમઝે તબ ન ? અપને ધર્મશાસ્ત્ર હી ઉત્કૃષ્ટ અર્થશાસ્ત્ર હૈ. પઢો, સમઝો– ફિર પ્રધાન બનો. નાણામંત્રી બનો. ઉપનિષદ્કો સમઝો પહલે !

ઈશાવાસ્યમિદં સર્વં યત્કિંચ્ચ જગત્યાં જગત્ ।

તેન ત્યક્તેન ભુઞ્જીથાઃ મા ગૃધઃ કસ્યસ્વિધ્ધઢનમ્ ॥ (ઈશા– ઉ.૧)

અર્થાત્– ઈસ જગત્મેં જો કુછ ભી હૈ વહ સબ ઈશ્વરકા નિર્માણ કિયા હુઆ હૈ. ઈસલિયે ઈશ્વરકે લિયે પહલે ઉસમેંસે ત્યાગ કરકે જો શેષ રહ જાયે ઉસકા ભોગ (ઉપયોગ) કરો.

યહ કિતની ભારી ક્રાંતિકારી બાત કહી ગઈ હૈ જરા ગૌર કરો !!

ભારતમેં મુગલોંકા સમય દેખા હૈ. કંપની સરકાર ઔર રાણીકી સરકારકા કાલ દેખા હૈ. ઔર આઝાદીકી લડતકા દેખા હૈ. ઔર આઝાદીકા ભી દેખતા હૂઁ. તો દાવેકે સાથ કહ સકતા હૂઁ કિ આજકે જૈસી ભૂખમરી ઔર મહઁગાઈકા વિકાસ નહીં થા. સભી લોગોંકો બહુ મામુલી કીમત પર જીવનકી આવશ્યક ચીજેં, અનાજ, દૂધ, ઘી, તરકારી, કઠોળ આદિ સારી ચીજેં, નિવાસ– ઘર– કપડા આદિ ભી, પશુ ભી મિલ જાતે થે. મહઁગાઈ નહીં થી. ઔર ચીજોંકી કમી ભી નહીં થી, ઔર ઉનકી ગુણવત્તા

ભી ઉત્તમોત્તમ થી.

વિજ્ઞાનને ભૌતિક શક્તિયોં કે બલ પર બહુત હી ક્ષમતા હાસિલ કર લી હૈં. જો ભારતકે પ્રાચિન ગ્રંથોસે, સંસ્કૃતિસે, આધ્યાત્મિક વિદ્યાઓંકી ઓર આકર્ષિત હોકર પશ્ચિમને બહુત વિકાસ સાધ્ય કિયા. પરંતુ કેવલ ભૌતિક શક્તિયોં પર કાબૂ હૈ– નૈતિકતા નહીં હૈ. આધ્યાત્મિકતા નહીં હૈ. ઈસીલિયે ભારી ખતરા હૈં.

ભૌતિક ઉપકરણોંકી બાહુલ્યતા પ્રાપ્ત હોને પર ઉતની હી અધિક હાનિ ચારોં ઓર ફૈલા રહા હૈ. મનુષ્યકે સોચને–સમઝનેકે તૌર–તરીકે બિલકુલ ઉલટ–પુલટ હો ગયે હૈં. ફિર ભી વહી મનુષ્ય ચૈન ઔર શાંતિ ઢૂંઢનેકો વ્યાકુલ તો હૈ હી. ઈસીલિયે મહાપુરુષોંને સાવધાન રહનેકા સંદેશ દિયા હૈ.

ભૌતિકવાદકા પરિણામ કુછ સમયકે બાદ, ભૌતિકસિદ્ધિ પ્રાપ્ત કી હૈ ઉન દેશોમેં સ્પષ્ટ હોને લગેગા. ઉન દેશોંકી પ્રજામેં સ્નેહભાવ વ પ્રેમ જૈસા કુછ રહ નહીં જાયેગા. ભોગપ્રધાન સ્વાર્થબુદ્ધિકા અધિક પ્રભાવ હો જાયેગા. તબ ભૌતિક વિકાસ વ યાંત્રિક સભ્યતાકી તરફ લોગોમેં અત્યંત નફરત ઉદય હો જાયેગી. અનેક બીમારીયોંકી ભયંકર પીડાસે ગ્રસ્ત હોંગે લોગ.

દિનાંક ૩–૩–૬૫ કો નેત્રયજ્ઞકી પૂર્ણાહૂતિ હુઇ– ૪૭૮૩ ઓપરેશન કિયે સાગરમેં– ઈસ યજ્ઞમેં મણિભાઈ પટેલ ઔર લશ્કરી છાવનીકી ઓરસે બહુત સહકાર–યોગદાન મિલા.

રસિક યાની વૈરાગ્યરસકે ભોગી

૫–૩–૬૫. શ્રી ગુરુદેવ :– રસિક યાની વૈરાગ્યરસકે ભોગી. કેવલ ભગવાનસે પ્રગાઢ અનુરાગ. ઉસી એક માત્ર અનુરાગકી રસાનુભૂતિકે આસ્વાદુ વહી રસિક હો સકતા હૈ. રસિક હોના સરલ બાત નહીં હૈ. પુરુષ–સ્ત્રીકી પોશાક પહને તો ઈસમેં વૈરાગ્યરસ કહાઁ ? જિસકો વસ્ત્ર પહનનેકા ભાન હૈ ઉસકી અનુરાગવૃત્તિ અખંડિત નહીં હૈ. યહ નિર્વિવાદ સ્પષ્ટ હો હી જાતા હૈ. વૈરાગ્યકા રસ પાના સાધારણ બાત નહીં હૈ, ફિર ઉસી રસકી રસાનુભૂતિમેં તૈલધારાવત્ અખંડિત રહે યહ તો અતિશય ઊઁચે દિરજ્જેકી રસૈક્યતા હૈ ઔર વહી રસિક માના હૈ.

જો બુદ્ધિમેં રહા હુઆ રસ જાય, સ્મૃતિરુપસે રહા હુઆ રસ જાય, તો પરબ્રહ્મકે રસકા અનુભવ હોતા હૈ ઔર કામના–વાસના પર જય પ્રાપ્ત હોતા હૈ.

રસવર્જંરસોઽપ્યસ્ય પરં દ્રષ્ટ્વા નિર્વતતે ॥ (ગીતાજી–૨–૫૯). તો મન જાવે તો જાને દે, મત જાને દો શરીર !

મૂર્તિપૂજન

પ્રશ્ન કિયા જાતા હૈં કિ મંદિર, મૂર્તિ–પ્રતિમા પૂજનસે ક્યા લાભ ? યહ સ્થૂલ હૈ, પરન્તુ યહ બતાઓ કિ સૂક્ષ્મકો સમઝનેકી ક્ષમતા આપકો પ્રાપ્ત હો ગઈ હૈ ? યદિ

હો ગઇ હોતી તો ઈસ પ્રશ્નકા સમાધાન સ્વયમ્ પા લિયા હોતા.

મૂર્તિપૂજા બાહ્ય કર્મ હૈ. ઉસસે અંતઃકરણકી શુદ્ધિ હોતી હૈ– યદિ ઉસે સમ્યક્ પ્રકારસે કી જાવે તો ! વેદોમેંસે મૂર્તિપૂજાકે પક્ષ ઔર વિપક્ષકે પ્રમાણ વિદ્વાનોંને માને હૈં. તાત્પર્ય કિ જો જિસકી માન્યતા હૈ ઉસકા પ્રમાણ મિલ જાતા હૈ. વેદકે બાદકે સભી શાસ્ત્રોમેં મૂર્તિપૂજાકે લિયે કઇ જગહ પર આદેશ હૈં.

સાધારણ સ્તર પર સબકો દેહભાવ પ્રબલ હોતા હૈ– ઈસલિયે સ્થૂલ ચિત્તવાલોંકે લિયે મૂર્તિકા અવલંબન–અર્થાત્ આકાર પૂજા, સામગ્રી– ઈત્યાદિકા અવલંબન અનિવાર્ય હૈ.

જાગ્રત જીવકો સૂક્ષ્મતત્ત્વ (આત્મવિષયક) કી જિજ્ઞાસા ઉદય હો જાતી હૈં ઔર ક્વચિત્ ભાગ્યવાનમેં સ્થૂલ–સૂક્ષ્મ, જડ–ચૈતન્યકા વિવેક ઉદય હોકર સ્થિર રહતા હૈં. ઈસ જગતકા કર્તા કૌન હૈ ? ઉસ અનંત અનંત શક્તિકો ધારણ કિયે હુએ ઉસ શક્તિમાનકો કિસ પ્રકાર દેખા જાય ? ઈસ જિજ્ઞાસાકી પૂર્તિ કરા દેનેકી ક્ષમતા પ્રતિમા–પૂજા–ધ્યાનમેં હૈં.

શ્રીગણેશજી

૮–૩–૬૫, શ્રીગણેશજી વિઘ્નહર્તા હૈં, ગૌરીપુત્ર હૈ. હમારે યહાઁ સર્વ સ્થાનોમેં ગણેશજીકી શ્રદ્ધા–ભક્તિ દેખનેમેં આતી હૈં. સર્વ શુભકાર્યોંકે પ્રારંભમેં સર્વપ્રથમ શ્રીગણેશજીકા ધ્યાન, પૂજન વ સ્તુતિ કિયે જાતે હૈં.

વિઘ્નહર્તા ગણેશજી બુદ્ધિ વ સિદ્ધિકે નાયક હૈં. ઈસલિયે બુદ્ધિ વ સિદ્ધિકે દાતા હૈં. શુદ્ધ બુદ્ધિકા પ્રતિક શ્રીગણેશજી હૈ. વેદવ્યાસજીને શ્રીભાગવત લિખનેકે લિયે શ્રીગણેશજીકો હી પાત્ર અધિકારી સમઝા ઔર શ્રીગણેશજીને વેદવ્યાસજીકે મુખસે નિકલા હુઆ શ્રીભાગવત લિપિબદ્ધ અક્ષરોમેં લિખ દિયા.

વક્રતુંડ મહાકાય સૂર્યકોટિ સમપ્રભ ।
નિર્વિઘ્નમ્ કુરુ મે દેવ સર્વકાર્યેષુ સર્વદા ।।

તિબટ, ઈરાન, બાલી, સુમાત્રા, મધ્ય એશિયા, અફઘાનિસ્તાન, નેપાલ, બર્મા ઔર પશ્ચિમમેં ભી શ્રીગણેશજીકો વિઘ્નહર્તા ઔર બુદ્ધિ– સિદ્ધિકે દાતા માને ગયે હૈં. ગણોંકે ઈશ, અધિષ્ઠાતા– સો ગણપતિ, ગણેશ. ગણ માને સમૂહ– સંખ્યા ઔર ગણ માને ગિનના સમઝના ભી હૈં. ગણેશજીકી ઉત્પત્તિકી કથા તો આપ સબ જાનતે હૈં.

સિદ્ધિ વિનાયક હૈ, જ્ઞાનકે પ્રતિક હૈં. વિશાલકાય હૈં, પર આઁખે અતિ સૂક્ષ્મ હૈં, જો સૂક્ષ્મ દ્રષ્ટિ ઔર બુદ્ધિકે પ્રતિક હૈ. વિશાલ ઉદર વિશાલતા ઔર ઉદારતાકા પ્રતિક હૈ. જીવન સંઘર્ષમય હોતા હી હૈં ઔર સંઘર્ષ, કષ્ટ ઔર વિપરીતતાઓંકો ઉદારતાપૂર્વક, ધૈર્યપૂર્વક, સહન કરના. સ્થિર બુદ્ધિસે સહન કરના ચાહિયે. પેટમેં સભી બાતેં રખની ચાહિયે. માનવજીવનકા સત્ય સમઝના ચાહિયે. ઉસ સત્યકો

એકનિષ્ઠાસે, પરમ શ્રદ્ધાસે જીવનમેં સાક્ષાત્ કરના ચાહિયે.

શ્રીગણેશજીકા અખંડ દંત શ્રદ્ધાકા ઔર ખંડિત દંત બુદ્ધિકા પ્રતીક હૈં– બુદ્ધિકો સીમા હૈં. બુદ્ધિકી હદસે પરે જો હૈં સો કેવલ એક નિષ્ઠાસે, અનન્ય શ્રદ્ધાસે પ્રાપ્ત કિયા જા સકતા હૈં. "બુદ્ધેઃ પરતસ્તુ સઃ".

શ્રીગણેશજીકા વાહન મૂષક હૈ. ગણપતિ વિશાલકાય ઔર મૂષક બિલકૂલ છોટા! ફિર ભી ગણપતિકા વહન કરનેમેં ક્ષમતાપૂર્ણ હૈ. ઔર ગણપતિ સભી વિઘ્નોંકા હરણ કરતે હૈં, બુદ્ધિ વ સિદ્ધિકે નાયક હોતે હૈ. તો મૂષક હૈ– ધર્મકા પ્રતિક. ધર્મશીલ હી બુદ્ધિ, સિદ્ધિ વ સંપત્તિકે નાયક–સ્વામી હોતે હૈં.

મૂષકકો માયાકા પ્રતિક કોઈ માનતે હૈં. માયા મનુષ્યકો સંભ્રમિત કર દેતી હૈં, ફિર ભી મનુષ્યકો ઈસકા પત્તા નહીં પડને દેતી– જિસ પ્રકાર કિ મૂષક ડઁસ મારતા હૈં તબ ફૂંક લગાયે જાતે હૈં, ઈસસે મનુષ્યકો માલૂમ નહીં પડતા હૈં, ફિર પિછે સે ઉસ ડઁસકી જૂગસે વેદના, પીડાકી અનુભૂતિ હોતી હૈ. તબ જાનતા હૈ કિ મૂષકને કાટ લિયા હૈં.

માયા ભી ઐસી હી હૈં. મોહકતાસે ભરી હુઇ સતત લાલાયિત કરતી હુઇ મનુષ્યકો ફૂંક–ફૂંક કર સંભ્રમિત કરતી રહતી હૈં. સત્યમાર્ગ, કર્તવ્ય માર્ગસે ચ્યુત કરતી રહતી હૈ. મનુષ્યકો માલૂમ નહીં પડતા હૈ, પરન્તુ જબ ભગવાનકે દંડ વિધાનકે અનુસાર કર્તવ્ય ચ્યૂતકા દંડ અપને ઉપર પડતા હૈ તબ જાનતા હૈ કિ મૈં માયાકે ભૂલાવેમેં ફઁસ ગયા થા, માયાકે ચક્કરમેં ગ્રસ્ત હો ગયા થા.

સાગર, ૧૨–૩–૬૫. શ્રી ગુરુદેવને જયરામભાઇ વ બચીબહનકો પત્રમેં લિખા– આપકા ભેજા રુપયા એક હજાર મનિઓર્ડરસે મિલા. યહ રુપયા કેસા ભેજા હૈ? વિગત લિખી નહીં હૈં. ક્યા કરના? કુઆઁકે રુપયે ૫૦૦૦– તો પહલે મિલ હી ચુકે થે. ભગવત્ કૃપાસે સેમરીકે જંગલમેં કૂપ ખુદ રહા હૈં ઔર ઉસમેં પાની બહુત અચ્છા નિકલા હૈં. જગદીશ–અરવિંદકો આશીસ કહના. રણછોડદાસકા આશીસ.

પૂજાકી પેટી મિલ ગઈ

૧૪–૩–૬૫ કો શ્રી ગુરુદેવ બટુકબાપા, વીરપુર દરબારકે ઔર ઉનકે પુત્ર મુકુંદરામ તથા બડે રસોઈયાજી મહારાજકે સાથ સાગરસે ચિત્રકૂટકે લિયે પધારેં. કૃષ્ણા બહન, વજુભાઈ રાજા, ચંદ્રિકા સબ બસમેં નિકલેં. બસમેંસે વજુભાઈકા પૂજાકા થેલા ઔર કપડોંકી પેટી ખો ગયે.

ચિત્રકૂટ પહૂઁચને પર વજુભાઇને શ્રી ગુરુદેવકો કહા – "ભગવન્! મૈં તો લૂંટા ગયા. કપડોંકી થેલી ચૂરા ગઈ– સો તો ભલે, લેકિન થેલેમેં પૂજાકી પેટીમેં આપકે પત્રોં હૈં– વહ પ્રસાદ ખો ગયા ઈસકા મુઝે બહુત દુઃખ હો રહા હૈં, મૈં લૂંટા ગયા– મેરા સર્વસ્વ ચલા ગયા."

શ્રી ગુરુદેવ :– વજુભાઈ ઈતના દુઃખી મત હોઓ. તુમ્હારી ઐસી ભાવના હૈં તો ભગવાન તુમ્હેં ઘર બૈઠે સંદેશા ભેજેંગે કિ મૈં યહા હૂઁ– લેનેકો આ જાઓ.

(બિલકુલ એક મહિનાકે બાદ ૧૪–૪–૬૫ કો સુનીલગંજ કાનપુરસે– લેપ્સપ્રોપ્રર્ટી ઓફિસકી ઓરસે કાર્ડ મિલા કિ તુમ્હારા સામાન ખો ગયા હો તો સબૂત દેકર લે જાઓ.

વજુભાઇ કાનપુર ગયે. અમૃતભાઇ પૌરાણાકે સાથ જાકર અપની પૂજાકી પેટી પ્રાપ્ત કી. બહુત રાજી હો ગયે. કપડોંકી પેટી (થેલા) નહીં મિલી.

શ્રી ગુરુદેવ હોલીકે દિનોમેં (૧૬–૩–૬૫ સે ૧૮–૩–૬૫. ચિત્રકૂટ બિરાજેં. ફિર સાગર પધારેં.)

પતિરેવ ગુરુઃ સ્ત્રીણામ્ ગુરુરગ્નિર્દ્વિજાતિનામ્ ॥

સાગર, ૧૯–૩–૬૫. શ્રી ગુરુદેવ :– જબ રાવણને સીતાજીકા હરણ કર– અશોકવાટિકામેં ઉનકો રખા થા તબ ઉસ અવસ્થામેં પતિવ્રતકા પરિચય ઈસ તરહ બતાયા હૈં કિ–

તૃણ ધરિ ઓટ કહતિ વૈદેહી । સુમિરિ અવધપતિ પરમ સનેહી ॥

તૃણકો અન્તર (આડ) કરકે રાવણસે બોલનેકા અર્થ હૈં કિ પરપુરુષકે સાથ બાત કરના સ્ત્રીકે લિયે દોષ હૈં.

લંકાસે લૌટકર અયોધ્યા રાજધાનીમેં પહુઁચને પર એક મંદ પ્રજાજન રજકકે કહનેસે શ્રીરામચંદ્રજીને સીતાજીકા ત્યાગ કિયા. તબ સીતાજી વાલ્મીકિ આશ્રમમેં ચલી ઔર વહાઁ લક્ષ્મણજીસે કહા હૈ કિ પતિ હી દેવતા હૈ ભાર્યાકો– ઈત્યાદિ.

ઔર ભી હૈં– "પતિરેવ ગુરુઃ સ્ત્રીણામ્"॥ ઈસકા અર્થ કિયા જાતા હૈં કિ સ્ત્રીયોંકે લિયે પતિ હી ગુરુ હૈં. યહ અર્થ ઠીક નહીં હૈ. જિસ પ્રકાર ઘટ એવ કહને પર ઘટ ભી અર્થ પ્રસિદ્ધ હૈં. ઉસી પ્રકાર પતિરેવ સે અપ્યર્થ સમુચ્ચય હૈં. ઈસકા અર્થ હોતા હૈ કિ પતિ ભી સ્ત્રીકો ગુરુકે સમાન હી પૂજનીય હૈં.

ભાગવત વાલ્મીકિ રામાયણ, મહાભારત આદિ ગ્રંથોમેં બરાબર કહા ગયા હૈ કિ પતિવ્રતા નારી ગુરુમંત્ર પ્રાપ્ત કરેં. કારણ કિ ગુરુમંત્ર ગ્રહણ કરનેકા અધિકાર મનુષ્ય માત્રકો હૈ. ઈસી તરહ ઋષિત્વ ભી સ્ત્રીકો, કુમારીકાકો, શુદ્રકો, કિસીકો ભી– મનુષ્યમાત્રકે પ્રાપ્ત હોતા હૈં. યહ વેદોમેં પ્રમાણિત હૈ. ઋષિત્વ પ્રાપ્ત કરના અર્થાત્ સત્યકા સાક્ષાત્કાર પાના. ઈસીકે લિયે તો મનુષ્યજન્મ હૈં. પ્રત્યેક મનુષ્ય સાધક હૈં ઔર ઉસકે લિયે સાધ્ય હૈં– સત્યકા સાક્ષાત્કાર.

પતિરેવ ગુરુ સ્ત્રીણામ કો બહુત કહા જાતા હૈં– પરન્તુ શ્લોકમેં કહા હૈં કિ બ્રાહ્મણોંકે લિયે અગ્નિ ગુરુ હૈં– 'ગુરુરગ્નિર્દ્વિજાતિનામ્' તો ઈસકા અર્થ યહ કિયા જા સકતા હૈ કિ અગ્નિકે અતિરિક્ત ઔર કોઇ ગુરુ બ્રાહ્મણોંકે લિયે નહીં હો સકતા.

સીધા સરલ અર્થ હોતા હૈ કિ અતિથિ ગુરુકે સમાન હી આદરણીય હૈં. બ્રાહ્મણોંકે લિયે અગ્નિ ગુરુકે સમાન પૂજનીય હૈં.

અપને સ્વરુપ પર વિચાર કરો

એક બહનકો શ્રી ગુરુદેવને પત્ર લિખવાયાઃ–

પ્રિય પુત્રિ......સાદર આશીરવાદ. પત્ર મિલા. જીવનમેં ઐસે ભી સમય આતે હૈં ઔર આયેંગે, પર અપનેકો તો સમયકા સદ્ઉપયોગ કરના ચાહિયે. જીવોંકી પ્રકૃતિ–સ્વભાવકા ઘર્ષણ હોતા હી હૈં. ઉસકા વિચાર કરેં તો જીવન એક ક્ષણ ભી સરસતાકા અનુભવ ન કરા સકેગા. ફલતઃ નિરસતા આવેંગી.

બહન સોચો ! જો સમય નિકલ ગયા વહ વાપિસ નહીં આતા ઔર અહંકા સ્વભાવ હૈ– દૂસરોંકો દોષી બતાકર અપમાનિત કરના ઔર સંતોષ લેના. ભલે વહ ઐસા કરકે સંતોષ વ સુખ લેતે રહે. તુમ તો સબ પર પાની ફેર કર અપને સ્વરુપ પર વિચાર કરો. અપના ધર્મ વરતો બસ ! ઔર ભજન–પૂજન–ધ્યાન–નિયમ, નિયમપૂર્વક બરાબર કરના. ભલે વહ કિતના હી કુછ ન કુછ કહે, ભલે સારા સંસાર તુમારે વિરોધમેં હો જાયેં, પર શુભ ધ્યેયકી પ્રાપ્તિકી તુમારી શુભનિષ્ઠાકા ત્યાગ કદાપિ મત કરો.

(શ્રી ગુરુદેવને સહી કી) રણછોડદાસકા આશીસ.

વિવેક દશવી નિધિ હૈ

વિવેકયુક્ત બુદ્ધિ ભગવાનકી અમૂલ્ય કૃપા–પ્રસાદી હૈ. વિવેકહીન સેવાસે લાભ નહીં હોતા હૈ પરન્તુ હાનિ અવશ્ય હોતી હૈ.

સાધન ચતુષ્ટયમેં પ્રથમ સ્થાન વિવેકકા હૈ. સર્વ સદ્ગુણોંકા મૂલ વિવેક હૈ. વિવેકસે સૂક્ષ્મબુદ્ધિ–પ્રજ્ઞા પ્રાપ્ત હોતી હૈ. પ્રજ્ઞાસે ઋતંભરા ઔર ઋતંભરાસે પરમતત્ત્વકી પ્રાપ્તિ.

સેવા, દાન, ભક્તિ, વૈરાગ્ય, પૂજા ઈત્યાદિ શુભ કર્મ ભી જબ વિવેકરહિત કિયે જાતે હૈ તબ લાભકે સ્થાન પર નુકશાન પહુઁચાતે હૈં.....વિવેક દશવીં નિધિ હૈં.

નગરોંકી સ્થાપના

૨૧–૩–૬૫. શ્રી ગુરુદેવ :– શ્રી રામજીકે સમયમેં ભારતમેં બહુત જંગલ–વન ઔર વનવાસી પ્રજા થે. દેશમેં કઇ નગરોંકી સ્થાપના રઘુવંશીઓંને કી હૈં. જંગલ સાફ કરાકે– વ્યવસ્થિત રુપસે નગરોંકી રચના કી જાતી થી. વનસ્પતિકી સર્વ જાતિ વ પશુપક્ષીકી સબ જાતિકો સુરક્ષિત કરકે નગરોંકી રચના કી ગઇ થી.

પુરાણોંમે, હરિવંશ, મહાભારત, વાલ્મીકિમેં ઐસી કઇ બાતેં લિખી હૈં. લક્ષ્મણજીને લખનૌકી રચના કી હૈ, લવને લાહોરકી, ભરતજીકે પુત્ર તક્ષને

તક્ષશિલાકી, શત્રુધ્નજીને મધુવનકે પ્રદેશકો જીતકર મથુરા નગરીકી સ્થાપના કી હૈં. શ્રીકૃષ્ણજીને દ્વારકા નગરીકી.

ઈશ્વરકે શરીરકા કેવલ આવિર્ભાવ ઔર તિરોભાવ હોતા હૈં

હમ શબ્દ, સ્પર્શ, રુપ, રસ ઔર ગંધ, ઈન પાઁચોકે સિવા ઔર કિસી વસ્તુકા અનુભવ નહીં કરતે. સુખ–દુઃખ તો હમારી અનુભૂતિયાઁ હૈં. ઉન્હેં વિષય નહીં કહ સકતે. યે પાઁચો (શબ્દાદિ) ગુણ હૈં. દ્રવ્ય એવં ગુણ ભી નહીં હૈ. ગુણ સ્વતઃ સિદ્ધ નહીં હોતા હૈ– અર્થાત્ વિષયકા સ્પર્શ હોનેસે ગુણકા અનુભવ હોતા હૈં.

વ્યવહારમેં મિથ્યા ઉસીકો કહતે હૈ જિસકી પ્રતીતિ તો હો– પરન્તુ સત્તા (અસ્તિત્વ) ન હો– જૈસે કિ રજતકી છીપમેં પ્રતીતિ. ઈસ નિયમકે અનુસાર યે પાઁચો ગુણ મિથ્યા સિદ્ધ હોતે હૈ, પરન્તુ ઇનકી પ્રતીતિ હોતી હૈ ઈસલિયે ઈનકા કોઈ આશ્રય (અધિષ્ઠાન) તો અવશ્ય હોના હી ચાહિયે. ફિર ભી ઈન ગુણોંસે રહિત ઈનકા આશ્રય ક્યા કભી કિસીને દેખા હૈં ? ઈસ પ્રકાર પ્રતીતિ હોનેવાલે ગુણ તો મિથ્યા સિદ્ધ હોતે હૈ ઔર પ્રતીતિ ન હોનેવાલે ઈનકા આશ્રય અર્થાત્ અધિષ્ઠાન– જો સત્તા માત્ર હૈં, (વહ) સત્ય સિદ્ધ હોતા હૈ.

ઈસ દ્રષ્ટિસે તત્ત્વ નિર્ગુણ–નિરાકાર સિદ્ધ હુઆ ઔર ઉસમેં આરોપિત ગુણ, જો પ્રપંચરુપ હૈં વે મિથ્યા સિદ્ધ હુએ. કિન્તુ જો પ્રતીતિકો સત્ય ઔર તત્ત્વકે અધિન માનતે હૈં ઉનકી દ્રષ્ટિમેં તત્ત્વ સગુણ–નિરાકાર સિદ્ધ હોતા હૈ. ઔર જો ગુણોંકો ગુણોંસે અભિન્ન માનતે હૈં ઉનકે લિયે તત્ત્વ સગુણ–સાકાર સિદ્ધ હોતા હૈ. ઉનકી દ્રષ્ટિમેં ગુણ પ્રકૃતિકે વિકાર નહીં, ચિન્મય હૈં. વહ ચિન્મય સગુણ–સાકાર તત્ત્વ હી ભગવાન શબ્દસે કહા જાતા હૈ. ઔર વહી વિશ્વકલ્યાણ અથવા ભક્તોં પર અનુગ્રહ કરનેકે લિયે સ્વેચ્છાસે અવતાર લેતા હૈં. ઈસ પ્રકાર અવતારવાદ ભી યુક્તિયુક્ત હૈં.

દેખો ! નિરાકાર તો જીવ ભી હૈ, પરંતુ અપને કર્મફલ ભોગનેકે લિયે વહ તરહ તરહકે શરીર ધારણ કર લેતા હૈ. સર્વ સમર્થ ભગવાન ઇશ્વર વિશ્વકલ્યાણકે લિયે સ્વેચ્છાસે શરીર ધારણ ક્યોં નહીં કર સકતા ? જીવકે શરીર કર્મફલ ભોગકે લિયે હોતે હૈ તથા વે પંચભૂતોંકે વિકાર હૈં. ઇસલિયે વે ભોગ સમાપ્ત હોને પર નષ્ટ હો જાતે હૈ. કિન્તુ ઇશ્વરકે શરીર સ્વેચ્છાસે ધારણ કિયે જાતે હૈં ઔર ચિન્મય હોતે હૈં, ઈસલિયે વે નષ્ટ નહીં હોતે. ઉનકા કેવલ આવિર્ભાવ–તિરોભાવ યાની પ્રાગટય ઔર અંતર્ધાન હોતા હૈં.

૨૫–૩–૬૫. સાગરસે આજ શામકો શ્રી ગુરુદેવ ઈન્દૌર પધારેં. સાથમેં હમ સબ થે. ઈન્દૌરસે રતલામ પધારેં, માયાશંકરભાઇ ઠાકુરકે યહાઁ એક રાત્રિ બિરાજે. ૨૭–૩–૬૫ કો ઉદયપુર પહુઁચે. ૨૮–૩–૬૫ કો એકલિંગજી પધારેં. શામકો શ્રીનાથદ્વાર પહુઁચે. શ્રી ગુરુદેવકા સ્વાસ્થ્ય નરમ જૈસા હી હૈં. સેવામેં પ્રભુભાઈ ઔર ભોલાભાઇ હૈં.

ક્ષુદ્ર બાતોમેં નહીં પડના

૩૧–૩–૬૫. શ્રી નાથદ્વારા. હમ સબ બહનેં ઔર દો–તીન ભાઈઓંકે સાથમેં શ્રી ગુરુદેવ બિરાજે હૈં. એક દિનકી બાત હૈ– એક બહનને મુઝે કહા– લો કુમુદ બહન ! પાનીપૂરી (ખટ્ટે પાનીકે સાથ પૂડી) ખાઓ. મૈંને કહા મુઝે વહ કભી પસંદ નહીં આઈ હૈં, મૈં કભી નહીં ખાતી.

દોપહરમેં શ્રી ગુરુદેવને મુઝે બુલાઈ. કહા :– તૂને પ્રસાદકા ઈન્કાર કર દિયા ? ઈતના અહમ્ બઢ ગયા ?

મૈં :– મૈં યહ બાત જાનતી હી નહી હૂઁ.

શ્રી ગુરુદેવ :– અચ્છા, તો તૂને પાનીપૂરી ક્યોં નહી લી ?

મૈં :– વહ પ્રસાદીકી પાનીપૂરી થી ઐસા મુઝે કહા નહીં ગયા થા. વરના મૈં પ્રસાદીકા કણકા લે લેતી.

શ્રી ગુરુદેવ :– તૂ ક્યોં નહીં લેતી ?

મૈં :– મુઝે પસંદ નહીં હૈ ન ઈસલિયે.

શ્રી ગુરુદેવ :– ક્યોં પસંદ નહીં હૈં ? બમ્બઈમેં તો ખાતી હોગી !

મૈં :– જી નહીં, મૈં કભી નહીં ખાતી. મુઝે કભી પસંદ નહીં આઈ હૈં.

શ્રી ગુરુદેવ (ખૂબ કડકાઈસે) :– લેકિન પાનીપૂરી તુઝે ક્યોં પસંદ નહીં આતી હૈં ?

મૈં સોચમેં પડ ગઈ કિ ઈસ પ્રશ્નકા ભી ક્યા ઉત્તર હો સકતા હૈ ! ક્યા ઉત્તર દેના કુછ સમઝમેં નહીં આયા– તો મૈં શ્રી ગુરુદેવકે સામને ઈકટકસે દેખતી રહ ગઈ. શ્રી ગુરુદેવ ભી કડી નિગાહસે મુઝે દેખતે રહે.

દો ક્ષણકે પશ્ચાત્ શ્રી ગુરુદેવ ખિલખિલાકર હઁસે. ફિર કહા– ક્ષુદ્રતાકા સ્વરુપ દેખ લિયા ન કમુ ? તુઝે પાનીપૂરી પસંદ નહીં ઈસ કારણ નહીં ખાઓ તો ક્યા હમારા અનાદર ઔર અપમાન હો ગયા. તૂ ઐસા નહીં કરના કભી. ક્ષુદ્ર બાતોંમેં નહીં પડના કુમુદિની ! અચ્છા, પાનીપૂરી નહીં ખાઈ– તો ક્યા પાયા હૈ તૂને ? આજ યહ બાત બતાઓ.

મૈં :– મૈંને આજ મટર, આલૂ, ગોબી ઔર પાલકભાજીકે સાથમેં દલિયા છોંક નમકીન દલિયા બનાયા થા. દહીં મંગવાયા થા.

શ્રી ગુરુદેવ :– વાહ, વાહ કુમુદિની ! હમસે તો તુમ જ્યાદહ સદ્‌ભાગી હો જો તુમ્હેં તો ઈતની ઉત્તમ દલિયા ઔર દહીં મિલે. ઔર હમેં તો પાનીપૂરીકા કચડા મિલા ! અચ્છા, અબ યહ તો બતાઓ કિ દલિયામેં અદરખ, હરિ મિર્ચ, ધનિયાઁ ભી તો ડાલે થે ના ?

मैं :– જી હાઁ, ડાલે થે. બહુત બઢિયા સ્વાદ બના થા. મેરે મનને તો ખૂબ ચાહા થા કિ મૈં આપકો દલિયાઁકા નૈવેદ્ય રખ જાઉઁ.

શ્રી ગુરુદેવ :– ના બાબા ! ઐસા નહીં કરના. બચકે રહના ઔર બચાના.

ચારભુજાજી હોકર ૨–૪–૬૫ કો જોધપુર પધારેં. શ્રી ગુરુદેવકો બુખાર, ખાઁસી, દમ આદિ રહતે હૈં. બહુત કમજોરી અશક્તિ દિખાઇ દેતી હૈં. ફિર ભી આપ સબકો રાજી– પ્રસન્ન રખતે હૈં. શ્રી ગુરુદેવને કહા– કિ શ્રી ગુરુપૂર્ણિમાકે બાદ એકાંતમેં રહકર સ્વાસ્થ્ય સુધાર લૂઁગા.

શ્રીરામનૌમિ તક (૧૦–૪–૬૫) તક જોધપુર બિરાજે.

જોધપુર, ૩–૪–૬૫. શ્રી ગુરુદેવને મેરે પિતાજી તથા માઁ કો પત્રમેં લિખા– કુમુદકી ચિંતા ન કરના. વહ ખૂબ સેવા કરતી, શાંતિસે રહતી ઔર ભજન નહીં કરતી બસ. દેખો આનંદબહન ! કુમુદસે મુઝે બિલકુલ વિક્ષેપ નહીં હૈ હોં ! કુમુદ મજેમેં હૈં, પર ઉદાસ રહતી હૈં. સુચારુ સેવા કરતી હૈં. ઔર બિલકુલ ઠીક હૈં. કુમુદકી ફિકર ન કરના. યહાઁસે પુષ્કર જાવેગી ઐસા મૈં સોચતા હૂઁ. સબકો આશીર્વાદ.

ઊઁચા સ્તર આત્મિક સ્થિતિ હૈ

અપને સ્તરકે અનુસાર જગત હોતા હૈ. મનુષ્ય અપની મનકી ભૂમિકાકે ાનુસાર જગતકો અચ્છા–બુરા દેખતા હૈ. તુમકો દોષ હી દિખતા હૈ કારણ કિ તુમારે નકી ભૂમિકા નિકૃષ્ટ હૈં. તુમકો ગુણકા હી ભાન હોતા હૈ– કારણ કિ તુમારે મનકી ભૂમિકા ઉત્કૃષ્ટ હૈ. યુધિષ્ઠિરકો સારી સભામેંસે એક ભી દુર્જન નહીં મિલા. ઔર દુર્યોધનકો ઉસી સભામેંસે એક ભી સજ્જન નહીં મિલા !

જગત્ ક્યા હૈ ? પ્રત્યેકકો જગત્ ભિન્ન–ભિન્ન સ્વરુપકા દિખતા હૈ, ઔર વૈસી અનુભૂતિ હૈ. વસ્તુતઃ જગત્ તો એક હી હૈ. બહુજનોંકે લિયે જગત્– જન્મ,મરણ, જરા, વ્યાધિ આદિ અનેકવિધ દુઃખોસે ભરા હુઆ માલુમ પડતા હૈ. જબકિ યહી જગત્ પ્રબુદ્ધ મનકે મનુષ્યકે લિયે સુખ વ આનંદસે પૂર્ણ હોતા હૈ.

તાત્પર્ય કિ હમારા દુઃખમય જગત્–હમારે હી મનકી નીચેકે સ્તરકી સ્થિતિ હૈ– જો હમેશા અસત્ય હૈં. જબ મનકા સ્તર ઊઁચા હોતા હૈ તબ દુઃખમય જગત્કા ઉતના ભાન નહીં રહતા હૈં. અર્થાત્ દુઃખકા અભાવ હો જાતા હૈં.

જો અસત્ય હોતા હૈ વહ પરિવર્તનશીલ હોતા હી હૈ. આજ દુઃખ માના થા, પરન્તુ કલ હમ ઉસી બાતકો દુઃખ નહીં ભી માને. ઈસલિયે અસત્ય હૈ. મનકે સ્તર ઊઁચા હોને પર જો સુખકા ભાન હોતા હૈ વહ વસ્તુત દુઃખકે ભાનકા અભાવ હૈ. જિસકો દુઃખ માન બૈઠે થે ઉસીકો હમ ઊઁચે સ્તરં પર પહુઁચનેસે અબ દુઃખ નહીં માનતે હૈં. તો મનકે વિકાસકા જો સુખ પ્રાપ્ત હોતા હૈ વહ સત્ય હૈં– ક્યોંકિ ફિર પરિવર્તન નહીં હોતા હૈ.

મનુષ્યકે અંતઃકરણકી ઐસી એક ઉન્નત સ્થિતિ– આત્મિક કહો યા આધ્યાત્મિક કહો– પ્રાપ્ત હોતી હૈ કિ જિસસે વહ જિસ વર્તમાન જગત્‌મેં રહતા હૈ ઉસસે અત્યંત ભિન્ન ઊઁચે જગતમેં અપના પ્રવેશ હોનેકી અનુભૂતિ કરતા હૈ. બાહ્ય યા સ્થૂલ રુપસે તો વહ જહાઁ થા વહાઁ હી રહતા હૈ, ફિર ભી વહ અપનેકો આસપાસકે વર્તમાન જગતસે બહુત ભિન્ન દેખતા હૈ– સંપૂર્ણ સુખપૂર્ણ જગત્‌કા ભાન રહતા હૈ. કહીં દુઃખ, શોક, વ્યાકુલતા, વ્યગ્રતા નહીં. ઈસી સ્થિતિકો મહાપુરુષ પ્રાપ્ત કરતે હૈં. પ્રત્યેક દેશમેં, પ્રત્યેક કાલમેં ઈસીકા સાક્ષાત્‌કાર કઈ મહાપુરુષોંકો હુઆ હૈ.

સ્થૂલ જગત્‌સે ઈસ દિવ્ય ઊઁચા જગત્‌મેં સ્થિતિ કરના મનુષ્ય માત્ર કા ધ્યેય હૈ. યહાઁ પર ઈચ્છા માત્રકી પરિતૃપ્તિ, પૂર્ણકામતા હૈં. જ્ઞાતવ્ય કી અવધિ, પ્રાપ્તવ્યકી પરાકાષ્ઠા હૈં !

ઈસ આત્મિક સ્થિતિમેં પહુઁચનેકા સાધકકે પુરુષાર્થકે પ્રેરક, સહાયક, સંરક્ષક ગુરુદેવ હોતે હૈં.

કઈ સાધકોકે ભિન્ન–ભિન્ન સ્તરોકે પલટાના, ઊઁચા લાના, ઈસ હેતુસે ગુરુદેવ કભી કિસ પ્રકારસે, તો કભી દૂસરે પ્રકારસે સદૈવ ઔર અવિરત કાર્યરત હી હોતે હૈં.

જીવોંકે કલ્યાણકી ભાવનાસે પ્રેરિત શ્રી ગુરુદેવ કભી હઁસકર, કભી રોકર, કભી ગુસ્સા કરકે યા પ્યાર–દુલાર કરકે જીવોંકો પ્રબુદ્ધ કરનેકી ક્રિયાઓમેં રત રહતે હૈં !!

મુનિ, ઋષિ ઔર સાધુ કૌન ?

શ્રી ગુરુદેવ :– જોધપુર. ૫–૪–૬૫,

નિરપેક્ષં મુનિ શાંત નિર્વૈરં સમદર્શિનઃ ॥

સર્વમેં– જડચેતન, ચરાચર માત્રમેં તુમારે ઈષ્ટ શ્રીરામજી હી બિરાજ રહે હૈં– ઐસા સમદર્શન હોવે તો ફિર નિર્વૈર ભી હોતા જાતા હૈ. જો મૈં હૂઁ વહી આપ હૈં– તો મૈં આપસે ક્યા વૈર કર સકૂઁગા. ?

બિલકુલ અપેક્ષા રહિત મન હોવે તો હી મુનિ = મનનશીલ હૈં. શ્રવણ, પઠન, નિદિધ્યાસન, યાની મનન. મનન કરે સો મુનિ. જો મુનિ હૈ વહ અપેક્ષારહિત હોગા હી– ઔર ઈસલિયે શાંત હોગા.

વિદ્યા વિનય સંપન્ને બ્રાહ્મણે ગવિ હસ્તિની ।

શુનિ ચૈવશ્વપાકે ચ પંડિતાઃ સમદર્શિનઃ ॥ ગીતાજી ૫–૧૮ ॥

અર્થાત્ મુનિ (જ્ઞાની) વિદ્યા ઔર વિનય યુક્ત બ્રાહ્મણમેં તથા ગાય, હાથી, કુત્તે ઔર ચાંડાલમેં ભી સમદર્શી હી હોતે હૈં = સુખ–દુઃખકો ભી સબમેં સમ દેખતા હૈં. ઉત્તમ, મધ્યમ, કનિષ્ઠ, છોટે,બડે.... સર્વમેં એક હી રામજીકો દેખતા હૈં; ઐસા સંમદર્શી હી પંડિત હૈં વહી વેદશાસ્ત્રોંકો યથાર્થ જાનનેવાલા બુદ્ધિમાન હૈં.

અસ્તિ–ભાતિ–પ્રિય રુપમેં વહી રામ હી હૈં. નામ–રુપ ભિન્ન હોને પર ભી અધિષ્ઠાન તો વહી એક રામજી હી હૈં. ઐસે સર્વવ્યાપક રુપમેં યદિ સચમેં હી તુમારી નિષ્ઠા હૈ, માન્યતા હૈં તો ફિર રાગ–દ્વેષ ઔર વૈર–ઝઘડા ક્યોં ? ઔર કૈસે ?

જિનકી વૃત્તિ સમ્યક્ સ્વરુપમેં અભેદકો પ્રાપ્ત હુઇ હૈ ઐસે સંત, સાધુ, પંડિત, સમદર્શીકે ચરણોંકી રજકો મેરે શિર પર ધારણ કરનેકે લિયે મૈં ઉનકે પીછે–પીછે ફિરતા હૂઁ, ઐસા ભગવાનને ભાગવતમેં– એકાદશ સ્કંધમેં ઓદ્ધવજીકો કહા હૈં.

જો સર્વથા નિવૃત્તિમાર્ગકા અનુસરણશીલ હૈં, ધ્યાનનિષ્ઠ, જિતેન્દ્રિય, સમબુદ્ધિ, સ્થિતપ્રજ્ઞ હૈ– ઔર તત્ત્વકા જ્ઞાતા હૈ, કોઇ ભી કર્મ કરનેકી ઈચ્છાસે રહિત હૈં, ઔર જો ભી કર્મ અનાયાસ સામનેસે આ જાવેં ઉસકો ભક્તિ–જ્ઞાનપૂર્વક, સ્થિતપ્રજ્ઞતાસે બરાબર પૂરા કરનેકો સમર્થ હોતે હૈ વહ મુનિ હૈં.

ઔર ઋષિ વે હૈં– જો અપનેમેં શાસ્ત્રાનુસાર ધર્મપૂર્ણ જીવનશૈલીસે નિયમોંમેં બદ્ધ– વ્રતસ્થિત રહતે હૈં. સપત્નિક હોને પર ભી પૂર્ણતઃ ઊર્ધ્વરેતા હોતે હૈં; તત્ત્વનિષ્ઠ ઔર તત્ત્વજ્ઞાતા હોતે હૈં. ઈસલિયે ઉનકી બુદ્ધિ સદૈવ સંશયરહિત, અવિચલિત હૈં ઔર વે પૂર્ણકામ હી હૈં. સત્યમેં હી સદૈવ સ્થિત વ દ્રઢવ્રતી હોનેસે શાપમેં વ અનુગ્રહમેં ભી વે પૂર્ણ સમર્થ હોતે હૈં.

ઔર સાધુ કૌન ? જો સત્ તત્ત્વમેં અભેદભાવસે બિરાજતે હૈં. "અસ્તિ–ભાતિ–પ્રિય રુપમેં ભી વો હી પરમબ્રહ્મ હી હૈં. નામ–રુપ માયા હૈ, ઐસે વિષમતા હોને પર ભી ઉન નામ–રુપકે મૂલ તત્ત્વમેં કોઇ ભેદ નહીં હૈ. નામરુપકા અધિષ્ઠાન સત્–ચિત્–આનંદ બ્રહ્મ હી હૈં. અધિષ્ઠાન ઔર અધ્યસ્થ મેં કોઈ ભેદ નહીં હોતા હૈ. ઈસી પ્રકાર જો સત્‌મેં અભેદભાવસે સ્થિત હૈ વહ બ્રહ્મસે ભિન્ન નહીં હોતે. ઉસ સત્ તત્ત્વમેં અભેદભાવસે સિદ્ધ સંત બિરાજતે હૈં.

ચિંતન

જોધપુર, ૭–૪–૬૫. શ્રી ગુરુદેવ :– ચિંતનકી શક્તિ "કીટ–ભ્રમરકે ન્યાય" હમારે સામને પ્રત્યક્ષ હૈં. જિસકા જિસ પ્રકારકા ચિંતન ઉસીકા ઉસ પ્રકારકા પ્રાદુર્ભાવ હોતા હી હૈં.

એકાન્તમેં નિત્ય–નિયમપૂર્વક ધ્યાનકે અભ્યાસમેં સર્વ સમર્થ ઈષ્ટદેવકે સાથમેં નિકટ આત્મિયતાકા ચિંતન કરના કિ "મૈં ઉનકા હી હૂઁ, વે નિત્ય મેરે સાથમેં હૈ, મેરે રક્ષક હૈં, મેરે હિતૂ હૈં"– ઈસસે તુમ્હારેમેં અપૂર્વ બલકા પ્રાર્દુભાવ હોગા હી. તુમ ખુદ અનુભવ કરોગે કિ આપ સબ કુછ કરતે રહને પર ભી તુમ સૂક્ષ્મતાસે ભગવાનકે સાથમેં હી રહ રહે હો. ભગવાન સદૈવ તુમારે સાથમેં હી હૈં.

હમારી પ્રત્યેક ક્રિયા–વ્યવહારમેં હમ શક્તિકા વ્યય કર રહે હૈં. વૈસી હી શક્તિ હમ સૂક્ષ્મવાયુમેંસે ધ્યાન વ ચિંતનકે દ્વારા પુનઃ પ્રાપ્ત કર સકતે હૈં.

ધ્યાન યાની નિર્દ્વન્દ્વતા. ધ્યાતા, ધ્યાન, ધ્યેય એક હોને પર તદ્‌રુપતા આતી હૈ. ઈશ્વરચિંતન તથા ધ્યાનકી પ્રક્રિયાઓંકા કિતના લાભ હૈ કિતના સામર્થ્ય હૈં !! યહ કેવલ બાતોંસે સમઝમેં નહી આયેગા. અનુભવ કિયે બિના સમઝમેં નહીં આયેગા.

ધ્યાન વ એકાગ્રતામેં અન્તર હૈં. એકાગ્રતા કી જાતી હૈ. ધ્યાન સહજ અવસ્થા હૈં. એકાગ્રતામેં કર્તા, ભોક્તા, દ્રષ્ટા, અહંકાર હોતે હૈ. ધ્યાનમેં કર્તા, ભોક્તા, દ્રષ્ટા, અહંકાર નહીં હોતે હૈ. ધ્યાન સહજ પ્રેમમય જ્ઞાનમય અવસ્થા હોતી હૈં– આત્મામેં સ્થિતપ્રજ્ઞ દશા હૈ– જો સુબહસે રાત્રિ તક ઔર રાત્રિસે સુબહ તક નિરન્તર એકસી હૈ. ચાર ઘંટા ધ્યાન ઔર ચાર ઘંટા ધ્યાનરહિત દશા હો– ઐસા હોતા હો તો વહ ધ્યાન નહીં હૈ, વહ એકાગ્રતા હૈં.

એકાગ્રતાસે ધ્યાનાવસ્થા પ્રાપ્ત હોતી હૈ– અભ્યાસકી પરિપક્વતાસે. પ્રારંભમેં એકાગ્રતાકા અભ્યાસ અનિવાર્ય હૈ. ઈસ અભ્યાસકા શીઘ્ર પરિણામકે લિયે આહાર વિહાર, વાણી વ નિષ્ઠાકે નિયમપૂર્વક નિયમનસે સમગ્ર નાડીતંત્રકે ઉપર નિયમન હોના, યમ–નિયમ, આસન આદિ અનિવાર્ય હૈં.

મનકી શક્તિ કલ્પિત વૃત્તિઓમેં યહાઁ–તહાઁ બહે જાતે હૈ. ધ્યાનકી પ્રક્રિયાસે તુમારેમેં ઐસી શક્તિ પ્રાદુર્ભાવ હોતી હૈ કિ તુમ મનકી વૃત્તિઓંકે સ્થૂલ વ સૂક્ષ્મ પ્રવાહોંકો દેખ સકોગે ઉનમેંસે શુભ ક્યા, અશુભ ક્યા ? ઈસકા સહી નિર્ણય કર સકોગે ઔર અશુભકા નિયંત્રણ કરનેકી શક્તિ ભી તુમ્હારેમેં હી હૈં, ઈસકા ભાન હોગા.

મનુષ્ય બુદ્ધિમાન પ્રાણી હૈં– વહ અપની કોઈ શક્તિ નિરર્થક નહીં જાને દેતા. તો ફિર વહ અપનેમેં રહી હુઈ નિયંત્રણ શક્તિકો જબ જાન લેતા હૈ તબ ફૌરન ઉસ શક્તિકો ભી કામમેં લેગા હી લેગા.

મનકી વૃત્તિઓં પર તુમારા કાબૂ રહેગા. કોઈ પ્રતિકૂલતાસે તુમમેં ક્રોધ, અધૈર્ય, નિરાશા, દૈન્ય ઈત્યાદિ નહીં હોગે. જગત્ તો વૈસા હી રહેગા– જૈસા પહલે થા. પરંતુ તુમને વૃત્તિઓ પર નિયંત્રણ પ્રાપ્ત કિયા ઉસી ક્ષણસે જગત્‌કા અભાવ હો જાતા હૈ.

ઉન્નત વિચારયુક્ત સંકલ્પ હી રખના

જોધપુર, ૧૦–૪–૬૫. શ્રીરામનૌમિ શ્રી ગુરુદેવ :– કેવલ અપને ઈષ્ટદેવ ઔર ગુરુદેવકે સન્મુખ આર્તભાવ વ દીનભાવસે રહો. સંસારકે સન્મુખ દીન વ આર્ત કતઈ નહીં હોના. હમ દીન હૈ– ઐસા હીન ભાવ વ સંકલ્પ કદાપિ નહીં રખો. ઈસસે આત્મબલ કા હ્રાસ હોતા હૈં.

મનુષ્યોંકી શક્તિ હૈં– સંકલ્પ ઔર દ્રઢ મનોબલ. હમારે અભીષ્ટકે પાસ વહી શક્તિ હમકો લે જાતી હૈ ઔર વહી સબ ફલોંકો ઔર સિદ્ધિયોંકો હમારે પાસ લે આતી હૈં.

અપને શરણદકે સાથકા નિકટતમ સમ્બન્ધ હમેશા સ્મરણમેં રખોગે તો તુમારા આત્મબલ હમેશા બઢતા રહેગા. લોકમેં ભી દેખનેમેં આતા હૈ કિ એક શ્રીમંતકે સમ્બન્ધિકો યા એક પ્રધાનકે સમ્બન્ધિકો કિતના આત્મબલ હોતા હૈ ?

ઈચ્છા, વાસના ઔર કામના મનસે સમ્બન્ધ રખતી હૈં. ઉનમેં બાહ્ય પદાર્થોંકે આકર્ષણકી પ્રધાનતા હૈ, જબ કિ સંકલ્પ તો દ્રઢનિશ્ચય કરનેકી શક્તિ હૈ, ઔર આત્મબલસે સમ્બન્ધિત હૈં, આત્મબલકો વ્યક્ત કરતા હૈ ઔર બઢાતા ભી હૈં.

વિચારોમેં સંકલ્પ મિલાને સે વહ અમોઘ શક્તિ હો જાતી હૈ. વિચાર માત્રમેં આત્મશક્તિ ઓતપ્રોત રહતી હૈં. ઈસીલિયે ઉન્નત વિચારયુક્ત સંકલ્પ હી રખના. ચાહે કૈસી ભી વિષમ પ્રતિકૂલ પરિસ્થિતિમેં હો તબ ભી અપને લિયે ઉન્નત જીવનકા હી સંકલ્પ કરો. ભલે તુમારે પાસમેં લાખોં રુપયે ન હો, ઔર ૫–૧૦ મોટર ન હો, પરંતુ હૃદયમેં હંમેશા ઉન્નત ભાવ વ ઉન્નત સંકલ્પ રખો.

સાધુઓંકા નિરાદર નહીં કરો

સાધુઓમેં– વિરક્તોમેં ભી સાધક હી હોતે હૈં. સબ સિદ્ધ નહીં હોતે હૈ. જગતમેં કઇ પ્રકારકે મનુષ્ય હૈં. ઉન્હીંમેસે વિરક્ત હુએ હોતે હૈં. તો વિરક્તોમેં ભી ગુણ–દોષ હો ઈસમેં આશ્ચર્ય ક્યા ? ફિર ભી વિરક્તોંકી નીંદા વ અવહેલના કભી નહીં કરો. ઉનકા અપમાન નહીં કરના ચાહિયે. હમારેસે વે કઇ દરજ્જા ઊંચે હી હૈં. ઉન્હોંને ત્યાગ તો કિયા હી હૈં !! ઔર હમસે જ્યાદહ કામ, ક્રોધાદિ શત્રુઓંકો મિટાનેમેં પ્રયત્નશીલ હૈ– ઈસ બાતકો કભી મત ભૂલો.

સંત સંત સબ એક હૈં જ્યોં પુસ્તાકા (અફીણકા)ખેત ।
કોઇ કુદરતી લાલ હૈ, કોઇ શ્વેતકા શ્વેત ॥

નિત્ય તીર્થ – શ્રી ગુરુદેવ, ભક્ત, માતા–પિતા, પતિ–પત્ની

ભગવદ્ ભક્ત અર્થાત્ જિનકે હૃદયમેં ભગવાનકા મંદિર હોતા હૈ, જો સાંસારિક મોહ–મમતાસે ઉપર રહકર ભગવદ્ પ્રાપ્તિકે નિમિત્ત અપને જીવનકો રખતે હૈ. ઐસે ભક્ત મહાતીર્થરુપ હૈં.

શ્રી ગુરુદેવ અપને શિષ્યોંકે હૃદયમેં રાત–દિન પ્રકાશ હી ફૈલાતે રહતે હૈં. તમોગુણ, અજ્ઞાનકા અંધકાર મિટાનેવાલે ઐસે શ્રી ગુરુદેવ શિષ્યોંકે લિયે પરમ પુનિત તીર્થ હૈં.

માતા–પિતા સહજ સુગમ વ પ્રેમભાવપૂર્ણ પરમ પાવનકારી નિત્ય મહાતીર્થ હૈં. ઉસી પ્રકાર પત્નીકે લિયે પતિ ઔર પતિકે લિયે પત્ની પરસ્પરકે નિત્ય કલ્યાણપ્રદ, સુખપ્રદ પરમતીર્થ હૈં.

દૈવી સંપત્તિકા એક ભી ગુણ– કિસી ભી જાતિ, ઉમ્ર, ધર્મકે બાવજૂદ અપનેમેં

આધાન કરનેવાલી વ્યક્તિકો પરમ મંગલમય તીર્થ બનાતે હૈ ઈસમેં સંદેહ નહીં.

મનકા સંયમ, ઈન્દ્રિય નિગ્રહવાલા મનુષ્ય જહાઁ ભી નિવાસ કરતા હૈ વહી નિવાસ હી મહાતીર્થ હૈ. ગંગા–ભાગીરથીમેં ઔર કાલિંદી–યમુનામેં કઈ જલજીવ રાત–દિન કઇ સાલ તક નિવાસ કરને પરભી ઉનકો તીર્થકા કોઇ લાભ નહીં, તો સમઝનેકી બાત હૈં. માનસિક મલ (રાગ–દ્વેષ, કામ–ક્રોધ આદિ) કે ધૂલનેસે મનુષ્ય સ્વયં તીર્થરુપ હો જાતા હૈં.

તીર્થ શબ્દકા અર્થ હૈ કિ જિસકે દ્વારા તરા જાયેં. દૂષિત વાતાવરણમેં કોઈ સાત્ત્વિક વ્યક્તિ પહુઁચ જાયેગી તો એક ક્ષણકે લિયે દૂષિત વાતાવરણ ઉસકે ચિત્તમેં ભી ક્ષોભ ઉત્પન્ન કર દેતા હૈ. ઔર શુદ્ધ, પવિત્ર વાતાવરણમેં પાપી મનુષ્યકો ભી શાંતિ વ પવિત્રતાકે પરમાણુ– અસર ડાલતે હી હૈં. યહ ક્ષેત્રોંકા પ્રભાવ હૈં.

યે બાઢે આતી હૈં વે સબ હમારી હી પાપવૃત્તિકે પરિણામ હૈં. "પાનીકી બાઢ" નહીં હૈ– પરન્તુ હમારે પાપોંકી બાઢ હૈં ! અનાજકા અકાલ નહીં હૈ, હમારે પુણ્યોંકા અકાલ હૈં !

તીરથ નહાયે એક ફલ સંત મિલે ફલ ચાર ।
સદ્‌ગુરુ મિલે અનેક ફલ કહૈ કબીર બિચાર ।।
ચાર ખાનમેં ભટકતા કબહૂઁ ન લાગત પાર ।
સો તો ફેરા મિટ ગયા સદ્‌ગુરુકે ઉપકાર ।।
ભેદી લિયા સાથમેં વસ્તુ દિયા બતાય ।
કોટિ જન્મકા પંથ થા, પલમેં દિયા છૂડાય ।।

દયા ઔર દાનમેં અન્તર હૈં

દાન કરુણાસે હોતા હૈ. દયામેં પ્રવૃત્તિ હોતી હૈ. ઈસલિયે દયા ધર્મકા મૂલ હૈં. અંધા–લૂલા (લઁગડા), દુઃખી, નિરાધારકો દેખકર કરુણાસે હમારા ચિત્ત ભર જાતા હૈ. તબ દો–ચાર આના (આના = રુપયેકા સોલહવા ભાગ) દે દેતે હૈં. ગ્લાનિ દૂર હો જાતી હૈ; હમેં સંતોષ હો જાતા હૈ કિ હમને ઉસ નિરાધારકો સહાયતા કર દી હૈં.

દયા ધર્મકા મૂલ હૈ પાપ મૂલ અભિમાન ।
તુલસી દયા ન છાઁડિયે જબ લગ ઘટમેં પ્રાન ।।

દયા ભાવનાકી નીંવ પર સર્વજન સુખાય– સર્વજન હિતાયકે પરમાર્થ કાર્ય હોતા હૈ. દયામેં અપનત્વ હોતા હૈ, સર્વમેં અપનત્વ, સર્વકે લિયે પ્રેમભાવ, સહૃદયતા. અપનત્વમેં પ્રેમભાવ વ સહૃદયતા હોતે હૈ અપને–પરાયા કા ભેદ નહીં હોતા હૈં.

કિસી ભી અપરિચિતકે કષ્ટકો દેખકર અપને હી પુત્ર યા પતિ કે કષ્ટકો દેખકર જિતના દુઃખ હોતા હૈ– ઉતના હી દુઃખ હોવેં તબ પરિસ્થિતિકે અનુસાર તન,

મન, વચન, ધનસે ઉન અપરિચિતકી પ્રેમસે સેવા કરનેકો પ્રેરિત કરે વહ દયા હૈં. તબ ૫, ૧૫, યા ૨૦ સદસ્ય કા બના હુઆ અપના છોટા અર્થાત્ મર્યાદિત પરિવારકા વ્યાપ હોતા હે. ઔર ઈસી તરહ ''વસુધૈવ કુટુમ્બકમ્'' હોતા હે.

ચૈત્ર શુકલ એકમસે શુરુ હુઆ રામાયણ નવાહ્ન પાઠકી આજ (રામનૌમિ) સમાપ્તિ હુઇ.

પુષ્કર, ૧૨–૪–૬૫, જોધપુરસે શ્રી ગુરુદેવ કલ પુષ્કર પધારે હૈં. આજ જયંતિલાલભાઇ જોબનપુત્રા શ્રી ગુરુદેવકો પ્રણામ કરતે–કરતે બોલે–

ચલતી ચક્કી દેખકે દિયા કબીરા રોય ।
દો પાટનકે બીચમેં સાબૂત બચા ન કોય ॥

શ્રી ગુરુદેવ :– આગે ઈસીકા સમાધાન ભી તો કબીરજીને સ્પષ્ટ દિયા હૈં.... ફિર ભક્તિને વિરોધ કિયા. ભગવદ્ શરણાગતિકો ક્યોં ભૂલ રહે હૈં આપ ? આપ ભી શરણાગતિકે દ્વારા હી બચે હૈં. તત્કાલ કબીરજીને કહા :–

ચક્કી ચલૈ તો ચલને દો સબકા મેંદા હોય ।
(૫૨) કીલે સે જો લગિ રહો, બાલ ન બાઁકા હોય ॥

શ્રીકબીરજી શ્રીપતિતપાવન ભગવાનકે ચાચાગુરુ હોતે હૈં હોં ! રૈદાસજી, પીપાજી, ધના ભગત, સેનજી, સુરસુરીજી દેવી, પદ્માવતીજીદેવી, ભાવાનંદજી, સુખાનંદજી, સુરસુરાનંદજી યે સબ શ્રીપતિતપાવનજી કે ગુરુદેવ શ્રી અનન્તાનંદાચાર્યજીકે ગુરુભાઈ–બહન હૈં. એક ઔર નરહરિયાનંદજી ભી ઈનમેં હૈં. શ્રીરામાનંદજી ભગવાનકે યે ૧૨ સુપૂત શિષ્ય હુએ. સબ પહુઁચે હુએ થે.

શ્રીપતિ કવિ– બડે હી નિર્ભક થે. ઈસસે સ્પષ્ટવાદી થે. અકબરકે દરબારમેં ઉનકો કહા ગયા કિ બાદશાહકો પ્રશસ્તિ સુનાઈયે. તત્કાલ ખડે હુએ ઔર હાઁજી, અભી સુનાતા હૂઁ કહા ઔર ફિર બોલે :–

હરિકો યશ છાડિ ઔરનકો ભજે ।
જીભ્યા જો ફટો ઉસ લબ્બર કી ॥
અબકી દુનિયા ગુનિયાકો રહે ।
સિર બાંધત પોટ અકબ્બરકી ॥
શ્રીપતિ એક ગોપાલ ભજે ।
નહીં માનત શંક કોઉ જબ્બરકી ॥
જિસકો હરિકી પરતીતિ નહીં ।
કરો મિલ આસ અકબ્બરકી ॥

બસ ! ઉસી ક્ષણ દરબારકે બાહર નિકલ ગયેં.

ઈન પાઁચ બાતોંકો સમઝના યહી સમ્યક્ જ્ઞાન હૈ

(૧) તુમ કૌન હો ? (૨) ઈશ્વર ક્યા હૈં ? (૩) તુમારેમેં ઔર ઈશ્વરમેં ભેદ અર્થાત્ ભિન્નતા કરનેવાલા તત્ત્વ ક્યા હૈ ? (૪) ઈસ ભિન્નતા કો મિટાનેકા ઉપાય ક્યા હૈ ? (૫) ઔર ભિન્નતાકો મિટાનેસે ક્યા પ્રાપ્ત હોતા હૈ ?

ઈસીકો કહા હૈ (૧) સ્વસ્વરુપ (જીવ), (૨) પરસ્વરુપ (ઈશ્વર) (૩) વિરોધી સ્વરુપ (માયા); (૪) ઉપાય સ્વરુપ (સાધના) ઔર ફલ સ્વરુપ (મોક્ષ).

ઈન પાઁચોકો યથાર્થ રુપમેં સમઝના યહી સમ્યક્ જ્ઞાન હૈં. અબ ઈનકે ઉપર વિચાર કરકે પ્રથમ તુમ સોચો કિ તુમ કૌન હો ? અપનેકો હી પૂછો કિ ક્યા મૈં ઈશ્વર હૂઁ ? જવાબ મિલેગા કિ નહીં. ક્યોંકિ ઈશ્વરકે સમાન મૈં મોક્ષપ્રદ નહીં હૂઁ. (ઈશ્વરકી વ્યાખ્યા અથર્વવેદમેં હૈં. ઈસકે સિવા ઔર કોઈ વેદમેં ઈશ્વરકા નામ નહીં હૈં.) તબ ક્યા મૈં માયા હૂઁ ? નહીં ! કારણ કિ માયા બંધનોમેં ડાલતી હૈં.

નિશ્ચય હુઆ કિ મૈં ન ઈશ્વર હૂઁ ન માયા હૂઁ. મૈં જીવ હૂઁ. માયા અનાદિ હૈ; જીવ ઈશ્વરકે બીચમેં પટાક્ષેપ, આવરણ યા ભેદ માયાકે કારણ હૈ.

આગે રામ લખન પુનિ પાછે । તાપસવેષ બિરાજત કાછે ॥
ઉભય બીચ સિય સોહતિ કૈસી । બ્રહ્મજીવ બિચ માયા જૈસી ॥

જીવ અનાદિસે માયામેં ફઁસા હૈ. માયાસે છૂટનેકા સરલસે સરલ ઉપાય હૈ– માયાપતિકી શરણાગતિ. તુલસીદાસજીને શ્રીરામસ્તુતિ કરતે સાથમેં માયાકે મહત્તાકી ભી સ્તુતિ કી હૈં– કિ..

યન્માયાવશવર્તિ વિશ્વમખિલં બ્રહ્માદિદેવા સુરા ।
યત્સત્ત્વાદમૃષૈવ ભાતિ સકલં રજ્જૌ યથા હેર્ભ્રમઃ ॥
યત્પાદ પ્લવમેકમેવ હિ ભવામ્ભોધેસ્તિતીર્ષાવતાં ।
વન્દેહં તમશેષકારણપરં રામાખ્યમીશંહરિમ્ ॥

અર્થાત્ જિસકી માયાકે વશમેં સારા જગત્, બ્રહ્માદિ સબ દેવ હૈ ઔર જિસકી સત્યતાસે તીનોં કાલમેં રજ્જુ સર્પ ભાસતા હૈં– (ઐસી અસત્ય હોતે હુએ ભી સત્ય પ્રતીત હોતી હૈં) વહી માયાકે પતિ અજ્ઞાન ઔર કારણ (માયા)સે પરે ઐસે અખિલેશ્વર ભગવાન રામજીકે ચરણોમેં મૈં વંદન કરતા હૂઁ, જો ભવસાગરકો પાર કરનેકે લિયે એકમાત્ર નૌકાકે સમાન હૈં.

પરસ્વરુપ = પરમાત્માકા સ્વરુપ પાઁચ પ્રકારકે હૈં– (૧) પર (૨) વ્યૂહ (૩) વિભવ (૪) અન્તર્યામી ઔર (૫) અર્ચાવતાર.

(૧) પર :– ષટ્ઐશ્વર્યસંપન્ન, ચતુર્વ્યુહોંકે આદિ કારણ, નિત્ય મુક્ત પ્રપન્નોંસે સેવિત, શ્રીમન્નનારાયણ સ્વરુપ, સાકેતાધિપતિ, દિવ્યમંગલ વિગ્રહવાન શ્રીપતિ પુરુષોત્તમ ભગવાન આદિ શ્રીરામજી હૈં.

(૨) વ્યૂહ :– આમોદ, પ્રમોદ, સમ્મોદ, સત્યલોકાદિમેં સ્થિત વાસુદેવ, સંકર્ષણ, પ્રદ્યુમ્ન, અનિરુદ્ધ આદિ ચતુર્વ્યૂહોંકા હૈં.

(૩) વિભવ :– મુખ્ય આવેશ, શક્તિ, ગૌણ ભેદસે ચાર પ્રકાર હૈં– ઉનમેં મુખ્ય શ્રીરામ, શ્રીકૃષ્ણાદિકોંકા હૈં.

આવેશાવતાર– વ્યાસ, પરશુરામાદિક હૈં. શક્યાવતાર બુદ્ધાદિકા હૈ. ગૌણાવતાર કપિલદેવાદિકા હૈ.

(૪) અન્તર્યામી મેં શરીર તથા અશરીર ભેદસે દો ભેદ હૈં.– શરીર માત્રમેં અંગુષ્ઠ માત્ર શરીરવાન વિભુ હૈં, ઔર દૂસરા નિત્ય દિવ્ય કલ્યાણપૂર્ણ સર્વાન્તરાત્મા અન્તર્યામી ભગવાન વૈકુંઠનાયક હૈં.

(૫) અર્ચાવતારકે– ચાર ભેદ હૈં :–

(ક) સ્વયંવ્યક્ત :– શ્રીરંગવૈંકટેશજી– આદિ ભગવત્સ્વરુપ હૈં.

(ખ) દેવતાઓંસે સ્થાપિત પૂજિત જો હૈ– વે ભગવાન દિવ્ય હૈં.

(ગ) સિદ્ધ મહર્ષિઓંસે સ્થાપિત પૂજિત ભગવાન સિદ્ધ હૈં.

(ઘ) પુર–ગ્રામ આદિ તીર્થોંમેં મનુષ્યો દ્વારા સ્થાપિત ભગવાન મનુષ્યવત્ સુલભ દિવ્ય વિગ્રહ ભક્તાનુકૂલ સદા સાનિધ્યતા કિયે રહતે હૈં.

ઉપાયસ્વરુપ– અર્થાત્ મોક્ષકે સાધન– પ્રયત્નકો દેખેં. ઈસકે પાઁચ ભેદ હૈં:–

(ક) કર્મ :– નિત્ય, નૈમિત્તિક તથા કામ્ય ભેદસે કર્મ તીન પ્રકારકે હૈં. નિત્ય કર્મ = સ્નાન, સંધ્યોપાસન, ભગવદ્ દર્શન, મંત્રજાપ, અગ્નિહોત્ર–પંચમહાયજ્ઞ–યજ્ઞાદિ. નૈમિત્તિક કર્મ = નંદિ મુખ શ્રાદ્ધ આદિકો લેકર સબ ષોડ્સ સંસ્કાર અથવા પંચ સંસ્કારાદિ વૈદિક કર્મ. કામ્ય કર્મ ભગવદ્દર્થ કામના પરક વા સ્ત્રી–પુત્ર–સ્વર્ગાદિ ઈચ્છાસે યજ્ઞાદિ કરના.

(ખ) જ્ઞાન :– શુભ કર્મોંકો કરકે શુદ્ધ અંતઃકરણ હોને પર નિત્ય કલ્યાણ ગુણ ગુણાકાર પરાત્પર સર્વેશ્વર ભગવાનકે દિવ્ય મંગલ વિગ્રહકે સાથ ધ્યાન ધારણા દ્વારા અહર્નિશ તદાકારવૃત્તિ હોની ઉસકો જ્ઞાન કહતે હૈં. જ્ઞાનકી સપ્ત ભૂમિકાઓંકા ભી સવિસ્તર વર્ણન હૈં.

(ગ) ભક્તિ :– શ્રી સદ્ગુરુ યા સદ્ આચાર્યસે લબ્ધ તૈલધારાવત્ અવિચ્છિન્ન રુપા (શ્રવણ, કીર્તનાદિ નવ તથા પ્રેમા, પરા, પ્રેમ લક્ષણાદિ ભેદસે) ૧૧ પ્રકારકી ભક્તિ હૈં. ઈનમેંસે અપને પ્રાણપ્રિય શ્રીરામજીકે વિગ્રહકે સમક્ષ સરોમાંચ ગદ્ગદ્ કંઠસે અશ્રુ બહના– અનાયાસ– સહજભાવસે, યહ સર્વોપરી પ્રેમલક્ષણા ભક્તિ હૈં. ઈસસે શ્રીરામજી શીઘ્ર દર્શન દેતે હૈં.

(ઘ) પ્રપત્તિ :– કર્મ–જ્ઞાન–ભક્તિ આદિ યોગોમેં અસમર્થ, અયત્નશીલ

મનુષ્યોંકે લિયે શરણાગતિ અર્થાત્ ભગવત્કૃપા માત્ર હી ઉપાય કહા હૈ. પ્રપત્તિ આર્ત તથા દપ્ત ભેદસે દો પ્રકારકી હૈં.

આર્ત પ્રપત્તિવાલા પ્રપન્ન શ્રી ગુરુકૃપાસે જ્ઞાન હોને પર દિવ્ય શરીર દ્વારા ભગવત્ નિત્ય કૈંકર્ય કરનેકે લિયે પાઁચભૌતિક દેહકે શીઘ્ર છૂટ જાનેકી પ્રાર્થના કરતે હૈં.

દપ્ત પ્રપત્તિવાલા ભક્ત અપને આચાર્યકે ઉપદેશાનુસાર મન– વચન– કર્મસે ભગવત્ નિત્ય કૈંકર્ય કરતા હુઆ– (શેષ–શેષી, પિતા–પુત્ર, ભાર્યા, ભર્તુભાવ, નિયામ્ય– નિયામક, આધાર આધેય, સેવક–સ્વામી, શરીર–શરીરી, ધર્મ–ધર્મી, રક્ષ્ય–રક્ષક, વ્યાપ્ય–વ્યાપક, ભોગ્ય–ભોક્તૃત્ત્વભાવ, અશક્ત–સર્વશક્તિમાન ભાવ, અજ્ઞ–સર્વજ્ઞ, અપૂર્ણ–પરિપૂર્ણભાવ, અકિંચન–અવાપ્તકામ ભાવ– આદિ) ૧૫ સમ્બન્ધ સંયુક્ત સિદ્ધોપાયસ્વરુપ શ્રીરામજીકી પ્રાપ્તિ હોની હૈં.

(ચ) આચાર્યાભિમાન :– સર્વ મોક્ષ ઉપાય સાધનોમેં અસમર્થ, જ્ઞાન શૂન્ય જો હૈં– વહ પુરુષ સર્વ ઉપાય તથા કર્મોંકે આચાર્ય– ગુરુ મહારાજકો સમર્પણ કરેં. ઔર અપને ગુરુ–સકલ દેવતામય હૈં ઐસે દ્રઢ વિશ્વાસ પર નિર્ભર રહેં. શ્રીગુરુજીકે આજ્ઞા હી કે સદા આધીન રહના. શ્રી ગુરુદેવમેં ઔર ભગવાનમેં ઐક્યબુદ્ધિ કરકે સેવા કરના. ઈશ્વર હી સ્વયં સ્વતંત્ર ગુરુરુપ ધારણ કરનેવાલે હૈં– જો જીવોંકે મોક્ષકે લિયે નિત્ય સિદ્ધ ઉપાય હૈં. ઈનસે પરે અધિક ગતિપ્રદ કોઇ નહીં હૈં.

ઈન પંચવિધ ઉપાયોં હમારે શ્રીવૈષ્ણવ સંપ્રદાયમેં મુખ્ય માને ગયે હૈં.

સર્વદા સુખ–દુઃખ રહતે નહીં યહ નિશ્ચય કરો ।
રાજા રાણી ભી બડા જો જો સુમરે શ્રીરામ ।
બનાદાસ બીગડા બને તો સુધરે નિજકામ ॥

૧૪–૪–૬૫. પુષ્કરસે શ્રી ગુરુદેવ જયપુર પધારેં. શામકો બજરંગગઢ પહુઁચે. ૧૫– સુબહકો સેમરીકે હનુમાનજીકે સ્થાન પર પહુઁચે, યહાઁ પર શ્રીહનુમાનજયંતિ મનાઈ. સેમરીસે આપ અકેલે એક રાત્રિકે લિયે અનંતપુર પધારેં, ફિર શ્રી ગુરુદેવ બિનાગંજ પધારેં, હમ સબ સાથ હી ગયે. બિનાગંજસે ૧૮–૪–૬૫ કો હમ સબ ઉજ્જૈન પહુઁચે.

ઉજ્જૈન, ૧૮–૪–૬૫ સે ૨૩–૪–૬૫. (૧) નીંદ સ્વપ્નરહિત હોની ચાહિયે– તબ વિચાર કમ હોંગે ઔર ધ્યાન ભી ઠીક હોગા. (૨) સત્યાનુકરણી હમેશા વિજયી હોતા હૈ. (૩) કુંડલિની જાગ્રત હોકર સુષુમ્નાકે માર્ગસે ઉપરકી ઓર જાયેગી તબ કટ–કટકી તરહ આવાજ હોગી. પહલે સત્યુગમેં બડે જોરસે આવાજ હોતી થી. ઈસસે ડરના યા ગભરાના નહીં. જબ હવા ઉપરકી ઓર બઢતી હૈ તબ બિચકા ચમડા ફટતા હૈ, ઈસીસે આવાજ હોતી હૈં.

નાભિચક્રકા મહત્ત્વ હૈ

ગર્ભાવસ્થામેં નાભિસે હી સંસારસે સંલગ્ન હો જાતા હૈ. બાલકકી નાભિ નાડાકે દ્વારા માતાસે જૂડા રહકર ગર્ભાવસ્થામેં પુષ્ટ હોતા હુઆ વૃદ્ધિકો પ્રાપ્ત કરકે સર્વ અંગોકા બરાબર સર્જન હો જાતા હૈ. ઔર શરીર ક્રિયાશીલ હો જાતા હૈં– ઔર તબ જન્મ લેનેકો ક્ષમતાવાલા હો જાતા હૈં.

નાભિચક્રકા મહત્ત્વ ખૂબ હૈં. પૂર્વકે અનેક જન્મોંકે અનેક પ્રકારકે સંચિત કર્મકે સૂક્ષ્માતિસૂક્ષ્મ સંસ્કાર ઈસી નાભિચક્રમેં રહે હૈં. ઔર જન્મકે સમય યહી નાભિકા નાડા ઉસકા પોષણ વૃદ્ધિ કરતા હૈ. વૈસે હી મૃત્યુકે સમય નાભિસે પ્રાણવાયુ ચલતા હૈ. જબ તક સંચિતકા પ્રભાવ તબ તક ઐસા ચલતા હૈ. જબ સમત્વ અથવા "યોગઃ કર્મસુ કૌશલમ્" પ્રાપ્ત હોતા હૈં તબ નાભિચક્રકે પ્રાણવાયુકે સાથ જીવાત્માકા નિર્ગમન હોતા હૈ.

(ક) ઈષ્ટપ્રતિ પ્રેમ નહીં તો મંત્ર સજીવ નહીં. એકદેશીયતાકા અભાવ હોજાના ચાહિયે.

(ખ) સંકુચિતતાકી લીલા તો દેખો ! સબ એક દૂસરેકો ખરાબ માનતે હૈં, દુશ્મન માનતે હૈં, સુખ દુઃખ દેનેવાલે માનતે હૈં. યહી જિયકી જરની હૈં. હૃદયકો ઉદાર–વિશાલ બનાઓ તો સર્વત્ર પ્રેમ ઔર ભલાઇ દિખેંગે.

(ગ) દૂસરે જૈસે ભી હો, તુમ અચ્છે બનો.

(ઘ) કાગભુશંડીજીને સપ્તાવરણકી બાત કહી હૈં. દો અંગુલ–અહંતા ઔર મમતા– ભગવત્ પ્રાપ્તિમેં બડા અંતરાય હૈં.

(ચ) અહમ્ મિટાનેકે લિયે બુદ્ધિકી સહાયતા લો. રાગ–દ્વેષ–ઈર્ષા ન કરો. ત્યાગ–ઉદારતા રખો, શુભ સંસ્કાર ડાલનેકા નિશ્ચય કરો.

રાજકોટઃ– શ્રી ગુરુદેવ આશ્રમમેં બિરાજેં હૈં. નરોત્તમભાઈ નંદાણીને શ્રીમદ્ભાગવત સપ્તાહકા આયોજન કિયા હૈ, અપને ઘર પર ૨૪–૪–૬૫ સે ૩૦–૪–૬૫ તક હુઇ. વેલામાઁને આગ્રહ કિયા– શ્રી ગુરુદેવ એક દિન સપ્તાહમેં પધારેં.– સબકો દર્શનલાભ દિયા.

રસો વૈ સઃ

શ્રી ગુરુદેવને ગીતાબહનકી ડાયરી દેખી ઔર પૂછા :– ક્યા તુમ મેરે પ્રશ્નોંકે જવાબ દે સકોગી ? અચ્છા, મૈં તુમ્હેં જો દો પ્રશ્ન પૂછતા હૂઁ– ઉસકા જવાબ કલ લિખકર લાના પ્રશ્ન થે– (૧) રાસ પંચાધ્યાયી ક્યોં ? (૨) ઔર ક્યા વહ કેવલ શ્રૃંગારકા હી પ્રતિક હૈ ?

ગીતાબહનને દૂસરે દિન દિ. ૩૦–૪–૬૫ કો લિખકર દિયે હુએ પન્નોંકો પઢ કર શ્રી ગુરુદેવને ઉસમેં લિખા કિ તુમને મેરે પ્રશ્નોંકા ઉત્તમ શૈલીમેં ઔર સારગર્ભિત

ઉત્તર દિયા હૈં. યદિ આપકો અવકાશ મિલેં તો સારી ભાગવત પર અપને મંતવ્ય લિખનેકા પરિશ્રમ કરેં તો ફૈલા હુઆ ગંદાપનકા સ્વરુપ ધૂઁધલા હો (જાયેં) રણછોડદાસ : ૧–૫–૬૫, રાજકોટ.

શ્રી ગુરુદેવને ગીતાબહનકા લિખા નિબંધ "રસો વૈ સઃ" પઢકર કહાઃ–(નંદાણીભાઈકે ઘર– સપ્તાહકે પ્રસંગકે સમય)

આપ નદીકે કિનારે બૈઠતે હૈં, તો આપકો શીતલતાકી અનુભૂતિ હોતી હૈં. આપ કહતે હૈં નદી શીતલ હૈ તો શીતલતાકે સુખકા અનુભવ કરા રહી હૈ. મૈં કહતા હૂઁ યહ જો આપ કહતે હૈં વહ ગલત હૈં. આપકે અંદર શીતલતા થી તો હી આપ શીતલતાકા અનુભવ કર પાયે હો. આપકે ભીતરમેં– આપકે મનમેં ચિંતા–ઉદ્વેગ આદિકી અગ્નિ પ્રજ્વલિત હોતી તો નદીકે કિનારે બૈઠને પર ભી વો હી ભીતરકી અગ્નિકી હી અનુભૂતિ આપ કરતે. યાની નદીકી સુખાનુભૂતિ નહીં હો સકતી થી.

ઠીક ઉસી પ્રકાર– જો કુછ ભી જ્ઞાન હૈં વો અપને ભીતરકા હી– આત્માકા હી જ્ઞાન હૈં. પહલે આત્માકે જ્ઞાનકા કોઈ ઋષિ મહાત્માને અપની સાધના દ્વારા બહાર પ્રકટ કિયા હૈ– વે હી ઉપનિષદ્ શાસ્ત્રોં આદિમેં ભરા હૈં– તબ હમ ઉસ ગ્રંથોમેંસે જ્ઞાન પ્રાપ્ત કરતે હૈં. આત્મામેં જ્ઞાન ભરા હૈ, તો સૃષ્ટિમેંસે જ્ઞાન હમ પ્રાપ્ત કર સકતે હૈં.

જૈસે અપને મનમેં શીતલતા હૈ તો નદી કિનારે બૈઠકર શીતલતા પ્રાપ્ત કર સકતે હૈ વૈસે હી ભોજનમેં હમકો સ્વાદ તબ હી આતા હૈ જબ હમારી જીભમેં જો રસ રહા હૈ વહ હમ પહલે ભોજનમેં મિલાતે હૈં. રોગગ્રસ્તકો વો હી ભોજન ફિક્કા લગતા હૈ, જબ રોગગ્રસ્ત નહીં થા તબ વહી ભોજન ઉસકો બઢિયા સ્વાદ દેતા થા. સૃષ્ટિમેં કોઈ ભી રસકી અનુભૂતિ હોતી હૈ વહ ઈસી પ્રકાર આત્માકે રસસે હી હોતી હૈં. આત્મા રસસે પરિપૂર્ણ હૈં.– "રસો વૈ સઃ" ઈસીલિયે હૈં.

ઉપાસક ભાવોંકી પરાકાષ્ઠા પર જબ પહુઁચતા હૈં તબ ચરાચર વિશ્વમેં અપને હી ઉપાસ્યકા દર્શન ઉસકો હોતા હૈં. ઈસ વિશ્વમેં વો હી એક ઐસા તત્ત્વ હૈં જિસકા કદાપિ નાશ નહીં હોતા હૈં. ચરાચર વિશ્વમેં અપને હી ઉપાસ્યકે દર્શન કરનેવાલે ઉપાસકકે લિયે આકાશ ભી આકાશ નહીં દિખતા હૈ વો તો સાક્ષાત્ ઘનશ્યામ શ્રીરામ રુપ હી દેખતા હૈં. સર્વવ્યાપક શ્રીરામભગવાનકા સર્વમેં દર્શન હો ઉસી ક્ષણ જો નિરવધિ આનંદ પ્રાપ્ત હોતા હૈ, વહ અવર્ણનીય હોતા હૈં, અતુલનીય હોતા હૈ, ઔર અમૂલ્ય હોતા હૈ. ઈસકે બરાબરકા ન કોઈ આનંદ હૈ– ન કોઈ ધનસંપત્તિ હૈં. તબ હી આનંદ–પ્રેમ સૌન્દર્યસિંધુ પરમતત્ત્વ– સચ્ચિદાનંદ પરમાત્મા ઉપાસકકે લિયે "રસો વૈ સઃ" બન જાતે હૈં.

"રસો વૈ સઃ રસ હ્યેવાયં લબ્ધ્વાऽऽનન્દી ભવતિ...॥
સ એવ રસાનાં રસત્તમઃ ॥"

અર્થાત્ ભગવાન શ્રીરામ આનંદ ઔર માધુર્યકી પરાકાષ્ઠા હૈ. ઉપનિષદ્‌મેં પરમાત્માકો મધુબ્રહ્મ કહે હૈં. "મધુ ક્ષરતિ તદ્‌બ્રહ્મ ॥ મધુ વાતા ઋતાયતે મધુ ક્ષરન્તિ સિન્ધવઃ ॥" આદિ મંત્રોસે પરમાત્માકો અખિલ વિશ્વકે મધુમય રુપ કહા હૈ.

યહ અનુભૂતિ કેવલ પ્રેમસે હી હો સકતી હૈં. જડ–ચૈતન્યકા ભેદ મિટતા હૈ– ઔર જ્યોં હી યહ ભેદભાવ કા લોપ હુઆ ત્યોં હી ભગવાન (ઉપાસ્ય) રસો વૈ સઃ હુયે.

પ્રેમસે હી રસરુપ ચૈતન્યઘન સૌન્દર્યસિંધુ પરમાત્માકા સાક્ષાત્કાર હમ કર પાતે હૈં. પ્રેમ બઢાઓ. સ્થાવર–જંગમાત્મક યહ સમસ્ત વિશ્વ સચ્ચિદાનંદ પરમાત્માકા હી સ્વરુપ હૈ. અપની આઁખે નહીં દેખ સકતી હૈં– મોહકે આવરણકે કારણ– અહંકાર કે આવરણકે કારણ. વાસ્તવમેં ભગવાનકી હી એક સત્તા ઉપર નીચે સબ ઓર વ્યાપ્ત હૈં. જો શાશ્વત હૈ, અજન્મા હૈ ઔર સબકે આધાર હૈ– પરંતુ ઉનકો કોઈ આધારકી આવશ્યકતા નહીં હૈં.

ઐસે પરમતત્ત્વકો ભી એકનિષ્ઠ ભક્ત–ઉપાસક અપને પ્રેમતંતુસે બાંધ પાતે હૈં. જ્ઞાની પંડિતોકો અગમ્ય હોને પર ભી પ્રેમકે વશ– ઉપાસકો– ભક્તોંકે આગે પ્રત્યક્ષ સાક્ષાત્ હો જાતે હૈં.

ભગવદ્ રસકા અનુભવ હોતે હી સર્વ કામનાકા અભાવ હો જાતા હૈં. ઈન્દ્રિયાઁ સહજ હી શાંત રહતી હૈં. મનમેં કોઈ ભૌતિક ક્ષુદ્ર, લાલસા ઔર ચાહ ઊઠતી નહીં હૈં. દિવ્યરસકી કિંચિત્ અનુભૂતિ હોને પર પાઁચભૌતિક પદાર્થોંકે રસ ફિક્કે પડ જાતે હૈં. જિસ પ્રકાર હમારે પાસમેં હજારોં રુપયે હો જાતે હૈં તબ દો–પાઁચ રુપયોમેં આકર્ષણ નહીં રહતા. પહલે વે હી દો–પાઁચ રુપિયે હમારે લિયે સબકુછ થે.

હમ જબ ભગવદ્ ધ્યાનકે દિવ્ય આનંદકા રસાસ્વાદ પાતે હૈ તબ માયાજનિત આનંદકા કોઈ અસ્તિત્વ હમારે લિયે નહીં રહ પાતા. ઔર સર્વરસ ફિક્કે પડ જાતે હૈ, ક્યોંકિ સમસ્ત રસોંકે મૂલ સ્ત્રોતકા રસાસ્વાદ મિલ ચુકા હૈ.

ષડ્‌રસ, નવરસ, ભકિત–પ્રેમરસ, પ્રીતિ, આસકિત ઈત્યાદિ સમસ્ત રસોંકા કર્તા ભગવાન હી હૈં– વે હી "રસો વૈ સઃ"

મનુજીકો તો નિરાકાર નિર્ગુણ પરબ્રહ્મકા દર્શન કરનેકી ચાહ થી. પરન્તુ ભગવાન આદિ શકિતકે સાથમેં હી પ્રકટ હુયે. કારણ કિ આદિશક્તિકે આશ્રય બિના કેવલ રસરુપ પરબ્રહ્મ ઈન્દ્રિયગોચર વ દ્રષ્ટિગોચર હો હી નહીં સકતે. આનંદ સ્વરુપ (રસો વૈ સઃ) કે સાક્ષાત્કારસે જીવાત્મા ભી આનંદ સ્વરુપ હો જાતા હૈં.

શ્રી ગુરુદેવને કહા :– શાંત સ્વભાવ વ શાંત આચરણ ઈશકૃપાકી દેન હૈં.

ઉસી વક્ત ચંદન બહનને ફોટૂ પર સહી કરનેકી પ્રાર્થના કી તબ શ્રી ગુરુદેવને લિખાઃ–

શાંત મન સમાધિ યોગ્ય હોતા હૈં. પશ્ચાત્ કહા– ઈષ્ટમેં અટૂટ શ્રદ્ધા હી ઈષ્ટદેવકો પ્રકટ કરતી હૈં.

૧–૫–૬૫, શ્રી ગુરુદેવને જયંતિભાઇ જોબનપુત્રાકો લિખ દિયા– જન્મ મહોત્સવ કારણકો લેકર હોતા હૈ. જીવનકા આદર્શ પંથપ્રદર્શક હોતા હૈ વહી મહાન. રણછોડદાસ.

માતુશ્રી વીરબાઈમાઁ મહિલા કોલેજ (રાજકોટ) ઉદ્‌ઘાટન

દિ.૨–૫–૬૫. આજ સુબહ શ્રી ગુરુદેવકે શ્રીવરદ કરકમલસે– વીરબાઇ મહિલા કાલેજ, રાજકોટકા ઉદ્‌ઘાટન હુઆ. સમષ્ટિમેં શ્રી ગુરુદેવને કહા :–

ખાતમુહુર્ત કે સમય જબ મૈં યહાઁ આયા થા તો યે એક ઉબડ–ખાબડ જમીન દેખનેમેં આતા થા, ખેતરોં થે યહીં. ઔર આજ ક્યા દેખનેમેં આ રહા હૈ ? સો આપકી સમક્ષ હૈ, યાને એક 'ભવ્ય ભવન' કે રૂપમેં યે સચમુચ દેખનેમેં આતી હૈં. ઔર વો ભી કિસ કાર્ય કે લિએ ? સો ભી આપ જાનતે હી હૈં.

ઈસસે ઈસ ભવનસે એક ઉત્તમ જીવન નિર્માણ કરનેકી આશા રખી જાતી હૈ તો ભગવાનને પુરી કી. અબ તો જીતને લાભ હો....હોતા જાતા હૈ, વૈસા લોભ ભં બઢતા જાતા હૈં. જબ કોલેજ કે રૂપમેં યે દેખકર મેરેકો સંતોષ હુઆ તો અબ લોલ ભી બઢ ગયા !! અબ ભગવાનસે સતત પ્રાર્થના કરતા હૂઁ.... "યે કોલેજ વિશ્વ વિદ્યાલય કે રૂપમેં પરિવર્તિત હો જાયે"!

શાંતિ....થોડી દેરકે બાદ ફિર ગુરુદેવ બોલે :– જીતને ભાષણ કરનેવાલે થે ન અભી ! ઔર સૌભાગચંદજી, ઔર બુચ સાહબ, ઔર ક્યા ? મંકોડી સાહબ ?...માંકડ સાહબ યે સબ હૈ ન ? તો અબ મૈં ઉસસે ભી માઁગૂ કુછ ?

ભગવાનસે તો માઁગા હૈ, પર ઉન્હોંસે ભી કહેતા હૂઁ કિ સચમુચમેં આપને યે પરિશ્રમ કિયા હૈ, તો જબ તક આપકા જીવન હૈ તબ તક ઉસકી ઉન્નતિ મેં કિસી તરહકા આલસ્ય ઔર પ્રમાદ ન હો. બસ, ઔર કુછ નહીં......

આજ વર્તમાનમેં, ઈસ જીવંત ઔર સ્વસ્થ પરિસરમેં વિશાલ છાત્રાલય કે સાથ ચાર બડી બિલ્ડીંગ ખડી હૈં. જિસમેં કેવલ લડકિયોં કે લિયે કોલેજ ઓફ આર્ટસ, સાયન્સ, હોમસાયન્સ ઔર કોમ્પ્યુટર એજ્યુકેશન સેન્ટર કે દ્વારા શિક્ષણ કાર્ય અચ્છી તરહ સે હો રહા હૈ. વિશાલ પુસ્તકાલયમેં ૨૮૯૦૦ સે અધિક પુસ્તકેં ઉપલબ્ધ હૈં. આજ તક કે કુલ મિલાકર આર્ટસ ફેકલ્ટીમેંસે ૧૨૪૯૧, સાયન્સ ફેકલ્ટી કે ૨૨૧૬, હોમ સાયન્સ કે ૨૭૪૪, ઔર કોમ્પ્યુટર સેન્ટરકે ૧૪૨ (ગ્રેજ્યુએટ), ઔર પોસ્ટ ગ્રેજ્યુએટ કે ૧૦૭ લડકિયોંને ડિગ્રી પ્રાપ્ત કી હૈં.

શુરુઆતકે પ્રથમ વર્ષમેં ૨૨૪ લડકીયોંને પ્રવેશ લિયા થા જો આજ ઈસકી સંખ્યા ૨૦૦૦ સે અધિક બન ગઈ હૈ. ગુજરાતમેં અધિકતમ સંખ્યાવાલી મહિલા

કોલેજકે રુપમેં પ્રતિષ્ઠિતિ હૈ, જ્ઞાન ઔર ચારિત્રનિર્માણકી શિક્ષા દી જાતી હૈ.

હર સાલકે યહાઁ કી અંતિમ પરિક્ષાઓંકે પરિણામ ૮૫ સે ૧૦૦ પ્રતિશત રહતા હૈ. પ્રથમ વર્ગ હાઁસિલ કરનેવાલી લડકીયોંકી સંખ્યા અન્ય કોલેજોંસે અધિક રહી. ગુજરાત સરકારકી ઓરસે "બેસ્ટ કોલેજ"કા એવોર્ડ મિલા હૈ.

યહાઁસે ઉતીર્ણ કન્યાએં ગુજરાત એવમ્ દેશ–પરદેશમેં શૈક્ષણિક, વકાલત, ન્યાયાલય, કોર્પોરેશન, આયકર ઓફિસ, કલેકટર ઓફિસ, સચિવાલય, બેંક, રેલ્વે આદિ ક્ષેત્રોમેં મહત્વકી ભૂમિકાઓં પર નિષ્ઠાસે કાર્ય કર રહી હૈ. ઈનમેં સે એક હમારી ગુરુબહન ડૉ. હસુતાબેન શશીકાંત સેદાણી (એમ.એ. પીએચ. ડી.), જો ઈસ કોલેજમેં ઔર યુનિવર્સિટીમેં ભી "ભારતીય સંસ્કૃતિ વિભાગ" કે અધ્યક્ષ કે પદ પર સે અપની સેવા પ્રદાન કર રહી હૈ.

ઈસ તરહ, શ્રી ગુરુદેવકે આશીર્વાદસે આજ યહ કોલેજને કન્યાઓંકી શિક્ષાકે ક્ષેત્રમેં સચમુચમેં એક આદર્શ વિશ્વ વિદ્યાલયકા રુપ લે લિયા હૈ.

પ્રતિષ્ઠા મહોત્સવ શ્રીરામજી મંદિર, પોપટપરા–રાજકોટ.

રાજકોટ, ૧૦–૫–૬૫. આજ શ્રી ગુરુદેવને ગીતાબહનકો મંત્રદીક્ષા પ્રદાન કી. રાજકોટ– પોપટપરામેં હીરાભાઈ આહીરને અપને ઘર પર એક સુન્દર શ્રીરઘુવીર મંદિર તૈયાર કિયા હૈ. ઉસકી ઈચ્છા થી કિ શ્રી ગુરુદેવકે શ્રીકરકમલોંસે હી મૂર્તિકી પ્રાણપ્રતિષ્ઠા હો. સાગર નેત્રયજ્ઞકે સમય પ્રાર્થના કરને પર શ્રી ગુરુદેવને સ્વીકાર કરતે વૈશાખ શુકલ નૌમિ નિશ્ચિત્ કિયા થા. તદ્નુસાર વૈશાખ શુકલ એકમ (સંવત ૨૦૨૧) સે નૌમિ તક પ્રતિષ્ઠા મહોત્સવ આયોજન હુઆ. ઉસ વક્ત ૧૦૮ નવાહ્ન માનસ પરાયણ હુઆ– શ્રી હરિચરણદાસજી મહારાજને વિધિવત્ પાઠ કરવાયેં.

જયરામભાઈ :– ગુરુદેવ ! પ્રાણપ્રતિષ્ઠા યાની ક્યા ?

શ્રી ગુરુદેવ :– પ્રતિષ્ઠા કે સમય મૂર્તિમેં પ્રાણ કા આહ્વાન કિયા જાતા હૈ. આપકો દેખના હો તો પ્રતિષ્ઠા કે સમય દેખના !

આજ વૈશાખ શુકલ નૌમિ (સીતાનૌમિ) સોમવાર હૈં. શ્રી ગુરુદેવકે કરકમલોંસે સર્વેશ્વર ભગવાન શ્રીરામચંદ્રજી ઔર જગજ્જનની શ્રી જાનકીજી– શ્રી યુગલ સરકારકી પ્રાણપ્રતિષ્ઠા વિધિ સંપન્ન હુઈ.

પ્રાણોંકે આહ્વાનકે સમય મૈં, હરિભાઈ, જયરામભાઈ, માઁ આદિ શ્રી ગુરુદેવકે અત્યંત નિકટમેં ખડે થે. સર્વેશ્વર શ્રીરામજીકી પ્રતિમાજીકો સબ વિધિકે પશ્ચાત્ નટુભાઇ, શ્રીહરિચરણદાસજી મહારાજ વ તુલજાશંકર શાસ્ત્રીકે સહયોગસે સિંહાસનકે ઉપર બિરાજિત કરનેકે પશ્ચાત્ શ્રી ગુરુદેવને કહા– અબ આપ કોઇ મૂર્તિકો સ્પર્શ નહીં કરે. અલગ હો જાઇયે ઔર.....

શ્રી ગુરુદેવ એક મિનિટ શાંત ખડે રહે. ફિર ભગવાનકે શ્રીચરણોંકો દોનોં

હાથોંસે સ્પર્શ કરકે શિર નવાઁકર પ્રણામ કિયા. ઉસ સમય દો મિનિટ તક ભગવાનકી મૂર્તિમેં કંપન હોતા રહા. હમ સબને પ્રત્યક્ષમેં સ્પષ્ટ દેખા. ભગવાનકે મુખારવિંદકી મધુર મુસ્કાન વ નેત્રોંકી ચૈતન્યતા પ્રત્યક્ષમેં દેખી. ઠીક ઈસી તરહ શ્રીમાતાજીકી મૂર્તિમેં– નેત્રોંમે તથા શ્રીહસ્તોંમે કંપન દેખા. બાદમેં શ્રી ગુરુદેવને કહા :– ચિત્રકૂટકે ભગવાન યહાઁ બિરાજે હૈં. જો વ્યક્તિ ચિત્રકૂટ ન આ સકે વો યહાઁ દર્શન કર લેવેં.

શ્રી ગુરુદેવને (૨૮–૨–૫૩; ૧૪–૫–૫૭) કહા થા :– મૂર્તિપૂજાકો લેકર હી મંદિરોકા આવિર્ભાવ હુઆ હૈ . મંદિરોમેં શ્રીવિગ્રહ કે સ્વરુપમેં ભગવાન ભક્તોં કે મનઃચક્ષુ કે સામને ભાવરુપ સે બિલકુલ પ્રત્યક્ષ હી રહતે હૈં. સંસ્કૃતિકી રક્ષા વ ઉન્નતિમેં મંદિર વ મૂર્તિપૂજા અત્યંત અનિવાર્ય હૈ. મંદિર નિર્માણ હોને પર ઈનકા મૂલભૂત હેતુ (વહાઁસે અધિક માત્રામેં દાન, પરમાર્થ વ સેવા કા પ્રવાહ) અવિરત બના રહે.

સુપ્ત યા આવૃત્ત આત્મચેતના કો જાગૃત કર દેને કી સૂક્ષ્માતિસૂક્ષ્મ પ્રક્રિયા મંદિરકે ભગવાનકી નિજી મોનોપલી હૈ, યહી તો ઉનકી સ્વભાવનિધિ હૈ. ઈસીકો લેકર તો ભગવાન એકમાત્ર ભગવાન હી હૈ.

મૂર્તિ મેં સાક્ષાત્ ભગવાન કા દર્શન કરને કી આદત–અભ્યાસ કરના ચાહિ સ્વરુપવિગ્રહ કે દર્શન કરતે હી તન્મયતા કા હોના સુલભ હૈ. તન્મયતા અ પ્રેમાસક્તિકો બઢાને કે લિયે સ્વરૂપવિગ્રહ દર્શન–પૂજા સર્વોત્તમ ઉપાય હૈ, સફલ ઉપાય હૈ.

વહ પ્રેમી– જો રુપ પર આસક્ત હો ગયા ઉસકી પ્રીતિ મેં દ્રઢતા બઢતે–બઢતે મહાભાવ કી ઉત્પત્તિ હોતી હૈ. ઈસ દશામેં સાધક સ્વભાવ સહિત અપના સર્વસ્વ પ્રભુકે ચરણોમેં અર્પણ કર દેતા હૈ. પ્રબલ લગન હોને પર પ્રભુકી દિવ્ય લીલાએં ધ્યાનમેં દિખાઈ દેતી હૈ.

યહ પ્રેમિયોંકે ભગવાન હૈ, રસમય હૈ. ઉનકા પાન કરતે કરતે પ્રેમિજન કભી તૃપ્ત નહીં હોતે. જિન પ્રેમિયોં કે હૃદયમેં પ્રેમકી કસક હૈ વે હી ઈસ રસકો સમઝ સકતે હૈં. પ્રભુકી છબી પ્રેમ હી કે દ્વારા સુખદ હોતી હૈ. મૂર્તિમેં જહાઁ પ્રેમ હૈં વહીં પ્રભુકો પ્રાપ્ત કિયા જાતા હૈ. ઈસકા પ્રમાણ કઈ ભક્તોંને પરાપૂર્વસે આજ પર્યંત દે દિયા હૈ.

વહ રુપ અલૌકિક હૈ, ઉસમેં વહી વિશેષતા હૈ કિ વહ પ્રતિક્ષણ નયા નયા હી લગતા હૈ. જો વહાઁ કુછ સમય બૈઠકર કેવલ ઉસ છબી કો હી એકાંગ્ર મન સે દેખેં.

મંદિરકે ભગવાનને અસંખ્ય શ્રદ્ધાલુઓંકો અનેકવિધ અનેક પ્રકારસે નૂતન સાહસ, બલ ઔર આનંદ, સંતોષ પહુઁચાયા હૈ. હજારો–લાખો મનુષ્યોં કો મંદિર કે ભગવાનને આશા, આશ્વાસન, અવલંબન ઔર આધાર દિયા હૈ.

ભગવાનને પીડિતો કી પીડા દૂર કી હૈ, વ્યથિતો કી વ્યથા મિટા દી હૈ. ભગ્ન

મનકો આશા, ઉત્સાહ વ સાહસ દિયા હૈ. સંકટગ્રસ્તોં કે સંકટ હટા દિયા હૈ. નિર્બલો કો નૂતન શક્તિ દી હૈ. પથભ્રષ્ટોં કો સહી પથ પર ચઢા દિયે હૈં. ઈતના ભવ્ય પરિવર્તન કઈયોમેં કર દિયા હૈ કિ ઉસે ચમત્કાર કહના ચાહિયે !!

આજ શ્રી ભાનુભાઈ પોબારુને અપને સ્વયંને લિખા ૧,૮૯,૫૧,૫૫૦ (એક કરોડ નવ્વાસી લાખ ઈકાવન હજાર પાઁચસૌ પચાસ) ''રામ''નામ શ્રી ગુરુદેવકો અર્પણ કિયા. શ્રી ગુરુદેવને પ્રસન્ન હોકર ઉસમેં લિખા–

ભગવાન સર્વેશ્વર શ્રીરામ આપકા સંકલ્પ પૂર્ણ કરેં.

રણછોડદાસ કા આસીસ. ૧૦–૫–૬૫

શ્રીમાનસજીમેં સાંગોપાંગ સમાજવાદ

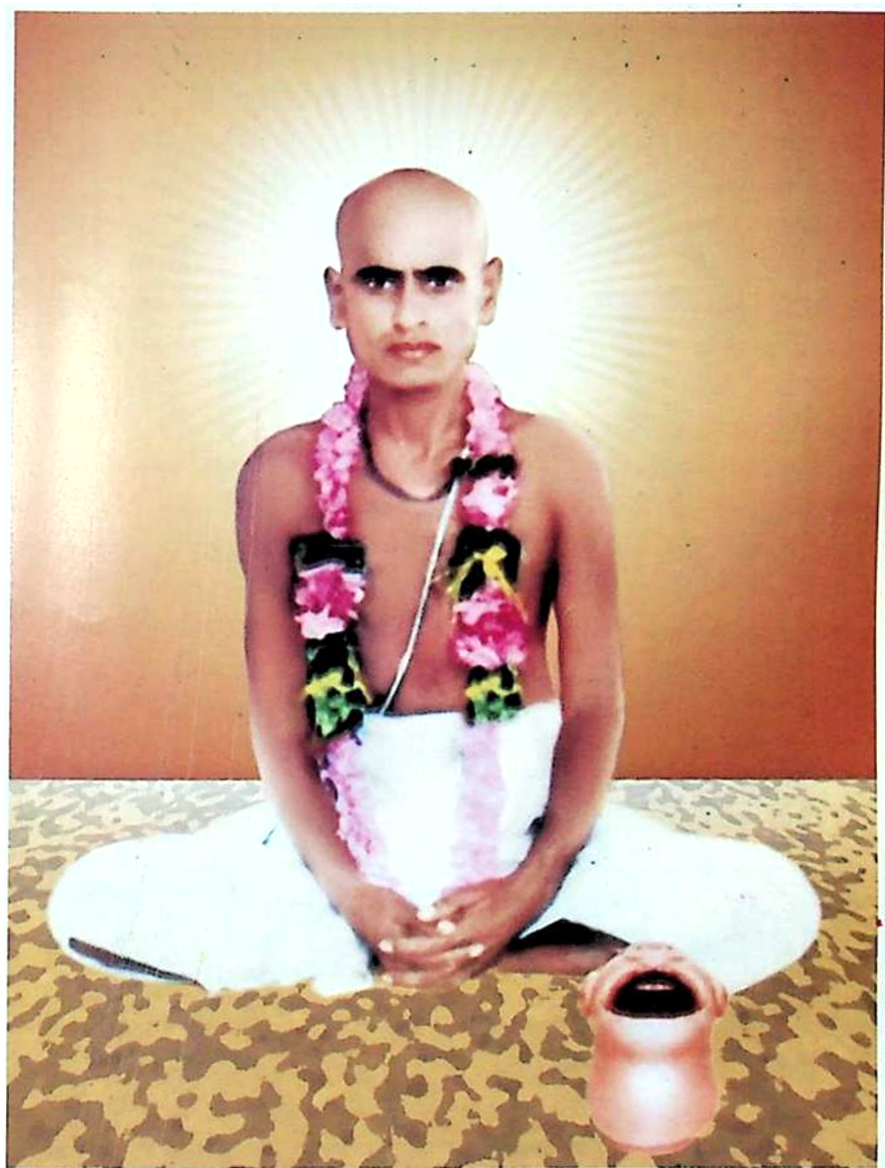
રાજકોટ, ૧૯૬૫, શ્રીમાનસજીમેં માનવીય જીવનકા પૂર્ણ દર્શન હૈં. મૈં દાવેકે સાથ કહતા હૂઁ કિ જો કોઈ શ્રીમાનસજીકી શિક્ષા–આદર્શકે અનુસાર આચરણ કરેગા વહ કોઈ ભૂલ નહીં કરેગા.

હિંદુધર્મ ઔર સંસ્કૃતિમેં હી સમાજવાદકા આદર્શ સમ્મિલિત હૈં. હિંદુ ધર્મ વ સંસ્કૃતિકે ઉચ્ચ આદર્શોંકે અનુસાર શિક્ષા હૈ– એકતા, સાંપ્રદાયિક સદ્ભાવ, ભ્રાતૃભાવ, વિશ્વ બંધુત્ત્વ, પ્રેમ, નીતિ, પ્રામાણિકતા ઔર સચ્ચાઈ. હિંદુ સંસ્કૃતિ વ ધર્મ અપરિગ્રહકા આદેશ બરાબર દેતે હૈ. ઈતના સંગ્રહ–પરિગ્રહ ક્યોં ? ઈસ પર સોચો તો કિતની હાય હાય મિટ જાયેં !!

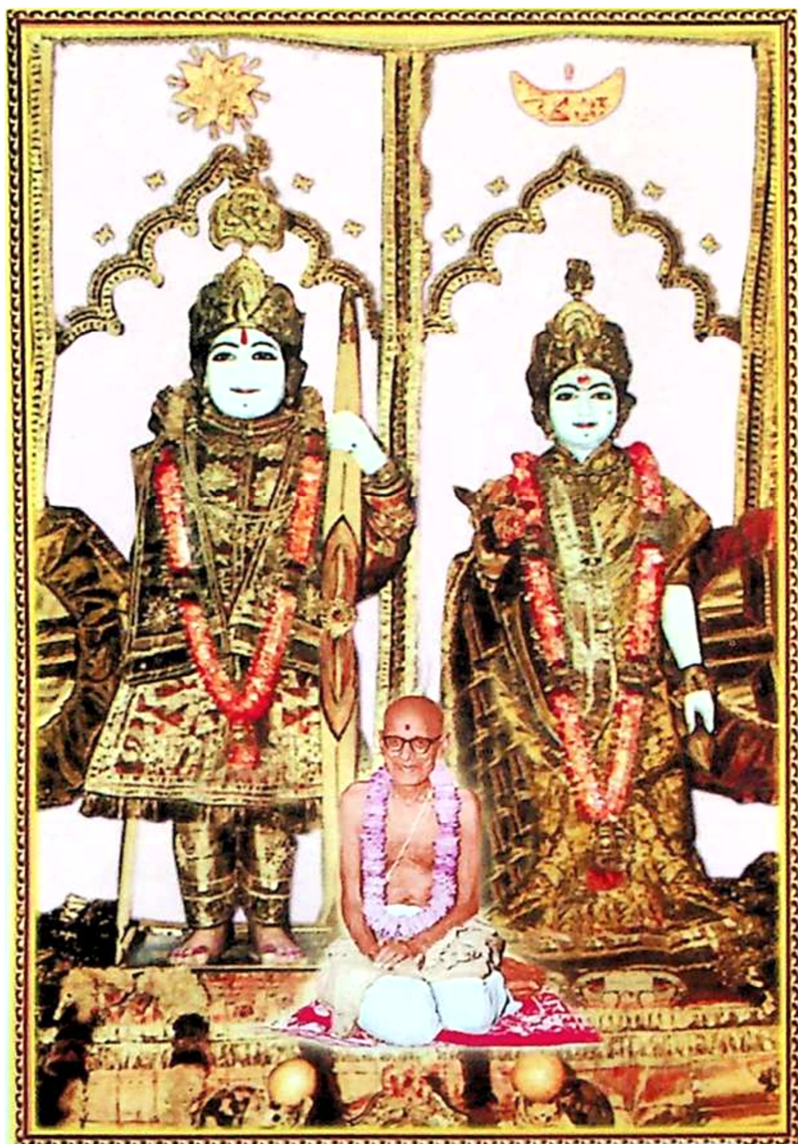
શ્રી ગુરુદેવને ફોટો પર લિખા (૧) સાકાર બ્રહ્મકો એકદેશીય ન સમજો, નહીં તો દિવ્ય વિકાસ રુકેગા. (૨) સતત વિચારો– ક્યું ? કિસલિયે ? તો અશુભ નહીં હોગા. પ્રેરણા મિલતી હૈં, (લેકીન) હમ છોડ દેતે હૈં. (૩) જિસે અસત્ય બોલનેકી આદત પડ ગઈ હૈ વહ મૌન રખેં. (૪) ક્રોધ આવે તો ફૌરન સ્નાન કરેં તો ક્રોધ શાંત હો જાતા હૈં. સમર્થ હોને પર ભી કિસીકે ક્રોધકો સહન કર લેતે હૈં– ઉનકે હૃદયકો ભગવાન સદૈવ પ્રસન્નતાસે ભર દેતા હૈં. (૫) કિતને તો શાસ્ત્ર ! કિતને તો વિધાન ! કિતને તો સંત મહાત્મા ! મનુષ્ય માત્રકા મન સંશયોસે ભરા હોતા હૈં. વિભિન્ન સંસ્કારોંસે ભરા હોતા હૈં. સત્ય તત્ત્વકા જ્ઞાન અત્યંત સૂક્ષ્મ હૈં. ઔર ઉસકા વિજ્ઞાન અત્યંત સૂક્ષ્મત્તમ હૈં.

ગુરુદેવમેં જ્ઞાન ભી હો, ઔર વિજ્ઞાન ભી

જ્ઞાન અર્થાત્ જાનકારી. વિજ્ઞાન અર્થાત્ અનુભૂતિ– વિશિષ્ટજ્ઞ–અનુભવયુક્ત જ્ઞાન. ઈસ જ્ઞાન–વિજ્ઞાનકે જ્ઞાતા શ્રી ગુરુદેવકે શરણ ગયે બિના ઈસકો નહીં જાન સકતા. ગુરુદેવમેં જ્ઞાન ભી હો, ઔર વિજ્ઞાન ભી હો, અર્થાત્ ગુરુદેવ શ્રોત્રિય હો ઔર બ્રહ્મનિષ્ઠ હો.

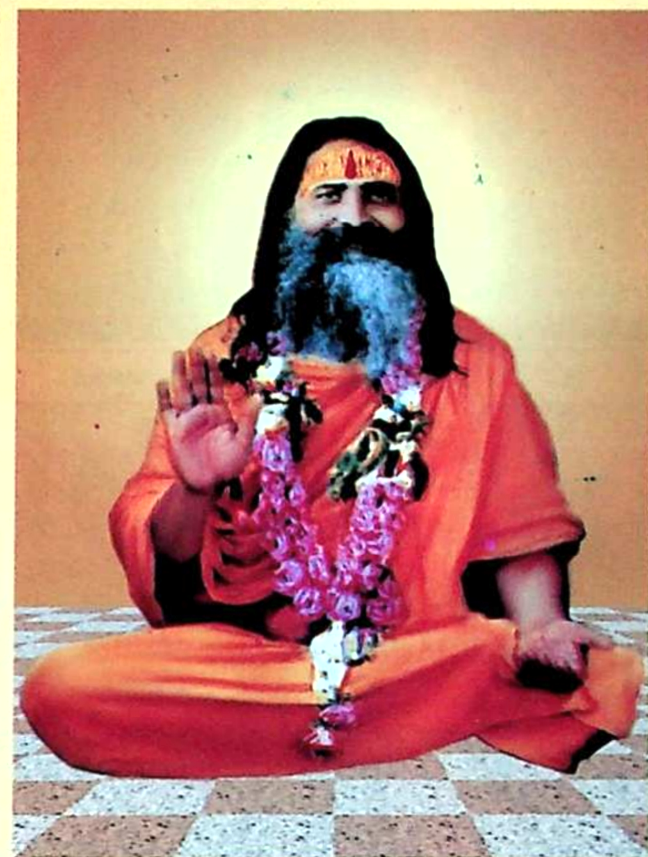
નિર્વિકારાય નિત્યાય નિરવધ્યાય તેજસે સાક્ષાત રામ રુપાય સદ્ગુરુદેવાય નમો નમઃ

યુગલ સરકાર-શ્રી સીતારામજી (રામજી મંદિર, પોપટપરા-રાજકોટ)

યત્પાદ પંકજપરાગ સુરાગયોગિવૃન્દૈર્જિતં, ભવભય જિતકાલચક્રૈઃ ॥
યન્નામકીર્તન પરાજિત દુઃખ શોક, દેવાસ્તમેવ શરણં સતતં પ્રપદ્યે ॥

શ્રી રામનામકે રસિક પૂ. શ્રી પ્રેમભિક્ષુજી મહારાજ, (જામનગર)

શ્રી રામનામ કે હીરે મોતી, મૈં બિખરાઉઁ ગલી ગલી ।
સુન લો રે કોઈ ગુરુકા પ્યારા, બાત બતાઉઁ ભલી ભલી ॥

શ્રી રામ જયરામ જય જય રામ શ્રી રામ જયરામ જય જય રામ

૪૦ સાલસે અખંડ રામનામ સંકીર્તન કે પ્રણેતા

માતુશ્રી વીરબાઈમા મહિલા કોલેજકે પરિસરકી જગહકો શ્રી ગુરુદેવ નિહાર રહે હૈ.

શ્રી ગુરુદેવકી સન્નિધિમેં ભૂમિ પૂજન

શ્રી ગુરુદેવકી સન્નિધિમેં યજ્ઞવિધિ.

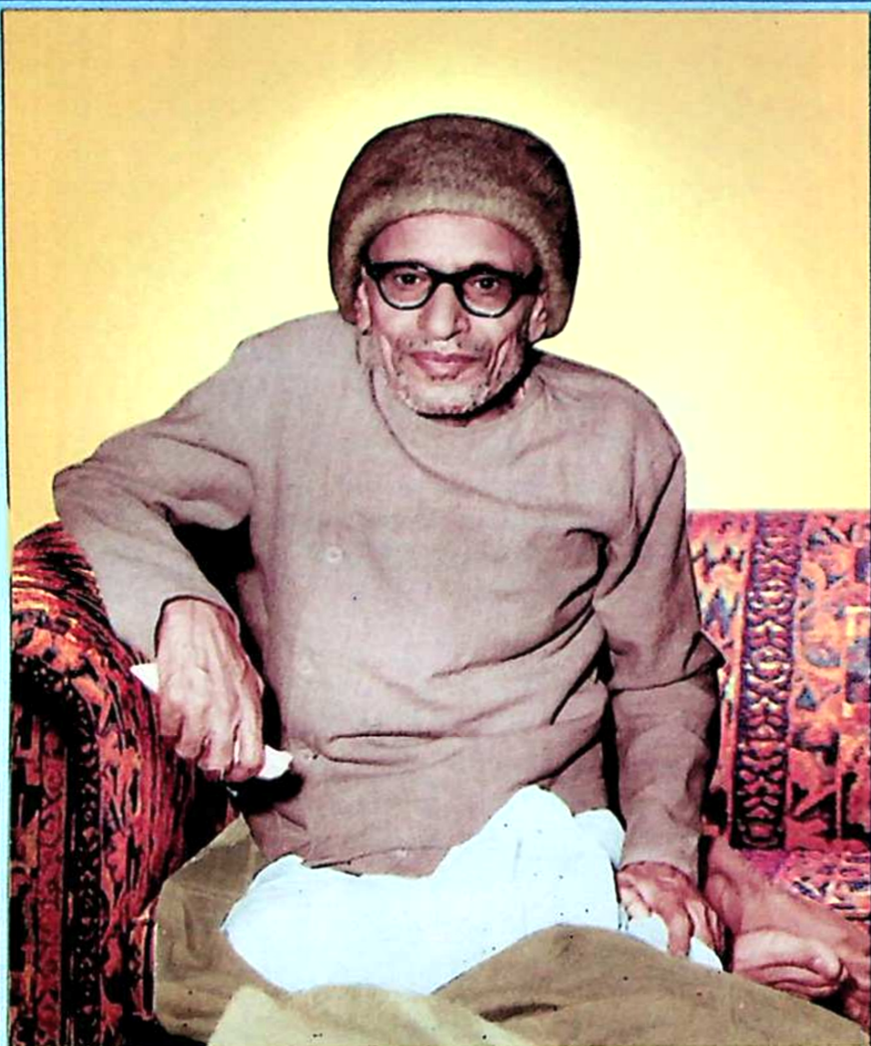
યજ્ઞવિધિ મેં જાતે સમય અ.સૌ.કાન્તાબહન ઔર શ્રીજયસુખરામબાપા કો પૂ. શ્રીને કહા:- "જાઓ બેટા, વિદ્યાદાન દિકરીઓંકો દેના હૈ. યહ કોલેજ વિશ્વ વિદ્યાલય હો જાયેગી".

કોલેજકે ભવનકા ઉદ્‌ઘાટન પ્રસંગમેં પૂ. શ્રી. કે સાથ
પૂ. જલારામ બાપા કા પરિવાર ઔર ટ્રસ્ટીઓ.

જબ મૈં યહાં આયા થા તો એક ઉબડ-ખાબડ જમીન
દેખને મેં આતી થી, ખેતરોં થે; ઔર આજ કયા દેખનેમેં
આ રહા હૈ સો આપકી સમક્ષ હૈ.

મન્નાથઃ શ્રી જગન્નાથઃ મદગુરુઃ શ્રી જગદગુરુઃ
મદાત્મા સર્વભુતાત્મા તસ્મૈ શ્રી ગુરુવે નમઃ

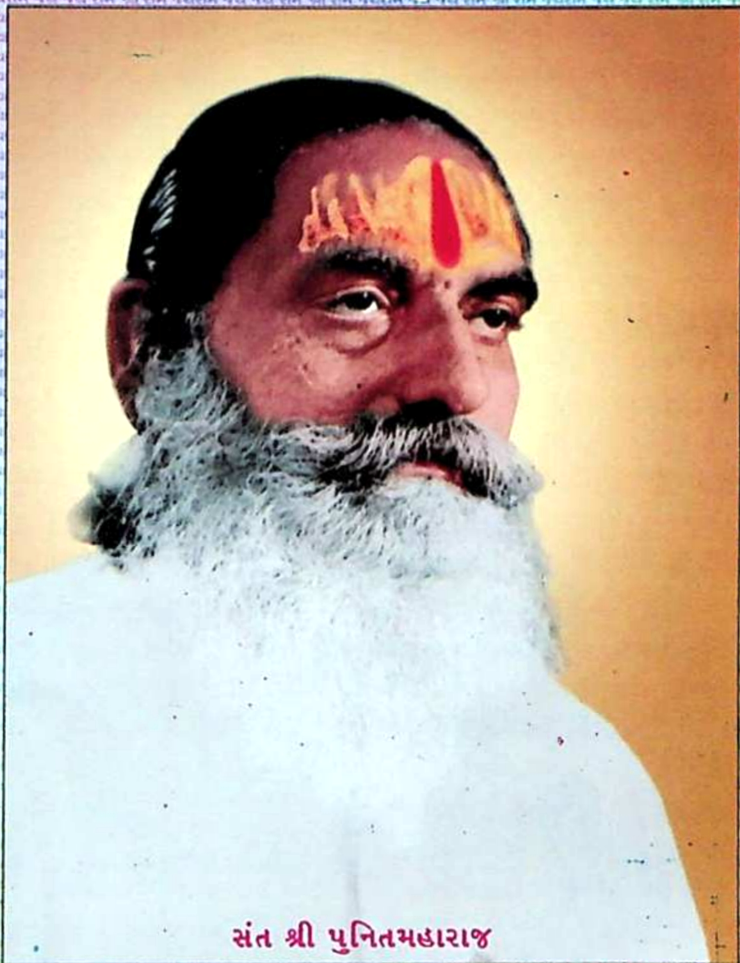

पू. श्री रणछोडदासजी महाराज

શ્રી પુનિત મહારાજ તો સદેહ કલ્યાણ કે સ્વરૂપ હૈ.

છોડ નોકરી સાધુ હો ગયે, રાખી પ્રભુસે પ્રીત,
રામનામ કા વંજ કરત, હો ગયે સદા પુનિત ।।

(શ્રી ગુરુદેવ રણછોડદાસજી મહારાજ)

સંત શ્રી પુનિતમહારાજ

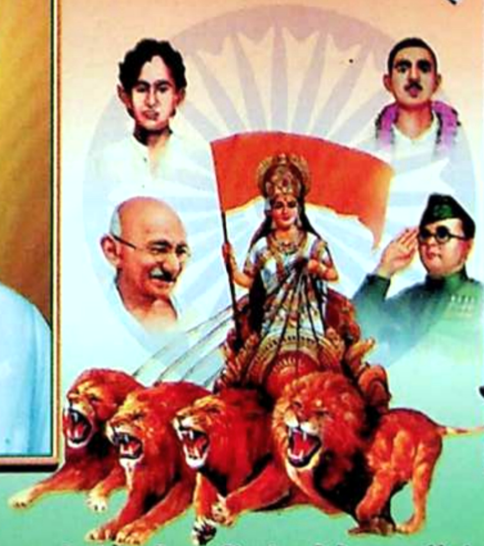
શ્રી ગુરુદેવ :- (પૃષ્ઠ: ૭૨) પુનિત તો પુનિત !!
મેરા પ્રચ્છન્ન અનન્ય પ્રેમી !! મેરે છીપે રત્ન હૈ.
આજ તક કિસીકો ભી માલૂમ નહીં હુઆ કિ
શ્રી રામનામ મંત્ર મેરેસે પ્રાપ્ત કિયા હૈ.........

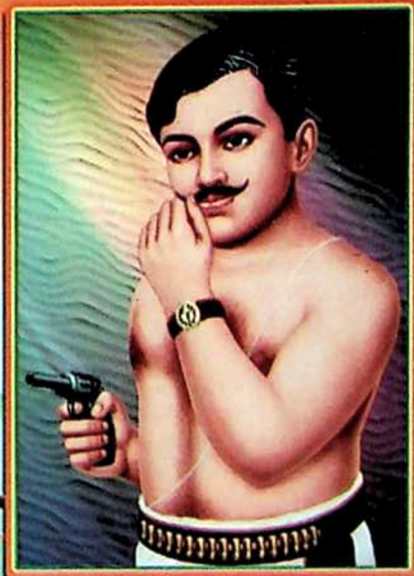
પૂ. શ્રી ગુરુદેવ :- દેશ સેવામેં જાનકી કુરબાની દેનેવાલે લાડલે સપૂતોમેં મેરે પરિકરકે કુછ લડકે લડકિયા ભી શહિદ હુએ થે.

वन्दे मातरम्

શહિદ ભગતસિંહ

શહિદ ચંદ્રશેખર આઝાદ

શ્રી. ગુરુદેવ :- (પૃષ્ઠ) શ્રી ગુરુદ્વારાકે આંદોલનમેં ભગતસિંહ પંજાબમેં થે તબ વહ મેરે સંપર્કમેં આયે થે. ઉનકે ઘર પર મુઝેલે ગયે થે. ભગતસિંહ, ઉનકે મિત્ર રાજગુરુ ઔર સુખદેવ કો ફાંસી દિ ગઈ થી તબ મૈં વૃંદાવન મેં થા, ઔર યહ દોહા મૈંને લિખ ભેજા થા ઉનકે પરિવારકો - "સરદાર સરેદાર પર ચઢકર યૂં બોલે, સરદાર સર ઝુકાતે નહિ સરેદારકે ઉપર"... . કિતના બલિદાન દેશકે યુવાન સ્ત્રી પુરુષોને ઇસ દેશકી આઝાદી કે લિયે દિયા હૈ !! કિતના રાષ્ટ્રપ્રેમ થા દેશકે ઉપર !! ઔર, અબ તો દેખો ! દેશનેતાઓં કો ભી સ્વાર્થપૂર્તિકા ભયંકર રોગ લાગુ હો ગયા હૈ. " જહાં સ્વાર્થ હૈ-વહાં રાષ્ટ્રભાવના, સેવા (આદિ) હો હી કહાંસે સકતી હૈ.. !!

પૂ. સદ્‌ગુરુદેવશ્રીકી ભારતકે ભવિષ્યકી ગહરીચિંતા

પ્રાંતિયતાકો લેકર રાષ્ટ્રિયતાકી હત્યા કર રહે હૈં, યે નેતા લોગ. સમઝતે સોચતે નહીં હૈ. સબ અપને અપને સ્વાર્થકો સમઝતે દેખતે સોચતે હૈ. જનસમૂહોકી કિતના હી ખરાબી હો—કિસીકો પરવાહ નહીં.

આખિર યે લોગ રાષ્ટ્રકે હી તો હૈ ન ? તબ ફિર રાષ્ટ્રહિતકી યોજનામેં ઈતના ઔર ઐસા ક્ષુલ્લક ઝઘડે કયોં કરતે હૈં ? ઈતના ભી નહીં સોચતે હૈં કે લંબે સમયસે ઝઘડે કર રહે હૈં ઔર દેશકા—જનસમૂહકા કિતના નુકશાન હોતા ચલા આયા હૈ !! ઈસકે લિયે ભી હૃદયમેં ટીસ—પીડ નહીં ઉઠતી !!!

રાષ્ટ્રકા હિત જિસ પ્રકાર અધિકસે અધિક હોવે ઉસી પ્રકારકા સમાધાન, નિર્ણય વ આયોજન વડાપ્રધાનકો કર લેના ચાહિયે.

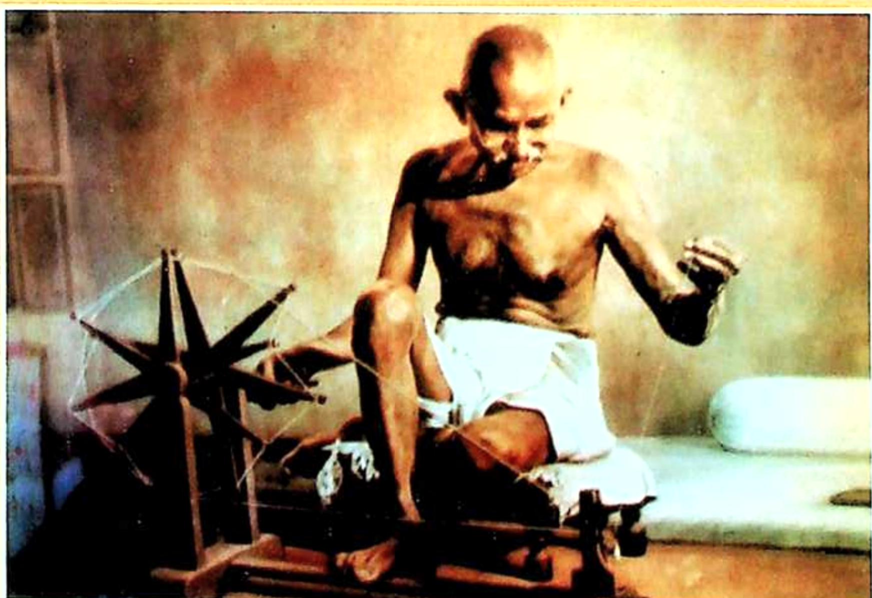
ॐ શ્રી સદ્‌ગુરુ પરમાત્મને નમઃ

॥ શ્રી પતિતપાવન ચરણકમલેભ્યો નમઃ ॥

હે નાથ ! ભય, શોક અને વિપત્તિને શમાવનારાં, વિશિષ્ટાદ્વૈત જ્ઞાન વિજ્ઞાનને આપનારાં, અને પુનર્જન્મના દુઃખને હરનારાં આપના સુંદર ચરણકમરલોને હું સાનંદ પુનઃ પુનઃ પ્રણામ કરું છું.

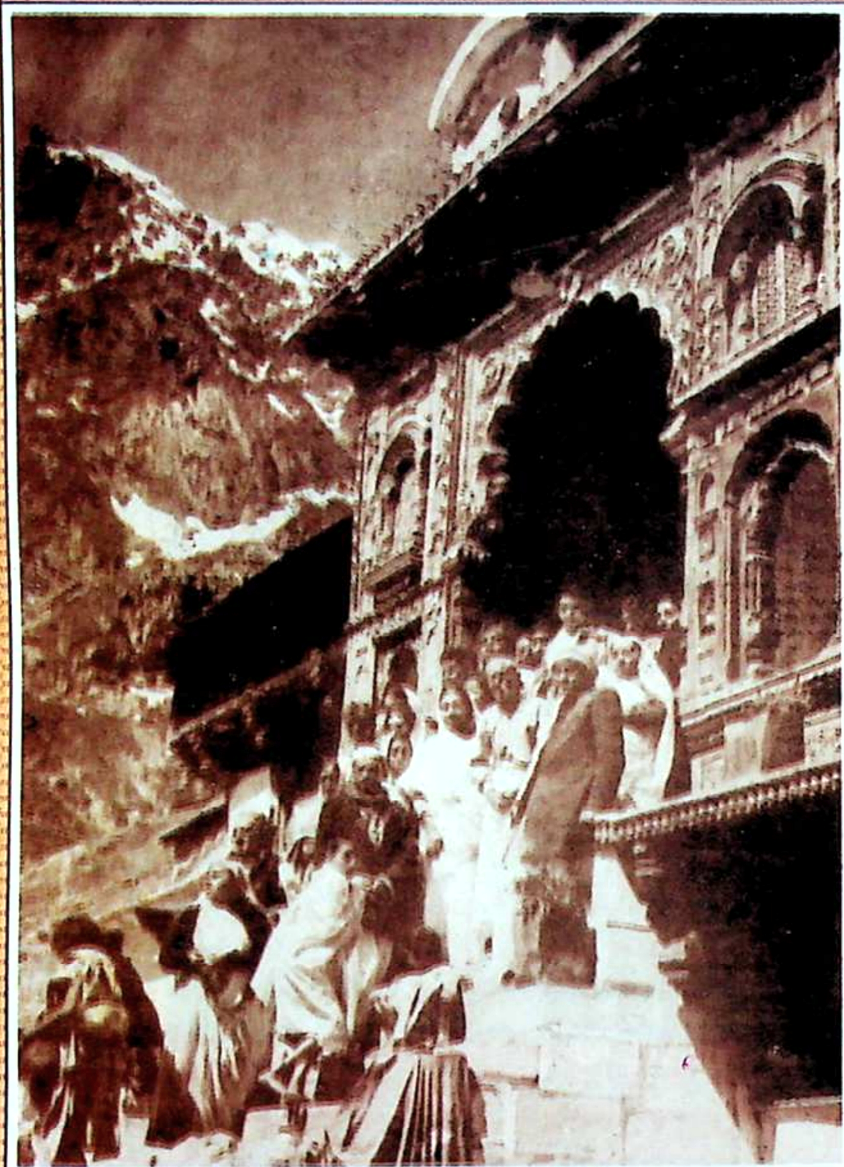
પૂ. રાષ્ટ્રપિના મહાત્મા મોહનદાસ કરમચંદ. ગાંધી

જબ શાપકે પ્રભાવસે સમુદ્રકે ઈસી (કાંચી) કિનારેસે વણિક સમાજ આવેગા-કરઘા, ચરખા ઘર-ઘરસે મિટા દેંગા, દેશકો મહા કંગાલ બના દેંગા, ધીરજ છૂટ જાયેગા, ધર્મગ્લાની ઉપસ્થિત હો જાયેગી; તબ કબીરદાસ કી જ્યોતિ વણિક કુલ મેં મોહનદાસ નામસે ઉતરેગી, ચરખાકા પ્રચાર કરેગી, રામનામ કે પ્રતાપસે સબ દુઃખ દરિદ્ર ભગાયેગી.

(આચાર્ય શ્રી રામાનંદાચાર્યજી- વિ. સં. ૧૫૧૫ પહેલે, પ્રસંગ પારિજાત મેંસે)

પૂ. શ્રી ગુરુદેવ શ્રી બદ્રીનારાયણ મંદિરમેં અપને ભક્તોં કે સાથ

શ્રી બદ્રીનારાયણાય નમો નમઃ

એક અરણ્ય હૈં– ઈસમેંસે હમે પાર ઉતરના હૈં. માર્ગદર્શકકા નિશ્ચય કરતે હૈ. નિશ્ચય કરનેમેં હમ દો બાતેંકી મહત્તા બરાબર ખ્યાલમેં રખતે હૈં. એક તો– માર્ગદર્શક અંધા ન હો, દૂસરા– વહ પંગુ ન હો. હમ સોચતે હૈં કિ અંધા હોગા તો હમેં કૈસે પાર ઉતારેગા ? પંગુ હોગા તો હમારી ક્યા સહાયતા કર સકેગા ? ગુરુદેવ મેં જાનકારી હોની યહ આઁખે હૈં, ઔર અનુભૂતિ હોની પૈર હૈં.

નિર્બંધ હોગા વહી દૂસરેકે બંધ છૂડાનેકો સમર્થ હોતા હૈ. ખુદ બંધે હૈ ઔર દૂસરોંકે બંધન છૂડાનેકા બચન દેતા હૈ. તો બંધેકો બંધા મિલા જૈસા હોતા હૈ.

રાજકોટસે શ્રી ગુરુદેવ બગસરા પધારેં. વહાઁસે વિરપુર થોડે દિન બિરાજેં, ફિર રાજકોટ પોપટપરા પધારેં ઔર આશ્રમમેં બિરાજેં. રાજકોટસે સુરેન્દ્રનગર પધારેં– એક રાત્રિ બિરાજેં– ઔર ટ્રેનસે બમ્બઇ પધારેં– સાયનમેં બિરાજેં– ફિર રામમહલ પધારેં.

અહંકાર, રાગદ્વેષ, સુખ–દુઃખ, જન્મ–મરણ કા કારણ

બમ્બઇ, રામમહલ, ૧૮–૫–૬૫. રાગ–દ્વેષકા કારણ હૈ અહંકાર. સુખ–દુઃખ ઔર જન્મ–મરણકા વહી મૂલ કારણ હૈ. ગોસ્વામીજીને કહા હૈ–

બહુ ઉપાય સંસાર તરન કહઁ વિમલ ગિરા શ્રુતિ ગાવૈ ।
તુલસીદાસ મૈં મોર ગયે બિનુ જીવ સુખ કબહુઁ ન પાવૈં ॥
મૈં અરુ મોર તોર તૈં માયા । જેહિ વશ કિન્હેં જીવ નિકાયા ॥

મુક્ત કબ ? અહમ્ જાય તબ. મૈં–મૈં હૈ તબ તક દૂરી; મૈં–મૈં મિટી મિલી હજૂરી.

મોર તોરકી જેવરી, બટિ બાંધી સંસાર ।
દાસ કબીરા ક્યોં બંધે, જાકે નામ આધાર ॥
અહંકારકી અગ્નિમેં, દહત સકલ સંસાર ।
તુલસી બાઁછે સંતજન, કેવલ શાંતિ આધાર ॥
"ખુદી ખો ઔર ખુદા પા" ॥

બ્રહ્મ જીવ નહીં હોતા, ઔર જીવ બ્રહ્મ નહીં હોતા

કિસી સિદ્ધાંતમેં કલ્પિત પદાર્થ, જીવતત્ત્વકા નાશરુપ કૈવલ્ય મુક્તિકી વ્યવસ્થા ભિન્ન હી પ્રકારકી માની ગઇ હૈ. ઉસ વ્યવસ્થામેં ભ્રમાત્મક જગત્કી પ્રતીતિ તથા જગત્સે મુક્તિ ભી ભ્રમાત્મિકા હી માની જાતી હૈં. ભ્રમકા અધિષ્ઠાન બ્રહ્મ માના જાતા હૈં. અવિદ્યાકા સંપર્ક ભી બ્રહ્મ હી કો હોતા હૈ. અવિદ્યાસે મિલિત બ્રહ્મ જીવભાવકો પ્રાપ્ત હોકર અહંતારુપ રજ્જુસે બન્ધ જાતા હૈ. અવિદ્યાકા સ્વરુપ સત્–અસત્ દોનોંસે વિલક્ષણ, અનિર્વચનીય કહા જાતા હૈં.

અવિદ્યાકી નિવૃત્તિ વાક્યજ્ઞાનસે માની ગઇ હૈં. વહ જ્ઞાન વેદાન્ત વાક્ય શ્રવણ દ્વારા હોતા હૈં. "અહં બ્રહ્માસ્મિ". "મૈં બ્રહ્મ હૂઁ જીવ નહીં હૂઁ. મેરેમેં જીવત્વ કરકે જો કુછ ભાવ ભાસતા થા સો સબ મિથ્યા પરિકલ્પિત થા"– યહી જ્ઞાન અવિદ્યાકા નિર્વતક (નાશ કરનેવાલા) હોતા હૈં અવિદ્યા નિવૃત્તિ હી કૈવલ્યમુક્તિકા સ્વરુપ હૈં. કૈવલ્યમુક્તિ કોઈ પદાર્થ નહીં હૈં.

ઉસ મતકે અનુસાર ઈશ્વરકે ભજનસે મુક્તિકી જો વ્યવસ્થા કી ગઇ હૈ વો હસ્તિકે બહિર્દંતકે સદશ હૈં. જિસ પ્રકાર જીવકી અલ્પજ્ઞતા ભ્રાન્તિ પરિકલ્પિત હૈ– ઉસી પ્રકાર ઈશ્વરકી સર્વજ્ઞતા ભી હૈ. ઈશ્વરકા ઈશ્વરત્ત્વ જબ કિ મિથ્યા હૈ, તબ ઈશ્વર મિથ્યા હૈ યા સત્ય હૈં ? યહ સ્વયં સમઝનેકા વિષય હૈં. ક્યોંકિ જહાઁ જીવકો મિથ્યાત્ત્વ હૈ વહાઁ ઈશ્વરકો ભી કલ્પિત પદાર્થ હોનેસે મિથ્યાત્ત્વ બરાબરી સી ભાસતી હૈં.

કૈવલ્યમુક્તિકી વ્યવસ્થા બનાતે સમય ઈશ્વરકી સર્વજ્ઞતા તથા જીવકી અલ્પજ્ઞતા– દોનોંકો ત્યાગ કરના પડતા હૈ. કેવલ શુદ્ધ ચિત્તમેં લક્ષણા કરકે તાત્પર્ય માના જાતા હૈં. ઈસકો શાસ્ત્રમેં "જહદ–જહત્" ભાગત્યાગ લક્ષણા કહતે હૈં.

જિસ પ્રકાર– કાશીમેં દેખે હુએ કિસી વ્યક્તિકો કુછ દિનકે પહલે પ્રયાગમેં સ્નાન કરતે દેખને પર પીછે સે કહા જાતા હૈ કિ યહ વહી હૈ કિ જો કાશીકે ચૌકમેં ખડા થા, (વહ) યહાઁ ત્રિવેણીમેં સ્નાન કરતા હૈં. કાશીકી અવસ્થા જો થી ઔર પ્રયાગ ત્રિવેણી સંગમકે સ્નાનકી જો અવસ્થા થી, દોનોં સમયકી અવસ્થા માત્રકો ત્યાગ કર "યહ વહી હૈ", બસ ! ઈતના હી તાત્પર્ય હૈં. ઈસીકો ભાગત્યાગ લક્ષણ કહા હૈં.

યહી બાત ઈશ્વરત્ત્વ ઔર જીવત્ત્વમેં ભી ઘટાયી જાતા હૈં. વાસ્તવિક ન ઈશ્વરત્ત્વ હૈ, ન જીવત્ત્વ હૈ. કેવલ ચિતત્ત્વ હૈં. વહ ભી જ્ઞપ્તિ માત્ર. અર્થાત્ નિર્વિશેષ જ્ઞાન સ્વરુપ હૈં. બસ ! ઈસીકા નામ કૈવલ્યમુક્તિ કહી જાતી હૈં. યહી મોક્ષ પરમ પુરુષાર્થરુપ માના જાતા હૈં.

ઉક્ત સિદ્ધાંતસે અહં પ્રત્યકા વિષય જો જીવતત્ત્વ (હૈ) વહ કુછ વસ્તુ નહીં માના જાતા, કિન્તુ અહં અર્થકે નાશકો હી મુક્તિ કહતે હૈં. મુક્તોંકી સ્થિતિ જ્ઞપ્તિ માત્ર હૈં.

યદિ મોક્ષાર્થીકો યહ નિશ્ચય હો જાય કિ મૈં નહીં રહ જાઉઁગા, તબ તો વહ મોક્ષકી કથા પ્રસ્તાવ માત્રસે દૂર ભગ જાયેગા. યદિ યહ કહા જાય કિ મેરે નહીં રહ જાને પર કોઇ એક જ્ઞપ્તિ (જ્ઞાન) રહેગી, તો ભી ઈસ પ્રકારકી જ્ઞપ્તિકે (જ્ઞાનકે) લિયે કોઈ યત્નવાન નહીં હો સકતા હૈં.

ઈસ સિદ્ધાંતવાલે, અવિદ્યારુપ ઉપાધિસે યુક્ત બ્રહ્મ હી કો જીવ બતાયા કરતે હૈં. શ્રુતિ પ્રતિપાદિત જીવકે અણુપરિમાણકો ભી મન વ અણુત્ત્વકો લેકર ઔપચારિક કહા કરતે હૈ. જીવત્ત્વકી પ્રતીતિકો ભ્રાન્તિ માનકર ઉસ ભ્રાન્તિકે નિવૃત્તિકો હી કૈવલ્યમુક્તિ માનતા હૈં. જબ કિ અહમ્–ત્વમ્ કા વ્યવહાર દેખનેમેં આતા હૈ, તો

ઉનકો કૈસે નિશ્ચય કિયા જા સકતા હૈં ?

વાસ્તવિક બાત યહી હૈ કિ બ્રહ્મ જીવ નહીં હોતા હૈં, ઔર જીવ બ્રહ્મ નહીં હોતા હૈં, અપિતુ બ્રહ્મકા અંશ માત્ર હૈં.

પ્રકૃતિ પાર પ્રભુ સબ ઉરવાસી । બ્રહ્મ નિરીહ બિરજ અવિનાશી ॥
ઈહાઁ મોહકર કારણ નાહીં । રવિ સન્મુખ તમ કબહુઁ કિ જાહીં ॥

ફિર યહ બાત સમઝને લાયક હૈં કિ જબ બ્રહ્મકો હી અજ્ઞાનકા આવરણ હોગા, તબ પુનઃ ઉસ અજ્ઞાનકી નિવૃત્તિ કૌન કરા સકતા હૈ ? ગોસ્વામીજીને કૈવલ્યકો અતિ દુર્લભ તથા વેદપુરાણાદિકા સમ્મત બતલાયા હૈં. પરંચ, ઉસ કૈવલ્યમુક્તિકા સ્વરુપ ઔર હી ઢંગકા હૈં. અદ્વૈત સિદ્ધાંત કથિત શૂન્યાકાર નહીં, પ્રત્યુહ વહ પ્રકૃતિવિયુક્ત સ્વ સ્વરુપકા બોધરુપ હૈં. ઔર વહ વાક્ય જ્ઞાનમાત્રસે પ્રાપ્ત ભી નહીં હોતા. ઉસકે લિયે ગોસ્વામીજીને ઉત્તરકાંડમેં કહા હૈં–

જો નિર્વિઘ્ન પન્થ નિર્બહઈ । સો કૈવલ્ય પરમપદ લહઈ ॥
અતિ દુર્લભ કૈવલ્ય પરમપદ । સંત પુરાણ નિગમ આગમ વદ ॥

જ્ઞાન દ્વારા જીવકે નિજ સ્વરુપ સ્થિતિકો કૈવલ્ય કહા હૈં.

ગુરુપરંપરા હી શ્રેષ્ઠ પરંપરા હૈં

રામમહલ, બમ્બઈ ૧૮–૫–૬૫. જયરામભાઈ :– (એક મહાપુરુષકા નામ લેતે)– ઉનકે સગે ભાઇ તો અભી હૈં. લેકિન (વહ મહાપુરુષકે જૈસા) પ્રભાવ નહીં. ઔર ભી કોઈ શિષ્ય નહીં.

શ્રી ગુરુદેવ :– દેખો જયરામભાઈ ! પ્રભાવ તો તપ વ ત્યાગકા હી હોતા હૈ. અપની ગદ્દીકે સાથ સુપાત્ર ઉત્તરાધિકારીકો અપની સામર્થ્યકો ભી સંકલ્પબલસે, શક્તિપાતસે ગુરુદેવ દે સકતે હૈં. ઈસમેં કોઈ સંદેહ નહીં. લેકિન યહ ક્વચિત્ હી હોતા હૈં, જૈસે કિ રામકૃષ્ણપરમહંસજી ઔર વિવેકાનંદજીમેં હુઆ હૈં.

કહીં કહીં કુટુમ્બકી વંશપરંપરાગત વ્યક્તિકો આધ્યાત્મિક ગુરુ માના જાતા હૈ. પરન્તુ મૈં ઈસમેં માનતા નહીં હૂઁ. ગદ્દીધારી–વંશપરંપરાગત ગદ્દીધારીકે પ્રતિ પ્રેમ, સન્માન બરાબર હૈં પરંતુ આધ્યાત્મિક ગુરુ તો વહી હો સકતા હૈ– જિનમેં આધ્યાત્મિકતા હો.

શાસ્ત્રને દો પરંપરા બતાઈ હૈં– શિષ્ય પરંપરા ઔર વંશપરંપરા. પહલી પરંપરા શ્રેષ્ઠ હૈં. ઈસમેં શિષ્ય પુત્ર હી હોતે હૈં. શિષ્યકે શિષ્ય પ્રપૌત્ર હૈં. સાંદીપન્નિ ઋષિને ભગવાન શ્રીકૃષ્ણકો, ઔર વસિષ્ઠજી વ વિશ્વામિત્રજીને ભગવાન શ્રીરામજીકો વિદ્યાદાન દેકર ગૌરવ પાયા હૈં.

જો વીર્ય, ઓજસકે રુપમેં નાભિકે ઉપર રહતા હૈં ઉસસે શિષ્ય–પ્રશિષ્યકી પરંપરા ચલતી હૈં, ઔર નાભિકે નીચેકા અધોસ્થાનમેં રહે હુએ વીર્યકે દાનસે–

આહુતીસે લૌકિક પુત્ર–પ્રપૌત્રોંકી પરંપરા હૈં.

યહ ઓજસ હી સત્ત્વસામર્થ્ય હૈ. બ્રહ્મરંધ્રમેં સ્થિત શુભ્રરશ્મિ ફૈલાતા હૈ. ચિત્રપટ (છબી)મેં મસ્તકકે પીછે પ્રકાશિત ગોલાકાર હમ દેખતે હૈં ન ! વસ્તુતઃ સભીકો અપના ઓજસ હૈ. અત્યંત સૂક્ષ્મ હૈં. ઈસીલિયે દિખનેમેં નહીં આતા. તત્ત્વભેદન વ ભૂતજય (= પંચભૂત પર વિજયી) હો જાયેં તો યે ઓજસરશ્મિયાઁ બરાબર દિખનેમેં આતે હૈં.

આત્મિક વિકાસકે અનુસાર કમ–જ્યાદહ ઓજસ હોતા હૈં. સંત મહાત્મા વ ગુરુદેવ ઈસી ઓજસકો દેખકર જીવકા સ્તર સમઝતે હૈં, ઔર પ્રત્યેક જીવકો ઉસકે સ્તરસે ઊપર ઉઠાનેકા પ્રયત્ન કરતે હૈં. ઈસીલિયે સબ શિષ્યોંકે લિયે એક હી પ્રકારકી સાધના પદ્ધતિ સી દીક્ષા, સાધના નહીં હો સકતી હૈં. ડોક્ટર સબ મરીજોંકો રોગકે અનુસાર અલગ અલગ ટ્રીટમેન્ટ દેતે હૈં, ઉસી પ્રકાર શિષ્યોંકો ભી અલગ અલગ ટ્રીટમેન્ટ– સબકો અપની વ્યક્તિગત બીમારી હોતી હૈં ઉસકે અનુસાર દી જાતી હૈં. સાધારણ કુછ બાતે સબકો એકસી લાગુ હોતી હૈં.

સબકે સંસ્કાર ઔર પરમાણુકી અપની અપની ગૂઁથન હોતી હૈ. ઈસીલિયે ામૂહિક ધ્યાનયોગસે ઈતના લાભ નહીં હો સકતા હૈ. સામૂહિક સંકીર્તન, પાઠ ઈત્યાદિ રાબર લાભ પહુઁચાતે હૈં. વાયુમંડલસે પરમાણુ ખિંચ લાતે હૈં. દેખો, હમારે યહાઁ .દિરોમેં ઘંટાનાદ, દીપ, આરતીકા વિધાન પરાપૂર્વસે હૈં. પૂજનકે તામ્રપાત્ર હમેં ઉત્તમ માને હૈં. ઈન સબકે પીછે રહસ્યજ્ઞાન યહી હૈં કિ ઈનસેં ઊઁચે પ્રકારકી (વિદ્યુત) વહન શક્તિ હૈં. ઈનસે સૂક્ષ્મ (અચ્છે) પરમાણુ હમારી તરફ વહન કરતે હૈં. આવાજ વ પ્રકાશકે કંપનોં ભી સૂક્ષ્મ પરમાણુ વહન કરતે હૈં.

વેદભાઈ :– બ્રાહ્મણકે દો પ્રકારકે વીર્યકી બાત પૂરી સમઝાઈયે !

શ્રી ગુરુદેવ :– વેદ ભગવાન હી ઠહરેં ! કિતની જિજ્ઞાસા હૈં ! મૈં તો વિષયાંતર હો જાતા હૂઁ. ઔર પ્રવચન કરનેકા મુઝે અભ્યાસ નહીં હૈં. જૈસા જબ ભી મનમેં આતા હૈં– ઉટપટાંગ બોલ દેતા હૂઁ. સામનેવાલોંકે ઉપર યહ રહતા હૈં. કભી નિશ્ચિત્ નહીં રહતા હૈં કિ અમુક સમય પર અમુક સમયમર્યાદાકા મેરા પ્રવચન હોગા. વસ્તુતઃ બાત યહ હૈ કિ પ્રવચન દેના મૈં જાનતા હી નહી હૂઁ. ૨૪ ઘંટેમેં જબ ભી મનમેં આતા હૈં બાતે કર લેતા હૂઁ.

અચ્છા તો વેદભગવાન, સુનિયે ! ફૈબા ભી બૈઠી હૈ ન ? ઓજસવીર્યકે સંદર્ભમેં હી બ્રાહ્મણોંકો "વર્ણાનામ ગુરુ" કી પદવી દી ગઈ હૈ. પહલે (પહલેકે સમયમેં) બ્રાહ્મણ તપસ્યાપૂર્ણ, શુદ્ધ, પવિત્ર જીવનસે ઈસી વીર્યકી વૃદ્ધિ વ પુષ્ટિ કરનેકો અપના પ્રથમ કર્તવ્ય સમઝતે થે. ઓજસ પ્રાપ્ત કરનેકો ઈસી પ્રતિભાકે દ્વારા હી બ્રાહ્મણકો માન્યતા મિલતી થી, ગુરુપદ પાતે થે. ફિર ઈસી પ્રતિભાકે દ્વારા હી ઉપનયન, અધ્યાપન, યાજન ઔર સાધુવૃત્તિ યે ચાર ઉત્પન્ન હોતે થે– યે ચાર પ્રજ્ઞા માની ગઈ

हैं. ईनके द्वारा परंपरा चलती थी.

ઉપનયન દેનેવાલે પિતા હૈં, વિદ્યાધ્યન કરાનેવાલે પિતા હૈં, યજ્ઞ–યાજન કરાનેવાલે પિતા હૈ, ઔર સાધુવૃત્તિ ઉદય કરાનેવાલે પિતા હૈં. તાત્પર્ય કિ વંશપરંપરા ન હોને પર ભી, જિનકે દ્વારા ઈન ચાર પ્રજ્ઞા શિષ્યોમેં આવિર્ભૂત હોતી હૈ, ઉનકો વંશપરંપરા ન હોને પર ભી નિઃસંતાન નહીં માનતે થે. ઈસ પ્રકાર પુત્રપરંપરાસે જ્યાદહ સમ્માન શિષ્યપરંપરાસે માના હૈં.

હર શિષ્ય શ્રી ગુરુદેવકા ઉત્તરાધિકારી હૈં. વહ જો કુછ કરેગા, તન,મન, વચન વ ધનકે વ્યવહારોંકે દ્વારા– ઉનમેં ગુરુદેવકે વચન, ગુરુદેવકા જ્ઞાન અભિવ્યક્ત હોતા હૈં. સમાજમેં ઈસ પ્રકારસે દેખા જાતા હૈં.

અભી માન લો કિ આપમેંસે કિસીને અનીતિ યા ભ્રષ્ટાચાર કિયે, તબ ક્યા સુનનેમેં આયેગા ? લોગ કહેંગે કિ યહ તો રણછોડદાસકા શિષ્ય હૈં. વહાઁ તો લમ્બી લમ્બી દંડવત્ કરતા હૈ, રામ રામ કરતા હૈં, ઔર યહાઁ તો અનીતિસે લોગોંકો ઠગતા હૈ, તૌલમાપમેં કમ તોલકર દેતા હૈં, પૈસે તો પૂરા લેતા હૈ યા શરાબ પીતા હૈ યા જુઆ ખેલતા હૈં– ઈત્યાદિ, સબ લાઁચ્છન ગુરુકે નામકે સાથ બોલે જાતે હૈં. શ્રીગુરુદેવકે વચનોંકા અનાદર કરનેકા યહ પરિણામ હૈં. પરન્તુ વચનોંકા પાલન કરનેકે પરિણામમેં શ્રી ગુરુદેવકા યશ વ નામ ઉજ્જવલ હોતે હૈં.

સંતોકી કરુણાકી ગહરાઈકા કોઈ નાપ નહીં !

એક ભાઈ :– અચ્છે–અચ્છે સંતોકે નિકટમેં પરિચિત હોને પર દેખનેમેં આતા હૈં કિ રાગ–દ્વેષ, ઝઘડે, ચોરી, શિસ્તકા અભાવ, સાધારણ શિષ્ટતા– જો સબ જગહ હોતી હૈ– ઉસકા ભી અભાવ, ઈત્યાદિ વાતાવરણમેં હૈં. કુછ ખિંચાતાનીકા વાતાવરણ હોતા હૈં. ઐસા ક્યોં ?

શ્રી ગુરુદેવ :– દેખિયે, આપ શિષ્ટતાકી ભાષામેં અકેલે મેરે યહાઁ કે વાતાવતરણકા ન કહકર ઔર (અન્ય) સંતોકા ઉલ્લેખ ન કરેં, મુઝે બુરા નહીં લગેગા. જિન સંતોકે આશ્રમ ચલતે હૈં, સાધક અભ્યાસી વહાઁ રહતે હૈં, વહાઁ તો નિયમ ઔર શિસ્ત હોને હી ચાહિયે ઔર હોતી હી હૈં. આચાર, અભ્યાસ, શિસ્ત આદિ સીખાનેવાલે, સમઝાનેવાલે સંત પહુઁચે હુએ હોને પર ભી આચાર્ય કોટિમેં રહકર ઐસે આશ્રમોંકા સંચાલન કરતે હૈં. વે એક હી સ્થાનમેં બિરાજતે હૈં. જો ઈસ પ્રકાર એક સ્થાનમેં નહીં રહતે હૈં, ઘુમધક્કડ મેરે જૈસે હૈ– ઉનસે શિસ્ત, શાસન, આદિ હોતા નહીં હૈં.

સંતોકે પાસમેં ભી શિષ્યોંકા સમૂહ એક જગત્ હી હૈં. જગત્મેં શુભાશુભ, અચ્છે–બુરે હોતે હી હૈં. સંતોકા યહ તો કાયદા નહીં હૈ કિ હમારે પાસ અચ્છે હી આ સકતે હૈં ! જો ભી આ જાયેંગે– સંત ઉસકા સન્માન કર ઉસકો અપના લેગા.

સમુદ્રમેં કિતની નદીયોંકા પ્રવાહ અવિરત વિલીન હો રહા હૈ ! સાધુકે પાસ

ભી યહી પ્રક્રિયા ચલતી રહતી હૈં. ઊંચે–નીચે, અચ્છે–બુરે સબ અપની ઈચ્છાપૂર્તિકે લિયે, દુઃખનિવૃત્તિકે લિયે, શંકા–સમાધાનકે લિયે, પ્રેમ–શ્રદ્ધા કે લિયે આતે હૈં.

સાધુકા સ્વભાવ હોતા હૈ કિ જ્યાદહ દુઃખી હૈં– ઉસકા જ્યાદહ માન–બડાઇ, પ્યાર–દુલાર દેકર ઉસકો અપની ઓર ખિંચતે હૈ. તાકિ દુઃખી મનુષ્ય ભગવદ્ ભજનકે માર્ગ પર ચઢ જાયેં.

સંસારમેં જ્યાદહ દુઃખી કૌન હોતા હૈ ? જિસકે મનમેં જ્યાદહ વાસના, રાગ–દ્વેષ, લોભ, ક્રોધ, મોહ, ઈત્યાદિ હોતે હૈ. સાધુકી યાદ કબ આતી હૈ ? ધનનાશ હો જાતા હૈ, યા પ્રિય સ્વજનકી મૃત્યુ હો જાતી હૈ યા કોઈ અસાધ્ય બીમારી લગ જાતી હૈં (તબ) ! ઈનકે સાથમેં મનકે સુખી યા ધન સંપન્ન યા તનકે સ્વસ્થ યા સુસંસ્કારી વ સુશિષ્ટ શ્રદ્ધાલુ પ્રેમી શિષ્યોંકા સમૂહ ભી સાધુકે પાસ હોતા હી હૈં.

જગત્ જિનસે મુઁહ મોડ લેતા હૈ, જિનકો ઠુકરાતા હૈં, વે દીન–દુઃખી, વ્યસની, પીડિત, બીમાર, દરિદ્ર, ક્રોધી, જીવનમેં નિષ્ફલતાકે આઘાતસે અત્યન્ત દુઃખી વ નિરાશ હોતે હૈ. ઈન સબકે પ્રતિ સંત વિશેષ કરુણાર્દ હોતે હૈ. સંતકો હોતા હૈ કિ યદિ મૈં ભી ઉનકો દુલાર–પ્યારસે સાંત્વના નહીં દૂઁગા તો યે ઔર કહઁાસે પ્રેમ વ સાંત્વના પાયેંગે ? બસ, ઈસી કરુણાવશ દુઃખી સ્તરકે શિષ્યોંકે પ્રતિ ધ્યાન દિયા જાતા હૈ. તબ ઊઁચે સ્તરકે શિષ્યકો પક્ષપાતકા દર્શન હોતા હૈ. રાગાદિકા કારણ (ઈસ પ્રકાર) સંત હોતા હૈ.

સંત સ્વભાવ હી ઐસા હોતા હૈં. કિસીકી રાગાદિક વૃત્તિકો, સ્વાર્થવૃત્તિકો, કૃપણતાકો, સંકુચિતતાકો પ્રગટ નહીં હોને દેતે હૈં. સાધુ સોચતા હૈ કિ ઈતની ક્ષુદ્ર વૃત્તિ ખુલ્લી હો જાયેગી તો દૂસરે લોગ ઈસકો બુરી નિગાહસે દેખેંગે. સત્વ, રજ વ તમોગુણકા ચક્ર ચલતા રહતા હૈ. સંત દેખતા હૈ કિ અબ સાત્વિક ભાવમેં શિષ્ય હૈં, તબ યોગ્ય મૌકા દેકર પ્રારંભ એકાંતમેં, પીછે સમષ્ટિમેં રાગાદિકકે બારેમેં, ઉસસે હોનેવાલે અહિતકે બારેમેં બરાબર સમઝાતે હૈં.

જીવકે વિભિન્ન સંસ્કાર હોતે હૈ. બાર બાર યુક્તિપ્રયુક્તિસે, પ્રેમ–દુલારસે, કભી ઈંગતસે, કભી સ્પષ્ટતાસે ઔર કડકાઈસે સમઝાનેસે સ્મૃતિ રહ જાતી હૈ– તબ શુભ સંસ્કાર જમતે હૈં, સાત્વિકતા બઢતી હૈં. ઈસકે બાદ ભી કોઈ પૂર્વ સંસ્કાર જાગ્રત હો જાતે હૈં ઔર રાગ–દ્વેષકી ક્રિયા હો જાતી હૈ. પુનઃ સમઝાયા– મનાયા જાતા હૈ. પુનઃ સત્વકી વૃદ્ધિ. ઈસ પ્રકાર યહ ઝમેલા સંતોકે પાસ બના હી રહતા હૈં.

કિતને જીવ ! પ્રત્યેકકે કિતને કિતને વિભિન્ન સંસ્કાર ! યે ટકરાતે રહતે હૈં, અલગ હોતે હૈં, ફિર ટકરાતે હૈં, ફિર અલગ હોતે હૈં. ઐસે હી હોતે હોતે કોઈ–કોઇ ક્વચિત્ જીવ એકદમ પ્રબુદ્ધ હો જાતે હૈં. દલદલસે ઊપર ઉઠ જાતે હૈં. રાગાદિકકી ભી થકાન આ જાતી હૈં. તબ અનાયાસ છૂટ જાતે હૈં. જૈસે કિ ખૂબ વિષયભોગસે કભી ન કભી નિવૃત્તિ (વૈરાગ્ય) આ જાતી હૈં.

સંતોકી કરુણાકી ગહરાઈકા કોઈ નાપ નહીં ! કોઈ હદ નહીં ! એક બાર ઉનકે પાસ જો કોઈ જાતા હૈ, ઉસકો ફિર ઊંચા ઉઠાયે બિના છોડતે નહીં. ઈશ્વર, સાધુ, મગર, મકૌડા ઔર મૌત પકડે હુએકો કભી છોડતે નહીં હૈં. પ્રત્યેક જીવકો ઉસકે સ્તર વ અધિકારકે અનુકૂલ ઊપર ઉઠાતે હૈં.

જીવકે સંસ્કારોંકા જંગ (કાટ) દૂર કરનેકી પ્રક્રિયા જટિલ હૈં. પરિશ્રમ માઁગતી હૈં. જંગ હૈ ઔર ઉસકો દૂર કરનેકી જરુરત હૈ. ઈતના સમઝમેં આ જાતા હૈં, તબ જીવ પુરુષાર્થી બનતા હૈં. તબ સંત નામી પારસમણિકા પ્રભાવ પ્રકટ હોતા હૈં.

પરંતુ ઈસ પ્રક્રિયામેં સંત ક્યા ક્યા બનતે હૈં, ક્યા ક્યા કાર્ય કરતે હૈં, યહ તો સંત હી જાનતે હૈં ! સંત લોહેકો તપાનેકો ભટ્ટી ભી બનતે હૈં, લોહેકો ઠોકનેવાલે ભી બનતે હૈં, જંગ દૂર કરનેકા રસાયન ભી બનતે હૈં, ઔર પારસ ભી સ્વયમ્ હોતે હૈં. ઔર પ્રક્રિયાકી વિશિષ્ટતા યહ હૈ કિ સંત જીવકો ભી અપને સમાન પારસ બના દેતા હૈં. સંતકી યહી વિશેષતા હૈં !!

નાના ફડનવીસ સાધુવેશમેં સિહોરમેં રહતે થે. ૧૮૫૭ કે પરાજયકે પશ્ચાત્ ગુપ્ત રહનેકે હેતુસે સાધુવેશ ધારણ કર લિયા થા સો મૃત્યુ તક બના હી રહા. મૈં ઉનકો ૩–૪ બાર મિલા થા. આખરી સિહોરમેં મિલા થા.

દેશકાલાનુસાર ધર્માચાર્યોંકો પરિવર્તન કરના હી ચાહિયે

પછાત, અનપઢ જાતિકે લોગ ઈસાહી ધર્મ અપના રહે હૈં. ધર્મ પરિવર્તનકી યહ પ્રવૃત્તિ અભી અભી બહુત તેજ ગતિસે હો રહી હૈં. ઈસી પ્રકાર ચાલૂ રહી તો દશ–બાર વર્ષકે પશ્ચાત્ ભારતકો અલગ ખ્રિસ્તીસ્તાન રચનેકી માઁગકા સામના કરના પડે તો કોઇ આશ્ચર્ય નહીં. મિશનરીઓંકી ધર્મ પરિવર્તનકી યહ પ્રવૃત્તિ બડા ભયંકર રાજકીય પ્રશ્ન ખડા કરેગી.

પઢે–લિખે હિંદુઓંકો પછાત જાતિકા શોષણ વ દમન કરના છોડ દેના ચાહિયે. ઉનકો ખૂબ સોચના ચાહિયે કિ ખુદ હિંદુધર્મ પર હી તલવાર તુલી હુઈ હૈં. હિંદુધર્મમેં જૈન, સ્વામીનારાયણ, માતાજી, દેવીજી, ગણેશજી, શિવજી ઈત્યાદિ સબકે ઉપાસકોંકો સમઝના હૈં.

દેશકાલાનુસાર ધર્માચાર્યોંકો પરિર્વતન કરના હી ચાહિયે. દેહાતોમેં છૂત–અછૂતકા ઝમેલા બહુત હી વિકૃત સ્વરુપમેં ફૂલાફલા હૈં. ઈસકે ઉપર અભી ધ્યાન નહીં દિયા જાયેગા તો પરિસ્થિતિ બહુત હી વિકટ હો જાયેગી.

બોમ્બેસે શ્રી ગુરુદેવ મહાબલેશ્વર પધારેં. મહાબલેશ્વરસે ૨૫–૫–૬૫ કો જયંતિભાઈકો પત્રમેં લિખા– પ્રિય જયંતિ, સાદર આશીર્વાદ. તુમ્હારે દો પત્ર મિલે. હાલ જાના. તુમ્હારા મગજ તુમ પોતે (= ખુદ) બિગાડતે હો. તુમ વિચાર કરો કિ ઘબડાનેસે ક્યા લાભ ? હિમ્મતસે કામ લો. અરે ! તુમ તો કેવલ નિમિત્ત માત્ર હો.

તુમ્હારે પ્રેરક તો ભગવાન હૈ ! વહ સબ સંભાલેંગે. તુમ તો કેવલ સાહસસે કામ કરો, ઔર આનંદસે દૂર કરો.

તુમને જયાકો હિમ્મત દી હૈં, ઔર તુમ ઈસ પ્રકાર મગજ બિગાડ બૈઠે તો ક્યા હોગા ? ઉસકા પરિણામ સોચો. તુમ ભગવાનકા સ્મરણ કરો ઔર હિમ્મતસે કામ કરો, તો જરુર તુમ ઈસ કાર્યમેં સફલ હોંગે. મુક્તાકો કહના– તુમ્હારા પૈર ધીરે ધીરે ઠીક હો જાવેગા. શ્યામજીકો આસીસ કહના. ભરતકો પઢનેકા આગ્રહ કરના ઔર આસીસ કહના. રણછોડદાસકા આશીસ. દૂસરે પત્રમેં લિખા :– તુમ અપને મગજકો સંતુલનમેં રખોગે તો હી જીવન બનેગા, નહીં તો બરબાદ હો જાવેગા. મનકો રોકકર કામ કરો તો ભગવાન સહાયક હૈં. રણછોડદાસકા આશીસ.

મૈં ઔર બબીબહન ૯–૬–૬૫ કો બમ્બઈસે નીકલકર ૧૭–૬–૬૫ કો રાઁચી પહુઁચે. શ્રી ગુરુદેવને બાંદાસે દિ. ૧૫–૬–૬૫ કિયા તાર ૧૭–૬–૬૫ કો તાર મિલા કિ સ્વાસ્થ્ય કુછ નરમ હૈં. ૧૯ કો દોપહરમેં પહુઁચૂંગા. આશીર્વાદ.

શ્રી ગુરુદેવ રાઁચી પધારેં હૈં– જયરામભાઈ કે યહાઁ બિરાજે.

ગુરુનિષ્ઠા ભવમોચની

૨૨–૬–૬૫. શ્રી ગુરુદેવને જયરામભાઇકો કહા– તુમ નિશ્ચિત્ અચ્છે હો જાઓગે. દેખો, મૈંને સંકલ્પ કિયા હૈ કિ જબ તક તુમારા સ્વાસ્થ્ય અચ્છા ન હો જાયઁ તબ તક મૈં તુમારે સાથ હી રહૂઁગા. મેરા ઔર કોઈ કહીંકા ભી પ્રોગ્રામ નહીં કરુઁગા.

જયરામભાઇ શારીરિક પીડાસે અત્યંત બેચૈન રહતે હૈં. શ્રી ગુરુદેવ ઉનકી નિષ્ઠાકો પુષ્ટ કરનેકે બચન કહતે રહતે હૈં. આજ એક દ્રષ્ટાંત કથા કહી.

ગુરુદેવ શિષ્યકી હર પ્રકારકી આપત્તિ દૂર કરતે હૈં. વે અભયદાતા હૈ. શરણાગત રક્ષક હૈં. નિષ્ઠાસે હી પાર પહુઁચા દેતે હૈં. ગુરુ નિષ્ઠા સહીમેં ભવમોચિની હૈં. તો શારીરિક કષ્ટકા મોચન નહીં કર સકેગી ?

સમર્થ રામદાસ સ્વામી એક શિષ્યકે સાથમેં કાશી પધારેં થે. હનુમાનજીકે મંદિરમેં આસન લગાયા. ઉસ દિન એકાદશી થી. દૂસરે દિન શિષ્ય કાશીમેં ભિક્ષા માઁગનેકો ગયા. હોનહારકી બાત દેખો કિ શિષ્ય એક શિવરામ નામકે જ્યોતિષીકે યહાઁ હી ભિક્ષા માઁગને જા પહુઁચા. જ્યોતિષી મહારાજને તો ઉસકા નામ પૂછા ઔર સમય દેખકર તુરત ગણિત લગાયા ઔર કહા કિ કલ દૂસરે પ્રહરમેં તેરી મૃત્યુ હૈં. શિવરામ જ્યોતિષીકો ઐસી આદત પડ ગઇ થી કિ જો કોઈ ઉસકે સામને આવે ઉસકી મૃત્યુકા સમય નિશ્ચિત્ બતા દેતે થે. બિના પૂછે હી. !

શિષ્ય તો ઉતારે પર આકર ગુરુદેવકે ચરણમેં લેટ ગયા. રોતે રોતે કહને લગા કિ કલ દૂસરે પહોરમેં મેરી મૃત્યુ હોનેવાલી હૈં.

સમર્થ રામદાસજી તો સમર્થ થે. સમર્થ યાનિ સમ્યક્ અર્થ, વેદ–શાસ્ત્રોંકે અર્થ–

રહસ્યકી સાક્ષાત્ મૂર્તિ ! સમર્થને ખુદને રસોઈ તૈયાર કી. ઔર શિષ્યકો આજ્ઞા કી કિ તબ તક તૂ રુદ્રાભિષેક કર. ફિર દોનોંને પ્રસાદ પાયા.

સમર્થ દોપહરમેં કભી સોતે નહીં થે. લેકિન ઉસ દિન કમ્બલ ઓઢકર સો ગયે. સમર્થ કભી અપની ચરણસેવા કરનેકો કહતે નહીં થે. લેકિન ઉસ દિન શિષ્યકો કહા– મેરે પૈર દાબો. શિષ્ય એક હી આસન પર બૈઠા બૈઠા સેવા કર રહા હૈં.

દોપહર હોતે હી યમદૂત આયે. સમર્થકે પાસ તો જા નહીં સકતે થે. શિષ્યકો બુલાને લગે કિ તૂ હમારે પાસ આ. શિષ્ય નિષ્ઠાવાન થા. સચ્ચા સેવક ભી થા. ગુરુદેવકી આજ્ઞા થી.– પૈર દાબ, તો ચરણસેવા છોડકર કૈસે ઉઠ પાતા !! ઉસકો દોપહરકો મૃત્યુકી ભી ભીતિ થી. વો સમઝતા થા કિ જો મૈં યહાઁસે ઉઠા તો યમદૂત મુઝે લે જાયેંગે. યમદૂતોંકી ઓર વો દેખતા હી નહીં હૈ. થક કર દૂત ચલે ગયે.

ખુદ યમરાજા આયે ઔર દૂરસે બુલાતે હૈં, લેકિન શિષ્ય પક્કા નિકલા– વો જાતા નહીં હૈ. યમરાજા ભી થકકર ચલે ગયેં.

શિષ્યને દેખા કિ યમરાજા ભી વાપિસ લૌટ ગયે ઔર ઉસકે મનમેં બાત જમ ગઇ કિ ગુરુદેવકે કમ્બલમેં હી સામર્થ્ય ઔર ચમત્કાર હૈં. ઉસકો છૂ કર મૈં બૈઠા થા ઈસલિયે હી મૈં બચ ગયા હૂઁ !!

દૂસરે દિન શિવરામ જ્યોતિષીકે યહાઁ હી ભિક્ષા લેનેકો ગયા. ઉસકો જિંદા દેખકર જયોતિષી મહારાજને પૂછા કિ અરે ! યહ ક્યા ? તુમ જિંદા હો ? મેરા જ્યોતિષ કભી ઝૂઠ નહીં પડતા હૈં. તુમારી મૃત્યુ ક્યોં નહીં હુઇ ? આશ્ચર્ય !!

શિષ્યને કહા કિ દેખો ! મેરે હાથમેં યહ કમ્બલ હૈં ન, ઈસીકે ચમત્કારસે મૈં બચ ગયા હૂઁ. જ્યોતિષી સમઝ ગયે કિ શિષ્યકે દિમાગમેં કુછ કમી હૈં. ઉન્હોંને કહા કિ તુમારે ગુરુદેવકે પાસ મુઝે ભી લે ચલો. જાકર ગુરુદેવકે ચરણોમેં દંડવત્ પ્રણામ કિયે. સમર્થ કે દર્શન કરતે હી શિવરામ સમઝ ગયા કિ યહ તો પહુઁચે હુએ સિદ્ધ સંત હૈં. ખુદ ભી શિષ્ય બના. દક્ષિણામેં સમર્થને બચન માઁગ લિયા કિ અબ ભવિષ્યમેં કિસીકો ભી મૃત્યુકે સમયકા જ્યોતિષ નહીં કહના. શિવરામ જ્યોતિષને યહ કબૂલ રખા.

ભગવાન અનુશાસનકે વશ નહીં હોતે

૨૫–૬–૬૫. આજ પ્રાતઃકાલ તીન બજે શ્રી ગુરુદેવ સ્નાન કરકે ધ્યાનમેં બિરાજે થે. ૬ાા બજે કીંવાડ ખુલેં. જયરામભાઈને ઔર મૈંને કમરેમેં જાકર પ્રણામ કિયે તો ફૌરન શ્રી ગુરુદેવને કહા– "જયરામભાઈ ! અભી ઔર નિયમમેં બૈઠના અનિવાર્ય હૈં તો મૈં ફિર બૈઠ જાઉં ?"

જયરામભાઈને કહા– જી હા, આપકી જૈસી ઈચ્છા હો. શ્રી ગુરુદેવ :– અચ્છા, તો મૈં ફિર કુછ ઘંટેકે લિયે બૈઠતા હૂઁ.

હમ કમરેમેંસે બાહર નિકલ આયેં. કીંવાડ બન્દ કિયે. ચાર ઘંટેકે બાદ ખુલે.

જયરામભાઈ, બબીબહન કમરેમેં ગયે. ભોજનકી તૈયારી કરકે મૈં ભી કમરેમેં ગઈ. દેખા, તો શ્રી ગુરુદેવકી અતિશય ભાવમગ્ન મુખમુદ્રાકે દર્શન હુએ. પાઁચ મિનિટકી પૂર્ણ શાંતિકે પશ્ચાત્ શ્રી ગુરુદેવ ઉઠે– કહતે –કહતે કિ "ચલો ભાઇ, કુમુદ બુલાતી હૈં."

જબ દશરથજી ભગવાનકો ભોજનકે લિયે બુલાતે હૈં તબ–

ભોજન કરન બોલ જબ રાજા। નહિં આવત તજિ બાલ સમાજા॥

લેકિન,

કૌશલ્યા જબ બોલન જાઇ। ઠુમક ઠુમક પ્રભુ ચલહિં પરાઇ॥

ભગવાન અનુશાસનકે વશ નહીં હોતે હૈં પરંતુ પ્રેમકી ભાવવશતા કિતની હૈં! યહાઁ સ્પષ્ટ હોતી હૈ. ઈસીલિયે તો કૌશલ્યા અમ્મા બનવાસ જાતે સમય પર બેધડક કહ ઉઠતી હૈં–

જૌ કેવલ પિતુ આયસુ તાતા। તૌ જનિ જાહુ જાનિ બડિ માતા॥

ઠુમક ઠુમક પ્રભુ ચલહિં પરાઇ.....કિતના માધુર્ય વ વાત્સલ્ય !! ઈસી તરહ નવ રસકા નિરુપણ શ્રીરામજીમેં બતલાયા હૈ ગોસ્વામીજીને. ઉદાહરણાર્થ– જનકપુર જાતે સમય–

રાજકુઅઁર તેહિ અવસર આઈ। મનહુઁ મનોહરતા તન છાઇ॥
ગુન સાગર નાગર બર વીરા। સુંદર શ્યામ ગૌર સરીરા॥
રાજ સમાજ બિરાજત રુરે। ઉડગન મહુઁ જનુ જુગ બિધુ પુરે॥
દેખહિં રુપ મહા રનધીરા। મનહુઁ બીર રસુ ધરે સરીરા॥
ડરે કુટિલ નૃપ પ્રભુહિ નિહારી। મનહુઁ ભયાનક મૂરતિ ભારી॥
રહે અસુર છલ છોનિષ વેષા। તિન્હ પ્રભુ પ્રગટ કાલસમ દેખા॥
પુરબાસિન્હ દેખે દોઉ ભાઇ। નરભૂષન લોચન સુખદાઇ॥

(અપૂર્ણ)

આઁખકે ફૂલા, પરવળ, બેહોશી, કમજોરી, બાલમરણ, શરદી કા ઈલાજ

૯–૭–૬૫. (૧) **ફૂલા, પરવાલા પર :–** (ક) કાલે ગધ્ધાકી ડાઢ ગુલાબજલમેં ઘીસકર પ્રતિદિન આઁખમેં લગાનેસે ફૂલા–પરવાલા આદિ કચડા સાફ હો જાતા હૈં. અકસીર ઈલાઝ હૈ. સાફ પત્થર પર રોજ ઘીસકર લગાના. ડહાણૂવાલે નિહાલચંદભાઇકી પુત્રીકો ૬–૭ સાલકે બાદ ફૂલા ટૂટ ગયા થા. (ખ) ગાયકા ઘી સૌ બાર ધોના. પાઁવભર ઘીમેં તાજે ૪–૫ નિંબૂ ડાલના–સાબુત (સંપૂર્ણ અખંડિત),

ચાર–પાઁચ દિનકે બાદ નિંબૂ નિકાલ લેના વ ઉપરકા ઘી ઉતાર લેના. ફિર તાજે સાબુત ૪–૫ નિંબૂ ડાલના. બાદમેં ઉસ ઘીકા અંજન કરના. ફૂલા–જાલા આદિકે ઉપર ફાયદા કરતા હૈં. દિનમેં દો તીન બાર લગાયા જા સકતા હૈં.

(૨) મૃગી યા બેહોશી કે લિયે :– તેજ કલી ચૂના ૧ તોલા. એક તોલા નૌસાદર. બારીક પીસકે દોનોંકો શીશીમેં મિલાકે મજબૂત ડાટ લગાકે રખના. મૃગી યા બેહોશીમેં સૂંઘાનેસે બિલકુલ હોંસ આ જાતી હૈં.

(૩) રંગ બદલ :– એક બહનને વિવાહકે સમ્બન્ધકી એક બાતમેં સહજ કહા કિ કાલા હૈ ઈસીલિયે પસંદ નહીં. શ્રી ગુરુદેવને કહા– સફેતિ પોત દો. દેખો ઈસકા પ્રયોગ ઐસા હૈ. મૂર્દા શંખ ઔર સફેતા સમભાગ, પાષાણ ભેદ ચૌથા ભાગ, સ્પિરિટ આઠવા ભાગ. તીનોં ચીજ પીસકે ઉબાલા જાયઁ. પાની લોશન જૈસા બનાનેકે માપમેં અંદાજસે લેના. ચંદ્રસ ચાર–છ આની ભર ઉબાલનેમેં ડાલ દેં. ફિર ઠંડા હોને પર સ્પિરિટ મિલા દેં. ફિર શરીર કો પોત દે– એક હી બાર.

(૪) હરે આઁવલા પીપર ચિત્ર સેંધો નોન મિલાવો મીત ।
તાપ તે જારી ઈકતરા જાયઁ અન્ન ન જાને કિતો ખાય ॥

(૫) જીવનશક્તિકે લિયે :– પુનમકે દિન, પુષ્ય, શ્રવણ યા રેવતી નક્ષત્રમેં ગોરખમૂઁડીકી પૂજા કરકે ઉસકે પંચાગકા ચૂર્ણ ૧ તોલા ગાયકે દૂધ યા ઘી કે સાથમેં એક સાલ લિયા જાયેં તો જીવનશક્તિ બઢતી હૈં.

(૬) બાલમરણ રોકનેકે લિયે :– જન્મકે પશ્ચાત્ બાલક મર જાતા હો ઉસકે લિયે એક પ્રયોગ હૈં. બાલકકા જન્મ હુઆ, નાડા છેદન હુઆ, પશ્ચાત્ તુરંત હી બાલકકી નાભિમેં મૂઁગકે દાનાકે બરાબર સચ્ચી અસલી હિરા હીંગ નાભિમેં ભર દેના. બાલક મરેગા નહીં. હિંગ ભરનેસે ગરમી બઢેગી, પસીના આયેગા, પરંતુ ઘબડાના નહીં. ટૂટીકી તો કોઇ બૂટી હૈ નહીં. ફિર ભી પ્રાણકી ગરમી સ્તબ્ધ હો જાતી હૈ વૈસી દશામેં બાલકકી મૃત્યુ હોતી હૈં. ઈસકે પર યહ પ્રયોગ હૈં.

અસલી હિંગકી પરખ :– સૂંઘનેસે તત્કાલ નાકમેંસે ખૂન આવેં, મોમકે સમાન મુલાયમ હોવેં, એક તરફ રખી હોવેં તબ ભી સારે કમરેમેં ઉસકી બાસ ભર જાવેં.

(૭) બાલકકો શરદી :– બાલકકો ભવિષ્યમેં ભી શરદી, કફ કી પરેશાની ન હોવેં ઈસકે લિયે મૂઁગકે દાનેકે બરાબર કસ્તુરીકો બાલકકી નાભિમેં તુરંત ભર દેના શરદી કફ કભી નહીં હોવેં.

(૮) આઠવેં સ્થાનમેં જો રાશિ હોવેં ઉસકે નવમાંશસે મૃત્યુકી નિમિત્તકી બીમારી પ્રારમ્ભ હોતી હૈં

(૯) લગ્નકા જો અંશ હોવેં ઉસી અંશ પર મૂર્તિમેં યા ઈષ્ટદેવમેં ધ્યાન કરનેસે શીઘ્ર પરિણામ મિલતા હૈં.

જ્ઞાનકે અધિકારી

વિવેક સાક્ષાત્કાર હોને પર હી દુઃખકી આત્યન્તિક નિવૃત્તિ હોતી હૈં. ઉત્તમ અધિકારીકો શ્રવણ માત્રસે, મધ્યમ અધિકારીકો શ્રવણ ઔર મનનસે, ઔર અધમ અધિકારીકો શ્રવણ, મનન, ઔર નિદિધ્યાસનસે વિવેક જ્ઞાન હોતા હૈં.

૮–૭–૬૫. (૧) માઘસે અષાઢ તક જિસ દિન બાદલ હોવેં ઉસ દિનસે બરાબર ૪ાા (સાઢે ચાર) માસકે પશ્ચાત્ ઔર ઉસી સમય પર નિશ્ચિત્ બરસાત હોતી હૈં.

મારવાડ રાજસ્થાન પૂરા સમુદ્ર થા. વિજ્ઞાન એક દિન સમુદ્ર પર ભી ખેતી ઉગાયેગા.

પૂજનમેં પંચામૃતકા પાન કરનેસે ખૂનકી ગરમી ઘટતી બઢતી નહીં. સમ રહતી હૈં. આઁખોકી જ્યોતિકો ઈસસે લાભ પહુઁચતા હૈ. ઈન્દ્રિયોંકો ભી ફાયદા રહતા હૈ. પંચામૃતકા પ્રમાણ હૈં :– ઘી સવા તીન તોલા, મધુ સવા તીન તોલા, સક્કર સાડે છ તોલા, દહીં પૌને દસ તોલા, ઔર દૂધ તેરહ તોલા.

પત્રકે ઉત્તરમેં શ્રી ગુરુદેવને ઠાકોરભાઈકો લિખવાયા :–

બાનીમેં હમ ઊઁચ હૈ કરનીમેં હૈં હેઠ ।
બનાદાસ પાયો નહીં લૂઁટ ગઇ સારી પેઠ ॥ ૧ ॥
ચાર ગયે ચાલિસ ગયે તબહૂઁ ન આયો બોધ ।
બનાદાસકે હાથમેં રહ ગયો નિરબલ ક્રોધ ॥ ૨ ॥
સત્ય કહૂઁ ફાવે નહીં ઔર ઝૂઠ પડે નહીં પાર ।
ઠાકુર તે ઠાકુર ભયો મનસોં દેખ વિચાર ॥ ૩ ॥
ઠાકુર જો ચાકર બનેં તો ઠાકુર ચાકર હોય ।
ઔર ઠાકુર જો ઠાકુર રહેં તો બના દિયા સબ ખોય ॥ ૪ ॥

નર્મદા યોજના – જલ ઐસા હી વ્યર્થ બહતા જાતા હૈ

કિતને ખેદકી બાત હૈં કિ ૮–૮, ૧૦–૧૦ સાલસે ગુજરાત ઔર મધ્ય પ્રદેશકે બીચ નર્મદા નહેરકે પ્રશ્ન પર ઝઘડે ચલ રહે હૈં ઔર નર્મદાજીકા જલ ઐસા હી વ્યર્થ બહતા જા રહા હૈં !

રેલ તક હો જાતી હૈ ઔર કિતને જાન–માલકી નુકશાની હોતી હૈં, ફિર ભી રાજકીય નેતાઓંકી માનવતા જાગ્રત હોતી નહીં હૈ. કેન્દ્ર સરકારકો ઐસી બાતોમેં સ્વયમ્ નિર્ણય કરકે કડાઇકે સાથ પ્રારંભમેં હી ઠોસ નિર્ણય વ આયોજન કર લેના ચાહિયે.

પ્રાંતિયતાકો લેકર રાષ્ટ્રિયતાકી હત્યા કર રહે હૈં યે નેતાલોગ. સમઝતે સોચતે નહીં હૈ. સબ અપને અપને સ્વાર્થકો સમઝતે દેખતે સોચતે હૈ. જનસમૂહોકી કિતની

હી ખરાબી હો– કિસીકો પરવાહ નહીં. મધ્યપ્રદેશકા હર એક તર્ક વ દાવા સ્વાર્થી, સંકુચિત ઔર બેસમજીક હૈ. "નર્મદા નદી હમારી ભૂમિમેં જ્યાદા બહતી હૈં, હમારી જ્યાદા જમીન કૃષિ યોગ્ય હૈં, હમારી ભૂમિમેં ૯૦ પ્રતિશતસે જ્યાદા ગિરાવ હૈ, ઈસીલિયે નર્મદાજીકા અધિકસે અધિક ઉપયોગ હમારે પ્રદેશમેં– હમારે લિયે– હમારે દ્વારા હી હોના ચાહિયે." ઐસા જો કહા જાતા હૈ ઈસમેં કિતની સંકુચિત ભાવના પ્રત્યક્ષ હો જાતી હૈં ?

રાષ્ટ્રકા હિત જિસ પ્રકાર અધિકસે અધિક હોવે ઉસી પ્રકારકા સમાધાન, નિર્ણય વ આયોજન પ્રધાનમંત્રીકો કર લેના ચાહિયે.

ખોસલા સમિતિકે રિપોર્ટકી બાતેં ચલી તબ શ્રી ગુરુદેવને કહાઃ– ભલે રિપોર્ટ આ ગઈ. કુછ હોગા નહીં, ઝઘડે ચલતે રહેંગે. દેશકે શાસકોમેં નૈતિક બલ કહાઁ હૈં ? શાસકકા શાસન નૈતિક બલસે વિજયી હોતા રહતા હૈં.

કચ્છકે રણકો ઉપજાઉ બનાના ચાહતે હૈં. ઈસીલિયે મધ્યપ્રદેશકી ઉપજાઉ ભૂમિકા નાશ કરનેકી બાત કહના અત્યંત અનુચિત હૈં. હાસ્યાસ્પદ હૈં.

પરંતુ મધ્ય પ્રદેશ ભી બહુત જ્યાદા પાની માઁગતા હૈ. ઈતને પાનીકા વહ પૂરા ઉપયોગ ભી નહીં કર પાયેગા, ઔર નર્મદાજીકા જલ બેકાર નિરર્થક હી બહેગા.

ગુજરાત, મહારાષ્ટ્ર ઔર મધ્યપ્રદેશકો સોચના ચાહિયે કિ વે અલગ અલગ દેશ નહીં હૈં, બલ્કિ એક હી દેશકે અલગ પ્રાંત હૈં. યે અલગતા વાસ્તવિકમેં રાજ્યવ્યવસ્થા વ લોગોંકે હિતકે લિયે હી માન્ય કી ગઈ હૈં.

નર્મદા યોજનાકા આયોજન હોને પર રાષ્ટ્રકા હિત વ વિકાસ હોગા હી. ઈસીલિયે સંબંધિત પ્રાંતોકો ઈસ બાતમેં ઝઘડાકા રુખ ન રખતે હુએ સમઝૌતેકા વ સમાધાનકા મન રખના ચાહિયે.

આખિર યે લોગ રાષ્ટ્રકે હી તો હૈ ન ? તબ ફિર રાષ્ટ્રહિતકી યોજનામેં ઈતના ઔર ઐસા ક્ષુલ્લક ઝઘડે ક્યોં કરતે હૈં ? ઈતના ભી નહીં સોચતે હૈં કિ લંબે સમયસે ઝઘડે કર રહે હૈં ઔર દેશકા– જનસમૂહકા કિતના નુકશાન હોતા ચલા આયા હૈં !! ઈસકે લિયે ભી હૃદયમેં ટીસ–પીડ નહીં ઉઠતી !!!

૧૯૬૨ મેં ગુજરાત વ મધ્યપ્રદેશકે મંત્રિયોંને સમઝૌતા કિયા થા કિ નવાગામમેં ૪૨૫ ફૂટ ઊઁચા બાંધ બનાવેંગે. પરંતુ રાજકીય ખિલાડીયોંને ઈસમેં ભી રુકાવટ ડાલી. અપને સ્વાર્થકી પૂર્તિકે લિયે જનતાકો ભડકાઈ હૈ. વસ્તુતઃ વહ સમઝૌતા ઉસ સમયકે અનુકૂલ બડા હી ઉપયુક્ત થા.

મધ્યપ્રદેશકા મંત્રીગણ કાર્ય કરનેમેં, નિર્ણય લેનેમેં જ્યાદા મંદ હૈ. વિચાર વ ભાવનાઓમેં સંકીર્ણ ભી હૈં ઔર ડરપોક ભી હૈં. સાહસ નહીં હૈં. દીર્ઘદષ્ટિ નહીં હૈ. કુછ આલસી ભી હૈં. વરના કિતને અચ્છે અચ્છે ઔર કિતને વિપુલ સાધન હૈં મધ્ય

પ્રદેશમેં ! અગર ઔર દૂસરે પ્રકારકે કોઇ નેતા હોતા તો આજ મધ્યપ્રદેશકી રોનક સારે દેશમેં શ્રેષ્ઠ હોતી.

ગુજરાતમેં સાધન કમ હૈં પરન્તુ ઉત્સાહ, વિચાર, નિર્ણય વ કાર્યશક્તિયાઁ અધિક બલવતી હૈં.

પંચવર્ષીય યોજનાકા આયોજન હો રહા હૈં– સબ અનુકરણ હૈં. અમરીકા, રુસને કિયા ઉન્હીંકા અનુકરણ કરતે હૈં. પશ્ચિમકે દેશોંકી જલવાયુ હમારેસે ભિન્ન હૈં. સંસ્કૃતિ વ સામાજિક જીવનશૈલી ભિન્ન હૈં. આર્થિક સ્થિતિ ભી બિલકુલ ભિન્ન હૈં. ઔર શિક્ષા–વિદ્યાકી સ્થિતિમેં ભી બહુત હી અન્તર હૈં. ફિર ભી હમ ઉન દેશોંકે પીછે પીછે જા રહે હૈં. ક્યોં ? ક્યા સમઝકર ઐસા કિયા જા રહા હૈ ? યહ કોઇ નહીં સોચ રહા હૈં !!

પૂ. સદ્ગુરુદેવશ્રી કી ભારત કે ભવિષ્ય કી ગહરી ચિંતા

(૧) દેશકા વાતાવરણ ઠીક નહીં હૈ. પ્રજા ભૂખમરીસે પીડિત હૈ, મૈં પેટભર ખાતા હૂઁ, કૈસે ઈસ કટોકટીકા અંત આવે ? બસ ! યહી વિચાર રહતા હૈ. જનસમુદાય કહાઁ હૈં, યહ સોચ બના હી રહતા હૈ.

(૨) ઉત્પાદનકા સમાન વિતરણ ન હોના ઔર ઉસકે કારણ વિષમતાકા બઢ જાના એક ખતરેકી ઘંટી હૈ. મૈં યહ નિશ્ચિત્ રુપસે કહ સકતા હૂઁ કિ યદિ ભારત કે રાજનીતિજ્ઞ ઈમાનદારી ઔર સહી તરીકેસે કામ કરતે તો યહ અતિ ગરીબી દૂર કી જા સકતી થી. ગરીબીકી રેખાસે નીચે જીનેવાલે જિતને લોગ થે ઉનકી સંખ્યા દુગુની હો ગઈ હૈં

કુછ દ્રશ્ય ઐસે હોતે હૈં જિન્હેં હમ ચાહકર ભી ભૂલ નહીં પાતે ! આજ ભી જબ મૈં ભારત કે વિકાસ, આર્થિક સ્થિતિ, સમાજવાદ, યોજનાયેં વ ઘોષણાયેં કી ભીડમેં ખડા હોતા હૂઁ, તો અનાયાસ વહ એક દ્રશ્ય આઁખો કે સામને આ જાતા હૈ. ઔર ઉસ દિનકા મેરે દિલકા ઘાવ ફિર તાજા હો ઊઠતા હૈ.

(૩) મૈં સદા યહ અભિલાષા સેવતા હૂઁ કિ પ્રત્યેક માનવ શાંતિસે જીવનયાપન કરે ઐસા રાષ્ટ્ર નિર્માણ હો.

(૪) મેરે ખ્યાલસે તો ઐસા હૈ કિ આઝાદીકે પશ્ચાત્ નીતિ, પ્રમાણિકતા વ દેશહિતકી ભાવનામેં અત્યંત હ્રાસ હોતા જા રહા હૈ. આજ ભલે ઈતના દિખનેમેં નહીં આ રહા હો, લેકિન ૧૦–૧૨ વર્ષ કે બાદ સબ લોગ ત્રાહિ ત્રાહિ પુકારેંગે. લોભ ઔર સત્તાલોલુપતાકા કોઈ માપ નહીં રહેગા.

કાગજોમેં બડી–બડી યોજનાયેં સફલ માની જાતી હોગી, પરંતુ વસ્તુતઃ સબ પોલંપોલ હૈં. જિન દોષોંકો વ અન્યાયોં સે પીડિત હોકર અંગ્રેજો કા વિરોધ કિયા ગયા થા, આજ વે હી દોષોં વ અન્યાયોં સબ હમારેં રાજકર્તાઓને, અધિકારીઓને, સબ

ક્ષેત્રોમેં ચારોં ઓર ફેલાયા હૈ, કિસીકો કોઈ રોકટોક નહીં હૈ.

માનવતાકા હ્રાસ હોતા જાતા હૈ. સ્વાર્થવૃત્તિ ઔર અપને સુખસત્તાભોગકી તીવ્ર લાલસા દેશકો બરબાદ કર રહી હૈ. જો રુપિયે કે લિયે અપની નીતિ છોડ દેતે હૈં, સિદ્ધાંતોકો છોડ દેતે હૈ– વે ક્યા દેશસેવા કરેગા ? જિનમેં ત્યાગ નહીં વે દેશકા ભલા ભી ક્યા કરેગા ?

(૫) દુર્દશાકે કારણ દેશ કે ગૌરવકા વિભાજન હૈ. એકતાકા અભાવ હૈ. પ્રાંત મેં સુચારુ રુપકે વહીવટ (કાર્ય) કે લિયે વિભક્ત કિયા ગયા હૈ, પરંતુ પ્રાંત કે નેતા અપને અપને પ્રાન્તકો હી દેશસે જ્યાદા માનતે હૈં. સારે દેશકો અભાવ, અભિયોગ, અશાન્તિકે વાતાવરણમેં ઢકેલનેવાલે યે હી પ્રાન્તિય નેતાલોગ હૈં. પ્રાન્તવાદકે સંકુચિત વિચારધારાને દેશહિતકો દૂર–દૂર બહા દિયા હૈ. દેશમેં સબ કોઈ દો બાર – દિનમેં ભરપેટ અનાજ પાવેં, ઈતની વ્યવસ્થા અનિવાર્યરુપસે હો જાયઁ તો બસ !!

(૬) કિતને આશ્ચર્યકી બાત હૈં કિ લાખો માનવોંકો, પ્રાણીયોં કા નાશ કર દેં, તબ ભી ઉતની સી વેદના ભી નહીં હોતી જિતની હમારી છોટી અંગુલિ પર ઘાવ પડને પર હમેં હોતી હૈં. સોચો તો ! કિસ ઓર હમ જા રહે હૈં !!

જાહેર સંસ્થામેં નુકશાની હોતી રહતી હૈ, ઔર ઉસકા ઈલાજ હૈં લોગોં પર જ્યાદા કર ડાલના. યહ કિતની ઉલટી સમઝદારી હૈ ! જબ કોઈ સંસ્થા નુકશાન કરતી હૈ, ખોટમેં ચલતી હૈ– તબ સમઝના ચાહિયે કિ ઉસકા વહીવટ ઠીક ઢંગસે નહીં હો રહા હૈ. ઉસકે જિમ્મેવાર લોગોંકી કુશલતામેં કુછ કમી હૈ યા કુછ ગોટાલા હૈ. વહીવટમેં અંધેર ચલ રહા હૈ. અપની અપની જેબ ભર રહે હૈં– યહ સમઝનેકી બજાય પ્રજા પર કર જ્યાદા ડાલા જાતા હૈ.

આજ કોઈ નીતિકો માનનેકો હી તૈયાર નહીં હૈ, તબ નીતિમાન હોનેકી તો બાત હી કહાઁ ? નેતાલોગ, કર્મચારીલોગ, જનતાકે લોગ કહાઁ સે કહાઁ જા રહે હૈં ? યહ હો ક્યા ગયા હૈ ?

(૭) ધર્મભાવના કે અભાવસે રુશ્વત બઢ ગઈ હૈ. રુશ્વત કો પાપ ન સમઝે તબ તક વહ નહીં જાયેગી, ધર્મભીરુ ન હોવે તબ તક અનીતિ મિટનેકી નહીં. કાનૂનસે અનીતિ મિટેગી નહીં, એક નીતિનિષ્ઠ વ્યક્તિસે સબકુછ હોતા હૈ. આચરણ પક્કા હોના ચાહિયે. બડે સે બડે લોગ નીતિકો છોડકર પૈસે કો પકડતે હૈં. ઈમાનદારી ત્યાગકર સત્તાકો પકડતા હૈ. ન્યાય, નીતિ, દેશપ્રેમ, રાષ્ટ્ર કે લિયે ત્યાગભાવના ઉતને નહીં રહે જિતને આઝાદીકે પહલે થે. કહનેકે મહાજનોંને ન્યાય–નીતિ, રાષ્ટ્રહિત આદિકા અવમૂલ્યન કર ડાલા હૈ. મહાજનોં ખુદ ન્યાય–નીતિકા મૂલ્ય, આદર નહીં કરતા હૈં, તો વિદ્યાર્થી–યુવાવર્ગમેં ભી ઉનકે પ્રતિ શ્રદ્ધા ન રહના સ્વાભાવિક ભી તો હૈ !

જબ આચાર–વિચાર, નીતિ, ચારિત્ર્યશુદ્ધિ આદિ શિક્ષાકી બુનિયાદમેં નહીં હૈ તો ઐસી શિક્ષા પ્રણાલી સમાજકલ્યાણ કૈસે કર પાયેગી ? કલ્યાન ન કરેં– યહ તો

ઠીક, અપિતુ સમાજમેં જ્યાદા વિકૃત્તિયોંકા પ્રચાર કરનેવાલી હો ગઈ હૈ. અનુશાસન, શિસ્ત, આજ્ઞાપાલન, વિવેક–સુવિચાર– આદિકા કોઈ મૂલ્ય શીખાયા નહીં જાવેં તો સમાજમેં જયાદહ વર્ગવિગ્રહ, હિંસા, અશિસ્ત, સ્વાર્થપૂર્તિ અહિતોંકી શ્રૃંખલા ફૈલેગી !

(૮) ધર્મપરિવર્તન કૌન કર રહે હૈં ? દીન–દુઃખી, અનપઢ લોગ જો ધર્મ વ તત્ત્વજ્ઞાનકો જાનતે નહીં હૈ, ઔર જિનકે પાસ એક બાર પેટ ભરને કે લિયે ભી રોટી નહીં હૈ, પરંતુ રાબ પીને કો આટા તક નહીં હૈ. ઈનકી ઐસી દશા પર હમેં કોઈ વિચાર નહીં. યહ દોષ હમારા હૈ, કલંક ભી હૈ.

(૯) દેહાતોમેં જાગૃતિ લાઓ, સ્ફૂર્તિ, શક્તિ લાઓ, તભી સહી ઢંગકા ઔર સત્ય બાત કા જ્ઞાન સહિતકા ચુનાવ હોગા, ઔર તભી સચ્ચે સેવકોં સે સુશાસન હોગા, ઔર ઉસીસે ભારતવાસી સુખી હોગા.

ચુનાવકી સંહિતા હોના ચાહિયે. વિપક્ષીયોંમેં વૈરભાવના નહીં હોની ચાહિયે, હિંસાત્મક ક્રિયા નહીં હોની ચાહિયે. વિપક્ષીયોંમે જય–પરાજય હોના અનિવાર્ય હૈ. દોનોં પક્ષકો જય–પરાજય મિલેગી યહ સ્પષ્ટ બાત હૈ. ઈસીલિયે સર્વ પક્ષોંકે (દલોં કે) ઉમ્મીદવારોંમેં વૈર, હિંસા આદિકા સર્વથા અભાવ હોના જરુરી હૈ. શાસક ક્યોં ? ઈસલિયે કિ વહ સત્તા કે દ્વારા પ્રજા કા રક્ષણ તથા પોષણ કરેં. અગર વહ ઐસા નહીં કરતા હૈ, તો ઐસે શાસકકો સત્તાસે ચ્યુત કરનેકી સત્તા પ્રજામત કો હૈ. પરંતુ આજ અનપઢ વ ગરીબ જનસમૂહકા ફાયદા ઉઠાયા જા રહા હૈ, ઔર સત્તાકો સંભાલી જાતી હૈ. ચુનાવસે લેકર સત્તા પર બને રહને તક જિસ પ્રકારકા ભ્રષ્ટાચાર ઔર ફરેબ ચાલુ હૈ ઉસકો બુદ્ધિમાન બરાબર જાનતા હૈ.

(૧૦) અભી અભી અકાલ, અનાવૃષ્ટિ, ભૂકંપ, અતિવૃષ્ટિ, વિભિન્ન બીમારીયોંકી અત્યંત અભિવૃદ્ધિ ઈત્યાદિ હો રહે હૈં ઈસકા ક્યા કારણ ? ઈસકા કારણ હમ હી સબ હૈ. ભ્રષ્ટાચાર, સ્વાર્થ, લોભ, દુરાચાર, વિભિચાર, કાલાબાજાર, દાણચોરી, કરચોરી, કામચોરી, ઘૂંસ ક્યા–ક્યા ગિનાવૂં ? આસુરી તત્ત્વોંકા સામ્રાજ્ય આજ પ્રત્યક્ષ દિખાઈ પડતા હૈ.

(૧૧) આર્યપ્રજા આત્મવાન હૈ. ગુલામીમેં ભી અપની આત્માકો ગુલામ નહીં બનને દિયા હૈ. હિંદુ સંસ્કૃતિકી ઈતની વિશાલતા હૈ વ્યાપકતા હૈ, ઔર ઈતની રિદ્ધિ–સિદ્ધિ હૈ. હમકો હમારે સંસ્કૃતિકી રક્ષા કરકે હમારે ધર્મકી મર્યાદાઓંકા સમ્યક્ પાલન કરના ચાહિયે.

બિલાસપુર, શ્રીગુરુપૂર્ણિમાકે અવસર નિમિત્ત શ્રી ગુરુદેવ પધારે હૈં. ૧૧–૭–૬૫ કો મૈં બિલાસપુર પહુઁચી. ક્ષમાબહનકી વાડીમેં શ્રી ગુરુદેવ બિરાજે હૈં. મુઝે આજ્ઞા હુઇ કિ ક્ષમાબહનકે ઘર પર હી તેરી ઠહરનેકી વ્યવસ્થા રખી ગઈ હૈ કુંમુ ! તો વહાઁ હી ઠહરના. ક્ષમાબહન વ ચુનીભાઈ બહુત પ્રેમ આદરસે અપને ઘર પર મુઝે લે ગયે.

મેલેરિયા કે ઉપચાર

બિલાસપુર, ૧૩–૭–૬૫. શ્રી ગુરુદેવ :– આજકલ મેલેરિયા હટાઓ, ફૌરન ખબર દો કિ બુખાર આયા હૈ– ઈત્યાદિ લિખે હુએ ભીતપત્ર બહુત દેખનેમેં આ રહે હૈં. મેલેરિયાકે ઉપર એક કિવનાઇનકો હી માન્યતા દી હૈં. ઠીક હૈં. લેકિન–

(ક) આંકડે (આક) કા દૂધ વ પત્તા ભી મેલેરિયાકે લિયે શર્તિ ઇલાજ હૈં. (ખ) ફિટકરીસે ભી મેલેરિયા મિટતા હૈ– ખાનેકે પાનબીડામેં દો રતી ફિટકરી ચૂર્ણ ખાયા જાયેં તો મેલેરિયા બિલકુલ નિકલ જાતા હૈં.

આંકડેકે હરે પત્તેમેંસે એક રુપિયેકા આકારકા ટૂકડા પાન બીડામેં ખાયા જાયેં તો મેલેરિયા નિશ્ચિત્ હટ જાતા હૈ.

૨ (દો) તોલા મીસરી લેકર ઉસકો દો તોલા આઁકડેકે દૂધસે ભીંજોકર મીસરીકી ગોલી બના લી જાવેં. એક ગોલી ૪ રતીભારકી હોની ચાહિયે. એક ગોલી પ્રતિદિન લેનેસે દો–તીન દિનમેં મેલેરિયા કા નાશ હોતા હૈં. જરુરત લગે તો સુબહ–શામ દોનોં વક્ત ભી લી જા સકતી હૈં.

દમ–ખાઁસીમેં આંકડેકા દૂધ

જુઆરકા આટા આંકડેકે દૂધસે ભીંજાઓ. તીન–ચાર દફે આટાકો ભીંજાકર મેથીકે દાનેસે દુગુની સાઇઝકી ગોલી બનાકે રખો. કફ નાશક સીરપમેં ૧ યા ૨ ગોલી મિલાકર દેનેસે દમકા એટેક બૈઠ જાતા હૈં. કફ જલ્દી નીકલતા હૈં. ખાઁસીમેં શીઘ્ર આરામ પહુઁચતા હૈં. ટટ્ટી પેશાબ ભી સાફ હોતે હૈં.

૧૪–૭–૬૫. આજ ગુરુપૂર્ણિમા હૈ. બહુત જલ્દી પ્રાતઃકાલસે હી શ્રી ગુરુદેવકે પૂજનકો મન તડપ રહા હૈં. વાડી કાફી દૂરી પર હૈં. ક્ષમાબહનકે સાથ પહુઁચી– પ્રણામ કરકે બૈઠી. ફૌરન હી શ્રી ગુરુદેવને ચિટ્ટી લિખકર દી કિ કુમુ ! મુઝે આશા થી કિ તૂ ૫ બજે તક પ્રાતઃકાલકો જરુર હી આ જાવેગી ઔર શ્રી શ્રીપતિતપાવનજી ભગવાનકો ચઢાનેકે લિયે હમેશાકી તરહ ગુલાબ મુઝે જરુર દેગી.

જગત્‌કે ગુરુઓમેં વ્યાસજીકી આત્મા

હમારે શાસ્ત્રોંને વ્યાસજીકો સર્વ ગુરુઓંકે ગુરુ કહે હૈં. ઈસીલિયે અષાઢકી પૂર્ણિમાકો વ્યાસ પૂર્ણિમા કહી જાતી હૈં.

ઈસમેં ઔર ભી એક બાત હૈં. વ્યાસજીને અપને પાઁચ ભૌતિક શરીર છોડનેકે પહલે અપને અસંખ્ય શિષ્યોંકો કહા હૈ કિ "શરીર ત્યાગ પશ્ચાત્ મેરી આત્મા જગત્‌કે ગુરુઓમેં, જ્ઞાનદાતાઓમેં હમેશા અનુરક્ત રહેગી– વ્યાપ્ત રહેગી. ઈસીલિયે જ્ઞાનદાતાઓંકા, ગુરુઓંકા પૂજન જિજ્ઞાસુકો હમેશા કરતે રહના. વિશેષ કરકે– અષાઢ પૂર્ણિમાકો સબ ગુરુઓમેં મુઝે હી વ્યાપ્ત રહે હુયે દ્રઢ નિષ્ઠાપૂર્વક દેખકર ગુરુપૂજન કરેં"

વ્યાસજીને હમારે શાસ્ત્રોંકો ઈતને ઉત્તમ ઢંગસે પૂર્ણરુપમેં રચે હૈં કિ સબકે સબ વિષય ઉન્હોંને કર દિય હૈં. કોઇ બાકી નહીં રખા હૈં. "વ્યાસોચ્છિષ્ટં સર્વં" અર્થાત્ સબ જ્ઞાન વ્યાસજીકે મુખસે નિકલે હૈં. અબકે (વર્તમાનકે) સર્વજ્ઞાન ઉનકે ઉચ્છિષ્ટ (જ્ઞાન) હૈં.

વ્યાસજી પ્રખર વિભૂતિ હૈં. શાશ્વત સનાતન હૈં. કાલ પ્રભાવસે હમારે શાસ્ત્રોંકા લોપ હો જાયેગા તબ વે હી પુનઃ પ્રગટ હોંગે ઔર પુનઃ ગ્રંથોકે દ્વારા ધર્મકી, હમારી આત્મવિદ્યાકી સ્થાપના કરેંગે.

વૃત્તિ માને ક્યા ?

મન અંતઃકરણમેં હૈં. અંતઃકરણ જડ ઔર ચેતનકે સંબંધકા પરિણામ હૈ. અંતઃકરણકે ચાર ભેદ– મન, બુદ્ધિ, ચિત્ત ઔર અહંકાર– અંતઃકરણકે કાર્ય વિશેષકે નામ હૈ યે.

મન વિભિન્ન ભોગપદાર્થ દેખતા હૈ. સુનતા હૈ, ભોગતા હૈ, ઈચ્છા કરતા હૈ. જો અનુકૂલ પડતા હૈ ઉસસેં મન સુખી હોતા હૈ. જો પ્રતિકૂલ હોતા હૈ ઉસસે દુઃખી હોતા હૈ. સુખસે રાગ ઔર દુઃખસે દ્વેષ કરતા હૈં.

પદાર્થોકો દેખનેવાલી આઁખ હૈ, પરંતુ દેખકર લગાવ યા બિલગાવ લગાનેવાલા મન હૈં. મન બડા હી ચંચલ હૈ. ક્ષણ ભરકે લિયે ભી વહ સંકલ્પ–વિકલ્પસે ખાલી નહીં રહતા હૈ. સંકલ્પ–વિકલ્પકે અનુકૂલ મન બનતા રહતા હૈ. ઈસ પ્રકાર પ્રાણી, પદાર્થ, કલ્પના, વિચાર, અનુમાન આદિમેં મનકા અવિરત પ્રસાર હોતા રહતા હૈં, ઉસકા નામ વૃત્તિ હૈં.

ગહરી નીંદકા અનુભવ હોતા હૈ કિ મૈં ખૂબ અચ્છી પ્રકારસે સોયા. ઈસ અનુભવ કિસકો હોતા હૈ ? ગહરી નિદ્રાકે સમય મનકી વૃત્તિ એક હી અવસ્થામેં કેન્દ્રિત વ સ્થિર રહતી હૈં. ઉસી સ્થિરતાસે અપનેકો આત્માકે આનંદ સ્વરુપકા અનુભવ હો જાતા હૈ ઔર હમેં જાગને પર ભી વહી અનુભવ, તુષ્ટિ વ આનંદ દેતા હૈં– હમ કહ દેતે હૈ કિ આજ તો મૈં ખૂબ ગહરી નીંદસે સોયા– ખૂબ અચ્છા લગ રહા હૈ– ખૂબ વિશ્રામ મિલ ગયા હૈ, બહુત પ્રસન્નતા હૈં.

કર્મકાંડ–ક્રિયાકાંડ, બાધા– માનતામેં કેન્દ્રિત, જપ–તપ અનુષ્ઠાન આદિકે દ્વારા ઇચ્છિત ફલ પ્રાપ્ત કિયા જાતા હૈ; ઈસમેં મનકી સમસ્ત વૃત્તિયાઁ ફલપ્રાપ્તિકી એક વૃત્તિમેં કેન્દ્રિત હોકર તીવ્ર હો જાતી હૈં. તબ ઈચ્છિત ફલકો આકર્ષિત કર લેતી હૈ. અપની ઔર ખિંચ લેતી હૈ. મનકી શક્તિ–સામર્થ્ય અપાર હૈં.

આપ અપને ભાગ્ય વિધાતા બનો !

પ્રશ્નઃ– હમારે ઋષિઓંને હી જ્યોતિષશાસ્ત્રકી રચના કી હૈં. ફિર ભી જ્યોતિષકે બારેમેં આપકા વિપરીત મત ક્યોં ?

શ્રી ગુરુદેવ :– જ્યોતિષકો એક શાસ્ત્રકે રુપમેં મૈં જરુર માનતા હૂઁ ઔર ઉસકે પ્રતિ મેરા સંપૂર્ણ આદર હૈં. મેરા વિરોધ શાસ્ત્રકે પ્રતિ નહીં હૈં. તુમ ઠીકસે યહ સમઝો. મૈં જો કહતા હૂઁ વહ તો જ્યોતિષકે શાસ્ત્રકે આજકલકે જ્ઞાતાઓંકે બારેમેં કહતા હૂઁ.

જ્યોતિષ શાસ્ત્રકો જાનનેવાલે કમ હોતે હૈં. ઉપર ઉપરકા જ્ઞાન હોતા હૈં. ફલાદેશકે રહસ્યોંકો ઠીકસે નહીં જાનતે હૈં. કિસીકે ગ્રહોંકો પઢનેમેં એક–દૂસરે ગ્રહોંકા એક–દૂસરે સ્થાનવિશેષસે, અલગ અલગ ફલાદેશ શાસ્ત્રમેં લિખે હૈં. શુભગ્રહ ભી અશુભ ફલદાયી હોતા હૈં. ઉસી પ્રકાર અશુભ ગ્રહભી શુભફલદાયી હો જાતા હૈં. સ્થાનવિશેષ, પરસ્પરકી દ્રષ્ટિવિશેષસે ઐસા હોતા હૈં.

હાથકી રેખાઓમેં ભી ઐસા હી હોતા હૈં. ઉત્તમ રેખાકે ફલકો નાશ કરનેવાલી ભી કઇ રેખાયેં હોતી હૈં. ઈસ પ્રકાર યહ શાસ્ત્ર બડા હી જટિલ હૈં. ઈસકો સમ્યક્ રીતસે જાનનેવાલે આજ ઈતને હૈં નહીં. જબકિ આજ તો જ્યોતિષીઓંકી કિતની જમાત હૈં !

યોગી ભી ક્વચિત્ હી હોતે હૈં. પરંતુ આજ યોગીઓંકી ભી જમાત જુટ ગઇ હૈં.

સચ્ચા સેવક ક્વચિત્ હોતા હે. સહીમેં હી ઈતને દેશસેવક હોતે તો હમારી–તુમારી હાલત અભી તક ઐસી ક્યોં રહતી ?

ભાવનગરમેં "શ્રીનાથ પ્રસાદ" મેં મુઝે એક જ્યોતિષકા જાનકાર મિલા થા– વહ ધંધાદારી જ્યોતિષી નહીં હે, પરન્તુ રેલ્વેમેં અફસર હૈં. પૂર્વસંસ્કાર હૈં. ગ્રહોંકો ઔર રેખાઓંકો વહ બહુત સૂક્ષ્મતાસે પઢ સકતા હે. ઉસને મેરી હસ્તરેખાઓંકી છાપ લી થી.

પરન્તુ મૈં નિશ્ચયપૂર્વક કહતા હૂઁ કિ ચાહે કિતના ભી હોશિયાર વ પ્રસિદ્ધ જ્યોતિષ હો– ઉનસે ભવિષ્ય જાનનેકે ચક્કરમેં પડના નહીં. તુમ્હારે લિયે સબસે અચ્છા ઔર પૂર્ણજ્ઞાતા જ્યોતિષી તુમ હી હો.

દેખો ભાઈ ! આપકો માલૂમ હોગા કિ મૈં આપકા પ્રશ્ન છોડ રહા હૂઁ– ઐસા નહીં હૈં. મૈં હઁસી નહીં કર રહા હૂઁ. સહી કહતા હૂઁ. દેખો, સંચિતકે સંસ્કારાનુસાર આજકા તુમ્હારા જૈસા જો જીવન હૈં– વહ તુમ્હારે ઈસ જન્મકા પ્રારબ્ધ હૈં, ઔર ક્રિયમાણકે લિયે તુમકો સ્વતંત્રતા હૈં. બહુત કુછ કર્મ તુમ ઈચ્છાનુસાર કર સકતે હોં.

જીવકો પુરુષાર્થકી સ્વતંત્રતા હૈં. ઐસે કર્મ કરો જો તુમારે લિયે ઉત્તમ ફલદાયક હો. શુભકર્મકા શુભફલ નિશ્ચિત્ મિલતા હે, ફિર દૂસરી બાત યહ ભી હૈં કિ મૃત્યુકે પશ્ચાત્ હી શુભાશુભકર્મકા ફલ મિલતા હૈં ઐસા ભી નહીં હૈં. કર્મકી તીવ્રતા પર ફલ તુરત મિલતા હૈં.

તીવ્ર શુભકર્મકે પરિણામમેં અશુભકા નાશ ઔર તીવ્ર અશુભકર્મકે પરિણામમેં શુભકા નાશ ૫–૧૫ દિનોમેં હી મિલ જાતા હૈં. મૈંને ઐસી અનેક સત્ય ઘટના આજતક દેખી હૈં. તીવ્રતમ કર્મકા પરિણામ તો તીન દિનમેં હી ફલિત હો જાતા હૈં. કઇ કર્મ તત્કાલ ફલદાયી હોતે હૈં– જૈસે કિ મોહ–મમત્ત્વ સમઝમેં આતે હી નિત્યતત્ત્વકે પ્રતિ તુમારી ગતિ હોતી હૈં.

સંચિતમેં તીવ્ર સંસ્કાર ઉપર આતે હૈં ઔર વહી પ્રારબ્ધ બનતા હૈં. જૈસે કિ એક કોઠીમેં ગેહૂઁ હૈં– ઉસકી ઉપર ચાવલ હૈં, ચાવલકે ઉપર મૂઁગ હૈં– ઐસી કઇ વસ્તુ ભરી હૈં. સબકે ઉપર લડ્ડુ ભરે હૈં. અબ વસ્તુ નિકાલતે સમય સર્વ પ્રથમ લડ્ડુ હી બાહર આતે હૈં. ઉસી પ્રકાર શુભકર્મોકે દ્વારા શુભ સંસ્કારોંકો હી તીવ્ર કરતે રહનેસે વે હી ઉપર આ જાતે હૈં– ઔર અશુભ સંસ્કારોંકા સંચિત અપને આપ નષ્ટ હોતા હૈં.

તાત્પર્ય કિ ક્રિયમાણ તુમારે હાથમેં હૈં (જો તુમારા પ્રારબ્ધ બનનેવાલા હૈં) ઉસકે ઉપર તુમ્હારા આધિપત્ય હૈં. ઉસકે દ્વારા તુમ સ્વયમ્ હી તુમારા જ્યોતિષી બનો. તુમારે આજકે કર્મોસે હી તુમારા ભવિષ્ય જાનોં. ઔર ઈસસે ભી બડી બાત હૈં– જૈસા ભવિષ્ય ચાહતે હો વૈસા ભવિષ્ય બનાઓ, આપ અપને ભાગ્ય વિધાતા બનો !

કુછ નહીં મિલેગા

૧૫–૭–૬૫,

પાન સડે, ઘોડા હઠે, વિદ્યા બિસર જાય ।
આઁચપે રોટી જલે, કહો ચેલા ક્યું હોય ?

ઉત્તર :– ફિરાયે બિના પાન સડ જાતે હૈં, ઘોડા હઠ્ઠી હો જાતા હૈં, વિદ્યા ભૂલી જાતી હૈં, રોટી જલી જાતી હૈં. તો સાધન ભી નિત્યપ્રતિ નિયમપૂર્વક નહીં કરનેસે વ્યર્થ જાયેગા– પરિણામમેં કુછ નહીં મિલેગા.

સબ ભક્તોંકે સાથ શ્રી ગુરુદેવ બિરાજે હૈં. જયરામભાઇકો શ્રી ગુરુદેવને કહા થા (રાંચીમેં) કિ જબ તક તુમારી તબિયત અચ્છી ન હો જાયેં તબ તક મૈં તુમ્હારે સાથમેં રહૂઁગા. ઈસકે અતિરિક્ત મેરા કોઈ દૂસરા પ્રોગ્રામ હી નહીં. તુમ ભી મેરે પાસમેં, મેરી સન્નિધિમેં નિર્દ્વન્દ્વ રહકર સ્વાસ્થ્યલાભ પ્રાપ્ત કરો. ઔર મૈં ભી ઈસ નિમિત્તસે દૌડધૂપ છોડકર તુમારે સાથમેં રહકર આરામ લૂઁગા. વહી બાત સબકે બીચ શ્રી ગુરુદેવને દોહરાઇ.

શ્રી ગુરુદેવકે અનન્ય પ્રેમી–બમ્બઇકે શ્રી એચ. પી. મરચન્ટકો લકવા કા એટેક આ ગયા થા. શ્રી ગુરુદેવકે દર્શનકી ઉનકી પ્રાર્થનાકે અનુસાર શ્રી ગુરુદેવકા બમ્બઇકા પ્રોગ્રામ નિશ્ચિત્ હુઆ. બમ્બઇકે પ્રેમી શિષ્ય સમૂહને કુછ દિન ઔર બિરાજનેકી પ્રાર્થના કી. પરન્તુ શ્રી ગુરુદેવને કહા કિ મુઝે જયરામકે પાસ શીઘ્ર હી

પહુઁચના હી ચાહિયે.

૧૬–૭–૬૫ કો શ્રી ગુરુદેવ બોમ્બે પધારેં. દૂસરે દિન સાયંકે પ્લેનસે હી શ્રી ગુરુદેવ કલકત્તા પધારેં. મૈં સાથમેં થી. વહાઁ એક રાત્રિ ઠહરે– ઔર ૧૮–૭–૬૫ કો રાંચી પધારેં.

દેહાતોંમેં જાગૃતિ લાઓ

રાંચી, ૧૯૬૫. જનહિત કરના હૈં તો ફિર ઐસી યોજના ક્યોં નહીં કરતે હે ? જનતા દેહાતોંમેં જ્યાદા હૈં. શહરોમેં જનતા ક્યોં દૌડી જા રહી હૈં ? ક્યા ઈસ પર સોચા હે ?

દેહાતોંમેં શહરોંસે ભી ઉત્તમ શિક્ષા, ઉત્તમ સુવિધાપૂર્ણ નિવાસ, ઉત્તમ વિકાસશીલ ઉદ્યોગ– કિસાની આદિકા પ્રચાર ઔર વીમા બેન્ક આદિકા પ્રચાર કરના એક બાંત હૈં, ઔર ઈન સબકો સાથ લે જાકર દેહાતોંમેં એકરુપ હો જાના દૂસરી બાત હૈં. જબ તક દૂસરી બાતકા મહત્વ નહીં સ્વીકારોગે તબ તક પરિણામમેં નિરાશા પાઓગે ઐસા સાફ દિખતા હૈં.

દેહાતોંમેં જાગૃતિ લાઓ, સ્ફૂર્તિ શક્તિ લાઓ. તભી સહી ઢંગકા ઔર સત્ય બાતકા જ્ઞાનસહિતકા ચુનાવ હોગા. તભી સચ્ચે સેવકોંસે સુશાસન હોગા– ઔર ઉસીસે ભારતવાસી સુખી હોગા.

ચુનાવ માને ક્યા ?

બગીચામેં ફૂલોંકે પૌધે પર ફૂલ ખિલે હૈં, માલી ચુનનેકો આતા હે– ખિલે હુએ ફૂલોંમેંસે ભી માલી પરિપક્વ, બિલકુલ તૈયાર પુષ્પોં કો ચુન લેતા હૈં, ઔર નૂતન ખિલે હુએ ફૂલોંકો તથા કલિયોંકો ચુનતા નહીં હૈં.

તાત્પર્ય કી ચુનનેકા કાર્ય માલીકે અધિકારકા હૈં. ફૂલ યા કલી કહતે નહીં હે કિ હમેં ચુનો, હમકો ચુન લો, હમકો ચુન લો. જનતાકો વિચક્ષણ માલી બનાઓ– યહ પ્રમુખ દેશસેવા ભી હૈં ઔર આજકે સમયકી પ્રમુખ અનિવાર્યતા હૈં.

પહલે યુદ્ધકા જો સ્થાન થા વૈસા હી સ્થાન આજ ચુનાવકા હોના ચાહિયે. યુદ્ધમેં નીતિ, ધર્મ ઔર આચાર સંહિતાકા ઠોસ પાલન હોતા થા. મહાભારતકો દેખો ! દિનમેં લડતે થે. રાત્રિકો પાંડવ ભિષ્મપિતામહકે પૈર દબાતે થે.

સૈનિકોમેં ભી યહ આચારસંહિતા થી. નિઃશસ્ત્રોંકે પર શસ્ત્ર નહીં ઉઠાયા જાતા થા. શરણાગતિ સ્વીકારનેવાલોં પર શસ્ત્ર ઉઠાયા નહીં જાતા થા. સ્ત્રી, બાલક, વૃદ્ધ વ બીમારકે પર શસ્ત્ર ઉઠાયા નહીં જાતા થા.

ઉસી તરહ ચુનાવકી સંહિતા હોના ચાહિયે. વિપક્ષીયોંમેં વૈરભાવના નહીં હોની ચાહિયે. હિંસાત્મક ક્રિયા નહીં હોની ચાહિયે. વિપક્ષીયોંમેં જય વ પરાજય

હોના અનિવાર્ય હૈં. દોનોં પક્ષકો જય નહીં મિલેગી યહ સ્પષ્ટ બાત હૈં. ઈસીલિયે દોનોં યા સર્વ પક્ષોંકે (દલોંકે) ઉમ્મીદવારોંમેં વૈર, હિંસા આદિકા સર્વથા અભાવ હોના જરુરી હૈં.

ભ્રષ્ટાચાર, હડતાલ, વિદ્રોહ વિકાસકો અવરુદ્ધ કર રહે હૈ

ઈસ દશકમેં ભ્રષ્ટાચાર, હડતાલ (બંધ), વિદ્રોહ ઈત્યાદિ વિકાસકો અવરુદ્ધ કર રહે હૈં. મુઝે ચૌક્કસ લગતા હૈં કિ સન ૫૦ સે લગાકર ખેતી ઔર ઉદ્યોગોંકે ઉત્પાદનમેં ઉત્તરોત્તર જો વૃદ્ધિ હોતી ચલી આઈ હૈ ઉસમેં અબ અધિક માત્રામેં અવરોધ ખડે હોતે જા રહે હૈં ઔર ઉત્તરોત્તર બઢ જાયેંગે. પરિણામ યહી હોગા કિ હમારે હર પ્રકારકે ઉત્પાદનમેં ગિરાવટ આ જાયેગી, હમારી અર્થવ્યવસ્થાકો ખોખલી કર દેગી યહ સ્થિતિ.

અબ ઉત્તરોત્તર કાગજકે નોટ (રુપયોંકી નોટ) અધિક છાપે જાયેંગે. ઈસકા પરિણામ હોગા– દિન પ્રતિદિન બઢતી જાતી મહઁગાઈ. શાસકીય ખર્ચ ઈતના બઢતા જા રહા હૈં કિ ઉસીકો પૂરા કરનેકે લિયે ભી શાસન સમર્થ નહીં, તો નોટ છાપેંગે. ચદરસે જ્યાદા લંબા પાઁવ ફૈલાતી જાયેગી. ત્યોં ત્યોં મહઁગાઈ બઢતી જાયેગી. ત્યોં ત્યોં ભ્રષ્ટાચાર, શાસકીય ખર્ચ બઢેગા, ઔર ત્યોં ત્યોં તમામ વર્ગકે કર્મચારીયોંમેં કામ ટાલનેકી ઔર જ્યાદાસે જ્યાદા રુપયે હડપનેકી વૃત્તિ, પ્રવૃત્તિ બઢેગી. કામચોરી બઢેગી.

શાસનકો સહી માર્ગ સૂઝતા નહીં હૈં. દિખાનેવાલે દિખાતે હૈં, તો શાસન ઉસે અપનાતા નહીં,– જાનકર. સબકુછ સમઝકર ભી શાસન દિખાયે ગયે માર્ગકો અપનાનેકો તૈયાર નહીં. નિર્ણય નહીં કર સકતા હૈં. એક તો દિશાહીન ઔર ઉપરસે નિર્ણયકી સામર્થ્યસે ભી હીન ઐસે શાસનસે ક્યા અપેક્ષા કી જાયે– સિવાય કિ ભ્રષ્ટાચાર, મહઁગાઈ ઔર કામચોરી કી વૃદ્ધિ !!

મૈં યહી પૂછતા હૂઁ કિ ઈતને ઈતને કંટ્રોલકી ભરમાર શાસન ક્યોં ચલાતા આયા હૈં ? ઔર દિન–પ્રતિદિન કંટ્રોલોંકી નીતિ બઢા ક્યોં રહા હૈં ? ઈસ નીતિકે પીછે પ્રમુખ બલ ક્યા હો સકતા હૈ ? સોચના ચાહિયે !

ખેતી, ઉદ્યોગ તથા સભી વ્યવહારોંમેં શાસન અપની ટાઁગ લગા રખી હૈં. ઈસકા ફાયદા દેશકો નહીં મિલતા હૈં, અપિતુ કર્મચારી વર્ગ, મંત્રીવર્ગ, ઈત્યાદિકો મિલ રહા હૈં. ઈસીલિયે યહ ટાઁગ અબ હટાયી નહીં જાયેગી. ઈસીલિયે લગે હુએ કંટ્રોલ કભી હટાયે નહીં જાયેંગે. ફિર સભી ચીજકી કાલાબજારી ખુલ્લમખુલ્લી હોતી હૈં– મૈં દેખતા હૂઁ, આપ સબ દેખતે હૈં. તો ક્યા સરકાર નહીં દેખ રહી હૈં ? સીધા મતલબ હૈં કિ સભી કુછ જાનબુઝ કર ઔર સોચ સમઝકર ચલાયા જા રહા હૈ !!

ઈધર હમેં સક્કર નહીં મિલતી હૈ ઔર સરકાર સક્કરકા નિકાશ (નિર્યાત) કો

બઢાવા દેતી જાતી હૈં– તાકિ પરદેશસે ધન પ્રાપ્ત હો, ઔર ઉસસે સરકારી ફિજૂલ ખર્ચી બઢતી રહેં. ઉસમેં ભ્રષ્ટાચાર બઢેં ઔર કર્મચારીઓંકી સુખસુવિધા બઢે, દેશહિત ભલે ન બઢે હોં !!

૨૬–૭–૬૫, શામ ૭ાા બજે શ્રી ગુરુદેવને કહા– જીદ્દી સફલ નહીં હોંગે. પછાડ ખા કર છોડ દેંગે.

શ્રી ગુરુદેવને અપના માપ લિખવાયા

રાંચી, ૩૦–૭–૬૫. મૈં ઔર કમલિનીબહન ઇંચપટ્ટીસે શ્રી ગુરુદેવકા સ્વેટર માપ રહે થે. ઈતનેમેં શ્રી ગુરુદેવ– જમનાદાસભાઈકે ઘરસે પધારેં. તખત પે બિરાજે. ઈંચપટ્ટીકો દેખકર–

શ્રી ગુરુદેવ :– કુમુદ ! તુમારે હાથમેં ક્યા હૈં ? ઇંચપટ્ટી હૈ ? તો મુઝે દો. લાઓ, મૈં અપનેકો માપ તો લૂઁ ! (ઈંચપટ્ટી દી ગઇ). શ્રી ગુરુદેવને માપ કરતે કરતે કહા કિ કુમુદ, મૈં બતાતા જાઉઁ વૈસા તુમ લિખ લો. ૧૧ ઈંચ ગલેકી ગોલાઈ, ૬ ઈંચ હાથકે કફ, ૨૦ ઈંચ માથેકી ગોલાઈ, ૩૨ ઈંચ છાતી, ૨૨ ઈંચ હાથકી લંબાઈ, ૩ ઈંચ કાનકી લંબાઈ, ૨ ઈંચ નાકકી લંબાઈ, ૨૮ ઈંચ કમ્મર, ૧૦ાા ઇંચ પગકી લમ્બાઈ, ૯ ઈંચ હથેલી કી લંબાઈ, ૩ાા–૩ાા ઈંચ કપાલકી ચૌડાઈ, ૩ાા ઇંચ હડપચી.

મૈં લિખતી ભી રહી ઔર બરાબર પૂછતી ભી રહી કિ યે સબ ક્યોં આપ લિખવા રહે હૈ ? આપકે ગરમ કોટકે લિયે યે સબ માપકી કોઈ આવશ્યકતા હી નહીં હૈં.

શ્રી ગુરુદેવ :– તુમ તો સબ લિખ લો ! પૂરા રેકોર્ડ રખ લો. કભી કામ આ જાયેં. જબ સમાધિમંદિર બનેગા તબ યે સબ મૂર્તિ બનાનેમેં સહાય દેંગે !!!

સાગર નેત્રયજ્ઞ, ૧૭–૩–૬૫. રમેન્દ્રબહનજી (ગુનાવાલે) ને કી હુઇ નોંધમેંસે :–

શ્રી ગુરુદેવને ફોટો પર લિખાઃ– (વસ્તુભંડારકે ઈન્ચાર્જ બાલુભાઈ ઔર વજુભાઈ કો)

(૧) હર દશામેં મુદિત રહો યહી મન શાન્ત કરનેકા ઉપાય હૈં. (૨) ચંચલ મન કભી સમાધિસ્થ નહીં હોતા હૈં. (૩) શાંતિપ્રિય માનવ સદૈવ સુખાનુભૂતિ કરતા હૈં. (૪) પ્રમાદમેં લક્ષ્મીકા નિરાદર હોતા હૈં. (૫) સભ્યતા પર તન, મન,ધનકા ત્યાગ ઉત્તમ ત્યાગ હૈં. (૬) સત્ય સદા અજય હૈં. (અજય માને જો જિતા ન જા સકે)

૧૨–૩–૬૫. (૧) ફોટો પર શ્રી ગુરુદેવને લિખા :–

મૂર્તિ પૂજન ઈશ્વરકા પ્રતિક પૂજન હૈં. સૂક્ષ્મમેં પ્રવેશ હોતે દેખા ગયા હૈં.

સાગરકે મણીભાઈ પટેલકે ભતીજા બચુભાઇ એમ.એ.મેં પઢતે હૈં. ઉનસે શ્રી

ગુરુદેવને કહા– હમને એક કહાવત સુની હૈં કિ કમ પઢા હલસે ગયા, જ્યાદા પઢા ઘરસે ગયા. યાની પરિવારકી ચિંતા, જિમ્મેવારી ભૂલ જાતે હૈં. જિમ્મેવારિયોંસે મુઁહ મોડતે હૈં. યહ અપની સંસ્કૃતિ નહીં હૈં. ક્યોં બચુભાઈ !!

એક બહનકો કહા– પરિવારકી ગુપ્તસે ગુપ્ત બાત કિસીસે નહીં કરના ચાહિયે. ઔરોંકો ઐસી બાતેં કહ દેના, યહ સરલ હૃદયકા ચિહ્ન જરુર હૈં, પરંતુ ઈસસે કભી બડા નુકશાન હોતા હૈ. ઈતના સાફ હૃદય ઠીક નહીં.

સોચ નહીં કરના હૈ

પિતાંબરસિંહ તોમર (રાઉરકેલા)કો પત્ર લિખવાયા– ઈસકે કુછ અંશ :– એકકે વિદ્‌માન (વિદ્વાન) હોને પર કુટુંબ સાધુ હો જાતા હૈ યહ કોઇ આશ્ચર્યકી બાત નહીં હૈં.

પ્રેમ ઔર આસક્તિ એક સ્થાન પર કભી નહીં રહી હૈં. કારણ કિ આસક્તિમેં ઉપરતિ હૈં, પ્રેમમેં ઉત્તરોત્તર વિભોર હૈં. તબ યહ પ્રેમ હી સત્ય હૈં. તબ વાસનાઓં તરફ પ્રેમ હોના અસંભવ હૈં. તુમ હી વિચાર કરો કિ પ્રેમસે કિતને દૂર હો ?

મેરા મત હૈં કિ પ્રેમ પ્રેમીસે હોતા હી નહીં હૈ. અપિતુ મનસે પ્રેરિત હોકર પ્રેમકી જો વૃત્તિ બનતી હૈં વહ પ્રેમ કહલાતા હૈં– જો ઉસકી રક્ષા કરકે રખતા હૈ, વહ પ્રેમી કહલાતા હૈં.

કિસીમેં પ્રેમ તો ઉસકે ગુણોંસે હોતા હૈ. ઉસમેં તબ હી પ્રેમ હોતા હૈં– જબ ઉસમેં ગુણકે આકર્ષણ હૈં. લોગ પ્રેમ કહતે હૈં વહ આસક્તિ હૈં, પ્રેમ નહીં હૈં.

શ્રી ભગવદ્‌ગીતાકે વાક્ય યાદ હૈ ? જો અર્જુનસે શ્રીકૃષ્ણ ભગવાનને કહા હૈ– યાદ હૈ?– જો ગુજર ગયા, જો હો ગયા– ઉસકા ક્યા સોચ કરના ! જો હો ગયા સો હો ગયા. જો અબ હોતા હૈ, ઉસકા ભી ક્યા સોચ કરના ! ક્યોંકિ બુદ્ધિમાન આદમી ઉસકા સોચ નહીં કરતા હૈં; કિન્તુ ન સોચનેવાલી બાતોંકા સોચ કરતે હો ? જિસકા પરિણામ નહીં નિકલતા હૈ ઉસકા કભી પરિણામ નહીં નિકલેગા– ઉસકા કભી સોચ નહીં કરના હૈં. આનેવાલી વસ્તુ પર સોચ નહીં કરતે હૈં.

એક પિતાકે પુત્ર હોતે હૈં. પુત્ર કહતે હૈં કિ પિતાજી ક્રોધી હૈં. મૈં કહતા હૂઁ કિ ઠીક હૈં. પિતાજી ક્રોધી હૈ, કિન્તુ પુત્રકો તો અપના કર્તવ્ય પાલન કરના ચાહિયે. લેકિન તુમ અપને કર્તવ્યોંસે ક્યોં મુઁહ મોડતે હો ? તુમ અપને કર્તવ્યોંકા પાલન કરતે જાઓ. લઠ્ઠકા જવાબ લઠ્ઠસે દિયા જાવેં યહ ઠીક નહીં. તુમકો અપના કર્તવ્ય પાલન કરના ચાહિયે. દૂસરા ગલતી કરેં તબ ક્યા તુમકો ભી ગલતી કરની ચાહિયે ?

ઐસે લોગોકોં ક્યોં ન ઝુકૂઁ ?

પપરેંદાકે સાધુભૈયાકો શ્રી ગુરુદેવને તાર દિયા થા કિ સ્ટેશન વેગન (એક

મોટરકો પંજાબ મેલ નામ દિયા થા) પહુઁચા યા નહીં ? ઉસકા સમાચાર દેના. કિન્તુ ગાઁવમેં તાર પઢનેવાલેને ગલત તાર પઢા દિયા કિ તુમ્હેં બુલાયા હૈં. સાધુભૈયાને ફૌરન વહાઁસે ચલ દિયા.

શ્રી ગુરુદેવકો પ્રણામ કરકે ખડે રહેં ઔર પૂછા– ભગવન્ ક્યા આજ્ઞા હૈં ? મુઝે બુલાનેકા આપકા તાર મિલતે હી મૈંને ચલ દિયા.

શ્રી ગુરુદેવ સાધુભૈયાકો દેખતે હી કહ ઉઠે અરે સાધુ ! સાધુ તુમ આ ગયે ? ક્યા ફસલકા કામ પૂરા ભી હો ગયા ? સાધુભૈયાને સબ બતાયા.

સુનકર શ્રી ગુરુદેવકો બહુત પ્રેમ ઔર પ્રસન્નતા ઉમડ આયે હૈં. આપશ્રીને કહા :– દેખો તો ! સાધુ સબ કામ છોડકર આ ગયા હૈ. જબકિ ગેહૂઁકી કટાઈ ચલ રહી હૈં. કોઈ ગેહૂઁ લે જાવેગા તો ? બાંદા જિલ્લા હૈ !!

કહિયે ! ઐસે લોગોંકો ક્યોં ન ઝુકૂઁ ? યે લોગ આઁખ મુઁદકર કુઆઁમેં કુદનેવાલે હૈં. સુનો, યહ સાધુકે પરિવારકી બાત કહતા હૂઁ. સાધુ કે બાબા કોદા (કેદાર ?) કે ઘરમેં આગ લગ ગઇ. ઉસને એક પીપા (૧૬ કિલા કા ટીન) ઘી અગ્નિદેવમેં ઔર ડાલ દિયા, ઔર કહા કિ અગ્નિદેવ ! યહ સબ અસુર સંપત્તિકો તુમ ભસ્મ કર દો. યહ આસુરી સંપત્તિકા જબ નાશ હો જાવેં ફિર દેખેંગે.

કુટુંબીયોંને કહા કિ બાબા ! ઘરમેં સબ સામાન હૈં ઉનકી તો રક્ષા કર લે ? ક્યા ખાયેંગે ? ક્યા પહનેંગે ? કહાઁ રહેંગે ?

બાબાને કહા– ભાઇ ! ઈસે નષ્ટ હો જાને દો. પરિણામ યહ હુઆ કિ ઘરકા સબકુછ જલકર ભસ્મ હો ગયા. અબ બિના ઘરબારકે બાહર આઠ મહિને તો નિકાલેં. જબ વર્ષા ઋતુ આઇ તબ તો યહ પ્રશ્ન પૈદા હુઆ કિ અબ તો એક ટપરિયા (ઝોંપડી) ચાહિયે.

આઠ મહિના બિના અનાજ આદિકે કષ્ટમેં નિકાલેં. કિન્તુ જબ ટપરિયા બનાનેકા ગઢા ખોદને લગે તબ એક મટકા ખચોખચ ભરા હુઆ મિલા– ઈસસે વહ પહિલેકે મુકાબલે જ્યાદા માલદાર હો ગયેં !!

ક્યા લાયા, ક્યા લે જાયેગા. ઈસકા સંતોષ.

હમારા ચારિત્ર્ય કૈસા હૈ ? અપને ખુદકે મનસે પૂછના ચાહિયે, દૂસરે સાથીસે મત પૂછો. મનસે પૂછો.

"બાલગોષ્ઠી" પાઠ કરને યોગ્ય હૈં.

"હે પ્રભુ ! અસમન કર દો" યહ પ્રાર્થના સ્વાધ્યાયમેં રોજ હોતી હૈ. ઈસ પાઠ કરનેકા અભિપ્રાય યહ હૈં કિ ઉનકો સમઝ કર ઉસ પ્રકાર અપનેકો બનાના.

ગીતાજીમેં શ્રીકૃષ્ણ ભગવાનકે વાક્ય અનુસાર જો ગુજર ગયા ઉસકા ક્યા સોચ કરના ? જો હોતા હૈ ઉસકી ક્યા ચિંતા કરના ? જો ભી દશા હો– ઉસમેં પ્રસન્નચિત્ત

રહના. ઈસસે મનમેં પૂર્ણશાંતિ રહતી હૈં. જબ શાંતિ રહેગી તબ આપકે જીવનકા આનંદ બઢેગા.

પાગલપનકી દવા

શિર પરકે બાલ કાટકર રિસલ્લા (ઘોટા હુઆ = ઢીલા) ભેડકા ખોઆ પાગલકે શિર પર દોનોં વક્ત ૦ાા શેર બાંધ દેના. ફિર એક એક શેર ૧૫ દિન તક.

લડકિયોંકો યહ આદત છોડના ચાહિયે

ગુના; ૧૫–૪–૬૫. લડકિયોંકો બાત કરતે સમય મુઁહ બનાનેકી– બહુત શો કી આદત હોતી હૈં. યહ આદત છોડના ચાહિયે. બાદમેં બહુત બુરી હો જાતી હૈં.

આપકે મનમેં કુછ ભી બાત હો, મગર મુઁહ પર કુછ ભી માલુમ નહીં હોના ચાહિયે. ગુનાકે તિવારીજીને કહા કિ આપકે શિષ્ય બહુત માલદાર હૈ. શ્રી ગુરુદેવને કહા– મેરે શિષ્યકે પાસ બહુત બડી ચીજ હૈં– સંતોષ. જહા સંતોષ વહાઁ સબકુછ હૈં.

રાજકોટ, ૫–૫–૬૫. રાજકોટમેં હીરાભાઈ આહીરકે યહાઁ શ્રીરઘુવીર શ્રીવિગ્રહકી પ્રતિષ્ઠા હોનેવાલી થી. આજ ૧૬૦ બચ્ચોંકે જનેઉ હુએ. ઉસ સમય પ્રવચનમેં ગુરુદેવને ફરમાયા–

દૃઢ વિશ્વાસ રખો

"એક ભરોસા, એક આસરા, એક આસ વિશ્વાસ"હી દૃઢ રખો. જિસકો માનો– ઉસકો સબકુછ માનતે રહો. યહ નહીં કિ આજ ઈસકો માનો– કલ ઉસકો. યહ ઠીક નહીં. પાર્વતીજીકો એક હી વિશ્વાસ થા કિ શંકરજીકા સપ્તર્ષિયોંને મના કરને પર ભી વો નહીં માની ઔર કહા– એક જન્મ નહીં, હજારોં જન્મોમેં– કભી ભી શંકરજી મિલેંગે હી. ચાહે કુમારી હી રહૂઁ, મગર શાદી કરુઁગી તો શંકરજીસે હી કરુઁગી નહીં તો નહીં કરુઁગી. ઐસા હી દ્રઢ વિશ્વાસ રખો.

ભગવાન પર વિશ્વાસ રખો– શંકરજીકો દ્રઢ વિશ્વાસ થા– જહર પી ગયે. ઉનકો હી– વિશ્વાસ ક્યોં થા ? જબ સમુદ્ર મંથનમેં જહર નિકલા તો સબ (એક તરફ) રહ ગયે. કૌન પિયે ? શંકરજીકો ભગવાન પર વિશ્વાસ થા, 'ર' કહ કર પી ગયે ઔર બાદમેં 'મ' કહ દિયા યાની 'મ' કી લકીર લગા દી. જહર કંઠમેં હી રહ ગયા. મીરાં જહર પી ગઈ– મગર અમર હો ગઈ.

અરે, ઔર ક્યા કહૂઁ ! અભી કી હી બાત હૈ. હમારે એક ભક્ત જલ્દીમેં થા. ચરણામૃતકી શીશી રખી થી ઔર વહીં પર તેજાબકી ભી. દોનો થી. ઉન્હેં જલ્દીમેં ધ્યાન નહીં રહા ઔર ચરણામૃત સમઝકર તેજાબ પી ગયે. મગર ભગવાનકી કિતની દયા હૈ !! ઉનકો કુછ ભી નહીં હુઆ. જરા સા હાથમેં છાલા પડા ઔર જરા સા કંઠમેં. બતાઓ ! યેં આઁખો દેખી બાત હૈં. (ઈન્દૌર વાલે જમનાદાસભાઈકી યહ બાત હૈ.)

જિસ દિન શ્રી રામાયણજી કા પાઠ પૂરા હુઆ ઉસ દિન શ્રી ગુરુદેવને ફરમાયા :– યહ બિલકુલ સચ કહતા હૂઁ કિ મૈં તુમ્હારા હૂઁ, હમેશા તુમ્હારા હૂઁ. (ઐસા દો બાર કહા). મૈં સચ કહતા હૂઁ.

શ્રી રામાયણજી ઔર સ્વાધ્યાયમેં રાજકોટ સબસે પ્રથમ રહેગા. આપ લોગોંને બહુત પરેશાની ઉઠાઈ. પૈસે ખર્ચ કિયે હૈં. તાંગેસે, મોટરસે યા પૈદલ આકર રામાયણકા પાઠ કિયા. ૧૦૮ પાઠ હોના થા. ઈસકે ૧૪૫ પાઠ હુએ. આપ સબ લોગોંકી કિતની મહરબાની હૈં ! આપ સબ લોગોમેં કિતના ઉત્સાહ હૈં ! ઈસકા મૈં આભારી હૂઁ. આપ સબ બહુત પરેશાન હુએ.

એકાદશી

એકાદશી કરના ચાહિયે. પહલે મૈં ૨૪ એકાદશી કરતા થા. મગર એક શિષ્યને છુડા દી. કહા– કમજોર હો જાઓગે. મગર મૈં કહતા હૂઁ કિ ઔર સબકો એકાદશી કરના ચાહિયે.

ફલાહારમેં જહાઁ તક હો સકે દૂધ, દહીં, તક=છાશ પીકર હી રહના ચાહિયે. નહીં તો થોડા મુંગફલી લે સકતે હો. ઔર જ્યાદા ફલાહાર ઠીક નહીં.

એકાદશી ઈસલિયે કરતે હૈં કિ ૧૫ દિનમેં શરીર કી શુદ્ધિ હો જાય. પર અપને તો દ્વાદશીસે ભી જ્યાદા (એકાદશીકો) ખાતે હૈં.

ફલાહાર વો હૈ જો અગ્નિ પર નહીં તપાયા જાય. એકાદશીકો સાત્ત્વિક થોડા સા ફલાહાર કરના ચાહિયે. દૂધ વગૈરહ.

આયુર્વેદકી દ્રષ્ટિસે આરોગ્યકે લિયે ૧૫ દિનમેં એક દિન ઉપવાસ કરનેસે સ્વાસ્થ્ય અચ્છા રહતા હૈ. આમાશયમેં જો કચ્ચા નાજ (અન્ન) રહતા હૈ વહ પક જાતા હૈં.

વ્રતસે મનકી શુદ્ધિ હોતી હૈ ઔર અચ્છે વિચાર આને લગતે હૈં. અભય ઔર નિજ દોષ દર્શન ઈસકે લક્ષણ હૈં. વિચાર અન્નકે ઉપર નિર્ભર હૈં. "જૈસા ખાઓ અન્ન વૈસા બને મન."

ગેહૂઁ ભી ફલ હૈં. લેકિન આગ પર પકાયા જાતા હૈં– ઈસલિયે ઉસકો ફલાહાર નહીં કહા જા સકતા. તુમ ખૂબ વિચાર કરો. જૈસા અન્ન પેટમેં પડેગા વૈસા હી વિચાર આયેંગે. મેરા તો દેખો ! જબ એક ટિકડ ખાતા થા તબ કૈસે વિચાર થે !! અબ ૮ રોટી ખાતા હૂઁ– તબ કૈસે વિચાર હૈ ? યહ તો મૈં હી જાનતા હૂઁ !

ઉપવાસમેં હલકા ફલાહાર કરેં તો વહ ઉપવાસ હૈં. એક બાર મૈંને ઉપવાસમેં આલૂવડા ખાંયે થે. ઈસસે તો વો હી અચ્છા હૈં કિ દ્વાદશી– માને ઔર સાગ રોટી ખાયઁ. પહલે મૈં ભી એકાદશી કરતા થા. પર અબ તો માલૂમ હી નહીં હોતા હૈં કિ એકાદશી કબ હૈં ! ઈસકે સાથ ચાર વ્રત ઔર ભી હૈં– શ્રીરામનૌમી, જન્માષ્ટમી,

વામન દ્વાદશિ, ઔર શિવરાત્રિ.

ભજન કરનેવાલોંકો જ્યાદા ચિટપિટા નહીં ખાના ચાહિયે. લહસુન, પ્યાજ, જ્યાદા નમક, મિર્ચ યે ઐસી કોઇ ચીજ નહીં (કિ) ખાના હી ચાહિયે. સાત્ત્વિક ભોજન કરના ચાહિયે. (શ્રી ગુરુદેવ ઔર ભી બહુત ફરમાતે રહે).

યહ શરીર તુમ્હારા હૈ

કિસી એક બહનને શ્રી ગુરુદેવકો અપને ઘર પર પધારનેકા આગ્રહ કિયા હોગા. ઈસ પર ફરમાયાઃ– મૈં એકકે ઘર જાઉ ઔર દૂસરેકે યહાઁ ન જાઉઁ તો ઉનકો બુરા લગેગા. કાશીબહનકે યહાઁ જાઉઁ યા વસંતબહનકે યહાઁ જાઉઁ, ઔર વેલામાઁ કે યહાઁ ન જાઉઁ તો કૈસી અચ્છી અચ્છી ગાલી મિલે મુઝે !!

મુઝે કુછ હૈ નહીં. આનેકો તો તૈયાર હૂઁ ચલો, મૈં સબકે યહાઁ એક બાર નહીં ચાર–ચાર બાર ચલનેકો તૈયાર હૂઁ. મગર તુમ સોચ લો. યહ શરીર તુમારા હૈ. તુમ જાનો. ઈસકા કૈસા હી ઉપયોગ કર લો !

તુમ સબકો માલૂમ હૈ– (કિ) મૈં ગાઁવમેં નહીં જાતા થા. રાજકોટકા એક બનિયા મુઝે ઝૂઠ બોલકર– મુઝે ધોખા દિયા– મુઝસે કહા કિ ગાઁવકે બાહર મેરી દુકાન હૈ, આપ પધારો. મૈં સમઝા– સચમેં ગાઁવકે બાહર દુકાન હો. મૈં ઉનકે સાથ ગયા. ઈસ તરહ મુઝે ગાઁવમેં લે આયા. મૈં યહી નહીં કહ રહા કિ મૈં પહલે જૈસા રણછોડ હૂઁ !!

હમ ગુરુકે સામને કૈસે રહતે થે !

જો પહલે આયા હૈ વો આગે બૈઠા હૈ. બાદમેં આનેવાલા પીછે હી બૈઠ જાયા કરેં. ઐસી બાત નહીં હૈં કિ પીછે બૈઠનેવાલોંકો નહીં દેખતા હૂઁ. નહીં ! મૈં સબકો દેખ લેતા હૂઁ, કૌન કહાઁ પર બૈઠા હૈ ઔર કૈસે બૈઠા હૈ. સબ આગે હી બૈઠનેકા પ્રયત્ન ન કરેં...

આપ સબ લોગ બહુત શાંતિસે બૈઠે તો કિતના અચ્છા લગતા હૈં. ઘરકા, ધંધાકા કામ છોડ–છાડ કર આપ સબ લોગ મેરે પાસ આતે હૈં, પરંતુ યહાઁ આને પર આપકો કુછ ભી નહીં મિલ પાતા. ન મૈં બૈઠ સકતા હૂઁ, ન બોલ પાતા હૂઁ. આપ સબ ઈતના ઉધમ કર દેતે હૈં, કુછ ભી નહીં હો પાતા હૈં. હમેશા હી ઈસી તરહ શાંતિસે રહે તો મુઝે બહુત અચ્છા લગે. માતાઓંમેં ધક્કામુક્કી હોતી હૈં યહ અચ્છા નહીં.

હમ હમારે ગુરુદેવકે સામને બોલનેસે ડરતે થે. ઉનકે સામને કૈંપતે થે. મૈં યહ નહીં કહતા કિ આપ ઐસા મુઝસે રખો. હો સકતા હૈ આપ સબમેં જ્યાદા પ્રેમ હૈં ઈસીસે ઐસા હોતા હૈં.

નારી તો પથ્થર પિઘલા સકતી હૈં

મેરે પાસ પત્ર આતે હૈં. ઉસમેં ૧૦૦ મેંસે ૫૦ પત્ર તો આતે હૈં– "હમ

અપની પરિસ્થિતિયોંસે પરેશાન હૈં", ઔર કઈ પત્ર આતે હૈં કિ સસુરાલ પક્ષસે હમ પરેશાન હૈં– દુઃખી હૈં. યહ માનતા હૂઁ કિ આપ દુઃખી હૈં. પરન્તુ ક્યા સભીકે સસુરાલવાલે ખરાબ હે ? અપનેમેં કોઈ ગલતી નહીં હૈં ? ક્યા એક કી હી ગલતી ગલતિયાઁ હૈં ?

અરે કુછ તુમ્હારી ગલતી, કુછ ઉનકી ગલતી– દોનોં તરફસે હી તો ગલતિયાઁ હોતી હૈ. અરે નારી તો પત્થર પિઘલા સકતી હૈં. ક્યા તુમ નારીયોમેં ઈતની ભી નહીં હૈં !! કિ અપને ઘરવાલોંકો ખુશ રખેં ? કોશિશ કરો. અપના સ્નેહ રખો. દેખો, કિતની શાંતિ રહતી હૈં !

અપની લડકીકે લિયે જૈસા સોચતી હો વૈસા કભી બહૂકે બારેમેં ભી તો સોચો ! બડે બડે પત્ર લિખકર દેગી કિ બાપૂ ! મેરી લડકીકો સસુરાલમેં બહુત દુઃખ હૈં. અરે કભી યહ લિખકર નહીં દિયા કિ બાપૂ ! મેરી બહૂકો ભી દુઃખ હૈ. યહ તો કભી સોચા તક નહીં હૈં. અરે બહૂ કો ભી આરામ તો દો. વો ભી એક લડકી હૈં !!

આધુનિક ઔર પ્રાચીનકે મધ્યકા માર્ગ નારીયોંકે લિયે નિકાલો જિસસે પ્રગતિ બાધિત ન હોવેં. અતિશય પ્રગતિ ન હો જો સમાજ વ્યવસ્થામેં બાધક હો જાય ઔર સરલતા રહેં. સંશોધનસે માર્ગ અવશ્ય મિલેગા.

અધમ :– જો ધર્મકા ગ્યાન હો, ધર્મકા આચરણ ન કરેં ! ધર્માચરણમેં "ધર્મચર્ચામેં જિસકી રુચિ ન હો વો અધમ." ઉનમેં "અતિ નારી" ઉનસે અધમ હૈં. અતિનારી વો જો કિસી ચીજકો માનતી નહીં, માને નહીં... માને નહીં વેદકો. "ઢોલ, ગઁવાર ક્ષુદ્ર પશુ નારી... યે સબ તાડનકે અધિકારી"– યાની શિક્ષા દેના.

અનંતપુર, ૪–૫–૬૫. ગુનામેં રમેન્દ્રબહનસે કહા :– હાથમેં કામ–મુખમેં રામ રહો કોઈસા ભી ધામ... ભજન જરુર કરના ચાહિયે. મંત્રમેં ઈતની બડી શક્તિ હૈં કિ જબ કોઈ ભી કામ નહીં આતા હૈં તબ મંત્ર હી કામ આતા હૈં.

૫–૫–૬૫, શ્રી ગુરુદેવકી આજ્ઞાસે આપકી ડાયરી દી ગઈ. ઉસમેં લિખા.

પ્રભુ નહીં મૈં શુભ ગતિ ઈચ્છુક, નહીં મોક્ષકી મુઝકો આસ ।
નહીં સિદ્ધિ અણિમાદિક ચાહતા, નહીં સ્વર્ગમેં હે વિશ્વાસ ।
યહી અભિલાષા– પ્રાણી માત્રકે, માનસમેં હો સુખ આભાસ ॥
ભલે ભોગ લૂઁ કષ્ટ સબોંકે, હો ઉનકે દુઃખોંકા નાશ ॥
મતવાદી માને નહીં સત્‌વાદીકી બાત ।
યાતે કારન ખેર નહીં બના રહે ચુપચાપ ॥

મનુષ્યમેં દોષ કિતના હી બડા ક્યોં ન હો– પર ઉસકે ઉત્તમ ગુણોંકી ઉન્નતિકે માર્ગમેં ઉસે (દોષકો) બાધક ન બનાના ચાહિયે– પરંચ હો સકે તો ઉસ દોષકો પ્રેમપૂર્વક હટાનેકા પ્રયત્ન કરના ચાહિયે.

સોનેમેં મિલા હુઆ પારા– પારા નહીં હોતા. વૈસે હી સદ્દગુરુકી શરણ આયે હુએકા જન્મ નહીં હોતા– યહ બિલકુલ સત્ય હૈં.

૧૩–૭–૬૫. ઘીમેં નમક ડાલનેસે ઘી જલ્દી ખરાબ નહીં હોતા. પુરાને ઘીમેં– એક શેર ઘીમેં એક પાવ દહીં ડાલકર ગરમ કરનેસે ઘી અચ્છા હો જાતા હૈ. સિંદે સાહેબને ભગવાનકે સંબંધમેં પ્રશ્ન કિયા તબ ફરમાયાઃ– વ્યવહાર સુધારના ચાહિયે.

સમાજકા નિર્માણ–ઈકાઈ

દૂસરે પ્રશ્ન પર બોલતે હુએ શ્રી ગુરુદેવને ફરમાયા... સમાજકા નિર્માણ– "મૈં ઐસા માનતા હૂઁ કિ સમાજ ઈકાઈમેં બનતા હૈ. એકકો વિચાર આતા હૈ તબ વહ દૂસરેકો પ્રેરણા દેતા હૈ, ઔર વહ સ્થાઈ બનતા હૈ. સમૂહમેં જો પદ્ધતિ આતી હૈં વહ સ્થાઈમેં હો જાતી હૈં.

ઉદાહરણ દૂં:– મહાત્મા ગાંધીને આંદોલન અપનાયા ઔર ઉન્હોંને ઔરોંકો પ્રેરણા દી. યાની જબ પ્રથમ ઈકાઈ (મહાત્મા ગાંધી) રહે– ઉન્હોંને ઈકાઈમેં– સ્થાઈમેં દી. જિસસે સમાજમેં સુધાર આયા. ઈસ તરહ ઈકાઈ રહી. યાની સદ્દવ્યવહાર યા અચ્છા કાર્ય પહિલે કોઈ એક કરતા ફિર ઉસકી પ્રેરણાસે દૂસરા કરતા હૈં.

ઈસ પ્રકાર વ્યવહાર પ્રત્યેક વ્યક્તિકા– ખુદકા ઠીક હોના ચાહિયે. (તબ) અચ્છે સમાજકા નિર્માણ હોતા હૈં. ઈસ પ્રકાર ઈકાઈ હી સમાજકા નિર્માણ કરતી હૈં. ઈકાઈવાલા વ્યક્તિ શક્તિશાલી હોના ચાહિયે– યાની ઈકાઈવાલા શક્તિશાલી વિચારવાન હોના ચાહિયે– તબ વ્યવહાર ઠીક હોતા હૈં.

પ્રત્યેક વ્યક્તિકા વ્યવહાર ઠીક હોના ચાહિયે. ગીતાજીમેં લિખા હૈ કિ શ્રેષ્ઠ પુરુષ જો આચરણ કરતે હૈં વહ સમાજમેં અવશ્ય હોને લગતા હૈ. જિસ રાજ્યમેં મંત્રી યોગ્ય નહીં ઉસ રાજ્યમેં ધર્મકા સ્થાન નહીં રહતા. જિસ રાજ્યમેં કોષ નહીં, વહ રાજય ટિક નહીં સકતા, ન બન સકતા હૈં.

ખર્ચ જ્યાદા ક્યોં કરતે હો ?

એમ.એલ.એ.– ઉસકા અર્થ ઐસા હૈ કિ એ મેં લેં– યાની જેબમેં લેં. હાસ્યકે ઔર ક્રિયાકે સાથ અપની જેબમેં શ્રી વરદ હસ્ત ડાલતે, એક કે બાદ દૂસરેમેં ફિર એમએલએ બનો– યાની દૂસરી જેબમેં લેં. યાની ખેતકો વાડ ખાને લગે– ફિર ક્યા હૈં ?

અબ સમાજમેં ધર્મકા ડર નહીં, ફિર ક્યા ? અપને દિલસે પૂછો સબ બૈઠે હૈં– સબ હી ચોર હૈં. બાર–બાર વિચાર કરો. ભ્રષ્ટાચાર બંદ કરો. આજ ક્યા હૈ ? ભ્રષ્ટાચાર રોકને યા કોઈ બાત રોકનેકો કાનૂન બનતા હૈ તો દૂસરા રાસ્તા લોગ નિકાલ લેતે હૈં.

જબ હમારે ચિત્તમેં યહ વિચાર આયેગા કિ યહ કામ બુરા હૈ, પાપ હૈ, તબ તક ભ્રષ્ટાચાર, ઘૂસકા લેના–દેના બંદ નહીં હો સકતા હૈં.

અબ પૂછતા હૂઁ કિ ન્યાય કહાઁ હૈ ? તર્કમે અપને યહ પૂછતે હૈં ઔર ઢૂંઢતે હૈં કિ કૌનસા વકીલ અચ્છી તરહ તર્ક કરતા હૈ ? ઉસસે વકીલ કર લેતે હૈં. અપરાધી બચ જાતા હૈ, નિર્દોષકો દંડ મિલ જાતા હૈ. ઈસ તરહ રાજ્ય તર્કમેં હૈં.

આપને દેખા કિ ઇકાઈસે સમાજ બનતા હૈં. સમાજસે દેશ બનતા હૈ. બિના વ્યક્તિ સમાજ નહીં. મનુષ્ય સમાજકે બગૈર સંસ્કૃતિ નહીં. સંસ્કૃતિ યાની સર્વ સામાન્ય સ્વીકૃત ઔર ઈચ્છિત વિચાર, લક્ષણેં, મૂલ્યોં ઔર સમાજ જીવનકે બારેમેં બની હુઇ વ્યક્તિકી આદતેં; યે સબસે સંસ્કૃતિ બનતી હૈં.

લોગ કહતે હૈં કિ ખર્ચ હી નહીં ચલતા– ભ્રષ્ટાચાર યા અન્યાય કરે નહીં તો ક્યા કરેં ? બાબાજી કહતે હૈં કિ ભલા તુમ ખર્ચ ક્યોં જ્યાદા કરતે હો ? ફિર ખર્ચ કરકે ચિંતા કરતે હો. ઉસકી પૂર્તિ કરનેકો ઐસા ક્યોં કરતે હો ?

ફિર બાબાજી કહતે હૈં કિ દૂધ, બીજલી, કપડા, દવાઇ આદિમેં બહુત ખર્ચ હોતા હૈં. ભાઇ, અપની જરુરતે કમ ક્યોં નહીં કરતે હૈં ? આજકલ લોગ ભોજનકો (ભોજનકે લિયે) જિંદા રહતે હૈં. જીવન ભૂલા ગયા. ભોજનકા ઉચિત ઉપયોગ નહીં કરતે. ઈસીલિયે તરહ–તરહ કે ભોજન બનતે હૈં. કપડોંકા ઉપયોગ ઋતુઓંકે પ્રભાવસે રક્ષાકે લિયે હો, લોકલજ્જા નિવારણકે લિયે પહનતે હી નહીં. ફેશનકે લિયે પહનને લગ ગયે. શરીરકો તાપ, શર્દીસે બચાનેકો કપડા નહીં પહનતે હૈ– ઐસા વિચાર હી નહીં હૈ, ઈસલિયે યહ જીવન દુઃખદાયી હો જાતા હૈં.

સમાજવાદ

આપ કહતે હૈં કિ સમાજવાદકા નિર્માણ કરેંગે. સબ બરાબર હો જાવેગા માના. આપને લખપતિકો હજારપતિ બના દિયા. જમીનકો બરાબર બાંટ દેંગે. સબ કુછ બાંટ દેંગે ભૈયા, મૈં આપસે પૂછતા હૂઁ કિ બુદ્ધિકો ક્યા બરાબર બાંટ દેંગે ? યદિ નહીં બાંટ સકતે તો ફિર બરાબર કબ હુયે ? બુદ્ધિમાન આદમી જ્યાદા હોશિયાર હુઆ. ઉસે બરાબર કૈસે કરોગે ? તબ બુદ્ધિ રાજ્ય કરેગી.

ઈસ પ્રકાર હમ સુખકે લિયે સમાજવાદ બનાતે હૈં. કિન્તુ ઉસમેં સુખ નહીં. યહ બરાબર નહીં. સુખકો (સુખકે લિયે) દૌડતે હૈં. હમ કહતે થે કિ પરદેશી રાજા ખરાબ થે. કોંગ્રેસ અચ્છી આયેગી. અબ કહતે હૈં કિ કોંગ્રેસ ખરાબ હૈં. ઈસ તરહ સુખકે લિયે કહીં દેખતે હૈં ઔર ઉસમેં ભી દુઃખ મિલતા હૈં. અરે ભાઈ ! સુખ ઔર કહીં હૈં. ફિર રાજ્યકો બદલનેસે ક્યા હોતા હૈ ? (શ્રી ગુરુદેવ ઉઠ ગયે– અધૂરા રહ ગયા)

કંઠી મુઝસે કહ દેગી

ચાર વ્યક્તિ દીક્ષાકો આયે. દીક્ષાકા સબ સામાન તૈયાર હો ગયા, તબ ઉન ચારોંસે પૂછા– તુમ ક્યોં દીક્ષા લેના ચાહતે હો ? એક બાર સુનકર સબ ચુપ રહેં. ફિર પ્રશ્ન કિયા, તબ કહા– ભલાઈકે લિયે, અચ્છે કામ કરનેકો.

શ્રી ગુરુદેવ :– ઠીક હૈ– અચ્છે કામ કરોગે. લેકિન હમ તુમ્હેં જાનતે તો નહીં હૈં ! ફિર (ઉન્હોંને કિસીકા પરિચય દિયા.)

શ્રી ગુરુદેવ :– દેખો, તુમને અચ્છા કામ નહીં કિયા તો યહ કંઠી મુઝસે કહ દેગી. દેખો, "રામકો ભજે વો રામકા– નહીં તો ભૂતકા ભૂત." અચ્છે પર ચલેંગે તો અચ્છી બાત હૈં.

ફિર ફરમાયા :– અગ્નિકે સામને કહના કિ (૧) જુઆ નહીં ખેલેંગે. (૨) સટ્ટા નહીં ખેલેંગે. (૩) સદ્‌ચલન રહોગે (૪) શરાબ નહીં પિઓગે. તુમ શરાબ પિઓગે કિન્તુ કંઠી મુઝે કહ દેવેગી. "કાના બાતી ફૂર ફૂર, તુમ ચેલા હમ ગુરુ" ઐસા નહીં કરના.

વૃત્તિ

બિલાસપુર, ૧૪–૭–૬૫, ગુરુપૂર્ણિમા. આજ શ્રી ગુરુદેવ બહુત પ્રસન્ન હૈં. બોલે– બહિરંગ શુદ્ધિ (વ્યવહાર શુદ્ધિ) સે અંતઃકરણકી શુદ્ધિ હોતી હૈ ઔર યહ શુદ્ધિ દૈવી સંપદાસે હોતી હૈં. જૈસે શુદ્ધ જલમેં રંગ ઘોલ દિયા જાવેં ઔર ઉસમેં કોઇ ચીજ ડાલો તો નહીં દિખાઇ દેગી. યદિ શુદ્ધ જલ બાલટીમેં હૈં ઔર ઉસમેં કુછ નહીં મિલા હૈં, ઉસ બાલટીમેં રુપયા યા ઔર કોઈ ચીજ ડાલ દો તો વહ તલમેં બૈઠ જાવેગી– પરંતુ શુદ્ધજલમેં રુપયા યા વસ્તુ દિખતી રહેગી. યદિ કીચડકો પાનીમેં મિલા દેવેં તો કુછ નહીં દિખેગા.

ઈસી પ્રકાર યહ ભી નિશ્ચિત્ હૈં. ઈશ્વર વ્યાપ્ત હૈં. કિચડકે પાનીમેં રુપયા નહીં દિખતા ઈસી ભાંતિ અશુદ્ધ અંતઃકરણમેં ભગવાનકા દર્શન નહીં હોતે. વ્યવહારકી શુદ્ધિસે અંતઃકરણકી શુદ્ધિ હોતી હૈં ઔર ભગવાન દિખતે હૈં. જલકા સ્વરુપ ઉસકે બર્તનકે (વાસણ) અનુસાર બન જાતા હૈ. ઇસ પ્રકાર ક્રોધીકે સાથ રહનેસે ક્રોધી, પાપીકે સાથ રહનેસે પાપી, કામીકે સાથ રહનેસે કામી, ઈસ પ્રકાર અંતઃકરણકા સ્વભાવ (હો જાતા) હૈં.

ટેબલ નહીં ચમકતા બલ્કિ વારનિશ ચમક રહા હૈં. વારનિશ જહાઁ લગાયેંગે ટેબલ પર– વારનિશ ચમકતા હૈં. પરન્તુ ન ટેબલ ચમકતી હૈ, ન વારનિશ. ચમકતી તો હૈ લાઈટ. યદ્યપિ ચમકનેકા ધર્મ (ગુણ) લાઈટ(કા) હૈં પરન્તુ કોઇ ચમકનેવાલા પદાર્થ તો ચાહિયે ! જબ તક વારનિશ નહીં થા તબ તક ચમક નહીં થી. ઈસી પ્રકાર લાઈટકા ભી સ્વભાવ હૈં કિ વહ ભી ચમકતી હૈં. ફોટૂમેં લાઇટ ફેંકી જાતી હૈ તબ હી તો આપકા ફોટૂ હુઆ. ઈસલિયે લાઈટકા સ્વભાવ હૈં– જિસમેં (જીસપર) લાઈટ ફેંકતે હૈં વહ ચમકતી હૈં. વારનિશ ટેબલમેં લગાયા થા– ઈસલિયે ચમક રહી હૈં. કિસીભી વસ્તુ ચમકતી હૈ વહ ભી લાઈટસે– વહ પરાવર્તિત પ્રકાશ હૈં. પ્રકાશમેં ઉપાધિયાઁ અલગ હૈં, પ્રકાશ ઈસમેં એક રસ હૈં. જો એકરસ રહનેવાલા હૈ. પ્રકાશમેં

તત્ત્વ હૈ વહ સમઝમેં હૈં. ટેબલ નહીં ચમકા ન વારનિશ; ઈસલિયે ચમક રહી હૈં– લાઈટ.

યહ પુસ્તક દીખ રહા હૈ– વહ હૈ રુપકા જ્ઞાન. શબ્દ સુનાઈ દે રહા હૈ. ઉસકા અર્થ હૈં જ્ઞાન–સાધારણ જ્ઞાન. શબ્દ સ્પર્શસે ભિન્ન હૈં. કિન્તુ જ્ઞાન ઈન સબમેં એક રસ હૈં. પુસ્તક ભાસ રહી હૈ– ઈસકા જ્ઞાન હો રહા હૈ. જબતક હમારા અંતઃકરણ પુસ્તક તક નહીં પહુઁચે તબ તક જ્ઞાન નહીં હો સકતા હૈં. ઈસલિયે જાનકારી હી જ્ઞાન હૈ, વહ ભી ભાસતી હૈ.

વૃત્તિ માને અંતઃકરણકી શકલ. આપકા અંતઃકરણ કહતા હૈ કિ જો મેરે સામને સ્વરુપ હો ગયા, ઉસકા હી આકાર બન જાવેગા. ઈસીલિયે પુસ્તકાકારકી શકલ આ જાવેગી– ઈસકા નામ વૃત્તિ હૈં.

જૈસી વસ્તુ સામને હોતી હૈ– ઉસકા સ્વરુપ બન જાતા હૈ. હમારી વૃત્તિ યાની ખ્યાલ પુસ્તકાકાર ભાસ રહા હૈ. યહ વારનિશ હૈં. વૃત્તિ ભાસ્યતા હી ચૈતન્ય હૈં. અંતઃકરણકી વૃત્તિ જો ધારણ કર લેવેં– ઉસ રુપસે વહ ચૈતન્યરુપસે પહુઁચ જાતી હૈં.

આકૃતિ ઓર લાઈટસે સિનેમા બનતા હૈં. સિનેમાકે ખેલોમેં જો ભેદ હૈં– અલગ અલગ ખેલ ચલ રહા હૈં, ઉસમેં લાઈટ એક હૈં. ઈસ પ્રકાર જાનકારી કર લી. જાનકારીકા મતલબ હૈં–

લડકા કહતા હૈ ઘોડા, હાથી, સિનેમા– સબ દેખા; કિન્તુ લાઈટ નહીં દેખી. પિતા કહતા હૈ કિ ચિત્ર નહીં દેખે, બલ્કિ લાઈટ દેખી હૈ. પુરુષકો યહ જ્ઞાન હૈ, વહ જાનતા હૈં કિ યહાઁ સર્વત્ર લાઈટ હૈં. ઈસી પ્રકાર સર્વત્ર ચૈતન્ય હૈં– વહ હી રામ જડ– ચૈતન્યમેં સમાયા હૈ. સમઝનેકો સિનેમા કિન્તુ સ્વરુપ હી શ્રેષ્ઠ હૈં. સિનેમા તો દૂર દિખતા હૈ વહાઁ, તો સબ સંસાર દૂર હૈં.

માઁગૂ મૈં ભગવાનસે સબકા બેડા પાર કર દો ।
ભક્તિ–જ્ઞાન દો, બોલો સિયાવર રામચંદ્રજીકી જય ॥

કર્મબંધનસે મુક્તિ નિષ્કામ ભાવસે

કોઈ ભી સાધન કરોગે– અંતઃકરણકી શુદ્ધિ હોતી હૈ. ઈશ્વર પ્રાપ્ત હોતા હૈ. આચાર્યોને કહા હૈં– ઈચ્છારહિત સેવા ઈશ્વરકી કરેં. રોજ શુભાશુભ કર્મ ભગવાનકો અર્પણ કર દેવે ઓર અપની ગલતિ–પદ્ધતિ હો ઉસે સુધાર લેના ચાહિયે. ઈસસે કામ નિષ્કામ હો જાતે હૈં. ઈસ પ્રકાર કર્મોંકે સમર્પણસે બુરે–ભલે કર્મોંકે ફલસે મનુષ્ય બચ જાતા હૈં. જબ કર્મકા બંધન નહીં હૈ, તબ બિના બુલાયે હી મોક્ષ હૈં !

કોઈ ભગવાનકો વિરાટ સ્વરુપ માંનતા હૈ, કોઈ ભી માનો. માતા, પિતા, બંધુ કિસી ભી રુપમેં માનિયે, લેકિન માનિયે.

ગુડ, શક્કર કૈસા હૈ ? મીઠા હૈં. રાત–દિન ઉપયોગમેં લેતે હૈં, જાના હૈ, અનુભવ

ભી કરતે હૈં. કિન્તુ ઉસ મીઠેપનકો આઁખે નહીં દેખ સકતી હૈં. સ્વાદકા વર્ણન નહીં કરતી હૈં.

ઈસી પ્રકાર ઈશ્વર હૈ નક્કી, ચૌકસ વિદ્યમાન હૈ. કિન્તુ હમ દેખ નહીં સકતે હૈં. પરન્તુ ઉસકા આભાસ પ્રતિદિન મિલતા હૈ. જૈસે મીઠાકો નેત્ર નહીં દેખ સકતા હૈ, જીભ સ્વાદકા વર્ણન નહીં કર સકતી, બતા નહીં સકતી. ઈસી પ્રકાર ઇશ્વર વિદ્યમાન હૈ, કિન્તુ હમ દેખ નહીં પાતે હૈં.

ઈશ્વરકી પ્રાર્થના કરના ચાહિયે. ગદ્‌ગદ્ કંઠસે– ભાવસે ભગવાનકી પ્રાર્થના કરિયેગા કિ ઈસ જીવકો શાંતિ હો. હે પ્રભુ ! શુભકર્મોકી બુદ્ધિ દો. આપ હી કૃપા કરેં !

જબ અશુભ કર્મ હો જાય તો ભગવાનસે પ્રાર્થના કરના ચાહિયે કિ "હે ભગવાન ! કૌન કર્મોકા ફલ હૈં ! કૌનસા પાપ લગ ગયા હૈં ? હે પ્રભુ ! યહ પાપ કૈસે મુઝસે હો ગયા ? ક્ષમા કરો ! મૈં અજ્ઞાન હૂઁ. આપ દીનબંધુ હૈં." ઔર વહ અશુભ કર્મ સમર્પણ કરો.

દામ ચુકાના પડે

ભક્તિકા દૂસરા નામ પ્રેમ હૈં. પ્રેમીમેં પ્રેમ નહીં હૈ. ભગવાનકે ગુણમાધુર્યકા ગુણાનુવાદ કરેં તબ વહ ગુણ હમમેં પૈદા હો જાવેંગે.

ભગવાનકો મિલનેકી બેહદતા હોની ચાહિયે. ઉદાહરણ : મછલીકો જલસે નિકાલ લીજિયેગા. હમ દેખતે હૈં કિ મછલીકો દુઃખ હૈં, તડપન હૈં. હમ મછલીકો લડ્ડૂકી કહે ઔર સુંદર સુંદર વસ્તુઓંકી કહેં– તબ વહ નહીં ચાહેગી. મછલીકો કેવલ જલ ચાહિયે. ન તો નાટક પસંદ હૈ ન સિનેમા. કિન્તુ પાની કી વહ કહેગી. ક્યોંકિ ઘનિષ્ટતા પાનીકે સાથ જમ ગઇ હૈ. વહ પાની હી કહેગી, ક્યોંકિ પાનીકે સાથ ગુણાંત હો ગયા હૈ– વહ પાનીમેં સમા ગઈ હૈં.

અબ હમે દેખના ચાહિયે કિ ઐસી હી બેહદ પીડા–તડપન હમમેં હૈં ?

ભક્તિકે દો આચાર્ય હુએ (૧) નારદજી (૨) શાંડિલ્યજી. ઈસ પ્રકારકે બેહદતાસે પ્રાર્થના કરે તો અવશ્ય પ્રાપ્તિ હો જાવેગી. કોઇ કહે– ભગવાન ઉમ્રસે મિલતે હૈં, ધ્રુવકી ક્યા ઉમ્ર થી ? વિદ્વાનકો મિલતે હૈં, હાથીકો કૌનસી વિદ્યા થી ? ભગવાન અંતઃકરણ ચાહતે હૈં. યદિ હમ અંતઃકરણસે સમર્પણ કર દેતે તબ.....!!

નિષ્કર્ષ યહ હૈં કિ વહ કૃપાસાધ્ય હૈ, સાધન સાધ્ય નહીં. અંતઃકરણ શુદ્ધિ કરકે પૂછના ! સાધન બુદ્ધિ તક હી હોતે હૈં– વે તો બુદ્ધિકે પર હૈ. જિસકો વહ કૃપા કરેં ઉસસે પ્રસન્ન હોતે હૈં.

ભગવાન ભી ઈન્ટરવ્યુ લેતે હૈ– જિનકે અંતઃકરણમેં અનુરાગ હૈં. ઈંગ્લેંડસે આયે હુએ મહાશયસે પૂછા કિ યહ ચશ્મા આપને કિતનેમેં લિયા હૈં ? ઉન્હોંને કહા–

७५ रु. में. यदि आपने चश्मा लेनेको ७५ रुपया त्याग किया है तो आपसे पूछता हूँ कि भगवानके लिये अपने कितना त्याग किया ? हमें त्याग करना होगा– तब मिलेंगे.

(જીવન) यह भी एक सिनेमा हैं. सिनेमा हृदयमें हैं. जब तक स्मृति है– तब तक सिनेमा हैं. किसीको धुन लडका– लडकी विवाहकी चल रही होगी. यह एक सिनेमा चलता रहता है. अपन बैठे हैं. यह भी एक सिनेमा है. सिनेमा देखना छोडो, लेकिन तुम नही छोडोगे. सिनेमा देखना हो तो तुम्हारा ही सिनेमा देखो. तुम खुद सिनेमाके पात्र हो. यानी तुम खुद सिनेमा हो रहे है. उसमें तुम भी एक एकटर हो.

टर घमंड सूचक हैं

टर जहाँ लगी हैं वहाँ घमंड हैं. यानी घमंड सूचक हैं. कलेक्टर, डोक्टर, ईन्सपेकटर....टर रह जायेगी, और कुछ नहीं रह जायेगी.

नेकटाईका प्रयोग ईसलिये करते हैं कि दूसरोंके आकर्षण करें या कर सके. कपडा लोकलज्जाकी द्रष्टि रखकर नहीं पहना जाता है.

दियासलाई, आगकांडी नहीं कहते हैं. लोगबाग माचिस कहते है. यानी ईंग्लीश शब्दका प्रयोग करते हैं; घमंड है. योग्यता बतलाते हैं.

अनघड प्रश्नोंसे क्या होता हैं !

अंतःकरणको शुद्ध करनेका सतत ध्यान रखो. वेलामाँने कहा है कि बापू ! सुनो तो सही. क्या माँ ! राम–लछमन दोनों आ जाते हैं. मुझे तो एकका ही भार नहीं उठता हैं. दोनोंको कैसे भजूँ ? तन्मयता रहती है तब आते हैं. जाप करो. अपने अपने साधन करके कार्यको शुद्ध करो.

लोग कहते हैं कि राम जपनेसे क्या होगा ? रोटी रोटी करनेसे पेट भर जावेगा क्या ? ऐसे अनघड प्रश्नोंसे क्या होता है ? उन्हें यह खबर है नहीं. गुँसाइजीसे पूछो कि राम नाम जपनेसे क्या होता है ? (श्री गुरुदेव उठ गये– अपूर्ण रह गया.)

फोटो पर लिखा :– भगवत्कृपा प्राप्त करो. जो सर्व समर्थ हैं उसीके आश्रित हो, अभय दे सकते हैं. (ठाकुर साहेब, रमेन्द्रबहनकी नोंध समाप्त)

दादा साहबकी तबियत अधिक बिगडनेसे श्री गुरुदेव १–८–६५ को जयरामभाईकी मोटरमें रांचीसे बोम्बे पधारें. साथ पार्वतीबहन हैं. मैं धनबादसे कानपुर होकर ९–८–६५ को उज्जैन पहुँची– बाबुभाईके घर. श्री गुरुदेव १०–८–६५ भोपालसे उज्जैन पधारें.

११–८–६५, रामवाडा धर्मशालासे श्री गुरुदेवके साथ हम हनुमानजी गये. दूसरे दिन मंगलनाथजी गये. श्रावणी पूर्णिमा (१२–८–६५) को श्री गुरुदेवने नाथुभाई कोन्ट्राकटरके पुत्रोंको जनोई दी.

મેરા એક સૌરભપૂર્ણ પુષ્પ અકાલ હી મેં મુરઝા ગયા (બેબીકી બિદા)

ઉજ્જૈન, ૧૫–૮–૬૫. લિખનેકો શ્રી ગુરુદેવને ડાયરી દી ગઈ. અંદરસે એક બીડી નિકલી. શ્રી ગુરુદેવને કહા :– લો તુમ્હારા શસ્ત્ર. બાદમેં પ્રવચનમેં બોલે કિ ગંજીપા (પત્તા) ખેલનેમેં સમય વ્યર્થ ગવાઁ રહે હો. અમુભાઈ વિચાર કરને લગે ઈસ બાત પર– ગંભીર બને રહે, ઔર બીડી છોડ દી. (જન્માષ્ટમી ઉજ્જૈનમેં મનાઈ)

શ્રી ગુરુદેવ સુબહ ૮ાા બજે ઉપરસે નીચે પધારેં, સબને પ્રણામ કિયેં. સબ બૈઠે.

શ્રી ગુરુદેવ :– ઈતની દુર્ગંધ ક્યોં ? કહાઁસે હૈં ?

પ્યાદેવાલે ઠાકુર સાહેબ :– (હાથ જોડે હુએ) ભગવન્ ! નાલા બહતા હૈ ન બાહર ઉસકી દુર્ગન્ધ હોગી !!!

મૈં :– શહર ભરકા ગંદા પાની નાલાકે સમાન ખુલ્લી ગટરમેં બહતા હૈં. ઉસમેં ભી નદીકી તરહ અસ્ખલિત જલપ્રવાહ ચાલુ રહતા હૈ– દિન–રાત.

શ્રી ગુરુદેવ :– ગટરગંગા ક્ષિપ્રાજીમેં બહતી હૈં. તુમ ભી બહ જાઓ !

મૈં :– મૈં ક્યોં બહ જાઉઁ ? આપ ક્યા કહ રહે હૈં ? કુછ સમઝમેં નહીં આ રહા હૈં ભગવન્ ! ગટર તો ગંદે પાનીકે લિયે હૈં– તો કુડા–કચડા સબ બહા લે જાતી હૈં !

શ્રી ગુરુદેવ :– કોઇ અનમોલ રતન ગિર જાયઁ તો ક્ષિપ્રાજીમેં બહા જાયેગા.

મૈં :– મેરી માઁ કી મનાઇ હૈં. ઈસલિયે મૈં તો ન ગંગા સ્નાન કરતી હૂઁ ન યમુના સ્નાન. યહાઁ ક્ષિપ્રાગંગામેં ભી સ્નાન કરનેકો નહીં જાનેવાલી હૂઁ.

ઈસી સમય બાલુભાઈ પુજારાકી ૨૪–૨૫ વર્ષકી પુત્રી– જિનકા નામ તો શશીકલા હૈં– પરંતુ શ્રી ગુરુદેવ ઔર હમ સબ તથા ઘરવાલે બેબી કહતે હૈં, કપડેકી ગઠરીકે સાથ નીચે ઉતરી ઔર ધર્મશાલાકે બાહર જાને લગી. દેખતે હી શ્રી ગુરુદેવને આવાજ દી– બેબી, યહાઁ આઓ. (બેબી પાસ આઇ) કહાઁ જા રહી હો ?

બેબી :– ક્ષિપ્રાજી પર કપડે ધોનેકો.

શ્રી ગુરુદેવ :– તુમ નદી પર નહીં જાઓ, કપડે યહીં નલ પર ધો લો. દેખો, આજ નદી પર નહીં જાના. નદી પર આજ કોઈ નહીં જાય તો અચ્છા !

ઉસી સામકો ૬ બજે શ્રી ગુરુદેવ નિયમમેં બિરાજેં. અબ કલ સુબહ હી દર્શન હોંગે.

આઠ બહનોંકો ક્ષિપ્રાજીમેં સ્નાનકી વ તૈરનેકી ઈચ્છા ઉઠી. ગોદાવરી બહનને કહા– અભી અંધેરા ઢલ રહા હૈ, ઐસે વક્ત પર નહીં જાયે તો અચ્છા. ફિર ભી વે ગયે– બેબી ભી ઉસમેં સમ્મિલિત હો ગઈ.

મૈં ઉપરકે મેરે કમેરેમેં નિયમકે લિયે ગઇ. ગોદાવરી બહન ઔર વાલી માઁ,

ઈન્દૌરકે લિયે રવાના હો ગયે.

આધે ઘંટેકે બાદ શ્રી ગુરુદેવને મેરે કીંવાડ ખટખટાતે હુએ કહા દેખો, દુર્ઘટના હોકર હી રહી ! જલ્દી અસ્પતાલ ચલોં. બેબીકી હાલત ગંભીર હૈં. ક્ષિપ્રાજી પર નહીં જાનેકો દો બાર કહા. ફિર ભી દેખો, હોનહાર કહી રુકતા હૈં ?

હમ અસ્પતાલ પહુઁચે. બેબીકો દેખી. પ્રસન્ન વદના, શાંતિપૂર્વક ચિરનિદ્રામેં પૌઢ ગઈ થી.

શ્રી ગુરુદેવ બેબીકે પૂરે શરીર પર શિરસે પૈરો તક અપના વરદ હસ્ત પ્રસારતે રહેં. ખૂબ રોયે– નયનોંસે અશ્રુધારા બહતી રહી. ૧૫ મિનિટકે પશ્ચાત્ મેરા હાથ પકડકર ખડે હો ગયે. મૈંને રુમાલસે અશ્રુ પોંછે. કમરેસે બાહર આને પર શ્રી ગુરુદેવ ઈતના હી કહ પાયે– ''ક્યા કરું ? મેરા એક સૌરભપૂર્ણ પુષ્પ અકાલ હી મેં મુરઝા ગયા !!''......વાતાવરણ શોકમગ્ન હો ગયા.

શ્રી ગુરુદેવ વહાઁસે દૂસરે કમરેમેં પધારેં, પલંગ પર અનિલા બેહોશ થી. ડોકટરોં વ નર્સે ઉનકી સારવારમેં થે. ઉન્હોંને શ્રી ગુરુદેવકો આદરપૂર્વક પ્રણામ વ્યક્ત કિયે. શ્રી ગુરુદેવને અનિલાકે શિર પર હાથ પધરાયા.

શ્રી ગુરુદેવને શ્રીવરદહસ્તોંસે બેબીકો કુમકુમ તિલક વ પુષ્પ માલા ધારણ કરાયેં. પૂર્ણવિધિવત્ સંસ્કાર આદિ કી સભી વિધિ સંપન્ન કરાયેં.

(રમેન્દ્ર બહનકી નોંધમેંસે)

ઐસે હોતે હૈ આલસી

ઉજ્જૈન, ૧–૮–૬૫ સે ૨૦–૮–૬૫. દેખો એક આલસીકા કિસ્સા સુનાતા હૂઁ. એક આલસી બિસ્તર પર પડા થા. રાજા સાહબ નિકલેં. ઉસને ઉઠકર નમસ્કાર નહીં કિયા. આલસી તો થા હી. રાજાકો ગુસ્સા આ ગયા. દરબારમેં બુલાયા ગયા.

સબને કહા– મહારાજ, યે આલસી હૈં. રાજાને કહા આલસી કૈસા હોતા હૈ ? સબને બતાયા. રાજાને કહા અચ્છા, આલસીકો યહાઁ રખેં.... અબ આલસિયોંકી ભરતી હોને લગી. આલસિયોંકા ખર્ચ ૩૬૫ રુપિયા રોજ હોને લગા.

રાજાને કહા યહ તો ગપાડા હૈ. એક દિન રાજાને સબકે લિયે ભોજન રખા થા. ઉસ જગહમેં આગ લગવાયી. સબ ઉઠ ઉઠ કર ભાગને લગે. તીન– પાઁચ રહ ગયે. એકને કહા– આગ લગ રહી હૈં, દૂસરેને કહા– ચુપ પડા રહ, ફિર કહા– કુછ જલનેકી બાસ આ રહી હૈં. તીસરેને કહા– ચુપ ક્યોં નહીં રહતા ? ઈસ તરહ કુલ તીન આદમી આલસી થે જો પડે રહ ગયે. બાકી સબ ખાનેવાલે થે. રાજાને સબકો ભગા દિયા, તીનકો રખ લિયા. ઐસે હોતે હૈં આલસી !

ધ્યાન ક્રિયા

(બહુત સી ધ્યાન ક્રિયા શ્રી ગુરુદેવને બતાઇ– વહ પૂર્ણ તો યાદ નહીં હૈં મુઝે, જો યાદ હૈ વહ લિખા હૈં)

(૧) એક કોરા કાગજ લો. ઉસ પર એક કાલા બિન્દુ રખો. અપનેસે એક હાથ એક બિતા ઊંચા વ એક હાથ એક બિતાકી દૂરી પર દિવાલ પર લગા દો. સામને બૈઠકર એક નિગાહસે શાંત ચિત્ત હોકર ઉસે દેખતે રહો.

દેખતે દેખતે કાલા બિન્દુ દિખના બંદ હો જાય તબ હટો. ઈસી તરહ તીન માહમેં તુમકો ઈતના અભ્યાસ હો જાયેગા કિ બૈઠતે હી કાલા બિન્દુ નહીં દિખેગા. અગર હો સકે તો દેખતે સમય મંત્રજાપ ભી કરતે રહો તો બહુત હી અચ્છા હૈ. યે ભી ધ્યાનકી પ્રક્રિયાં હૈં.

(૨) અવલંબન ધ્યાન :– અપને બૈઠનેકી જગહ સે ૧।। હાથ દૂર ઔર ૧।। હાથ ઊંચા ભગવાનકા ફોટૂ રખો. ઔર ઉસકો દેખતે રહો. ફિર વહી ફોટૂ હૃદયમેં દેખના. ફિર મંત્રજાપ કરના. આસન લગાકર બૈઠના.

(૩) નિરાવલમ્બ ધ્યાન :– આસન લગાકર બૈઠો. નાભિમેં મંત્રકો દેખો. ઔર વહીંસે કલ્પના કરો કિ મંત્ર વહીંસે ઉચ્ચારણ હો રહા હૈં. પીઠકી હડ્ડી જો હૈં ઉસે બિલકુલ સીધી રખો. ફિર મંત્રજાપ કરો. બસ ! મન લગ હી જાયેગા. આઁખ થોડી ખુલી રખના. બંદ કર લોગે તો નીંદ આયેગી.

ભગવાન સબકી લાજ રખતે હૈં

૧૪–૮–૬૫. "સુમિરુ સનેહસોં તૂ નામ રામરાયકો સંબલ નિસંબલકો, સખા અસહાયકો" (બિનય પત્રિકાકા પદ ૬૯) સમઝાતે હુયે કહા– સ્નેહસે રામનામ જપના. સંસારકા અવલંબ હૈ. જબ મનુષ્ય થક જાતા હૈ તબ રામનામ નિકલતા હૈ. (દ્રૌપદીકા ઉદાહરણ દિયા). સખા અસહાયક હૈ ન ? દ્રૌપદીકો દરબારમેં બુલાયા તબ ઉસને સોચા કિ ક્યા કામ હોગા ! અસુર માને આસુરી સંપત્તિવાલોંકી સામને જાના હૈં. આસુરી સંપત્તિ કો લેકર ગાલી કહી જાતી હૈ. ક્રોધ વચન કહે જાતે હૈં. અનાપ સનાપ કહા જાતા હૈ. ઉસી તરહ જબ દૂસરોંકો દુઃખ દેકર કમાતે હો તબ યહ આસુરી સંપત્તિ હો જાતી હૈં.

વહી કુલ, અપની કુલવધૂકો સભામેં બુલાતે હૈં. ક્યોંકિ જૈસા ખાવેં અન્ન વૈસા બને મન ! જુઆ ખેલા થા. ઐસા ધન આસુરી સંપત્તિ હો જાતી હૈ. ઔર ઈસ ધનકે ઉપયોગસે ભોજન આદિસે બુદ્ધિ ભ્રષ્ટ હો જાતી હૈ.

ભગવાનકા સ્મરણ– "સુમર સ્નેહસે" હોવે, તબ ભગવાન બુદ્ધિ બરાબર સંતુલિત બનાયે રખતે હૈં.

કિન્તુ દ્રૌપદીકો ખ્યાલ આયા કિ સભામેં જાને પર મેરે જેઠ તથા કુલકે બહુતસે

સંબધી હૈ. ઇંસલિયે વહાઁ મેરે જાનેસે અનર્થ યા અપમાન નહીં હોગા. ક્યોંકિ વહાઁ સબ ધર્મજ્ઞ પુરુષ મૌજુદ હૈં.

દ્રૌપદીકે દરબારમેં પહુઁચને પર જૈસે ચીરહરણ કો કહા ગયા તબ સબ ધર્મજ્ઞ તથા કુટુંબિયોંકે શિર નીચે હો ગયે. ક્યોંકિ ઉન્હોંને અશુભ અન્નકા ભોજન ખાયા હૈ. ઈસલિયે કુછ નહીં કહ સકે. સોચને લગે કિ હમ વચનબદ્ધ હૈં. સત્પુરુષોંકે વાસસે પૃથ્વી અચલ હૈં.

દ્રૌપદીને કહા તુમ્હારે વચન અસત્ય હૈં. ક્યોંકિ જુઆકા કોઇ વચન–વાયદા થોડા હોતા હૈં ?

દુર્યોધન કહતે હૈં દ્રૌપદીકે ચીર હરન કર લો. કોઇ ઈધરસે ઉધરસે ખીંચે. તબ "સખા હૈ અસાયહકો, ભાગ્ય હૈં અભાગ્યકો, ગાહક ગરીબકો..."

જિસે કોઈ ન ખરીદે ઉસે રામ ખરીદતે હૈં. જબ તક દ્રૌપદીકો અપની શક્તિકા બલ રહા તબ તક નહીં પધારેં. જબ દ્રૌપદીને હાથ ઊઁચા કર દિયા તબ ભગવાન પધારેં.

સહી સહી પુકારો. હૃદયસે ! આત્માસે પુકારો ! ભગવાન અવશ્ય સુનેંગે. દ્રૌપદીને જબ પુકારા તો ભગવાનને ઉસકી લાજ રખી. ઈસી તરહ ભગવાન સબકી લાજ રખતે હૈં. મગર હોના ચાહિયે પ્રેમ !

સાડીકે ભીતર નારી હૈં– કિ નારીકી ભીતર સાડી હૈં ? યહ વે નહીં સમઝ સકે. દુશાસનમેં બહુત બલ થા. પર સાડી ખીંચતે ખીંચતે વહ થક ગયા, લેકિન સાડીકા અન્ત નહીં આ પાયા. ઐસી હી ભગવાન લાજ રખતે હૈં.

વચનકે પક્કે રહના સાધારણ બાત નહીં

એક રાજાને એલાન કર દિયા કિ બાજારમેં જો સામાન ચીજ બિકતે બિકતે રહ જાયેગા, જિન્હેં કોઇ નહીં લેગા, ઉસે રાજા ખરીદ લેગા. એક સાધુને યહ અવસર દેખકર ઉસને એક શનૈશ્ચરકી મૂર્તિ બનવાઇ. બાજારમેં બેચને ગયા– કહના શુરુ કિયા કિ જો શનૈશ્ચર મહારાજ કી મૂર્તિ લેગા ઉસકા સત્યાનાશ હો જાયેગા, નખોદ હો જાયેગા.

અબ ઐસી મૂર્તિકો કૌન લેવેં ? ફિર સાધુ ભી સાધુ હૈં ! વે ચૂપચાપ બેચના નહીં ચાહતા હૈં. ઐસા એલાન કરકે બેચના ચાહતા થા. આખિર તક મૂર્તિ નહીં બિકી.

રાજાકે ઘોષણાકે અનુસાર રાજાકે પાસ મૂર્તિ પહુઁચી. રાજાને સોચા કિ યદિ મૈં નહીં ખરીદતા હૂઁ તો મેરી ઘોષણા ગલત હોતી હૈ. અપને વચનોંસે હટતા હૂઁ.

સત્પુરુષ, મહાપુરુષ વ સમાજકે મહાજન અપને વચનોંસે કભી હટતે નહીં હૈં. તભી તો "મહાજનો યેન ગતઃ સ પન્થઃ" સિદ્ધાંત હો ગયા હૈ. વચનકે પક્કે રહના સાધારણ બાત નહીં હૈં. ઈસલિયે સાધારણ જનોંકે વશકી બાત નહીં હૈ. કિન્તુ

અસાધારણ, મહાજન, મહાપુરુષ અપને વચન નિર્વાહકે હેતુ અપને પ્રાણોંકા ત્યાગ કર દેનેમેં ભી હિચકિચાતે નહીં હૈ. સહનશીલતા, ત્યાગવૃત્તિ, ઉદારતા, દ્રઢ સંકલ્પ, સત્યપ્રિયતા, નિર્ભીકતા, અનુનય, ઇશ્વરનિષ્ઠા હોતી હૈં– તભી વચનપૂર્તિ કી જા સકતી હૈ. વચનમેં ઝૂઠે પડનેવાલોંકા અપયશ હોતા હૈ ઔર અપયશસે તો મૃત્યુ અચ્છી– બહતર હૈં.

સંભાવિત કહૂઁ અપયશ લાહૂ । મરન કોટિ સમ દારુન દાહૂ ॥

ઔર સાધારણ જનોંમેં– "ઝૂઠઈ લેના ઝૂઠઈ દેના । ઝૂઠઈ ભોજન ઝૂઠ ચબેના ॥" આજકે કાલમેં પ્રમુખતઃ યહી હો રહા હૈ. લેકિન આજ ભી ક્વચિત્ મહાજનોંકે તપસે પૃથ્વી ટિકી હુઇ હૈ.

રાજાને સોચા કિ યદિ ખરીદતા હૂઁ તો સાધુને એલાન કિયા હૈ કિ ખરીદનેવાલા બરબાદ હો જાયેગા. દોનોં ઓર વિચારનીય પરિણામ હૈં. લેકિન રાજાને સોચા– મૂર્તિ ખરીદના હી ચાહિયે. ઈસમેં અપને વચન પર તો અટલ રહેંગે ! "વચનકા પાલન નહીં કિયા" ઐસે કલંકસે ભી બચેંગે. ઔર ભગવાનકી શરણ જાયેંગે. ઉનકે નિયમકા પાલન હો જાયેગા. મૂર્તિ અવશ્ય હી ખરીદેંગે, ઔર પ્રણ નિભાયેંગે.

ઈસ પ્રકાર ભગવાનકે આશ્રિત હોને પર, યાની ભગવાનકે સન્મુખ હો જાતે હૈં, તબ આપ સ્વયમ્ મિટ જાતે હૈં. જબ દીન બનતા હૈ, ગરીબ બનતા હૈ, તબ ભગવાન નિવાજતે હૈં. ગરીબનિવાજ મિલતે હૈં. સબ સાધનસે દીન હો જાઓ. દીનાનાથ ઉસી વક્ત પધારેંગે.

"તૂ દયાલુ દીન હૌં, તૂ દાની હૌં ભિખારી ॥" (ઈસકે બાદ કાગજ ખતમ હોનેસે પ્રવચન નહીં લિખા.)

ભગવાન કૈસે દાની હૈં ? મનુ મહારાજને જબ વરદાન માઁગા કિ મુઝે તુમ–સા પુત્ર ચાહિયે. તબ ભગવાનને કહા મુઝસા મૈં કહાઁ ઢૂંઢૂં ! ભગવાન ખુદને જન્મ–મરણકો સહકર સ્વયમને જન્મ લિયા. ઐસે દાની હૈં !!

શ્રી ગુરુદેવનને વજુભાઇ જોબનપુત્રા (રાજકોટ)કો પત્ર લિખવાયા :–

ઐસી નિર્બલતા તુમ્હેં લાનેકી જરુરત નહીં હૈ. આદિ ઋષિયોંસે જો સુના હૈ વહ તુમ્હેં લિખ રહા હૂઁ.

ઐસા હી પ્રશ્ન મૈંને એક મહાત્માજીકી સંગતિમેં કહા કિ તુમ ઘબડાતે ક્યોં હો ? નિરાશ ક્યોં હોતે હો ? શાસ્ત્રોંકા સિદ્ધાંત તો દેખો ! ઔર ઉન્હોંને એક શ્લોક સુનાયા. ઉસકા અર્થ મુઝે યાદ હૈં. તુમ્હેં ભી યાદ હોગા.

ગીતાકે ૧૬ વે અધ્યાયકા પ્રથમ શ્લોક ઉસકે નીચેકો બીચમેં લિયા જાવેં તો તુમ્હેં ચિંતા હી ક્યા ? યહ સુનકર મુઝે નિષ્ઠામેં પરિપક્વતા આઇ, યહી હૈ તુમ્હારે પત્રકા ઉત્તર !

પંચવર્ષ તો સમાપ્ત હો રહા હૈ. પરંતુ ઈસકા પ્રશ્ન હી ક્યોં ઉઠતા હૈ ? જબ કિ હમ "જે હરિ કરશે તે મમ હિતનું" કે સિદ્ધાંતકો મહત્ત્વ દેતે હૈં. ઔર, થોડા તો ગીતાકા વિચાર કરો !! જો તુમને દૈવી સંપત્તિ ઈકઠ્ઠી કી હૈં ઉસકી ભગવાન રક્ષા કરે. આશીર્વાદ.

શ્રી ગુરુદેવને કહાઃ– વજુભાઈ બહુત હી સાત્ત્વિક હૈં.

સ્વાધ્યાયસે ઈશ્વર સંપર્ક હોતા હૈં

હમને સુના હૈં કિ જગત્‌મેં કામ હોતા હી નહીં હૈ. (જિનકા મન લગે વે હી બૈઠેં) શ્રીકૃષ્ણ ભગવાનકે વચન માન લો. ઉનકે તીન વચન હૈં. વાણી કૈસી હોની ચાહિયે ?

અનુદ્વેગકરં વાક્યં સત્યં પ્રિયહિતં ચ યત્ ।
સ્વાધ્યાયાભ્યાસનં ચૈવ વાઙ્મયં તપ ઉચ્યતે ॥ (૧૭–૧૫)

કિસીકે અહિત હોવેં ઐસે વચન, અસત્ય વ ઉદ્વેગ–ઝઘડાકે વચન નહીં બોલો. વાણી સંયમ–વાણીકા તપ હૈં સ્વાધ્યાય.

સ્વાધ્યાયમેં પ્રમાદ ન કરો. સ્વાધ્યાયસે ઈશ્વર સંર્પક હોતા હૈ. યદિ તુમ સ્વાધ્યાય નહીં કરોગે તોં વહ હમ સુનાયેંગે. હમ તો યહ કહતે હૈં કિ સીધા સીઢી ચલો તો ભલા હૈં !

જ્યાદા સાધન કિયા તો મન નહીં લગતા હૈ. સ્વાધ્યાયકે સુનનેસે આચરણ સુધરતા હૈં. હમેં એક વસ્તુકા અભ્યાસ હો ગયા હૈં કિ ઉન્નતિમેં જબ લાભ નહીં દિખતા હૈં તો સાધન છોડ દેતે હૈં. દૂસરા સાધન ઢૂંઢને લગતે હૈં. ફિર ભી નિષ્ઠા નહીં આવેગી. ફિર બાદમેં નિષ્ઠા દૂસરે સાધનમેં આવેગી. દૂસરે સંસ્કાર બનતે હૈં. ઈસલિયે ધૈર્યપૂર્વક સાધન કરના. હર એક મહાત્મા યહ હી કહેંગે.

દૈવી સંપદા પ્રાપ્ત હો જાયેગી તબ અંતઃકરણકી શુદ્ધિ હો જાયેગી, તબ પ્રાપ્તિ અપને આપ હો જાયેગી. ભગવત્ પ્રાપ્તિકો (કે લિયે) ક્યા કરના હૈ ! સિર્ફ દ્રઢ વિશ્વાસ ચાહિયે. દૈવી સંપદા પ્રાપ્ત હોને પર વિશ્વાસ ટિકતા હૈ. જિજ્ઞાસા બઢ જાતી હૈં. કુછ ચૈતન્યતા તબ આતી હૈં જબ નિષ્ઠાકી પરિપક્વતા હોતી હૈં.

"પ્રાતઃસ્મરણ" કે બાદ ગીતાકા સ્વાધ્યાય કરો, યહ સત્‌માર્ગ હૈં. ઈધર–ઉધર વાર્તાવાણીમેં રહોગે તો યહ સંપત્તિ નષ્ટ હો જાયેગી.

હમારે પાસ તો સબ તરહકે લોગ આતે હૈ. કભી કભી કચરોમેં સોના આ જાતા હૈં. કચરા હી સાધુકે પાસ જ્યાદા આતા હૈં. સાધુ કચરા સાફ કરતા હૈં. ઈસલિયે ઉસે ભી ભંગી કહતે હૈં. એક જગહ હમ ઔર જમનાદાસભાઈ વગૈરેહ એક ગાઁવમેં ગયે. વહાઁ પર એક આદમી કહને લગા– યે સાધુ નહીં– ભંગી હૈં. વાસ્તવમેં ઉન્હોંને સહી હી કહા થા. અરે ! ભંગી બાહરકા કચડા સાફ કરતા હૈ, સાધુ અંદરકા સાફ

કરતા હૈ. બાત તો એક હી હૈં ! જમનાદાસભાઈ કો તો બહુત બુરા લગા થા. રાતકો ફરમાયા–

કરકા ધરા ન પાઈયે જો કરકા દિયા ન હોય ।

અર્થાત્ જો કરસે દેંગે વહ તુમ પાઓગે. જિન્હોંને કરસે નહીં દિયા ઉનકો ખુદકા રખા હુઆ ભી નહીં મિલતા હૈં.

સિદ્ધ હનુમાનજી

સિદ્ધ હનુમાનજી– ઉજડ ખેડા, ઉજ્જૈનકે પાસ– ૨ મીલ દૂરી પર હૈ. શ્રી ગુરુદેવ આજ શિષ્ય સમૂહકે સાથ દર્શનકો પધારેં. વહાઁ આશ્રમ પર એક સાધુ રહતા થા. ઉન્હે એક તાલા લગા દિયા કિ ઉનકી અનુમતિકે વગૈર કોઈ દર્શન નહીં કર સકતા. ઈસ પર શ્રી ગુરુદેવને કહા–

"ઈંટ– પત્થરસે કોઈ મતલબ નહીં હૈં. ભગવાનસે મતલબ હૈં. તાલા કોઈ લગા દેવે, તો ભી હમકો તો કોઇ પત્થર નહીં લગતા હૈ." ફિર ફરમાયા–

મૈં યહી હનુમાનજી મંદિર પર હી ઠહરતા થા, પરન્તુ આપ લોગ કો ૪૦૦–૫૦૦ રુપિયેકા ખર્ચા આતા– ક્યોંકિ આપ લોગ માનેંગે નહીં ઔર ઉજડખેડા આતે. કુછ લોગ તો ખર્ચા બરદાસ્ત કર સકતે થે, કિન્તુ કુછ લોગ ખર્ચા બરદાસ્ત નહીં કર સકતે હૈં. તુમ લોગોંકો દેખકર મૈં ધર્મશાલામેં ઠહરા હૂઁ.

દેહકો કષ્ટ હોતા હૈં વહ હી નરક હૈં. નરકમેં સૂક્ષ્મ દેહ રહતા હૈં. કષ્ટ નામ હી નરક હૈં.

જો કુછ મિલે ઉસમેં સંતોષ રહેં

૧૫–૮–૬૫. "હે પ્રભુ ! અસ મન કર દો"! ઈસ પ્રાર્થનાકે સમાપ્તિકે બાદ સુબહ ૭ાા બજે શ્રી ગુરુદેવને કહા :–

પુરુષાર્થ કરો. જો કુછ મિલે ઉસમેં સંતોષ રહેં, ઉસમેં હી સંતોષ કરિયેગા. ભોગોંકા અભાવ મનુષ્યકો સદૈવ બના રહા હૈ. ક્યોંકિ સામગ્રિયોમેં (પદાર્થોમેં) પરિવર્તન હોતા રહતા હૈ. આજ જરુરત થી– ઉસકી જગહ નયા આવિષ્કાર હોને પર ઉસકી ઇચ્છા હોગી. ઈસ પ્રકાર ચારોં ઓર દૌડ લગી હૈં.

દ્રઢતાપૂર્વક પૂરા પ્રયત્ન કરો– પુરુષાર્થ કરો. ફિર જો મિલે ઉસમેં ભી સંતોષ કરો– ક્યોંકિ પ્રારબ્ધકે અનુસાર કર્મ હોતા હૈ– પ્રારબ્ધ કર્મ કરા હી લેતે હૈં. જીવન સંઘર્ષમય હૈં. યદિ વ્યથિત હોકર જીવનમેં ઉદાસ હો જાઓગે તો જીવન ભારરુપ હો જાવેગા. સંઘર્ષ કિસ પ્રકાર કિયા જાવે ? યહ વિવેકપૂર્વક સોચ સમઝકર કિયા જાવે.

હમેં વિચાર કરના ચાહિયે કિ ફાલતૂ ક્યા ખર્ચા હૈ ? ઉસે બંદ કર દેવેં. અગર આમદની કમ હૈં– વૈસા હી ખર્ચ ચલાતે રહે (જૈસા થા) તો એક દિન બહુત ખરાબ હો

જાવેગા. સંતોષપૂર્વક જીવન વ્યતિત કરતે રહોગે તબ સંતોષ સુખ રહેગા.

પ્રત્યેક પ્રાણી સુખ ચાહતા હૈ. દુઃખનિવૃત્તિ ઔર સુખકી પ્રાપ્તિ હૈં મોક્ષ. યહાઁ જીવન સુખી નહીં હૈ, તબ વહીં ભી સુખ નહીં હૈ. સુખકા હી નામ મોક્ષ હૈં. મરનેકે બાદ વહાઁ મોક્ષ હૈં, ઐસા મત જાનો. હમેં યહાઁ સુખ મિલે તબ હી ઠીક હૈં.

એક હમારે પરમ શિષ્ય થે. જુઆરી થે. કભી કભી બોતલ ભી ચલતી થી. જુઆ ખેલનેવાલા, શરાબ પીનેવાલા નિયંત્રિત ખર્ચ કૈસે ચલા સકતા હૈ ? તબ વહ કામ કરનેકો યત્ર–તત્ર પ્રયત્ન કરતા હૈં.

યદિ પુનઃ ઉસકો રોજગાર પ્રાપ્ત હો જાતા હૈ તબ કુછ સમયમેં પુરાની સ્થિતિ કો જો સોચનીય રહી હૈં ઉસે ભૂલ જાતા હૈં, ઔર ફિર વહી અનિયમિત ખર્ચ પ્રારંભ કર દેતા હૈ. ઉસકા કાર્ય ઉસી પ્રકારકા હૈ જિસ પ્રકાર પેડ કી ડાલ પર બૈઠકર ઉસી ડાલકો કાટના હૈં. વિચાર ભી નહીં કરતે હૈં કિ ઐસી દશા હમારે જીવનકી હો ગઈ હૈં !!

જો ભલા કરે ઉસકા ધ્યાન રખના ચાહિયે

એક પિંજડામેં શેર થા. ઉધરસે બ્રાહ્મણ આ રહા થા. શેરને બડી વિનમ્રતાસે પ્રાર્થના કી કિ દયા કરકે મુઝે આપ નિકાલ દો. પિંજડેમેં મૈં બહુત દુઃખી હૂઁ. કઈ દિન હો ગયે હૈં. ભૂખા હૂઁ. બ્રાહ્મણકો દયા આઇ, શેરકો પીંજડેસે નિકાલ દિયા.

શેર પિંજડેસે નિકલકર કહને લગા કિ હે બ્રાહ્મણ ! મુઝે ભૂખ બડી જોરસે લગી હૈ– ક્યોંકિ કઇ રોજસે ભોજન નહીં કિયા હૈ. યદિ મૈં તુમ્હેં હી ખા લૂઁ તો ક્યા હર્જ હૈં ? ક્યોંકિ આપ મેરે ભોજન હૈ ઔર મૈં ભૂખા હૂઁ.

બ્રાહ્મણને કહા– યહ ક્યા તુમ્હારા ન્યાય હૈ ? મૈંને તુમ્હે છોડા હૈ પિંજડેમેંસે ! મુઝે હી તુમ ખાના ચાહતે હો ? ઈન્સાફ, ન્યાય કુછ નહીં ?

શેરને કહા– ઈન્સાફ, ન્યાય કુછ નહીં, તુમ મેરે ભોજન હો ઉસમેં ક્યા ઈન્સાફ, ક્યા અન્યાય ?

ઐસા નહીં બનના ચાહિયે. જો ભલા કરે ઉસકા ધ્યાન રખના ચાહિયે.

બિના આચરણકે કુછ નહીં બનેગા

પ્રશ્ન (મનહરભાઇ બોમ્બેવાલે) :– હમ હમેશા સુનતે રહતે હૈં ફિર ભી હમારે અમલમેં યાની આચરણમેં ક્યોં નહીં આતે હૈં ?

શ્રી ગુરુદેવ :– (એક ઉદાહરણ દેતે હુયે) :– એક શેઠ સાહબ થે. રોજ કથા સુનતે થે. બિલકુલ નિયમસે જાતે થે. કિન્તુ જૈસે કથા સમાપ્ત હોતી થી તબ વહીં પર હી છોડ આતે થે. કુછ નહીં લાતા થા, કિન્તુ બિલકુલ ટાઈમ પર રોજ જાતા.

એક દિન શેઠજીકો બુખાર આ ગયા. વહ ખુદ ન જાકર અપને લડકેકો (કથામેં) ભેજ દિયા. પુત્રને કથામેં સુના કિ ગાય માતા હૈ. ઉસકે દૂધસે પરિવાર પલતા હૈ. શ્રેષ્ઠ

પદાર્થ દૂધ અપને બચ્ચોંકો ન પિલાકર આપકે પરિવારકો દેતી હૈ. ઈસલિયે ખાતી હુઇ ગાયકો નહીં ભગાના ચાહિયે. પૂજના ચાહિયે. મારના નહીં ચાહિયે.

શેઠજીકા પુત્ર ગલ્લેકી દુકાન કરતા થા. દૂસરે દિન પર દુકાન પર ગયા તો દુકાનકે ગલ્લેકે ઢેરમેં ગાય ખાને લગી. ઈસ લડકેને ગાયકે તરફસે મુઁહ ફેર લિયા ઔર બૈઠ ગયા.

ઈતનેમેં શેઠજી આ ગયે. ગાયકો ઢેરમેં ખાતે દેખકર લડકે પર બહુત ગુસ્સીત હુએ ઔર ગાયકો ભગાને લગે. લડકાને કહા કિ પિતાજી, કલ કથામેં સુના થા કિ ખાતી હુઇ ગાયકો નહીં ભગાના ચાહિયે.

શેઠજીને કહા– અરે ! તૂ તો કથા ઘર લે આયા હૈ ! મૈ તો વહાઁ હી કથા છોડ આતા હૂઁ.

કથા યા કુછ સુનને પર મનન કરના ચાહિયે, અપનેકો ટટોલના ચાહિયે– તો હી કથા ઠહરેગી ઔર તબ હી અંતઃકરણ બનેગા, તબ હી અમલમેં આવેગા.

પ્રશ્ન (મનહરભાઇ) :– યદિ બિના મન લગે પાઠ કરેંગે તબ ક્યા હોગા ?

શ્રી ગુરુદેવ :– લાભ તો મિલેગા, કિન્તુ ધીરા. ઔર પૂર્ણતા લાભ યા સુધારકે લિયે એક યા દો જન્મ ઔર લેને પડેંગે ! વિચાર તો કરો ! ફિર શુદ્ધિ હોગી. સ્વાધ્યાયકો પ્રેમસે પઢના ચાહિયે. સ્વાધ્યાયસે નિષ્ઠા બઢતી હૈં. નિષ્ઠાસે અંતઃકરણ ઔર આચરણ ઠીક હોતા હૈ. પ્રેમસે દેખનેસે વિશ્વાસ હોતા હૈ. કુતર્ક નહીં કરના ચાહિયે. શંકા કા તર્ક કરો, લેકિન કુતર્ક મત કરો. શંકા કી સમાધાન કે બાદ નિશ્ચય હો જાના ચાહિયે– શંકા ખત્મ હોને પર તર્ક શેષ નહીં રહના ચાહિયે. ફિર તર્કકી ગુંજાઈશ નહીં.

બિના આચરણકે કુછ નહીં બનેગા. કિન્તુ ઐસા કબ તક ચલેગા ! પાઠ કરેંગે તો સંસ્કાર બનેગેં. યદિ બિના મન લગાયે પાઠ કરોગે તો દો યા તીન જન્મ ઔર બઢ જાવેગા. ક્યોંકિ સંસ્કાર સુધરેંગે તબ રાસ્તા ઠીક હોવેગા.

ધર્મકા વિચાર કરોગે તબ હી આચરણ બનતા હૈ. કેવલ મનોરંજન, કેવલ સમાજ પ્રતિષ્ઠા, કેવલ શોખ (આદિસે) પૂરા નહીં પડતા હૈં !

ભોલાભાઈસે કહા :– કામ કરો મીલમેં, જીવન જાય માલમેં. રામ રામ કહો. સેવા કરતે હો તો ભી અચ્છા જીવન ક્યા ચાહતે હો ?

પ્રશ્ન :– કોઈ કહતા હૈ કિ શ્રી ગુરુદેવને મુઝે નહીં બુલાયા. મૈં પુરાના શિષ્ય હૂઁ.

ઉત્તર :– યહ સબ અહમ્ હૈં. ઈસમેં કુછ (સાર) નહીં હૈં.

સામને એક કૌઆ ઢકે હુયે મટકેમેંસે પાની પીનેકા પ્રયત્ન કર રહા થા. ઢકનકો હટાના ચાહતા થા. શ્રી ગુરુદેવને યહ દેખા ઔર કહા–

કૌઆ ક્યા કર રહા હૈ ? ઢકનકો ખોલકર પાની પીના ચાહતા હૈ યા મટકેકે અંદર ક્યા હૈ યહ દેખના ચાહતા હૈ ?

ઢકે હુએકો જ્યાદા દેખતે હૈં. હૃદયકે અંદર ક્યા હૈં ? યહ સબ દેખના ચાહતે હૈં. કિન્તુ યહ જગત્ ખુલા પડા હૈ, ઈસકો કોઇ દેખના નહીં ચાહતા હૈં.

મતલબ હૈ કિ ઇશ્વરકા નિર્માણ યહ સંસાર– જિસમેં ભગવાન હોનેકે સાક્ષાત્ પ્રમાણ હૈં. ઉસે કોઇ નહીં દેખતા હૈં.

ઈશ્વરપાપ્તિ હોતી હૈ– નિષ્ઠાસે

ચત્રુર્ભુજભાઈ ગોંદિયાવાલેને કહા :– આજ જન્માષ્ટમી હૈં, કુછ કહિયે.

શ્રી ગુરુદેવ :– ઈતના કહા વહ તો કરો ! ભગવાનકે ભજનકો લોગોને ફાલતુ સમય દિયા હૈં. બરાબર સમય પર ભજન કરો. એક હો સકતા હૈ. દોનોં નહીં હો સકતે હૈં. ભગવાનકે ભજનકો એક ઘંટા યા દો ઘંટા અનિવાર્ય સમઝકર સમય નિકાલો. ભલે મન બીડી–પત્તોકે વ્યાપારમેં જાવેં, કિન્તુ નિયમપૂર્વક બૈઠો. "મૈં વ્યાપારકો નહીં બૈઠા હૂઁ, ભજન કરનેકો બૈઠા હૂઁ" ઐસા સંમઝે.

વૈરાગ્યમેં વિષયોંકે સંબંધમેં સોચો કિ પહલે કોઇ ચીજ નહીં થી જો વર્તમાનમેં મેરે પાસ હૈ. અબ ૧૦૦ વર્ષોંકે બાદ ભી કુછ વિષય નહીં રહેગા. સબ ક્ષણિક હૈ. કુછ રહનેવાલા નહીં હૈં.

અનન્ય શરણાગતિ એક બાર હી હોતી હૈં. (ફિર) ઉસકી ક્રિયા ચલતી રહતી હૈ. ઊંચ–નીચ હોકર ઠીક હોતી રહતી હૈ. શરણાગતિકી ક્રિયા ઈસ પ્રકાર હૈ– જિસ પ્રકાર કછુઆ અંડોકો પાનીકે બાહર રખતા હૈ, કિન્તુ વહ દેખતા રહતા હૈં. હર સમય વહ ધ્યાન બરાબર રખતા હૈં. કિન્તુ કભી ભી વહ અંડોકે પાસ જાતા નહીં હૈ. ફિર આઁખોસે પોષણ કરતા રહતા હૈ. ઈસી પ્રકાર શરણાગતિ ઠીક કરતી રહતી હૈ.

મુઝે એક શિષ્ય અભી તકમેં મિલા હૈં– કરીબ ૧૦ વર્ષકી બાત હોગી. બિલખા (સૌરાષ્ટ્ર)મેં પ્રકાશનંદજી મહારાજકા મિલાપ હુઆ થા. ઉનકા એક શિષ્ય થા. રાતકો હમારે સાથ રહે. ઠંડ પડ રહી થી. ઉનકા વહ શિષ્ય બાહર ખડા થા. મૈં રાતકો ઉઠા, દેખકર પૂછા કિ ક્યોં ખડે હો ? (વહ) બોલા– "સોનેકી આજ્ઞા નહીં મિલી હૈં." મુઝે બહુત ગુસ્સા આયા, ઠંડમે બાહર ખડા હૈં !

સુબહ મૈંને પ્રકાશાનંદજી મહારાજસે કહા. ઉન્હેં બહુત દુઃખ હુઆ– સુનકર બોલે કિ "મુઝે યાદ નહીં રહી આજ્ઞા. આજ્ઞા નહીં મિલી તો સ્વતઃ સો જાના ચાહિયે.. હમારે શિષ્યને અપના કર્તવ્ય પૂરા કિયા, કિન્તુ મૈંને કર્તવ્ય પૂરા નહીં કિયા".

"ગુરુ" શબ્દ ઈશ્વર વાચક હૈ. નિષ્ઠામેં દ્રષ્ટિપોષન હોતા હૈં. અનંત શરણાગતિ ધીરે ધીરે આતી હૈ. ગુરુમેં ગુણદોષોંકા આરોપન મત કરો. આરોપન ન કરનેસે વહી ગુરુકે ઈશ્વરત્વ ખૂલા હો જાતા હૈં.

દ્રોણાચાર્યજીને અર્જુનકો ધનુષ્યવિદ્યા સીખાઇ થી. એક ભીલ, એકલવ્ય નામકા થા. ઉસને દ્રોણાચાર્યસે પ્રાર્થના કી કિ મુઝે ધનુષ્યવિદ્યા સીખાઇયેં. દ્રોણાચાર્યને મના

કર દિયા. ભીલકુમારને કહા– 'કૈસે નહીં સીખાઓગે ? મૈં તો આપસે હી વિદ્યા સીખૂઁગા''!!

ઈસી પ્રકાર ભગવાનકો માનો. આપ માનો, ચાહે ન માનો, હમ તો આપકો અપના માનતે હૈં. ફિર વહ સ્વયમ્ અપના હો જાતે હૈં.

ભીલને મૂર્તિ બનાઈ ઔર મૂર્તિસે પૂછ–પૂછકર ધનુષ્યવિદ્યાકા અભ્યાસ પ્રારંભ કર દિયા. પરિણામ યહ હુઆ કિ ભીલકુમાર ધનુર્વિધામેં ઈતના પ્રવિણ હો ગયા કિ એક દિન અર્જુન ઘૂમ રહે થે, સાથમેં એક કુત્તા થા, કુત્તા જંગલમે આગે નિકલ આયા. ભીલને દેખા ઔર કુત્તેકે મુઁહમેં બાણ ઈસ પ્રકાર મારેં કિ કુત્તાકા મુઁહ બાણોંસે ભર ગયા પરંતુ ચોટ નહીં આને દી.

કુત્તા અર્જુનકે પાસ આયા, તબ દેખકર અર્જુનકો બડા આશ્ચર્ય હુઆ કિ ઐસા કૌન ધનુષ્યબાણ ચલાનેવાલા હૈં કિ કુત્તાકા મુઁહ બાણોંસે ભર દિયા કિન્તુ ચૌટ નહીં લગી !! કુત્તા સમઝદાર થા. વહ ભીલકે પાસ અર્જુનકો લે ગયા. અર્જુનને પૂછા તો ભીલને કહા કિ મુઝે ધનુષ્યવિદ્યા દ્રોણાચાર્યજીને સીખાઈ હૈ. ઈસ પર અર્જુનકો ક્રોધ પૈદા હો ગયા કિ ગુરુદેવને મુઝસે કપટ કિયા હૈ, મુઝે ઐસી વિદ્યા નહીં સીખાઈ. અર્જુન દ્રોણાચાર્યજીસે દૂર દૂર રહને લગા, ઔર અનમના બાત કરને લગે.

દ્રોણાચાર્યજીને પૂછા– અર્જુન, ક્યા બાત હૈ ? મુશ્કિલસે અર્જુનને બતાયા– આપને ભીલકો વિદ્યા સીખાઈ વહ મુઝે નહીં બતાઈ. અર્જુનકો યહ અધ્યારોપન હો ગયા થા કિ ભીલકો વિદ્યા સીખાઈ. ઐસા અધ્યારોપન જૂઠા થા, કિતના ખરાબ હોતા હૈ ? મનુષ્યકો મિથ્યા અધ્યારોપન હો જાતા હૈ. ઈસસે ઈર્ષા મનુષ્યકો કહાઁ પહુઁચા દેતી હૈં ?

અર્જુનકો ભીલસે ઈર્ષા હો ગઈ. યદિ ઈસ એકલવ્યકો અર્જુન મિત્ર બના લેતેં તો વહી કામ આતે.

દ્રોણાચાર્યજીને કહા– ભીલસે, (એકલવ્યસે) મૈંને તુમ્હેં કબ ધનુષવિદ્યા સીખાઈ હૈ ? ભીલ ઉસ સ્થાન પર દ્રોણાચાર્યજીકો લે ગયા. દેખા કિ દ્રોણાચાર્યજીકી મૂર્તિ–પ્રતિમા બની હૈં. અગરબત્તી–ધૂપ આદિ લગે હૈં. દ્રોણાચાર્યજીને ભીલસે દક્ષિણામેં હાથકા અઁગૂઠા માઁગા. ભીલને દે દિયા. વહ ખુશ હો ગયા. દ્રોણાચાર્યજીને આર્શીવાદ દિયા કિ તુમ્હારે પાઁવકા અઁગૂઠા કામ કરેગા. ભીલ પાઁવકે અંગૂઠાસે બાણ ચલાને લગે.

નિષ્ઠા પરિપક્વ હોની ચાહિયે. ઈશ્વરપ્રાપ્તિ હોતી હૈ– નિષ્ઠાસે. નિષ્ઠા ઈતની પરિપક્વ હોનેકે કારણ ભીલ સ્વયમ્ બાણવિદ્યા સીખ ગયા.

એક બાર નારદજી એક શેઠજીકો ભગવાનકે પાસ લે ગયે. (ઔર) કહા ભગવન્ ! યહ બહુત દુ:ખી હૈં. ઈસકે ઔલાદ– બચ્ચા નહીં હૈ. ભગવાનને ફરમાયા– નારદજી ઈસકે સાત જન્મ તક ઔલાદ નહીં હોગી, મૈં ક્યા કરું ? નારદજી ભગવાનકી

બાત સુનકર લૌટ આયે.

કુછ દિન બાદ એક સાધુ રોટી માઁગ રહા થા ઔર કહ રહા થા કિ જો એક રોટી દેગા, ઉસકે યહાઁ એક લડકા હોગા; દો– દેગા તો દો હોંગે, જિતની રોટી દેગા ઉતને લડકે હોંગે.

શેઠાનીને શેઠજીસે કહા– એક સાધુ રોટી માઁગ રહા હૈ ઔર બદલેમેં લડકા દે રહા હૈ. શેઠજીને કહા– અરી પાગલ! ભગવાનને કહ દિયા– સાત જન્મ તક ઔલાદ નહીં હૈ. ફિર કૈસે લડકે હો સકતે હૈં? સાધુકો રોટી દે દો, ક્યા બડી બાત હૈં? ચાર રોટી દે દો. શેઠાનીને ચાર રોટી દે દી. સાધુને કહા– "ચાર પુત્ર હોંગે" ઔર વહ ચલા ગયા. સમય બિતતા ગયા ઔર ચાર લડકે શેઠજીકે હો ગયે.

પુનઃ નારદજી ઉધરસે નિકલેં. શેઠજીસે પૂછા, કિસકે લડકેં હૈં? શેઠજીને કહા– ભગવન્ આપકે હી હૈં ઔર આપ હી કી કૃપાસે હૈં. ચાર રોટીવાલી બાત નારદજીકો બતા દી.

નારદજીકો બડા ક્રોધ આયા કિ ભગવાનને કહા થા– ૭ જન્મ તક ઔલાદ નહીં હૈં, ફિર યહાઁ ચાર હુએ હૈં !! કૈસે હો ગયે ? નારદજી ભગવાનકે પાસ ગયે. ભગવાનને દેખા કિ નારદ આજ નારાજ હૈં. ઈસલિયે છિપ જાના ચાહિયે. ઔર યુક્તિ નિકાલના ચાહિયે.

ભગવાનને સોચા કિ પ્રેમીકી યહ કમજોરી હૈ કિ સ્વાસ્થ્ય ખરાબીકા સુનકર સબ ક્રોધ શાંત હો જાતા હૈં. ઈસી પ્રકાર સ્ત્રી કિતની ભી ઘરવાલોં પર અપ્રસન્ન હો– લેકિન જૈસે હી માલૂમ હો કિ વો અસ્વસ્થ હૈ– વે ફૌરન ક્રોધ શાંત હોકર, ઉપચારકી ફિકર હો જાતી હૈં.

તબ ભગવાન ભી બીમાર હો ગયે. નારદજીસે કહા– મેરા સ્વાસ્થ્ય ઠીક નહીં હૈ. વૈદ્યજીને કહા હૈ કિ આદમીકા કલેજા ચાહિયે, તબ યહ દર્દ ઠીક હો સકતા હૈં.

નારદજી તત્કાલ વાપિસ હો ગયે– કહા કિ મૈં કલેજા લાતા હૂઁ. નારદજી જોર જોરસે આવાજ દેકર કહ રહે થે કિ ભગવાનકો દર્દ હૈ, દવાકે લિયે આદમીકા કલેજા ચાહિયે. કિસીને હા નહીં કહી.

વિચરતે વિચરતે ઉસ સાધુકે તરફ ગયે. ઉસ સાધુને સુના કિ ભગવાનકો કલેજા દવાકો ચાહિયે. ફૌરન આયે ઔર નારદજીસે કહા કિ યહ ચાકૂ લો ઔર કલેજા નિકાલ લો, નહીં તો મૈં નિકાલ દેતા હૂઁ.

જૈસે હી સાધુને સ્વયમ્ ચાકૂ મારના ચાહા ઔર ભગવાનને પ્રકટ હોકર હાથ પકડ લિયા ઔર નારદજીસે કહા– ઐસે સાધુકે કહે હુએ બચનકી મુઝે લાજ રખની પડતી હૈં. ઈસલિયે વહ સાધુ દૂસરેકી તાકાતસે કહતા થા. રોટીવાલા સાધુ કભી નહીં મિલેગા. પૈસાવાલા સાધુ બહુત મિલેગા !!

ભગવાનને કહા– નારદજી, તુમ્હારે પાસ ભી કલેજા થા. જો કલેજા દે સકતા હે વહ લડકા ભી દે સકતા હૈં !

યહ પરિપક્વ નિષ્ઠા હૈં. ભગવાન હમારી પ્રાર્થના સુનતે હૈં યહ બિલકુલ પક્કા હૈં.

....તો ભગવાનકી જરુરત નહીં રહતી

એક બાર એક મેજિસ્ટ્રેટને કિસાનસે કહા– તુમ ક્યોં લડતે હો ? તો કિસાનને કહા– જબ હમ નહીં લડેંગે તો તુમ્હારી જરુરત નહીં રહે, યાની કોર્ટ નહીં હોગી.

યદિ સંસારમેં ઝઘડા–કલેશ ન હો તો ભગવાનકી જરુરત નહીં રહતી હૈં. મુસીબત જબ પડતી હૈ તબ અનાયાસ હી ભગવાન યાદ આતે હૈ, ભગવાનકા નામ યાદ આ જાતા હૈં.

ભગવાનને કામ, ક્રોધ, લોભ, મોહ, સંસારમેં બના દિયે હૈં, જિસમેં ફઁસકર ઈન્સાન ભગવાનકો યાદ કરતા હૈં. ક્યોંકિ ઈનસે હી અનેકાનેક પાપ માનવ કરતા હૈં. યદિ કામ, ક્રોધ, લોભ, મોહ આદિ ન હો તો ભગવાનકી મનુષ્ય જરુરત હી નહીં સમઝતા. ઈસલિયે કામ, ક્રોધ, આદિ પાપકો લાયે હૈં.

એક બહન બાહર ધૂપમેં ખડી થી. ઉસકે તરફ ધ્યાન ગયા, શ્રી ગુરુદેવને કહા– કુંવારકી ધૂપમેં બિલકુલ નહીં જાના ચાહિયે. ક્યોંકિ કુંવારકી ધૂપસે મલેરિયા હોતા હૈં.

ફિર શ્રી ગુરુદેવકા ધ્યાન એક ચિડિયાકે તરફ ગયા. શ્રી ગુરુદેવ બિરાજે હૈં ઉનકે ઉપરકી ખૂઁટી પર નિર્દ્વન્દ્વ, બિના ચિંતા– ફિકરસે બિલકુલ શાંત બૈઠી થી ઔર કભી કભી ઉચકતી થી.

શ્રી ગુરુદેવને કહા– પશુ–પક્ષી ભી અપના ભલા–બુરા સમઝતે હૈં. ચિડિયા બધિકકે યહાઁ ઈતની નિર્ભય, નિર્દ્વન્દ્વ કભી ભી પ્રવેશ નહીં કરતી હૈં. (ફિર પ્રવચન સમાપ્ત હુઆ.)

શ્રી ગુરુદેવ :– મુઝે ક્યા પતા થા કિ યહ આજ મેરી આજ્ઞા નહીં માનેગી !! બેબીસે મૈંને આજ તીન બાર મના કિયા થા. પર નહીં માની....મગર હોનહાર તો હોતા હી હૈં !!

દૂસરેકી ચીજકો અપના બનાના– ઉસકે પરિણામમેં દુ:ખ ઉઠાના પડતા હૈં. મૈં જમનાદાસભાઈકી મોટરમેં બડે ઠાટસે બૈઠા થા– જૈસે મેરી હી હો. બીચમેં એક ભેંસ આ ગઈ. ઉસને સીંગ માર દિયા– હાથમેં લગ ગઈ. ખૂન આ ગયા. અરે ! ગાડી ઉનકી, પેટ્રોલ ઉનકા, ડ્રાયવર ઉનકા, ફિર મૈં અવમાન કર બૈઠા ! ઉસકા નતિજા નિકલા. મુઝે ઉસી સમય ખ્યાલ આ ગયા, યહ સહી હૈં.

એક ભાઈ :– મુઝે મથુરા જાનેકી આજ્ઞા હુઈ થી. મૈંનેં નહી માના. ઉસીકા ફલ

હૈં કિ બેબી ચલી ગઈ.. ગધુલા જાનકી [illegible] કહીં કિ [illegible]
ગયા. ઉસકા ફલ ભોગ રહા હૂઁ.

વહ કિસ કામકા !

૧૭–૮–૬૫. સમાજમેં જિસ કામ કરનેસે દુઃખ બનતા હૈ, તબ વહ કામ નહીં કરના ચાહિયે. સમાજ મનુષ્યકા વિચાર કરતા હૈં. બહુત આદમી એક આદમીકે આચરણકો અનુસરણ– અનુગ્રહણ કરતા હૈ. સમઝદારોંમેં સમઝ ડાલના મુશ્કિલ હૈં. બેસમઝદારમેં તો સમઝ આતી હી નહીં હૈં !

કામ આવૈ કામરી કા લેકર કમાય (?)....
કા ભાવોંકા સંસ્કૃત પ્રેમ ચાહિયે, સોચો,
વહ પ્રેમ કિસ કામકા, જો છાતી પીટે ।
વહ સોના કિસ કામકા, જો નાક કાન ટૂટે ॥
છોટા હૈ હમારા કમરા, બલ્બ જલે સાઠ કા ।
સાલ દૂસાલા ઓઢે પડા યે મહંત હૈ ઠાટકા ॥
બોલે બચન તીવ્ર મુખકા, જૈસે ખટમલ ખાટકા ।
બનાદાસકી દેખ દશાકો, જૈસે ધોબીકા કુત્તા ન ઘરકા ન ઘાટકા ॥

અખંડ રામાયણકા પાઠ પ્રારંભ હુઆ–

પ્રારંભમેં (૧) અગરબત્તી બરાબર જલતી રહે (૨) દીપક બરાબર જલતા રહે (૩) નમામિ ભક્તવત્સલ, સ્તુતિ પાઠ, ગુરુર્ષ્ટકમ્, શ્રીગીતાજીકા ૧૫ વાઁ ઔર ૧૨વાઁ અધ્યાયકા પાઠ હુઆ. શ્રી ગુરુદેવને પૂજા કરાઈ, પુરુષસૂક્તકા પાઠ કરાયા.

અપની ભારતીય સંસ્કૃતિ કો મત ભૂલ જાના

૧૮–૮–૬૫. કલ અખંડ રામાયણ પાઠ પ્રારંભ હુઆ હૈ. સો આજ ૧૨ા કો સમાપ્તિ હુઇ– આરતી– પ્રસાદ હુઆ.

એક ભાઈ બમ્બઈસે આયા થા. અમરિકા જાના થા. શ્રી ગુરુદેવજીસે આશીર્વાદ લેને આયા થા– યાત્રા સફલતાકા.

શ્રી ગુરુદેવ :– તુમ અમરિકા જા રહે હો, હમારે લિયે ક્યા લાઓગે ?

ભાઇ :– આપ ફરમાયેંગે વહ લેતા આઉઁગા.

શ્રી ગુરુદેવ :– તુમ સમષ્ટિ ઔર પાઁચ પંચોમેં કહ રહે હો. વાયદા કર રહે હો. ભૂલ મત જાના ! (હઁસ કર)– તુમ અમરિકાસે ભારતીય સંસ્કૃતિ લાના, યાની તુમ અમરિકા જાકર અપની સંસ્કૃતિકો મત ભૂલ જાના. લોગ બાહર પઢને જાતે હૈં, વહાઁકે રંગમેં રંગ જાતે હૈં, શાદી કર લેતે હૈં, ભારતકી સંસ્કૃતિ વ દેશકો ભૂલ જાતે હૈં.

શિક્ષા પ્રાપ્ત કરના ચાહિયે, જ્ઞાન બઢાના ચાહિયે, કિન્તુ અપના ધર્મ નહીં ભૂલના ચાહિયે. જો અપના ધર્મ ભૂલ જાતા હૈ વહ તો બહુત હી નીચ કામ કર ડાલતે હૈં. બડૌદા– બંબઈકે દો–તીન લડકે અમરિકા, યુરપ, સ્વીઝર્લેન્ડ પઢને ગયે. વહાઁસે વિવાહ કર લાયે. બડૌદાવાલે એક નર્સસે વિવાહ કર લાયે. હિંદુસ્તાનસે માલદાર લોગ જાતે હૈં. જો ત્યાગ હૈ ઔર આદર્શ ભારતીય સંસ્કૃતિમેં માલદાર હૈં, વહ થોડા હૈ કિરાયા જ્યાદા–ખર્ચ જ્યાદા હૈ.

વહ માલિક હૈં

મુઝે તો પાનીકી પડી હૈં. હાહાકાર મચ જાયેગી, જન્માષ્ટમી ઈસીલિયે મના રહે હૈં કિ આજ પાની આના ચાહિયે. યદિ રાતકો ૯ બજે તક પાની નહીં આતા હૈ, ફિર ક્યા વિશ્વાસ રહેગા ? ફિર ક્યા કરના ? ઉપવાસ ? નહીં નહીં ! વહ માલિક હૈ ઔર ઉનકી રૈયત જનતા હૈં. ઉનકી જનતાકે લિયે કહતે હૈં. યદિ જલ નહીં બરસાયા તો ફિર કૌન વિશ્વાસ કરેગા ?

અપને દોષ દેખોં તબ હી શુદ્ધિ !

૧૯–૮–૬૫. શ્રી ગુરુદેવ :– બૈલ ન ઊંચકે ઊંચકે ગોંદ, ઐસા તમાશા દેખે કૌન ? કુમુદ ! અંતઃકરણકો ઠીક કરનેકો જિનકો આતા હૈં વહ..., ઔર જો ઠીક નહીં કરતે વહ અંતઃકરણકો ખરાબ કર લેતે હૈં. નિર્દ્વન્દ્વ હો ઔર નિર્દ્વન્દ્વ રહો. પ્રવચનમેં કોઇ બાત ઐસી હૈ તો સુધાર લેના ચાહિયે.

આત્મશુદ્ધિકે લિયે દૈવી સંપત્તિકી જરુરત હૈં. દૈવી સંપત્તિસે પરમાર્થ હી શુદ્ધ વ સિદ્ધ હોતા હૈ. ઐસી બાત નહીં, વ્યવહાર ભી શુદ્ધ હો જાયેગા.

હિંસા કરતે રહો તો એક દિન હિંસા કઠોર કર દેગી. મૈં કઠોર નહીં બોલતા થા. કિન્તુ અબ બોલને લગા– વ્યવહાર બિગડનેસે !

ગુરુવાણીકી બાત વહી સિદ્ધ હો સકતી હૈ, જો આચરણમેં ડાલો. હમારે દોષોંકો દબાના ચાહિયે. કિસીસે લાભ લેના હો તો દૈવી સંપદા વિગર કુછ નહીં હૈ. નવનીત કિતના સુન્દર મુલાયમ હોતા હૈં ! વહ કુછ દિનોમેં બિગડ જાતા હૈં. (ઘી ટિકતા હૈ) ઈસી પ્રકાર કચડેકો નિકાલ દેના ચાહિયે.

જીના હૈ થોડા, કામ બહુત હૈ. ઈસલિયે જલ્દી જલ્દી કરના હૈ. લંબા લંબા ગ્રાસ મત ખાઓ. બિના સમઝે કામ બેકાર હૈ, થોડા થોડા ખાના. સતત પરિશ્રમ–મજદૂરી હૈ. મજદૂરી કરકે કમાઓ, હજૂર બનકે ખાઓ. સમઝપૂર્વક પ્રયત્ન કરનેસે સફલ હો હી જાતા હૈ.

શરણાગતસે– શરણાગતિસે પરિશ્રમ અચ્છા હૈ. શરણાગતિ અધિક કઠિન હૈં. વિશ્વાસ કમ ન હો. શરણાગતિમેં ભી અવિશ્વાસ હો જાતા હૈ. ગુરુકૃપા–પૂર્વભજન, કર્મ સે પૂર્ણ વિશ્વાસ હો ગયા ઉતના હી સફલ હોગા. શરણાગતિમેં હી હોગા. વહ હી હોગા.

બૈઠે–બૈઠે કુબેર ભી ખાલી હો જાતા હૈ. પરદોષ દર્શનકે બજાય ખુદકા દોષ દર્શન કરો. હમ કિસ ભૂમિ પર ખડે હૈં? યહ દેખો. અપને દોષ દેખે બિના અંતઃકરણકી શુદ્ધિ નહીં. બિના શુદ્ધિકે કુછ નહીં હૈ, યહ ધ્રુવ હૈં. અશુભ કર્મોકી રુચિ ત્યાગનેકી વૃત્તિ બનાઓ. સત્ય બોલનેકા પ્રયત્ન કરો. કિન્તુ ઝૂઠ નહીં બોલો.

રાગ યાની અત્યંત પ્રેમ. અનુરાગસે ભગવાનસે અપને મનકો કેન્દ્રિત કરો. પરમાત્મામેં રાગ પૈદા કરો, તો અન્ય રાગોંસે દૂર હો જાઓગે. રામ નામ જપના ચાહિયે. જિતના મધુર બોલોગે ઉતની હી મધુરતામેં ઉત્તર મિલેગા. રોટી, રોટી કબ કહતે હૈં? જબ ભૂખ લગતી હૈ તબ રોટી કહતે હૈં. રોટી કહનેસે રોટી બનાનેકી પ્રેરણા મિલતી હૈં. તબ તક રોટીમેં મન રહતા હૈ, જબ તક ભૂખ તકાજા કરતી હૈ. ઈસી પ્રકાર જબ દુઃખ હોતા હૈ તબ રામ રામ કહો– અનાયાસ બોધ હો જાતા હૈં. રામ રામસે સ્વરુપવકા બોધ હોતા હૈ. આટા કહા– તો આટાકે સ્વરુપકા બોધ હોતા હૈ. ઈસી પ્રકાર રામકા નામ લેનેસે ઉનકે સ્વરુપકા બોધ હોતા હૈ. રામ રામ કહતે આસક્તિ આવેગી, તબ હમેં તૃપ્તિ હો જાવેગી...(અપૂર્ણ). **(રમેન્દ્રબહનકી નોંધ સમાપ્ત)**

૨૧–૮–૬૫ મૈં પુષ્કર પહુઁચી. આપશ્રી રાજકોટ–વીરપુર– ભાડવાકી ઓર પધારેં. શ્રી ગુરુદેવ ભાડવા દરબારગઢમેં એકાંત બિરાજેંગે. હરિચરણદાસજી મહારાજ સેવામેં હૈં.

૨૭–૮–૬૫ કા લિખા શ્રી ગુરુદેવકા પત્ર મિલા– કુમુ, સાદર આસીસ. મેરા સ્વાસ્થ્ય બરાબર નહીં રહતા. થોડે સમયમેં યહાઁ સે ચલા જાઉઁગા. બગીચેકા કામ તેરી સલાહ અનુકૂલ હી કરેંગે તૂ ફિકર નહીં કરના. તેરે અનુકુલ હી આરામ કરુઁગા, વિશ્વાસ રખો.

તૂ રામાયણ સમઝને મહાનંદજીકે પાસ જાનેકા વિચાર કરતી હો વહ ઉત્તમ હૈ. ખૂબ પ્રેમસે અધ્યયન કરના ઔર ગુણ સંપાદન કરના. રણછોડદાસકા આસીસ.

ભાડવાસે ૨–૯–૬૫ કે પત્રમેં જયાબહનકો શ્રી ગુરુદેવને લિખા– પ્રિય જયા, સાદર આસીસ. મેરા સ્વાસ્થ્ય ઠીક નહીં હૈ. ઈસ કારણ દેરી હુઈ પત્રમેં. તૂ ચિંતા ન કરના. ભગવાન સબકે સ્વામી હૈ. તુમ ખૂબ ધીરજસે કામ કરના, હિંમત રખના. ભરત અકલકરા નહીં ખાતા હૈ. ખાના ચાહિયે. ભગવાન તેરી ઈચ્છા પૂર્ણ કરેં. તેરે બાલક સુખી રહેં– બસ ! રણછોડદાસકા આસીસ.

સમાચાર મિલે થે કિ શ્રી ગુરુદેવ વીરપુર (સૌરાષ્ટ્ર) વાડીમેં થોડે દિનકે લિયે એકાંતમેં બિરાજે હૈં)

વીરપુરસે ૫–૯–૬૫ કે પત્રમેં લિખા– પ્રિય કુમુદ, સાદર આસીસ. સ્વાસ્થ્ય ઠીક નહીં. બસ ઔર ક્યા લિખૂં ! ધીરજ રખના. સ્વામીજીસે રામાયણ અધ્યયન કરના. સેવા કરના બને જૈસી. મેરે શરીરકા ભરોસા ન કરો. કુમુદ, તુમકો મૈંને કભી ઉપેક્ષાયુક્ત નહીં દેખા, પર સુખી ન બના સકા. રણછોડદાસકા આસીસ.

વીરપુરસે ૬–૯–૬૫કા પત્ર મિલા કિ– તુમારા પત્ર પેજ ૩૧ કા મિલા. સહર્ષ સ્વીકારા ઈતના હી નહીં ૯ પેજી દૂસરા પત્ર ભી મિલા. મન ઉન્માદસે, પ્રસન્નતાસે ભર ગયા, કમુ! ભગવાન ઐસા ડબલસે ડબલ પત્ર લિખનેકી સદા પ્રેરણા પ્રદાન કરેં યહી હાર્દિક પ્રાર્થના.

એકાન્તમેં નિર્દ્વન્દ્વ હો જાનકર ખૂબ ખૂબ વિચાર– કમુ ! મેરે કઠોરતા પર– વાતાવરણકે ઉગ્રતા પર ઔર મેરે ભૂલ પર. "કોઇ કરે અપરાધ, કોઈ પાવૈ ફલ ભોગ." માઁ મેરે પાસ બરાબર આતી હૈં, ઔર મૈં આરામ કરતા હૂઁ. સ્વાસ્થ્ય ઠીક હૈં. ઉલ્ટી ભી સીધી હો ગઇ હૈ. સુન તો જો વિધિ મેરા સ્વાસ્થ્ય ઓલરાઈટ કરનેકી લિખી. વહ ૧૦૦ પ્રતિશત ઠીક હૈ, પરન્તુ ઐસા હોના કઠિન હૈ હોં !

ઈસી સમય ૫–૯–૬૫ કો પાકિસ્તાનને લડાઇ છેડ દી.

ભાડવા દરબાર ચંદ્રસિંહજીકે પુત્ર રાઘવેન્દ્રસિંહજીને બતાયા કી વીરપુર પધારને કે પહલે શ્રી ગુરુદેવ ભાડવા બિરાજતે થે. સાથમેં દો બહન થી. પૂ.શ્રી દેશકી બહુત ચિંતા કરતે રહતે. આપશ્રી કા ઉતારા કોઠા કે કમરેમેં રખા થા. સમય–સમય પર શ્રી ગુરુદેવ કોઠાકી છત પર ઘુમને કો પધારતે. કોઠા પરસે દૂર દૂર દેખતે રહતે. એક દિન કહા કિ સરહદ પર કુછ ગરબડ ચલ રહી હૈ, સીમા પર મુઝે જાના પડેગા. ઉસી દિનોમેં વીરપુરસે પૂ. ગિરધરરામબાપા સપરિવાર પૂ.શ્રી કે દર્શનકો આયે. પૂ. બાપાને શ્રી ગુરુદેવકો વીરપુર આરામ કે લિયે પધારને કી બહુત પ્રાર્થના નિવેદન કરને પર શ્રી ગુરુદેવ ભાડવા સે વીરપુર પધારે.

આપ વીરપુરસે નિકલેં, મુઝે પુષ્કર તાર દિયા કિ ૧૧ કો અજમેર સ્ટેશન પર મિલો. દૂસરા તાર મિલા કિ ૯ કો અજમેર રેલ્વે સ્ટેશન પર મિલો.

દેશરક્ષા–સીમારક્ષાકે લિયે ભ્રમણ

અજમેર, ૯–૯–૬૫. આજ સુબહ અજમેર રેલ્વે સ્ટેશન પર દિલ્હીકી ટ્રેનમેં ગોદાવરી બહન કે સાથ શ્રી ગુરુદેવકો મિલી. શ્રી ગુરુદેવ :– ગોદાવરી બહન, કુમુદકો મૈં લે જાતા હૂઁ દિલ્હી. તુમ સમ્હાલકે પુષ્કરકો પહુઁચ જાઓગી ન ? ગોદાવરી બહનને કહા– હાઁ જી, લેકિન લડાઇ ચાલુ હૈ, તો આપ ભી પુષ્કરજી પધારિયે રામકુટીમેં ! આપ ખૂબ હઁસે– બોલે કિ ઈસીલિયે તો અમૃતસર, હિમાલય–કશ્મીરકી ઔર ભ્રમણકો નિકલા હૂઁ. તુમ ડરના નહીં. લડાઈ બંદ હોગી, યા નહીં હોગી તો વિશ્વયુદ્ધ હોગા. પરંતુ બંદ હી હો જાયેગી. મુઝે અપને સાથ દિલ્હી–દહેરાદૂન–પઠાણકોટ લે ગયે.

ટ્રેનમેં બૈઠતે હી ગુરુદેવને શર્ત કી કિ મૈં કહૂઁ તબ વાપિસ આના હૈ બસ ! મૈં ચુપ રહી. બાદમેં ટ્રેનમેં ભી શ્રી ગુરુદેવ કઇ કઇ શર્ત રખતે રહે હૈ. મૈં બોલી કિ યહ ક્યા હૈ ? યહ કૈસા નાતા ? જબ ભી હો તબ શર્ત હી શર્ત !! ઐસા કરકે દબાવ કર રહે

હો આપ ! બસ ફિર મૈં ન બોલ સકૂં ન હઠ કર સકૂં, યા ન તો વિદ્રોહ હો સકતા ! યહ તો બેચેની હૈં– હિંસા હૈ !!

શ્રી ગુરુદેવ ખૂબ ગ્લાનિસે ગદ્‌ગદ્ હો ઉઠે :– કમુ ! મૈં ક્યા કરૂઁ ? પૂર્વસંસ્કાર મુઝે દિખતે હૈં, માલૂમ હૈં, તુઝે દિખતે નહીં, યાદ ભી નહીં. પરંતુ ઉન્હીંકે અનુકૂલ મુઝે પહલેસે ઈસ વક્ત સાવધાન રહના પડતા હૈં. મૈં જો ચાહતા હૂઁ ઔર જો મૈંને સોચા હૈ વહી બરાબર હૈં. તૂ ભલે મુઝે સબકુછ કહ લેં ઔર ખૂબ ગુસ્સા કર લેં– મૈં તો મેરા સોચા હુઆ હી કરુઁગા !

સુનતે હી મેરી બાની તો ચુપ હો ગઈ, પરંતુ મેરા મન ભી બિલકુલ શાંત હો ગયા. તો મૈં આગે કુછ બોલી નહીં. આધા–પૌના ઘંટા શાંતિસે મૌનમે હી બીતા. પશ્ચાત્–

શ્રી ગુરુદેવ :– (મેરી પીઠ પર અનુરાગસે શ્રી વરદહસ્ત પસારતે હુએ) કુમુદિની, ક્યોં ચુપ હો ગઇ. નારાજ હો ગઈ ? કુછ તો બોલો સાહબ ! તુઝે નહીં પસંદ હો તો અબ આયંદામેં મૈં કભી કોઈ શર્ત નહીં કરુંગા– બસ !!

મુઝે યહ સુનકર તો ઔર તીવ્ર આઘાત હુઆ. મૈને ઝટ કહા– નહીં નહીં, ઐસા નહીં કરના. આપ તો મુઝે બરાબર આપને સોચા હૈ ઉસીકે અનુસાર હી રખિયે. મૈં કુછ સમઝતી નહીં. પરંતુ દોનોં બાતોંસે દુઃખ હોતા હૈ– શર્ત કરતે હો તબ ભી ઔર શંત નહીં કરનેકા જો ભી કહો તબ ભી !!

શ્રી ગુરુદેવ, મૈં, ઔર પ્રેમનારાયણજી (જો સાથમેં થે), સુબહ (૧૯–૯–૬૫) દિલ્હી સ્ટેશન પર ઊતરે– તબ પૂરા બ્લેક આઉટ થા. એક ટિકટચેકર બાબૂને શ્રી ગુરુદેવકો પ્રણામ કિયા ઔર કહા– ટેક્ષી તૈયાર રખી હૈં. હમ બિરલા મંદિર પહુઁચે ઔર વહાઁ હી ઠહરેં. સામાન ખોલકર વ્યવસ્થિત જમાયા. સ્નાન કિયા. ભોજન તૈયાર કિયા. શ્રી ગુરુદેવને ભી સ્નાન કિયા, પશ્ચાત્ ભોજન પ્રસાદ પાયા.

મૈં જબ સર્વ કાર્યસે ફરાર હુઇ– તબ શ્રી ગુરુદેવને મુઝે પૂછા– "કુમુદ, વહ બાબૂ કૌન થા ?" મૈં :– મૈં ઉનસે પરિચિત નહીં હૂઁ પરંતુ મૈંને સમઝા કિ આપકે પરિચિત હૈં.

શ્રી ગુરુદેવ :– અચ્છા, તો મૈંને ભી સમઝા કિ તુમારે કોઈ પરિચિત સંબંધી હોંગે ઔર તુમ ઉનકા પરિચય દોગી ઈસી પ્રતીક્ષામેં થા.

મૈં :– આપકો વે ખૂબ ભલી પ્રકારસે જાનતે થે– ઐસા હી લગા.

શ્રી ગુરુદેવ :– ભગવાનકી પ્રેરણા સબમેં કાર્ય કરતી હૈં ! જબ મૈં રાજકોટમેં થા, તબ રાત્રિકો એકદમ મનને કહા કચ્છ ચલો. દૂસરે દિન સબ કચ્છ ગયે. વહાઁકે પરમાણુ કહ રહે થે કિ યુદ્ધ યહાઁ હી જમેગા. શુરુ ભી તો વહીંસે હુઆ હૈ !

ફિર હમ નારાયણ સરોવર ગયે. ભગવાનકી પ્રેરણા કિ કિસીને હમકો રોકા

ટોકા નહીં. નારાયણ સરોવરકે ઉપર દિગ્બંધન હોનેકે પશ્ચાત્ હી મેરા સ્વાસ્થ્ય ખૂબ બિગડા. તબ તક કુછ નહીં થા. નારાયણ સરોવરકી પવિત્ર તીર્થભૂમિકી રક્ષા ભગવાનકી મહતીકૃપાસે હો જાયેં તો મુઝે ખૂબ સંતોષ મિલેગા, ઔર કચ્છ જાના સફલ સમઝૂંગા.

શામકો શ્રી ગુરુદેવને મુઝે રોટી ખિલાઇ કહા કિ સર્વદા સુખ–દુઃખ એકસે રહતે નહીં યહ નિશ્ચય કરના.

"રાજા રાની તબ બડા જો સુમિરેં શ્રીરામ ।
બનાદાસ બિગડા બનેં અરુ સુધરે નિજકામ ।।

શ્રી ગુરુદેવને ગાયા–

મન સમઝ–સમઝ પગ ધરના ।।
સદા સતસંગ નિર્ભય રહના ઔર કુસંગસે ડરના ।
વિષયવારિ સબ અતિ અસત્ય હૈ સત્ય રામરસ ઝરના ।। ૧ ।।
સુતદારા અરુ ધન વૈભવ યહ પૂરવકા ભરના ।
અંત સમય કોઉ કામ ન આવેં શાસ્ત્ર, પુરાન બરના ।। ૨ ।।
જરા ગતિમેં ચૂક હોય તો બિના મૌતસે મરના ।
બનાદાસ જો અવસર ચૂકો યમફાઁસીમેં પડના ।। ૩ ।।

૧૧–૯–૬૫. દિલ્હીસે દૂસરે દિન એક જીપ કિરાયે પર લી. પ્રેમનારાયણકો સામાનકે સાથમેં દિલ્હીમેં બિરલા મંદિરમેં રખા. પહલે દેહરાદૂન પહૂઁચે. વહાઁ સે પઠાણકોટ. ચારો તરફ મિલીટરી લગી થી, કિસીકો આને–જાને નહીં દેતી થી.

કર્નલ કૌલ નામકે એક અફસરને શ્રી ગુરુદેવકે સાથમેં બહુત બાતેં કી ઔર આખિરમેં જાનના ચાહા કિ આપ ક્યોં આગે સરહદ પર જાના ચાહતે હો ?

શ્રી ગુરુદેવ :– ઈસીલિયે કિ મૈં ભારતીય હૂઁ, ઔર સાધુ હૂઁ. મેરે હૃદયકી બેચૈનીકો કમ કરનેકો મુઝે જાના હૈ. માતૃભૂમિકી જિસ મિટ્ટી, જલ, વાયુ આદિસે મૈં પલા હૂઁ– પોષિત હુઆ હૂઁ ઔર આજ અભી જિન્દા હૂઁ. ઉન્હીકે લિયે મુઝે જાને દો. બસ ! ઈતના હી મૈં કહ સકતા હૂઁ.

કર્નલ કૌલ :– આપ સરહદ પર જાકર કરોગે ક્યા ? (ઈસ વક્ત ૮–૧૦ અફસર વહાઁ આ પહુઁચે.)

શ્રી ગુરુદેવ :– મૈં કુછ નહીં કરુઁગા. સિર્ફ હમારી ભૂમિ પર બૈઠૂઁગા ઔર જહાઁ તક નિગાહ ઔર મન પહુઁચેંગે– જી ભરકે દેખ લૂઁગા. ઔર ભગવાનસે પ્રાર્થના કરુઁગા. બસ ! ઈસકે અતિરિક્ત કુછ નહીં કરના હૈ, સિર્ફ ૪ ઘંટે !

કર્નલ કૌલ :– દેખિયે બાબાજી, સરહદ પર જાનેમેં જાનકા ખતરા હૈ. કભી ભી કુછ ભી હો સકતા હૈ. ઉપરસે આપકે સાથમેં યહ બહન ભી હૈં. કુછ ભી હો ગયા

તો જિમ્મેવારી આપકી રહેગી.

શ્રી ગુરુદેવ :– યહ બાત મુઝે મંજૂર હૈં. પૂરી જિમ્મેવારી મેરી હૈ. આપ તો ભગવાનકે લિયે હમેં જાનેકી અનુમતિ દીજિયે– સિર્ફ ૪ ઘંટેકે લિયે.

કર્નલ કૌલ :– આપકી યહ કિરાયેકી જીપકો મૈં જાને નહીં દે સકતા. આપકો મિલીટરીકી જીપ દી જાયેગી. લેકિન ઉસકે પહિલે હમેં કુછ ઉપદેશ વ ગીતાજ્ઞાન બતાઈયે.

શ્રી ગુરુદેવને મુઝે ગુજરાતીમેં કહા :–

અબ હમ હિંદુ હૈ યા નહીં ઈસકો ટટોલા જાતા હૈ. હમ ૧૫ વાઁ ઔર ૧૨ વાઁ અધ્યાય બોલેંગે.

દોનોં અધ્યાયોંકા પાઠ પૂર્ણ હુઆ. અફસરને દી હુઇ જીપમેં શ્રી ગુરુદેવકો બહુત હી આદરપૂર્વક બિઠાયે. શ્રી ગુરુદેવકી આજ્ઞાનુસાર મૈં ભી બૈઠી. અફસરને શ્રી ચરણોંમેં પ્રણામ કરતે ક્હા કિ મૈં ભી આપસે પ્રાર્થના કરતા હૂઁ કિ આપ ભારતમાતાકી રક્ષાકે લિયે પ્રાર્થના જરુર કરિયે.

શ્રી ગુરુદેવ :– ભારતકી વિજય હોગી ઔર યુદ્ધ જ્યાદહ દિન તક નહીં ચલેગા.

૪ાા ઘંટે બાદ હમ વાપિસ લૌટે, વહી અફસરકો મિલેં. શ્રી ગુરુદેવને અશ્રુપૂર્ણ નેત્રોંસે વ ગદ્‌ગદ્ કંઠસે અત્યંત પ્રેમસે કહા– આપકો મૈં હાર્દિક ધન્યવાદ દેતા હૂઁ. આપકો લાખ લાખ ધન્યવાદ દેતા હૂઁ. ભગવાન આપકો સુખી રખેં !!

૫ દિનકે બાદ મૈં પુષ્કર પહુઁચી ઔર આપશ્રી જયપુર, મથુરાકી ઔર પધારેં.

બલવંતભાઈકા દેહાન્ત

પુષ્કર, ૧૯–૯–૬૫. રતનલાલજીને આકર સમાચાર દિયે કિ બલવંતભાઈ ઔર સરોજબહનકે પ્લેનકો પાકિસ્તાનીઓનેં ઉડા દિયા. દોનોં કિ મૃત્યુ સાથ સાથમેં ઈસ પ્રકાર હો ગઈ... ઈત્યાદિ.

શ્રીબલવંતભાઈ મહેતાકો શ્રી ગુરુદેવકે પ્રતિ અનન્ય શ્રદ્ધા થી. ભાવનગર, રાજકોટ, વ બમ્બઈમેં કઇ દફે દર્શન વ સત્સંગ કો આ જાતે થે.

શ્રી ગુરુદેવકો બલવંતભાઈકી સચ્ચાઈ પર અત્યંત સન્માન વ પ્રેમ રહા. કઇ બાર કઇ કઇ આવશ્યક બાતેં શ્રી ગુરુદેવ સ્વયં અપની તરફસે હી બલવંતભાઈકો મિલને પર કહતે. ન મિલને પર ભી સંદેશાકે દ્વારા કહલવા દેતેં.

એક બાર ભાવનગરમેં બલવંતભાઈકો ક્હા :– આપકો કુછ હી દિનોમેં મહુવા જાતે સમય પ્લેનકા એક્સીડંટકા અનુભવ હોગા. ફિર જબ શ્રી ગુરુદેવકે સાથ મૈં પુષ્કર થી– તબ સરોજબહનકા પત્ર મિલા કિ પ્લેનકા એકસીડંટ હો ગયા. પ્લેન તૂટા.

હમ દોનોં બચ ગયે હૈં, મહારાજશ્રીકી દયાસે !!

એક ઔર ઘટનાકી મુઝે યાદ હૈ. એક બાર શ્રી ગુરુદેવકે ભ્રમણમેં મૈં સાથમેં થી. રાજકોટસે પધારતે સમય– રાજકોટકે ઠાકોર સાહબ કુછ દૂર તક આયે થે. જબ ઠાકોર સાહબ રાજકોટ જા રહે થે તબ શ્રી ગુરુદેવને કહા :– આપ મેરા એક સંદેશા બલવંતભાઇકો વે જહાઁ હો વહાઁ પહુઁચા દેના કિ ખારસિયા ગાઁવમેં ન જાયેં.

ઈસકે પશ્ચાત્ બલવંતભાઇ મિલે તબ ઉન્હોંને કહા કિ આપને ખારસિયા જાનેકી ના કહલવાઈ. વહ સંદેશા મુઝે જબ મિલા તબ મૈં વહાઁ હી જા રહા થા. ફિર નહીં ગયા. પરન્તુ દૂસરે દિન માલૂમ હુઆ કિ ઉસી રાત્રિકો ડાકૂ–ભૂપતને ખારસીયામેં ચાર હત્યા કી. તબ મુઝે બહુત દુઃખ હો ગયા કિ મૈં વહાઁ હોતા તો ઐસા નહીં હોતા.

શ્રી ગુરુદેવ :– નહીં બલવંતભાઇ, ઐસી બાત નહીં હૈ. દેખો, ભૂપતકો તુમારી હત્યા કર ડાલનેમેં કોઈ હિચકિચાહટ નહીં હોતી. તુમ્હારી સચ્ચાઈકા ઉન્હેં કોઈ મૂલ્ય નહીં. ઔર અભી ગુજરાતમેં તુમ જૈસે કી બહુત–બહુત જરુરત હૈં. અવિચારી વ આવેશીકે હાથોમેં ક્યોં બેકાર હી હત્યા કરવા લેની અપની ! ઔર અબ આપ ભૂપતકો બરાબર મિલિયે તો હરકત નહીં હોગી. ભૂપતકે મામલેમેં અબ સફલતા હી હૈં.

હોનહારકી પ્રબલતા કિ યહી બલવંતભાઇ ઔર સરોજબહનને શ્રી ગુરુદેવકે પ્રતિ અનન્ય શ્રદ્ધા હોને પર ભી શ્રી ગુરુદેવકી આજ્ઞાકા ઉલ્લંઘન કિયા. જાનતે હુએ ભી ! ક્યોંકિ ઉનકી ઈતની સચ્ચાઈથી કિ દેશ પર યુદ્ધ સમયકી ઐસી આપત્તિકે સમય હમ ૧૫ દિનકે લિયે તો ક્યા, એક દિનકે લિયે ભી કિસ પ્રકાર અમદાવાદ છોડકે આરામકો જાય !

શ્રી ગુરુદેવને ઉજ્જૈનસે ૧૨–૮–૬૫ કો મેરેસે કહા કિ કુમુદ, તુમ આજ અભી અમદાવાદ સરોજબહનકો ફોન કર દો કિ અભી સપ્ટેમ્બરમેં અમદાવાદ રહના નહીં, ઔર ૨૦–૨૫ દિનકા આરામકા પ્રોગ્રામ બના લે. કહીં ભી જાઓ, પરંતુ અમદાવાદ સપ્ટેમ્બરકે લિયે છોડ દો.

મૈંને સરોજબહનકો બરાબર કહ દિયા. વે ભી સમઝ ગઈ થી કિ ઈતના ભારપૂર્વક ઔર આદેશપૂર્વક શ્રી ગુરુદેવ કહ રહે હૈં, જરુર બલવંતભાઇકી જિન્દગીકે લિયે ખતરા હોગા.

ગુજરાતકે મુખ્યમંત્રીકે પદ આજસે બરાબર દો સાલ પહિલે ઈસી તારીખકો આયે થે તબ ઉનકા તાર શ્રી ગુરુદેવકો મિલા થા. ઔર આજ વે નહીં હૈં !!

૨૫–૯–૬૫. માઁ, વ હરિભાઈકો પત્રમેં લિખા– શરીર અત્યંત કૃશ હો ગયા હૈં, ભારતકી સ્થિતિ ગંભીર હૈં. ચલને ફિરનેસે શરીર ના કહતા હૈ. વમન તો ઠીક, પર કમજોરી બહુત હો ગઈ. હરિભાઈ, જીવન–જીવન નહીં હૈ. માઁ ચિન્તા ન કરના. યદિ હો સકા તો ચોથકો તૈયાર રહના આનેકો, ઔર તો ક્યા ! રણછોડદાસકા આશીસ.

અબ શરીર પર વિશ્વાસ નહીં રહા

પુષ્કર, ૨૯–૯–૬૫. બિકાનેરસે પત્ર મિલા કિ યહ સચ હૈ કિ દુઃખકે અતિરિક્ત તુઝે મેરેસે કુછ મિલા નહીં. મૈંને કભી ઉપેક્ષાયુક્ત તુમકો નહીં દેખા, પર સુખી ન બના સકા. મેરે પ્રયત્ન સ્વસ્થ હોનેકા નિરર્થક ગયે. અબ તો જીવન પરાધીન હો જાવેગા, ઐસા લગતા હૈ. અબ બિલકુલ ચલ નહીં સકતા. મેરા શરીર ખલાસ હો ચુકા હૈ. કુમુદ! વાયુમેં દિનપ્રતિદિન વિકૃતિ હોતી જાતી હૈં. ઈચ્છા હોને પર ભી કુછ નિયમ નહીં કર સકતા હૂઁ. મુઝે મેરે નિયમ પર વિશ્વાસ થા ઔર હૈ ભી, પરન્તુ અબ શરીર પર વિશ્વાસ નહીં રહા. મૈંને શરીર બિગાડા હૈ યહી સત્ય હી હૈં.

કમુ મેરી ! અબ કબ મિલેંગે નક્કી નહીં. મેં ચતુર્થી ભી એકાન્તમેં કરના ચાહતા હૂઁ. દેખેં ક્યા હોગા ! યહાઁ એક શેઠજી–રામ મુંદડા રોટી દે દેતે હૈં, બસ ! ઔર ક્યા લિખૂઁ ? ધૈર્ય રખના. કમુ, મેરે શરીર કા ભરોસા ન કરો. રણછોડદાસકા આશીસ.

શ્રીકૃષ્ણશંકર શાસ્ત્રીજીકા ભાવ

પુષ્કર, ૧૨–૧૦–૬૫. માઁ રાજકોટસે આજ પુષ્કર આઈ હૈં. રાજકોટ, ગોંડલ, વીરપુરમેં શ્રી ગુરુદેવકે દર્શન–મિલનકા આનંદ પ્રાપ્ત હુઆ થા. વીરપુરમેં દર્શન કરનેકે સમય શ્રી ગુરુદેવને "શ્રીમદ ભાગવત તત્ત્વ સુધા બિંદુ" ગ્રંથ માઁ કો દેતે હુયે કહા– "પુષ્કરમેં કુમુદકો યહ મેરી ઓરસે દે દેના"

શ્રી કૃષ્ણશંકર શાસ્ત્રીજીને (સોલા–ભાગવત વિદ્યાપીઠ, અમદાવાદ) યહ ગ્રંથકી રચના કી હૈ. શાસ્ત્રીજીને અપની ઓરસે સ્વહસ્તસે ગ્રંથકો શ્રી ગુરુદેવકે કરકમલોંમેં વિનીતભાવસે રખકર પ્રણામપૂર્વક પ્રાર્થનાકી કિ– ગ્રંથકો આપ રખનેકી કૃપા કરેં. પૂજ્ય શ્રીશાસ્ત્રીજી– લમ્બે સમયસે શ્રી ગુરુદેવકે પરિચિત વ પ્રેમી હૈં. ઉનકા ભાવ ઉનકે લિખે હુએ શ્લોકમેં હી વ્યક્ત હો રહે હૈં. ગ્રંથકે પ્રથમ પૃષ્ઠ પર હી પૂ. શ્રી શાસ્ત્રીજીને સ્વહસ્તાક્ષરમેં લિખા હૈં–

કુસુમાર્ચિતકાયસ્ય કુસુમોપમચેતસઃ ।
કુસુમોપમકાર્યસ્ય "રણછોડ" શુભાઙ્જલિઃ ॥ "અતિથિ."

ક્રિયાઓં કી શુદ્ધિ સે આત્મશુદ્ધિ કરના યહી જીવન સાધના હૈં

ગલતાજી, ૧૯૬૫ (તારીખકી નોંધ નહીં હૈં.) શ્રી ગુરુદેવ :– આપ સબ લોગ "સ્વાધ્યાય"કા તો પ્રેમપૂર્વક નિત્ય નિયમસે પાઠ કરતે હી હૈ. જિસ પ્રકાર આપ સબ નિત્ય નિયમસે સ્વાધ્યાય કરતે હૈં– વો સ્વાધ્યાયકા એક ઉપરી સ્વરુપ હૈં.

હમારે જીવનમેં કેવલ શરીર વિષયક વ્યવહાર–પ્રવૃત્તિયાઁ હોવે તો પશુકે જીવનમેં ઔર મનુષ્યકે જીવનમેં કોઈ અન્તર હી નહીં હૈ. આહાર–મિથુન ઈત્યાદિ ક્રિયાયેં તો એક પશુ ભી કરતા હૈ. મનુષ્ય જીવનકી વિશેષતા મનુષ્યકે ધર્માચરણમેં સહી હૈં.

ધર્મ ક્યા હૈ ? ધર્માચરણ ક્યા હૈ ? નીતિ–અનીતિ ક્યા હૈ ? કર્મ,કુકર્મ, વિકર્મ ક્યા હૈ ? ઈત્યાદિ જાનનેકો હમારે લિયે સ્વાધ્યાય મુખ્ય અંગ હૈ.

હમારે આત્મોન્નતિકે લિયે સહાયક ઔર સર્વમાન્ય ગ્રંથ જૈસે કિ શ્રીગીતાજી, શ્રીમાનસજી આદિકા નિત્ય પઠન કરના, ભગવાનકી સ્તુતિ કરના જૈસે કિ શ્રીરામસ્તવરાજ, શ્રી ઈશોપનિષદ્ આદી. યહ સબ સ્વાધ્યાયકા અંગ હૈં. સ્વાધ્યયકા ભીતરી સ્વરુપ સમજમેં આતા હૈ તબ હી જીવનમેં પરિવર્તન કરનેકો હમ ઉદ્યત હોતે હૈં.

હમ નિત્યપ્રતિ શ્રીમાનસજીકા પાઠ કરતે હૈં. જબ તક ઉપરી ક્રિયાકે સ્વરુપમેં હી હમ પાઠ કરતે રહતે હૈં, તબ તક હમારે મનમેં કોઈ વિચાર યા ભાવના ઉત્પન્ન નહીં હોતે હૈ. ફિર ભી નિયમપૂર્વક સ્વાધ્યાય કરતે રહનેસે ભી હમારે મનમેં ઉસ પઠનકા અસર પડતા હૈ. ઔર એક દિન જૈસે ઘનઘોર અંધકારમેં બિજલી ચમક જાતી હૈ, ઈસ પ્રકાર યકાયક હમારે ચિદ્દાકાશમેં પ્રકાશકી લકીર ફૈલ જાતી હૈ, જો હમકો ફિર વિચારોંમેં જાગ્રત બના જાતી હૈં. ફિર જબ તુમ ઝૂઠ બોલોગે તો સાથ હી સાથ વિચાર ઉઠેગા હી કિ મૈં ઝૂઠ બોલ રહા હૂઁ. યહ વિચારોંકી જાગૃતિસે હી ક્રિયામેં જાગૃતિ આને લગતી હૈ. ઈસ પ્રકાર જીવનશુદ્ધિ હોતી રહતી હૈ. વ્યવહારોંકી શુદ્ધિસે– ક્રિયાઓંકી શુદ્ધિસે આત્મશુદ્ધિ કરના યહી જીવન સાધના હૈ. યહી આત્મૌનતિકે પથ ૫ર ચલના હૈં.

ઈસીલિયે, સ્વાધ્યાયકા ભીતરી સ્વરુપકો મનમેં જાગ્રત કરનેકા લક્ષ્ય રખકે ઉપરી સ્વરુપકા સ્વાધ્યાયભી નિત્ય નિયમસે કરો. ઉપરી સ્વરુપકા સ્વાધ્યાય તો ખૂબ કિયા જાવેં ઔર ભીતરમેં વો હી કે વો હી રહનેવાલોંકે વાણી–વ્યવહારોંકો દેખકર ફૌરન પત્તા પડ જાતા હૈ કિ અભી ઈનકે મનકી જાગ્રતિ નહીં હુઇ હૈં.

પુષ્કર, ૨૦–૧૦–૬૫. શ્રી ગુરુદેવકી ચિટ્ઠી મિલી. મૈં, રમાબહન આદિ મોટરમેં ૨૧–૧૦–૬૫ કો રાજકોટકે લિયે નિકલેં. ૨૨–૧૦–૬૫ કો સુરેન્દ્રનગરમેં શ્રી ગુરુદેવકે સાથ હો ગયે– ઔર રાજકોટ પહુઁચે. દીપાવલી, નૂતનવર્ષ રાજકોટમેં, ચતુર્થી ગોંડલમેં મનાઇ.

સહી દીપોત્સવી તો યહી હૈ કિ.....

રાજકોટ, ૨૪–૧૦–૬૫, દીપાવલી. શ્રી ગુરુદેવ :– હમ દીપોત્સ્વી કહતે હૈં. દીપોંકા ઉત્સવ. ઉત્વસકા અર્થ હોતા હૈ– ઉત્કૃષ્ટ શ્રેષ્ઠ યજ્ઞ !

સ્વાર્થ, મોહ, અજ્ઞાનકો હમ અંધકાર શબ્દ કે સાથ જોડતે હૈં. યે તમોગુણસે ઉદય હોતે હૈં. તમોગુણ અંધકાર હૈ. અંધકારમેં હમારી આઁખે દેખ નહીં પાતી. આઁખે હોને પર ભી હમ અંધે હૈં. અંધકાર હટે તો સૂઝે (દિખેં). મનુષ્ય હમેશા પ્રકાશ ચાહતા હૈ– "તમસો મા જ્યોતિર્ગમય", "ધિયો યો નઃ પ્રચોદયાત્". અસત્યકો છોડકર

હમ સત્યમાર્ગકા અનુસરણ કરેં. અંધેરાકે ઉપર પ્રકાશકી વિજય હો. સ્વાર્થ, સંકુચિતતા, દંભ, રાગદ્વેષ, વૈર આદિ પ્રકાશકે દ્વારા હટાયે જાયેં. હમ સદૈવ યજ્ઞમય જીવન વ્યવહાર કરેં. પરહિતમેં હમારી બુદ્ધિ સંલગ્ન રહે. દીનોંકો સહાય કરનેકો હમ તત્પર વ લાલાયિત રહેં.

દીવાલીકે દીપોંકા યહી રહસ્ય હૈં. સહી દીપોત્સવી તો યહી હૈ કિ અશુભ વિચારોંકો, સ્વાર્થી ભાવનાઓંકા નાશ ઔર મંગલમય, સર્વજનકો સુખકર ભાવનાઓંકા પ્રકાશ ફૈલાના. દીપજ્યોતિ દર્શન– શુભ પ્રેરક, મંગલમય હૈં. તિમિર કા નાશ કરતા હૈં.

ભગવાન રામભદ્રજીને તમામ અશુભ તત્ત્વોં પર વિજય પ્રાપ્ત કી. રાવણ, કુંભકર્ણ, મેઘનાદ, આદિકો પરાસ્ત કિયે. ઉસ શુભ સમયકો વિજયાદશમી કહતે હૈં. ભગવાન અયોધ્યાજી પધારેં ઔર પ્રજાને દીપોત્સવી મનાયા.

શુદ્રોંકા હોલીકોત્સવ; ક્ષત્રિય, વૈશ્યોંકા દીપોત્સવી ઔર દ્વિજોકા શ્રાવણી ઉત્સવ.

હમારી સ્થૂલ આવશ્યકતાઓંકો તો હમ તત્કાલ પૂરી કરતે હૈં. ભૂખ લગી તો ભોજન કિયા, તૃષા લગી તો તત્કાલ પાની પીયા, નિદ્રાકા આવેગ હુઆ– તત્કાલ બિસ્તરમેં લેટતે હૈં. પરંતુ ભજનકે લિયે હમ હમેશા ઢીલ કરતે રહતે હૈં. ભજન યાનિ હાથમેં સિર્ફ માલા ફિરાના ઔર મુખસે રામ રામ કરના નહીં, પરન્તુ આચરણમેં ઉતારના હૈં.

હમ દીવાલી મનાતે હૈં કિ.... દીપ જલા લિયે, બીજલીકી રોશની કર લી, મીઠાઇયાઁ પા લી, નયે વસ્ત્ર પહને લિયે ઔર ફટાકે ફોડ લિયે. બસ, દીવાલી મનાલી ઔર ગઇ !! દીવાલી મનાનેકા યહ તરીકા બહુત હી સ્થૂલ હૈં. ઈસમેં સૂક્ષ્મતા હો તો વાસ્તવિક ચિન્મય સ્વરુપ પ્રગટ હોવે. હર દીવાલી પર હમ એક એક શુભ સંકલ્પ આચરણમેં ઉતારનેકો પ્રતિજ્ઞાબદ્ધ હોવે તો ૧૦ દીવાલીકે પશ્ચાત્ દિવ્યતાકા કિતના પ્રકાશ ચારોં ઔર ફૈલા હોગા !! અનુમાન તો કરો....!!

રાજકોટ,૨૫–૧૦–૬૫. નૂતનવર્ષ. હજારો ભક્તોંને શ્રી ગુરુદેવકા પૂજન કિયા. સમષ્ટિમેં પ્રવચન કરતે આપને કહા– ભગવાન મેરા રક્ષક હૈ. ભગવાન હૈં, હૈં, અવશ્ય હી હૈં. ઈસીલિયે દ્રઢ નિષ્ઠાપૂર્વક, શ્રદ્ધાપૂર્વક માનો કિ મેરા રક્ષક ભગવાન હૈં.

પાસમેં રહતા હુઆ ભી ડ્રાઉં ડ્રાઉં કરતા હૈં

ભ્રમરકો દેખતે હો, પર ઉસકે ઉપર કભી વિચાર કિયા ? દૂર–દૂરસે ઉડકર ભી કમલકી સૌરભ લેનેકો આતા હૈં. શામકો કમલ બંદ હોતા હૈ– તબ દૂસરે દિન પ્રાતઃકાલસે ફિરસે સૌરભ ચૂસનેકી તીવ્ર લાલસા ઉસકો રહતી હૈ, ઔર ઉસીસે દૂસરે દિન ભી વહ દૂર દૂરસે આતા હી હૈં. (લેકિન) કમલકે પાસમેં હી દિન–રાત રહને પર

ભી મેંડકકો તો કમલકે સુગન્ધકી પહચાન ભી નહીં હૈ, પરિચય ભી નહીં. ઈસીસે વહ તો અપને કીચડમેં હી ડ્રાઉં ડ્રાઉં કરતા રહતા હૈં !!

ફોટૂકે નીચે લિખા :– (૧) જબ માનવ મન નિરાભિમાન હો તબ હી સત્ય દર્શન હોતા હૈં. (૨) શ્રીપતિપાવન ભગવાનકી જય. ઉત્સાહકા પાયા દ્રઢ સંકલ્પ. (૩) ગૃહસ્થાશ્રમમેં યા તો સ્ત્રી, પતિ, પુત્ર પરિવાર અપને અનુકૂલ રહે, જૈસે કિ કબીરજીકો થા– તબ સુખપ્રદ હોતા હૈ. યા ફિર સંત તુકારામજીકો થા, વૈસા સર્વથા હી પ્રતિકૂલ હોવેં તબ ભી સુખપ્રાપ્તિકે હેતુ હોતે હૈં.

આજ શામ શ્રી ગુરુદેવ ગોંડલ પધારેં. શ્રી ભાનુભાઈ પોબારુને સ્વયં લિખા હુઆ ૨૦૩,૩૭,૫૫૦ (દો કરોડ તીન લાખ સાડત્રીસ હજાર પાઁચસો પચાસ) " રામ" નામ શ્રી ગુરુદેવકો અર્પણ કિયા. ઈસ નોટમેં શ્રી ગુરુદેવને લિખા :–

"શ્રી નામ મહારાજ કલિ સંતારણ તો હૈ હી પર જાપક કો અપના બના લિયા યહ હર્ષયુક્ત પ્રણામ. રણછોડદાસ ૨૬–૧૦–૬૫, પ્રભુ પ્રતિમા સન્નિધિ, ગોંડલ." ચતુર્થીકા ઉત્સવ ગોંડલમેં મનાયા ગયા. તબ પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રીને નિજ મંદીરમેં સે શ્રી હનુમાનજી કે શ્રીવિગ્રહ કો મંદીર કે દરવાજે કે બહાર ગોખમેં સ્વહસ્તે પ્રતિષ્ઠિત કરતે હુએ "મનોકામના સિદ્ધ હનુમાનજી" કે નામ સે સમ્બોધિત કિયા. ઈસી સમય શ્રી માનસજીકા અખંડ પાઠ હો રહા થા, પૂજ્યશ્રીને પાઠકી ગતિ દેખતે હુએ કહા "યે ક્યા ઘાસ કાટ રહે હો ? શ્રી માનસજી કા પાઠ શાંતિસે લયબદ્ધ, મધુરતા સે કરના ચાહિયે. અતિ તેજગતિસે નહીં હોના ચાહિયે."

દયાબહન (રાજકોટ વાલે) શ્રી હનુમાનજીકો લડ્ડુકા પ્રસાદ ધરાને કો એક ડિબ્બેમેં લે જા રહી થી. શ્રી ગુરુદેવને દયાબહનકે હાથમેં ડિબ્બા દેખકર પૂછા :– કહાઁ જા રહી હો દયા ? દયાબહન :– શ્રી હનુમાનજીકો લડ્ડુકા ભોગ ધરાને કો. શ્રી ગુરુદેવ :– અરે... લાઓ....લાઓ...! મુઝે દે દો. મૈં હી હનુમાનજી હૂઁ !

દયાબહનને લડ્ડુકા પાત્ર શ્રી ગુરુદેવકે કરકમલોમેં રખ દિયા. શ્રી ગુરુદેવને પ્રત્યેક (૭–૮) લડ્ડુમેંસે થોડા–થોડા પ્રસાદ અપને હાથસે ગ્રહણ કિયા ઔર પ્રસાદ બનાકર વાપીસ દયાબહનકો દે દિયા.

ગોંડલસે વીરપુર પધારેં. સપ્તમીકો શ્રીજલારામ જયંતિ (કાર્તિક સુદ સપ્તમી) પર વહાઁ બિરાજેં.

કબહુઁ કિ દુઃખ સબકર હિત તાકે ?

વીરપુર, ૩૧–૧૦–૬૫. ભગવાનને કહા હૈં–

પરહિત સરિસ ધરમ નહિં ભાઇ । પરપીડા સમ નહિં અધમાઇ ॥

બસ ! ઈતના હી આચરણમેં ઉતાર લો તો બેડા પાર હૈ ! ધર્મ ક્યા હૈ ? મોક્ષ ક્યા હૈ ? ભગવાન ક્યા હૈ ? ભક્તિ ક્યા હૈ ? ઈસકો કિસીકો ભલે મત સમજો ઔર

મત જાનોં. કોઈ પરવાહ નહીં. કારણ કિ શ્રુતિબચન હૈં કિ પરહિત કરના હી સવોત્કૃષ્ટ ધર્મ હૈં.

"શ્રૃતિ કહ પરમ ધરમ ઉપકારા ॥"

મનુષ્યદેહીકા પરમધર્મ, સ્વધર્મ હૈ– પર ઉપકાર, પરહિત, જગકલ્યાણકી ભાવના. મનુષ્યકી યહી વિશેષતા હે કિ વહ 'સામનસ્ય' હૈં ઔર "કબહુઁ કિ દુઃખ સબકર હિત તાકે, તેહિ કિ દ્રરિદ્ર પરસમનિ જાકેં ॥" સબકા ભલા ચાહનેવાલેકો ક્યા કભી કોઇ દુઃખ હો સકતા હે ?

યહ તો મનુષ્ય શરીરમેં પશુકી યોનિ ભોગના હે !

સ્વાર્થ પ્રધાન માનવજીવનકો પશુજીવન કહા ગયા હૈં. ક્યોંકિ પશુઓંકા હી વિશેષ લક્ષણ સ્વાર્થ હૈં. હમારે દેખનેમેં કઇ બાર આઇ હુઇ બાતોં પર ગહરાઈસે સોચોગે તો પશુલક્ષણ સ્પષ્ટ સમઝમેં આ જાવેં. એક કુત્તાકે મુઁહમેં સૂખી હડ્ડીકો દેખતે હી કઇ કુત્તે ઉસ કુત્તાકો કાટને લગતે હૈં ઔર હડ્ડીકો છીન લેતે હૈં. એક કૌઆ દૂસરે કૌએકે મુઁહસે રોટીકા ટૂકડા પાનેકો લડતા હૈં.

મનુષ્ય વહી હૈ– જિસમેં માનવતા પ્રકટ હો. જો અપને હી સ્વાર્થમેં રત હૈં ઔર અપને સુખભોગમેં ડૂબે હૈં, તો ઉસે અપનેકો માનવ કહનેકા વ સમઝનેકા કોઇ અધિકાર હી નહીં હૈ. કારણ કિ મનુષ્ય–જીવનકા પરમ લક્ષણ હૈં– જગકલ્યાણ પ્રીત્યર્થ જીવન વ્યતિત કરના. "બહુજનસુખાય વ બહુજન હિતાય" અપને જીવનકા વિનિયોગ કરના.

મનુષ્યદેહધારી સબ મનુષ્ય નહીં હોતે હૈં. ઈનમેંસે બહુત લોગ તો સુઅરકી ભાઁતિ ગંદે નાલકે કીચડમેં લતપત પડે રહતે હૈં. ઈનકે અપને મનુષ્ય જીવનકે આદર્શોં કે વિચાર ભી જાગ્રત નહીં હોતે. ભક્ષ્યાભક્ષ્ય ખાતે રહતે હૈં. શરાબ આદિ પીતે રહતે હૈં. લડાઇ–ઝઘડેમેં રત રહતે હૈં. બહુત લોગ બંદરકે સમાન ઉચિત–અનુચિત દેશકાલકા ખ્યાલ કિયે બિના હી વિષયોમેં લગે રહતે હૈં. ન કર્તવ્યોંકા ખ્યાલ, ન કુલ મર્યાદાકા ખ્યાલ !!

બહુત લોગ સાઁપકી તરહ અપની સ્વાર્થપૂર્તિકે લિયે સબકો કાટતે રહતે હૈં– અર્થાત્ સ્વાર્થમેં બાધા ડાલનેવાલોંકો તહસ નહસ કર દેતે હૈં. કોઇ તો બિચ્છૂકી ભાઁતિ જો કોઈ સંર્પકમેં આતે હે, ઉસકો કાટકે પીડા પહુઁચાતે હી રહતે હૈં. ઈત્યાદિ બહુતસે પશુચરિત્ર હમ દેખ સકતે હૈં ઔર સમઝ સકતે હૈં.

યહ તો મનુષ્યશરીરમેં પશુકી યોનિ ભોગના હૈં ! ઈતના દુર્લભ મનુષ્યજન્મ પ્રાપ્ત કર ઐસા દુરુપયોગમેં પૂરા મત કરો !!

મૈં અનંતપુર, ગુનાસે ૧૪–૧૧–૬૫ કો કલકત્તા–શારદાબહનકે ઘર પહુઁચી. શ્રી ગુરુદેવ ભીમજીબાપાકે યહાઁ બિરાજે હૈં. ૨૨–૧૧–૬૫ કો કલકત્તાસે બનારસકે

લિયે નિકલે– સબકે સાથ શ્રી ગુરુદેવ હૈં. ૨૩–૧૧–૬૫કો સબ બનારસ પહુઁચે.

કૈસી સેવા, કૈસા સત્સંગ કર રહે હો ?

બનારસ, ૨૭–૧૧–૬૫. શ્રી ગુરુદેવકે સાથમેં હમ સબ આજ દોપહરકી ટ્રેનમેં ઉજ્જૈન જા રહે થે. કિશનભાઈ સોનપાલ, બનારસકે નારણજીભાઈ હાજર થે. કબીર મંદિરસે મોટરમેં સ્ટેશનકે લિયે શ્રી ગુરુદેવ પધાર રહે હૈં. ઈતનેમેં હમમેંસે એક બહનકી ક્રોધપૂર્ણ આવાજ સુની.

શ્રી ગુરુદેવ :– યહ ક્યા હો ગયા ? કૌન ચિલ્લાતી હૈ ? ઔર ક્યોં ?

કિશનભાઇ :– બાપુ, ક્યા બાત હૈ યહ તો ભગવાન જાનેં પરંતુ યહ બહન સબ ગુસ્સામેં બોલ રહી હૈં.

બા સાહબ :– (હાથ જોડે) :– દીનાનાથ ! આપ તો પધારિયેં. મૈં ઉસકો શાંત કર લૂઁગી.

શ્રી ગુરુદેવ :– બા, લેકિન હુઆ ક્યા હૈ ? ઈતની ગાલિયાઁ ક્યોં ?

બા સાહબ :– કુછ ખાસ બાત નહીં હૈં– દીનાનાથ ! સબ આપકા સામાન મોટરમેં જમા રહે થે. કુછ કુમુદ બહનને ભી ઉઠાયા ઔર મોટરમેં રખા. ઈસીલિયે યહ સબ કુમુદ બહનકો કહા જાતા હૈં.

શ્રી ગુરુદેવ :– ક્યોં, કુમુદ, તુમકો કહા જાતા હૈ ?

મૈં :– મુઝે માલૂમ નહીં હૈં ભગવન્ ! મૈંને કુછ સુના ભી નહીં હૈં !

શ્રી ગુરુદેવ :– તૂને સામાન કહાઁ રખા હૈ ? જો તૂ ઉઠા લાઇ થી વહ ?

મૈં :– યહાઁ મોટરમેં હી આપકે પાસમેં યે રખા હૈં (શ્રી ગુરુદેવ બૈઠે વહી મોટરમેં વહી સામાન મૈંને ઉઠાયા થા કમરેમેંસે.)

કિશનભાઈકે આગ્રહસે શ્રી ગુરુદેવ ઉનકે સાથમેં સ્ટેશન પધારેં. મોટર વાપિસ લૌટી. હમ સબ ભી રિક્ષા વ મોટરમેં સ્ટેશન પર પહુઁચે.

શ્રી ગુરુદેવ :– આપ સબ અલગ અલગ બૈઠ જાયઁ. મેરે સાથમેં ન બૈઠેં. ઔર ખૂબ સોચના કિ કૈસી સેવા કર રહે હો ? કૈસા સત્સંગ કર રહે હો ?

ટ્રેનમેં બૈઠ જાનેકે પશ્ચાત્ શ્રી ગુરુદેવને મુઝે અપની પાસ બુલાઇ. મૈં શુરુસે અભી તક મૌન રહી થી. કિશનભાઈ ભી મૌન રહકર સુન વ દેખ રહે થે. શ્રી ગુરુદેવને કહાઃ–

કિશનભાઇ, એક છોટીસી ગલ્પ કહતા હૂઁ સુનો ! એક મહાપુરુષકે પાસમેં રહે હુયે ઉનકે પરમ પ્રીતિપાત્રકો કોઇ બડે હી દુષ્ટ દુર્વચન કહને લગા. વહ પ્રીતિપાત્ર તો બિલકુલ મૌન રહા– લેકિન મહાપુરુષ ભી બિલકુલ મૌન રહે. તબ ચૌથે તટસ્થ વ્યક્તિને મહાપુરુષસે પ્રશ્ન કિયા કિ સ્વામીજી, જબ વહ આપકે સેવકકો દુષ્ટ દુર્વચન

બોલતા થા તબ આપ મૌન ક્યોં બૈઠે રહે થે ? ઉસ મહાપુરુષને જવાબ દિયા કિ મેરા પ્રિય ભક્ત મૌન રહા થા તો ઉસકે નિમિત્ત ખુદ ભગવાન હી ઉત્તર દેંગે, તો ફિર મૈં મેરે ભગવાનકે કાર્યકે બીચમેં કૈસે જા સકતા હૂઁ ?

ઈસ જગત્‌મેં ઈતને મનુષ્ય સબકી આંતરિક અવસ્થા ભિન્ન ભિન્ન હૈં. યહી કારણ હૈં કિ કોઈ મનુષ્ય તો બહુત જ્યાદહ પ્રતિકૂલતા હોને પર હી લંબે સમયકે બાદ હી ક્રોધવાન હોતે હૈં, ઔર લંબે સમયકે બાદ હી પ્રસન્ન હોતે હૈં. કોઇ તો ક્ષણે રુષ્ટા– ક્ષણે તુષ્ટા હોતે હૈં. પરંતુ વિચાર, ધૈર્ય, વ ઉદારતા કરકે અપને ક્રોધકો તો લીન કર લેવે ઔર દૂસરેકે અપને ઉપરકે ક્રોધકો ભી ઈન્હી શુભ ગુણોંસે જલકમલવત્ અલિપ્ત ભાવસે નિરર્થક કર લેવેં, તો યહ મહાન વિશેષતા હૈં.

મુઝે આજ્ઞા કરતે હુએ કહા કિ કમુ, તૂ તો સબસે અલિપ્ત હો જાઓ. ઔર અબ ભી અલગ હી કિસી ડિબ્બેમેં બૈઠના. મેરે પાસમેં બૈઠારુ (બિઠાઉઁ) તો ફિર રાગ–દ્વેષકો સહન કરના પડેગા ઔર મુઝે હાર્દિક વ્યથા હોગી !

રાત દો બજે શ્રી ગુરુદેવ ઔર કૃષ્ણા બહન જબલપુર ઉતરે– ગોંદિયા કે લિયે. ઈટારસી, ભોપાલ હોતે હુએ પાર્વતીબહન ઔર હમ સબ સુબહ ૪ બજે ઉજ્જેન પહુઁચે. મૈં બાલુભાઈકે ઘર ગઈ.

અપને સે કિસીકો ભી અસુવિધા ન પહુઁચે

ઉજ્જૈન, ૧–૧૨–૬૫ સે ૯–૧૨–૬૫. શ્રી ગુરુદેવ :– આત્મ સાક્ષાત્‌કારકા લક્ષ્ય રખા હૈ તો ઉસકે અનુકૂલ ત્યાગકા આચરણ શુરુ કરો. છોટેસે છોટા ત્યાગ કરોગે તો ત્યાગ કરતે કરતે પૂર્ણ ત્યાગી હો પાઓગે. છોટા ભી ત્યાગ નહીં કરોગે તો કદાપિ લક્ષ્યસિદ્ધિ કે માર્ગ પર ચલ નહીં પાઓગે.

તુમ ભલે હિંસાકે પ્રકાર વ દયાકે પ્રકાર વ યોગકી ક્રિયાયે વ ઉનકે સબકે ગુણદોષ, લાભાલાભ ન જાનો. ઈસસે ઈતની કોઇ– હાની નહીં હોગી પરન્તુ ઔર કિસીકો ભી અસુવિધા વ અસુખ ન પહુઁચે ઈસ પ્રકાર અપને શરીરકા નિર્વાહ વ પોષણ કરના સીખો.

૨૪ ઘંટા જપ,ધ્યાન, યોગ કોઈ સાધક નહીં કર સકતા. શરીર નિર્વાહકે લિયે જાપમેંસે વ સમાધિસે ભી ઉઠના હી પડતા હૈ. અપને શરીરકે નિર્વાહ કરનેકે સમયમેં દૂસરેકો કિતની અસુવિધા, કિતના અસુખ પહુઁચાયા જાતા હૈ– ઈસ બાતકા અગર ખ્યાલ નહીં રહતા હૈં તો નિશ્ચિત્ સમઝો કિ તુમ આત્મજ્ઞાનકી પ્રાપ્તિકે લિયે સર્વથા અપાત્ર હી હો.

તૂ મેરે જીવનમેં યહ દેખતી હૈ ન ?

૨–૧૨–૬૫. મૂઝે કહા :– પાપીસે તો સદૈવ સ્નેહ કરના. પાપીસે કભી ઘૃણા ન કરો, પરંતુ પાપસે ઘૃણા બરાબર કરો. પાપીકો સુધારના હૈ તો સ્નેહસે હી હોગા,

યહ કભી નહીં ભૂલના. તૂ મેરે જીવનમેં યહી દેખતી હૈં ન ! બસ, મેરા જીવન વિચારપૂર્વક દેખતી રહેં. ઓર ખૂબ સાવધાનીપૂર્વક અપનેમેં આધાન કરતી રહેં.

પ્રેમમેં–સ્નેહમેં હા, ના, હા, ના હોતે હી નહી હૈં. ઉસમેં તો હા તો હા ઔર ના તો ના હી હોતી હૈ. દો કો એક કરતા હો વહી પ્રેમ. ઈસસે વિપરીત હોવેં તો મોહ, વાસના.

ઉદાર બનો. ઉદારતા હી શાંતિ વ સુખકી ખાણ હૈ. કભી કિસીકે વ્યવહાર–વર્તન– વાણીકા વિચાર નહીં કરના. ઐસે કરનેસે કિસીકે પ્રતિ રાગ–દ્વેષ કભી નહીં હોંગે. દૂસરેકી મલિનતા વ માનસકી દશાકા વિચાર હી નહીં કરના ઔર ઉસકા કુછ અસર હી નહીં હોને દેના. ચિત્તમેં કભી ક્ષોભ હો જાયેં તો ભી વિચાર કરના ઔર ઈસસે છૂટના.

ક્રોધકે કારણ પાઁચ હૈ – ઉસસે બચનેકા ઉપાય

ક્રોધ હોનેકે કારણ પાઁચ હૈં (૧) અભિમાન (૨) હાસ્ય (૩) નિંદા (૪) ક્રોધીકી સંગત (૫) તૃષ્ણા ઔર ઈર્ષ્યા.

(૧) અભિમાન :– થોડેસે હી બચન ઔર નિરાદરસે ક્રોધ ઉદય હોતા હૈ. ઉસકો મિટાનેકા ઉપાય હૈ દીનતા. દીનતા લાનેકે વિચાર વ ભાવ યે હૈં કિ સબ જીવ ભગવાનકે ઉત્પન્ન કિયે હુએ હૈં, એક સમાન હૈં ઔર જો કિસીકો વિશેષતા પ્રાપ્ત હોતી હૈ વહ ઉસકે શુભ ગુણોંકી હી વિશેષતા હોતી હૈ. અભિમાન કરના, યહ મલિન સ્વભાવ હૈ ઔર નીચતાકા કારણ હૈં.

(૨) હાસ્યરસસે ભી ક્રોધ ઉદય હોતા હૈં. તો ઈસકા ઉપાય યહ હૈં કિ શુભ ગુણોંકા પ્રાપ્ત કરનેકા વિચાર રખતે હુએ અપનેકો વાદવિવાદ માત્રસે વિરક્ત વ અલિપ્ત રખેં.

(૩) અપની નિંદા સુનકર અથવા અપને પર કુછ દોષ રખા જાતા હૈ તબ ક્રોધ આતા હૈ. તો ઈસકા ઉપાય યહ હૈં કિ અપનેકો નિદોર્ષ ન જાને ઔર સોચના ચાહિયે કિ મૈં તો અવગુણોંસે ભરા હુઆ હી હૂઁ– તો સચ્ચા હી કહા જાતા હૈં, તો ઉસ કહનેવાલે પર ક્રોધવાન ક્યોં હોતા હૂઁ ? ઔર યદિ મેરેમેં કોઇ અવગુણ નહીં હૈં તબ ભી કોઈ મેરી નિંદા કરતા હૈં તો કરને દો ! નિંદા કહાઁ છૂ સકતી હૈં ?

(૪) ક્રોધીઓંકી સંગતસે ભી ક્રોધ ઉદય હોતા હૈં. ક્રોધકી અધિકતાકો વહ અપના પુરુષાર્થ સમઝતા હૈ. ઐસા સમઝના મહાન મૂર્ખતા હૈં. ક્રોધકો જીતના હી પુરુષાર્થ હૈં ઔર મહાપુરુષોંકા લક્ષણ ભી યહી હૈ કિ વે ક્રોધજીત હોતે હૈં. ઈસીલિયે વે ક્ષમાવાન ભી હોતે હૈં ઔર ઈસીલિયે ઉનકે લિયે "વસુધૈવ કુટુમ્બકમ્" હોતા હૈ. મહાપુરુષોંકે લક્ષણોંકી પ્રાપ્તિ પુરુષાર્થ સે હૈં, યા યોં કહો– પશુઓં વ મૂર્ખોંકે લક્ષણોંકા નાશ કરના યહી પુરુષાર્થ હૈ. સબ ભલે (અચ્છે) સ્વભાવ અપની સમઝદારી, ઈચ્છા વ પ્રયત્નશીલતાકે સંગઠનકે હી પરિણામ હૈં.

અપને ભોગમેં કિસીકા હિસ્સા હોતા હૈ અથવા કોઈ બાધા હો જાતી હૈં, તબ વહ ઉગ્ર રુપ ધારણ કર લેતા હૈ. અપને ભોગમેંસે હિસ્સા લેનેવાલેકો ક્યા કર દૂઁ? કિસ પ્રકાર ઈનકો દૂર કર દૂઁ? કિસ તરહ ઈનકો હિસ્સા દેના ન પડે? ઈસકી ઉગ્રતા બઢતી હૈં. યહ હૈં ક્રોધ. વહ મહાપાપી હૈં. મહાપાપી ઈસલિયે કિ ક્રોધી મનુષ્ય સ્વયં અપના મત્થા ફોડ ડાલતા હૈં. તબ દૂસરોંકી કિતની હાનિ, કિતની પીડા પહુઁચા સકતા હૈ, ઈસકા ખ્યાલ આ જાયેગા.

કામ–ક્રોધસે જીવન બરબાદ હો જાતા હૈં. જીવનમેં કુછ પ્રાપ્ત કર નહીં પાતા હૈ. વ્યર્થકી વિડંબનાઓંસે ઘિરકર આયુષ્ય, સમય વ શક્તિ સમાપ્ત કર દેતા હૈં. યહ મૂર્ખતા હૈં.

(૫) તૃષ્ણા વ ઈર્ષાસે ક્રોધ ઉદય હોતા હૈ. યહ ક્રોધ બહુત સૂક્ષ્મરુપકા હૈં ઔર ઈસીલિયે બહુત બલિષ્ઠ ભી હૈં. કિસી સંયોગ યા અપની નિર્બલતાકે કારણ ક્રોધ ન કરેં પરંતુ હૃદયમેં ક્ષોભ બના રહે તબ ચિત્તમેં ક્રોધકી ગાઁઠ પડ જાતી હૈં. ઈસ ગાઁઠકે આઠ ભાવ હોતે હૈં. વે આત્મિક ઉન્નતિકે નાશ કરનેવાલે હૈં. :–

પ્રથમ ઈર્ષા હૈં– જો અપને શત્રુકા સુખ દેખકર પ્રજ્વલિત હોતી હૈં. દૂસરા વૈરભાવ હૈં જો અપને શત્રુકો કોઈ દુઃખ દેવે તબ પ્રસન્ન હોકર ઉસ દુઃખકા બખાન કરતા હૈં. તીસરા યહ હૈં કિ ક્રોધ કરકે વૈરીકે સાથ રામ રામ ભી નહીં કરતા હૈં. ચૌથા યહ કિ અપને પ્રતિદ્વન્દ્વીકો– વેરીકો હમેશા હી બહુત ગ્લાનિપૂર્વક હી દેખતા હૈં.

પાઁચવા યહ હૈ કિ ઉસકો દુર્વચન બોલતા હૈં. છટ્ઠા યહ કિ ઉસકે અવગુણ–છિદ્રકા લોગોમેં પ્રચાર કરતા રહતા હૈ. સાતવાઁ યહ કિ ઉસકો દુઃખ, અપ્રસન્નતા, ઘાત તક ચાહતા રહતા હૈ. આઠવાઁ યહ હૈ કિ ઉસકે કિસી ભી કાર્યમેં સહાયતા નહીં કરતા હૈ, સહયોગ નહીં દેતા હૈં. ઔર યદ્યપિ ઉસકા ઋણી હોવેં તો ભી ઢીઢતા (ધૃષ્ટતા) કરકે વિમુખ રહતા હૈં. યે આઠ ભાવોંમેંસે કિસી ભી ભાવસે પ્રેરિત પ્રતિક્રિયા હોતી હૈં વહ ક્રોધ હી હૈં.

હૈં જગમાંહિ બડો સતસંગા

તાત મિલે પુનિ માત મિલે, સુત ભ્રાત મિલે યુવતિ સુખદાઈ ।
રાજમિલેં ગજબાજ મિલેં, સબ સાજ મિલે મનવાંછિત પાઈ ॥
લોક મિલે સુરલોક મિલે, વિધિલોક મિલે વૈકુંઠહુઁ જાઈ ।
"સુંદર" ઔર મિલે સબહિ સુખ, સંતસમાગમ દુર્લભ ભાઈ ॥
જો કોઈ જાત મિલે ઉનસો, નર હોત પવિત્ર લગે હરિ રંગા ॥
દોષ કલંક સબૈ મિટિ જાઈ, સો નીચહૂઁ જાઈ સો હોત ઉતંગા ॥
જ્યૂં જલ ઔર મલીન મહા અતિ, ગંગ મિલ્યો હુંઈ જાત હૈ ગંગા ।
"સુંદર" શુદ્ધ કરૈં તત્કાલહું, જો હૈં જગમાંહિ બડો સતસંગા ॥

શ્રી ગુરુદેવને લિખકર દિયાઃ– (૧) મૈં પુષ્કર બાદ બિલકુલ એકાન્તમેં જાના ચાહતા હૂઁ. જહાઁ મુઝે કોઈ ન જાને. ઈહાઁ પર બહુત મમત્વકે કારણ લોગ સ્વતંત્રતાપૂર્વક મેરે રહનેસે દુઃખી હોતે હૈં.

મેરા એક વિચાર ભારત ભ્રમણકા હૈ. જો ભગવત્ ઈચ્છા હોગી તો ! કેવલ ઈસલિયે કિ સબસે અલગ હો જાઉઁ. જબ તક જ્યાદા અલગ ન રહૂઁ તબ તક ઈનકા મમત્વ બઢતા હી રહેગા.

મૈં યહ નહીં ચાહતા કિ તુમ ભોગે ઔર તુમારે ભોગનેમેં મુઝે સંતોષ હૈ– ઐસા ન માનો. અનંતપુર થોડે દિન રહો. ફિર જાના.

ઉજ્જૈનસે ૨–૧૨–૬૫ કા લિખા પત્ર હરિભાઇકો મિલા કિ તુમારા પત્ર અભી મિલા હૈ. મેરી તબિયત કૈસી હૈ યહ તુમ હી સમઝ જાઓ. ઔર પ્રકૃતિકે નિયમોંકો ભી તુમ સમઝતે હો. રુપયેકી સખ્ત જરુરત થી ઈસલિયે ભેજવાયે હૈં. માઁ કો તબિયતકા કુછ કહના નહીં. સાધારણ તબિયત હૈ ઐસા કહના. તુમ મેરી તબિયતકી ચિન્તા નહીં કરના. રણછોડદાસકા આસીસ.

અનંતપુર, ૧૨–૧૨–૬૫ કા લિખા પત્ર મિલા કિ તૂ સુરેશકે સાથ કુશલસે પહુઁચ ગઇ હોગી. ઔર ક્રિયાયોગકા અનુષ્ઠાન પ્રારમ્ભ કર હી દિયા હોગા. મૈં ૨૦ તક તેરે પાસ આ જાઉઁગા હોં !

(ગુનાવાલે રમેન્દ્રબહનજીકી નોટમેંસે)

કર્મ ઠીક કરના હૈં

૨૦–૧૨–૬૫. જ્ઞાનસે ઈચ્છા હોતી હૈં. દો પ્રકારકી ઈચ્છા હોતી હૈ. જો ભી હમ કાર્ય કરતે હૈં વહ ઇશ્વરકી પ્રેરણાસે કરના હૈ (ઉદાહરણ દિયા). એક વિદ્યાર્થીકે પરીક્ષાકે ૧૫ દિન બાકી થે. વહ રોજ સોતા થા. પિતાને કહા– પઢા તો કરો. લડકેને કહા :–

હોઈ હિ સોઈ જો રામ રચિ રાખા । કો કરિ તર્ક બઢાવહિં સાખા ॥

એક ચોર થા. ઉસને ચોરી કી. જજને પૂછા– ચોરી કી હૈં ? ઉસને કહાઃ– "મૈંને ચોરી નહીં કી, બલ્કિ ચોરી કરવાઇ ગઈ હૈં. રામાયણમેં લિખા–

રામ કિન્હ ચાહે સોઈ હોઇ । કરૈ અન્યથા અસ નહિ કોઈ ॥

ઇશ્વરકી ઈચ્છાકે બગૈર કુછ નહીં હો સકતા હૈ. ગલતી હો જાવે તો ગલતી ભગવાનકી હૈ. રામાયણ પઢ કર દેખ લો :– નટ મરકટ ઈવ સબહિં નચાવહિં....

ભગવાન જિસે ગિરાના ચાહતે હૈં ઉસસે અસાધુ કર્મ કરાતા હૈં, ભગવાન જિસે બઢાના ચાહતે હૈં ઉસસે અચ્છે કર્મ કરાના ચાહતા હૈ– કરાતા હૈ. ઇશ્વર અન્તર્યામી હૈં– અંતઃકરણકો જાનતા હૈં.

મોટરસે એકસીડંટ હો જાતા હૈ તો મોટરકી ગલતી હૈ યા ડ્રાયવરકી ? દોષી ડ્રાયવર (ભગવાન) ! નાચતે નચાતે યદિ બંદર કાટ ખાય તો દંડ બંદર પર નહીં પરન્તુ બાજીગર પર હૈં. ઈસલિયે અપના એકટીંગ (કર્મ) ઠીક કરના હૈં. ક્યા કોઈ ડંડા ખાનેકો જેલ જાના ચાહતા હૈ ? કોઈ નહીં ?

ઉમા દારુ જોષિતકી નાઈ। સબહિ નચાવત રામુ ગોંસાઈ ॥

વકીલ સાહબ :– યહ નાચ નચાના માયાકા કામ હૈં. જો માયા સબહિ નચાવત...॥ કેશવ કહિ ન જાય ક્યા કહિયે ॥ સત્સંગ નહીં કિયા તો ફિર ક્યા હોતા ?

ચોરઃ–

બિનુ સત્સંગ વિવેક ન હોઈ। રામકૃપા બિનુ સુલભ ન સોઈ ॥
પુન્ય પુંજ બિનુ મિલહિં ન સંતા। સતસંગતિ સંસૃતિ કર અંતા ॥

જબ સબ કૃપા રામને અપને હાથમેં રખ લી હૈં, તો સબ ભગવાન પર હૈં.

વકીલ સાહબ :– ચોર મૂર્ખ હૈં.

ચોરને કહા– કિસ બાતસે ? જગમેં કોઈ મૂર્ખ વ બુદ્ધિમાન નહીં હૈં.

બોલે બિહસિ મહેસ તબ, ગ્યાની મૂઢ ન કોઈ।
જેહિ જસ રઘુપતિ કરહિ જબ, સો તસ તેહિ છન હોઈ ॥

ઈસલિયે જ્ઞાન ભી ઈશ્વરકે હાથમેં હૈં. ગુરુ નાનકજીને ભી કહા હૈ– "હૃદય પ્રેરક રામ રઘુવંશ ॥" કર્મ કરાના ભી આપ હી આપ. મનુષ્યકે હાથમેં કુછ ભી નહીં હૈં.

ગીતાજીમેં કહા હૈ– બિના ઈચ્છાકે જો પાપ કરતા હૈ, ઉસકા કૌન સંચાલન કરતા હૈ ? આપકે હૃદયમેં વો હી બૈઠા હૈ ! ન ચાહતે હુએ ભી પાપ કરાતા હૈ. કામ, ક્રોધકા બૂરા કર્મ કરાતે હૈં– ન ચાહતે હુએ ભી બુરે કર્મ કર બૈઠતે હૈં.

ઈસલિયે ઈસકો પ્રેરણા દેનેવાલા ઔર કોઈ હૈં. ઈશ્વર–આત્મા સબકે હૃદયમેં બિરાજમાન હૈં. ભગવાન સદા સર્વ ભૂતોંકો ચલા રહા હૈ. પ્રાણીયોંકે હૃદયમેં બિરાજે ભગવાન સબકો નચા રહા હૈં, અપની માયા શક્તિકે દ્વારા.

ચોરને (આગે) કહા કિ ઇશ્વર સબ ચલા રહા હૈ. પત્તા ભી જો હિલતા હૈ વહ ભી હુકમ ખુદાસે, ફિર બંદા ગુન્હેગાર ક્યોં ?

વકીલ સાહબને કહાઃ– **"કર્મ પ્રધાન વિશ્વ કરિ રાખા। જો જસ કરૈં તો તસ ફલ ચાખા ॥"**

તાત્પર્ય કિ શાસ્ત્રકે કહનેકા મતલબ સમજેં. ગીતાજીમેં હી કહા હૈ કિ મનુષ્ય કર્મ કરનેમેં આઝાદ હૈં, પર ફલ ભોગનેમેં આઝાદ નહીં હૈં– પરતંત્ર હૈં.

મૈં અનંતપુર થી. ૨૨–૧૨–૬૫ કો પત્ર મિલા કિ મૈં આજ યહાઁસે જા રહા હૂઁ.

જહાઁ પહુંચુંગા પત્ર દૂંગા. તૂ મેરી ફિકર ન કરના હોં ! આનંદ રસમેં રહના માદ્રી !!

અચાનક શ્રી ગુરુદેવ ૨૩–૧૨–૬૫ કો અનંતપુર પધારેં. ૨૪–૧૨ કો શ્રી ગુરુદેવ મુઝે રોટી ખિલાકર બનારસ પધારેં. મૈં ૨૦–૮–૬૫ સે સિર્ફ આલૂ ખાતી થી.

ભોપાલસે ૨૯–૧૨–૬૫કા લિખા પત્ર મિલા. કુમુદ ! ગોવર્ધન કાનપુર ગયા થા. મેરા સ્વાસ્થ્ય જૈસા દેખા થા વૈસા હી હૈં. તુમ અપના અનુષ્ઠાન કરતી હો વહ કરતે રહના. મૈં ૧૪ જનવરીકો ઇલાહબાદ નહીં જાઉંગા યહ નક્કી હૈં. મૈં ૧૯ કો શાયદ ડહાણૂ પહુંચૂં. નહી તો ૨૦ ઔર ૨૧ કો તો નક્કી હી હૈં. સબકો આશીસ.

પરિશિષ્ટ (૧૯૬૫)

કો સાહિબ સેવકહિ નિવાજી । આપુ સમાજ સાજ સબ સાજી ॥

સેવકકી સાજ કબ, કિસ પ્રકાર સજી હૈં ભગવાનને ?

પ્રભુ તરુત્તર કપિ ડાર પર, તે કિયે આપુ સમાન ।
તુલસી કહું ન રામસે સાહિબ શીલ નિધાન ॥

ગીધ અધમ ખગ યોનિકો નિજસ્વરુપ દિયા. સુગ્રીવ, વિભિષણકો ઈનકે વિપત્તિકાલમેં હી રાજા બના દિયેં. "હનુમદાદિ જે બાનર બીરા । ધરે મનોહર મનુજ શરીરા ॥"

ગોસ્વામીજી ઔર નાભાજી ગંલતાજીમેં

ગોસ્વામીજી શ્રી તુલસીદાસજી ઔર નાભાજી દોનોં ગલતાજી આતે થે. ગોસ્વામીજીને સંવત ૧૬૩૧મેં માનસજીકી રચના કી થી. નાભાજીને ભક્તમાલકી રચના દો સાલ બાદ પૂર્ણ કી થી. તો સંભવતઃ ૧૬૩૩મેં હુઇ હોગી.

જબ માનસિંગજી રાજા થે તબ ગોસ્વામીજી ગલતાજી આયે થે. માનસજીકી કથા સુનનેકે લિયે માનસિંગજી પરિવાર સહિત પ્રતિદિન આતે થે. નાભાજી ભી તભી આયે થે– જબ માનસિંગજી રાજા થે. બાદમેં દોનોંકો ગોસ્વામીકી પદવી સંતસમાજમેં કીન્હરગઢકે ભંડારેમેં દી થી.

શ્રી ચૈતન્ય મહાપ્રભુજી પરંપરામેં છઠવાઁ સ્થાન પ્રિયદાસજીકા હૈં. નાભાજી મહારાજને આજ્ઞા દી કિ ભક્તમાલકી ટીકા લિખના. તબ ઉન્હોંને "ભક્તિરસ બોધિની" લિખી.

ઉત્તમ સંસ્કારી લોગોંકો અપને વિચાર લેખન દ્વારા સમાજકો દેતે રહના ચાહિયે

સાહિત્ય ઈન્સાનકી સંતાન હોતી હૈં. લૌકિક સંપત્તિ તો પાઁચ પીઢી તક હી આદમીકી યાદ દિલા સકતી હૈં, પર સાહિત્યકૃતિ યદિ અનુપમ ઔર અદ્વિતિય હો તો

યુગોં તક વહ આદમીકો જિંદા રખતી હૈં.

કવિ, સાહિત્યકાર, અબ પ્રકૃતિકે સૌન્દર્ય, શ્રૃંગાર, કરુણા આદિ રસોં દ્વારા વિલાસિતતાકો પોષણ ન દેકર લોગોંકે હૃદયમેં સ્વાભિમાન તથા કર્તવ્યનિષ્ઠા જગાનેકા તથા ક્ષુદ્ર સ્વાર્થ,દંભ, લાલસા ઔર પ્રમાદકો છુડાનેકા એક હી ધ્યેય રખેં.

યદિ આર્ય સંસ્કૃતિકો પુષ્ટ રખના હો તો જનસમૂહકે જીવનસ્તરકો નીતિ, ધર્મ ઔર સદાચારકે આદર્શોં પર આરુઢ કરના હી પડેગા.

પતનકા કારણ આત્મવિસ્મૃતિ, શક્તિવિસ્મરણ. વાસ્તવિકતાકો ઠોકર ચઢાકે સ્વાર્થ ઔર પ્રલોભ–લાલચમેં અપનેકો– નિજત્વકો ઈતને અંધા કર લિયા હૈં કિ અપને મંગલમય માર્ગ પર અગ્રસર હોના ભી કલ્પના માત્ર શેષ રહ ગયા. દુર્બલતા અનેક રુપ ધારણ કરકે હમારી મનોવૃત્તિકે ઉપર અધિકાર જમાને લગી. હમ અસમર્થ રહેં. શિક્ષાગુરુ ઐસી ભારત ભૂમિ પીડાઓંસે ભર ગઈ. જ્ઞાન અજ્ઞાનમેં બદલ ગયા. ચેતના પર જડતાકા આરોપ હોને લગા– પૂર્ણિમાકા હઁસતા ચન્દ્રમા અમાસકે તિમિરમેં મગ્ન હો ગયા !!

સત્ત્વસે વંચિત હો જાનેકે કારણ હમારે મુખસે "અસતો મા સદ્ગમય, તમસો મા જ્યોતિર્ગમય" કી ભી પ્રાર્થના ન હો સકી ! જીર્ણશીર્ણ વસ્ત્રોંકી ભાંતિ હમારે સૂત્ર બિથાર (=બિખર) ગયે, નિરસ પુષ્પકી પંખુડીઓંકી ભાંતિ ચારિત્ર્ય સૌરભ ધૂલિમેં મિલને લગેં. શારીરિક, માનસિક આધ્યાત્મિક તથા સાંસારિક વિકાસ શક્તિઓંકે અભાવમેં હમારી અવસ્થા પિંજડેમેં બન્દી પક્ષીકી ભાઁતિ હો ગઈ !

જિન દુર્બલતાઓંને હમેં ઈતના શ્રીહત કર દિયા– ઉનકે નિવારણકા પ્રશ્ન સન્મુખ આને પર ચાર સાધન અનિવાર્ય હૈં– (૧) શિક્ષા (૨) સંગઠન (૩) રીતિરિવાજ (૪) સ્વતંત્રતા. સંગઠન (સંઘે શક્તિ કલૌયુગે) પર કિયે જાનેવાલે પ્રયત્ન વાસ્તવિકતાસે દૂર હૈં. ક્યોંકિ દો વિરોધી સિદ્ધાંતોમેં મેલ નહીં કરતા. "સમાનાધિક્યં વૈ તેજસ્તિમિરયોઃ કૃતઃ". અચ્છે સાહિત્યકે માધ્યમસે યે ચાર સાધનકો અપનાયા જા સકતા હૈં.

જો બાત એકકી સમઝમેં નહી આતે હૈં યા એક બાતકો અસંભવ માનતા હૈં વહ બાત દૂસરેકો સંભવિત લગતી હૈં. કારણ કિ સંસારમેં પ્રત્યેક મનુષ્યકા જ્ઞાન એકસા નહીં હોતા હૈ. ઐસી હાલતમેં જો બાત અસાધારણ હૈં ઔર હમારે જ્ઞાન, બુદ્ધિ વ સંસ્કારકી સંકીર્ણ સીમાકી બાહરકી હૈં– ઉસે અસંભવિત કહનેકા હમે કોઇ અધિકાર નહીં હૈં.

ઉત્તમ સંસ્કારી લોગોંકો અપને વિચાર લેખન દ્વારા સમાજકો દેતે રહના ચાહિયે. યહ ભી ઉત્તમ સેવા હૈં.

સુખી હોનેકી ચાવી

પીપા પાપ કિયો નહીં, પુણ્ય કિયો સૌ બાર ।
જો કાહૂસો ના લિયો, દિયો દાન હજાર ।।
પાપ હોવે ઐસા કર્મ નહીં કરના, કમાના નહીં ।
બીમારી હોવે ઐસા ખાના નહીં ।
કર્જા હોવે ઐસા ખર્ચા કરના નહીં ।
લડાઈ ઝગડા હોવે ઐસા બોલના નહીં ।।

શ્રીરામજીકે ચરિત્રકે દ્વારા માનવતાકે ઉદાત્ત આદર્શ વ્યક્ત હુયે હૈં. વે મનુષ્ય માત્રકે લિયે સદૈવ અનુકરણીય હૈં, કલ્યાણપ્રદ હૈં. માનસજીમેં માનવતાકે યે હી ચિરંતન આદર્શ ઓતપ્રોત હૈં જો ઉન્હેં અમરત્વ પ્રદાન કિયે હૈં.

વસ્ત્રાહરણ; રાસ પંચાધ્યાયી

ભગવાન શ્રીકૃષ્ણને વસ્ત્રાહરણ કિયે. ગોપિયાઁ પતિપરાયણ સતી નારીયાઁ થી. પર અજ્ઞાનવશાત્ ભૂલ કરતી થી. ઉન્હેં બિના વસ્ત્રકે સ્નાન કરનેકી શિક્ષા દેનેકે લિયે ભગવાનને વસ્ત્રાહરણ લીલા કી થી.

જલમેં વરુણ દેવતાકા વાસ હૈં. બિના વસ્ત્ર સ્નાન કરનેવાલા ઈસીસે દોષિત હોતા હૈં. જલમેં રહી હુઇ વસ્ત્રહીન ગોપિયાઁ કે અલપઝલપ ભી દેખનેમેં આઇ થી. અપને ઈસ નેત્રદોષ મિટાનેકે લિયે કૃષ્ણ ભગવાનને બલરામજીસે કડુવા તેલ મંગવાકર નેત્રમેં ડલવાયા થા.

રાસ પંચાધ્યાયીઃ– મદનકે પાઁચ બાણ, એક–એક અધ્યાયમેં એક એક બાણકા નાશ હૈં. (૧) પ્રથમ બાણસે ક્ષોભ હોના, ઔર શરદપૂર્ણિમાકે દિન મદનકે સાથ યુદ્ધકા યાદ આના. મદનમોહન ત્રિભંગી હૈં– પૈરસે લોભકા નાશ, ઔર શિરસે ક્રોધકા નાશ તથા કટીસે કામકા નાશ. (૨) યમુના તટ પર બંસી બજાના. તો બંસી પર બાણ ઔર ભીતરસે ગોપિયોંકા નામ નિકલના ઔર ઉનકા (= પ્રત્યેક ગોપીકા) આના. (૩) ગોપિયોંકે સાથ રાસ– દો, દોકે બીચમેં એક–એક શ્રીકૃષ્ણકા રુપ ઔર ખુદ સબસે અલગ બીચમેં. (૪) અકેલી ચંદ્રિકાકે સાથમેં સબસે દૂર ચલના. (૫) શ્રીમતી (શ્રીરાધારાની)કે પૈરમેં કાઁટા લગના, વૃક્ષાધર–અદ્રશ્ય હો જાના. ઈસી તરહ મદનકે સબ બાણ વ્યર્થ ગયેં.

મનુષ્ય જીવનમેં પ્રમુખ પુરુષાર્થ

જબ અશુભ–અહિતકારી ક્રિયા, કર્મ અર્થાત્ તન મન વચનસે કી જાનેવાલી અહિતકર ક્રિયા નહીં હો તભી જાનના કિ સંયમ પક્કા હો ગયા હૈ. ઔર રોજબરોજકા જો ભી વ્યવહાર કિયા જાતા હૈ વહ પુનિત હોતા હૈ. જીવન તપપૂર્ણ હોતા હુઆ

તેજપૂર્ણ હોતા હૈં. આત્મજ્યોતિ નિખર આતી હૈં. શરીર, ઈન્દ્રિયાઁ ઔર મનકે નિષિદ્ધ ઔર નિરર્થક આવેગોંકો અત્યંત ક્ષીણ કરકે ચિત્તમેં સાત્ત્વિક દ્રવ્ય–સદ્ગુણ– સદ્ વિચાર બઢાના. યે વાનપ્રસ્થકે મુખ્ય કર્તવ્ય હૈં.

મનુષ્ય જીવનમેં ધર્મ, અર્થ, કામ ઔર મોક્ષ યે ચાર નીંવ પર મનુષ્ય અપના જીવનરુપ મકાન, ઘર નિર્માણ કરતે હૈં. ધર્મ ઔર અર્થ દોનોં, મોક્ષ ઔર કામ કે સાધન સ્વરુપ હોનેસે ગૌણ પુરુષાર્થ હૈં. કામ ઔર મોક્ષ યે હોનેસે પ્રમુખ પુરુષાર્થ કહા ગયા હૈં.

પ્રાણીમાત્રકો દુ:ખકી નિવૃત્તિ ઔર સુખપ્રાપ્તિ ઈચ્છિત હોનેસે યે ધર્મ આદિ પુરુષાર્થ કહા જાતા હૈં. બિના ધર્મ ચિત્તશુદ્ધિ, દ્રવ્ય તથા પરિવાર આદિ પ્રાપ્ત નહીં હોતે હે, ઔર બિના અર્થ (= ધન) ભી ધર્મકે દ્વારા ચિત્તશુદ્ધિ, ઔર સંતતિ આદિકે સુખકા લાભ નહીં લિયા જા સકતા. ઈસીલિયે ધર્મ વ અર્થકો મોક્ષ વ કામનાકે સાધનરુપ ગિના જાતા હૈં.

સાંસારિક લોગોમેં છલકપટ હો ઈસમેં આશ્ચર્ય હી ક્યા ? ભોગલાલસા, વિષયવિકાર ઔર અમર્યાદ તૃષ્ણાકે કારણ સાંસારિક વ્યવહારોમેં આજ કપટ, છલ, અનીતિ, અન્યાય ઔર અમાનવિયતાકા પ્રાધાન્ય હો ગયા હૈં. ઈસીલિયે માતા, પિતા, બહન યા ભાઇ યા પરિવારકે સાથકે સંબંધ ટૂટ રહે હૈં.

મેરે શ્વાસકી ઘડી

નિદ્રાકે મધ્યકાલમેં આયે સ્વપ્ન યાદ નહીં રહતે. નિદ્રાસે જાગ્રત હોનેકે પહલેકે સ્વપ્ન યાદ રહ જાતે હૈં. જાગ્રતાવસ્થામેં જો ચિંતન કિયા હોતા હે, ઉસીકે બારેમેં હી બહુધા સ્વપ્ન આતે હૈં. નીંદ સ્વપ્નરહિત હોની ચાહિયે. ફાલતૂ વિચાર વ કલ્પનાઓંકે ઉપર ધ્યાન ન દેનેસે વિચાર કમ હોંગે. તબ ધ્યાન ભી ઠીકસે હોગા. નીંદ ભી સ્વપ્નરહિત હોગી.

સોતે સમય મુઁહ, આઁખ, કાન, હાથ પૈરોંકો ઠંડે જલસે અચ્છી પ્રકારસે ધો લેને ચાહિયે. ઈસસે તો ખૂનકી ગરમી શાંત પડતી હૈં– તબ ખૂનકી ગતિ સ્થિર, મંદ હોતી હૈં. પરિણામમેં સંકલ્પ–વિકલ્પરહિત પ્રગાઢ સ્વસ્થ નીંદ આતી હૈં.

મુઝે સ્વપ્ન કભી નહીં આતે. નીંદકે આનેમેં દેર નહીં લગતી. નીંદકા વિચાર કરતે હી એક મિનિટમેં સો જાતા હૂઁ. આસપાસમેં ચાહે કિતની હી ધીરેસે એક–દૂસરેકે કાનમેં મુઁહ લગાકર ભી બાતેં કી જાતી હો તબ ભી નીંદમેં મુઝે સુનાઇ દેતી હૈં. આસપાસમેં કોઇ દબે પાઁવસે બિલકુલ ધીરેસે ભી ચલતા હો તો નીંદમેં ભી પતા રહતા હૈં.

ઉઠનેકે સમયકા નિશ્ચિત્ વિચાર હો ઠીક ઉસી સમય પર બરાબર ઉઠ જાતા હૂઁ. તુમ્હારે હાથકી ઘડી તો આગે–પીછે ભી ચલ જાતી હૈં, મેરે શ્વાસકી ઘડી એક ક્ષણ

ભી આગે પીછે નહીં ચલતી ! બરાબર સહી સમય બતાતી હૈં. યહ અભ્યાસકા પરિણામ હૈં. ચમત્કાર યા સિદ્ધિ નહીં હૈં!!

રઘુવંશકે પુરોહિત– વસિષ્ઠજી

પ્રશ્ન : વસિષ્ઠજી બ્રહ્માજીકે માનસપુત્ર હો ગયે હૈ ન ?

શ્રી ગુરુદેવ :– વસિષ્ઠજી, અગસ્ત્યજી તથા મત્સ્યઋષિ તીનોં ઋષિયોંકે જન્મકે નિમિત્ત ઉર્વશી હૈં. આદિત્ય મિત્ર બિદા હો રહે થે. ઔર આદિત્ય વરુણ ઉસ સ્થાન પર સૌરમંડલમેં આ રહે થે. ઐસે સંધિકાલમે પ્રજાવૃદ્ધિકે સંકલ્પસે યજ્ઞ કિયા થા. ઉર્વશીકી ઈચ્છાકી પૂર્તિ મિત્ર–વરુણને કી. દેવલોકમેં ભાવ હી ફલિત હો જાતા હૈં. સ્થૂલભોગ નહીં હોતે હૈં– ભાવમય હોતે હૈં.

તો મિત્ર વરુણકા જો બીજ યજ્ઞકુંભમેં પહુઁચા ઉસમેંસે મત્સ્યઋષિ, જો કુંભકે ઉપર રહા થા ઉસમેંસે અગસ્ત્યજી ઔર જો ભાગ ભૂમિ પર ગિર રહા થા ઉસકો દેવોંને કમલપુષ્પોમેં ઝેલ લિયા થા. ઉસ પુષ્પોમેંસે વસિષ્ઠજીકા પ્રાર્દુભાવ હુઆ હૈં.

વસિષ્ઠજી નિમિવંશ વ રઘુવંશ દોનોંકી યાની પૂરે સૂર્યવંશકે પુરોહિત થે. ઈન્દ્રકો ભી વસિષ્ઠજીકે લિયે અત્યંત સમ્માન થા. ઈસીલિયે વે ભી અપને યહાઁ યજ્ઞ આદિમેં વસિષ્ઠજીકો હી બુલાતે થે. એકબાર ઈન્દ્રને બુલાયે ઔર વશિષ્ઠજી જા રહે થે, ઈસ વક્ત નિમિરાજાને બુલાયે. તબ વસિષ્ઠજીને કહા કિ ઈન્દ્રકે યહાઁકા યજ્ઞ પૂરા કરકે આપકે યહાઁ આ રહા હૂઁ. ક્યોંકિ ઈન્દ્રકા નિમંત્રણ પહલે આયા થા ઔર ઉનકો હા કહ દી થી. દેવોંકા એક દિન મનુષ્યકા પૂરા વર્ષ હોતા હૈં.

નિમિરાજાને જિસ મુહૂર્તમેં યજ્ઞ કરાના ચાહા થા વહ યોગ બીત જાતા થા. તબ ઉન્હોંને શતાનંદજીકો પુરોહિત સ્થાન પર વરણ કરકે યજ્ઞ પ્રારંભ કિયા. ઈન્દ્રકે યજ્ઞકી સમાપ્તિ કરાકર વશિષ્ઠજી મિથિલા આયે તો યહ દેખા. પુરોહિતકા વરણ નહીં કિયા જાતા થા. ક્યોંકિ વંશપરંપરાગત પુરોહિત હોતે થે. નિમિને ઈસ મર્યાદાકા ભંગ કિયા.

યહ દેખતે હી વસિષ્ઠજીને શાપ દિયા કિ રાજમદમેં નિમિને મર્યાદાકા ઉલ્લંઘન કિયા હૈં. ઈસકે દંડરુપમેં ઈનકા શરીર નષ્ટ હો જાયેં. ઈસ તરફ નિમિને યહ જાના તબ ઉનકો ભી દુ:ખ વ ક્રોધાવેશ હો આયા. વે ભી ધર્મશીલ, સાત્ત્વિક વ સમર્થ થે. ઉન્હોંને ભી શાપ દિયા કિ વસિષ્ઠજી મહારાજને લોભવશ અપની મર્યાદાકા ઉલ્લંઘન કરકે અપને યજમાનકા અહિત કર ડાલા હૈ. ઈસકે દંડરુપમેં ઉનકા શરીર ભી નષ્ટ હો જાયેં. પરિણામમેં વસિષ્ઠજીને અયોધ્યાજીમેં સરયૂ કે તીર પર શરીર ત્યાગ દિયા. નિમિને યજ્ઞસ્થલમેં હી શરીર ત્યાગ દિયા.

તબ વહાઁ ઉપસ્થિત ઋષિયોંને નિમિકે શરીરકા મંથન કરકે વિદેહકી ઉત્પત્તિ કી. ઈસ પ્રકાર મંથનજાત હોનેસે જનક કહલાયે. નિમિને અબ કોઈ શરીર ધારણ

કરનેકી અનિચ્છા પ્રગટ કી. તબ દેવતાઓંને ઉનકો પ્રાણીમાત્રકી પલકો પર સ્થાન દિયા.

વસિષ્ઠજી બ્રહ્માજીકે પાસ પહુઁચે. બ્રહ્માજીકે માનસપુત્રકે રુપમેં બ્રહ્માજીકી આજ્ઞાનુસાર શરીર ધારણ કિયા. પુરોહિતકે કર્મ પ્રતિ ઉનકી અનિચ્છા ઈસી કારણસે થી. પરંતુ બ્રહ્માજીકે કહનેસે કેવલ રઘુવંશકે પુરોહિત રહે– વહાઁ ભગવાન શ્રીરામજીકે દર્શન–મિલનકા આનંદરસ પ્રાપ્ત કરતે રહેં.

અબ સમઝ ગયે ન !

એક દેહાતી સિપાહીકી નૌકરી કરતા થા. એક બાર છૂટી પર દેહાત આયા તબ પરિવારકે ખેતમેં કામ કરને ગયા. ખેતકે કામકા અભ્યાસ નહીં રહા થા– સો જલ્દી પૂરા હોતા નહીં થા. સૂરજ મત્થે પર ચઢ આયા, દોપહર હો ગયા, પરંતુ કામ તો પૂરા હોતા નહીં થા. સૈનિક તો ખૂબ થક ગયા.

ઈતનેમેં ઉસકા પડોશી અપના ખેતકામ પૂરા કરકે ગાઁવકી ઓર જા રહા થા. સૈનિકને ઉસે આવાજ દેકર અપને પાસ બુલાકર કહા– "દોસ્ત, મેરા એક કામ કર દેના. મેરે છોટે ભાઈસે કહના કિ તુમ્હારે બડેભાઈને રામ રામ બોલા હૈં. સમજ ગયે ન ? કહ દોગે ન ?"

પડોશી બોલા– 'હાઁ' સમઝ ગયા હૂઁ. તુમ યહીંસે હી નૌકરી પર જા રહે હો ન ? ભાઇકો મિલે બિના હી જા રહે હો તો માલૂમ પડતા હૈ કિ કુછ ઝઘડા હો ગયા હૈ. સૈનિકને કહા– ઈસમેં ઝઘડેકી શંકા કૈસે તુમ્હેં આ ગઈ ? હાઁ, હાઁ તુમ્હેં ફૌજી નખરેં ક્યા માલૂમ હોવેં ?

અરે ભાઇ ! તુમ ઈતના હી નહીં જાનતે હો કિ જબ કિસીકો આદરપૂર્વક બુલાના હોતા હૈં તબ ઈતના હી કહા જાતા હૈં કિ ફલાના સાહબને આપકો રામ રામ બોલા હૈં. અબ સમઝ ગયે ન ?

વિચારશક્તિ, ચેતનતત્ત્વ ઔર દિમાગ

મનુષ્યમેં સિર્ફ એક વિશેષ લક્ષણ હૈં– ઉનકો મિલી હુઇ વિચારશક્તિકા. ઔર સબ તો પશુ–પક્ષી પ્રાણીમાત્રકો જો પ્રાપ્ત હૈં, વહી મનુષ્યકો ભી પ્રાપ્ત હુઆ હૈં. પરન્તુ જો વિશેષતઃ પ્રાપ્ત હૈં– વહ હૈ. વિચારશક્તિ, મનશક્તિ. ઈસીલિયે વિચારશક્તિકા ઉપયોગ કરના. વિવેકશક્તિ જાગ્રત કરના મનુષ્યકા મુખ્ય લક્ષણ હૈં, ઔર વહી પ્રથમ મુખ્ય પુરુષાર્થ હૈં– મનુષ્યમાત્રકે લિયે. માનવજીવનકા પરમલક્ષ્ય વહી હૈં કિ મનુષ્ય અપની વિચારશક્તિકા ઉપયોગ કરકે, વિવેકબુદ્ધિ પ્રાપ્ત કરકે– ઉનકે દ્વારા મનુષ્યજીવનકો ઉન્નત બનાવેં.

ચરાચર સર્વમેં ચેતનતત્ત્વ હૈં. વૃક્ષ–વનસ્પતિઓમેં કેવલ વિકાસ પ્રક્રિયાકે રુપસે ચેતન હૈં. પશુપક્ષીઓંમેં ચેતન–કુછ જ્યાદા વિકસિત હોતા હૈં. ઉન્હેં ભૂખ,

પ્યાસ, ભય ઔર ઉપભોગકી સહજ સ્ફૂરણા હોતી હૈં ઔર તદનુસાર ક્રિયાએં કરતે હૈં. ખાના–પીના પ્રાપ્ત કરતે હૈં, ધૂપ–ઠંડસે અપનેકો બચાતે હૈં. પ્રજનન ભી કરતે હૈં. પરન્તુ યે સબમેં સહજ પ્રક્રિયારુપ ચેતનતત્ત્વ હૈં. ઈસીલિયે અહંભાવ ઉનમેં નહીં હોતા. ઔર ઈસી કારણકો લેકર કર્તાભાવ ભી નહીં હોતા હૈં.

ઈસકા કારણ યહ હૈં કિ ઈતર યોનિમેં ઈન્દ્રિયાઁ હૈ, પરન્તુ મન નહીં હૈ. ઈન્દ્રિયાઁ સહજ ક્રિયામેં રહતી હૈં. વિકસિત મન નહીં હૈં, વાણી નહીં હૈ. યહ તો કેવલ મનુષ્યકો ઈશ્વરને દિયા હૈં. મનુષ્ય વાણીકે માધ્યમસે અપને મનકે ભાવોંકો, અપની અનુભૂતિયોંકો, અપની વિચારધારાઓંકો વ્યક્ત કર સકતા હૈં. વાણી અતિ મહત્ત્વપૂર્ણ ઔર સામર્થ્યવાન સાધન હૈં. જો ઈશ્વરને મનુષ્યકો પ્રદાન કી હૈં.

ઔર દૂસરા ઈતના હી મહત્ત્વપૂર્ણ ઔર સામર્થ્યવાન સાધન દિયા હૈં– વહ હૈ દિમાગ. અદ્‌ભૂત મજ્જાતંત્ર–જ્ઞાનતંતુ ઔર કોષિકાયેં– જો મસ્તકકી ચોટીસે લગાકર પગકે અંગૂઠેકે તલુવે તક યા એક–એક રોમમેં–હર એક અનુભૂતિકા, હર એક વિચારકા, હર એક માનસિક ભાવનાકા સંદેશ પલભરમેં પહુઁચા દેતા હૈં. ઈસ ચેતનામેં ભગવાનને અપની કઈ કઈ સામર્થ્ય રખી હૈં, યા યોં કહો કિ અપને આપકો સ્વયમ્‌કો રખા હૈં.

શરીરમેં મસ્તક મુખ્ય અવયવ હૈ. ઉસમેં રાસાયણિક જ્ઞાનતંતુઓંકી ઐસી અદ્‌ભૂત વ જ્ઞાનપૂર્ણ સચેતન સંયોજન કિયા ગયા હૈં કિ યદિ મસ્તકમેં કુછ ખરાબી હો જાતી હૈં તબ સારે શરીરમેં શિથિલતા, માનસિક કમજોરી વ સારી નાડિયોંકે તંત્રમેં કમજોરી પૈદા હો જાતી હૈં. શરીરકે જ્ઞાનતંતુઓંકા પૂરા કાર્ય મસ્તકકે દ્વારા હોતા હૈ.

મસ્તક વ કરોડરજ્જુમેં સચેતન સ્નાયુવિક કોષ હૈ, ઉસકી સંખ્યા બારહ કરોડસે ભી અધિક હૈં. ઈન અદ્‌ભૂત કોષોંકે દ્વારા હી સારે શરીરકી યોગ્ય તરહસે ક્રિયા હો રહી હૈં. શરીરકે ઔર સારે અવયવ, નાડિતંત્ર ઈત્યાદિ મસ્તકકે સેવક હૈં. ઉદાહરણ– હમ હાથ હિલાના ચાહતે હૈં તબ સર્વપ્રથમ મસ્તકકા કોષ જો હાથકે સ્નાયુસે સંબંધિત હૈં, વહ હાથકી નાડિયોંકો વ સ્નાયુઓંકો અપની ઓર સે શક્તિતરંગ ભેજતા હૈં, તબ હમ હિલા પાતે હૈં. ઈસી તરહ હમારે શરીરકે તમામ યંત્ર મગજકે કોષોંકી આજ્ઞાનુસાર કામ કરતે રહતે હૈં.

કોષ અનેક શ્રેણિયોંમેં વિભાજીત રખે ગયે હૈં, ઔર ઉસમેંસે પ્રત્યેકકો અપના અપના નિશ્ચિત્ કાર્ય કરના પડતા હૈ સ્નાયુકોષ દો વિભાગમેં વિભાજીત હૈં. પ્રત્યેક ભાગ મુખ્ય મુખ્ય કાર્ય સમ્હાલ રહા હૈં. સ્નાયુકોષકે વે દોનોં ભાગ કરોડરજ્જુકે રીઢ (મેરુદંડ) કી હડ્ડીમેં વિશેષ હૈં. એક ભાગ– જો ખબર પ્રાપ્ત કરતા હૈ ઔર દૂસરા ભાગ સર્વ સ્થાન પર ઉત્તમ પ્રકારસે કાર્ય સંપાદન કરનેકે લિયે શક્તિતરંગ ખબરકે અનુસાર ઉસ જગહ પર ભેજતા હૈં– જૈસે કિ પૈરકે નીચે અગ્નિ આ ગઈ તો ફૌરન પગ પુનઃ ઊપર ઉઠા લિયા જાતા હૈં.

હૃદય આત્મચેતનાકા નિવાસ સ્થાન હૈં. સમસ્ત શરીર કા હાર્દ હૈં– હૃદય. હાર્ટ એટેક કહા જાતા હૈ ન ? મન જ્ઞાનેન્દ્રિયોમેં રહતા હૈં ઔર કર્મેન્દ્રિયોમેં જાતા હૈં. હૃદય ઔર મગજ દોનોંકા સ્થાન અલગ અલગ હૈં, દોનોંકા કાર્ય ભી અલગ અલગ હૈં. મગજ શિરમેં જ્ઞાનતંતુઓંકે રુપમેં હૈં– પીલા પદાર્થ હૈં. સારે જ્ઞાનતંતુકા કાર્ય મગજ ચલાતા હૈં, પરંતુ હૃદયકે સહારેસે. હૃદય, મગજ ઔર મન એક દૂસરેકે પૂરક હૈં, ઔર સહયોગમેં કાર્ય કરતે હૈં. હૃદય ખૂનકા પરિભ્રમણ કરતા હૈં. ફેંફડે લોહીકી અશુદ્ધિ દૂર કરતે હૈં, ઔર સબ અવયવોમેં ખૂન પહુઁચાતા હૈં– તભી વે અપના અપના કાર્ય કર સકતે હૈં.

મન સબકુછ હૈં. મન હી વિશ્વ હૈં. મન મરતા નહીં. મન કા કચરા આત્મા પર મત ડાલો. મન પર આત્માકા શુદ્ધ પ્રભાવ ડાલો. શુદ્ધ પ્રભાવ અપવિત્ર મન પર પડતે મન શુદ્ધ હોતા હૈ. બલાત્કારસે નહીં. બાલક જૈસા મનકો સમઝાકર કામ લો, નહિં તો મન ઉછલ જાયેગા. પ્રતિકાર અધિક હોગા ઔર દીર્ઘકાલ અસર રહેગી.

ભગવાનકે અનુકૂલ જો ચાહ હોતી હૈ વહી સફલ હોતી હૈ

હમ માનતે હૈં કિ હમારી ઈચ્છાનુસાર હો ગયા હૈં– યહ માનના બાલકબુદ્ધિ હૈં. તુમ્હારી ઈચ્છા યા ચાહના તબ તક હી સફલ હોતી હૈં જબ તક વહ (ઈચ્છા) ભગવાનકી ઈચ્છા હોતી હૈં. જો ભગવાન ચાહતે હૈં વહી હોકર રહતા હૈં, તુમ ચાહો યા ન ભી ચાહો. રામજીકા ચાહા હી હોતા હૈં. હમારી સભી ચાહ ભગવાનકે બનાયે હુયે નિયમોંકો લેકર હી સફલ યા વિફલ હોતી હૈં. ઈન નિયમોંકે અનુકૂલ જો ચાહ હોતી હૈં વહી સફલ હોતી હૈં, ઔર જો પ્રતિકૂલ હોતી હૈ વહ કદાપિ સફલ નહીં હોતી હૈ. યહ ધ્રુવ હૈં.

યદિ હમેં હમારી ઈચ્છાઓંકી પૂર્તિ હો ઐસી ચાહના હૈં તો સ્પષ્ટ સીધી બાત હૈં કિ હમ ભગવાનકે નિયમોંકો જાને, સમઝે ઔર ઉનકે અનુકૂલ બરતેં. ભગવાનકે નિયમોંકે અનુસાર બરતને પર હી હમારી ચાહ, અરમાન આદિ સફલ હોતે હૈં.

દેખો ! ભગવાન જગદીશ્વર હૈં, સર્વેશ્વર હૈં, સર્વ સમર્થ હૈં. યહાઁ કે શાસક તો ઈતને સમર્થ નહીં હૈં. અન્તર્યામી ભી નહીં હૈં. ફિર ભી ઉનકે બનાયે હુએ નિયમોંકા પાલન હમે કરના હી પડતા હૈ ન ? ઈન નિયમોંકા પાલન ન કરતે હુએ સ્વેચ્છાચારી બનોગે તો ક્યા હોગા ? જાનતે હો ન ?

તાત્પર્ય કિ યહાઁ લોકમેં ભી હમેં નિયમોંકા, કાનુનોંકા પાલન કરના પડતા હૈં– યહ પરાધીનતા હૈં.

પરન્તુ મનકો શિષ્ટ કરનેકે લિયે ઈતની પરાધીનતા અનિવાર્ય હૈં. ઈસકો પરાધીનતા આપ કહતે હૈં, સમઝતે હૈં. વાસ્તવમેં યહ હૈં– ધર્મ મર્યાદા.

નિયમ, કૂનન ન હોવેં તો સમાજ, દેશ આદિકા હોના હી અસંભવ હોગા– ન

ઉન્નતિ હોગી, ન પ્રગતિ હોગી. લૂંટ, હિંસા, અનીતિ, ચોરી ઇત્યાદિ હોંગે. તબ મનુષ્ય નહીં રહેગેં, પરંતુ પશુઓંકા જૂથ રહેગા. જિસકા જ્યાદા શરીરબલ હોગા વહ સબકે ઉપર સત્તા રખેગા. અચ્છા–બુરા, શુભ–અશુભ ઈત્યાદિ સોચા–સમજા નહીં જાયેગા. બુદ્ધિહીન, વિચારહીન, ઐસી શરીરબલકી સત્તાકે પરાધીન રહના અચ્છા હૈં ? યા બુદ્ધિવાન શાસકકે બનાયે હુયે નિયમોંકે પરાધીન રહના અચ્છા હૈં ?

ફિર ઈસસે ભી આગે સોચો. જગત્કી જો શાસકસત્તા હૈં ઉસકે નિયમોંકે અનુકૂલ રહના હી શ્રેયકર હોતા હૈં. ઉસી પ્રકાર જગત્કે શાશ્વત શાસક સર્વેશ્વરકે સનાતન નીતિનિયમોંકા પાલન કરના હી મનુષ્ય જન્મકી સફલતા સાધ્ય કરા દેતે હૈં, શરણાગતિકે દ્વારા હમ યહી સાધ્ય કરતે હૈં.

શરણાગતિ ત્યાગ કી પરાકાષ્ઠા હૈં

હમ ભગવાનકે સાથ નાતા સંબંધ જોડ દેતે હૈં– "આજસે મૈં તુમ્હારા હી હૂઁ, આજસે મૈં જડ પદાર્થોંકે મોહ–મમત્ત્વ, કામના, વાસના, લિપ્સાઓંકે પરવશ નહીં રહૂઁગા– પરંતુ ઉન સબકે એકમાત્ર માલિક, નિયંતા, સર્જક, પોષક ઐસે આપ હી કા દાસ–સેવક હોકર રહૂઁગા. હે પ્રભો ! આપ હી કે બલ, કૃપાકા સહારા પ્રાપ્ત કરતા હુઆ મૈં ઈન પ્રલોભન વ લિપ્સાઓંકી જાલમેંસે છૂટકારા પાના ચાહતા હૂઁ; ઔર ચાહતા હૂઁ કિ આપ ભી મુઝે આપ હી કા જન કહ દેં, મુઝે અપના લેવેં ઔર કહ દેં કિ તૂ મેરા હી હૈં !!"

શરણાગતિ વાણીકા વિષય નહીં, પરન્તુ ત્યાગકી પરાકાષ્ઠા હૈં. હમારી સ્થિતિ કહાઁ હૈં ? હમારી પ્રકૃતિ (સ્વભાવ) જડસે કિતની આવૃત્ત હૈં ! જડ પદાર્થો વ અનિત્ય સુખભોગકે પ્રતિ કિતને અનુરક્ત હૈં ? ઈસકા સહી નિર્ણય કરો !!

દેખો ! "સંસાર", "જગત્" આદિ જો કહતે હૈં, વહ કહાઁ હૈં ? ઔર કિસકે લિયે હૈં ? અનિત્ય સુખભોગોંકી અનુરક્તિ વ ઈસકી પૂર્તિકે અશુભ કર્મસાધન, યહ હે સંસાર ! જિસકો અનુરક્તિ હૈં ઉસકે લિયે સંસાર હૈં, જિસકો ભગવદ્ અનુરક્તિ હૈં ઉસકે લિયે સંસાર નહીં હૈ હો !! સંસારકા સનાતન પ્રવાહ હૈ. ક્યોંકિ પ્રકૃતિ ભી અનાદિ હૈં. પ્રકૃતિકે સંબંધસે હી સંસાર હૈં. યહ સંબંધ જિતના ગાઢા હોતા હૈ ઉતના ગાઢા બંધન જીવાત્માકો હોતા હૈ.

પરતંત્રતા–સ્વતંત્રતાકા નિર્ણય ઈસ બંધનકો માપદંડસે કિયા ગયા હૈ. શરણાગતિમેં પરાધીનતા નહીં હૈં. પરંતુ ભગવદ્ અનુરક્તિ સાધ્ય હોતી હૈં. અર્થાત્ સંસાર મિટતા હૈં. પ્રકૃતિકે સારે બંધનકા અભાવ હોતા હી હૈં. ઈસ સ્થિતિકો અર્થાત્ સ્વતંત્રતા સાધ્ય કરનેકે લિયે હી શરણાગતિકી પ્રક્રિયા ઠોસ અનુભવયુક્ત બતલાઇ જાતી હૈં, સમઝાઇ જાતી હૈં.

પ્રકૃતિકે સારે બંધન છૂટતે હૈં. ઔર જીવાત્મા– પરમતત્ત્વ ભગવાનકે સદ્રશ

જ્ઞાનરુપ, આનંદરુપ હોતા હૈં. ઇશ્વરત્ત્વમેં ઉનકી અવસ્થિતિ રહતી હૈં, ઇશ્વરત્ત્વકા ઉનમેં આવિર્ભાવ હોતા હૈં. સત્, ચિત્ વ આનંદ સ્વરુપ હોકર સચ્ચિદાનંદ ભગવાનકે સત્, ચિત્, આનંદ સ્વરુપકા રસાસ્વાદ—અમૃતપાન કરતા હુઆ વહ ઉસીકે સમાન સદા સુખી વ પ્રસન્ન રહતા હૈં.

શરણાગતિકા પ્રારંભ હોતા હૈં શરણદકે ઊપર પૂરા વિશ્વાસ રખકર અપનેકો ઉસીકે ભરોસે પર છોડના, ઉસકે ભરોસે પર રખના. વહ જો કર રહે હૈં– મેરે સુખકે લિયે, મેરે હિતકે લિયે હી હૈં. દુઃખ, વિપત્તિ, વિપરીત સ્થિતિ જો ભી હો, સબ ભાર ઉસીકે ઊપર રખના. તો વહ સારા ભાર જરુર ઉઠાતા હી હૈં. જબ તક હમ ઉસકે ઊપર, ઉસકે ભરોસે છોડતે નહીં હૈં ઔર પકડકર રખતે હૈં તબ તક વહ કદાપિ ઉઠાતા નહીં હૈં !

ઈસલિયે, કર્તવ્યનિષ્ઠાકો જાગ્રત રખતે હુએ તથા સ્વધર્મ પાલન કરતે હુએ ભગવાનકો પ્રાર્થના કરના કિ– હે મેરે માલિક ! પ્રકૃતિકે બંધનોંમેંસે મુઝે મુક્ત હોનેમેં આપ સદા સહાયક હો, આપ સદા રક્ષક હો, આપ હી મેરે બલ હૈં ઔર આપ હી મેરે એક માત્ર અવલંબન હૈં. મૈં આપ હી કા હૂઁ ઔર આપ હી કે ભરોસે પર હૂઁ !!

મૈં દાવેકે સાથ કહતા હૂઁ કિ વહ સમ્યક્ સર્વ સમર્થ હૈં હી. ઈસલિયે ચાહે ઈસકા, ચાહે ઐસા, ઔર ચાહે જબ, સારા ભાર ઉઠાતે હી હૈં.

આજ તક તો જો હુઆ– સો હો ગયા. ભૂલ હૈં ઔર ભૂલકા સ્વીકાર વ પ્રાયશ્ચિત્ કરના હી ચાહિયે. પ્રકૃતિકે બંધનોમેં ફઁસકર કિતના સમય, શક્તિ, સાધન ઈત્યાદિ નિરર્થક ગઁવા દિયા હૈં !!

માયા પ્રકૃતિકે ભજતે ભજતે ભી કબ હાથસે નિકલ ભગતી હૈં યહ પતા ભી નહીં પડતા હૈં ! જબ પતા પડતા હૈ તબ તક તો વહ કહાઁ કી કહાઁ નિકલ જાતી હૈં. પુત્રકો બહુત સ્નેહ દુલાર કિયા થા. બહુત ચાહા થા, દૂસરા પ્રાણ હી થા. પરંતુ મૃત્યુ ઉઠાકે લે ગઈ– તબ તુમ ક્યા કર પાયે ? તુમ્હારી સત્તા હી કહાઁ ? ફિર સ્વતંત્રતા ભી ક્યા ?

સ્વતંત્રતા તો અપની સામર્થ્ય પર પ્રાપ્ત હોતી હૈં. સામર્થ્ય પ્રાપ્ત કરો ! સામર્થ્યકિ પ્રાપ્ત કરનેકે અધિકારી બનો. સામર્થ્ય ક્યા ઔર કહાઁ હૈં ? કિસ પ્રકાર પ્રાપ્ત હોવેં ? ઈસકો જાનો, સમજો.

"દુવિધામેં ધન ગયે, માયા મિલી ન રામ" ।

અબ ભી સમય હૈં. સોચ–સમઝકર નિશ્ચય કરો ઔર બસ, નિશ્ચયકો પાર પાડો. ઉસીકે અનુકૂલ જીવન બનાઓ !!

હારિયે ન હિમ્મત, બિસારિયે ન હરિ નામ ।
જાહિ બિધિ રાખે રામ, તાહિ બિધિ રહિયે ॥

નિયમ મર્યાદાકા પાલન નહીં કરતા હૈં વહ પશુ

ઈચ્છા, વાસના, લાલસા હોના યહ પાપ નહીં હૈં, પરન્તુ ઈનકી પૂર્તિકે લિયે અનીતિ, હિંસા, ઝૂઠ, ઈત્યાદિકા ઉપયોગ કિયા જાવે તબ યહ પાપકર્મ હો જાતે હૈં. વાસના, લાલસાકો મર્યાદાકે અનુસાર શિષ્ટ બનાતે રહના ચાહિયે.

પાઁચ વિષય રસકા હોના ઈશ્વર નિર્મિત હૈં. પરંતુ ઉન પર મનુષ્યોચિત મર્યાદા, સંયમ, વિવેક વિચાર હોના હી ચાહિયે. ક્યોંકિ ઈન મર્યાદાઓંકો લેકર હી મનુષ્ય પશુઓંસે ઉચ્ચ શ્રેણીમેં હૈં, અલગ હૈં ઔર કર્મ સ્વાતંત્ર્યકે અધિકારી હૈં. જો યહ નિયમ મર્યાદાકા પાલન નહીં કરતા હૈં, વહ કર્મસ્વાતંત્ર્યકા સુયોગ્ય અધિકારી નહીં રહતા હૈં. પરંતુ પશુવત્ હો જાતા હૈં. પશુકે કર્મ–ગુણ કરતે–અપનાતા હુઆ વહ અપને લિયે પશુદેહકા નિર્માણ કરતા હૈં. સમાજમેં ભી વિચારવાન લોગ ઉસકે પ્રતિ સમ્માન, આદરભાવ નહીં રખતે હૈં. ઐસા કભી નહીં માનો કિ તુમ્હારે પશુકર્મ, પશુગુણ તથા પશુસ્વભાવ તથા પશુબલકી સમાજમેં કિસીકો ખબર નહીં પડતી હૈં, ઔર કભી માલૂમ નહીં પડેગા !

શુભા–શુભ દોનોં તત્ત્વ ઐસે હે કિ વે સ્વયમ્ અપને સામર્થ્યસે ખુલ્લે હોતે હી હૈં. જો શુભ હૈ– ઉસકો લોગ ભી કભી ન કભી શુભ પહચાનતે હી હૈં; ઔર ઉસી તરહ અશુભકો ભી પહચાનતે હી હૈં. "દેર હૈં અંધેર નહીં હૈં". દેર હોતી હૈ– યહ હમારે ચર્મચક્ષુકે સામને, વાસ્તવમેં ભગવાનકે યહાઁ દેર ભી નહીં હૈં, અંધેર ભી નહીં હૈ. જો દેર હમેં દિખતી હૈં, વહ વાસ્તવમેં ભગવાનકા અદલ ઈન્સાફ હી હોતા હૈં.

જો ઔર કિસીકા માન રખેં તો ઉસકો ભી ઔરોંસે માન મિલેં. જો પાન ખિલાવે ઉસકો પાન મિલે, નુકશાન કરેં ઉસકો નુકસાન મિલે, અહેસાન કરે ઉસકો વહી મિલે. કુછ દેર નહીં, અંધેર નહીં. ઈન્સાફ ઔર અદલ પરસ્તી હૈં. ઈસ હાથ કરો– ઉસ હાથ મિલેં !!

ગંગોત્તરી, યમુનોત્તરી, બદ્રીનાથ, જગન્નાથપુરી

ગંગોત્તરી :– પરમપુનિત ગંગાજીકે પ્રતિ હર એક ભારતીયકે મનમેં એક અનોખી આત્મીયપૂર્ણ અસીમ શ્રદ્ધા હૈં. અનાદિ કાલસે ગંગાજીકી મહિમા હૈં. વહ તો હમારે લિયે ઈશ્વરીય વરદાન હી હૈં.

ગંગાજીકા ઉદ્ગમ સ્થાન ગંગોત્તરી હૈં. યહાઁ રાજા ભગીરથકી તપસ્યાસે પ્રસન્ન હોકર શિવજીને ગંગાજીકો અપની જટામેં ધારણ કર પૃથ્વી પર અવતરિત કિયા થા. વહ ઉદ્ગમસ્થાન તો (ગોમુખ) ગંગોત્તરીસે કરીબ ૨૦ કિલોમિટર ઔર આગે થોડી ઊઁચાઈ પર હૈં.

ગંગાજીકા મંદિર ભગીરથશિલા પર ખડા હૈં. ગંગાવતરણકા પૂરા યશ રાજા ભગીરથકો હી હૈં ન ! ભૂમિકે વૈજ્ઞાનિયોંકા મત હૈં કિ ગત ૩૦–૪૦ સાલમેં ગંગોત્તરી

હિમખંડ દો કિ.મિ. પીછે હટ ગયા હૈં.

હર એક વ્યક્તિકી ચાહ રહતી હૈ– અંત સમયમેં ગંગાજલકા પાન ઔર ગંગાજીમેં અસ્થિ વિસર્જન, જો પરમપવિત્ર ઔર મોક્ષદાયી માના ગયા હૈં.

ગંગોત્તરી બહુત પવિત્ર હૈં. ઔર યહ યાત્રા ભી બહુત કઠિન હૈં. ઉત્તરકાશીસે પહાડી ચઢાઈ શુરુ હોતી હૈં. પ્રત્યેક કિલોમિટર પર ઊંચાઈ બઢતી હૈં.

ગંગોત્તરીમેં ભાગીરથી સ્નાન કરકે ગંગાજીકા દર્શન કિયા. પાની તો બર્ફ જૈસા ઠંડા ! પૂજા ભી કી ગંગામંદિરમેં. યહાઁ પર ભી પંડે બહુત હૈં. ૨૦૦–૩૦૦ સાલ પહલેકે અપને પૂર્વજોંકે હસ્તાક્ષર દેખા તો હર્ષકી લહર શરીરકો ઝંકૃત કર ગઇ.

ભોજપત્રકા પઢનેમેં સુનનેમેં આયા થા. વહ ભી ઈધર દેખા. પત્તલકી તરહ ઈસકા ઉપયોગ હોતા હૈં. ભોજપત્ર મોલકર સાથ લે લિયા. ઘરમેં, ગાઁવમેં સબકો ઈસકા દર્શન કરાઊંગી.

યમુનોત્તરી :– ગરમ પાનીકે કઇ કુણ્ડ હૈં યહાઁ પર. સોતે (ઝરણા) ભી હૈં. યમનોત્તરી બંદરપૂઁછ શિખરકે નીચે પરંતુ સમુદ્રસે ૧૦૦૦૦ ફૂટકી ઊંચાઈ પર હૈં. ઈસ શિખરસે કઇ જલધારાયેં નીચે ગિરતી રહતી હૈં. ઔર યમનોત્તરી મંદિરકે પાસ યે સભી ધારાયેં એક હોકર યમુનાજી કહી જાતી હૈં.

યહાઁ મંદિરકે પાસ તત્પકુણ્ડમેં– રુમાલમેં ચાવલ, દાલ આલૂ આદિ બાંધકર રખતે હૈં, પાઁચ–દશ મિનટમેં યે ચીજે પક જાતી હૈં– ગરમ જલમેં. ઈસકો પતલમેં લેકર નહીં પાયા જાતા, ઐસા કરના અનુચિત માના ગયા હૈં, પરાપૂર્વસે.

પ્રશ્ન :– ગરમ જલમેં તો ગંધક હોતા હે, ગંધકકી બાસ ભી આતી હૈં. ઈસમેં (પકાઇ ગઇ ચીજોમેં) બાસ નહીં આ રહી હૈં. પરંતુ ગંધકવાલે જલમેં પકાયે દાલ, ચાવલ આદિ સ્વાસ્થ્યકો ખરાબ કર સકતે હૈં ન ?

શ્રી ગુરુદેવ :– ઈસમેં ગંધક નહીં હે. જલકો ચખકર દેખ લો. ખટાસ ભી નહીં હૈં.

યહાઁ બાયેં તટ પર જો પર્વત હૈં વહ ભી ગરમ હૈં. ઉસમેં ગુફા બનાકર સંતલોગ રહતે હૈં.

બદ્રીનાથ :– શ્રીબદ્રીનાથજી વ કેદારનાથજીકે દર્શનકે લિયે પ્રતિવર્ષ લાખોં યાત્રી કિતના કષ્ટ સહકર ભી આતે હૈં ! માર્ગમેં કિતના કષ્ટ સહતે હૈં ! યહ પવિત્ર–સાત્ત્વિક તપ હો જાતા હૈં. ક્યોંકિ મન કિતના નિર્મલ હો રહતા હૈં !! ભાવના, શ્રદ્ધા પુષ્ટ હોતી હૈં.

ઈતના સારા કષ્ટ ઉઠાકર ક્યા પ્રાપ્ત કરના હૈં ? કુછ સ્થૂલ, ભૌતિકરુપકા (સુખ) પ્રાપ્ત નહીં હોનેવાલા હૈં. યહ તો સબ કોઇ જાનતા હૈં. ફિર ભી યાત્રા કી જાતી હૈં. તો ઈસમેં મનકી શુદ્ધિ– નિર્મલતા હોના તો નિઃસંદેહ હૈં !!

મૈંને અનુભવ કિયા હૈં કિ ઈસ યાત્રામેં મનુષ્યકા મન ઉસકી કલ્પનાતીત માત્રામેં નિર્મલ, શાંત હો જાતા હૈં. દુન્યવી– લૌકિક લાલસા–વાસના મનમેં ઉઠતી નહીં યા ઉઠતી હૈં તો ફિર ભી ઈતની હદ માત્રામેં વિચલિત કર દેવે ઈતની નહીં ઉઠતી હૈં. કેદારનાથકા મંદિર રાજા પરીક્ષિતકે પુત્ર જનમેજયને બંધાયા થા. આદિ શંકરાચાર્યજીને ઈસ મંદિરકા વ હિંદુ તત્ત્વજ્ઞાનકા પુનરોદ્ધાર કિયા થા.

જગન્નાથપુરી :– કરીબ કરીબ ગ્યારહવી સદીકા નિર્માણ હૈં. યહ ક્ષેત્ર બહુત પવિત્ર હૈં. ભારતમેં કિતને મંદિર હૈં !! પૂરે ભારતવર્ષકી ભૂમિ પર– ઉત્તર–દક્ષિણ, પૂર્વ–પશ્ચિમ ચાહે કહીં ભી જાઓ અસંખ્ય મંદિર– આરાધનાક્ષેત્ર હૈં. ઋષિ–મહર્ષિઓંકી દેવભૂમિ હૈં.

ભુવનેશ્વરમેં અતિ પ્રાચીન ઉત્તમ શિલ્પકલાકા શિવમંદિરકા શિખર શિવલિંગ જૈસા હૈં. ઔર નંદીકી મૂર્તિકે સાથ ગરુડજીકી મૂર્તિ હૈં. જો શૈવ–વૈષ્ણવમતકા ઐક્ય દર્શાતા હૈં.

કોણાર્કમેં ભી અતિ ભવ્ય મંદિર હૈં. ૧૬ વર્ષ નિર્માણમેં લગા, ૧૨૦૦–૧૫૦૦ કારીગરોંકો. ચક્રમેં ૧૨ શક્તિચક હૈં. સાત અશ્વોંકે રથકી આકૃતિ હૈં.

કલિંગયુદ્ધમેં માનવસંહાર દેખકર સમ્રાટ અશોકકો તીવ્ર વૈરાગ્ય ઉત્પન્ન હો ગયા ઔર તત્કાલીન શ્રેષ્ઠ સંત બૌદ્ધ ભિક્ષુ ઉપગુપ્તકે શરણમેં (તિબેટ) પહુઁચે થે.

કઠમંડુ :– નેપાલ નરેશ લછમનસિંહને વર્તમાનકે કઠમંડુમેં સન્ ૧૫૩૮મેં પ્રથમ બાર કાષ્ઠકા એક ભવ્ય મંદિર– સાધુ સંતોકી સેવાપૂજાર્થે ઔર નિવાસકે લિયે નિર્માણ કિયા થા. મંદિર કાષ્ઠકા હોનેસે પિછેસે ઈસ સ્થલકા નામ હી કઠમંડુ હો ગયા. (કઠ = કાષ્ઠ, મંડુ = મંદિર)

શ્રીરામેશ્વરમ્ :– ભગવાન રામજીને સમુદ્રકે જલમેં પથ્થરોંકો તૈરા રખકર સેતુ–બંધ બનવાયા થા. યહ બાત કલ્પના માત્ર નહીં હૈ, વાસ્તવિક હૈં.

તિબેટમેં બેલિયોં– લતાઓંકે ઉપર પથ્થરોંકા પુલ બના હુઆ દેખા થા. પતલી–પતલી લતાઓંકા પુલ થા. ઉસકે ઉપર પથ્થર રખકર પુલ બનાયા ગયા થા. વાલ્મીકિ રામાયણમેં કહા હૈં કિ લતાઓકા સેતુ થા.

દેહાત્મવાદકા ખંડન

કોઇ–કોઈ કહતે હૈં કિ સર્વ ભૂત અચેતન હી હૈં. ફિર ભી જબ વે સબ મિલકર દેહરુપમેં પરિણીત હોતે હૈં તબ દેહમેં ચૈતન્ય ઉત્પન્ન હો જાતા હૈં. ચાર્વાકનેં ઉદાહરણ દિયા હૈં કિ ચાવલ, ગુડ આદિમેં કોઈ પદાર્થ માદક, નશીલા નહીં હૈ, ફિર ભી ઉનકે સંયોજનસે બની હુઇ મદિરા, માદક નશીલી હોતી હૈં.

ઉસી તરહ, અચેતન ભૂતોંસે દેહકે ઉત્પન્ન હોને પર ભી ઉસમેં ચૈતન્યકી ઉત્પત્તિ અસંભવ નહીં હૈં.

અબ ઈસકા ઉત્તર દેતે હુએ પ્રશ્ન કિયા જાતા હૈં કિ બાલ્યાવસ્થામેં દેખે હુયે પદાર્થોકી સ્મૃતિ યુવાનીમેં રહતી હૈ– વહ કિસ પ્રકાર સંભવ હૈં ? શરીરકી આકૃતિ પ્રતિક્ષણ બદલતી રહતી હૈં ઔર આકૃતિકે ભેદકે અનુકૂલ દ્રવ્યોમેં ભી ભેદ હોતા રહતા હૈં. ઔર આશ્રયકા નાશ નહીં હોનેસે પરિણામકા નાશ નહીં હોતા હૈં. બાલશરીરકા નાશ હો ગયા. તબ તો ઉસ પરિણામકે આશ્રયભૂત બાલ્યશરીરકા ભી નાશ હો ગયા ઐસા કહના પડેગા. ઔર ઈસસે બાલ્યશરીરમેં દેખી હુઈ વસ્તુકા સ્મરણ યુવાન શરીરમેં કિસ પ્રકાર રહેગા ?

જિસને દેખા થા ઉસકા તો નાશ હો ગયા, તબ ફિર પુનઃ દૂસરા કૌન ઉસ દેખી હુઈ વસ્તુકા સ્મરણ કર પાયેગા ? અગર તુમ કહોગે કિ "કારણને જિસ વસ્તુકા અનુભવ કિયા હૈં ઉસ વસ્તુકા કાર્ય ભી સ્મરણ કર સકેગા– અર્થાત્ પૂર્વ શરીરમેં ઉત્પન્ન સર્વ સંસ્કાર પરવર્તી શરીરકે સંસ્કાર હો જાયેગા", તો ઈસ પ્રકાર ભી કહ નહીં સકોગે. ક્યોંકિ યદિ વૈસા હોતા તો માતાકી અનુભૂત વસ્તુઓંકા સ્મરણ ગર્ભસ્થ શિશુકો ભી હોતા; માતાને જો ચીજેં દેખી હૈં, ઉન વસ્તુઓંકો માતાકે શરીરમેંસે ઉત્પન્ન હોનેવાલા બાલક ક્યોં યાદ નહીં કર પાતા હૈં ?

ઈસલિયે, નિશ્ચય હોતા હૈં કિ ભૂતસમૂહ એકત્રિત હોને પર ચૈતન્યકી ઉત્પત્તિ હોતી હૈ, યહ કહના અસંગત હૈં.

શરીર યદિ ચેતન હોતા તો બાલકકી પ્રથમ પ્રવૃત્તિ અસંભવ હો જાતી. બિના ઈચ્છાકે પ્રવૃત્તિ હોતી નહીં. ઔર યહ વસ્તુ મુઝે પ્રિય હૈં, યા અપ્રિય હૈં, ઈત્યાદિ ઈચ્છા બિના જ્ઞાન ઉત્પન્ન હોતા નહીં. બાલકકો ઈસ જન્મમેં ઈષ્ટાનિષ્ટકા કુછ ભી જ્ઞાન હુઆ નહીં હૈં, ફિર ઉસકો ઈચ્છા કિસ પ્રકારસે ઉત્પન્ન હો ગઈ? બાલક જન્માન્તરકે ભોગે હુએ ઈષ્ટાનિષ્ટકો યાદ કર રહા હૈં ઐસા ભી કહા નહીં જા સકેગા. ક્યોંકિ જન્માન્તરીય શરીર તો ભસ્મ હો ગયા હૈં. ઈસ પ્રકાર શરીરકી ચેતનતા સિદ્ધ નહીં હોતી હૈં.

જો લોગ શરીરસે ભિન્ન ચેતન આત્માકો માનતે હૈં વે ઐસા કહ સકતે હૈં કિ જન્માન્તરમેં અનુભૂત ઈષ્ટાનિષ્ટકી સ્મૃતિ બાલકકો હોતી હૈં. ઔર ઉસકે અનુકૂલ બાલકકી વૃત્તિ વ પ્રવૃત્તિ હોતી હૈં.

ફિર, યદિ ચેતનકા આશ્રયરુપ શરીર હી હૈં, તબ ફિર મૃતકકા શરીર ચેતનતાયુક્ત ક્યોં નહીં દિખતા હૈં ? શરીર તો પૂરા કા પૂરા પડા હોતા હૈં ? ફિર હાથ, પૈર ઈત્યાદિ અવયવોમેં ભી ચેતનતા ક્યોં નહીં દિખતી ?

અનેક ચૈતન્યોંકો એકસી અનુભૂતિ કદાપિ સંભવ નહીં હૈં. અપની વેદનાકા અનુભવ દૂસરોંકો હોતા નહીં હૈં. દૂસરોંકી વેદનાકા અનુભવ અપનેકો હોતા નહીં હૈં.

હાથ, પૈર ઈત્યાદિકા અનુભવ ભી પરસ્પરમેં અલગ રહતે હૈં. હાથસે સ્પર્શ કરકે પૈરસે ભી સ્પર્શ કરને પર માલૂમ પડતા હૈં કિ દોનોં અંગોકો સ્પર્શ કરનેવાલી

વસ્તુ એક હી હૈં. હાથ કિસ પ્રકાર જાન પાયેંગે કિ ઈસકા સ્પર્શ પૈરોંકો હુઆ હૈ યા નહીં ? દોનોંકે સ્પર્શકા જ્ઞાન કરનેવાલા હાથ–પૈરસે તીસરા કોઇ અવશ્ય હૈં. વહ આત્મા હૈં– જો હાથ–પૈરકો હુએ જ્ઞાનકે આશ્રયરુપ હૈં.

આત્મા અનિત્ય નહીં હૈં. અનિત્ય (ઐસી) વસ્તુ માત્રકી ઉત્પત્તિ ઔર ધ્વંસ (નાશ) હોતે હૈં, ઔર ઈસમેં કારણ ભી હોતે હૈં. આત્માકી ઉત્પત્તિકા ક્યા કારણ હૈં ? કિન ઉપાદાનોંસે આત્મા બનતા હૈં ? યે સબ ઉપાદાન આત્મોત્પત્તિકે પહલે કહાઁ થે ઔર આત્માકે ધ્વસંકે બાદ કહાઁ જાયેંગે ? શરીરકે સાથ ઈસ જીવાત્મા–અનાત્માકા સંબંધ આદિ ઔર અનંત હૈં, વહ કિસ પ્રકાર હુઆ ? ઈત્યાદિ પ્રશ્નોંકે ઉત્તર અનિત્ય આત્મા માંનનેસે મિલતે નહીં હૈં.

અગર ઐસા કહો કિ શરીરકે સાથ હી આત્માકી ઉત્ત્પત્તિ હુઇ હૈં અથવા આત્મા શરીરકે સિવાય ઔર કુછ ભી નહીં હૈં તો યહ તો દેહાત્મવાદ હો ગયા. દેહ આત્મા નહીં હૈં. (અપૂર્ણ).

વિશ્વકા કારણ

જગત્કા કારણ યદિ કાલ (સમય) હોતા તો વહ સમસ્ત પ્રાણી–પદાર્થકે વિપરિણામકા હેતુ બનતા. એક ક્ષણસે લગાકર પરાર્ધ પર્યંતકે જ્ઞાનકે ઉત્પન્ન કરનેવાલા હોતા. હમ પ્રત્યક્ષ દેખતે હૈં કિ કાલસે હી ભૂત, ભવિષ્ય ઔર વર્તમાન વ્યવહાર હોતા હૈં. તો વ્યવહાર કરનેવાલી વસ્તુ જો હૈં વહી જગત્કા કારણ નહીં હૈં.

અણુવાદ ભી ટિકતા નહીં હૈં. અણુમેં ભી કાલ નિહિત હૈં– બિના કાલ અણુ નહીં. કારણ, અણુઓંસે હી કાલ નાપા જાતા હૈં. ઔર પદાર્થોંકા સ્વભાવ જગત્કા કારણ હૈં. ઐસા કહના ભી ટિકતા નહીં.

નિયતિ યાની પાપ–પુણ્યરુપ નિયમ. વસ્તુકા સ્વભાવ ભી ધર્માધર્મકા અનુસરણ કરતા હૈં. પુણ્ય–પાપ ઈસ જગત્કા કારણ હૈં– ઐસા પૂર્વ મીમાંસકોંકા મત ભી યથોચિત નહીં હૈં. નૈયાયિકોંકા કાકતાલીય ન્યાયકે અનુસાર કામ કરનેવાલી કોઇ શક્તિ– પાપ–પુણ્યકી વ્યવસ્થા દેખનેમેં નહીં આતી હૈં, ઈસીલિયે જગત્કી ઉત્પત્તિ આકસ્મિક હૈં– એક અકસ્માત હૈં. યહ ભી ઠીક નહીં હૈં.

સ્વતંત્ર પ્રકૃતિ ભી ઈસ જગત્કા કારણ નહીં હૈં. જડ પ્રકૃતિકો જગત્કા કારણ સાંખ્ય માનતા હૈં. પરંતુ યહ બરાબર નહીં જંચતા. જડમેંસે ચૈતન્યકા પ્રાદુર્ભાવ હો નહીં સકતા. ન આજ તક કિસી લેબોરેટરીને ઈસકો કરકે દિખાયા હૈં, ન કભી દિખા પાયેગી.

ભગવાનને ઈચ્છા કિ– "એકોઽહમ્ બહુસ્યામ્", તભી વે સ્વયમ્ નાના રુપાત્મક બનકર વિશ્વરુપમેં પ્રકટ હુયે હૈં. ઈચ્છા હોના ચેતનમેં સંભવ હૈં. જડમેં યહ નિતાંત અસંભવ હૈં. અતઃએવ જગત્કા કારણ પૂર્ણ ચેતન, જ્ઞાનવાન તત્ત્વ–બ્રહ્મ હી હૈં.

સમસ્ત સૃષ્ટિમેં સર્જનકી અપાર વિભિન્નતા દેખો ! ચીંટી ભી હૈં– હાથી ભી હૈં, શેર ભી હૈં, મનુષ્ય ભી હૈં. દેવ, બ્રહ્મા આદિ ભી હૈં. પ્રત્યેક યોનિકે પ્રત્યેક શરીરકો દેખો ! કિતની વિભિન્નતા ! ફિર સબકે લિયે ભોગ્ય સામગ્રી ભી દેખો, તો ઉનમેં કિતની વિભિન્નતા !!

ફિર ભોગ્યકો ભોગનેકે લિયે સબકો ઈન્દ્રિયાઁ, મન, ભોગસ્થાન, ઈત્યાદિ દિયા ગયા હૈં. ઉસમેં ભી કિતની વિચક્ષણતા રખી ગઈ હૈ !! જડ–ચેતનકા ઈતના અપાર ઔર વિવિધતાસભર સર્જન એક સાથ કરના મહાન જ્ઞાનવાનકે લિયે હી સંભવ હૈં.

તો જડ પ્રકૃતિમેં ઈતના જ્ઞાન હોના કિસ પ્રકાર માના જાય ? જડ પ્રકૃતિકો જગત્‌કા કારણ માનના હમેં જડ બતલાયેગા ઔર કુછ નહીં !

ચેતન વ જ્ઞાનાશ્રય જીવાત્મા ભી સૃષ્ટિકા કારણ નહીં બન સકતા. જીવાત્મા વિકાસશીલ હૈં– ઉન્નત હોતા હોતા મુક્ત જીવ હોતા હૈં. તબ ઔર સભી સામર્થ્ય–પરબ્રહ્મકે સમાન ઉસમેં આવિર્ભૂત હોતે હૈં. અંશ–અંશી સમાન હોતે હૈં. પરંતુ તબ ભી એક અંતર સદા રહતા હૈં, ઔર વહ યહ હૈં કિ ઐસા સમર્થ મુક્ત જીવ ભી સૃષ્ટિ સર્જનકા કારણ કદાપિ નહીં બન સકતા. મુક્ત જીવ બ્રહ્મકે સમાન શુદ્ધ–બુદ્ધ, સત્–ચિત્–આનંદ હો જાતા હૈં. બ્રહ્મકે સમાન હો જાતા હૈ, પરંતુ બ્રહ્મસ્વરુપ નહીં હોતા હૈં. યદિ ઐસા હોતા તો આજ–તક કિતને બ્રહ્મ સૃષ્ટિસર્જન આદિ કરને લગ ગયે હોતે !

સંપૂર્ણ બ્રહ્માંડ કાલમેં અધિષ્ઠિત હૈં. કાલ પ્રત્યક્ષ પરમેશ્વર હૈં. કાલરુપી અશ્વ અવિરત દૌડ રહા હૈં. સાત ઋતુકી સાત દોરી ઉસ અશ્વસે બંધી હુઇ હૈં. સાત ઋતુ રુપી સાત ચકકા વહ વહન કરતા હૈં. ઔર ઉસકે સાત નાભિસ્થાન હૈં. ઉસકી ધુરી અમર હૈં. ઈસલિયે “ખિલેસે જો લગી રહે બાલ ન બાઁકા હોય” ધુરી નિત્ય તત્ત્વ પરબ્રહ્મ હૈં. ચલતી ચક્કી દેખકરઃ–

ચલતી ચક્કી દેખકર દિયા કબીરા રોય ।
ખીલેસે લગી રહેં તો બાલ ન બાંકા હોય ।।
કરજ શબ્દ કબીરકા સુનતે લગ જાય આગ ।
અજ્ઞાની જલ જલ મરેં, જ્ઞાની સોતા જાગ ।।

(કરજ = તીક્ષ્ણ, ધારદાર)

ભક્તિ નિષ્કામ, કલેશહારિણી, શુભદા.....હોતી હૈ

ભક્તિં પ્રયચ્છ રઘુપુંગવ નિર્ભરાં મે– અર્થાત્

અવિરલ ભક્તિ વિશુદ્ધ તવ શ્રુતિ પુરાન જો ગાવ ।
જેહિ ખોજત યોગીસ મુનિ પ્રભુ પ્રસાદ કોઉ પાવ ।।

ભક્તિ ઈતની નિષ્કામ હોતી હૈં કિ પાઁચ પ્રકારકે મોક્ષકી કામના ભી ભક્તકો નહીં ઉઠતી હૈં. ભક્તિકા યહી પ્રધાન લક્ષણ હૈં.

અસ બિચારી હરિ ભગત સયાને । મુકુતિ નિરાદર ભગતિ લુભાને ॥

ભક્તિ નિષ્કામ હોતી હૈં– કલેશહારિણી હોતી હૈં.

ભક્તિ કરત બિનુ જતન પ્રયાસા । સંસૃતિ મૂલ અવિદ્યા નાસા ॥

ભક્તિ શુભદા હૈં. સમસ્ત કલ્યાણોંકો તથા સદ્‌ગુણ સામાર્થ્યકો દેનેવાલી હૈં.

જિમિ થલ બિનુ જલ રહિ ન સકાઈ । કોટિ ભાંતિ કોઉ કરૈ ઉપાઈ ॥

તથા,

મોક્ષ સુખ સુનુ ખગરાઈ । રહિ ન સકૈ હરિભક્તિ બિહાઈ ॥

મમ ગુન ગ્રામ નામ રત, ગત મમતા મદ મોહ ।
તા કર સુખ સોઈ જાનઈ, પરાનન્દ સન્દોહ ॥

ભક્તિ સર્વતન્ત્ર સ્વતંત્ર ઐસે ભગવાનકો ભી વશ કર લેતી હૈં. ભગવાનકો વશ કરનેકા સફલ ઔર એકમાત્ર વશીકરણ ભક્તિ હી હૈં.

નિષ્કામ મન હી ભક્તિકા અધિકારી હોતા હૈં. ઉદા. કેવટ હૈં–

બહુત કિન્હ પ્રભુ લખન સિય, નહીં કછુ કેવટ લેઈ ।
બિદા કિન્હ કરુનાયતન, ભક્તિ વિમલ વર દેઈ ॥

ભક્તિ દેનેમેં તો ઉદાર શિરોમણિ, દયાસિન્ધુ ઐસે મહાદાની ભગવાન ભી મહાન સંકોચી હો જાતે હૈં. ક્યોંકિ ફિર ભાવવશ્ય બનના પડતા હૈ ન ! ભાવકે સામને ઉનકી સારી સ્વતંત્રતા ઔર વે સ્વયં ભી ટિક નહીં પાતે હૈં. અપને આપકો ભૂલકર ભક્ત જો ચાહેં તો સબકુછ કરતે હૈં ઔર યહ ભી ખુશ હોકર. પ્રસન્ન હોકર ભાવકે સામને ઐસે ઝૂમ ઉઠતે હૈં– જૈસે કિ મેઘગર્જનાકે સામને મયૂર ઝૂમ ઉઠતા હૈં !!

તભી તો અહીરકી છોહરિયાઁને છાજકે નામ પર નાચ નચાયે. તાત્પર્ય યહ હૈં કિ ભક્તિરસ કિસી વિરલકો હી પ્રાપ્ત હોતા હૈં, ઔર ઉસીકે વશ ભગવાન અવશ્ય હી હોતે હૈં. યહ નિઃસંદેહ હૈં. જો કિ ઐસી ભક્તિ ઔર ઐસે ભક્ત અત્યંત દુર્લભ હૈં, વિરલ હૈં. ઈસલિયે સિદ્ધ ઔર સાધક, યોગી ઔર ભક્ત, તથા ભક્તિ ઔર યોગ– ઈત્યાદિ સમઝનેમેં તથા પરખનેમેં તુરંત આ જાતે હૈં– જો સમઝપૂર્વક, ધૈર્યપૂર્વક દેખોગે ઔર સોચોગે તો !!

ચાર પ્રકારકે ભક્ત

અકામઃ સર્વકામો વા મોક્ષકામ ઉદારધીઃ ।
તીવ્રેણ ભક્તિ યોગેન યજેત પુરુષં પરમ્ ॥

= ચાહે નિષ્કામ હો, ચાહે સકામ હો, મોક્ષકી કામના હો યા સભી કામનાઓંકી પૂર્તિ ચાહતે હો– અર્થાત્ સકામભાવ, નિષ્કામભાવ યા સર્વકામભાવસે ભી તુમ ભક્તિભાવસે પુરુષોત્તમ ભગવાનકી ઉપાસના સદૈવ કરો, પ્રતિદિન કરો.

ગીતાજીને ચાર પ્રકારકે ભક્ત કહે હૈં.–

ચતુર્વિધા ભજન્તે મામ, જનાઃ સુકૃતિનોઽર્જુન ।
આર્તો જિજ્ઞાસુરર્થાથી, જ્ઞાની ચ ભરતવર્ષભ ॥ (૭–૧૬)
ઉદારાઃ સર્વ એવૈતે, જ્ઞાની ત્વાત્મૈવ મે મતમ્ ॥ (૭–૧૮)

યાની– આર્ત, જિજ્ઞાસુ, અથાર્થી ઔર જ્ઞાની– યે ચાર પ્રકારકે ભક્ત ઉદાર હૈં. સકામ ભક્ત ભી ઉદાર હોતે હૈં. ઉનમેં ભોગલાલસા હોતી હૈ, પરન્તુ સ્વાર્થવૃત્તિ યા ભ્રષ્ટાચાર નહીં હોતે હૈં. ઈસલિયે ઉનકી નિષ્ઠા અવિચલિત રહ પાતી હૈં. વે અપને સાધનકો દૂષિત નહીં કરતે હૈં, ઔર અપને નિશ્ચિત્ કિયે હુએ સાધનસે હી લક્ષ્યકો સાધ્ય કરતે હૈં. માનસજીને ભી ચારોંકો ઉદાર કહા હૈં.

રામ ભગત જગ ચારિ પ્રકારા । સુકૃતિ ચારિઉ અનઘ ઉદારા ॥

વિષયરસ ક્ષીણ હોતા હૈં, તબ ભગવાનકે લિયે જિજ્ઞાસા ઉદ્ભવ હોતી હૈં, તબ જીવકે મોહ, મમતાકે સંસ્કાર પિઘલને લગતે હૈ. જૈસે કિ દીર્ઘકાલકે મહાશીતકો લેકર ઘનીભૂત જલ જમકર બર્ફ હી બના રહતા હૈ, પરંતુ જબ સૂર્ય રશ્મિકા ક્ષીણ તેજ ભી ઉસ પર પહુઁચ જાતા હૈં તબ બર્ફ પિઘલને લગતા હૈં. યહ પ્રક્રિયા અત્યંત હી ધીમી ગતિવાલી હોતી હૈં. પરન્તુ ધીમી–ધીમી ભી અવિરત હોતી હી રહતી હૈં. રુકતી નહીં હૈં. ઈસલિયે કુછ કાલકે પશ્ચાત્ હી બર્ફકા પિઘલના પૂરા હો જાતા હૈં ઔર જલરુપ હો જાતા હૈં.

ઈસીપ્રકાર મોહ–મમતાકા હટના, ભોગાદિક પદાર્થોમેં રહી હુઇ રસવૃત્તિકા હટના ઔર કોધ–રાગાદિક વૃત્તિયોંકા કમજોર હોના, યે તીનોં સાથ હી સાથ હોતા હૈં. યે તીનોંકા હટના, કમજોર હોના– ભક્તિ, જ્ઞાન યા કર્મ યા યોગકી યથાર્થ સાધનાકી યથાર્થ સમઝકા સબૂત હૈં.

મૈં ચૌક્કસ કહ સકતા હૂઁ કિ અગર યહ સબૂત પ્રત્યક્ષમેં ઝલકતા નહીં હો તો કોઇ ભી જ્ઞાન, યોગ, ભક્તિ યા કર્મ યથાર્થ નહીં હૈં– યહ પક્કા સમઝ લેના. વિષયરસકે ક્ષીણ હોને પર હી દાન, સત્કર્મ, સદ્વિચાર, સદાચાર આદિ હોતે હૈં, તબ તક નહીં.

સત્ય પથકા પ્રભાવ– આત્મતત્ત્વકા ઝલકના

ભગવાન ચારોં પુરુષાર્થકો ધારણ કરનેવાલે તથા ઉનકો સાધ્ય કરા દેનેવાલે ભી હૈં. કોઇ અર્થ ચાહતા હૈં તો ભગવાન ઉનકો અર્થ પ્રદાન કરતે હૈં. ઈસી તરહ ભગવાનકા હી આશ્રય લેકર અર્થાત્ સત્ય પથકા હી અનુસરણ કરતે હુયે ચારોં પુરુષાર્થમેં કિસી એકકો સાધ્ય કિયા જાય– તબ તક ઉદારતા માની હૈં. પરંતુ અશુભ

માર્ગકા આશ્રય લિયા જાતા હૈં તબ સ્વાર્થ, ભ્રષ્ટાચાર પનપતે હૈં. ઉદારતા છૂટતે હી સ્વાર્થ આદિ પનપતે હૈં. નિષ્ઠાભ્રષ્ટતા નીતિકા નાશ કર દેતી હૈં.

ધર્મ, અર્થ, કામ, મોક્ષમેંસે ચાહે કિસી ભી કામના હો, વહ કામના દૂષિત નહીં હૈં ઔર ન તો ઉસકી પૂર્તિ કરના પાપ હૈં. યે ચારોં પુરુષાર્થ તો મનુષ્યકે લિયે હૈ હી. તબ ઈનકી પૂર્તિકો પાપ કૈસે કહા યા સમઝા જા સકતા હૈ ?

ઠીકસે સમઝ લો કિ જો પાપ કહા જાતા હૈં યા સમઝા જાતા હૈં વહ તો ઈનકી પૂર્તિકે લિયે અશુભમાર્ગ અપનાયે જાતે હૈં, ઉનકો લેકર કહા યા સમઝા હૈ. અગર સત્ય પથકા આશ્રય લેકર ઈનકી (કિસી પુરુષાર્થકી) પૂર્તિ પ્રાપ્ત કરતે રહોગે તો સત્યપથકા અનુસરણ હી તુમ્હારે મનકો ઊંચા ઉઠાતા જાતા હૈં. લાલસા, સ્વાર્થકે ઝકોરે તુમ્હારે મનકો નીચા ગિરાના ચાહતે હૈ– લુભાતે હૈં– ખિંચતે હૈં– પરંતુ મન સત્ પથકા ત્યાગ નહીં કરતા હૈં. તબ ક્રમશઃ અસાધારણબલ ઉસે પ્રાપ્ત હોતા હૈં. યહ બલ હૈં આત્મતત્વકા. આત્મજ્યોતિકા પ્રકાશ ઉત્તરોત્તર અનાવૃત હોતા જાતા હૈં. મોહ, સ્વાર્થ, આદિકે ઝકોરે તો આસપાસ ચાલુ રહતે હૈં, પરંતુ મન ઉનકે પ્રતિ સહજ ભાવસે નિરસ હો જાતા હૈં.

યહ પ્રભાવ હૈં સત્ પથકા– ભગવત્ તત્ત્વકા. સ્વાર્થ, મોહ, વાસના, વિષયરસ આદિ તૃણકે સમાન તુચ્છ હો જાતે હૈં. પહલે ઈનકે લિયે મરને–મારને પર જો મન સતત ઉતારુ (ઉદ્યત, તત્પર) રહતા થા, વહ અબ ઈનકે પ્રતિ ખિંચતા હી નહીં– દેખતા હી નહીં. ઈતના તુચ્છ પ્રતીત હોતે હૈં સબ– મોહ, વાસના આદિ.

ઉર કછુ પ્રથમ બાસના રહી । પ્રભુ પદ પ્રીતિ સરિત સો બહી ॥

વિભીષણજી, ધ્રુવજી ઈનકે ઉદાહરણ હૈં. ભક્તિ યા કિસી ભી માર્ગકી સાધનાકા રસ પ્રાપ્ત હો જાને પર મન ઈધર–ઉધર કહીં ઔર ખિંચા નહીં જાતા– આકર્ષિત નહીં હો પાતા હૈં. રસકે આસ્વાદનસે ઈસ પ્રકાર નિષ્કામ વ પૂર્ણકામ હો જાતા હૈં મન !!

સકામ ભક્તકો નિષ્કામ બનાનેકે કઇ તરીકે ભગવાન અપનાતે હૈં. કભી કામનાઓંકી પૂર્તિ કરતે રહતે હૈં, તો કભી અચાનક સબ ઓરસે ચોટ આ જાતી હૈં, ઔર તબ કામનાઓંકી કતાર ટૂટ જાતી હૈં. નિર્વેદ (વૈરાગ્ય) હો આતા હૈં. કભી ભગવદ્ વિષયક જિજ્ઞાસા વ રસવૃત્તિ ઈતની પુષ્ટ– પરિપક્વ હો જાતી હૈં, તબ સારી કામનાયેં સિમટકર એકમાત્ર ભગવદ્ રસમેં સરાબોર રહતી હૈં. તબ સાધના યથાર્થ હોતી હૈં. કુછ ભી અશુભ, અસત્ કાર્ય, અનુચિત વિચાર, વ્યવહાર હોતા નહીં હૈં. ઈસકી પરિપક્વ દશામેં મન સહજ શાંત, નિષ્કામ, સ્થિર ઔર સ્થિતપ્રજ્ઞ હો જાતા હૈં. પરંતુ નિરસ યા નિષ્ક્રિય નહીં હોતા હૈં.

સ્વકેન્દ્રિત– સંકુચિત, સ્વાર્થ, મોહ, વાસનાકી પરિધિસે બાહર આ જાને પર

હી વિશ્વપ્રેમ, વાત્સલ્ય, કરુણા આદિ પનપતે હૈં. ઉદય હોતે હૈં; ઔર તબ પ્રત્યેકકે પ્રતિ રસ, પ્રેમ, કરુણા રહતે હૈં. નિરસતા, નિષ્ક્રિયતા નહીં આ સકતી. કિસીકો દુઃખી નહીં દેખ સકતા, અભાવગ્રસ્ત નહીં દેખ સકતા, લેકિન સુખ પહુઁચાનેકો પ્રાણ ત્યાગ કર દેતા હૈં. ઈતને અધિક પ્રેમ, કરુણા ઉદય હોતે હૈં !!

"મૈં તુમ્હારા હૂઁ, તુમ મેરે નહીં હો"

ષટ્પદી સ્તોત્રમેં તો યહાઁ તક દિયા હૈ :– હે નાથ ! મુઝમેં ઔર તુમમેં ભેદ ન હોને પર ભી મૈં તુમ્હારા હૂઁ, તુમ મેરે નહીં હો– ક્યોંકિ સમુદ્રકા તરંગ હોતા હૈ, તરંગકા સમુદ્ર કદાપિ નહીં હોતા હૈં.

જિન્હોંને ગોવર્ધન પર્વતકો ઉઠાયા હૈ, ઈન્દ્રકે અનુજકે રુપમેં– ઉપેન્દ્રરુપમેં પર્વતોંકા છેદન કિયા હૈં, ઔર જિન્હોંને દનુજકુલકા દમન કિયા હૈં તથા સૂર્ય–ચન્દ્ર જિનકે ચક્ષુ હૈં– ઐસે સર્વશક્તિમાન, સર્વ સમર્થ આપ પ્રભુકા સાક્ષાત્કાર હોને પર ક્યા ભવકા– જન્મમરણકા તિરસ્કાર નહીં હોતા હૈ ? નિશ્ચિત્ હોતા હૈં !!

ગીતાજી ઉપનિષદોંકા સાર હૈ

ગીતાજી સબ ઉપનિષદોંકા સાર હૈં. ઉપનિષદ્ રુપી ગાયકા દોહન કરનેવાલા શ્રીકૃષ્ણ, પીનેવાલા શ્રી અર્જુન. રોજ ગીતાજીકા પાઠ કરના ચાહિયે. વિકર્મસે પાપ–પુણ્ય કુછ નહીં, અકર્મસે પાપ હોતા હૈં. કર્મસે પુણ્ય હોતા હૈં. શુભાશુભ કર્મોંકો ભગવાનકો અર્પણ કરનેકા અભ્યાસ રહે. યહ ન હો સકે તો શરણાગતિ લો. જબ હમ ઈસ તરહસે શુભાશુભ ક્રિયા અર્પણ કર દેતે હૈં, તો હમકો માલૂમ હો જાયગા કિ હમ એક અવ્યક્ત શક્તિકે સામીપ્ય હો ચુકે હૈં. પરન્તુ જિસને દેખા હૈં ઉસકો વાણી નહીં, જિસકો વાણી હૈ વહ દેખ નહીં સકતે.

નવરાત્રિ શક્તિ ઉપાસના

એક હી આદિશક્તિકે વિભિન્ન રુપ હૈં– દુર્ગા, ભવાની, કાલિકા, અંબા ઈત્યાદિ. આદિ શક્તિકા અખંડ સ્ત્રોત નિરન્તર બહ રહા હૈં. જો સૃષ્ટિમેં ચારોં ઔર શક્તિકે અંશકે રુપમેં અપના અપના કાર્યભાર સમ્હાલ રહા હૈં.

છોટી મટકીમેં નવ છિદ્ર હોતે હૈં ઔર મટકીકે ભીતર પ્રકટ દીપક રખતે હૈં. યહ આદ્ય શક્તિકા પ્રતીક હૈ, માતા હૈં, ફિર શક્તિમાતાકી આરાધના કી જાતી હૈં.

ગુજરાત, સૌરાષ્ટ્રમેં ગરબા રાસ હોતે હૈં. યહ સબ માતાકી (શક્તિકી) આરાધના હૈં. નવદ્વારવાલી મટકીમેં દીપક–યહ હૈં મનુષ્યદેહકા પ્રતીક. આત્મચેતન દીપકકો લેકર પંચભૂતાત્મક માનવ શરીર ઔર વહ ભી નવ છિદ્રવાલા હૈં– વહ શક્તિકે બિના જડવત્ હોતા હૈં.

આત્માકી શક્તિ તો અનંતાનંત હૈં. શક્તિકી ઉપાસનાસે મનુષ્ય આત્માકી

શક્તિકી ઓર એકાગ્ર હોતા હૈં. સંસારકે મોહ–મમત્ત્વકે, રાગ–દ્વેષ આદિ મલાવરણોમેં આત્મશક્તિકા તિરોધાન હો જાતા હૈં. તો નવરાત્રિમેં પુનઃ જાગ્રતિ પ્રાપ્ત કરનેકો શક્તિ ઉપાસના હૈં.

યા દેવી સર્વભૂતેષુ તુષ્ટિરુપેણ સંસ્થિતા ।
નમસ્તસ્યૈ નમસ્તસ્યૈ નમસ્તસ્યૈ નમો નમઃ ॥

= "જો દેવી સમસ્ત પ્રાણીમાત્રમેં તુષ્ટિ–માને સંતોષવૃત્તિકે રુપસે બિરાજમાન રહી હૈં, ઉસે નમસ્કાર હો, નમસ્કાર હો, નમસ્કાર હો, પુનઃ પુનઃ નમસ્કાર હો."

મહાભારતમેં દુર્ગા સ્તુતિમેં કહા ગયા હૈં કિ આપ હી તુષ્ટિ, પુષ્ટિ, ધૃતિ, સાવિત્રી, ચંદ્ર– સૂર્યકી વૃદ્ધિ કરનેવાલી હૈં. ઐશ્વર્યવાનોંકી ઐશ્વર્ય હૈં. ષોડ્શમાતાઓમેં એક તુષ્ટિ દેવી હૈં. તુષ્ટિ માને સંતુષ્ટિ. તાંત્રિક ગ્રંથોમેં ભી તુષ્ટિ–પુષ્ટિ ઈત્યાદિકો પરમશક્તિકી કલાએં કહી ગઇ હૈં.

ધન સામર્થ્ય, મન સામર્થ્ય, તન સામર્થ્ય પ્રાપ્ત હોવેં તબ સંતુષ્ટિ વૃત્તિ હો જાયેં યહ ભગવાનકી કૃપા સમઝના. અન્યથા પરિગ્રહકી વ લોભકી વૃત્તિ બઢતી હૈં. તબ જીવકી હાય–હાય ભી ઉતની હી બઢતી હૈં. ઔર ઉસકો પ્રાપ્ત ભોગપદાર્થકા સુખ, આનંદ નહીં રહતા, પરતું અપ્રાપ્તકી તૃષ્ણા લાલસાકી અગ્નિજ્વાલા સંતપ્ત કિયે રહતી હૈં. "ડાસત હી ગઇ બીતી નિશા સબ, કબહૂઁ ન નીંદ ભરી સોયો".

ચંડીપાઠ સે વિઘ્નોંકા નાશ

પરબ્રહ્મ પરમાત્માકી આદ્યશક્તિ મહાલક્ષ્મી, ચિત્શક્તિકો હી તંત્રને ચંડી નામસે કહા હૈં. ચંડીદેવીકે સ્તોત્રમેં સાત સૌ શ્લોક હૈં. ઉસકો ચંડીપાઠ કહતે હૈં. આદ્યશક્તિ મહાલક્ષ્મી– ત્રિગુણા પરમેશ્વરી અખિલ વિશ્વમેં વ્યક્ત–અવ્યક્ત સ્વરુપસે બિરાજમાન હૈં.

મંત્ર વ દેવકા ઐક્ય હોતા હૈં. ઈસલિયે સાત સૌ મંત્રકો ચંડીપાઠ નામ દિયા હૈં. મંત્રકે દેવતા અપને અપને મંત્રમેં રહતે હૈં. જિસ દેવ યા દેવીકા યજન, ભજન, પૂજન કરના હો– ઉસ દેવ યા દેવીકે મંત્રકો ગ્રહણ કરના ચાહિયે. ફિર ઉસીકા પુરશ્ચરણ, અનુષ્ઠાન ઈત્યાદિ કરના ચાહિયે.

ઈસી તરહ ચંડીપાઠ કિયા જાતા હૈં. ઐસા ભી કહા ગયા હૈં કિ મંત્ર પું (= પુરુષ) દેવતા હૈં, ઔર વિદ્યા– સ્ત્રી દેવતા હૈં. ઈસલિયે ચંડી – યહ મહાવિદ્યા ભી હૈં. તંત્ર વિદ્યાકે ગ્રંથોમેં ચંડીકે પૂજન, ભજન, યજનકી વિધિયાઁ બતલાઈ હૈં.

ચંડીકે શતાવૃત્તિ (૧૦૦ બાર)પાઠકા ફલબતલાયા ગયા હૈં કિ રાજાકા ઉપદ્રવ, દુર્ભિક્ષ, ભૂકંપ, અતિવૃષ્ટિ, અનાવૃષ્ટિ, કાલ, ક્ષય જૈસી મહાબીમારીયાઁ ઈત્યાદિ સર્વ પ્રકારકે વિઘ્નોંકા નાશ કરતા હૈં.

સાત સૌ મંત્રકે સમૂહકો સપ્તશતી સ્તોત્ર નામ દિયા હૈં. ઉસકી શતાવૃત્તિ

પાઠકો શતચંડી, સહસ્ત્રાવૃત પાઠકો સહસ્ત્રચંડી, અયુતચંડી માને દશહજાર આવૃત્તિ, એક લક્ષાવૃત્તિકો લક્ષચંડી કહા જાતા હૈં. ઈતની જ્યાદા પાઠાવૃત્તિ અકેલેસે હો નહીં પાતી હૈં, ઈસલિયે ઉસી પાઠકે અભ્યાસી પાઠિયોંસે પાઠ કરાનેકા વિધાન હૈં.

પ્રશ્ન :– શિવ, વિષ્ણુ, આદિ દેવોંકી ઉપાસનાસે ભી મોક્ષસુખ તો સહજ પ્રાપ્ત હોતા હી હૈં. શ્રુતિ પ્રમાણ હૈં, પ્રત્યક્ષ પ્રમાણ ભી હૈં. તબ ફિર શક્તિ ઉપાસનાકી ક્યા આવશ્યકતા હૈ ?

શ્રી ગુરુદેવ :– દેવોંકી ઉપાસના કરનેવાલોંકો અતિ કષ્ટ આદિ સહન કરના પડતા હૈં. કઇ પરીક્ષામેં પાસ હોના પડતા હૈં. તબ ફિર દેવોંકા પ્રસાદ પ્રાપ્ત હોતા હૈં.

જબ કિ મહાદેવી જગદંબા અત્યંત વાત્સલ્યમયી હૈં. અપને ભક્તોંકો કલેશ સહન કરતે હુએ દેખ નહીં સકતી ! વ્રત–નિયમમેં કડાઇ રખનેસે કલેશ કષ્ટ ઉઠાના પડતા હૈં. તબ માતાજી આર્દ્રતાવશ ભક્તોંકો શીઘ્ર પ્રસાદ દેતી હૈં, પુરસ્કાર દેતી હૈં.

યહ અભાવગ્રસ્ત માનવ બંધુઓકે સાથ ભયંકર દ્રોહ હૈ

એકભાઈને સમૂહ લગ્નમેં દેખી હુઇ બાતેં કહી. સારા ખર્ચ સમારંભકે આયોજકોને ઉઠાયા થા. વર–વધુકે પક્ષકો સિર્ફ ૨૫–૨૫ રુપયે દેનેકા આયોજન સમાજસેવાકે લક્ષ્યસે કિયા ગયા થા. ભોજન ઔર પુરોહિત બ્રાહ્મણ કે ખર્ચ ભી આયોજકોંકી ઓરસે થા. પ્રધાન પુરોહિત માઇક પરસે વિધિ બોલતે રહતે થે ઔર ૪૫ સમૂહ લગ્નકે ૪૫ છોટી–છોટી વેદિયોંકે પાસ વર–વધુ બૈઠે હુએ થે. માઈક પર કહી હુઇ વિધિ પાસમેં બૈઠા હુઆ બ્રાહ્મણ સંપન્ન કરા દેતા થા.

શ્રી ગુરુદેવ :– આજકે દેશકાલકે અનુકૂલ યહ પ્રથા શુરુ હો ગઇ હૈં– યહ બડી અચ્છી બાત હૈં. લગ્નસંસ્કાર આર્ય સંસ્કૃતિકા મુખ્ય અંગ હૈં. સમૂહ લગ્નકા આયોજન કરકે ઉત્તમ પ્રકારકી સમાજસેવા કી જા સકતી હૈં.

આજ દેખા–દેખીસે નિરર્થક ખર્ચ બહુત કિયા જાતા હૈં– ઈસલિયે લગ્નખર્ચ મહઁગા હો ગયા હૈં. મધ્યમવર્ગ વ ગરીબવર્ગકે લિયે ઈસલિયે અપને પુત્ર–પુત્રિયોંકા લગ્ન સંબંધ કરના મહામુશ્કિલ હોતા જા રહા હૈં. સમારંભમેં બડા ખર્ચ કરનેકી ક્ષમતા હો ઐસે સમધિ (=વેવાઈ) સબ ચાહને લગે હૈં. યહ લાલચીવૃત્તિકા ઔર ઝૂઠ વ્યવહારોંકા પરિણામ હૈં.

કિતના ભારી ખર્ચ લગ્ન સમારંભમેં દિખાનેકે લિયે કિયા જાતા હૈં ! પરંતુ ઈતના ખર્ચ કરના સમાજકી કુસેવા કરના જૈસા હૈ. સમાજમેં ઐસા ઉદાહરણ રખનેસે ઔર (દૂસરે) લોગોંકી દશા કિતની મુશ્કિલ, કઠિન હો જાતી હૈ ! ઈસકા ભી ખ્યાલ કરના ચાહિયે. અપને પાસ ધન હૈં તો ધનકા દૂસરા અચ્છા સદુપયોગ કરો ન ! લગ્ન સમારંભમેં લાખોંકા ખર્ચ કરકે અપની પ્રતિષ્ઠા જમાનેકા ખ્યાલ બહુત સ્વાર્થી વ ક્ષુદ્ર હૈં. સમાજકે ઈતર વર્ગકે લોગ ઈસકા દુષ્પરિણામ ભોગ રહે હૈં. ઈસ બાતકી ઓર

ધ્યાન રખકર, લગ્નસમારંભ તો હો સકે ઈતની સાદગીસે સંપન્ન કરના ચાહિયે.

જબ કાલ (સમય) ઐસા હૈં કિ આધી પ્રજા બેકાર ઔર અર્ધભૂખી રહતી હૈં. ઐસે કાલમેં ધનકા સદુપયોગ ઈન લોગોંકે લિયે કરના ચાહિયે. લગ્નસમારંભકે એક દિનમેં યા કુછ ઘંટોમેં લાખો ઉડા દેના, (યહ) અપને ઈન અભાવગ્રસ્ત માનવબંધુઓંકે સાથ ભયંકર દ્રોહ હૈં. ધાર્મિક વિધિ સંપન્ન કરાનેમેં કમસે કમ ૧૧ રુપિયે ઔર જ્યાદહસે જ્યાદા ૫૧ રુપયે લગના ચાહિયે. કિસી ભી કન્યાકા લગ્ન ૫૧ રુપયેમેં હો જાના ચાહિયે ઐસા સુધાર કરના ચાહિયે. કમ ખર્ચ હો જાય ઐસા ઉદાહરણ સમાજમેં રખના ચાહિયે. (સન૧૯૫૮–૫૯ કી યહ બાત હૈં). જનકવિદેહીને ભી સમૂહલગ્ન કિયા થા ન ? (ચારોં કન્યાઓંકા). ઈસસે ખર્ચ વ સમય નિરર્થક વ્યય નહીં હોતા હૈં.

સુખ–શાંતિકે લિયે નાશવંત પ્રાણી–પદાર્થમેં રહી સુખબુદ્ધિકા ત્યાગ કરના ચાહિયે

વિચારવાન મનુષ્યકો સોચના ચાહિયે કિ કભી દુખાનુભવ ન કરના પડે ઐસી સ્થિતિમેં ઔર ઉસ ઢંગસે રહના ચાહિયે.

સુખ પ્રાપ્ત કરનેકા હક્ક મનુષ્યમાત્રકો હૈં. મનુષ્ય જીવ નહીં પરંતુ શિવ હૈં. મનુષ્યકો સદા સુખશાંતિ વ આનંદમેં રહના ચાહિયે. આનંદ–શાંતિમેં વિક્ષેપ ન હોવે ઈસકે લિયે લોભ, મોહ, શોક આદિકા ત્યાગ કરકે સાવધાનીસે રહના ચાહિયે.

દ્રશ્ય–પ્રાણી પદાર્થ માત્ર બિલકુલ નાશવંત હૈં, ઉસકે લિયે ચાહા જાવે કિ વહ નાશ ન હોવેં ઔર સદા કે લિયે અપને સાથ રહેં તો યહ ઈચ્છા દુઃખ દેનેવાલી હૈં.

જિસ વસ્તુકા કદાપિ કાલ નાશ નહીં હોતા હૈં ઉસી પરમાત્મા વસ્તુકે લિયે હમ કભી ઐસા ચાહે કિ વહ સદાકે લિયે હમારી સાથ રહેં તો વહ સંભવ હૈં. પરંતુ નાશવંત પદાર્થકે લિયે ઐસી ચાહ–ઈચ્છા રખના વ્યર્થ હૈં ઔર દુઃખદાયી હૈં.

નાશવંત પદાર્થોમેં સુખબુદ્ધિ રખનેસે મનુષ્ય જ્યાદા દુઃખી હોતા હૈં. ઈચ્છિત વસ્તુમેં સુખબુદ્ધિ રહતી હૈં ઔર વહ વસ્તુ મિલતી નહીં હે, અથવા મિલને પર ઉસકા નાશ હો જાતા હૈં તબ, અથવા ઉસે પ્રાપ્ત કરનેમેં વિઘ્ન–બાધાએં આ જાતે હૈં તબ અતિ દુઃખકા અનુભવ હોતા હૈં. ઈસ પ્રકાર્ પ્રત્યેક મનુષ્યકો દુઃખ, કલેશ, ચિંતા, ભય આદિ સતત સતાતે રહતે હૈં.

મનુષ્ય અનેક લાલસાઓંસે ઘિરા રહતા હૈં. ધન હૈં તો સ્ત્રીકી લાલસા હોતી હૈં, સ્ત્રી હૈં તો પુત્રકી હોતી હૈં, પુત્ર હૈં તો ઝમીન–જાગીરકી હોતી હૈં, ઔર જાગીર હોતી હૈં તો અધિકાર–સત્તાકી લાલસા ઉઠતી હૈં.

તાત્પર્ય કિ એક લાલસાકી પૂર્તિ હોતે હી દૂસરી લાલસા ઉસે ફિર દુઃખી–સંતપ્ત બનાતી રહતી હૈં. ઈસ પ્રકાર દુઃખ કલેશમેં હી અપના સમય વ્યતીત કરતા હૈં. નાશવંત પદાર્થોંકી લાલસાઓંમેં હી જીવનકા અધિક સમય વ શક્તિ સામર્થ્ય કા વ્યય કરતા

હૈં, ઔર અંતમેં વાસનાઓંકે સાથ મૃત્યુકે વશ હો જાતા હૈં. પુનઃ જન્મ ધારણ કરકે વહી ઘટમાલ ચાલુ રખતા હૈં. કભી સુખકા, સંતોષકા અનુભવ હોતા નહીં હૈં !!

મનુષ્યકો યદિ સુખશાંતિકી ઈચ્છા હૈં, સદા નિર્ભય નિર્દ્વન્દ્વ સ્થિતિકી ઈચ્છા હૈં, શાંત–આનંદપૂર્ણ– પ્રસન્ન જીવનકી ઈચ્છા હે, તો ઉસે નાશવંત પદાર્થોમેં રહી હુઇ સુખબુદ્ધિકા (=આસક્તિ) ત્યાગ કરના ચાહિયે. ઔર જો નિત્ય હૈં, સત્ય હૈં, સદા સુખમય, આનંદમય હૈં, ઉસ આત્મ કે સાથ સમ્બન્ધ, નાતા જોડના ચાહિયે. તભી સુખાનુભવ હો પાતા હૈં.

તુમ્હારા જીવન વ્યવહાર તુમ્હેં દુ:ખી બના રહા હૈં

"મનુષ્યકો સંસારકે સુખ–ભોગકે લિયે ધન પ્રાપ્તિ કરના ચાહિયે– યહી માત્ર કર્તવ્ય હૈં"– ઐસા સમઝા જાતા હૈં; ઔર આજ જ્યાદા મનુષ્ય ઐસે હી હૈં, જો રાત–દિન કેવલ ધન પ્રાપ્તિકા હી પુરુષાર્થ કરતે રહતે હૈં.

ધનકી આવશ્યકતા મનુષ્યકો હી રહતી હે– યહ સહી હે, પરન્તુ માત્ર ધન પ્રાપ્તિકા પુરુષાર્થ કરનેસે હી મનુષ્યોંકી જરુરતોંકી પૂર્તિ નહીં હો જાતી હૈં. ધનસે ભી હજાર ગુના બઢકર ઐસી વસ્તુ પ્રાપ્ત કરનેકે લિયે મનુષ્ય જન્મ હૈં, ઔર જબ તક વહ પ્રાપ્ત નહીં કિયા જાતા હૈં, તબ તક ચાહે કરોડો રુપિયે પ્રાપ્ત હો જાને પર ભી, વહી સારા ધન તો દુનિયામેં રખકર કભી ભી ચલા જાના પડતા હૈં. ઉસમેંસે એક પાઇ ભી સાથ નહીં જાયેગી. સાથમેં તો શુભ–અશુભ સંસ્કારોકી વાસનાએં જાયેગી.

યહ શરીર ભી નાશવંત હૈં. વહ ભી તુમારા સદાકા સાથી નહીં હૈં. નયે નયે શરીરકી પ્રાપ્તિ તબ તક હોતી રહેગી કિ જબ તક મનુષ્ય જન્મકે હેતુકી પૂર્તિ નહીં હોગી.

ઈસ પૂર્તિકે લિયે સર્વપ્રથમ અનિવાર્ય બાત યહી હૈં કિ તુમ્હેં આજ જો–જો ભી પ્રાપ્ત હૈં– ઉસકા સદુપયોગ કરો. તુમ્હારા જીવનવ્યવહાર તુમ્હેં દુઃખી બના રહા હૈં. તો ઉસે બદલ દો ઔર સુખ દેવેં ઐસા કરો ! જો વિચાર, ભાવનાયેં, કર્મ આદિ દુઃખદાયી હો રહે હૈં ઉસે બદલ દો. ઔર પ્રત્યેક વિચાર, ભાવના, કર્મ આદિ સુખદાયી બને રહેં ઐસા જીવન બનાઓ.

સુખકા અનુભવ કરો. દુઃખ–પીડાસે મુક્ત હોનેકી ભરસક કોશિષ કરો. જો–જો ભી પ્રાપ્ત હૈં ઉસીકા સદુપયોગ કરનેસે સુખકી પ્રાપ્તિ હોતી હૈં. સુખાનુભવસે હી આનંદ મિલતા હૈં. જો, ક્રિયા કી જાતી હૈં, સુખકે લિયે કી જાતી હૈં. સ્ત્રી, પુત્ર, ધન આદિકી ઈચ્છા સુખ પ્રાપ્ત કરનેકે લિયે હી કિયે જાતે હૈં.

વ્યવહાર માત્ર સુખ પ્રાપ્ત કરનેકે લિયે કિયા જાતા હૈં, ઔર જિસકે દ્વારા સુખ પ્રાપ્ત હોવેં ઉસકી મનુષ્યકો જરુરત હોતી હૈં.

મનુષ્ય પ્રથમ શારીરિક સુખકી ઈચ્છા કરતા હૈં. શરીરરુપી નૌકા નિરામય,

સુરક્ષિત હોતી હૈં તો ઉનકે દ્વારા ઔર કાર્ય ભી ઉત્તમ પ્રકારસે કિયે જા સકતે હૈં.

(વેલોરમેં) શ્રી ગુરુદેવ :– માનવ જીવન આસુરી બનતા જાતા હૈં. દેવી સંપત્તિકા પૂરા આચરણ ઔર ભગવત્ શરણાગતિમેં સ્થિત રહના. પ્રારબ્ધકા અર્થ સમઝો. પુરુષાર્થ તો ઈતના હો કિ શંકા કભી ન ઉઠે. શંકા ઉઠે તો ક્યા ઈનકો ભી પ્રારબ્ધ માને ? નહીં.

ભૂત (ભૂતકાલકે) કર્મોંકો દોષ ન દો. શરણાગતિમેં જો બાધા આવેં ઉસે હટાને માત્ર પુરુષાર્થ કરો.

ભોગમેં પ્રારબ્ધ બરાબર. શંકા, શ્રદ્ધા, આદિ વ્યવહારોંમેં નહીં. પર ધ્યાન રહે પુરુષાર્થ તીન વિભાગમેં ફલિત હોતે હૈં. (૧) કાલાન્તર (૨) સદ્ય (૩) શરીરાન્તર. પ્રારબ્ધ ઈસમેં હોતા હૈ, પર બહુત ગૌણ. પુરુષાર્થ મુખ્ય હૈં. પ્રારબ્ધ તીન (પ્રકારકે) હોતે હૈં– મંદ, તીવ્ર ઔર તીવ્રતર. પુરુષાર્થ ગૌણ નહીં, પ્રારબ્ધ ગૌણ. પ્રભુકૃપા સાધ્ય હી હૈં.

હાઁ જી ! ભૂત હી મનુષ્ય બનાતા હૈ. પુરુષાર્થયુક્ત પ્રારબ્ધ. તીવ્રમેં પુરુષાર્થ હી પ્રધાન હૈં.

(એક ભાઈકો–) વિદેશ, યુરોપ તો નહીં જાના હૈં ? તો બરાબર. પૈસા.... પૈસા ? વિષય નિષ્ણાંત ભારતીય વિદેશકો લાભ દે યહ દેશકા અભાગ્ય હી હૈં. યહાઁ હી દેશકો લાભ દો. જિસ દેશમેં ગરીબી હો વહાઁ કા માનવજીવન આસુરી બનતા જાતા હૈં.

જો યહ કથા સનેહ સમેતા । કહિહહિ સુનિહહિં સમુઝિ સચેતા ॥
હોઈહહિ રામગુરુ ચરન અનુરાગી । કલિમલ રહિત સુમંગલ ભાગી ॥
સહજ સુહૃદય ગુરુ સ્વામિ સિખ, જો ન કરઈ સિર માનિ ।
સો પછિતાઇ અઘાઈ ઉર, અવસિ હોઈ હિત હાનિ ॥
માતુ પિતા ગુરુ પ્રભુ કી બાની । બિનહિં બિચાર કહિય શુભ જાની ॥

શ્રી ગુરુદેવ બમ્બઇ– ખારમેં હી બિરાજે થે, લેકિન કિસીકો કહા નહીં ગયા થા; ઔર ૧૨–૧–૬૬, રાત્રિકો સબકો દર્શનલાભ દિયા. બાદમેં સાયન (બોમ્બે)મેં બિરાજેં. ૧૮–૧–૬૬ કો દર્શનકો ગઈ. ૧૯–૧–૬૬ શ્રી ગુરુદેવને ગણેશપુરી, મુક્તાનંદબાબાકે સાથ ઉનકે આશ્રમમેં રાત્રિ વિરામ કિયા. ૨૦–૧–૬૬ કો ડહાણૂ પધારેં.

કલિયુગ–સરલમેં સરલ સાધનાકા કાલ હૈં, કરકે તો દેખો !!

વહ માનવ હી નહીં હૈં જો દૂસરે માનવકો સુખ ન દેં. "પરસ્પર એક મનુષ્ય દૂસરે મનુષ્યકો અપની શક્તિ સામર્થ્યકે અનુકૂલ સુખ પહુઁચાતા હૈં તો યહ તો સહજ

સ્વાભાવિક હૈં", ઐસા સમઝને કે બજાય ઈસમેં ઈતની મહાન વિશેષતા સમઝી જાતી હૈ યહી કાલકા પ્રભાવ હૈં.

પૃથ્વી સબકા બોજા વહન કર રહી હૈં. સૂર્ય નિયમપૂર્વક અપની રશ્મિયોંકે દ્વારા પ્રાણીમાત્રકા જીવન નિભા રહા હૈં. પવન પ્રાણદાન દેતા રહતા હૈં. અન્ન ભી પ્રાણ નિર્વાહ કરતા હૈં. ઔષધિયાઁ રોગ દૂર કરકે સુખ પહુઁચાતી હૈં. વૃક્ષ– ફલ–ફૂલ દેકર સુખ દેતે હૈં. ફિર માનવસમાજમેં પરસ્પર સુખ પહુઁચાનેકી ભાવના વ ક્રિયા હોવેં તો ઈસમેં વિશેષતા નહીં હૈ. આશ્ચર્ય તો તબ હૈ જબ ઐસા નહીં કિયા જાવેં !

દેખો ! દેશકાલકો ખૂબ સમઝો. અશ્વમેધયજ્ઞ કરનેકા સમય નહીં રહા હૈં. જ્ઞાનસે મુક્તિલાભ પ્રાપ્ત કરનેકા ભી કાલ નહીં હૈં. શસ્ત્ર ચલાનેકા ભી કાલ નહીં હૈ. ગુફામેં બંદ હોકે નાક દબાકર બૈઠનેકા ભી કાલ નહીં હૈ. યહ તો કલિયુગ હૈં. સરલમેં સરલ સાધનાકા કાલ હૈં ! સબકે સાથ પ્રેમભાવ રખના. રામ રામ જાપ કરના. જૈસે ભી હો સકે– તનસે, મનસે ઔર ધનસે જિતની ભી હો સકે જનસેવા કરના. દીન દુઃખીઓંકો સુખ દેકર ઉનસે આશીર્વાદ પ્રાપ્ત કરના. ઈસસે બડા ઔર કોઇ પુણ્ય ઈસ કાલમેં નહીં હૈં.

પાપ–પુણ્યમેં નહીં માનો તો શાંતિકી, તુષ્ટિકી, આનંદકી યા સુખકી અપની નીજિ અનુભૂતિકો તો માનોગે ન ? દીનદુઃખીઓંકે આઁસૂ પોંછનેમેં તુમકો શાંતિકી અનુભૂતિ હોગી. ભૂખેકોં ભોજન ખિલાકર તુમ્હેં તુષ્ટિકી અનુભૂતિ હોગી. શિષ્યવૃત્તિ દેકર કિસીકો પઢાઓગે તો તુમકો સુખકી અનુભૂતિ હોગી. નિરાશ્રિત, અનાથકો આધાર દેકર તુમકો અપાર આનંદ હોગા. યે સબ કરકે તો દેખો !!

બના કીરત સો બડી બિન પંખ ઉડ્ ઉડ્ જાયેં ।
ઐસી નિધિ દાતારકી તીન લોક ફિર જાયેં ॥
ચલતા દેવલ પૂજિયે નહિં ઔરનસે કામ ।
જિતને દેખો આતમા ઈતને સાલિગ્રામ ॥
ન ધન રહેં, ન જોબન રહેં, ન રહેં ગાઁવ અરુ ઠામ ।
તુલસી જગમેં જશ રહેં કિ કરદે કિસીકા કામ ॥

કુમિત્રસે હમેશા બચના

ગંગ તરંગ પ્રવાહ ચલે ઔર કૂપકો નીર પીઓ ન પીઓ ।
આપ રઘુનાથ હૃદય બસે તો ઔરકો નામ લિઓ ન લિઓ ॥
કર્મ સંજોગ સુપાત્ર મિલેં તો કુપાત્રકો દાન દિઓ ન દિઓ ।
કવિ ગંગ કહે સુન શાહ અકબર મૂરખ મિત્ર કિયો ન કિયો ॥
જલુ પય સરિસ બિકાઇ દેખહુ પ્રીતિકિ રીતિ ભલિ ।
બિલગ હોઇ રસુ જાઇ, કપટ ખટાઇ પરત પુનિ ॥

મિત્ર વહી હોતા હૈં– જો પાપસે હમારી રક્ષા કરતા હૈં– હિતકે માર્ગ પર હમેં પ્રેરિત કરતા હૈં. હમારી આપત્તિમેં હમારા ત્યાગ નહીં કરતા હૈં, પરન્તુ આપત્તિ હટાનેમેં સહયોગ દેતા હૈ. સર્વ પ્રકારકે શોક, શત્રુ વ ભયસે હમારી રક્ષા કરનેમેં તત્પર હોતા હૈં.

પ્રીતિ ઔર વિશ્વાસકે પાત્ર હોતા હૈ વહી મિત્ર હૈં. મૈત્રીકા દ્રષ્ટાંત સુનો :– ચૂલ્હેકે ઉપર દૂધ તપાનેકો રખા થા. દૂધમેં જલ મિશ્રિત થા, પરન્તુ દૂધને ઉદારતાપૂર્વક અપને સર્વ ગુણ–રુપ જલકો દિયા થા. ઈસીલિયે જલકે ઉપર દૂધકા યહ ઉપકાર થા. અબ જબ આઁચ (અગ્નિ) પર દૂધ રખા ગયા તબ જલને અપને ઉપર દૂધને કિયા હુઆ ઉપકાર સ્મરણમેં રખકર દૂધકી રક્ષા કરનેકા નિશ્ચય કર લિયા, ઔર પહલે અપનેકો જલાને લગા. અપને મિત્ર જલકો ઈસ તરહ જલતા દેખકર દૂધ જલકી જલનકો મિટાનેકો અપને જલનેકો તૈયાર હો ગયા ઔર ઉફાન લાકર અગ્નિમેં ગિરને લગા. તબ જલ ડાલનેસે હી દૂધકો શાંતિ મિલતી હૈં. અપને મિત્ર કો પ્રાપ્ત કરકે હી દૂધ શાંત હોતા હૈં.

ઈસ પ્રકાર સમાન મૈત્રી પરસ્પરકો ઉત્કર્ષ કરનેવાલી હોતી હૈં– પરસ્પરકો આનંદિત, હિત કરનેવાલી હોતી હૈં.

જબ ભી માને હુએ મિત્રમેં સ્વાર્થ, ધોખેબાજી ઔર અહિતકર વિચાર દેખો– તો તત્કાલ ઐસે મિત્રસે અલગ હો જાઓ.

આહારે વ્યવહારે ચ સ્પષ્ટ વક્તા સુખી ભવેત્ ।।
જે ન મિત્ર દુઃખ હોહિ દુખારી । તિનહિં બિલોકત પાતક ભારી ।।
નિજ દુઃખ ગિરિસમ રજ કરિ જાના । મિત્રક દુઃખ રજ મેરુ સમાના ।।
જિનકે અસિ મતિ સહજ ન આઈ । તે શઠ હઠિ કત કરત મિતાઈ ।।
કુપથ નિવરિ સુપંથ ચલાવા । ગુણ પ્રગટે અવગુનહિં દુરાવા ।।
દેત લેત મન શંક ન ધરહીં । બલ અનુમાન સદા હિત કરહીં ।।
વિપત્તિકાલ કર સતગુન નેહા । શ્રુતિ કહ સંત મિત્ર ગુન એહા ।।
આગે કહે મૃદુ વચન બનાઈ । પાછે અનહિત મન કુટિલાઈ ।।
જાકર ચિત અહિ ગતિ સમ ભાઈ । અસ કુમિત્ર પરિહરેહિં ભલાઈ ।।
સર્પડંસે સો કછુ નહિં બાધક, બિછુ લગે સો ભલા કરિ માનૈ ।
સિંહ હુ ખાયઁતો નાહિં કછુ ડર, જો ગજ મારત તો નહિં હાનૈ ।।
આગિ જરો જલ ડૂબી મરૌ, ગિરી જાયઁ ગિરૌં કછુ ભૈ મત આનૌ ।।
સુંદર ઔર ભલે સબહીં, પુનિ દુર્જન સંગ ભલો નહિં જાનૌં ।।

સંગ કિસકા રખા જાયઁ ? જિસકે સંગમેં હમારે લક્ષ્ય સિદ્ધિકે પુરુષાર્થમેં ઉત્સાહ,

બલ, પ્રેરણા બની રહેં (ઉસકા). ઈસસે વિપરીતકે સંગસે હમેશા બચના. સત્સંગ હી પરમ લાભ હૈં.

ગુરુ કૈસે હોને ચાહિયે ?

માતૃતઃ પિતૃતઃ શુદ્ધઃ શુદ્ધભાવો જિતેન્દ્રિયઃ ।
સર્વાગમાનાં સારજ્ઞઃ સર્વશાસ્ત્રાર્થે તત્ત્વવિત્ ।।
પરોપકાર નિરતો જપપૂજાદિ તત્પરઃ ।
અમોઘવચનઃ શાન્તો વેદવેદાર્થપારંગઃ ।।
યોગમાર્ગાનુસન્ધાયી, દેવતા હૃદયંગમઃ ।
ઈત્યાદિ ગુણ સમ્પન્નો, ગુરુરાગમ સમ્મતઃ ।।

= "કુલીન હો, સદાચારી હો, શુદ્ધ ભાવનાઓંસે યુક્ત હો, ઈન્દ્રિયાઁ વશમેં હો, સમસ્ત શાસ્ત્રોંકે સારરુપ ઉપાસનાકે રહસ્યકે જ્ઞાતા હો, સમસ્ત શાસ્ત્રોંકે સાર સ્વરુપ બ્રહ્મકો જાનતા હો, પરમાર્થમેં દૂસરોંકો સુખી કરનેમેં જિનકો આનંદરસ રહતા હો, જપ–પૂજાદિ નિયમોમેં દ્રઢ હો, જિનકે વાણી–વચન મિથ્યા ન હો, સદા સર્વદા શાંત હો, વેદ ઔર વેદાર્થમેં પાર ગયા હુઆ હો– યાની પારંગત હો, યોગમાર્ગકા પક્ક અનુસંધાની હો, હૃદયકો સુખ દેનેવાલા દેવતાકે સમાન હો, તથા ઔર ભી અનેક ગુણ જિસમેં સ્વભાવસે હી સહજ રુપસે હી નિવાસ કરતે હો, વહી શાસ્ત્રોંકે સમ્મત ગુરુદેવ હૈં."

ગુરુદેવકા નિર્ણય કરનેસે પહલે દેખના ચાહિયે કિ ઉનકે વંશ તો કુલીન હૈં ન ? અનુવંશિક શુદ્ધ તો હૈં ન ?

ફિર ઉનકે આચરણ, વ્યવહાર, દૈનિક ક્રિયાઓંકો ભી દેખો. દેખકર નિશ્ચય કરો કિ ઉનકે આચાર વિચારકી શુદ્ધિ તો હૈ ન ? ક્રિયાઓંમેં શુદ્ધિ હૈ યા નહીં ?

ફિર ઉનકે સ્વભાવકા પરિચય લો. સદાચારી, ઈન્દ્રિયજિત, જપ–પૂજા–ઉપાસના, યોગ, સાધના કરતે હૈં યા નહીં યહ દેખો. આખરીમેં પક્કા કરો કિ ઉન્હોંને કુછ પાયા હૈ યા નહીં ? ખુદ ઊપર ઉઠે હોંગે તો હી દૂસરોં કો ઊપર ઉઠા સકેંગે. ખુદ હી બંધે હોંગે તો શિષ્યકો કૈસે મુક્ત કર સકેંગે ? તો, દેખો કિ ભગવાનકે સાથ તાદાત્મ્ય સાધ લિયા હૈ યા– સાધક હી હૈં ? યાની સાધના કર રહે હૈ ?

સદાચાર ઔર સદ્‌ગુણોંસે યુક્ત ગુરુદેવકે સ્વરુપમેં શ્રદ્ધા કરની નહીં પડતી હૈં. હૃદયસે અપને આપ અનાયાસ હી હો જાતી હૈં.

જિનકે સમીપ પહુઁચનેસે– બૈઠનેસે સ્વાભાવિક હી ચિત્ત સંકલ્પ–વિકલ્પ રહિત– શાંત હો જાયેં, કુછ અતિન્દ્રિય પ્રસન્નતા હૃદયમેં બની રહે– બિના કારણ હી, ઔર પાસમેંસે ઉઠનેકા દિલ હી નહીં હોવે, તો સમઝ લેના ચાહિયે કિ મેરા હૃદય

ઈનકો હી ગુરુરુપમેં વરણ કર રહા હૈં. ફિર હૃદય બારંબાર ઉન્હીંકે સમીપ પહુઁચના ચાહતા હૈં. કિતના ભી ઉનકે સમીપ બૈઠો રહો ફિર ભી મન અઘાતા નહીં હો તો જાનો કિ ઉનકે સાથમેં હી તુમ પૂર્વ સંસ્કારોંસે કિસી પ્રકારસે ભી બંધે હુએ હો. ઈસલિયે તુમારા હૃદય ઉનકે પાસ જાના ચાહતા હૈ, ઉનકે વચન સુનના ચાહતા હૈ, ઉનસે દૂર જાના નહીં ચાહતા હૈ.

ખૂબ સોચ વિચારકે ગુરુ કરના ચાહિયે. લેકિન એકબાર ગુરુ માન લેનેકે બાદ ઉનકો ભગવદ્‌બુદ્ધિસે હી ભગવદ્‌રુપ હી માનનેસે હી આત્મિક ઉત્કર્ષલાભ પ્રાપ્ત હો સકતા હૈં. ગુરુદેવમેં મનુષ્યબુદ્ધિ કરના યહ પતનકા હેતુ હૈ.

કબીરા તે નર અંધ હૈં ગુરુકો કહતે ઔર ।
હરિ રુઠે તો ઠૌર હૈં, ગુરુ રુઠે નહિં ઠૌર ।।
રાખહિં ગુરુ જો કોપ વિધાતા । ગુરુ વિરોધ નહિં કોઉ જગ ત્રાતા ॥

શિષ્ય કૈસા હોના ચાહિયે ?

(૧) પ્રથમ સીઢીઃ શિષ્યકે લિયે ભી કિતને વિધાન હૈં !!

ગુરુ કુમ્હાર શિષ્ય કુંભ હૈ ગઢિ ગઢિ કાઢૈ ખોટ ।
ભીતર હાથ સરાહ દે, બાહર બાહર ચોટ ।।

યહ શિષ્યકો પહલે સમઝના હૈં. આત્મોર્ત્સગકા ધ્યેય લેકર ગુરુકે શરણમેં આયે, તો તો ગુરુદેવ માનાપમાન, સુખ–દુઃખ રાગાદિ દ્વન્દ્વોંસે ઊપર ઉઠાનેકે હેતુ કઇ પ્રકારસે તુમકો ચોટ કરતે હી રહેંગે.

જિસ તરહ કુમ્હાર એક મિટ્ટિકે ઘડેકો કિતની વિધિયોમેંસે પસાર કરકે પક્કા ઘડા તૈયાર કરતા હૈં ! યહ તુમારે સબકે સામને પ્રત્યક્ષ બાત હૈં. કૈસી મિટ્ટી પડી હોતી હૈં !! કોઇ ઉસકે તરફ દેખતા ભી નહીં હૈં, કોઈ ઉસકે બારેમેં સોચતા ભી નહીં હૈં– અપિતુ સબ કોઈ મિટ્ટીકો કુચલતે કુચલતે મિટ્ટિકે ઉપર ચલતે ફિરતે હૈં, મિટ્ટીમેં અપવિત્ર પદાર્થ ડાલે જાતે હૈં. ઐસી અશુદ્ધ–અપવિત્ર ઔર નિરાદરકે પાત્ર મિટ્ટી જબ કુમ્હારકે પાસ પહુઁચતી હૈ, તબ કુમ્હાર ઉસ મિટ્ટી પર કિતના પરિશ્રમ ઉઠાતા હૈ ?– મિટ્ટીમેંસે કચડા– કૂડા– કંકડ સાફ કરેગા, ઉસકો બાહ્ય રુપસે શુદ્ધ કરેગા. ફિર ઉસમેં પાની મિલાયેગા.

કંકડ આદિ કચડોંકે રહતે હુયે પાની મિલાનેસે તો કોઈ પરિણામ નહીં નિકલ સકતા– ઘડા બન નહીં સકેગા. પાની મિલાકર મિટ્ટીકો ખૂબ રૌંદતા હૈં– ઉસકો બિલકુલ મુલાયમ કરતા હૈં. કંકર નહીં રહને દેતા. બાદમેં ચાક પર મિટ્ટીકો ચઢાતા હૈં. બરાબર એક સી તેજ ગતિમેં મિટ્ટી ચાક પર રહ જાતી હૈં, તબ અપને હાથકે કૌશલસે મિટ્ટીકો સુંદર આકારમેં રુપાંતરિત કરતા હૈ. પૈરોં પરસે ઉતારકર ચોટ દે દેકર અપને મનપસંદ રુપમેં, આકૃતિ બરાબર સપ્રમાણકી સુંદર દિખે ઐસી કરતા હૈં. ફિર કુમ્હાર

કુંભકે ઉપર લકડીસે ચોટ દેતા હૈં– ઔર ભીતરમેં અપના હાથ રખકર કુંભકો આધાર–અવલંબન દેતા હૈં.

કચ્ચે ઘડેકો સમ્હાલકે તેજ અગ્નિમેં પકાનેકો રખતા હૈં. ઘડેકો લગાતાર અગ્નિ દે દેકર ખૂબ પક્કા કરતા હૈં. તબ બાહર નિકાલતા હૈં. ઘડેકો પક્કા સુંદર આકારમેં દેખકર કુમ્હારકો કિતના હર્ષ, કિતના સંતોષ હોતા હોગા !! ખુદકે પરિશ્રમકા સુંદર સર્જન દેખકર કિસકો હર્ષ, સંતોષ, ગૌરવ ન હોવેં ?

ઈતની કસૌટીમેંસે ખરા ઉતરા હુઆ કુંભકો ભી વો ઠોક ઠોક કરકે દેખતા હૈં કિ કહીં બોદા(કચ્ચા) તો નહીં બોલતા હૈં ? સમ્યક્ પ્રકારકી સુંદર મધુર રણકાર તો નિકલતી હૈ ન ? ફિર જબ ગ્રાહક ઘડા ખરીદનેકો આતા હૈ તબ ફિર ગ્રાહક ઠોક ઠોકકર–બજાકર હી ઘડેકી કીમત નિશ્ચિત્ કરતા હૈં.

તો ભાઈ ! શિષ્યકો પહલે નિશ્ચય કરના ચાહિયે કિ ગુરુદેવકે શરણમેં ક્યોં જાના હૈં ? અપનેકો ઊપર ઉઠાનેકો ચાહતે હો યા નહીં ? અપનેમેં સુધાર કરનેકો ચાહતે હો યા નહીં ? આત્મોસર્ગકા ધ્યેય વાસ્તવમેં સચમેં હી હૈ યા મિથ્યા દંભમેં હી આત્મોસર્ગકા ધ્યેયકા ઉલ્લેખ કરતે રહતે હો ? સમાજમેં, પરિવારમેં દિખાનેકો ભી ઊઁચા ધ્યેયકા ઉલ્લેખ કરતે રહતે હો ? સમાજમેં, પરિવારમેં દિખાનેકો ભી ઊઁચા ધ્યેય ગાયા સુનાયા જાતા હૈં.

જીવમાત્ર દોષગુણમય હૈં. નિર્દોષ– નિર્વિકાર તો હોતા હી નહીં હૈં. વિકારોંકી દુર્બલતાઓંસે મોહ–મત્સરાદિસે, રાગ–દ્વેષાદિકોંસે ઘિરા હુઆ હોતા હૈં. ક્યોંકિ પાની નીચે બહનેમેં આસાનીસે બહતા હૈ. વૈસે હી નિમ્ન–દુર્ગુણોંમે વૃત્તિયાઁ સહજ હી પ્રવાહિત હોતી હૈં. તો દુર્ગુણોંસે– વિકારોંસે ભરા હુઆ જીવકો સદ્ગુણ ધારણ કરનેમેં કિતના પરિશ્રમ ઉઠાના પડે !! યહ સોચો ! ગુરુદેવકે સીખાનેસે, સમજાનેસે ઔર બારબાર પ્રયત્નપૂર્વક સદ્ગુણોંકો બસાનેસે હી સદ્ગુણ અપનેમેં આધાન કર સકતે હૈં.

(૨) દૂસરી સીઢી:

સત્ગુરુ ડંકા દેત હૈં, ભક્તિ રામકી લેહુ ।
પહિલે હમકૂઁ ભેટમેં, શીશ આપનો દેહુ ॥

જબ શીશ ઉતારા જાતા હૈ તબ મનુષ્યકી મૃત્યુ હો જાતી હૈં. તુમકો તુમારે હાથસે શીશ ઉતારકે દેના હૈં, ભેટમેં. ઈસકા અર્થ હૈં– અહંમ–મમતાકા ત્યાગ કરકે મૃત્યુસે પહલે મરો. ગુરુદેવકે ચરણોમેં મરોગે તો સુખ પ્રાપ્ત કરોગે !

સહીમેં રામમિલન લક્ષ્ય લેકર ગુરુશરણમેં આતે હો તો ગુરુદેવ ડંકેકી ચોટ પર કહતે હૈં– રામમિલન અવશ્ય કરા દૂઁગા. શર્ત હૈં– પહલે ભેટમેં– દક્ષિણામેં તુમ તુમારે હાથસે તુમારા શીશ ધડ પરસે ઉતારકર મેરે ચરણમેં ધર દો ! બહુત ગહન

બાત હૈં, સમઝનેકી !!

તુમ તુમારે હાથસે તુમારા શીશ ઉતારો યાનિ તુમારે સમસ્ત સંકલ્પ–વિકલ્પ, સમસ્ત જ્ઞાન–શિક્ષા, ગુરુદેવકે ચરણોમેં ધર દો. ભેંટ ચઢાઈ ચીજ ફિર વાપિસ નહીં લી જાતી હૈં. તુમારે જ્ઞાન–શિક્ષા, સંકલ્પ–વિકલ્પ ઈત્યાદિ મસ્તિષ્કમેં આશ્રય પાતે હૈં. વો શીશ હી તુમ ભેટેમેં દે દો. અબ તુમ ન પઢે લિખે જ્ઞાની પંડિત રહ ગયે હો, ન સંકલ્પ–વિકલ્પ કરનેવાલે....ક્યોંકિ ભેટમેં દે દિયા હૈ. યહ દ્રઢ નિશ્ચય માનો કિ...

ગુરુ બિનુ ભવનિધિ તરૈ ન કોઈ । જો બિરંચિ શંકર સમ હોઈ ॥

શ્રદ્ધા હૃદયમેં નિવાસ કરતે હૈં.

શ્રદ્ધાવાઁલ્લભતે જ્ઞાનં તત્પરં સંયતેન્દ્રિયઃ ।

જ્ઞાનં લબધ્વા પરાં શાન્તિમચિરેણાધિગચ્છતિ ॥ (ગીતાજી–૪–૩૯)

= શ્રદ્ધાવાન શિષ્ય હી સંયમોમેં રહકર ઉસ જ્ઞાનકો પ્રાપ્ત કર સકતા હૈં, જિસસે ઉનકે પૂર્વજન્મોંકે કર્મસંસ્કારોંકે ઉલઝે હુએ કર્મજાલ ભસ્મ હો જાતી હૈં– શિષ્ય મુક્તિ– શાંતિ પાતા હૈં.

(૩) તીસરી સીઢી યહ હૈં કિ :–

પક્કા નિશ્ચય કરો કિ જબ દોનોં ઓરસે પુરુષાર્થ હોતા હૈં તબ હી પરિણામ નિકલતા હૈં. ગુરુદેવકા જિતના કર્તવ્ય શિષ્યકે પ્રતિ હોતા હૈ ઉસસે અનંતગુના કર્તવ્ય શિષ્યકા ગુરુદેવકે પ્રતિ હૈં. ગુરુદેવકે ઉપદેશમેં શંકાશીલ હોના, ગુરુદેવકે આદેશોંકા પાલન નહીં કરના, ગુરુદેવકી ઈચ્છાકે પ્રતિકૂલ બરતના ઔર ગુરુદેવમેં મનુષ્યબુદ્ધિ(સાધારણ બુદ્ધિ) રખના યહ ઐસે પાપ હૈં (કિ) જિસકે પ્રાયશ્ચિત્ જન્માંતરોમેં હી પૂરા હોતા હૈં.

વૈદ્ય, જ્યોતિષી, દેવતા ઔર ગુરુદેવ ઈતના લાભ પહુઁચા સકતે હૈં– જિતની ઉનકે પ્રતિ મનુષ્યકે હૃદયમેં શ્રદ્ધા હોતી હૈં, જિતના ઉનકે વચનોંકા પાલન કિયા જાતા હૈં.

સુપાત્ર શિષ્ય પાનેકે લિયે ગુરુદેવ ભી ઈતને ઉત્સુક રહતે હૈં– જિતને કિ પુત્રકે લિયે પ્રત્યેક પિતા !

શિષ્યકો સુપાત્ર બનાનેમેં ગુરુદેવ કિતના પરિશ્રમ ઉઠાતે હૈં ! કિતના–કિતના સહન કરતે હૈં !! ઔર કિતની મહાન ઉદારતા ઔર કરુણાસે શિષ્યકો ઊપર હી ઊપર ઉઠાને ચાહતે હૈં ! યહ કિસી શબ્દોમેં ભી અકથનીય હી હૈં.

કિતના ભી સમર્થ ગુરુદેવ હોંગે– વહ બિના પાત્રતા કોઈ શિષ્યમેં અપના શક્તિ સામર્થ્યકો, રહસ્યોંકી વિદ્યાકો નિરર્થક બહા દેનેકો ડાલેંગે નહીં– યહ મેરા સિદ્ધાંત હૈ. ઈસ પ્રકાર મૈં અતિ કૃપણ ગુરુ હૂઁ ઔર પાત્રતાકી– અધિકારીકી કસૌટી ખૂબ કડકાઈસે લેતા હૂઁ !! ઔર ઈસીલિયે મૈં કટુ આલોચક ભી હૂઁ. યહ સબ બાતેં મેરી

પ્રણાલિકા સ્પષ્ટ કરનેકો– સમઝનેકો બતા રહા હૂઁ !!

ગુરુદેવમેં અટૂટ શ્રદ્ધા, નિરવધિ પ્રેમ, આદર, ગુરુદેવકે જ્ઞાનકો પાનેકો અપનેકો સુયોગ્ય અધિકારી બનાનેકી પ્રબલ ઉત્કંઠા ઔર તદનુસારકા પ્રબલ પુરુષાર્થ કરનેકી તત્પરતા, યહ શિષ્યત્વકે મુખ્ય અનિવાર્ય અંગરુપ હૈં.

ગુરુદેવ શિષ્યકો મહાન ગૌરવાન્વિત બનાતે હૈં. મિટ્ટીમેંસે પક્કા સુંદર ઘટ નિર્માણ કરતે હૈં. સંસારમેં સર્વથા દુર્લભ– અપ્રાપ્ય સા પરબ્રહ્મકા પરમજ્ઞાન પ્રદાન કરકે મહાન બનાતે હૈં. ઔર ગુરુદેવ ઉનકે ઐસે સુયોગ્ય અધિકારી સુપાત્ર શિષ્યકે દ્વારા મહાન બનતે હૈં.

જબ "શ્રોતા વક્તા જ્ઞાન નિધિ"...બનતા હૈં, જબ દુર્લભ જ્ઞાનકો પાનેવાલા– સુપાત્ર હોતા હૈં, તબ જ્ઞાન દેનેવાલે ગુરુદેવકો ભી આહ્લાદ હો જાતા હૈ– આનંદ હો જાતા હૈં ઔર સ્વયંસ્ફૂરણાસે–પ્રેમસે પ્લાવિત હોકર ગુરુદેવ અપના જ્ઞાન, સામર્થ્ય શિષ્યમેં આધાન કર દેતે હૈં.

ગુરુદેવકી કૃપા કહો, ગુરુદેવકા જ્ઞાન, સામર્થ્ય કહો, પ્રેમરસ કહો, વહ તો ગુરુદેવ બહાનેકો ચાહતે હી હૈં સુપાત્રોમેં, લેકિન પાત્ર ફૂટા હો તો કૈસે બહાયા જાયેં ? ક્યા નિરર્થક બહા દે ? ગુરુદેવકી કૃપાકો ગ્રહણ કરનેકી સમ્યક્ ક્ષમતાવાલા સુપાત્ર શિષ્ય બનતા હૈં તબ શિષ્યકો જો દિવ્ય અવર્ણનીય આનંદ સ્પંદિત હોતા હૈ, ઉસકો પાકર હી શિષ્યકા પ્રેમપૂર્ણ હૃદય ગદ્ ગદ્ વાણીસે મુખરિત હોતા હૈં.

મૈં કૃતકૃત્ય ભયઉઁ તવ બાની । સુની રઘુબીર ભગતિ રસ સાની ॥
(માનસ ઉ.૧૨૪–૧)

જીવન જન્મ સુફલ મમ ભયઉ । તવ પ્રસાદ સંસય સબ ગયઉ ॥
(માનસ. ઉ ૧૨૪–૮)

શ્રી ગુરુદેવકે વિષયમેં કોઈ દ્રષ્ટાંત, કોઈ ઉપમા તીન લોકમેં નહીં

દષ્ટાન્તો નૈવ દષ્ટસ્ત્રિભુવનજઠરે સદ્ગુરોર્જ્ઞાનદાતુઃ
સ્પર્શશ્ચેત્તત્ર કલ્પ્યઃ સ નયતિ યદહો સ્વર્ણતામશ્મસારમ્ ।
ન સ્પર્શત્વં તથાપિ શ્રિતચરણયુગે સદ્ગુરુઃ સ્વીયશિષ્યે
સ્વીયં સામ્યં વિધત્તે ભવતિ નિરુપમસ્તેન વાઽલૌકિકોઽપિ ॥
(શ્રીમદ્ શંકરાચાર્યજી– શતશ્લોકી –૧)

આદ્યશંકરાચાર્યજી ભગવાનને કિતના ગુરુમહિમા બરણન કરકે ભી ફિર યહી કહ દિયા કિ જ્ઞાનદાતા ગુરુદેવકે વિષયમેં તો કોઈ દ્રષ્ટાંત, કોઇ ઉપમા તીન લોકમેં ભી દેખનેમેં નહીં આતી !! પારસકી ઉપમા દેવેં તો ભી લઘુતાદોષ રહતા હી હૈં– ક્યોંકિ પારસમણિ તો સિર્ફ લોહેકો સુવર્ણ હી બનાતા હૈં– યાનિ કાલે રંગમેંસે પીલે

પ્રકાશિત રંગવાલા બનાતા હૈં, કમ મૂલ્ય લોહેકો બહુમૂલ્ય બનાતા હૈં. પરન્તુ લોહેકો અપને સમાન પારસગુણવાલા નહીં બના સકતા હૈં. જબ ગુરુદેવ તો પ્રપન્ન, શ્રદ્ધા–સંયમાદિસે ગુણાઢય શિષ્યકો અપને સમાન– બ્રહ્મતત્ત્વરુપ બના દેતા હૈં. ગુરુદેવ ઈસીલિયે

ગુરુર્બ્રહ્મા ગુરુર્વિષ્ણુઃ ગુરુર્દેવો મહેશ્વરઃ ।
ગુરુઃસાક્ષાત્ પરં બ્રહ્મ તસ્મૈ શ્રીગુરવે નમઃ ॥

કે રુપમેં સેવ્ય હૈં.

પ્રશ્ન (એક ભાઈ) :– શિષ્યકો કિસ વિધિસે ગુરુદેવસે અપનેકો શિષ્ય બનાનેકો કહના ચાહિયે ?

શ્રી ગુરુદેવ :– ઈસકે ભી વિધાન શાસ્ત્રોમેં હૈં. ગીતાજીમેં શ્રીકૃષ્ણ ભગવાનને યહ વિધિ બતાઈ હૈં.

તદ્વિદ્ધિ પ્રણિપાતેન પરિપ્રશ્નેન સેવયા ।
ઉપદેક્ષ્યન્તિ તે જ્ઞાનં જ્ઞાનિનસ્તત્ત્વદર્શિનઃ ॥ (૪–૩૪)
યજ્જ્ઞાત્વા ન પુનર્મોહમેવં યાસ્યસિ પાણ્ડવ ।
યેન ભૂતાન્યશેષેણ દ્રક્ષ્યસ્યાત્મન્યથો મયિ ॥ (૪–૩૫)

અર્થ :– "તત્ત્વદર્શી આચાર્ય (ગુરુ)કે પાસ જાકર ઉનકો ભલીભાઁતિ ડવત્–પ્રણામ કરનેસે, ઉનકી સેવા કરનેસે ઔર નિષ્કપટ હોકર સરલતાપૂર્વક પ્રશ્ન કરનેસે (બંધન, મુક્તિ, અવિદ્યા, વિદ્યા, ભક્તિ આદિ) વહ તુઝે ઉપદેશ કરેંગે.

હે અર્જુન ! ઈસ જ્ઞાનકો જાનકર તૂ મોહકો નહીં પ્રાપ્ત હોગા ઔર સબ ભૂતોંકો (જીવોંકો) નિઃશેષભાવસે પહલે અપને અન્તરાત્મામેં દેખેગા, ઔર ફિર મુઝ પરમાત્મામેં દેખેગા– અર્થાત્ જીવાત્મા ઔર પરમાત્માકી એકતા (અભિન્નતા)કા પ્રત્યક્ષ અનુભવ કરેગા."

તુમ કહાઁ બિના વિધિકે શિષ્ય હુએ હો ? દેખો, દિનદોશીમેં તુમારે હૃદયમેં કિતના શ્રદ્ધાભાવ ઉમડને લગા થા ? અબ ભી તો વો હી હૈ; વ તુમને પ્રણામ બરાબર કિયા હૈં, પ્રશ્ન ભી બરાબર કિયા હૈ ! તુમારી જિજ્ઞાસા અબ ભી હૈં, તભી તો ઐસા પ્રશ્ન પૂછ રહે હો ! શિષ્ય બનનેવાલોંમેં ક્વચિત્ ઐસે પ્રશ્નોંકે ઉત્તરકી જિજ્ઞાસા હોતી હૈં, તો ક્વચિત્ હી કોઇ કોઈ શિષ્ય હી ઐસા પૂછતા હૈં.

જ્ઞાની ગુરુદેવકે સમીપ પહુઁચો. ઉનકો પ્રણિપાત કરો– પ્રેમપૂર્વક સાદર પ્રણામ–દંડવત્ કરો. ઔર સેવા કરો. સેવા ક્યા ? ઉનકો દૈનિક કર્તવ્યકર્મોંકે સાધન લા દેના, ઉનકે પૈર દબાના ઈત્યાદિ ? યહ તો શારીરિકસેવા– સ્થૂલ સેવાકા સ્વરુપ હૈં, ઔર શ્રદ્ધા પ્રેમ–આદરસે દ્રઢ વિશ્વાસસે ગુરુદેવકે સમીપ અપના આત્મનિવેદન કરના યહ સૂક્ષ્મ સેવા હૈં. ઈનસે ગુરુદેવકો આનંદ સંતોષ પહુઁચાકર ફિર જિજ્ઞાસાસે–

જિજ્ઞાસુકે રુપમેં, (કુતૂહલતાવશ યા ગુરુકે જ્ઞાનકી પરીક્ષા કરનેકે વિચારસે નહીં– લેકિન હૃદયકી જિજ્ઞાસાસે) ગુરુદેવસે પ્રશ્નોત્તર કરતે કરતે જ્ઞાન પ્રાપ્ત કરના ચાહિયે.

વાદે–વાદે તત્ત્વબોધઃ ॥ ઉસકે પહલે– "પરીક્ષ્ય લોકાન્ કર્મચિતાન્ નિર્વેદમાયાત્ નાસ્ત્યકૃતઃકૃતેન" ॥ = કર્મસે પ્રાપ્ત હુએ– પુરુષાર્થસે– પ્રારબ્ધસે પ્રાપ્ત હુએ ભૌતિક સંપત્તિ– ઈસ લોકકે સુખ ઔર સ્વર્ગાદિ લોકોંકે સુખ વસ્તુતઃ અસાર, અનિત્ય ઔર પરિણામમેં દુઃખ દેનેવાલે હૈં. ઐસા પક્કી તરહસે જાનકર ઉનમેં વૈરાગ્યબુદ્ધિ હોતી હૈં– તબ ગુરુકે લિયે મનમેં ઇચ્છા જાગ્રત હોતી હૈં. ઐસી ઈચ્છા વાસ્તવમેં જિજ્ઞાસુકો હોતી હૈં.

સબ પ્રકારકે સાંસારિક સુખોંમેં રહતે હુએ ભી ગુરુદેવકે પ્રાપ્તિકી ઈચ્છા હોના યહ પૂર્વજન્મોંકે ઊંચે સંસ્કારોકા હી ફલ હોતા હૈં. ઐસે બહુત કમ સંખ્યામેં દિખાઇ પડતે હૈં. બહુધા દ્રવ્યહાનિકે આઘાતસે, અપને સ્વજનકી મૃત્યુકે આઘાતસે, પ્રેમસંબંધમેં નિષ્ફલતાકે આઘાતસે યા કોઇ દુસાધ્ય બીમારીકે દર્દસે પીડિત હોકર મનુષ્યકા લક્ષ્ય ગુરુદેવકી પ્રાપ્તિકે પ્રતિ જાતા હૈં.

ગુરુદેવકે પાસ કૈસે જાના ?

"તદ્વિજ્ઞાનાર્થં સ ગુરુમેવાભિગચ્છેત્ સમિત્યાણિઃ શ્રોત્રિયં બ્રહ્મનિષ્ઠમ્"॥

= શ્રદ્ધાવાન જિજ્ઞાસુ હાથોંમેં સમિધા લેકર શ્રોત્રિય ઔર બ્રહ્મનિષ્ઠ ગુરુકી શરણમેં જાતા હૈં.

મૈં :– સમિધા યાનિ ક્યા ?

શ્રી ગુરુદેવ :– સમિધા, ત્રિસમિધા = (તીન પ્રકારકી) માની ગઇ હૈં. પુષ્પ, દુબ, ફલ. યે સ્થુલ સમિધા હૈં. વાસ્તવમેં સમઝનેકી સમિધા તીન ગુણ હૈં– સત્વ, રજ, તમ– યે તીન ગુણોંકી સમિધ લેકર ગુરુદેવકે સમક્ષ જાય, ઔર જ્ઞાનકે ઉપદેશકી પ્રાર્થના કરેં. જ્ઞાનકે હોતે હોતે તીન ગુણોંકી સમિધાકી ક્રમશઃ જ્ઞાનયજ્ઞમેં આહુતિ દી જાતી હૈં, તબ હી જ્ઞાનાગ્નિ = જ્ઞાનજ્યોતિ શિષ્યકે હૃદયમેં પ્રકટ હો સકતી હૈં.

યજ્ઞમેં જિન લકડીયોંકા ઉપયોગ હોતા હૈં ઉસકો સમિધા કહતે હૈં. ગુરુસે પ્રાપ્ત જ્ઞાનયજ્ઞકી સમિધા શિષ્યકે તીન ગુણ હૈં. ઈસીલિયે કહા ગયા હૈં કિ :– " સમિધ્યતે જ્ઞાનાગ્નિરનયા ઈતિ સમિત્ ॥ ઈસ જ્ઞાનાગ્નિકે ઉત્પન્ન કરનેમેં શિષ્ય અધરારણી (નીચેકી અરણી) હૈ, ગુરુ ઉત્તરારણી (ઉપરકી અરણી) (અરણી = રવઈ = વલોણું) હૈં. ગુરુકે વચનોપદેશ ઔર આદેશ યહ બીચકા મંથનદંડ હૈ ઔર તપસ્યારુપ સંઘર્ષસે ઉત્પન્ન જ્ઞાનાગ્નિ સંધિ હૈં. ઐસા તૈતરીય ઉપનિષદ્‌મેં કહા હૈં.

"અથાધિવિધિમ્ = અધિવિદ્યાકા રુપક બતલાતે હૈં.

"આચાર્યપૂર્વરુપમ = આચાર્યગુરુ પૂર્વરુપ હૈં.

"અન્તેવાસ્યુતર રુપમ્ = અન્તેવાસી યાની ગુરુકે સાન્નિધ્યમેં– સમીપમેં રહનેવાલા શિષ્ય. ઐસા અન્તેવાસી શિષ્ય ઉત્તરરુપ હૈં.

"વિદ્યા સન્ધિઃ પ્રવચન સન્ધાનમ્ = ગુરુ શિષ્યકે બીચમેં જ્ઞાન–વિદ્યાકી સન્ધિ હૈં. ગુરુસે જ્ઞાન પ્રાપ્ત કરનેકો હી શિષ્ય ગુરુચરણોમેં પહુઁચા હોતા હૈં.

"ઈત્યધિવિદ્યમ્ = યહ અધિવિદ્યાકા સ્વરુપ હૈં. જ્ઞાનયજ્ઞકા સ્વરુપ હૈં

"પ્રવચનં સન્ધાનમ્ = ગુરુદેવકા ઉપદેશ સંધાન હૈં. તત્ પદસે લક્ષિત પરબ્રહ્મકે જ્ઞાનકી પ્રાપ્તિકા સાધન હૈં, ઉસ તત્ કે સાથ અનુસંધાન કરાનેવાલા સાધન હૈં– ગુરુઉપદેશ !!

ગુરુદેવકી પ્રાપ્તિકા સૂક્ષ્મ ઢાઁચા– માર્ગ હે– ગુરુકે પ્રતિ શ્રદ્ધા–વિશ્વાસકા પ્રાદુર્ભાવ; પ્રેમ, આદર ભાવકા પ્રાદુર્ભાવ.

સદ્‌વૃતિયાઁ પ્રત્યેક જીવકે હૃદયમેં કિસી ન કિસી કોનેમેં અવશ્ય દબી પડી હુઇ હોતી હૈં. સત્ત્વ, રજ, તમ, યે તીનોં ગુણોંકા સમવાય રહતા હી હૈં. સત્ત્વગુણ દબા હુઆ હોનેસે દિખતા નહી હૈં. યહાઁ પર ગુરુદેવકા અવલંબન– કૃપાકા પ્રભાવ પડતા હે ઔર જો દબી હુઇ સદ્‌વૃત્તિયાઁ હે, ઉનકો ઊપર ઉઠાકર બહારમેં અભિવ્યક્ત કરનેકા પુરુષાર્થ શિષ્યકે દ્વારા– અપિતુ અપને આધારબલસે ગુરુદેવ કરતે હૈં. ઈસ પ્રક્રિયામેં, જિસકા સંચાલન ગુરુદેવ કરતે હૈં– હમારી રાગાદિક મોહ–મમતાદિક વિકૃતિયાઁ, પ્રકૃતિગત દુર્બલતાએઁ સમાપ્ત હોતી હૈં. યહ પ્રક્રિયાકા સંચાલન કરનેવાલા ગુરુદેવ હી યથાર્થમેં કુમ્હાર હૈં.

અકેલા જીવાત્મા = સાધક ઈસ પ્રક્રિયા કરનેમેં સર્વથા અસમર્થ હૈં. ક્યોંકિ વહ તો લૌકિક–ભૌતિક સુખ આનંદકે ઔર પૂર્વજન્મોંકે સંસ્કારોંકે કઇ લપેટોમેં સિરસે પૈર તક આબદ્ધ હૈં. ગુરુદેવકે બલસે હી, ગુરુદેવકા આધાર પાકર હી સાધકકા આધ્યાત્મિક દિવ્ય રુપાંતર સંભવિત હૈં.

મેંગલોર, ૨૨–૧–૬૬ સે ૨૪–૧–૬૬. શ્રી ગુરુદેવ ડહાણૂસે મેંગલોર પધારે હૈં– સાથમેં મૈં, ધીરુભાઇ, મનુભાઇ હૈં.

અકાલ, ભૂકંપ આદિ :– (૧) કારણ

પ્રશ્ન :– અભી અભી અકાલ, અનાવૃષ્ટિ, ભૂકંપ, અતિવૃષ્ટિ, વિભિન્ન બીમારિયોંકી અત્યંત અભિવૃદ્ધિ, ઈત્યાદિ બહુત હો રહે હૈં. ઈસકા ક્યા કારણ ?

શ્રી ગુરુદેવ :– ઈનકા કારણ હમ હી સબ હૈં. કારણ બિના કાર્ય હોતા હી નહીં. "નાન્યત્કાર્યમ્ કિમપિ હિ તતઃ કારણાત્ ભિન્ન રુપમ્"।। અર્થાત્ કિસી ભી કાર્યકે રુપ ઉસકે કારણસે ભિન્ન હો હી નહીં સકતા. કાર્યકારણકા યહ ન્યાય (નિયમ) અટલ તો હૈં હી– લેકિન ઉતના સ્પષ્ટ ભી હૈં કિ ઇસકો સમઝનેકે લિયે બડે બડે સંશોધનોંકી યા ધર્મગ્રંથોકો ઉલટ–પલટ કરનેકી ભી જરુરત નહીં હૈં.

યહ કલિયુગ હૈં. "કરહિ પાપ પાવહિં દુઃખ ભય રુજ શોક વિયોગ" ॥ ઈસ કાલમેં બહુધા લોગ સ્વધર્મકા પાલન નહીં કરતે હૈં. વેદ—શાસ્ત્રોક્ત ધર્મ્યપ્રવૃત્તિયોંકા ત્યાગ કરકે મોહવશાત્ ધર્મ વિરોધી પ્રવૃતિઓંમેં રત રહતે હૈં. અતઃ અશુભ કર્મકે અશુભ ફલકે સંચય હોતા હૈં. પરિણામમેં દુઃખ, ભય, રોગ, શોક, સ્વજન વ પ્રિયજનોંકે આકસ્મિક કરુણ વિયોગ આદિ અનેક પ્રકારકે અસહ્ય દુઃખ પાતે હૈં.

સત્વગુણપૂર્વક ધર્મકર્મ કરનેસે ઉસકે શુભફલ શીઘ્ર મિલતે હૈં. ઈસી તરહ તમોગુણી ધર્માચરણ કરનેસે ઉસકે અશુભ ફલ ભી શીઘ્ર પ્રાપ્ત હોતે હૈં. તામસ કર્મકે બારેમેં ગીતાજીમેં ભગવાનને કહા હૈં—

અનુબન્ધં ક્ષયં હિંસામનવેક્ષ્ય ચ પૌરુષમ્ ।
મોહાદારભ્યતે કર્મયતતામસમુચ્યતે ॥ (૧૮—૨૫)

= કર્મકે પરિણામકો, કર્મ કરનેમેં શક્તિ યા ધનકે ક્ષયકો, હિંસાકો ઔર કર્મ કરનેકી સામર્થ્યકી પરવાહ (વિચાર) ન કરકે, જો કર્મ મોહસે— અજ્ઞાનસે કિયા જાતા હૈં વે તમોગુણી કર્મ કહા જાતા હૈં.

કિસી ભી કર્મ કરનેકે પહલે ઈસ ચારોંકા વિચાર કરના ચાહિયે કિ— (૧) ઈ: કર્મકા પરિણામ દુઃખ તો નહીં હૈ ન ? (૨) યહ કર્મ કરનેમેં કિતની સંપત્તિ, શક્તિ ક્ષય હોગા ? (૩) ઈસ કર્મ કરનેસે કિસીકો ભી પીડા તો નહીં પહુઁચેગી ? કિસીકા ભી અહિત ઈસ કર્મસે નહીં હોગા ન ? (૪) યહ કર્મ કરનેકી ક્ષમતા મુઝમેં હૈ યા નહીં ?

વિજ્ઞાનકે વિભિન્ન આવિષ્કાર, સીનેમા, રેડિયો, અશિષ્ટ સાહિત્ય ઈત્યાદિ પ્રચારકે નયે નયે ઉપકરણોંકી પ્રચૂર માત્રામેં પ્રચાર, ફેશનકા અવિવેકયુક્ત આગ્રહ, અહિતકારી ગલત ખ્યાલોમેં સ્વછન્દ જીવન, મનકી સ્વચ્છંદતાકે ઉપર—પશુવૃત્તિયાઁકે ઉપર કોઈ સંયમ નહીં. વાસનાકા નિકૃષ્ટ સામ્રાજ્ય ફૈલ રહા હૈ. ખાના—પીના ઔર ભોગ ભોગના !

જૈસા વિચાર હોતા હૈ વૈસા હી વાતાવરણ બનતા હૈં, ઔર વૈસા હી સ્થૂલ પ્રત્યક્ષમેં અભિવ્યક્ત હોતા હૈં. હમારે દેખનેમેં જૈસી સ્થૂલ સૃષ્ટિ હૈ, ઉસકા કારણ વૈસી હી સૂક્ષ્મ સૃષ્ટિ હૈં. જો અદ્રશ્ય હૈં, સૂક્ષ્મ માનસસૃષ્ટિ હૈં.

કુદરત કહો ઔર જ્ઞાનવાન શક્તિ કહો યા ઈશ્વર કહો, જો માનો સો; કુદરત ઔર મનુષ્યકા અત્યંત નિકટતમ સંબંધ હૈં. બરસાત હોનેકે લિયે બાદલ હોતે હૈં. અગ્નિ હોનેકે પહલે ધૂઁઆ હોતા હૈં. ઉસી તરહ પ્રત્યેક વિપત્તિ યા ઘટનાકે પ્રત્યક્ષ હોનેકે પહલે ઉસકા નિર્માણ કરનેવાલે વિદ્યુતમય આંદોલન વાતાવરણમેં બહતે હૈં.

યે આંદોલન કહાઁસે ઉઠતે હૈં ? હમારે વિચારોમેંસે ઉઠતે હૈં. અચ્છે, બુરે જૈસે ભી વિચાર હોતે હૈં, વૈસી ક્રિયા હોતી હે— ઔર ઉસીકે અનુકૂલ આંદોલન ઉઠતે હી રહતે હૈં. ઈસીકો વાતાવરણ કહતે હૈં.

આજ મનુષ્યોંકી જીવનશૈલી કૈસી હૈ ? દૂસરોંકે સુખકી પરવાહ નહીં. અપને સ્વાર્થકી રક્ષાકી પૂરી ચિંતા. સ્વાર્થપૂર્તિમેં અંધે બનકર દૌડ લગાયે હુએ હૈં. નીતિ, ન્યાય, પરહિત, ધર્મ, દયા, પ્રેમ ઈત્યાદિ કબ તક ? જબતક અપને સ્વાર્થપૂર્તિમેં બાધક નહીં હોતે હૈં તબ તક ! જહાઁ ભી બાધક હોતે હૈં તો તત્કાલ ઉનકો ઠુકરાકર એક રાક્ષસસે ભી બઢકર કઠોરતા વ ક્રુરતાકે સાથ દાનવી કૃત્ય કરનેમેં હમેં કોઇ ખટકા નહીં હોતા !

હમ કહતે હૈં– "આત્મવત્ સર્વભૂતેષુ", પરંતુ અનીતિ, અપ્રમાણિકતા, દુરાગ્રહ ભી કરતે હૈં. "અહિંસા પરમો ધર્મ:"– હમારે કહનેમેં બરાબર હૈ, પરન્તુ કિતને હી પ્રાણોંકી હાનિ હોવેં, કિતની હી બીમારીયાઁ હોવેં, હમેં તો ખાદ્યપદાર્થોમેં, દવાઈયોમેં મિલાવટ કરકે પૈસા પ્રાપ્ત કરને હૈં. બાઈબલમેં સ્પષ્ટ આદેશ હૈં કિ અપને હી સમાન અપને પડૌશીકે પ્રતિ પ્રેમ રખો. ફિર ભી સ્વાર્થ સાધનમેં, લોભમેં, ઔર ભૌતિકવાદમેં ઈસાહી સામ્રાજ્યસે બઢકર ઔર કોઇ નહીં !!

ભ્રષ્ટાચાર, સ્વાર્થ, લોભ, દુરાચાર, વિભિચાર, કાલા બાજાર, દાણચોરી, કરચોરી, કામચોરી, ઘૂઁસ, ક્યા ક્યા ગિનાવૂઁ ? આસુરી તત્ત્વોંકા સામ્રાજ્ય આજ પ્રત્યક્ષ દિખાઇ પડતા હૈં.

રાજા પાપી પ્રજા પાપી પાપી સબ સંસારા ।
પાની બરસા નહીં, તો ક્યા કરે બના બિચારા ॥
કર કાલે પરદ્રવ્ય ગ્રહ, મુખ કાલો બિભિચાર ।
મન કાલો પર દ્વેષ તેં, કહતે બના બિચાર ॥

અશુદ્ધ વિચારોંકે અશુદ્ધ આંદોલનોંકી અશુદ્ધ માનસસૃષ્ટિ હી વિભિન્ન બીમારિયોંકે ઉપદ્રવ, અકાલ, ભૂકંપ, અતિવૃષ્ટિ, અગ્નિ તાંડવ, આદિકે સ્થૂલરુપમેં પ્રત્યક્ષ હોતી હૈં. બબુર બોનેવાલેકો આમ નહીં મિલતે હૈં !!

(૨) ઉપાય હૈં– દૈવી સંપત્તિ ઔર શુદ્ધ હૃદયસે પ્રાર્થના

અશુભ ઘટનાઓંકી પરંપરા મિટાનેકા મૂલગત ઈલાજ હૈ વાતાવરણકો શુદ્ધ કરના, દૈવી સંપત્તિકા આચરણ. આચરણકે દ્વારા પ્રચાર.

અપને અપને મનકો સંયમમેં રખના. મનકે વિકારોંકો, લોલુપતાકો, અશુદ્ધ વિચારોંકો મિટાના. ઈસકા ઉપાય હૈ– પ્રેમ, નમ્રતા, દયા, કોમલતાકી ભાવના ધારણ કરના. તન મન ધનસે દીન દુ:ખીયોંકો આશ્વાસન વ આરામ દેના, રોગીયોંકી સેવા કરના. નિરાશ, ભગ્ન જીવનમેં સુખ–આનંદકે ઉપકરણ પહુઁચાનેમેં નિમિત્ત બનના. નિરાધારકો સહારા બનના. ઈસકે દ્વારા સ્વાર્થત્યાગ હો જાયેગા. "મૈં ઔર મેરા" કી સ્વાર્થી પરધિસે (સીમાસે) બાહર નિકલ પાઓગે– અનાયાસ ! પરિણામમેં અનુપમ તુષ્ટિકી આનંદપૂર્ણ અનુભૂતિ હોગી હી.

ઔર સબસે સબલ સાધન હૈં– સબકી ભલાઈકે લિયે નિત્ય–પ્રતિ પ્રાર્થના કરના કિ–

સર્વે સુખિનઃ સન્તુ સર્વે સન્તુ નિરામયાઃ ।
સર્વે ભદ્રાણિ પશ્યન્તુ મા કશ્ચિત્ દુઃખમાપ્નુયાત્ ॥

સર્વ લોકકલ્યાણકે લિયે પવિત્ર, ઉજ્જવલ ભાવનામય પ્રાર્થના એક વિરાટ યજ્ઞ હૈં. પ્રાર્થનામેં અપૂર્વ સામર્થ્ય હૈં, પ્રાર્થના કલ્પવૃક્ષ હૈં. વિચારોંકે સૂક્ષ્મ તરંગોકી બાત– જો અભી કહી ગઈ હૈ– વહી સિદ્ધાંત પ્રાર્થનામેં ભી લાગુ હોતા હૈં.

પ્રાર્થના સચ્ચે ભાવપૂર્ણ હૃદયસે કરના. ભગવાનકો સાક્ષાત્ પ્રત્યક્ષમેં હી અપને સામને દેખકર, શાંત, સ્થિર, વ સાત્વિક મનસે પ્રાર્થના કરના. દીનભાવસે પ્રભુસે યાચના કરના સર્વલોકકે સુખકી, પરમાર્થિક ઉન્નતિકી, સર્વત્ર શાંતિકી. બાલકકે સમાન તુમારા સંપૂર્ણ હૃદય ભગવાનકે સમક્ષ ખોલકર ઉનસે દયા, પ્રકાશ, જ્ઞાન, બલ, પવિત્રતાકી યાચના કરના. (પ્રાર્થનામેં) દીનભાવ અનિવાર્ય હૈ– કારણ કિ ઉસકે બિના જીવકા અહંભાવ ટૂટતા નહીં. અહંભાવ નહીં ટૂટતા તબ તક યથાર્થ પ્રાર્થના હોતી નહીં.

પ્રાર્થના હંમેશા સર્વદિશિય હોની ચાહિયે. આત્માકી શુદ્ધિ વ મુક્તિકે સાથ સાથ સર્વલોક કલ્યાણકી પ્રાર્થના એક મહાન યજ્ઞ હૈં.

યહ સ્થૂલ સૃષ્ટિકે વિભિન્ન રુપ દિખતે હૈં– વે વાસ્તવમેં એક હી તત્ત્વકા આયોજન હૈં. ઉસી એક અનાદિ અનંત સામર્થ્યકે હી યે સબ વિભિન્ન સામર્થ્ય હમ દેખતે હૈં. વિભિન્નતાકા કારણ આંદોલનકી ગતિકે ભેદસે હૈં. જલ, બાફ, અગ્નિ, વાયુ, બિજલી– આદિકે ભેદ આંદોલનકી ગતિકે ભેદસે હૈં. જલસે જ્યાદા સામર્થ્ય બાફમેં હૈં. કારણ કિ ઉસમેં આંદોલનકી ગતિ જ્યાદા હૈં. ગતિ તેજ હોનેસે સૂક્ષ્મ હોતી હૈ. જો સૂક્ષ્માતિસૂક્ષ્મ હોતા હૈ ઉસમેં જ્યાદાસે જ્યાદા સામર્થ્ય હોતી હૈં– જૈસે કિ અણુમેં. આવાજસે, વિદ્યુતસે ભી સૂક્ષ્મતમ આંદોલન વિચારકે હૈ; સંકલ્પકે હૈં. ઈસીલિયે પ્રાર્થનામેં અપૂર્વ સામર્થ્ય હૈં.

એક ભાઈ :– ગણિતકે, અન્નકે, અર્થકે–કઇ વિશેષજ્ઞોંકા કહના હૈં કિ– આબાદી બહુત બઢતી હૈં. અન્ન ઉત્પાદન પૂરા નહીં પડેગા.

શ્રી ગુરુદેવ :– મૈં કહતા હૂઁ– કુદરત જ્ઞાનવાન શક્તિ હૈ. વહ અપને સંતુલનકી રક્ષા ખુદ અપની હી સામર્થ્યસે કરતી આઇ હૈ, કર રહી હૈં ઔર કરેગી. યુદ્ધ, ભૂકંપ, અકાલ, દુર્ઘટના, આદિકે દ્વારા કર્મકૃત દંડ ભી દિયા જાતા હૈં ઔર આબાદીકા નિયમન ભી હોતા હૈં. ઈસ સંક્રાતિકાલકે કુછ સાલમેં હી ઐસા હી દેખનેમેં આયેગા. પરિણામ અચ્છા હોગા. માનસસૃષ્ટિકી અશુદ્ધિકા બહુતાંશમેં નાશ હો જાયેગા. જનસંખ્યા કાફી કમ હો જાયેગી ઔર ૧ રુપયેમેં ૧૦–૧૨ શેર ગેહૂઁ મિલેં તો કોઈ આશ્ચર્ય નહીં !! ભારતમેં નીતિ–પ્રમાણિકતાકે શુભ પરમાણુ હોંગે.

હિચકી ઔર બ્લડ પ્રેશરકે ઉપચાર

૨૫–૧–૬૬. એક ભાઈ :– મહારાજજી ! મેરી પત્નીકો ઔર મેરે ભાઇકો સતત હિચકી આ રહી હૈં. ડાકટરને દવાઇ દી હૈ– પરન્તુ અબ ભી ચાલુ હૈ.

શ્રી ગુરુદેવ :– હિચકીકે ઉપર મયુરપંખકે ચાઁદલાકી (ટિકલી) ભસ્મ મધુકે સાથ દેનેસે ફાયદા હોતા હૈં.

ભાઇ :– મહારાજજી ! મયુરપંખ તો મિલેં યા ન ભી મિલેં. દૂસરા કોઇ ઈલાજ બતાનેકી કૃપા કરેં.

શ્રી ગુરુદેવ :– અચ્છા, તો ઐસા કરો– ઈન્દ્રાયણકી જડ ૩ માશા અત્યન્ત બારીક પીસકર પાઁચ તોલા પાનીમેં ખરલ કરલેં. ફિર ઉસકો કપડેસે છાનકર દો–તીન બૂઁદ નાકકે દોનોં નથુનોમેં ટપકા દેં. હિચકી ફૌરન બંદ હો જાયેગી.

હાઈબ્લડ પ્રેશરવાલેકો અર્જુનવૃક્ષ યાની ઠોડરાવૃક્ષકે થડકી છાલસે કાઢા બનાકે પીનેસે ઠીક હો જાતા હૈ.

ભારતમેં પ્રકૃતિને અપની અખૂટ નિધિ બિખેરી હૈં

૨૮–૧–૬૬, ત્રિવેન્દ્રમસે નિકલેં. રાસ્તેમેં સમુદ્ર કિનારેકે કોવાલગ્રામકે બાહર મોટર ખડી કરનેકો શ્રી ગુરુદેવને કહા.

શ્રી ગુરુદેવ :– કુમુદ, યહ સ્થાન તો બડા સુન્દર હૈં. મુઝે યહીં પર નાસ્તા કરા દો તો કૈસા રહેગા ?

આપશ્રીકી આજ્ઞાનુસાર આસન વહીં પર બિછાયા ગયા. નાસ્તા કા સરંજામ સજાયા ગયા, ઔર નાસ્તા કરતે કરતે શ્રી ગુરુદેવને કહા– દેખો તો ! નિસર્ગને કિતની સુંદરતાકે સાથ અપનેકો વ્યક્ત કિયા હૈં ! ઐસે ઐસે સ્થાનોં પર ઘૂમને ફિરનેકે લિયે ઔર ઠહરનેકે લિયે સુવિધાયેં સરકાર ખડી કર દેવેં તો સરકારકો ખૂબ આમદની હોવેં.

ભારતમેં પ્રકૃતિને અપની અખૂટ નિધિ બિખેરી હૈં. બારહ માસ તુમકો જો સીજન ચાહિયે વહ તુમકો ભારતમેં બરાબર મિલ સકતી હૈં. ઈતને વિવિધ પ્રકારકે જલવાયુકા પ્રાકૃતિક ઐશ્વર્ય ભારતકા હૈં. કહીં ગરમી હૈં તો ઉસી વક્ત દૂસરે સ્થાનમેં શર્દી હોતી હૈં.

ભૂકંપ, રેલ, દુષ્કાલ, અનાવૃષ્ટિ, અતિવૃષ્ટિ, રેતીકે રણ, બરફકે પહાડ યે સબમેં પ્રકૃતિકે સર્વ રુપોંકા દર્શન હમેં હોતા હૈં. ભારત ઈસીલિયે પૂર્ણ દેશ હૈં. યહાઁ સબ કુછ હૈં !!

ભ્રષ્ટાચાર સાધુ હી નિકાલ પાયેંગે

હૈદ્રાબાદ, ૬–૨–૬૬ સે ૨૪–૩–૬૬ : પટવારી, થાનેદાર, ગિરદાવર, કાનૂનગો, ઈન્સ્પેકટર, તહસીલદાર, નાયબ તહસીલદાર, ગ્રામ પંચાયતકે મેમ્બર આદિકી

નિયુક્તિ વ છૂટ્ટી સાધુઓંકે વિશ્વાસ પર હોવેં.

દેશમેં ભેષધારી બાબાજી ઔર જૂઠે ઉપદેશકોં ન મિટે તબ તક દેશકી ઉન્નતિ નહીં હૈં. સચ્ચે સાધુઓંકો સેવાકે લિયે તૈયાર કર દૂઁ. એક સંસ્થા બના દૂઁ. વે સબ પ્રાંતોમેં વિભક્ત હો જાયેંગે. દો હજારકી નીચી બસ્તીવાલે દેહાતોમેં ભ્રમણ કરેંગે. ગવર્નમેન્ટ ઈનકે ઉપર અવિશ્વાસ ન કરેં. ઉપર કહેં હુએ ઔર દૂસરે ભી સરકારી કર્મચારિયોંકે બારેમેં, સંસદ સભ્યોકે બારેમેં, સાધુકે કહે હુએ બચનોંકા વિશ્વાસ કરેં. તદ્નુસાર કડક શાસન કરેં. ૪–૫ હજાર થાનેદાર, પટવારી આદિકો અલગ કર દિયા જાયઁ તો સબકે કાન ખડે હો જાયેંગે. યે લોગ સાધુઓંકી સેવા કરેંગે, અપને પક્ષમેં મિલા લેંગે. ઈસકા ઈલાજ હૈં કિ સાધુઓંસે ઈષ્ટદેવકી શપથ લી જાયઁ. જો જૂઠા સાધુ હો ઉસકે હાથોં પર કીલેં ઠોકના. ઉદારતા પૂરી ઔર સજા કડક દંડ ! બિલકુલ કડક ! થોડી નિર્દયતા સહન કરના પડે, પરન્તુ પરિણામ પૂરા નિકલેગા.

દસ હજાર સાધુ કમ્મર બાઁધ લે– ભ્રષ્ટાચાર મિટાનેકો, ઔર શાસન વ રાષ્ટ્ર ઉન પર વિશ્વાસ કર લેં તો ભ્રષ્ટાચાર કભી ટિક નહીં પાયેગા. છોટે–છોટે દેહાતોંસે શુરુ કરનેસે ગરીબોંકા ત્રાસ મિટેગા. જનતા સુખી વ ખુશી હોતી જાયેગી. તમામ મજદૂરવર્ગ સુખી–ખુશી હો જાયેગા. ભ્રષ્ટાચાર સાધુ હી નિકાલ સકેંગે. કાનૂન યા સત્તા નહીં નિકાલ પાયેંગે.

રાષ્ટ્રકી યુવાશક્તિકો જાગ્રત વ સમર્થ કરનેકા કાર્ય સરકારકો જિમ્મેવારીપૂર્વક ઠોસ પ્રકારસે કરના ચાહિયે.

બૂઢે બૂઢે નેતાઓંકો અપની જગહ પર યુવાનવર્ગકો તૈયાર કરકે અપને પદ છોડ દેના ચાહિયે. ઔર ક્ષેત્રોમેં ભી– જૈસે કિ સાર્વજનિક ટ્રસ્ટ, સંસ્થાઓમેં ભી બૂઢે ટ્રસ્ટીયોંકો, વ્યવસ્થાપકોંકો યુવાનવર્ગકો કાર્યભાર સોંપ કર નિવૃત્તિ લેની ચાહિયે.

શ્રી ગુરુદેવને લિખકર દિયા :– જીવન અમૂલ્ય હૈં– ઉસકા ધ્યાન રખો. વ્યર્થ સમય મત જાને દો. સમય બડા કીમતી તત્ત્વ હૈં. ધૈર્ય રખો. ઔર ઈશ્વરમેં નિષ્ઠા રખો.

ફોટૂ પર લિખ દિયા (હૈદ્રાબાદવાલે મોટા ભાઇકો) :– ઈષ્ટનિષ્ઠા જિનકી દ્રઢ હૈં વહી સચ્ચા કુબેર હૈં. રણછોડદાસ ૧૭–૨–૬૬

શ્રીપતિતપાવન ષષ્ઠિ, સંવત ૨૦૨૩ (૧૫–૨–૬૬) કે પત્રમેં શ્રી ગુરુદેવને લિખા હૈં:– પ્રિય કુમુદ, સાદર આસિસ. આજ ભગવાનકા પ્રાકટય દિવસ હૈં, કિતના ઉત્તમ દિવસ !! ઔર તેરા ષષ્ઠી પ્રસન્ન દિન હૈં ! કમુ– મેરા સ્વાસ્થ્ય સાધારણ હૈં. મૈં ૨૨ કો બમ્બઇ– દેવીસદનમેં પહુઁચૂઁગા ઔર ૧૨ ઘંટે ઠહરુઁગા. સબકો આસિસ. મૈં કલ ઈહાઁસે ગુના જાઉઁગા ઔર ગુનાસે બમ્બઇ, બમ્બઇસે બિહાર.

ગુનાસે ૭–૩–૬૬કા પત્ર મિલા કિ કુમુ, મૈં તા. ૫ કો યહાઁ બદરવાસ આયા હૂઁ. સ્વાસ્થ્ય ઠીક નહીં હૈં. ખાઁસી જ્યાદા હૈં. યહાઁ પર ડાક બંગલેમેં હૂઁ. કલ કાશીકી

ઔર જાનેકા સોચ રહા હૂઁ. કમુ, આજ હોલી હૈં. ખૂબ–ખૂબ પ્રેમભરા આસીસ. મેરી કમુ, ધીરજ રખના હોં !

૧૬–૩–૬૬ કો શ્રી ગુરુદેવને લિખા– મેરી કમુ, સાદર આસીસ. કમુ, મેરા સ્વાસ્થ બરાબર રહતા નહીં પર ઠીક ઠીક ચલતા હૈં. મૈં શ્રીનૌમી ચિત્રકૂટકી કરુઁગા. પર ૧૨–૧૪ ઘંટે હી ઠહરુઁગા– બાકી તો ઠીક હૈં. મૈં ૯ મી કો ૧૦ બજે પહુઁચૂંગા કુન્ડ પર, ઔર દશમીકો ચલા જાઉઁગા. બાદકા પ્રોગ્રામ લિખૂઁગા. પ્રિય કમુ, તુમ ડહાણૂમેં હી રહના. સબકો આસીસ કહના. રણછોડદાસકા આસીસ.

ગુનાસે ૨૫–૪–૬૬ કા પત્ર મિલા કિ– મૈં ૩૧ કો દ્વારકા આઉઁગા ઔર પીછે બાંસરા જાતે સમય ડહાણૂ હોતે હુઆ જાઉઁગા. ઐસા વિચાર કરતા હૂઁ. પુષ્કરમેં તેરી બહુત યાદ આતી થી પર ઈસસે ક્યા ?

(ઠા.સા.રમેન્દ્રબહનજીકી નોટમેંસે)

સબકી સહન કરના ચાહિયે

અનંતપુર, ૨૫–૪–૬૬. શ્રી ગુરુદેવ :– હમને સબ કરકે દેખ લિયા હૈં. સબ ઐસા હી ! કિસીમેં કુછ નહીં હૈ. ભજન કરો. બસ ! ભજનમેં હી સબકુછ હૈં.

જ્યાદા ઉપવાસ કરનેસે કુછ નહીં હોતા. બેકારમેં અપના શરીર બિગાડતી હો. કમજોર હો જાઓગી. ન તો ભજન હી હોગા– ન હી ઘરકા કામ કર સકોગી, દોનોં તરફસે જાઓગી. ઈસલિયે મૈં કહતા હૂઁ– (કિ) દોનો સમય ખૂબ રોટી ખાઓ, ખૂબ સોચો ઔર ખૂબ ડટકે સાથ ભજન કરો. મસ્ત રહો. અપને આચાર–વિચાર શુદ્ધ રખો. સહન કરનેકી શક્તિ રખો. કોઇ કુછ ભી કહેં, (તુમ) મત બોલો. ન ચિંતા કરો. જો હોના હૈ વો હોતા હૈં. ઉસે કોઈ રોક નહીં સકતા હૈં. ફિર ચિંતા કરનેસે ક્યા ફાયદા ?

એક આદમી થા. ડૉકટરકે પાસ ગયા, દવાઇ લેને. ડાકટરને બતાયા કિ ખિચડી ખાના. અબ તો ઘર આતે આતે બોલતે રહે– ખિચડી– ખિચડી. તો ભૂલ ગયા. ખા ચિડી કહને લગા. જોર જોરસે કહતા આ રહા થા. રાસ્તેમેં એક ખેત પર રખવાલી કરનેવાલા ચિડિયોંકો ઉડા રહા થા. ઉસકો બુરા લગા કિ યે તો મુઝે હી કહ રહા હૈં કિ ચિડિયા ખા જાવેં. ઉસને ઉસે ખૂબ પીટા, તો ઉસને કહા કિ ક્યા કહૂઁ ? ઉસને કહા કિ યહ કહો કિ સબ ઉડ જાઓ.

અબ તો કહને લગા કિ સબ ઉડ જાઓ. આગે એક બહેલિયા મિલા. (ચિડીમાર) વહ જાલ ડાલે બૈઠા થા. ઉસને કહા યે તો હમારા હી અશુભ કહતા હૈં. ઉસને પીટા. ફિર બિચારેને પૂછા–"તો ક્યા કહૂઁ" ? તો ઉસને બતાયા– યહ કહો ' 'આતે જાઓ– ફઁસતે જાઓ." અબ વહ ઐસા કહને લગા. આગે ચલા તો વહાઁ પર ચોર બટવારા કર રહે થે. ઉસને સોચા– કહા કિ યહ તો હમારા અશુભ કરતા હૈ.

ઉસને ભી પીટા– ફિર ઉસને પૂછા– તો અબ ક્યા કહૂઁ ? તો ઉસને બતલાયા કિ કહો– “ઐસા દિન સબકો દે”

તબ ઐસા કહતે જા રહા થા. આગે એક મુર્દાકો લે જાતે હુએ મિલેં. ઉન્હોંને ભી પીટા કિ યહ તો હમારા હી અશુભ કહ રહા હૈં. તો ફિર બિચારેને પૂછા– તો અબ ક્યા કહૂઁ. ? ઉન્હેં બતાયા કિ કહો કિ ઐસા દિન ભગવાન કિસીકો ન દેં. અબ વો યહ કહતા હુઆ જા રહા થા. આગે એક બારાત મિલી. તો ઉન્હોંને ભી પીટા કિ હમસે યહ કહ રહા હૈં. ઈતનેમેં ઉસકા ઘર આ ગયા. ઘર પહુઁચ ગયા. બિચારા કહને લગા– એક જગહ દવા લેને ગયા તો ઈતને પીટે, તો ઔર જગહ જાવેં તો ક્યા હાલ હોગા ?

દેખો રમેન્દ્ર ! બિના ગલતીકે બિચારા કિતના પીટા ગયા !! જબકિ ઉસકી બિલકુલ ગલતી નહીં થી.– વો તો અપની ખિચડી યાદ કરતા હુઆ આ રહા થા. ઉસને કિતની માર સહન કી ? ઈસી તરહ સબકી સહન કરના ચાહિયે. રમેન્દ્ર, સહન કરના. સહન કરના બડી ચીજ હૈં. દેખો ! ધ્યાન રખના– કોઇ કુછ ભી કહેં– ગુસ્સા નહીં કરના.

ઉજ્જૈનસે ૩૦–૪–૬૬ કા લિખા પત્ર મિલા– પ્રિય કમુ સાદર આસીસ. સ્વાસ્થ્ય ઠીક નહીં ઈસલિયે પત્રમેં દેરી હુઇ.

મૈં પુષ્કર રહા ઔર આરામ (ભી) મિલા, સ્વાસ્થ્ય ઠીક ન હુઆ. કલ મૈં દ્વારકા કો જા રહા હૂઁ. ઔર વહાઁસે કચ્છ જાનેકા વિચાર કરતા હૂઁ. વહાઁસે ડહાણૂ આનેકા સોચતા હૂઁ. દેખેં ! ક્યા હોગા !

તુમ ચિન્તા ન કરના. મૈં બરાબર સમય અનુકૂલ સ્વાસ્થ્યકા ધ્યાન રખતા હૂઁ. સબકો આસીસ કહના. રણછોડદાસકા આસીસ.

વીરપુરસે ૧૨–૫–૬૬ કે પત્રમેં શ્રી ગુરુદેવને લિખા– પ્રિય કમુ, સાદર આસીસ. મેરે સ્વાસ્થ્યમેં હાલ તો કોઈ ફેરફાર હુઆ નહીં હૈં. ઈહાઁ ૨૦ દિન રહનેકા વિચાર હૈં. તૂ ડહાણૂ હૈં પર દુ:ખી મનસે, પર ક્યા કરું કમુ ! તુઝે સહન તો કરના પડ રહા હૈ– જાનતા હૂઁ.

વીરપુરસે ૧૭–૫–૬૬ કા પત્ર મિલા– કમુ ! તેરા પત્ર મિલા બડા હી ભાવપૂર્ણ. સંભવતઃ તૂ અબ ડાઇ થઈ ગઇ. મૈં જુલાઇકે પ્રથમ સપ્તાહમેં ડહાણૂ આનેકા વિચાર રખતા હૂઁ. કમુ, તુમ ટેવાઇ ગઈ હો, યહ જાનકર દુ:ખ હુઆ. સબકો આસીસ. રણછોડદાસકા આસીસ.

વીરપુરસે ૩૦–૫–૬૬ કે પત્રમેં લિખા– પ્રિય મેરી કમુ, સાદર આસીસ. યહ પત્ર તુમ્હેં હરિદ્વાર જાનેકે પહલે મિલ જાયગા. મેરે કાર્યક્રમમેં અનાયાસ હી બહુત ફેરફાર હો ગયા હૈં. ઈસસે તુમ્હેં આશ્ચર્ય તો નહીં હોગા પરન્તુ વિષમતા અવશ્ય માલૂમ હોગી. પર મેરે સ્વભાવાનુકૂલ મુઝે ઉડીસા જાના અનિવાર્ય હો ગયા હૈં. ઔર મૈં ૧૧–૧૨ તારીખ તક વહાઁ પહુઁચ હી જાઉઁગા. તીન રોજ મહાબલેશ્વર અવશ્ય

રહૂંગા. મેરા સ્વાસ્થ્ય પહલેસે કુછ ઠીક જૈસા હૈ. પુષ્કરવાલી માઁ આ ગઇ હૈં, મૈં કલ ઉનકો દીક્ષા દેને રામ નિવાસ ગયા થા. તુમ પત્ર મહાબલેશ્વર દેના. ઓરિસ્સા અન્ન વિતરણકે સહયોગમેં મેરે શરીરકા ઉપયોગ હોગા.

લગાયા આસન ઓરિસ્સામેં શ્રી ગુરુદેવને !
(ઓસ્સ્સિા અકાલ રાહતકાર્ય)

ચલો તૈયાર હો !!

સન્ ૧૯૬૫ મેં અકાલને અપના પંજા ઓરિસ્સામેં ફૈલાયા થા, ઉસકી ભારી અસર ૧૯૬૬ મેં પ્રત્યક્ષ મેં સામને આને લગી. અકાલ ઈતના ભયંકર થા કિ કરીબન ઓરિસ્સા કે સભી જિલ્લે અસરગ્રસ્ત બન ગયે થે. આદિવાસી લોગ મજબૂરીસે ઈસાઈ ધર્મ સ્વીકાર કરને કો સોચને કી સ્થિતિ ખડી હો ગઈ થી.

અનાજ નહીં મિલને કે કારણ લોગ પ્રાયઃ જીન્દા રહને કે લિયે ઝાડકે પત્તે, મહુડા એવમ્ બિલ્વીટોપ ઈત્યાદિ સે પેટ ભરને લગે. કહીં કહીં તો લોગ જંગલમેં પશુ–પક્ષીઓં કો મારકર ખાને લગે– ઔર કહીં કહીં તો અન્ય જીવ–જંતુ–અરે ! સર્પ તક કો ભી આગે–પીછે કા ભાગ કાટકર ભોજનમેં ઉપયોગ કરને લગે. ભૂખસે માનવ હી નહીં, છોટે–બડે પશુ–પક્ષી સબકે સબ જીવ બેહાલ થે.

ઐસે ભી ઓરિસ્સા ભારત કે ગરીબ રાજ્યોમેં સે એક અધિક ગરીબ રાજ્ય, ઉપર સે સુખા ! ઈસીસે આદિવાસીઓંકી યાતના ભયંકર હો ગઇ. ખાના તો નહીં મિલતા થા લેકિન ઈતને વો અભાવસ્ત થે કિ કઈ પુરુષ વ્યક્તિ કટી પર ટૂટી– ફૂટી એક લંગોટ માત્ર લપેટકર ઔર મહિલાએં જુની પુરાની માત્ર એક સારી સે અપની લજ્જા બચા પાતી થી, બચ્ચોં કી તો બાત હી ક્યા કરના !! ઉસી સમય રાજકીય વહિવટ કી ઓર સે દેશમેં ઝોનબંદી કા સમય થા. ઈસી કારણ એક રાજ્યસે અનાજ દૂસરે રાજ્યમેં નહીં જાને દેતે થે. અતઃ પ્રજા દોનોં ઔર સે ભારી ત્રસ્ત થી. વિષમ પરિસ્થિતિ કે સમાચાર અખબારમેં આતે રહતે થે. ફિર ભી રાજકારણી લોગ નજર અંદાજ કરતે રહતે થે. સરકારી રાહતસે લોગોં કા વિશ્વાસ નહીં રહા થા. ખ્રિસ્તી મિશનરી ઐસી પરિસ્થિતિકા ફાયદા ઉઠાના ચાહતી થી. ઉનકા બડે પૈમાને પર ધર્માન્તર કરને કા આશય થા. જીન્દા રહને કે હેતુ આદિવાસી લોગ મજબૂરી સે ધર્મ પરિવર્તન કરને કો તૈયાર હો ગયે થે.

ઉસી સમય શ્રી ગુરુદેવ અપના ખરાબ સ્વાસ્થ્ય કો સુધારને કે હેતુ પૂ.ગીરધરબાપા કે આગ્રહ સે આરામ અર્થ વીરપુર બિરાજતે થે. ઓરિસ્સા કા હાલ સુનતે હી આપ શ્રી આરામ છોડકર ઓરિસ્સા કે લોગોં કો સહાય કરને કો તૈયાર હો ગયે. આપશ્રી કી આજ્ઞા સે ચારોં ઓર–રાજકોટ, જામનગર,વેરાવળ, મુંબઈ, ઈન્દૌર,

ચિત્રકૂટ આદિ તાર, ફોન પત્ર સે અપને ભક્તો કો અસરગ્રસ્ત ભાઈ–બહેનોં કો સહાય કે લીયે તૈયાર હો જાનેકા આદેશ દિયા ગયા.

ઓરિસ્સા ફૂડ રીલીફ કમિટી

સમય કા સાથ હોગા કી ઉસી દિનોમેં મુંબઈમેં કોંગ્રેસ મહાસમિતિ કી બૈઠક હો રહી થી. શ્રી ગુરુદેવકી આજ્ઞા–ઈચ્છાસે મુંબઈવાલે કેશુભાઈ શેઠ ઔર વલ્લભભાઈ પટેલ ઓરિસ્સા કે મુખ્યમંત્રી સદાશિવરાવ ત્રિપાઠી કો મિલકર શ્રી ગુરુદેવકે નિર્ણય સે અવગત કરાયા ઔર બતાયા કિ હમારે મહારાજશ્રી રણછોડદાસજી મહારાજને ઓરિસ્સા ફૂડ રીલીફ કમિટી કે આયોજન સે અકાલ પીડિત લોગોં કી સહાયતાર્થ ઓરિસ્સામેં રાહતકાર્ય શુરુ કરને કા નિશ્ચય કિયા હૈ ઔર સારા ખર્ચ હમારી ઓર સે હોગા, ઓરિસ્સા સરકારને કિસી ભી પ્રકાર કા ખર્ચ ઉઠાને કા નહીં હૈ, લેકિન વે ચાહતે હૈં કી હમારે ઈસ પ્રકાર કે રાહતકાર્ય મેં સરકાર કી ઓરસે કિસી ભી પ્રકારકા હસ્તક્ષેપ ન હો.

યહ નિશ્ચય સુનતે હી ત્રિપાઠીજી ખુશ હોકર સરકાર કી ઓરસે તત્કાલીન કેમ્પ કી આવશ્યકમેં લગનેવાલે જરૂરી સામાન ઔર અન્ય સુવિધાકા પ્રબંધ કરને કા બચન દિયા, જરૂરત કે મુતાબિક કંટ્રોલભાવસે અનાજ ઉપલબ્ધ કરને કા ભી કહા.

કેશુભાઈ શેઠ ઔર વલ્લભભાઈ ને વીરપુર પહુઁચકર શ્રી ગુરુદેવકો યહ બાત કહી. ખરાબ સ્વાસ્થ્ય હોને પર ભી ઓરિસ્સા રાહતકાર્ય કે પૂરા આયોજન બતાતે હુએ લગાતાર પાઁચ ઘંટે તક પૂજ્યશ્રી વ્યસ્ત રહે.

આયોજન મેં પ્રથમ સોચા કી કચ્ચા અનાજ ઈત્યાદિ સામગ્રી લોગોં કો બાઁટના– ઈસસે ખર્ચ ઔર મહેનત કમ રહેંગે. પરંતુ વહાઁકી પ્રજા કો દારુકી ખૂબ આદત હૈ. ઈસલિયે વે કચ્ચા અનાજ બેચકર ભી દારુ હી પીએંગે. અતઃ નિશ્ચય કિયા ગયા કિ બને બનાયા ભોજન હી પવાએંગે. મદદ કે લિયે ગુજરાત સરકારને તેલ કે ૩૦૦ ડિબ્બે કી મંજૂરી દેને કા સ્વીકાર કિયા હૈ.

૧–૬–૬૬, રાજકોટ. વીરપુરમેં ઓરિસ્સા રાહતકાર્ય કી પરામર્શ કે બાદ કેશુભાઈ શેઠ વ વલ્લભભાઈ શ્રી ગુરુદેવકી આજ્ઞાસે ઓરિસ્સા કો રવાના હુએ. વે દેખેંગે કી કહાઁ કહાઁ પર તત્કાલ મદદ કી આવશ્યકતા હૈ.

શ્રી ગુરુદેવ વીરપુર સે આજ રાજકોટ પધારે હૈં. સુબહ ૯–૩૦ બજે શ્રી રામજી મંદિર પોપટપરા પધારે. ૧૦–૩૦ બજે સેન્ટ્રલ જેલમેં પધારે. કેદી ભાઈઓંને ફુલહાર સે શ્રી ગુરુદેવકા સ્વાગત કિયા. એક સુશિક્ષિત કેદી ભાઈને સ્વાગત પ્રવચન મેં કહા કિ આપ ઓરિસ્સા કી ભૂખ પીડિત જનતા કી મદદ કરને જા રહે હો, હમ આપશ્રી કો ખૂબ ખૂબ ધન્યવાદ દેતે હૈં.

કેદી ભાઈઓ કો ઉપદેશ દેતે હુએ શ્રી ગુરુદેવને કહા :– આપકે પાસ યહાઁ પર આને કી મેરી ઈચ્છા થી. તુમકો બંદી દેખકર કિસી ભી સાધુ પુરુષ કો દુઃખ હોના સ્વાભાવિક હૈ. તુમ્હારે દુઃખ કે કર્તા તુમ ખુદ હી હો. ઈસકા સ્વીકાર કરના ચાહિયે. અપને નૈસર્ગિક જીવન ઔર સ્વરૂપ કો તથા અપને સાહજીક સ્વરૂપકો તુમ ભૂલ ગયે. ઈસી કારણ તુમ્હારા કુસ્વરૂપ–વિપરીત સ્વરૂપ પ્રકટ હુઆ.

અબ આયંદા મેં તુમ લોગ સત્‌પુરુષાર્થ– સત્કર્મ ઔર સદાચાર સે અપને જીવનકો પુનર્જીવિત કરકે સમાજકે ઉત્તમ નાગરિક બનેં ઔર સમાજકો ઉપયોગી બને રહે, સમાજ વ રાષ્ટ્રકી સેવા કરેં. સહી પશ્ચાતાપ કરકે નયા જીવનકો ઉજ્જવલ બનાના !

કાનૂન ઈસકા કામ કરતે હૈં, (લેકિન) કાનૂન કી સત્તા તબ આતી હૈં– જબ અંતઃકરણ કુવિચારસે ક્ષુદ્ર બનતા હૈં. નૈતિક જીવન જીઓ. સંગદોષ છોડ દો. નિર્બલ પુરુષાર્થ છોડ દો ઔર નીતિયુક્ત જીવન જીના શુરુ કર દો. સચ્ચે દિલસે પશ્ચાતાપ કરો ઔર બંધનમુક્ત હોકર સમાજમેં નીતિયુક્ત જીવન ગુજારો. મેરા આપ સબકો આશીર્વાદ હૈ કિ તુમ સબ સુખકો પ્રાપ્ત કરો !!

કેદીભાઈઓં કો મિલકર શ્રી ગુરુદેવ સદ્‌ગુરુ સદન (આશ્રમ) પધારેં. આપશ્રી કી સન્નિધિમેં કરોડો "રામનામ" અર્પણ વિધિ ઔર લઘુયજ્ઞ સંપન્ન હુઆ.

જનસમૂહકી ભારી ભીડ લગી થી. ઓરિસ્સા રાહત કે લિયે જરૂરી મસાલે તેલ, કાંદા આદિ કી ખરીદી દિનભર ચાલુ રહી. વીરપુરસે શ્રી ગિરધરરામબાપા પૂ. શ્રી ગુરુદેવ કો મિલે ઔર ઓરિસ્સા કે કાર્ય કે લિયે સબ પ્રકાર કી મદદ–સેવા દેને કી બાત પક્કી કર લી. શ્રી ગુરુદેવ તા. ૩ કો ઓરિસ્સા કે લિયે પધારેંગે. સાથમેં ટ્રાન્સપોર્ટ કાર્ય કે લિયે એક પબ્લિક કેરીયર, જીપ ઔર શ્રી ગુરુદેવકે ઓરિસ્સા પ્રવાસ કે લિયે મોટર શ્રી ગિરધરરામબાપાકી ઓર સે જાયેંગે.

શ્રી ગુરુદેવને કહા કિ અકાલ પીડિત લોગોં કી સહાયકે લિયે હમેં શિઘ્ર ઓરિસ્સા પહુઁચનેકા હૈ. સુનતે હી એક ભાઈને પૂછા :– એક બાર કે વહાઁ કે ભોજન કે લિયે કિતના ખર્ચ દેના હૈ ? શ્રી ગુરુદેવ :– ૪૩૦૦ રૂપિયે તો લગેગા (સસ્મિત કહા) મૈં ઉધારમેં નહીં માનતા હૂઁ. અભીસે જમા કરા દેના. આજ્ઞા ઔર સેવા સમજકર બારહ ભાઈઓને તુરંત હી અપની સેવા પ્રસ્તુત કર દી– વો થે–

રાજકોટ કે આઠ ભક્તોં– શ્રી વલ્લભભાઈ બેડલાવાલે, શ્રી અમૃતલાલભાઈ વસાણી, શ્રી કનુભાઈ કોટેચા, શ્રી ધીરૂભાઈ પુજારા, શ્રી નટુભાઈ કુંડલિયા, શ્રી પ્રભુદાસભાઈ જીવરાજાની, શ્રી લવજીભાઈ લાખાભાઈ સાડીવાલે, ઔર ભાઈ ચંદુભાઈ બગડાઈ, જામનગરકે– શ્રી મથુરદાસભાઈ દત્તાણી, રાયપુરકે શ્રી છેલુભાઈ શીંગાળા, મુંબઈકે શ્રી વલ્લભભાઈ પટેલ ઔર ઈન્દૌર કે શ્રી જમનાદાસભાઈ પટેલ.

આશ્રમમેં આજ ૫૦૦ સાધુકા ભોજન હુઆ.

તુમ્હારે આરામ કે ખ્યાલકો ભૂલ જાના

૨–૬–૬૬, જામનગર. ઓરિસ્સા જાનેકો તૈયાર હુએ ભક્તોં કો શ્રી ગુરુદેવને કહા:– ઓરિસ્સામેં લોગોંકો ભૂખા દેખકર ઈસાઈ લોગ ધન વ દૂસરી સુવિધાયેં દે કર ગરીબોં કો ઈસાઈ બના લેતે હૈં. ઐસી જગહ પર કામ કરકે હમેં સેવા, અન્નયજ્ઞ ઔર ધર્મ–સંસ્કૃતિકી રક્ષા– યે તીનોં હી કરના હૈં.

પરન્તુ એક બાત ખ્યાલમેં રખના કિ ભૂખ વ દુઃખ સે પીડિત ઔર લાચાર લોગોંકો ભોજન દેને કે લિયે તુમ જા રહે હો– ઐસા કભી નહીં સોચના. ઉન લોગોં પર તુમ ઉપકાર નહીં કરતે હો લેકિન ઈસ સેવા કે દ્વારા અપને કર્મબંધનકો તોડને કે લિયે ઔર જાને–અનજાનેસે હમસે જો પાપ હુએ હો ઉનકા નિવારણ કરને કે લિયે ભગવાનને યહ મૌકા દિયા હૈ, ઔર વે લોગ ભોજન પાને કે લિયે આકર હમ પર ઉપકાર કરતે હૈં– ઐસા સમઝના.

ભોજન કે લિયે આનેવાલે આશ્રિત હોગા યા દુઃખી હૈ ઐસા વિચાર માત્ર મનમેં નહીં લાના. ઉનકે સાથ વર્તન યા વ્યવહાર મેં ભી ઐસી કલ્પના ઉઠને નહીં દેના, પરંતુ વે લોગ તુમ્હારે ભાઈ, બહન યા મહેમાન હો વૈસા સદ્ભાવ વ પ્રેમ ઉનકે પ્રતિ રખના. તુમને નિમંત્રણ દેકર ઉન લોગોં કો ભોજન કે લિયે બુલાયા હૈ વૈસે વર્તન, પ્રેમ વ આગ્રહ સે ઉનકો ભોજન કરાના.

તુમ્હારે આરામ કે ખ્યાલકો ભૂલ જાના– તુમ વહાઁ આરામ કરને કે લિયે નહીં પરંતુ વહાઁ કે લોગોંકો આરામ દેને કે લિયે જા રહે હો– ઈસ બાતકા ધ્યાન રખના. તિરસ્કાર જૈસા વ્યવહાર ઉન લોગોં કે પ્રતિ જરા ભી ન હો જાય ઈસ બાતકો યાદ રખના.

તન, મન, ધન– જિસકે દ્વારા ભી સેવા કરો સો શુદ્ધ હૃદય સે કરના. શર્મ, સંકોચ યા હાનિલાભ, યા લાચારી કી ભાવનાસે કોઈ મદદ– દાન ન કરે ઐસા મૈં ઈચ્છતા હૂઁ. જો કુછ ભી દેના હો– પ્રેમસે દેના. પ્રેમસે દિયા એક રુપિયા ભી મેરે લિયે લાખ રુપયે કે બરાબર હૈં, જબ કિ દૂસરે હેતુ સે દિયા એક લાખ રુપયે કી ભી કુછ કીમત નહીં હૈ. શુભ કાર્ય કે નિમિત્ત આયે હુએ રુપિયોં કા એક એક પૈસા ભી મેરે ખૂનકે એક–એક બૂંદકે બરાબર હૈ– ઐસા મૈં સમઝતા હૂઁ. એક પૈસેકા ભી દુરુપયોગ ન હો ઈસ બાતકા સબકો બહુત ખ્યાલ રખના હોગા.

મેરે પાસ તો એક તૂઁબડી હૈ. હમેશા મૈં ભગવાનકે ભરોસે પર પ્રયત્ન કરતા હૂઁ. રામનામકી હુઁડી કભી વાપિસ નહીં આતી. ઈશ્વર કે કામ ઈશ્વર પૂર્ણ કરતે હૈં. જો કુછ ભી કરના હો– નિષ્ઠાસે હો તો અધિક અચ્છા !!

શ્રી ગુરુદેવને ઓરિસ્સામેં તીન સ્થાન પર રાહત રસોડા શુરુ કરનેકા તય કિયા ઔર કહા કિ તા. ૧૫ જુન તક કેમ્પકા કાર્ય તૈયાર હો જાવેં ઔર ૧૬ જુનસે

તૈયાર ભોજન લોગોંકો દિયા જાયેગા. તદ્‌નુસાર રાઉરકેલાકે આસપાસ ગાઢ જંગલમેં તીન કેમ્પ શુરુ કિયા ગયા. પ્રથમ કેમ્પ સુંદરગઢ જિલ્લાકે સોરડા ગાઁવમેં– જો રાઉરકેલાસે ૨૧ મીલકી દૂરી પર હૈ, તા. ૧૬–૬–૬૬ સે શુરુ કિયા; આજ શિરાકા ભોજન દિયા ગયા. થોડે હી દિનોમેં દૂસરે કેમ્પ શુરુ કર દિયા– રાઉરકેલાસે ૫૪ મીલકી દૂરી પર જામડી ગાઁવમેં, ૨૨ મીલકી દૂરી પર ચાંદી પોસ્ટ ઔર ૭૦ મીલ દૂર કેબ્લાંગ ગાઁવમેં રસોડા શુરુ હો ગયા. રોજાના પંદ્રહ હજાર લોગ ભોજન કા લાભ પ્રાપ્ત કરને લગે.

અકાલકે કારણ યહાઁ કી પ્રજાકી દશા ઈતની બદતર થી કિ ઉનકે પાસ ઘરમેં ન તો અનાજ થા ન કપડે થે, ન બિછાનેકે લિયે કંતાન તકકા ટુકડા થા. માતાએઁ યુવાન હો યા વૃદ્ધ–પૂરા શરીર વસ્ત્રસે ઢઁક નહીં પાતી થી. છોટે–છોટે બચ્ચોં કે શરીર પર કપડા નહીં હૈ . ઈસલિયે ભોજનકે સાથ સાથ તૈયાર કપડેકા વિતરણ ભી શ્રી ગુરુદેવને ચાલુ કરવાયા.

શ્રી ગુરુદેવકી કૃપા ઔર સામર્થ્યશક્તિસે અદ્‌ભૂત વ્યવસ્થા શક્તિસે ગાઢ જંગલમેં લગે હુએ કેમ્પોંકા કાર્ય કઈ કઠિનાઈઓં કે રહને પર ભી બરાબર વ્યવસ્થિતરુપસે ચલતે રહે. જંગલ વિસ્તારમેં કેમ્પ હોને કે કારણ સ્થાન પર રાની પશુ, સર્પ, બિચ્છુ ઔર દૂસરે જંતુઓંકા ભય બરાબર બના રહતા થા, ફિર ભી સબ કાર્ય બિના કિસી નૂકસાન હોતે રહતે થે.

શ્રી ગુરુદેવકા મુકામ રાઉરકેલામેં રહતા થા. ૪–૫ દિનમેં એકબાર હર એક કેમ્પકા કાર્ય દેખનેકો પધારતે રહતે થે. વહીંસે સભી કેમ્પકે લિયે અનાજ ઔર જરૂરી સામાન ભેજને કી વ્યવસ્થા શ્રી ગુરુદેવને કી થી. પ્રમુખ કોઠાર કા કાર્ય રાજકોટ કે પ્રભુદાસભાઈ જીવરાજાની કે સાથ દૂસરે સ્વયંસેવક સમ્હાલતે થે. નરેન્દ્રભાઈ ગોંદિયાવાલેને જામવાડી કેમ્પકી, ચંદુલાલ વૃજલાલભાઈને ચાંદી પોસ્ટ કેમ્પકી, સોરડા કેમ્પકી વ્યવસ્થા કનુભાઈ કોટેચા અપને સાથી સ્વયંસેવકોકે સાથ સમ્હાલતે રહે. ઈસ રાહતકાર્ય કી હર પ્રકાર કી કાર્યવાહી પૂ.શ્રી કી આજ્ઞાનુસાર વીરપૂર કે શ્રી ગિરધરરામબાપા કે સુપુત્ર શ્રી બટુકભાઈ સ્વયં દેખતે થે. રાઉરકેલાસે દૂસરે કેમ્પ કે લિયે સામાન પહુઁચાનેકી ટ્રાન્સપોર્ટકી વ્યવસ્થા ભી આપ દેખતે થે. પહાડી ઔર જંગલકા રાસ્તા, બીચમેં, નદી–નાલે કે ગલેતક ગહરે પાની મેં સે રાસ્તા બનાકર માલ ઢોના પડતા થા.

અકાલ પીડિતોંકો ભોજનમેં મિશ્ર– આલૂ, કાંદા, દાલ–શાક, ઔર ચાવલ પરોસનેમેં આતે થે. ભોજન દિનમેં સુબહ ૧૧ સે ૪ બજે તક (એક બાર) દિયા જાતા થા. ભોજનકે સાથ તૈયાર વસ્ત્ર ભી બાંટે જાતે થે.

અખબાર બોલતે હૈં–

[illegible] पीड़ित लोगों में
[illegible]
गुजरात के विशिष्ट समाज सेवी
श्री रणछोड़ जी महाराज [illegible]
10,000 लोगों को मुफ्त भोजन

—

राजकोट [illegible] विशिष्ट समाज सेवी श्री रणछोड़ जी महाराज उड़ीसा के [illegible] पीड़ित इलाकों के [illegible] में 15 जून से राहत कार्य [illegible] है। [illegible] पीड़ित लोगों को [illegible] मुफ्त [illegible] पीड़ित [illegible] 10,000 लोगों को मुफ्त भोजन [illegible] महाराज श्री के [illegible] उड़ीसा [illegible] में महाराज श्री के [illegible] है।
(पी. टी. आई.)

[illegible]

ગુજરાત સમાચાર, ૧૫–૭–૬૬ :– ઓરિસ્સા અકાલગ્રસ્ત પ્રજાકો સહાય કરને કે લિયે રાજકોટસે આયે સંત શ્રી રણછોડદાસજી મહારાજ ઔર અપને સૌ સે અધિક ગુજરાતી અનુયાયીઓંને તેજ ગતિસે રાહતકાર્ય સમ્હાલ લિયા હૈ. સોરડા ઔર ચાંદી પોસ્ટ મેં રસોડા શુરુ કર દિયા હૈ. જહાઁ પર શુરુ–શુરુ મેં રોજાના છ હજાર વ્યક્તિકો મુફત ભોજન દિયા જાતા હૈ. ભોજનમેં ચાવલ ઔર દાલ–શાક દિયે જાતે હૈ. નિશ્ચિત્ સંખ્યાકો યા નિશ્ચિત્ પ્રમાણમેં ભોજન દેના ઐસા કોઈ નિયંત્રણ નહીં હૈ. દોનો અન્નક્ષેત્રકો મિલાકર રોજાના ૧૦–૧૨ બોરા અનાજકા ઉપયોગ હોતા હૈ.

યહાઁ કી પ્રજાકો ચાવલ વિશેષ પ્રિય હૈ. મુંબઈ યા રાજકોટ કે સામાન્ય વ્યક્તિસે

કરીબ બીસ ગુના ચાવલ ખાતે હૈં. ઓરિસ્સાકી પ્રજા ચાવલમેં પાની, નમકીન, હરી મિર્ચ યા સૂકી મિર્ચ મિલાકે ખાતે હે.

જિસ–જિસ સ્થાન પર અન્નક્ષેત્ર ચાલુ કિયા ગયા હૈં વહાઁ પર અનાજ આદિ સામાન પહુઁચાનેમેં ભારી મુશ્કિલ મહસૂસ હોતી હૈ. નવાગાઁવસે સોરડા આઠ મીલ કી દૂરી પર પડતા હે, પરંતુ ઈતના ભી અન્તર પૈદલસે પૂરા કરનેમેં બહુત સમય લગ જાતે હૈં. યહાઁ કરીબ ૧૨૫ ઈંચ બારીસ હોતી હૈં, ઈસી કારણ રાસ્તેમેં માલવાહક ગાડી કીચડમેં ફઁસ જાતી હે, ઉસી સમય ઝાડ કી ડાલી–પત્તે, પથ્થર, લોહેકી ચદરેં આદિકી મદદસે વાહન નિકાલા જાતા હૈ.

સરકારી કર્મચારીકા સામાન્ય સાથ–સહકાર રહતા હે. વે કહતે હૈં કિ સમઝમેં નહીં આતા હે કિ ઈતને લોગોં કો એક સાથ ભોજન કૈસે દિયા જાતા હે ! ઈસ ક્ષેત્રમેં સર્પ, બિચ્છૂ આદિકા ઉપદ્રવ તો રહતે હૈં. કોઈ કોઈ ભાઈકો બિચ્છુકા ડંખ કભી લગ જાતા લેકિન કિસી ભી સ્વયંસેવકકો અભી તક કુછ હાનિ નહીં પહુઁચી હે.

રાહતકાર્યમેં ખર્ચ કિતના હો રહા હૈ ઈસ બાતકી કુછ ચિંતા મહારાજશ્રીકો નહીં હે. "જિતની જરૂર હો ઈતને પૈસે ઔર સામગ્રી કભી ભી મઁગવા લેના", ઐસા અનુનય મહારાજશ્રીકે શિષ્ય પરિવારકી ઔર સે આતે રહતે હૈં.

(૨) ફૂલછાબ, ૧૦–૭–૬૬. ઈસ રાહતકાર્યમેં સૌરાષ્ટ્ર, કચ્છ, મુંબઈ, ગોંદિયા, કલકત્તા, મધ્યપ્રદેશ ઔર કઈ ગાઁવકે ભક્તોંને ઔર ચિત્રકૂટકે સંતોને ખૂબ સેવાકાર્ય કિયા. વીરપુર જલારામબાપાકે સ્થાનકે શ્રી ગિરધરબાપાકે પુત્ર શ્રી બટુકભાઈ, સરપંચ પુરુષોત્તમભાઈ ઔર ઉનકે સાથીઓ; રાજકોટકે કનુભાઈ કોટેચા, અમૃતલાલભાઈ વસાણી, હિરાભાઈ આહેર, શીવલાલ પટેલ, દેહુર ડાંગર, પ્રયાગજી અમરશી, ગુણવંતભાઈ સેદાણી, મગનલાલ માધવજી, બાબુભાઈ તથા રસીકભાઈ બેડલાવાળા, નારણદાસભાઈ પાઁઉ, પ્રભુદાસભાઈ જીવરાજાની, બાબુભાઈ ચકુભાઈ, રાજદેવ શશિકાન્ત તથા મહેન્દ્રભાઈ, સુરેશભાઈ ગોળવાળા, લાખા ભાઈ અકબરી, ભૂવારામભાઈ, છેલુભાઈ શિંગાળા, ઔર અન્ય; બગસરા કે ભવાનીશંકરભાઈ બામટા, જામનગર કે જમનાદાસ ભાણજી; ચિત્રકૂટસે મૌનીજી મહારાજ, શાલિગ્રામજી મહારાજ, જર્નાદન મહારાજ ઔર આનંદી ભૈયા ઔર અન્ય સંતોને; કરાંચી કે મથુરાદાસ શેઠ તથા મુંબઈ કે કેશુભાઈ શેઠ, ઈંદોરકે મહારાજભાઈ, ગોંદિયાકે ચત્રુભુજ શેઠ, તથા કચ્છ, કલકત્તા, મધ્યપ્રદેશ કે ભક્તોં; ઔર અન્ય કઈ ગાઁવસે આયે સ્વયંસેવકોને ખૂબ સેવાકાર્ય કિયા, હર પ્રકાર કે કાર્યકો છોટા યા બડા– ઉત્સાહસે પૂર્ણ કરતે રહતે થે.

મહારાજશ્રીને જંગલ–પહાડી–ગરીબ વિસ્તારોમેં રાહત કાર્ય દ્વારા યહાઁકે આદિવાસી પ્રજાકે જીવનકી રક્ષા કી, સાથ–સાથ ભારતીય સંસ્કૃતિકા ભી સંવર્ધન કિયા. પરિણામ સ્વરુપ–અકાલ ઔર ગરીબીકા લાભ ઉઠાકર ખ્રિસ્તી મિશનરી

અનાજ, કપડા આદિકી મદદ દેકર આદિવાસી ગરીબ લોગોંકા ધર્માન્તર કરાને કે લિયે ઉદ્યત હુએ થે, કઈ લોગ લાચારીસે ખ્રિસ્તી બનને કો તૈયાર હો ગયે થે– ઉન સબ પર રોક લગ ગઈ. ઈસ પ્રકાર મહારાજશ્રી કી કૃપાસે બડે અનિષ્ટસે બચ ગયે, ઔર ધર્મકી રક્ષા હુઇ !!

ઓરિસ્સાના દુષ્કાળ પીડિતોને સૌરાષ્ટ્રની સુંદર સહાય

અમારા ખબરપત્રી તરફથી — ભુવનેશ્વર, ગુરુવાર

પરમપૂજ્ય ગુરુજી શ્રી રણછોડદાસજી મહારાજના માર્ગદર્શન નીચે તેમના શિષ્યોએ ઓરિસ્સાના દુષ્કાળગ્રસ્ત વિસ્તારોમાં જે રાહત છાવણીઓ ખોલી છે તે સુંદર કાર્ય કરી રહી છે અને હજારો માણસોને રાહત આપી રહી છે.

આ કામમાં ત્યાંના મુખ્ય પ્રધાન શ્રી સદાશિવ ત્રિપાઠી ખૂબ જ સહકાર આપી રહ્યા છે.

રાહતનું મુખ્ય કેન્દ્ર "નવાગાંવ બ્લોક"માં આવેલ છે. સુંદરગઢ જિલ્લામાં "[illegible]" ગામમાં રાહત છાવણી ખોલવામાં આવી છે. અહીં શરૂઆતમાં રોજના ૧૨૦૦ માણસો જમવા આવતા હતા અને હવે સરેરાશ [illegible]થી આઠ હજાર માણસો જમી રહ્યા છે.

ભોજનમાં ખીચડી, મિક્સ શાક તથા ભાત આપવામાં આવે છે. આ વિસ્તારના ગરીબ લોકોએ પહેલાં ખીચડી [illegible] જ ન હતી. એટલે સ્થાનિક [illegible] એવો ભય બતાવ્યો હતો કે લોકોને ખીચડી નહિ ભાવે. પરંતુ એ ભય ખોટો ઠર્યો છે અને દુષ્કાળ પીડિત લોકો હોંશે હોંશે ખાય છે.

ભોજન ૧થી ૪ સુધી અપાય છે અને ભોજન એક જ ટંક અપાય છે.

આ ઉપરાંત પહાડી પ્રદેશમાં એક બીજું સેન્ટર પણ ખોલવામાં આવ્યું છે જ્યાં પણ લોકો મોટા પ્રમાણમાં લાભ લઈ રહ્યા છે.

થોડા પ્રમાણમાં આવેલા કપડાંની પણ વહેંચણી શરૂ થઈ છે. કપડાંની વધુ પ્રમાણમાં જરૂર છે પણ આગળ ઉપર મળી રહેશે એવો કાર્યકરોને વિશ્વાસ છે.

હરીપુરના જલારામ બાપાની ગાદીવાળા શ્રી [illegible]ભાઈ તથા સ્થાનિક ગુજરાતીઓનો પણ સુંદર સહકાર મળી રહ્યો છે.

(૩) જન્મભૂમિ, ૨–૮–૬૬. ઓરિસ્સાકે અકાલગ્રસ્ત વિસ્તારોમેં સંતશ્રી રણછોડદાસજી મહારાજકી ઓરસે તા. ૧૬ જુનસે શુરુ કિયે ગયે રાહતકેમ્પો મેં હજારો માનવીઓંકો મુફ્ત ભોજન દિયા જાતા હૈ. ગાઢ જંગલોમેં રાહત કેમ્પ ચલ રહા હૈ, જિસમેં રોજાના ૧૨ સે ૧૫ હજાર વ્યક્તિઓંકો ભોજન દિયા જાતા હૈ.

અન્નક્ષેત્રોં કે કાર્ય કે લિયે ચિત્રકૂટસે સાધુસંતો ઔર મુંબઈ ઔર મુખ્યતઃ રાજકોટસે આયે ૧૨૫ સ્વયંસેવક સતત પરિશ્રમ કર રહે હૈં. અનાજ આદિ ખાદ્ય સામગ્રી નિશ્ચિત્ સ્થાન પર પહુઁચાનેમેં પાનીસે ભરપૂર નદી–નાલેકો કઠિનતાસે પાર હોના પડતા હૈ. મહારાજશ્રીને ઈચ્છા પ્રકટ કી હૈ કિ ખેતોં કે નયા પાક આ જાને તક રાહતકાર્ય ચલતે રહેંગે. આદિવાસીઓંકો કપડા ભી દિયા જાતા હૈ.

(૪) ફૂલછાબ, ૨૮–૮–૬૬. "ઓરિસ્સા કી ભૂખપીડિત જનતા કે લિયે શ્રી રણછોડદાસજી મહારાજને ૧૫ જુનસે શુરુ કિયે ગયે રાહત શિબિરમેં રોજાના ૧૪ હજાર લોગ ભોજન પા રહે હૈ. ચિત્રકૂટકે મહાત્માઓંકી, ઔર સ્વયંસેવકોકા કાર્ય દેખતે ઓરિસ્સાકે કમિશ્નર વ દૂસરે અધિકારી પ્રભાવિત હોકર બોલ ઉઠે થે કિ ખુદ સરકાર ભી ઐસા કેમ્પ ચલા પાતે યા નહીં યે શંકા હૈ !"

શ્રી ગુરુદેવ પ્રાતઃકાલ કે પહલે જાગ્રત હોકર રાત્રિ તક સતત પ્રવૃત્તિમય દિખાઈ પડતે હૈં. રાઉરકેલાકે મુખ્ય સ્થાનસે આપશ્રી પ્રાયઃ એક–દો દિનકે બાદ હર રાહત રસોડે કી સ્વયમ્ મુલાકાત લેતે રહતે હૈં. તૈયાર હુઆ ભોજન બરાબર હૈ યા નહીં ઐસા દેખતે હૈં ઔર જરૂરત કે મુતાબિક માર્ગદર્શન ઔર સલાહ ભી દેતે રહતે હૈં. અન્નક્ષેત્રકે લિયે આવશ્યક સામાનકી પૂર્તિ સ્વયમ્ દેખતે હૈ. સ્વયંસેવકોકી સુવિધા, સ્વાસ્થ્ય આદિકા ભી ખ્યાલ રખતે હૈં ઔર ઉન લોગોંકા હૌંસલા બઢાતે રહતે હૈં.

રાહતકાર્યમેં જો જરૂરી વ્યવસ્થા સરકારકો મોહયાના કરાના ચાહિયે ઉસમેં વે વિફલ હી રહે હૈ. જૈસે કિ ટ્રાન્સપોર્ટ કે લિયે ટ્રક–જીપ, બિજલી– પાની કે પંપ, બર્તન આદિ. પરન્તુ શ્રી ગુરુદેવકી ઓરસે કિસી ભી આવશ્યક ચીજકી કમી કભી મહસૂસ નહીં હુઇ.

હર કેમ્પ કે સંચાલકોકોં શ્રી ગુરુદેવને એક ખાસ બાત બતાતે કહા થા કિ– દેખો ! પંગતમેં જો ભી બૈઠ જાય ઉનકો ભરપેટ ભોજન દેના. વે ગરીબ યા કૈસા હૈ યા કિસ જાતિકા હૈ, યહ નહીં દેખના. જો ભી કેમ્પ પર પાઁચ–દસ મીલસે ચલકર આતે હૈં વે ભલે સશક્ત યા અશક્ત હો, લેકિન ઉનકો પંગતસે ઉઠાના નહીં.

ઉસ સમય પ્રતિદિન કે કચ્ચે માલકી કીમત કમસે કમ દસ હજાર રુપયે લગતે થે– દૂસરા ખર્ચ અલગ ! (આજકે હિસાબસે યે રકમ એક લાખ રુપયેસે કમ નહીં હોતી.) યહ કોઈ એક–દો દિનકી બાત નહીં થી, યહ તો મહીનોં કી બાત થી. શ્રી ગુરુદેવ ખર્ચ કે વિષયમેં કહતે કિ જો ચાહિયે વે સબ મિલ જાયેગા, લેકિન એક પૈસાકા ભી દુર્વ્યય નહીં હોના ચાહિયે. ભગવાન શ્રીરામ સર્વ સમર્થ હૈં– મૈંને કભી ઉનકે સિવા ઔર કિસીસે માઁગા નહીં હૈ. આપ ભી ઈસ બાતકો સમઝે ઔર વૈસા હી બરતાવ રખેં– નિયમ રખે. હમને જો કાર્ય હાથ પર લિયા હૈ ઉસકી પૂર્તિ કે લિયે આવશ્યક ધન મિલ જાય, તબ ઔર ધનકે લિયે મના કર દેના.

હવે ફાળો ન મોકલતા

રાજકોટ, તા. ૨ : ઓરિસા ભૂખપીડિતો માટે શ્રી રણછોડદાસજી મહારાજની પ્રેરણાથી ચાલતા મફત ભોજનાલય કેમ્પો માટે હવે ફાળો નહિ મોકલવા ઓરિસા ફૂડ રીલીફ કમિટિ તરફથી વિનંતી થઈ છે.

ઓરિસ્સામાં ચાલતા કેમ્પો પૈકીના એક કેમ્પ સોરઠના મુખ્ય [illegible] તરીકે સંચાલન કરનાર શ્રી [illegible] કોટેચા ([illegible]) ઓરિસ્સાથી પાછા આવી ગયા છે અને તેમની મારફત શ્રી રણછોડદાસજી મહારાજે ભાવિકોને ઉપરોક્ત સૂચના મોકલી છે.

હજી એકાદ માસ ઓરિસ્સામાં મફત ભોજનાલય કેમ્પો ચાલશે અને ત્યાં સુધી તેટલા નાણાંની સગવડ હોવાથી તે [illegible] માટે વધુ નાણાંની હવે જરૂર નથી. કેમ્પો ચાલશે તે દરમિયાન ત્યાંના લોકોને ધાબળા, કપડાં મફત આપવાનો પણ પ્રબંધ થઈ રહ્યો છે.

[illegible] એમ જણાવે છે કે, શ્રી રણછોડદાસજી મહારાજની આ સેવા-પ્રવૃત્તિઓ માટે લોકોએ નાણાં આપવામાં ગજબની [illegible]

મુંબઈ સમાચાર

ઓરિસાના દુષ્કાળ-પીડિતોના અન્નક્ષેત્ર માટે હવે મદદની જરૂર નથી

અમારા ખબરપત્રી તરફથી

રાજકોટ, તા. ૫ : ઓરિસામાં દુષ્કાળપીડિતો માટે અન્નક્ષેત્ર ચલાવતા શ્રી રણછોડદાસજી મહારાજે તેમના અનુયાયીઓને હવે અન્નક્ષેત્ર માટે વધુ નાણાં ન મોકલવા વિનંતી કરી છે.

ભાવિકોને જણાવવામાં આવ્યું છે કે ઓરિસામાં હજુ એક મહિના સુધી ભોજનાલયો ચાલશે. આ માટે નાણાંની પૂરતી સગવડ છે વધુ નાણાં ન મોકલવા ભાવિકોને વિનંતી છે.

ઓરિસ્સા કે યે રાહત રસોડેકે ઔર પૂ.શ્રી કે નિઃસ્વાર્થ સેવાકાર્ય સે સારા દેશ પરિચિત હો ચુકા થા. "ઓરિસ્સા ફૂડ રીલીફ કમિટી કે નામ પર દેશ ભરમેં સે છોટી બડી રકમ કે મનીઓર્ડર, ચેક, રોકડ આદિ મિલતે રહે. ભારત કે છોટે –બડે શહર ઔર ગાઁવ સે ભી ધનકા પ્રવાહ બહતા રહા. કઈ ભક્ત– સેવકોને એક સમયકે ભોજનકા, કિસીને બીડી–સીગરેટ–સિનેમા કે ખચર્ત કે પૈસે બચાકર પૂ.શ્રી કે સેવા ભેંટમેં ભેજને લગે. માનો દાન દેને કી હોડ લગ ગઈ થી !! જરુરત કે જિતને ધન મિલ જાને પર ધન ભેજનેકો મના કર દિ– કઈઓંકે પૈસે ચેક–મનીઓર્ડર વાપિસ ભેજે ગયે. ફિર ભી દેશકે સભી અખબાર કે દ્વારા મના કર દિયા કિ અબ કોઈ ભી ઓરિસ્સા ફુડ રીલીફ કમિટીકો પૈસે નહીં ભેજે."

એક દિન ઓરિસ્સા કે આરોગ્ય વિભાગ કે અધિકારી લોગ જાંચ કરને કે લિયે આયે– કિ ઈતને બહુ સંખ્ય લોગોં કો ભોજન દિયા જાતા હૈ તો વે સ્થાનકી પરિસ્થિતિ કૈસી હોગી ? ઉનહોંને દેખા કિ યહાઁ પર તો ખૂબ અચ્છી વ્યવસ્થા હૈ ! મખ્ખી, મચ્છર આદિકા લેશ માત્ર ભી ઉપદ્રવ નહીં હૈ ! ઉન્હેં તો સ્થાન, કાર્ય, વ્યવસ્થા અનુશાસન

દેખકર બડા આશ્ચર્ય હુઆ !!

બિરમિત્રપુરસે– ૨૧–૬–૬૬ કા પત્ર મિલા– પ્રિય કમુ, સાદર આસીસ. પત્રમેં દેરી હુઇ. કારણ કિ ઈહાં ૧૩ કો પહુઁચો ઔર ૧૫ કો ભોજન પ્રારમ્ભ કરના થા ઔર જહાઁ પ્રારંભ કિયા હૈ વહ સ્થાન ઈહાઁસે ૨૧ મીલ દૂરી હૈં. ઔર સગવડ વગરકા સ્થાન હૈં. લગભગ ૯૦૦૦ મનુષ્ય ભોજન કરતે હૈં. બાલકોંકી દશા શોચનીય હૈં. મેરે પાસ શારદાબહન, કૃષ્ણા, પાર્વતી હૈ. તુમ ભી આ જાઓ તો અચ્છા રહેગા. આનેકા તાર દેના. જલ્દી આના. રણછોડદાસકા આસીસ.

બિરમિત્રપુરસે ૨૫–૬–૬૬ કે પત્રમેં શ્રી ગુરુદેવને કિશોરભાઇકો લિખા (દમુબહનસે લિખવાયા) તુમ્હારા ૧૮–૬–૬૬ કા પત્ર મુઝે મિલા. દેખો, રાહત કેન્દ્ર ખોલનેકે કારણ હી મૈંને પત્ર નહીં દિયા. કારણ, ઐસે સમય પર પત્ર દેના રુપિયા ભેજનેકા ઈંગત કરના હૈ. ઈસ ભીતિસે મૈંને રાહત કેન્દ્ર ખોલનેસે પહલે તુમકો કોઈ ખબર નહીં દી. અબ તુમ્હારા ખત આયા હૈ કિ આપ કહો ઈતના પૈસા ભેજ દૂં. પર, કિશોર, તુમ હી વિચાર કરો કિ સાધુ કભી કહતે હૈં કિ ઈતના પૈસે ભેજ દો !!

ગુરુપૂર્ણિમા યહીં પર હોગી. તુમ આ જાઓ. ઔર તુમ્હારી ઈચ્છા હો ઈતને પૈસે લે આઓ. સબકો આશીર્વાદ કહના. યહાઁકા હાલ લિખનેકે બજાય દેખના હી અચ્છા હૈં.– રણછોડદાસકા આસીસ.

ઈસી તારીખકા લિખા દૂસરા પત્ર મિલા કિ– એક પત્ર મૈંને આજ સુબહ લિખા હૈ– જો મિલા હોગા.

તુમ તુમ્હારે પાસ જિતના પૈસા હૈં– સબ લેકર યહાઁ આ રહે હો. ઐસા તુમ લિખતે હો. ઐસી ભૂલ નહીં કરના. યહાઁ પર પૈસેકી કમી નહીં હૈ. ઉચિત સમઝો તો થોડાસા પૈસા લેતે આના યા ભેજ દેના. બાકી પૈસાકી જબ જરુરત પડેગી તબ મૈં મઁગા લૂઁગા. મેરી આજ્ઞાકા પાલન કરના. પૈસા બેંકસે નિકાલના નહીં. સબકો આસીસ. રણછોડદાસકા આસીસ.

દમયંતીબહનસે લિખવાયા ઔર એક કા પત્ર કિશોરભાઇકો મિલા કિ– તુમ્હારા પત્ર મિલા. ઈસકે પહલે મૈંને એક પત્ર બિરમિત્રપૂરસે લિખા થા જો મિલા હોગા. તુમ ડ્રાફટસે રુપયે ભલે ભેજ દો. પતા ઈસ પ્રકાર હૈ.– ઓરિસ્સા ફૂડ રીલીફ કમિટી, સેકટર ૪જી–૨ રાઉરકેલા– ઓરિસ્સા. યહાઁ પર સોરડા ઔર ચાંદીપોરા નામકે દો ગાઁવમેં અન્નક્ષેત્ર ખોલા હૈં. ઔર દોનોં ચલતે હૈં. તુમ્હારી માં, પિતાજી, આદિ સબકો આશીર્વાદ કહના– (સહી નહીં હૈં).

બિરમિત્રપુરસે ૨૬–૬–૬૬ કે પત્રમેં શ્રી ગુરુદેવને લિખા– પ્રિય કુમુદ, સાદર આસીસ. તુમારા પત્ર મિલા, તુમ સચ કહતી હો– તુમકો મેરા કોઇ પતા નહીં. મેરા સ્વાસ્થ્ય ઠીક રહતા હી નહીં. બસ, હમ અબ રાઉરકેલા રહને જા રહે હૈં. હમારા

પતા– ઉડીસા ફૂડ રીલીફ કમિટી રાઉરકેલા. સુન્દરગઢ, ઉડીસા (શ્રી ગુરુદેવ રાઉરકેલા– રાહતકાર્યકે નિમિત્ત પૂરે ચાર મહિને બિરાજે).

રાઉરકેલા, ૨૮–૬–૬૬, શ્રી ગુરુદેવને પત્રમેં લિખા– માઁ, હરિભાઈ સાદર આશીરવાદ. મેરા સ્વાસ્થ્ય ઉત્તરોત્તર ગિરતા જાતા હૈ. શરીર ક્રિયા સબ છૂટ જાતા હૈ. અંગ– અંગમેં પીડા ઉત્પન્ન હૈં. દો–તીન રોજમેં વમન જરુર હો જાતી હૈ. ગેસ છ–સાત ઘંટે બહુત પરેશાન કરતા હૈ. યહ તો હુઇ શરીરકી બાત. કૃષ્ણા મેરી બહુત સેવા કરતી હૈં. રોટી બનાતી હૈ. આનંદ હૈં. મન મેરા પ્રસન્ન હૈં. ઉસમેં કોઇ ચિન્તા કરના નહીં. સ્મૃતિ માત્ર કુછ દિન સાથ દેતી હૈં. બાકી શેષમેં બિન્દુ હૈં. યહ હૈ મેરે મનકે વિચાર. રણછોડદાસકા આસીસ. (ઈસ પત્રકે પહલે શ્રી ગુરુદેવકે તીન–ચાર તારપત્ર મિલે થે.)

રાઉરકેલા, ગુરુપૂર્ણિમા, ૨–૭–૬૬. વિશેષ ઉલ્લાસિત વાતાવરણમેં આજ શ્રી ગુરુપૂર્ણિમાકા ઉત્સવ મનાયા ગયા. શ્રી બટુકભાઈને પરિવાર કે સાથ શ્રી ગુરુપૂજન કિયા. આઈયે, ઈસ અવસર પર હમ ભી શ્રી ગુરુદેવકા સ્તુતિગાન કરેં :–

ગુરુઅર્ષ્ટકમ્

અનાદ્યવિદ્યોપહતાત્મસંવિદસ્તનમૂલ સંસાર પરિશ્રમા તુરાઃ ।
યદૃચ્છયેહોપસૃતા યમાપ્નુયુર્વિમુક્તિદો નઃ પરમો ગુરુર્ભવાન્ ॥

હે પ્રભો ! સંસાર કે જીવોંકા આત્મજ્ઞાન અનાદિ અવિદ્યાસે ઢક ગયા હૈં. ઈસી કારણ વે સંસાર કે અનેકાનેક કલેશોં કે ભારસે પીડિત હો રહે હૈં . જબ અનાયાસ હી આપકે અનુગ્રહસે વે આપકી શરણમેં પહુઁચ જાતે હૈં, તબ આપકો પ્રાપ્ત કર લેતે હૈ. ઈસલિયે હમેં બન્ધનસે છુડાકર વાસ્તવિક મુક્તિ દેનેવાલે પરમગુરુ આપ હૈં.

જનોઽબુધોઽયં નિજકર્મબંધનઃ સુખેચ્છયા કર્મ સમીહતેઽસુખમ્ ।
યત્સેવયા તાં વિધુનોત્યસન્મતિં ગ્રન્થિં સ ભિંદ્યાદ્ હૃદયં સ નો ગુરુઃ ॥

યહ જીવ અજ્ઞાની હૈ, અપને હી કર્મોંસે બંધા હુઆ હૈ. વહ સુખકી ઈચ્છાસે દુઃખરૂપ કર્મોંકા અનુષ્ઠાન કરતા હૈ. જિનકી સેવાસે ઉસકા યહ અજ્ઞાન નષ્ટ હો જાતા હૈ, વે હી મેરે પરમગુરુ આપ મેરે હૃદય કી ગ્રંથી કાટ દેં.

યત્સેવયાગ્નેરિવ રુદ્રરોદનં પુમાન વિજહ્યાન્મલમાત્મનસ્તમઃ ।
ભજેત વર્ણં નિજમેષ સોઽવ્યયો ભૂયાત્ સ ઈશઃ પરમો ગુરોર્ગુરુઃ ॥

જૈસે અગ્નિમેં તપાનેસે સોને–ચાંદી કે (પરકે) મલ દૂર હો જાતે હૈં– ઔર ઉનકા સચ્ચા સ્વરુપ નિખર આતા હૈ, વૈસે હી આપકી સેવાસે જીવ અપને અન્તઃકરણકા અજ્ઞાનરુપ મલ ત્યાગ દેતા હૈ ઔર અપને વાસ્તવિક સ્વરુપમેં સ્થિત હો જાતા હૈ. આપ સર્વશક્તિમાન અવિનાશી પ્રભુ હી હમારે ગુરુજનોંકે ભી પરમગુરુ હૈં.

ન યત્પ્રસાદાયુતભાગલેશમન્યે ચ દેવા ગુરવો જનાઃ સ્વયમ્ ।
કર્તું સમેતાઃ પ્રભવન્તિ પુંસસ્તમીશ્વરં ત્વાં શરણં પ્રપદ્યે ॥

અતઃ, આપ હી હમારે ગુરુ બનેં. જિતને ભી દેવતા, ગુરુ ઔર સંસાર કે દૂસરે જીવ હૈં, વે સબ યદિ સ્વતન્ત્રતરુપસે એક સાથ મિલકર કૃપા કરેં, તો ભી આપકી કૃપાકે દસ હજારવે અંશકે અંશકી બરાબરી નહીં કર સકતે (ઈતની આપકી અનંત કૃપા હૈ હમ શિષ્યગણ પર !!!) આપ હી સર્વ શક્તિમાન હૈં, મૈં આપકી શરણ ગ્રહણ કરતા હૂઁ.

અચક્ષુરંધસ્ય યથાગ્રણીઃ કૃતસ્તથા જનસ્યાવિદુષોઽબુધો ગુરુઃ ।
ત્વમર્કદક્ સર્વદશા સમીક્ષણો વૃતો ગુરુર્નઃ સ્વગતિં બુભુત્સતામ્ ॥

• જૈસે કોઈ અંધા અંધેકો હી અપના પથપ્રદર્શક બના લે વૈસે હી અજ્ઞાની જીવ અજ્ઞાનીકો હી અપના ગુરુ બનાતે હૈં . ઉનકા યહ કૃત્ય કિતના દયનીય હૈં ! આપ સૂર્યકે સમાન સ્વયંપ્રકાશ ઔર સમસ્ત ઈન્દ્રિયોંકે પ્રેરક હૈં. હમ આત્મતત્ત્વકે જિજ્ઞાસુ આપકો હી ગુરુકે રુપમેં વરણ કરતે હૈં.

જનો જનસ્યાદિતેઽસતિં મતિં યયા પ્રપદ્યેત દુરત્યયં તમઃ ।
ત્વં ત્વવ્યયં જ્ઞાનમમોઘગ્જસા, પ્રપદ્યતે યેન જનો નિજં પદમ્ ॥

અજ્ઞાની મનુષ્ય અજ્ઞાનિયોંકો જિસ જ્ઞાનકા ઉપદેશ કરતા હૈં, વહ તો અજ્ઞાન હી હૈં. ઉસકે દ્વારા તો સંસારરુપ ઘોર અન્ધકારકી અધિકાધિક પ્રાપ્તિ હોતી હૈં. પરન્તુ આપ તો ઉસ અવિનાશી ઔર અમોઘ જ્ઞાનકા ઉપદેશ કરતે હૈં– જિસસે મનુષ્ય અનાયાસ હી અપને વાસ્તવિક સ્વરુપકો પ્રાપ્ત કર લેતા હૈં.

ત્વં સર્વલોકસ્ય સુહૃત પ્રિયેશ્વરો, હયાત્મા ગુરુર્જ્ઞાનમભીષ્ટસિદ્ધિઃ ।
તથાપિ લોકો ન ભવન્તમન્ધધીર્જાનાતિ સન્તં હરદિ બદ્ધકામઃ ॥

આપ સારે (સર્વ) લોકકે સુહૃદય, પ્રિયતમ્, ઈશ્વર ઔર આત્મા હૈં. ગુરુ, ઉસકે દ્વારા પ્રાપ્ત હોનેવાલા જ્ઞાન, ઔર અનિષ્ટકી સિદ્ધિ ભી આપકા હી સ્વરુપ હે. ફિર ભી કામનાઓંકો બન્ધનમેં જકડે જાકર લોગ અંધે હો રહે હૈં, ઉન્હેં ઈસ બાતકા પતા હી નહીં હૈં કિ આપ ઉનકે હૃદયમેં હી બિરાજમાન હૈં.

ત્વં ત્વામહં દેવવરં વરેણ્યં પ્રપદ્ય ઈશં પ્રતિબોધનાય ।
છિંધ્યર્થદીપૈર્ભગવન્ વચોભિર્ગ્રન્થીન હૃંદય્યાન્ વિવૃણુ સ્વમોક ॥

આપ દેવતાઓંકે ભી આરાધ્ય દેવ પરમ પૂજનીય પરમેશ્વર હૈં. મૈં આપસે જ્ઞાન પ્રાપ્ત કરને કે લિયે આપકી શરણમેં આયા હૂઁ. હે ભગવન્ ! આપ પરમાર્થકો પ્રકાશિત કરનેવાલી અપની વાણીકે દ્વારા મેરે હૃદયકી ગ્રન્થિ કાટ ડાલિયે ઔર અપને સ્વરુપકો પ્રકાશિત કીજિયે. (શ્રીમદ્ ભાગવત. ૮–૨૪–૪૬ સે ૫૩)

ગુરુસેવામેં સંકોચ ડાલા જાતા હૈં

ચાંદીપોસ્ટ, ગુરુપૂર્ણિમા ૨–૭–૬૬. શ્રી ગુરુદેવ :– શ્રી ગુરુદેવકો વ્યાપક માનો તો હી પૂરા પડે. એકદેશીય માનકર પરિધિમેં રખનેસે તો ગુરુદેવકે વિષ્ણુત્ત્વકા નિરાદર હૈં. ગુરુ શબ્દકા ઔર ઉનકે વ્યક્તિત્ત્વકા મજાક હૈં.

ગુરુનિષ્ઠા ભી દોષરહિત, ઔર સમ્યક્ હો– તો ગુરુકૃપા અનાયાસ અપને આપ હી શિષ્યકે પ્રતિ આકર્ષિત હોકર ઉસમેં સમા જાતી હૈ. આર્શીવાદ અથવા શ્રાપ ક્યા હૈ ? ગુરુદેવકે મનકા આહ્લાદ આશીર્વાદ હૈ, ઔર અવસાદ શ્રાપ હૈં. આહ્લાદકે આંદોલનોંસે શિષ્યકા અનિષ્ટ દૂર હો જાતા હૈ. ઉસી પ્રકાર ગુરુદેવકે મનમેં કિસી કારણ અત્યંત તીવ્ર ક્ષોભ પહુઁચતા હૈ તબ ઉસી ક્ષોભકે આંદોલનોંસે શિષ્યકા અનિષ્ટ હો જાતા હૈં.

ગુરુદેવકી પ્રસન્નતાકે અર્થ ગુરુસેવા કી જાતી હૈ. પરંતુ ગુરુસેવા બહુત જટિલ ઔર ગહન હૈં. શ્રીમાનસજીમેં બતાયા ગયા હૈં કિ સેવક ધર્મ કિતના કરારા હૈં ! દોષયુક્ત સેવાસે કોઈ લાભ નહીં હોતા. સેવાકા સબસે પ્રથમ વ અનિવાર્ય અંગ હૈ કિ સ્વામીકી ઈચ્છાકો માન્ય રખેં. સ્વામીકી રુચિકે અનુસાર હી સ્વામીકી સેવા કી જાયેં. સ્વામીકો સંકોચમેં મત ડાલો !

સંકોચ કિસ પ્રકાર ડાલા જાતા હૈ ? "આપ હમારા કહના નહીં કરોગે તો હમ અનશન કરેંગે. હમ આત્મહત્યા કરેંગે. હમ કહીં ભાગ જાયેંગે. આપ સમષ્ટિમેં સબકે સામને હમારી ગલતી કહકર હમારા અપમાન નહીં કરો, હમારી ભૂલ હમકો એકાંતમેં કહિયે ઔર ભૂલકે દંડરુપમેં ચાહે ઈતના બંદ કમરેમેં પીટ લીજિયે– યહ હમેં મંજૂર હૈં– પરન્તુ સમષ્ટિમેં હમારા અપમાન નહીં કરો. ઈત્યાદિ"– બહુતસે સંકોચમેં બાધ્ય કરકે હમારી ગુરુસેવા હો રહી હૈં. ઈસ પ્રકારકા હો ઔર ઈસકો હમ ગુરુસેવા માન રહે હૈં, તો યહ હમારા નિતાન્ત ભ્રમ હી હૈં. ઐસી દોષયુક્ત સેવાસે ન ગુરુદેવકો આહ્લાદ હોતા હૈ ઔર ન શિષ્યકો પ્રસન્નતા પ્રાપ્ત હોતી હૈં ! ગુરુદેવ સંકોચવશ યા પરિસ્થિતિકે કારણ સબકુછ નિભાતે રહતે હૈં. બસ, બાકી કુછ નહીં હૈં !

જંગ દૂર કરનેકી પ્રક્રિયામેં ગુરુદેવકો સહયોગ દે

શ્રોત્રિય, બ્રહ્મનિષ્ઠ, પહુઁચે હુએ ગુરુદેવ ઔર શ્રદ્ધાપૂર્ણ, નિષ્ઠાવાન, અનન્યપ્રેમી શિષ્યકા સુભગ સુયોગ હો જાતા હૈં તબ ફિર કુછ શેષ નહીં રહતા હૈ. શિષ્ય ગુરુદેવકે સમાન હો હી જાતા હૈ. ઈસમેં સંદેહ નહીં. ગુરુદેવ ઈસીલિયે પારસમણિસે ભી બઢકર હૈં. લોહેકો ભી વે પારસ બના દેતે હૈં, અર્થાત્ લોહેમેં ભી પારસકે ગુણ સામર્થ્ય પ્રકટ કર દેતે હૈં જો દૂસરે લોહેકો સુવર્ણ બના સકતા હૈં, ઔર સુપાત્રમેં વહ ભી અપને ગુણ સામર્થ્યકો પ્રકટ કર સકતા હૈં.

ઈસમેં એક શર્ત અનિવાર્ય હૈં– લોહેકે ઉપરકા જંગ દૂર કરનેકી પ્રક્રિયામેં

શરણાગત શિષ્યકો ચાહિયે કિ ગુરુદેવકો નિષ્ઠા વ પ્રેમકે સાથ પૂર્ણ સહયોગ દે. સહયોગકા સ્વરુપ ઈસ પ્રકારકા હૈં– દ્રઢ નિષ્ઠા રખી જાયેં કિ ગુરુદેવ જો કરતે હૈં મેરે હિતકે લિયે હી કરતે હૈં. ગુરુદેવકી ઈચ્છામેં બિલકુલ અવિરોધ– "આનુકૂલસ્ય સંકલ્પ પ્રતિકૂલસ્ય વિવર્જનમ્"॥

ગુરુદેવ પારસમણિસે બઢકર હૈં. શરણાગત શિષ્ય લોહાકે સમાન હૈં. શિષ્યકે અનેક જન્મોંકે પૂર્વસંસ્કાર, રાગાદિક વાસનાકે સંસ્કાર યે લોહેકે જંગકે સમાન હૈં. ગુરુદેવ અપની કૃપાકટાક્ષકે દ્વારા યે સંસ્કારોંકો તોડતે હૈં. ઈસ પ્રક્રિયામેં શિષ્યકે અહંકો બહુતસી ચોટ પહુઁચતી હૈં. ઈસીલિયે દ્રઢ નિષ્ઠાવાન ઔર અનન્ય પ્રેમી શિષ્ય હી ઈસ પ્રક્રિયામેં ગુરુદેવકો સહયોગ દે સકતા હૈં.

ગુરુકી આંતરિક ઈચ્છા

ગુરુદેવને અનુભૂતિકે દ્વારા જો જ્ઞાન પ્રાપ્ત કિયા હોતા હે વહી ઉપદેશ દ્વારા માનવ માત્રકો પ્રદાન કરતે હૈં, કેવલ શુભચિંતકકે રુપમેં, કલ્યાણકે હેતુ. ગુરુદેવકો ઉસમેં કોઈ સ્વાર્થ નહીં હોતા હૈં.

અપને અનુભવજ્ઞાનકા પ્રભાવ હી શિષ્યોં પર હોતા હૈં. અનુભવરહિત ખાલી વિદ્વતા ઈતના પ્રભાવ સ્થાયી નહીં રહતા. સહી પ્રભાવ ગુરુદેવકે ચૈતન્યસ્વરુપકા હી હોતા હૈં. શિષ્યોંકે અંતરાત્મામેં ગુરુકી યહ ચૈતન્યશક્તિ હી મૌન રહકર ભી ઔર બાહ્ય સંગ–સામીપ્યસે રહિત હોકર ભી, ઔર ગુરુકે શરીરાન્તરકે પશ્ચાત્ ભી– શિષ્યોમેં ભક્તિભાવના– પરમાર્થભાવનાકા ઉદય ઔર પ્રતિપાદન કરતી રહતી હૈં. ઈસીલિયે ગુરુદેવકે ઉપદેશ દેનેકી અપેક્ષા અપની આંતરિક ચૈતન્યજ્યોતિકે પ્રકાશપુંજકે સ્વરુપમેં સમસ્ત શિષ્ય સમાજ, ભક્તજનોં એવમ્ સંસારકે અંદર ભગવત્ ચૈતન્ય, ઉસકી જ્યોતિ, ઉસકી મહાન સામર્થ્યશક્તિ, શુચિતા ઔર નિત્યાનંદકો પ્રકટ કરતા હૈં– જૈસે અંધેરેમેં પડી હુઇ ચીજ આઁખોકો સૂઝતી નહીં હે, વો હી ચીજ ઉજાલા હોનેસે આઁખોકે સામને પ્રકટ હો જાતી હૈં.

ઐસે ગુરુ માનવદંભ, પાખંડ ઔર અપની માનબડાઈકી બુદ્ધિસે સર્વથા નિર્લેપ હોતે હૈં. ઔર યહી નિર્લેપ ભાવનાસે જીવાત્માઓંકો ભગવાનકી ઔર સત્પથકી ઓર ઉન્મુખ કરનેકે કાર્યકો ઈશ્વર પ્રદત્ત દાયિત્વ સમઝકર કરતે હૈં.

ગુરુ ઈતના હી ચાહતે હૈં કિ શિષ્ય ઈસ યોગ્ય હો કિ ભગવાનકે સાથ માનવજીવનકે સ્વાનુભૂત સંબંધકો અનુભવ કર સકેં. ગુરુકે દ્વારા શિષ્યમેં ભગવત્ સાક્ષાત્કાર કર સકનેકી શક્તિ ઉત્પન્ન હોં. સદ્ગુરુ સ્વયં ભગવદ્ બ્રહ્મતાદાત્મ્યમેં હોતે હુએ ભી લોકકલ્યાણ તથા ચિરંતન સત્ય અવસ્થાઓંકે લિયે સદૈવ તત્પર રહતે હૈં.

પઢે લિખે ઔર સુખી લોગોં કી નૈતિક ફર્જ હૈ કિ.....

મૈં નિશ્ચિત્ દાવેકે સાથ કહતા હૂઁ કિ ભક્તિ નિષ્ઠાયુક્ત કર્મયોગસે હી આધ્યાત્મિક લક્ષ્યકી પ્રાપ્તિ હોતી હૈં. ઈસકી સબસે પ્રથમ સીઢી હૈ– દૂસરોંકો સુખ દો. વહ મનુષ્ય હી ક્યા જો દૂસરોંકો સુખકા સાધન ન બને ! અપનેમેં માનવતાકે આધાનસે હી અપનેકો સંતોષ આનંદકા સુખ પ્રાપ્ત હોતા હૈં.

જો પઢે લિખે હૈં ઔર સંપત્તિવાન હૈ ઉનકો તો અવશ્ય હી દેશકે લાખોં દેહાતોંમેં બસે હમારે કિસાન કારીગરોંકો સમ્યક્ ન્યાય મિલે ઐસી રાજકીય નીતિઓંકો આકાર દેના ચાહિયે. ઈસકે લિયે શ્રીગણેશ અપની તરફસે હી અપનેસે હી કરના ચાહિયે. આપ લોગ શુરુઆત કરો– તો દિન–પ્રતિદિન બહુ સંખ્યક લોગોંકા લક્ષ ઉસ તરફ ખિંચેગા હી. સરકારકા લક્ષ્ય ભી ઈસ તરફ ખિંચેગા.

અકેલી સરકારસે યહ કામ પૂરા નહીં પડનેકા, ક્યોંકિ હમારા દેશ જનસંખ્યામેં ઔર ભૂમિ વિસ્તારમેં બહુત હી વિશાલ હૈં. ભારત કૃષિપ્રધાન દેશ હોનેસે કૃષિ, કિસાન, ખાદ ઔર પાણીકી સમસ્યાઓંકો હી પ્રથમ સ્થાન દેના ચાહિયે. યહ તો બિલકુલ મોટી દ્રષ્ટિસે, હમારે દેશકી ઉન્નતિકે લિયે આવશયક, સમઝમેં આનેવાલા– આર્થિક નીતિકા મૂલભૂત સિદ્ધાંત મૈં કહ રહા હૂઁ.

સમાજકે પઢે લિખે ઔર સુખી લોગોંકી યહ નૈતિક ફર્જ હૈં કિ દેહાતી પ્રજાઓંમેં જાકર આત્મિયતાપૂર્વક હિલમિલકર વિરાટકાર્યમેં દેહાતીપ્રજાસે સહયોગ પ્રાપ્ત કરેં. દેહાતોંમેં સેવાકાર્ય કરો, રાહતકાર્ય કરે ઔર દેહાતીપ્રજાકા વિશ્વાસ સંપાદન કરો પહલે, તો દેશકી ઉન્નત્તી હોગી.

સેવાકા શુભ ફલ અવશ્ય મિલતા હૈં

હમારે જૈસે કો તો સીધા સાદા એક હી ઉપાય અત્યંત સુલભ ઔર સુગમ હૈં, ઔર વહ હૈં પ્રાણીમાત્રકી સેવા કરના. બીમાર હૈં તો સેવા કરના, ભૂખા હૈં તો ભોજનસે તૃપ્ત કરના, આપત્તિમેં હૈં તો યથાશક્તિ સહાયક હોના. અપને સુખકા ત્યાગ કરકે ભી દૂસરોંકો સુખ પહુઁચાનેકા પ્રયત્ન કરના. દૂસરોંકે સુખ પહુઁચાનેકી ભાવના રખના. યહી સેવા હૈં, યહી માનવતા હૈં. ઐસે આચરણોંસે હી હમ માનવ સંજ્ઞાકો યથાર્થ કરતેં હૈં. પરિણામમેં અવશ્ય ઊર્ધ્વગતિ પ્રાપ્ત હોતી હૈં.

શાલિવાહન રાજાકી કથા સુનાઉઁ. સત્ય ઘટના હૈં. એકબાર શાલિવાહન રાજા (જિનકે નામ પર શાલિવાહન શક ચલતા હૈ) જંગલમેં ગયે થે. બહુત દેર હો ગઈ. રાજાકો ખ્યાલમેં નહીં રહા. રાત્રિ હો ચુકી. અબ વાપિસ લોટનેકા માર્ગ નહીં મિલ રહા થા.

ઈતનેમેં જંગલમેં એક પેડકે નીચે એક ભીલ બેઠા દિખાઈ પડા. રાજા તુરન્ત ઉનકે પાસ પહુઁચા. ભીલને સત્કાર કિયા ઔર ભોજન દિયા ઔર સર્દીકી મૌસમ થી,

તો રાત્રિમેં રાજાકો બાહર સોને નહીં દિયા ઔર ખુદ અપની પત્નીકે સાથ કુટિયાકે બાહરકી દલાનમેં સોયે. દૈવવશાત્ ઉસી રાત્રિમેં ભીલકી સોતે સોતે હી મૃત્યુ હો ગઇ. રાજાકો અત્યંત ગ્લાનિ હુઇ. ઉન્હોંને સમઝ લિયા કિ મેરા આતિથ્ય કરનેકી ભાવનામેં ભીલ રાત્રિકો બાહર સોયે થે વહાઁ સર્દી લગ ગઇ ઔર ઉસકી મોત હો ગઈ. ભીલ પત્નીકો હજારો સુવર્ણમુહર દેકર ઔર અત્યંત પ્રેમપૂર્ણ સાન્ત્વના દેકર રાજમેં આ ગયે.

પરન્તુ ઉનકે મનમેં યહ પ્રશ્ન હુઆ કિ ઈસ તરહ પરાયેકી સેવા કરનેમેં ભીલને અપની જાન તક ચઢા દી હૈં તો ઈસકે કર્મકા ક્યા, કૈસા ઔર કિતના ફલ મિલા હોગા ?

રાજાકે દરબારમેં બડે બડે વિદ્વાન પંડિત થે. ઔર સંત મહાત્મા ભી આતે હી રહતે થે. રાજાને સબકે સામને અપના પ્રશ્ન રખ દિયા ઔર પ્રશ્નકા સમાધાન માઁગા. રાજાકે એક મંત્રી વરરુચિ નામકે થે– પ્રકાંડ પંડિત ભી થે, ઔર દેવીકે પરમ ઉપાસક ભક્ત થે. ઉન્હોંને દેવીસે ઈસ બાતકા સમાધાન પ્રાપ્ત કરનેકે હેતુ વિશેષ અનુષ્ઠાન પૂજન આદિ કરકે કુછ કાલકે પશ્ચાત્ દેવીકો પ્રસન્ન કર લિયા. દેવીકે પ્રત્યક્ષ દર્શન હુએ, તો રાજાકા પ્રશ્ન ઉસને દેવીસે પૂછા. દેવીને કહા– તુમારે હી શહરમેં જો ધનપતિ નામકા વ્યાપારી હૈં ઉનકે યહાઁ એક માસકે બાદ પુત્રકા જન્મ હોનેવાલા હૈં. વહ પુત્ર જન્મ લેતે હી તુમકો બુલાનેકો અપને પિતાસે કહેગા. જબ તુમકો બુલાને આવેં તબ તુમ રાજાકો સાથ લેકર બાલકકે પાસ જાના. રાજાકો સમાધાન વહાઁ હી હો જાયેગા.

દેવીકે કહનેકે અનુસાર હી હુઆ. મંત્રી– વરરુચિ રાજાકે સાથ ઉસ બાલકકે પાસ પહુઁચા. રાજાકો દેખતે હી વહ બાલકને કહા– મહારાજ ! આપકી સદા જય હો. મૈં વો હી ભીલ હૂઁ. જિસને જંગલમેં આપકી યથા શક્તિ સેવા– સત્કાર કિયા થા. ઉસ કર્મકે ફલરુપમેં હી મૈં ઈસ શ્રીમંત શેઠજીકે યહાઁ પુત્રરુપમેં આયા હૂઁ.

"શુચિનાં શ્રીમતાં ગેહે યોગભ્રષ્ટોઽભિજાયતે ॥ (ગીતાજી– ૬–૪૧)

ઈસકો સુનતે હી રાજાકો શંકાસમાધાન હો ગયા ઔર મનકી ગ્લાનિ દૂર હો ગઇ. ઉનકો પ્રસન્નતા હો ગઇ કિ ભીલકી મૃત્યુકે ફલરુપમેં ભી અબ અચ્છા–ખાનદાનમેં પુત્રરુપમેં આ ગયા હૈં.

સચ્ચે દિલસે સેવા કરો. ઐસી સેવા ઈસ લોકમેં ભી શુભ ફલ દેતી હૈં. પરલોકમેં ભી શુભ ફલ દેતી હૈં.

હમકો હમારી સંસ્કૃતિની રક્ષા કરની ચાહિયે

હમારે ઉપર કઇ સત્તા રાજ કર ગઇ. ગિઝની આયે, તુર્ક આયે, શાહ આયે, મુગલ આયે, ઔર બ્રિટીશકી સત્તા ભી રાજ કર ગઇ. લેકિન હમ ન ગિઝની–તુર્ક બનેં ન શાહ–મુગલ બનેં ઔર ન થોમસ યા ટૉમ બને. યહ અવશ્ય એક હકીકત હૈં કિ

ભારતમેં મુસલમાન પ્રજા તુર્ક–શાહ–મોગલ જાતિકે સાથકી ભારતીય પ્રજાકી વર્ણસંકર પ્રજા હૈં, ઔર ધર્મ પલટાકે પરિવર્તન કે પ્રવાહમેં હિંદુ હી ખ્રિસ્તી બને હુએ હૈં.

આશય યહ હૈં કિ યહાઁકે ખ્રિસ્તી, મુસલમાન, વાસ્તવમેં હકીકતમેં ભારતીય હિંદુ હી હૈં. ઈતને આક્રમણોંકે પશ્ચાત્ ભી પર (દૂસરે) સંસ્કારોંકે સંપર્કમેં આને પર ભી– આજ ભી હિંદુ સંસ્કૃતિ ખડી હૈં. ઉસી સંસ્કૃતિસે હી આજ ભારત દેશકા મૌલિક અસ્તિત્વ દુનિયાકે નકશેમેં હૈ. હિંદુ સંસ્કૃતિ ન હોતી તો ઈતિહાસમેં ભારત એક દેશ થા, યહી બાત રહ જાતી.

હિંદુ સંસ્કૃતિ ઈતની પ્રાણવાન, તેજવાન હૈ. સંસ્કૃતિ યાની "સમ્યક્ ભૂષણ કૃતિ." શ્રી ગીતાજી કહતી હૈ– "આત્મન્યેવાત્મના તુષ્ટઃ" અર્થાત્ આત્માસે આત્મામેં હી સંતુષ્ટ રહતા હૈં. વ્યક્તિકે લિયે ભી ઔર સમષ્ટિકે લિયે ભી યહ ઉત્તમ સિદ્ધાંત હૈ.

યદિ હમ હમારે સંસ્કારકા ત્યાગ કરતે હૈં તો હમારા (જો) અલગ અસ્તિત્વ હૈં, (વહ) મિટેગા હી, યહ મોટી સમઝકી બાત હૈં. આફ્રિકાકે કઈ લોગ અમરિકામેં બસ ગયે હૈં– વહાઁકી રહનસહન અપનાઈ હૈ, ખ્રિસ્તી ધર્મ અપનાયા હૈ– તો ઉનકો "કાલે અમેરિકન" કહા જાતા હૈ. દેખો, અમેરિકાકી પ્રજા ફિર ભી અપનેસે ઉનકા ભેદ ઈસ શબ્દસે વ્યક્ત કરતી હૈં– "કાલે અમેરિકન" તો ખુદકે ધર્મસંસ્કૃતિકા ત્યાગ કરકે ન આફ્રિકન રહે ન અમેરિકન બનેં.

આર્યપ્રજા આત્મવાન હૈં. ગુલામીમેં ભી અપની આત્માકો ગુલામ નહીં બનને દિયા હૈ. હિંદુ સંસ્કૃતિકી ઈતની વિશાલતા હૈ– વ્યાપકતા હૈ ઔર ઈતની રિદ્ધિ સિદ્ધિ હૈં. હમકો હમારી સંસ્કૃતિકી રક્ષા કરકે હમારે ધર્મકી મર્યાદાઓંકા સમ્યક્ પાલન કરના ચાહિયે.

ભગવાન સગુણ યા નિર્ગુણ ? રામનામસે ક્યા હોતા હૈ ?

એક સ્થાનિક ભાઈને પ્રશ્ન કિયા– ભગવાનકો સગુણ માનના ચાહિયે યા નિર્ગુણ માનના ચાહિયે ? ઔર આપ રામનામ લેનેકો કહતે હૈં તો રામનામસે ક્યા મિલતા હૈં ?

શ્રી ગુરુદેવ :– ભગવાન સગુણ ભી હૈં ઔર નિર્ગુણ ભી હૈ. સાકાર, નિરાકાર દોનોં હૈ. જો નિરાકાર હૈ વો હી સાકાર હોતે હૈં. તો વાસ્તવમેં નિરાકાર નિર્ગુણ ઔર સાકાર સગુણ એક હી ભગવદ્ તત્ત્વ હૈં. પરબ્રહ્મ હી હૈં. ગૌસ્વામીજીને કહા હૈ :–

અગુણ સગુણ દોઉ બ્રહ્મ સરુપા । અકથ અગાધ અનાદિ અનૂપા ॥
મોરે મત બડ નામ દુહૂતે । કિયે જેહિ યુગ નિજ બસ નિજ બૂતે ॥

ભગવાન નિરાકાર હૈ ? સાકાર હૈ ? યહ પ્રશ્નકા નિર્ણય કરતે કરતે તો ઈતને

શાસ્ત્રોંને ઔર વિદ્વાનોંને કઇ જનમોંકે દાવ લગા દિયે હૈં. ફિર ભી નિર્ણય નહીં હો પાયા હૈ. કારણ કિ વો હી એક હી પરબ્રહ્મ નિર્ગુણ ભી હોતા હૈ, સગુણ ભી હોતા હૈ ઔર નિર્ગુણ–સગુણસે પરે ભી રહતા હૈ. ઈસ પ્રકારકી ઈસ ચર્ચામેં કોઇ લાભ નહીં.

ગોસ્વામીજી કહતે હૈં– ભગવાનકે નામકા મહિમા હી દોનો રુપોમેં બડા હૈ. યાનિ નામ હી દોનોંસે બઢકર હૈં. દોનોં સ્વરુપોકે બીચમેં નામ દુભાષિયાકા કામ દેતા હૈ.

દૂસરા, યહ દ્રષ્ટાંત પર વિચારો :– મૈં યહ કલમ હાથમેં રખતા હૂઁ. અબ માન લીજિયે કિ હમ ચીજકા– કલમકા નામ નહીં જાનતે હૈં. તબ હમ ક્યા કહેંગે ? યહી કહેંગે કિ કુછ મેરે હાથમેં હૈ. ઠીક ઈસી પ્રકાર નામ નહીં જાનનેસે હાથમેં ધરી હુઈ વસ્તુ ભી હમ પહચાન નહીં પાતે હૈં. તો નામકી મહિમા યહાઁ સ્પષ્ટ હોતી હૈં.

અબ માન લો કિ રુપ હમને નહીં દેખા હૈ અર્થાત્ કલમકા રુપ નહીં દેખા હૈ– હમારે સામને કલમ નહીં હૈ. ઈસલિયે રુપ હમને દેખા નહીં હૈ. ફિર ભી નામકે જ્ઞાનસે જબ હમ કલમ કહેંગે તો કલમકા સ્વરુપ હૃદયમેં આ હી જાયેગા. (ઈસી પ્રકાર) યહાઁ પર ભી નામકી મહત્તા સ્પષ્ટ હોતી હૈં. ઈસી પ્રકાર ભગવાનકે સગુણ નિર્ગુણ દોનોં સ્વરુપોકે બીચમેં નામ દુભાષિયાકા કામ દેતા હૈં.

સમુઝત સરસ નામ અરુ નામી । પ્રીતિ પરસ્પર પ્રભુ અનુગામી ॥
નામ રુપ દોઉ ઈશ ઉપાધિ । અકથ અનાદિ સુસામુઝિ સાધિ ॥

નામ ઔર નામી એક હી સ્વરુપ હૈ, અન્તર નહીં હૈ. મેરા નામ રણછોડદાસ હૈ. યહ ઈસ શરીરકા નામી હૈં. તો દોનોંકે એક હી રુપ હૈં. નામ ઔર રુપકી પરસ્પરકી પ્રીતિ કૈસી હૈ ? તો કહતે હૈં કિ પ્રભુકી સેવક પર પ્રીતિ હોતી હૈ ઔર સેવકકી પ્રભુ પર હોતી હૈં, ઐસી હી નામરુપકી પરસ્પરકી પ્રીતિ હૈં.

આગે ઔર ભી બતલાતે હૈં કિ જો નામ ઔર રુપ હૈં, યહ ભગવાનકી ઉપાધિ હૈ અર્થાત્ માયા હૈ. દૂસરા ભાવ યહ હૈ કિ નામ ઔર રુપ દોનોં સમર્થ હૈ, ઔર ભગવાનકે સમીપ રહનેવાલે હૈં. યહાઁ (ઉપર ચોપાઇમેં) નામકે લિયે અકથ કહા હૈ ઔર રુપકે લિયે અનાદિ કહા હૈં. જો કહનેમેં ભી નહીં આ સકતા હૈ ઔર જિસકા રુપ અનાદિ હૈં ઉસકો જાનનેકે લિયે શ્રેષ્ઠ બુદ્ધિ, શ્રેષ્ઠ હૃદય હી સમર્થ હૈં. શ્રેષ્ઠ હૃદયમેં હી શ્રેષ્ઠ બુદ્ધિ રહતી હૈં.

જિતના સત્ત્વગુણ હૃદયમેં સ્થાપિત હોતા જાયેગા ઉતને હી પરિમાણમેં બુદ્ધિકી પ્રભા તેજોમય હોતી જાતી હૈ. યહી કારણ હૈ કિ દો ચોપડી ભી પઢી નહીં હો ફિર ભી સંત મહાત્માઓંકે બચનોંમેં જ્ઞાન ઔર સિદ્ધાંતકી બાતેં સહજ હી નિકલતી હૈં. ઈસી બાતકો શ્રુતિ ભગવતી ભી કહતી હૈ કિ જો ઉસ એકકો– પરમતત્ત્વકો જાનતા હૈ વહ સબકુછ જાનને લગતા હૈ.

હૃદયકો, બુદ્ધિકો, પ્રકાશિત કરનેકે લિયે સીધા સરલ ઉપાય હૈં કિ–

રામનામ મણિદીપ ધરુ, જીહ દેહરી દ્વાર ।
તુલસી ભીતર બાહેરહુ, જૌં ચાહસિ ઉજિયાર ॥

ભીતરમેં ઔર બાહરમેં પ્રકાશ કરનેકી ઈચ્છા હો ઔર બાહરકા અંધેરા મિટાના ચાહતે હો તો રામનામ રુપી મણિકો, દીપકકો, જીભ પર રખ લો. જિન લોગોંને– યોગિયોંને, ભક્તોંને યહ રામનામરુપ અનાદિ નિરંજન દીપક પ્રકાશિત કર લિયા હૈ, વે હી લોગ સંસારકે રોગોંસે પરે હોકર મોહનિદ્રાસે જાગ્રત હુએ હૈં. વે હી વિરક્ત હૈં. જિસ મોહનિદ્રામેં સારા સંસાર સોતા હૈ ઉસમેં યે વિરક્ત હી જાગ્રત હૈ– પ્રબુદ્ધ હૈ. ભક્ત પ્રહ્લાદ, વ ધ્રુવજી યહી દીપકકે પ્રકાશસે પ્રકાશિત માર્ગ પર ચલકર ભગવાનકે પાસ પહુઁચે હૈં. સુગ્રીવ, વિભીષણને ઈસી જ્યોતિસે અષ્ટ સિદ્ધિયાઁ વ નવનિધિયાઁ પ્રાપ્ત કી હૈં.

રામનામ હૃદયનેત્ર હૈં

એક છત્રુ એક મુકુટમનિ, સબ બરનનિ પર જોઉ ।
તુલસી રઘુબર નામકે, બરન બિરાજત દોઉ ॥

શ્રીરામનામકે યે દો અક્ષર 'ર' ઔર 'મ' હૈં. ર કાર તો છત્રકે સમાન સભી વર્ણોંકે ઉપર બિરાજમાન હોતે હૈં. ઔર મ કાર તો અનુસ્વારકે રુપમેં મુકુટકે સમાન સભી વર્ણોંકે ઉપર બિરાજમાન હોતે હૈં. ર કાર ઔર મ કાર હી દો ઐસે અક્ષર હૈં જો સર્વ વર્ણોંકે ઉપર રહ સકતે હૈં.

ભક્તજનોંકે સુંદર મન તો કમલ હૈં, ઔર ઉસ મનકઁવલકે પરાગકે ર ઔર મ યે હી દો અક્ષર ભ્રમર હૈં; અર્થાત્ સંતોકે મનમેં "રામ" નિરંતર બિરાજતે હૈં ઔર જીવ માત્રકો યહ "રામ" નામ કિતના પ્રિય હૈં– ઉસકે લિયે ગોસ્વામીજી તો યહાઁ તક કહ દેતે હૈં.

જન મન મંજુ કંજ મધુકરસે । જીહ જસોમતિ હરિ હલધરસે ॥

મૈયા જસોદાજીકો શ્રીકૃષ્ણ ઔર બલરામજી કિતને પ્રિય હૈં ! બસ ઉતને હી પ્રિય જીવકો રામનામ હૈં.

આખર મધુર મનોહર દોઉ । બરન બિલોચન જનજિય જોઉ ॥
સુમિરત સુલભ સુખદ સબ કાહુ । લોક લાહ પરલોક નિબાહુ ॥

ઔર યહી રામનામ હૃદયનેત્ર હૈં. હૃદયકે નેત્ર ન હો તબ ભગવાનકે દર્શન કૈસે સંભવિત હો સકતા હૈ ? તો પહલે રામ રામ કરો, હૃદયકે નેત્ર ખોલો. રામનામકા જાપ તો અતિ સરલ સીધા હૈં. કરકે દેખો. તબ પતા પડે. યહ વાણી કા વ તર્કકા વિષય નહીં હૈં. અનુભવગમ્ય હૈં. યદિ કરોગે તો નિશ્ચિત્ અનુભવમેં આતા હી હૈં.

પ્રમાણ તીન પ્રકારકે હોતે હૈં– પ્રત્યક્ષ (ઇન્દ્રિયલબ્ધ), અનુમાન ઔર શાસ્ત્રવાક્ય. સાધારણ તૌરસે પ્રત્યક્ષ ઔર અનુમાનમેં હમ વિશ્વાસ કરતે હૈં. પરમાત્મા ઈનકે પરે હૈં ઔર ઉનકી સત્તા સિદ્ધ પુરુષોં એવમ્ શાસ્ત્રોંકે વાક્યોં દ્વારા પ્રમાણિત હૈં– "પ્રત્યક્ષાનુમાનાગમાઃ પ્રમાણાનિ" (યોગસૂત્ર ૧/૭) ॥

નામમેં શક્તિ હૈં ઈસકા ક્યા પ્રમાણ હૈં ? મૈં ભી એક પ્રમાણ હૂँ. કિસી પુરુષ કો પ્રેમસે ભાઇ કહો ઔર દેખો કિ વહ વ્યક્તિ તુમારે પ્રતિ કિતના મૃદુ રહતા હૈ ! ઉસસે જો ભી કામ કરાના ચાહોગે વહ બરાબર પ્રેમપૂર્વક કરેગા. ઔર યદિ ઉસે તુમ ક્રોધસે ગધા અથવા ઐસા હી અપમાન યુક્ત બાની કહો, તબ ફિર દેખો કિ વહી મનુષ્ય તુમારે પ્રતિ અસંતોષ વ્યક્ત કરેગા. તુમ કહોગે વહ કામ કરનેકો ભી ઈન્કાર કર દેગા.

જિસકે દ્વારા ક્રોધકી, અપમાનકી યા કટુતાકી ભાવના ઈસ પ્રકાર સાકાર હોતી હૈ, ઉસી શબ્દશક્તિકે દ્વારા ઈસી તરહ પ્રેમકી, સમ્માનકી યા પ્રિયતાકી ભાવના સાકાર હોતી હી હૈં. શબ્દમેં– નામમેં અપની સ્વતંત્ર સૂક્ષ્મશક્તિ હૈ હી. શબ્દકો–નામકો કેવલ નિરર્થક ધ્વનિ યા આવાજ નહીં સમઝો.

કૈસેહુ પામર પાતકી જો લઈ નામકી ઓટ ।
ગાઁઠી બાંધ્યો રામસો પરખ્યો ન ફિરી ખર ખોટ ॥

કૌશલ્યા અમ્માઁ રામજીકો પકડનેકો દૌડે. રામજી કિસી ભી પ્રકાર હાથમેં નહીં આતે. તબ કૌશલ્યાજીને આખિરમેં કલિકે ભક્તોંકી શપથ કહીં તબ ફોરન ઠહર ગયે.

તબ માઁને પૂછા– કલિકે ભક્તોંકી શપથસે ક્યોં રુક ગયે ? રામજીને મધુર મુસકાનસે કહા– અમ્માઁજી ! કલિકે ભક્ત તો પક્કે નામ પ્રેમી હૈ– નામજાપક હૈં. ઈસલિયે અબ ભી કલિકે ઉન્હીં ભક્તોંકી શપથકો મૈંને માન લી હૈં. મેરે નામકે સચ્ચે પ્રેમી હૈં વે ભક્ત !!

રામનામ જપના હમ જાનતે હી નહીં હૈં

રામ નામ જપતે રહો જબ લગ ઘટમેં પ્રાણ ।
કબહુઁક દીનદયાલકે ભનક પડેગી કાન ॥

હમ સમઝતે હૈં કિ હમ તો ખૂબ રામ રામ કરતે હૈં. પરન્તુ રામનામ જપના હમ જાનતે હી નહીં હૈં ! મુઁહસે રામ રામ કરે, આચરણમેં વિપરીત રહે તો વહ રામનામકા જપ નહીં હૈં.

દૂસરી બાત યહ ભી હૈં કિ ઈષ્ટ શરણમેં દ્રઢ વિશ્વાસ, દ્રઢ નિષ્ઠા સતત રહની ચાહિયે. રામનામસે સૌદાબાજી નહીં કરની ચાહિયે. હમેં પૈસા મિલેં ઈસલિયે હમ રામનામ જપતે રહતે હૈં, બીમારી આઇ તો ઉસસે છૂટકારા પાનેકો હમ રામનામ

જપને લગતે હૈં, આઁખ દુઃખી યા શિરદર્દ હુઆ તો ઉસકે લિયે રામનામ જપતે હૈં.

રામનામ ઔષધિ જરૂર હૈં, યહ બરાબર હૈં. ઈષ્ટશરણ બરાબર હૈં. પરન્તુ જૈસે વૈસે હી દવાઈસે હી મિટ જાતા હો ઉસકે લિયે રામનામકા સૌદા કરના યહ તો નામાપરાધ હૈં.

એક બાર એક મહાત્માજી રામકૃષ્ણ પરમહંસજીકે દર્શનકો ગયે. ઔર અપની સિદ્ધિકી બાત કહી કિ મૈં તો સિદ્ધિકે પ્રતાપસે નદીકે ઉપર ચલકર આ ગયા.

સુનતે હી પરમહંસજીકે આઁખોમેં આઁસૂ બહને લગે. મહાત્માજીકે પૂછને પર ઉન્હોંને અપની વ્યથા વ્યક્ત કી કિ ઈસ સિદ્ધિકે પીછે આપને જીવનકે અમૂલ્ય ૨૦–૨૫ સાલ બિતા દિયે જબ કિ કેવલ દો પૈસે લેકર નાવિક આપકો નદીપાર કરા દેતા !

સચ્ચમેં હી ઈષ્ટશરણ વ દ્રઢનિષ્ઠા હૈં તો દર્દ યા બીમારીકે સમય ભી નિશ્ચિંત રહીયે કિ મંગલમય ભગવાનકા હર એક વિધાન મંગલમય હી હોતે હૈં. રામનામ અમૂલ્ય હૈં. દો–પાઁચ પૈસે યા સ્થૂલ વિષય વાસનાકે સામને અમૂલ્ય નિધિકો મત ગઁવાઓ !!

રેડક્રોસ

રેડક્રોસકી બાત હુઈ તબ શ્રી ગુરુદેવને કહાઃ– દેખો ! રેડક્રોસ નૂતન નામ હૈં, ઈતના હી. મહાભારત યુદ્ધકાલમેં દિનભર દોનોં પક્ષ લડતે થે, ઔર સૂર્યાસ્તકે હોતે હી દોનોં પક્ષ એક દૂસરેકે ઘાયલ સૈનિકોંકી સુશ્રૂષા કરતે થે. ઉઠા ઉઠા કરકે સેવા કરતે થે.

પાંડવ કૌરવકી છાવનીમેં બડે બડોં કે પાસ જાતે થે, સેવા કરતે થે. અરે રાવણ તો રાક્ષસ થા ન ! ફિર ભી યુદ્ધનીતિમેં પક્કા થા. લખનલાલકો શક્તિ લગી તબ મૂર્છિત હો ગયે થે. શ્રીરામજીને સુષેણ વૈદ્યકો બુલવાયા. વૈદ્યજી રાવણસે આજ્ઞા માઁગને ગયે થે, તબ રાવણને કહા :– જરુર જાના હી ચાહિયે. લક્ષ્મણ ઘાયલ હોકર પડે હૈં, આપકો સેવા કરકે ઉનકો સ્વસ્થ કરના હી ચાહિયે. ઘાયલ વ્યક્તિસે હમારી શત્રુતા નહીં હો સકતી.

ઘાયલ હમારી સેવા પાનેકા અધિકારી હૈં. ઉસી તરહ કોઈ ભી મૃતક હોં– વહ હમસે આદરપૂર્વક અંતિમ સંસ્કાર પાનેકા અધિકારી હૈં.

જયરામભાઈકો મુઝસે પત્ર લિખવાયા :– જયરામ, ભગવાન તુમકો સદૈવ દીર્ઘાયુષ કરેં, ઔર જિસ પ્રકારસે તુમ્હારા જીવન નિકલા હૈ ઉસી પ્રકારકા સુખમય જીવન નિકલેગા, ઈસમેં તુમ શંકા ન કરો; ઔર મૈં ચાહતા હૂઁ કિ તુમ બંબઈ– છોડકે ઔર કોઈ ભી જગહ નક્કી કરો ઔર વહાઁ રહો તો મૈં યદા કદા આ જાયા કરુઁગા. યહીં હવાફેરકે લિયે અચ્છા રહેગા. અબ મેરી સેવા કરનેકે લિયે તુમ ઈચ્છુક હો તો મૈં અપની સેવાકી આજ્ઞા નિસંકોચ બતલાતા હૂઁ કિ જિસ પ્રયત્નસે તુમ ઔર તુમ્હારા કુટુમ્બ સુખાનુભૂતિ કરેં વો હી પ્રયત્ન મેરી વરિષ્ઠ સેવા હૈં. રણછોડદાસકા આશિસ.

શ્રીરામલીલામેં નાટક–નૃત્ય

શ્રીરામજીકી લીલાએં નાટક–નૃત્યકે માધ્યમસે દર્શકોંકે સામને રખી જાતી થી. ઈનમેં રામાયણ કથાકી વિવિધ ઘટનાઓંકા અભિનય, નૃત્યોમેં યા સંવાદોમેં હોતે થે. રામાયણકે વિવિધ પ્રસંગોકે પદ ભી ગાયે જાતે થે. ગોસ્વામીજીકી કવિતાવલી વ ગીતાવલી કે પદ બડી સુંદર રાગ–રાગિનિયોમેં ગાયે જાતે થે. ઔર ભી કઇ પદ ગાયે જાતે થે. સંસ્કૃતકે પદ, સ્તવન આદિ શાસ્ત્રીય ઢંગસે ગાતે થે.

શ્રીરામકથા, ઈસ પ્રકાર જનસમૂહકે લિયે ઉનકે સામને બહુત પ્રાચીન કાલસે નૃત્ય, નાટક, લીલા આદિકે રુપોમેં રામકથાકા અભિનય ચલા આયા હૈં.

વાલ્મીકિજીને લિખા હૈં કિ રામકથાકા ગાયન લવ ઔર કુશને શ્રીરામજીકે સામને દરબારમેં કિયા થા.

મૈંને જાનકીમંગલ, હનુમાન્નાટક કઇ બાર દેખે હૈં. પરંતુ ઉસ વક્ત મંદિરોમેં કિયા જાતા થા યા સંતોકે સ્થાનમેં હોતા થા. દર્શકોંકો ઈસ પ્રકાર માનવીય કર્તવ્ય વ માનવતાકા બોધ રામલીલા દેખકર હો જાતા થા, બહુત પ્રભાવ પડતા થા.

શ્રીરામલીલાકા અધિક પ્રચાર શ્રીશ્રીશ્રી રામાનંદાચાર્યજીકે સમયમેં હુઆ થા, જિસ પ્રકાર શ્રીરામ ઉપાસના– ભક્તિકા પ્રચાર ભી તબ હી હુઆ થા.

બડે બડે મંદિરોમેં રંગશાલા રખી જાતી થી. સંસ્કૃત વાલ્મીકિ રામાયણકા પાઠ હોતા થા. ફિર ગૌસ્વામીજીને શ્રીમાનસજી પ્રકટ કી– તબ ઉસકા પાઠ હોને લગા થા. નાટકલીલા આદિમેં ભી માનસજીકી ચૌપાઈયોં વ સ્તુતિયોંકા ગાયન શાસ્ત્રોક્ત રાગ–રાગનિયમોંમેં હોને લગા.

ઉસ કાલમેં પાઠ, ગાયન, અનુષ્ઠાનકા ક્રમ બહુત ચલતા થા. ઉસીકે અનુકૂલ ગોસ્વામીજીને ભી નવાહ્ન પાઠ, માસિક પાઠ, અનુષ્ઠાન વિધિ ઈત્યાદિ શ્રીમાનસજીમેં રખે હૈં. મહાભારતકી કથાકા ભી નાટક– નૃત્યોમેં અભિનય કિયા જાતા થા. કથાકે મૂલ સંસ્કૃત શ્લોકકા ગાયન શાસ્ત્રીય ઢંગસે કિયા જાતા થા.

રામનગરમેં સબસે બઢિયા રામલીલા હોતી થી. વહાઁ રામલીલાકા કઇ સ્થલ હૈં. વહાઁ અયોધ્યાજી હૈં, જનકપુરી ભી હૈ. જબ જિસ કથાકી લીલા હો, ઉસ દિન ઉસી સ્થલ પર લીલા કી જાતી થી. કઇ હજારોં લોગ ઈતની ઈતની ભક્તિભાવનાસે રામલીલાકે દર્શનકો આતે થે !

રામલીલામેં શ્રીરામજી, લખનલાલજી, સીતાજી, ભરતલાલજી, હનુમાનજી...આદિ પાત્રકે અભિનય કરનેવાલોંકો લીલાકે અતિરિક્ત સમયમેં ભી ઉસી સ્વરુપભાવનાસે રખે જાતે થે. સબ લોગ ભી ઉસી ભાવનાસે દર્શન કરતે થે, ચરણ સ્પર્શ કરતે થે. ખુદ પાત્ર (કો) અભિનય કરનેવાલોંમેં ભી અપને સ્વરુપકી ભાવના પુષ્ટ હો જાતી થી.

ઈન સ્વરુપોંકી શોભાયાત્રા નિકલતી થી. શ્રીરામવિવાહ લીલા હોતી થી. તબ બરાત નિકલતી થી. ઉસમેં હજારોં લોગ સામિલ હો જાતે થે. ઉસી પ્રકાર– શ્રીરામવનવાસ, શ્રીરામ ભરત ભેંટ, શ્રીરામ–અયોધ્યા પધરાવનીકી લીલામેં ભી હજારો લોગ સ્વરુપોંકે સાથ હો જાતે થે.

એકબાર ગોસ્વામીજીકે સામને રામલીલા હોતી થી– કાશીમેં, તબ મૈં ભી વહાઁ પહુઁચા થા. ઔર દેખી થી. ઈન્હીં દિનોમેં, ફિર કઠપુતલિયોંકે દ્વારા રામલીલા દિખાઈ જાતી થી– વહ ભી દેખા થા.

ઉમા દારુ જોષિતકી નાઈ। સબહિં નચાવત રામુ ગુઁસાઈ ॥

અબ રામલીલામેં વ્યાપારીવૃત્તિ, પ્રદર્શનવૃત્તિ બઢ ગઈ હૈં ઔર દર્શકોમેં મનોરંજવૃત્તિ. ફિર ભી શ્રીરામકથા સ્વયમ્ પ્રભાવ પૂર્ણ હૈં હી, હોતી રહે યહી અચ્છા હૈં.

મેરે વિચારસે તો યહ અધમતા હૈં !

શ્રી ગુરુદેવ અન્નદાનમેં બહુત માનતે હૈં યહ બાત ચારોં ઔર ફૈલ ગઈ હૈં. કઈ સ્થલ પર રસોડે ખોલ દિયે ગયે હૈં. નરેન્દ્રભાઈ જસાણી, બટુકબાપા–વીરપુરકે, વૈષ્ણવદાસજી મહારાજ, રામબાબા; રાજકોટ, બોમ્બે, પપરેંદા, સરૈયા આદિકે સબ સ્વયંસેવકોં રસોડેમેં સેવાકાર્યમેં દિનરાત વ્યસ્ત રહતે થેં.

શ્રી ગુરુદેવ કભી એક સેન્ટર પર કભી દૂસરે સેન્ટર પર રાઉરકેલાસે પધારતે હૈં– સબકો દર્શન– સન્નિધિકા સુખ–આનંદ પ્રદાન કરતે હૈં ઔર ઉત્સાહ બઢાકર નિતનૂતન ઉત્સાહ બના દેતે હૈં. સબ ભાઈ કહતે હૈં કિ બાપુકે દર્શનસે હમારી બેટરી ફિરસે રિચાર્જ હો જાતી હૈં, ઔર સેવાકાર્યમેં જ્યાદહ લગ જાતી હૈં.

અભી રાઉરકેલામેં કલેકટર એસ.પી. કીસી ઔર કઈ સરકારી અધિકારી શ્રી ગુરુદેવકે પાસ આયે હૈં. સબને રાહતકાર્યકે સુંદર આયોજનકો, સ્વયંસેવકોંકી સેવાભાવનાકી સરાહના કી. ઉનકે સાથ આયે હુએ એક અધિકારીને કહા– "બાબાજી ! ઈસ તરહ મુફતમેં અન્નદાનસે તો પ્રજા પ્રમાદી બન જાતી હૈં. યહાઁ કી પ્રજા વૈસે ભી પ્રમાદી હૈં હી. એકબાર પેટભરકા ખાના મિલ જાયેં તો બસ ! ઉસી વક્ત મજદૂરી કા કામ આધા છોડકર ચલી જાતી હૈં."

શ્રી ગુરુદેવ :– આપકી બાત સહી હૈં. લેકિન આજકે દેશકાલ પર હમકો સોચના ચાહિયે. પ્રજાકે આલસ્યકો ન દેખકર અપને કર્તવ્યકી તરફ દેખેં.

કિતની ભૂખમરી હૈં ! જબ પર્યાપ્ત ખાનેકો નહીં મિલતા હૈં તો શરીરમેં શક્તિ નહીં રહતી હૈં. યહ તો અપને સબકા અનુભવ હૈં. અન્નમય પ્રાણ હૈં (ઐસા) શ્રુતિ ભગવતી ભી કહતી હૈં. ઈતને ભૂખેં કમજોર લોગોંકો અન્નકે લિયે મજદૂરી કરનેકો બાધ્ય કરના યહ કહાઁ તક ઉચિત હો– મેરે વિચારસે તો યહ અધમતા હૈં !!

પહલે ઉનકો ખિલાઓ, પુષ્ટ કરો, તબ ફિર મજદૂરી કરાઓ. તો સર્વથા ઉચિત હોગા. મેરા તો પક્કા ખ્યાલ હૈં કિ શરીરમેં થોડી ભી શક્તિ મહસૂસ કરેગા વહ ખુદ હી કામ પર ચલા જાયેગા. ધર્માદાકા ખાના કિસીકો ભી સહ્ય નહીં હોતા હૈં. લાચાર દશામેં ખાના પડતા હૈં. પરન્તુ ભીતર સબકે મનમેં ઈસકા આક્રોશ રહતા હી હૈં.

હમેં તો કિસી ભી પ્રકારસે રાહત સેવા કરની હૈં. જો કોઈ ભી પંગતમેં બૈઠ જાયેં વહ હમારે ભગવાન હી હૈં. હમારે સ્વયંસેવકોમેં ભી યહી સેવા ભાવનાકી ઠોસ કર્તવ્યપરાયણતા હૈં. અનીતિ ઈનકો છૂ ભી નહીં સકતી હૈં– વે ખુદ હી અપના કર્તવ્ય સમઝકર સેવાકાર્યમેં બંધે હુએ હૈં. શાસન યા દબાવસે નહીં કર રહે હૈં. ઈસીલિયે સેવામેં ઉપરતિ નહીં હૈ, પરંતુ ઈનમેં ઉત્સાહ હૈ ઔર જાગરુક કર્તવ્ય પાલન હૈં.

યહ એક વિરાટ યજ્ઞ હૈં. ઈતની સદ્ભાવનાયેં ઔર કર્તવ્યપરાયણતા કભી નિષ્ફલ નહીં જા સકતી. ભગવાનકે યહાઁ દેર હૈં, અંધેર નહીં હૈં. અબકી બાર યહાઁ પર્યાપ્ત વર્ષા નિશ્ચિત્ હોગી. ફસલ બહુત જ્યાદહ હોગી.'

નૈતિકતા ઔર ભગવાનકા ઈતના ગહરા સંબંધ ક્યોં ?

યહ પ્રશ્ન પર શ્રી ગુરુદેવ :– મનુષ્યને ઉન્નતિ કી હૈં ઉસકા પ્રમાણ ઉસકી ઉતની હી અધિક માંત્રાકી નૈતિકતા હમેં દેતી હૈં. આપ ચાહે યા ન ચાહે ફિર ભી અસામાન્ય નૈતિકતાકી ચિરંતન છાપ આપકે અન્તઃકરણમેં હો હી જાયેગી. આપ ઐસે અસામાન્ય નીતિવાનકે પ્રતિ અહોભાવ ધારણ કરોગે હી. ઈસકા કારણ યહ હૈ કિ હમારે દો રુપ હૈં– એક ચિન્મય, જો સૂક્ષ્મ ચૈતન્ય હૈં ઔર દૂસરા મૃણમય, જો સ્થૂલ પાઁચભૌતિક હૈં ઔર ચિન્મય રુપ ઈસીમેં વ્યાપ્ત– પરિછિન્ન રુપમેં હૈં. ઉસકી પ્રતીતિ હમેં હર એક ઈન્દ્રિયોંકે વ્યાપારમેં (વ્યવહારમેં) બરાબર હોતી હૈં. (મૃણ = મિટ્ટી, પૃથ્વી)

યહ સિદ્ધાંત તો આપ જાનતે હી હોંગે કિ જો ગરુહ (ભારી) હોતા હૈ વહ નીચેકી ઔર જાતા હૈ ઔર હલકા હોતા હૈ વહ ઊઁચેકો જાતા હૈં. મૃણ્મય પાઁચભૌતિક જડ હૈ, ભારી હૈ, વહ હમેશા નીચેકો જાતી હૈં. ઔર હમેં ભી નીચેકો ખીંચતી રહતી હૈં. ઔર ચિન્મય ચેતનતા હંમેશા ઊપરકો ઉઠતી હૈં.

તુમ બી (બીજ) બોઓગે તો જબ તક ઉસમેં ચૈતન્ય કા વિકાસ નહીં હોગા તબ તક હી વહ જમીનમેં રહેગા. ઉસમેં ચૈતન્ય અંકુર નીકલેગા, તો આપને દેખા હોગા કિ વહ અંકુર હમેશા જમીનસે ઊપૂર ઊઠતા હૈં. ઊપર ઉઠનેમેં બલ પ્રાપ્ત કરનેકો વહ જમીનકે નીચે અપને મૂલ જમાતા રહતા હૈ, પરન્તુ ઉદેશ્ય તો યહી હૈ કિ ઈસ પ્રકાર બલ પ્રાપ્ત કરતે રહના ઔર જાના તો ઊપરકો હી !

પાઁચ ભૌતિક શરીરકે આધાર પર હમેં હમારા ચિન્મય સ્વરુપકો ઉસમેંસે ઊપર ઉઠાકર નિખારના હૈં. ઈસ લક્ષ્યકી પૂર્તિમેં તુમ સ્વતઃ પ્રયોગ કરકે દેખ લો કિ

હિંસા કરોગે તો તુમ્હેં લક્ષ્યપૂર્તિમેં બલ મિલેગા ? યા અહિંસાકે દ્વારા તુમ્હેં બલ પ્રાપ્ત હોગા ? નૈતિકતાકે બિના આત્મબલ પ્રાપ્ત હોતા નહીં હૈં, ઔર આત્મપ્રભા નિખરતી ભી નહીં હે. ઈસીલિયે દૈવીસંપત્તિ– અર્થાત્ સાત્ત્વિકતાકે લિયે મનુષ્ય જીવનકા ઉપયોગ કરના હી બુદ્ધિમાની હૈં, યર્થાથતા હૈં.

સ્વરચિત દોહે– કવિતા કી ડાયરી દેખી

૪–૭–૬૬, મૈં છત પર (અગાશીમેં) મેરે લિયે ફલાહાર બના રહી થી. કૃષ્ણાબહનને આવાજ દેકર નીચે કમરેમેં બુલાકર કહા કિ ભગવાનશ્રીકે રચિત દોહે, કવિતા આદિ લિખી હુઇ ડાયરી ભગવાનશ્રીને મઁગાઇ હૈં.

મૈંને કહા કિ ભગવન્શ્રીકી ડાયરી તો મેરે પાસ નહીં હૈં. ઔર ઐસી કોઇ ડાયરી હે નહીં, ઐસા મેરા ખ્યાલ હૈં. કૃષ્ણા બહનને કહા– ભગવનશ્રીકો યહ બાત બતા જાઓ ન !

મૈં શ્રી ગુરુદેવકે પાસ ગઇ. ઉન્હોંને તુર્ત હી કહા– “કુમુ, તેરે આલૂ જલ રહે હૈ– ઉપર છતમેં. ઉતારકર આઓ”.

આલૂ ઉતારકર શ્રી ગુરુદેવકે પાસ ગઇ તબ આપશ્રીને કહા– કુમુદિની ! વહ ડાયરી મુઝે ચાહિયે જિસમેં તૂને મેરે મુઁહસે યદાકદા (કયારેક–કયારેક) નિકલે હુએ દોહે, કવિતા આદિ ઔર કાષ્ટમૌનકી નોટકે દોહે આદિ લિખે હૈં.

મૈંને વહ ડાયરી લાકર દી. કૃષ્ણાબહનને મુઝે ધીરેસે કહા– યહ તો બહુત બડી ડાયરી હે ! ઉસમેંસે “રઘુપતિ ગુન કરહુ ગાન” કા પન્ના નિકાલકે દો તો શ્રી ગુરુદેવકો પરિશ્રમ ન હોવે.

ઈસકા જવાબ શ્રી ગુરુદેવને દિયા કિ કુમુદિની ! યહ ડાયરી મૈં બિલાસપુર નેત્રયજ્ઞસે બરાબર દેખતા આયા હૂઁ. તો ઈસકા તો એક એક પન્ના મૈં જાનતા હૂઁ. કૌન દોહાકા જન્મ કહાઁ ઔર કબ હુઆ ઈસકા યહ પૂરા પક્કા રજિસ્ટર હૈં. દેખો, યે જો દોહે લિખે હૈં વે સભી કોઈ ખાસ બાતકો લેકર લિખે હૈં.

કૃષ્ણાબહનને કહા કિ હમારે સબકે પાસ સબ લિખા હુઆ તો હે– લેકિન દોહે, કવિતા કો ઈસ તરહ અલગ નહીં લિખા હૈં.

શ્રી ગુરુદેવ :– તો ક્યા હાનિ હો ગઇ ? અબ યહ ડાયરીમેંસે લિખ લેના ! અચ્છા ! કાષ્ઠમૌનકે દો સાલકે સમયમેં ભી કિતને ઉદ્‌ગાર નિકલે હૈં ? દેખો તો ! ઐસા ભી કોઇ કાષ્ઠમૌન હોતા હોગા ક્યા ?

ડાયરીમેંસે “રઘુપતિ ગુન કરહુ ગાન” દેખતે સમય આપશ્રીને રઘુપતિ કે આગે “શ્રી” લિખા. બાદમેં ઇસ ભજનકો ગાનેકા ઢંગ મુઝે સિખાયા ઔર કહા કિ ઈસકો ઈસી રાગમેં ગાકર ટેપમેં ભર દેના.

ઉસી એકાન્તકે સમયમેં શ્રી ગુરુદેવને સ્વયમ્ અપને રાગમેં સ્વરચિત “આરતી

અંજની નંદનકી, દલન દુઃખ નિકંદનકી" ઔર "હે પ્રભુ અસ મન કર દો" ઔર ભી ટેપ કરાયે થે. ન માલૂમ વહ ટેપ આજ કહાઁ ઔર કિસકે પાસ હૈં !!

૧૯૬૬– ઠાકુર સાહેબ રમેન્દ્રબહનજી (ગુનાવાલે)કી નોંધમેંસે :–

માલામેં ૧૦૮ મણકે ક્યોં ?

બજરંગગઢ. એક ભાઈને પૂછા :– માલામેં ૧૦૮ મણકે ક્યોં હોતે હૈં ?

શ્રી ગુરુદેવ :– રામસીતાકે અક્ષરકા જોડ ૧૦૮ હોતા હૈં. રાધિકાકૃષ્ણ, યે ભી ભગવાનકે નામ હૈં ઈન મેં ૧૦૮ આતે હૈં. ઈસસે ૧૦૮ મણકેકી માલા હોતી હૈં. દેખો ! જોડો, યે કૈસે હોતે હૈં ?

<u>રામ</u>	<u>સીતા</u>
ર્+આ+મ	સ+ઈ+ત+આ
૨૭+૨+૨૫=૫૪	૩૨+૪+૧૬+૨=૫૪
= રામસીતા = ૫૪+૫૪ = ૧૦૮	
રાધિકા :– ર્+આ+ધ્+ઈ+ક+આ	કૃષ્ણ :– ક+ઋ+ષ+ણ
૨૭+૨+૧૨+૩+૧+૨ = ૫૪	૧+૭+૩૧+૧૫=૫૪
= રાધિકાકૃષ્ણ = ૧૦૮	

હમ પરમ શક્તિકો બ્રહ્મ કહતે હૈં. ઉપનિષદ્દોંને, વેદોને બ્રહ્મકી મહિમા કહી હૈં. ઉપનિષદ્ ભી ૧૦૮ હૈં. મહાત્માઓંકે નામકે આગે ભી ૧૦૮ લિખા– કહા જાતા હૈં.

કઈ પ્રકારકી ઉપાસનાએં હૈં. કઈ દેવ દેવિયા હૈં. સબકા ગંતવ્ય એક હી હૈં, લક્ષ્ય એક હી હૈં– બ્રહ્મ. બ્રહ્મ નિરાકાર–સાકાર દોનોં પ્રકારસે અપનેકો અભિવ્યક્ત કરતે હૈં.

બ્રહ્મ સગુણ–સાકાર હોતા હૈં તબ શબ્દ હોતા હૈં. શબ્દસે વાણી હોતી હૈં. ઈસ પ્રકાર– બ્રહ્મકા– શબ્દકા વાણીકે સાથ અભિન્ન અનુસંધાન હૈં. હમારી વાણીમેં, શબ્દોમેં સ્વર હૈ ઔર વ્યંજન ભી હૈં.

સ્વર ૧૬ હૈં, વ્યંજન ૩૬ હૈં. (સ્વરઃ– અ, આ, ઈ, ઇ, ઉ, ઊ, ઋ, ૠ, ઌ, ૡ, એ, ઐ, ઓ, ઔ, અં, અઃ = ૧૬. વ્યંજન :– ક, ખ, ગ, ઘ, ઙ, ચ, છ, જ, ઝ, ञ, ટ, ઠ, ડ, ઢ, ણ, ત, થ, દ, ધ, ન, પ, ફ, બ, ભ, મ, ય, ર, લ, વ, શ, ષ, સ, હ, ળ, ક્ષ, જ્ઞ =૩૬) અબ "બ્રહ્મ" શબ્દમેં ચાર વર્ણ આયે હૈં :– બ+ર+હ+મ. ૩૬ વ્યંજનોમેં 'બ' વ્યંજકા ક્રમાંક હોતા હૈ ૨૩ વાં, 'ર' કા ૨૭ વા, 'હ' કા ૩૩ વાં, ઔર 'મ' કા હોતા હૈ ૨૫ વાં. ૨૩+૨૭+૩૩+૨૫ = ૧૦૮. તો બ્રહ્મકા ૧૦૮ હોતા હૈ ન ? ઈસલિયે ૧૦૮ કો પવિત્ર, મંગલમય હમ માનતે હૈં.

પરમશક્તિ પરમાત્મા પરબ્રહ્મ જબ અવતાર ધારણ કરતે હૈં તબ અપની અભિન્ન શક્તિ કો ભી અવતરણ કરનેકા આદેશ દેતે હૈં. ઈસ પ્રકાર રામસીતા, રાધિકાકૃષ્ણ કે વ્યંજન વ સ્વરકે ક્રમાંકકા આંક ભી ૧૦૮ હોતા હૈં.

મહાત્માઓંને બ્રહ્મતત્ત્વકા અનુસંધાન કિયા હોતા હૈ. ઈસલિયે ૧૦૮ કહા જાતા હૈ. ૧૦૮ કા જોડ ૯ હોતા હૈ. ૯ પૂર્ણાંક શાશ્વત અંક હૈં– બ્રહ્મકી તરહ.

મુસલમાન ભી તસબીહમેં (માલામેં) ૧૦૮ મણકા રખતે હૈં.

ચૌબીસ ઘંટેમેં ૨૧૬૦૦ શ્વાસ (મનુષ્ય) લેતે હૈ. ઈનમેંસે ૧૦૮ શ્વાસ સુષુમ્ણાસે લિયે જાતે હૈં. કૈસે ? ઈડા–પિંગલાસે શ્વાસોશ્વાસ ચલતે હૈં. ૨૪ ઘંટેમેં શ્વાસોશ્વાસકી ક્રિયામેં ૧૨ સંધિ હોતી હૈં.

સૂર્ય સ્વરસે ચંદ્રસ્વરમેં જાતે સમય ઔર ચંદ્રસ્વરસે સૂર્યસ્વરમેં જાતે સમય દોનોં સમ હો જાતે હૈં– ઈસ સંધિકાલમેં સુષમ્ણા ચલને લગતી હૈં, ઔર દશ શ્વાસ સુષુમ્ણામેં લિયે જાતે હૈં. પ્રારંભકા વ અંતકા શ્વાસ સંધિકાલ હોતા હૈં– અર્થાત્ પૂરા સુષુમ્ણાકા નહીં હોતા હૈં. ઈસલિયે પ્રારંભ વ અંતકા આધા આધા શ્વાસ મિલાકર એક પૂરા શ્વાસ સુષુમ્ણાકા નહીં હોતા હૈં.

ઈસ તરહ ૧૨ સંધિકાલકે ૧૨૦ શ્વાસ સુષ્મુણાકે હોવેં. ઉસમેંસે ૧ શ્વાસકે હિસાબસે ૧૨ શ્વાસ જો સુષુમ્ણાકે નહીં હોતે હૈં– નિકાલ લેવેં તો કુલ ૧૦૮ શ્વાસ સુષુમ્ણાકે હોતે હૈં.

મોત સે ક્યા ડરના !

મોત ક્યા હૈ ? ઈસસે ક્યા ડરના ? મરના–જીના યે તો હમેશા હી હોતા રહતા હૈં. અપન અગર દો સાલ જ્યાદા જીએ તો કુછ નહીં, ઔર દો સાલ પહલે મરે તો (ભી) કુછ નહીં હો. નેતા મરતે હૈં તબ ઉનકા ટિકિટ (પોસ્ટકા) જરુર નિકલ જાતા હૈં. બસ ! ઔર ક્યા હૈ ?

મરના–જીના તો કપડેકી તરહ હૈં. જૈસા પુરાના કપડા ફટને પર નયા પહન લેતે હૈં, વૈસા હી મર ગયે ફિર જન્મ લે લિયા ! યહ તો એક જીવનકા પરિવર્તન હૈં, ઔર કુછ નહીં ! ઈસમેં દુઃખ કરના બેકાર હૈં.

નશા

કનક કનક સી સો ગુનિ માદકતા અધિકાય ।
વો ખાયે બોહરાત હૈ વહ દેખે પાય બૌરાય ।।

કનક માને સોના ઔર ધતુરા– દો અર્થ હૈં. ધતુરા ખાનેસે બૌરાત યાની નશા સા આ જાતા હૈં. કિસીકે પાસ સોના (સંપત્તિ) જ્યાદા હો જાવેં તબ ઉસકા ભી નશા–સા આ જાતા હૈં.

ચિત્રકૂટ, ૩૧–૩–૬૬, શ્રીરામનૌમિ– એક ભાઈકે ફોટૂ પર લિખા :– મનસે સત્ય છિપતા હી નહીં. છિપતા હૈં વહ મન નહીં, સત્યકી સ્મૃતિ– આત્મ નિરીક્ષણ.

એક બોલા– કહો આંખો દેખી સુનાયે યા કાનો સુની સુનાયે ?

સુના કિસી ઔરને, સુન કર ગયા નહીં ।
સુના થા ઉસને દેખા નહીં, દેખા થા ઉન્હોંને પાયા નહીં ॥

કોઈ મમત્ત્વ છોડતા નહીં હૈ !

મમત્ત્વ વગૈર પ્રવૃત્તિ નહીં. પ્રવૃત્તિ વગૈર સંસાર નહીં. યદિ હમમેં ગુણ નહીં હૈં ઔર દંભ કરના હૈં તો યહ બંધનકર્તા હૈં. અહમ્ જહાઁ રહેગા વહ જમીન !

મમત્ત્વ કહ રહા હૈ કિ હમ દેખતે હૈં કિ બમ્બઈમેં કોઇ જા રહા હૈ, કોઇ આ રહા હૈ. યહ મમત્ત્વ હૈં. પ્રવૃત્તિ હૈં તબ હી મમત્ત્વ હૈં. ચિડિયા ચુન ચુનકર લાકર દેતી હૈં. યહ ક્યોં ? મમત્ત્વ હૈં. બસ ! મનકી વૃત્તિકો લૌટાના હૈં. વૃત્તિકો શુભ કાર્યોમેં સંલગ્ન કરના હૈં. શુભકા ઉદય હોને પર વૃત્તિ ઠીક હો જાતી હૈં– અભ્યાસસે. યહ ઝૂઠી બાત હૈં, કોઈ મમત્ત્વ નહીં છોડતા હૈં. વર્ષોકેં બાદ ફિર બચ્ચોંકી યાદ આ જાતી હૈં. આત્મસાક્ષાત્કાર હોને પર ભી.

ભાવનાકા કંપન

ચિત્રકૂટ, ૧–૪–૬૬, ભક્તોંકી ભાવનાકા ભગવાનમેં કંપન હોતા હૈં. ઉસી પ્રકાર ભગવાનમેં– ભીતર કંપન હોતા હૈં, ઉસકા નામ હૈં અવતાર. મનુષ્ય કંપનકી ૪ કોટિ હૈં– ૮ તક ચલતી જાતી હૈં. કંપનમેં જો પરિણામ હોતા હૈ, ઉસસે આત્મશુદ્ધિમેં વિકાસ હોતા હૈં. વહ મહાત્મા કોટિમેં આતા હૈં. કંપન કહો, યા કલા કહો– ૧૨ કલામેં મહાન.

ભક્તિ કિસે કહતે હૈં ?– જિસકે ભગવાનકે પ્રતિ સદ્ભાવના, વિશ્વાસ પૈદા હો. વહ ચાહેગા–"સર્વ ભવન્તુ સુખિનઃ સર્વે સન્તુ નિરામયાઃ"

ધર્મ સ્થાપના ચાહતે હૈં, ક્યોંકિ ધર્મમેં સુખ હૈં, અધર્મમેં દુઃખ હૈં. ઈન્હીં ભાવનાકો લેકર ચિલ્લાતે હૈં. ભગવાનકો બુલાનેકી પરિધિ હૈં, કોટિ હૈ.

આપસે નહીં કહેં તો કિસકો કહે ? હમ તો શરણાગત હો ગયે. હો, તો જિમ્મેદારી આપ પર હૈં. હમ કહતે હૈં કિ લુટિયા (છોટા લોટા) ઉઠાકે ઘરકે બાહર જાઓ.

યહ તો કેવલ બાત હૈ (શરણાગતિ કી) ! હમ જિતને અહમ્કે શરણ હૈં ઉતને કિસીકે શરણમેં નહીં હૈં. એક મહાશયને કહા કિ મેરી ઇશ્વરમેંસે શ્રદ્ધા કમ હોને લગી હૈં– ક્યોંકિ તકલીફ ઔર પરેશાની હૈં. શ્રી ગુરુદેવ :– વિશ્વાસ નહીં. ઇશ્વર સબમેં હૈં, કિન્તુ ઇશ્વરકે કિતને હૈં ? અપની માત્રા દેખો. ઈસલિયે હમ ઇશ્વરકો દોષ નહીં દેતે હૈં. ઇશ્વરને ક્યા કોઈ ઠેકા લિયા હૈં ? (જો) દ્રૌપદી હૈં– ઉસકા ઠેકા લેતે હૈં !!

પ્રભુસ્મરણ ખૂબ કરો

પ્રાતઃસ્મરણમેં ક્યા કરના હૈં ? જો અતિપ્રિય હૈં ઉસીકા સ્મરણ કરો. તુમ્હેં સંતાન અતિપ્રિય હે, તો ઉસીકા સ્મરણ કરોગે. સંતાન બડી હોને પર તુમકો બુરા કહને લગેગી, તબ કહોગે ભગવાનને યહ ક્યા કિયા ? અબ કૃપા કરો ! તબ તુમ ઇશ્વરકા સ્મરણ કરને લગોગે. યદિ સીધા ઇશ્વરકા સ્મરણ કરને લગે તો બહુત હી અચ્છા હૈં !

હૈં નહીં કુછ, ઔર બનતે હૈં જહાઁ તહાઁ યોગીરાજ ! આજકલ ગધેડાકા પદ મિનિસ્ટરને લે લિયા હૈં. ઈતને યોગી બને હૈં. હમને સોચા– યહ વિકાસકા સમય હૈં. યોગિયોંને ભી વિકાસ કિયા હૈં !

હમ અપની સ્થિતિ બતાતે હૈં. હમને સોચા નૌકરી કરેંગે. તબ દો સૌ રુપયા પાયેંગે. બી.એ. હમને કિયા. ફિર વિચાર કિયા ફેલોશીપમેં એમ.એ કિયા– તો ૩૦૦–૪૦૦ મિલેંગે.

સંત બન ગયે. બમ્બઇ ગયે. જિજ્ઞાસુ બહુત મિલ ગયે હૈં. પુરુષાર્થ કિયા– બનાયા આશ્રમ– તુમ્હારે સામને હૈં– ચિત્રકૂટમેં. પ્રવૃત્તિ નહીં હોતી હૈં તબ મહાત્મા બન ગયે. આપ તો અપની ભૂમિકા પર હૈં. ઉનકો કોઈ ઠિકાના નહીં.

એક સાધુ થે. જનતા કહતી હૈં– મહારાજ ! આપકા યહ ખર્ચ કેસે ચલતા હૈં ? મહાત્મા કહતે હૈં કુછ સોના–ચાંદી બના લેતે હૈં. ફિર ક્યા હૈં ? બહુતસે દુઃખી લોગ સાધુકે પીછે લગ જાતે હૈં. સબ સોચતે હૈં કિ સોના બનાનેકી તરકીબ જાન લેવેં.

પ્રભુકા ખૂબ ખૂબ સ્મરણ કરો. ઈસકે અલાવા કોઇ સાધન નહીં હૈં. જબ આપમેં લૌ લગ જાવેં, જિસકા નામજપ રહા હૂઁ વહ મેરે સામને હી ખડા હૈં, ઐસા ભાવ રખના. આજકા નિયમ કલ પર મત છોડો.

કુછ લોગ કહતે હૈં કિ અબ ગુરુજીકે પાસ આ ગયે હૈં. અબ નિયમ કરનેકી જરુર નહીં. ઉન લોગોંસે પૂછતા હૂઁ કિ ભોજન ક્યોં કરના ચાહિયે ? મનકે લિયે આવશ્યક ભોજન (તો) ભજન હૈં !

વિશ્વાસઘાત, ચોરી, અનીતિ, આદિ કરનેમેં શર્મ નહીં આતી હૈં. ભજન કરનેમેં શર્મ આતી હૈં ? મુસલમાન બિરાદર જહાઁ ભી હોતા હૈં, વહાઁ પર કપડા–ડાલકર નમાજ પઢને લગતા હે. ઉસી પ્રકાર તુમકો ભી કરના ચાહિયે. ભજન કરનેમેં શર્મ આતી હૈં ક્યોં ? ઇશ્વર સ્મરણ કરના ચાહિયે. ભજન કિસી ભી સમય કર સકતે હૈં !

ઉદાહરણ :– સાધુ મોરી પર લઘુશંકા કો બૈઠે– સિર પર ટોકરીમેં ભગવાન થે. રીંવાનરેશને પૂછા– સાધૂને કહાઃ– આપકા ઘોડા લાદ કરતા હૈં તબ આપ ઘોડે પરસે ઉતર જાતે હો ક્યા ? નહીં ! તબ ફિર મૈં ક્યોં ઉતારુઁ ભગવાનકો, સિર પરસે ? દૂસરા જવાબ યહ હૈં કિ કિસીકો ક્યા પતા પડે કિ ઈસી સમય મેરી મૃત્યુ હો જાવેં

તો !! ઈસલિયે મૈં રામ રામ બોલ રહા હૂઁ.

ઉપાસનામેં ભાવ મુખ્ય હૈં. જ્ઞાનમેં અભાવ હી મુખ્ય હૈં. સોચો !! વિચારો !! કરો!

ચિત્રકૂટ, ૨–૪–૬૬. ચાહે કુછ ભી કહો, સાધુસે મતલબ આચરણ માત્રસે હૈં. 'જાના'–કે અર્થ (હૈં) ફિર આના નહીં. જાના હૈં તો આના નહીં. ખૂબ સત્કર્મ કરો, ફિર જાનેકા કામ નહીં હૈં.

ગાલી શબ્દકા નિર્દેશ ગોસ્વામીજીને કિયા હૈં. અબે, તબે, દબે, આદિ. રે નૃપ બાલક... 'વે'–'રે' ગાલી હૈં. "ગાલી દેવત ન લાગે શોભા"– યહ રામાયણમેં હૈં.

દ્રવ્યકા ઈતના સંગ્રહ ક્યોં ?

ભૂખા આદમીકો સિંહકે બરાબર સમઝો. અન્નપૂર્ણાદેવીજી કાશીમેં હૈં. વહ સબકો અન્ન–ભોજન દેતી હૈં. દરબારમેં કોઈ ભૂખા નહીં રહતા હૈં. પ્રારબ્ધમેં જો હૈં– મિલ જાવેં ઉસકા ઉપભોગ કરો.

હમ એક બાર અન્નપૂર્ણાદેવીકે મંદિર ગયે. ભૂખે બને રહેં. દેવીજી હમેં ખાના દેગી. હમ ભૂખે દો દિન પડે રહે. તીસરે દિન સ્વપ્નમેં આકર હમસે કહા કિ તુમ ખાતે ક્યોં નહીં હો ? તુમ્હેં (તો) ખાનેકા પ્રબન્ધ કર રખા હૈં,– જો તુમ્હારી જટામેં ગિની રખી હૈં, ઉસકા તો પહિલે ઉપયોગ કરો ! તબ મેરે સમઝમેં બાત આઈ.

પ્રાપ્ત સાધનોંકા, પ્રાપ્ત વસ્તુઓંકા, ઉપયોગ ન કરકે– સંગ્રહ ઔર લોભકી વૃત્તિ ઉદય હોતી હૈં, તબ ફિર અનીતિ, ભ્રષ્ટાચાર, અન્યાય, અધર્મકા આચરણ હોના સ્વભાવમેં આ જાતા હૈં.

પુરુષાર્થ કરો. લોભ બઢતા જાયઁ યહ ઠીક નહીં. દ્રવ્યકા ઈતના સંગ્રહ ક્યોં ? સબકો અચ્છા લગતા હૈં (દ્રવ્ય). દ્રવ્યમેં ઈતની મધુરતા હૈ ક્યા ? હમારે જીવનકો ચલાનેકા એકમાત્ર સાધન હૈં, યહ વિચાર કરકે કામમેં લાવેં. સંગ્રહ કરકે ગાડ–ગાડકે રખ જાવેં– યહ બહુત પાપકી બાત હૈં. સમાજ વ જનતાકે લિયે ઉપયોગમેં લાવેં તબ લક્ષ્મીપતિ પ્રસન્ન હોતે હૈં, ઔર લક્ષ્મીપતિકી પ્રસન્નતાકો લેકર લક્ષ્મીજી પ્રસન્ન–પ્રસન્ન રહતી હૈં.

હર હાલતમેં પ્રસન્ન–નિર્દ્વન્દ્વ રહો

મનમેં ગ્લાનિ નહીં આની ચાહિયે. જરા યહ ભી તો નિશ્ચય કરો કિ જબ વહ દિન નહીં રહેં તો યહ કહાઁસે રહેંગે ?

સાહસપૂર્વક પુરુષાર્થ કરો, ઔર ઉસમેં જો મિલે ઉસકા ઉપયોગ કરો. યદિ બચે તો ધર્મ કરો. (પરમાર્થકે હેતુ મુઝે દેના હી ચાહિયે ઐસા બંધન નહીં, ઔર અનિવાર્ય ભી નહીં)

"બાપૂ" કા મતલબ– "શ્રેષ્ઠ" હૈ. કોઈ વિશેષ અર્થ નહીં હૈ. એક આદમી બોલતા થા. કોયલેકી દલાલી કરતે હૈં. ધર્માદા કી દલાલીમેં– કોયલેકી દલાલીમેં કુછ ન કુછ તો મિલતા હૈં.

શિવાજી કલ્પનામેં કિલ્લા બના રહે થે ઔર સોચતે થે કિ કિતને આદમી કિલ્લા બના રહે હૈં ! જો આદમી કિલ્લા બના રહે હૈં ઉન સબકા મૈં પોષણ કર રહા હૂઁ. યહ સબ કલ્પનામેં હી બનાતે થે. ઔર કલ્પનામેં હી મજદૂરોંકા પોષણ કરનેકા વિચાર બનતા થા. ઉનકો અભિમાન્ હો ગયા કિ મૈં કિતનોંકા પોષણ કર રહા હૂઁ ! ઘૂમનેમેં સહજ ભાવસે એક પથ્થર તોડા– તો પથ્થરમેંસે એક મેંઢકી નિકલી ઔર ઉસમેં પાની ભરા થા.

તબ શિવાજીકો જ્ઞાન હુઆ કિ "યહ કિસને કિયા ?– યહ ભગવાનને દિયા." ભગવાન પત્થરકે અંદર ભી મેંઢકીકો ભી જલ–ભોજન દેતે હૈં. વિશ્વાસ કરો.

કહતા હૂઁ કિ રોટીકી કોઇ પ્રાર્થના કરતે હૈં ? ધીરે ધીરે સબ કુછ હોતા હૈં. ધૈર્ય ધરે. યહ કહતે હૈં કિ મહારાજ ! કબ તક ધૈર્ય ધરેં ? મહારાજ ! તુમ કહતે હો, પર સબ ઉમ્ર નિકલ ગઈ !

સુનો, એક જલંધરનાથ સાધુ થે. ઉનકો જલન્દર (એક પ્રકારકા રોગ) હો ગયા. ચાર–પાઁચ વર્ષ રહા. ઔર રોજ ઉસી માર્ગસે જંગલમેં લકડી લેને જાતે થે, ઔર રોજ વહી દવા દેખતી થી. તબ એક દિન દવાઇ બોલી– બાબાજી કહાઁ જાતે હોં ? જલંદર બાબા બોલે કિ જલંદર હો ગયા હૈ સો જંગલ જાતા હૂઁ.

ઈતનેમેં દવાઇ બોલી :– મુઝે તુમ ખાઓ. તુમ ઠીક હો જાઓગે. બાબાજીને કહા– જબ મેરા ભોગ (રોગકો) પૂરા હો ગયા તબ તૂ કહને આઇ ? આજ દિન તક કહાઁ થી ? રોજ મૈં તેરે પાસસે વર્ષોસેં નિકલતા થા. કભી તૂને નહીં કહા. અબ તેરા ક્યા ભોગ કરુઁગા ?

(ઐસે હી) જબ પ્રારબ્ધ સમય આ ગયા હૈં. આપ કહતે હૈં– ગુરુજી હમારે ભોગ–કષ્ટોંકો મિટા દેતે હૈં. યહ નહીં. ભગવાન સબકો દેખતે હૈં. સબકો જાનતે હૈં.

આપ લોગ કહતે હૈં કિ જમનાદાસજીકા કેન્સર ઠીક હો ગયા. મૈં કહતા હૂઁ કિ એક યુવા લડકા ચલા ગયા. ઉસકો મૈં બચાના ચાહતા થા. કિન્તુ કુછ નહીં કર સકા. જો નિશ્ચિત્ વસ્તુ હૈં, ઉસમેં ક્યા હોવેં, જો વિધાનમેં લિખ દિયા હે, વહ ન રાઇ ઘટે ન તિલ બઢે. રહ રે જીવ નિર્દ્વન્દ્વ ! જમનાદાસજીકા ઉઠના નિશ્ચિત્ થા. મનકી વૃત્તિ પર ઈતના અધિકાર હો કિ હર એક સ્થિતિમેં શાંત રહે. (ઉદાહરણ દિયા) :–

એક બાબાને એક સાધુકો શ્રાપ દિયા કિ તુમ્હારી કામધેનુ ગાય મર જાવેગી. ઉસ ગાયસે દૂધ આદિકા પ્રબંધ હોતા થા. અભિશાપકે કારણ ગાય મર ગઇ. દૂસરે દિન બાબાજી ફિર સાધુકે પાસ આયેં તબ ભી બાબાજીને દેખા કિ સાધુ પુર્ણતઃ પ્રસન્ન

હૈં. ગાય મરનેકા ઉન્હેં કોઇ દુઃખ–કલેશ નહીં હૈં. સાધુજીકો બાબાજીને પૂછા– કિ ગાય કહાઁ ? સાધુને કહા કિ ગાય મર ગઈ. અચ્છા રહા. ઘાસ આદિકા એક ઝગડા–ટંટા ખતમ હો ગયા.

ફિર બાબાજીને સોચા કિ ઉનકે પાસ યહ ચેલા હૈ, વહ સબ કામ કરતા હૈં. ઈસલિયે ઉનકો દુઃખ કલેશ નહીં હુઆ. ઈસલિયે ઉસ ચેલાકો ખતમ કરો. બાબાજીને ચેલાકો શ્રાપ દે દિયા સો વહ ભી મર ગયા. ફિર બાબાજી સાધુકે પાસ આયે તબ ભી વહ હર રોજકી તરહ પ્રસન્નતાસે કહને લગે કિ હમારા ચેલા નહીં રહા. ઠીક રહા. ઉસકો ખિલાને– પિલાને ઔર ઉસકી સુખ– સુવિધાકી એક ચિંતા સદૈવ બની રહતી થી. ઉસસે મુક્તિ પાઇ. ગાય ભી નહીં, ન ચેલા ભી. અબ અકેલે પ્રાણી હૈં– ખૂબ આનંદ રહેગા !!

હર હાલતમેં પ્રસન્ન રહેં. જિસ હાલતમેં રહો, ઉસમેં સુખી રહેં. પ્રસન્નચિત્ત હર સમય સુખી રહતા હૈં. સ્વસ્થ– સમતાપૂર્ણ રહનેકા અભ્યાસ કરના હૈં. હમેશા નિર્દ્વન્દ્વ બિલકુલ નિર્દ્વન્દ્વ હોકર જીતે રહો. જબતક શ્વાસ હૈં– તબ તક કામ કરના હૈં. કામ જીવન રહતે અવશ્ય કરના હૈં. જીવનમેં કિસીસે વિશ્વાસઘાત નહીં કરના. બડી બુરી મૃત્યુ હોતી હૈં.

યદિ ભજનમેં ચિત્ત નહીં લગતા હૈં તો ભી ભજન કરના ચાહિયે. ભજનસે ફિર ચિત્ત લગને લગેગા. ભજનમેં ન લગે તો ઉસકો સ્વાધ્યાય કરનેમેં લગાઓ. યહ ભી પુરુષાર્થ હૈ. પુરુષાર્થ સહિત શરણાગતિકો પૂર્ણ શરણાગતિ બનાનેકો પૂર્ણ પુરુષાર્થ કરના હૈં.

જબ ભાવના પરિપક્વ હો જાવે, તબ ભગવાન આતે હૈં. ઈતના ભગવાનકો દે ડાલો કિ ઉન્હેં વાપિસ નહીં કરના પડે. શાસ્ત્રોંકો સુનકર, સંતોકો સુનકર અપની ભૂમિકાકે અંદર લેના ચાહિયે, તબ હી પૂરા પડેગા. ભૂમિકા ખુદ સમઝોગે.

સુનો ! ગર્વ, અહમ્‌કો મિટા દેના યાની અપનેકો ખતમ કર દેના હૈં. જબ ગર્વ– અહમ્ નહીં રહા તબ અપના કુછ નહીં રહા. યાની અપનેકો ખતમ કર દેવેં, વે હી બરાબર હૈં. યહી–શરણાગતિમેં ભી અપનેકો મિટા દેના હૈ. બિના ત્યાગકે કુછ સમઝમેં નહીં આતા હૈ. સબકો રામકા હી અવલંબ હૈ. રામ–રામ કહના. હરિસ્મરણ ઔર દાન–કલિમેં સર્વપ્રદાન સાધન હૈ. ભજનસે જૈસે જૈસે પ્રગતિ હોતી જાતી હૈં વૈસે વૈસે હી શ્રેણી બનતી જાતી હૈં. ઉતાવલ કરના ઠીક નહીં. વિચારસે, સમય ઔર સમઝસે કામ સરકતા તથા સફલ હોતા હૈં.

દૂસરોંકે લિયે કુઆઁ ખોદતા હૈ– વહ ખુદ ગિર જાતા હૈ

ચિત્રકૂટ, ૪–૪–૬૬. અકબરકે દરબારકે સદસ્યોંને સોચા કિ કિસી પ્રકાર બિરબલ સંન્યાસ લે લેવેં. તો અપની ખૂબ બનેં. દરબારમેં અપની પૂછ હોને લગે.

ઈસલિયે સદસ્યોંને બ્રાહ્મણોં વ સદસ્યોંકે દ્વારા બિરબલકે પાસ યહ પ્રસ્તાવ ભેજા કિ અબ ઉમ્રકા તકાજા હૈ કિ આપ સંન્યાસ ગ્રહણ કર લેવેં. બિરબલને બહુત ટાલનેકા પ્રયત્ન કિયા. જબ ઉન્હોંને પીછા નહીં છોડા તબ બિરબલને કહા કિ અચ્છા– ચલો, તુમ ભી લો.

બિરબલકો જો આગ્રહ કરતે થે વહ ભી સંન્યાસ લેને ગયે. બિરબલ તથા અન્ય સાથી સંન્યાસ લેનેકો આચાર્યકે પાસ ગયે, તબ બિરબલને જો ઉસકે સાથ ગયે થે ઉનકો પ્રથમ સંન્યાસ લેનેકો કહા. ઉસકે સાથ યુવાવસ્થાકે થે, તો આચાર્યને પૂછા કિ ક્યોં સંન્યાસ લેતે હો ? તબ ઉસકે સાથીને કહા કિ સંસાર નિસાર હૈં, ઔર સંસારસે વૈરાગ્ય હો ગયા હૈ, અતઃ સંન્યાસ લેના ચાહતે હૈં.

કૌન હો ? ઘર કહાઁ હૈ ? કૈસા કામ હૈ ? ક્યા ઉમ્ર હૈં ? ઉન સબ પ્રશ્નોંકે અનુકૂલ ઉત્તર દે દિયે. ઈસ પ્રકાર જો બિરબલકે સાથ ગયે થે ઉન સબને વૈરાગ્યકે અનુકૂલ ઉત્તર દે દિયા.

અંતિમમેં બિરબલકી બારી આઇ. આચાર્યને ઉસસે પૂછા કિ તુમ સંન્યાસ ક્યોં લેના ચાહતે હો ? ઉસને કહા કિ યે સબ લોગ કહ રહે હૈં સંન્યાસ લેનેકો, ઈસલિયે આયા હૂઁ. મૈં તો નહીં લેના ચાહતા હૂઁ.

ઈસ પર આચાર્યને બિરબલકો સંન્યાસ દેનેસે ઈન્કાર કર દિયા. નતિજા યહ હુઆ કિ બિરબલ બચ ગયે ઔર વહ જો આગ્રહ કર રહે થે ઉનકો સંન્યાસ ગ્રહણ કરા દિયા. ફિર બિરબલ દરબારમેં આ ગયે. ઈસ પ્રકાર જો દૂસરોંકો લિયે કુઆઁ ખોદતા હૈ વહ ખુદ ગિર જાતા હૈં.

જબ કર્મોંસે મુક્તિ મિલેં તબ સંન્યાસ હૈં. કેવલ સંન્યાસ લેનેસે કોઈ લાભ નહીં.

પોસ્ટલ ટિકટ

આજકલ કી દશામેં હમારી ઈતની નીચી વૃત્તિ હો ગઈ હૈ કિ ચાહે અચ્છા કામ કોઇ કરે આજકે રાષ્ટ્રમેં, ઉસ પર ચોટેં પડતી હૈં. પહિલે જો અચ્છા કિયે હૈં ઉસકે અબ ટિકિટ ડાકખાનેમેં નિકાલતે હૈં– ઉસ પર ઠોક– મોહર લગતી હૈં. લાલબહાદુર શાસ્ત્રીકા પોસ્ટલ ટિકટ નિકાલ દિયા– દેખકર દયા આતી હૈં. અચ્છા કામ કિયા (જિસને) ટિકટ પર ફોટૂ બના દિયા. ઉસ પર મોહર લગતી હૈં– મુદ્‌ગર પડતે હૈં, માર પડતી હૈં ફોટૂ પર !

ભગવત્‌કૃપાસે સાધુ સંગત પાતે હૈં. ગુંસાઈજીને કહા હૈ–

સંત વિશુદ્ધ મિલહી પરિ તેહિ । ચિતવહિ રામકૃપા કરિ જેહિ ॥

સંતસમાગમ મિલ જાવે તબ રામકૃપા જાનો, નિર્લોભ, અભયકારી સંત મિલે તબ જાનો રામકૃપા.

હમેં એક કિસ્સા યાદ આયા. એક આદમીને કહા– ગાઁવ ચલો. ચલનેકો ગાડી હૈં ? ગાડી તો નહીં હૈં– યહ તો ચકા હૈં– ગાડીકે એક અંગકા નામ હૈં. તુમ ઈસી પ્રકાર સોચો– ચકા ગાડીસે પૃથક્ હૈં. કિન્તુ, પૂર્ણ ગાડીકા અંગ હૈં. વહ હી ઈશ્વર હૈ. ઉસકા ચિંતન કરો.

દર્પણ–મન મુકુર સુધાર । દર્પણસે અપના હી મુઁહ અપનેકો દિખતા હૈ– બતાતા હૈ. દર્પણમેં કાન પકડનેકે પહલે અપને કાન પકડો. ઈન્દ્રિયોંકો ઠીક કરો. ફિર મન આપોઆપ (અપને આપ) ઠીક હો જાવેગા.

(ઠાકુર રમેન્દ્રબહનજીકી નોંધ સમાપ્ત)

કિશોરભાઈકો ૬–૭–૬૬ કે પત્રમેં લિખા– તુમ્હારા પત્ર ઔર રુ.૮૦૦/૦૦ કે ટ્રાવેલિંગ ચેક મિલેં. યહાઁ રાહતકેન્દ્ર દો સેન્ટર પર ચલ રહા હૈ. સબકો આશિષ. રણછોડદાસકા આસીસ.

૧૩–૭–૬૬, (૧) રાઉરકેલાસે પાર્વતીબહનસે પત્ર લિખવાયા:– જયરામ, તુમ પુનાસે બંબઇ આ ગયે યહ જાના. પર બંબઈકા જલવાયુ તુમકો અનુકૂલ નહીં પડેગા, ઐસા મેરા વિચાર હૈં. તુમ પુના હી રહો તો અચ્છા. રાંચીસે આજ તક અપને કો એક વર્ષ સમાપ્ત હો ચુકા હૈ. મેરા સ્વાસ્થ્ય ઉત્તરોત્તર ગિરતા જા રહા હૈ. યહાઁ પર મુઝે આરામ તો પૂરા હૈ ઔર રાહતકાર્ય જોરશોરસે નહીં ચલ રહા હૈ. પર શિથિલ નહીં હૈં.

કેશુભાઈ આદિકા તીસરા કેન્દ્ર ખોલનેકા વિચાર હૈ. સમ્ભવતઃ યહ તીન ચાર રોજમેં ખુલ જાયેગા ઔર ૧૩–૧૪ હજાર આદમી ભોજન કરને લગેંગે. તો ઈનકો સંતોષ હો જાયેગા. મૈં એક મહિના યહાઁ જરુર રહૂઁગા. જગદીશ અરવિંદકો આશિષ કહના. ઔર ઉત્તરોત્તર બોજા ઉઠા લેવે ઐસા મેરા વિચાર ઉનકો કહ દેના.

દેખો કિ ભગવાન દર્શન દેતે હૈં યા નહીં !!

મૈં દિલ્હી જા રહા થા. કુમુદ સાથમેં થી. ભારત–પાકિસ્તાન કા યુદ્ધ ચલ રહા થા. હમારે ડિબ્બેમેં એક બાલક– ઉસકી માઁ ઔર મૌશીકે સાથમેં થા. સિંધી યા પંજાબી પરિવાર હોંગે. દોનોં બહને બાતોમેં મગ્ન થી. બાલક ખેલ રહા થા. પરન્તુ કુછ દેરકે બાદ બાલક ખેલસે ઉબ ગયા તો માઁ કે ગલે લગકર દૂસરા ખિલૌના જો માઁને સંદૂકમેં રખા થા ઉસકી યાદ દેકર ઉસકી માઁગ કરને લગા.

લેકિન ઉસકી મા તો બાતોંમે મગ્ન થી. તો સુને કૌન ? પરન્તુ બાલક ભી ઐસા હઠી હો ગયા– ઈચ્છિત ખિલૌના ઉસકો ચાહિયે હી ઔર માતા તો સુન હી નહીં રહી ! બાલકકે પાસમેં ભગવાનકા દિયા હુઆ જો અચૂક અસ્ત્ર હૈ ઉસીકા અવલંબન બાલકને લિયા, જોર–જોરસે રોને લગા. અબ માતાકો ધ્યાન દેના હી પડા !!

બાલકકો ગોદીમેં બિઠાયા. પુચકારતે કહને લગી કિ દેખો બેટા ! અબ થોડી

હી દેરમેં દિલ્હી આ જાયેગા, તુમારે પપ્પાજી આયેંગે ઔર સંદૂકમેંસે ખિલૌના નિકાલ દેંગે. પરન્તુ ઐસી ફુસલાનેકી બાતસે બાલકકે મનકો સંતોષ, તસલ્લી (દિલાસા) નહીં હુએ, વહ તો ઔર ભી જોરસે રોને લગા, ઔર આખિરમેં ઉસકી માઁ કો બાતે બંદ રખની પડી. જ્યોં હી મનચાહા ખિલૌના હાથમેં આયા ત્યોં હી તત્કાલ બાલક બિલકુલ ચૂપ, આઁખોસે ગિરતે આઁસૂ ભી બીચમેં હી રુક ગયે.

ઈસ પર મુઝે બહુત વિચાર આયે. ભગવદ્ સાક્ષાત્કારકી ઈચ્છા રખનેવાલોંકે લિયે યહ ઘટના પ્રત્યક્ષ ઉદાહરણ હૈં કિ કૈસે સાક્ષાત્કાર હોતા હૈ !! બાલકકી તરહ હઠપૂર્વક સાક્ષાત્કારકી હી જોરદાર માઁગ ભગવાનસે કરો, ઔર દેખો કિ ભગવાન દર્શન દેતે હૈં યા નહીં!!

અપની આત્માકી સામર્થ્યકો મર્યાદિત મત માનો !

ભગવાનકી સૃષ્ટિમેં મનુષ્ય બહુત કમ સમય રહતા હૈ. વહ તો અપની બનાઇ હુઇ સૃષ્ટિમેં હી બહુધા રહતા હૈ. આજ એક ઘર, મનુષ્ય, યા વસ્તુ ઉનકો અત્યંત પ્રિય વ સુખપ્રદ લગતી હૈં, કલ વહી કી વહી અત્યંત અપ્રિય વ દુઃખપ્રદ હો જાતી હૈ. તો ક્યા વસ્તુ બદલ ગઇ ? નહીં. પરિવર્તન વસ્તુમેં નહીં હુઆ હૈ, પરન્તુ તુમારે અંતઃકરણમેં હુઆ હૈ. અંતઃકરણકો નીચી ભૂમિકામેંસે ઊંચી ભૂમિકામેં લેતે જાઓગે ત્યોં–ત્યોં આજકી દુઃખપ્રદ ઘટનાઓમેં કોઇ દુઃખ માલૂમ હી નહીં પડેગા. પ્રત્યેકમેં લઘુતાકો હી દેખનેવાલા લઘુ રહતા હૈ.

અપની આત્માકી સામર્થ્યકો મર્યાદિત મત માનો ! આત્મિક બલકા વિકાસ તબ હી કર સકોગે જબ પક્કા નિશ્ચય કરોગે કિ મૈં નિર્બલ નહી હૂઁ, મૈં અનંત સામર્થ્યકા સ્વામી હૂઁ. નદીપ્રવાહ અનંત હૈ, પરન્તુ ઉસમેંસે લોટા ભરનેવાલેકો લોટા જિતના, ઔર ગાગર ભરનેવાલેકો ગાગર જિતના જલ મિલતા હૈં.

ઐસે હી આત્મિક સામર્થ્યકે અથાહ– અનંત સમુદ્રમેંસે જિતના લેના ચાહોગે ઉતના તુમકો નિશ્ચિત્ મિલેગા. હિરણ્યકશ્યપ, રાવણ, મેઘનાદ, આદિ અસુરોંકો ભી ઉનકે ઈચ્છિત અસમ્ભવ સામર્થ્ય પ્રાપ્ત હુયે હૈં. તો ફિર શંકા હી ક્યોં ? જીવનકો જિતના ઉત્કૃષ્ટ બનાનેકા ચાહોગે ઉતના ઉત્કૃષ્ટ કરનેમેં તુમ સર્વદા શક્તિમાન હો. જગત્કો સુખમય, પ્રભુમય યા દુઃખકા અથાહ સમુદ્રકે રુપમેં– જૈસા દેખના– ચાહોગે વૈસા દેખનેકો તુમ સમર્થ હો. યહી સ્વતંત્રતા જીવકી હૈં.

સર્વ પ્રકારકે ભૌતિક સુખ સાધનોમેં રહા હુઆ મનુષ્ય ભી ભગવાનકે બારેમેં ચિંતન કરતા હૈ, કલ્પના કરતા હૈ. ઇશ્વરકે અસ્તિત્વકી યહ ઠોસ સબૂત હૈં. મનુષ્યકે હૃદયમેં જો ભગવદ્ અંશ હૈ, ઉસીકે દ્વારા ભગવાનકે બારેમેં મનુષ્યકો વિચાર હોતા હૈ.

૧૪–૭–૬૬, કિશોરભાઈકો પત્ર :– (૧) તુમારે ૭૦૦/–૦૦ રુપિયેકા

મનીઓર્ડર મિલ ગયા હૈ. યહાઁ પર તીસરા કેન્દ્ર ખુલ રહા હૈ. સબકો આશિષ કહના.

(૨) ૧૯–૭–૬૬ કો દમયંતીબહનકે પાસ લિખવાયા– તુમ્હારા સબકા પત્ર મિલા. તુમ્હારી સેવા કરનેકી ભાવના હૈં, વો ભગવાન અવશ્ય પૂરી કરેંગે. દેખો, એક બાતકા ખ્યાલ કરના કિ તુમ્હારે પિતાજી જો કહતે હૈં, વહ દેશકાલાનુસાર ઠીક હી હૈં. નીતિ ઐસી હૈ કિ "યદ્યપિ શુદ્ધં લોક વિરુદ્ધં ન કરણીયં ન આચરણિયં".

અબ તુમ્હારી સેવા ભાવનાકો પૂરી કરનેકે લિયે મૈં જો માર્ગદર્શન દેતા હૂઁ– સંભવતઃ વો હિતકર હોગા. તુમ હોમિયોપેથિક ઔષધિયોંકા સંગ્રહ રખો ઔર હોમિયોપેથ ડૉક્ટરકો અપના દોસ્ત બનાઓ. યહ દવાઈયાઁ ગુનકારી હોતી હૈ ઔર હોમિયોપેથિક ગ્રંથ બરાબર દેખો. કભી યે દવાઈયાઁ અપરમાર કરતી નહીં. ઈસસે રાજ્યકાનૂનકા ભી ભય નહીં રહેગા, ઔર યહ ઔષધિ યદિ વિચારપૂર્વક દી જાય તો બહુત જલ્દી લાભ કરતી હૈં. ઔર ગરીબોંકી બડી સેવા હોગી.

યહાઁકા કાર્ય સુચારુરુપસે ચલ રહા હૈં. સબકો મેરા આશીર્વાદ કહના. પૃથક પૃથક કો પત્ર નહીં લિખતા હૂઁ. રણછોડદાસકા આસીસ.

(૩) ૩–૮–૬૬ કે પત્રમેં લિખવાયા કિ તુમારા પત્ર મિલા. તુમ અભી રુપિયા ભેજના નહીં. તુમ્હારે રુપયે ૬૪૩ મિલે હૈં. પરંતુ દેખો, અબ રુપિયા ભેજનેમેં ઠીક નહીં હોગા. ફિર વાપસ ભેજનેમેં તુમકો દુઃખ હોગા. સબકો આશીસ.

(૪) ૮–૮–૬૬ કો લિખવાયા– તુમ્હારા પત્ર મિલા. તુમ ૧૧ ટકા નિકાલકર મત ભેજો પર ૬% ભેજો. વધારે ભેજો મત. તુમ્હારે ઘરમેં ખ્યાલ રખો. તુમ્હારે ડી.ડી. બેંકમેં ભેજ દિયા હૈં. સબકો આશીર્વાદ કહના.

યહાઁ પર તો કાર્તિક તક ચલેગા. ચૌથા સેન્ટર ખોલ રહે હૈં. તબિયત ઠીક નહીં હૈં. (સર્દી નહીં હૈં)

મૈં ૫–૮–૬૬ કો માઁ કી સેવામેં પુષ્કર પહુઁચી.

પુષ્કર. રાઉરકેલાસે ૯–૮–૬૬ કે પત્રમેં શ્રી ગુરુદેવને લિખા હૈઃ– પ્રિય કમુ, તેરા પત્ર મિલા. મેરી શરીર પ્રકૃતિ ઠીક નહીં. કમુ, મૈં સિરોંજ ૪ દિન ઠહરકર ઈહાઁ આ ગયા. ઠીક, ભગવત્ ઈચ્છા. શરીર કામ નહીં કરતા. તૂ મોટરકી રાહ ન દેખકર ટ્રેનસે આ જા, ઈન્દૌર–બિલાસપુર–રાઉરકેલા. માઁ કી તબિયત નરમ રહતી હૈ– જાનકર દુઃખ હોતા હૈ, પર ક્યા કરુઁ ? તેરા મન લગે તબ તક રહના. કમુ, સિરોંજ ખૂબ રાહ દેખી તેરી ! સબકો આસીસ. પત્ર દેના.

૧૭–૮–૬૬ કો મૈં પુષ્કરસે રાઉરકેલા શ્રી ગુરુદેવકે પાસ પહુઁચી.

શ્રી ગુરુદેવ :– દુઆ નામકે રાજા અયોધ્યાજીમેં હુયે હૈં. બાહ્ય દિખાવમેં બહુત હી બદસુરત થા. તીવ્ર મેધાવી થા. મહાન ભાગ્યવાન થા. ઘોડેકી સવારીમેં અત્યંત પારંગત થે. એક બાર રેજિમેન્ટકે અફસરને મજાક કિયા કિ ભગવાન સુંદરતા બાંટ

રહે થે તબ આપ કહાઁ થે ? તો ઝટ જવાબ દે દિયા કિ તબ મૈં કિસ્મતકી ગલીમેં કિસ્મત ખરીદ રહા થા.....!!

કાનપુરમેં મેરે એક ભક્ત થા. જબ મૈં અનસુયાજીમેં રહતા થા ઉસ સમયકે ઈસ ભક્તકા નામ થા ચુનીલાલ પુરુષોત્તમ. ઉસકો પક્કા ભ્રમ જમ ગયા થા કિ મૈં કુછ ખા નહીં સકતા હૂઁ. એક બાર મૈંને સુબહસે શામ તક ઉન્હોંને જો જો જિતના જિતના પાયા ઉતના હી સબ ઈકટ્ઠા કિયા. ઉનકે સામને તોલ કિયા જો પક્કા ૩ા (સવાતીન) શેર હુઆ. જિતના પક્કા ભ્રમ થા ઉતના હી પક્કા આશ્ચર્ય ઉનકે દિમાગમેં જમ ગયા. તબસે બરાબર બોલતે રહતે થે કિ મૈં તો પક્કા સવાતીન શેર પાતા હૂઁ....

પૈદલ ભ્રમણ કરતા થા તબ દ્વારકાસે જાતે સમય રાસ્તેમેં બરવાલા સે આગે એક છોટા દેહાત (છઃ અક્ષરકા નામ થા) પડતા થા. ઉસ દેહાતમેં તમાખૂકે વ્યાપારી ખીમજીભાઈ થે. સબ યાત્રીઓંકી–પ્રવાસીઓંકી સેવા કરે. સબકો બીડી– તમાખૂ ભેંટ મેં દેવે. એક બાર મૈં વહાઁ બીમાર હો ગયા થા. કફ વ શરદી બહુત હુઈ થી. ઉન દિનોમેં છાછ હી લેતા થા. ખીમજીભાઈ બોલે– "બાપૂ ! અભી મૈં ઘરમેંસે છાછ તપાકે ગરમ કરકે, કુછ છોંક લગાતે લાતા હૂઁ. ઈતને જૂકામ વ કફમેં બિના છોંકી છાશ જયાદહ ઠંડી પડેગી" કુછ ફલાહારી આટા ડાલકર છોંકી હુઈ છાશ કઢી જૈસી– લે આયે. મૈંને પી. પહિલે ઘૂંટમેં હી તમાખૂંકે સ્વાદ વ બાસ ઈતની તીવ્ર માલૂમ હુયે કિ મૈંને સોચા તમાખૂંકી ભેંટ છાછમેં ભી દે હી દી. પી લિયા. ક્યા કરું ?

એક બહનકો પત્રમેં શ્રી ગુરુદેવને લિખા :– ....બહન સાદર હરિસ્મરણ. પત્રાશય લિખનેકે પહિલે યહ લિખના આવશ્યક હૈ કિ પરદોષદર્શનકા હેતુ નહીં રખતા, અપિતુ દુઃખી હૃદયકે ઉદ્‌ગાર માત્ર હૈં.

યહ તો બહન તુમ જાનતી હી હો કિ યહાઁકે સ્વયંસેવક સેવા કરનેકે હેતુસે કેન્દ્રોં પર ગયે થે. ઔર ભેલા કેન્દ્રસે ઉન્હેં ચાર કેન્દ્રોંકા નિરીક્ષણ કિયા. કથિત કેન્દ્રોમેં પચાશ પ્રતિશત અસ્તેયસે (અચોરી) પૂર્ણ કાર્યકા અનુભવ હુઆ. સ્તેય, અવ્યવસ્થા, ઈસકા દુઃખ નહીં, પર દુઃખ ઈસ બાતકા હૈ કિ જવાબદાર વ્યક્તિઓંને યહ સ્વીકાર કરતે હુએ ઉસકો મિટાનેકો વિવશતા બતાઈ. કિતને દુઃખકી બાત હૈં ? એક મહાન આદર્શ સંસ્થા જો ઈન દુર્ગુણોંકા મૂલ છેદનકે લિયે સ્થાપિત હુઈ ઔર ઈસકે લિયે હમ સબ સદસ્યોંને કિતના ત્યાગ કિયા કિ બિના સિયા હુઆ ખાદી (ખદ્દી) કા ટૂકડા પહનકર સેવા કરનેકો પ્રતિજ્ઞાબદ્ધ હુયે હૈં. તબ કૌનસા મોહ, કૌનસા કારણ ઉનકો ઈસ અશોભનીય ક્ષતિકો નહીં રોકનેકે લિયે બાધ્ય કરતા હૈ ? બહન, ક્યા ઈસ પર કુછ વિચારોગી ?

શ્રી જગન્નાથજી

શ્રીપુરી તો કલિયુગમેં પ્રધાન ધામ હૈં. સત્યુગમેં બદ્રીનાથજી, ત્રેતામેં રામેશ્વરજી, દ્વાપરમેં દ્વારિકાજી.

નીલાચલ ભગવાનકા યહ સ્થાન હૈ. શિખર છત્રકો નીલછત્ર કહા જાતા હૈ. જહાઁ તક ઈસ છત્રકા દર્શન હોતા હૈ ઉતને ક્ષેત્રકો જગન્નાથપુરી કહી હૈ. ઈસ ક્ષેત્રકી આકૃતિ શંખકે સમાન હોનેકે કારણ શંખક્ષેત્ર ભી કહતે હૈં.

શ્રીપુરીકે મહાપ્રસાદકા અત્યંત મહિમા હૈં. યહાઁ પર કોઇ છૂતાછૂત નહીં માની હૈં, ઈતના હી નહીં અપિતુ વ્રત–ઉપવાસમેં ભી પ્રસાદ લિયા જાતા હૈ. ભગવત્પ્રસાદ અન્ન નહીં હોતા હૈ– અપિતુ ચિન્મય તત્ત્વ હી હૈં. પ્રસાદકા નિરાદર કભી નહીં કરના ચાહિયે. ભગવત્પ્રસાદકે સામને કોઇ નિયમ, વ્રત, ઉપવાસ આદિકી મહત્તા બિલકુલ નહીં હૈં.

સચ્ચી યાત્રા તો હૃદયપરિવર્તન હી હૈં

કુરુક્ષેત્રકે યુદ્ધમેં વિજય પાનેકે પશ્ચાત્ પાંડવોને શ્રીકૃષ્ણ ભગવાન કો પ્રાર્થના કી કિ પ્રભુ ! સ્વકુટુમ્બકે ઔર જનસમૂહકે અસંખ્ય મનુષ્યોંકી મૃત્યુ ઈસ યુદ્ધમેં હુઇ. ઈસકા ખેદ મિટાનેકો તીર્થયાત્રા કરનેકા વિચાર હૈં. આપ ભી સાથમેં ચલિયે. શ્રીકૃષ્ણને કહા કિ મૈં તો સાથમેં આ નહીં સકૂઁગા, લેકિન મેરી ઈસ તૂઁબડીકો મેરી ઔરસે આપ સાથમેં લે જાઇએ ઔર સ્નાન, દર્શન આદિ કરતે સમય ઈસે ભી સાથ–સાથમેં સ્નાન દર્શન આદિ કરાના.

પાંડવોને અપને સાથ સાથ તૂઁબડીકો ભી સર્વ તીર્થોમેં સ્નાન દર્શન આદિ કરાયેં. ફિર હસ્તિનાપુર આયે. પ્રજાને સામૈયા (= અગવાઇ) કિયા. નગાડે બજે. સબકુછ હુઆ. શ્રીકૃષ્ણ આયેં– પૂછા કિ મેરી તૂઁબડીકો બરાબર તીર્થયાત્રા કરા દી હૈ ન ? ભીમને કહા કિ ભગવન્ ! આપકી તૂઁબડીકો તો પ્રાણોંકે સમાન સમ્હાલી હૈં ઔર સબ તીર્થોમેં સર્વપ્રથમ ઉનકો હી દર્શન સ્નાન કરાયે હૈં. પશ્ચાત્ ઉનકા પૂજન કરનેકે બાદ હમ દર્શન સ્નાન કરતે થે.

શ્રીકૃષ્ણ હઁસે. ફિર કહા કિ અચ્છા, અબ તૂઁબડીકા પાઁચ ટૂકડે કર દો ઔર આપ સબ એક એક ટૂકડા ખાકે દેખો. કડુઆ લગે તો થૂઁક દેના. લેકિન સર્વ તીર્થોંકે સ્નાન દર્શનસે શાયદ મીઠી મિસરી સી ભી હો ગઈ હો તો ક્યા આશ્ચર્ય ? ચખો તો પતા પડે !

સબંને ચખતે હી થૂઁ થૂઁ કર નિકાલ દિયા. તૂઁબડી તો કડુઇ હી રહી થી. ઉસમેં તો કોઇ પરિવર્તન નહીં હુઆ થા.

શ્રીકૃષ્ણને કહા કિ ઈસ તૂઁબડીકા મર્મ અબ સમઝમેં આયા હી હોગા. જો હૃદયમેં પરિવર્તન ન હોવેં; કામ, ક્રોધ, મોહ ન છૂટે, તો સર્વ તીર્થાટન ભી વ્યર્થ હી હૈં. સચ્ચી યાત્રા તો હૃદય પરિવર્તન હી હૈં. ઐસે કે લિયે કહા હૈ– "મન ચંગા તો કથરોટમેં હી ગંગા." ઐસે કો ફિર હરદ્વાર, કાશી જાનેકી કોઇ આવશ્યકતા નહીં.

અવતાર–સભી એકસે હી શક્તિશાલી હૈં

૨૨–૭–૬૬. શમ્ભૂભૈયા શ્રી ગુરુદેવકી શ્રીચરણસેવા કરતે કરતે રોજકી તરહ આજભી કઈ બાતેં કરતે હૈં. ભગવનશ્રી ભી કઈ પ્રશ્નોત્તર કર રહે હૈં. બાત હી બાતમેં સહજઢંગસે શમ્ભૂભૈયાને કહા કિ હમકો કઈ લોગ કહતે હૈં કિ રામજીસે કૃષ્ણજી બડે હૈં. રામજીકા અવતાર ૧૨ કલા કે હૈં, કૃષ્ણજીકા ૧૬ કલા કે હૈં.

શ્રી ગુરુદેવ :– સૂર્યકી ૧૨ કલા હૈં. સૂર્ય સમસ્ત વિશ્વકે પ્રાણધાર હૈ. ઉસકો દ્વાદશાત્મા કહા હૈ. સૂર્યવંશમેં અવતાર ધારણ કરનેસે રામજીકો દ્વાદશ કલાકે અવતાર કહે હૈં. ચન્દ્રકી સોલહ કલા હૈ. પ્રતિપદાકો એક, દૂજકો દો કલાકે સાથ ચંદ્ર ઉદિત હોતા હૈ. કલા યાનિ અંશ. જ્યોતિષશાસ્ત્ર વ ગણિતશાસ્ત્રકે લિયે યહ અંશકા ગણિત બનાયા ગયા હૈ. ચંદ્રકી સોલહ કલા માની હૈ. ચંદ્રવંશમેં અવતાર ધારણ કરનેસે કૃષ્ણભગવાનકો ષોડ્શકલાપૂર્ણ અવતાર કહે હૈં.

અવતાર સભી એકસે હી શક્તિશાલી હૈ. સામર્થ્યમેં કોઈ અવતાર કમ હૈ યા કોઈ અવતાર બડા હૈ, ઐસા કહનેવાલે અજ્ઞાની, મૂર્ખ હૈ. ઔર મૂર્ખોંસે, અજ્ઞાનીયોંસે ક્યા બહસ કરની ? ઐસા જો કહે ઉસસે તો મૌન રહકર હી ઉસસે છૂટકારા પા લેનેમેં અપની ભલાઈ હૈ.

ભગવદ્ અવતારોમેં છોટા–બડાકી કલ્પના હી નહીં કરની ચાહિયે. દેશ, કાલ, સમય, પાત્રકે અનુસાર ભગવદ્ અવતાર ઉતના હી કાર્ય સંપન્ન કર જાતા હૈ– જિતના કિ અનિવાર્ય હોતા હૈ. ફિર ભી ચંદ્રકે સોલહ કલાકો લક્ષ્યમેં લેકર શ્રીકૃષ્ણભગવાનકો સોલહ કલાપૂર્ણ પૂર્ણાવતાર કહે હૈં. ઉસી પ્રકાર સૂર્યકી બારહ કલાકો લક્ષ્યમેં લેકર રામજીકો બારહ કલાપૂર્ણ પૂર્ણાવતાર કહે હૈં.

મર્યાદા પુરુષોત્તમકા આશય યહ નહીં હૈ કિ સામર્થ્ય મર્યાદિત હૈ. પૂર્ણ સામર્થ્ય હોને પર ભી જનસમૂહકો આચરણકે આદર્શોકા ચરિત્ર ચિત્રણ ખુદ અપને હી આચરણોંકે દ્વારા સ્પષ્ટ દિખાયા હૈ. ઈસીલિયે મર્યાદા પુરુષોત્તમકા બિરુદ કેવલ એક રામજીકા હી હૈં.

ઈસલિયે નવ કલાસે ષોડ્શ કલા પર્યંત ભગવત્ શક્તિકા વિકાસ–પ્રાર્દુભાવ મનુષ્ય આદિ ચાહે જિસ કિસીમેં સ્થૂલરુપસે હોતા હૈ– ઉસકો અવતાર કહા જાતા હૈ. ભગવાનકે અનેક અવતારોમેંસે ચૌબિસ અવતાર, ઔર ઉનમેંસે ભી ૧૦ અવતાર– મત્સ્ય, કૂર્મ, વારાહ, નૃસિંહ, વામન, પરશુરામ, શ્રીરામ, શ્રીકૃષ્ણ, બુદ્ધ ઔર કલ્કિ અવતાર મુખ્ય માના ગયા હૈ. ઈનકા વર્ણન શાસ્ત્રોમેં પાયા જાતા હૈ. વેદોમેં ભી અવતારોંકા પ્રમાણ હૈં.

શ્રીઅખિલભુવન નાયક શ્રી સર્વેશ્વર હરિ અવતાર કાર્ય– સંપૂર્ણ માનવીય કર્તવ્ય, ભાવનાયેં, ત્યાગ, બલિદાન, નીતિ, પરમાર્થ, સહિષ્ણુતા, સંપૂર્ણ વ્યાપકતા,

ઉદારતા ઈત્યાદિકા સર્વ પ્રકારકા આદર્શ પૂર્ણરુપમેં ચરિતાર્થ કરતે હૈ. અપની જીવનલીલાઓંકે માધ્યમસે ઔર દેશકાલકે અનુકૂલ ભી સંપૂર્ણ આદર્શ ચરિતાર્થ કિયા જાતા હૈ. ઈસમેં શ્રીભગવદ્ તત્ત્વ બડા યા છોટા નહીં. દેશકાલાનુસાર માનવસમાજકી ક્ષમતાકે અનુકૂલ હૈ. બડા યા છોટા મનુષ્યકા માપ (નાપ) હૈ, શ્રીહરિકા નહીં. શ્રીહરિ એક હી હૈં.

કૃષ્ણાવતારમેં ભગવાનને અપની ષોડ્શકલાકા પરિચય ઈસ પ્રકાર બતાયા હૈ કિ જો સમસ્ત સંસારમેં વિદિત હૈ. આપને જો જો અલૌકિક કાર્ય કિયે હૈં વે ભગવદ્ ગીતા તથા ભાગવતકે પઢનેવાલોંસે છિપા હુઆ નહીં હૈં.

ષોડ્શકલા પૂર્ણાવતાર ક્યોં કહા જાતા હૈ ? છાંદોગ્ય ઉપનિષદમેં લિખા હૈ :– ષોડ્સ કલ: સૌમ્યપુરુષ: (છાં. ઉ. ૬–૭–૧)= પરમાત્મા ષોડ્શકલાસે પરિપૂર્ણ હૈં. વેદમેં ઉનકી ષોડ્શકલાયે પ્રતિપાદિત હૈ. અત: ષોડ્શ કલાયુક્ત પૂર્ણાવતાર કહા જાતા હૈ. તૈતરીય બ્રાહ્મણમેં (વેદકા એક ભાગ) લિખા હૈ "ષોડ્શ કલો વૈ પુરુષ:" ॥

પુરુષ નામ પરમાત્માકા ઈસલિયે હૈં કિ પુર (=નગરી) કહતે હૈં શરીરકો. ઉસમેં જો બસે હૈં ઉસકો કહા જાતા હૈ પુરુષ. જડ– ચેતનાત્મક સંપૂર્ણ શરીરમેં બસનેવાલા પુરુષકો ષોડ્શ કલાત્મક કહા ગયા હૈ. પરમાત્માકી યહ ષોડ્શકલા–શક્તિ જડચેતનાત્મક સમસ્ત જગતૂમેં વ્યાપ્ત હૈં. ઉસ શક્તિકા વિકાસ તબ હોતા હૈ કિ જબ પરમાત્મા ઈસ સૃષ્ટિકો રચકર ઉસમેં સ્વયં પ્રવેશ કરતે હૈં.

"તત્સૃષ્ટ્વા તદેવાનુ પ્રવિશત્ તદનુપ્રવિશ્ય સચ્ચ યરવા ભવેત" ॥ ઈસ શ્રુતિકે આધાર પર પરમાત્માકા પ્રવેશ સિદ્ધ હોતા હૈ. પહલેસે વર્તનેવાલે પરમાત્માકા પ્રવેશ કાર્યાપ્રેક્ષાસે (કાર્ય અપેક્ષા) કહા જાતા હૈ. અન્યથા પરમાત્માકા પ્રવેશ નહીં બનતા. યહ પ્રવેશ (ભી) જીવોંકે લિયે માના જાતા હૈ, ક્યોંકિ સૃષ્ટિકે રચના જીવ હી કે ભોગ તથા અપવર્ગકે લિયે હૈં.

જબ તક પ્રાકૃતિક સૃષ્ટિમેં પ્રકૃતિકે યથાર્થ કાર્યોમેં કોઇ પ્રકારકી બાધા નહીં પહુઁચતી તબ તક વિભૂતિ દ્વારા સામયીક રુપસે ધર્મકી રક્ષા હોતી રહતી હૈં, ઔર તબ તક સંસારમેં અલૌકિક રુપસે ભગવતી શક્તિ પ્રગટ હોનેકી કોઈ આવશ્યકતા નહીં રહતી. ઔર જૈસે તૈસે કહીં ધર્મ વિષયક અથવા લોક વિષયક અસામંજસ્યકા શમન આઠકલા ભગવદ્ વિભૂતિકે દ્વારા હો જાતા હૈ.

જબ કોઇ આતતાયી આસુર–રાક્ષસ પ્રકૃતિકે વિરુદ્ધ આચરણ કર જગત્ રક્ષાકે નિયમોંમે બાધા પહુઁચાને લગતા હૈં, ધર્મકી ધારા ઠીક નિયમોંસે નહીં ચલને દેતા ઔર આઠ કલાયુક્ત વિભૂતિકે દ્વારા ઉનકા દમન નહીં હોતે દેખકર અવતારકી આકાંક્ષા હોતી હૈ. ક્યોંકિ ભગવત્ અવતારકે બિના ધર્મ ધારાકી રક્ષા અન્ય કોઈ પ્રકારસે નહીં હો સકતી. ઉસી સમય જીવોંકી પ્રાર્થનાસે પરમાત્મા યુગાનુરુપ અંશાવતાર યા પૂર્ણાવતારકે રુપમેં પ્રગટ હોકર આસુરી યા રાક્ષસી શક્તિકે દ્વારા

રુકી હૂઈ ધર્મધારાકો યથાર્થરુપ સે પ્રવાહિત કર દેતે હૈં– જૈસે કિ રામાવતારકે સમય રાક્ષસરાજ રાવણકો વિભૂતિ યા અંશકલાઓંસે અજય–સમઝકર પરમાત્માકો પૂર્ણાવતારરુપમેં ષોડ્શકલાસે અવતીર્ણ હોના પડા થા.

બ્રિપ્ર ધેનુ સુર સંતહિત, લીન્હ મનુજ અવતાર ।
નિજ ઈચ્છા નિર્મિત તનુ, માયા ગુણ ગોપાર ॥

યહી ઉનકે કારુણ્યગુણકા પરિચય હૈ. ઈસીસે વે કરુણાનિધાન, દયાસિંધુ આદિ નામોંસે કહે જાતે હૈં.

ષોડ્શકલાપૂર્ણ શક્તિમાન પ્રભુકી શક્તિ આઠ કલા પર્યન્ત્ લૌકિક મનુષ્યોં દ્વારા કિસી વ્યક્તિ વિશેષ રુપસે પ્રકટ હોતી રહતી હૈં. પરંતુ આઠ કલાસે અધિક શક્તિકા ધારણ કરના કિસી લૌકિક વ્યક્તિ દ્વારા નહીં હો સકતા.

શ્રી ગુરુદેવ સ્વયં પધારકર કહ ગયે...

ઝૂઠે દોષારોપણ વ રાગ–દ્વેષકે જમેલોંસે બહુત તંગ હોકર મૈંને શ્રી ગુરુદેવસે કહા :– મૈં તો થક ગઇ ! મુઝે લગતા હૈં કિ કહીં મૈં પાગલ હો જાઉંગી ! મુઝે અબ યહાઁસે કુછ દિનકે લિયે જાને દીજિયે. મૈં કાશી યા અનંતપુર રહ આઉઁ. દિમાગ ઠીક હોને પર ફૌરન યહાઁ આ જાઊઁગી.

શ્રી ગુરુદેવ :– ઈસ તરહ ભગનેસે ક્યા ફાયદા ! યહીં રહો ઔર નિભાવો.

મૈં :– જી નહીં. મૈં અબ બહુત બહુત થક ગઇ હૂઁ.

શ્રી ગુરુદેવ :– અચ્છા, તો એક બાત માનો. મૈં હરી જીપ તૂઝે દેતા હૂઁ. નન્નૂમહારાજ હૈં હી. ઔર ભોલાભાઈકો સાથમેં કર દેતા હૂઁ. સાધુ આદિકો પપરેન્દા જાના હૈ– વે સબ કાશીસે ચલે જાયેંગે.

નિકલતે સમય પ્રણામ કરનેકો ગઇ તબ મૈં ખૂબ રો પડી. વીરપુરકે ભગતબાપાકે પુત્ર ચિરંજીવ બટુકભાઈ ભી શ્રી ગુરુદેવકે સન્મુખ બૈઠે થે. મૈં કુછ બોલી નહીં. પ્રણામ કિયે ઔર જીપમેં બૈઠ ગઈ, ઔર જીપ ચલાનેકો કહ દિયા.

સાધુભૈયા આદિ કાશીસે પપરેન્દા ગયે. દો રાત્રિ કાશીમેં કબીર મંદિરમેં ઠહરકર અનંતપુરકે લિયે નિકલી. ઝાઁસીસે આગે બઢને પર માર્ગમેં પૂલ પર પાની ચઢ આયે થે. ચાર ટ્રક ભી વહાઁ રુકી થી. હમ ભી વહીં રાતભર રહેં. જંગલ થા.

ભોલાભાઈને કહા :– મૈં જીપકે ઉપરકે કેરિયરમેં આરામ કરુઁગા ઔર ચોકીદારી ભી કરુઁગા. નન્નુમહારાજ (ડ્રાયવર)ને કહા કિ બહનજી જીપકે પીછેકે ભાગમેં મૈં બૈઠા રહૂઁગા. દોનો દરવાજે લોક કરકે આપ બીચકી સીટ પર વિશ્રામ કરેં. જંગલકા મામલા હૈં. સાવધાની રખની ચાહિયે.

ટ્રકકે ડ્રાયવરોંકી આવાજ ઔર ચહલપહલ રાતભર રહી. જીપકે ચારોં ઓર તીન ચાર બાર ઘૂમ ગયે. જબ વે ચલે જાયેં તબ નન્નૂમહારાજ કહતે– "બહનજી,

દેખા ન ! મુઝે તો બહુત ડર લગતા હૈ ! ગુરુમહારાજકો યાદ કર લેતા હૂઁ." "મૈં ભી શ્રી ગુરુદેવકી યાદમેં નિશ્ચિંત હૂઁ. કુછ નહીં હોગા. ડરો નહીં," મૈંને કહા

પ્રાતઃકાલ ૩ાા બજે હોગેં. તબ મૈંને શ્રી ગુરુદેવકો જીપકી અગલી સીટ પર બિરાજેં દેખેં. મૈં હઁસ ઉઠી ઔર બરબસ મુઁહસે નિકલ પડા– આપ આ ગયે ન ? મૈં આપ હી કી પ્રતિક્ષા કર રહી થી.

શ્રી ગુરુદેવ :– મૈં અનંતપુર ગયા થા. સિરોંજમેં તેરી પ્રતિક્ષા કી. રમેશ ભી સાથમેં થા. ફિર તેરી હરી જીપકો યહાઁ ખડી દેખી તો ચલા આયા ! ઐસે સમયમેં , તેરી ચિંતાસે રાતભર યહી રહા હૂઁ. દેખો, અબ ઈન દોનોં કો ઉઠાઓ. પૂલ પર અભી પાની દિખતા હૈ, લેકિન ખતરા નહીં હૈ. પરન્તુ નન્નુમહારાજમેં ગાડી નિકાલનેકી હિંમત નહીં હૈં. તૂ ગાડી નિકાલ લેં, ઔર આગે બઢ જાઓ. ઔર અબ અનંતપુર નહીં જાના. પુષ્કર જાના. વહાઁ મેરા પત્ર મિલેગા.

નન્નુમહારાજને સાફ મના કર દી પાણીમેંસે ગાડી નિકાલનેકી. ભોલાભાઈ ભી મના કરતે રહેં. મૈંને દબાવકે સાથ કહા– શ્રી ગુરુદેવ અભી કહ ગયે હૈં. તુમ નહીં ચલાઓગે તો મૈં ગાડી જરુર અભી નિકાલ રહી હૂઁ.

ભોલાભાઈ :– શ્રી ગુરુદેવને કહા હૈ તો ફિર કોઈ ખતરા નહીં. આપ ગાડી ચલાઇયે. મૈં પૈદલ હી ગાડીકે પાસ પાસ ચલૂઁગા. નન્નુમહારાજને ભી યહી કહા. મૈંને ગાડી ચલાઇ. દોનોંને ગાડીકી દોનોં તરફ ચલતે ચલતે પૂલ પાર કિયા.

મૈંને ગાડી સામને પાર કરકે સડક પર રોક દી, તબ દોનોં મેરે પૈર છૂને લગે. (મૈંને પૈર હટા લિયે) ઔર કહને લગે કિ બહનજી, હમારી જીન્દગીમેં ઐસી કલ્પનાતીત ઘટના કભી નહીં દેખી. તુમને તો કમાલ કર દિયા !!

મૈંને કહા– શ્રી ગુરુદેવ સ્વયં આકર કહ ગયે ફિર ક્યોં ડરના ? કમાલ તો શ્રી ગુરુદેવને કિયા હૈં !!

સ્વરુપ પરિવર્તન (પ્રવાસ પ્રસંગ)

રાઉરકેલાસે મૈં પુષ્કર આઇ થી. શ્રી ગુરુદેવ ભી પુષ્કર પધારે થે. મથુરાદાસભાઈ મોટર લેકર આયે થે. પુષ્કરસે શ્રી ગુરુદેવ મથુરાદાસભાઈ, ઔર સાથ હમ સબ જયપુર, ગલતાજી, ભટિંડા હોકર રાઉરકેલા કે લિયે નિકલે. શ્રીકોલાયતજીમેં આપશ્રીને કાષ્ટમૌન કિયા થા– ચાર માસકા (ચિત્રકૂટ પ્રથમ નેત્રયજ્ઞકે બાદ), વહ સ્થાન શ્રી ગુરુદેવને હમકો બતાયા. વહાઁકે ભક્તોંકે દર્શન હુએ.

કાષ્ટમૌનકે સમય એક મહાત્માજી શ્રી ગુરુદેવકી સેવા કરતે થે, ધ્યાન રખતે થે– ઉસકે સમાચાર પૂછને પર જાના કિ વો યહાઁસે ચલે ગયે હૈં.

વહાઁ પર કુન્ડમેં પાની કમ હો જાતા થા યા સુખ જાતા થા. એક ભાઈને બતાયા કિ શ્રી ગુરુદેવકે કાષ્ટમૌનકે બાદ કુન્ડમેં પાની કભી ભી સુખા નહીં હૈં !

શ્રીકોલાયતજીમેં દો દિન ઠહરકે આગે નિકલે. રાસ્તેમેં મોટર બિગડી. નજદીકમેં એક બગીચેમેં છોટે મોટે પાઁચ–સાત ચબૂતરેં થે. પ્રત્યેકકે ઉપર છત્ર થા. ઐસે એક ચબૂતરા પર રસોઈ કરનેકી આજ્ઞા દી, સ્વયં ભી સાથ દેતે રહે.

મથુરાદાસભાઈ મોટરકે પાસ થે. અચાનક શ્રી ગુરુદેવને કહા– "દેખ, કુછ બોલના નહીં. ડરના નહીં ઔર દેખતે રહના." આપશ્રી હી બોલતે રહે,.....બીચ–બીચમેં આપશ્રી કુછ ક્ષણ મૌન બન જાતે.

આપશ્રી :– જી હાઁ મહાત્માજી, કહિયે, ક્યા આજ્ઞા હૈં ? મૈં સુનતા હૂઁ મહારાજજી !

આપશ્રી :– જી હાઁ, મૈં સુન રહા હૂઁ, આગે કહીયે.

આપશ્રી :– તો અબ મૈં ક્યા કરું ? આપ આજ્ઞા કીજિયે. મેરેસે ક્યા અપેક્ષા રખતે હૈં. સ્પષ્ટ બાત કરીયે. મહાત્માજી !

આપશ્રી :– ખૂબ ખિલખિલાકે હઁસ ઉઠે.

આપશ્રી :– જી હાઁ મહાત્માજી, વો હી વિચારસે હઁસ પડા, ક્ષમા કરિયેગા, મેરે હઁસનેસે કુછ બુરા લગા હો તો ક્ષમા કરિયે મહાત્માજી !

આપશ્રી :– નહીં નહીં– આપકો દોષમેં ડાલનેકો ક્ષમા નહીં, પરંતુ પ્રાર્થતા હૂઁ. મહાત્માજી, રોઈએ નહીં. રોના મૈં દેખ નહીં સકતા. મેરા મન નિર્બલ હો ગયા હૈ. રાઉરકેલા પહુઁચતે હી આપકી ઈચ્છાનુસાર આપકે નામકે સંકલ્પકે સાથ સબ વિધિ કર લૂઁગા. બડા ભંડારા કર દૂઁગા. પ્રતિજ્ઞાકા જલ આપકો અર્પણ કરતા હૂઁ. ભગવાન રામજીકી દયાસે આપ સર્વ દુઃખસે નિવૃત્ત હો જાઓ બસ ! યહી ચાહતા હૂઁ.

૭–૯–૬૬ કો શ્રી ગુરુદેવને પત્રમેં લિખા– પ્રિય માઁ સંતજી માઁ.સાદર આશીર્વાદ. મેરા સ્વાસ્થય ઠીક નહીં હૈ. સુકી હવામેં જાનેકા વિચાર કરતા હૂઁ. યહાઁકા કાર્ય આઠ ઓકટોબર તક ચલેગા. સ્વાસ્થ નરમ હોનેકે કારણ મેરા યહાઁ રહના નિશ્ચિત્ નહીં હૈ. થોડે રોજકે લિયે સુજલવાયુમેં જાનેકા વિચાર હૈં. સબકો આશીર્વાદ. રણછોડદાસકા આશીર્વાદ.

કાનપુરસે ૧–૧૦–૬૬ કો શ્રી ગુરુદેવને લિખા :– પ્રિય સંતજી, માઁ સંતજી, સાદર આશીર્વાદ. આજ કાનપુર પહુંચા હૂઁ, પરસુ રાઉરકેલા પહોચુંગા. દેખો, ચોથકે લીયે મંડપ કરના નહીં હૈં ઔર પૂજનકે લિયે ભી કોઇ બ્રાહ્મણ શાસ્ત્રીકો બુલાના નહીં. પ્રેમપૂર્વક, શાન્તીપૂર્વક પૂજન કરના હિ લક્ષ્ય હૈ ન ! મેરા સ્વાસ્થ વૈસા હી હૈ. સબકો આસીસ. રણછોદાસકા આસીસ.

તા. ૧૫–૧૦–૬૬. આજ ઓરિસ્સા રાહતકાર્ય સમાપ્ત હુઆ. શ્રી ગુરુદેવને કહા :– એક પતલી રસ્સીકા ટુકડા અકેલે કુછ ભી નહીં કર સકતા. લેકિન જ્યાદા રસ્સિયોંકો ઈકટ્ટા કરને પર એક શક્તિશાલી રસ્સી બનાઈ જાય તો હાથી તક ઉસસે

બંધ સકતા હૈ. ઐસે હી તુમ સબને એક હોકર અસંભવ ઔર અશક્ય કાર્ય કો ભી સંવભ ઔર શક્ય બના દિયા હૈ. મૈં અકેલા યહાઁ આકર ક્યા કર સકતા !!

રાઉરકેલામેં કેમ્પકે સ્થાન પર એક બડા આમકા વૃક્ષ થા જિસકી એક શાખા (ડાલ) કરીબ તીસ ફૂટ લંબી થી. ઉસ ડાલી પર સ્વયંસેવકોં સમય સમય પર ઝૂલતે થે, વહી ડાલ અચાનક અંતિમ દિન પર ટૂટ પડી– માનો શ્રી ગુરુદેવકે ચરણોમેં આમવૃક્ષને વિદાયકે પ્રણામ કર દિયા !!

દિ. ૧૫–૧૦–૬૬. પંગતકે સમય સભી કેમ્પમેં જાહેર કિયા ગયા કિ આજ રસોડા કે અંતિમ દિન હૈં– કલસે રસોડા બંધ હોગા– ભોજનકી સુવિધા નહીં હોગી.

દિ. ૧૬ સે સ્વયંસેવકગણ કેમ્પકે સામાન લપેટને મેં જુટ ગયે. કહા ગયા થા કિ કલસે રસોડા બંધ હૈ, ફિર ભી સોરડા કેમ્પ કે સ્થાન પર ભોજનકે નિશ્ચિત્ સમય પર હજારોં લોગ આ ગયે. આયોજકોને કહા કિ આજ સે ભોજન બંદ હૈ.

સુનકર લોગસમૂહ ભાવવિભોર હો ગયે. કઈઓંકી આઁખે છલ–છલા ઉઠી. એક વ્યક્તિને કહા કિ સરકાર ! હમ આજ ભોજનકે લિયે નહીં આયે હૈં ! હમારે લિયે આપ સબને ચાર મહિનેસે ઘર–પરિવાર–આરામકા ત્યાગ કર, કઠોર પરિશ્રમ કરકે, હમેં ભોજન દેકર હમારે પ્રાણ બચા લિયા હૈ– ઐસે હમારે જીવનરક્ષકોં કો વિદાયકે નમસ્કાર કરને કે લિયે હમ સબ આયે હૈ !!

લોગોંકા ભાવ દેખકર સ્વયંસેવકોને સામાન ખોલ દિયા, રસોઈ કરકે સબકો ભોજન પવાઁયા, ઔર પશ્ચાત્ સોરડાસે નિકલે. સઅશ્રુ, હાથ ઘુમાતે, વિદા દેતે સબ લોગ વહાઁ પર હી ખડે રહ ગયે ઔર દૂર–દૂર તક પ્રાણદાતાકી ગાડીકો દેખતે રહે...!!!

.......હો ગયા ન ભાવનાકે બંધન દોનોં ઓરસે...!!

શ્રી ગુરુદેવને એક બાર ભાવસે કહા થા :–

જીવનમેં ભા સફલ સબ કર્મ ઉપાસન જ્ઞાન ।
ઉત્કલમેં સેવા દઈ દીનબન્ધુ ભગવાન ॥

૧૬–૧૦–૬૬, કિશોરભાઈકો મેરેસે પત્ર લિખવાયા કિ– અબ યહાઁ (રાઉરકેલા) સબ કુછ સમાપ્ત હો ગયા હૈ. મૈં બાંસરા કુછ રોજ રહનેકો જાતા હૂઁ. દેખો, એક કામ કરો. તિરુપતિમેં ઉપર વેંકટેશમેં દેવસ નામકી સમિતિ હૈં. વો લોગોંકે અધિકારમેં પ્રવાસી ક્ષેત્ર ગેસ્ટ હાઉસ રહતે હૈં ઔર વો લોગ આંગતુક યાત્રિયોંકો વ્યવસ્થાપૂર્વક દેતે હૈં, ચાર રોજકે લિયે, તો વો સ્વતઃ હી અધિકારી લોગ દે દેતે હૈ. પરન્તુ જ્યાદહ સમયકે લિયે કુછ વહાઁ પ્રતિબંધ હૈં.

તુમ ઈસકી માહિતી કરકે લિખો કિ જયાદહસે જ્યાદહ કિતને રોજકી ઠહરનેકી વહાઁ વ્યવસ્થા હો સકતી હૈં ? અચ્છે ગેસ્ટહાઉસકી તલાશ કરકે બાંસરા પત્ર દેના. સબકો આશિર્વાદ.

૨૦–૧૦–૬૬, શ્રી ગુરુદેવ રાઉરકેલાસે ધનબાદ હોકર આજ બાઁસરા પધારેં. ભવાનીશંકર ભાઇકો ફોટામેં લિખાઃ– જબ ભગવત્ કૃપા હોતી હૈં તબ નિસ્વાર્થ સેવા મિલતી હૈં.

"હર પદાર્થમેં પરમાત્મ તત્ત્વ હૈ" –ઐસા નિશ્ચય દુર્ગુણોંસે બચાતા હૈ

બાંસરા :– મૈં ૨૩–૧૦–૬૬ કો શ્રી ગુરુદેવકે પાસ બાંસરા પહુઁચી.

શ્રી ગુરુદેવ :– ગીતાકા સ્વાધ્યાય સમજપૂર્વક કરનેસે ઈશ્વર સંબંધ હોતા હૈ. શ્રીરામચરિત માનસકે પાઠસે વિચાર પવિત્ર હોતે હૈં, જીવન આદર્શ બનતા હૈ ઔર જીવન કર્તવ્ય પ્રાપ્ત હોતા હૈ. રામાયણકો ઠીક સમઝા જાય તો પારમાર્થિક, આર્થિક–આધિભૌતિક સબ મિલતા હૈં....

યદિ તુમ ચિંતિત હો તો અવશ્ય કહીં પર તુમને પ્રમાદવશ ભૂલ કી હૈ યા આલસ્ય....

"હર પદાર્થમેં પરમાત્મ તત્ત્વ હૈં"– ઐસા નિશ્ચય દુર્ગુણોંસે બચાતા હૈં..

"હમમેં દોષ હૈં", યહ આત્મ નિરીક્ષણકી દ્રષ્ટિ જિસમેં હૈં– વહ દોષોંસે સાવધાન હો હી જાતા હૈ....

અપરાધીકો ક્ષમા કરના સંત કર્તવ્ય હૈં. અપરાધીકો દંડ દેના ન્યાય (કા) કર્તવ્ય હૈં.

માતા, પિતા ઔર ગુરુ– યે તીનોં દેવ સ્વરુપ હૈં. નરબુદ્ધિ રખના ભૂલ હૈં...

ચાર ગયે ચાલિસ ગયે તબહુ ન આયો બોધ ।
બનાદાસકી હાથમેં રહ ગયો નિર્બલ ક્રોધ ।।

આજ્ઞાપાલનમેં કડક શિસ્ત, ધ્યાન ઔર મેરી ક્રિયા પદ્ધતિ (કો) જાનનેકા પ્રયત્ન કરના. ધ્યાનસે, ભાવસે, પ્રેમસે સમાધિ હોતી હૈં. પ્રેમ હી ભગવાનકો વશ કર સકતા હૈ. જિસને પ્રેમ, વિશ્વાસ ઔર નિષ્ઠાકો પાથેય બનાયા હૈ, વહ સાધનમેં અવશ્ય સફલ હોગા.

બાંસરાસે ૨૬–૧૦–૬૬ કો શ્રી ગુરુદેવને પત્રમેં લિખા– પ્રિય માઁ સંતજીમાઁ. સાદર આશીર્વાદ. તુમારા પત્ર મિલા. મેરી તબીયત જ્યાદા નરમ હૈં. શરીર દિન–પ્રતિદિન ગલતા જાતા હૈ. તીન રોજ શ્વાસ બેઠતી હી નહીં હૈ. ઔર નીંદ ભી નહીં આતી હૈં. ઔર ઔષધિકા કોઈ અસર નહીં હોતા હૈ. કમજોરી બઢતી હી જાતી હૈં. ઐસી દશામેં વહાઁ જલ્લદી આકર ભીડકા પરીશ્રમ સહના શરીર ની (કે) શક્તિસે બહારકી બાત હૈં. માઁ, ઔર યહ તો તુમ ભી જાનતી હી હો કી મૈં પહુઁચૂઁ ઔર ચોથકે પીછે તુરત નિકલ જાઉં. ફિર થોડે દિનકે બાદ તુમારી પાસ આ જાઊઁગા રહનેકો ! તબીયત બહુત નરમ હૈં, તો મેરા પ્રોગ્રામ નક્કી નહીં હૈ. દીવાલીકો કહાઁ હોઊઁગા કહ નહીં સકતા. યહાઁ પર પૂર્ણ આરામ વ શાન્તિ હૈં. સબકો આશીર્વાદ.

મહાત્મા કબીરજી

મહાત્મા કબીરજી શ્રીશ્રીરામાનન્દાચાર્યજી મહારાજકે શિષ્ય ઔર પતિતપાવનજી ભગવાનકે ચાચાગુરુ. શ્રીશ્રીરામાનન્દાચાર્યજીકો સબને કહા કિ આપને યવન–કબીરકો રામમંત્ર દિયા હૈ. સ્વામીજીને કહા– કબીરને મેરેસે મંત્ર નહીં લિયા હૈં. કબીરજીકો બુલાયે ગયે. કબીરજી આયે તબ સ્વામીજી બંદ કમરેમેં પૂજા કર રહે થે. કબીરજી બાહર બૈઠે ઔર અંતર્મુખ ધ્યાનમેં સંલગ્ન હુયે. ધ્યાનમેં ઉન્હોંને દેખા કિ સ્વામીજીને ભગવાનકે શ્રી વિગ્રહકો પુષ્પમાલા પહનાનેકે પહિલે હી મુકુટ ધારણ કરા દિયા હૈ ઔર પુષ્પમાલા છોટી હોનેકે કારણ મુકુટમેં હી રહ જાતી હૈં, ઔર સ્વામીજી માલાકો ઠીક પહનાનેકી કોશિષમેં હૈં.

વસ્ત્ર, પુષ્પ, મુકુટ, શ્રૃંગાર ઈત્યાદિ એક બાર ધારણ કરા લેને પર (બાદમેં) ઉતારે નહીં જાતે હૈં. કબીરજીને બાહરસે હી કહા– ગુરુદેવ ! પુષ્પમાલાકી ગાંઠ ખોલકર માલા પહનાઈયે. સુનકર સ્વામીજી પ્રસન્ન હો ઉઠે કિ કબીર પૂર્વકી કમાઈવાલા સુપાત્ર હૈં.

કબીરકો મિલને પર સબકો સંતોષ હોવેં ઈસલિયે પૂછા કિ મૈંને તુમકો શિષ્ય કબ બનાયા ? કબીરજીને તત્કાલ કહ દિયા :–

જબ હમ પૌઢે ગંગાકે તીરા ઠોકર લાગી હમારે શરીરા ।
તબ આપને રામમંત્ર દિન્હા વો મંત્ર લગાયો મૈં સીના ॥

તબસે કબીરજી સ્વામીજીકે પ્રિય પટ્ટશિષ્ય રહેં.

કબીરા કહે મૈં ટેક ગ્રહી ગ્રહી સકે નહીં કોય ।
પલ પર બિસરું રામકો તો ગુરુ હત્યા મોહે હોય ॥

કબીરજીકે જીવનકાલમેં હી વૈષ્ણવ કબીર ઔર મુસલમાન કબીર, ઐસે દો વિભાગ થે. ૧૭ વીં શતાબ્દીકે પ્રારંભમેં તીન સૌ વર્ષસે ભી અધિક આયુમેં ઉન્હોંને દેહ પરિત્યાગ કિયા. કાશીમેં જહાઁ શ્રીશ્રી રામાનન્દાચાર્યજી મહારાજકે શ્રી ચરણોંકા શરણ પ્રાપ્ત કિયા થા વહાઁ હી શરીર ત્યાગ કિયા. વિશાલ શિષ્ય સમુદાય વ જનસમુદાયકે સમક્ષ, સબકો સુચના દેકર ચદર ઓઢકર લેટ ગયે ઔર નિષ્પ્રાણ હો ગયે.

કાશીનરેશ વીરસિંહજીને નિષ્પ્રાણ દેહકે આધે ભાગ પર તુલસીપત્રકી વૃષ્ટિ હુઇ થી ઉનકા અંતિમ સંસ્કાર વિધિવત કરકે વહાઁ સમાધિ બનવાઇ જિસકો કબીરચોરા કહતે હૈં.

દેહકે આધે ભાગ પર મરવાકે પત્રકી વૃષ્ટિ હુઇ થી– ઉનકો મગહર ગાઁવમેં દફનક્રિયા કરકે વહાઁ "દરગાહ" બનાઇ ગઇ હૈં જો હાલમેં મૌજુદ હૈં.

કબીરજીકે કમાલ, શ્રુતગોપાલ, ધર્મદાસ, જમાલ, વિમાલ, બુધન આદિ પ્રસિદ્ધ

શિષ્ય હુયેં. ઈન્હીંકી પરંપરાસે ગુરુબાબા, શ્રીનાનકજી ઔર સતનામી, તથા સાધનાપંથી મહાત્મા દાદુજી મહારાજ હુયે. શ્રીદાદુજીકી પરંપરામેં "સુંદર વિલાસ" કે કર્તા શ્રીસુંદરદાસજી ઔર "વિચાર સાગર"કે કર્તા શ્રી નિશ્ચલદાસજી હુયે હૈં.

એકબાર કબીરજી મહારાજ ભ્રમણ કરતે કરતે દિલ્હી પહુઁચે. બાદશાહ સિકંદર લોદીકો ઉનકે સરદારોંને બહકાયે કિ કબીરજી નામકે મહાન તાંત્રિક દિલ્હીમેં આયે હૈં વે અપનેકો શાહનકે શાહ માનતે હૈં, કિસીકી પરવાહ નહીં કરતે હૈં.

સિંકદરને કબીરજી મહારાજકો દરબારમેં બુલવાયે, પકડે. કાજીઓને બાદશાહકો કુરનિસ કરનેકા ફરમાયા. તબ કબીરજીને કહા કિ જગતકો પૈદા કરનેવાલે ઔર હમ સબકો જિંદા રખનેવાલે વિશ્વંભર જગન્નિયંતાકે અતિરિક્ત કિસી કો ભી મૈં સલામ નહીં કરતા હૂઁ.

સિકંદરકે ફરમાનકે અનુસાર લોહેકી જંજીરોસે બાઁધકર કબીરજીકો નદીમેં ફેંકકર સેવકલોગ બાદશાહકે પાસ આયેં તો વહાઁ (દરબારમેં) હી કબીરજીકો દેખકર દંગ હો ગયે. ફિર કબીરજીકો બાંધકર ખડે કર દિયે મૈદાનમેં, ઔર ઉનકે ઉપર હાથી છોડા ગયા, પરન્તુ હાથી આગે બઢનેકે બજાય પીછે,હી હટતા ગયા. મહાવતને કિતની હી કોશિષ કી, લેકિન આગે નહીં ચલા

તબ સિકંદરકી આઁખે ખુલી કિ કબીરજી ઈન્દ્રજાલિક યા તાંત્રિક નહીં હૈં, પરન્તુ પીરપયગમ્બર હૈં. ક્ષમા માઁગી ઔર બહુતસા ધન–માન દિયેં. અપને મહલમેં બિરાજનેકા આગ્રહ કિયા. પરન્તુ મસ્ત કબીરજીકો ઈન સબકી ક્યા પરવાહ થી !! વે તો આગે ભ્રમણકો ચલતે ભયે.

કબીરજીકી દ્રષ્ટિમાત્રસે સિકંદર લોદીકા રક્તપિત મિટ ગયા થા. દ્રષ્ટિકી વિદ્યુત્રશ્મિયાઁ પર ઈતના કાબૂ થા ! તિબ્બતમેં મૈંને દેખા હૈ કિ રોગી મનુષ્યકી સૂક્ષ્મ રશ્મિયાઁકો દેખકર લામા લોગ રોગકા નિદાન કર સકતે હૈં. પરમાણુ પર કાબૂ હોને પર મનુષ્યકી સૂક્ષ્મ રશ્મિયાઁ દેખી જા સકતી હૈં. અપને પાસમેં આયે હુયે મનુષ્યકી આંતર–બાહ્ય સ્થિતિકા જ્ઞાન અપને આપ, દ્રષ્ટિમાત્રસે હો જાતા હૈં.

મૈંને રામરતન ધન પાયો

એક દરબાર– રાજપુતભાઈને કવિ કાગ રચિત પ્રસિદ્ધ ભજન "પગ મને ધોવા દ્યો રઘુરાઈ" સુનાયા. દૂસરા ભજન "પાયોજી મૈંને રામરતન ધન પાયો" સુનાયા.

ભજન પૂરા હો જાનેકે બાદ શ્રી ગુરુદેવ ઠીક ઠીક સમય તક બહુત હી ભાવમગ્ન રહેં. પશ્ચાત્ જૈસે એકદમ હી ચમક ઉઠે. ફિર કહા :– શ્રીરામ નામકી મહિમા કિતની અગાધ હૈં !! કૌન કિસ પ્રકાર સહી સહી બતા સકતા હૈ ? નામપ્રેમી ભક્ત મીરાંબાઈને કિતને સુંદર ભાવપૂર્ણ શબ્દ દ્વારા, કિતની અધિક મહત્તા વ્યક્ત કી હૈં !! હૈં તો છોટા

સા ભજન, પરન્તુ ઉસમેં કિતના વિરાટ ભાવ ભરા હૈં !! શ્રીરામનામ ધનકો ન ચોર લે જા સકેગા ન અગ્નિ જલા સકેગી, ના રાજા ભી હાથમેં લે પાયેગા !

ઈતના અલૌકિક ધન હૈં ! ઈસીલિયે કભી ભી મિટનેવાલા, નાશ હોનેવાલા નહીં હૈ. અપને હી અતુલનીય સામર્થ્યસે સ્વયમ્ રક્ષિત તો હૈં હી ઔર તુમારા ભી રક્ષક હૈ. ઔર (દૂસરા) કોઈ ધન પાકર સદૈવ ચિંતામેં ડૂબે રહોગે, લેકિન રામનામ ધન પાકર ચિંતાસે સર્વથા મુક્ત હો જાઓગે. જિસકા ત્રિકાલમેં ભી નાશ ન હો વહી સચ્ચા ધન હૈં, વહી સચ્ચા સુખ હૈં. ઔર ઈસ કસૌટીમેં શ્રીરામનામ ધન સાંગોપાંગ ખરા ઉતરતા હૈં.

મીરાંબાઈકી પ્રેમભક્તિકી મસ્તી ઔર ખુમારી ઉનકે ઈસ (ઉપરકે) ભજન દ્વારા આજ ઈતને દીર્ઘ સમયકે પશ્ચાત્ ભી હમારે હૃદયમેં ભી ભક્તિરસકા ઉફાન લા હી દેતી હૈં !

કબીર સબ જગ નિર્ધના ધનવંતા નહીં કોય ।
ધનવંતા સોઇ જાનિયે જાકે રામનામ ધન હોય ।।
કલયુગ સમ કોઇ જુગ નહીં જો જપૈ શ્રીરામ લૌ લાય ।
ઔર જુગ મુશ્કિલ મિલે સો કલજુગ મિલે દૌડ આય ।।

ખાકી બાબા

બહુત સમય પહલેકી બાત હૈં. ચિત્રકૂટમેં તુલસી–ગૂફામેં સિદ્ધ સંત– ખાકી બાબા રહતે થે. ઉન્હોંને શ્રીરામચરિત માનસ પર પદ્યોમેં– "માનસ કલ્લોલિની"નામકા સુન્દર ભાવપૂર્ણ ગ્રંથ લિખા હૈ. મૈંને ઉન્હીંસે કુછ પદ્ય સુને થે. ઈતને મસ્ત રહતે થે– છકે હુયે હી રહતે થે !! ઉનકા એક આદેશ યહ થા કિ જો કોઈ તુમ્હારે પાસ આવેં ઔર સાધનક્રમ માઁગે, તો ઉસકો ઉસીકે ધર્મકે અનુકૂલ હી મંત્ર–સાધના દોગે તો હી ઉસકા મન લગેગા ઔર શાંતિ પ્રાપ્ત કરેગા. અપને રામોપાસકકા તો યહી પરમ કર્તવ્ય હૈ કિ સબ કોઈ શાન્તિ વ સુખકા લાભ પ્રાપ્ત કરેં.

ઉનકા એક શિષ્ય સૈયદ રોસન– સિદ્ધ ઓલિયાકા બનાયા હુઆ "પ્રભુ તુમ કહાઁ ન પ્રભુતા કરી" પદ અત્યન્ત હી પ્રચલિત હૈં. સૈયદ રોશનશાહકે દર્શનકો દિલ્હીકે બાદશાહ શાહ આલમ બરાબર જાતે થે.

ખાકી બાબા શ્રીતુલસી જયન્તી ખૂબ બડે પૈમાને પર મનાતે થે. ઈનકી ઈચ્છા થી કિ ચિત્રકૂટસે બાહર નહીં જાઉઁગા. પરન્તુ ગોરખપુરસે સૈયદ રોશનશાહકી પ્રાર્થના પર ગોરખપુર ચલે ગયેં. ફિર તો વહીં પર જીતે જી સમાધિ લે લી થી.

શીલનાથ

ઉજ્જૈનમેં ભતૃહરિ–ગુફામેં નાથ સાધુ આતે થે. ઉનમેંસે એક શીલનાથ નામકે

નાથને ક્રિયાયોગકો બરાબર સાધ લિયા થા. ભતૃહરિ ગુફામેં વહ બહુત સમય રહે થે. ઉનકો અનેક યોગસિદ્ધિયાઁ પ્રાપ્ત હુઈ થી. પેશાવર, કાબુલ, કંદહાર, બુખારા, ચીન, આદિ દેશોમેં ભ્રમણ કરતે થે.

ઉનકે વિશાલ ભક્ત સમૂહ થા. વે જંગલમેં બિરાજતે થે. તબ ભક્તલોગ ઔર નાહર, ચીતે આદિ વન્ય પશુ સાથ સાથ ઉનકે સામને બૈઠતે થે. ધૂની અખંડ રખતે થે. ભતૃહરિ–ગૂફા છોડકર પીછેસે સંગમ પર બિરાજતે થે. વહાઁસે દેવાસકે રાજા ઉનકો દેવાસ લે ગયે, સમાધિ દેવાસમેં હૈં.

સાધુબેલા કે બનખંડી મહારાજ

બનખંડીજીકા જન્મ સંવત ૧૮૨૦મેં થાનેશ્વરમેં હુઆ. પિતાકા નામ પંડિત રામચન્દ્ર શર્મા, માતાકા નામ મનોરમા દેવી. નૌ વર્ષકી અવસ્થામેં ફૂલૌલી (જિલ્લા–પટિયાલા)કે પ્રસિદ્ધ મહાત્મા શ્રીમેલારામજીસે ઉદાસીન સંપ્રદાયમેં દીક્ષા ગ્રહણ કી– જિન્હોંને આપકો વનખંડી નામ દિયા.

છઃ વર્ષ બાદ ગુરુઆજ્ઞાસે ભ્રમણમેં નિકલેં. પાઁચવર્ષકે બાદ ફિર ગુરુધામ ફૂલૌલી પહુઁચે. ઔર પુનઃ સંવત ૧૮૭૫ (સન ૧૮૧૮) મેં ભ્રમણમેં નિકલેં, તબ બમ્બઈમેં, મહાલક્ષ્મી મંદિરકે પાસ ધૂની જગાઈ. વહાઁ અભી "સાધુ બેલા આશ્રમ"કા ભવન હૈં.

સિંધ પ્રદેશકે હિંદુઓ પર યવનોંકા અત્યાચાર સુના તો આપ સક્ખર ઔર રોહિણી નગરોંકે મધ્ય, પ્રવાહમાન મહાનદ સિંધુકી ધારાકે બીચ ઉઠી હુઈ દુહરી પહાડી પર સંવત ૧૮૮૦ (સન ૧૮૨૩)મેં અપની સુસ્થિર ઔર સ્થાયી ધુની જગા દી. ઔર ઉસ તીર્થકા નામ સાધુબેલા રખ દિયા. ઈસી પવિત્ર તીર્થ પર અખંડ ઔર ઘોર તપસ્યા કરતે હુએ ઉન્હોંને સાક્ષાત્ માતા અન્નપૂર્ણાકે હાથસે પ્રસાદ સ્વરુપ હરીતકી (= હરડે) કા લગભગ એક ફૂટ ઊઁચા અદભૂત ઔર અપ્રતિમ કમંડલુ પ્રાપ્ત કિયા થા– જો શ્રી સાધુબેલા આશ્રમકી અતિશય બહુમૂલ્ય નિધિ હૈં, ઔર જો બમ્બઈકે શ્રીસાધુબેલા આશ્રમમેં સુરક્ષિત રખી હુઈ હૈં.

સિંધુકે શ્રીસાધુબેલા તીર્થકી વ્યાપક લોકપ્રિયતાકા સર્વાધિક શ્રેય ઈસકે અષ્ટમ મહન્ત શ્રીસ્વામી હરિનામદાસજી મહારાજકો હૈં.

ભારત વિભાજનકે અનંતર– સન ૧૯૪૭મેં સાધુબેલા તીર્થકી ચાર કરોડ (કી) સંપત્તિકા ત્યાગ કરના પડા– સિંધુ પ્રદેશકો છોડના પડા, તબ કાશીમેં જો સાધુબેલાકા એક આશ્રમ થા ઉસમેં આ ગયે થે. સંવત ૨૦૦૬ મેં સ્વામી હરિનામદાસજી બ્રહ્મલીન હુયે.

ઈસ અનુપમ આદર્શસે હી રામ રાજ્યકા નિર્માણ હુઆ

મુઝે અભી અભી એક શ્લોક બાર બાર અનાયાસ હી યાદ આ જાતા હૈં. કહીં

ભી હોતા હૂઁ, કુછ ભી કરતા હોતા હૂઁ, હઁસતા હોતા હૂઁ, બોલતા હોતા હૂઁ તબ ભી બહુત બાર બરબસ યાદ આ જાતા હૈં.

ભક્તં રક્તં સદાસક્તં નિદોર્ષં ન પરિત્યજેત્ ।
રામસ્ત્યક્ત્વા સતીં સીતાં શોકશલ્યાકુલોऽભવત્ ॥

સતી સીતાજીકે ત્યાગકે પશ્ચાત્ રામજી ખુદ ભી નિત્ય શોકરુપી શલ્યસે પીડિત રહે હૈં. એક વ્યક્તિકે રુપમેં જીવનભર સીતા–વિયોગકી દુસહ્ય વેદના ઉન્હોંને ભી ઉતની હી તીવ્રતાસે અનુભવ કી હૈ જિતની જગજ્જનનીને ભગવાનકે વિયોગ કી વેદના સહન કી હૈં!

વાસ્તવમેં તો દો શરીર હી માત્ર અલગ અલગ હૈ– મન, પ્રાણ તો એક, અભિન્ન હૈં. અતઃ એવ દોનોંકે સુખ, દુઃખ, કર્તવ્ય ભાવના સદા સર્વથા એક હી હૈં. લોકનાયકકે રુપમેં, વ્યવસ્થા, કર્તવ્યનિષ્ઠા ઔર શુદ્ધ આચરણકી શ્રેષ્ઠતાકે આદર્શોંકી સ્થાપનાકે હેતુ ભગવાનને અપને હી આધે અંગકો દુસ્સહ કષ્ટ દેના મંજૂર રખા !!

જબ યુગલ સરકારકો એક ન માનકર અલગ અલગ માનોગે તો હી તર્ક વ શંકા ઉઠેગી કિ ભગવાનને અગ્નિપરીક્ષાકે બાદ ભી એક ધોબીકે કહનેસે માતાજીકો બનવાસ દેકર ભારી અન્યાય કિયા હૈં.

પાની ઔર ઉસકી લહર સદા સર્વથા અભિન્ન હી હૈં. શક્તિમાન ઔર શક્તિ સદા એક અખંડ અભિન્ન હી હૈં. ઔર પતિ–પત્નીકા જીવન એક દૂસરેકે લિયે સમ્પૂર્ણ સમર્પિત ઔર અભિન્ન હૈં.

આજ અબ કોઈ રામ રાજ્યકો યાદ કરતે હૈં ઔર તીવ્રતાસે ઝંખતે હૈં કિ અબ ભી રામરાજ્ય હોવેં. રામરાજ્યકે શબ્દ માત્રસે ભી કિતની ઉત્કૃષ્ટ નિર્મલ શાસન પ્રણાલિકાકા ઉજ્જવલ ચિત્ર સબકે મનસ્થમેં ઉદય હો જાતા હૈં !! ઈસકા ક્યા કારન હૈં? કારણ યહી હૈં કિ શ્રીરામજી જૈસે લોકનાયકકી સમ્યક્ કર્તવ્યનિષ્ઠા હી રામરાજ્યકી સ્થાપના કરનેમેં સમર્થ હૈં.

સ્વાર્થી, વિષયવાસનાઓમેં ઔર ભૌતિક ભોગોમેં હી જીવન લગાયે હુયે લોગોંકી બુદ્ધિ શ્રીરામજીકે મહાન લોકનાયકકે સમ્યક્ કર્તવ્યપાલનકે આદર્શ વ ચરિત્રકો કદાપિ સમજ નહીં સકતી હૈં. ઈસીલિયે ઐસે લોગ શ્રીરામકે ઈસ કાર્યકી આલોચના કરતે રહતે હૈં. જો કોઈ ખુદ હી ત્યાગ વ બલિદાનકે આદર્શોંકો અપને જીવન–વ્યવહારમેં ચરિતાર્થ કરતા હૈં ઉસકો તો શ્રીરામજીકે ઈસ કાર્યકે દ્વારા લોકનાયક રાજા શ્રીરામકે એક ઐસા સમ્પૂર્ણ જીવનદર્શન હોતા હૈ– જિસમેં લોકહિત ઔર ઊચ્ચ માનવીય મૂલ્યોંકી ગહરી ગૌરવભરી પ્રતિષ્ઠા હૈં !!

શાસક રામજીકા જીવન કિસી ભી અંશમેં કહીં ભી અપને ખુદકે લિયે નહીં હૈ. પ્રજાકે લિયે હી રાજા રામકા સર્વસ્વ સમર્પિત હૈં. અપના વ્યક્તિગત નિજી

સુખ–સુવિધાકા સ્થાન ગૌણ હૈ ઔર પ્રજાકા સંતોષ વ પ્રજાકા હિત મુખ્ય સ્થાન પર હૈ. કર્તવ્ય વ પ્રજાહિતકે લિયે અપને સુખ સુવિધાઓંકા, અપને જીવન તકકા બલિદાન દે દેના હી રાજા રામકી પ્રતિજ્ઞા હૈં. ઔર ઈસ અનુપમ આદર્શસે હી રામ રાજ્યકા નિર્માણ હુઆ.

આજ હજારોં વર્ષકે બાદ ભી ઈસી આદર્શ પર ચલકર હમ રામ રાજ્યકા નિર્માણ કર સકતે હૈં– ઈતના ઠોસ વ નિશ્ચિત્ પરિણામદાયી યહ અનુઠા આદર્શ ભગવાન શ્રીરામજી હી બતાં સકતે હૈં !!

રાજા રામજીને તો જગજ્જનનીકો બનવાસ દે દિયા, પરન્તુ વ્યક્તિ રામ તો અપની પ્રાણપ્રિયાકે લિયે ફૂટ–ફૂટકર રોતે હૈં. વે ઉપરસે હઁસતે હૈં; પ્રજાહિતકે, રાજ્ય કારભારકે, ન્યાય આદિકે સર્વ કાર્ય કરતે હૈં, પર ભીતર ઉનકા હૃદય રોતા રહતા હૈં. એક પત્નીવ્રત ચરિતાર્થ કિયા હૈં.

મહાપુરુષોંકે ચિત્તકી, ઉનકે હૃદયકી ગહરાઈકો વ ગંભીરતા કો ઓછે મન–ચિત્તવાલા ક્યા સમઝ સકતા હૈ !! મહાપુરુષ નીતિધર્મકે પાલન કરનેમેં અપને સ્વાર્થ, અપને સુખકો, મિટાનેમેં વજ્રકે સમાન હોતે હૈ, ઔર દૂસરોંકે સુખ–સ્વાર્થકે લિયે કુસુમસે ભી જ્યાદહ કોમલ હોતે હૈં !!

નીતિ પ્રીતિ પરમારથ, સ્વારથુ । કોઉ ન રામ સમ જાન જથારથુ ॥
સત્યસંઘ પાલક શ્રુતિ સેતૂ । રામ જનમુ જગ મંગલ હેતૂ ॥

વે દિન પ્રેમ પ્રતીતકે વે દિન શાસનયુક્ત ।
બના સદા રાઘવ અહે યાતે દૂષણ મુક્ત ॥ ૧ ॥
શાસનમેં કર્તવ્ય હૈં મુખ્ય સદા યહ રીત ।
યાતે કબહૂઁ ન ઘટત હૈં બના પ્રેમ પરતીત ॥ ૨ ॥
બૈદેહી રઘુનાથસે કબહું ન જાનો ભિન્ન ।
ત્યાગ વ ઈચ્છા યુગલકી બના હોત નહીં ખિન્ન ॥ ૩ ॥
સંભાવિત રક્ષા કરન અતિ પ્રિય ત્યાગી નાર ।
યાતે નહીં ટૂટે બના પ્રેમ–સરિતકી ધાર ॥ ૪ ॥

ગોરખનાથજીને નાથસંપ્રદાયકી સ્થાપના કી

અશ્વઘોષ ઔર નાગાર્જુન દક્ષિણ ભારતકે થે. ઉન્હોંને બૌદ્ધ ધર્મકા મહાયાન સમ્પ્રદાય ચલાયા દક્ષિણમેં, તબ ઉત્તરમેં બૌદ્ધ ધર્મ નહિવત્ હો ગયા થા. ઉત્તરમેં નાલન્દા વિશ્વ વિદ્યાલય બિહારમેં થી– ઉસમેં બૌદ્ધ ધર્મ થા.

મહાયાન સમ્પ્રદાયકે અન્તર્ગત મન્ત્ર, તન્ત્ર, વજ્રયાનીય વામમાર્ગ કા ઉદય વ પ્રચાર હુઆ. મહાયાનકી એક શાખા વૈપુલ્યવાદ થી– ઉસસે વજ્રયાન ઉદય હુઆ,

ઔર ઈસીકે દ્વારા વામમાર્ગ ઉદય હુઆ.

તિબ્બતમેં બૌદ્ધ આચાર્ય શાન્તિરક્ષિતજીને બૌદ્ધ ધર્મકા પ્રચાર કિયા, ઉનકે સમયમેં હી તિબ્બતમેં લામાધર્મકા ઉદય હુઆ થા. ઈસમેં તિબ્બતકે પ્રાચીનધર્મકી તમોગુણી પ્રક્રિયાઓંકો ભી માન્યતા દી ગઈ. ઈસીલિયે બૌદ્ધધર્મમેં વિકૃતિ આ ગઇ.

બિહારકે પાલ રાજાઓંને બૌદ્ધધર્મકા બહુત પ્રચાર કિયા. ભાગલપુરકે પાસ બૌદ્ધ વિશ્વવિદ્યાલયકી સંસ્થાઓમેં મન્ત્ર, તન્ત્ર, વજ્રયાનકા અભ્યાસ ખુલ્લમખુલ્લા પઢાયા જાતા થા. ઈસકા પરિણામ યહ આયા કિ તાન્ત્રિક ઉપાસના, વામમાર્ગકે રહસ્યોંકે પ્રચારસે જનસમૂહમેં વ્યભિચાર, દુરાચારકી વૃદ્ધિ હો ગઈ.

વામમાર્ગીય તાંત્રિક ઉપાસનાકો સહજયાન ભી કહતે હૈં. સહજયાનકે પ્રચાર કરનેવાલે હી સિદ્ધ કહે ગયે– મુખ્ય ૮૪ સિદ્ધ હો ગયે હૈં. ૮૪ મેંસે સિદ્ધ મીનપાકે પુત્ર મત્સ્યેન્દ્રનાથ થે, જો ગોરખનાથકે ગુરુ થે. મત્સ્યેન્દ્રનાથકે ગુરુ સિદ્ધ જાલન્ધરપા થે.

સિદ્ધોંકે સામર્થ્ય દેખને પર ભી ઉનકે મદ્ય, માંસ ઔર સ્ત્રી સંબંધી દુરાચારોંકે કારણ જનસમૂહકા વિશ્વાસ હટ ગયા. તબ ગોરખનાથજીને નાથ સમ્પ્રદાયકી સ્થાપના કી. ઉન્હોંને નિરીશ્વરવાદ યા શૂન્યતાવાદકો ન માનકર ઇશ્વરકો માના ઔર હઠયોગમાર્ગકા આધાર લિયા. તદુપરાંત મદ્ય–માંસકા તથા સ્ત્રીસંગકા બિલકુલ નિષેધ કિયા. હઠયોગમેં રાજયોગકી પ્રક્રિયાયેં, ઇશ્વરોપાસના આદિ નાથ સંમ્પ્રદાયમેં મુખ્ય હૈં.

ઈનકો ભગવાન અપને હૃદયમેં સ્થાન દેતે હૈં

ભગવાન ચાર પ્રકારકે મનુષ્યોંકો અપને હૃદયમેં સ્થાન દેતે હૈં. ઈતના હી નહીં ઉનકો હમેશા નમસ્કાર કરતે હૈં.

(૧) અકાલકે સમય, અપને પરિવારકી ચિન્તા ન કરતે હુયે, અપને પાસકા અન્ન ભૂખોંકો દેતા હૈં.

(૨) પ્રાણોંકી બાજી લગાકર લોગ ધન ઉપાર્જન કરતે હૈં. દેશ–પરદેશમેં કઇ સમુદ્ર પાર કરકે લોગ ખૂબ જોખિમ ઉઠાકર ધનકા સંગ્રહ કરતે હૈં. ધનકે સાથ લોભ, દંભ, હિંસા, ચોરી, અસત્ય આદિ કઇ દોષ હૈં.

ઈનમેંસે લોભકા ત્યાગ કરકે અકાલ ન હોવે તબ ભી અર્થાત્ સર્વકાલમેં સત્પાત્રોંકો પ્રસન્નતાપૂર્વક દાન કરતા હૈં, વહ વંદનીય હૈં.

(૩) અપને કુટુમ્બ પરિવાર, ધન–સંપત્તિ આદિકી ચિન્તા છોડકર બહુજનહિતાય જો રણમેદાનમેં બિના પીછેહઠ કિયે લડતા હૈં ઔર અપને પ્રાણોંકી બલિ તક સહર્ષ દે દેતા હૈ વહ સર્વકાલ વંદનીય હૈં.

(૪) મનુષ્યોમેંસે જિસ મનુષ્યકા સર્વ પ્રકારકા લેનદેન સાંગોપાંગ નીતિપૂર્ણ, શુદ્ધ વ સ્વચ્છ હૈ, જો કભી કિસીકા ભી ઋણકો મારનેકી જઘન્ય ઈચ્છા વ ક્રિયા નહીં કરતા હૈં વહ સર્વકાલ વંદનીય હૈં.

દીપાવલી– દૈવી તત્ત્વોંકા આસુરી તત્ત્વોં પરકે વિજયકા ઉત્સવ

દીપાવલી યહ દૈવી તત્ત્વોંકા આસુરી તત્ત્વોં પરકે વિજયકા ત્યૌહાર હૈ– ઉત્સવ હૈં. સાલભરકે દુઃખ, કષ્ટ, હાડમારી ભરી જિંદગી બીતાનેવાલે– દીનદુઃખી ભી ઈસ ઉત્સવકે દિનોમેં તો વાતવરણકે આહ્‌લાદિક પરમાણુમેં અપને આપ પ્રસન્નચિત્ત હો ઉઠતે હૈં.

જબ શ્રીરામજીને રાવણકો પરાજિત કરકે દૈવી તત્ત્વોંકા આધિપત્ય આસુરી તત્ત્વોં પર પ્રાપ્ત કિયા, ઉસી દિનસે રામ રાજ્યકી સ્થાપના હુઇ. પ્રત્યેક વ્યક્તિકો અપને હૃદયમેં ઈસી પ્રકાર રામ રાજ્ય કો સ્થાપિત કરના ચાહિયે. યહ કૈસે સંભવ હૈં ?

યહ દૈવી સંપત્તિ પ્રાપ્ત કરનેસે હોતા હે. દૈવી સંપત્તિ યાની દિવ્ય તત્ત્વ. એક–એક દૈવી સંપત્તિ યહ એક–એક દિવ્ય અમોઘ સામર્થ્ય હૈં. ઈસીલિયે કિસી એકકો ભી અપનેમેં સ્થાપિત કરોગે તો તુમારા અંતઃકરણ પ્રકાશિત હો ઉઠેગા. ઉસ પ્રકાશમેં ફિર તુમકો સબકુછ જ્ઞાત હો જાયગા કિ તુમ કૌન હો ? તુમારા અસલી સ્વરુપ ક્યા હે ? તુમારા ધ્યેય ક્યા હે ? યાની મનુષ્યજીવનકા ધ્યેય દિખેગા. તુમારે હૃદયમેં પ્રાણીમાત્રકે તરફ પ્રેમભાવ ઉત્પન્ન હોગા. સબમેં એક હી ઇશ્વર સમાનરુપસે બિરાજે હૈં, યહ તુમારા નિશ્ચય હો જાયેગા.

દેખો ન ! આજ માઁને કિતને દીપક જલાયે હૈં ! કિતની રોશની ફૈલા રહે હૈં યે દીપક ! જિસ પ્રકાર યહ બાહરકી રોશની હૈં ઉસી પ્રકાર અપને હૃદયમેં ભી દીપક જલાકર રોશની ફૈલાની ચાહિયે !!

હમ સબ ઈસ સાલકે આખરી દિનમેં સર્વેશ્વર શ્રી રામજીસે પ્રાર્થના કરેં કિ અબકી નૂતન સાલમેં હમ બાહરકી ઔર હૃદયકી ભીતરકી– દોનોં દીપાવલી મનાનેકો સુહાગિ બનેં !

ઈનકી સ્મૃતિ દુઃખદાયી હોતી હૈં

મૂર્ખકે પર ઉપકાર, વિદ્વાન પર અપકાર, યોગ્યકી અવહેલના, અયોગ્યકી પૂજા, નિદોર્ષકે પ્રતિ અન્યાય, ઔર દોષિતોંકે પ્રતિ પક્ષપાત– ઈનકી સ્મૃતિ બરાબર દુઃખદાયી હોતી હૈં. યે અનાધિકાર ચેષ્ટાયેં હે, જિસસે પશ્ચાતાપ ઔર દુઃખ હોના સ્વાભાવિક હૈં.

૩૧–૧૦–૬૬, બાંસરા. શ્રી ગુરુદેવને મેરેસે પત્ર લિખવાયા–

પ્રિય કિશોર, સાદર આશીર્વાદ. તુમ્હારા પત્ર મિલા હૈં. ૪–૧૧ કો યહાઁસે નિકલ રહા હૂઁ. ઔર ૧૦–૧૧ કો જયપુર પહુઁચૂંગા. ચતુર્થી પુષ્કરમેં નિશ્ચિત્ હૈં. મૈં તુમ્હારે યહાઁ ૧૫ ડિસેમ્બરકે આસપાસ આનેકા વિચારતા હૂઁ. સબકો આશીર્વાદ.

અગર દેશ ખતરેસે ભરા રહા તો સાધુકા રહના બેકાર હૈ

નુતનવર્ષ, જયપુર—ગલતાજી ૧૨—૧૧—૬૬. ચેતનસત્તાકા કોઈ નામ હૈં. સૂક્ષ્મ પદાર્થ બુદ્ધિ હૈં. બુદ્ધિસે પરે હૈં ઈશ્વર. અગર શેઠજી કૃપા કરેં તો ૧૪ લાખ રુપિયેકી ચીજ ભી ૧૪ પૈસેમેં દે દેતે હૈં. હમને કૃપા સંપાદન કરનેકા પ્રયત્ન હી નહીં કિયા ! માન—કીર્તિકે લિયે પ્રયત્ન કિયા. પ્રભુકા કૃપાકટાક્ષ હી હમારા સંકટ દૂર કરેગા.

અગર દેશ ખતરેસે ભરા રહા તો સાધુકા રહના બેકાર હૈ. હમ લોગ સાધુ બનનેકા પ્રયત્ન કરેં.

બના બડા દયાલકા તિલક છાપ અરુ માલ ।
કાલકુ ડરેં કાસુ કહે ભય માનેં ગુપાલ ।।
પહલે મિટતા સ્વતઃ હી, તબ હરિ શીશ ચઢાય ।।
અપને અપનેકો પહચાનતે વિશ્વ જીવકી રીત ।
બનાદાસ ફિર ક્યોં કરેં જીવન જન્મકી ભીત ।।

જબ ભગવાન અપને હૈં તબ ભય કિસકા ? સામાન્ય જીવ અપને અપનેકો પહચાનતે હૈં, તો, ભગવાન તો જ્ઞાન સ્વરુપ હૈં— વહ કૈસે ભૂલેં ?

જબ મૈં ખાઈ રોટલી ઔરોંકે હાથકી ।
ધીરે ધીરે છૂટ ગઈ બાત પ્રભુકે સાથકી ।।

શ્રી ગુરુદેવને લિખા – (૧) નિરાશા— કોઇ વસ્તુ નહીં, સંકલ્પકી નિર્બલતાકા નામ હૈં. (૨) ભગવાન સર્વેશ્વરકી અનુપમ કૃપા યાચના હી નૂતન વર્ષકા અભિવાદન હૈં.

ચુનાવમેં "નિજમતિ અનુસારી" કી પ્રથા

શાસક ક્યોં ? ઈસલિયે કિ વહ સત્તાકે દ્વારા પ્રજાકા રક્ષણ તથા પોષણ કરેં. અગર વહ ઐસા નહીં કર સકતા હૈ, ઉસકી અસમર્થતા વ્યક્ત હોતી હૈં તો ઐસે શાસકકો સત્તાસે ચ્યુત કરનેકી સત્તા જનમતકો હૈં. પરન્તુ આજ અનપઢ વ ગરીબ જનસમૂહકા ફાયદા ઉઠાયા જા રહા હૈ, ઔર સત્તાકો સભાલી જાતી હૈં. ચુનાવસે લેકર સત્તા પર બને રહને તક જિસ પ્રકારકા ભ્રષ્ટાચાર ઔર ફરેબ ચાલુ હૈં ઉસકો બુદ્ધિમાન બરાબર જાનતા હૈં.

રાજાકા ચુનાવ કિસ પ્રકાર હોતા થા ? માનસજીમેં દેખો—

ગરીબ ધની ગ્રામ નર નાગર । પંડિત મૂઢ મલિન ઉજાગર ।।

"નિજમતિ અનુસારી" કી પ્રથા થી. જહાઁ કિસી ભી પ્રકારસે દબાવ ન ડાલા જાયઁ, સત્તાકા, ધનકા ફરેબ ન કિયા જાયઁ ઔર જનતાકો અપની મરજીસે અપને પ્રતિનિધિ વ નેતાકા ચુનાવ કરને દો— તો રામરાજ્ય હો જાયેં.

રામરાજ્યકે લિયે પ્રજાકી પ્રસન્નતા બતાતે ગોસ્વામીજીને કહા હૈ—

હર્ષિત રહહિં નગરકે લોગા। કરહિં સકલ સુરદુર્લભ ભોગા।
નર અરુ નારિ રામગુન ગાવહિં। કરહિં દિવસ નિશિ જાત ન જાનહિં॥

પહલે કાનૂન બનાનેવાલી સભામેં ચારિત્ર્યશીલ, ધર્મનિષ્ઠ વિદ્વાનોંકી નિમણૂંક કી જાતી થી. યહ સભા ન્યાયકાર્યમેં રાજાકો સલાહ સૂચના દેતી થી. ન્યાય–અન્યાય, ધર્મ–અધર્મકે બારેમેં ચર્ચા–વિચારણા કી જાતી થી. ફિર બહુમતસે ઔર શાસ્ત્રોંકે પ્રમાણોંકે આધારસે નિર્ણય કિયા જાતા થા. ફિર સભાકા નિર્ણય રાજાકો બતલાયા જાતા થા. ઉસકે અનુસાર રાજા અપરાધિયોંકો દંડ દેતા થા.

રાજા દંડ દેનેવાલા થા. કાનૂન બનાનેવાલા નહીં થા. શાસ્ત્રોમેં કહે હુએ આચાર, નીતિયોંકા પાલન નહીં કરનેવાલોંકો દંડ દિયા જાતા થા. દંડ દેતે સમય પક્ષપાત ભી કભી નહીં ચલતા થા. ન્યાયકે સામને ખુદ રાજા ભી નતમસ્તક હો જાતા થા. અપરાધી રાજાકે લિયે ભી, સભાકે સદસ્ય ચર્ચા કરકે ઉસકે લિયે શાસ્ત્રોક્ત દંડકા નિર્ણય કરતે થે, ઔર ઉસ નિર્ણયકે અનુસાર રાજાકો દંડ દિયા જાતા થા. રાજા સ્વયમ્ સામનેસે ન્યાયસભામેં ઉપસ્થિત હોકર દંડકો કબૂલ કર લેતા થા. ઐસી ઠોસ ન્યાયનીતિ રહતી થી !!

ઉત્તમ રાજ્ય વહી હૈ જિસમેં શાસનકર્તાકી સત્તાકા ઉપયોગ હી ન હોતા હો. મહારાજાધિરાજ રામભદ્રજી મહારાજકે રાજ શાસનમેં ઐસા હુઆ થા. ઈસીલિયે ઉનકા શાસન રામરાજ્યકે નામસે અમર હો ગયા.

વ્યવહારોંકી શુદ્ધિસે આત્મશુદ્ધિ કરના હી જીવન સાધના હૈ

ગલતાજી, અન્નકૂટ, ૧૪–૧૧–૬૬. શ્રી ગુરુદેવ :– હમ સબ "સ્વાધ્યાય" નિત્ય નિયમસે તો બરાબર કરતે હૈં. પરન્તુ સ્વાધ્યયમેં જો જો ગુણ વ આચરણકે લિયે કહા ગયા હૈ ઉસ પર જબ તક હમ વિચાર ન કરેં તબ તક રોજકા હમારા યહ સ્વાધ્યાય કેવલ ઉપરકા હી હૈં.

માનવજીવનમેં વિશેષતા ક્યા હૈ ? ઈસ પર સોચોગે તબ જાગ્રતિ હોગી. આહાર, મિથુન, નિદ્રા ઈત્યાદિ ક્રિયાયેં તો પશુ–પક્ષી ભી કરતા હૈ. ઈન્હીં ક્રિયાઓંમેં માનવજીવન સમાપ્ત કરના યહ કહાઁ તક ઉચિત હો સકતા હૈ ? ઈસ પર કભી સોચા હૈ ક્યા ?

યદિ સોચા હૈ તો હમારે લિયે નિત્ય પ્રાર્થનાકા ઔર સ્વાધ્યાયકા હોના કિતના અનિવાર્ય ઔર હિતકારી હૈ ઈસમેં કોઈ સંદેહ નહીં હોગા. કારણ કી માનવતાયુક્ત ધર્માચરણ હી માનવ જીવનકી વિશેષતા હૈં.

ધર્માચરણકા નિશ્ચય સ્વાધ્યાય કરા દેતા હૈ. નીતિ ક્યા ? અનીતિ ક્યા ? શુભકર્મ, અશુભકર્મ, ઈત્યાદિ–ઈત્યાદિ બાતેં હમે શ્રીગીતાજી, શ્રીમાનસજી ઈત્યાદિકે સ્વાધ્યયસે માલૂમ હો જાતી હૈં. ઉસકે અનુસારકા આચરણ કરકે જીવનકો પલટ દેં,

જીવનમેં આમૂલ પરિવર્તન કર દેં– તબ સ્વાધ્યાયકા ભીતરી સ્વરુપ હમારે જીવનમેં મૂર્તિમંત પ્રકટ હોતે હૈં.

જબ તક ઉપરકી બાહરકી ક્રિયાકે સ્વરુપમેં હી હમ સ્વાધ્યાય, પાઠ, સ્તુતિ આદિ કરતે રહતે હૈં તબ તક હમારે મનમેં કોઇ વિચાર યા ભાવના ઉઠતે નહીં હૈ. ફિર ભી કેવલ સ્થૂલ ક્રિયાકે સ્વરુપકે ઐસે સ્વાધ્યાયસે દીર્ઘ કાલકે પશ્ચાત્– જન્મજન્માંતરોમેં એક ન એક દિન યકાયક હમારે અન્તઃકરણમેં જાગૃતિ હો આતી હૈ– જો હમારે વિચાર, ભાવના ઈત્યાદિકો ઝકજોર દેતી હૈં. ફિર, જબ તુમ ઝૂઠ બોલોગે તબ ફૌરન હી, સાથ હી સાથ તુમારા અન્તઃસ્થ તુમકો બોલેગા કિ તુમ ઝૂઠ બોલ રહે હો ઔર તુમારે મનકી યહ સ્પષ્ટ બાની તુમ બરાબર સુન પાઓગે, યહ મૈં દાવાકે સાથ કહતા હૂઁ.

વિચારોંકી ઈસ પ્રકારકી જાગ્રતિસે હી ક્રિયામેં પરિવર્તન ઔર આમૂલ પરિવર્તન હોતે હોતે જીવન શુદ્ધિ હોતી હૈં. ઈસ પ્રકાર વ્યવહારોંકી શુદ્ધિસે, જીવનશુદ્ધિસે, આત્મશુદ્ધિ કરના હી જીવન સાધના હૈં. આત્મોન્નતિકા, આત્મસાક્ષાત્કારકા, પ્રભુદર્શનકા યહી પથ હૈં.

ઈસીલિયે ઈસી લક્ષ્યકો સામને રખકર, સ્વાધ્યાય, નિત્યનિયમ સે કરો. તુમારા સ્વાધ્યાય કિસ પ્રકારકા હૈ ? કિસ શ્રેણીકા હૈ ? ઇસકા નિશ્ચય તુમારે વાણી, વ્યવહાર, ઈત્યાદિકે દ્વારા ફૌરન હો જાતા હૈ.– ઈસકો હમેશા યાદ રખો.

સ્વાધ્યાય કરનેમેં નિષ્ઠા, શ્રદ્ધા, પ્રેમ, દિન–પ્રતિદિન બઢતે રહેં તબ સમઝના કિ તુમારે હૃદયમેં ભગવદ્ ગુણાનુસંધાન હો રહા હૈં. શ્રદ્ધાસે વ પ્રેમસે હી ઇશ્વરકે સામીપ્યકા અનુભવ હોતા હૈ. શ્રદ્ધા, નિષ્ઠા, પ્રેમ અટલ હોને ચાહિયે. અર્થાત્ ઉનમેં તર્ક નહીં હોના ચાહિયે.

દૈવી સંપત્તિકે ફલસ્વરુપમેં બ્રહ્મનિષ્ઠ અવસ્થા

પ્રશ્ન :– એક ભાઈને કહા કિ મૈં જબ "સચ્ચિદાનંદરુપઃ શિવોઽહં શિવોઽહં" ઈસ સ્તોત્રકા પાઠ કરતા હૂઁ તબ મુઝે અજીબ પ્રકારકે નશાકી મસ્તી ચઢ આતી હૈ– જો ૪–૫ ઘંટે તક બની રહતી હૈં !

શ્રી ગુરુદેવ :– "શિવોઽહં શિવોઽહં" આત્માકી શુદ્ધ સ્થિતિ હૈં. જો સમ્યક્ સ્વસ્વભાવકે પરિણામસે અપને આપ હો જાતી હૈં, બનાના નહીં પડતી હૈ. ઔર, શિવોઽહં કી ભૂમિકામેં પહુઁચને પર ૨૧ દિનકે ભીતર શરીર છૂટ જાતા હૈં નિશ્ચિત્ !!

દૈવી સંપત્તિકે ફલસ્વરુપમેં બ્રહ્મનિષ્ઠ અવસ્થા આ જાતી હૈં, ઔર એક બાર આનેકે પશ્ચાત્ મનુષ્યકા પતન નહીં હોને દેતી.

પ્રશ્ન :– પરમાનંદ ઔર બ્રહ્માનંદમેં ક્યા અંતર ?

શ્રી ગુરુદેવ :– બ્રહ્માનંદ યોગિયોંકો હોતા હૈ, પરમાનંદ ભક્તોંકો હોતા હૈ.

પરમાનંદમેં યા બ્રહ્માનંદમેં શુદ્ધ પ્રેમકી પરિપૂર્ણ પ્રાપ્તિ હૈં. સ્થૂલ લૌકિક પ્રેમકા તત્ત્વ દાંપત્યભાવ હૈં. સૂક્ષ્મ અલૌકિક પ્રેમકા તત્ત્વ તાદાત્મ્યભાવ હૈ– જો કિ તીન ગુણોંસે પરે હોતા હૈં. જિસસે જીવનમુક્તિકી સહજાવસ્થાકી આનંદાનુભૂતિ અહર્નિશ બની રહતી હૈં.

આજ સંતમહાત્માઓં વ દરિદ્રનારાયણ ભગવાનકો નિર્મંત્રિત કિયે હૈં. ભંડારેકે ભોજનમેં ગરમ ગરમ જલેબિયાઁ, ભજિયાઁ–પકોડે ઔર પૂડી પરોસનેકા આદેશ શ્રી ગુરુદેવને દિયા હૈ. સાથમેં બૂંદીકે લડ્ડુ, મોહનથાલ, બરફી, ગુલાબ જાઁબૂ, રાયતા, ચટણી, શાગ, દહીંવડાકા ભોજન પરોંસા ગયા હૈં. ઢાઇ–તીન હજાર નિમંત્રિતોકી લમ્બી લમ્બી પંગતોમેં આપશ્રી અત્યન્ત સ્ફૂર્તિસે ઉલ્લાસિત મૂખમૂદ્રામેં પરોંસદારી કર રહે હૈં, કિસી કિસીસે યહ કાર્ય કરવા રહે હૈં. ઔર સબકો ખૂબ આનંદ પ્રદાન કર રહે હૈં.

પરોંસદારી પૂર્ણ હોને પર તથા જયધૂનિ સમાપ્ત હોને પર જબ સબ લોગ અત્યન્ત સંતોષ વ પ્રસન્નતાકે સાથ પાને લગે તબ ઉનકો દેખકર શ્રી ગુરુદેવ ખૂબ પ્રસન્ન હો ઉઠે. કમલનયનોમેં આનંદાશ્રુ છલછલા આયે. ઉનકો પોંછતે પોંછતે ગદ્‌ગદિત વાણીસે શ્રી ગુરુદેવને કહા :– ન જાને ક્યોં મુઝે ખિલાનેમેં બડા હી આનંદ મિલતા હૈં. લોગોંકો ખાતે હુયે દેખતા હૂઁ તો ઐસા મહસૂસ હોતા હૈ– માનો મૈં હી પા રહા હૂઁ. ઈતની ભારી તુષ્ટિ મુઝે હોતી હૈં કિ વાણીસે મૈં ઉસકો વ્યક્ત ભી નહીં કર પાતા હૂઁ!

શ્રી ગુરુદેવ પુનઃ પંગતમેં ઘૂમનેકો પધારેં. તબ સબ પરોંસનેવાલોંકો અત્યન્ત પ્રેમસે કહતે રહે કિ– ભાઇયો! ખૂબ પ્રેમસે ખૂબ ખિલાઓ. દેખો તો! દેનેવાલા દેતા હૈ, ખાનેવાલા ખાતા હૈ, ઈસમેં હમારે બાપકા ક્યા જાતા હૈ ? તુમ સબ પ્રસન્નતાસે સબકો ખૂબ ખિલાઓ. પ.પૂ. શ્રી પૂરી પંગતમેં બારબાર ઘૂમે.

કિતને કિતને નામ મિલતે રહે !

પુષ્કર– ૧૪–૧૧–૬૬. શ્રી ગુરુદેવ :– કિતને કિતને નામ ઈસ શરીરકો મિલતે રહેં! દેખો ગિનો. ચાંચૌડાકે કનૈયાલાલ આદિ ધનાધન મહારાજકે નામસે મુઝે જાનતે હૈં. ગૂનાકે કઇ લોગ બહુત સાલ પહિલે મુઝે બડે મહારાજજી કહતે રહેં. અનસુયાજીમેં પંડિતજી ઔર પરમહંસજી કહતે થે.

મારવાડમેં– જોધપુર, બીકાનેર, સોજતરોડ, મેડતા આદિમેં મુઝે અનસુયાકે પંડિતજી કે નામસે પીછાનતે થે.

કચ્છમેં– નલીયા, કોઠારા, માતાજીકા નેત્રા વગૈરહ ગાઁવોમેં બંગાલી બાબા કે નામસે જાનતે હૈં.

ગંગાકિનારે– સોરોં, આદિ જગહ ચિત્રકૂટીબાબા કે નામસે પીછાનતે થે. સૌરજપુરમેં એક કલાલ હૈં, (શરાબ બનાનેવાલા) વહ ભી ચિત્રકૂટી બાબાકે નામસે જાનતા હૈં.

બંગાલમેં– અમર બાબાજીકે નામસે પિછાનતે થે.

ગલતાજીમેં, રેવાસામે, પિંડદાદનખામેં ઔર કશ્મીર–રસાયણી ગુફામેં પતિતપાવનજી ભગવાનકી સન્નિધિમેં તો સબ બહુત દુલારસે રામ, બાલક રામ, યા બાલક યોગી– ઈન સંબોધનસે બુલાતે થે !

શ્રી ગુરુદેવકે ભોજનકે બારેમેં

પુષ્કર, ૧૫–૧૧–૬૬. હરિભાઇ, માઁ ઔર મેરે બિચમેં આજ ચાર દિનસે એક બાતકે ઉપર જિક્ર હો રહી હૈં. માઁ મુઝે કહતી હૈં કિ રામ (શ્રી ગુરુદેવ) કે લિયે તૂ મીઠી રોટી (પૂરણપોલી) ઔર આલુવડે બના. માઁને ચિત્રકૂટમેં શ્રી ગુરુદેવકે ભોજનમેં યે પદાર્થ રખે હુયે દેખે થે. માઁ કો હોતા હૈ કિ શ્રી ગુરુદેવકો યે પદાર્થ પ્રિય હૈં, પાતે ભી હૈ, તો હમારે યહાઁ ભી બનાયે જાયઁ. માઁ રોજ કહે.

મૈં ઔર હરિભાઇ ઈસ બાતકા વિરોધ કર રહે હૈં, ઔર કહતે હૈં કિ શ્રી ગુરુદેવકો રોટી–મૂઁગદાલ–સાગ ઔર દલિયાકે અતિરિક્ત ઔર કોઈ પદાર્થ અનકૂલ નહીં, ન પ્રિય હૈં. હમ રોજ ઈસ પ્રકાર સમજાતે. ફિર ભી વિવાદ બઢ ગયા. માઁ રો પડી, તબ હરિભાઇને કહા કિ આજ હમ શ્રી ગુરુદેવકો હી ઈસકા સમાધાન પૂછેંગે !

શ્રી ગુરુદેવકે ભોજન પા લેનેકે પશ્ચાત્ વહીં પર હરિભાઈને સબ બાતેં કી ઔર સમાધાન પૂછા.

શ્રી ગુરુદેવ :– માઁ ! દેખો તો, મેરે શરીરકી રુગ્ણાવસ્થા ! બુખાર રહતા હૈ, શ્વાસકી તકલીફ રહતી હૈ, કફ રહતા હૈં, ગેસ, બમન હોતે હૈં. સબ તુમ દેખતી આતી હો. ઐસી હાલતમેં ઘી, ચીની, મેવાવાલે , ઔર તલા હુઆ પદાર્થ કુપથ્ય હૈં. રોગ બઢાનેવાલે હૈં.

દૂસરી બાત યહ ભી હૈં કિ મૈંને બચપનમેં હી ઘર છોડ દિયા હૈં. તબસે ગરિષ્ટ પદાર્થ છૂટે હુયે હૈં. કિતના સમય તક તો મૈંને કેવલ આલૂ ઉબાલકર યા સેંકકર ખાયે હૈં. દીર્ઘ સમય તક મૈં છાશ પર રહા હૂઁ. ૩૦–૪૦ સાલ તો કોઠા, બેર, પત્તે ખાકર રહા હૂઁ. ખીચડીકા ઉપરકા પતલા પાની પીકર કિતના સમય રહા હૂઁ. ફિર સુખી ટિક્કડ પાનીમેં ભીંજોકર કિતને સમય તક પાઇ હૈં, યહ તુમને દેખા હૈ. ઉબલા સાગ પ્રકાશાનંદજી મહારાજસે બચનબદ્ધ હોકર પાતા હૂઁ. યહ ભી તુમારે સામનેકી ઘટના હૈં. જિસ પ્રકારકે ભોજનકો મૈં અભ્યસ્ત નહીં વૈસા ભોજન મુઝે રુચિકર ભી નહીં, પ્રિય ભી નહીં. ઔર મેરે પાચનતંત્રકો ભી અનુકૂલ નહીં હૈં માઁ !!

માઁ :– મુઝે તો મનમેં ઐસા હુઆ કિ ઔર જગહ આપ વૈસા ભોજન પાતે હૈં તો યહાઁ ભી... (બીચમેં હી શ્રી ગુરુદેવ બોલ ઉઠે)

શ્રી ગુરુદેવ :– હરિભાઇ ! દેખો તો ! કૈસી વિડમ્બના ખડી હો ગઇ હૈ ! આપકા– હમારા સંપર્ક ૩૫–૪૦ સાલસે હૈં. તબ મૈં અપને હી હાથસે રોટી–ટિક્કડ

પકાકર પાતા થા. આપ દોનોંકા પરિચય રાજકોટમેં હુઆ. પશ્ચાત્ રાજકોટમેં આપકે મકાન પર મૈં સ્વયમ્ મેરી ઈચ્છાસે આયા થા, "હરિહર નિવાસ"મેં. તબસે ઔર લોગોંને કહના શુરુ કિયા કિ હરિભાઈકે ઘર પર ગયે થે તો હમારે ઘર પર ક્યોં નહીં આતે હો ? યહ હુઆ. અચ્છા !

ફિર આપ દોનોંકે શુદ્ધ—પવિત્ર વાનપ્રસ્થી જીવનવ્યંવહાર વ આચાર વિચારકો જાનકર માઁ કે હાથકી રોટી ખાનેમેં મુઝે કોઇ આપત્તિ નહીં હુઈ. દિનદોશીમેં મૈંને ખૂબ અનુભવ કિયા થા કિ માઁ કે હાથકી રોટીમેં પરમાણુ શુદ્ધિ બરાબર હૈં. લેકિન લોગોંને ઈસ બાતકો ભી પ્રમાણ બનાકર રખા કિ માઁ કે હાથકી રોટી પાતે હૈં તો અબ હમારી પત્નીઓંકે હાથકી બની રોટી ક્યોં નહીં પાતે હૈં ? આપ પક્ષપાત કરતે હૈં. યહ હુઆ. અચ્છા !

માઁ કે, આપકે, ઈન લડકિયોંકે ભાવકો, આચાર વિચારકે પરમાણુકો કોઈ સમઝતે નહીં, ઔર દેખાદેખી તો સબકો કરની હૈં !

પુષ્કરમેં ચતુર્થીકે પૂજન માઁ કે ભાવકે અનુસાર હોતા હૈં. પૂજન, પ્રસાદ, ભોજન, ભંડારા, અભિષેક, સબ વિધિવત્ કરનેમેં માઁ બરાબર આગ્રહી રહતી આઈ હૈ. બચપનસે હી માઁ કા યહ સ્વરુપ મૈંને દેખા હૈં. ચતુર્થીકે મેરે ભોજનમેં સગુન નિમિત્ત કુછ નૈવેદ્ય રખતી હી હૈં. ઉસમેં સે મૈં એક આધા તોલા ભર લેતા હૂઁ. ઈતને પર ભી માઁ સંતોષ પા લેતી હૈં. દબાવ કભી નહીં ડાલતી હૈં કિ જ્યાદહ ખાઓ. પરંતુ એક બાત હૈં— દૂધકે લિયે જરુર આગ્રહ રખતી હૈં.

અબ ચૌથકે નૈવેદ્ય પરસે હુઆ ક્યા હૈં કિ માઁ કે પાસ મીઠે પદાર્થો કા વ ઢોકલા, પકોડેકા ભોજન પાતે હો તો હમારે પાસ ક્યોં નહીં ? મૈં જબ આધા તોલા ભારકી બાત સમજાકર કહતા— તબ ભી કિસીકો વિશ્વાસ નહીં હોતા હૈ. ઈતના દૂરાગ્રહ હોતા હૈ, ઔર રોના ધોના હોતા હૈ.

ઈનકા તર્ક ભી જાનને યોગ્ય હૈ, હરિભાઇ ! યે કહતે હૈં કિ હમને પ્રેમસે વ શ્રદ્ધાસે બનાયે હૈં, ઈસીલિયે આપકો કોઈ તકલીફ નહીં હોગી. સંતોષકે ખ્યાલસે થોડા લે લેતા હૂઁ તબ ભી (ઉનકો) સંતોષ નહીં હોતા હૈં. "હમારેમેં પ્રેમ નહીં હૈં ઈસીલિયે નહીં પાતે હો", ઐસા સુનતા હૂઁ. અબ ઈસ પરસે આપ હી બતાઇયે કિ મૈં ક્યા કરૂઁ ?

હરિભાઇ :— જહાઁ તક મૈં આપકો સમઝા હૂઁ— મૈં બરાબર કહ સકતા હૂઁ કિ આપ સબકો રાજી રખનેકે લિયે ચાહે સો કષ્ટ ઉઠાયેંગે હી. સબકુછ પા લેંગે. યહાઁ ભી માઁ કો રાજી રખનેકો પા લેંગે. માઁ યદિ ઐસા હી ચાહેગી તો આપકો કહાઁ વિરોધ હૈં ?

શ્રી ગુરુદેવ :— સહી બાત હૈં. હરિભાઈ ! થોડેસે જીવનમેં ક્યોં સબકો દુ:ખી કરના ? માઁ ! અબ તુમારી ઇચ્છાનુસારકા ભોજન દિયા કરો. મૈં બરાબર પા લૂઁગા, મુઝે ક્યા હૈ ? જિસ તરહ ભી તુમ રાજી હોઓ વહી તો કરના !

માઁ :– મેરા હઠ યા દુરાગ્રહ નહીં હૈ, ભગવન્ ! બહુત સમયસે મુઝે વિચાર આતે થે. આજ આપને સમઝાકર બાત કી હૈં. અબ મેરે મનમેં વૈસે ભોજનકે આગ્રહકે ભાવ નહીં હોંગે. આપકો જો અનુકૂલ વ રુચિકર રહતા હૈ વહી ભોજન બનાયા જાયેગા.

મૈંને તો સિર્ફ એક કો હી સાધ લિયા હૈ

૧૫–૧૧–૬૬. મૈં :– ભગવન્ ! આપકે પાસ કિતને લોગ આતે હૈં ! સબ અપની અપની બાતમેં આપસે સુઝાવ વ માર્ગદર્શન પ્રાપ્ત કરકે સફલ હોતે હૈં. બાત કિતને પ્રકારકી ભિન્ન ભિન્ન હોતી હૈં !

વ્યાપારકી, ઔર અલગ અલગ વ્યાપાર કિતને પ્રકારકે ? વૈસે હી કિતને ઉદ્યોગ, મશીનરીકે બારેમેં, ઈન્કમટેક્ષ, કાનૂની, વસ્ત્ર, આભૂષણ, રસોઈ, બાંધકામ, યંત્ર, મોટર, સાઇકલ, લગ્ન વ્યવહાર, ઔષધ, જ્યોતિષ, ભૂગોલ, ભંડારે, તીર્થસ્થાનોં વ ગાઁવ, વ રાસ્તેકે બારેમેં, મહાત્માયેં વ આશ્રમોંકે બારેમેં, રસાયન, રંગ રસાયન, રાજનીતિ, વિશ્વકી નીતિ, અર્થનીતિ, ટંટા–ઝઘડા, શાસ્ત્રોં, ગ્રન્થોં ઔર ભવિષ્યકે બારેમેં ભી આપસે ઉત્તર પ્રાપ્ત હોતે હૈં.

સંગીત, નૃત્ય, સિલાઇ, કિસાની, ઈતિહાસ, ગાય–ઘોડે આદિ પશુકે બારેમેં, કવિતા–પુસ્તકકે બારેમેં ભી, અણુ–પરમાણુ, હઠયોગ, જ્ઞાન, ભક્તિ, કર્મકાંડકે બારેમેં ભી આપ માર્ગદર્શન દેતે હૈં. મુઝે તો આપકે જ્ઞાનકા કોઇ થાહ નહીં દેખનેમેં આ રહા હૈ ! ઈતના સબ જ્ઞાન આપને કિતને વર્ષમેં ઔર કિસ પ્રકારસે પ્રાપ્ત કિયા હોગા ? સર્વ શાસ્ત્ર ઔર ૬૪ કલાકા જ્ઞાન આપકો હૈ !!!

શ્રી ગુરુદેવ સુનતે હી ખૂબ જોરસે હઁસે. માઁ કો, હરિભાઇકો આવાજ દેકર બુલાયેં.– કહા :– સુનો તો હરિભાઇ ! કુમુદ મુઝે સર્ટિફિકેટ દે રહી હૈ કિ આપકો સર્વ શાસ્ત્રોં વ ૬૪ કલાઓંકા જ્ઞાન હૈં. કુમુદ તો મેરી માઁ કે ગુરુજી હૈ ન !

કુમુદ ! મૈંને તો સિર્ફ એક કો હી સાધ લિયા હૈં. " એક હી સાધે સબ સધે".

બાઘાબાપાને મુઝે ભંગીકા સર્ટિફિકેટ દિયા. ત્રિભુવનભાઈ રાજાને ગીતાજીમેં પારંગત હોનેકા સર્ટિફિકેટ દિયા. "ગૃહસ્થીઓંસે પરમાર્થ કરાનેકી કુશલતા" કા સર્ટિફિકેટ પ્રકાશાનંદજી મહારાજને દિયા ઔર આજ કુમુદને !!

મૈં બીચમેં હી બોલ ઊઠી કિ મૈં આપકો સર્ટિફિકેટ નહીં દેતી હૂઁ. પ્રશ્ન પૂછતી હૂઁ.

શ્રી ગુરુદેવ :– કુમુદ, તેરી બાતસે મુઝે પ્રસન્નતા હુઇ હૈં. ઈસમેં કુછ ભી અવિવેક નહીં હૈ.

મોતીલાલ નેહરુ અલ્હાબાદ કોર્ટમેં કેસ ચલા રહે થે. એક મહાત્મા ખૂબ રસપૂર્વક કેસ સુનનેકો કોર્ટમેં જાયેં. લોગ મહાત્માકો દેખકર હઁસે. કેસ કાનૂની મુદા

પર ખૂબ ચલતા રહા. એક મુદા પર ઈતની ઉલઝન ખડી હો ગઇ કિ કોઇ સુઝાવ નહીં મિલતા રહા તબ ઉસ મહાત્માને સહજઢંગસે બાત કી કિ "વહ તો ઈસ તરહસે હુઆ હોગા" સબકો વહ બાત જંચ ગઇ. પરન્તુ ઉસી વક્ત મહાત્માજીને અલ્હાબાદ છોડ દિયા.

તસ્માત્ જાગૃહિ જાગૃહિ

શ્રી ગુરુદેવ :– ઉજ્જૈનમેં, જયપુરમેં, વ કાશીમેં મૈંને રાત્રિકે સમયમેં ચોકીદારોંસે બરાબર સુના હૈં– "તસ્માત્ જાગૃહિ જાગૃહિ" :–

આશાયાં બધ્યતે લોકઃ કર્મણા પરિબધ્યતે ।
આયુઃ ક્ષયં ન જાનાતિ, તસ્માત્ જાગૃહિ જાગૃહિ ॥ ૧ ॥
જન્મદુઃખં જરાદુઃખં જાયાદુઃખં પુનઃ પુનઃ ।
અન્તકાલે મહાદુઃખં તસ્માત્ જાગૃહિ જાગૃહિ ॥ ૨ ॥
કામ ક્રોધૌ લોભ મોહૌ દેહે તિષ્ઠન્તિ તસ્કરાઃ ।
જ્ઞાનરત્નાપહરાય તસ્માત્ જાગૃહિ જાગૃહિ ॥ ૩ ॥
ઐશ્વર્યં સ્વપ્ન સંકાશં યૌવનં કુસુમોપમમ્ ।
ક્ષણિકં ચલમાયુષ્યં તસ્માત્ જાગૃહિ જાગૃહિ ॥ ૪ ॥

અર્થ :– લૌકિક આશા–કામનાઓંસે મનુષ્ય બંધતા હૈ, ઔર કર્મસે તો વિશેષ બંધનમેં પડ જાતે હૈં, પરન્તુ આયુષ્યકા પ્રતિક્ષણ ક્ષય હો રહા હૈ– ઈસકો જાનતા નહીં હૈ. અતઃ આપ સબ જાગો, જાગો ! (૧)

જન્મ હોના દુઃખરુપ હૈ, વૃદ્ધાવસ્થા ભી દુઃખરુપ હૈ; સ્ત્રી (સ્ત્રી–પુત્ર આદિ પરિવારકી જાલ) દુઃખરુપ હૈ, ઔર અંતકાલ ભી મહાન દુઃખ હી હૈ. અતઃ એવ આપ સબ જાગો, જાગો ! (૨)

(અનેકવિધ) કામનાએં, ક્રોધ, લોભ તથા મોહ વગૈરહ ચોર જ્ઞાનરુપી રત્ન (પરમાત્મા કૌન, મૈં કૌન આદિ કા જ્ઞાન) ચુરાને કે લિયે તુમ્હારે દેહમેં છુપા હૈ. (ઉનકો બાહર નિકાલનેકો) સબ જાગો, જાગો ! (૩)

(લૌકિક સંપત્તિ, કીર્તિ આદિ) ઐશ્વર્ય સ્વપ્ન જૈસા હૈ. યુવાવસ્થા ભી પુષ્પ જૈસી (ક્ષણિક) હૈ, આયુષ્ય ભી અબ ક્ષણિક (બહુ અલ્પ) ઔર ચંચલ (અસ્થિર) હૈ. અતઃ એવ (પરમાર્થ સાધનાકો) આપ સબ જાગો, જાગો ! (૪)

માન, અપમાન, સુખ–દુઃખ, ઈત્યાદિ મનમેં હી નિવાસ કરતેહૈં. મનમેં ભગવાન બિરાજમાન હોવેં તબ ઉપરકે સબ તસ્કરોંકો મનમેંસે ભગના પડતા હૈં. ઈસીલિયે "મન અર્પણ કરના" યહી ઉત્કૃષ્ટ વ સરલ ઉપાય હૈં.

એક કવિને કહા હૈ કિ ભગવાનકો સંપત્તિ, લક્ષ્મીકી જરુરત નહીં,

મહલ–મંદિરકી જરુરત નહીં, કારણ કિ લક્ષ્મીજીકે ખુદ પતિ હૈં. ઔર રત્નાકર જૈસા વિશાલ નિવાસ સ્થાન હૈં. પરન્તુ ભગવાનકે મનકા હરણ રાધાજી ઔર ઉનકે જૈસે હી અનેક ભક્તોંને કર લિયા હૈ. અતઃ ભગવાનકો મનકી હી જરુરત હૈં. ઈસીલિયે ભગવાનકો અપના મન અર્પણ કરના.

૧૬–૧૧–૬૬, ચતુર્થી (જન્મદિન) મનાયા ગયા. (લડકેકી ઓર ઈંગત કરકે) એક ભાઈને અપને લડકેકી શાદીકે બારેમેં કહા– ઈસકી શાદી હોનેવાલી હૈં.

શ્રી ગુરુદેવ :– અરે ! સબકી તો શાદી હો ગઇ ! અબ એકકી નહીં હોવે તો ક્યા હૈ ? શાદીસે કહાઁકા સ્વર્ગ મિલતા હૈ ? શાદી હૈ હી ક્યા ? આબાદી ઔર બરબાદી !

શ્રી ગુરુદેવકો ખૂબ ખાઁસી ઉઠ રહી થી, તબ કહા :–

રામ તેરી કુદરત, અજબ તેરા ખેલ ।
છછુંદરકે શિરમેં ચમેલીકા તેલ ॥

શરીર તો છછૂંદર જૈસા ગંદા હૈ. મગર પ્રાણ તો ચમેલીકે તેલ જૈસે અચ્છે હૈં. (હઁસીમેં કહા) :– અરે બાબા ! પૂજન કરનેસે તો ચરણકમલ પૂરે દિન હી ગીલે પડે રહતે હૈં. (આશય થા કિ થોડે– થોડે પાનીસે પૂજા કરો– ઠંડ લગતી હૈં).

ફિર કહા :– એક ગુરુજી થે. ઉનકે એક ચેલા થે. ગુરુજીકે બહુતસે ઠાકુરજી થે. ચેલા ઉનકી રોજ પૂજા કરતે થે. સ્નાન કરાના, ચંદન લગાના, યે સબ ચેલા હી કરતે થે.

એક દિન સ્નાન કરાનેમેં શાલિગ્રામકી મૂર્તિ કહીં ખો ગઇ. અબ ઉન્હેં સોચા– ગુરુજી નારાજ હોંગે. ઈતનેમેં કહીંસે જામુન બેચનેવાલા આ ગયા. સો ચેલાને એક બડીસી જામુન લે લી ઔર સિંહાસન પર રખ દી.

થોડે હી દિનમેં જામુન ગલ ગયે. ગુરુજીને દેખા તો પૂછા– યહ ક્યા ? તો ચેલા બોલે :

પુનઃ પુનઃ ચંદન, પુનઃ પુનઃ પાની ।
સાલીગ્રામ ગલ ગયે– તો હમ કા જાની ? ॥

રોજ રોજ ચંદન, વ પાની લગાનેસે ગલ ગયે તો મૈં ક્યા કરું ? (સબ હઁસને લગે)

૧૯–૧૧–૬૬ કો મૈં પુષ્કરસે બોમ્બે ગઈ. ઉજ્જૈનસે ૨૦–૧૧–૬૬ કે પત્રમેં શ્રી ગુરુદેવને લિખા કિ મૈં ઈસ યોગ્ય નહીં કિ મૈં તુમ્હેં હાથસે પત્ર લિખૂઁ– તો ગોવર્ધનસે લિખા રહા હૂઁ. તૂને લિખા વહ સબ ઠીક હૈં. મૈં આજ હી યહાઁ આયા હૂઁ. શરીર અસ્વસ્થ હૈ તો પ્રોગ્રામ નક્કી નહીં કર સકતા. તુમ જો દેખકર ગઈ થી ઉસસે ભી જ્યાદા નરમ હૈં પરન્તુ મૈં યહાઁસે એકાન્તમેં રહના ચાહતા હૂઁ, ઔર જો અપના પૂર્વનિશ્ચિત્ પ્રોગ્રામ

હે– એકાન્તમેં ૧૦–૧૫ સાલ રહનેકા, અગર વહ નહીં બના તો મેરે શરીરકા કોઇ નિશ્ચિત્ નહીં.

રણછોડદાસકા આસીસ.

ચંદનબહન જોબનપુત્રાકી નોંધમેંસે :–

જયપુર, ગલતાજી, ૧૨–૧૧–૬૬.

(૧) સાધુ બનના આસાન હે, પરન્તુ સાધુ હોના મુશ્કિલ હે.

(૨) હમારે અસ્તિત્વકે બારેમેં હમે કોઈ સંદેહ નહીં હે. ઉસી તરહ ઉપાસ્યદેવકી પ્રતીતિ સતત હોની ચાહિયે.

(૩) ભગવાનમેં "એવમ્ સતત યુક્તાનાં" (ગીતાજી–૧૫–૧) હોવે તો ચિંતા જૈસા કુછ રહના હી નહીં ચાહિયે. કુછ વિચાર હી નહીં આના ચાહિયે. જબ તક હર્ષ–શોક, રાગ–દ્વેષ, દુ:ખ–સુખ, હાનિ–લાભ, ઈનકા યથાર્થ સ્વરુપકા પૂર્ણજ્ઞાન ન હોવેં તબ તક "પ્રત્યેક દશામેં મુદિત રહના" અસંભવ હે, ઔર તબ તક "જગ ભોગોંકી ચકાચૌંધમેં ભૂલ ભટક નહીં જાવેં"– યહ હોના ભી અસમ્ભવ હૈં.

(૪) સતત– ઉત્કૃષ્ટ સાધન બિના વૈરાગ્ય હોતા હી નહીં. વૈરાગ્ય યાની સ્વર્ગસે લગાકર સમસ્ત ભોગોમેં અત્યંત અરુચિ. કાકવિષ્ટા પર જીતની તીવ્ર અરુચિ હોતી હે વૈસી અત્યંત અરુચિ.

(૫) આત્મનિરીક્ષણ કરને પર મન કભી ઝૂઠ નહીં બોલતા હે. ઝૂઠી પ્રવૃત્તિ ક્યોં ઔર કિસલિયે ઔર કબ તક ?

(૬) જો અનાયાસ હોતા હે વહ અનારંભ હૈં.

(૭) અહમ્ ટૂટનેકે બાદ મનુષ્ય જ્યાદહ દિન રહ નહીં સકતા. અહમ્ ન રહે તો કિટાણુ જૈસા હો જાતા હે, યહ બિલકુલ અસત્ય હૈં. જીવનમુક્ત દશા પર કાત્યાયન, બાદરાયણ ઔર ઓડલોમિ– તીનોંને બહુત લિખા હૈં. અહમ્કા લય યાની મરનેકે પહલે મરો. ફિર કભી મત મરો. જીતે જી મુક્તિ.

(૮) જ્ઞાન = જાનકારી. વિજ્ઞાન = વિશિષ્ટ જાનકારી, અનુભૂતિ કી જાનકારી. ષષ્ઠી ભૂમિકા વ ઉપરમેં વિજ્ઞાન હે. ઉસસે નીચેમેં જ્ઞાન હૈં.

(૯) "આનુકૂલસ્ય સંકલ્પ" યહ શરણાગતિકા પ્રથમ સોપાન હે. દેવી સંપત્તિ પ્રાપ્ત હૈં તો હી "મુદિત રહે પ્રત્યેક દશામેં, તોષ સુધારસ પાવેં"– ખ્યાલ મસ્તી. ભગવત્ કૃપાસે હોતી હૈં. (ચંદન બહનકી નોંધ સમાપ્ત.)

ગુજરીસે ૨–૧૨–૬૬ કે પત્રમેં શ્રી ગુરુદેવને લિખા હે કિ મેરા સ્વાસ્થ્ય કુછ ઠીક હે. કબ કહાઁ રહૂઁ નિશ્ચય નહીં. યહ મેરા તીસરા પત્ર હૈં. તૂને કિસીકો ભી સાથ રખનેકા લિખા હે પર મૈં અબ અકેલા હી રહના ચાહતા હૂઁ. રણછોડદાસકા આસીસ.

વાહ રે.......પોસ્ટ ઓફિસ !!

માનપુરસે ૩–૧૨–૬૬ કે પત્રમેં લિખા હૈ– પ્રિય કમુ, સાદર આસીસ. મેરા સ્વાસ્થ્ય સાધારણ હૈં. મૈં ૪૮ મીલ દૂર હૂઁ ઈન્દૌરસે. તિરુપતિમેં ઠંડી જ્યાદા હૈ. યદિ પૂનામેં પ્રબન્ધ હો તો બહુત ઉત્તમ. તારસે ખબર દેના ઈન્દૌર. પત્ર ઈન્દૌર દેના નહીં. પૂનામેં બહુત ઠીક રહેગા. જવાબ તારસે દેના. (સહી નહીં હૈં.)

ગુજરીસે ૫–૧૨–૬૬ કે પત્રમેં શ્રી ગુરુદેવને લિખા :– પ્રિય કમુ, સાદર આસીસ. કમુ ! મૈંને ૬ પત્ર દિયે હૈં, પર તૂ લિખતી હૈં કિ કોઇ ખબર હી નહીં દેતે ! વાહરે પોસ્ટ ઓફિસ !

મેરા સ્વાસ્થ્ય દો દિનસે બિગડા હૈ. ખૂબ ખાઁસી હોતે હુએ ભી પત્ર લિખ રહા હૂઁ જો પોસ્ટ પહુઁચા દે તેરે પાસ તક !

જ્યોતિ નહીં આતી ? ઠીક, જો હરિ કરશે તે મમ હિતનો. મૈં ૧૩ કો રાતમેં ૧૦–૧૧ બજે બમ્બઇ પહુઁચૂંગા, ૧૫ કો પૂના. બાદમેં સોચૂઁગા મૈં જલ્દી તો નહીં કર સકતા અફ્રિકાકો. કારણ, સ્વાસ્થ બહુત ખરાબ હૈ. મદ્રાસ કિશોરકો લિખ દેના કિ સ્વાસ્થ ખરાબ હૈં. તૂ ૧૪ કો મિલેગી ન ? સબકો આશીસ. રણછોડદાસકા આસીસ.

ડહાણૂ, ૧૧–૧૨–૬૬, આનંદબહનકો શ્રી ગુરુદેવકા ચિત્રકૂટસે ૭–૧૨–૬૬ કા લિખા પત્ર મિલા કિ કુમુદ સકુશલ પહુઁચ ગઇ. કુમુદકો મૈંને તાર દિયા થા–તદ્નુસાર આપને ભેજ દી. યહ અચ્છા કિયા. કુમુદ મેરી પૂર્ણકાલજીસે સેવા કરતી હૈં. મુઝે પૂર્ણ સંતોષ હૈં, ઈસમેં શંકાકા સ્થાન નહીં. કુમુદ સદૈવસે ભાવુક, ભાવિક પ્રેમાલ ઔર ત્યાગમેં ભી કિસીસે હીન નહીં હૈ. મૈં દાવેસે કહતા હૂઁ કિ કુમુદને બહુત બહુત સહન કિયા હૈં. યહ ઉનકી અનૂઠી ઉદારતા હૈ. મૈં સાધુ હૂઁ. તુમ પક્કા વિશ્વાસ કરો કિ મૈં કુમુદકે પક્ષપાતસે નહીં લિખ રહા હૂઁ. પર મેરે જીવનકે કુછ દિનોંકે સ્વાનુભવ હૈં. કુમુદ સદૈવ ધર્માનુકૂલ, નિષ્પાપ, ઉદાર હૃદયા વ ત્યાગશીલા હૈ. કુમુદ અબ વહ કુમુદ નહીં !!

ભગવાનકી ઈચ્છા હોગી તો મૈં ડહાણૂ આનેકા વિચાર કરુઁગા. અભી તો બિલકુલ એકાન્ત જાનેકા વિચાર હૈં. ઔર કુમુદ, પુષ્પાકો શીઘ્ર હી ડહાણૂ ભેજ રહા હૂઁ. સબકો આસીસ.

સમાચાર મિલે થે કિ શ્રી ગુરુદેવ ૧૩–૧૨–૬૬કો પાર્વતીબહનકે ભાઈકે લગ્ન પ્રસંગ પર પધારેંગે. બાદમેં ખાર–બમ્બઇ પધારેં થે. બાદમેં પૂના બબીબહનકે યહાઁ પધારેં.

૧૬–૧૨–૬૬ કે પત્રમેં શ્રી ગુરુદેવને લિખા હૈં કિ રાજકોટકે છ ભાઈ ખાર (મુંબઈકા એક વિસ્તાર) આયે થે. ઉનકી પ્રતિજ્ઞા હૈં કિ એકાન્તમેં આરામ કીજિયે વરના હમ અનશન કરેંગે. મૈં એકાન્તમેં આરામકે લિયે દક્ષિણમેં જા રહા હૂઁ.

મથુરાદાસભાઈ સબ ઈન્તજામ કરકે ચલે જાયેંગે. સબકો આસીસ.

બુલાને પર મૈં ૧૯–૧૨–૬૬ કો મીરજ શ્રી ગુરુદેવકે પાસ પહુઁચી. ૨૧–૧૨–૬૬ મીરજ :– જયરામભાઈકો પત્ર મેરેસે લિખાયા :– "દમુને જો દવા પૂના ભેજી હૈં વહ યહાઁ ભેજ દેના. "સ્વાસ્થ કુછ અચ્છા હૈ. અભી તો યહાઁ હી હૂઁ, લેકિન દૂસરી જગહ જાનેકો હોગા– તો તુમકો ખબર દેતે રહેંગે."

(મૈંને લિખા)– તીન ચાર દિન યહી રહેંગે. ઐસા લગતા હૈ, પરન્તુ શ્રી ગુરુદેવ તો કભી ભી ચલનેકો કહે– કોઈ નિશ્ચિત્ નહીં. આપ અભી પૂના હી રહેં, શાયદ પૂ. શ્રી વહીં પધારેં. કઇ બાર ઐસા કહતે હૈં કિ આખિરમેં ચલો જયરામભાઈકે પાસ હી પહુઁચ જાઉં !

૨૬–૧૨–૬૬, મીરજ. શ્રી ગુરુદેવને પત્રમેં લિખા– માઁ, હરિભાઈ સાદર આશીર્વાદ. સ્વાસ્થ ખરાબ જૈસા હૈ. મન ભી થોડા વાતાવરણસે પ્રભાવિત હૈં. દેશકા વાતાવરણ ઠીક નહીં હૈ. પ્રજા ભૂખમરીસે પીડિત હૈં, મૈં પેટભર ખાતા હૂઁ. કૈસે ઈસ કટોકટીકા અંત આવે ? બસ ! યહી વિચાર રહતા હૈ. ચાલીસ કોટિ જનસમુદાય કહાઁ હૈં, યહ સોચ બના હી રહતા હૈ !

રણછોડદાસકા આશીર્વાદ.

આપશ્રીકી ભાવસમાધિ

શ્રી ગુરુદેવ ગીતાવલીકા વનવાસકા પદ ગા રહે થે, મુઝે લય સ્વર બતા રહે થે. પદ થા–

કૈસે પિતુમાતુ કૈસે યે પ્રિય પરિજન હૈં !
જગ જલધિ લલામ લોને લોને ગોરે શ્યામ ।
જિન પઠએ હૈં ઐસે બાલકનિ બન હૈં ॥

શ્રી ગુરુદેવને બાર બાર પલટા પલટાકર ગાયા તો સહી, લેકિન આગે કી પંક્તિ બોલ નહીં પાયે. આઁખોસે અશ્રુઓંકી ધારા બહ ચલી. ભગવાનકો વનમેં જાતે દેખતે રહેં ઔર ખૂબ રોતે રહે. બહુત દેર–ઐસી ભાવસમાધિમેં બિરાજેં. જબ ભાવસમાધિસે બાહર આયે તબ કહા :–

કુમુદ, ભગવાન તો પર્ણકુટિમેં વનવાસકે દિન પસાર કર રહે હૈં. આજ ભગવાનકો કંદ–મૂલ ઔર ફલોંકા નૈવેદ્ય ભોજન પવાયેંગે. સ્નાન કરકે વો હી તૈયાર કરો. ચલો, મૈં ભી સ્નાન કરકે તૈયાર કરનેમેં સહયોગ દેતા હૂઁ.

ફિર ૧૦–૧૨ વિવિધ સામગ્રી, કંદમૂલકી– ફલાહારકી તૈયાર કી. પૂ.શ્રી કીંવાડ બંધ કરકે ભગવાન રામજીકો પઁવાનેકો બિરાજેં. પર્યાપ્ત સમયકે પશ્ચાત્ જબ આપશ્રી બાહર પધારેં તબ અત્યંત પ્રસન્ન થે. ભાવવિભોર થે.

ઉસ પદકે અંતરા (શેષ) ફિર શ્રી ગુરુદેવ કભી નહીં ગાકર બતા સકે. મૈંને રાગકે સ્વરુપકે ખ્યાલકે અનુસાર અંતરા લયબદ્ધ કિયા. પૂ.શ્રીને વો સુના ઔર બહુત અચ્છા હૈ યહ ભી કહા– ફિર ભી આપશ્રીસે અંતરાકા રાગ નહીં જાનનેકો મિલા યહ દર્દ મનમેં હૈ. શ્રી ગુરુદેવકે ભાવ કિતને તાદાત્મ્ય હૈં યહ પ્રત્યક્ષ અનુભૂતિ હો ગઈ!

મીરજ, ૨૮–૧૨–૬૬.

છોટી ના સમજો તુમ ભૂલ કર ખાઁસી કો ।
નિશ્ચય યહ જાનોં સર્વ રોગોંકા ઘર હૈં ।।
છાતીમેં દર્દ અરુ પેટમેં એંટન હોય ।
શ્વાસકે સાથ દર્દપીડિત સ્વર હૈં ।।
કફકે પ્યાલે ભર ભરકે ફેંકત હૈં ।
નાકકે દ્વાર હિ રુમાલ હોત તર હૈં ।।
હાય હાય હોત સર્વ દશા કરી ખાઁસીને ।
રહ ગઈ હૈં કેવલ એક મરનેકી કસર હૈં ।।

મીરજ, ૩૦–૧૨–૬૬. દક્ષિણમેં વેલોર જાનેકા અતિ આગ્રહ ડોકટરોંને કિયા. શ્રી ગુરુદેવને કહા– કુમુદ! મુઝે, રમેશકો, કનૈયાજીકો, ડ્રાયવરકો ભોજન જલ્દી કરા દેના, ઔર તુમ રોટી પાઓગી તબ તક મૈં સામાન જીપમેં રખવા દૂંગા. આજ યહાઁસે તો ચલો. આગે ક્યા હોગા– ભગવાન જાને!!

ક્વાર્ટર (મકાન)કા, નૌકરકા, ડોક્ટરકા– સબકે બિલ ચુકા કર જબ જીપમેં બૈઠનેકો મૈં જા રહી થી– ઉસી વક્ત તાર આયા– આફ્રિકાસે જ્યોતિબહનકા– કિ મૈં કમલેશકે સાથમેં શ્રી ગુરુદેવકે દર્શનકો મીરજ આ રહી હૂઁ. ૪ તારીખકો.

શ્રી ગુરુદેવ :– મેરા અતિ–પ્રિય કમલેશ આ રહા હૈ! ઔર જ્યોતિ આ રહી હૈ! લડકી ક્હાઁ યહાઁ તક મારી મારી પરેશાન હોતી આયેગી? ચલો, હમ હી પૂના પહુઁચ જાયેં ઔર જયરામભાઈકે યહાઁ હી મિલેંગે. આફ્રિકાસે ઈતની દૂર વે આતે હૈં તો થોડા હમ ભી સામને પહુઁચ જાવે!

રાસ્તેમેં રાત્રિ રુકે. ૧–૧–૬૭ કો પૂના જયરામભાંઈકે યહાઁ પહુઁચે.

પરિશિષ્ટ (૧૯૬૬)

પુરુષોત્તમયોગ (શ્રીગીતાજીકા પંદ્રહવાઁ અધ્યાય)

શ્રી ગુરુદેવ :– માનવ જીવનકી જડ (મૂલ) હૈ જીવાત્મા; ઔર ડાલ, પાત, શાખા, પલ્લવ આદિ હૈં ઉસકે જીવનભરકે કર્મ, ક્રિયા, વ્યવહારોંકા જમાવ. યહ તો રહ જાતા હૈં સ્થાયી. ઔર મૂલ– યાની જીવ– દશગાત્ર વિધાનકે બાદ નીલ વ્યોમકા અંશ બન જાયેગા. નીલવ્યોમ અર્થાત્ પરમપદ. ફિર યહ મૂલ (જીવાત્મા) ઈસ નીલ

વ્યોમમેં સમાકર ચાહે મુક્તિકે જ્યોતિયાનમેં પ્રવેશ જાયે યા ધૂમ્રયાન પર સવાર હોકર ફિર ચંદ્ર મંડલમેં ઉતરે ઔર પિતરોંકા સોમ પીકર પુનઃ ધરતી પર લૌટે.

યહ લીલા તો અગમ અગોચર હૈ. મન થાહ નહીં પાતા. જીવ બાર બાર વિકલ હો લૌટ આતા હૈ. પર વહ ઈતના તો અવશ્ય દેખ રહા હૈં કિ કોઈ કદમ–કદમ નિર્જન એકાંત પથ પર ઊપર ચઢા જા રહા હૈ. ઔર નીલ ભુવન અપને હૃદયકી સારી મહિમા, સારે પુણ્ય, સારે હિરણ્યકો દહકા કર ઉસ એકાંત પથિકકે પુનઃપ્રવેશકી તૈયારીમેં લગા હુઆ હૈં.

દેહ તો મૈલ હૈં, યહ ભસ્મીભૂત હો જાતી હૈ. ઔર રહ જાતા હૈં– અસ્તિત્વકા હિરણ્ય અર્થાત્ આત્મા. યહી કાલ શિખા પર ચઢ કર દહક ઉઠતી હૈં.

શ્રી ગીતાજીકે પંદ્રહવે અધ્યાયકા નામ પુરુષોત્તમ યોગ હૈં. પુરુષોત્તમ માને ક્ષર પુરુષ ઔર અક્ષરપુરુષ– ઈન દોનોંકે પરે જો હૈં વહ ઇશ્વર, પુરુષ. દોનોં– ક્ષર અક્ષરસે પરે જો હૈં વહ પુરુષોત્તમ્. ક્ષર માને પંચભૂતાત્મક નશ્વર જગત્– ક્ષરબ્રહ્મ હૈં. ક્ષર જગત્કા ઉપભોગ કરનેવાલા જીવ–અક્ષર બ્રહ્મ હૈ. ક્ષર–અક્ષરસે પરે જો હૈં વહ પુરુષોત્તમ, ઇશ્વર.

અશ્વત્થ વૃક્ષ રુપી સંસારવૃક્ષકા મૂલ ઊપર ઔર ઉસકી શાખાયેં નીચે હૈં. નીચે માને યહ પ્રાકૃતિક જગત્– ઐસા ભગવાનને કહા હૈ. મૂલ ઊપર હૈં, ક્યોંકિ ચેતનપુરુષ ક્ષર–અક્ષર સે ઊપર હી હૈં. ઉસીકી ચેતનાકો લેકર, તીન ગુણોંકે દ્વારા ક્ષર બ્રહ્મ, અર્થાત્ સંસાર વ્યક્ત હો જાતા હૈ. યે વ્યક્ત સંસાર હૈં– ઉનકી શાખા–પ્રશાખાયેં.

ઈસ વૃક્ષકા આરંભ કબ હુઆ હૈ ? અંત ભી કબ ? ઔર કિસ પ્રકારસે હોગા ? યહ કોઇ જાનતા નહીં હૈં. યહ તો અનાદિ હૈં, અનંત ભી હૈં ઔર નિત્ય ભી હૈં.

શાખા–પ્રશાખાયેં તીન ગુણોંકે દ્વારા ઊપર–નીચે ચારોં ઔર ફૈલી હુઇ હૈ. સત્વગુણ ઊપર ઉઠતા હૈ, તમોગુણ નીચે ગિરતા હૈ, રજોગુણ મધ્યમેં સ્થિત હોતા હૈ.

ઊપર મૂલ હૈં વહ તો હૈ ચૈતન્ય પુરુષ. નીચે શાખા–પ્રશાખા હૈ વહ તો હૈં પ્રકૃતિ. તીન ગુણોંકે દ્વારા ઈન્દ્રિયોંકે વિષય, કર્મભોગ આદિકા વિસ્તાર હોતા રહતા હૈં. ઈસકા ક્ષણ ક્ષણ પર અધિક અધિક પ્રસરતા હુઆ ઈસ વૃક્ષકે વિસ્તારકો રોકનેકા એક હી ઉપાય હૈ, ઔર વહ હૈ અનાસક્ત ભાવસે રહના, કર્તવ્યનિષ્ઠાસે ભગવદ્મય જીવનયાપન કરના.

જબ વિષયભોગસે ચૈતન્ય પ્રવાહકો અક્ષર પુરુષોત્તમ રોક લેતા હૈં તબ ફિર ક્ષર પુરુષકા પ્રવાહ નષ્ટ હોતા જાતા હૈ. અક્ષર પુરુષ મુક્ત હોતા હોતા પુરુષોત્તમકી ઓર ઉઠતા જાતા હૈં. તબ પુરુષોત્તમકા અનુભવ દર્શન પ્રાપ્તં કરકે સમઝતા હૈં કિ યથાર્થમેં વહ ક્યા હૈ ? ક્ષર ક્યા હૈ ? ઔર ઉસે કહાઁ પહુઁચનેકા હૈં ?

પરમચૈતન્ય પુરુષકા સ્થાન હી પરમપદ હૈં. વહી અવ્યય હૈં. જો સુખ–દુઃખ, રાગ–દ્વેષ, મોહ–મમત્વ આદિ દ્વન્દ્વોંસે મુક્ત હોતા હૈ વહી વહાઁ પહુઁચ પાતા હૈં. પૂર્ણ સત્ત્વકા નિર્મલ પ્રકાશ તેજ વહાઁ હૈં. ઉસ પરમ પદકા વર્ણન ગીતાજીમેં હૈં :–

ન તદ્ભાસયતે સૂર્યો ન શશાઙ્કો ન પાવકઃ ॥ (ગી. ૧૫–૬)

એક સૂર્ય નહીં, પરંતુ ઐસે કરોડો સૂર્યકા પ્રકાશ ભી ઉસ ધામકે પ્રકાશસે બરાબર નહીં હૈં.

મહાપ્રકૃતિસે તીન ગુણોંકા પ્રસવ હોતા હૈં. ઉનમેંસે પાઁચ ઈન્દ્રિયાઁ ઔર મન ઉત્પન્ન હોતા હૈં. ઉસીકો લેકર શરીર વ્યક્ત હોતા હૈં. ગીતાજી–૧૫–૭ મેં કહા હૈં :– "મનઃ ષષ્ઠાનીન્દ્રિયાણિ પ્રકૃતિ સ્થાનિ". યહ પંચભૂતાત્મક શરીર તો જડ હૈં. ઉસકો ચૈતન્ય કરનેવાલા તો ઈશ્વરકા સનાતન અંશ– જીવાત્મા– અક્ષર પુરુષ હૈં.

મમૈવાંશો જીવલોકે જીવભૂતઃ સનાતનઃ ॥ (ગી. ૧૫–૧૭)

"ઈશ્વર અંશ જીવ અવિનાશી" (માનસજી). જીવાત્મા ઈશ્વરકા અંશ હૈ. ઈસકા અનુભવ, સાક્ષાત્કાર કરના હી સાધકકા ધ્યેય હોતા હૈં. યહી સાધના હૈં.

જીવાત્માકે રુપસે ઈશ્વરી શક્તિ બારબાર વ્યક્ત–અવ્યક્ત હોતી રહતી હૈં. શબ્દ, સ્પર્શ, રુપ, રસ ઔર ગંધકે ઉપભોગકે લિયે કાન, ત્વચા, આઁખ, જીભ ઔર નાક યે પાઁચ જ્ઞાનેન્દ્રિયાઁ હૈ, ઔર ઉનકે સાથ રહતા હૈં મન. મહાપ્રકૃતિ માયાકા વિસ્તાર અતિશય ભૂલભલૈયાવાલા હૈ. સાધારણ જીવ ઉસીકે ભૂલાવમેં જન્મ–મૃત્યુ કે ચક્કરમેં અવિરત ઘૂમા કરતા હૈં.

ઈસ ક્ષર જગત્કે ઔર અક્ષર જીવકે ઉપર ઈશ્વરી સત્તા હૈં હી. ઈશ્વરી સત્તા હી સોમધારા હૈં. વહી જીવનરસ– ચૈતન્યકા અનંત સ્ત્રોત હૈં, ભંડાર હૈં. ઉસીમેંસે મનુષ્ય, પશુ,પક્ષી, વૃક્ષ પદાર્થમાત્ર ઉત્પન્ન હોતે રહતે હૈં, ઔર ચૈતન્યરસ પાકર વિકસિત હોતે રહતે હૈં ઔર ઈસી ઈશ્વરકે વિધાનાનુસાર, ઈશ્વરકી કાલશક્તિકે વશ હોતે રહતે હૈં.

"પુષ્ણામીચૌષધીઃ સર્વાઃ સોમો ભૂત્વા રસાત્મકઃ" ॥ (ગી. ૧૫–૧૩)

શ્લોક ૧૫–૧૩ મેં સોમકા ઔર ૧૫–૧૪ મેં અગ્નિકા વર્ણન હૈં. સૃષ્ટિકી ઉત્પત્તિમેં મૂલ દો ધારાયે હૈં. એક સોમ ધારા, દૂસરી અગ્નિધારા. સોમ શીતધારા હૈં. અગ્નિ તેજ ધારા હૈં, ઉષ્ણ હૈં.

અહં વૈશ્વાનરો ભૂત્વા પ્રાણિનાં દેહમાશ્રિતઃ ।
પ્રાણાપાન સમાયુક્તઃ પચામ્યન્નં ચતુર્વિધમ્ ॥ (ગી. ૧૫–૧૪)

પ્રાણ ઔર અપાનકે રુપમેં જીવકી જીવનકીય શક્તિ શરીરમેં સંચાર કરતી હૈં ઔર દોનોંકે મિલનસે પ્રાણીમાત્રકે ભીતર અંશ વૈશ્વાનર રુપસે બિરાજમાન હૈં. શતપનને કહા હૈ– "સ એષોઽગ્નિવૈશ્વાનરઃ યત્ પુરુષઃ" ॥ અન્નકો પચાનેવાલી

અગ્નિકો વૈશ્વાનર કહા હૈં. અગ્નિ માને જ્વાલાયુક્ત અગ્નિ નહીં, પરંતુ વિભિન્ન પ્રકારકે પાચક ઔર દાહક રસોંકે રુપમેં મહા પ્રકૃતિ જિસ શક્તિકા નિર્માણ કરતી હૈં– ઉસી શક્તિકો વૈશ્વાનર કહા ગયા હૈ. વૈશ્વાનરી શક્તિ સે હી અનેક પ્રકારકે ખાદ્ય પદાર્થોંકા પાચન હોતા હૈં. ફિર ઉસીસે રસ, ધાતુ, રક્ત આદિ પૈદા હોતે રહતે હૈં, ઔર શરીરકા જીવન વ્યવહાર ચલતા રહતા હૈં.

જબ વૈશ્વાનર મંદ હો જાતા હૈ તબ અનેક પ્રકારકે વિકાર ઉત્પન્ન હોને લગતે હૈં– શરીરમેં જિસકો રોગ કહતે હૈં. વૈશ્વાનર વિલીન યા બુઝ જાતા હૈં, તબ શરીરકા સારા વ્યવહાર શાંત હો જાતા હૈં– મૃત્યુ હોતી હૈં. ઈસ પ્રકાર વૈશ્વાનર ચૈતન્યકા આંશિક સ્વરુપ હૈં. ભગવાનને કહા હૈં– "અહં વૈશ્વાનરો ભૂત્વા" (મૈં હી વૈશ્વાનર હોકર પ્રાણિયોંકે શરીરમેં સ્થિત હૂઁ). વૈશ્વાનર સાક્ષાત્ ઈશ્વરકા અંશ હૈં.

જીવ ઈશ્વરકા અંશ હૈં. "સર્વસ્ય ચાહં હૃદિ સંનિવિષ્ટો" (ગી. ૧૫–૧૫); "ઈશ્વરઃ સર્વ ભૂતાનામ હૃદ્દેશેઽર્જુન તિષ્ઠતિ" (ગી. ૧૮–૬૧); ઉપનિષદ્‌ને ભી કહા હૈ– "અંગુષ્ઠ માત્રઃ પુરુષઃ જનાનાં હૃદયે સન્નિવિષ્ટઃ". અંગુષ્ઠ માત્ર ઈસલિયે કહા હૈં કિ ચૈતન્ય અંશકા કોઈ માપ નહીં હોતા હૈ. કીડીકે શરીરમેં ભી વહી અંશ હૈ. ઔર હાથીકે શરીરમેં ભી વહી અંશ હૈં. અંગુષ્ઠ પુરુષ કેવલ જ્યોતિરુપ હૈં. ઉસકા કોઈ માપ નહીં હોતા હૈ. મનુષ્યકે સાઢે તીન હાથકી શરીરાકૃતિ નિશ્ચિત્ માપવાલી હૈં, ઉસે ચાક્ષુષ પુરુષ કહા હૈં.

હૃદ્દેશે માને હરેક પ્રાણીકે ભીતર રહા હુઆ મૂલ બિંદુ– જિસમેં ચૈતન્યતા સ્થિત હૈં. "વેદૈશ્ચ સર્વૈરહમેવ વેદ્યઃ" (ગી. ૧૫–૧૫). પ્રાણી–પદાર્થ– અર્થાત્ ભૂતોમેં રહી હુઇ ચૈતન્યતા વહી ઈશ્વરી તત્ત્વ હૈં. ઉસકા જ્ઞાન પ્રાપ્ત કરના ચાહિયે.

"દ્વાવિમૌ પુરુષૌ લોકે ક્ષરશ્ચાક્ષર એવ ચ" (ગી. ૧૫–૧૬)– પંચભૂત ક્ષર હૈં. ઔર ભૂતોંકે સમૂહમેં અર્થાત્ શરીરમેં રહનેવાલા જીવાત્મા અક્ષર હૈ. ક્ષર = પ્રકૃતિ, ઔર જીવાત્મા (અક્ષર)– ઈન દોનોંસે પરે ઉત્તમ અવ્યક્ત પુરુષ ઇશ્વર હૈં– વહી હૈં પુરુષોત્તમ (ગી. ૧૫–૧૭). ભગવાન કહતે હૈં– "મૈં ક્ષર–અક્ષર દોનોંસે પર હૂઁ. ઈસલિયે મુઝે વેદોને પુરુષોત્તમ કહા હૈં. યહ ગુહ્ય રહસ્ય તુમસે મૈંને કહા હૈ, અર્જુન !

ભક્તિવશઃ પુરુષઃ = પરમપુરુષ અર્થાત્ ભગવાન ભક્તિકે વશમેં હૈં. ભક્તિ ભગવાનકા જ્ઞાન દેતી હૈં. સંસારકે મોહ મમત્ત્વ વ રાગાદિકકા નાશ કર દેનેવાલી ભક્તિ હૈં.

ધ્યેયસિદ્ધિકે પાત્રતા કી કસૌટી

પ્રશ્ન :– ધ્યેયસદ્ધિ કરનેકી પાત્રતા હૈ યા નહીં ઈસકી કસૌટી ક્યા ?

શ્રી ગુરુદેવ :– માનહાનિ, સત્તાહાનિ, ધનહાનિ સે વિચલિત ન હોનેકી યા પદાર્થભાવ ન ભોગનેકી અતિ શક્તિ જિસમેં ઉદય હોકર વૃદ્ધિ હો સકે ઔર ફિર પુષ્ટ

હોકર વહી સ્વાભાવિક અવસ્થામેં અવિચલિત બનેં રહે યહી મુખ્ય કસૌટી હૈં.

સાધક કભી દો–ચાર પ્રસંગોમેં માન હાનિ સહ લેતા હૈં ઔર માનતા હૈં કિ મૈં સહનશીલ બન ગયા હૂઁ, સ્થિતપ્રજ્ઞ બન ગયા હૂઁ. પરંતુ વહી સાધક બાદમેં– ભવિષ્યમેં છોટી–સી માનહાનિકા પ્રસંગ ઉપસ્થિત હોતે હી અસહિષ્ણુ હો જાતા હૈં, ઔર સામનેવાલી વ્યક્તિકે રાગ–દ્વેષ–ઈર્ષાકે નિમ્ન સ્તર પર પહુઁચ જાતા હૈં.

ઉસી સમય સદ્‌ગરુ સાધકકે હાથ નહીં પકડતે, અર્થાત્ સચ્ચે તૌરસે ઔર સચ્ચે અર્થમેં જાનબુઝકર અન્યાય કરતે હૈં. સાધકકો સદ્‌ગુરુ કહતે હૈં કિ તુમારી હી ભૂલ હૈં, તુમારી હી ગલતી હૈં. તુમ જાનતે હો કિ રાગાદિકકા વાતાવરણ હૈં, ફિર ભી તુમને ઐસા વ્યવહાર, ઐસા પ્રતિભાવ ક્યોં કિયા ? તુમમેં ઔર ઉસમેં ક્યા ફર્ક ?

બુદ્ધિમાન સાધક તો વહી જો હર એક પ્રસંગ વ બાતમેં હિતકર ક્યા હૈં યહ સમઝ જાયેં ઔર તદ્‌નુસાર બરતાવ કરેં. યહ નહીં દેખના ચાહિયે કિ કિસને બાત કહી હૈં ઔર કિસને ક્યા ક્યા કિયા હૈં ! જો જિસને કહા યા કિયા હો, કુછ નિસ્બત નહીં ! નિસ્બત તો હે– ઉસ બચનમેં રહે હુએ ગુણસે. હિતકારી બાત હૈં, તો અપનાની હૈં, યહી દેખના ઔર સોચના.

ઉન્નતિકી પ્યાસ, જીવનકર્મ વિપરિત; યહી વિડંબના હે !

બાહ્ય ભૌતિકતામેં સત્યતા નહીં હે, નિત્યતા નહીં હૈં. ઈસલિયે ઉસકી આસક્તિ, કામના સદૈવ ક્લેશદાયી હૈં. "યે હિ સંસ્પર્શજા ભોગા દુઃખયોનય એવ તે" (ગી. ૫–૨૨) = ઈન્દ્રિય વ વિષયોંકે સંયોગસે ઉદ્‌ભૂત ભોગ માત્રકા પરિણામ દુઃખ હૈં.

સાધારણ મનુષ્યોં મન, ઈન્દ્રિયોંકે ગુલામ હોતે હે. ઉન્હીંકે વશ રહતે હૈં. ઉન્હીંકો જીવન સમઝતે હૈં, જાનતે હૈં. ઈન્દ્રિયોંકે સુખભોગકે પરિણામમેં દુઃખ, વેદના, રાગ–દ્વેષ, મોહ–મમત્વકે દુઃખ, સંતાપકા અનુભવ હોતા હૈં. ઉસ અનુભવકો લેકર ઐસે ભોગપ્રધાન ભૌતિક સ્થૂલ જીવનસે વિમુક્ત હોકર આત્મિક ઉત્થાનકો નિત્ય શ્રેષ્ઠ સમજા હે, ઔર ઈસ જગત્‌કો– જીવનકો અનિત્ય સમજા હૈં.

માત્ર મનુષ્ય હી આત્મિક ઉન્નતિ કર સકતા હૈં. આધ્યાત્મિક અનુભવકા આનંદ પ્રાપ્ત કર સકતા હૈં. સ્થૂલ ઈન્દ્રિયોંકે આનંદસે આત્મિક આનંદ કિતના ઊચ્ચ પ્રકારકા દિવ્ય હૈં ! યહ કેવલ કલ્પના નહીં, પરંતુ અનુભૂતિ હૈં, ઔર યહ અનુભૂતિ માત્ર મનુષ્ય હી કર સકતા હૈં.

જિસકો આત્મિક આનંદકી અનુભૂતિ કરના હૈં– વહ સ્થૂલ ઈન્દ્રિયોંકે સ્થૂલ ભોગસે ઉપરામ હો જાતા હે, વહ ક્ષુદ્ર લાલસાઓંસે અલિપ્ત હોકર હર એક કર્મ વ વિચાર, ભાવમેં આત્મિક ઉન્નતિકા અનુસંધાન બનાયે રખેગા. "યોગસ્થઃ કુરુ કર્માણિ સઙ્ગં ત્યક્ત્વા" (ગી. ૨–૪૮) (હે ધનંજય ! યોગમેં સ્થિત હોકર કેવલ ઈશ્વરકે

લિયે કર્મ કર.)

આત્મઉત્સર્ગકી સાધના કભી નિષ્ફલ નહીં જાતી હૈં. પરિણામમેં કભી દુર્ગતિ નહીં હોતી હૈં. ચાહે જિતની ભી કર પાઓગે, વહ એક દિન અવશ્ય હી અંતિમ લક્ષ્ય તક પહુઁચા હી દેગી. "સ્વલ્પમયસ્ય ધર્મસ્ય ત્રાયતે મહતો ભયાત્" (૨–૪૦). અર્થાત્ ઈસ કર્મયોગરુપ ધર્મકા થોડા સા ભી અનુષ્ઠાન કરનેસે વહ જન્મ–મરણરુપ મહાન સંસારભયસે રક્ષા કિયા કરતા હૈં.

જિસકી ભી દ્રઢ નિષ્ઠા ભગવાનકે લિયે હો ગઈ હૈં, ઉસકા ધ્યેય સિદ્ધ હોકર હી રહેગા. પાપી ભી ભગવદ્ નિષ્ઠ હોતે હી પરમગતિકો પ્રાપ્ત હોતા હૈ (ગીતાજી ૯–૩૨). પાપી સદાકાલ પાપી હી નહીં રહતા હૈં. ઉસકા ભી ઉત્સર્ગ હો સકતા હૈ, ઔર વહ ચાહે તબ જરુર હો જાતા હૈ.

આત્મિક ઉન્નતિમેં બાધક હોનેવાલા કર્મ હૈં. મનુષ્યકો ઉન્નતિકી પ્યાસ હૈં, ઈચ્છા હૈ, પરંતુ જીવનકર્મ ઉસસે વિપરિત, નિમ્ન ભૂમિકાકા હૈં– યહી વિડંબના હૈ. પંચેન્દ્રિયોં કે રસાનુરાગી વૃત્તિયોંસે કર્મ હોતે રહતે હૈં. ભોજન, નિવાસ, વસ્ત્ર, ભોગ ઈત્યાદિ કે વાસ્તે કર્મ હોતે રહતે હૈં.

બહુત કમ લોગ અપની ક્રિયા– આચરણકા અવલોકન કર સકતે હૈં. સામાન્યતઃ સ્વયમ્ ક્યા કર રહા હૈ– યહ દેખને સમઝનેકી ક્રિયાશક્તિ, વિવેકશક્તિ સાધારણ મનુષ્યમેં નહીં હોતી. આત્મનિરીક્ષણસે હી સ્વયમ્‌કો પતા ચલતા હૈ કિ સત્યમેં મૈં ક્યા હૂઁ, કૈસા હૂઁ ! જો કુછ ભી કર રહા હૂઁ ઈનકે પીછે પ્રેરક વૃત્તિ ઉર્ધ્વકી ઓર લે જાનેવાલી હૈ યા નીચેકી ઓર લે જાનેવાલી હૈં ?

ભોગકે અનેકો સાધન પ્રાપ્ત હોને પર ભી તૃપ્તિ, સંતોષ નહીં હોતા હૈં. ઈચ્છાયેં ભી પૂર્ણ હોતી હૈં, ફિર ભી સુખ નહીં. કારણ કિ નૂતન ભોગ–નૂતન ઈચ્છાકી શ્રૃંખલા બની રહતી હૈં.

કભી સોચા હૈં ઈસ બાતકો ?

માનવકો મન, બુદ્ધિ ઔર વાણીસે ભગવાનને સૃષ્ટિમેં વિશેષ સ્થાન દિયા હૈં. ઈસીલિયે મનુષ્યકો પાપ–પુણ્ય, શુભ–અશુભ સમઝના હી ચાહિયે. અર્થાત્ વિવકકો જાગૃત રખના હી ચાહિયે. યહ ધ્રુવ હૈ કિ વિવેક જાગૃત નહીં હોતા તબ તક કોઈ શક્તિ સાર્થક નહીં હોતી, પ્રાપ્ત ભી નહીં હોતી.

પશુ–પક્ષી, જલ, પવન, ઈત્યાદિ સબકી રચના મનુષ્યકે હિતકે લિયે, મનુષ્યકે ઉપયોગકે લિયે હૈં. કિતને પશુ–પક્ષી, પેડ, પર્વત, જલપ્રવાહ ઈત્યાદિ માનવ સમાજકે સુખ સુવિધા ઔર હિતકે લિયે ઉપયોગમેં આ રહે હૈં ! કભી સોચા હૈં ઈસ બાતકો ? કામી, ક્રોધી, ઈર્ષાલુ, દ્વેષી, પાખંડી, દુરાચારી, આલસી, અન્યાયી ઔર આતતાયી મનુષ્ય ઔર પશુમેં કોઈ અન્તર નહીં !

મનુષ્ય જન્મ સાર્થક હો ઈસીલિયે અપને હી મનકો ઉદાર વ વિશાલ બનાનેકી શુરુઆત જાગૃતિપૂર્વક કરની ચાહીયે. સિર્ફ અપના હી સુખ–દુઃખકા અનુભવ કરના તો પશુવત્ જીવનરીતિ હૈં. મનુષ્યકો તો યથાર્થમેં મનુષ્ય બનના ચાહિયે.

સામનેવાલે મનુષ્યકો ક્યા દુઃખ–કષ્ટ હૈં ? યહ સમઝના, જાનના, સીખના ચાહિયે. યહ પ્રથમ સીઢી હૈં. ફિર સામનેવાલેકી પરિસ્થિતિકે વિષયમેં દયા, કરુણા, હમદર્દીકા અનુભવ કરના ચાહિયે. યહ દૂસરી સીઢી હૈં. બાદમેં તો ઐસા હો જાના ચાહિયે કિ ઐસી હમદર્દીકે સુઝાવ કિયે બિના રહા ન જાય. ઐસી દશા– વહી માનવતા.

"સામનેવાલી વ્યક્તિકી માનસિક, આર્થિક યા શારિરીક પરિસ્થિતિ જો ભી હો– ઉસકે સાથ હમકો ક્યા ? કોઇ પરવાહ નહીં !" ઐસી સમઝકે સાથ અપને સ્વાર્થકી હી બાત, વ્યવહાર વ વાણી વ્યવહાર આદિસે કાર્ય કરનેવાલા દાનવ હૈં.

તીન તાપ કે કારણ

(૧) તનકે તાપ :– હિંસા, ચોરી, વ્યભિચાર, અભિમાનસે ઉદંડ વ્યવહાર કરના ઔર અહિતકારી તથા પરદુઃખદાયી ચેષ્ટાઓમેં શરીરકા ઉપયોગ કરના. ઐસે મનુષ્યકો તનકે–શરીરકે તાપ– દુઃખ આતે હૈં.

(૨) મનકે તાપ :– રાગ–દ્વેષ–ઈર્ષા, દૂસરોંકે અહિતકી ચાહ, પરાયા ધન, પરાયે મકાન, જાગીર, સંપત્તિકી ચાહ; ભોગ, માન, ધન ઔર જીવિત રહનેકી તૃષ્ણા, ક્રોધ, અન્યાય ઔર અનીતિ, અહંકાર– જિસકી વજહસે અપનેકો કર્તા, ભોક્તા, સર્વેસર્વા સમઝના– આદિસે સંતાપ, શોક, અશાંતિ મનમેં પૈદા હોતે હૈં.

(૩) વાણીકે તાપ :– અસત્ય બોલના, નિંદા, કઠોર વચન, વ ગાલી ઈત્યાદિ બોલના, વ્યર્થ બાતોં પર ચર્ચા કરના, અપને મુઁહસે અપની બડાઇ કરના, પ્રશંસા કરના, અપને સદ્ગુણોંકો બખાનના આદિસે કટુતા, ભય, અસલામતિકા તાપ હોતે હૈં.

દયાલુતા, ખાનદાની, નેકી સે "રઈસી" ઝિલમિલાતી હૈ

આજ ધની બહુત હૈં, પરંતુ શ્રીમંત તો કોઇ વિરલે હૈં. અમીરીકે સાથ "રઈસી"– પ્રતિષ્ઠા ભી હોની ચાહિયે. દયાલુતા, ખાનદાની, ઈમાનદારી, નેકી, આદર્શનિષ્ઠા હોતી હૈં તભી અમીરી ="રઈસી" ઝિલમિલાતી હૈં

બૃજમોહનદાસ તાપડિયા હરરોજ એકસો એક બ્રાહ્મણોંકો અપની હવેલીમેં ભોજન કરાનેકે બાદ હી ભોજન કરતે થે. નર્મદાતટ પર છોટા ઉદયપુરકે પાસ ગોપાલલાલજીકા મંદિરકા નિર્માણ કિયા ઔર નર્મદાજીકી પરિક્રમા કરનેવાલોંકે લિયે ઠહરને ઔર ભોજનકી સેવા કરનેકા ચાલુ કિયા, જો આજ ભી ઉનકે ટ્રસ્ટકે દ્વારા હો રહી હૈ. મૂલચંદ લલવાની ભી ઐસે દૂસરે રઇસી હો ગયે. ઉન દિનોમેં ભી ઉન્હોંને છૂઆ–છૂતકો માની નહીં થી.

મુશ્કિલ તો હૈં ગંભીરતા ઔર સમતા રખના

એક બહનને (પુષ્કરમેં) કહા :– "મરું યા મારું" ઐસા મેરા સ્વભાવ હૈં, મૈં તો ઐસી હૂઁ!

મૈંને શ્રી ગુરુદેવકો યહી બાત કહી. શ્રી ગુરુદેવ ખૂબ હઁસે, બાદમેં બોલે– મરના યા મારના યહ કોઈ મુશ્કિલ બાત નહીં. મુશ્કિલ તો હૈ જીના ઔર જીને દેના. ઉગ્ર આવેશ રખના યહ મુશ્કિલ નહીં. મુશ્કિલ તો હૈ ગંભીરતા ઔર સમતા રખના. યહીં પર મુનષ્યત્વ વ પશુત્વકા અન્તર સ્પષ્ટ હોતા હૈં.

સબ મનુષ્ય દેહધારી મનુષ્ય નહીં હોતે. સબ પશુશરીરધારી પશુ નહીં હોતે. પશુઓમેં ભી ક્વચિત્ વિરલે આત્મા પૂર્વકે અદ્રશ્ય સંસ્કારકે ભોગાનુસાર આ જાતા હૈં. ગજગોપાલ આદિકી કથા હૈ ન?

આર્યનારી તો સહનશીલતા કા સ્વરુપ હૈં

સ્ત્રીકો નરકકી ખાન કહી હૈં. પરંતુ યહ એક સાધકકી દૃષ્ટિ હૈં. આર્યનારી તો ત્યાગ, સહનશીલતા, ઉદારતા ઔર મહાન પાતિવ્રતકા સ્વરુપ હૈં. વહ તો સર્વપ્રથમ પૂજનીય, વંદનીય હૈં. બાદમેં દેવ, પિતા, ગુરુ, આચાર્યકો વંદન હૈં. માતૃદેવો ભવ પ્રથમ હૈં. પશ્ચાત્ હૈં– પિતૃદેવો ઔર ઉસકે પશ્ચાત્ આચાર્યદેવો.....

એક બાર શ્રી ગુરુદેવને કહા થા કિ નારીકો પીટના તો મહાપાતક હૈ. જો પુરુષ પત્નીકો પીટતા હૈ વહ પશુ વ પાપી હૈં. નારી સાક્ષાત્ મહાલક્ષ્મીકા અંશ હોતી હૈ. ઈસીલિયે ઉસ પુરુષકે યહાઁ લક્ષ્મીદેવીકી કૃપા નહીં હોતી હૈં.

ભગવાન બુદ્ધકા અષ્ટાંગ માર્ગ

સુખ પ્રાપ્તિ વ દુઃખ નિવૃત્તિકે લિયે ક્યા કરના ચાહિયે? ઈસી પ્રશ્નકે ઉત્તરમેં હી વિવિધ ધર્મ–સંપ્રદાય, તત્ત્વચિંતન, પ્રાર્થના આદિકા અસ્તિત્વ પ્રાચીન કાલસે યદ્યપિ પર્યંત હૈં, ઔર જબ તક મનુષ્યકા અસ્તિત્વ હૈં તબ તક ઈનકા ભી અસ્તિત્વ રહેગા.

દ્વન્દ્વમય સૃષ્ટિમેં અકેલા સુખ અથવા અકેલા દુઃખ અર્થાત્ કેવલ સુખ હી સુખ યા દુઃખ હી દુઃખ તો કદાપિ સંભવિત નહીં હૈ. અનુકૂલ (પ્રિય) ઔર પ્રતિકૂલ (અપ્રિય) હમેશા સાથ સાથ હી રહતે હૈં– જૈસે કિ પ્રકાશ વ અંધકારકા યુગ્મ–જોડા હૈ. અબ તો હમ સબ જાનતે હૈં કિ અનુકૂલસે સુખાનુભૂતિ ઔર પ્રતિકૂલસે દુઃખાનુભૂતિ હૈ. જબ તક અનુકૂલ લગતા હૈ, તબ તક મનુષ્યકો સુખ રહતા હૈ; વો હી જબ પ્રતિકૂલ હો જાતા હૈ તો વો હી દુઃખદાયી હો જાતા હૈં.

અબ, હોતા ક્યા હૈં કિ અનુકૂલ લગતા હૈં તબ મનુષ્ય ઉસમેં નિમગ્ન હો જાતા હૈ, ફિર ભી ભીતરસે ડરતા હૈ કિ સુખકા કહીં અચાનક નાશ ન હો જાયેં. અર્થાત્ મૈં

દુઃખી ન હોઉં ! અબ સુખકે સમય ભી ઈસ ડરકો લેકર વહ દુઃખકો ભૂલતા નહીં હૈ. તાત્પર્ય કિ સુખમેં ભી દુઃખ રહતા હૈ. ફિર દૂસરી તરફ દુઃખ તો દુઃખ હૈ હી !! તો હોતા ક્યા હૈ કિ દુઃખ ઔર દુઃખકા ભય બના રહતા હૈ. અબ પ્રશ્ન હોના સ્વાભાવિક હૈં કિ તો દુઃખસે છૂટના કૈસે ?

બુદ્ધ ભગવાનને સમઝાયા હૈં કિ ઈસ સૃષ્ટિકા સ્વરુપ અનાદિ કાલસે ઐસા હી હૈં કિ ઈસમેં (૧) જન્મ (૨) મૃત્યુ (૩) વૃદ્ધાવસ્થા અર્થાત્ જરા (૪) વ્યાધિ ઔર (૫) સંયોગવિયોગ– યે પાઁચ ઘટનાયેં તો સદૈવ હોતી આઈ હૈં ઔર હોતી હી રહેગી. મનુષ્યકો ઈસ ઘટનાઓંકો લેકર દુઃખી હોના યા નહીં હોના હૈ– ઈસકી સમઝદારી હોની ચાહિયે. ઈન ઘટનાઓંકો તુમ તો કદાપિ રોક નહીં સકોગે. તો બુદ્ધિમાની તો ઈસીમેં હૈં કિ ઈસ કઠોર વાસ્તવિકતાકો તત્પરતાસે સ્વીકાર કરના. ઈન પાઁચ ઘટનાઓંકો અનિવાર્યરુપસે સમઝના પડેગા ઔર સહન કરના પડેગા.

ઈસકે અતિરિક્ત ઔર જિતને ભી દુઃખ હૈ ઉસકે જન્મદાતા તુમ સ્વયમ્ હો. તૃષ્ણાકો લેકર દુઃખી હોતે હો. કિત– કિતની તૃષ્ણાએઁ તુમ પૈદા કરતે હો ? પાલતે હો ઔર પોષતે હો ? ઈસ બાત તો તુમ્હારે સિવા ઔર કોઈ જાન નહીં સકતા. તૃષ્ણા હી મનુષ્યકો અનીતિપૂર્ણ વ્યવહાર–અન્યાયપૂર્ણ આચરણ અર્થાત્ પાપકર્મ કરાતી હૈં. પાપકર્મ કરનેવાલા દુઃખી હોતા હી હૈં !!

તો ભગવાન બુદ્ધને સમઝાયા હૈ કિ તૃષ્ણાકા ઉદ્ભવ હોને પર યદિ તુમ ઉસકો કમજોર કર દોગે, તો તૃષ્ણાકે વશ તુમ નહીં અપિતુ તૃષ્ણા તુમ્હારે વશ હો જાયેં, અર્થાત્ મનકે વશ ન હોકર મનકો વશમેં રખના. તો, તૃષ્ણાકા જોર કમજોર પડકર નષ્ટ હો જાયેગી. ઈસકે લિયે ભગવાન બુદ્ધને અષ્ટાંગ માર્ગ અર્થાત્ આઠ બાતેં સમઝાઈ હૈં.

(૧) જો ભી સૃષ્ટિકે અનિવાર્ય સ્વરુપકી બાત કહી હૈં ઉસકો સતત સ્મરણમેં રખનેકા પુરુષાર્થ સતત કરતે રહના.

(૨) અશુભ કર્મો સે છૂટનેકા ઔર શુભકર્મો કરનેકી સતત જાગૃતિ રખના.

(૩) મનુષ્યકી વાણી બહુત સામર્થ્યસે યુક્ત હૈં. ઈસકો સમઝકર તુમ્હારી વાણી હિતકર, પ્રિય, સત્ય હો ઈસકી જાગૃતિ રખના.

(૪) કર્મ કિયે બિના જીવિત રહના હી અશક્ય હૈં. ઈસલિયે કર્મ ભી શુભકર્મ હો ઈસકી જાગૃતિ રખના.

(૫) ઈસકે લિયે અપનેકો નિરન્તર દેખતે રહના– (કિ) મૈંને ક્યા કર્મ કિયા ? ક્યોં કિયા ? મૈં ઐસા–તૈસા ક્યોં બોલા ? ઔર સામનેવાલેકા નહીં અપિતુ મેરા હી અહિત મૈંને હી કિયા હૈં– અશુભ કર્મ કરકે, ઔર જૈસી–તૈસી વાણી કહ કરકે. ઈસ બાતકો સમઝના સતત. ફિર યાદ રખનેકા ઔર પ્રયત્ન કરના. સમઝોગે તત્પશ્ચાત્

તદ્નુસાર આચરણ કરના અર્થાત્ પુરુષાર્થ કરના– યહ હો જાતા હૈ તુમ્હારા વ્યવહારમેં, વાસ્તવિક જીવનમેં તુમ્હારા ઠોસ સ્વરુપ.

(૬) તો ઈસમેં મુખ્ય જાગૃતિ યહ રખના કિ પૈસોંકી પ્રાપ્તિ ભી ન્યાય–નીતિપૂર્ણ તરીકોંસે કી જાયેં.

(૭) આત્મનિરીક્ષણ બરાબર કરના.

(૮) દઢનિષ્ઠ ઔર દ્રઢ સંકલ્પ રહના. અપની વાણી, અપને કર્મ, અપની નોકરી–ધંધે, અપને ભાવ, સમઝદારી ઔર વિચારમેં ડટકર અડિગ રહકર, સહી પુરુષાર્થયુક્ત જીવન જીના.

તૃષ્ણા સર્વ દુઃખોકા મૂલ હૈં. તૃષ્ણા યાની તીવ્ર લાલસા, તીવ્ર ઈચ્છા. ઔર ઈચ્છા એક દો તો હોતી નહીં ! વહ તો અપરંપાર અગણિત હોતી હૈ. ઈસકા કારણ યહ હૈં કિ ઈચ્છા બહિર્મુખ હૈ. વાસ્તવમેં ઇચ્છા હી જીવકા સ્વરુપ હૈં. અનેક વિધ ઈચ્છાઓંકા ઢેર જીવ હૈં. દસ ઈન્દ્રિયાઁ મનુષ્યકે મન–બુદ્ધિ–ચિત્ત વ અહંકારકો અહર્નિશ પુષ્ટ કરતી રહતી હૈં. જબ તક મનુષ્ય જીંદા હૈ તબ તક વહ પ્રક્રિયા નિરન્તર ચલતી રહતી હૈં.

ઈસકે પર રોક લગાનેકી વૃત્તિ યા જરુરિયાત મહસૂસ હોના યહ જીવકે મોહનિશાસે જાગ્રત હોનેકી પહલી શર્ત હૈં. યા યોં કહો કિ પહલી સાબિતી હૈં કિ જીવ જાગા હૈ. જાગને પર પગ–પગ પર આત્મનિરીક્ષણ વ આત્મબોધયુક્ત પુરુષાર્થ કરતે કરતે જીવકી સમઝદારી જ્યોં–જ્યોં પુષ્ટ હોતી હૈં ત્યોં ત્યોં ખૂબ શાંતિ, પ્રસન્નતા પ્રાપ્ત કરતા હુઆ ખૂબ સુખી જીવન જીવકો પ્રાપ્ત હો જાતા હૈં, સહજ !

સ્વાર્થીવૃત્તિવાલોંને હી ઈસ પૃથ્વીકો કલુષિત વ પીડિત કર દિયા હૈ

શ્રીભાગવતજીમેં લિખા હૈં કિ ઇશ્વરકે પગમેંસે ભૂલોક, નાભિમેંસે ભૂવર્લોક, હૃદયમેંસે સ્વર્ગલોક, છાતિમેંસે મહર્લોક, ગ્રીવામેંસે જનલોક, સ્તનોમેંસે તપલોક ઔર મુર્ધામેંસે સત્યલોક ઉત્પન્ન હુએ હૈં.

ઈસી તરહ ચાર વર્ણોંકી ઉત્પત્તિ હુઇ હૈ. ભગવાનકે મુખમેંસે બ્રાહ્મણ, બાહુઓમેંસે ક્ષત્રિય, જંઘામેંસે વૈશ્ય ઔર પૈરોંમેંસે શુદ્ર ઉત્પન્ન હુયે હૈં.

તાત્પર્ય યહ કિ સારા સંસાર વિશ્વરુપ ભગવાનકા હી દેહ હૈં. શરીરકે કિસી એક અંગમેં પીડા હોતી હૈં તો સારા શરીર ઉસ પીડાસે દુઃખી હોતા હૈં. ઉસી તરહ સંસારકે કિસી ભી અંગમેં પાપ હોતા હૈં તો ઉસ પાપંકે પરિણામમેં સારા સંસાર પીડિત હોતા હૈં. દૂસરે અંગોકે જીવ સુખી રહ નહીં પાતે હૈં.

જો અજ્ઞાની હૈં વે હી ઐસા સોચતે વ કહતે હૈં કિ હમ તો કેવલ હમારે કલ્યાણ વં સુખકી ઈચ્છા રખતે હૈં. ઔરોંકે સુખ–દુઃખસે હમેં ક્યા નિસ્બત ! હમે ક્યા લેના દેના ! પરંતુ જબ પડોશીકા ઘર જલતા હૈં તો ઉસીસે અપનેકો ક્યા હાનિ હોતી હૈ

ઉસકા ખ્યાલ હમેં ઉસી વક્ત નહીં આતા હૈ, પીછેસે આતા હૈં, તબ પશ્ચાત્‌પ વ પીડાકે અતિરિક્ત કુછ શેષ નહીં રહતા હૈ. ઐસે સ્વાર્થી વૃત્તિવાલોંને હી ઈસ પૃથ્વીકો અપને અસ્તિત્વસે કલુષિત વ પીડિત કર દિયા હૈ. યે હી લોગ હૈં– જિન્હોંને અપને ભાઈયોંકા નાશ, અહિત કરકે અપને લિયે સુખકી આશા, તૃષ્ણા રખતે હુએ પરિણામમેં અપને હી ગલે પર છૂરી ફિરાઈ હૈં !!!

દાવાનલમેં સૂખેકે સાથ હરે–ભરે પેડ ભી ખાક હો જાતે હૈં ઔર નિદોર્ષ, અબોલ– જિનકો હાથપૈર ભી નહીં દિયા હૈં ભગવાનને... ઐસે કઈ પ્રકારકે જીવજંતુ, પક્ષી આદિકો સ્વાહા કર લેતા હૈ. ઉસી તરહ સ્વાર્થીવૃત્તિવાલોંકે કર્મસે, સમાજમેં લગતી આગસે કઈ નિર્દોષકો સહન કરના પડતા હૈં.

ઋષિયોંને ઔર ધર્મપ્રવર્તકોને અસ્પૃશ્યતાકો વર્તમાન અર્થાનુસંધાનસે નહીં જાના હૈં ઐસા જ્ઞાત હોતા હૈ. "ગુણકર્મ વિભાગયોઃ"– ગીતાજીમેં શ્રીભગવાનને કહા હૈ વહ બરાબર હૈં. લેકિન ઈસીસે નિશ્ચિત્ હોતા હૈં કિ જાતિસે ભી જ્યાદહ આગ્રહ ઔર સ્વીકૃતિ ગુણોંકો લેકર હોતી થી.

અસ્પૃશ્યતા વાસ્તવમેં રહી નહીં હૈ. હોટલોમેં સબકે લિયે એક હી બર્તન દિયે જાતે હૈં. બ્રાહ્મણ લોગ બહુધા આચારમેં શિથિલ હો ગયે હૈં. ઘાટી લોગ (ઘરમેં કામ કરનેવાલે મજદૂર) કે સાથ બૈઠકે બીડી–સીગરેટ પીતે હૈં ઔર ભોજનકે વાસ્તે ભી છૂયા હુઆ ખા લેતે હૈં. અપને ઘરોમેં દેખો ! મહારાજલોગ (રસોઈયા) આચાર રખતે હૈં ક્યા ?

વિચાર, વાણી વ ભાવનાયેં પર અંકુશ રખેં

હમારે લિયે સુખ–સંપત્તિકા અનુમાન હોને પર હમારે અંતઃકરણકી સહી ભાવનાસે ઉસ અનુમાનકો મનમેં રખતે યા બોલકર સુનાતે હૈં, તો શબ્દોમેં રહા હુઆ સામર્થ્ય ઉન સુખપૂર્ણ દિનોંકો હમારી ઓર આકર્ષિત કરતે હુએ ઉનકો હમારે પાસ લે આનેકો પ્રવૃત્ત હો જાતે હૈં. ઔર યથા કાલે વહ અનુમાન હમારે લિયે પ્રત્યક્ષ હો જાતા હૈ. ઈસલિયે, જબ ભી તુમ સુખ–સંપત્તિયુક્ત ઉન્નતિ–પ્રગતિકે લિયે બોલો તબ તુમ્હારે શબ્દોમેં તુમ્હારા પૂર્ણ ભાવ વ્યક્ત કરના, અર્થાત્ અંતઃકરણકી સહી ભાવનાકે સાથ બોલના.

યહ હમેશા સ્મરણમેં રખના કિ આંતરિક ભાવનાકે અનુસાર હી તુમ સંસ્કારબીજ ડાલ રહે હો. ઈસલિયે બોલતે સમય જબ ઉન્નતિકી સહી ભાવનાકા તુમ્હારે અંતઃકરણમેં તુમકો ભાન–જ્ઞાન હોતા હૈં, તબ ઉન્નતિકો પ્રત્યક્ષ કર દેનેવાલે ગુણોં (કારણ) તુમ્હારે અંતઃકરણમેં ઉત્પન્ન હોતે હૈં ઔર ઉસસે તુમ્હારી ઉન્નતિ નિશ્ચિત્ સાધ્ય હો જાતી હૈં.

ઈસસે વિપરિત–યદિ તુમ સંશય, નિષ્ફલતા, પરાજય આદિકા તુમ્હારે

અંતઃકરણમેં ભાન (જાગૃતિ) રખકર વૈસી વાણી બોલતે હો, તો તુમ્હારેમેં નિષ્ફલતા આદિકો પ્રત્યક્ષ કર દેનેવાલે કારણ ઉદય હોતે હૈં ઔર ઉસસે તુમ્હેં નિષ્ફલતા આદિ પ્રાપ્ત હોતે હૈં.

ઈસી તરહ જિસકા હમ અતિશય ભય રખતે હૈં વહ હમેં પ્રાપ્ત હો હી જાતા હૈ. ભય એક ઐસી વૃત્તિ હૈં જો વિવિધ દુઃખોં કે અવસરોંકા ભાન કરા દેતી હૈં. જિન જિન દુઃખોકા હમે ભાન હોતા હૈ ઉનકો શબ્દોસે– વાણીકે માધ્યમસે હમ દરસાતે રહતે હૈં તો ઉસસે હોતા યહ હૈં કિ ઉન અવસરોંકો પ્રાપ્ત કરનેવાલા– કરાદેનેવાલે કારણ હમ હી હમારેમેં ઉદય કર દેતે હૈં. ઔર કારણ ઉદય હોતે હી ઉનકે કાર્ય આગે–પીછે પ્રત્યક્ષ હુએ બિના રહતે નહીં.

માન લીજિયે કિ વિપત્તિકે આનેકા હમેં ભાન હો જાતા હૈં, વહ શાયદ અગમચેતી હૈં. ફિર ભી હમેં ઉસીકા વિચાર વ ઉસકી બાતેં ન કરના ચાહિયે. કારણ કિ વૈસા કરનેસે તો ઉસ વિપત્તિકો હમારી ઓર લે આનેમેં હમ ઉસકી સહાયતા કરતે હૈં, શબ્દ શક્તિકા દુરુપયોગ હૈં. યહ વાણીકી દુઃખદાયક પ્રવૃત્તિ હૈં. ઈસલિયે, ઐસે અનુમાનકે હોને પર હમકો ચાહિયે કિ હમારી વાણીસે સુખસાધક પ્રવૃત્તિ કરેં. સાવધાની રખકર વિચાર, વાણી વ ભાવનાઓં પર અંકુશ રખેં. ઔર શુભમેં હી ઉસે મોડ દેવેં તો વિપત્તિ આને પર ભી વહ મનકો સંતપ્ત નહીં કરેગી. બલ્કિ વિપત્તિસે લાભ પ્રાપ્ત કર લેતા હૈ. પરિણામમેં અધિક શાંતિ પ્રાપ્ત કર લેતા હૈ. વ્યક્તિ જ્ઞાનવાન હો જાતા હૈં, ઈષ્ટનિષ્ઠ હો જાતા હૈ.

જબ સુખ સંપત્તિ આનેકા ભાન હો જાયેં તબ અંતઃકરણકી ગહરી ભાવનાસે ઉસકે બારેમેં વિચાર વ બાતેં કરના ચાહિયે. ઐસા કરનેસે સુખ–સંપત્તિકા હમ હમારી ઔર શીઘ્ર આ જાનેમેં સહાયતા પહુઁચાતે હૈં. ઈસી પ્રકારકી પ્રવૃત્તિ કરના યહ વાણીકી સુખસાધક પ્રવૃત્તિ હૈં. ઐસી હી પ્રવૃત્તિ જબ–જબ ભી અનુકૂલતા હો તબ–તબ ઉત્સાહપૂર્વક કરતે રહના ચાહિયે.

સપ્તલોકકા નિર્માણ

પ્રાણતત્ત્વ ઔર આકાશતત્ત્વકે અલગ અલગ સ્તર હોતા હૈ– ઉસમેંસે સપ્તલોક નિર્માણ હોતે હૈં. સપ્તલોક હૈં– ભૂઃ ભુવઃ, સ્વઃ, મહઃ, જનઃ, તપઃ ઔર સત્ય.

ભૂલોકમેં ઈન્દ્રિયાઁ ઔર મનકી પ્રબલતાવાલે પંચભૂતોમેં ભૂતાત્મા રમમાણ કરતા હૈં. પ્રાણ સ્થૂલ સ્તર હૈં. અપનેકો શરીરરુપી હી માનતા હૈં– અંતર્મુખ હો નહીં સકતા. શરીરકે પરેકી બાત માનતા નહીં, સોચતા નહીં. વાઙ્મય આત્મા હોતા હૈં.

ભુવર્લોકમેં બુદ્ધિ તથા ચિત્તકી પ્રબલતાકા પ્રાણ ચિત્તાત્મા હૈ– સૂક્ષ્મસ્તર હૈ. ચિત્તકે સંસ્કારોકોં જાન સકતા હૈં. સમઝ સકતા હૈ, પકડ સકતા હૈં. ઉચિત પુરુષાર્થ

કર સકતા હૈં, ઔર સુયોગ્ય પુરુષાર્થસે સ્થૂલ સ્તરકે બંધનોંસે અપનેકો મુક્ત કર સકતા હૈ. "મૈં કેવલ શરીર હી નહીં હૂઁ, અપિતુ ઈશ્વરકા અંશ– જીવાત્મા હૂઁ, મેરેમેં અપરિમિત શક્તિ સામર્થ્ય હોને પર ભી ઉનકો વિકસિત નહીં કર રહા હૂઁ. વિકસિત કર સકતા હૂઁ", ઐસા જ્ઞાન હોતા હૈં. સ્વપ્ન પ્રદેશ હૈં ચિત્તાત્માકા. પ્રાણમય આત્મા હોતા હૈં.

સ્વઃલોકમેં અહમ્ શુદ્ધ હોતા હૈં. ઈસલિયે ચિદાત્મા હૈં. સુષુપ્તિ ઉસકા પ્રદેશ હૈં. મનોમય આત્મા હોતા હૈ. મનુષ્ય રોજ ઈસ ભૂમિકામેં પ્રવેશ કરતા હૈં, લેકિન વહ મૂર્ચ્છિત (નિદ્રાધીન) હો જાનેસે ઈસકા ઉનકો ભાન નહીં રહતા.(ચર્ચા અપૂર્ણ રહી).

પરલોક, પિંડદાન–શ્રાદ્ધ–તર્પણ

પરલોક હૈ ઈસકા પ્રમાણ દશરથજીને દિયા હૈં. યુદ્ધકે બાદ દશરથજી આતે હૈં ઔર શ્રીરામ, લક્ષ્મણજી આદિસે બાત કરતે હૈં.

પિંત્તરોંકે નિમિત્ત પિંડદાન શ્રાદ્ધ–તર્પણ આદિકા ઉલ્લેખ કઇ જગહ પર હૈં. શ્રીરામજીને ભી પિતાકી મૃત્યુકા સંવાદ સુનતે હી મંદાકિનીકે તીર પર જાકર તર્પણ કિયા. એવમ્ સ્વયં જૈસા ભોજન કિયા કરતે થે ઉસીકે પિંડ બનાકર દશરથજીકે નિમિત્ત દિયે.

બેંકમેં જો કોઈ ભી જિસ વ્યક્તિકે નામસે રુપયે જમા કરાતા હૈ, ઉસી વ્યક્તિકે નામ જમા હો જાતે હૈં, ઔર જિસકે નામસે જમા હોતે હૈં, ઉસીકો મિલતે હૈં– દૂસરોંકો નહીં. યહાઁ (ભારતમેં) જમા કરાયે હુએ રુપયે વિદેશોમેં વહાઁકે સિક્કેકે રુપમેં મિલ જાતે હૈં.

વૈસે હી પિતરોંકે નામસે કિયે હુએ પિંડ, તર્પણ, બ્રાહ્મણ ભોજન આદિ કર્મકા જિતના મૂલ્ય આંકા જાતા હૈ, ઉતના હી ફલ ઉસ પ્રાણીકો વહ જિસ યોનિમેં હોતા હૈં, વહાઁકે આવશ્યક વસ્તુકે રુપમેં પ્રાપ્ત હો જાતા હૈં. યદિ વહ પ્રાણી ગાયકી યોનિમેં હૈં, તો ઉસે ચારેકે રુપમેં, દેવતા હૈં તો અમૃતકે રુપમેં, મનુષ્ય હૈં તો અન્નકે રુપમેં, ઔર બંદર હૈં તો ફલ આદિકે રુપમેં, ઉતનેહી મૂલ્યકી વસ્તુ મિલ જાતી હૈં.

તર્પણવિધિમેં શ્લોક–મંત્ર હોતા હૈં, જિસકા ભાવ ઐસા હૈં કિ પુત્ર અપને મૃત પિતાસે કહતા હૈ કિ મેરે પૂજ્ય મૃતાત્મન્ પિતાજી ! અનાદિ કાલસે જો માર્ગસે હમારે પૂર્વ પુરુષ– પિતામહાદિ જહાઁ પહુઁચ ચુકે હૈં ઉસી માર્ગસે આપ ભી વહાઁ શીઘ્ર જાયેં ઔર વહાઁ પહુઁચકર સ્વધયા = અમૃતસે તૃપ્ત યમ ઔર વરુણદેવ દોનોં રાજાઓંકે દર્શન કરેં. (ઋગ્વેદ–અથર્વવેદ)

"હે મૃતાત્મન પિતાજી ! પાપકા ત્યાગ કરકે, અનુષ્ઠાન કિયે હુએ ઈષ્ટાપૂર્ત શ્રૌત–સ્માર્ત દાનરુપ કર્મકે પ્રભાવસે આપ યમસે મિલેં. તદનન્તર ઉનસે શાસિત પિત્તરોંસે સમાગમ કરેં. જો યમ ઔર પિતૃગણ ઉત્તમ પિતૃલોક, સ્વર્ગમેં રહે હૈં, વહાઁ

કર્મ ક્ષયકે હોને પર ભોગસે ફિર પૃથ્વી પર આવગમન કરેં અથવા કર્મભોગાન્તર સર્વ પ્રાણીઓંકે નિવાસ સ્થાન પૃથ્વીકો પ્રાપ્ત હોં– અર્થાત્– પિતૃલોકસે પૃથિવીમેં લૌટકર સુંદર શરીરકો ધારણ કરેં."

"હે અગ્ને ! જો મૃતપુરુષ, તુઝે ચિત્તામેં સમર્પણ કિયા ગયા હૈં– એવમ્ "સ્વધાકાર" = ઉચ્ચારપૂર્વક સમર્પિત ઉદકાદિકે સહિત "ચરિત" = ઈધર ઉધર ચક્કર કાટ રહા હૈં, ઉસે "પિતૃભ્યઃ"= પિતરોંકી પ્રાપ્તિકે નિમિત્ત અર્થાત્ પિતૃલોકકી પ્રાપ્તિકે લિયે આપ પ્રેરિત કરેં. પિતૃલોકમેં કર્મભોગકે અનન્તર વહ જો પુરુષ હૈં જાતવેદ, આપકી કૃપા દ્વારા શરીરસે સંગત હો– અર્થાત્ પિતૃલોકસે પ્રત્યાવૃત દીર્ઘાયુ હોવેં!! ઔર શરીર ધારણ કરેં; જીવનકો ધારણ કરેં, દીઘાર્યુ હોવેં."

અગતિમેં રહે હુએ મૃતાત્માઓંકે લિયે સચ્ચે પ્રેમપૂર્ણ ભાવસે, ઉસકે લિયે પ્રાર્થના, ભગવદ્કથા કરને પર પ્રાર્થનાકે સ્પંદનોકે તરંગ ઉસ મૃતાત્માકો અવશ્ય સહાયક હોતે હૈં. ઉસ મૃતાત્માકો ઈસસે તૃપ્તિ હોતી હૈં ઔર વહ સુખમય માર્ગકી ઓર બઢતા હે.

મૃતાત્માકે લિયે પુત્રકી પ્રાર્થનાસે વિદ્યુતલોકમેં ઉપાસકકે પહુઁચતે હી ઉસકે સ્વાગતકે લિયે બ્રહ્મલોકસે અમાનવ (દિવ્ય પુરુષ) ભેજ દિયા જાતા હૈં. વહ ઉસે સાથ લે વરુણલોકાદિ દ્વારા બ્રહ્મલોકમેં પહુઁચા દેતા હૈં.

જીવિત વ્યક્તિકે લિયે ભી કોઇ યજ્ઞ, દાન, અનુષ્ઠાન, વ્રત, આદિ કર્મ કરતા હૈં તો વહ ભી ઉસે અવશ્ય મિલતા હૈં. યજમાનકે લિયે જો બ્રાહ્મણ, યજ્ઞ, તપ, અનુષ્ઠાન, પૂજા–પાઠ કરતા હૈં વહ યજમાનકો મિલતા હૈં– કર્મ કરનેવાલે બ્રાહ્મણોંકો નહીં. દોષપૂર્ણ કરેગા તો ઉસકા દોષ બ્રાહ્મણકે ઉપર ચઢતા હૈં– યજમાનકે ઉપર નહીં.

(જો) મુક્ત હો ગયા હૈં– તો ઉનકે નિમિત્ત કિયા ગયા કર્મ કર્તાકો હી મિલતા હૈં– જિસ પ્રકાર રજિસ્ટ્રી ભેજનેવાલેકો હી વાપિસ મિલ જાતી હૈં, ઔર કર્તાકે સંચિત કર્મરુપ કોષમેં જમા હોતા હૈં.

જીવકા પ્રત્યાવર્તન

મૃતાત્માકે ગતિ કરનેકા દો માર્ગ હે– પિતૃયાન ઔર દેવયાન– ઈસ લોકસે જીવાત્મા લોકાન્તરકો ગતિ કરતે હૈં. જીવાત્માકી ગતિમેં દેવોંકા સહયોગ માના ગયા હૈં. પૃથ્વી, અંતરિક્ષ ઔર દ્યુ (= સ્વર્ગ લોક)કે મુખ્ય ગ્યારહ– ગ્યારહ દેવોંકા ઉલ્લેખ વેદમેં હૈં.

(૧) પૃથ્વીલોકકે મુખ્ય દેવ અગ્નિ હૈં. ઔર દશ ઉનકે સહાયક દેવ હૈં– (૧) જાતવેદ (૨) વૈશ્વાનર (૩) દ્રવિણોદા (૪) તનૂનપાત (૫) નારાશંસ (૬) ત્વષ્ટા (૭) વનસ્પતિ (૮) ગ્રાવાણ (૯) રથ ઔર (૧૦) આપ.

(૨) અતંરિક્ષકે મુખ્ય દેવ વાયુ હૈં– ઉનકે સહાયક દેવ (૧) વરુણ (૨) રુદ્ર (૩) ઈન્દ્ર (૪) પર્જન્ય (૫) બૃહસ્પતિ (૬) યમ (૭) મિત્ર (૮) કનિષ્ઠ (૯) વિશ્વકર્મા (૧૦) સવિતા

(૩) દ્યુલોકકે મુખ્ય દેવ સૂર્ય (આદિત્ય) હૈં. તથા ઉનકે સહાયક દેવ હૈં (૧) અશ્વિની (૨) ઉષા (૩) સૂર્ય (૪) ત્વષ્ટા (૫) સવિતા (૬) ભગ (૭) પૂષા (૮) વિષ્ણુ (૯) યમ (૧૦) અજ

જીવાત્મા પૃથિવીસે લોકાન્તરકે લિયે પ્રસ્થાનોન્મુખ હોતા હૈં તબ અગ્નિ અપને સહકારી ૧૦ દેવોંકે સાથ ઉસકી સહાયતા કરતા હૈં. વાયુ અંતરિક્ષમેં ઔર દ્યુલોકમેં સૂર્ય ગતા જીવાત્માકો સહયોગ દેતે હૈં.

સમષ્ટિ–વ્યષ્ટિ–લય સિદ્ધાંતકે અનુરુપ આધ્યાત્મિક પ્રાણ આધિદૈવિક અગ્ન્યાદિ ભાવકો પ્રાપ્ત હો ચુકે હૈં. ઉસે દેવ કહા હૈં. તાત્પર્ય કિ આધ્યાત્મિક ચક્ષુ સૂર્ય, આધ્યાત્મિક વાક્ અગ્નિ, આધ્યાત્મિક પ્રાણ– વાયુ બનકર દ્યુલોકરુપી અગ્નિમેં શ્રદ્ધાકી આહુતિ ડાલતે હૈં. જિસસે પ્રકાશમાન ચન્દ્રલોકવર્તી વૃદ્ધિ–ક્ષયયુક્ત સોમાત્મક યજમાનકા દિવ્ય શરીર નિષ્પન્ન હોતા હૈ, અર્થાત્ ઉસી શરીરકે દ્વારા યજમાન અપને કિયે હુએ પુણ્ય કર્મોકે ફલકા ઉપભોગ સ્વર્ગમેં કરતા હૈં.

છાંદોગ્યોપનિષદ્કે પંચમ અધ્યાયકે ૩ સે ૧૦ તક ખંડોમેં પંચાગ્નિવિદ્યાકા નિરુપણ હૈ. ઉસકા સંક્ષેપ દ્વિતીય મુંડક, ખંડ પ્રથમ– મંત્ર પંચમ મેં હૈ.

તસ્માદગ્નિઃ સમિધો યસ્ય સૂર્યઃ સોમાત્પર્જન્ય ઔષધયઃ પૃથિવ્યાન્ ।
પુમાન રેતઃ સિંચતિ યોષિતાયાં બ્રહ્વીઃ પ્રજાઃ પુરુષાત્સમ્પ્રસૂતાઃ ॥

(મુંડકો.૨–૧–૫)

પાઁચ અગ્નિ હૈં– દ્યુલોક, પર્જન્ય, વૃષ્ટિ, અન્ન, રેત (શુક્ર)

યજ્ઞપ્રક્રિયાઓંકે અનુસાર આવહનીય અગ્નિમેં દૂધ, દધિ, ઘૃતાદિકી યજમાન શ્રદ્ધાપૂર્વક આહુતિ ડાલતા હૈ. અગ્નિસંયોગ હોતે હી વે દ્રવ્યાદિ સૂક્ષ્મ બાષ્પરુપકો ધારણ કર લેતે હૈં. ઈન નયે બાષ્પરુપકો "શ્રદ્ધા" યા "અપૂર્વ" કહા હૈં.

જીવાત્મા જબ મનુષ્ય શરીરસે નિકલતા હૈં તબ સ્થૂલ શરીર યહાઁ પડા રહતા હૈ, ઉસકી કહીં જાનેકી સંભાવના હી નહીં. ઈસલિયે જીવાત્માકો સાથ દેનેવાલા સૂક્ષ્મ શરીર યા લિંગ શરીર હી હૈં– જો પાઁચ જ્ઞાનેન્દ્રિયાઁ, પાઁચ કમેન્દ્રિયાઁ, પાઁચ પ્રાણ, મન તથા બુદ્ધિ ઈન ૧૭ તત્ત્વોંકા સંઘાત હૈં, ઈસમેં મનકી પ્રધાનતા હૈં, ઈસલિયે કેવલ મન શબ્દકા ભી પ્રયોગ કિયા જાતા હૈં.

મન કેવલ શક્તિરુપ હોનેસે ભૌતિક શરીરકી સહાયતા બિના કહીં ગમન કરનેમેં અસમર્થ હૈં.

કિસી મિટ્ટીકે પાત્રમેં અચાર (અથાણા) યા તેલ–ઘી રખા જાય– ફિર ઉસે

સોડા, ગરમ પાની આદિ સ્નેહનિવારક દ્રવ્યોંસે રગડ રગડકર ખૂબ અચ્છી તરહસે ધો લેને પર ભી ઉસ પાત્રમેંસે ચિકનાહટકે સંસ્કાર મિટતે નહીં હૈં.

ઈસી પ્રકાર, સૂક્ષ્મ શરીર સ્થૂલ શરીરસે પૃથક્ હો ગયા હો ફિર ભી સ્થૂલ શરીરકે આરંભિક કુછ ભૌતિક અંશ સૂક્ષ્મ શરીરમેં સંલગ્ન રહ જાતે હૈં. ઉસે "ભૂત સૂક્ષ્મ" કહા હૈ. ઈસકો "આતિવાહિક શરીર" ભી કહા જાતા હૈં. યહાઁ પર જીવાત્માકો માલૂમ પડતા હૈં કિ ઉપરકે સાત લોક ઔર નીચેકે સાત લોક અર્થાત્ સ્તરોમેંસે સ્વયં કિસ સ્તરકા અધિકારી હૈં.

જીવાત્માકે લિંગ શરીરકે સાથ કતિપય (=અલ્પ) ભૂતસૂક્ષ્મ સાથ રહતે હૈં. અગ્નિમેં આહુતિ દિયે હુએ બાષ્પભાવકો ધારણ કિયે હુએ દુગ્ધધ્યાદિકે સૂક્ષ્મ પરમાણુ ભી સાથ મિલ જાતે હૈં. લિંગ શરીરકે ઉપર ભૂતસૂક્ષ્મ ઔર આહુતિ દ્રવ્યોંકે સૂક્ષ્મ અંશોકા મિલા ઝુલા સ્તર– સા બન જાતા હૈં. યહ સ્તર હી લિંગ શરીરકા ગમન કરનેમેં આશ્રયકા કામ દેતા હૈં.

ઉસીકે આશ્રિત હો લિંગ શરીર પરલોકયાત્રા આરંભ કરતા હૈં. તબ ઉસકો ' 'યાતના શરીર" કહા જાતા હૈં. પુણ્યાત્મા અપને કર્માનુસાર ગંતવ્ય સ્વર્ગાદિમેં પહુઁચકર નયે દિવ્ય વિગ્રહકો ધારણ કરતા હૈં. તબ ઉસકે યાતના શરીરકા અંત હો જાતા હૈં.

પાપાત્માકા યાતના શરીર ઉસે નરકલોકમેં પહુઁચાતા હૈં ઔર વહાઁ રહકર રૌરવાદિ ભયંકર નરક યાતનાઓંકા ભોગ યાતના શરીરમેં રહતા હુઆ કરતા હૈં.

જીવમાત્ર કે અપને કિએ શુભ–અશુભ કર્મફલ સાથ રહતે હૈં– જો ભૂતસૂક્ષ્મ (અતિવાહિક શરીર) મેં સમ્મિલિત હોતે હૈં. આહુતિ દ્રવ્યકે અર્પૂવ = બાષ્પ અંશોકા સાથ પુણ્યાત્મા જીવકે સાથ હી રહ પાતા હૈં. યાતના શરીર પાપાત્માકો મિલતા હૈં.

પુણ્યાત્મા દિવ્ય શરીરકે આરંભક ભૂત સૂક્ષ્મ, જલ સદૃશ દ્રુત દ્રવ્યકે ઘનીભૂત અંશભોગ દ્વારા પુણ્યકે ક્ષય હોને પર અનુતાપ અગ્નિસે વિલીન હો જાતે હૈં. ઉન્હીં વિલીન ભૂતસૂક્ષ્મ (આતિવાહિક શરીર) સહિત જલોંસે વેષ્ટિત જીવાત્મા સ્વર્ગસે વાપસ લૌટ આતા હૈં. ફિર પર્જન્યાગ્નિમેં દિવ્ય શરીર આરંભક વિલિન સોમકી આકૃતિ હોતી હૈં– જિસસે વૃષ્ટિકી નિષ્પત્તિ હોતી હૈં. ઉસ વૃષ્ટિકી તૃતિય પૃથિવી–અગ્નિમેં આહુતિ પડનેસે પૃથિવીમેં વ્રીહિ, યવાદિમેં સ્વર્ગચ્યુત જીવાત્મા ચિરકાલ તક સંસૃષ્ટ (ઘનિષ્ટ સમ્બન્ધ) રહતા હૈ. ઈસ વ્રહયાદિ સંશ્લેષકા અંત કષ્ટ–સાધ્ય હૈ, અર્થાત્ ઈસ અન્નકે પૌધેંસે જીવાત્માકા નિષ્ક્રમણ (બાહર નિકલના) અતિ કઠિન હૈં. ઈસલિયે શ્રુતિમેં કહા હૈં:–

"અતો વૈ ખલુ દુર્નિષ્પ્રપતરમ્" (છાંદોગ્ય ૫–૧૦–૬)

અર્થાત્ ઈસ બ્રીહયાદિભાવસે જીવાત્માકા નિષ્ક્રમણ અતિ કૃચ્છ્રસાધ્ય હૈં. જબ ચતુર્થ પુરુષાગ્નિમેં અન્નકી આહુતિ દી જાયગી તો રેતઃ = શુક્ર, રસાદિ ક્રમસે

નિષ્પન્ન સપ્તમ્ ધાતુકી નિષ્પત્તિ હોગી. પશ્ચાત્ યોષારુપ (=સ્ત્રી) પંચમાગ્નિમેં ઉસ શુક્રકી આહુતિસે માતૃકુક્ષિસ્થ ગર્ભકા જન્મ હોગા. ફિર વહી ગર્ભ ક્રમશઃ નૌ યા દસ માસ રહકર પરિપૂર્ણ અંગપ્રત્યંગાદિ યુક્ત હો જાતા હૈ. પશ્ચાત્ માતૃયોનિસે નિર્ગત્ હો શિશુ, બાલ, કુમાર, નામોંસે વ્યપદિષ્ટ હોતા હૈં.

તાત્પર્ય કિ દ્યૂલોકાદિ પાઁચ અગ્નિઓમેં ક્રમશઃ શ્રદ્ધાદિ પંચ આહુતિયોંકે પ્રક્ષેપ (ફેંકના) કા પરિણામ હી માનવશરીર હૈં. પંચમી આહુતિકે પ્રક્ષિપ્ત હોતે હી પહલેકે દ્રુતદ્રવ્ય જિન્હેં જલ કહા જાતા થા, "પુરુષ" સંજ્ઞાકો પ્રાપ્ત કર લેતે હૈં. શ્રુતિ કહતી હૈં– "પંચગ્યામહુતાવાપઃ પુરુષ વચસો ભવન્તીતિ".

દ્યુલોકકા અગ્નિ સૂર્ય હૈ. સૂર્યસે હી દ્યુલોક પ્રદીપ્ત ચમકતા હૈં. દ્યુલોકાગ્નિમેં શ્રદ્ધાકી (દ્યુત્યાદિકા સૂક્ષ્મ બાષ્પરુપકી) આહુતિસે સોમ અર્થાત્ ચંદ્રકા સ્વર્ગીય દિવ્ય શરીર નિષ્પન્ન હોતા હૈં.

જબ ભોગ દ્વારા પુણ્યક્ષયકે કારણ દિવ્ય શરીરધારી જીવાત્માકો અનુતાપ યા પશ્ચાત્તાપ હોતા હૈં તબ ઉસ વિલીન સોમસે પર્જન્યકી ઉત્પત્તિ હોતી હૈં. દ્વિતીય પર્જન્યાગ્નિસે તૃતીય પૃથિવીરુપાગ્નિ મેં વૃષ્ટિકી આહુતિ દ્વારા વ્રીહિ– યવાદિ ઔષધિયોંકા પ્રાદુર્ભાવ હોતા હૈં. ચતુર્થ પુરુષાગ્નિમેં અન્નરુપસે પ્રાપ્ત ઉન ઔષધિ દ્રવ્યોંસે રેતઃ (શુક્ર) કી નિષ્પત્તિ હોતી હૈં.

જબ ચતુર્થાગ્નિ પુરુષ યોષિત્ (સ્ત્રી) પંચમાગ્નિમેં રેતઃ કા સિંચન (આહુતિ) કરતા હૈં, તબ પુરુષ શરીર માતાકે ગર્ભમેં ધીરે ધીરે પુષ્ટ હો શિશુભાવમેં પ્રકટ હોતા હૈ. ઈસ ક્રમસે બ્રાહ્મણાદિ સમસ્ત પ્રાણીકા ઉસ અક્ષર પુરુષસે હી પ્રાદુર્ભાવ હોતા હૈં.

ઈસી પંચાગ્નિવિદ્યાકા બીજ અથર્વવેદમેં સમઝાયા હૈં. વહાઁ પ્રેતાત્માકો કહા જાતા હૈ કિ હે મૃતાત્મન્! તેરી ચક્ષુઈન્દ્રિય અપને સમષ્ટિ આધિદૈવિક સૂર્યસ્વરુપકો પ્રાપ્ત હો. આત્મા અર્થાત્ પ્રાણવાયુ સમષ્ટિ આધિદૈવિક વાયુમેં મિલ જાયેં.

અર્થાત્ પરલોકગામી જીવાત્માકો કહા જાતા હૈં કિ તુમ ધર્મણા યાનિ અપને અર્જિત પુણ્યકે પ્રભાવસે દ્યૌ (= સ્વર્ગકો) ગચ્છ (= પ્રાપ્ત કરો). ફિર ઉસ પુણ્યકે ક્ષીણ હોને પર અનુતાપાગ્નિસે વિલીન સોમ દ્વારા "અપો વા ગચ્છ" = અંતરિક્ષકો પ્રાપ્ત હોઓ.– અર્થાત્ અંતરિક્ષ સ્થિત મેઘકે જલમેં પ્રવેશ કરો.

તત્પશ્ચાત્ વૃષ્ટિકે દ્વારા "પૃથિવી ગચ્છ" સ્વર્ગસે પ્રત્યાવર્તિત હો પૃથિવીકો પ્રાપ્ત કરો. ફિર વ્રીહિ– યવાદિ ઔષધિયોમેં શરીર ધારણ કરકે નિમિત્ત સ્થિત–માને સંશ્લિષ્ટ હોઓ.

ધ્યાતાકો અપની વિસ્મૃતિ હો જાની ચાહિયે

મનકી વેદના ઔર બાતેં મનમેં રખો ઔર ભૂતકાલ ભૂલ જાઓ. બાહર કહનેસે ભૂલાયેગી નહીં.

યહ જરુર સત્ય હૈં કિ જબ મન સ્થૂલ ક્રિયામેં બહિરંગ વ્યવહારમેં રહતા હૈં, તબ બૉંટા રહતા હૈ. ઈસી કારણ મનકે પુરાને સંસ્કાર ભૂવર્લોકસે (ઉસકા એક અર્થ હૈ ત્રિકુટીસે) ઉદય હોતે હૈં ઔર મનકો ચંચલ બના દેતે હૈં.

મન પર આત્માકા શુદ્ધ પ્રભાવ ડાલો. શુદ્ધ પ્રભાવ અપવિત્ર મન પર પડતે મન શુદ્ધ હોતા હૈં. બલાત્કારસે નહીં, બાલક જૈસા મનકો સમઝાકર કામ લો. નહી તો મન ઉછલ જાયેગા, પ્રતિકાર અધિક હોગા; ઔર દીર્ઘકાલ અસર હોગી.

ભગવાનકે અતિરિક્ત સ્નેહીયોંકી સ્મૃતિ અવશ્ય હોતી હૈં જો ન હોના ચાહિયે. ભગવત્ સ્મરણ હી આગે બઢનેકા ઉપાય હૈં. જિસ પ્રકાર હો સકે ભજન કરના. અલ્પ આહાર હોને પર પ્રમાદ નહીં હોતા. અંતઃકરણ જબ નિર્મલ હોગા, તબ મન એકાગ્ર હોગા ઔર આનંદકી લહર ભગવત્કૃપાસે ઉઠેગી. ભગવદ્શરણકી પુષ્ટિ કરતે જાઓ. કૃપા સાધ્યકા સ્મરણ રહેં. કિસીકી આશા નહીં કરના, ઔર ભજન કરના. શ્રી રામાયણ પઢના.

વિશ્વાસયુક્ત ભાવ રખના. મંત્ર સિદ્ધિ દાતા હૈં. ધ્યાન, મંત્ર જાપ, ખૂબ કરના. મંત્ર દ્વારા હી ઈશ્વર પ્રણિધાન સફલ હોતા હૈ. વ ઈશ્વર અનુભવસે– અનુગ્રહસે હી જીવ કૃતકૃત્ય હોતા હૈ. ફિર આગે ધ્યાનમેં મંત્ર ભૂલકર કેવલ ધ્યેયમેં મનકો લય હો દેના ચાહિયે. ધ્યાતાકો અપની વિસ્મૃતિ હો જાની ચાહિયે.

કામનાકો લેકર ભી ભગવદ્ ગુણગાનમેં મન સંલગ્ન હોતા હૈ તો ઉસસે જો અલૌકિક રસાનુભૂતિ– યાનિ આનંદકી અનુભૂતિ હોને લગતી હૈં, તબ કામનાગ્રસ્ત વહી મન ઉન્હીં કામનાઓંસે હટ કર અલગ હો જાતા હૈં. તબ મન દેખતા હૈં કિ કૈસી ક્ષુદ્ર કામનાઓમેં મૈં ફંસા હુઆ થા !!

કરચોરી, કાલે પૈસે કે મૂલ હૈ– પ્રલોભન વૃત્તિ

મેરે પિતાજી :– બ્રિટિશસત્તાને ભારત પર ૧૫૦ સાલ વહીવટ કિયા. તબ ભી ઈતને કાનૂન નહીં બનાયે થે. ઉસસે ભી બહુત જ્યાદા કાનૂન ભારત સરકારને યહ ૨૦–૨૫ સાલમેં બનાયે હૈં ઔર અબ ભી રોજ–રોજ નયા નયા કાનૂન બનાતી હૈં !!

શ્રી ગુરુદેવ :– ઈસ સબ બાતોંસે સમઝના ચાહિયે કિ કરચોરી, દાણચોરી, કાલા પૈસા રોકનેકે લિયે ઉન પ્રવૃત્તિકે મૂલકો પહલે જાનના ચાહિયે ઔર ઉસ મૂલકો હી ઉખાડના ચાહિયે. તો હી કાલા પૈસા વ કરચોરીકા પ્રલોભન લોગોમેં નહીં રહેગા.

આજકી પરિસ્થિતિ ઐસી હૈં કિ બડી આય વાલોંકો કરચોરી કરનેકા પ્રલોભન હો હી જાતા હૈં ! પ્રલોભન કૈસે હો જાતા હૈં યહ દેખો ! એક હજાર રુપયેકી આમદની પર ટેક્ષ ભરને કે બાદ જો બચતા હૈ ઉસસે તો (એક હજાર મેંસે) ૩૦–૪૦ રુપયેકી આમદની કમ બતાવેં તો ઉસકો જ્યાદહ બચતા હૈં– કરચોરી કરનેકા પ્રલોભન

હો હી જાતા હૈં.

પ્રલોભનકા દૂસરા કારણ ભી હૈં કિ જો કોઈ કરચોરી નહીં કરનેકી નીતિ રખતા હૈં તો ક્યા હોતા હૈં કિ ૧૦૦ રુપયેમેંસે સિર્ફ દો રુપયે બચતા હૈં– ટેક્ષ દેનેકે બાદ.

ટેક્ષ ઈતના જ્યાદહ હોવે ઔર આમદનીમેંસે બચત નહીં રહ પાતી હો, વહાઁ ફિર કરચોરીકી વૃત્તિ ઉત્પન્ન હો હી જાતી હૈં ઔર. અબ તો કરચોરી, કાલા પૈસા અપને જીવનમેં ઓતપ્રોત હો ચુકે હૈં, તો કિસીકો અખરતા ભી નહીં હૈં કિ મૈં અનીતિ કરતા હૂઁ યા ઝૂઠકા આશ્રય લે રહા હૂઁ !

મનુભાઈ :– યુરોપ–આફ્રિકામેં સરકાર ટેક્ષકે દર કમ કરતે રહે હૈં, તો કમ કર દેનેકા ઉત્સાહ હૈં. તો લોગ કરચોરી કરના નહીં ચાહતે.

શ્રી ગુરુદેવ :– કર (ટેક્ષ) કે દર કમ માત્રામેં હૈં તો લોગોંકો વ્યાપાર ઉદ્યોગમેં વિકાસ કરનેકા ઉત્સાહ રહતા હૈં. ઉનકે પાસ મૂડી બઢતી હૈં. તો ઉદ્યોગકે વિકાસમેં હી લગાતે જાતે હૈં. કરવેરા જ્યાદહ હોતે હૈં, તો ભવિષ્યકી ચિંતાસે લોગ છિપાતે હૈં, કરચોરી કરતે હૈં, કાલા પૈસા અલગ કમાતે હૈં ઔર અલગ રખતે હૈં.

કર ભરનેકી પદ્ધતિ ભી ઈતની ઉલઝન ભરી હૈ કિ વ્યાપારીકો, ઉદ્યોગપતિઓંકો બડે–બડે નિષ્ણાંતોકી સલાહ લેની પડતી હૈં, ફી ભી જ્યાદહ હોતી હૈં. કરવેરા લેનેકી પદ્ધતિ સરલ–સીધી– સાદી બનાની ચાહિયે, અધિકારીઓંકો કર દેનેવાલે વર્ગકે સાથ સહાનુભૂતિસે કામ લેના ચાહિયે.

સરકારી અધિકારીઓમેં લાંચરિશ્વતકા સડા ઈતના જ્યાહ હો ગયા હૈં કિ ચાહે જિતના ભી કડક કાનૂન બનાયા જાય– લેકિન ઉન કાનૂનકી કારવાઇ કભી નહીં હો પાયેગી– કારવાઇ કરેગા કૌન ? પ્રામાણિક વ્યાપારી મરતા હૈ, અપ્રામાણિક–કરચોરી કરેનેવાલા વર્ગ કરચોરી કરકે કાલા પૈસા બનાતા હૈં– વહ તો કભી કાનૂનકે પકડનેમેં નહીં આતા હૈં.

જબ તક શાસનકર્તા લોગ (લોકનાયક) જો હૈં વે હી કાલે પૈસાકે ઉપયોગ કરતે રહતે હૈં, તબ તક કાલા પૈસા બનતે હી રહેંગે. કાલા પૈસા મિટાના હૈં, કરચોરી બંદ કરની હૈં તો સરકારી– બીન સરકારી લોકનાયકોંકો ખુદકો અપને કાલાપૈસાસે કાલે બને હુએ ખુદકે હાથોંકો પહિલે સફેદ કરના ચાહિયે.

ખુદ પહલે પ્રામાણિક નહીં બનોગે– નીતિવાન નહીં બનોગે, વહીવટતંત્ર શુદ્ધ નહીં બનેગા– તબ તક કોઇ કાનૂનકા પ્રભાવ નહીં પડેગા. દેશમેં દેશહિતકો નુકશાન કરનેવાલે અનિષ્ટ ઔર (અધિક) ગહરાઈમેં ઉતરતે જાતે હૈં.

પહલે કુછ લોગ હી કાલાપૈસા, દાણચોરી કરતે થે. અબ જ્યાદહ લોગ ઈસીમેંસે અપની રોટી કમાને લગે હૈં. આગે ભવિષ્યમેં છોટે છોટે લડકે–લડકિયાઁ, સ્ત્રીયાઁ,

પુરુષ... સબ ઈસી કલામેં નિષ્ણાંત હોતે જાયેંગે. ઔર નઈ–નઈ તરકીબોંસે દાણચોરી, કરચોરી, કાલા પૈસા કરને લગેંગે.

લોકનાયકોં ઔર સરકારી તંત્રોમેં શુદ્ધિ, નીતિ, પ્રામાણિકતા આયેંગે તબ હી દેશકી આમજનતાકા નૈતિક સ્તર ઊઁચા ઉઠતા જાયેગા.

સહન કરતે કરતે અહમ્ સે મુક્ત હોના હી આત્મસમર્પણ હૈ

મુંબઈ :– રામમહલ, (જયરામભાઈકે પુત્ર જગદીશ ઔર અરવિંદકે લગ્ન સમય....)

શ્રી ગુરુદેવ :– મૈં ભી પતિતપાવનજી ભગવાનકે પાસમેં બહુતોંકે રાગાદિકકા લક્ષ્ય બના હૂઁ, તો મુઝે ઉસકી વ્યથાકી બરાબર અનુભૂતિ હૈં. મેરી વ્યથાકા એક ક્ષણમેં હી નાશ હો ગયા થા– જબ શ્રીપતિતપાવનજી ભગવાનને મુઝે અતિ સંક્ષેપમેં સૂત્રકી ભાષામેં ઈતના હી કહા કિ "સહન કરતે કરતે અહમ્સે મુક્ત હોના હી આત્મસમર્પણ હૈં." આત્મસમર્પણ કી પ્રત્યેક ક્ષણ દિવ્ય કસૌટીકી અગ્નિમેંસે પસાર હોનેકે સમાન હૈં. અગ્નિમેંસે પસાર હોતે હોતે અહમ્કા નાશ હોતા રહતા હૈ, ઔર આત્મિક સૂર્ય પ્રખર પ્રકાશિત હોતા હૈં. ઔર સૂર્યોદયસે હી રાત દૂર હોતી હૈ !

ધ્યાન :– ધ્યાનકે દો પ્રકાર હૈં– સેવા ધ્યાન ઔર માનસિક ધ્યાન. પૂજન–અર્ચનમેં ભી ધ્યાન હોતા હૈં, સો સેવા ધ્યાન. માનસિક ધ્યાન દ્વારા પ્રભુકા સામીપ્યભાવ આતા હૈં.

ઈશ્વરત્ત્વ જાનનેકે લિયે જો સચ્ચે જિજ્ઞાસુ હૈં વહ અપના વાસ્તવિક કલ્યાણ ચાહતે હૈં. ચાહત–લગન સહિત સાધન કરના ચાહિયે. સચ્ચે સાધકકો ઈશ્વરસન્નિધિ પ્રાપ્તિકે માર્ગકા નિર્દેશ વાક્યોં દ્વારા ઈંગત કિયા જાતા હૈં.

અપને નિશ્ચયસે ડિગાનેમેં સહાય કરેં વહ સત્સંગ ત્યાગ દેના ચાહિયે.

જાકો સંગ મતિ હરણ કરે, વાકો ન રાખો સંગ ।
જાકો સંગ રાખે બને, તો કર ડાલો અપંગ ॥

રાગદ્વેષકા સંગ ન છૂટે તો રાગ–દ્વેષકો અપંગ કર દેના. રાગાદિક આત્માકે અશુદ્ધ પરિણામ હૈં. વિશુદ્ધ આત્મા હી પરમાત્મા હૈં.

શુભ ઔર અશુભ મનકી કલ્પનાએ હૈં.

ભાગવત્ ધર્મ શ્રીમાનસજીમેં હૈં–

સો અનન્ય જાકે અસિ, મતિ ન ટરઈ હનુમંત ।
મૈં સેવક સચરાચર, રુપ સ્વામિ ભગવંત ॥

સાધન કર કે અપને દુ:ખકો ભૂલો

ભજન કરના હો તો જનસંપર્કસે અલગ રહના હી ઉત્તમ હૈં. જિતના કમ

સંપંક ઉતના હી લાભ હોગા. સંગ કરનેકી ઈચ્છા હોને પર પેડ–વૃક્ષોંસે બાતેં કરના જિસસે આનંદ આવે ઔર કદાપિ ઉદ્વેગ હોનેકા સંભવ ન રહેં.

મૌન રહો ઔર આનંદ કરો. વ્યર્થ બાતેં હોતી તો વહાઁસે ચલ દેના. સંકોચવશાત્ ન ઉઠ સકે તો મૌન હોકર ચિત્ત બાતમેં ન દેકર જાપ કરના. વ્યાવહારિક બાતોંકા અભાવ હોના ચાહિયે.

મૌન રહત સબસે ભલો, મિલેં બહુત ગુણ આય.

વાણી ઔર સંજોગ પ્રતિકૂલ હોને પર ભી વ્યથિત ન હોવે સો હી ધર્મશીલ હૈં. આત્માનુભાવ હોને (કે) બાદ જિસે અનુકૂલતા યા પ્રતિકૂલતા આને પર વ્યથિત ન હોતે, ધ્યેયમેં આગે બઢનેમેં હ્રાસ ન હોનેસે ધ્યેયપૂર્તિ હો જાનેમેં કોઈ સંદેહ નહીં રહતા.

સાધનકા કાર્ય કઠિન અવશ્ય હૈં પર અનુભવ બિનાકા નહીં. એક સ્થાન પર શાંતિસે રહકર નિયમિત રીતિસે સાધન કરને પર અનુભવ હોતા હૈ. સાધન કરકે સ્વતઃ અપને દુઃખકો ભૂલો–દૂસરોંકે પાસ રોનેસે કુછ ન હોગા!

સાધનમેં પ્રકૃતિકા પ્રમાદી વિઘ્ન કરના સ્વાભાવિક હૈં. કારણ કિ સાધક ઉસકી દાસતાસે મુક્ત હો જાયે, ઉસે વહ દાસી બનાના ચાહતા હૈ. પ્રકૃતિજનિત સ્વભાવ શીઘ્ર બદલતા નહીં. નીમ કઠિનતાસે મીઠા હોતા હોગા. સાધનકે વિઘ્ન સાધનમેં ઉન્નતિકે સૂચક હૈં. ઈનસે નિર્ભય બનો. સંકોચ વ કિસી કારણસે અપને નિયમકો મત છોડો– જબ તક ઉસકા પાલન અસંભવ ન હો જાય. વર્તન, સ્મૃતિ, વૃત્તિ સદાચારાનુકૂલ બનાકે નિર્ભય રહના.

સાધન, સાધનકી બાતેં બહુત ગુપ્ત રખના. જીવનકા અમૂલ્ય સમય સાધનમેં લગાના ઉત્તમ હૈં. સાધનસંપત્તિ હી સત્ય સમ્પત્તિ હૈં. સમય સમય પર પ્રેરણા અવશ્ય મિલેગી. નિશ્ચય ઔર વિશ્વાસ રખો. ઈશ્વરપ્રણિધાન દ્વારા હી સમાધિલાભ પ્રાપ્ત કરના હૈ. ઔર વહ પરિપક્વ ધારણાકે અતિરિક્ત અશક્ય હૈં. સર્વ વૃત્તિયોંકે નિરોધકા કારણ તો પરવૈરાગ્ય હૈં. ઉસકે પુનઃ પુનઃ ઉત્થાનસે જો ઉસકે સંસ્કાર શેષ રહ જાતે હૈં વહ અસંપ્રજ્ઞાત સમાધિ હૈં.

હોનેવાલા હૈં વહ હોગા હી, તો શરણાગતિસે ક્યા લાભ ?

ભગવાનકે પાસ પહુઁચને પર બુદ્ધિ, મન, ઈન્દ્રિયાઁ આદિ દિવ્ય હો જાતે હૈં. વહાઁ પહુઁચને પર સંપૂર્ણ ભેદ ખુલ જાતા હૈ. ઈસમેં કોઈ શંકા નહીં. યહ સમઝના ધામકા રહસ્ય સમઝના હૈં.

પ્રત્યેક અવસ્થામેં ધૈર્યકી આવશ્યકતા હૈં. ઇશ્વર હૈં ઈસ બાતકો બરાબર ખ્યાલ રખના. સમય આ રહા હૈં, જબ "ઈશ" અસ્તિત્વ સબકો માનના પડેગા. "પ્રભુ હૈ" યહ ધારણા હોને પર સમ, દમ આદિ સ્વતઃ આ જાતે હૈં. જીવકો જબ તક ભગવત્

શરણાગતિ નહીં તબ તક વિપત્તિ હી વિપત્તિ હૈં. ભગવત્ શરણાગતિ પ્રાપ્ત હોને પર બાદ કોઈ વિપત્તિ નહીં.

પ્રશ્ન :– યદિ હોનેવાલા હૈં વહ હોગા હી, તો ઈશ્વરશરણમેં રહના ન રહના ઈસમેં અંતર ક્યા ? ઔર ભગવાનકે શરણ સ્વીકારનેસે અધિક લાભ ભી ક્યા ?

શ્રી ગુરુદેવ :– પર્વત શિર પર ગિરનેવાલા હૈં, વહ ગિરેગા હી. પર ભગવાનકે શરણ બિના પર્વતકે નીચે જીવ દબ જાતા હૈં ઔર અધિક કષ્ટ પાતા હૈં. જબ ઈશ્વરશરણમેં રહે હુએ જીવકે ઉપર કંકર કે રુપમેં પર્વત ધીરે–ધીરે ગિરકે સહજમેં નિકલ જાતા હૈ. ભગવાન દુઃખસમૂહકો વિદિર્ણ કર દેતે હૈં. આશ્રિતકો અપને તપોબલસે રક્ષા કર કે અભય બનાતે હૈં.

અશુદ્ધિ મેં મંત્રજાપ

પ્રશ્ન :– આદતકો લેકર અશુદ્ધિમેં મંત્રજાપ હો જાય તો ?

શ્રી ગરુદેવ :– એક સાધુ અપને ભગવાનકો મત્થે પર લેકર પરગામ જા રહા થા. રાસ્તેમેં ઈસી હી હાલતમેં લઘુશંકાકા કર્મ કિયા. સામનેસે ઘોડે પર રાજા આ રહે થે. ઉન્હોંને યહ દેખ લિયા તો અશુદ્ધિકા પ્રશ્ન કિયા.

સાધુને કહા– તુમ્હારે ઘોડેને લઘુશંકા કી થી તબ તુમ નીચે ઉતરે થે ? મૈં ભી મેરે ઠાકોરજીકી અસ્વારીકા ઘોડા હૂઁ, તો ફિર આપકો શંકા ક્યોં હો ગઈ કિ ભગવાન અપવિત્ર હો જાયેંગે ?

મંત્રજાપકા ઠીક ઈસી તરહ હૈં. "ન દોષો માનસે જાપે– સર્વદિશે ચ સર્વદા." કલિમેં નામસે બઢકર આત્મોન્નતિકા દૂસરા સાધન નહીં હૈ. કલિમેં નામ કલ્પતરુ હૈં.

પ્રશ્નાવલી

બદ્ધ કૌન ? વિષયાસક્ત.

મુક્તિ ક્યા હૈ ? વિષયોંસે વિરાગ.

ભયાનક નર્ક ક્યા હૈં ? અપના દેહ. (ચમડા ઉતારકે દેખો) દેહાસક્તિ.

સ્વર્ગ ક્યા હૈં ? તૃષ્ણાકા ક્ષય.

સંસાર બંધન કિસસે કટતા હૈં ? શ્રુતિજનિત આત્મજ્ઞાનસે.

મુક્તિકા હેતુ ક્યા ? આત્મજ્ઞાન.

સ્વર્ગપ્રાપ્તિ કૈસે હોતી હૈં ? જીવોંકી અહિંસાસે.

સુખસે કૌન સોતા હૈ ? સમાધિનિષ્ઠ પૂર્ણ વૈરાગ્યવાન.

જાગ્રત કૌન હૈ ? સત્–અસત્કા વિવેકી.

શત્રુ કૌન હૈ ? નિ᾽᾽ કામનાએં. પરંતુ જિત લેને પર વહ મિત્ર બન જાતી હૈં.

દરિદ્રી કૌન હૈ ? જિસકી તૃષ્ણા બઢી હુઇ હૈં.

શ્રીમંત ધની કૌન હૈં ? જો સંપૂર્ણ સંતોષી હૈં.

જીતા હી કૌન મર ચુકા હૈ ? ઉદ્યમહીન.

જીવિત કૌન હૈં ? જો ભોગોસે નિરાશ હૈં.

ફાઁસી ક્યા હૈ ? મમતા ઔર આસક્તિ.

મદિરાસી મોહિત કૌન કરતી હૈં ? સત્તા ઔર નારીમેં આસક્તિ.

અઁધા કૌન ? કામાતુર.

મૃત્યુ ક્યા હૈ ? અપયશ.

ગુરુ કૌન હૈ ? જો સચ્ચે હિતકા ઉપદેશ કરે સો.

શિષ્ય કૌન હૈ ? જો ગુરુકા ભક્ત હૈં.

સબસે બુરા રોગ ક્યા હૈ ? ભવરોગ.

ઉસકે મિટાનેકી ઔષધિ ક્યા હૈ ? સત્–અસત્‌કા વિચાર.

ભૂષણમેં ઉત્તમ ભૂષણ ? સચ્ચરિત્રતા.

પરમતીર્થ ક્યા હૈં ? અપના વિશુદ્ધ મન.

કૌન વસ્તુ હેય(=ત્યાજ્ય) હૈં ? કામિની– કાંચન.

બ્રહ્મપ્રાપ્તિકે ઉપાય ક્યા હૈ ? સત્સંગ, દાન, વિચાર ઔર સંતોષ.

સંત કૌન હૈ ? જો સમસ્ત વિષયોંસે વિતરાગી હૈં, મોહરહિત હૈં, ઔર ભગવત્ તત્ત્વમેં નિષ્ઠાવાન હૈં.

પ્રાણિયોંકા જ્વર ક્યા હૈં ? ચિંતા.

મૂર્ખ કૌન હૈ ? વિવેકહીન.

કિસકો પ્રિય બનાના ? પ્રભુભક્તિકો.

યથાર્થ જીવન ક્યા ? જો દોષવર્જિત હૈં.

વિદ્યા ક્યા હૈં ? જો બ્રહ્મ–પરમાત્મા પ્રાપ્તિ કરાનેકા જ્ઞાન દે સો.

જ્ઞાન કિસે કહતે હૈં ? જો મુક્તિ હેતુ હો.

સચ્ચા લાભ ક્યા ? આત્મજ્ઞાન.

સબસે બડા વિજેતા કૌન ? જિસને મનકો જિત લિયા હૈં.

વીરોમેં મહાવીર કૌન ? જો કામબાણસે પીડિત ન હો.

સમતાવાન, ધીર ઔર પ્રાજ્ઞ કૌન ? જો લલના કટાક્ષસે પીડિત નહીં હોતા.

વિષકા વિષ ક્યા ? સમસ્ત વિષય.

સદા દુઃખી કૌન ? વિષયાનુરાગી.

ધન્ય કૌન ? પરોપકારી.
પૂજનીય કૌન ? ભગવત્ તત્ત્વમેં નિષ્ઠાવાન.
સભી અવસ્થામેં ત્યાજ્ય ક્યા ? વિષયમેં સ્નેહ ઔર પાપ.
સંસારકા મૂલ ક્યા હૈં ? વિષય ચિંતન ઔર ચિંતા.
કિસકા સંગ નહીં કરના ? મૂર્ખકા.
શીઘ્ર કિસકા સંગ તજ દેના ? જો ભક્તિમેં વિઘ્નરુપ હોવે.
મહત્ત્વ(=મહાનતા) કા મૂલ ક્યા ? અયાચના.
હીનતાકા મૂલ ક્યા ? યાચના.
જન્મ કિસકા સાર્થક હૈં ? જિસકા ફિર જન્મ ન હો.
અમર કૌન હૈ ? જો ફિર ન મરેં.
મહાશત્રુ કૌન (હૈં) ? કામ, ક્રોધ, અસત્ય, લોભ, તૃષ્ણા.
દુ:ખકા મૂલ ક્યા ? મમતા.
મૃત્યુ સમીપ બુદ્ધિમાનકો ક્યા કરના ? તન, મન, વચનસે ઉનસે (મૃત્યુસે) અભય બનકે પ્રભુ ચિંતન.
દિનરાત ઉત્તમ ધ્યેય ક્યા ? સંસારકી અનિત્યતા સમઝના ઔર પ્રભુચિંતન.
કર્મ કિસે કહતે હૈં ? જો પ્રભુસે પ્રિય હો.
માર્ગકા પાથેય ક્યા ? ધર્મ.
વિષ ક્યા ? ગુરુજનોંકા અપમાન.
ડાકુ કૌન ? વિષય સમૂહ, સિનેમા, નાટક, ક્લબ આદિ.
કમલપત્ર પર સ્થિત જલકી તરહ ચંચલ ક્યા હૈં ? ધન, યૌવન ઔર આયુ.
ચંદ્ર કિરણોંકે સમાન શાંત ઔર નિર્મલ કૌન હૈં ? સંત મહાત્મા.
નરક ક્યા હૈ ? પરવશતા.
સુખ ક્યા હૈ ? સમસ્ત સંગોકા ત્યાગ
યથાર્થ દાન ક્યા હૈ ? કામનારહિત દાન.
મિત્ર કૌન હૈ ? જો પાપસે હટાવે.
આભૂષણ ક્યા ? શીલ.
વાણીકા આભૂષણ ક્યા ? સત્ય.
સુખકારી ક્યા હૈ ? સજ્જનોંકી મૈત્રી.
અઁધ કૌન ? જો અકર્તવ્યોમેં લગા હૈં.
બહિરા કૌન ? જો હિતકી બાત નહીં સુનતા.

ગૂંગા કૌન ? જો સમય પર પ્રિય વચન બોલના નહીં જાનતા.

મરણ ક્યા હૈં ? મૂર્ખતા, સ્વરુપકા અજ્ઞાન.

અમૂલ્ય વસ્તુ ક્યા હૈ ? ઉપયુક્ત વસ્તુકા દાન.

મરતે સમય ક્યા સુઝતા હૈં ? ગુપ્ત પાપ.

સાધુ કૌન ? સચ્ચરિત્રવાન.

અધમ કૌન ? ચારિત્ર્યહીન.

જગત્કો કૌન જીત સકતા હૈ ? સત્યનિષ્ઠ ઔર સહનશીલ.

સોચનીય ક્યા ? ધન હોને પર કૃપણતા.

પ્રશંસનીય ક્યા ? ઉદારતા.

પંડિતમેં પૂજનીય કૌન ? વિનયી.

ક્યા ન કરના ચાહિયે ? પરદોષ દર્શન તથા મિથ્યા ભાષણ.

અવિદ્યા ક્યા હૈ ? આત્માકી વિસ્મૃતિ.

માયા કૌન હૈ ? પરમેશ્વર.

ઈન્દ્રજાલકી તરહ ક્યા હૈ ? જગત પ્રપંચ.

સ્વપ્ન તુલ્ય ક્યા હૈ ? જાગ્રતકા વ્યવહાર.

સર્વ દેવતા સ્વરુપ ક્યા હૈ ? વિદ્યાયુક્ત બ્રાહ્મણ.

મોક્ષ ક્યા ? અવિદ્યા (અજ્ઞાન)કી નિવૃત્તિ.

"સુહૃદયઃ સાધુકૃત્યાં દ્વિષંત પાપકૃત્વામ્ ॥" અર્થાત્ બ્રહ્મવેત્તાઓંકે પુણ્ય ઉનકી સેવા કરનેવાલે ઔર પાપ નિંદા કરનેવાલે લે જાતા હૈં.

હિંદુ ધર્મસે પરધર્મ સ્વીકાર કિયા હોવેં, પર બાદમેં હિંદુધર્મી બનનેકી ઈચ્છા હોવે તો અવશ્ય આવકાર દેના. હાથ પર વારાહ ભગવાન કી છાપ લગા દેની ચાહિયે જિસે ફિરસે મુસલમાન સ્વીકાર ન કરેં. હિંદુ ધર્મ પર જો અત્યાચાર હો રહા હૈં, વહ ધર્મ ઉત્થાનકા હેતુ હી હૈં. ભગવાન જો કરતે હૈં વહ બિલકુલ યોગ્ય હી હૈં !!

મૂક અશ્વિન બોલને લગા

શ્રી ગુરુદેવ રાજકોટ આશ્રમમેં ગુરુમઢીમેં બિરાજે હૈં. સાથમેં માઁ, હરિભાઇ, જયંતિભાઈ જોબનપુત્રા ભી બૈઠે હૈં. સુભદ્રાબહનકી બહન લીલા બહન અપને ૭–૮ સાલકે પુત્ર– અશ્વિનકે સાથ દર્શનકો આઇ. શ્રી ગુરુદેવને પ્રેમસે બુલાકર અશ્વિનકો એક પેંડા દિયા. અશ્વિનકો બુલાકર બોલે– બોલો જય શ્રીરામ.

અશ્વિન કુછ બોલા નહીં. બોલ હી નહીં પાતા થા, મૂક થા. સબકો શંકા થી કિ વહ મૂક હી રહેગા. લીલાબહનકી વેદના બઢ ગઇ, રોને લગી.

દેખતે હી શ્રી ગુરુદેવને પૂછા– ક્યોં ? ક્યા હો ગયા ? અભી તો શાંતિસે બૈઠી થી ! માઁને હકિકત બતા દિ કિ અશ્વિન ગૂઁગા હૈ ઔર બોલ નહીં પાતા.

શ્રી ગુરુદેવ :– અચ્છા હૈં ન ! જ્યાદા રામ રામ કરેગા ! ન કુછ બોલેગા– ન ક્રોધ વચન બોલેગા– ન ગાલિયાઁ, ન કુવચન બોલેગા !! અરે લીલી ! તૂ તો બહુત દુ:ખી હો રહી હૈં !

લીલાબહન :– ગુરુદેવ ! મેરી અનુપસ્થિતિમેં અશ્વિનકો નૌકર–ચાકર કે હાથમેં રહના હોતા હૈ, તબ અશ્વિનકી દશા ક્યા હોવે ? ભૂખ, તરસ ઔર દુસરી ઈચ્છા કિસકો ઔર કૈસે બતાવેં ?

શ્રી ગુરુદેવ :– ઈસમેં ક્યા બડી બાત હૈ ! (શ્રી ગુરુદેવને ફિરસે અશ્વિનકો અપને પાસ બુલાયા, ઔર પ્રસાદીકા દૂસરા પેંડા હાથમેં પકડકર બોલે)–તુમ જબ તુમ્હારે પિતાજીકા નામ બોલોગે તબ હી યહ દૂઁગા. બોલો– જેઠાલાલ ! અશ્વિન બોલા જે..ઠા...લા...લ. તબસે અશ્વિન કી વૈખરી વાણી ખુલ ગઈ ઔર બિલકુલ અચ્છી પ્રકારસે બોલને લગ ગયા. સબકો આનંદ–આનંદ હો ગયા. (આજ અશ્વિન સ્પષ્ટ બાની બોલતે હૈં– ઓટોમોબાઈલ્સકે વ્યવસાયમેં એક સફલ સેલ્સમેનકા કાર્ય કરતા હૈ.)

કડક હાથોંસે કામ લેના ચાહિયે

વૈરાજ્ય રાજ્ય– જિસમેં કોઈ ઠિકાના નહીં હૈં. પારમેષ્ઠી રાજ્ય સબસે ઉત્તમ હૈં. પરમાત્માકો સાક્ષી રખકર, ઉનકી ઔરસે પંચાયતીરાજ કર રહે થે, વહ પંચાયતીરાજ થા.

અભી તો યહી રાજ હૈં કિ "હમને લિયા સો તુમ ભી લેના ઔર ઈન ગદ્ધોંકો જાને દેના". ભગવાન સબકો સદ્બુદ્ધિ દેવેં !!

ધર્મનિરપેક્ષતાકા અર્થ જો સમજા ગયા હૈ ઉસસે અતિ ખરાબી હુઈ હૈ. નિરપેક્ષતા યાની સર્વ ધર્મસહિષ્ણુતા હોની ચાહિયે, ન કિ ધર્મ નહિં માનના. યહ હમારે ચિત્તસે હી ઉઠ ગયા હૈં કિ ધર્મ વહ ચીજ હૈં જો હમેં નીચેકી ઓર નહીં જાને દેં.

મૌજશોક બઢતે હૈં. ઉનકી પૂર્તિકે લિયે ચોરી, અનીતિ, આદિ બઢે (હૈં) ઔર ઈસીકો ચતુરતા સમજી જાને લગી. તબ કાલા બાજારકા જન્મ હો ગયા. ઈસમેં અનાપ સનાપ કર ડાલા ગયા હૈં. વહ ભી એક મુખ્ય કારણ હૈં. મધ્યમવર્ગકો તંગ કિયા જાતા હૈં. ઊંચેકો કોઈ પૂછતા નહીં હૈં.

પ્રધાનજીકે યહાઁ કાનપુરમેં યજ્ઞોપવિત થા. તબ મૈં કાનપુરમેં થા. સિંઘાણિયાકે બગીચેમેં સમારંભ થા. ઉનકે લડકેકો દેનેકો બાવન તોલે (૫૨૦ ગ્રામ) સોનેકા યજ્ઞોપવિત બનાયા થા. ભેટકા યહ રુપ થા !

ખેર. ઐસી વસ્તુઓંકો ખોજના નહીં હૈં. હાલમેં ઐસા હી ચલ રહા હૈં. પહિલે શાસનકર્તાઓમેં કડકાઇ હોની ચાહિયે. ઉનકો "પર દ્રવ્ય કાષ્ટવત્" હોના ચાહિયે. જો પકડે જાયેં ઉનકે સાથ કડક હાથોંસે કામ લેના ચાહિયે.

ખાદ્યાન્નોમેં મિલાવટ કરનેવાલોંમેંસે દો–પાઁચકો તો શૂલી પર ચઢા દેના ચાહિયે તાકિ જનસમૂહકે પ્રાણોંકે સાથ ઐસા ખિલવાડ કોઇ ન કરેં. ડર બૈઠારનો ચાહિયે. સામૂહિક હિંસાકો રોકનેકે લિયે દો–પાઁચકી હિંસા નીતિકે લિયે શાસનકે દ્વારા હોવેં તો અહિંસાકી પુષ્ટિ હી હોતી હૈં. ઔર લોગોમેં નીતિ બઢેગી.

એરણકી ચોરી કરે કરે સૂઇકા દાન ।
ઔર ઉપર ચઢ–ચઢકે દેખત હૈં– આવત હૈં વિમાન ! ॥

પ્રેમ કરના તો ઊઁચે તત્ત્વકો કરના

અંતઃકરણકી શુદ્ધિકે બિના સબ વ્યર્થ હૈ. પહલે જીવનમુક્ત પીછે વિદેહ મુક્ત. સારા વિશ્વ અપને ઉદરમેં ખિંચ કરકે લિયા હો વહ કૃષ્ણ. વ્યાપકત્વ નામમેં હી હૈં.

હમારે મનકો કેન્દ્રિત કરનેકો ઇશ્વરકો ઈષ્ટદેવમેં કેન્દ્રિત કરતે હૈં. ફિર–આરાધ્ય દેવ હી વ્યાપક હૈં. ઉસમેં દુરાગ્રહ નહીં હોના ચાહિયે. વો હી રામ, કૃષ્ણ, શિવ હૈં, દેવી હૈં.

માનસી અષ્ટયામ સખીભાવસે શ્રીયુગલસરકારકી સેવા–પૂજા કરનેવાલોમેં એક હી પ્રધાન ભાવ રહતા હૈં કિ પ્રિયતમકો સેવા દ્વારા સુખ પહુઁચાના. સેવાસુખસે પ્રસન્ન કરના સખીભાવવાલોંકો પ્રિય લગતા હૈં.

અપનેકો ભી ભગવાન ઔર ભગવતીકે સમ્મુખ સેવામેં ઉપસ્થિત રખતે હૈં. અર્થાત્ દિવ્યધામમેં આઠો યામ સ્વયમ્ ઉપસ્થિત રહતે હૈં. સેવા–પૂજામેં કિંચિત્ માત્ર ભી ત્રુટિ યા ખાઁગા નહીં હોને દેતે.

યહ માનસી ભાવકી ઉચ્ચતમ ભૂમિકાકી અવસ્થા હૈં. યહાઁ દિવ્યધામમેં અખંડ–એકરસ– અક્ષય આનંદ સખીયોંકો પ્રાપ્ત હોતા રહતા હૈ. સખીયાઁ નિત્ય નવીન ભાવલીલાઓંકે દ્વારા શ્રીયુગલસરકારકો હર સમય નૂતન નૂતન માધુર્ય ભાવસુધાકા તથા અપને શરીરકે દ્વારા નૂતન–નૂતન સેવા–પૂજાકા અવર્ણીય સુખાનંદ ભક્તિશ્રદ્ધાસે અર્પણ કરતે રહતે હૈં.

રસિક માને અનુરાગ–રસકા દાતા. અનુરાગ સ્થૂલ–ભૌતિક હોતા હી નહીં હૈ. શારીરિક–સા સ્થૂલ રુપકા જો હૈ વહ અનુરાગ નહીં હોતા.

પ્રેમ કરના, તો ઊઁચે તત્ત્વકો કરના. નાશવંત–ક્ષણિકસે પ્રેમ કરના વ્યર્થ નહીં હૈ ક્યા ? જગત્‌મેં કિસીસે પ્રેમ કરના હૈં તો સદા–સર્વદા રહનેવાલે અચલ, અમર, અનાદિ શાશ્વત ઐસે ઇશ્વરસે મન જોડો, ઉનસે પ્રેમ કરો.

ઉસ ઈશ્વરકા યદિ નિરાકાર શૂન્ય રુપ હો તો ઉસ પર ભી મન નહીં ટિકતા.

ઈસીલિયે પરબ્રહ્મ પરાત્પર પ્રભુ સગુણ સાકાર સ્વરુપમેં– સુંદર સ્વરુપમેં પ્રકટ હોતે હૈં.

ઉસી પરાત્પર પરમેશ્વર શ્રીરામ યા શ્રીકૃષ્ણકે સુંદર સલોને સ્વરુપકા દર્શન કરને પર પાપીયોંકે પાપ, દુઃખિયોંકે દુઃખ ઔર સંતપ્તોંકે તાપ–પીડા દૂર હો જાતે હૈં.

ઉસી પરમેશ્વરકે નામ–લીલા–ગુણ– શ્રવણ–કથનસે ભી યહી પ્રભાવ ઠોસ અનુભૂતિમેં આતા હૈ; કરકે દેખો ભાઈ !!

શ્રી ગુરુદેવકે હસ્તાક્ષરોમેં :–

(૧) શ્રી અનંતપુરવાલે ગોવર્ધનભાઈ ઔર સુરેશભાઈસે પ્રાપ્ત :–

ત્રિમ્બક, ૧૯/૧/૬૧. ગીતાજીમેં શ્રી ભગવાનને સંસારકો અશ્વત્થ વૃક્ષ કહા હૈ કારણ કિ

(૧) અશ્વત્થ કા વૃક્ષ દીર્ઘાયુષી હૈ અન્ય વૃક્ષો સે.

(૨) અશ્વત્થ કા ઉપયોગ પ્રથમ હુઆ.

(૩) અન્ય વૃક્ષોંસે ભગવાન વિભૂતિ વિશેષ હૈ.

સંસારકો વૃક્ષ કી ઉપમા ઈસ કારણ દી કિ વૃક્ષ જૈસા હી ઈસકા ક્રમ હૈ.

યદિ મન સાક્ષી હૈ કિ તુમારે આચરણસે પ્રભુ પ્રસન્ન હોંગે તો જગત્ બુરા માને તો હાનિ ક્યા ? કાલ કા પ્રભાવ સબકે વ્યાપતા હૈ, પર સજ્જન ઉસકી ગતિસે ધીરજમેં અડિગ રહતે હૈ. મેરા શરીર ઔર દુઃખ સમ્ભવતઃ એક હી સાથ જન્મે હૈ. મેરે લિયે તો યહ પરમ સત્ય હૈ કિ દુઃખ મેરા છોટા ભાઈ હૈ. ઉસ પર વાત્સલ્યતામેં તુમકો હરકત ક્યા ?

કભી મત વિચાર કરો કિ દુઃખ અપના અંગ નહીં. તુમ ખૂબ વિચારો સમ્પત્તિ ઔર પોઝીસન– બિના અનીતિ કે શીઘ્ર હાથ નહીં લગેગી. ઉસીકી ઈચ્છા ભ્રમ હૈ. ગૃહસ્થકો જો ભૂષણ હૈ, સાધૂકો વહ દૂષણ હૈ. જીવનમેં જબ અનીતિ આતી હૈ તબ મિત્રકા માર્ગદર્શન શત્રુવત્ ચુભતા હૈ.

દેખો અનીતિસે એકત્ર સમ્પત્તિ સે તો નીતિ માત્રકી દરિદ્રતા બહુત અચ્છી હૈ ઔર પરિણામ કભી વિચાર નહીં કરતા.

જીવનમેં અસત્યાંશ.......(અપૂર્ણ હૈ.)

શ્રીરામચંદ્રાય નમઃ ।

શ્રી પતિતપાવન ચરણકમલેભ્યો નમઃ ।

અદ્વૈત વિચાર વિમર્શ

ઉનકી બાત વહ જાને, મેરા ભાવ થા કિ તુમકો કષ્ટ નહીં ઔર તુમ જબ તક સાથ રહો તુમે મદદ કરેં.

થેંક્યૂ, થેંક્યૂ

નહીં નારાજ નહીં પર તુમે કષ્ટ નહીં યહી ધ્યાન હૈ બસ !

શ્રીરામ

સુખ આધિભૌતિક પદાર્થમેં નહીં હૈ.

ઈશ્વર દીખતા ક્યોં નહીં ?

ક્ષણિક સુખ હી ક્યોં દેતે હો, શાશ્વત ક્યોં નહીં ?

હાઁ, આધિભૌતિક પદાર્થ અસત્ય હૈ યહી કારણસે સુખદાયી નહીં. ઈશ્વર અતિ સૂક્ષ્મ હૈ ઔર હમારી બુદ્ધિ સ્થૂલગ્રાહી હૈ. યદિ વહ ઠીક સૂક્ષ્મગ્રાહી હો તો ઈશ્વર દિખેગા.

શાશ્વત સુખ કે લિયે ક્ષણિક સુખ કો ઉદાહરણ બનાના પડતા હો તો કભી ઐસા હો સકતા હૈ. કારણ ક્ષણિક આનન્દ શાશ્વત કા હી પ્રતિક હૈ.

શ્રીરામચંદ્રાય નમઃ

હે આનન્દઘન શ્રીરામ ! મુઝે કોઈ ઐસા તંત્ર બતાઈયે કિ જિસસે આપ સદૈવ મેરે હૃદયમેં રહે !

છૂટે વચન :–

તા. ૨૫/૧૧/૬૧. સુખ કા મુખ્ય સ્થાન સંતોષ હૈ. યશકા મુખ્ય સ્થાન પરોપકાર હૈ. પ્રાણી માત્રકો સુખ દેના હી દાન હૈ. દયા સર્વોપરી ધર્મ હૈ.

તા. ૨૦/૧/૬૨. (૧) સ્વભાવ રસ્સી કી તરહ હૈ, હમેશ યદિ ઈસકો બલ દેતે રહેંગે તો ફિર તોડ઼ના કઠિન હી નહીં પરન્તુ અશક્ય હોગા. (૨) નિશ્ચય કરો કિ ઉદ્યમ સ્વર્ગ, ઔર આલસ્ય નર્ક હૈ. (૩) યહ વિચાર ન કરો કિ ચન્દનમેં ફલ ફૂલ નહીં, પર યહ વિચારો કિ ઈનકે ન હોને પર ભી ચન્દન અપને શરીરસે પરમાર્થ કરકે દૂસરોંકો સુખ પ્રદાન કરતા હૈ.

તા.૨૪/૩/૬૨. જિનસે હમ યહાઁ સ્નેહ કરતે હૈ, ઉનકા વિયોગ મૃત્યુ દ્વારા નહીં હો સકતા, હમારે પ્રિયજન પરલોક ગમન પશ્ચાત્ સૂક્ષ્મતા સે હમારી રક્ષા વ સ્નેહ કરતે હૈં, ઔર મિલતે રહતે હૈં

તા. ૨૧/૫/૬૨. (૧) મહાન સે મહાન વ્યક્તિ કે જીવનમેં ભી ઐસે ક્ષણ આ જાતે હૈં જો ઉસે વિચલિત કર દેતે હૈ. (૨) માનવ કી પ્રતિજ્ઞાએં ઔર સ્વમાન જીવન પર્યન્ત રહતા હૈ. (૩) ઉદીયમાન વ્યક્તિ યદિ સંયોગવશાત્ અપની પ્રતિજ્ઞાઓં પર ધ્યાન ન દેં યહ હો સકતા હૈ, પરન્તુ ઉસકા સ્વાભિમાન રહતા હી હૈ.

તા. ૨/૬/૬૨. (૧) શંકા હી ભય હૈ, નિશંક હી ભયરહિત રહતા હૈ. (૨) જિસકે દ્વારા અપને પરસ્થિતિમેં વિપરીત કા ભાન હોતા હૈ, વહ અપની કુછ સ્વાર્થ ઔર વ્યવહારમેં ભેદ દષ્ટિકા મૂલ કારણ હૈ.

તા. ૪/૧૧/૬૩. અધ્યક્ષ – રમેશચંદ્ર, મંત્રી – બી.ડી.ઓ. બટેરી, ખજાનચી – સુન્દરલાલ સોની, સદસ્ય – ગુટનલાલજી ઔદિચ્ય.

તા. ૧૩/૧૧/૬૩. (૧) વર્ષાકાલમેં નદિયોમેં પૂર આ જાને પર સબ કૂડા કચરા બહ જાતા હૈ. તબ ફિર નદિયોંકા જલ નિર્મલ હો જાતા હૈ. ઈસી પ્રકાર સાર્વજનિક જીવનમેં જો અસફલતા ઔર કલુષ દિખતા હૈ, વહ અચ્છે વાતાવરણસે દૂર હો જાયેગા.

તા. ૧૬/૧૧/૬૩. મૈં યહ માનને તૈયાર નહીં કિ સાધુસંત વ્યર્થકા બોજા હૈ.

તા. ૧/૧૨/૬૩. (૧) વિન્ડા (સ્ટોર)મેં નીમ કી પત્તી યા કાંદા રખને પર ગેહૂઁમેં કીડે નહીં લગતે. (૨) નમક કે બડે કંકડ ડાલનેસે ઘી નહીં બિગડતા.

તા. ૩/૧૨/૬૩. અનાજ ખાને કે યોગ્ય હોને પર કિશોર (બાલક) કો માતા કે દૂધકી અપેક્ષા નહીં રહતી, ઈસી પ્રકાર જબ અપને પૈરોં પર ખડે હોને (કે) બાદ પૈત્રિક વારસાકી અપેક્ષા નહીં રખના ચાહિયે.

તા. ૭/૧૨/૬૩. ધન જાવે કુછ હાનિ નહીં, સ્વાસ્થ ગયા તો હાનિ હૈ ઔર ચારિત્ર્ય ગયા તો સર્વનાશ. યહ મેરા અનુભવ હૈ. ધન સાધન.

તા. ૧૧/૧૨/૬૩. પાગલોં કો નીલે રંગકે મકાનમેં રખનેસે જલ્દી અચ્છા હો જાતા હૈ.

તા. ૨૨/૧૨/૬૩, ગોંદિયા. સંસાર પર વિજય પ્રાપ્ત કરના હૈ તો સહનશીલ બનો. વહ સદા સુખી હૈ જો સહનશીલ હો.

પડા પડા ક્યા કર રહા, રે મુરખ નાદાન ।
દરપન રખકર સામને, નિજ સ્વરૂપ પહચાન ॥
નિજ સ્વરૂપ પહિચાન, નુમાઈશ મેલે વાલે ।
ઝુક ઝુક કરે સલામ, ખોંચમેં ઠેલે વાલે ॥
કહા કાકા કવિ, સાગ, મીઠાઈ મેવા બરફી ।
ચરના ચાહે મુફત, પુલિસમેં હો જા ભર્તી ॥
કોતવાલ બન જાયે તો, હો જાવે કલ્યાન ।
માનવ કી તો ક્યા ચલી, ડર જાયે ભગવાન ॥
ડર જાયે ભગવાન, બનાવો મૂછ ઐસી ।
ઈઠી હુઈ જનરલ અયુબખાઁ રખતે જૈસી ॥
કહ કાકા જિસ સમય કરોગે ધારન વર્દી ।
આવે અપને આપ એઠ સખ્તી વે વર્દી ॥

(તારીખ નહીં હૈ.)

તા. ૨૪/૧/૬૪. (૧) મન વિકારોં કો અવલંબન ન દે તો સાત્વિક હોનેમેં વિલંબ નહીં. (૨) નિર્વિકારી મનમેં દ્વૈત અભાવ હોતા હૈ, દ્વૈત હી દુઃખકા કારણ હૈ.

તા.૧૫/૨/૬૪. (૧) જીવનકે એક પરિચ્છેદ પર બડા ક્ષોભ હુઆ. (૨) જો સમજ, ક્રોધ કે પશ્ચાત્ આતી હૈ વહ ક્રોધમેં પહિલે આવે તો ક્રોધ કો કોઈ સ્થાન ન રહે.

તા. ૨૪/૨/૬૪. માનવ સ્વભાવ હી ઐસે પરમાણુઓંસે બના હૈ કિ પરિવર્તન કો સહયોગ મિલતા હૈ. નવિનકી ઈચ્છા જાગૃત હોતી હૈ.

તા.૨૪/૬/૬૪. કિસી વ્યક્તિ કા જીવન ભૌતિક પ્રાપ્તિ તક હી સીમિત નહીં રહતા, ઉસે ઔર ભી કુછ ચાહિયે.

માનવકા પંચભૌતિક શરીર કેવલ રોટી સે હી સંતુષ્ટ નહીં હોતા, મનુષ્ય કેવલ શરીર માત્ર હી નહીં હૈ. વહ ઈસસે બહુત ઉપર હૈ. ઉસે શરીર પોષણ કે સાથ સાથ માનસિક એવમ્ આધ્યાત્મિક પોષણ કી ભી આવશ્યકતા હૈ.

શારીરિક પોષણ કા સમ્બન્ધ વાસના મૂલક હુઆ કરતા હૈ ઔર ભૌતિક વસ્તુએ વાસના કી પ્રતિક, જીવનમેં વાસના કો લેકર હી તો નહીં ચલા જા સકતા ?

તા. ૨૫/૬/૬૪. (૧) એકાંતસેવી સમાજસેવા નહીં કરતા હૈ. યહ કેવલ વિકલ્પ માત્ર હૈ. એકાંતસેવી મહાત્માઓંકે પરમાણુ હી સમાજસેવામેં રહનેવાલો કો સુખ પ્રેરણા દેતે હૈ. (૨) એકાંતવાસી સદૈવ રાષ્ટ્ર ઔર સમાજકે હિત નિમિત્ત પ્રયત્નશીલ રહતે હૈ. (૩) એકાંતચિંતન બિના પ્રકાશ મિલના અસંભવ હી હૈ. (૪) કિસી સમસ્યાકો હલ કરનેકો મનકો એકાંત કી આવશ્યકતા હોતી હૈ.

તા.૨૮/૬/૬૪, જયપુર. અપની દુઃખપ્રદ અથવા ક્રોધોત્પન્નવાલી ઘટના ઘટે ઉસકા સામના ૬ ઘંટે બાદ કરો. તત્કાલ સો જાઓ. પીછે ઉસકા જવાબ દો.

આધુનિક જીવી સત્યપથ પર હે યહ કૈસે કહ સકતે હૈં ? આધુનિક જીવન આગે બઢ રહા હૈ યહ ભૂલ હૈ, પર પીછે જા રહા હૈ.

ધૈર્ય, દયા, કરુણા, પરમાર્થ ઔર પ્રેમ સે આધુનિક જીવન દુર હોતા જા રહા હૈ.

તા.૬/૮/૬૪, ગયા.

જબ મન અશાંત હો તબ ઈશ્વર સ્તવન કરો.

જબ મન શાંત હો તબ ઈશ્વર ધ્યાન કરો.

જબ મન વિક્ષિપ્ત હો તબ ઈશ્વર પ્રાર્થના કરો.

જબ દોષ ન દિખેં તો દૂસરોં કે દોષ ભી ન દેખો.

જબ કોઈ ભી સહાયક ન દેખો તબ નિષ્ઠા કા સહારા લો.

તા. ૧૪/૧૦/૬૪– સ્તનકી ગાંઠકી સારવાર :– હલ્દીકે ચૂર્ણ કો ગ્વારપીઠેકે

રસમેં મિલાકર ગુનગુના (થોડું ગરમ, ઉકળે નહીં તેવું) કરકે લગાને સે સ્તનકી સુજન યા ગાઁઠ દૂર હોતી હૈ.

તા. ૩/૧૧/૬૪– દીપાવલી. જગમેં યદિ નિર્લેપ રહના હૈ તો વૈરાગ્યકા સચ્ચે સ્વરૂપકો પહચાનો. વિષય ક્ષણિક હૈ, પર સ્થાયી જૈસે લગતા હૈ. ઈસીકા નામ હૈ ભ્રમ. તુમ જો ચાહતે હો વે કૈસે પ્રાપ્ત હો ? કારણ ચાહના હી ઉસકા બાધક હૈ.

તા.૧૭/૩/૬૫, જાનકીકુંડ..(૧) જબ (મન) પર ક્ષોભ છાયે તબ નામસ્મરણ કરો. (૨) માન–અપમાન ભ્રમ હૈ. ઈસકે પીછે આધ્યાત્મિક સત્તાકા નાશ ન કરો. (૩) તુમ જબ અપને ભીતર ખોજોગે તબ તુમારા મન પવિત્ર હી હોગા. (૪) કૌન કહતા હૈ કિ સાધનસે અનુભૂતિ નહીં હોતી ? પર સાધન વિચારપૂર્વક કરો.

તા. ૩૦/૩/૬૫, નાથદ્વારા, સમય ૯–૧૦. જબ મન પરેશાન લગે તબ કોઈ અચ્છા કવિત સ્મરણ કરો. જબ મન પ્રસન્ન હો તબ હરિસ્મરણ કરો, જબ મનમેં ક્ષોભ હો (વિષયોં પર જાવેં) તબ સંસાર કી અનિત્યતા કા વિચાર કરો. જબ મન નિરુત્સાહી હો તબ કિસી સ્થૂલ કાર્યમેં લગા દો.

તા. ૧૭/૭/૬૫. જીવન અમૂલ્ય હૈ ઈસે વ્યર્થ ન જાને દો. ઈચ્છાઓંકા ઉદ્ગમ સ્થાન હૈ મન. શુદ્ધિ વહ– જિસમેં મન ભલે (અચ્છે) પ્રકારકા વ્યવહાર કરે. મનમેં ક્રોધકા રંચમાત્ર અંશ ન રહે વહી મહાન હૈ.

તા.૧૮/૧૦/૬૫. દીપાવલી. દીપ+અવલી = દીપકોં કી વેલ. આત્મતત્ત્વકે ચિંતન ઈસ પ્રકાર અવલીયુક્ત હો તો બસ !

તા. ૨૫/૧૦/૬૫. સંત્યકા સંગ કુસંગકા નાશ કરતા હૈ.

તા. ૩૧/૧૦/૬૫. જન્મ, મૃત્યુ, જરા, વ્યાધિ શરીર કે સાથ રહતે હી હૈ ઈનકો શોક ક્યા ? હર સમય હમેં યાદ આવેં અપને સ્વરુપ. ક્રોધ પ્રમાદ જીવનકા મહાન દુર્ગુણ હૈ.

પ્રમાદ આરોગ્યકા શત્રુ હૈ. કુવિચાર બુદ્ધિકા શત્રુ હૈ. અહંકાર આધ્યાત્મિક માર્ગકા શત્રુ હૈ. સહનશીલતા કુસંપ કા શત્રુ હૈ. દંભ વ્યવહાર કા શત્રુ હૈ. હઠ સભ્યતા કા શત્રુ હૈ. કટુવાક્ય વિનમ્રતા કા શત્રુ હૈ.

તા. ૧૮/૧૧/૬૫. રસમય જીવન એકક્ષણ કા ભી ઉત્તમ, નિરસ્ય જીવન ભારરુપ હોતા હૈ. જીવનમેં સદા એક હી વિચાર રહે કિ મેરા જીવન દૂસરોંકો કષ્ટપ્રદ તો નહીં હૈ ! પ્રત્યેક પ્રાણી સુખ ઈચ્છતા હૈ ઔર હમારા જીવન પ્રત્યેકકો સુખ પહુઁચાનેકા હૈ. હમ નિર્વૈર વૃત્તિ સે જીવન યાપન કરે તો અજાતશત્રુ હી કહલાયેંગે ન ?

તા. ૧૯/૧/૬૬. કટુ બોલના નહીં, ઉત્પીડક બનો મત, મનકો સમતોલ રખો, કઠોર બોલનેસે પ્રેમકા અભાવ હોતા હૈ.

તા. ૩૧/૩/૬૬. અવતારકા અર્થ હૈ ઊંચે સે નીચે આના. ક્યા તુમારા અવતાર નહીં ? તુમ અપને કો તો સોચો ! પર કો નહીં. મૈં તુમ્હારા, જબ કી તુમ મેરે હો. ગરીબ કા આનંદ અમીરકો સ્વપ્ન હૈ. મૈનેં કહા કિ તુમ જરા ક્રોધ કો તો તોડો ! તો મૈં ક્રોધ કૈસે કરુંગા ?

તા.૧૭/૪/૬૬. જબ મન ક્ષોભ મેં હો તો સાવધાનીસે જપ કરો. તુરંત શાંતિ મિલેગી. જબ ધીરજ આતી હૈ તો બુદ્ધિ પ્રકાશ કી ઓર જાતી હૈ. જહાઁ કુસંગ હૈ, વહાઁ અંધકાર હૈ. જીવનમેં કુસંગકા પોષણ ન હો ,ધ્યાન રખો. સરલતા એક મહાન ગુણ હૈ જો શત્રુ– મિત્ર ઉદય કરતા હૈ. પરિસ્થિતિ જીવન નહીં. પર જીવનકા એક કાલ હૈ. જીવનમેં યદિ કાલ કા મૂલ્ય સમજો તો ધ્યેય સે કભી વિચલિત ન હોતા.

તા.૧૨/૧૧/૬૬, જયપુર. સંસાર કી પ્રતિષ્ઠા કેવલ અહંકાર કા વર્ધક હૈ. માન તથા પ્રભુતા કો પ્રાપ્ત કરને કે લિયે ન જાને લોગ કિતને પાપ કરતે હૈં ! ઈસસે સાવધાન રહો.

યદિ જરા ભી પ્રતિષ્ઠા કી ઈચ્છા હુઇ તો સમજ લો કિ ઝૂઠાદિ દોષોં કો તુમને નિમંત્રણ દિયા.

મન ચિંતીત હો તો સમઝ લો કી તુમને કાર્યમેં પ્રમાદ કિયા હૈ.

તા.૧૩/૧૧/૬૬. લોભ ઉદારતા કા નાશ કરતા હૈ. લોભ મનકો નિર્દય બનાતા હૈ. લોભ કિર્તીનાશક હૈ. અઉદાર પુરુષ કભી દૂસરોંકો હિતકર નહીં બનતા.

શ્રી ગુરુદેવને કહા થા :– લોભ હી પાપકા બાપ હૈં. લોભ કહાઁ રહ પાતા હૈં ? પાપકા લોભમેં હી સ્થાન હૈં, ઔર કહીં નહીં. લોભસે હી પાપકા જન્મ હૈં. લોભમેં હી પાપકા નિવાસ હૈં. લોભસે હી ક્રોધ ઔર દ્વેષકી ઉત્પત્તિ હૈં. સર્વ પાપકા કારણ લોભ હૈં.

અપને પ્રેમાસ્પદમેં જો સમર્પણ વહી વાસ્તવિક અનુરાગ હૈ. સ્વાર્થી (સ્વાર્થયુક્ત) મધુર વચન વિષકે સમાન સમજો. હર સમય વિષયોં કે દોષ દર્શનસે વૈરાગ્ય દઢ હોતા હૈ. વૈરાગ્યસે સંગ્રહવૃત્તિ નિર્બલ પડતી હૈ, ઔર સંગ્રહવૃત્તિ નાશ પર લોભ સ્વતઃ નાશ હોતા હૈ. ઉદારતા કો કેવલ લોભ કા ભય રહતા હૈ.

તા.૨૮/૧૧/૬૬. મનમેં જબ ક્ષોભ હો તો ઘબડાઓ નહીં. પર ક્ષોભ કા કારણ ખોજો. મનકો સદા કામ દો. વિશ્રામ સ્વાસ્થ્યકા જનક હૈ. સદા મનકો પ્રસન્ન રખનેકા પ્રયત્ન કરો. અપને પ્રિયકો સદા અપને નિકટ હી જાનો. મૈં ઔર તુમ જબ અલગ લગે તબ સમજો મનમેં વિશ્વાસ કી માત્રા કમ હૈ.

તા.૧૩/૧૨/૬૬. સત્ય સે કલ્પનાકી શકિત અનેક ગુની જ્યાદા હોતી હૈ. મૈં સદા યહ અભિલાષા સેવતા હૂઁ કિ પ્રત્યેક માનવ શાંતિસે જીવનયાપન કરે ઐસા રાષ્ટ્ર નિર્માણ હો.

(૨) રાજકોટવાલી દયાબહનસે પ્રાપ્ત :–

કસ્તૂરીકી સુગંધ છિપાનેસે નહીં છિપતી. સત્કર્મકી સુગંધ ભી છિપતી નહીં.

પરદોષ દર્શનકા વિચાર ન આવે તબ સમઝો કિ મનકી શુદ્ધિ હુઈ હૈ.

અપને દોષ પર વિચાર કર ગ્લાનિ હો તો સમઝો– બુદ્ધિ નિર્મલ હો રહી હૈ.

જીવ જબ ભગવત્ શરણ હો તો ઉસકી ઉર્ધ્વગતિ ભગવાન અપને હાથમેં લે લેતે હૈં.

। શ્રી પતિતપાવન ભગવાન ।। શ્રી સત્ગુરુ પરમાત્મને નમઃ ।।

ધ્યાન સમઝપૂર્વક કરો. ધ્યેયમેં મનકો સ્થિર કર જગત સ્મૃતિકો રોકો. રણછોડદાસ.

(૩) રાજકોટવાલી ઈન્દુબહનસે પ્રાપ્ત :–

જીવનકા મૂલ્ય સમઝકર ભજન કરો (૧૮–૮–૬૫)

હર એક વ્યક્તિમેં ગુણદોષ હોતે હૈં. અપની ગુણગ્રાહક વૃત્તિ રખનેસે હી કલ્યાણ હૈ. રણછોડદાસ.

સ્વજનોંસે ખૂબ પ્રેમકા વર્તન રખો. સ્વાધ્યાય અવશ્ય કરો. (દીક્ષા દિન – ૯–૯–૬૫)

મેરે દોષોં પર ધ્યાન દેનેસે તુમારા હૃદયમેં ધૃણા કરનેકી વૃત્તિ બનેગી. અપને દોષોં કો દેખનેસે મનકા સુધાર અવશ્ય હોતા હૈ. રણછોડદાસ, રંકા (પાલામૂ) ૩૦–૯–૬૫.

દેખો, ભગવાન સર્વત્ર હૈ યહ ભાન ન ભૂલો.

મીઠા મુઁહ ઔર ભાઈબીજ લાપસી સે ઉજાવો (લાપસી એટલે ભક્ત ભગવાનકો સેવા)

દેખો ! મોત સિર પર હૈં, ઉસકા પૂરા ધ્યાન રખો. રણછોડદાસ – ૨૫–૧૦–૬૫.

સર્વમેં સમાનતા રખનેસે અજાતશત્રુ – રણછોડદાસ.

મન ભારી હો, તન નિર્બલ હો, વચનમેં કઠિનતા– તો ઉસકો મિત્ર મિલના કઠિન હૈ– રણછોડદાસ.

તુમ અપને વિચારકા મુઁહ મોડ દો, તો આનન્દ હી આનન્દ હૈ. દીક્ષા આત્મીયતાકો બઢાતી હી નહીં પરંતુ આત્મવિભોર ભી બનાતી હૈ.

વિષય ક્ષણિક ઔર કુપરિણામી હૈ, ઈનસે સાવચેતી હી બુદ્ધિમતા હૈ.

એક દિન ભી કયા, પર એક ક્ષણ વ્યર્થ ન જાને દો. રણછોડદાસ.

ત્યાગ વિગર સાધન અપૂર્ણ હૈ. વૈરાગ્ય બિના ત્યાગ શસંક્તિ (સશંક્તિ) હૈ. સ્મરણ બિના વૈરાગ્ય હોતા નહીં. રણછોડદાસ.

મનસે, વચનસે, શરીરસે અતિ પવિત્રતાયુક્ત જીવન બનાના પરમ પુરુષાર્થ હૈ. હરિ, ગુરુ, સંતમેં અન્તર માનના સંકોચયુક્ત મંદબુદ્ધિ હૈ. બ્રહ્મચર્ય જીવનકો દીર્ઘાયુ દેતા હૈ. રણછોડદાસ. દેવ દિવાલી ૨૦૨૨.

ધ્યાનસે સમસ્ત સાધન સુલભ હોતે હૈ, ધ્યાન બ્રહ્મ મુહૂર્તમેં અચ્છા હોતા હૈ. રણછોડદાસ.

ધ્યાનકી સમાપ્તિ ધ્યેયકા સંમિલન. ધ્યાનસે સમાધિકી સિદ્ધિ, રણછોડદાસ. ૨૨–૫–૬૭.

સંસારકા રંગ રંગ નહીં, પર વિવેકકા રંગ હી રંગ હૈ. રણછોડદાસ.

ભગવત્ શરણાગતિ હી પૂર્ણ જ્ઞાન હૈ. રણછોડદાસ.

જીવનકા પ્રત્યેક ક્ષણ નવીન હોતા હૈ, પર વિચાર ભૂતકે આવે તો સમઝો કિ મનમેં કુછ હૈ. અષાઢ સુદ – ૧૧ / ૨૦૨૩.

સર્વદા પાપસે ડરો. રણછોડદાસ. ૧૯–૮–૬૭.

પૂર્વ પૂણ્યસે સંત દર્શન, સંતસંગ પ્રાપ્ત હોતા હૈ.

સમસ્ત જગતકે પ્રાણી કિસી અવ્યક્તકે વશવર્તી હૈ. રણછોડદાસ. વચનસે સત્ય, તનસે સત્ વ્યવહાર, મનસે પવિત્ર વિચાર–અધ્યાત્મિક સોપાન હૈ.

૫–૧૧–૬૭. ઉષાકાલે ઉઠનેસે પ્રમાદ નિર્બલ હોતા હૈ. સત્ય ભાષણસે મન બલવાન બનતા હૈ. રણછોડદાસ.

વિષયોંમેં દોષદર્શનસે વૈરાગ્ય પુષ્ટ હોતા હૈ. રણછોડદાસ ૨૭–૪–૬૮, કુંભમેલા–ઉજ્જૈન.

શ્રીરામચન્દ્રાય નમઃ

(૧) કિસીકે દોષોંકો મત દેખો, પર અપને દોષોંકો નિકાલનેકા પ્રયત્ન કરો. (૨) જીવન વ્યર્થ ન જાવેં ઈસકા ધ્યાન રખો. (૩) ભજન નિયમિત કરો. મંત્ર પર પૂર્ણ શ્રદ્ધા રખો. (૪) પાપોંસે બચો. (૫) બ્રહ્મચર્યકા પૂરા ધ્યાન રખો. (૬) ગરીબોંકી સેવા કરના માનવતા હૈ. (૭) નિન્દા, ઈર્ષા ઔર મત્સર સે બચો. ધ્યાનમેં કંટાલા પૈદા ન કરો.

ઈષ્ટનિષ્ઠા જિન નિર્બલ હૈ. ઉસે આત્મબલ મિલના કઠિન હૈ.

કાર્યકા વિનિયોગ સમઝ ઔર ખૂબ વિચારસે કરો. કાર્યફલમેં સદા નિરપેક્ષ રહો. રણછોડદાસ.

સંસ્કારકા નામ હી સ્વભાવ હૈ. સ્વભાવ કો બદલનેકો સંતસંગ મુખ્ય હૈ. રણછોડદાસ.

ભગવાન જિનકો પ્રિય હૈ, વહ ભગવાન અવશ્ય પ્રિય હોતા હૈ. ૩૧–૫–૬૬. રણછોડદાસ.

આજ કા ભજન કલ પર મત છોડો. કલ કબ હૈ ? રણછોડદાસ.

જીવનકી સાર્થકતા પ્રભુભજન દ્વારા શાન્તિ પ્રાપ્ત હો.

શ્રી સદ્‌ગુરુદેવકી આરતી

જય ગુરુદેવ દયાનિધિ, દીનન હિતકારી.....પ્રભુ દીનન હિતકારી ।
જય જય મોહ વિનાશક (૨), ભવબંધન હારી......જયદેવ જય ગુરુદેવ ॥ ૧ ॥
બ્રહ્મા વિષ્ણુ સદાશિવ, ગુરુ મુરતી ધારી......પ્રભુ ગુરુ મુરતી ધારી ।
વેદ પુરાન બખાનત (૨), ગુરુ મહિમા ભારી.....જય દેવ જય ગુરુદેવ ॥ ૨ ॥
જપ તપ તીરથ સંયમ, દાન વિવિધ દીને.......પ્રભુ દાન વિવિધ દીને ।
ગુરુ બિન જ્ઞાન ન હોવે (૨), કોટિ જતન કીને.....જય દેવ જય ગુરુદેવ ॥ ૩ ॥
માયા મોહ નદી જલ, જીવ બહે સારે......પ્રભુ જીવ બહે સારે ।
નામ જહાજ બિઠાકર (૨), ગુરુ પલમેં તારે.....જય દેવ જય ગુરુદેવ ॥ ૪ ॥
કામ ક્રોધ મદ મત્સર, ચોર બડે ભારે.....પ્રભુ ચોર બડે ભારે ।
જ્ઞાન ખડગ લૈ કરમેં (૨), ગુરુ સબ સંહારે .....જય દેવ જય ગુરુદેવ ॥ ૫ ॥
નાના પંથ જગત્‌મેં, નિજ નિજ ગુન ગાવૈ.....પ્રભુ નિજ નિજ ગુન ગાવૈ ।
સબકા સાર બતાકર (૨), ગુરુ મારગ લાવે......જય દેવ જય ગુરુદેવ ॥ ૬ ॥
ગુરુ ચરણામૃત નિર્મલ, સબ પાતક હારી.....પ્રભુ સબ પાતક હારી ।
બચન સુનત તમ નાસે (૨), સબ સંશય ટારી.....જય દેવ જય ગુરુદેવ ॥ ૭ ॥
તન મન ધન સબ અર્પણ, ગુરુ ચરણન કીજે....પ્રભુ ગુરુ ચરણન કીજે ।
બ્રહ્માનંદ પરમપદ (૨), મોક્ષ ગતિ લીજે....જય દેવ જય ગુરુદેવ ॥ ૮ ॥

સ્વામી ! ત્વામહમનિશં, કરુણાવલેન વિધિગતિહંતારમ્ ।
મા ભૂવ ભવપથિકો, યાચેઽનાથસ્ય નાથં મે ॥

= હે સ્વામીન ! આપ સહજ–અલ્પકૃપા કરકે વિધિનિર્મિત હમારે દૂષિત પ્રારબ્ધકા નાશ કરનેમેં સમર્થ હૈ; વે આપ હમારે અનાથ કે નાથકો મેરી યે નિરંતર યાચના હૈ કિ હે પ્રભો ! મૈં પુનઃ ઈસ દુઃખદ સંસાર કા પથિક ન બનૂઁ !!!

સ્મરન્તઃ કીર્તયન્તસ્તે, કૃતાનિ ગદિતાનિ ચ ।
ગત્યુત્સિમતેક્ષણક્ષ્વેતિ, યન્નૃલોકવિડમ્બનમ્ ॥

= હમ આપકે ભક્ત કેવલ આપને કિયે કર્મો, વચનોં, આપકી ચાલ–ઢાલ, મુસકાન, ચિતવન ઔર મધુર હાસ્ય આદિ જો–જો મનુષ્યકા અનુકરણ થે– ઉનકે સ્મરણ, કીર્તન (કથન) કરતે કરતે સંસારસે પાર હો જાયેંગે. (શ્રી ભાગવત–૧૧–૬–૪૯)

“મતિ અનુરુપ કથા મૈં ભાષી, જદ્યપિ પ્રથમ ગુપ્ત કરિ રાખી ॥”

। શ્રી રામચંદ્ર ભગવાન કી જય ।। શ્રી પતિતપાવન ભગવાન કી જય ।

। શ્રી સદ્‌ગુરુદેવ ભગવાન કી જય ।

–: જય શ્રી ગુરુદેવ :–

શ્રી સદ્‌ગુરુ સદન ટ્રસ્ટ

શ્રી સદ્‌ગુરુ આશ્રમ રોડ, રાજકોટ – ૩૬૦ ૦૦૩

આ સંસ્થા દ્વારા નીચે મુજબની જાહેર પ્રવૃત્તિઓ ચલાવવામાં આવે છે :–

૧. નિત્ય પ્રભાતે : સમુહ પ્રાર્થના

૨. નિત્ય પ્રભાતે પારેવાને ચણ નાખવામાં આવે છે.

૩. જરૂરતમંદ દરીદ્રનારાયણ : નબળા વર્ગના : કુટુંબો કુલ ૬૦૦ ઉપરને દર માસે વિના મુલ્યે ૯ કિ.ગ્રા.ના પ્રમાણમાં અનાજ : ઘઉ – ૭ કિ.ગ્રા. – ચોખા ૧.૫ કિ.ગ્રા. તથા મગદાળ ૦.૫૦૦ કિ.ગ્રા. આપવામાં આવે છે.

૪.આ ટ્રસ્ટ દ્વારા નીચેની વિગતોએ – ૪ રસોડા દરરોજ ચલાવવામાં આવે છે.

(૧) કલ્યાણ રસોડું :–

આ રસોડામાં પૂ. શ્રી સદ્‌ગુરુ ભગવાનશ્રીના થાળની રસોઈ તેમજ ભાવિકો તરફથી લખાવેલ થાળ માટેનો પ્રસાદ નિયમીત બનાવવામાં આવે છે.

(૨) વૈષ્ણવ રસોડું :–

આ રસોડામાં બહારગામથી આવતા સાધુ–સંતો–મહંતો તથા અન્ય ભાવિક મહેમાનો માટે મહાપ્રસાદની સામગ્રી નિયમીત ૧૫ થી ૨૦ વ્યક્તિઓ માટે બનાવવામાં આવે છે.

(૩) દરિદ્રનારાયણ : જનરલ રસોડું :–

આ રસોડામાં નિયમીત આશરે ૪૦૦ થી ૪૫૦ લોકો કે જેઓ આર્થિક રીતે નબળા છે ઘર વગરના છે તેઓ માટેની રસોઈ બનાવી અને પ્રસાદરૂપે ભોજન પીરસવામાં આવે છે.

(૪) આંખની હોસ્પીટલનું રસોડું :–

આંખની હોસ્પીટલમાં બહારગામ અથવા સ્થાનિક દર્દીઓ ઓપરેશન માટે દાખલ થયેલા હોય તેવા દર્દી તથા તેમની સાથે આવેલ સગા સંબંધી માટેનું બંન્ને ટાઈમ પ્રસાદરૂપે ભોજન આશરે ૧૦૦ થી ૧૨૫ લોકો માટે બનાવવામાં આવે છે.

૫. આશ્રમ તરફથી ગૌશાળા નિભાવવામાં આવે છે, જેમાં કુલ ૪૭ નાના–મોટા વાછડી–વાછડા તથા ગાયો આવેલી છે અને દૂધ કાઢતી ગાયોનું દૂધ આંખની હોસ્પીટલમાં ઓપરેશન કરાવેલ દર્દીઓને વિના મૂલ્યે આપવામાં આવે છે અને વધતા દૂધનું ઘી બનાવી તેનો શીરો સવારમાં આંખના દર્દીઓને તેમજ રાજકોટમાં આવેલ સરકારી પ્રસુતિગૃહોમાં દાખલ થયેલ પ્રસુતાઓને આપવામાં આવે છે. ઘટતું ઘી રાજકોટ ડેરીમાંથી ખરીદવામાં આવે છે. તેમજ આશ્રમની ગાયોના દૂધમાંથી બનતું ઘી પૂજ્યશ્રીની પુજામાં

ઉપયોગ કરવામાં આવે છે તેમજ છાશ બને તે ઉપરોક્ત રસોડાઓમાં ઉપયોગ કરવામાં આવે છે.

૬. પાણીની તંગી વખતે શ્રી સદ્‌ગુરુ સદન ટ્રસ્ટ ટેન્કર દ્વારા પાણી જરૂરિયાત વા લોકોના વિસ્તારમાં વહેંચવામાં આવેલ હતું.

૭. ઉનાળાની સીઝનમાં આશ્રમમાં 'છાશ વિતરણ' કેન્દ્ર શરૂ કરવામાં આવે છે જેમાં આશરે ૨૦૦ થી ૨૫૦ કુટુંબોને મફત છાશનું વિતરણ કરવામાં આવે છે.

૮. છેલ્લા ૨૫ વર્ષ ઉપરાંતના સમયની 'અખંડ રામધૂન' રાઉન્ડ ધ કલોક ચલાવવામાં આવે છે. નામ સંકિર્તનના કારણે મંદિરનું વાતાવરણ અલૌકિક બને છે અને લોકોમાં ધાર્મિક ભાવના તેમજ પૂ. શ્રી સદ્‌ગુરુદેવ ભગવાન પ્રત્યે અટલ શ્રદ્ધા અને ભાવ તથા વિશ્વાસ જળવાઈ રહે છે.

૯. ચંમોલીમાં થયેલ વિનાશક ભૂકંપના કારણે અસરગ્રસ્ત થયેલ વિસ્તારોમાં ખાદ્ય સામગ્રી તથા રસોઈને લગતી ચીજ વસ્તુઓનું વિતરણ વિનામૂલ્યે આ ટ્રસ્ટ દ્વારા કાર્યકરો તથા ટ્રસ્ટીઓની ટીમ મોકલી કરવામાં આવેલ.

૧૦. ઓરીસ્સામાં થયેલ વિનાશક વાવાઝોડાના કારણે અસર પામેલ લોકોને ધાબળા–કપડાનું વિતરણ કરવામાં આવેલ.

૧૧. દુષ્કાળ–અછતના સમયે આખા જસદણ તાલુકામાં 'સુખડી', અછત–રાહત કામ પર આવતા મજુરોને આશરે ૧ લાખ કિ.ગ્રા. ઉપર સુખડીનું વિતરણ, રાહતકામ પર સ્થળે જઈ અને દરેક મજુરોને વિનામૂલ્યે સ્વહસ્તે વિતરણ કરવામાં આવેલ.

૧૨. ગુજરાતમાં થયેલ વિનાશક ભૂકંપગ્રસ્ત વિસ્તારો કચ્છ જિલ્લામાં તથા રાજકોટ જિલ્લાના મોરબી–માળીયા–વાંકાનેર વિસ્તારમાં નીચે મુજબની જીવન જરૂરિયાતની વસ્તુઓનું જરૂરિયાતમંદ લોકોને વિતરણ કરવામાં આવેલ હતું.

નીચે મુજબની વસ્તુઓનું વિતરણ અસરગ્રસ્ત લોકોને કરવામાં આવેલ :–

(૧) ધાબળા	નંગ ૭૦૦૦
(૨) આવશ્યક જરૂરી રસોડાની સામગ્રીની કીટસ	નંગ ૬૬૦૦
(૩) તાલપત્રી તથા તંબુ	નંગ ૫૨૦૦

(૪) મહાપ્રસાદરૂપી ભોજનના રસોડા :–

કચ્છ જીલ્લાના તથા વાંકાનેર–મોરબી તાલુકાઓમાં કુલ ૧૮ રસોડાઓ શરૂ કરવામાં આવેલા જેમાં મહાપ્રસાદરૂપી ભોજનની વ્યવસ્થા સવાર–સાંજની કરી કુલ ૪૩ દિવસ સુધી આ રસોડાનો લાભ ૪૫૦૦૦ લોકો દરરોજ લેતા હતા.

૧૩. તબીબ અને આરોગ્ય સેવાઓ :–

આ ટ્રસ્ટ દ્વારા નીચેની વિગતે તબીબી તથા આરોગ્ય સેવાઓ નીચેના કેન્દ્રો દ્વારા અલગ – અલગ ચલાવવામાં આવે છે.

શ્રી સદ્‌ગુરુ આંખની હોસ્પીટલ

આ આંખની હોસ્પીટલમાં આંખના દર્દોનો ઉપચાર કરવામાં આવે છે, જેમાં મોતિયા–ઝામર–વેલ વિ. દર્દોના ઉપચાર કરવામાં આવે છે અને જરૂરત મુજબ ઓપરેશન તથા માઈનોર ટ્રીટમેન્ટ વિ. સામાન્ય દરથી તેમજ નબળા વર્ગના લોકોને મફત સારવાર આપી 'ફેકો' મશીનથી ઓપરેશન કરી નેત્રમણિ બેસાડવાની કામગીરી કરવામાં આવે છે. ઉપરાંતમાં આઈ બેંક તાજેતરમાં ખોલવામાં આવેલ હોય નેત્રદાનમાં મળેલ આંખોની કીકીનું પ્રત્યારોપણ અંધજનોને કરી દષ્ટિ આપવામાં આવે છે.

શ્રી સદ્‌ગુરુ ચિલ્ડ્રન હોસ્પીટલ

બાળકોની હોસ્પીટલ ચલાવવામાં આવે છે. જેમાં નાના બાળકોની આઉટડોર તથા ઈન્ડોર સારવાર સાવ નજીવા દરથી કરવામાં આવે છે તથા ગરીબ બાળકોને વિનામૂલ્યે સારવાર આપવામાં આવે છે અને ઈન્ડોર માટે બાળકોની ૯ પથારીવાળો વોર્ડ પણ ઉપલબ્ધ કરવામાં આવેલો છે.

શ્રી સદ્‌ગુરુ આરોગ્ય કેન્દ્ર

શ્રી સદ્‌ગુરુ આરોગ્ય કેન્દ્રમાં લોકો પાસેથી નજીવી ફી લઈને બધા દર્દોની ચકાસણી કરી વિનામૂલ્યે દવા આપવામાં આવે છે તથા ગરીબ દર્દીઓની ચકાસણી વિનામૂલ્યે કરી આપવામાં આવે છે.

શ્રી સદ્‌ગુરુ લેબોરેટરી

શ્રી સદ્‌ગુરુ લેબોરેટરીમાં સાવ નજીવા દરે લોકોના લોહી–યુરીન વિ. ની ચકાસણી કરવામાં આવે છે તથા ગરીબ દર્દીઓની ચકાસણી વિનામૂલ્યે કરી આપવામાં આવે છે.

શ્રી સદ્‌ગુરુ મેટરનીટી હોમ

મહિલાઓને પ્રસુતિ અંગેની ચકાસણી તથા સારવાર તેમજ પ્રસુતિ અંગેની કામગીરી નજીવા દરથી કરવામાં આવે છે તથા ગરીબ મહિલાઓની પ્રસુતિ તેમજ ચકાસણી તથા સારવાર વિનામૂલ્યે કરી આપવામાં આવે છે.

૧૪. શ્રી સદ્‌ગુરુ સાહિત્ય કેન્દ્ર :–

સાહિત્ય કેન્દ્ર દ્વારા પ.પૂ. શ્રી સદ્‌ગુરુદેવ ભગવાનશ્રી ના સાહિત્યનો તેમજ તેઓશ્રીની ઓડિયો–વિડીયો કેંસેટસ– સી.ડી., ચંદન–માળા, પૂ. શ્રી ના ફોટાઓ મૂર્તિઓ વિ.નું વિતરણ કરવામાં આવે છે.

૧૫. શ્રી સદ્‌ગુરુ પુસ્તકાલય :–

તાજેતરમાં પ.પૂ. શ્રી સદ્‌ગુરુદેવ ભગવાનશ્રીના સાહિત્યનો લાભ ગુરુભાઈ–બહેનોને મળે તે હેતુથી આ પુસ્તકાલયમાં નજીવી ડીપોઝીટ ભરી મેમ્બરશીપ મેળવી પૂ. ભગવાનશ્રીના બધા પુસ્તકોનો લાભ મળે તે હેતુથી શરૂ કરવામાં આવેલ છે.

૧૯. રાષ્ટ્રીય કામગીરી બાબત :–

ભારત–પાકિસ્તાનની સરહદ 'કારગીલ મોરચે' ગુજરાતના ૧૨ જવાનો શહીદ થયેલ જે અન્વયે શ્રી સદ્‌ગુરુ સદન ટ્રસ્ટ તરફથી ગુરૂપૂર્ણિમા મહોત્સવ નિમિત્તે આવેલ રકમમાંથી આ શહીદ થયેલ ૧૨ જવાનોના માતા–પિતાને દરેકને ૧૧,૦૦૦/– અંકે રૂપિયા અગિયાર હજાર પુરા પુરસ્કારરૂપે આપવામાં આવેલ હતાં.

દર વર્ષે નિયમીત ઉજવવામાં આવતા પ્રસંગો :–

૧. દર વર્ષે કારતક સુદ – ૪ કે જે દિવસ પ.પૂ. શ્રી સદ્‌ગુરુદેવ ભગવાનશ્રીની જન્મજયંતિ હોય છે તે દિવસે પૂ. શ્રીની જન્મ જયંતિનો મહોત્સવ ધામધુમથી ઉજવવામાં આવે છે અને હજારોની સંખ્યામાં ભાવિકોને મહાપ્રસાદ જમાડવામાં આવે છે તેના બીજે દિવસે એટલે કે કારતક સુદ – ૫ ને દિવસે પૂ. શ્રીનો 'અન્નકૂટ' નો મહાપ્રસંગ ઉજવવામાં આવે છે અને આશરે ૪૫૦ થી વધુ વાનગીઓ બનાવી અને પ. પૂ.શ્રીને અન્નકુટનો ભોગ ધરાવી અને સાંજના મહાઆરતી પછી તેની ભેળ બનાવી અને દરેક ભાવિકો તેમજ ગુરુભાઈઓ–બહેનોને વહેંચવામાં આવે છે.

૨. દરેક વર્ષે ચૈત્ર સુદ ૧ થી ૯ સુધી "શ્રી રામચરિતમાનસ નવાહ્ પારાયણ" ના સંગીતમય પાઠનું આયોજન કરવામાં આવે છે. અને શ્રી રામનવમીને દિવસે "શ્રી રામજન્મ મહોત્સવ" ઉજવવામાં આવે છે અને અસંખ્ય લોકોને ફરાળરૂપી મહાપ્રસાદ જમાડવામાં આવે છે.

૩. દર વર્ષે ચૈત્ર સુદ – ૧૩ નો દિવસ પ.પૂ. શ્રી ગુરુદેવશ્રીની નિર્વાણ તિથિ હોય તે દિવસે પૂજન વિધી, શ્રી રામધૂન વિ. કાર્યક્રમો કરી અને બપોરે અસંખ્ય લોકોને મહાપ્રસાદ જમાડવામાં આવે છે.

૪. દર વર્ષે 'શ્રી ગુરુપૂર્ણિમા' નિમિત્તે પૂ. શ્રી નો ગુરુપૂર્ણીમા મહોત્સવ ધામધૂમથી ઉજવવામાં આવે છે અને સવારથી પૂ. શ્રીની પાદુકા પૂજન તથા ત્યારબાદ પૂ. શ્રી ના દર્શન મોડી રાત્રીના સમય સુધી ચાલુ રાખી અને આ લાભ ભાવિકો મેળવી કૃતકૃત્ય થાય છે. દર વર્ષે 'શ્રી ગુરુપૂર્ણીમા' નિમિત્તે ભોજનરૂપી ૩૦ થી ૩૫ હજાર ભાવિકોને બપોરે શ્રી સદ્‌ગુરુ મહાપ્રસાદ આપવામાં આવે છે.

૫. દર વર્ષે ભાદરવા સુદ – ૧ થી ભાદરવા વદ ૩૦ સુધી "શ્રી હનુમાન ચાલીસા" ના પાઠ લાખ ઉપરનું લક્ષ્યાંક નક્કી કરી દરેક ગુરુભાઈ–બહેનો તથા ભાવિકો દ્વારા નિજમંદિરમાં બેસી આ લક્ષ્યાંક મુજબ "શ્રી હનુમાનચાલીસા" ના નિત્ય પાઠ કરવામાં આવે છે, અને છેલ્લે દિવસે "શ્રી હનુમાન મહાયજ્ઞ", આહુતિ આપી અને પૂર્ણ કરવામાં આવે છે.

શ્રી સદ્‌ગુરુ સેવા સંઘ ટ્રસ્ટ : મુંબઈ

જબ જબ જહાઁ ભી દુષ્કાલ, અતિવૃષ્ટિ, ભૂકંપ આદિ હોતે હૈ, તબ તબ વહાઁ

તત્કાલ રાહતકાર્ય શુરૂ કિયા જાતા હૈ. અભાવગ્રસ્તોં કો અનાજ, વસ્ત્ર, ઔષધ, ઉપચાર, શિક્ષા આદિ કી સહાયતા, વગેરે રાહતકાર્ય કહીં ન કહી પર લગભગ હમેશા હોતે રહતે હૈ.

પ્રત્યેક કાર્તિક શુકલા ચતુર્થી કો એક નેત્રયજ્ઞ ચિત્રકૂટ મેં કિયા જાતા હૈ. દૂસરા નેત્રયજ્ઞ ઐસે કોઈ આદિવાસી ક્ષેત્રમેં, બડે પૈમાને પર આયોજિત કિયા જાતા હૈ. નેત્રયજ્ઞ કે અંતર્ગત દંતયજ્ઞ ભી કિયા જાતા હૈ.

ચિત્રકૂટમેં શ્રી જાનકીકુંડ પર, શ્રી રઘુવીર મંદિર, સાધુસંતોકે લિયે નિવાસ વ રામરોટી, અન્નક્ષેત્ર, સંસ્કૃત પાઠશાલા, વિદ્યાર્થીનિવાસગૃહ, ગૌશાલા ઔર અસ્પતાલ કે કાર્ય સુચારુ રુપસે હોતે હૈ.

હરેશા શ્રી રામનૌમીકે દિનોં મેં ચૈત્ર પૂર્ણિમા તક દરિદ્રનારાયણ ભંડારા વ વસ્ત્ર–વિતરણ હોતે હૈ. જાનકી કુંડ પર શ્રી માનસજી કે નવાહ્‌ન પાઠ તથા કથા–પ્રવચન કા આયોજન હોતા હૈ. શ્રી ગુરુપૂર્ણિમા કા પૂજન–ઉત્સવ કિયા જાતા હૈ.

રાહતકાર્ય

ઉડીસા દુષ્કાલ રાહત : રાઉરકેલા : ૧૯૬૬

બિહાર દુષ્કાલ રાહત : રંકા (પલામુ) : ૧૯૬૭

ભરતપુર બાઢ રાહત : ૧૯૬૭

બાંદા દુષ્કાલ રાહત : ૧૯૬૭

કોયના ભૂકંપ રાહત : ૧૯૬૮

ગુજરાત બાઢ રાહત : ૧૯૬૮

રાજસ્થાન દુષ્કાલ રાહત : (બાડમેર–જેસલમેર) : ૧૯૬૯

કચ્છ : બનાસકાંઠા–સુરેન્દ્રનગર દુષ્કાલ રાહત : ૧૯૭૦

ઉડીસામેં તુફાન–બિનાસ–લીલામેં રાહતકાર્ય : ૧૯૭૧

મોરબી માળિયા તાલુકા બાઢ રાહત : ૧૯૭૯

ચિત્રકૂટમેં ૧૦૦ એકર જમીન પર ૨૫ પથારી સે શુરૂ કિએ હોસ્પિટલ હાલ ૧૨૦ પથારી સે અધિક સુવિધા કી ગઈ હૈ.

શ્રી રામધામ્ ટ્રસ્ટ – શ્રી પુષ્કરરાજ

અભાવગ્રસ્તોં કો અનાજ, ભોજન, ઔષધ ચિકિત્સા–સહાય, વસ્ત્ર, કંબલ, આદિ ઔર ગરીબ વિદ્યાર્થીઓં કો પુસ્તક, ફી, યુનિફોર્મ કી સહાયતા, હમેશા દી જાતી હૈ.

પ્રત્યેક શ્રી ગુરુપૂર્ણિમા કે દિનોમેં નેત્રયજ્ઞ કિયા જાતા હૈ. શ્રી માનસજી કે નવાહ્‌ન પાઠ વ પ્રવચનકા આયોજન હોતા હૈ. શ્રી ગુરુપૂર્ણિમા કે દિન ગુરુદેવકે સમાધિમંદિરમેં વિશાલ શિષ્યસમુદાય શ્રી ગુરુપૂજન કા લાભ પ્રાપ્ત કરતા હૈ.

શ્રી રામજી મંદિર ટ્રસ્ટ – ગોંડલ

દરિદ્રનારાયણ ભંડારા, સંતસેવા, ગૌશાલા, નિઃશુલ્ક છાશ–વિતરણ ઈત્યાદિ પરમાર્થ કાર્ય શ્રી હરિચરણદાસજી મહારાજકે માર્ગદર્શનમેં હોતે હૈં. શ્રી ગુરુપૂર્ણિમા, શ્રી રામનૌમી, કાર્તિક શુકલ ચતુર્થી, તથા ચૈત્ર શુદ ત્રયોદશી વ પૂર્ણિમા કો પૂજન, ઉત્સવ, ભંડારા, અખંડપાઠ, અખંડ સંકીર્તન, કથા–પ્રવચન આદિ હોતે હૈં.

શ્રી રામજી મંદિર, પોપટપરા – રાજકોટ

શ્રી રામનૌમી, કાર્તિક શુકલ ચતુર્થી, ચૈત્ર શુદ ત્રયોદશી, શ્રી હનુમાન જયંતી પાટોત્સવ પૂજન, સંકીર્તન આદિ હોતે હૈ.

શ્રી સદ્‌ગુરુ સેવા સંઘ ટ્રસ્ટ – ચિત્રકૂટ

સ્થાપના :– શ્રી રણછોડદાસજી મહારાજને ચિત્રકૂટ કે આસપાસ કે પિછડે ઔર ગરીબ ક્ષેત્રોંમેં શિક્ષાકે પ્રસાદ તથા લોગોંકો બીમારીયઁા ઔર ભૂખસે છુટકારા દિલાને કે લિયે સન્ ૧૯૬૮ મેં શ્રી સદ્‌ગુરુ સેવા સંઘ ટ્રસ્ટ કી સ્થાપના કી. ટ્રસ્ટકે અધ્યક્ષ કે રૂપમેં શ્રી અરવિંદભાઈ ન. મફતલાલ કો નિયુક્ત કિયાં ગયા, જો ગુરુદેવકે અનન્ય ઔર પ્રિય ભક્તો મેં રહે હૈં. તથા આજભી તન, મન ઔર ધન સે સેવા કાર્ય મેં રત હૈ. ટ્રસ્ટકે કાર્યકારી સંચાલક ગુરુદેવકે નિષ્ઠાવાન શિષ્ય શ્રી રામદાસ ગોકાણી– 'રામભાઈ' હૈ.

કાર્ય

(૧) પ્રાકૃતિક આપદા રાહત :– દેશકે અનેક ક્ષેત્રમેં પ્રાકૃતિક પ્રકોપ કે સમય ટ્રસ્ટને લમ્બે સમય તક રાહતકાર્ય ચલાયે હૈં. સન ૧૯૬૬મેં ઉડીયા તથા ૧૯૬૭ મેં બિહારમેં લગાતાર આઠ માહ તક શિવિરો કે માધ્યમસે પ્રતિદિન પન્દ્રહ સે પચાસ હજાર અકાલપીડિત લોગોકો ભોજન કરાયા ગયા ઔર વસ્ત્ર પ્રદાન કિયે. ગુજરાત વ ઉત્તર પ્રદેશમેં બાઢ રાહત (૧૯૬૮), મહારાષ્ટ્રમેં કોયના ભૂકંપ રાહત (૧૯૬૮), ઔર રાજસ્થાનમેં અકાલ રાહત (૧૯૬૯), કાર્ય ચલાયે ગયે. કચ્છ (ગુજરાત)મેં સન્ ૧૯૭૦ મેં અભાવગ્રસ્તો કો સુખડી, કમ્બલ, અનાજ, ધોતી, સાડી, પુસ્તકે, ઔષધિ આદિ વિતરીત કિયે ગયે. વર્ષ ૧૯૯૨ મેં ઉત્તર પ્રદેશ એવં મધ્યપ્રદેશકે બાઢ પ્રભાવિત ક્ષેત્રોમેં ભરપૂર રાહત સામગ્રી પ્રદાન કી ગઈ. ૧૯૯૯–૨૦૦૦ મેં ઉડીસામેં આયે હુયે સમુદ્રી તુફાન કે દૌરાન સંસ્થા દ્વારા વર્ષભર તક રાહતકાર્ય કિયા ગયા તથા ઈસ વર્ષ ૨૬ જનવરી કો ભૂજ ગુજરાતમેં આયે ભયંકર વિનાશકારી ભૂકમ્પમેં પિડીત માનવતાકી સેવામેં સંસ્થા દ્વારા રાહતકાર્ય ચલાયા જા રહા હૈ.

(૨) સ્વાસ્થય સેવાએ :– (અ) અંધત્વ નિવારણ કાર્યક્રમ– ઈસકે અંતર્ગત સંસ્થા દ્વારા પ્રતિવર્ષ ૨૫,૦૦૦ સે ભી અધિક નેત્રરોગીયોં કે ઓપરેશન કરકે ઉન્હેં નયા જીવન દિયા જા રહા હૈ.

સદ્‌ગુરુ નેત્ર ચિકિત્સાલય– સંસ્થાને રોગિયોં કી બઢી હુઈ સંખ્યા કો દેખતે હુએ ૩૦૦ શૈય્યાઓ વાલે અત્યાધુનિકતમ ઉપકરણો સે સુસજ્જીત સદ્‌ગુરુ નેત્ર ચિકિત્સાલય કી સ્થાપના કી ગઈ. ઈસ ચિકિત્સાલય કો લોકાર્પણ દિનાંક ૩૧–૧૦–૨૦૦૦ કો કિયા ગયા. સંસ્થા દ્વારા અભીતક ૪ લાખ સે ઉપર નેત્રરોગિયોં કો નેત્રજ્યોતિ પ્રદાન કી જા ચુકી હૈ. સદ્‌ગુરુ નેત્ર ચિકિત્સાલયમેં અત્યાધુનિક ઉપકરણ જૈસે સીટી–૧૦ સ્કેન, એવં બી ફેકોઈમલસીફિકેશન યુનિટ, ઓટો રિફક્ટોમીટર, યાગ લેસર, અપ્થાલમિક યૂનિટ, જાઈસ ઓપરેશન માઈક્રોસ્કોપ આદિ ઉપકરણો કે સાથ વાતાનુકૂલિત ચાર આપરેશન થિયેટર ઉપલબ્ધ હૈ.

(બ) જાનકી કુણ્ડ ચિકિત્સાલય– ૬૦ શૈય્યાઓ વાલે આધુનિક જનરલ ચિકિત્સાલયમેં સુયોગ્ય ચિકિત્સકોં કે દ્વારા રોગિયોંકી ચિકિત્સા એવં શલ્યક્રિયાકી સંપૂર્ણ વ્યવસ્થા હૈ. પ્રતિવર્ષ લગભગ ૩૦ હજાર રોગિ લાભાન્વિત હોતે હૈ. એક્સરે એવં પૈથોલોજી લેબ કી વિશેષ સુવિધા હૈ. સાથ હી પોલિયો કૈમ્પ એવં પ્લાસ્ટીક સર્જરી કૈમ્પ કે માધ્યમસે પ્રતિવર્ષ સેંકડો લોગો કી શલ્યક્રિયા કી જાતી હૈ. અલ્ટ્રા સાઉન્ડ તથા ઈ.સી.જી. કી સુવિધા ઉપલબ્ધ હૈ.

સાર્વજનિક ચિકિત્સાલય આનંદપૂરકે માધ્યમસે પ્રતિવર્ષ ૧ લાખ સે ઉપર રોગિયોં કો ચિકિત્સા કી જાતી હૈ.

(સ) સ્વાસ્થ્ય સેવાયેં– એક નજરમે :–

વિવરણ	વર્ષ ૨૦૦૦–૨૦૦૧	વર્ષ ૨૦૦૦–૨૦૦૧ તક કુલ રોગિયોં કી સંખ્યા
કુલ લાભ લેનેવાલે બાહ્ય રોગી	૨૫૫૦૨૬	૫૪૯૦૧૨૦
કુલ ભર્તી કીયે ગયે રોગી	૩૫૦૪૪	૬૨૦૬૪૪
કુલ આંખો કે આપરેશન કીયે ગયે	૨૫૫૦૨	૪૭૨૭૭૯
સામાન્ય આપરેશન	૧૬૧૪	૩૩૫૨૭
કુલ પ્રસવ	૭૦૭	૧૪૪૫૮
પરિવાર નિયોજન આપરેશન	૧૪૩	૪૧૮૧

(૩) શૈક્ષણિક ગતિ વિધિયાઁ :– (અ) પૂજ્ય ગુરુદેવકી પ્રેરણાસે સંચાલિત, શ્રી રામસંસ્કૃત મહાવિદ્યાલય, જાનકી કુણ્ડ ચિત્રકૂટમેં પ્રથમાસે શાસ્ત્રી તક શિક્ષા સુવિધા ઉપલબ્ધ હૈ. ઈસ વિદ્યાલયમેં પ્રતિવર્ષ ૧૨૫ વિદ્યાર્થી વિદ્યાલયમેં હી રહકર શિક્ષા ગ્રહણ કર રહે હૈં. વિદ્યાલયમેં સભી છાત્રોંકો ભોજન, કપડા, આવાસ આદિ સુવિધાયેં નિઃશુલ્ક ઉપલબ્ધ કરાઈ જાતી હૈ. (બ) શ્રી સદ્‌ગુરુ શિક્ષા સમિતિ કે તત્ત્વાવધાન મેં સંચાલિત વિદ્યાધામ ઉચ્ચતર માધ્યમિક વિદ્યાલયમેં નર્સરી સે લેકર ૧૨વીં કક્ષા તક શિક્ષા દેને કી વ્યવસ્થા હૈ. ઈસ વિદ્યાલયમેં લગભગ ૮૦૦ છાત્ર અધ્યયનરત હૈં. (સ) વૈકલ્પિક

શાલા– ટ્રસ્ટકે દ્વારા ચિત્રકૂટ ક્ષેત્રકે ૧૮ ગાંવોમેં, રાજીવગાંધી શિક્ષા મિશન કે અન્તર્ગત ૨૦ વૈકલ્પિક વિદ્યાલય ખોલે ગયે હૈ. ઈન વિદ્યાલયોમેં ૪૦ શિક્ષક– શિક્ષિકાઓંકે દ્વારા ૨૦૦૦ ગરીબ આદિવાસી બાલક–બાલિકાઓં કો શિક્ષા પ્રદાન કી જા રહી હૈ. બચ્ચોં કો પૌષ્ટિક આહાર, પ્રાથમિક સ્વાસ્થ્ય ઉપચાર એવં સ્કૂલ ડ્રેસ સંસ્થાન દ્વારા પ્રદાન કર ઉનકે વિકાસકા પ્રયાસ કિયા જા રહા હૈ.

(૪) ગ્રામવિકાસ :– સંસ્થાન દ્વારા ગ્રામ વિકાસકે તહત ચિત્રકૂટ કે હી ૧૮ ગાંવમેંસે ૪ ગાંવ પડહા, સુરાંગી, રજૌલા, મહકમગઢ કો ગોદ લેકર વહાઁકે નિવાસીયોં કો હરક્ષેત્રમેં, જૈસે શિક્ષા, સ્વાસ્થ્ય, બિજલી, પાની, સડક એવં કૃષિ કે ઉન્નત બીજ એવં ઉપકરણ ઉપલબ્ધ કરાના ઔર ગાંવવાલોકો ગાંજા, શરાબ એવં જુઆ કી આદત સે છુટકારા દિલાકર વિકાસ કી ઓર ઉન આદિવાસીઓ કો અગ્રસરીત કરનેકા પ્રયાસ કિયા જા રહા હૈ.

(૫) મહિલા સમિતિ :– ટ્રસ્ટકે કાર્યકર્તાઓંકી મહિલાઓં દ્વારા મહિલા સમિતિ ૧૯૯૭–૯૮મેં પ્રારંભ કી ગઈ. સમિતિમેં મહિલાઓં કે દ્વારા હી આવશ્યક ઘરેલું વસ્તુએ જૈસે પાપડ, આચાર, બિસ્કુટ, બ્રેડ, ફડે એવં પિસે મસાલે, ધુલાઈકે સાબુન એવં શીં પાવડર, ચ્યવનપ્રાશ આદિ તૈયાર કરકે ઉચિત મૂલ્યમેં વહાઁ કે જનતાકો ઉપલબ્ધ કરા હૈ ઈસસે જો લાભાંશ પ્રાપ્ત હોતા હૈ વહ સમિતિ કે હી કામકાજી મહિલાઓં મેં બા દિયા જાતા હૈ. યહ સમિતિ નારી જાગરણ કે ક્ષેત્રમેં અપની મહતી ભૂમિકા નિભા રહી હૈ.

(૬) ઉપભોકતા ભંડાર :– સંસ્થા સાર્વજનિક વિતરણ પ્રણાલીકે અંતર્ગત શ્રી સદ્ગુરુ સહકારી ઉપભોકતા ભંડાર કે માધ્યમસે શાસન દ્વારા પ્રાપ્ત સસ્તે મૂલ્ય પર ગેહૂઁ, ચાવલ, શક્કર એવં મિટ્ટીકા તેલ ચિત્રકૂટકે પર્યટકો એવં જનતાકો ઉપલબ્ધ કરાના ઈસકા મુખ્ય ઉદ્દેશ્ય હૈ.

(૭) ખેલ એવં સાંસ્કૃતિક ગતિવિધિયાઁ :– શારીરિક સૌષ્ઠવ એવં સ્વાસ્થ્ય મનોરંજન કે લિયે સંસ્થા કે કાર્યકર્તા વિદ્યાધામ ઔર શ્રી રામ સંસ્કૃત મહાવિદ્યાલય કે છાત્રોં દ્વારા પ્રતિવર્ષ સ્વતંત્રતા દિવસ, ગણતંત્ર દિવસ એવં સંસ્થા કે વાર્ષિકોત્સવ આદિ જૈસે વિશેષ અવસરોં પર સાંસ્કૃતિક કાર્યક્રમ એવં ખેલકૂદકા આયોજન કિયા જાતા હૈ. પ્રતિવર્ષ અન્તર્રાજ્યીય વાલીબોલ પ્રતિયોગિતા ભી આયોજીત કી જાતી હૈ. યહ સભી ગતિવિધયાં શ્રી સદ્ગુરુ મિત્રમણ્ડલ દ્વારા સંપાદિત કી જાતી હૈ.

(૮) આધુનિક ગૌશાલા :– જાનકી કુણ્ડ ચિત્રકૂટમેં બી.એ.આઈ.એફ. ઉરુલીકાંચન (પુણે) કે સહયોગસે વૈજ્ઞાનિક તકનીક પર આધારિત ગૌશાલા ભી સંચાલિત કી જાતી હૈ. જિસમેં લગભગ ૧૦૦ હાલસ્ટ્રીન એવં જર્સી ગાય હૈ. ઈસ ગૌશાલા કે માધ્યમસે નિકટવર્તી ગ્રામોમેં દુગ્ધ–ઉદ્યોગ કો સુદ્રઢ કર આધુનિક સ્વરૂપ પ્રદાન કરનેકા પ્રયાસ કિયા જા રહા હૈ.

(૯) પ્રશિક્ષણ કેન્દ્ર :– સંસ્થા કે માધ્યમસે તીન વર્ષીય નર્સિંગ પ્રશિક્ષણ કોર્ષ

ચલાયા જા રહા હૈ જો કિ મધ્યપ્રદેશ શાસનસે માન્યતા પ્રાપ્ત હૈ. ઈસકે સાથ હી નેત્રસહાયક પ્રશિક્ષણ કોર્ષ ભી ચલાયા જા રહા હૈ. જો ફેડરેશન આફ, અપ્થલમિક રિસર્ચ એણ્ડ એજુકેશન સેન્ટર કોર્ષ સે માન્યતા પ્રાપ્ત હૈ ઈસકે અતિરિક્ત કમ્પ્યુટર ટ્રેનિંગ કોર્ષ, મ્યુઝિક કોર્ષ જો પ્રયાગ સંગીત સમિતિ પ્રયાગ સે માન્યતા પ્રાપ્ત હૈ, એવં સિલાઈ કઢાઈ પ્રશિક્ષણ આદિ કી ભી શિક્ષા દી જાતી હૈ.

સદ્‌ગુરુનગર – અનંતપુર

(૧) સાર્વજનિક ચિકિત્સાલય :– ગુરુદેવ કી તપસ્થલી ઔર ધર્મબહન–અવંતીબહન કે ગ્રામ આનન્દપુર, તહસીલ લટેરી, જિલા વિદિશા મેં એક સાર્વજનિક ચિકિત્સાલય કી સ્થાપના સન્ ૧૯૭૩ મેં સદ્‌ગુરુ પરિવાર દ્વારા કી ગયી. ઈસ ચિકિત્સાલય કે સમ્પૂર્ણ કાર્ય મેં ટ્રસ્ટી મંડલ કે સહયોગ સે શ્રી ગોવર્ધનભાઈ ઉપાધ્યાય અહર્નિશ સપરિવાર લગે રહતે હૈં. રોગિયોં કી સુવિધા કો દેખતે હુએ સન્ ૧૯૮૩ મેં ઓપરેશન થિયેટર, એક્સરે એવં પૈથાલોજી કે સાથ–સાથ મરીજોં કે લિયે ૪૦ શૈય્યાઓં કી ભી વ્યવસ્થા કી ગયી. ચિકિત્સાલય અભી તક ૧૫,૫૬,૪૭૭ રોગિયોં કે રોગ કા નિદાન કર ચુકા હૈ.

ક્ષેત્ર અત્યન્ત પિછડા ઔર અવિકસિત હૈ. આવાગમન કી સમુચિત વ્યવસ્થા નહીં હૈ. અતઃ ટ્રસ્ટ કે કાર્યકતા ચિકિત્સાલય કે અતિરિક્ત ગાઁવ–ગાઁવ જાકર સ્વાસ્થ્ય ઔર શિક્ષા કાર્યક્રમોં કો આયોજિત કરકે લોગોં કો વ્યવસ્થિત જીવન જીને કે પ્રતિ જાગરુક કરતે હૈં.

(૨) નેત્ર શિબિર :– ચિકિત્સાલય અન્ધત્વ નિવારણ કાર્યક્રમ કે તહત પ્રતિ વર્ષ નેત્ર શિબિરોં કા આયોજન કરતા હૈં. અબ તક કુશલ નેત્ર શલ્ય ચિકિત્સકોં દ્વારા લગભગ ૧૭ હજાર નેત્ર રોગિયોં કી શલ્ય ક્રિયા કરકે નેત્ર જ્યોતિ પ્રદાન કી જા ચુકી હૈ.

(૩) કહારપુરા પ્રાથમિક ઉપચાર કેન્દ્ર :– કહારપુરા અત્યન્ત પિછડા ક્ષેત્ર હૈ. ઈસકે ચારોં ઓર પાર્વતી નદી કા કલ કલ નિનાદ સુનાયી દેતા હૈ. લોગોં કે આવાગમન કા સાધન નહીં હૈ. ઐસે દુર્ગમ સ્થાન મેં સ્વાસ્થ્ય ઔર શિક્ષા કો બઢાવા દેને કે લિયે એક પ્રાથમિક શાલા ઔર પ્રાથમિક ઉપચાર કેન્દ્ર કી સ્થાપના કી ગયી હૈ જિસકે દ્વારા આસપાસ કે ગાઁવો કે લોગ લાભાન્વિત હોતે હૈ.

(૪) ક્ષય રોગ નિદાન કેન્દ્ર :– ક્ષય રોગ નિદાન શિબિરોં કા આયોજન કરકે ક્ષય રોગ સે પીડિત રોગિયોં કે નિદાન તથા દવા કા પ્રબન્ધ ચિકિત્સાલય કી ઓરસે કિયા જાતા હૈ.

(૫) સ્ત્રી રોગ નિદાન કેન્દ્ર :– સ્ત્રી રોગ નિદાન શિબિર લગાકર મહિલાઓં કો સ્વાસ્થ્ય કે પ્રતિ જાગરુક કિયા જાતા હૈ . અબ તક ચિકિત્સાલયને જનસંખ્યા નિયંત્રણ કાર્યક્રમ કે તહત ૮૭૦ પરિવાર નિયોજન ઔર ૨૧૬ મહિલાઓં કા પ્રસવ કી સારવાર દિ ગઈ હૈ.

(૬) સ્વાસ્થ્ય મેલા :– સમય–સમય પર સ્વાસ્થ્ય મેલાઓં કા આયોજન કિયા જાતા હૈ. ઈસમેં અનેક રોગોં સે પીડિત લોગોં કે રોગો કા નિદાન કિયા જાતા હૈ ઔર દવાએં પ્રદાન કી જાતી હૈ.

(૭) વિદ્યા મંદિર :– બચ્ચોં કો સાક્ષર કરને હેતુ ટ્રસ્ટ દ્વારા એક પ્રાથમિક વિદ્યાલય અનવરત ચલાયા જા રહા હૈ. ઈસમેં લગભગ ૧૫૦ બચ્ચે આધુનિક ગણવેશ મેં વિદ્યાલય આકર સંસ્કારિત હોતે હૈં.

(૮) ગૌશાલા :– માનવ સેવા કે સાથ–સાથ પરમ પૂજ્ય સદ્‌ગુરુદેવજી ગૌ સેવા કો ભી મહત્વ દેતે થે. ઉન્હીં કી પ્રેરણાસે યહાઁ પર એક ઉન્નતશીલ ગૌશાલા ભી ચલાયી જા રહી હૈ. ગૌશાલા સે પ્રાપ્ત દૂધ મરીજોં ઔર કાર્યકર્તાઓં કો દિયા જાતા હૈ. પ્રતિ વર્ષ લગભગ ૧૦ હજાર લીટર દૂધ ઉન્નતશીલ ગાયોં સે પ્રાપ્ત હોતા હૈ.

સદ્‌ગુરુ સાહિત્ય કેન્દ્ર
પર પ્રાપ્ત સાહિત્ય

(શ્રી સદ્‌ગુરુ સદન, આશ્રમ, કુવાડવા રોડ રાજકોટ)

(૧) શ્રી ગુરુદેવકી સન્નિધિમેં (ભાગ ૧ થી ૫, ગુજરાતી લિપિ) (સિદ્ધ સદ્‌ગુરુશ્રી રણછોડદાસજી મહારાજ)	કુ. કુમુદિની પરમાનંદ પજવાણી
(૨) શ્રી ગુરુદેવકી સન્નિધિમેં (ભાગ ૧, ૨, ૩ હિન્દી લિપિ) (સિદ્ધ સદ્‌ગુરુશ્રી રણછોડદાસજી મહારાજ)	કુ. કુમુદિની પરમાનંદ પજવાણી
(૩) સુધા સરિતા (હિન્દી)	કુ. ચન્દા ખીમજીભાઈ રાયપત
(૪) માનવ દ્રષ્ટિ (ગુજરાતી)	કુ. દમયંતીબેન વાલજીભાઈ સેજપાલ
(૫) Voice of Experience	શ્રીમતિ જ્યોતિબેન મનુભાઈ માધવાણી
(૬) My Gurudev	કુ. દમયંતીબેન વાલજીભાઈ સેજપાલ ભાષાંતર : ગોરધનદાસ બી. સૂચક
(૭) પત્ર પ્રસાદ (હિન્દી)	કુ. દમયંતીબેન વાલજીભાઈ સેજપાલ
(૮) શ્રી ગુરુ–મહિમા	કવિશ્રી દુલા કાગ
(૯) વચનામૃતો	સંકલન : યોગેન્દ્ર
(૧૦) Path to Eternal Bliss	કુ. ચન્દા ખીમજીભાઈ રાયપત કુ. પાર્વતીબેન ખીમજીભાઈ રાયપત
(૧૧) સ્વાધ્યાય	(પ. પૂ. શ્રી ગુરુદેવ પ્રેરિત)
(૧૨) અહેતુક કૃપા (હિન્દી)	કુ. રમાબેન પુરુષોત્તમભાઈ હરિયાણી
(૧૩) શ્રી સદ્‌ગુરુ પ્રસાદ	સંકલન : શ્રીમતી શીલા ગો. ઠક્કર શ્રીમતી લત્તા વ. બગરિયા
(૧૪) શ્રી હનુમાન ચાલીસા (અર્થ સહિત)	કુ. દમયંતીબેન વાલજીભાઈ સેજપાલ
(૧૫) ગુરુદેવ યા દેવ (હિન્દી)	કુ. દમયંતીબેન વાલજીભાઈ સેજપાલ

ફોટૂ (ચિત્ર) સૂચિ

શ્રી ગુરુદેવને એકબાર લિખકે આદેશ દિયા– "તુમ બુધ્ધિકા ઉપયોગ કરો કુમુદ! સાહિત્ય એક સંતાન હૈ જો ચિરકાલ તક સમાજ કો સ્મરણ દિલાતી હૈ."

શ્રી ગુરુદેવકી સન્નિધિમેં શ્રી ગુરુદેવકે બચનોંમે ઐસી કૌનસી દિવ્ય શકિત હૈ જો પરિચિતકો તો બરાબર, અપિતુ અપરિચિત પ્રેમી પાઠકગણકો ભી, સ્પષ્ટ માર્ગદર્શન, અપૂર્વ આહ્‌લાદ વ વાત્સલ્ય તથા અનુપમ શાંતિ, આનંદ પહુઁચાતા હૈ ?

આત્મોન્નતિ, આત્મસાક્ષાત્કાર, ઈશ્વરદર્શન વા લૌકિક સ્તર પર સુખ શાંતિકે લિયે અતિ આતુર આત્માઓંકો અનેકાનેક શાસ્ત્રોં કે અભ્યાસ ઔર અવિરત પુરુષાર્થકે ઉપરાંત ભી, જો પ્રાપ્ત નહી હુઆ હો, ઐસા ઐસા બહુત કુછ, શ્રી ગુરુદેવકે સરલ બચનોંમે સે પ્રાપ્ત હો ગયા હૈ. સરલ સચોટ ઔર અર્થગાંભીર્યપૂર્ણ વાણીને શ્રી ગુરુદેવકે સત્‌સ્વરુપકો અભિવ્યકત કર દિયા હૈ.

સિદ્ધ સંત દયાલુતાવશ ઔર કારુણ્યસે પ્રેરિત, જનસમૂહમેં વિચરતે હૈં. દયા, વાત્સલ્યતા ઔર કરુણાસે પરિપૂર્ણ ઐસે અનુપમ પ્રેમ–રશ્મિયોંસે, પ્રત્યેક સ્તરકે અસંખ્ય આત્માઓંકી ચેતનાકો જાગૃત કર દેતેં હૈ. સિદ્ધ સંતકે જીવન, વ્યવહાર ઔર કૃપાકટાક્ષ–પૂર્ણ આચરણોંકો જાનને સમઝનેસે શુભાશુભ ખયાલ હમારેમેં જાગૃત હો જાતા હૈ ઔર ઉનકે બચનોંકે અનુસરણસે હમારા જીવન વ્યવહાર શુદ્ધ હો જાતા હૈ.

શ્રી ગુરુદેવકે બચન–સુધા સાગરમેં ગોતા લગાનેવાલે જિજ્ઞાસુઓંકો આચરણમેં ઉતારને યોગ્ય ઈતની અધિક આધ્યાત્મિક દિવ્ય સમૃદ્ધિ પ્રાપ્ત હોતી રહેગી કિ ઔર કહીસે ખોજનેકી આવશ્યકતા મહસૂસ ન હોગી. જિસકો ભી કોઈ વિચાર યા વ્યવહાર કે બારે મેં દ્વિધા હો, કોઈ પ્રશ્ન યા સમસ્યા કે સમાધાનકી ચાહ હો, આત્મઉત્સર્ગ ઔર સાધનાકે માર્ગ પર કહી ઉલઝ ગયે હૈ ઐસા યા બાધા જૈસા કુછ માલૂમ પડ રહા હો અથવા જીવનમેં સુખ, શાંતિ તથા પ્રસન્નતાકી અનુભૂતિકે લિયે અન્તઃસ્થ વ્યાકુલ હો, ઐસે સભી કો મૈં સવિનય અનુરોધ કરતી હૂઁ કિ શ્રી બચનોંકા પઠન પાઠન વ અનુસરણ કરેં.

સાહિત્યકી કૃતિ લિખનેકી ન ક્ષમતા હૈ, ન કોઈ ઈચ્છા ભી હૈ ઈસલિયે ઈસ ગ્રંથમેં ન અલંકાર હૈ, ન અતિશ્યોકિત હૈ. જો હૈ સો સત્ય ઔર ઠોસ સત્ય હી હૈ.

– કુ. કુમુદિની પરમાનંદ પજવાણી